UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”, IAŞI

CENTRUL DE STUDII BIBLICO-FILOLOGICE „MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM”

ALBERT-LUDWIGS-UNIVERSITÄT, FREIBURG IM BREISGAU

MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM

BIBLIA 1688

PARS VIII

Regum III, Regum IV

EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
IAŞI – 2014

Fondatori ai proiectului Monumenta linguae Dacoromanorum

Paul MIRON
Alexandru ANDRIESCU
Vasile ARVINTE
Elsa LÜDER-MIRON

Colaboratori ai colecţiei

Tamara Adoamnei, Mihai Bogdan Aldea, Alexandru Andriescu, Ioana Anghel, Elena Ardeleanu, Vasile Arvinte, Eugen Beltechi, Eta Boeriu, Iosif Camară, Ioan Caproşu, Ana Catană-Spenchiu, Mircea Ciubotaru, Ileana Cîmpeanu, Elena Comşulea, Dan Constantinescu, Ioana Costa, Eugenia Dima, Corneliu Dimitriu, Ştefan Aug. Doinaş, Mioara Dragomir, Vasile Drăguţ, Ion A. Florea, Ioan-Florin Florescu, Constantin Frâncu, Anca Gherman, Mihai Alin Gherman, Ana-Maria Gînsac, Anton Goţia, Doina Grecu, Gabriela Haja, Ecaterina Ionaşcu, Dumitru Irimia, Thomas Latzel, Alfred Lohr, Elsa Lüder, Coman Lupu, Aurelia Mihailovici, Paul Miron, Nicolae Mocanu, Dragoş Moldovanu, Mihai Moraru, Maria Moruz, Adrian Muraru, Eugen Munteanu, Lucia-Gabriela Munteanu, Dumitru Nica, Marie-Anne Nickau, Ion Nuţă, Traian Ocneanu, Veronica Olariu, Viorica Pamfil, Mihaela Paraschiv, Vlad Sebastian Patraş, Gabriela Pavel, Constantin Pîrvuloiu, Andrei Pleşu, Elena Popescu, Alexandra Roman-Moraru, Mircea Roşian, Sabina Rotenştein, Hans-Jürgen Speck, Felicia Şerban, Elena Tamba-Dănilă, Ecaterina Teodorescu, Stela Toma, Marietta Ujică, Mădălina Ungureanu, N. A. Ursu, Sabin Vlad, Andreea Vlădescu-Lupu, Jan de Waard, Petre Zugun.

B I B L I I A

DUMNEZEIASCA SCRIPTURĂ
VÊCHE ŞI NOAUĂ

A ÎMPĂRĂȚIILOR A TREIA,
A ÎMPĂRĂȚIEI A PATRA

Coordonator

Prof. univ. dr. Eugen MUNTEANU

Autorii volumului

Dr. Iosif CAMARĂ
Dr. Ana CATANĂ-SPENCHIU
Dr. Ana-Maria GÎNSAC
Prof. dr. Mihai MORARU
Dr. Maria MORUZ
Dr. Sabina ROTENŞTEIN
Dr. Elena TAMBA
Dr. Mădălina UNGUREANU

Versiune informatizată

Vlad Sebastian PATRAŞ

Îngrijitorul volumului

Dr. Ana-Maria GÎNSAC

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

Biblia 1688. - Freiburg ; Iaşi : Albert-Ludwigs-Universität-Freiburg : Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, 1988-
vol.
ISBN 973-8243-32-7
Pars 8 : Regum III, Regum IV. - 2014**.** - Bibliogr. - Index. -
ISBN 978-973-703-986-6

002(498)"1688":22
003.349
091.07
22=135.1
811.135.1"16"

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

de Eugen Munteanu

1. Generalităţi

Prin prezentul volum continuăm publicarea seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688* (MLD), iniţiată în anul 1986, în cadrul unui proiect ştiinţific realizat în colaborare de Universităţile „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, prin Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum" din cadrul Departamentului de Cercetare Interdisciplinar – Domeniul Socio-Uman, şi „Albert Ludwig" din Freiburg, Germania. Structura iniţială a seriei a fost păstrată. *Nota asupra ediţiei* conţine normele aplicate în transcrierea interpretativă a celor trei texte pe care le editǎm împreună (*Biblia* de la 1688, MS. 45 şi MS. 4389) şi va fi tipărită în fiecare dintre volumele seriei MLD. Am păstrat, de asemenea, principiul transcrierii interpretative a textelor chirilice vechi, adoptat de iniţiatorii proiectului. Transcrierea în alfabet latin şi în grafie actuală a celor trei vechi versiuni biblice pe care le editǎm în paralel – *Biblia* de la Bucureşti (1688), MS. 45 (aşa-numita versiune „Milescu revizuită") şi MS. 4389 (aşa-numita versiune „Daniil Andrean Panoneanul") – este, aşadar, potrivit cerinţelor filologiei româneşti moderne, una de tip interpretativ. Prin transcriere fonetică interpretativă înţelegem, potrivit principiilor larg acceptate ale paleografiei chirilice româneşti, echivalarea constantă şi sistematică a slovelor chirilice prin corespondentele lor din alfaberul latin. Această operaţie este departe de a fi mecanică, din cauze multiple, între care cele mai importante sînt următoarele: existenţa în alfabetul chirilic a unor slove cu valori fonetice diferite, pe de o parte, şi a mai multor slove cu valoare fonetică identică, pe de altă parte; inexistenţa unei codificări ortografice explicite în epoca veche a culturii româneşti; numeroasele inconsecvenţe datorate scriptorilor sau tipografilor etc. Cititorul nespecialist trebuie să ştie că diferenţa dintre o transcriere filologică ştiinţifică şi alte modalităţi de transcriere este fundamentală. Atitudinea ştiinţifică ne obligă la un respect absolut faţă de autenticitatea lingvistică a textului, ceea ce implică deopotrivă excluderea oricărei modernizări sau actualizări a formei cuvintelor, dar şi a oricărei arhaizări artificiale a acesteia. Un factor deloc neglijabil care trebuie luat în calcul constă în opţiunile personale sau în preferinţele scriptorilor ori ale tipografilor. Soluţiile pentru care am optat în rezolvarea acestor dificultăţi sînt indicate detaliat şi exemplificate în paragrafele următoare.

Am respectat, în linii mari, normele de transcriere practicate în volumele anterioare ale seriei MLD, pe care le-am sistematizat, adăugîndu-le o serie de noi reguli de transcriere menite să amelioreze imaginea grafică a unor contexte fonetice şi, implicit, să faciliteze o lectură mai fluentă cititorului obişnuit. Înainte de a prezenta în detaliu aceste norme, comune pentru toate cele trei versiuni pe care le editǎm, vom menţiona particularităţile paleografice principale ale celor două manuscrise, MS. 45 şi MS. 4389.

Întocmit, după cum se ştie, de Dumitru din Cîmpulung pentru mitropolitul Teodosie Rudeanu al Ţării Româneşti, textul MS. 45, aflat astăzi la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, este scris pe hîrtie albă de foarte bună calitate, pe două coloane bine delimitate şi simetrice. Grafia reflectă semiunciala chirilică curentă în secolul al XVII-lea, cu puţine prescurtări, dar cu destul de multe slove suprascrise. Scrisul este regulat şi simetric, emanînd impresia de eleganţă şi siguranţă. Transparenţa hîrtiei face ca, adesea, „negativul" scrierii de pe contrapagină să fie vizibil, fără să îngreuneze însă lectura. Cerneala de bază este neagră. Se mai foloseşte cerneală roşie, la scrierea titlurilor, a numerelor capitolelor şi versetelor, precum şi a vrahiilor şi a altor semne convenţionale folosite pentru a marca intervenţii în text sau alte notiţe marginale.

În finalul *Cuvîntului înainte către cititori* din MS. 45 se oferă anumite indicaţii de lectură, inclusiv explicaţii cu privire la unele semne speciale folosite de scriptor. În transcrierea interpretativă a textului, urmînd aceste indicaţii, am procedat astfel:

a) Punctul (**.**) sau virgula (**,**) scrise în textul original cu culoare roşie, care marchează sfîrşitul unui verset, au fost interpretate ca atare şi notate cu punct, respectiv virgulă, potrivit „logicii interne" a frazei şi normelor actuale de punctuaţie.

b) Semiparantezele pătrate ⌊ ⌋, desemnate în prefaţa menţionată cu denumirea lor grecească, *diameson*, au fost reţinute ca atare în transcriere, fără nici o menţiune în notele filologice. Aceste semiparanteze încadrează în text unele cuvinte, sintagme sau propoziţii care nu se regăsesc în toate izvoadele folosite de traducători şi considerate, de aceea, facultative („şi cu acêlea poate fi, şi fără de acêlea poate fi, tot să înţelêge vorba").

c) Parantezele pătrate [ ] din textul original au fost reţinute ca atare în textul transcrierii. Ele încadrează, după cum ni se spune în acelaşi *Cuvîntu înainte către cititori*, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653), izvor secundar folosit de revizori.

d) Semnele ˇ ˇ ˇ ˇ (vrahii), marcate cu roşu deasupra unui cuvînt sau a unei sintagme în interiorul textului şi repetate pe margine, indică, de regulă, opţiuni de traducere diferite sau variante lexicale, reţinute de traducător sau de revizor din izvoarele avute la îndemînă. Alteori, acelaşi semn marchează o omisiune de traducător sau de copist. În notele filologice am folosit formule adecvate de definire a acestor inserţii.

e) Semnele √ sau ‟ scrise cu roşu, inserate de regulă la începutul unui verset, marchează locul de inserţie al unei trimiteri biblice. Aceste trimiteri biblice au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de către cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în *Biblia* slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, între paranteze, de prescurtarea titlului respectiv din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. De asemenea, au fost completate între paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

f) O mînă desenată marginal cu roşu atenţionează asupra unei trimiteri textuale la persoana lui Iisus Hristos. Am menţionat explicit acest fapt în secţiunea de note filologice.

Cît priveşte MS. 4389, textul biblic este prezentat pe două coloane, cu un scris regulat şi relativ curat, în grafia chirilică semicursivă specifică şi ea jumătăţii secolului al XVII-lea. Este folosită o cerneală neagră-cafenie în textul de bază şi o cerneală roşie la scrierea titlurilor cărţilor biblice, a numărului capitolelor, a literei ornamentale cu care începe un capitol, precum şi, rareori, la scrierea unor indicaţii marginale mai speciale. Scriptorul pare să fi fost aceeaşi persoană cu autorul traducerii sau al unei revizuiri, după cum deducem din numeroasele note marginale, scrise de aceeaşi mînă şi redactate în cunoştinţă de cauză. Ca şi în cazul MS. 45, am transcris integral toate aceste notaţii marginale, dîndu-le în note de subsol şi descriindu-le într-o manieră cît mai explicită.

La fel ca în cazul MS. 45, trimiterile biblice marginale din MS. 4389, marcate în text, de regulă, printr-o linie oblică flancată de două puncte, au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în versiunea slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, în paranteze, de prescurtarea corespunzătoare din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. Au fost, de asemenea, completate în paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

2. Notele filologice

Notele cu caracter filologic, pe care le-am tipărit separat, în capitolul *Note filologice şi textuale*, potrivit structurii tradiţionale a seriei noastre, au un caracter textual strict, referindu-se, pe lîngă transcrierea tuturor inserţiilor marginale menţionate mai sus, şi la alte aspecte precum: semnalarea greşelilor evidente sau probabile ale scriptorului, corectate în textul transcris; omisiuni, ştersături sau autocorecturi ale scribului; inversări de sintagme sau de secvenţe frastice, marcate de regulă în text cu cifre, lecţiuni nesigure sau probabile, grafii neobişnuite sau rare etc.

Aceste inserţii marginale reprezintă indicii foarte preţioase despre complexitatea procesului de traducere sau de revizuire în care anonimii noştri predecesori din secolul al XVII-lea se lăsau angrenaţi. Definirea nuanţată a semnificaţiilor şi a funcţiilor textuale ale acestor glose marginale este o sarcină filologică dificilă, implicînd urmărirea atentă a versiunilor de bază, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597) pentru MS. 45 şi *Biblia* de la Ostrog (1581) pentru MS. 4389, în paralel cu versiunile auxiliare (slavonă, respectiv latinească). Rezolvarea integrală şi sistematică a acestei sarcini am amînat-o pentru mai tîrziu, şi anume pentru momentul cînd vom edita integral şi autonom cele două versiuni manuscrise menţionate. Deocamdată, pentru a rămîne în cadrele schemei „clasice" a seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*, aşa cum ne-am propus, ne-am mulţumit să le transcriem cu scrupulozitate, încercînd şi o scurtă calificare a lor (explicaţie, corectură, adăugire etc.).

3. Problema lui *î/â*

Am continuat să scriem cu *î* şi *sînt* din raţiuni de consecvenţă cu ansamblul seriei MLD.

4. Paginaţia

Ca în volumele anterioare din seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, paginaţia de referinţă în editarea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) o respectă pe cea originală. Întrucît paginaţia chirilică originală este consecventă şi nu pune probleme, am preluat-o ca atare, transcriind valorile cifrice ale slovelor chirilice în echivalentele lor „arabe", numerotînd şi coloanele. Cît priveşte cele două manuscrise, am respectat, de asemenea, paginaţia originală notată, potrivit tradiţiei, cu literele chirilice corespunzătoare, renunţînd la paginaţia mecanică modernă. În unele cazuri, disparitatea cantitativă dintre cele trei versiuni româneşti ne-a determinat, pentru a menţine alinierea verset la verset după *Biblia* de la Bucureşti (1688), să apelăm la un artificiu tehnoredacţional, decupînd cele cinci coloane în mod corespunzător.

5. Problema secvenţelor în slavonă

Cuvintele, sintagmele, propoziţiile sau frazele în slavonă, prezente în special în notaţiile sau glosele marginale din manuscrise, au fost transliterate ca atare (completîndu-se în

paranteze pătrate slovele lipsă) şi traduse în secţiunea de note filologice.

6. Prescurtările

Prescurtările obişnuite ale scrisului chirilic au fost completate tacit. Se prescurtează, de regulă, substantive, adjective sau verbe cu mare frecvenţă în texte. Absenţa unei slove sau a unui grup de slove este marcată de obicei cu semnul prescurtării (̄), plasat deasupra cuvîntului. Cele mai frecvente prescurtări sînt de următoarele tipuri: *бл҃ви҇* = *blagoslovi* (B 1688, 289), *сфⷭтⷭго* = *sfîntului* (B 1688, 307), *Дⷭвⷭ* = *David* (MS. 45, 499, 857 *et passim*; B 1688, 288 *et passim*), *Дⷭзⷭ* = *Dumnedzău* (MS. 45, *passim*), *дⷭмⷭнзъⷭ* = *Dumnezău* (B 1688, 310), *дⷭмⷭнзъⷭлⷭ* = *Dumnezăul* (B 1688, 297), *дⷭмⷭне* = *Doamne* (B 1688, 307), *дⷭхⷭлъ* = *Duhul* (B 1688, 317) sau *дⷭхⷭⷭ* = *Duhul* (MS. 45, 751, 901 *et passim*), *мⷭлъ* = *milă* (MS. 45, 500, 507, 742, 834 *et passim*), *мⷭлⷭтив* = *milostiv* (MS. 45, 505), *мⷭлⷭтиⷭ* = *milostiv* (MS. 45, 511) sau *мⷭлⷭтивⷭ* = *milostivul* (MS. 45, 511, 517), *мⷭлⷭєⷭкь* = *miluiesc* (MS. 45, 507), *мⷭлⷭ҃* = *milui* (MS. 45, 509, 512 et *passim*), *мⷭлⷭѧщє* = *miluiêşte* (MS. 45, 507, 508, 511 *et passim*), *мⷭлⷭтéнїа* = *milosteniia* (MS. 45, 512 *et passim*), *мⷭлⷭтивúтⷮ* = *milostivit* (B 1688, 334), *мⷭлⷭтéнї҃* = *milostenii* (MS. 45, 727), *Їерⷭлⷭм* = *Ierusalim* (MS. 45, 728, 731, 832 *et passim*), *мⷭлⷭи҃т* = *miluit* (MS. 45, 733, 734), *немⷭлⷭтúви* = *nemilostivi* (MS. 45, 501), *сфⷭтⷭго* = *sfîntului* (B 1688, 307), *Домⷭнлⷭ҃ⷣ* = *Domnului* (MS. 4389 *et passim*), *Дⷭвⷭдъ* = *David* (MS. 4389, *passim*), *цⷭрⷭ҃т* = *împărat* (MS. 4389, *passim*), *прⷭⷪⷭкⷭ* = *proroc* (MS. 4389, *passim*).

7. Suprascrierile

În cele două manuscrise, slovele suprascrise sînt destul de frecvente. Suprascrierea este marcată inconsecvent prin semnul suprascrierii (titla: ◌҇); de multe ori, slovele suprascrise nu sînt marcate prin titlă. Slove aflate în această poziţie pot fi toate consoanele, cu o frecvenţă relativ mai mare grafemele *л*, *н*, *р*, *с* şi *ч*. Foarte frecvent este suprascrisă semivocala *і* în poziţie finală, de regulă cu funcţie de desinenţă. În acest scop se foloseşte un semn special, o scurtă linie orizontală, semicurbă, cu un punct la mijloc (aproximativ: ◌҆, vezi mai jos, § 21, la slova *їⷣ*): *прⷭ҆* = *prah* (MS. 45, 445), *прⷮⷤмⷭ* = *preajma* (MS. 45, 446), *єⷭ҆* = *eu* (MS. 45, 446), *тⷭ҇трⷭⷣ* = *întru* (MS. 45, 447), *вⷭ҆мы҇кⷭ҇* = *vor mînca* (MS. 45, 499), *дъⷭлегъ́рилє кⷭⷣви҇телⷭ҆* = *dăzlegările cuvintelor* (MS. 45, 499), *Дⷭⷣмⷭнезъⷭ҃* = *Dumnedzău* (MS. 45, 500), *нъдъⷭⷤдⷭⷣщє* = *nădăjduiêşte* (MS. 45, 500), *прⷭ҆рочúцъ* = *proroci*ţă (MS. 45, 534), *а҇ⷭ҇аⷭⷣзи҇т* = *au audzit* (MS. 45, 552), *аⷭ҃фъкⷭⷣ҃т* = *au făcut* (MS. 45, 553), *вⷭ҆лъⷭ҃дⷭ҇* = *vor lăuda* (MS. 45, 554), *Θєвúи҇* = *Thesvis* (MS. 45, 727), *а҇рарⷭ҃* = *Ararath* (MS. 45, 728), *вⷣничкъ* = *vêcinică* (MS. 45, 728), *вⷭчí҃* = *vêcii* (MS. 45, 735), *рьⷣⷭⷣлє҃* = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), *фрьⷣсⷭцє҃* = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), *съⷭ҃ⷣчєⷣ* = *să-i ducem* (MS. 45, 836), *ⷣшилⷭ҆* = *uşilor* (MS. 45, 838), *мєсалⷭ҃* = *Mesaloth* (MS. 45, 845), *рьⷣⷭⷣ* = *rîndu* (MS. 45, 845).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în succesiune directă sau separat, la acelaşi nivel sau „în trepte”: *ни҇ⷣ* = *nici* (MS. 45, 445), *нъдъⷤдⷭⷣєкь* = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), *тⷣфиⷣсерьсь* = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), *Домⷣнⷭ҃* = *Domnul* (MS. 45, 447), *аⷭⷣзиⷣⷭ* = *audzind* (MS. 45, 499), *кⷭⷣвьⷣⷮ* = *cuvînt* (MS. 45, 499), *тⷣтрⷭⷣ* = *întraţi* (MS. 45, 531), *мⷭ҆рⷮ* = *mort* (MS. 45, 539), *пъмьⷣⷮ* = *pămînt* (MS. 45, 551), *стⷭпєⷣє* = *stêpene* (MS. 45, 554), *съріⷣⷭ* = *sărind* (MS. 45, 728), *кⷭⷣръⷣⷭ* = *curînd* (MS. 45, 738), *цър҇* = *ţări* (MS. 45, 836), *жідⷭⷤвⷭлⷭ҆р҇* = *jidovilor* (MS. 45, 845), *лєпъдьⷣⷭ* = *lepădînd* (MS. 45, 851) sau, mai rar, chiar în grupuri de cîte trei: *прѐнєкⷭⷣраⷣ҃пїⷭ҆рⷭє* = *pre necuraţi piêrde* (MS. 45, 499), *вⷭ҆рⷭє* = *vêrde* (MS. 45, 539), *ⷣⷭⷣє* = *unde* (MS. 45, 539), *ръсⷭ҆пⷣⷭⷣє* = *răspunde* (MS. 45, 556), *сфіⷣціⷣⷭⷣ* = *sfinţindu* (MS. 45, 746), *ⷣⷭⷣ҃* = *unde* (MS. 45, 841).

Ca soluţie tehnică de transcriere, am ales „coborîrea” în rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie.

În textul tipărit al *Bibliei* de la 1688, slovele suprascrise sînt frecvente, în general la capăt de rînd. Suprascrierea este marcată prin semnul suprascrierii (titla: ◌҇) consecvent în cazul consoanelor *л*, *н*, *р*, *с*, *д*, *ч*, *ц*, *ш* şi al vocalei *о*. În celelalte situaţii, suprascrierea nu este marcată întotdeauna. Exemple de suprascriere: *дє҇тⷯ* = *dentîiu* (B 1688, 289), *млⷭтивúтⷮ* = *milostivit* (B 1688, 334), *ръмаⷣⷭ* = *rămaşi* (B 1688, 292), *рⷭ҆зⷭ҆бóю* = *războiu* (B 688, 292), *нⷣмърⷣⷭ҃* = *numărul* (B 1688, 292) *аⷭ҃* = *al* (B 1688, 296), *надаⷣ҃* = *Nathan* (B 1688, 296), *тъⷣ* = *tău* (B 1688, 312), *диⷣци* = *dinţi* (B 1688, 314), *нⷣ҃* = *noi* (B 1688, 316), *лⷣаⷣⷮ* = *luat* (B 1688, 318).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în acelaşi cuvînt: *вєⷭ҆сⷣ҇* = *Vethsur* (B 1688, 289), *прⷭ҆рочиⷣдь* = *prorocind* (B 1688, 319).

Şi în acest caz am optat pentru transcrierea la rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie specială.

8. Scrierea cu majusculă

Potrivit regulilor ortografice actuale, teonimele şi numele asimilate acestora au fost scrise cu majusculă: *Dumnezeu*, *Domnul*, *Atotputernicul*, *Atotţiitoriul* etc. Nu am folosit scrierea cu majusculă a pronumelor teofore, pentru a nu crea dificultăţi majore în procesul prelucrării automate a textelor.

9. Numerotarea versetelor

Numărul versetelor a rămas cel din original, care reproduce numerotarea *Septuagintei* de la Frankfurt (1597). Nu sînt greşeli de numerotare, de aceea nu a fost necesară intervenţia noastră în textul *Bibliei* de la Bucureşti (1688). Numerotarea versetelor din manuscrise a fost păstrată ca atare, atunci cînd ea coincide cu aceea din textul-reper (*Biblia* de la 1688). Cînd apar diferenţe, numărul versetului din manuscrise a fost scris între paranteze drepte, [ ], iar textul a fost aliniat potrivit versetului corespunzător din textul tipărit la 1688, cu adoptarea numerotării de acolo. Varianta actualizată a traducerii *Septuagintei*, tipărită pe coloana a cincea, urmează întocmai numerotarea versetelor

din *Biblia* de la 1688, confruntată cu izvorul grecesc principal, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597).

10. Accentul, spiritele

Problema accentului este una importantă şi delicată, ignorată complet pînă acum de filologii români, cu consecinţe regretabile. Atît în textul tipărit, cît şi în manuscrise, accentele sînt notate cu mare frecvenţă, deşi nu în mod consecvent: cel ascuţit (*á*) pe vocale din interiorul cuvîntului, cel grav (*à*) pe vocale finale sau pe cuvinte monosilabice. Am reţinut accentuarea, folosind, în mod convenţional, un singur accent, cel ascuţit, în următoarele cazuri:

1) atunci cînd accentuarea marcată a cuvîntului românesc obişnuit este diferită de cea din româna standard actuală: **а҆колѡ҇** = *acoló* (B 1688, 287, 302, MS. 45, 448) sau **а҆кwлѡ҇** = *acoló* (MS. 45, 501, 505, 731, 732, 737, 888), **пелѝца** = *pielíţa* (MS. 45, 749), **де҃кwлѧ҇** = *dencoleá* (MS. 45, 842), **та́ла҃зи** = *tálanzi* (MS. 45, 854), **і̑сторі́е** = *istoríe* (MS. 45, 905);

2) întotdeauna la numele proprii, atunci cînd accentul este marcat în textul chirilic original: **а҆да́мъ** = *Adám* (B 1688, 287), **каїна́нь** = *Cainán* (B 1688, 287), **доданѝнь** = *Dodanín* (B 1688, 287), **е҆ве́рь** = *Evér* (B 1688, 287), **фале́кь** = *Faléc* (B 1688, 287), **Ливáнѳлѳ҃** = *Livánului* (MS. 45, 454), **Коре҇** = *Coré* (MS. 45, 459), **Іѡ̑да́нѳлѳ҃** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **Ви҆̑савѣ҇е** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **І҆̑са́і̑а** = *Isaía* (MS. 45, 529), **О҆̑зі́а** = *Ozía* (MS. 45, 534), **Мана̑сі҇** = *Manassí* (MS. 45, 536), **і҆̑wна́да҃** = *Ionáthan* (MS. 45, 731), **навѳхwдwнѡ́сwр҃** = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), **е҆ѳі҆wпі́е҆̑** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), **ведwрѡ́** = *Vethoró* (MS. 45, 738), **і҆аре́ѳ** = *Iaréth* (MS. 45, 738), **І҆ѳда́ѳь** = *Iudíth* (MS. 45, 744), **димитрі́е** = *Dimitríe* (MS. 45, 847), **і҆о́п̃па** = *Ióppa* (MS. 45, 850), **Лісі́а** = *Lisía* (MS. 45, 878), **Никáнwр҃** = *Nicánor* (MS. 45, 880);

3) la cuvintele neologice în raport cu norma epocii (grecisme, slavonisme, latinisme, ebraisme): **а҆лимо́ѳь** = *alimóth* (B 1688, 298), **а҆маc҆сени́ѳ** = *amasseníth* (B 1688, 298), **і҆есефи́м҆** = *iesefím* (B 1688, 305), **заχѵ҇** = *zachó* (B 1688, 307), **хіїере́ѳи** = *hieréthi* (B 1688, 300), **фелéѳи** = *feléthi* (B 1688, 300), **заχ҃хи́лор҃** = *zakhílor* (B 1688, 306), **хоѳаре́ѳ** = *hotharéth* (B 1688, 310), **фасе́к҃** = *faséc* (B 1688, 328), **маса́на** = *masána* (B 1688, 332), **е҆лефа́нѳ** = *elefánd* (B 1688, 314), **нъсили́е҆** = *năsílie* (MS. 45, 863), **ті́ра҃** = *tíran* (MS. 45, 869), **пе҃дико҆̑ті́** = *pendicostí* (MS. 45, 876). În rarele situaţii în care astfel de cuvinte nu sînt accentuate în textul tipărit, au fost transcrise ca atare: **софе́р҃** = *sofer* (B 1688, 298);

4) atunci cînd diferenţiază forme flexionare omografe de prezent, respectiv perfect simplu la verb, ori forme verbale de alte părţi de vorbire: **а҆ѳнѣ҇** = *adunắ* (B 1688, 298), **сѳрпѣ҇** = *surpắ* (B 1688, 301), **преоціѝ҇** = *preoţiiá* (B 1688, 303), **тѳ҃вѳрѣ҆съ** = *turburá-să* (MS. 45, 445), **а҆ѳѣ҃кѣ҇** = *adîncắ* (MS. 45, 446), **съ҆вѳкѳрѣ҆** = *să bucurắ* (MS. 45, 449), **съръѳтѣ҇** = *sărutắ* (MS. 45, 503), **сѳрпѣ҇** = *surpắ* (MS. 45, 512), **т҃прещюръ** = *împregiúră* (MS. 45, 517), **гѳ҆̑тѣ҇** = *gustắ* (MS. 45, 519), **скѳтѳрѣ҇** = *scuturắ* (MS. 45, 537), **стригъ҇** = *strigắ* (MS. 45, 539), **съ҆ѳѕы́** = *să audzí* (MS. 45, 539), **ръ҆дикѣ҇** = *rădicắ* (MS. 45, 831), **т҃̑тьᷣпинѣ҇** = *întîmpinắ* (MS. 45, 850), **мі҃̑кѣ҇** = *mişcắ* (MS. 45, 887), **съ҆мѳтѣ҇** = *să mutắ* (MS. 45, 894).

Tradiţia ortografică chirilică românească a reţinut folosirea spiritelor (᾽ şi ᾽), grafeme cu valoare fonetic-distinctivă în scrierea grecească, dar fără valoare fonetică în chirilica popoarelor slave, ca şi în cea românească. În *Biblia* de la Bucureşti (1688) este marcat numai spiritul lin (᾽) pe vocalele iniţiale, singur sau însoţit de accentul ascuţit (᾽́), acolo unde este cazul: **а҆́ѳ** = *au* (B 1688, 287), **а҆́ѳрѳ** = *auru* (B 1688, 306), **е҆́л** = *el* (B 1688, 305), **оу҆̑нѣ́лтеле** = *unêltele* (B 1688, 306).

Întrucît sînt păstrate în virtutea tradiţiei şi nu au nici o funcţie fonologică, spiritele au fost ignorate în procesul de transcriere.

11. Inconsecvenţe grafice

Am păstrat inconsecvenţele grafice de tipul **а҆вигéа** = *Avighéa*/ **а҆вигéіа** = *Avighéia* (ambele în B 1688, 288, coloana a doua).

12. *Scriptio continua* şi folosirea cratimei

Prezentă mai ales în MS. 45 şi mai puţin în MS. 4389 şi în *Biblia* de la 1688, nesepararea cuvintelor (*scriptio continua*), obişnuită în scrierea medievală şi chiar în unele incunabule din perioada Renaşterii, nu pune în general probleme de transcriere. Potrivit habitudinilor larg răspîndite la scriptorii din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, marcarea graniţelor dintre cuvinte este arbitrară, cuvintele mai scurte, inclusiv formele atone ale pronumelor personale sau auxiliarele verbale la formele compuse, fiind scrise „legat" de celelalte. În toate cazurile, am aplicat regulile ortografiei româneşti actuale, folosind cratima ori de cîte ori a fost cazul: **зикънѳсъ** = *dzicîndu-să* (MS. 45, 791), **сѳзиди́т** = *s-au zidit* (MS. 45, 792), **а҆ѳдатоуопрем҆ѣ҇** = *au datu-o pre ea* (MS. 45, 792), **помени́ва** = *pomeni-va* (MS. 45, 793), **т҃тоарчете** = *întoarce-te* (B 1688, 298), **грешѝтам҆̀** = *greşit-am* (B 1688, 312). Cuvintele compuse de tipul verbului *binecuvînta* (**съ҆лѣбѝне кѳвинт҃кзе** = *să-l binecuvintêze*, în B 1688, 300) ori al substantivelor *fărădelege* (**фъръ де҇ лѣ҃це** = *fărădelêge*, B 1688, 317) sau *untdelemn* (**оу҆̑нт҃ь де҇ лем҆̑нѳлѳи** = *untdelemnului*, B 1688, 306) au fost transcrise după regulile actuale. Dar, în situaţiile în care sudura elementelor componente nu era finalizată în epocă, am transcris despărţit: **оу҆̑нтѳл҆ де҇ лем҆̑нѳл҆** = *untul de lemnul* (B 1688, 309).

13. Consoane geminate

În general, consoanele geminate apar în tipăritura de la 1688 mai cu seamă în redarea, după textul *Septuagintei*, a numelor proprii ori a unor xenisme (ebraisme menţinute ca atare în traducerea grecească). Pentru a indica opţiunea „etimologizantă" a scriptorului, am păstrat în transcriere, în aceste cazuri, grafia din original: **а҆мал҆ли́ѳи** = *Amallíthi* (B 1688, 304), **а҆маc҆сени́ѳ** = *amasseníth* (B 1688, 298),

ма^{т}ѳа́нїѧ = *Matthániia* (B 1688, 298), **ме́^лйѳи** = *Mellíthi* (B 1688, 298), **і҃ссаха́рь** = *Issahár* (B 1688, 305), **хе^{т}тéилорь** = *hetteilor* (B 1688, 309).

14. Punctuaţia

Pentru facilitarea unei lecturi corecte, am întrebuinţat semnele de punctuaţie curente (, . : ; ? ! –), în conformitate cu regulile punctuaţiei actuale. Folosirea acestor semne de punctuaţie urmează „logica internă" a discursului originar, aşa cum se configurează aceasta în originalul grecesc primar, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597), confruntat cu textul critic modern din ediţia Rahlfs a *Septuagintei*. Cazuri mai speciale:

a) linia de pauză (—) a fost folosită pentru a marca absenţa unui verb copulativ subînţeles în originalul grecesc;
b) ghilimelele („ ", « » şi ‘ ’), inexistente în original, au fost folosite potrivit regulilor actuale de marcare a vorbirii directe şi a vorbirii indirecte libere. Ordinea citatului în citat a fost următoarea: *Şi grăi Domnul către Gád, cel ce vedea, lui David, zicînd: „Pasă şi grăiêşte către David zicînd: «Aşa zice Domnul: 'Trei eu voiu rădica preste tine. Alége ţie una dentru iale şi-ţi voiu face ţie'»"* (B 1688, 302);
c) parantezele rotunde ( ) au fost menţinute ca atare în transcrierea *Bibliei* de la 1688. Ele încadrează, ca şi în MS. 45, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653).

15. Alineatele

În *Biblia* de la Bucureşti (1688) nu se folosesc alineate. Cu excepţia titlurilor cărţilor şi ale capitolelor, scrise centrat, pe rînd nou, versetele, numerotate marginal, sînt scrise în continuare. Începutul versetului este marcat prin majusculă, iar finalul prin punct. Între versete este lăsat, consecvent, un blanc tipografic suficient de mare încît să permită identificarea versetelor. Am optat, la fel ca în volumele anterioare ale seriei, pentru alinierea de la capăt de rînd a versetelor *Bibliei* de la 1688, cu numerotarea din original, păstrată ca reper şi pentru cele două vechi variante de traducere rămase în manuscris. Observăm, încă o dată, că, în mod firesc, între MS. 45 şi *Biblia* de la 1688 sînt puţine diferenţe în numerotarea versetelor, în vreme ce, în cazul MS. 4389, diferenţele, numeroase, sînt date de respectarea, de către traducător, a organizării versetelor din *Biblia* de la Ostrog (1581), de care s-a slujit şi sub acest aspect.

16. Greşelile de copist sau de tipar

Greşelile tipografice ori cele de transcriere ale scriptorilor din MS. 45 şi MS. 4389 au fost corectate în texul transcris, specificîndu-se acest lucru în notele filologice finale.

17. Versiunea modernă

Versiunea modernă originală a textului biblic („coloana a cincea" în schema redacţională a seriei) a fost concepută de iniţiatori ca un instrument auxiliar pentru înţelegerea vechilor versiuni româneşti editate. Autorii traducerii au fost rugaţi să ia ca bază textul de la 1688 şi cele două versiuni paralele (MS. 45 şi MS. 4389), în comparaţie cu originalele lor (SEPT.FRANKF., OSTROG şi VULG.). Textul traducerii noastre este redactat în limba română literară actuală, în limitele stilului biblic tradiţional, adică fără inovaţii terminologice neologice, dar cu renunţarea la arhaisme anacronice.

18. Comentariile

La fel ca versiunea modernă, *Comentariile* sînt destinate unei mai bune înţelegeri a textelor biblice româneşti, se adresează cititorului român instruit şi vizează mai ales:

a) aspecte traductologice impuse de compararea textelor româneşti primare (B 1688, MS. 45, MS. 4389) cu originalele cunoscute; s-a urmărit evidenţierea eventualelor greşeli de traducere sau a pasajelor neclare (*loca obscura*);
b) aspecte traductologice impuse de compararea celor trei texte de bază (B 1688, MS. 45, MS. 4389) între ele şi cu principalele versiuni româneşti succesive (BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1874, BIBL.RADU-GAL., BIBL.CORN.1921, BIBL.ANANIA, BIBL.1911, BIBL.1914); s-a urmărit evidenţierea greşelilor de traducere, a unor opţiuni aberante, a orientării spre izvoare diferite, a unor evoluţii semantice interesante;
c) succinte informaţii şi explicaţii cu caracter enciclopedic, cu privire la *realia biblica* (rituri, instituţii, veşminte, unelte, plante, animale, tehnică civilă şi militară etc.);
d) succinte explicaţii ale unor concepte sau cuvinte rare din textele de bază, nemaiînţelese de cititorul de astăzi;
e) referinţe la literatura antică, orientală sau clasică, precum şi la literatura patristică;
f) explicaţii privitoare la onomastica biblică (antroponimie, teonimie, toponimie, hidronimie etc.).

19. Indicele de cuvinte şi forme

Indicele de cuvinte şi forme al volumului cuprinde toate elementele lexicale care apar în textul tipărit la 1688 al cărţilor *III Regi* şi *IV Regi*, împreună cu formele pe care acestea le au în context. Întrucît onomastica biblică specială (numele proprii) va face obiectul unui indice general final al ediţiei noastre, au fost incluse în indice, dintre numele proprii, doar teonimele.

Potrivit structurii practicate şi în volumele anterioare ale seriei, fiecare intrare cuprinde, în primul paragraf: forma-titlu a cuvîntului, precizarea primei atestări, descrierea morfologică, echivalarea în limbile germană şi franceză a sensului sau a sensurilor pe care le are cuvîntul în contextul biblic, numărul de ocurenţe. Următoarele paragrafe conţin formele cuvîntului, organizate după criteriul alfabetic, urmate de analiza morfologică şi de ocurenţele fiecărei forme, în ordinea apariţiei, precizîndu-se capitolul şi versetul (exemplu: 13, 9;). În partea finală a fiecărei intrări am semnalat formele care fac parte din îmbinări stabile (locuţiuni, expresii), notînd cu asterisc fiecare utilizare de acest tip (exemplu: 9, 2*; 19, 4*; 36, 3*; etc.).

Pentru stabilirea formei-titlu, a fost luată ca reper forma literară actuală a cuvîntului, după *Dicţionarul limbii române*,

redactat sub egida Academiei Române. Aceasta subsumează toate variantele grafice şi fonetice ale lexemului: ex. **drept** – *drept*, **fier** – *hier*, **întîmpiná** – *întimpina*, *timpina* etc. Accentuarea s-a făcut conform normelor literare actuale, rămînînd marcat accentul şi pe formele care prezintă o accentuare diferită de cea actuală. Acolo unde accentul nu a putut fi stabilit, forma-titlu a fost lăsată neaccentuată. Nu am dublat accentul pe litera *ê*, care, prin convenţia stabilită în ediţia noastră, redă întotdeauna un *e* deschis accentuat.

Au fost utilizate, pentru stabilirea primelor atestări, *Dicţionarul limbii române* al Academiei Române, seria veche şi seria nouă, comparat cu *Micul dicţionar academic* (MDA), volumele I-IV, Bucureşti, 2001-2003 şi cu ediţia a treia a dicţionarului bilingv al lui H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, volumele I-III, Wiesbaden – Cluj-Napoca, 2000-2005, verificînd exactitatea formelor şi a surselor şi indicînd, ori de cîte ori a fost cazul, atestarea cuvintelor prin antroponimele sau toponimele corespunzătoare, inclusiv derivate: ex. **hadîm(b)** : (1592 DIRA / în antr. Hatumis *Hadîm*); **léspede** : (1532 DERS / în top. *Leaspede*); **de²** (prep.) : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei); **feciór** : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*). În cazul surselor care nu au indici de cuvinte şi forme (nume comune şi proprii), s-a indicat pagina: **locuínţă** : (1642 CAZ. GOV. 21), **fericít** : (1581 CORESI, EV. 20), **greutáte** : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 110). Alfabetizarea cuvintelor-titlu prefixate s-a făcut după principiul *Dicţionarului limbii române*, precizîndu-se însă atestarea formelor specifice textului *Bibliei* de la 1688, de exemplu: **întîmpináre** : (**tîmpináre** : înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Entgegenkommen, Empfang" : „bienveillance, réception". Au fost, de asemenea, utilizate ediţiile: *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicţionar al limbii române* [c. 1650], Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008; *Psaltirea Hurmuzachi*, vol. I–II, Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, indice de cuvinte de Rovena Şenchi, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, precum şi alte lucrări filologice şi volume de documente recent tipărite. În acest sens, bibliografia a fost actualizată, eliminîndu-se unele ediţii vechi, modificîndu-se, unde situaţia a impus-o, şi siglele. Pentru stabilirea perioadei de atestare a unor texte din secolul al XVI-lea ne-am raportat la monografia *Originile scrisului în limba română*, Ion Gheţie, Al. Mareş (autori), Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.

În privinţa numelor de popoare, comunităţi etnice sau triburi biblice, am optat pentru considerarea acestora ca nume comune şi am stabilit forma-titlu în funcţie de izvoarele lexicografice utilizate sau, acolo unde a fost cazul, de *Biblia* ortodoxă sinodală contemporană, ca reper pentru formele aflate în uzul literar actual ale respectivelor etnonime.

Pentru stabilirea şi echivalarea sensurilor cuvîntului în limbile germană şi franceză am făcut apel la mai multe variante de traducere ale *Bibliei* în aceste limbi. Sensurile sau formele speciale, nelexicalizate în cele două limbi, au fost echivalate prin scurte definiţii: de exemplu **fiără** : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie" : „animal sauvage, bête" : (1x); **împărăţí** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. herrschen, 2. zum König machen" : „1. régner, 2. proclamer qqn. empereur" : (154x). În cazul cuvintelor cu mai multe sensuri în text, acestea au fost echivalate şi diferenţiate prin numerotare: **adăugá** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à" : (16x); **cercá** : (1581 PRL) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen, 4. behandeln" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer, 4. s'occuper de" : (22x).

Avînd în vedere faptul că textul biblic de la 1688 prezintă, în chip firesc, variante şi forme vechi sau rare, au fost făcute corelaţiile lexicografice necesare pentru majoritatea formelor diferite ale cuvintelor-titlu (variante lexicale şi fonetice, forme paradigmatice neregulate etc.).

Nu au fost stabilite intrări de sine stătătoare pentru instrumentele gramaticale, pe care le-am considerat împreună cu forma paradigmatică din care fac parte (este cazul conjuncţiei *să*, ca marcă a modului conjunctiv, al articolului, al pronumelui reflexiv, ca marcă a diatezei reflexive, al verbelor auxiliare). Articolul hotărît masculin *lui* nu a fost cuprins în indice, întrucît el însoţeşte de foarte multe ori, în textele publicate aici, nume proprii, care nu sînt cuprinse în indicele nostru.

O formă primară a indicelui a fost realizată semiautomat, ca şi în cazul volumului al VII-lea al seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum*, cu ajutorul unui program de adnotare şi al unei interfeţe de verificare/ validare a corectitudinii analizelor, realizate de Vlad Sebastian Patraş, colaborator al Centrului de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum".

Indicele cărţilor *III Regi* şi *IV Regi* a fost corectat de Maria Moruz, Ana-Maria Gînsac, Sabina Rotenştein şi Mădălina Ungureanu, atestările fiind revizuite de prof. univ. Mircea Ciubotaru; consultant ştiinţific pentru indice: prof. univ. Eugen Munteanu.

20. Prezentarea textelor şi structura ediţiei

Potrivit proiectului iniţial al seriei, continuăm să prezentăm textele editate pe coloane, după cum urmează:

a) coloana I: textul chirilic original al *Bibliei* de la 1688, în facsimil;

b) coloana a II-a: transcrierea interpretativă a textului *Bibliei* de la 1688;

c) coloana a III-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Milescu revizuită" (MS. 45);

d) coloana a IV-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Daniil Andrean Panoneanul" (MS. 4389);

e) coloana a V-a: versiunea modernă realizată de autorii ediţiei (*vide supra*, § 17).

21. Inventarul grafemelor şi valorile lor fonetice

Setul de litere folosit la tipărirea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) este cel întrebuinţat în genere în tipăriturile muntenești din epocă. Este o scriere chirilică de tipar clară, lizibilă, regulată, relativ măruntă. Majusculele obişnuite au înălţimea de 3 mm, iar minusculele de 1,7 mm. Titlurile interioare sînt tipărite cu majuscule normale, iar colofonul cu minuscule, avînd

dimensiunea de 3 mm. Oglinda paginii este de 300 x 180 mm, iar textul este cules pe două coloane, fiecare coloană având dimensiunile 300 x 85 mm. Primul cuvînt din fiecare capitol începe cu o literă majusculă ornamentală, înscrisă într-o casetă cu dimensiunile 25 x 14 mm.

Alfabetul chirilic folosit în toate cele trei texte pe care le editãm în paralel este cel obişnuit, aşa cum a fost el folosit în tipăriturile şi manuscrisele româneşti din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Valorile fonetice ale grafemelor sînt relativ stabile, cu particularităţile care vor fi specificate în continuare.

Inventarul grafematic al textelor de faţă este format din următoarele slove: **А/а**, **Б/б**, **В/в**, **Г/г**, **Д/д**, **Е/е**, **Ж/ж**, **З/з** (**ʒ**)/**з** (**ʒ**), **И/и**, **І/і**, /**ї**, **К/к**, **Л/л**, **М/м**, **Н/н**, **О/о**, **П/п**, **Р/р**, **С/с**, **Т/т**/**т**, **ѳ/ѳ**, **ОУ/оу**, **Ф/ф**, **Х/х**, **Ѱ/ѱ**, **Ѡ/ѡ**, **Ц/ц**, **Ш/ш**, **Щ/щ**, **Ч/ч**, **Ъ/ъ**, **Ь/ь**, **Ы/ы**, **Ѣ/ѣ**, **Ж/ж**, **Ю/ю**, **Ꙗ/ꙗ**, **Ѧ/ѧ**, **Ѩ/ѩ**, **Ѳ/ѳ**, **Ѯ/ѯ**, **Ѱ**, **Ѵ/ѵ/ѵ**.

Reluăm mai jos aceste slove şi le prezentăm monografic, împreună cu valorile lor fonetice contextuale, redate în ortografia românească actuală şi potrivit opţiunilor ediţiei noastre:

А/а (az)

Notează în mod exclusiv vocala *a*, în orice poziţie: **а̂да́мъ** = *Adám* (B 1688, 287), **а̂дъ́нъ** = *adună* (B 1688, 298), **т᷑пъра́тъл** = *împăratul* (MS. 45, 283), **а̂че́ла** = *acela* (MS. 45, 512), **да́ръры** = *daruri* (MS. 45, 513), **къра᷑** = *curat* (MS. 45, 530), **ва̀а̂ба́те** = *va abate* (MS. 45, 536), **а̂лъкъ᷑** = *a lăcui* (MS. 45, 555), **фа́че᷑** = *faceţi* (MS. 45, 556), **съкема̀** = *să chema* (MS. 45, 833), **па́че** = *pace* (MS. 45, 859), **а᷑́мелъ᷑** = *armelor* (MS. 45, 871).

Б/б (buche)

Notează în mod exclusiv consoana *b*, în orice poziţie: **бъ́кърі́е** = *bucurie* (B 1688, 297), **бъ́рба́ть** = *bărbat* (B 1688, 298), **ро́бъло́ви** = *robului* (B 1688, 299), **бътръ᷑** = *bătrîn* (MS. 45, 282), **тъ᷑бъръ́съ** = *turbură-să* (MS. 45, 445), **би́не** = *bine* (MS. 45, 500), **ли᷑бъ** = *limbă* (MS. 45, 502), **а̂ба́тъсъ** = *abată-să* (MS. 45, 504), **бъ᷑ба᷑** = *bărbat* (MS. 45, 506), **ба́гъ** = *bagă* (MS. 45, 530), **а̂бѧ** = *a bea* (MS. 45, 543), **бъла᷑ръ᷑** = *bălaurul* (MS. 45, 545), **зъба́лъ** = *zăbală* (MS. 45, 553), **бирѳи᷑цъ** = *biruinţă* (MS. 45, 831), **ли᷑би** = *limbi* (MS. 45, 831), **пъдоа́ба** = *podoaba* (MS. 45, 832), **ѡ̂бръзѳи᷑** = *obrăzuit* (MS. 45, 833).

В/в (vede)

Notează în mod exclusiv consoana *v*, în orice poziţie: **Ва́ла** = *Vála* (B 1688, 288), **а̑ъ̀ вени́т̀** = *au venit* (B 1688, 288), **кѳвѫнтъль** = *cuvîntul* (B 1688, 299), **і̂ша́в̀** = *Ioáv* (B 1688, 296), **Лива́нъла᷑** = *Livánului* (MS. 45, 454), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **Ви᷑са̀вѐе** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **лега́вачинева̀** = *lega-va cineva* (MS. 45, 502), **ви́нъ** = *vino* (MS. 45, 503), **т᷑въцътъ́ра** = *învăţătura* (MS. 45, 511), **потри́ва** = *potriva* (MS. 45, 511), **т᷑ве́цъте** = *învaţu-te* (MS. 45, 513), **въръви᷑** = *voroviţi* (MS. 45, 514), **кѳвынтъла᷑** = *cuvîntului* (MS. 45, 516), **ві́е** = *vie* (MS. 45, 545), **врѣ́мѧ** = *vrêmea* (MS. 45, 553), **пъ́невъ᷑** = *pune-voi* (MS. 45, 558), **ві́ѧ** = *voia* (MS. 45, 570), **жі́дъ᷑** = *jidov* (MS. 45, 833), **скь᷑нъвї́ѧ** = *scîrnăviia* (MS. 45, 841), **ві́е** = *voie* (MS. 45, 841), **и᷑зві́дъ᷑** = *izvodul* (MS. 45, 852).

Г/г (glagoli)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează consoana *g*, atunci cînd este urmată de o consoană sau de o vocală nepalatală: **грешѝта́м̀** = *greşit-am* (B 1688, 312), **погорѫ̀** = *pogorî* (B 1688, 318), **тоа᷑** = *toiag* (B 1688, 296), **са̑ъпогорѫ᷑** = *s-au pogorît* (MS. 45, 283), **въ᷑ро́ъга́** = *vor ruga* (MS. 45, 499), **гръ́ща** = *grăieşte* (MS. 45, 500), **съ̑бла̑го᷑слъвъ᷑кь** = *să blagoslovăsc* (MS. 45, 501), **чи᷑гътъ́ра̀ѣ** = *cingătoarea* (MS. 4389, 723), **стрига́ра̀ѣ** = *strigarea* (MS. 4389, 724), **гръи᷑** = *grăit* (MS. 4389, 725), **гръ́апѫ̀** = *groapă* (MS. 4389, 728).

2. Notează consoanele palatale corespunzătoare grafemelor actuale *ghe* şi *ghi*, atunci cînd este urmată de **е**, **и**, **і**, **ї**, **ѵ**, **ѣ**, **ю**, **ѧ**, **ꙗ** sau **к**. Exemple: **а̑ъ̀ жъ̀нгїа́т̀ь** = *au junghiat* (B 1688, 327, 328), **гїѐргесе́ъ** = *Ghiergheséu* (B 1688, 287), **е̂гѵ́петъла̀ъ̀й** = *Eghípetului* (B 1688, 297), **е̂гѵ̀пт̀ѣ́н̀** = *eghiptean* (B 1688, 288), **оу᷑́н̀гюри** = *unghiuri* (B 1688, 314), **а̑ъжъ᷑гла᷑** = *au junghiat* (MS. 45, 283), **сть᷑гѧ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **ъ᷑гю** = *unghiu* (MS. 45, 503), **привеги᷑ꙗ** = *priveghind* (MS. 45, 504), **ги᷑де᷑** = *ghindei* (MS. 45, 531), **съ᷑жъ᷑гє** = *să să junghe* (MS. 45, 539), **негини́ца** = *neghiniţa* (MS. 45, 547), **раги᷑** = *Raghis* (MS. 45, 729), **гіѡ̀чи᷑** = *ghiocile* (MS. 45, 734), **гесе᷑** = *Ghesem* (MS. 45, 737), **ге᷑гесе́и᷑** = *ghergheseii* (MS. 45, 740), **привегѧ̀** = *priveghea* (MS. 45, 853), **гъ᷑ге́ї́ѧ** = *Gorghíia* (MS. 45, 877), **е̂гѵ́петъла᷑** = *Eghípetului* (MS. 4389, 726), **жъ᷑гє᷑** = *jungheri* (MS. 4389, 727).

Д/д (dobro)

Notează în mod exclusiv consoana *d*, în orice poziţie: **давѝ́д̀** = *David* (B 1688, 296), **дм᷑нзъѳ** = *Dumnezău* (B 1688, 310), **доданѝ́нь** = *Dodanín* (B 1688, 287), **фѳдь** = *Fúd* (B 1688, 287), **дъ᷑нъ᷑** = *Domnul* (MS. 45, 283), **зикъ᷑** = *dzicîndu* (MS. 45, 285), **нъдъ᷑ждѣ᷑кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **ядь᷑къ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **Іо᷑да́нѳла᷑** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **дрѣ᷑та́те** = *dreptate* (MS. 45, 499), **кредѝ᷑чюа́съ** = *credincioasă* (MS. 45, 507), **нъдѣ᷑ждѣ** = *nădejdea* (MS. 45, 513), **ва̀а᷑дѣ** = *va arde* (MS. 45, 557), **нърѡ́дъ᷑** = *nărodul* (MS. 45, 564), **дъпъ᷑тать** = *dăpărtată* (MS. 45, 568), **пе᷑си́да** = *Persída* (MS. 45, 736), **е̂ши᷑ꙗ** = *ieşind* (MS. 45, 737), **а̂рь᷑ꙗ** = *arînd* (MS. 45, 856), **ро́ѡдъ᷑** = *rodul* (MS. 45, 856), **депрецю᷑** = *depregiur* (MS. 45, 869), **жъдекътъ᷑** = *judecător* (MS. 45, 877).

Е/е (iest)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *e* la început, la mijloc şi la final de silabă: **е̂гѵ̀пт̀ѣ́н̀** = *eghiptean* (B 1688, 288), **а̑ъ̀тре́ила̀ѣ** = *al treilea* (B 1688, 289), **манадиса́рїе᷑** = *Manathisáriei* (B 1688, 289), **фечо́рїѝ** = *feciorii* (B 1688, 287), **деоу᷑́н̀дѣ** = *de unde* (B 1688, 287), **зи́се** = *dzise* (MS. 45, 287), **ці́е** = *ţie* (MS. 45,

287), **ништє** = *nişte* (MS. 45, 445), **шєзѫт** = *şezut* (MS. 45, 445), **т҃фи҃серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **Корѣ̀** = *Coré* (MS. 45, 459), **ва́селє** = *vasele* (MS. 45, 833), **лє́фı** = *lefi* (MS. 45, 848), **немı҆́к** = *nemic* (MS. 45, 885), **дирє́т҃т҃** = *direpт* (MS. 4389, 723), **спорє́ск** = *sporesc* (MS. 4389, 723), **а҆лє ноа҆́трє** = *ale noastre* (MS. 4389, 723), **дє дѫрѣ́рє** = *de durêre* (MS. 4389, 723).

De asemenea, **є** notează vocala *e* la iniţiala de nume proprii străine: **є҆вє́рь** = *Evér* (B 1688, 287), **є҆лда́дь** = *Eldád* (B 1688, 288), **є҆леа́за҆** = *Eleázar* (MS. 45, 833), **єфра҆́ѳѫлѫ҆́** = *Efrafthului* (MS. 45, 835), **є҆́ф҆па́тѡ҆** = *Efpátor* (MS. 45, 861), **є҆́кватана̀** = *Ecvatáná* (MS. 45, 871), **є҆́фра҆́** = *Efrath* (MS. 4389, 723).

2. Notează diftongul *ie* la început de silabă sau cînd formează singur o silabă: **є҆ши́т** = *ieşit* (B 1688, 289), **лъкѫє́скѫ** = *lăcuiescu* (B 1688, 290), **ръзбо́а҆є** = *războaie* (B 1688, 302), **сѫ́є** = *suie* (B 1688, 334), **сфътѫє҆́кѫ** = *sfătuiescu* (MS. 45, 283), **па́ел҆́** = *paiele* (MS. 45, 287), **ръзбѡ́аєло҆** = *războaielor* (MS. 45, 288), **перı́рє** = *pierire* (MS. 45, 391), **вѡ́є** = *voie* (MS. 45, 530), **ва̀є҆̀шı҆̀** = *va ieşi* (MS. 45, 531), **мѫє́ри** = *muieri* (MS. 45, 532), **плѡ́а҆є** = *ploaie* (MS. 45, 532), **нъдъждѫє҆́кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 733), **є҆́шı҆́ꙗ** = *ieşiia* (MS. 45, 734), **мѫє́рілѡ҆** = *muierilor* (MS. 45, 832), **вѡ҆́є҆́та** = *vom ierta* (MS. 45, 862), **ѡ҆́бычѣ́є** = *obicêie* (MS. 45, 864), **тъмı́є** = *tămîie* (MS. 45, 887), **є҆́шı҆̀** = *ieşi* (MS. 4389, 734).

Decizia pe care am luat-o, de a transcrie în aceste situaţii sistematic prin *ie*, conform regulii ortografice actuale, se justifică şi prin prezenţa multor situaţii în care diftongul respectiv este notat ca atare, prin grupul de slove **їє**, ca în contextele: **пїєрдѫ́т҃** = *pierdut* (B 1688, 313), **пїєрзѫ́҆т҃дь** = *pierzînd* (B 1688, 302), **пїє́трилє** = *pietrile* (B 1688, 314), **пїєтрил҆́є** = *pietrile* (MS. 45, 362), **пїє҆́рдѫ҆т҃** = *pierdut* (MS. 45, 367), **пїє҆́р҆** = *pier* (MS. 45, 500), **съва̀т҃҆пїєдека̀** = *să va împiedeca* (MS. 45, 500, 516), **т҃҆пїєдекътѫ́ра** = *împiedecătura* (MS. 45, 505), **фїє҆́р҆** = *fier* (MS. 45, 516), **са҆́т҃҆пїєдека҆т҃** = *s-au împiedecat* (MS. 45, 518), **нѫ́сєвѡ҆́** **тпїєдека** = *nu se vor împiedeca* (MS. 45, 595), **фїє҆́рвı҆́҆тє** = *fierbinte* (MS. 45, 728), **а҆́҆пїє҆́рдѫ҆т҃** = *au pierdut* (MS. 45, 732), **пїє́тры** = *pietri* (MS. 45, 736, 741), **ла҆́҆пїє҆́рдѫ҆т҃** = *l-au pierdut* (MS. 45, 737), **фїєрѫ҆́** = *fierul* (MS. 45, 740).

Am considerat alternanţele grafice de tipul **кє/ кїє** ca reflectînd o incertitudine în rostire şi, de aceea, le-am menţinut ca atare în transcriere: **кїє́дрѫ** = *chiedru* (B 1688, 309) vs. **кедрѫ** = *chedru* (B 1688, 302), **кїєма҆т҃** = *chiemat* (B 1688, 295) vs. **кема́т** = *chemat* (B 1688, 297), **съ̀кїє҆́тѫ҆̀** = *să chieltuia* (MS. 45, 368), dar **кє҆́тѫ҆́҆т҃съ** = *cheltui-să* (MS. 45, 549), **тевє҆́҆кема̀** = *te vei chema* (MS. 45, 530), **а҆́ѳкема҆т҃** = *au chemat* (MS. 45, 543), **кема҆ц҃҆́** = *chemaţi* (MS. 45, 887), **кїємъ҆́** = *chiemări* (MS. 45, 887).

Ca o concesie făcută ortografiei româneşti actuale, motivată estetic, am exceptat de la această regulă de transcriere formele flexionare ale verbului *a fi* (**є҆̀ра̀** = *era*, **є҆ши** = *eşti*, **є҆̀** = *e*) şi ale pronumelor personale (**є҆́ѳ** = *eu*, **є҆́л҆** = *el* şi **є҆́и** = *ei*).

3. Uneori, în poziţie mediană accentuată, **є** notează, în B 1688, diftongul *ea*: **пре́жма** = *preajma* (B 1688, 290).

Ж/ж (juvete)

Notează în mod exclusiv consoana *j*, în orice poziţie: **а҆̂жѳтора̀** = *ajutorá* (B 1688, 326), **жѳдекъ́цилє** = *judecăţile* (B 1688, 299), **жрѣ́тъвникѳл҆́** = *jîrtăvnicul* (B 1688, 291), **пре́жма** = *preajma* (B 1688, 290), **а́ѳ жѳ҆̀ꙗтъ҆̀т҃** = *au junghiat* (B 1688, 328), **а҆̂ѳжѳ҆́ꙗт҃҆** = *au junghiat* (MS. 45, 283), **приме́҆ждїѧ** = *primejdiia* (MS. 45, 283), **жи҆ѵ҆тъ҆́вникѳл҆ѵ҆** = *jirtăvnicului* (MS. 45, 285), **нъдъ҆̂жда҆є҆́кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **пр҆ѣ҆̂жма** = *preajma* (MS. 45, 446, 736), **жи҆̀довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), 457), **жѳдека́та** = *judecata* (MS. 45, 499), **же҆́҆ц҃** = *jeţ* (MS. 45, 504), **нъдѣ҆̂жде** = *nădêjde* (MS. 45, 507), **жи҆ѵ҆твелѡ҆ѵ҆** = *jirtvelor* (MS. 45, 530), **жѳдекътѡ҆ѵ҆** = *judecător* (MS. 45, 531), **ми҆̂҆жлѡкѳ҆̂** = *mijlocul* (MS. 45, 532, 741), **жа́хѳ҆̂** = *jahul* (MS. 45, 532), **а҆̂жѳтѡ҆ѵ҆́҆ꙋ** = *ajutori* (MS. 45, 738), **връ҆̂҆жма҆҆ꙋ** = *vrăjmaş* (MS. 45, 855), **жѳдека́тъ** = *judecată* (MS. 45, 871), **нѣ҆̀нъдъ҆̂҆ждѵ҆и҆ꙗ** = *nenădăjduind* (MS. 45, 872), **жа́ле** = *jale* (MS. 45, 882).

S/s (dzialo)

În B 1688 slova *dzialo* apare doar cu valoare cifrică: **Кап ѕ҃** = *Cap 6* (B 1688, 291); la fel şi în MS. 4389. În MS. 45, **ѕ** notează, în orice poziţie, africata *dz*, specifică limbii scrise din zona nordică în perioada veche a românei literare: **съва̀т҃҆кълзѵ̀** = *să va încăldzi* (MS. 45, 282), **Дѳ҆҆҆ꙋнезѣ́ѳ҆̂** = *Dumnedzăul* (MS. 45, 283), **а҆̂ѕ҆ѳ҆̂** = *audzul* (MS. 45, 285), **зѵ́се** = *dzise* (MS. 45, 445), **тндрептѣ́зъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **зѵ́чє** = *dzice* (MS. 45, 499), **а҆̂҆ѕ҆ы** = *audzi* (MS. 45, 501), **бль҆҆ꙋзытѡ́рю҆̂** = *blîndzîtoriul* (MS. 45, 507), **зѣ́а** = *dzua* (MS. 45, 531), **зикь҆҆ꙗ** = *dzicînd* (MS. 45, 545), **а҆̂҆ѕѵ́тє** = *audzite* (MS. 45, 560), **фрѳ҆̂҆҆ꙋзеле** = *frundzele* (MS. 45, 571), **намїа̀зъзы** = *namiazădzi* (MS. 45, 586), **зѵ́ле҆́҆ꙗ** = *dzilele* (MS. 45, 727), **вїнекѳвь҆҆ꙋтѣ̀зъ** = *binecuvînteadză* (MS. 45, 730), **Дѳ҆҆҆ꙋнезъ҆҆** = *Dumnedzău* (MS. 45, 735), **къзѳ̀** = *cădzu* (MS. 45, 831), **ѕѡ҆̂ст҃р҆҆ꙋ** = *dzêstre* (MS. 45, 860), **зи҆҆҆ꙋ** = *dzişi* (MS. 45, 878), **т҃҆҆ꙋтрı҆̂ст҃ѣ́зесѣ̀** = *întristêdze-se* (MS. 45, 881).

З/з (zemle)

Acestă slovă notează în mod exclusiv consoana *z*, în orice poziţie: **зѵ́лелє** = *zilele* (B 1688, 287), **а҆̂зѳ́ва** = *Azúva* (B 1688, 288), **ѻбра́зели** = *obrazeli* (B 1688, 296), **вє҆҆҆ꙋпъзѵ̀** = *vei păzi* (MS. 45, 284), **па́за** = *paza* (MS. 45, 284), **са҆҆҆ꙋзиди҆҆ꙋ** = *s-au zidit* (MS. 45, 287), **шезѫт** = *şezut* (MS. 45, 445), **вѣ̀слѡвозѵ̀** = *va slobozi* (MS. 45, 550), **мїа́зънѡ́а҆пте** = *miazănoapte* (MS. 45, 562), **и҆҆҆ꙋзьв҆҆ꙋдѵ́ре** = *izbîndire* (MS. 45, 573), **за́ма** = *zama* (MS. 45, 571), **пра́зниче** = *praznice* (MS. 45, 728), **съ̀пъзе҆́кь** = *să păzesc* (MS. 45, 729), **т҃҆҆ꙋдръзна́ше** = *îndrăznêşte* (MS. 45, 732), **спѳ́за** = *spuza* (MS. 45, 732), **е҆̂҆ꙋзрілѡ҆҆ꙋ** = *Ezdrilom* (MS. 45, 736), **вѣзѳ̀** = *văzu* (MS. 45, 739), **зълѡ҆́** = *zălog* (MS. 45, 831), **пр҆ѣ́зı҆̂** = *prăzile* (MS. 45, 832), **съ̀лє҆̀пъза҆є҆́къ** = *să le păzască* (MS. 45, 862), **зъча̀** = *zăcea* (MS. 45, 863).

И/и (ije)

Această slovă are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i*, în orice poziţie: **и҆́нимъ** = *inimă*

(B 1688, 307), **ѝнимилє** = *inimile* (B 1688, 306), **зѝлелє** = *zilele* (B 1688, 287), **шѝ** = *şi* (B 1688, 287), **и҃зъвѣ́ще** = *izbăvêşte* (MS. 45, 283), **кѳви҃тє** = *cuvinte* (MS. 45, 499), **ѝнима** = *inima* (MS. 45, 499), **причѧ́перѫ** = *pricêperea* (MS. 45, 499), **прѳ҃чилоᵽ** = *pruncilor* (MS. 45, 499), **кърърѝ᷄** = *cărările* (MS. 45, 500), **чéрюрѝ᷄** = *ceriurile* (MS. 45, 500), **чи҃стѣ́щеѡ** = *cinstêşte-o* (MS. 45, 501), **чинева́** = *cineva* (MS. 45, 502), **ѝнѝми᷄** = *inimile* (MS. 45, 503), **лъщѝмѧ** = *lăţimea* (MS. 45, 503), **лѳ́крѳрил᷆** = *lucrurile* (MS. 45, 504), **вѡᵽфолѡсѝ** = *vor folosi* (MS. 45, 504), **фъръми҃тє** = *fără minte* (MS. 45, 507), **нѳми҃тє** = *nu minte* (MS. 45, 507), **би́не** = *bine* (MS. 45, 509), **феричи᷄᷆** = *fericiţi* (MS. 45, 511), **ни́къю́ры** = *nicăiuri* (MS. 45, 513), **на́мѳрил᷆** = *neamurile* (MS. 45, 727), **дє҃́трѳми́не** = *dentru mine* (MS. 45, 729), **зи́сє** = *dzise* (MS. 45, 729), **копи́ле** = *copile* (MS. 45, 729), **ти́гр҃и** = *Tígris* (MS. 45, 731), **пъри҃́цы** = *părinţi* (MS. 45, 733), **сфи҃́ци᷆** = *sfinţii* (MS. 45, 733), **зи́сє** = *dzise* (MS. 45, 733), **прѣвє҃титѡ́рї᷆** = *pre vestitorii* (MS. 45, 737), **а҃ѳ҆́копери҃** = *au acoperit* (MS. 45, 739), **фїи᷆** = *fiii* (MS. 45, 740), **пъри҃́цилоᵽ** = *părinţilor* (MS. 4389, 733), **поᵽни҃́᷄** = *porniţi* (MS. 4389, 733), **фъръделе́цюи́рѣ** = *fărădelegiuirea* (MS. 4389, 733), **вѡ́шри** = *voştri* (MS. 4389, 735).

2. Notează semivocala i la final de silabă: **ма́ика** = *maica* (B 1688, 309) şi pe *i* asilabic: **къ́чи** = *căci* (B 1688, 289), **лѳ́и** = *lui* (B 1688, 315), **то́ци** = *toţi* (B 1688, 309), **ко҃́᷈** = *coţi* (MS. 45, 363), **ни҃᷈** = *nici* (MS. 45, 445), **кь҃та҃́᷈** = *cîntaţi* (MS. 45, 447).

3. Prevăzută cu semnul scurtimii (˘), marchează, nesistematic, semivocala *i*, în poziţie finală, după vocală: **дм҃нѳлѳй** = *Domnului* (B 1688, 288), **лѳ́й** = *lui* (B 1688, 287), **сфѭтѳлѳй** = *sfîntului* (B 1688, 309) **вавγлѡ́нѳлѳй** = *Vavilónului* (MS. 4389, 735).

Am renunţat la notarea în transcriere a alternanţei consoană dură/ consoană moale, la sfîrşitul unor cuvinte, în grafii ca **хервви҃᷈**, transcris *heruvimi* (MS. 45, 363). Considerăm că avem de a face în acest caz cu o simplă alternanţă grafică, fără funcţie distinctivă, rezultat aleatoriu al dorinţei de economie a spaţiului din partea scriptorului. Exemple: **серафи᷈** = *serafimi* (MS. 45, 533), **а҆ръ҃᷉** = *iarăşi* (MS. 45, 535, 728), **нѳ᷈вѡᵽръ҃пѳ᷈ᴀє** = *nu-mi vor răspunde* (MS. 45, 556), **слѳ́гъ᷈е́ши** = *slugă-mi eşti* (MS. 45, 559), **т᷈а҆́дѳчѧ᷈** = *îmi aduceam* (MS. 45, 728), **а҆ра́тъ᷈** = *arată-mi* (MS. 45, 731), **а҆лє᷉** = *aleşi* (MS. 733), **съ᷈дѣ́мі́е** = *să-mi dea mie* (MS. 733), **ши᷈ва᷆᷆** = *şi-mi va fi* (MS. 747), **а҆чéла҃᷉** = *acelaşi* (MS. 886), **тръгь᷈дѳ᷉** = *trăgîndu-şi* (MS. 888).

І/і

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, de obicei în poziţie iniţială, cu preponderenţă în numele proprii şi în cuvinte neologice, vocala *i*: **і́ла** = *Íla* (B 1688, 288), **і҆змаи́ль** = *Izmaíl* (B 1688, 287), **і҆сраи́л** = *Israíl* (B 1688, 309); notează, de asemenea, în aceeaşi poziţie, şi semivocala *i*: **і҆аре́дь** = *Iaréd* (B 1688, 287), **і҆есефи́м** = *iesefím* (B 1688, 305), **І҆ер҃лм** = *Ierusalim* (MS. 45, 364), **і҆wсафа᷈** = *Iosafat* (MS. 45, 374), **і҆ѳ᷈да҆нѳлѳ᷈** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **і҆еровоа᷈** = *Ierovoam* (MS. 45, 468).

2. Notează, uneori, în poziţie mediană, accentuată sau neaccentuată, vocala *i* (pentru valoarea accentuată fiind folosită, în B 1688, mai ales slova **и́**, vezi mai sus): **фі́ю᷆** = *fiiul* (B 1688, 300), **сарѳ́іеи** = *Saruíei* (B 1688, 288), **ца́рі᷆ні᷆᷆** = *ţarinile* (MS. 45, 728), **зі́серъ** = *dziseră* (MS. 45, 729), **състі᷈́гъ** = *să stingă* (MS. 45, 730), **копі́лѳ᷆** = *copilul* (MS. 45, 733), **прѣ҃ті́не** = *pre tine* (MS. 45, 735), **а҆ѳ прі᷈́сь** = *au prins* (MS. 45, 737), **чирéзи᷆᷆** = *cirezile* (MS. 45, 738), **бисáрічи᷆᷆** = *bisêricile* (MS. 45, 738), **зі́сє** = *dzise* (MS. 45, 739), **а҆ѳперї᷈᷉** = *au pierit* (MS. 45, 740), **ръдъчі́на** = *rădăcina* (MS. 45, 741), **ръ҃плътирє** = *răsplătire* (MS. 45, 742), **са҆ѳ᷈мира᷈᷉** = *s-au mirat* (MS. 45, 745), **сфі᷈ци᷈᷆ѳ᷈** = *sfinţindu* (MS. 46, 746), **бі́некѳвь᷈та́ръ** = *binecuvîntară* (MS. 45, 750), **стъпьні́ръ** = *stăpîniră* (MS. 45, 750), **стрігáръ** = *strigară* (MS. 45, 750), **чє᷆чісъспáрїє** = *cel ci să sparie* (MS. 45, 751), **сфі᷈телѡᵽ** = *sfintelor* (MS. 45, 751).

3. Notează, uneori, în MS. 4389, pe *i* asilabic final: **бърва᷈᷈᷈

1. Notează în mod exclusiv consoana *c*, în orice poziţie: **къторъ** = *către* (B 1688, 295, Ms. 45, 501), **зикѫ́нДь** = *zicînd* (B 1688, 295), **а̂коло́** = *acoló* (B 1688, 287), **а̂дъ"ка́** = *adîncă* (Ms. 45, 446), **нъдъ҃дѣ́кь** = *nădăjduiesc* (Ms. 45, 446), **кь"та"и** = *cîntaţi* (Ms. 45, 447), **а̂коло̀** = *acoló* (Ms. 45, 448), **Коре́** = *Coré* (Ms. 45, 459), **кѫвьн"ъ** = *cuvînt* (Ms. 45, 499), **кѫра"** = *curat* (Ms. 45, 503), **ка́лѧ** = *calea* (Ms. 45, 513), **а̂тѡ"ма** = *atocma* (Ms. 45, 515), **фъкѫтѫса** = *făcutu-s-au* (Ms. 45, 519), **ка'тѧ** = *cartea* (Ms. 45, 859), **къ̂ъри́мѣ** = *călărimea* (Ms. 45, 859), **трѣ́ни** = *trêbnic* (Ms. 45, 876), **съва̀т"кѫнѫна** = *să va încununa* (Ms. 45, 886).

Pentru a evita confuzia cu consoanele palatale corespondente (*che*, *chi*), în transcriere, am redat slova **к** prin *k* (consoana velară surdă), în situaţia în care această slovă, în cuvinte preluate ca atare din originalul grecesc, apare urmată de **хе/ хи́**, ca în exemplele: **во́кхе** = *Vókhe* (B 1688, 391), **заккхи́лор** = *zakhílor* (B 1688, 306).

2. Notează consoanele palatale *che* şi *chi*, atunci cînd este urmată de **ѣ**, **и**, **і**, **ї**, **ѣ**, **ю**, **ѧ** sau **ꙗ**: **кїе́дрѫ** = *chiedru* (B 1688, 309), **кїема"** = *chiemat* (B 1688, 295), **кип** = *chip* (B 1688, 298), **а́̆ѫкема́"** = *au chemat* (Ms. 45, 446), **ѫрѧ́кѧ** = *urêchea* (Ms. 45, 499), **о́̆чки** = *ochii* (Ms. 45, 501), **т"кезъшѫ** = *închezăşui* (Ms. 45, 502), **ки"** = *chip* (Ms. 45, 503), **съкіа́мъ** = *să cheamă* (Ms. 45, 512), **кера"** = *cherast* (Ms. 45, 514), **т"кіагъ** = *încheagă* (Ms. 45, 516), **о́̆кї** = *ochii* (Ms. 45, 833), **кема́рѣ** = *chemare* (Ms. 45, 870), **т"̂пърека́рѣ** = *împărechêre* (Ms. 45, 871).

Л/л (liude)

Notează în mod exclusiv consoana lichidă *l*, în orice poziţie: **ле́мнѫл** = *lemnul* (B 1688, 312), **нѫмеле** = *numele* (B 1688, 312), **га́лбени** = *galbeni* (B 1688, 307), **фію̂л** = *fiiul* (B 1688, 300), **гла́сѫ** = *glasul* (Ms. 45, 284), **лъкѫи"** = *lăcuim* (Ms. 45, 287), **Дѡ"нѫ** = *Domnul* (Ms. 45, 447), **а̂коло̀** = *acoló* (Ms. 45, 448), **Лива́нѫлѫ"** = *Livánului* (Ms. 45, 454), **парим҃ле** = *parimiile* (Ms. 45, 499), **Дѡ"нѫлѫ** = *Domnului* (Ms. 45, 500), **кѫвь"тѫ** = *cuvîntul* (Ms. 45, 501), **къ̀ле** = *căile* (Ms. 45, 502), **чмл** = *cêle* (Ms. 45, 503), **ка́рел** = *carele* (Ms. 45, 504), **дъ҃тѫ** = *dăstul* (Ms. 45, 834), **лі"вілѡ'** = *limbilor* (Ms. 45, 886), **лѡ́кѫ** = *locul* (Ms. 45, 886).

М/м (mislete)

Notează în mod exclusiv consoana *m*, în orice poziţie: **ма́ика** = *maica* (B 1688, 309), **нѫмеле** = *numele* (B 1688, 312), **і̂есефи́м** = *iesefím* (B 1688, 305), **т"̂пъра́тѫ** = *împăratul* (Ms. 45, 283), **ма"ка** = *maica* (Ms. 45, 283), **прѣ́ма** = *preajma* (Ms. 45, 446), **Дѡ"нѫ** = *Domnul* (Ms. 45, 447), **мьестрі́е** = *măiestrie* (Ms. 45, 499), **мь"тѫ̀рѣ** = *mîntuire* (Ms. 45, 505), **мѫ́тъ** = *multă* (Ms. 45, 508), **ръмы́не** = *rămîne* (Ms. 45, 508), **мл҃сти́вѫ** = *milostivul* (Ms. 45, 511), **и́мима** = *inima* (Ms. 45, 516), **филі҃тіи"** = *Filistiim* (Ms. 45, 835), **ми"тѣ** = *minte* (Ms. 45, 893), **жѫмъта́тѣ** = *jumătate* (Ms. 45, 895), **мѡа'тѣ** = *moarte* (Ms. 45, 903).

Н/н (naş)

Notează în mod exclusiv consoana *n*, în orice poziţie: **на́̀лтѣ** = *nalte* (B 1688, 317), **и́нимъ** = *inimă* (B 1688, 307), **а̂мо́н** = *Amón* (B 1688, 320), **ни"** = *nici* (Ms. 45, 445), **нъдъ҃дѣ҃кь** = *nădăjduiesc* (Ms. 45, 446), **тдрепте́ѧъ** = *îndrepteadză* (Ms. 45, 446), **т"трѫ** = *întru* (Ms. 45, 447), **Дѡ"нѫ** = *Domnul* (Ms. 45, 447), **кь"та"и** = *cîntaţi* (Ms. 45, 447), **т"фи"серьсь** = *înfipseră-să* (Ms. 45, 447), **мл҃сте́нї** = *milostenii* (Ms. 45, 727), **прѣ̀ми́не** = *pre mine* (Ms. 45, 728), **ни́мѫ** = *neamul* (Ms. 45, 731), **а̂тѫ"чѧ** = *atuncea* (Ms. 45, 733), **би́не** = *bine* (Ms. 45, 735), **ха'"манѫ** = *hatmanul* (Ms. 45, 737), **ні́ме** = *nime* (Ms. 45, 836), **і̂wана́да"** = *Ioanáthan* (Ms. 45, 839), **сфь"тъ** = *sfîntă* (Ms. 45, 903), **пль"сѫ** = *plînsu* (Ms. 45, 904).

О/о (on)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala şi semivocala *o*, în orice poziţie: **е̂звѡ́к** = *Ezvóc* (B 1688, 287), **ѡ҃рга́нелѣ** = *organele* (B 1688, 322), **цїйто́ареи** = *ţiitoarei* (B 1688, 287), **то́атѣ** = *toate* (B 1688, 290), **но́а"тѣ** = *noaptea* (B 1688, 294), **мо́а'тѣ** = *moarte* (Ms. 45, 287), **къльторі́а** = *călătoriia* (Ms. 45, 499), **копила́шѫ** = *copilaşul* (Ms. 45, 499), **тоа́тъ** = *toată* (Ms. 45, 501), **тоа'** = *toiag* (Ms. 45, 505), **ваповъцѫ** = *va povăţui* (Ms. 45, 505), **б^гослwвéнїа** = *blagosloveniia* (Ms. 45, 506), **си"цитоа́ре** = *simţitoare* (Ms. 45, 507), **ро́а́да** = *roada* (Ms. 45, 511), **скоа́тѣ** = *scoate* (Ms. 45, 513), **погwрь̀** = *pogorî* (Ms. 45, 729), **вец҃т"тоа́рче** = *veţi întoarce* (Ms. 45, 731), **аколẃ** = *acoló* (Ms. 45, 737), **ко'тѫ** = *cortul* (Ms. 45, 748), **въ'тоа́съ** = *vîrtoasă* (Ms. 45, 749), **ми"локѫл** = *mijlocul* (Ms. 4389, 754), **тоатѫ** = *toată* (Ms. 4389, 754).

2. Notează, uneori, în poziţie mediană accentuată, diftongul *oa*, scris, de regulă, **wа́**, ca în exemplele: **тнwпт҃ѣ** = *în noaptea* (B 1688, 299), **тwтъ** = *toată* (B 1688, 311), **добитwче** = *dobitoace* (Ms. 45, 376), **кwро́на** = *coroana* (Ms. 45, 378).

П/п (pocoi)

Notează exclusiv consoana *p*, în orice poziţie: **погорѫ̀** = *pogorî* (B 1688, 296), **пли́н** = *plin* (B 1688, 296), **а̂пѫсь** = *apus* (B 1688, 296), **пъмъ"тѫ** = *pămîntul* (Ms. 45, 284), **пра'** = *prah* (Ms. 45, 445), **прѣ҃ма** = *preajma* (Ms. 45, 446), **т"пре́ѫнъ** = *împreună* (Ms. 45, 727), **пе"трѫкъ̀** = *pentru că* (Ms. 45, 729), **пѧ́ще** = *pêşte* (Ms. 45, 731), **па́съ** = *pasă* (Ms. 45, 735), **прє҃те** = *preste* (Ms. 45, 736), **пѫтѣ́рѧ** = *putêrea* (Ms. 45, 741), **лепъда́тѣ** = *lepădate* (Ms. 45, 849), **пъка́тѣ** = *păcate* (Ms. 45, 869), **пътіми"** = *pătimim* (Ms. 45, 869), **а̂плекътѫр҃** = *aplecături* (Ms. 45, 904).

Р/р (rîţă)

Notează exclusiv consoana *r*, în orice poziţie: **рѫви́нь** = *Ruvín* (B 1688, 290), **прє** = *pre* (B 1688, 288), **пърй҃цилор҃ вѡшри** = *părinţilor voştri* (B 1688, 296), **пра'** = *prah* (Ms. 45, 445), **прѣ҃ма** = *preajma* (Ms. 45, 446), **т"трѫ** = *întru* (Ms. 45, 447), **т"фи"серьсь** = *înfipseră-să* (Ms. 45, 447), **Іо'дѐнѫлѫ"** = *Iordánului* (Ms. 45, 459), **прѐми́не** = *pre mine* (Ms. 45, 504), **ка́рел** = *carele* (Ms. 45, 736), **вѡ҃а̂копер** = *voi acoperi* (Ms. 45, 737), **мъгѫрі҃** = *măgurii* (Ms. 45, 739), **дрепт** = *drept* (Ms. 45, 745), **тра́ю** = *traiul* (Ms. 45, 748),

*ѕ҃шѕри^* = *suişurile* (MS. 45, 749), *аѕр* = *aur* (MS. 45, 849), *страже* = *straje* (MS. 45, 849), *рꙋ҃тамѣ҃тѣ* = *răotatea* (MS. 45, 869), *а̂рдѣ҃* = *ardea* (MS. 45, 904).

С/с (slovo)

Notează exclusiv consoana *s*, în orice poziţie: *саѕ* = *s-au* (B 1688, 296), *сїкри́юль* = *sicriiul* (B 1688, 296), *престє* = *preste* (B 1688, 299), *пѹ́ѕ* = *pus* (B 1688, 299), *съ҃ѡе* = *sînge* (MS. 45, 284), *тѕр҃вѕрѣ́съ* = *turbură-să* (MS. 45, 445), *нъдъ҃ждѕ҃кь* = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), *т҃фи҃серьсь* = *înfiţoşeră-să* (MS. 45, 447), *стьг҃гл* = *stînghea* (MS. 45, 461), *Ви҃савѣ҃* = *Virsavée* (MS. 45, 463), *чи҃стє* = *cinste* (MS. 45, 737), *съ҃а́съ* = *să iasă* (MS. 45, 739), *пр҃чѧсеръ* = *purcêseră* (MS. 45, 741), *фрѕмшáсъ* = *frumoasă* (MS. 45, 743), *спрѣ҃* = *spre* (MS. 45, 745), *кáса* = *casa* (MS. 45, 747), *повѣ҃тíръ*= *povestiră* (MS. 45, 849), *глаг҃* = *glas* (MS. 45, 869), *сáтє* = *sate* (MS. 45, 869), *вь҃твс҃* = *vîrtos* (MS. 45, 870), *къторъ* = *cătră* (MS. 45, 282), *ръсъри҃т* = *răsărit* (MS. 45, 282), *тѕр҃вѕрѣ́съ* = *turbură-să* (MS. 45, 445).

Т/т/т (tverdu)

Notează exclusiv consoana *t*, în orice poziţie: *тóмѣ҃* = *tot* (B 1688, 302), *къторъ* = *cătră* (B 1688, 302), *ѣ҃гупетѕлѕ҃и* = *Eghipetului* (B 1688, 311), *къторъ* = *către* (MS. 45, 282), *ръсъри҃т* = *răsărit* (MS. 45, 282), *тѕр҃вѕрѣ́съ* = *turbură-să* (MS. 45, 445), *кь҃тá҃и* = *cîntaţi* (MS. 45, 447), *т҃трѕ* = *întru* (MS. 45, 447), *стьг҃гл* = *stînghea* (MS. 45, 461), *а̂ѕфъкѕ҃т* = *au făcut* (MS. 45, 736), *вьртѕтѣ҃* = *vîrtutea* (MS. 45, 739), *дрепт* = *drept* (MS. 45, 745), *трѕпѕлѕ^* = *trupului* (MS. 45, 747), *тоáтъ* = *toată* (MS. 45, 749), *а̂ѕклъдиѕ҃т* = *au clădit* (MS. 45, 751), *съ҃бътоáре* = *sărbătoare* (MS. 45, 876), *сь҃^бъта* = *sîmbăta* (MS. 45, 877), *а҃ѕкѕвь҃та҃т* = *au cuvîntat* (MS. 45, 878), *тíранѕ҃и* = *tiranul* (MS. 45, 896).

Ѕ/ѕ (ucu)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, frecvent, vocala *u*, în orice poziţie, de obicei în interiorul şi la sfîrşitul cuvîntului: *лѕкрѕри* = *lucruri* (B 1688, 304), *а̂ѕ мѕри҃т* = *au murit* (B 1688, 303), *нѕ́* = *nu* (B 1688, 317), dar şi la început de cuvînt, în MS. 45: *иѕѕѹ́и҃с* = *i-au ucis* (MS. 45, 284), *съ҃^ ѕ҃гъ* = *să-l ungă* (MS. 45, 283), *ѕсъбїѧ* = *usăbiia* (MS. 45, 504), *фѕцы҃^* = *fugind* (MS. 4389, 754), *ѕчи́дє* = *ucide* (MS. 4389, 758).

2. Notează vocala *u* final: *кѫ́ндѕ* = *cîndu* (B 1688, 314), *зикѫ́ѹ́дѕ* = *zicîndu* (B 1688, 314), *лъкѕ́ѣскѕ* = *lăcuiescu* (B 1688, 290), *ѣ҃ра̀тъмъи҃дѕ* = *era tămîîndu* (MS. 45, 286), *а̂жѕнс҃ѕ* = *ajunsu* (MS. 45, 382), *дѡ҃мѕ* = *dormu* (MS. 45, 501), *дрепт҃ѕ* = *dreptu* (MS. 45, 506), *стрь҃^вѕ* = *strîmbu* (MS. 45, 506), *кѕцетѕ* = *cugetu* (MS. 45, 507), *кѕвь҃тѕ* = *cuvîntu* (MS. 45, 510), *ѡ҃^ѕ* = *omu* (MS. 45, 512), *кѕ^вѕ* = *cuibu* (MS. 45, 516), *кь҃^пѕ* = *cîmpu* (MS. 45, 516), *чѣ҃кѕ* = *cercu* (MS. 45, 728), *змарагѧѕ* = *zmaragdu* (MS. 45, 735), *Ѣгиѹ́тѕ* = *Éghiptu* (MS. 45, 740), *т҃^тѡрсѕ* = *întorsu* (MS. 45, 741), *съ҃гѕи҃ѧѕ* = *sîrguindu* (MS. 45, 745), *фáѹ́тѕ* = *faptu* (MS. 746), *сфі҃ци҃ѧѕ* = *sfinţindu* (MS. 746), *ко҃тѕ* = *cortu* (MS. 748), *мѣ҃гѕ* = *mergu* (MS. 750), *пѕтéри^* = *puterile* (MS. 850), *саѕдепъ҃та҃т* = *s-au depărtat* (MS. 850), *ки҃^* = *chip* (MS. 852), *кѕ҃тóрю^* = *cuptoriul* (MS. 905).

3. Notează semivocala *u*: *гръ́ѕ* = *grîu* (B 1688, 294), *тъѕ* = *tău* (MS. 4389, 754), *рѕшинатѕсѣѕ* = *ruşinatu-se-au* (MS. 4389, 755).

ОУ/оу (u)

Notează vocala *u*, de obicei la început de cuvînt: *оу҃ѹ́дє* = *unde* (B 1688, 287), *оу҃ѹ́ть дє лéмѝнѕлѕи* = *untdelemnului* (B 1688, 306), *їоу́дїи* = *Iúdii* (B 1688, 290), *ѡ҃^оу҃ѧ҃є* = *oriunde* (MS. 45, 506), *оу҃рцї́а* = *urgiia* (MS. 45, 508), *оу҃рѣ́кѫ* = *urêchea* (MS. 45, 511), *оу҃рїа́шїлѡ* = *uriiaşilor* (MS. 45, 512), *оу҃гюл* = (MS. 4389, 758).

Ф/ф (fertă)

Notează în mod exclusiv consoana *f*, în orice poziţie: *фечóрїи* = *feciorii* (B 1688, 287), *фáта* = *fata* (B 1688, 288), *сáф҃* = *Sáf* (B 1688, 289), *фрѕмώасъ* = *frumoasă* (MS. 45, 283), *феричи҃т* = *fericit* (MS. 45, 445), *т҃фи҃серьсь* = *înfiţoşeră-să* (MS. 45, 447), *фї́юле* = *fiiule* (MS. 45, 500), *мъфъкѕ^* = *mă făcui* (MS. 45, 500), *фичю́ры* = *ficiori* (MS. 45, 503), *а̂ѕфъкѕ҃т* = *au făcut* (MS. 736), *фáца* = *faţa* (MS. 742), *сѕ҃флетѕ҃^* = *sufletul* (MS. 743), *фръцї́а* = *frăţiia* (MS. 852), *сефі́ла* = *Sefíla* (MS. 853), *фíли҃^* = *Fílip* (MS. 870), *жаф҃* = *jaf* (MS. 895).

Х/х (her)

Notează în mod exclusiv consoana *h*, în orice poziţie: *хїе́рь* = *hier* (B 1688, 301), *хїерестрѕ҃и* = *hierestrui* (B 1688, 301), *закѣ҃хи́лорѣ҃* = *zakhílor* (B 1688, 306), *хѡтáрѕ҃^* = *hotarul* (MS. 45, 283), *мохорь҃т* = *mohorît* (MS. 45, 362), *праг҃^* = *prah* (MS. 45, 445), *ва̀ѡ̂дихны* = *va odihni* (MS. 45, 499), *ла҃^цѕх* = *lanţuh* (MS. 45, 499), *хъръзе҃кь* = *hărăzesc*, *хáрѕры* = *haruri* (MS. 45, 501), *хѡтáрѕ҃^* = *hotarul* (MS. 45, 508), *хотъра́ще* = *hotărăşte* (MS. 45, 510), *пъхáръ* = *păhară* (MS. 45, 514), *хь҃вѕ҃^* = *hîrbul* (MS. 45, 516), *ха҃^дем҃кѫ* = *haldeiască* (MS. 45, 672), *ха҃р* = *har* (MS. 45, 728), *а҃ѯѕ҃^* = *duhul* (MS. 45, 729), *ха нел^* = *hainele* (MS. 45, 730), *драгмъ* = *drahmă* (MS. 45, 731), *хїа́рѣ҃* = *hiêrea* (MS. 45, 731), *а̂хїа́ха҃р* = *Ahiáhar* (MS. 45, 734), *хѕдицил^* = *hudiţile* (MS. 45, 735), *лаѕхрани҃т* = *l-au hrănit* (MS. 45, 736), *навѕхѡдонѡсѡ҃р* = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), *ха҃тманѕ҃^* = *hatmanul* (MS. 45, 737), *ха҃^деилѡ҃р* = *haldeilor* (MS. 45, 739), *хътмъни́є^* = *hătmăniei* (MS. 45, 739), *ѡдихне^* = *odihnei* (MS. 45, 744).

Ѱ/ѱ (psi)

Această slovă notează în mod exclusiv grupul consonantic *ps*, în orice poziţie: *лиѱи́* = *lipsi* (B 1688, 311), *рѕѱє* = *rupse* (B 1688, 332, MS. 45, 381), *наѕлиѱи҃т* = *n-au lipsit* (MS. 45, 363), *лиѱа̀҃къ* = *lipsască* (MS. 45, 500), *съ҃рѕ҃ѱеръ* = *să rumpseră* (MS. 45, 500), *лиѱин҃ц^* = *lipsiţi* (MS. 45, 504), *ли́ѱъ* = *lipsă* (MS. 45, 505), *лиѱ́ще* = *lipsêşte* (MS. 45, 508), *лиѱи҃т* = *lipsit* (MS. 45, 517), *коа́ѱеле* = *coapsele* (MS. 45, 674), *коа́ѱъ* = *coapsă* (MS. 45, 744), *нелиѱи҃ц^* = *nelipsiţi* (MS. 45, 852), *са҃ѱаки* = *Sampsachi* (MS. 45, 858), *прокоѱа́лъ* = *procopsală* (MS. 45, 870).

Sporadic, grupul consonantic *ps* este transpus şi prin **пс**, precum: **рѳпсе́** = *rupse* (B 1688, 322).

Ѿ/ѡ (ot)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează de regulă vocala *o*, în orice poziţie: **ѡ̂кóль** = *ocol* (B 1688, 295), **ѡ̆мѳл̂** = *omul* (B 1688, 295), **лѡ́рь** = *lor* (B 1688, 295), **нехáѡ** = *Nehăo* (B 1688, 333), **ѡâдѳ́серъ** = *o aduseră* (MS. 45, 283), **дѡ̂́мы** = *dormi* (MS. 45, 501), **вâдáѡ҇е** = *va adaoge* (MS. 504), **Дѡмнѳ́л** = *Domnul* (MS. 45, 510), **âпѡ⁀** = *apoi* (MS. 45, 511), **съ҇нѳдвѡрѫ̂́къ** = *să nu dvorească* (MS. 45, 513), **вàѡдиᵛны** = *va odihni* (MS. 45, 517), **съ҇̂дѡмолиа̂́къ** = *să-l domolească* (MS. 45, 869), **мі҃лѡкѳ́л** = *mijlocul* (MS. 45, 853), **ѡ̂бьᵖшı̂́дѳсъ** = *obîrşindu-să* (MS. 45, 886), **âпро́цилѡр** = *a proştilor* (MS. 45, 895), **звїе́рáвѡ̂́ᵖ** = *zbiera-vor* (MS. 4389, 758), **тѳ́тѳрѡ̂́ᵖ** = *tuturor* (MS. 4389, 758).

2. Notează semivocala *o* în diftongul *oa*: **ѡ̂́менїй** = *oamenii* (B 1688, 315).

3. Asemenea lui **о** cu accent, şi **ѡ** accentuat notează frecvent diftongul *oa:* **ро́ѡделе** = *roadele* (MS. 45, 506), **кѳвїѡ́се** = *cuvioase* (MS. 45, 508), **креди҃́чѡ́се** = *credincioase* (MS. 45, 509), **кѳнѡ́ѭе** = *cunoaşte* (MS. 45, 514), **кѡ́телє** = *coatele* (MS. 45, 519).

4. O utilizare specială a acestei slove, care tinde să capete în text funcţia unei veritabile norme ortografice, este notarea secvenţei fonetice corespunzătoare diftongilor *ua* şi *uă* din ortoepia românească actuală. Cu o consecvenţă ridicată, **ѡ** apare în formele flexionare ale cuvintelor precum substantivul *ziuă/ ziua*, verbul *plouă*, numeralele *două*, *nouă*, forma verbală *luă* etc. Întrucît nu avem nici o dovadă că diftonigii *uă* şi *ua* ca atare existau şi erau rostiţi întocmai cum îi rostim astăzi, am transcris peste tot, în aceste cazuri, pe **ѡ** prin *o*. Dintre sutele de recurenţe cu grafie identică, reproducem cîteva: **дóаѡ** = *doao* (MS. 45, 287), **âмъ҃́дóаѡ** = *amîndoao* (MS. 45, 287), **нóаѡ** = *noao* (MS. 45, 287), **дѡ́а**ѡ = *doao* (MS. 45, 362, 501), **нѡ́а**ѡ = *noao* (MS. 45, 499), **âмь҃́дѡ́а**ѡ = *amîndoao* (MS. 45, 511).

Potrivit aceluiaşi raţionament, am transcris slova **ѡ** prin *o* şi în formele flexionare ale verbului *a lua*, în secvenţe în care ortografia actuală recomandă notarea vocalei *ă*: **шı̀ лѳ̀** = *şi luo* (B 1688, 288), **лѳѡтóрилє** = *luotorile* (B 1688, 311).

Ц/ц (ţi)

Acest grafem chirilic notează în mod exclusiv consoana *ţ*, în orice poziţie: **ці́є** = *ţie* (B 1688, 302), **фáца** = *faţa* (B 1688, 302), **виці́їй** = *viţeii* (B 1688, 302), **ці́є** = *ţie* (MS. 45, 283), **съ҇симецїı̀** = *să simeţiia* (MS. 45, 283), **кь҃́та҃́҃** = *cîntaţi* (MS. 447), **т҃́целе҃́чѡнѣ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 499), **си҃́ци́рѣ** = *simţirea* (MS. 45, 499), **а҃́цı̂⁀** = *alţii* (MS. 45, 501), **креди҃́цъ** = *credinţă* (MS. 45, 506), **вѳнътъц⁀** = *bunătăţi* (MS. 45, 510), **жѳдéцѳ́л** = *judeţul* (MS. 45, 511), **пѡ̀ᵖцы** = *porţi* (MS. 45, 513), **т҃́въцътѳ́ра** = *învăţătura* (MS. 45, 514), **скопи҃́҃́** = *scopiţi* (MS. 672), **прé҃цило́ᵖ** = *preoţilor* (MS. 45, 728), **цáра** = *ţara* (MS. 45, 728), **фáца** = *faţa* (MS. 45, 729), **скѳлá҃́въ** = *sculaţi-vă* (MS. 45, 732), **а҃́бѡ̀цел⁀** = *albeţele* (MS. 45, 734), **т҃́пъръцı́а** = *împărăţia* (MS. 45, 735), **то҃́⁀** = *toţi* (MS. 45, 735), **трıмиць҃́ᴬ** = *trimiţînd* (MS. 45, 743), **сѳ҃т҃́фрь҃́сеца҃́ᵀ** = *s-au înfrîmseţat* (MS. 45, 745), **âтотцїитóрю̂́ᴬ** = *Atoţiitoriul* (MS. 4389, 758).

Ш/ш (şa)

Acest grafem notează în mod exclusiv consoana *ş*, în orice poziţie: **шı̀** = *şi* (B 1688, 287), **шъзѳ̀** = *şăzú* (B 1688, 301), **âшà** = *aşa* (B 1688, 301), **мѳ̀шкóи** = *muşcoi* (B 1688, 314), **ѳ̀ша** = *uşa* (MS. 45, 64), **вашедѣ̀** = *va şedea* (MS. 45, 283), **шı̀** = *şi* (MS. 45, 283), **шезѳ̀т** = *şezut* (MS. 45, 445), **копилáшѳ̂́ᴬ** = *copilaşul* (MS. 45, 499), **шѳвъ⁀те** = *şuvăite* (MS. 45, 500), **ѳ̆шил⁀** = *uşile* (MS. 45, 501), **â҃́҃ᵐ̂ешı҃́ᵀ** = *am ieşit* (MS. 45, 503), **âша** = *aşa* (MS. 45, 504), **шı́потиᵛ⁀** = *şipotile* (MS. 45, 504), **шовьмѣ́ѭе** = *şovăiêşte* (MS. 45, 507), **дешеᵖта҃́҃** = *deşertat* (MS. 586), **лъкáшѳлѳ̀⁀** = *lăcaşului* (MS. 727), **са҃́ѕнѣ̂шеза҃́ᵀ** = *s-au neaşezat* (MS. 45, 728), **â҃чѣ́ѫш⁀** = *acêeaşi* (MS. 729), **сь҃́ътѡ҃́҃⁀** = *sănătoşi* (MS. 45, 731), **ıӑръ҃́҃⁀** = *iarăşi* (MS. 45, 735), **дъшеᵖци** = *dăşerţi* (MS. 737), **лъкáшел⁀** = *lăcaşele* (MS. 738), **нѳ̀вà҇ешı̀** = *nu va ieşi* (MS. 739), **ченѳ̀ше** = *cenuşe* (MS. 744), **шезь҃́ᴬ** = *şezînd* (MS. 745), **дъшкıи҃́ᴬ** = *dăşchiind* (MS. 745).

Щ/щ (ştea)

Această slovă notează, în mod frecvent, grupul consonantic *şt*, în orice poziţie: **щїи** = *ştii* (B 1688, 300), **â҃чéщѣ** = *aceştia* (B 1688, 287), **на҃́ѕщиѳ҃́ᵀ** = *n-au ştiut* (MS. 45, 283), **е҆́щи** = *eşti* (MS. 45, 284), **нищ҃е** = *nişte* (MS. 45, 445), **повє҆́тѣ҆щеми** = *povêşteşte-mi* (MS. 45, 526), **щиѕ** = *ştiu* (MS. 45, 834), **мещеᵖшѳ́гѳ҃́** = *meşterşuguri* (MS. 45, 854), **фїещекáрє҃́⁀** = *fieştecarele* (MS. 45, 856).

Ч/ч (cerfu)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana africată *č*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **четáтѣ** = *cetatea* (B 1688, 298), **зи́чє** = *zice* (B 1688, 323), **сѣ҇чѧ́ᵖчє** = *să cêrce* (MS. 45, 282), **фъчѧ҃́ᴹ** = *făceam* (MS. 45, 727), **чѧ҃́⁀** = *cêle* (MS. 45, 728), **â҃чє҆́та** = *acesta* (MS. 45, 730), **бєᵖвѧ́чє** = *berbêce* (MS. 45, 732), **чéлѳ̀⁀** = *celui* (MS. 45, 734), **фáчевѡ⁀** = *face-voi* (MS. 45, 834), **порь҃́чє҃́⁀** = *porîncele* (MS. 45, 834), **чєᵖчеть҃́дѳ̀⁀** = *cercetîndu-i* (MS. 45, 835);

2. cînd aceasta este urmată de *i*: **тчи́нсь** = *încins* (B 1688, 298), **ма́ичїи** = *maicii* (B 1688, 323), **ни҃́҃́** = *nici* (MS. 45, 445), **чı҃́чıзе҃́⁀** = *cincidzeci* (MS. 45, 728), **чıре́зи҃́⁀** = *cirezile* (MS. 45, 738), **прѳ҃́чі҃́⁀** = *pruncii* (MS. 45, 739), **ръдъчи́на** = *rădăcina* (MS. 45, 741), **чи́не** = *cine* (MS. 45, 743), **съ҇згьᵖчı́ръ** = *să zgîrciră* (MS. 45, 835), **пшрь҃́чı҃́ᵀ** = *porîncit* (MS. 45, 836), **лѳчїѧсѡ́ре҃́⁀** = *luciia soarele* (MS. 45, 841);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală (*a*, *o*, *u*) sau de un diftong (*iu*). În aceste cazuri, am aplicat regula din ortografia modernă, transcriind prin *ce* sau *ci*, conform normelor actuale: **â҃чáста** = *aceasta* (B 1688, 323), **фечóри** = *feciori* (B 1688, 324), **т҃́целе҃́чѳ́не** = *înţelepciune* (B 1688, 307), **тцелепчю́нѣ** = *înţelepciunea* (B 1688, 313), **â҃чѧ҃́та** = *aceasta* (MS. 45, 283), **т҃́целе҃́чѳ́нѣ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 284), **креди҃́чѡ҃́** = *credincios* (MS. 45, 730), **чѡпли́те** =

cioplite (MS. 45, 736), **т҃целе҃чю҃нꙗ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 746), **пічwа́рел҃** = *picioarele* (MS. 45, 749), **фічwа́рел҃** = *ficioarele* (MS. 45, 751), **сънѐчwк҃нı̑м** = *să ne ciocnim* (MS. 45, 849), **ꙗ́ѕгъчю́не** = *rugăciune* (MS. 45, 851), **па́чѧ** = *pacea* (MS. 45, 853), **кредı҃чw҃** = *credincios* (MS. 45, 870), **фечо́рилw҃ꙋ** = *feciorilor* (MS. 4389, 728).

Ъ/ъ (ior)

Această slovă chirilică are următoarele valori fonetice:

1. Notează, cu un grad înalt de consecvenţă în B 1688, mai puţin consecvent în MS. 45 şi MS. 4389, vocala *ă*, în interiorul sau la finalul cuvîntului: **а҆тъ** = *iată* (B 1688, 294), **а҆девъ́рѕл҆** = *adevărul* (B 1688, 296), **т҃пъратѕл҆** = *împăratul* (B 1688, 312), **т҃м҃пъра́тѕꙑ** = *împăratul* (MS. 45, 282), **фрѕмоа́съ** = *frumoasă* (MS. 45, 283), **а҆дь҃кѣ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **т҃ндрепте́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **а҆девъра́тъ** = *adevărată* (MS. 45, 499), **т҃҆дръпничи҃ꙗ** = *îndrăpnicind* (MS. 45, 505), **дрептъ҃ле** = *dreptăţile* (MS. 45, 729), **ѕı́серъ** = *dziseră* (MS. 45, 729), **т҃҆пре҆ѕнъ** = *împreună* (MS. 45, 731), **сънъта́те** = *sănătate* (MS. 45, 733), **пъри҃тел҃** = *părintele* (MS. 45, 735), **къторъ** = *cătră* (MS. 45, 736), **въ҃ле** = *văile* (MS. 45, 737), **хwтѣ̀рълъ҃** = *hotarăle* (MS. 45, 738), **а҆ѕ҆фъкѕꙑ** = *au făcut* (MS. 45, 739), **съръдика́ръ** = *să rădicară* (MS. 45, 741), **ръ҆плътıре** = *răsplătire* (MS. 45, 742), **тоа́тъ** = *toată* (MS. 45, 745), **стъпьнı́ръ** = *stăpînire* (MS. 45, 750), **гътı́цй** = *gătiţi* (MS. 4389, 758).

2. În cazurile în care norma literară actuală reclamă acest lucru, am transcris slova **ъ** prin *î*, ca în exemplele: **пъ́нъ** = *pînă* (B 1688, 290), **къ́нтѫ́рилорꙋ** = *cîntărilor* (B 1688, 299), **въ́рт҃ѕте** = *vîrtute* (B 1688, 305), **тръмбица҃ꙗ** = *trîmbiţaţi* (MS. 45, 283), **къте** = *cîte* (MS. 45, 284), **кѕвъ҃тѕꙑ** = *cuvîntul* (MS. 45, 285), **пъ́нъ** = *pînă* (MS. 45, 285), **мънı́є҃** = *mîniei* (MS. 45, 545), **пъмъ҃тѕꙑ** = *pămîntul* (MS. 45, 737), **пъ҆къ҃дѕъ** = *păscîndu-să* (MS. 45, 873), **мъˣнı҃м** = *mîhnit* (MS. 45, 886), **мънı́м** = *mîniia* (MS. 45, 890). Transcriind slova **ъ** prin *î* în asemenea cazuri, am privilegiat imaginea grafică actuală a cuvîntului, conştienţi fiind de realitatea fonematică a opoziţiei „slabe” între *ă* şi *î* din sistemul fonologic românesc, ca şi de rostirile populare cu *ă* în diferite zone dialectale daco-românești.

3. Ca o reminiscenţă a ortografiei slavone, **ъ** apare la sfîrşitul unor nume proprii masculine, precum: **Їи́лъ** = *Israil* (MS. 4389, 742), **дв҃дъ** = *David* (MS. 4389, 742).

4. La sfîrşit de cuvînt, ior apare uneori fără valoare fonetică: **До́мноулъ** = *Domnul*, **вѣ́къ** = *veac* (MS. 45, MS. 4389, *et passim*).

Ь/ь (ier)

Acest semn, preluat din ortografia slavonă şi păstrat prin tradiţie de ortografia chirilică românească veche, este lipsit, de cele mai multe ori, de valoare fonematică. Apare notat şi în finalul consonantic al cuvintelor, uneori şi în final de silabă, ca semn suprascris (ь҃): **Ѧ҃змо́дь** = *Azmóth* (B 1688, 296), **га́дь** = *Gád* (B 1688, 296), **дв҃дь** = *David* (B 1688, 296), **фечо́рѕль** = *feciorul* (B 1688, 296), **ло́рь** = *lor* (B 1688, 328), **са҆ѕ҆т҃мо́ꙗ҃сь** = *s-au întors* (MS. 45, 361), **нъдъ҆ѫ҃дѕ҆є҃кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **хъръзє҃кь** = *hărăzesc* (MS. 45, 501), **стрьᵐвь** = *strîmb* (MS. 45, 503), **ю҆бъ҆к҃ь** = *iubăsc* (MS. 45, 504, 517), **грешє҃кь** = *greşesc* (MS. 45, 507), **а҆кѕ҃м҃с҃ь** = *ascuns* (MS. 45, 512), **а҆дь҃кь** = *adînc* (MS. 45, 513), **гръє҃кь** = *grăiesc* (MS. 45, 514), **лє́ᵐнь** = *lemn* (MS. 45, 515), **лъкѕ҆є҃кь** = *lăcuiesc* (MS. 45, 736), **а҆ѕпрı҃с҃ь** = *au prins* (MS. 45, 737), **а҆ѕт҃ти҃с҃ь** = *au întins* (MS. 45, 739). Cu această funcţie „ornamentală” de marcare a sfîrşitului de silabă sau de cuvînt, ierul apare reprezentat şi prin semnul (ҍ) aşezat deasupra unei consoane, de obicei la finalul unui cuvînt: **мынѕнилорꙋ** = *minciunilor* (B 1688, 328), **ф҆ѣ́люл҆** = *fêliul* (B 1688, 290), **прибѣ́гшилорꙋ** = *pribegîlor* (B 1688, 290), **повъцитю́рюл҆** = *povăţitoriul* (B 1688, 297).

Mai rar, **ь** poate avea, totuşi, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *ă*: **т҃҆фи҃серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **кѕт҃сь** = *cu însă* (MS. 45, 509), **шовьа́ѭе** = *şovăiêşte* (MS. 45, 509), **пьꙋцы** = *părţi* (MS. 45, 509), **трь҆нете** = *trăsnete* (MS. 45, 874), **а҆мърьчю́не** = *amărăciune* (MS. 45, 886).

2. Notează pe *i* asilabic final, ca în exemplele: **а҆́л҆ць** = *alţi* (B 1688, 313), **ръни́ць** = *răniţi* (B 1688, 291), **то́ць** = *toţi* (B 1688, 297).

3. Notează, frecvent în MS. 45, vocala *î*, ca în exemplele: **касѣ̀тьмьєзь** = *ca să tămîiedzi* (MS. 45, 362), **ѕикьн҆** = *dzicînd* (MS. 45, 362), **сть҃д** = *stînd* (MS. 45, 363), **тъмı́є** = *tămîie* (MS. 45, 371), **а҆дь҃кѣ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **кь҃та҃ı҃м** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **рь҃дѕи҃т** = *rînduit* (MS. 45, 504), **стрьᵐвѕ** = *strîmbu* (MS. 45, 506), **кѕвь҃тѕ** = *cuvîntu* (MS. 45, 510), **вш҃ꙋгорѣ** = *voi pogorî* (MS. 45, 729), **съмьнїє** = *să mînie* (MS. 45, 737), **пь́нъ** = *pînă* (MS. 45, 737), **трı̑миць҃ꙗ** = *trimiţînd* (MS. 45, 743), **нѐт҃҆презьнь҃дѕне** = *neîmpreunîndu-ne* (MS. 45, 747), **мı́на** = *mîna* (MS. 45, 749), **вьꙋтоа́съ** = *vîrtoasă* (MS. 45, 749), **съ҆спъмь҃та́ръ** = *să spămîntară* (MS. 45, 750), **кı́те** = *cîte* (MS. 45, 751), **вьꙋтѕ́те** = *vîrtute* (MS. 45, 885), **мънека҃т** = *mînecat* (MS. 45, 887).

Ы/ы (ieri)

Folosit în *Biblia* de la 1688 şi în cele două manuscrise cu o frecvenţă foarte redusă, acest semn apare cu următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i* sau pe *i* asilabic, precum în exemplele: **мынѕнилорꙋ** = *minciunilor* (B 1688, 328), **шы** = *şi* (MS. 4389, *passim*), **да́рѕры** (MS. 45, 362), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **ва҆ѡ҆дихны** = *va odihni* (MS. 45, 499), **т҃шы҃** = *înşii* (MS. 45, 499), **дре́ꙋцы** = *drepţi* (MS. 45, 500), **нѣ́тезы** = *nêtedzi* (MS. 45, 500), **хѣ́рѕры** = *haruri* (MS. 45, 501), **къꙋбѕныа҆пр҃шы** = *cărbuni aprinşi* (MS. 45, 502), **сънѕмеꙋцы** = *să nu mergi* (MS. 45, 501), **дwꙋмитѐзы** = *dormitezi* (MS. 45, 502), **легътѣ́ры** = *legături* (MS. 45, 503), **ва҆҆ко́перы҆** = *va acoperi* (MS. 45, 505), **т҃҆целе҃ꙋцы** = *înţelepţi* (MS. 45, 507), **съва҆т҃҆мѕꙑцы** = *să va înmulţi* (MS. 45, 507), **ма́ры** = *mari* (MS. 45, 508), **а҆дw҃ны҆** = *a domni* (MS. 45, 511), **пѡ́ꙋцы** = *porţi* (MS. 45, 513), **съръ҆пѕ҃зы** = *să răspundzi* (MS. 45, 513), **мѕ҃цы** = *mulţi* (MS. 45, 517), **съ҆ѕзы́** = *să audzí* (MS. 45, 729), **нѡ́шры** = *noştri* (MS. 45, 740), **педе҃тры** = *pedestri*

(MS. 45, 741), **зы** = *dzi* (MS. 45, 749).

2. Notează uneori vocala *î*, ca în exemplele: **съ мъны҆кь** = *să mănîncă* (MS. 45, 728), **зикъы҆а** = *zicînd* (MS. 4389, 753), **поръы҆ча** = *porîncind* (MS. 4389, 753).

ѣ/ѣ (iaţi)

Această slovă are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează, de regulă, diftongul *ea*, în orice poziţie: **тнтърѣскъ** = *întărească* (B 1688, 314), **кáлѣ** = *calea* (B 1688, 311), **мѣ** = *mea* (B 1688, 311), **т҆наи҆тѣ** = *înaintea* (MS. 45, 282), **вашедѣ** = *va şedea* (MS. 45, 283), **лѣщѣ** = *lêgea* (MS. 45, 284), **нóапѣтѣ** = *noaptea* (MS. 45, 361), **т҆целепчѳнѣ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 503), **прѣ** = *prea* (MS. 45, 505), **лѳкрѣзъ** = *lucrează* (MS. 45, 506), **нѳвàâвѣ** = *nu va avea* (MS. 45, 506), **ви҆декáрѣ** = *vindecarea* (MS. 45, 508), **т҆на҆нтѣ** = *înaintea* (MS. 45, 511), **âсѣменѣ** = *asêmenea* (MS. 45, 515), **витѣзѳа** = *viteadzul* (MS. 45, 517), **вàшедѣ** = *va şedea* (MS. 45, 519), **ми҆тѣ** = *mintea* (MS. 45, 518), **фїѣрберѣ** = *fiêrberea* (MS. 45, 731), **мѳѣрѣ** = *muiêrea* (MS. 45, 733), **съи҆зьв҆дѣ҆къ** = *să izbîndească* (MS. 45, 737), **трекътоáрѣ** = *trecătoarea* (MS. 45, 739), **нѣ**^{ѳ} = *ne-au* (MS. 4389, 753), **кѳ**^{р}**тѣ** = *curtea* (MS. 4389, 753).

2. Notează, cu un grad înalt de frecvenţă şi consecvenţă, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), atunci cînd în silaba următoare apar vocala *e* sau diftongul *ea*: **видлѣемь** = *Vitlêem* (B 1688, 289), **мѣлє** = *mêle* (B 1688, 289), **сокотѣлелє** = *socotêlele* (B 1688, 290), **пѳтѣрє** = *putêre* (MS. 45, 287), **зидѣщє** = *zidêşte* (MS. 45, 287), **лѣ**^{т}**нє** (MS. 45, 362), **врѣмє** = *vrême* (MS. 45, 499), **âчѣѧ** = *acêea* (MS. 45, 503), **ѡ҆стенѣщє** = *ostenêşte* (MS. 45, 509), **т҆тѳнѣрє҆** = *întunêrec* (MS. 45, 511), **нѳгь҆дѣщє** = *nu gîndêşte* (MS. 45, 517), **ведѣрѧ** = *vedêrea* (MS. 45, 523), **порь҆чѣщє** = *porîncêşte* (MS. 45, 729), **вàтрѣчє** = *va trêce* (MS. 45, 743), **чѣлѧ** = *cêlea* (MS. 45, 747), **дѳрѣрѧ** = *durêrea* (MS. 45, 886), **âчѣ҆тѧ** = *acêstea* (MS. 45, 751), **фѣтєлє** = *fêtele* (MS. 4389, 753/2).

3. Notează, rar, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **фѣлюи҆** = *fêliul* (B 1688, 290), **прибѣщилоу҆** = *pribêgilor* (B 1688, 290), **фѣлю** = *fêliu* (MS. 45, *passim*), **къдѣ҆ници҃** = *cădêlniţile* (MS. 45, 832), **вѣцй** = *bêţi* (MS. 4389, 743).

ѫ/ѫ (ius)

Acest semn are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* în interiorul şi la finalul cuvîntului: **дѫ́нсѳль** = *dînsul* (B 1688, 295), **сѫ́нть** = *sînt* (B 1688, 300), **погорѫ** = *pogorî* (B 1688, 312), **âмпорѫ҆чи**^{т} = *am porîncit* (MS. 45, 283), **погорѫ҆щ**^{и} *pogorîţi* (MS. 45, 283), **лѳѫ҆а** = *luînd* (MS. 45, 385, 503, 732, 741, 750, 836).

2. Foarte rar, notează vocala *ă*: **лѳѫ** = *luă* (MS. 45, 287, 832 şi 835), **нѡѫ**^{р} = *noăr* (MS. 45, 364), **дѡ́рѫ** = *doară* (MS. 4389, 744), **сфътѳ́йрѫ** = *sfătuiră* (MS. 4389, 744).

ю/ю (iu)

Acest grafem chirilic notează diftongul *iu* în orice poziţie, inclusiv iniţială sau finală: **фїюлѳи** = *fiiului* (B 1688, 290), **повъцитóрюл҆** = *povăţitoriul* (B 1688, 297), **мѳ**^{ш}**кóю**^{л} = *muşcoiul* (MS. 45, 284), **фíю** = *fiiu* (B 1688, 290, MS. 45 362), **чéрю** = *ceriu* (B 1688, 312), **вóю** = *voiu* (B 1688, 312), **грáю**^{л} = *graiul* (MS. 45, 499), **чéрюри**^{л} = *ceriurile* (MS. 45, 500), **ѡ҆шоáръ** = *iuşoară* (MS. 45, 507), **ѡ҆битѡ**^{р} = *iubitor* (MS. 45, 510), **ни́къю́ры** = *nicăiuri* (MS. 45, 513), **ю҆тє** = *iute* (MS. 45, 516), **кѳнѡ҆кѳю** = *cunoscuiu* (MS. 45, 521), **пѳ҆тїю** = *pustiu* (MS. 45, 586).

Sporadic, diftongul *iu* este notat şi prin cele două slove corespunzătoare componentelor sale: **вíѳ** = *viu* (B 1688, 319), **ви**^{ѳ} = *viu* (MS. 45, 283 şi 802).

ꙗ/ꙗ (iaco)

Această slovă are, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziţie: **ѩѳ âрътáт҆** = *i-au arătat* (B 1688, 307), **тъıáтаѳ** = *tăiat-au* (B 1688, 298), **мıá**^{ѳ} = *mi-au* (MS. 45, 283), **ıâ**^{ѳ}**ѳчи҆** = *i-au ucis* (MS. 45, 284), **ıâръ** = *iară* (MS. 45, 517), **съмигъıа҆къ** = *să migăiască* şi **мигъıáлъ** = *migăială* (MS. 45, 519), **ıа҆ръ**^{ѡ} = *iarăşi* (MS. 45, 728), **ıа҆тъ** = *iată* (MS. 45, 729), **ıад** = *iad* (MS. 45, 729, 735), **съѳнѳа҆съ** = *să nu iasă* (MS. 45, 733), **ıа**^{ѳ}**трıми҆** = *i-au trimis* (MS. 45, 733), **âѳт҆**^{т}**темеıа**^{т} = *au întemeiat* (MS. 45, 736), **рь҆дѳıáлъ** = *rînduială* (MS. 45, 737), **пръщїıа**^{ѡ} = *prăştiiaş* (MS. 45, 741), **ıа**^{ѳ}**т҆**^{т}**кѳ**^{ш}**ıюра**^{т} = *i-au încungiurat* (MS. 45, 742).

Această valoare o are slova iaco şi în cuvintele *iaste* (formă verbală) şi *iale* (pronume personal), scrise cu mare consecvenţă, în cele două manuscrise, **ѩстє** şi, respectiv **ѩлє** (vezi şi *infra*, la slova **ѧ**).

Sporadic, diftongul *ia* este notat şi prin cele două slove corespunzătoare: **мїаць фъкѳ́т҆** = *mi-aţi făcut* (B 1688, 299).

2. Notează uneori diftongul *ea*, în concurenţă cu **ѣ** şi **ѧ**: **съмъръıáскъ** = *să măreasc*ă (MS. 45, 284), **съпричıáпъ** = *să priceapă* (MS. 45, 499), **съсѡкотıа҆къ** = *să socotească* (MS. 45, 499), **т҆**^{т}**дрє**^{т}**тıáзъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), **âлıа**^{р}**гъ** = *aleargă* (MS. 45, 503), **съмъкѳлıáгъ** = *să mă culeagă* (MS. 45, 503), **чє**^{р}**четıáзъ** = *cerceteadză* (MS. 45, 505), **викıа**^{т} = *viclean* (MS. 45, 506), **чıартъ** = *ceartă* (MS. 45, 507 şi 517), **чıа**^{р}**къ** = *cearcă* (MS. 45, 509), **дрıáп҆тъ** = *dreaptă* (MS. 45, 511), **сът҆**^{т}**бѳнıáзъ** = *să îmbuneadză* (MS. 45, 517), **нıáмѳ**^{л} = *neamul* (MS. 45, 731), **лıа**^{ѳ}**да**^{т} = *le-au dat* (MS. 45, 733), **нıáмѳрил҆** = *neamurile* (MS. 45, 735), **лıáгъ** = *leagă* (MS. 45, 742), **плıáкъ** = *pleacă* (MS. 45, 747), **ѡ҆менıа҆къ** = *omenească* (MS. 45, 885), **дıáсъ** = *deasă* (MS. 45, 886), **трıáвъ** = *treabă* (MS. 45, 886), **ѡ҆**^{т}**тенıáлъ** = *osteneală* (MS. 45, 886).

3. Notează, uneori, un *e* deschis, la fel ca slova **ѣ**; în asemenea cazuri am transcris, de asemenea, prin semnul convenţional *ê*: **дрıáп҆тє** = *drêpte* (MS. 45, 501), **тетıáмє** = *te tême* (MS. 45, 524), **âлıáсє** = *alêse* (MS. 45, 711), **т҆**^{т}**пърекıáрє** = *împărechêre* (MS. 45, 885), **âлıáщє** = *alêge* (MS. 45, 889).

ѧ/ѧ (ia)

Acest semn are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziţie: **денѝ напóа** = *denapoia* (B 1688, 291), **тпъръцíа** = *împărăţiia* (B 1688, 295), **примéждїа** = *primejdiia* (MS. 45, 284), **ѹнѹа** = *unuia* (Ms, 45, 374), **веселїа** = *veseliia* (MS. 45, 505), **бл҃гословéнїа** = *blagosloveniia* (MS. 45, 506), **сáбїа** = *sabiia* (MS. 45, 515), **мл҃тéнїа** = *milosteniia* (MS. 45, 730), **смерéнїа** = *smereniia* (MS. 45, 741), **съ҃тѝвїа** = *să înviia* (MS. 45, 854), **съвъмѹа** = *să vămuia* (MS. 45, 855), **съ҃тѝноа҃къ** = *să înnoiască* (MS. 45, 856), **вóа** = *voia* (MS. 45, 885), **сърѹа** = *sîrguia* (MS. 45, 905). Slova aceasta se regăseşte frecvent în formele de imperfect indicativ, persoana a III-a, ale unor verbe de conjugarea a IV-a, care prezintă fenomenul de diereză, specific limbii române literare vechi, în grafii ca: **тпърїа** = *întăriia* (B 1688, 295), **вениа** = *veniia* (B 1688, 297), **сокотїа** = *socotiia* (B 1688, 297), **тѝвъліа** = *învăliia* (MS. 45, 283), **аѫжторїа** = *ajutoriia* (MS. 45, 284), **венїа** = *veniia* (MS. 45, 382), **ѹсъвїа** = *usăbiia* (MS. 45, 504), **хрънїа** = *hrăniia* (MS. 45, 677 şi 728), **пъзїа** = *păziia* (MS. 45, 747), **грънà** = *grăia* (MS. 45, 749).

2. Notează, în alternanţă cu **ѣ**, diftongul *ea*, ca în exemplele: **а** = *ea* (MS. 45, 283), **ма** = *mea* (MS. 45, 283), **кáлѫ** = *calea* (MS. 45, 284), **съ҃тѝърѫ҃къ** = *să întărească* (MS. 45, 284), **събинекѹвъ҃тѧ҃къ** = *să binecuvînteascâ* (MS. 45, 284), **а҃рдерѫ** = *arderea* (MS. 45, 383), **кáлѫ** = *calea* (MS. 45, 445), **сть҃гѫ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **нѹмѫ** = *nu mi-au* (MS. 4389, 744).

3. Notează, frecvent, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris, de asemenea, convenţional prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **мещíшїи** = *megiêşii* (B 1688, 297), **вшáринѹ** = *boiêrinul* (B 1688, 298), **грънáше** = *grăiêşte* (B 1688, 302), **тъáрѣ** = *tăiêrea* (B 1688, 298), **фа҃** = *fêl* (MS. 45, 287), **къдâница** = *cădêlniţa* (MS. 45, 385), **мѧл҃** = *mêle* (MS. 45, 499), **причáперѫ** = *pricêperea* (MS. 45, 499), **пъзáше** = *păzêşte* (MS. 45, 500), **грънбáше** = *grăbêşte* (MS. 45, 503), **мъ҆тѹрисáше** = *mărturisêşte* (MS. 45, 503), **съмь҃тѹáше** = *să mîntuiêşte* (MS. 45, 505), **лáцѣ** = *lêgea* (MS. 45, 507), **веселѧшесъ** = *veselêşte-să* (MS. 45, 514), **чи҃стáше** = *cinstêşte* (MS. 45, 515), **лѧ҃не** = *lêmne* (MS. 45, 516), **прїатенѹ҃** = *priêtenul* (MS. 45, 516), **тѝцелѧщевѹ҆** = *înţelêge-vor* (MS. 45, 517), **вѧ҃никъ** = *vêcinică* (MS. 45, 728), **поменáше** = *pomenêşte* (MS. 45, 728), **фáлъ҃** = *fêliul* (MS. 45, 731), **пáше** = *pêşte* (MS. 45, 731), **пѹтáрѣ** = *putêrea* (MS. 45, 737), **съѹ҆мáзе** = *să urmêze* (MS. 45, 739), **рь҃дѹа҃ле҆** = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), **вшар҆** = *boiêri* (MS. 45, 743), **фрь҃сáце҆** = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), **бисáрика** = *bisêrica* (MS. 45, 861), **кѣ҃тѹа҃҆** = *cheltuiêle* (MS. 45, 862), **бътрьнáце** = *bătrînêţe* (MS. 45, 886), **боáрїꙋ** = *boiêrii* (MS. 4389, 744).

O excepţie de la această regulă am făcut la cuvintele **а҃сте** (forma de persoana a III-a singular, indicativ prezent a verbului *a fi*) şi **а҃ле** (pronumele personal feminin de persoana a III-a singular), pe care le-am transcris consecvent prin *iaste*, respectiv *iale*. Aceste două forme, după părerea celor mai mulţi dintre specialişti, erau pronunţate ca atare în vechea română literară şi notate cu mare consecvenţă prin slovele **а** (predominantă în *Biblia* de la 1688) sau **ꙗ** (predominantă în MS. 45 şi MS. 4389).

ѳ/ѳ (thita)

Notează, în virtutea tradiţiei, consoana *th*, în cuvintele de origine greacă, în special în numele proprii, preluate de traducători în forma lor originară. Deşi consonantei greceşti *th* îi corespunde în sistemul fonematic românesc un *t*, am transcris totuşi acest grafem prin *th*, pentru a indica opţiunea grafic-etimologizantă a autorilor, tipografilor sau scriptorilor: **îѡанаѳáѝ** = *Ioanathán* (B 1688, 288), **мáхѳсала** = *Máhthusala* (B 1688, 287), **сúѳь** = *Síth* (B 1688, 287), **ѳорѓáма** = *Thorgáma* (B 1688, 287), **âвїáѳа҆** = *Aviáthar* (MS. 45, 284), **а҃҆гѣ҃** = *Angheth* (MS. 45, 284), **карїаѳїарі҃** = *Cariathiarim* (MS. 45, 361), **ѳѣ҃ви҃** = *Thesvis* (MS. 45, 727), **âрарà҃** = *Ararath* (MS. 45, 728), **îѡнáѳá҃** = *Ionáthan* (MS. 45, 731), **а҃҆ѳраѯ** = *anthrax* (MS. 45, 735), **ѣ҃фраѳь** = *Efrafth* (MS. 45, 736), **ѣѳїѡпі҃ѣ҃** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), **вѣ҃тилѣ҃** = *Vectileth* (MS. 45, 738), **вѳѡрѡ҃** = *Vethoró* (MS. 45, 738), **îарéѳ** = *Iaréth* (MS. 45, 738), **дѡѳаі҃҆** = *Dothaim* (MS. 45, 739), **вѣтомѣ҃ѳа҃҆** = *Vetomestham* (MS. 45, 739), **гѡѳѡнїи҆** = *Gothoniil* (MS. 45, 741), **Îѳдиѳь** = *Iudíth* (MS. 45, 744), **вѣтомаѳѣ҃҆** = *Vetomathem*, **нѣ҃ѳа҆** = *Nefthar* (MS. 45, 860), **Ѳрасѣ҃** = *Thraseu* (MS. 45, 861), **тімѡѳѣ҃** = *Timótheu* (MS. 45, 871), **скі҃ѳѡ҃пóлин** = *Schinthonpólin* (MS. 45, 876).

ѯ/ѯ (csi)

Această slovă chirilică notează grupul consonantic *cs*, transcris, conform normelor ortografice moderne, prin litera *x*, precum: **âрфаѯáдь** = *Arfaxád* (B 1688, 287), **îеѯáѝ** = *Iexán* (B 1688, 287), **ѻниѯ** = *ónix* (MS. 45, 435 şi 807), **а҃҆ѳраѯ** = *anthrax* (MS. 45, 735), **а҆҃фаѯа҃҆** = *Arfaxad* (MS. 45, 736, 737), **ѡ҃ѯ** = *Ox* (MS. 45, 742), **âлéѯа҃҆дрѳ** = *Aléxandru* (MS. 45, 831), **ѯа҃҆ѳї҃ѫ** = *xanthic* (MS. 45, 875), **âлеѯа҃҆дрі҃а** = *Alexandríia* (MS. 45, 884).

ꙗ/ꙗ (gea)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana africată *ğ*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **слѳꙗеле** = *slugele* (B 1688, 300), **сѫ҃ꙗе** = *sînge* (B 1688, 302), **тнꙗер** = *înger* (B 1688, 302), **съ҃ꙗе** = *sînge* (MS. 45, 284), **кѳꙗетá** = *cugeta* (MS. 45, 445), **фъ҆дълáꙗе** = *fărădălêge* (MS. 45, 870), **плъ҃ꙗере** = *plîngere* (MS. 45, 886), **съ҃бáꙗе** = *să-i bage* (MS. 45, 887), **ꙗенѳне** = *genune* (MS. 45, 897);

2. cînd aceasta este urmată de *i* (vocală sau semivocală): **фѳꙗит** = *fugit* (B 1688, 314), **слѳꙗи** = *slugi* (B 1688, 314), **слѳꙗи҃є** = *slugile* (MS. 45, 284), **сѣ҃мерꙗи** = *să mergi* (MS. 45, 285), **а҆҃ꙗи҃҃҃** = *argint* (MS. 45, 858), **лàма҆҃ꙗинѣ** = *la marginea* (MS. 45, 866), **фъ҆дълеꙗ҃҃** = *fărădălegi* (MS. 45, 889);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală sau de un diftong notat prin **ѡ**, **ѣ**, **ѧ**. În aceste cazuri, am aplicat regula ortografică modernă, transcriind prin *ge* sau *gi*, conform normelor actuale: **âмъцѣскъ** = *amăgească* (B 1688, 330), **лѣцѣ** = *lêgea* (B 1688, 299, MS. 45, 284), **нелецѳúт** = *nelegiuit* (B 1688, 295), **мѣ҆цѧ҃҃** = *mergeam* (MS.

45, 284), **сѣ҆ꙗ҆ю҆ѫ҆** = *sîngiuri* (MS. 45, 870), **прежю҆ѫ҆** = *pregiur* (MS. 45, 871), **лежѳ҆тю҆ѫ҆** = *legiuitor* (MS. 45, 896).

т҆/т (în)

Acest semn grafic, specific grafiei chirilice româneşti, are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* la începutul cuvîntului: **т҆ꙑпъра́тѳ҆** = *împăratul* (MS. 45, 283), **тндрептѣ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **т҆тр҃ѳ** = *întru* (MS. 45, 447), **т҆фи҆серы҃сь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **т҆дрє҆та́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), **т҆тѡрсѳ** = *întorsu* (MS. 45, 741), **съ҆т҆па́чє** = *să să împace* (MS. 45, 856), **т҆пре҃нъ** = *împreună* (MS. 45, 863), **т҆чепътѡ́рю҆ѫ҆** = *începătoriul* (MS. 45, 866).

2. Notează, uneori, silaba *în* la începutul cuvîntului: **съ ткина́ръ** = *să închinară* (B 1688, 312), **ткъпѣ̀** = *încăpea* (B 1688, 312), **тпра́рѣ** = *întrarea* (B 1688, 312).

3. Notează, uneori, silaba *îm* la începutul cuvîntului: **тпъра́т** = *împărat* (B 1688, 295), **тбръка́тє** = *îmbrăcate* (B 1688, 314), **тбръка́ць** = *îmbrăcaţi* (B 1688, 311).

4. Notează, uneori, consoana *n*: **прєтмѫ́на** = *pren mîna* (B 1688, 299), **дєтси́рїа** = *den Síria* (B 1688, 301).

ѷ/ꙋ/ѵ

Acest grafem chirilic notează vocala sau semivocala *i* în cuvintele de origine grecească, ca o opţiune etimologizantă fără semnificaţie fonetică, în special în numele proprii, acolo unde în greceşte apare un ypsilon: **ѣ́ѵѵпетѳ҆лѳ҆** = *Eghipetului* (B 1688, 311), **ѣ́ѵѵѵ́птѣ́н҃** = *eghiptean* (B 1688, 288, **лє́вѵ** = *Lévi* (B 1688, 294), **левѵ́цїи** = *leviţii* (B 1688, 291), **мо́ѵси** = *Móisi* (B 1688, 323), **тїрѳ҆** = *Tiru* (MS. 45, 543), **мїꙋр** = *mir* (MS. 45, 586).

22. Bibliografia

Bibliografia generală a acestui volum conţine lucrări folosite şi citate în procesul de redactare a *Indicelui de cuvinte şi forme* (secţiunea A), a *Notei asupra ediţiei* şi a *Comentariilor* (secţiunea B).

23. Lista de abrevieri

Am reluat lista de abrevieri generală, folosită şi în volumele anterioare ale seriei.

24. Fotocopiile manuscriselor

Facsimilele celor două manuscrise, MS. 45, de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, şi MS. 4389, de la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti, au fost realizate prin tehnica scanării color.

TEXTE

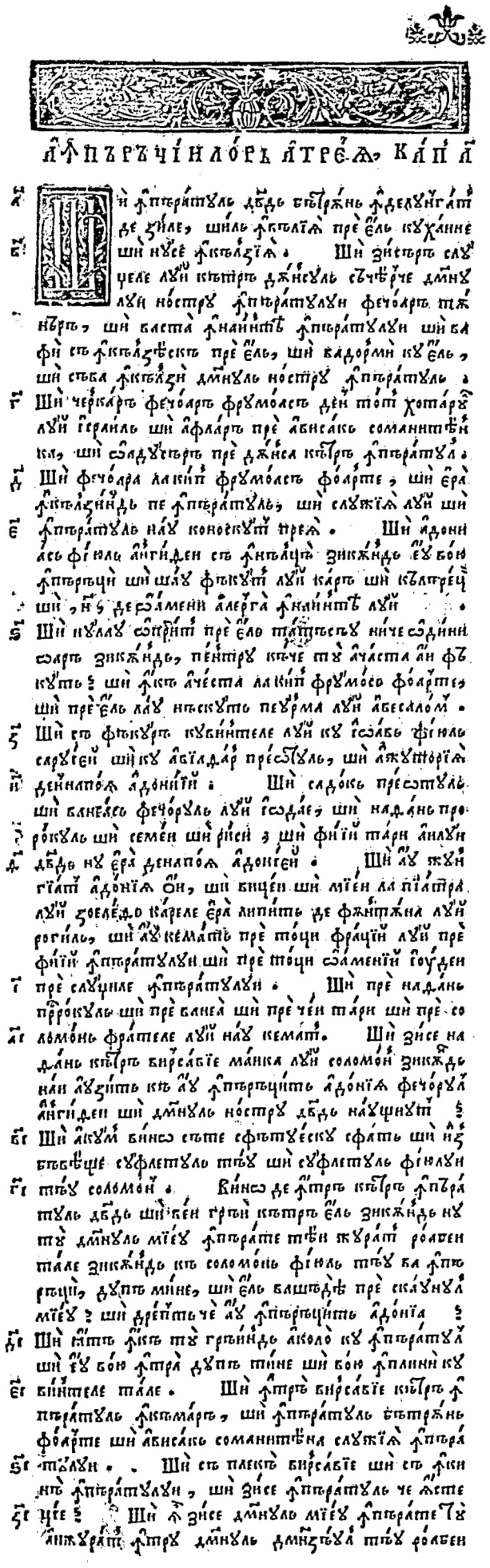

Biblia 1688, p. 241, col. 1

A împărăţiilor a treia

Cap 1

1. Şi împăratul David — bătrîn îndelungat de zile; şi-l învăliia pre el cu haine şi nu se încălziia.

2. Şi zisără slugele lui cătră dînsul: „Să cêrce domnului nostru împăratului fecioară tînără şi va sta înaintea împăratului şi va fi să încălzească pre el şi va dormi cu el şi să va încălzi domnul nostru împăratul.”

3. Şi cercară fecioară frumoasă den tot hotarul lui Israil şi aflară pre Avisác Somaniteanca şi o adusără pre dînsa cătră împăratul.

4. Şi fecioara — la chip frumoasă foarte şi era încălzind pe împăratul şi slujiia lui. Şi împăratul n-au conoscut pre ea.

5. Şi Adoniás, fiiul Anghíthei, să înălţă, zicînd: „Eu voiu împărăţi!” Şi ş-au făcut lui cară şi călăreţi şi 50 de oameni alerga înaintea lui.

6. Şi nu l-au oprit pre el tată-său niceodinioară, zicînd: „Pentru căce tu aceasta ai făcut?” Şi încă acesta — la chip frumos foarte. Şi pre el l-au născut pe urma lui Avesalóm.

7. Şi să făcură cuvintele lui cu Ioáv, fiiul Saruíei, şi cu Aviathár preotul, şi ajutoriia denapoia Adoníii.

8. Şi Sadóc preotul şi Vaneás, feciorul lui Iodáe, şi Nathán prorocul şi Seméi şi Rísi şi fiii tari ai lui Davíd nu era denapoia Adoníei.

9. Şi au junghiat Adóniia oi şi viţei şi miei la piatra lui Zoeléth, carele era lipit de fîntîna lui Roghíl, şi au chemat pre toţi fraţii lui, pre fiii împăratului, şi pre toţi oamenii Iúdei, pre slugile împăratului.

10. Şi pre Nathán prorocul şi pre Vaneá şi pre cei tari şi pre Solomón, fratele lui, n-au chemat.

11. Şi zise Nathán cătră Virsávie, maica lui Solomón, zicînd: „N-ai auzit că au împărăţit Adóniia, feciorul Anghíthei, şi domnul nostru David n-au ştiut?

12. Şi acum, vino să te sfătuiescu sfat şi izbăvêşte sufletul tău şi sufletul fiiului tău, Solomon.

13. Vino de întră cătră împăratul David şi vei grăi cătră el, zicînd: «Nu tu, domnul mieu împărate, te-ai jurat roabei tale, zicînd că: ‘Solomón, fiiul tău, va împărăţi după mine şi el va şădea pre scaunul mieu!’? Şi drept ce au împărăţit Adónia?»

14. Şi iată, încă tu grăind acoló cu împăratul, şi eu voiu întra după tine şi voiu împlini cuvintele tale.”

15. Şi întră Virsávie cătră împăratul în cămară. Şi împăratul — bătrîn foarte. Şi Avisác Somaniteana slujiia împăratului.

16. Şi să plecă Virsávie şi să închină împăratului. Şi zise împăratul: „Ce iaste ţie?”

17. Şi ea zise: „Domnul mieu împărate, tu ai jurat întru Domnul Dumnezăul tău roabei /

Ms. 45, p. 282-283

[282/1]

A împărăţiilor a treia

Cap 1

1.[1] Şi împăratul David — bătrîn îndălungat de dzile; şi învăliia pre el cu haine şi nu să încăldziia.

2. Şi dziseră slugele lui cătră îns: „Să cêrce domnului nostru *[282/2]* împăratului ficioară tînără şi va sta înaintea împăratului şi va fi să încălzască pre el şi va dormi cu el şi să va încăldzi domnul nostru împăratul.” *[283/1]*

3. Şi cercară ficioară frumoasă den tot hotarul Israil şi aflară pre Avisac Somaniteana şi o aduseră pre însă cătră împăratul.

4. Şi ficioara — frumoasă la chip foarte şi era încăldzind pre împăratul şi-i slujiia lui. Şi împăratul n-au cunoscutu-o[2] pre ea.

5. Şi Adonías, fiiul lui Angheth, să simeţiia, dzicînd: „Eu voi împărăţi!” Şi au făcut şie cară şi călăreţi şi 50 de oameni a alerga înaintea lui.

6. Şi nu l-au oprit pre el tată-său nici dănăoară, dzicîndu: „Pentru căci tu aceasta ai făcut?” Şi-ncă acesta — frumos la chip foarte. Şi pre el l-au născut denapoia lui Avessalom.

7. Şi să făcură cuvintele lui cu Ioav, fiiul Saruíei, şi cu Aviáthar preutul, şi ajutoriia denapoia Adoníei.

8. [9.] ⌊Şi Sadoc preutul, şi Vanéas, ficiorul lui Iodaé, şi Náthan prorocul şi Semeí şi Risí şi fiii puterii lui David nu era denapoia Adoníei⌋[3].

9. [8.] Şi au junghiat Adonía oi şi viţăi şi miei la piatra Zoeléth, carele era lipit de şipotul Roghil, [9.] şi au chemat[4] pre toţi fraţii lui, pre fiii împăratului şi pre toţi oamenii Iúdei, pre slugile împăratului.

10. Şi pre Náthan prorocul şi pre Vanéa şi pre cei tari şi pre Solomon, fratele lui, nu l-au chemat.

11. Şi dzise Náthan cătră Virsaveé, maica lui Solomon, dzicînd: „N-ai audzit că au împărăţit Adonía, ficiorul Anghéth, şi domnul nostru David n-au ştiut?

12. Şi acum ia vino să te sfătuiescu sfat şi izbăvêşte sufletul tău şi sufletul fiiului tău, Solomon.

13. Ia-mblă de întră cătră David împăratul şi vei grăi cătră el, dzicînd: «Nu tu, domnul mieu împărate, te-ai jurat roabei tale, dzicînd că: ‘Solomon, fiiul tău, va împărăţi după mine şi el va şedea pre scaunul mieu!’? Şi ce căci au împărăţit Adonía?»

14. Şi iată, încă tu grăind acoló cu împăratul, şi eu voi întra după tine şi voi plini cuvintele tale.”

15. Şi întră Virsaveé cătră împăratul în cămară. Şi împăratul — bătrîn foarte. Şi Avisac Somaniteanca slujiia împăratului.

16. Şi să plecă Virsaveé şi să închină împăratului. Şi dzise împăratul: „Ce iaste ţie?”

17. Şi ea dzise: „Domnul mieu împărate, tu ai jurat întru Domnul Dumnedzău tău roabei

Ms. 4389, p. 314-315

[314/1]

Cartea 3 a împărăţiilor, iară la ovrêi cea dentîi a Malahiei

Capul dentîi

1. Şi împăratul David îmbătrîni şi-şi petrecu zilele; şi-l învăliia cu haine multe şi nu se încălziia.[1]

2. Şi ziseră slugile lui: „Să căutăm stăpînului nostru împăratului o fată tînără să stea înaintea împăratului şi să-l încălzească şi să se culce cu dînsul şi să încălzească pre împăratul, stăpînul nostru.”

3. Şi căutară o fată *[314/2]* frumoasă în toate hotarăle lui Israil şi aflară pre Avisána Sumanteanina şi o aduseră la împăratul.

4. Şi era fata foarte frumoasă şi era de încălziia pre împăratul şi-i slujiia. Iar împăratul pre dînsa nu o cunoscu[2].

5. De-acii Adonei, feciorul Aghíthei, se rădică, zicînd: „Eu voiu să fiu împărat!” Şi-şi făcu căruţe şi cai şi 50 de oameni *[315/1]* carii umbla înaintea lui.

6. Şi nu-l certă tată-său niciodată, zicîndu-i: „Căci faci tu aşa?” Şi era el foarte frumos. Şi după Avesalom născuse pre dînsul.

7. Şi sfaturile lui era cu Ioav, feciorul lui Saruí, şi cu Aviathar preotul; şi ajuta lui Adonei.[3]

8. Iară Sadoc preotul, şi Vanei, feciorul lui Ioanadav, şi Nathan prorocul şi Semei şi Risei şi fiii cei ai puterii lui David nu era cu Adonéi.

9. Şi junghia Adonei oi, şi viţei, şi miei la piiatra Zoeléthului, care era la gura puţului Roghéthului, şi chiemă pre toţi feciorii împăratului, fraţii săi, şi pre toţi bărbaţii Iúdei, slugile împăratului.

10. Iar pre Nathán prorocul şi pre Vanei şi pre toţi putêrnicii şi pre frate-său, Solomon, n-au chiemat.

11. Şi zise Nathan cătră Virsáviia, muma lui Solomon: „N-ai auzit că împărăţêşte Adonei, feciorul Aghíthei, şi stăpînul nostru David nu ştie?

12. Ce acum, vino să te sfătuiesc şi să mîntuieşti sufletul tău şi al fiiu-tău, lui Solomon.

13. Pasă şi întră la împăratul David şi să-i zici aşa: «Dară nu te-ai jurat tu, domnul mieu, împărate, roabei tale înaintea Domnului Dumnezeu, zicînd că: ‘Fiiu-tău, Solomon, va împărăţi după mine şi el va şădea în jăţiul mieu?’ Dară acum căci împărăţêşte Adonei?»

14. Şi aşa vorbind tu cu împăratul, voiu întra şi eu după tine şi voiu isprăvi cuvîntul tău.”

15. Şi întră Virsáviia la împăratul în cămară. Şi împăratul îmbătrînise foarte. Şi Avísa Sumantineanca slujiia împăratului.[4]

16. Şi plecîndu-se Virsáviia, se închină împăratului. Şi-i zise împăratul: „Ce-ţi iaste?”

17. Iar ea răspunse: „Domnul mieu împărate, tu te-ai jurat roabei

Versiunea modernă

Cartea a treia a regilor

Capitolul 1

1. Şi împăratul David era bătrîn, înaintat în zile; şi îl înveleau pe el cu haine şi nu se încălzea.

2. Şi-i ziseră lui slujitorii săi: „Să se caute domnului nostru împăratului o fecioară tînără, care va sta înaintea împăratului şi îl va încălzi şi va dormi cu el şi se va încălzi domnul nostru împăratul.”

3. Şi căutară o tînără frumoasă în toate hotarele lui Israel şi au găsit-o pe Abisac Somaniteana şi o aduseră către împăratul.

4. Şi tînăra era foarte frumoasă şi-l încălzea pe împărat şi-i slujea, dar împăratul nu a cunoscut-o pe ea.

5. Şi Adonias, fiul Anghitei, s-a trufit, zicînd: „Eu voi fi împărat!” Şi şi-a pregătit care şi călăreţi şi cincizeci de oameni care alergau înaintea lui.

6. Şi tatăl său nu-l oprisese niciodată, zicînd: „Pentru ce ai făcut aşa?” Şi el era şi foarte frumos la chip. Şi-l născuse pe el în urma lui Abessalom.

7. Şi el a făcut înţelegere cu Ioab, fiul Saruiei, şi cu preotul Abiathar; iar ei îl ajutau pe Adonias, [mergînd] dinapoia lui.

8. Iar preotul Sadoc şi Baneas, fiul lui Iodae, şi prorocul Nathan şi Semei şi Resei şi vitejii lui David nu [mergeau] dinapoia lui Adonias.

9. Şi a înjunghiat Adonias oi şi viţei şi miei la piatra Zoeleth, care este lîngă izvorul Roghel, şi i-a chemat pe toţi fraţii săi, fiii împăratului, şi pe toţi bărbaţii Iudei, slujitorii împăratului.

10. Iar pe prorocul Nathan şi pe Baneas şi pe viteji şi pe fratele său, Solomon, nu i-a chemat.

11. Şi a grăit Nathan către Bersabea, mama lui Solomon, zicînd: „N-ai auzit că Adonias, fiul Anghitei, s-a făcut împărat şi domnul nostru David nu a aflat?

12. Şi acum, vino să te sfătuiesc cu un sfat, ca să-ţi scapi sufletul tău şi sufletul fiului tău, Solomon.

13. Vino de intră la împăratul David şi grăieşte-i zicînd: «Domnul meu, împărate, nu te-ai jurat tu roabei tale, zicînd: ‘Solomon, fiul tău, va împărăţi după mine şi el va şedea pe tronul meu!’? De ce dar împărăţeşte Adonias?»

14. Şi iată, pe cînd tu vei vorbi încă acolo cu împăratul, voi intra şi eu în urma ta şi voi împlini cuvintele tale.”

15. Şi Bersabea a intrat la împărat în odaie. Şi împăratul era foarte bătrîn, iar Abisac Somaniteana îi slujea împăratului.

16. Şi Bersabea s-a plecat şi s-a închinat înaintea împăratului. Şi împăratul i-a zis: „Ce doreşti?”

17. Şi ea i-a zis: „Domnul meu, împărate, tu te-ai jurat roabei

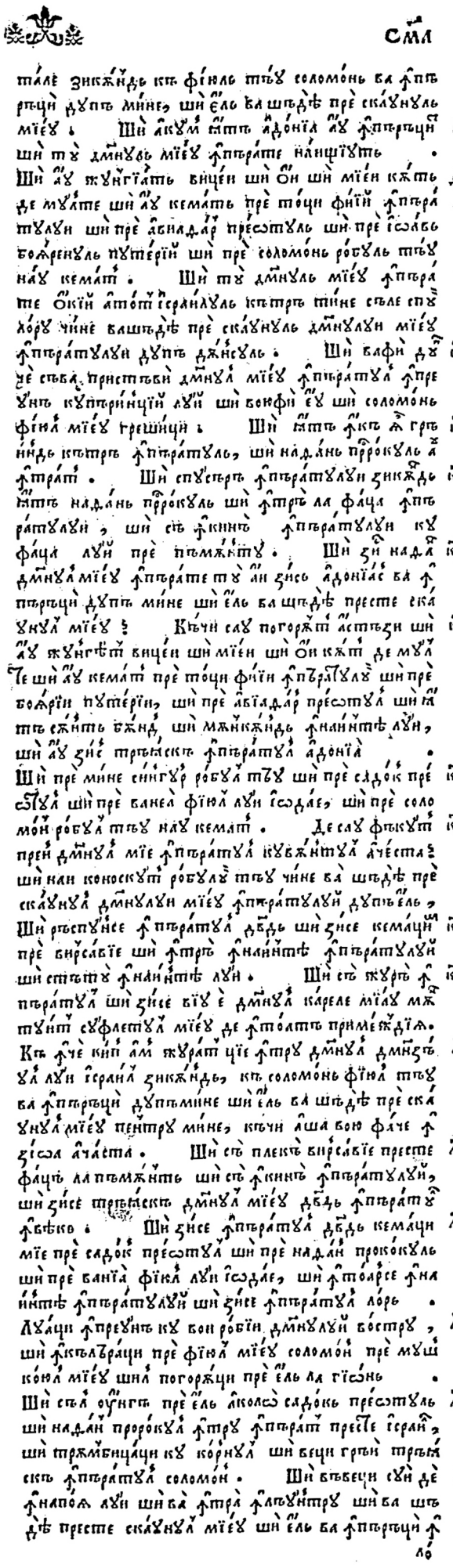

Biblia 1688, p. 241, col. 2

tale, zicînd că: «Fiiul tău, Solomón, va împărăţi după mine şi el va şădea pre scaunul mieu.»

18. Şi acum, iată, Adónia au împărăţit şi tu, domnul mieu împărate, n-ai ştiut.

19. Şi au junghiat viţei şi oi şi miei cît de multe; şi au chemat pre toţi fiii împăratului şi pre Aviathár preotul şi pre Ioáv, boiêrenul puterii, şi pre Solomón, robul tău, n-au chemat.

20. Şi tu, domnul mieu împărate, ochii a tot Israílul — cătră tine, să le spui loru cine va şădea pre scaunul domnului mieu împăratului după dînsul.

21. Şi va fi după ce să va pristăvi domnul mieu împăratul împreună cu părinţii lui, şi voiu fi eu şi Solomón, fiiul mieu, greşiţi."

22. Şi iată, încă ea grăind cătră împăratul, şi Nathán prorocul au întrat.

23. Şi spusără împăratului, zicînd: „Iată, Nathán prorocul!" Şi întră̆ la faţa împăratului şi să închină̆ împăratului cu faţa lui pre pămîntu.

24. Şi zise Nathan: „Domnul mieu împărate, tu ai zis: «Adoniás va împărăţi după mine şi el va şădea preste scaunul mieu!»?

25. Căci s-au pogorît astăzi şi au junghiat viţei şi miei şi oi cît de multe şi au chemat pre toţi fiii împăratului şi pre boiêrii puterii şi pre Aviathár preotul şi, iată, sînt bînd şi mîncînd înaintea lui şi au zis: «Trăiască împăratul Adoniá!»

26. Şi pre mine singur, robul tău, şi pre Sadóc preotul şi pre Vaneá, fiiul lui Iodáe, şi pre Solomón, robul tău, n-au chemat.

27. De s-au făcut pren domnul mieu[1] împăratul cuvîntul acesta şi n-ai conoscut robului tău cine va şădea pre scaunul domnului mieu împăratului după el?"

28. Şi răspunse împăratul David şi zise: „Chemaţi-mi pre Virsávie!" Şi întră̆ înaintea împăratului şi stătu înaintea lui.

29. Şi să jură̆ împăratul şi zise: „Viu e Domnul, carele mi-au mîntuit sufletul mieu den toată primejdiia,

30. Că, în ce chip am jurat ţie întru Domnul Dumnezăul lui Israíl, zicînd că Solomón, fiiul tău, va împărăţi după mine şi el va şădea pre scaunul mieu pentru mine, căci aşa voiu face în zioa aceasta!"

31. Şi să plecă Virsávie preste faţă la pămînt şi să închină̆ împăratului şi zise: „Trăiască domnul mieu, David împăratul, în veac!"

32. Şi zise împăratul David: „Chemaţi mie pre Sadóc preotul şi pre Nathán prorocul şi pre Vaniá, fiiul lui Iodáe!" Şi întoarse înaintea împăratului. Şi zise împăratul lor:

33. „Luaţi împreună cu voi robii domnului vostru şi încălăraţi pre fiiul mieu, Solomón, pre muşcoiul mieu şi-l pogoriţi pre el la Ghión.

34. Şi să-l ungă pre el acoló Sadóc preotul şi Nathán prorocul întru împărat preste Israil. Şi trîmbiţaţi cu cornul şi veţi grăi: «Trăiască împăratul Solomón!»

35. Şi vă veţi sui denapoia lui şi va întra înlăuntru şi va şădea preste scaunul mieu şi el va împărăţi în //

Ms. 45, p. 283

tale, dzicînd că: «Fiiul tău, Solomon, va împărăţi după mine şi el va şedea pre scaunul mieu.»

18. Şi acum, iată, Adonía au împărăţit. Şi tu, domnul mieu[5] împărate, n-ai ştiut.

19. Şi au junghiat viţăi şi miei şi oi cît de multu foarte; şi au chemat pre toţi fiii împăratului şi pre Aviáthar preutul, şi pre Ioav, boiêrinul puterii, *[283/2]* şi pre Solomon, robul tău, n-au chemat.

20. Şi tu, domnul mieu împărate, şi ochii a tot Israílul — cătră tine, să le spui lor cine va şedea pre scaunul domnului mieu împăratului după însul.

21. Şi va fi după ce să va pristăvi domnul mieu împăratul împreună cu părinţii lui, şi voi fi eu şi Solomon, fiiul mieu, greşiţi."

22. Şi iată, încă ea grăindu cătră împăratul, şi Náthan prorocul au întrat.

23. Şi spuseră împăratului, dzicînd: „Iată, Náthan prorocul!" Şi întră în faţa împăratului şi să închiná împăratului cu faţa lui pre pămîntu.

24. Şi dzise Náthan: „Domnul mieu[6] împărate, tu ai dzis: «Adonías va împărăţi denapoia mea şi el va şedea pre scaunul mieu!»?

25. Căci s-au pogorît astădzi şi au junghiat viţei şi miei şi oi cît de multe şi au chemat pre toţi fiii împăratului şi pre boiêrii puterii şi Aviáthar preutul[7] şi, iată-i, sîntu bînd şi mîncînd înaintea lui[8] şi au dzis: «Custe[9] împăratul Adonía!»

26. Şi pre mine sîngur, robul tău, şi pre Sadoc preutul n-au chemat şi pre Vanéa, fiiul lui Iodaé, şi pre Solomon, robul tău.[10]

27. Dă s-au făcut pren domnul mieu împăratul cuvîntul acesta şi n-ai cunoscut robului tău cine va şedea pre scaunul domnului mieu împăratului[11] după el?"

28. Şi răspunse împăratul David şi dzise: „Chemaţi-mi pre Virsaveé!" Şi întră înaintea împăratului şi stătu înaintea lui.

29. Şi să jură împăratul şi dzise: „Viu — Domnul, carele mi-au mîntuit sufletul mieu den toată primejdiia,

30. Că, în ce chip am jurat ţie întru Domnul Dumnedzăul Israil, dzicîndu că Solomon, fiiul tău, va împărăţi după mine şi el va şedea pre scaunul mieu pentru mine, căci aşa voiu face întru dzua aceasta!"

31. Şi să plecă Virsaveé preste faţă la pămîntu şi să închină împăratului şi dzise: „Trăiască domnul mieu, împăratul David, în vac!"

32. Şi dzise împăratul David: „Chemaţi mie pre Sadoc preutul şi pre Náthan prorocul şi pre Vanéa, fiiul lui Iodaé!" Şi întrară înaintea împăratului. [33.] Şi dzise împăratul lor:

33. „Luaţi împreună cu voi robii domnului vostru şi încălăraţi pre fiiul mieu, Solomon, pre muşcoiul mieu şi-l pogoriţi pre el la Gheon.

34. Şi să-l ungă pre el acoló Sadoc preutul şi Náthan prorocul întru împărat preste Israil. Şi trîmbiţaţi cu cornu şi veţi grăi: «Trăiască împăratul Solomon!»

35. [34.] Şi veţi sui denapoia lui şi va întra înlontru [35.] şi va şedea pre scaunul mieu şi el va împărăţi

Ms. 4389, p. 315-316

tale înaintea Domnului Dumnezeului tău că: «Va împărăţi, ai zis, după mine fiiu-tău, Solomon, şi el va şădea în jăţiul mieu.»

18. Iar acum, iată că împărăţêşte Adonei. Şi tu, stăpînul mieu împărate, nu ştii.

19. Şi au junghiat mulţime de oi şi de miei şi de viţei; şi au chiemat pre toţi feciorii împăratului şi pre Aviathar preotul şi pre Ioav, boiêriul puterilor; iar pre Solomon, robul tău, nu l-au chiemat. *[315/2]*

20. Ce acum, stăpînul mieu împărate, ochii tuturor Israilul la tine caută, să le arăţi cine va şădea în jăţiul împăratului stăpînului mieu.

21. De-acii, deaca va răposa stăpînul mieu împăratul cu părinţii săi, vom fi eu şi fiiu-mieu, Solomon, greşiţi."

22. Şi încă grăind ea cu împăratul, mêrse şi Nathan prorocul[5]

23. Şi întră înaintea împăratului şi se închină împăratului înaintea fêţei lui pînă la pămînt

24. Şi zise: „Stăpînul mieu împărate, tu ai zis: «Să împărăţească Adonei după mine şi să şază el pre jăţiul mieu!»?[6]

25. Că se-au pogorît astăzi şi au junghiat viţei şi miei şi oi multe, şi au chiemat pre toţi feciorii împăratului şi pre boiêrii cei putêrnici şi pre Aviathar preotul şi iată că sînt de mănîncă şi beau cu dînsul, şi zic: «Să trăiască împăratul Adonei!»

26. Iar numai pre mine, robul tău, şi pre Sadoc preotul şi pre Vanei, feciorul lui Ioanadav, şi pre robul tău, pre Solomon, nu ne-au chiemat.

27. Au de la împăratul, stăpînul mieu, au fost acest cuvînt şi mie, robului său, n-au spus cine va şădea în jăţiul stăpînului mieu după dînsul?"

28. Iar împăratul David răspunse, zicînd: „Chiiamă[7] pre Virsáviia!" Şi întră Virsáviia şi stătu înaintea împăratului.

29. Iar împăratul se jură şi zise: „Viu — Domnul, carele au mîntuit sufletul mieu den toată grija,

30. Că, cum m-am jurat ţie înaintea Domnului Dumnezeului lui Israil şi am zis că fiiu-tău, Solomon, el va împărăţi după mine şi el va şădea în jăţiul mieu în locul mieu, aşa voiu face lui astăzi!"

31. Iar Virsáviia se plecă cu faţa pînă la pămînt şi se închină împăratului şi zise: „Să trăiască stăpînul mieu, împăratul David, în vêci!"[8]

32. Şi zise David: „Chiemaţi-mi pre Sadoc preotul şi pre Nathán prorocul şi pre Vanei, feciorul lui Ioanadav!" Şi întrară şi stătură înaintea împăratului. [33.] Şi le zise împăratul:

33. „Luaţi cu voi slugile stăpînului vostru şi puneţi pre fiiu-mieu, Solomon, călare pre muşcoiul mieu şi-l duceţi la Ghion[9].

34. Şi acoló să-l ungă Sadoc preotul şi Nathan prorocul spre *[316/1]* împărăţie preste Israil şi preste Iúda. Şi să bucinaţi cu bucinul şi să ziceţi: «Să trăiască împăratul Solomon!»

35. Şi să vă suiţi şi voi după dînsul şi să vie să şază în jăţiul mieu şi să împărăţească el

Versiunea modernă

tale pe Domnul Dumnezeul tău, zicînd: «Fiul tău, Solomon, va împărăţi după mine şi el va şedea pe tronul meu.»

18. Şi acum, iată, s-a făcut împărat Adonias. Şi tu, domnul meu, împărate, n-ai aflat.

19. Şi a înjunghiat viţei şi oi şi miei din plin; şi i-a chemat pe toţi fiii împăratului şi pe preotul Abiathar şi pe Ioab, căpetenia oştirii, iar pe robul tău, Solomon, nu l-a chemat.

20. Şi tu, domnul meu, împărate, spre tine [sînt] ochii întregului Israel, ca să le spui lor cine va şedea pe tronul domnului meu, împăratul, după el.

21. Şi va fi aşa că, de îndată ce domnul meu, împăratul, va adormi cu părinţii săi, eu şi fiul meu, Solomon, vom fi [socotiţi] păcătoşi."

22. Şi iată, pe cînd ea încă vorbea cu împăratul, a intrat şi prorocul Nathan.

23. Şi i-au dat de veste împăratului, zicînd: „Iată, prorocul Nathan!" Şi el a intrat în faţa împăratului şi i s-a închinat împăratului în faţa lui pînă la pămînt.

24. Şi Nathan a zis: „Domnul meu, împărate, ai zis tu [cumva că]: «Adonias va fi împărat după mine şi va şedea pe tronul meu!»?

25. Căci el a coborît astăzi şi a înjunghiat viţei şi miei şi oi din plin şi i-a chemat pe toţi fiii împăratului şi pe căpeteniile oştirii şi pe preotul Abiathar şi, iată, mănîncă şi beau înaintea lui şi zic: «Trăiască împăratul Adonias!»

26. Iar pe mine însumi, robul tău, şi pe preotul Sadoc şi pe Baneas, fiul lui Iodae, şi pe Solomon, robul tău, nu ne-a chemat.

27. Oare prin domnul meu împăratul s-a făcut lucrul acesta, şi tu n-ai făcut cunoscut robului tău cine va şedea pe tronul domnului meu împăratul după el?"

28. Şi a răspuns împăratul David şi a zis: „Chemaţi-mi-o pe Bersabea!" Şi ea a intrat înaintea împăratului şi a stat înaintea lui.

29. Şi s-a jurat împăratul şi a zis: „Viu este Domnul, care a mîntuit sufletul meu din toată strîmtorarea,

30. Că, precum ţi-am jurat eu ţie pe Domnul Dumnezeul lui Israel, zicînd: «Solomon, fiul tău, va împărăţi după mine şi el va şedea pe tronul meu în locul meu!», aşa voi face în ziua aceasta."

31. Şi Bersabea s-a plecat cu faţa pînă la pămînt şi i s-a închinat împăratului şi i-a zis: „Trăiască domnul meu, împăratul David, pînă în veac!"

32. Şi zise împăratul David: „Chemaţi-mi-i pe preotul Sadoc, şi pe prorocul Nathan, şi pe Baneas, fiul lui Iodae!" Şi se înfăţişară înaintea împăratului. [33.] Şi le zise lor împăratul:

33. „Luaţi cu voi pe slujitorii domnului vostru şi puneţi-l pe Solomon, fiul meu, călare pe catîrul meu şi coborîţi-l la Ghion.

34. Şi să-l ungă pe el acolo preotul Sadoc şi prorocul Nathan ca împărat peste Israel. Şi să trîmbiţaţi cu cornul şi să spuneţi: «Trăiască împăratul Solomon!»

35. Şi vă veţi sui în urma lui şi el va veni înăuntru şi va şedea pe tronul meu şi el va fi împărat în

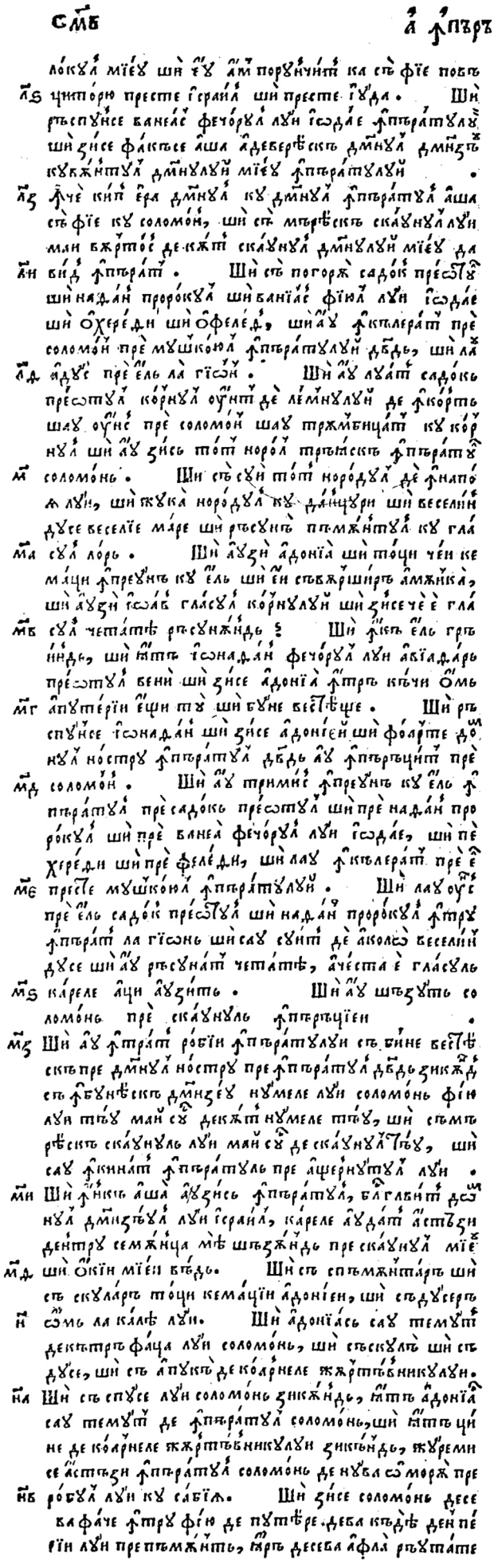

Biblia 1688, p. 242, col. 1

locul mieu; şi eu am poruncit ca să fie povăţitoriu preste Israíl şi preste Iúda.”

36. Şi răspunse Vaneás, feciorul lui Iodáe, împăratului, şi zise: „Facă-se aşa, adeverească Domnul Dumnezău cuvîntul domnului mieu împăratului!

37. În ce chip era Domnul cu domnul împăratul, aşa să fie cu Solomón şi să mărească scaunul lui mai vîrtos decît scaunul domnului mieu, Davíd împărat!”

38. Şi să pogorî Sadóc preotul şi Nathán prorocul şi Vaniás, fiiul lui Iodáe, şi oheréthi şi ofeleth şi au încălerat pre Solomón pre muşcoiul împăratului David şi l-au adus pre el la Ghión.

39. Şi au luat Sadóc preotul cornul untdelemnului den cort şi-au uns pre Solomón. Ş-au trîmbiţat cu cornul şi au zis tot norodul[2]: „Trăiască împăratul Solomón!”

40. Şi să sui tot norodul denapoia lui şi juca norodul cu danţuri şi veselindu-se veselie mare; şi răsună pămîntul cu glasul lor.

41. Şi auzi Adoniá şi toţi cei chemaţi împreună cu el şi ei săvîrşiră a mînca. Şi auzi Ioáv glasul cornului şi zise: „Ce e glasul cetatea răsunînd?”

42. Şi încă el grăind şi, iată, Ionathán, feciorul lui Aviathár preotul, veni. Şi zise Adoniá: „Întră, căci om a puterii eşti tu, şi bune vestêşte!”

43. Şi răspunse Ionathán şi zise Adoníei: „Şi foarte domnul nostru, împăratul David, au împărăţit pre Solomón.

44. Şi au trimis împreună cu el împăratul pre Sadóc preotul şi pre Nathán prorocul şi pre Vaneá, feciorul lui Iodáe, şi pe heréthi şi pre feléthi şi l-au încălerat pre el preste muşcoiul împăratului.

45. Şi l-au uns pre el Sadóc preotul şi Nathán prorocul întru împărat la Ghion şi s-au suit de acoló veselindu-se şi au răsunat cetatea; acesta e glasul carele aţi auzit.

46. Şi au şăzut Solomón pre scaunul împărăţiei.

47. Şi au întrat robii împăratului să binevestească pre domnul nostru, pre împăratul David, zicînd: «Să îmbunească Dumnezeu numele lui Solomón, fiiului tău, mai sus decît numele tău şi să mărească scaunul lui mai sus de scaunul tău!» Şi s-au închinat împărat pre aşternutul lui.

48. Şi încă aşa au zis împăratul: «Blagoslovit Domnul, Dumnezăul lui Israíl, carele au dat astăzi dentru semînţa mea şăzînd pre scaunul mieu, şi ochii miei văd!»”

49. Şi să spămîntară şi să scularà toţi chemaţii Adoníei şi să duseră om la calea lui.

50. Şi Adoniás s-au temut de cătră faţa lui Solomón şi să sculă şi să duse şi să apucă de coarnele jîrtăvnicului.

51. Şi să spuse lui Solomón, zicînd: „Iată, Adonias s-au temut de împăratul Solomón şi, iată, ţine de coarnele jîrtăvnicului, zicînd: «Jure-mi-se astăzi împăratul Solomón de nu va omorî pre robul lui cu sabiia!»”

52. Şi zise Solomón: „De se va face întru fiiu de putêre, de va cădea den perii lui pre pămînt; iară de se va afla răutate /

Ms. 45, p. 283-284

pentru mine[12]; şi eu am porîncit ca să fie întru povăţitor *[284/1]* preste Israil şi preste Iúda."

36. Şi răspunse Vanéas, ficiorul lui Iodaé, împăratului, şi dzise: „Facă-să aşa, adeverească Domnul Dumnedzău cuvîntul domnului mieu împăratului!

37. În ce chip era Domnul cu domnul ⌊mieu⌋[13], împăratul, aşa să fie cu Solomon şi să mărească scaunul lui mai vîrtos decît scaunul domnului mieu, lui David împărat[14]!"

38. Şi pogorî Sadoc preutul şi Náthan prorocul şi Vanéas, fiiul lui Iodaé, şi oherethí şi ofelethí şi au încălărat pre Solomon şi pre muşcoiul împăratului David şi l-au adus pre el la Gheon.

39. Şi au luat Sadoc preutul cornul untudelemnului den cortu şi au unsu pre Solomon. Şi au trîmbiţat cu cornul; şi au dzis tot nărodul: „Trăiască împăratul Solomon!"

40. Şi să sui tot nărodul denapoia lui şi juca tot nărodul cu danţuri şi veselindu-să veselie mare; şi să dăspică pămîntul cu[15] glasul lor.

41. Şi audzi Adonía şi toţi cei chemaţi împreună cu el şi ei săvîrşiră a mînca. Şi audzi Ioav glasul cornului şi dzise: „Ce-i glasul cetatea[16] răsunînd?"

42. Şi-ncă el grăind şi, iată, Ionáthan, ficiorul Aviáthar preutului, veni. Şi dzise Adonías: „Întră, căci om a puterii eşti tu şi bune vestuieşti bine!"

43. Şi răspunse Ionáthan şi dzise Adoníei: „Şi foarte domnul nostru, împăratul David, au împărăţit pre Solomon.

44. Şi au trimis împreună cu el împăratul pre Sadoc preutul şi pre Náthan prorocul şi pre Vanéa, ficiorul lui Iodaé, şi pre herethí şi pre felethí şi l-au încălărat pre el preste muşcoiul împăratului.

45. Şi l-au unsu pre el Sadoc preutul şi Náthan prorocul întru împărat la Gheon, şi s-au suit de acoló veselindu-să şi au răsunat cetatea; acesta-i glasul carele aţi audzit.

46. Şi au şedzut Solomon pre scaunul împărăţiei.

47. Şi au întrat robii împăratului să binecuvînteascâ pre domnul nostru, pre împăratul David, dzicînd: «Să îmbunească Dumnedzău numele lui Solomon, ⌊fiiului tău⌋, mai sus decît numele tău şi să mărească scaunul lui mai sus decît scaunul tău!» Şi s-au închinat împăratul pre[17] aşternutul lui.

48. Şi-ncă aşa au dzis împăratul: «Blagoslovit Domnul Dumnedzău Israil, carele au dat astădzi dentru sămînţa mea şedzînd pre scaunul mieu, şi ochii miei văd!»"

49. Şi să întristară şi să sculară toţi chemaţii Adoníei şi să duseră om la calea lui.

50. Şi Adonias s-au spămîntat de cătră faţa lui Solomon şi să sculă şi să duse şi să apucă de coarnele jirtăvnicului.

51. Şi să *[284/2]* spuse lui Solomon, dzicînd: „Iată, Adonías s-au spămîntat de împăratul Solomon şi, iată, ţine de coarnele jirtăvnicului, dzicînd: «Jure-mi-se astădzi împăratul Solomon să nu va omorî pre robul lui cu sabie!»"

52. Şi dzise Solomon: „De să va face întru fiiu a puterii, de va cădea perii lui pre pămîntu; şi de să va afla întru el răutate,

Ms. 4389, p. 316

după mine; şi lui porîncesc să fie putêrnic preste Israil şi preste Iúda."

36. Şi răspunzînd Vanei, feciorul lui Ioanadav, împăratului, zise: „Adevărat aşa să fie cuvîntul acesta al stăpînului mieu Domnului Dumnezeu!

37. Cum au fost Domnul cu stăpînul mieu, împăratul, aşa să fie şi cu Solomon şi să înalţe scaunul lui mai mult decît al lui David, stăpînul mieu!"

38. Şi se pogorî Sadoc preotul şi Nathán prorocul şi Vanei, feciorul lui Ioanadav, şi hereth şi otheleth şi puseră pre Solomon călare pre muşcoiul lui David împărat şi-l duseră la Ghion[10].

39. Şi luoă Sadoc preotul cornul cu undelemnul den cort şi unse pre Solomon. Şi bucinară cu bucinul şi ziseră toţi oamenii[11]: „Să trăiască împăratul Solomon!"

40. Şi se sui toată gloata după dînsul şi nărodul dănţuia cu danţ şi se veseliia cu veselie mare; şi răsuna[12] pămîntul de glasul lor.[13]

41. Şi auzi Adonei şi toţi cei aleşi ai lui că şi ei sfîrşiră de-a mînca. Şi auzi şi Ioav glasul bucinului şi zise: „Ce glas iaste care răsúnă în cetate?"

42. Şi încă zicînd el aşa, veni Ioanathan, feciorul lui Aviathar preotul. Şi-i zise Adonéia: „Întră, că eşti om vîrtos şi spui vêste bună!"

43. Iar Ioanathan răspunzînd zise: „Cu adevărat, stăpînul nostru, împăratul David, au pus împărat pre Solomon.

44. Şi au trimes împăratul cu dînsul pre Sadoc preotul şi pre Nathan prorocul şi pre Vanei, feciorul lui Ioanadav, şi pre hereth şi pre otheleth şi l-au pus călare pre muşcoiul împăratului.

45. Şi l-au uns Sadoc preotul şi Nathan prorocul la Ghion[14] spre împărăţie. De-acii se-au suit, veselindu-se, şi acela ţi-au fost răsunarea cetăţii şi glasul care aţi auzit.

46. Şi Solomon au şăzut în jăţiul împăratului.

47. Şi întrară slugile împărăteşti să blagoslovească pre stăpînul nostru, pre împăratul David, zicînd: *[316/2]* «Să îmbunească Domnul, să îmbunească numele fiiu-tău, lui Solomon, mai vîrtos[15] decît numele tău şi să înalţe scaunul lui mai mult decît scaunul tău!» Şi se închină împăratul în patul său.[16]

48. Şi zise: «Bine iaste cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil, carele au dat astăzi den sămînţa mea de şade pre jăţiul mieu, şi văzură aceasta ochii miei!»"

49. Şi se întristară şi se sculară toţi aleşii lui Adonei şi mergea cineşi pre calea sa.

50. Iar Adonei se temu de Solomon şi, sculîndu-se, mêrse şi se apucă de cornul altariului.

51. Şi spuseră lui Solomon, zicînd: „Iată, lui Adonei îi iaste frică de Solomon împărat şi se ţine de cornul altariului Domnului şi zice: «Să mi se jure împăratul astăzi că nu va ucide pre robul său cu sabiia!»"

52. Iar Solomon zise: „De va fi cu fiii celor putêrnici[17], nici un păr den capul lui nu va cădea pre pământ; iar apoi deaca se va afla răotate

Versiunea modernă

locul meu; şi eu am poruncit ca el să fie povăţuitor peste Israel şi peste Iuda."

36. Şi Baneas, fiul lui Iodae, a răspuns împăratului, zicînd: „Aşa să fie şi să adeverească Domnul Dumnezeu cuvîntul domnului meu, împăratul!

37. Cum a fost Domnul cu domnul meu, împăratul, aşa să fie şi cu Solomon şi să mărească tronul lui mai mult decît tronul domnului meu, împăratul David!"

38. Şi a coborît preotul Sadoc, şi prorocul Nathan, şi Baneas, fiul lui Iodae, şi cheretiţii şi pheletiţii şi l-au pus pe Solomon pe catîrul împăratului David şi l-au adus pe el la Ghion.

39. Şi a luat preotul Sadoc cornul cu untdelemn din cort şi l-a uns pe Solomon. Şi au trîmbiţat cu trîmbiţa şi a zis tot poporul: „Trăiască împăratul Solomon!"

40. Şi tot poporul s-a suit după el; şi jucau în hore bucurîndu-se cu bucurie mare, cît răsuna pămîntul de glasul lor.

41. Şi auzi Adonias şi toţi oaspeţii care erau cu el pe cînd terminau de mîncat. Şi auzi Ioab sunetul trîmbiţei şi zise: „Ce este sunetul acesta de care răsună cetatea?"

42. Şi pe cînd încă vorbea el, iată, veni Ionathan, fiul preotului Abiathar. Şi-i zise Adonias: „Întră, pentru că eşti om viteaz şi aduci veşti bune!"

43. Şi răspunse Ionathan şi-i zise lui Adonias: „Şi încă din plin: împăratul David, domnul nostru, l-a făcut împărat pe Solomon.

44. Şi a trimis împăratul împreună cu el pe preotul Sadoc şi pe prorocul Nathan şi pe Baneas, fiul lui Iodae, şi pe cheretiţi şi pe pheletiţi şi l-au încălecat pe catîrul împăratului.

45. Şi l-au uns pe el preotul Sadoc şi prorocul Nathan ca împărat în Ghion şi s-au suit de acolo, veselindu-se de răsună cetatea. Acesta este sunetul pe care l-aţi auzit.

46. Şi a şezut Solomon pe tronul împărăţiei.

47. Şi au intrat slujitorii împăratului să-l binecuvînteze pe domnul nostru, împăratul David, zicînd: «Să facă Dumnezeu mai bun numele lui Solomon, fiul tău, decît numele tău şi să mărească tronul lui mai mult decît tronul tău!» Şi împăratul s-a închinat pe patul său.

48. Şi împăratul a mai zis aşa: «Binecuvîntat să fie Domnul Dumnezeul lui Israel, care a dat astăzi ca unul din seminţia mea să şadă pe tronul meu, şi ochii mei văd [asta]!»"

49. Şi se înspăimântară toţi oaspeţii lui Adonias şi s-au ridicat şi s-au dus fiecare în drumul său.

50. Şi Adonias s-a temut de faţa lui Solomon şi s-a ridicat şi s-a dus de s-a apucat de coarnele altarului.

51. Şi i s-a spus lui Solomon, zicînd: „Iată, Adonias s-a înspăimîntat de împăratul Solomon şi, iată, ţine de coarnele altarului, zicînd: «Să mi se jure mie astăzi împăratul Solomon că nu va omorî cu sabia pe slujitorul său!»"

52. Şi Solomon a zis: „Dacă va fi un fiu vrednic, un fir din părul lui nu va cădea la pământ, dar dacă se va găsi în el vreo răutate,

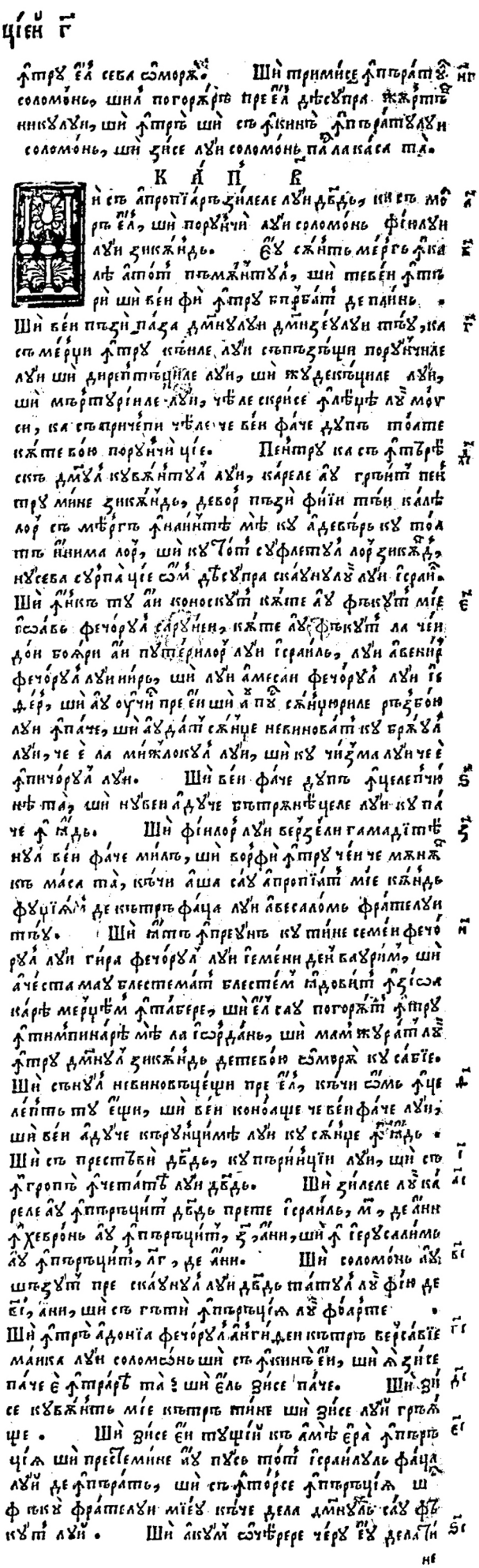

Biblia 1688, p. 242, col. 2

întru el, se va omorî!"

53. Şi trimise împăratul Solomón şi-l pogorîră pre el de asupra jîrtăvnicului. Şi întră şi să închină împăratului Solomón. Şi zise lui Solomón: „Pasă la casa ta!"

Cap 2

1. Şi să apropiară zilele lui David ca să moară el şi porunci lui Solomón, fiiului lui, zicînd:

2. „Eu sînt merg în calea a tot pămîntul. Şi te vei întări şi vei fi întru bărbat deplin!

3. Şi vei păzi paza Domnului Dumnezeului tău, ca să mergi întru căile lui, să păzăşti poruncile lui şi direptăţile lui şi judecăţile lui şi mărturiile lui cêle scrise în lêgea lui Móisi, ca să pricepi cêle ce vei face după toate cîte voiu porunci ţie,

4. Pentru ca să întărească Domnul cuvîntul lui carele au grăit pentru mine, zicînd: «De vor păzi fiii tăi calea lor, să meargă înaintea mea cu adevăr cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, zicînd: 'Nu se va surpa ţie om de asupra scaunului lui Israíl.'»

5. Şi încă tu ai conoscut cîte au făcut mie Ioáv, feciorul Saruíei, cîte au făcut la cei doi boiêri ai puterilor lui Israíl, lui Avenír, feciorul lui Iír, şi lui Amesai, feciorul lui Iethér, şi au ucis pre ei şi au pus sîngiurile războiului în pace şi au dat sînge nevinovat cu brîul lui, ce e la mijlocul lui, şi cu cizma lui, ce e în piciorul lui.

6. Şi vei face după înţelepciunea ta şi nu vei aduce bătrînêţele lui cu pace în iad.

7. Şi fiilor lui Verzéli Galaaditeanul[32] vei face milă şi vor fi întru cei ce mănîncă masa ta, căci aşa s-au apropiat mie cînd fugiiam de cătră faţa lui Avesalóm, fratelui tău.

8. Şi iată, împreună cu tine — Seméi, feciorul lui Ghíra, feciorul lui Ieméni den Vaurím, şi acesta m-au blestemat blestem iadovit în zioa carea mergeam în Tabere; şi el s-au pogorît întru întîmpinarea mea la Iordán şi m-am jurat lui întru Domnul, zicînd: «De te voiu omorî cu sabie!»

9. Şi să nu-l nevinovăţeşti pre el, căci om înţelept tu eşti şi vei conoaşte ce vei face lui şi vei aduce cărunţimea lui cu sînge în iad."

10. Şi să prestăvi David cu părinţii lui şi să îngropă în cetatea lui David.

11. Şi zilele lui carele au împărăţit David preste Israíl — 40 de ani: în Hevrón au împărăţit 7 ani şi în Ierusalím au împărăţit 33 de ani.

12. Şi Solomón au şăzut pre scaunul lui David, tatul lui, fiiu de 12 ani, şi să găti împărăţiia lui foarte.

13. Şi întră Adonia, feciorul Anghíthei, cătră Versávie, maica lui Solomón, şi să închină ei. Şi ea zise: „Pace e intrarea ta?" Şi el zise: „Pace."

14. Şi zise: „Cuvînt mie cătră tine!" Şi zise lui: „Grăiêşte!"

15. Şi zise ei: „Tu ştii că a mea era împărăţiia şi preste mine au pus tot Israílul faţa lui, de împărat; şi să întoarse împărăţiia şi să făcu fratelui mieu, căce de la Domnul s-au făcut lui.

16. Şi acum o cêrere ceru eu de la ti- //

Ms. 45, p. 284-285

să va omorî!"

53. Şi trimise împăratul Solomon şi-l pogorî pre el de asupra jirtăvnicului. Şi întră şi să închină împăratului Salomon. Şi dzise lui Salomon: „Pasă la casa ta!"

Cap 2

1.[18] Şi să apropiară dzilele lui David ca să moară el şi porînci lui Solomon, fiiul lui, dzicîndu:

2. „Eu sîntu mergu în calea a tot pămîntul. Şi te vei întări şi vei fi întru bărbat deplin!

3. Şi vei păzi paza Domnului Dumnedzăului tău, ca să mergi întru căile lui, să păzeşti porîncele lui şi dreptăţile lui şi judeţele lui şi mărturiile lui cêle scrise întru lêgea lui Moisei, pentru ca să pricepi carele vei face după toate cîte voi porînci ţie,

4. Pentru ca să întărească Domnul cuvîntul lui carele au grăit pentru mine, dzicînd: «Dă vor păzi fiii tăi calea lor, să margă înaintea mea cu adevăr cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, dzicînd: 'Nu să va surpa ţie om de asupra scaunului Israil.'»

5. Şi-ncă tu ai cunoscut cîte au făcut mie Ioav, ficiorul Saruíei, cîte au făcut la cei 2 boiêri a puterilor Israil, [19]lui Avennir, ficiorul lui Nir, şi lui Amesaí, ficiorul lui Iether, şi i-au ucis pre ei şi au pus sîngerurile războiului în pace şi au dat sînge nevinovat cu brîul lui, ce-i la mijlocul lui, şi cu cizma lui, ce-i întru piciorul lui.

6. Şi vei face după înţelepciunea ta şi nu vei aduce bătrînêţele lui cu pace în iad.

7. Şi fiilor lui Verzellí Galaaditeanul vei face milă şi vor fi întru ceia ce mănîncă masa ta, [20]căci aşa s-au apropiat mie cînd fugiiam de cătră faţa lui Avessalom, fratelui tău.

8. Şi iată, împreună cu tine — Semeí, ficiorul lui Ghíra, ficiorul lui Iemeni den Vaurim, [21]şi acesta m-au blăstămat blăstăm duios întru dzua carea mergeam în Tabere; şi acesta au pogorît întru timpinarea mea la Iordan şi m-am jurat lui întru Domnul, dzicînd: «Dă te voi omorî[22] cu sabie!»

9. Şi să nu-l dăzvinovăţeşti pre el, căci om înţeleptu tu eşti *[285/1]* şi vei cunoaşte ce vei face lui şi vei aduce cărunţimea[23] lui cu sînge în iad."

10. [24]Şi să pristăvi David cu părinţii lui şi să îngropă în cetatea David.

11. [25]Şi dzilele carele au împărăţit David preste Israil — 40 ani: în Hevron au împărăţit 7 ani şi în Ierusalim au împărăţit 33 ani.

12. Şi Solomon au şedzut pre scaunul David, tatăl lui, ⌊fiiu de 12 ani⌋, şi să găti împărăţiia lui foarte.

13. Şi întră Adonías, ficiorul ii Angheth, cătră Virsaveé, maica lui Solomon, şi să închină ei. Şi ea dzise: „Pace — întrarea ta?" Şi el dzise: „Pace."

14. Şi dzise: „Cuvîntu mie cătră tine!" Şi dzise lui: „Grăiêşte!"

15. Şi dzise ei[26]: „Tu ştii că a mea era împărăţiia şi preste mine au pus tot Israil faţa lui spre împărat; şi să întoarse împărăţiia şi să făcu fratelui mieu, căci de la Domnul s-au făcut lui.

16. Şi acum o cêrere cer eu de la tine,

Ms. 4389, p. 316-317

într-însul, el va muri!"

53. Şi trimêse împăratul Solomon şi-l aduseră de la altar. Şi se închină împăratului Solomon. Şi-i zise Solomon: „Pasă-ţi la casa ta!"

Cap 2

1. Şi se apropiiară zilele lui David să moară şi porînci fiiu-său, lui Solomon, zicînd:[18]

2. „Eu merg pre calea a tot pămîntul, iar tu te întărêşte şi fii om deplin!

3. Şi păzêşte paza Domnului Dumnezeului tău, să umbli în toate căile lui şi să păzeşti porîncile lui şi direptările şi judecăţile şi mărturisirile lui care sînt scrise în lêgea lui Moisii, ca să înţelegi ce vei face de toate cîte porîncesc eu ţie,

4. Ca şi Domnul să puie cuvîntul lui care l-au grăit cătră mine, zicînd: «De vor păzi feciorii tăi căile lor, să umble înaintea mea în adeverinţă cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, nu va goni pre tine alt om den scaunul lui Israil.»

5. [19]Că iată că tu ştii cîte au făcut mie Ioav, feciorul lui Saruí, şi ce au făcut amînduror căpeteniilor celor mai mari a feciorilor lui Israil, lui [20]Avener, feciorul lui Nir, şi lui [21]Amisai, feciorul lui Ether, *[317/1]* că i-au ucis şi au vărsat sînge de războiu în vrême de pace şi au dat sîngele celor nevinovaţi la încingerea mijlocului său şi l-au supus supt picioarele lui.[22]

6. Deci să faci după înţelepciunea ta şi să nu duci bătrînêţele lui cu pace în iad.

7. Iară feciorilor lui Verzelei să le faci milă, cei den Galaad[23], şi să fie cu cei ce vor mînca la masa ta, [24]că aşa se-au apropiiat de mine cînd fugiiam de faţa frăţine-teu, lui Avesalom.

8. [25]Şi iată că ai depreună cu tine pre Semei, feciorul lui Gherei, feciorul lui Ieminei den Vatharim, carele m-au blestemat cu durêre în zioa cêea ce am ieşit den Tabără; iar căci se-au pogorît întru întimpinarea mea la Iordan, m-am jurat lui pre Domnul, zicînd: «Nu te voiu ucide cu sabie!»

9. Iar tu să nu-l dăzvinovăţeşti, că eşti om înţelept de vei şti ce-i vei face şi vei duce căruntêţele lui cu sîngele în iad."

10. [26]Şi se prestăvi David cu părinţii săi şi fu îngropat în cetatea lui David.

11. [27]Şi fură zilele în cîte împărăţi David în Israil 40 de ani, că în Hevron împărăţi 7 ani, iar în Ierusalim 33 de ani.

12. [28]Şi şăzu Solomon în scaunul tătîne-său, lui David, fiind de 12 ani, şi se găti împărăţiia lui foarte.

13. Şi întră Adonei la Virsáviia, muma lui Solomon, şi se închină ei. Iar ea zise: „Dară iaste pace întrării tale?" El răspunse: „Pace iaste."[29]

14. Şi iar zise: „Am a grăi cătră tine!" Virsáviia-i zise: „Grăiêşte!"

15. [14.] El zise: [15.] „Tu ştii că împărăţiia au fost a mea şi pre mine mă pusêse tot Israilul să-i fiu împărat, iar împărăţiia se-au întors de la mine şi fu pre frate-mieu, că de la Domnul au fost aşa.

16. Deci acum o cêrere eu ceiu de la tine,

Versiunea modernă

va fi omorît."

53. Şi împăratul Solomon a trimis şi l-au coborît de la altar. Şi el veni şi se închină împăratului Solomon. Şi Solomon i-a zis: „Du-te la casa ta!"

Capitolul al 2-lea

1. Şi zilele lui David s-au apropiat de moarte şi i-a poruncit lui Solomon, fiul lui, zicînd:

2. „Eu mă duc pe calea a tot pămîntul. Tu întăreşte-te şi fii ca un bărbat [deplin]!

3. Şi păzeşte cele de păzit ale Domnului Dumnezeului tău, mergînd în căile lui, să păzeşti poruncile lui, îndreptările şi judecăţile lui şi mărturiile lui cele scrise în legea lui Moise, ca să fii priceput în tot ce vei face şi în cîte îţi poruncesc ţie,

4. Pentru ca Domnul să întărească cuvîntul său pe care l-a grăit pentru mine, zicînd: «Dacă fiii tăi vor păzi calea lor, umblînd înaintea mea cu adevăr, cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, nu vei fi lipsit», a zis, «de un bărbat pe tronul lui Israel.»

5. Şi mai ştii şi cîte mi-a făcut Ioab, fiul Saruiei, şi cîte le-a făcut celor două căpetenii ale oştirii lui Israel, lui Abener, fiul lui Ner, şi lui Amesai, fiul lui Iether, pe care i-a ucis şi a vărsat sînge de război în timp de pace şi a pus sînge nevinovat pe cingătoarea lui, care era pe mijlocul lui, şi pe încălţămintea lui, care era în piciorul lui.

6. Şi tu fă după înţelepciunea ta şi să nu-i cobori în pace căruntеţea lui la iad.

7. Dar să arăţi îndurare fiilor lui Berzelli din Galaad şi ei să fie dintre cei care vor mînca la masa ta, pentru că mi-au fost aproape cînd fugeam din faţa lui Abessalom, fratele tău.

8. Şi, iată, împreună cu tine este Semei, fiul lui Ghera, fiul lui Iemeni din Baurim, care m-a blestemat cu blestem dureros în ziua cînd mergeam la Tabere; şi el a coborît în întîmpinarea mea la Iordan şi i-am jurat lui pe Domnul, zicînd: «Nu te voi omorî cu sabie!»

9. Şi tu să nu-l socoteşti fără de vină, pentru că eşti om înţelept şi vei şti ce să-i faci lui şi [cum] să cobori în sînge căruntеţea lui la iad."

10. Şi adormi David cu părinţii săi şi a fost înmormîntat în cetatea lui David.

11. Şi zilele cît a împărăţit David peste Israel au fost patruzeci de ani: şapte ani a împărăţit în Hebron şi treizeci şi trei de ani a împărăţit în Ierusalim.

12. Şi Solomon a şezut pe tronul lui David, tatăl său, fiind de doisprezece ani, iar împărăţia s-a întărit foarte [mult].

13. Şi Adonias, fiul Anghitei, a venit la Bersabea, mama lui Solomon, şi i s-a închinat. Şi ea i-a zis: „Cu pace e venirea ta?" Şi el a zis: „Cu pace."

14. Şi a zis: „Am un cuvînt către tine." Şi ea i-a zis: „Vorbeşte!"

15. Şi el i-a zis: „Tu ştii că a mea era împărăţia şi tot Israelul şi-a îndreptat faţa către mine, ca să fiu împărat, dar împărăţia s-a întors de la mine şi s-a făcut a fratelui meu, pentru că de la Domnul i-a fost dată lui.

16. Şi acum am o singură cerere la tine,

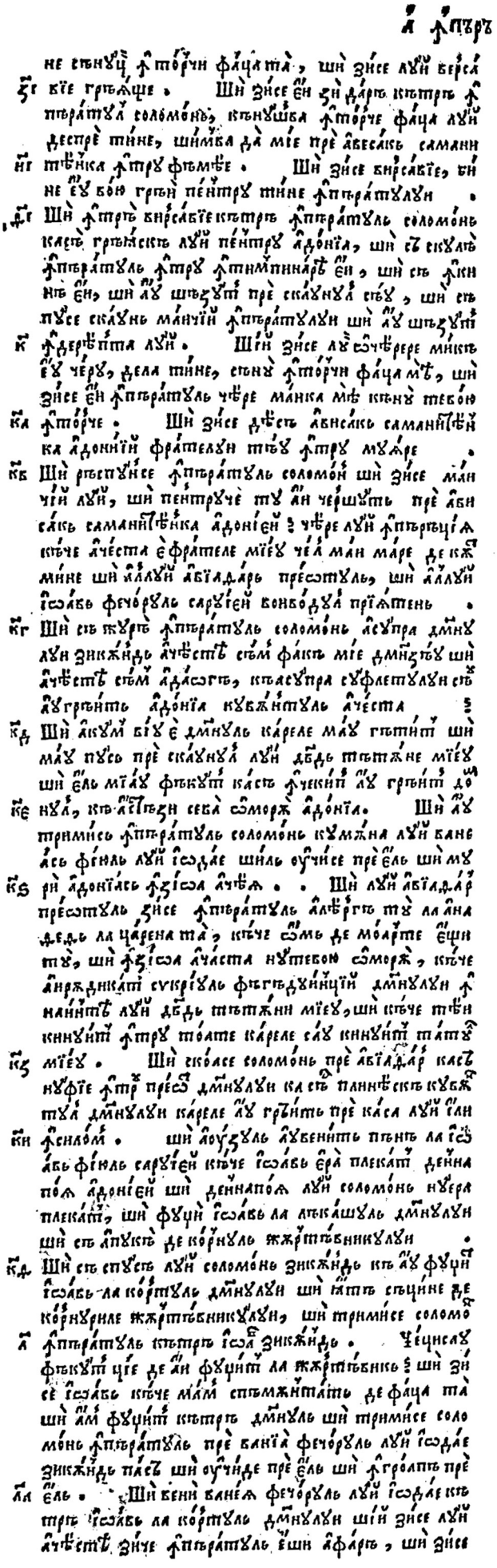

Biblia 1688, p. 243, col. 1

ne, să nu-ţi întorci faţa ta!" Şi zise lui Versávie: „Grăiêşte!"

17. Şi zise ei: „Zi dară cătră împăratul Solomón că nu-şi va întoarce faţa lui despre tine şi-mi va da mie pre Avesác Samaniteanca întru fămêie."

18. Şi zise Virsávie: „Bine, eu voiu grăi pentru tine împăratului."

19. Şi întră Virsávie cătră împăratul Solomón ca să grăiască lui pentru Adónia. Şi să sculă împăratul întru întimpinarea ei şi să închină ei şi au şăzut pre scaunul său. Şi să puse scaun maicii împăratului şi au şăzut în dereapta lui

20. Şi-i zise lui: „O cêrere mică eu ceru de la tine, să nu întorci faţa mea!" Şi zise ei împăratul: „Cêre, maica mea, că nu te voiu întoarce."

21. Şi zise: „Dea-să Avisác Samaniteanca Adoníi, fratelui tău, întru muiêre."

22. Şi răspunse împăratul Solomón şi zise maicii lui: „Şi pentru ce tu ai cerşut pre Avisác Samaniteanca Adoníei? Cêre lui împărăţiia, căce acesta e fratele mieu cel mai mare decît mine şi al lui Aviathár preotul şi al lui Ioáv, feciorul Saruíei voivodul, priêten."

23. Şi să jură împăratul Solomón asupra Domnului, zicînd: „Acêstea să-mi facă mie Dumnezău şi acêstea să-mi adaogă, că asupra sufletului său au grăit Adónia cuvîntul acesta.

24. Şi acum, viu e Domnul, carele m-au gătit şi m-au pus pre scaunul lui David, tătîne-mieu, şi el mi-au făcut casă în ce chip au grăit Domnul, că astăzi se va omorî Adónia."

25. Şi au trimis împăratul Solomón cu mîna lui Vaneás, fiiul lui Iodáe, şi-l ucise pre el. Şi muri Adoniás în zioa acêea.

26. Şi lui Aviathár preotul zise împăratul: „Aleargă tu la Anatheth, la ţarena ta, căce om de moarte eşti tu şi în zioa aceasta nu te voiu omorî, căce ai rîdicat sicriul făgăduinţii Domnului înaintea lui David, tătîni-mieu, şi căce te-ai chinuit întru toate carele s-au chinuit tatul mieu."

27. Şi scoase Solomón pre Aviathár, ca să nu fie întru preot Domnului, ca să să plinească cuvîntul Domnului carele au grăit pre casa lui Íli în Silóm.

28. Şi auzul au venit pînă la Ioáv, fiiul Saruíei, căce Ioáv era plecat denapoia Adoníei, şi denapoia lui Solomón nu era plecat; şi fugi Ioáv la lăcaşul Domnului şi să apucă de cornul jîrtăvnicului.

29. Şi să spusă lui Solomón zicînd că au fugit Ioáv la cortul Domnului şi, iată, să ţine de cornurile jîrtăvnicului. Şi trimise Solomon împăratul cătră Ioav, zicînd:

30. „Ce ţi s-au făcut ţie de ai fugit la jîrtăvnic?" Şi zise Ioáv: „Căce m-am spămîntat de faţa ta şi am fugit cătră Domnul." Şi trimise Solomón împăratul pre Vaniá, feciorul lui Iodáe, zicînd: „Pasă şi ucide pre el şi îngroapă pre el!"

31. Şi veni Vanéia, feciorul lui Iodáe, cătră Ioáv, la cortul Domnului, şi-i zise lui: „Acêstea zice împăratul: «Ieşi afară!»" Şi zise /

Ms. 45, p. 285

să nu-ţi întorci faţa ta!" Şi dzise lui Virsaveé: „Grăiêşte!"

17. Şi dzise ei: „Dzi dară cătră împăratul Solomon, căci nu-şi va întoarce faţa lui despre tine şi-mi va da mie pre Avisac Somaniteanca[27] întru fămêie."

18. Şi dzise Virsaveé: „Bine, eu voi grăi pentru tine împăratului."

19. Şi întrá Virsaveé cătră împăratul Solomon ca să-i grăiască lui pentru Adonías. Şi să sculă împăratul întru timpinarea ei şi o sărutá pre ea şi au şedzut pre scaunul său. Şi să puse scaun[28] maicii împăratului şi au şedzut den dreapta lui

20. Şi-i dzise lui: „Cêrere una mică eu cer de la tine, să nu întorci faţa mea!" Şi dzise ei împăratul: „Cêre, maica mea, căci nu te voi întoarce."

21. Şi dzise: „Dea-se Avisac Somaniteanca Adoníei, fratelui tău, întru muiêre."

22. Şi răspunse împăratul Solomon şi dzise maicii lui: „Şi pentru ce ai cerşut tu pre Avisac Somaniteanca Adoníei? Şi cêre lui împărăţiia, căci acesta-i fratele mieu cel mai mare decît mine şi a lui Aviáthar[29] preutul şi a lui Ioav, ficiorul Saruíei voivodul, tovarăş."

23. Şi jurá împăratul Solomon asupra Domnului, dzicînd: „Acêstea să-mi facă mie Dumnedzău şi acêstea să-mi adaogă, că asupra[30] sufletului său au grăit Adonía cuvîntul acesta.

24. Şi acum, viu — Domnul, carele m-au gătit şi m-au pus pre scaunul lui David, tătîne-mieu, şi el mi-au făcut casă în ce chip au grăit Domnul, că astădzi să va omorî Adonía."

25. Şi au trimis împăratul Solomon cu mîna lui Vanéas, ficiorul lui Iodaé, şi-l ucise pre el. Şi muri Adonía întru dzua acêea.

26. Şi lui Aviáthar preutul dzise împăratul: *[285/2]* „Aleargă la Anathoth, la ţarina ta, căci om de moarte eşti tu şi întru dzua aceasta nu te voi omorî, căci ai rădicat săcriiul făgăduinţei Domnului înaintea lui David, tătîne-mieu, şi căci te-ai chinuit întru toate carele s-au chinuit tatăl mieu."

27. Şi scoase Solomon pre Aviáthar, ca să nu fie întru preut Domnului, [31]ca să să plinească cuvîntul Domnului carele au grăit pre casa lui Ilí în Silom.

28. Şi audzul au venit pînă la Ioav, ficiorul Saruíei, căci Ioav era plecat denapoia Adoníei, şi denapoia lui Solomon nu s-au plecat; şi fugi Ioav la lăcaşul Domnului şi să apucá de cornurile jirtăvnicului.

29. Şi să spuse lui Solomon dzicînd că au fugit Ioav la cortul Domnului şi, iată, să ţine de cornurile jirtăvnicului. ⌊Şi trimise Solomon împăratul cătră Ioav, dzicîndu:

30. [29.] „Ce ţi s-au făcut ţie că ai fugit la jirtăvnic?" Şi dzise Ioav: „M-am spămîntat de cătră faţa ta şi am fugit cătră Domnul."⌋ Şi trimise Solomon împăratul pre Vanéa, ficiorul lui Iodaé, dzicînd: „Pasă şi ucide pre el ⌊şi îngroapă pre îns!⌋"

31. [30.] Şi veni Vanéa, ⌊ficiorul lui Iodaé, cătră Ioav,⌋ la cortul Domnului, şi-i dzise lui: „Acêstea dzice împăratul: «Ieşi afară!» Şi dzise

Ms. 4389, p. 317

ce să nu întorci faţa ta!" Virsáviia-i zise: „Cêre!"

17. [30]Adonei zise cătră dînsa: „Grăiêşte lui Solomon împărat, zicînd să-mi dea pre Avisána Sumanteanina să-mi fie muiêre, (că ştiu că nu va înfrînge cuvîntul tău)."

18. Virsáviia zise: „Bine iaste; eu îi voiu grăi."

19. Şi întrá Virsáviia înaintea împăratului să-i grăiască pentru Adonei, iar împăratul se sculă întru întimpinarea ei [31]şi i se închiná şi şăzu în jăţiu-şi; şi puse alt jăţiu mume-sei şi şăzu de-a direapta fiiu-său.[32]

20. De-acii ea îi zise: „O cêrere mică *[317/2]* voiu să ceiu de la tine, ce să nu întorci faţa ta de la mine!" Împăratul îi zise: „Cêre, maica mea, că nu voiu înfrînge voia ta."

21. Ea zise: „Dă pre Avisána Sumantineana frăţine-tău, lui Adonei, să-i fie muiêre."

22. Iar împăratul Solomon, răspunzînd mume-sei, zise: „Pentru ce cei tu pre Avisána Sumanteanina să fie lui muiêre? De[33] vrême ce-i cei pre dînsa, cêre-i şi împărăţiia, că el iaste mie frate mai mare de mine şi al lui au fost Aviathar preotul şi al lui au fost Ioav, feciorul lui Saruí."

23. Şi se jurá împăratul Solomon înaintea Domnului, zicînd: „Aceasta să facă mie Dumnezeu şi aceasta să-mi adaogă, că pentru al său suflet au grăit Adonei cuvîntul acesta.

24. Şi acum, viu — Domnul, cel ce m-au gătit şi m-au aşăzat în jăţiul tătîne-mieu, lui David, şi cel ce au făcut mie casă, cum au zis, că astăzi se va omorî Adonéi."

25. [34]Şi trimêse împăratul Solomon şi-l ucise cu mîna Vanéei, feciorul lui Ioanadav. Şi muri Adonéia într-acea zi.

26. Iar lui Aviathar preotul îi zise Solomon: „Tu pasă la Anathoth, la holda ta, că şi tu eşti astăzi om de moarte, ce să nu te omor, că ai purtat sicriul făgăduinţei[35] Domnului înaintea tătîne-mieu, lui David, şi căci ai pătimit şi tu năcaz în toate năcazurile tătîne-mieu."[36]

27. Şi goni Solomon pre Aviathar să nu fie preot Domnului, [37]ca să se umple cuvîntul Domnului care au grăit în casa lui Ilí în Silom.

28. Şi veni vêstea aceasta şi la Ioav, feciorul lui Saruí, că Ioav era închinat lui Adonei, iar nu se plecase lui Solomon; şi fugi Ioav în cortul Domnului şi se apucá de cornul altariului Domnului.[38]

29. Şi spuseră lui Solomon, zicînd: „Ioav au fugit în cortul Domnului şi se ţine de cornul altariului." Şi trimêse Solomon împăratul la Ioav, zicînd:

30. [29.] „Ce-ţi iaste de ai fugit la altariul Domnului?" Ioav zise: „Iaste-mi frică de faţa ta şi am fugit la Domnul." Iară Solomon trimêse pre Vanei, feciorul lui Ioanadav, zicînd: „Pasă de ucide pre Ioav şi-l îngroapă!"

31. [30.] Şi veni Vanei la Ioav, în cortul mărturiei, Domnului, şi-i zise: „Împăratul îţi[39] zice să ieşi!"

Versiunea modernă

dar să nu întorci faţa ta [de la mine]!" Şi Bersabea i-a zis: „Vorbeşte!"

17. Şi el i-a zis: „Vorbeşte-i dară împăratului Solomon, pentru că nu-şi va întoarce el faţa de la tine, să mi-o dea de soţie pe Abisac Somaniteana."

18. Şi Bersabea i-a zis: „Bine, voi vorbi eu împăratului pentru tine."

19. Şi a intrat Bersabea la împăratul Solomon, ca să-i vorbească pentru Adonias. Şi împăratul s-a ridicat în întîmpinarea ei şi i s-a închinat ei şi s-a aşezat pe tronul său. Şi s-a pus un tron pentru mama împăratului şi ea s-a aşezat la dreapta lui

20. Şi i-a zis: „O mică cerere cer de la tine, [dar] să nu întorci faţa ta [de la mine]!" Şi împăratul a zis: „Cere, mama mea, pentru că nu voi întoarce [faţa] de la tine."

21. Şi ea a zis: „Să se dea Abisac Somaniteana de soţie lui Adonias, fratele tău."

22. Şi împăratul Solomon a răspuns şi i-a zis mamei sale: „Şi pentru ce ceri pe Abisac Somaniteana pentru Adonias? Cere şi împărăţia pentru el, pentru că este fratele meu mai mare, şi cu el este prieten preotul Abiathar şi Ioab, fiul Saruiei, căpetenia oştirii."

23. Şi s-a jurat împăratul Solomon pe Domnul, zicînd: „Aşa să-mi facă mie Dumnezeu şi să-mi mai şi adauge, dacă n-a spus Adonias acest cuvînt chiar împotriva sufletului său.

24. Şi acum, viu este Domnul, care m-a pregătit şi m-a pus pe tronul lui David, tatăl meu, şi care mi-a făcut casă, după cum a grăit Domnul, că astăzi va fi omorît Adonias."

25. Şi împăratul Solomon a trimis prin mîna lui Baneas, fiul lui Iodae, şi l-a ucis. Şi a murit Adonias în ziua aceea.

26. Şi i-a zis împăratul lui Abiathar preotul: „Fugi la Anathoth, la ţarina ta, pentru că eşti un om [dat] morţii, dar nu te voi omorî astăzi, pentru că ai purtat chivotul legămîntului Domnului înaintea tatălui meu şi ai suferit în toate cîte a suferit tatăl meu."

27. Şi Solomon l-a scos pe Abiathar din preoţia Domnului, pentru a se împlini cuvîntul Domnului pe care l-a grăit Domnul asupra casei lui Eli în Selom.

28. Şi a venit vestea pînă la Ioab, fiul Saruiei (pentru că şi Ioab îl urmase pe Adonias, şi nu pe Solomon); şi fugi Ioab la cortul Domnului şi se apucă de coarnele altarului.

29. Şi i s-a spus împăratului Solomon zicînd că Ioab a fugit la cortul Domnului şi, iată, se ţine de coarnele altarului. Şi Solomon a trimis la Ioab, zicînd:

30. „Ce ţi s-a făcut ţie de ai fugit la altar?" Şi Ioab a zis: „Fiindcă m-am înspăimîntat de faţa ta, am fugit către Domnul." Şi împăratul Solomon l-a trimis pe Baneas, fiul lui Iodae, zicînd: „Du-te, ucide-l şi îngroapă-l!"

31. Şi a venit Baneas, fiul lui Iodae, la cortul Domnului şi i-a zis: „Aşa zice împăratul: «Ieşi!» Şi

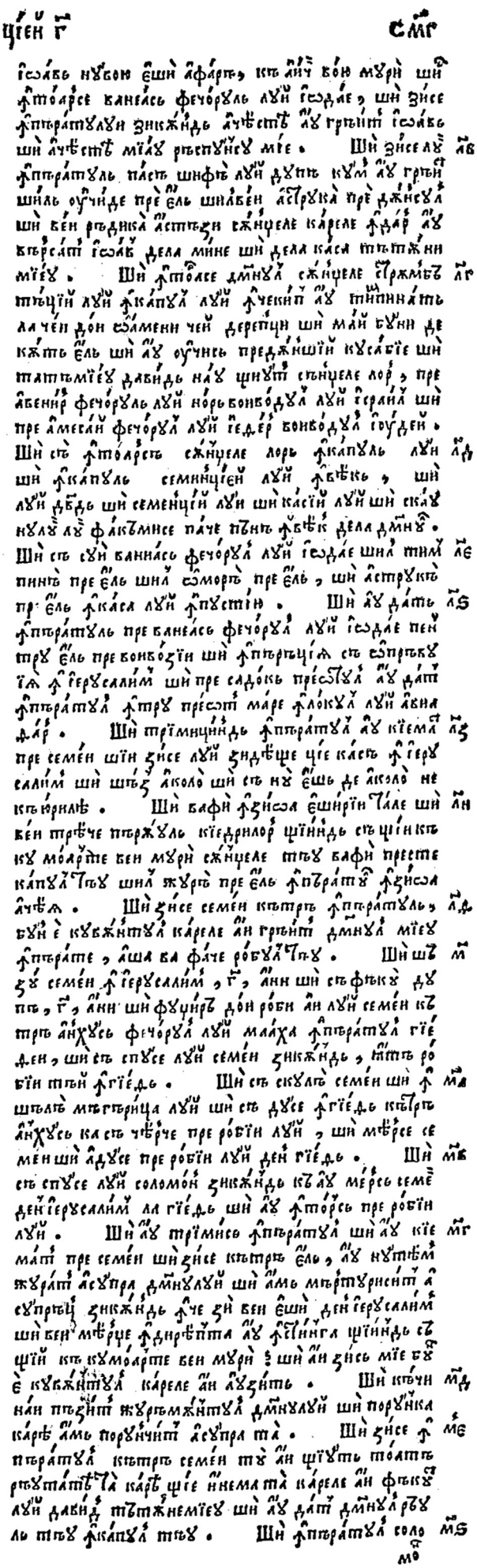

Biblia 1688, p. 243, col. 2

Ioáv: „Nu voiu ieşi afară, că aici voiu muri.” Şi să întoarse Vaneás, feciorul lui Iodáe, şi zise împăratului, zicînd: „Acêstea au grăit Ioáv şi acêstea mi-au răspunsu mie.”

32. Şi zise lui împăratul: „Pasă şi fă lui după cum au grăit şi-l ucide pre el şi-l vei astruca pre dînsul; şi vei rîdica astăzi sîngele carele în dar au vărsat Ioáv de la mine şi de la casa tătîni-mieu.

33. Şi întoarse Domnul sîngele strîmbătăţii lui în capul lui, în ce chip au timpinat la cei doi oameni cei derepţi şi mai buni decît el şi au ucis pre dînşii cu sabie, şi tată-mieu, Davíd, n-au ştiut sîngele lor: pre Avenír, feciorul lui Nór, voivodul lui Israíl, şi pre Amesái, feciorul lui Iethér, voivodul Iúdei.

34. Şi să întoarsă sîngele lor în capul lui şi în capul seminţiei lui în veac; şi lui David şi semenţiii[4] lui şi casii lui şi scaunului lui facă-mi-se pace pînă în veac de la Domnul!”

35. Şi să sui Vaniás, feciorul lui Iodáe, şi-l timpină pre el şi-l omorî pre el şi astrucă pre el în casa lui, în pustiiu.

36. Şi au dat împăratul pre Vaneás, feciorul lui Iodáe, pentru el pre voivozii şi împărăţiia să oprăvuiia în Ierusalím; şi pre Sadóc preotul au dat împăratul întru preot mare în locul lui Aviathár.

37. Şi trimiţînd împăratul, au chiemat pre Seméi şi-i zise lui: „Zidêşte ţie casă în Ierusalím şi şăzi acoló şi să nu ieşi de acoló necăiurilea;

38. Şi va fi în zioa ieşirii tale şi vei trêce pîrîul Chiedrilor, ştiind să ştii că cu moarte vei muri, sîngele tău va fi preste capul tău.” Şi-l jură pre el împăratul în zioa acêea.

39. Şi zise Seméi cătră împăratul: „Bun e cuvîntul carele ai grăit, domnul mieu împărate, aşa va face robul tău.”

40. Şi şăzu Seméi în Ierusalím 3 ani. Şi să făcu după 3 ani şi fugiră doi robi ai lui Seméi cătră Anhús, feciorul lui Maáha, împăratul Ghiéthei. Şi să spuse lui Seméi, zicînd: „Iată, robii tăi — în Ghiéth.”

41. Şi să sculă Seméi şi înşălă măgăriţa lui şi să duse în Ghiéth, cătră Anhús, ca să cêrce pre robii lui; şi mêrse Semei şi aduse pre robii lui den Ghiéth.

42. Şi să spuse lui Solomón zicînd că au mers Semei den Ierusalím la Ghiéth şi au întors pre robii lui.

43. Şi au trimis împăratul şi au chiemat pre Seméi şi zise cătră el: „Au nu te-am jurat asupra Domnului şi am mărturisit asupră-ţi, zicînd: «În ce zi vei ieşi den Ierusalím şi vei mêrge în direapta au în stinga, ştiind să ştii că cu moarte vei muri»? Şi ai zis mie: «Bun e cuvîntul carele ai auzit.»

44. Şi căci n-ai păzit jurămîntul Domnului şi porunca carea am poruncit asupra ta?”

45. Şi zise împăratul cătră Seméi: „Tu ai ştiut toată răutatea ta carea ştie inema ta carele ai facut lui Davíd, tătîne-mieu; şi au dat Domnul răul tău în capul tău.

46. Şi împăratul Solo- //

Ms. 45, p. 285-286

Ioav: „Nu voi ieşi afară, că aicea voi muri.” Şi să întoarse Vanéas, ⌊ficiorul Iodaé⌋, şi dzise împăratului, dzicînd: „Acêstea au grăit Ioav şi acêstea mi-au răspunsu mie.”

32. [31.] Şi dzise lui împăratul: „Pasă şi fă lui după cum au grăit şi-l ucide pre el şi-l vei astruca pre îns; şi vei rădica astădzi sîngele carele în dar au vărsat Ioav de la mine şi de la casa tătîne-mieu.

33. [32.] Şi întoarse Domnul sîngele strîmbătăţii lui în capul lui, în ce chip au tîmpinat la cei 2 oameni cei drepţi şi mai buni decît el, şi i-au ucis pre înşii cu sabie, şi tată-mieu, David, n-au ştiut ⌊sîngele lor⌋: [32]pre Avenir, ficiorul lui Nir, voivodul Israil, şi pre Amesaí, ficiorul lui Iéther, voivodul Iúdei.

34. [33.] Şi să întoarse sîngele lor în capul lui şi în capul seminţiei lui întru vac; şi lui David şi seminţiei lui şi casei lui şi scaunul lui facă-mi-să pace pînă în vac de la Domnul!”

35. [34.] Şi să sui Vanéas, ficiorul lui Iodaé, şi-l tîmpină pre el şi-l omorî pre el şi-l astrucă pre el întru casa lui, întru pustiiu.

36. [35.] Şi au dat împăratul pre Vanéas, ficiorul lui Iodaé, pentru el pre voivodzie ⌊şi împărăţiia să îndrepta în Ierusalim⌋[33]; şi pre Sadoc preutul au dat ⌊pre el⌋[34] împăratul întru preut mare *[286/1]* pentru Aviáthar.

37. [36.] Şi trimiţînd împăratul, au chemat pre Semeí şi-i dzise lui: „Zidêşte ţie casă în Ierusalim şi şedzi acoló şi să nu ieşi de acoló necăiurea;

38. [37.] Şi va fi întru dzua ieşirei tale şi vei trêce pîrîul Chedrilor, ştiind să ştii că cu moarte vei muri, sîngele tău va fi preste capul tău.” ⌊Şi-l jură pre el împăratul întru dzua acêea⌋.

39. [38.] Şi dzise Semeí către împăratul: „Bun — cuvîntul carele ai grăit, domnul mieu împărate, aşa va face robul tău.”

40. [38.] Şi şedzu Semeí în Ierusalim 3 ai. [39.] Şi să făcu după 3 ani şi fugiră 2 robi ai lui Semeí către Anhus, ficiorul Maahá, împăratul Gheth. Şi să spuse lui Semeí, dzicînd: „Iată, robii tăi — în Gheth.”

41. [40.] Şi să sculă Semeí şi înşelă măgăriţa lui şi să duse în Gheth, către Anhus, ca să cêrce pre robii lui; şi mêrse Semeí şi aduse pre robii lui den Gheth.

42. [41.] Şi să spuse lui Solomon dzicînd că au mersu Semeí den Ierusalim la Gheth şi au întorsu pre robii lui.

43. [42.] Şi trimise împăratul şi au chemat pre Semeí şi dzise către el: „Au nu te-am jurat asupra Domnului şi am mărturisit asupră-ţi, dzicînd: «Întru care dzi vei ieşi den Ierusalim şi vei mêrge în dreapta au în stînga, ştiind să ştii că cu moarte vei muri»? Şi ai dzis mie: «Bun — cuvîntul carele ai audzit.»

44. [43.] Şi ce căci n-ai cruţat jurămîntul Domnului şi porînca carea am porîncit asupra ta?”

45. [44.] Şi dzise împăratul către Semeí: „Tu ai ştiut toată răutatea ta carea ştie inima ta carele ai făcut lui David, tătîne-mieu; şi au dat Domnul răul tău în capul tău.

46. [45.] Şi împăratul Solo-

Ms. 4389, p. 317-319

Ioav zise: „Nu voiu ieşi, ce aici voiu muri.” Şi se întoarse Vanei şi zise către împăratul: „Iată *[318/1]* cum am zis lui Ioav, şi el iată cum mi-au răspuns.”

32. [31.] Iară împăratul îi zise: „Pasă şi fă lui aşa cum ţi-au zis şi-l omoară şi-l îngroapă; şi să iêi astăzi sîngele care l-au vărsat Ioav nebunêşte de la mine şi de la casa tătîne-mieu.

33. [32.] Şi să întoarcă Domnul astăzi sîngele nedireptăţii lui asupra capului lui, cum au ucis şi el pre cei 2 bărbaţi direpţi şi mai buni decît dînsul, şi i-au omorît cu sabie, şi tată-mieu, David, n-au ştiut de acel sînge: de al lui [40]Avener, feciorul lui Nir, voievodul lui Israil, şi de al lui Amisai, feciorul lui Ether, voievodul Iúdei.[42]

34. [33.] Şi se va[43] întoarce sîngele lor pre capul lui Ioav şi pre capul seminţiei lui în veac, iar lui David şi seminţiei lui şi casei lui şi scaunului lui să-i fie de la Domnul pace pînă în veac!”

35. [34.] Şi se sui Vanei, feciorul lui Ioanadav, şi află pre Ioav şi-l omorî şi-l îngropă în casa lui, în pustie.

36. [35.] Şi rădică împăratul Solomon pre Vanei, feciorul lui Ioanadav[44], hatman în locul lui Ioav şi se tocmi împărăţiia în Ierusalim; şi pre Sadoc preotul îl puse în locul lui Aviathar. [45]Şi[46] Solomon, feciorul lui David, împărăţi în Ierusalim şi preste Iúda, în Elim. Şi dêde Domnul lui Solomon chibzuială şi înţelepciune foarte multă şi lărgime inimii lui, ca năsipul mării, şi se umplú Solomon de chibzuială mai mult decît înţelêgerea tuturor feciorilor de boiêri şi mai mult decît înţelepţii Eghípetului.

37. [3, 36.] Şi trimêse împăratul Solomon şi chiemă pre Semei, feciorul lui Gherá, şi-i zise: „Zidêşte-ţi casă în Ierusalim şi şăzi aici şi de aici nicăiri să nu ieşi;

38. [3, 37.] Iar în ce zi vei ieşi şi vei trêce pîrîul Chiedrului, cu moarte vei muri şi sîngele tău va fi pre capul tău.” [38.] Şi-l jură împăratul într-acea zi.

39. [3, 38.] Iar Semei zise către împăratul: „Bun iaste cuvîntul care ai grăit, împărate, aşa va face robul tău.”

40. [3, 38.] Şi şăzu Semei în Ierusalim 3 ani. [39.] Iar după 3 ani, fugiră 2 robi ai lui Semei la Achus, feciorul lui Maah, împăratul Ghethului. [40.] Şi spuseră lui Semei, zicînd: „Iată, robii tăi sînt în Gheth.”

41. [3, 40.] Şi, sculîndu-se, Semei înşălă măgariul său şi se duse în Gheth, la Achus, de-şi căută robii; şi se duse Semei den Ierusalim şi-şi aduse robii den Gheth şi-i întoarse.

42. [3, 41.] Şi înţelêse Solomon că se-au dus Semei den Ierusalim în Gheth şi iar se-au întors.

43. [3, 42.] Şi trimêse de chiemă pre Semei. Şi zise împăratul către dînsul: „Dară nu m-am jurat ţie pre Domnul şi ţi-am mărturisit, zicînd că: «Ori în ce zi vei ieşi den Ierusalim şi vei mêrge spre stînga sau spre direapta, cu moarte vei muri»? *[319/1]* Iară tu mi-ai răspuns: «Bun cuvînt iaste care am auzit.»

44. [3, 43.] Dară căci n-ai păzit jurămîntul Domnului şi porunca carea ţi-am porîncit?”

45. [3, 44.] Şi zise împăratul către Semei: „Tu ştii toată răotatea ta carea o au făcut ţie inima ta şi ce ai făcut tătîne-mieu, lui David; şi Domnul au întors răotatea ta asupra capului tău.

46. [3, 45.] Iar împăratul Solo-

Versiunea modernă

Ioab a răspuns: „Nu am să ies, pentru că aici voi muri.” Şi s-a întors Baneas, fiul lui Iodae, şi i-a spus împăratului, zicînd: „Acestea le-a grăit Ioab şi acestea mi-a răspuns mie.”

32. Şi împăratul i-a zis: „Du-te şi fă-i lui după cum a zis şi ucide-l şi îngroapă-l şi vei îndepărta astăzi de la mine şi de la casa tatălui meu sîngele pe care l-a vărsat Ioab fără vină.

33. Şi Domnul întoarse sîngele fărădelegii lui asupra capului lui, aşa cum le-a ieşit el în cale celor doi bărbaţi mai drepţi şi mai buni decît el şi i-a ucis cu sabia, şi tatăl meu David n-a ştiut de sîngele lor: pe Abener, fiul lui Ner, căpetenia oştirii lui Israel, şi pe Amessa, fiul lui Iether, căpetenia oştirii Iudei.

34. Şi se întoarse sîngele lor asupra capului lui şi asupra capului seminţiei lui pînă în veac; iar lui David şi seminţiei lui şi casei lui şi tronului lui facă-ni-se pace pînă în veac de la Domnul!”

35. Şi se ridică Baneas, fiul lui Iodae, asupra lui Ioab şi-l omorî şi-l îngropă în casa lui, în pustiu.

36. Şi în locul lui l-a pus împăratul pe Baneas, fiul lui Iodae, peste oştire şi împărăţia s-a orînduit în Ierusalim; şi pe Sadoc, preotul, l-a pus împăratul mare preot în locul lui Abiathar.

37. Şi trimise împăratul de l-au chemat pe Semei şi i-a zis: „Zideşte-ţi o casă în Ierusalim şi şezi acolo şi să nu ieşi de acolo nicăieri;

38. Şi va fi aşa că, în ziua cînd vei ieşi şi vei trece pîrîul Chedron, să ştii că negreşit vei muri, iar sîngele tău va fi asupra capului tău.” Şi l-a pus împăratul pe el să jure chiar în ziua aceea.

39. Şi Semei a zis împăratului: „Bun e cuvîntul pe care l-ai grăit, domnul meu, împărate, aşa va face slujitorul tău.”

40. Şi şezu Semei în Ierusalim trei ani. Şi se făcu că, după trei ani, doi robi ai lui Semei au fugit la Anchus, fiul lui Maacha, împăratul din Gheth. Şi i-au spus lui Semei, zicînd: „Iată, robii tăi sînt în Gheth.”

41. Şi s-a sculat Semei şi şi-a înşeuat măgăriţa şi s-a dus în Gheth, la Anchus, ca să-i caute pe robii săi; şi merse Semei şi-şi aduse robii din Gheth.

42. Şi i s-a spus lui Solomon că Semei a plecat din Ierusalim la Gheth şi i-a adus înapoi pe robii săi.

43. Şi a trimis împăratul de l-au chemat pe Semei şi i-a zis: „Nu te-am pus eu să juri pe Domnul şi am mărturisit asupra ta, zicînd: «În ziua cînd vei ieşi din Ierusalim şi te vei duce în dreapta ori în stînga, să ştii că cu moarte vei muri»? Şi tu mi-ai spus: «Bun e cuvîntul pe care l-am auzit.»

44. De ce n-ai păzit jurămîntul Domnului şi porunca pe care ţi-am poruncit-o?”

45. Şi zise împăratul către Semei: „Cunoşti toată răutatea pe care ştie inima ta că i-ai făcut-o lui David, tatăl meu; şi a întors Domnul răutatea ta asupra capului tău.

46. Iar împăratul Solo-

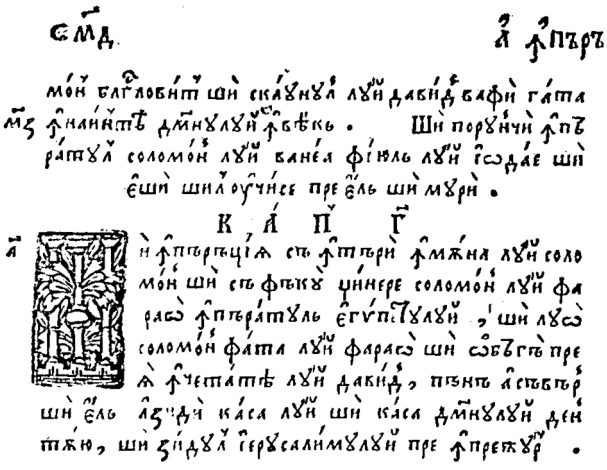

Biblia 1688, p. 244, col. 1

мóн — blagoslovit, şi scaunul lui Davíd va fi gata înaintea Domnului în veac.”

47. Şi porunci împărатul Solomón lui Vanéa, fiiul lui Iodáe, şi ieşi şi-l ucise pre el şi muri.

Cap 3

1. Şi împărăţiia să întări în mîna lui Solomón. Şi să făcu ginere Solomón lui Faraó, împăratul Eghíptului, şi luo Solomón fata lui Faraó şi o bägă pre ea în cetatea lui Davíd, pînă a săvîrşi el a zidi casa lui şi casa Domnului dentîiu şi zidul Ierusalímului pre împrejur.

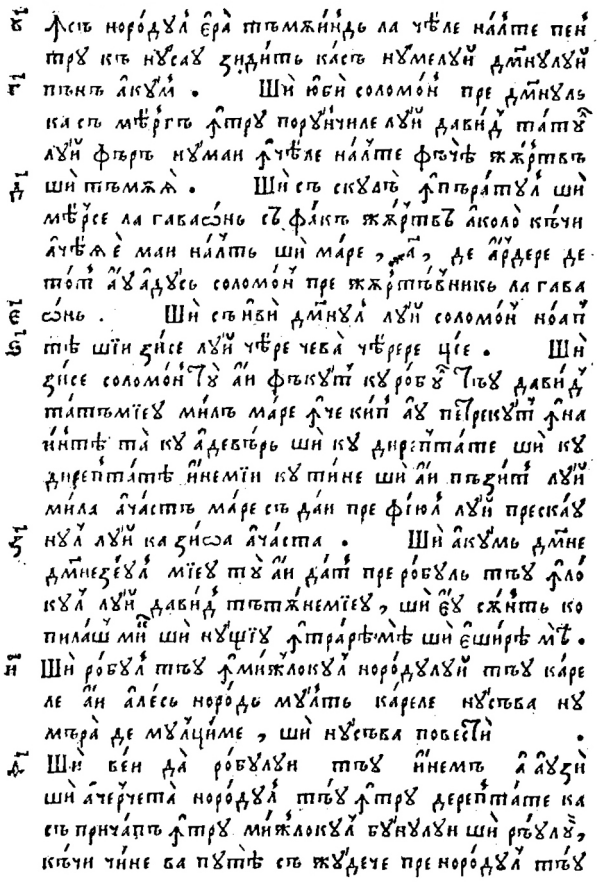

2. Însă norodul era tămîind la cêle nalte, pentru că nu s-au zidit casă numelui Domnului pînă acum.

3. Şi iubi Solomón pre Domnul, ca să meargă întru poruncile lui Davíd, tatul lui, fără numai în cêle nalte făcea jîrtvă şi tămîia.

4. Şi să sculă împăratul şi mêrse la Gavaón să facă jîrtvă acoló, căci acêea e mai naltă şi mai mare: 1000 de ardere de tot au adus Solomón pre jîrtăvnic la Gavaón.

5. Şi să ivi Domnul lui Solomón noaptea şi-i zise lui: „Cêre ceva cêrere ţie!”

6. Şi zise Solomón: „Tu ai făcut cu robul tău Davíd, tată-mieu, milă mare, în ce chip au petrecut înaintea ta cu adevăr şi cu direptate şi cu direptatea inemii cu tine, şi ai păzit lui mila această mare, să dai pre fiiul lui pre scaunul lui ca zioa aceasta.

7. Şi acum, Doamne Dumnezeul mieu, tu ai dat pre robul tău în locul lui Davíd, tătîne-mieu, şi eu sînt copilaş mic şi nu ştiu intrarea mea şi ieşirea mea.

8. Şi robul tău — în mijlocul norodului tău carele ai ales, norod mult carele nu să va număra de mulţime şi nu să va povesti.

9. Şi vei da robului tău inemă a auzi şi a cerceta norodul tău întru dereptate, ca să priceapă întru mijlocul bunului şi răului. Căci cine va putea să judece pre norodul tău

Ms. 45, p. 286

mon — blagoslovit, şi scaunul David va fi gata înaintea Domnului în vac."

47. [46.] Şi porînci împăratul Solomon lui Vanéa, fiiul lui Iodaé, şi ieşi şi-l ucise pre el şi muri.

Cap 3

1.[35] Şi împărăţiia să întări întru mîna lui Solomon. Şi să îngineri Solomon cu Faraó, împăratul Eghiptului, şi luă Solomon fata lui Faraó şi o bägă pre ea în cetatea David, pînă a sävîrşi el a zidi casa lui şi casa Domnului dentîi şi zidul Ierusalimului prenpregiur.

2. Însă nărodul era tămîindu la cêle înalte, pentru că nu s-au zidit casă numelui Domnului pînă acum.

3. Şi iubi Solomon pre Domnul, ca să margă întru porîncele lui David, tatăl lui, fără numai întru cêle înalte făcea jirtvă şi tămîia.

4. Şi să sculă împăratul şi mêrse la Gavaon să facă jirtvă acoló, căci acêea-i *[286/2]* mai înaltă şi mare: 1000 de arderi de tot au adus Solomon pre jirtăvnic la Gavaon.

5. [36]Şi să ivi Domnul lui Solomon în somnu noaptea şi-i dzise lui: „Cêre ceva cêrere ţie!"

6. [37]Şi dzise Solomon: „Tu ai făcut cu robul tău David, tată-mieu, milă mare, în ce chip au petrecut înaintea ta cu adevăr şi cu dreptatea[38] [39]inimei cu tine, şi ai cruţat lui mila aceasta[40] marea, să-i dai pre fiiul lui pre scaunul lui ca dzua aceasta.

7. Şi acum, Doamne Dumnedzăul mieu, tu ai dat pre robul tău pentru David, tată-mieu, şi eu sîntu copilaş mic şi nu ştiu întrarea mea şi ieşirea mea.

8. Şi robul tău — în mijlocul nărodului tău carele ai ales, nărod multu carele nu să va număra de mulţime şi nu să va povesti.

9. [41]Şi vei da robului tău inimă a[42] audzi şi a cerceta nărodul tău întru dreptate, ca să priceapă întru mijlocul bunului şi răului. Căci cine va putea să judece pre nărodul tău

Ms. 4389, p. 319

mon iaste blagoslovit şi scaunul lui David iaste gătit înaintea Domnului în vêci."

47. [3, 46.] Şi porînci împăratul Solomon lui Vanei, feciorul lui Iodai, şi mêrse de omorî pre Semei. [52]Şi era împăratul Solomon foarte chibzuit şi înţelept.

Cap 3

1. [47]Şi se întări împărăţiia în mîna lui Solomon. Şi luoă pre fata lui Faraon, împăratul Eghipetului, să fie lui muiêre şi o duse în cetatea lui David, pînă obîrşi de a-şi zidi casele sale şi casa Domnului întîi şi zid împrejurul Ierusalímului;[48] în 7 ani lucră şi sfîrşi. Şi era la Solomon 70000 de oameni carii purta lucruri grêle de lucra la pietri şi 80000 de oameni carii tăia lêmne în munţi. Şi făcu Solomon mare şi întăriri şi baie mare şi stîlpi şi unghiuri curţii şi mare de aramă[49] şi zidi cêle de margini şi den mijlocul ei; şi stricá cetatea lui David. Şi aşa trecu fata lui Faraon den cetatea lui David în casa sa, *[318/2]* carea o zidi ei.[50] Şi atunci zidi Solomon altar şi rădica jîrtvă de trei ori în an; şi junghia cêle de pace pre altariul Domnului care-l zidise şi isprăvi casa. Şi aceştia-s ispravnicii cei mai mari preste lucrurile lui Solomon împărat: 3600 de ispravnici după oamenii carii lucra lucrul. Iar numai cum zidi casa Domnului, numaidecît zidi zid împrejurul Ierusalímului, de-acii zidi acêste cetăţi: Asur, Magdon, Gazer, Vatúrul şi Avelatul cel de sus; de-acii încă mai nainte, fiind David viu, porînci lui Solomon, zicînd: „Acesta Semei, feciorul lui Gherá, feciorul lui Iemin den Vatharim, carele iaste la tine, el m-au blestemat cu blestem cu durêre în zioa cêea ce fugiiam den Ierusalim, apoi se-au pogorît întru întîmpinarea mea la Iordan şi m-am jurat lui pre Domnul, zicînd că: «Nu te voiu omorî cu sabie.» Deci acum să nu-l dăzvinovăţeşti, că tu eşti om înţelept şi ştii ce vei face lui şi vei duce bătrînêţele lui cu sînge în iad."[51] [2.] [62]Şi Solomon, feciorul lui David, împărăţiia numai în Ierusalim, preste Israil şi preste Iúda.

2. Iar oamenii atunci jîrtvuia lui Dumnezeu întru înălţimi, că pînă atunci încă nu era zidită casa numelui Domnului.

3. Şi iubi Solomon pre Domnul, umblînd întru învăţăturile tătîne-său, lui David, şi numai întru înălţimi junghia şi cădiia.

4. De-acii se sculă Solomon şi se duse în Gavaon să jîrtvuiască acoló, că acoló era înălţime mare, şi rădicá 1000 de jîrtve pre altar în Gavaon.

5. [63]Şi se arătă Domnul lui Solomon noaptea în vis şi-i zise: „Cêre ce-ţi iaste voia şi-ţi voiu da!"[64]

6. Iar Solomon zise: [65]„Tu ai făcut cu robul tău David, tatăl mieu, milă mare, cum au umblat înaintea ta cu direptate şi cu adeverinţă şi cu inimă direaptă cu tine, şi ai păzit lui milă mare şi ai dat feciorului lui să şazâ în scaunul lui, cum iaste astăzi.

7. Şi acum, Doamne Dumnezeul mieu, tu ai făcut pre robul tău împărat în locul tătîne-mieu, lui David, iar eu sînt copil mic şi nu ştiu ieşirea, nici întrarea mea.[66]

8. Şi robul tău iaste în mijlocul nărodului tău, care l-ai ales nărod mult ca năsipul de la mare care nimini de mulţime nu-l va putea număra.

9. [67]Deci dă robului tău inimă înţelegătoare spre pricêperea şi spre judecata cea direaptă a nărodului tău şi a cunoaşte între bine şi între rău. Că cine va putea judeca[68] acestui nărod al tău,

Versiunea modernă

mon să fie binecuvîntat şi tronul lui David va fi pregătit înaintea Domnului pînă în veac."

47. Şi a poruncit împăratul Solomon lui Baneas, fiul lui Iodae, şi ieşi de-l ucise pe el şi muri.

Capitolul al 3-lea

1. Şi împărăţia s-a întărit în mîna lui Solomon. Şi Solomon i s-a făcut ginere lui Faraon, împăratul Egiptului; a luat-o pe fiica lui Faraon şi a adus-o în cetatea lui David, pînă ce a isprăvit el de zidit casa lui şi casa Domnului şi zidul dimprejurul Ierusalimului.

2. Dar poporul încă tămîia pe înălţimi, pentru că nu era zidită casă numelui Domnului pînă în zilele acelea.

3. Şi Solomon îl iubea pe Domnul, căci umbla după poruncile lui David, tatăl său, numai că jertfea şi tămîia pe înălţimi.

4. Şi s-a sculat împăratul şi a mers la Gabaon, ca să jertfească acolo, pentru că aceea era mai înaltă şi mai mare: o mie de arderi-de-tot a adus Solomon pe altar în Gabaon.

5. Şi i s-a arătat Domnul lui Solomon noaptea în somn şi i-a zis: „Cere ceva pentru tine!"

6. Şi Solomon a zis: „Tu ai făcut cu robul tău David, tatăl meu, milă mare, precum a umblat el înaintea ta întru adevăr şi întru dreptate şi cu inimă cinstită faţă de tine, şi i-ai păstrat lui această mare îndurare de i-ai dat un fiu să şadă pe tronul său, precum este în ziua aceasta.

7. Şi acum, Doamne Dumnezeul meu, tu l-ai făcut pe robul tău [împărat] în locul lui David, tatăl meu, şi eu sînt un copil mic, nu ştiu nici ieşirea mea, nici intrarea mea.

8. Şi robul tău este în mijlocul poporului tău pe care l-ai ales, un popor mare, care nu se poate număra, nici socoti de mult ce este.

9. Şi să dai robului tău inimă, ca să asculte şi să judece poporul tău cu dreptate şi ca să deosebească între bine şi rău. Pentru că cine poate judeca acest popor

Biblia 1688, p. 244, col. 1

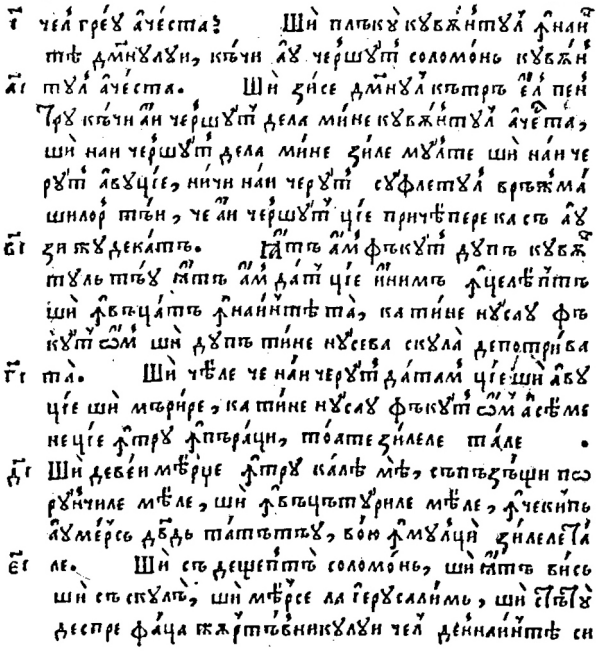

cel greu acesta?”

10. Şi plăcu cuvîntul înaintea Domnului, căci au cerşut Solomón cuvîntul acesta.

11. Şi zise Domnul cătră el: „Pentru căci ai cerşut de la mine cuvîntul acesta şi n-ai cerşut de la mine zile multe şi n-ai cerut avuţie, nici n-ai cerut sufletul vrăjmaşilor tăi, ce ai cerşut ţie pricêpere ca să auzi judecată,

12. Iată, am făcut după cuvîntul tău: iată, am dat ţie inimă înţeleaptă şi învăţată; înaintea ta ca tine nu s-au făcut om şi după tine nu se va scula de potriva ta.

13. Şi cêle ce n-ai cerut dat-am ţie: şi avuţie şi mărire; ca tine nu s-au făcut om asêmene ţie întru împăraţi toate zilele tale.

14. Şi de vei mêrge întru calea mea să păzăşti poruncile mêle şi învăţăturile mêle, în ce chip au mers David, tată-tău, voiu înmulţi zilele tale.”

15. Şi să deşteptă Solomón şi, iată, vis; şi să sculă şi mêrse la Ierusalím şi stătu despre faţa jîrtăvnicului cel denaintea si- /

Ms. 45, p. 286

cel greu acesta?”

10. Şi plăcu cuvîntul înaintea Domnului, căci au cerut Solomon cuvîntul acesta.

11. Şi dzise Domnul cătră el: „Pentru căci ai cerut[43] cuvîntul acesta[44] şi n-ai cerut de la mine dzile multe şi n-ai cerut avuţie şi n-ai cerut suflete a vrăjmaşilor tăi, ce ai cerut şie pricêpere ca să audzi júdeţu,

12. Iată, am făcut după cuvîntul tău şi am dat ţie inimă înţeleaptă şi învăţată; înaintea ta ca tine nu s-au făcut om şi după tine nu să va scula de potriva ta.

13. [45]Şi carele n-ai cerşut dat-am ţie: şi avuţie şi mărire; ca tine nu s-au făcut om asêmenea ţie întru împăraţi, toate dzilele tale.

14. Şi dă vei mêrge întru calea mea să păzeşti porîncele mêle şi învăţăturile mêle, în ce chip au mersu David, tată-tău, şi voi înmulţi dzilele tale.”

15. Şi să dăşteptă Solomon şi, iată, vis; şi să sculă şi mêrse la Ierusalim şi stătu despre faţa jirtăvnicului celui denaintea să-

Ms. 4389, p. 319-320

nărod mult?”

10. Şi plăcură acêste cuvinte Domnului Dumnezeu, căci cerşu Solomon acest lucru.

11. [69]Şi zise Domnul cătră Solomon: „Căci ai cerşut de la mine lucrul acestui cuvînt, iar n-ai cerut de la mine zile multe, nici ai cerşut *[320/1]* bogăţie, nici ai cerşut sufletele vrăjmaşilor tăi, ce ţi-ai cerut înţelepciune şi înţelêgere ca să auzi judecata,

12. Iată, am făcut ţie după cuvîntul tău şi am dat ţie inimă pricepătoare şi înţeleaptă cît n-au fost alt[70] om mai nainte de tine, nici după tine nu se va scula altul ca tine.

13. [71]Şi cătră aceasta încă şi ce n-ai cerşut ţi-am dat: bogăţie şi slavă, cît nu va fi nici un împărat pre pămînt potrivnic ţie în zilele tale.[72]

14. Şi de vei umbla pre căile mêle şi vei păzi porîncile mêle cum au umblat tată-tău, David, voiu înmulţi zilele tale.”

15. Şi deaca se dăşteptă Solomon şi pricepu ce iaste visul, se sculă şi mêrse în Ierusalim şi stătu înaintea altariului, înaintea si-

Versiunea modernă

slăvit al tău?”

10. Şi plăcu înaintea Domnului că Solomon a cerut lucrul acesta.

11. Şi a zis Domnul către el: „Pentru că ai cerut de la mine lucrul acesta şi n-ai cerut pentru tine zile multe şi n-ai cerut pentru tine bogăţie, nici n-ai cerut sufletele vrăjmaşilor tăi, ci ai cerut pentru tine pricepere, ca să asculţi judecata,

12. Iată, am făcut după cuvîntul tău: ţi-am dat inimă pricepută şi înţeleaptă, cum n-a mai fost om ca tine înaintea ta şi nici după tine nu se va ridica [nimeni] asemenea ţie.

13. Şi ţi-am dat şi ce n-ai cerut: bogăţie şi slavă, cum n-a mai fost om asemenea ţie între împăraţi.

14. Şi dacă vei umbla în calea mea să păzeşti poruncile mele şi rînduielile mele, cum a umblat David, tatăl tău, voi înmulţi zilele tale.”

15. Şi s-a trezit Solomon şi, iată, [fusese] în vis; şi se ridică şi merse la Ierusalim şi stătu în faţa altarului de dinaintea chi-

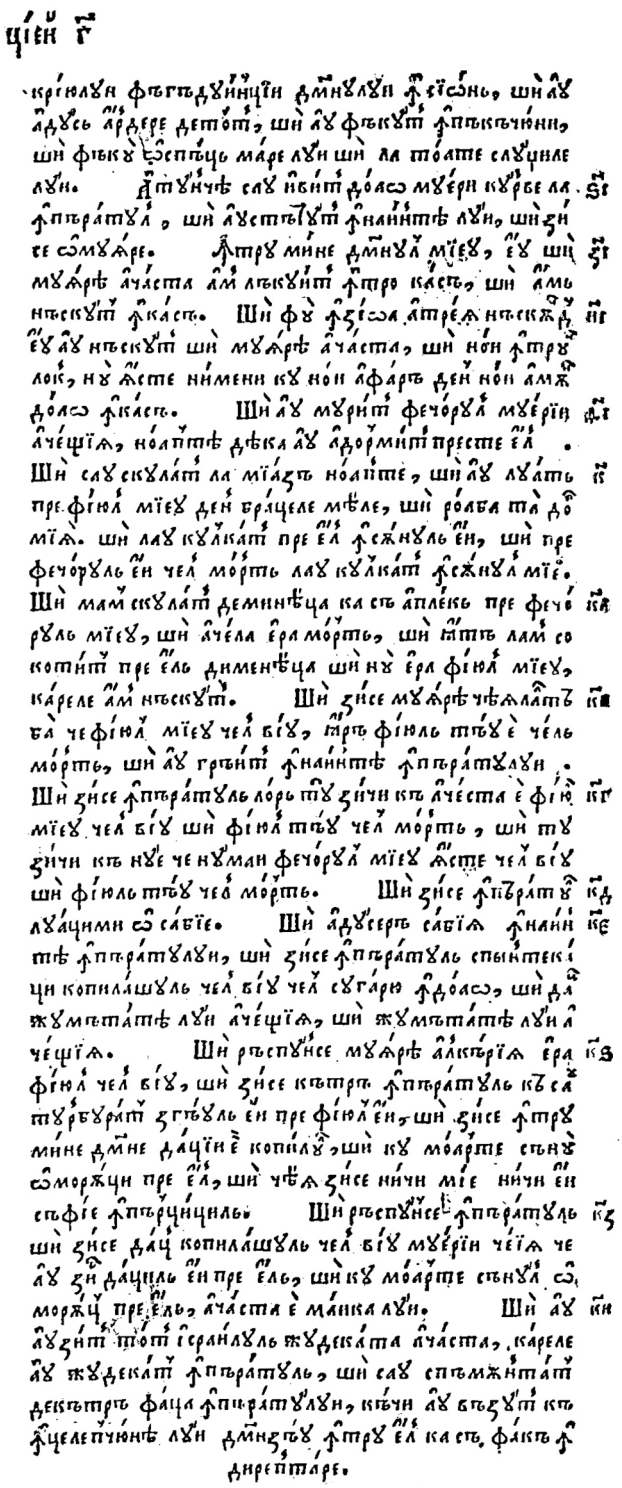

Biblia 1688, p. 244, col. 2

criiului făgăduinţii Domnului, în Sión, şi au adus ardere de tot şi au făcut împăcăciuni şi făcu ospăţ mare lui şi la toate slugile lui.

16. Atuncea s-au ivit doao muieri curve la împăratul şi au stătut înaintea lui. Şi zise o muiêre:

17. „Întru mine, domnul mieu! Eu şi muiêrea aceasta am lăcuit într-o casă şi am născut în casă.

18. Şi fu în zioa a treia, născînd eu, au născut şi muiêrea aceasta; şi noi — într-un loc, nu iaste nimeni cu noi, afară den noi amîndoao în casă.

19. Şi au murit feciorul muierii aceştiia noaptea, deaca au adormit preste el.

20. Şi s-au sculat la miazănoapte şi au luat pre fiiul mieu den braţele mêle, şi roaba ta dormiia, şi l-au culcat pre el în sînul ei şi pre feciorul ei cel mort l-au culcat în sînul mieu.

21. Şi m-am sculat demineaţa ca să aplec pre feciorul mieu; şi acela era mort. Şi, iată, l-am socotit pre el dimineaţa şi nu era fiiul mieu, carele am născut."

22. Şi zise muiêrea cêealaltă: „Ba, ce fiiul mieu — cel viu, iară fiiul tău e cel mort." Şi au grăit înaintea împăratului.

23. Şi zise împăratul lor: „Tu zici că: «Acesta e fiiul mieu, cel viu, şi fiiul tău — cel mort», şi tu zici că: «Nu e, ce numai feciorul mieu iaste cel viu şi fiiul tău — cel mort.»"

24. Şi zise împăratul: „Luaţi-mi o sabie!"

25. Şi aduseră sabiia înaintea împăratului. Şi zise împăratul: „Spintecaţi copilaşul cel viu, cel sugariu, în doao şi daţi jumătatea lui aceştiia şi jumătatea lui aceştiia!"

26. Şi răspunse muiêrea al căriia era fiiul cel viu şi zise către împăratul, că s-au turburat zgăul ei pre fiiul ei, şi zise: „Întru mine, doamne, daţi-i ei copilul şi cu moarte să nu omoriţi pre el!" Şi cêea zise: „Nici mie, nici ei să fie, împărţiţi-l!"

27. Şi răspunse împăratul şi zise: „Daţi copilaşul cel viu muierii ceiia ce au zis: «Daţi-l ei pre el, şi cu moarte să nu-l omoriţi pre el!» Aceasta e maica lui."

28. Şi au auzit tot Israílul judecata aceasta carele au judecat împăratul şi s-au spămîntat de către faţa împăratului, căci au văzut că înţelepciunea lui Dumnezău — întru el ca să facă îndireptare.

Cap 4

1. Şi era împăratul Solomón împărăţînd preste Israíl.

2. Şi aceştia-s boiêrii carii era lui: Azaríia, fiiul lui Sadoc preotul;

3. Eliám şi Ahía, fiii lui Sísa, logofeţi; şi Iosafát, fiiul lui Ahilúd, aducători-aminte;

4. Şi Vaneás, feciorul lui Iodáe, preste putêre; şi Sadóc şi Aviathar,

Ms. 45, p. 286-287

criiului făgăduinţei Domnului, în Sion, şi au adus arderi de tot şi au făcut împăcăciuni şi făcu ospăţ mare şie şi la toate slugele lui.

16. Atuncea s-au ivit doao[46] muieri curve la împăratul şi au stătut înaintea lui. [17.] Şi dzise o muiêre:

17. „Întru mine, domnul mieu! Eu şi muiêrea aceasta lăcuim întru o casă şi am născut în casă.

18. Şi fu întru dzua a treia, fătînd eu[47], şi muiêrea aceasta; şi noi — într-un loc, nu iaste nime cu noi, afară den noao amîndoao în casă.

19. Şi au murit ficiorul muierii aceştiia noaptea, dacă au adormit preste el.

20. Şi s-au sculat la miadzănoapte şi au luat *[287/1]* pre fiiul mieu dentru braţele mêle, şi roaba ta dormiia, şi l-au culcat[48] întru sînul ei şi pre ficiorul ei cel mortu l-au culcat în sînul mieu.

21. Şi m-am sculat dimineaţa să aplec pre ficiorul mieu; şi acela era mortu. Şi, iată, l-am socotit pre el dimineaţa şi, iată, nu era fiiul mieu, carele am născut."

22. Şi dzise muiêrea cêialaltă: „Nu, ce fiiul mieu — cel viu, iară fiiul tău[49] — cel mortu." Şi au grăit înaintea împăratului.

23. Şi dzise împăratul lor: „Tu dzici că: «Acesta-i fiiul mieu, cel viu, şi fiiul tău — cel mortu», şi tu dzici că: «Nu-i, ce numai ficiorul mieu ii cel viu şi fiiul tău — cel mortu.»"

24. Şi dzise împăratul: „Luaţi o sabie!"

25. [24.] Şi aduseră sabiia înaintea împăratului. [25.] Şi dzise împăratul: „Spintecaţi copilaşul cel viu, cel sugar, în doao şi daţi jumătatea lui aceştiia şi jumătatea lui aceştiia!"

26. Şi răspunse muiêrea cariei fiiul — cel viu şi dzise cătră împăratul, căci au scuturat zgăul ei pre fiiul ei, şi dzise: „Întru mine, doamne, daţi-i ei copilul şi cu moarte să nu omorîţi pre el!" Şi cêea dzise: „Nici mie, nici ei să fie, împărţiţi-l!"

27. Şi răspunse împăratul şi dzise: „Daţi copilaşul cel viu muierii ceea ce au dzis: «Daţi-l ei pre el, şi cu moarte să nu omorîţi pre el!» Aceasta-i maica copilului."

28. Şi audzi tot Israil cuvîntul[50] acesta carele au judecat împăratul şi s-au spămîntat de cătră faţa împăratului, căci au vădzut că înţelepciunea lui Dumnedzău — întru el ca să facă îndreptare.

Cap 4

1.[51] Şi era împăratul Solomon împărăţînd preste Israil.

2. Şi aceştia-s boiêrii carii era lui: Azaría, fiiul lui Sadoc preutului;

3. Eliam şi Ahía, fiii lui Sisá, logofeţi; şi Ionáthan[52], fiiul Ahilud, aducător-aminte;

4. Şi Vanéas, ficiorul lui Iodaé, preste putêre; şi Sadoc şi Aviáthar,

Ms. 4389, p. 319-320

criului făgăduinţei Domnului, în Sion, şi rădică jîrtvă şi făcu cêle de pace şi făcu ospăţi mare tuturor slugilor sale.

16. Atunci veniră 2 muieri curve înaintea împăratului şi stătură înaintea lui.[73] [17.] Şi zise una dentr-însele:

17. „Mie-mi iaste nevoie, domnul mieu! Eu şi aceastalaltă muiêre am lăcuit amîndoaoă într-o casă şi am născut eu copil în patul mieu.

18. De-acii după trei zile, deaca[74] am născut eu, au născut şi această muiêre; şi eram numai noi sîngure, iar alt nimini fără de noi amîndoaoă nu era în casă cu noi.

19. De-acii noaptea au murit copilul ceştii muieri, că, dormind, ea l-au împresurat.

20. Şi la miezul nopţii se-au sculat şi au luat copilul mieu den braţele mêle şi l-au adormit în braţele ei, iar copilul ei cel mort l-au pus în braţele mêle, roabei tale, fiind eu adormită.

21. Şi deaca mă sculaiu dimineaţa să-mi aplec copilul, eu îl aflaiu mort. Iar deaca căutaiu dimineaţa bine, eu văzuiu că nu iaste copilul al mieu care l-am născut eu."[75]

22. Iar cêealaltă muiêre răspunzînd, zise: „Ba nu iaste aşa cum zici tu, ce cest viu, acesta iaste copilul mieu, iar cest mort, acesta iaste copilul tău." Şi aşa se priciia înaintea împăratului.

23. Atunci împăratul zise: „Tu zici aşa: «Cest copil viu *[320/2]* iaste al mieu, iar cest mort iaste al ceiia», iar ea zice că cest mort iaste al tău, iar cel viu iaste al ei."

24. Şi zise împăratul: „Aduceţi-mi o sabie!"

25. [76][24.] Şi deaca aduseră sabiia înaintea împăratului, zise împăratul: [25.] „Dăspicaţi copilul cel viu în doaoă şi daţi ceştii muieri jumătate şi ceiialalte iar jumătate!"

26. Iar muiêrea al căriia era copilul cel viu zise către împăratul (căci că i se turbură inima ei de copilul ei): „Mie iaste nevoia, domnul mieu, ce daţi ei copilul cel viu, iar nu-l omorîţi cu moarte!" Iar cêealaltă zise: „Ba dăspicaţi-l, încai să nu fie nici al mieu, nici al ei!"

27. Atunci răspunzînd împăratul zise: „Daţi copilul cel viu muierii cei ce zise «Nu-l omorîţi!», nu-l daţi ceiialalte, că al aceiia iaste copilul şi ea iaste muma lui."

28. Şi auzi tot Israilul judecata carea judecă împăratul şi se temură de împăratul, că pricepură că înţelepciunea lui Dumnezeu iaste într-însul ca să facă direptate.

2. [59]Şi aceştia era căpetenii la Solomon: Azariia, feciorul lui Sadoc preotul;

3. [60]Şi Eliam şi Ahiia, feciorii lui Sísa logofătul; şi Ioasafat, feciorul lui Ahilud aducătoriului-aminte;

4. Vanea, feciorul lui Ioadai, preste putêre; Sadoc şi Aviathar, preoţii;

5. Şi Azaria, feciorul *[319/2]* lui Nathan, preste cei ce dvoriia la împăratul; Zavud, feciorul lui Nathan preotul, priêten împăratului;

6. Şi Ahisar, tocmitoriul casei; şi Adoniram, feciorul Avdá, era preste biruri.

Cap 4

1. Şi era împăratul Solomon de împărăţiia preste Israil.[77]

2. Şi aceştia sînt boiêrii carii era lui: Azariia, feciorul lui Sadoc preotul;

3. Eliá şi Ahiia, feciorii Sísei, logofătul; Iosafat, feciorul lui Ahilud, aducătoriul-aminte;

4. Şi Vanei, feciorul lui Iodai, preste putêre; şi Sadoc şi Aviathar,

Versiunea modernă

votului legământului Domnului, în Sion, şi aduse arderi-de-tot şi făcu [jertfe] de pace şi făcu ospăţ mare pentru el şi pentru toţi slujitorii săi.

16. Atunci s-au înfăţişat două femei curve la împărat şi au stat înaintea lui. Şi una dintre femei a zis:

17. „[Caută] asupra mea, domnul meu! Eu şi femeia aceasta am locuit într-o casă şi am născut în [acea] casă.

18. Şi a fost aşa că în a treia zi, după ce am născut eu, a născut şi această femeie; şi eram noi la un loc, că nu este nimeni cu noi în casă, în afară de noi amîndouă.

19. Şi fiul acestei femei a murit noaptea, pentru că s-a culcat peste el.

20. Şi ea s-a sculat la miezul nopţii şi l-a luat pe fiul meu din braţele mele, pe cînd roaba ta dormea, şi l-a culcat pe el la sînul ei, iar pe fiul ei cel mort l-a culcat la sînul meu.

21. Şi m-am sculat dimineaţa să-l alăptez pe fiul meu şi acela era mort. Şi, iată, i-am luat seama dimineaţa şi, iată, nu era fiul meu pe care l-am născut.

22. Şi zise cealaltă femeie: „Ba nu, că fiul meu este cel viu, iar fiul tău este cel mort." Şi vorbeau înaintea împăratului.

23. Şi împăratul le-a zis lor: „Tu zici că: «Acesta, cel viu, este fiul meu şi cel mort este fiul tău», iar tu zici: «Ba nu, ci cel viu este fiul meu, iar cel mort este fiul tău»."

24. Şi zise împăratul: „Aduceţi-mi o sabie!"

25. Şi aduseră sabia înaintea împăratului. Şi zise împăratul: „Spintecaţi copilaşul cel viu, sugarul, şi daţi-i jumătate din el acesteia şi jumătate din el celeilalte!"

26. Şi răspunse femeia al căreia era copilul cel viu şi zise împăratului, pentru că lăuntrul ei era tulburat pentru fiul ei, şi a zis: „[Caută] asupra mea, doamne, daţi-i ei copilul cel viu şi nu-l omorîţi cu moarte!" Şi cealaltă zise: „Să nu fie nici al meu, nici al ei, împărţiţi-l!"

27. Şi răspunse împăratul şi zise: „Daţi-i copilaşul celei care a zis: «Daţi-i-l pe el ei şi nu-l omorîţi cu moarte!», pentru că aceasta este mama lui."

28. Şi a auzit tot Israelul de judecata pe care o judecase împăratul şi s-au înspăimîntat de faţa împăratului, pentru că au văzut că înţelepciunea lui Dumnezeu era în el, ca să facă dreptate.

Capitolul al 4-lea

1. Şi împăratul Solomon era împărat peste Israel.

2. Şi acestea sînt căpeteniile pe care le avea: Azarias, fiul lui Sadoc preotul;

3. Eliam şi Achia, fiii lui Sisa, logofeţi; şi Iosaphat, fiul lui Achilud, cronicar;

4. Şi Baneas, fiul lui Iodae, era peste oştire; Sadoc şi Abiathar erau

Biblia 1688, p. 244, col. 2

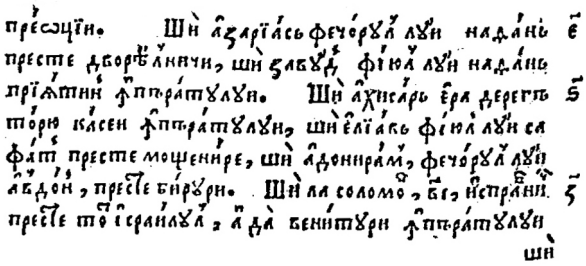

preoţii;

5. Şi Azariás, feciorul lui Nathán, preste dvorêlnici; şi Zavúd, fiiul lui Nathán, priêtin împăratului;

6. Şi Ahisár era deregătoriu casei împăratului; şi Eliáv, fiiul lui Safát, preste moştenire; şi Adonirám, feciorul lui Avdón, preste biruri.

7. Şi la Solomón — 12 ispravnici preste tot Israílul a da venituri împăratului //

Ms. 45, p. 287

preuţi;
5. Şi Azaría, ficiorul lui Náthan, preste dvorêni; şi Zavud, fiiul lui Náthan, tovarăş împăratului;

6. Şi Ahisar dregător era casei împăratului şi Eliav, fiiul lui Safat, preste moştnenire; şi Adoniram, ficiorul lui Avdon, preste biruri.

7. Şi la Solomon — 12 ispravnici preste tot Israil a da venituri împăratului

Ms. 4389, p. 319

preoţii;
5. Şi Azariia, feciorul lui Nathan, preste carii sta înaintea împăratului; şi Zavuth, feciorul lui Nathan, priêten împăratului;
6. Şi Ahisar era tocmitor casei împăratului; şi Eliav, feciorul lui Safat, era preste moşteniri; şi Adoniram era preste biruri.

7. Şi avea Solomon 12 ispravnici preste tot Israilul, carii tocmiia bucatele

Versiunea modernă

preoţi;
5. Şi Azarias, fiul lui Nathan, era peste cîrmuitori; şi Zabud, fiul lui Nathan, prieten al împăratului;

6. Şi Achisar era peste treburile casei; şi Eliab, fiul lui Saphat, peste moşteniri; şi Adoniram, fiul lui Avdon, era peste dări.

7. Şi Solomon avea doisprezece cîrmuitori peste tot Israelul, care aduceau hrană împăratului

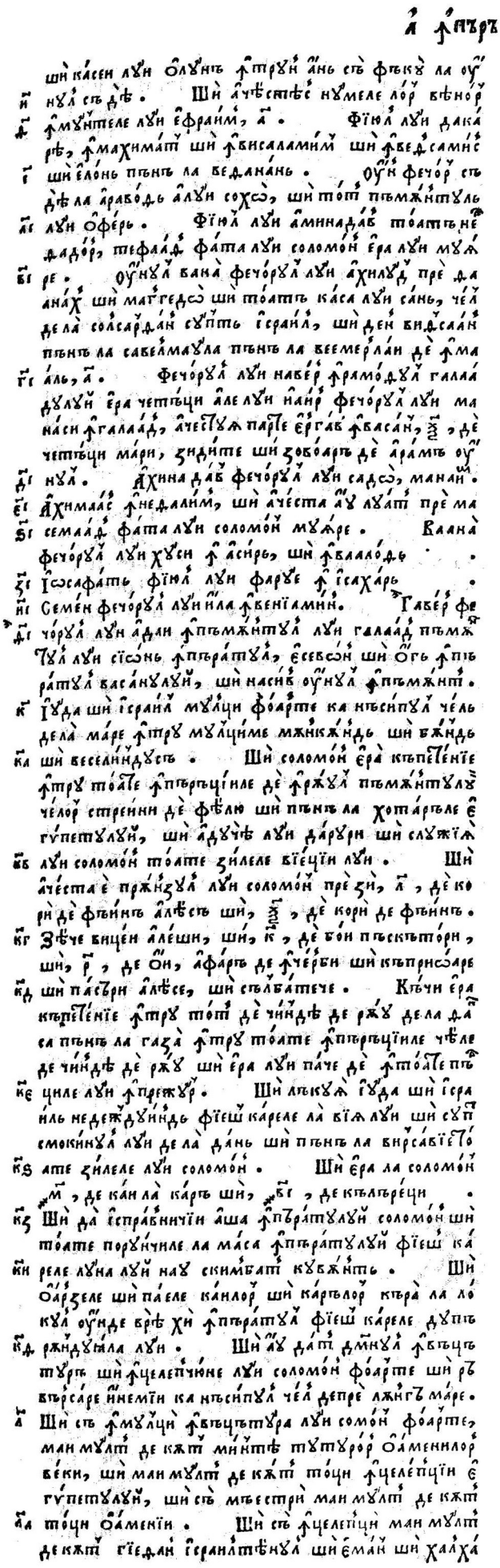

Biblia 1688, p. 245, col. 1

şi casei lui: o lună într-un an să făcu la unul să dea.

8. Şi acêstea-s numele lor: Veanór, în muntele lui Efraím, 1;

9. Fiiul lui Dacárea, în Mahimát şi în Visalamím şi în Vethsamís şi Elón, pînă la Vethanán;

10. Un fecior să dea la Aravóth a lui Sohó şi tot pămîntul lui Ofér;

11. Fiiul lui Aminadáv, toată Nerthadór; Tefaáth, fata lui Solomón, era lui muiêre,

12. Unul; Vaná, feciorul lui Ahilúd, pre Thaanáh şi Magghedó şi toată casa lui San, cel de la Solsarthán, supt Israíl, şi den Vithsaán pînă la Savelmaúla, pînă la Veemerlái den Maál, 1;

13. Feciorul lui Navér, în Ramóthul Galaádului; era cetăţi ale lui Iaír, feciorul lui Manási, în Galaád; acestuia parte Ergáv, în Vasán, 60 de cetăţi mari, zidite şi zovoară de aramă, unul;

14. Ahinadáv, feciorul lui Sadó, Manaim;

15. Ahimaás, în Neftalím; şi acesta au luat pre Masemaáth, fata lui Solomón, muiêre;

16. Vaaná, feciorul lui Húsi, în Asír şi în Vaalóth;

17. Iosafát, fiiul lui Farúe, în Isahár;

18. Seméi, feciorul lui Íla, în Veniamín;

19. Gavér, feciorul lui Adai, în pămîntul lui Galaád, pămîntul lui Sión, împăratul Esevón, şi Og, împăratul Vasánului; şi nasív, unul, în pămînt.

20. Iúda şi Israíl — mulţi foarte ca năsipul cel de la mare întru mulţime, mîncînd şi bînd şi veselindu-să.

21. Şi Solomón era căpetenie întru toate împărăţiile, den rîul pămîntului celor streini de fêliu şi pînă la hotarăle Eghípetului. Şi aducea lui daruri şi slujiia lui Solomón toate zilele vieţii lui.

22. Şi acesta e prînzul lui Solomón pre zi: 30 de corí de făină aleasă şi 60 de corí de făină,

23. Zêce viţei aleşi şi 20 de boi păscători şi 100 de oi, afară den cerbi şi căprioare şi pasări alêse şi sălbatece.

24. Căci era căpetenie întru tot decindea de rîu, de la Thapsa pînă la Gazá, întru toate împărăţiile cêle decindea de rîu şi era lui pace den toate părţile lui împrejur.

25. Şi lăcuia Iúda şi Israíl, nedejduind fieşcarele la viia lui şi supt smochinul lui, de la Dan şi pînă la Virsávie, toate zilele lui Solomón.

26. Şi era la Solomón 40000 de cai la cară şi 12000 de călăreţi.

27. Şi da ispravnicii aşa împăratului Solomón şi toate poruncile la masa împăratului, fieşcarele luna lui, n-au schimbat cuvînt;

28. Şi oarzele şi paiele cailor şi carălor căra la locul unde vrea hi împăratul, fieşcarele după rînduiala lui.

29. Şi au dat Domnul învăţătură şi înţelepciune lui Solomón foarte şi răvărsare inemii, ca năsipul cel de pre lîngă mare.

30. Şi să înmulţi învăţătura lui Solomón[5] foarte, mai mult decît mintea tuturor oamenilor vechi şi mai mult decît toţi înţelepţii Eghípetului, şi să măiestri mai mult decît toţi oamenii

31. Şi să înţelepţi mai mult decît Ghiethán Israilteanul şi Emán şi Halhád /

Ms. 45, p. 287-288

şi casei lui: o lună într-un an să făcea la unul să dea.

8. Şi acêstea-s numerile lor: Vênor, ⌊fiiul Or⌋[53], în muntele Efraim, unul;
9. Fiiul lui Dacar, în Mahemat şi în Visalamim şi în Vithsamis şi Elon, pînă la Vethanan,

10. [9.] Unul; [10.] ficior Sed la Aravoth *[287/2]* a lui Sohó şi tot pămîntul Ofer;
11. Fiiul lui Aminadav, toată Nefthador; Tefáth, fata lui Solomon, era lui muiêre,

12. [11.] Una; [12.] Vaná, ficior lui Ahilud, pre Thaaná şi Magheddó şi toată casa San, cel pre Solsarthan[54], suptu Israil, ⌊şi⌋ den Vithsan, pînă la Savelmaulá, pînă la Veemerlaí den Maal, unul;

13. Ficior lui Naver, în Ramoth Galaad; era cetăţi a lui Iair, ficiorul lui Manassí, în Galaad; acestuia partea Ergav, în Vasan, 60 de cetăţi mari, zidite şi zăvoară de aramă, unul;

14. Ahinaddav, ficiorul Saddó, Manaim;
15. Ahimaas, în Nefthalim; şi acesta au luat pre Masemaáth, fata lui Solomon, întru muiêre, ⌊unul⌋[55];

16. Vaaná, ficiorul lui Husí, în Asir şi în Vaaloth, ⌊unul⌋[56];
17. Iosafat, fiiul Faruia, în Isáhar;

18. Semeí, ficiorul lui Ilá, în Veniamin;
19. Gaver, ficiorul Adaí, în pămîntul Galaad, pămîntul lui Sion, împăratul Esevon, şi Og, împăratul ii Vasan; şi nasiv, unul, în pămîntul

20. [19.] Iúda. [20.] Şi Israil — mulţi foarte ca arina cea de la mare întru mulţime, mîncînd şi bînd şi veselindu-să.
21. [57]Şi Solomon era căpetenie întru toate împărăţiile, den rîul pămîntului celor striini de fêl şi pînă la hotarăle Eghiptului. [22.] Şi era aducînd lui daruri şi slujiia lui Solomon toate dzilele vieţii lui.

22. [23.] Şi acesta-i prîndzul lui Solomon întru o dzi: 30 de cori de făinină pielmu de grîu şi 60 de cori de făinină,
23. [24.] 10 viţăi aleşi şi 20 de boi păscători şi 100 de oi, afară den berbeci[58] şi căprioare şi paseri alêse şi păscătoare.

24. [25.] Căci era căpetenie întru tot decinde de rîu, de la Thapsá pînă la Gáza, întru toate împărăţiile decinde de rîu şi era lui pace dentru toate părţile lui împregiur.
25. [26.] Şi lăcuia Iúda şi Israil, nădăjduind careleşi la viia lui şi suptu zmochinul lui, ⌊mîncînd şi bînd şi prăznuind⌋[59] de la Dan şi pînă la Virsaveé, toate dzilele lui Solomon.
26. [27.] [60]Şi era la[61] Solomon 40000 la cară şi 12000 de călăreţi.

27. Şi da ispravnicii aşea împăratului Solomon şi toate porîncele la masa împăratului, careleşi luna lui, nu vor premeni cuvîntu;
28. Şi oarzele şi paiele cailor şi carălor căra la locul unde vrea fi împăratul, careleşi după rînduiala lui.

29. [62]Şi au dat Domnul învăţătură şi înţelepciune lui Solomon multă foarte şi răvărsare inemei, ca arina cea pre lîngă mare.
30. Şi să înmulţi[63] Solomon foarte, mai multu decît mintea a tuturor oamenilor vechi şi mai multu decît toţi *[288/1]* înţelepţii Eghíptului [31.] şi să măiestrí mai multu decît toţi oamenii
31. Şi să înţelepţi mai multu decît Ghethan Israilteanul şi Eman şi Halhad

Ms. 4389, p. 320-321

şi casa împăratului; şi în toate lunile anului, cîte unul pre rînd tocmiia toate[78].
8. Şi numele lor sînt acêstea: Venor, în muntele Efraímului;
9. Feciorul lui Dacar[79], în Mahemat şi în Vithsalevim şi în Vithsames şi în Elon şi în Vethanan;

10. Feciorul lui Sed, în Aravoth care era Soh şi tot pămîntul Eférului;
11. Feciorul lui Ami-*[321/1]* nadav tot Nefthadórul avea; şi avea muiêre pre Tafétha, fata lui Solomon;[80]

12. Vána, feciorul lui Ahilud, pre Vanath şi pre Magheddon, şi tot Sánul cel de la Sarthán, supt Israil, de la Vithsan pînă la Velmaúmul cel de la Mal;

13. Feciorul lui Iaver, în Ramóthul Galaádului, avea ale lui Avothiar, feciorul Manásiei, în Galaad; acesta era preste toată împărăţiia Argóvului, carea iaste în Vasan, 60 de cetăţi mari era supt mîna lui, care avea încuietori de aramă;
14. Ahinadav, feciorul lui Sádo, era preste Manaim;
15. Ahimas, în Nethalim; ce şi el avea muiêre pre Vasemátha, fata lui Solomon;

16. Vanian, feciorul lui Húsie, în Asir şi în Valóth;

17. Iosafat, feciorul lui Faruí, în Isahár;

18. Semei, feciorul lui Elá, în Veniamín;
19. Gavér, feciorul lui Adai, în ţara Galaádului, în ţara lui Sion, împăratul Ammoréiului, şi a lui Og, împăratul Vasánului; [81](şi nasith — ispravnic mai[82] mare în ţara Iúdei.

20. [3, 20] [53]Iar Iúda şi Israil era foarte mulţi, ca năsipul mării, de mînca şi bea şi se veseliia.[54]

21. [3, 21] [55]Şi Solomon biruia toate împărăţiile, de la rîuri pînă în Ţara Filistimlênilor şi pînă în hotarăle Eghípetului. Şi aducea daruri şi lucra lui Solomon în toate zilele vieţii lui. Şi începu Solomon a dăşchide tăriile Livánului şi zidi el însuşi Thermá, în pustie.
22. [3, 22] [56]Şi acêstea de mîncarea lui Solomon era şi într-o zi atîta-i trebuia de bucate: 30 de fêrdele de grîu fără coajă[57] şi 60 de obroace de făină
23. [3, 23] Şi 20 boi graşi şi 10 viţei aleşi şi 100 de[58] cîrlani, fără de alt vînat, fără cerbi şi fără de căprioare şi fără de bivoli şi fără de alte fieri grase şi alte fêliuri de pasări multe.
24. [3, 24] Şi biruia Solomon toate laturile de dăcindea de rîuri, de la Tharath pînă la Gáza, şi pre toţi împăraţii acelor împărăţii şi avea pace de spre toate părţile denprejurul lui.
25. [3, 25] Şi petrecea Iuda şi Israil fără de grijă, cineşi pren casa sa, pre supt viile lor şi pre supt smochinii lor, de la Dan pînă la Virsáviia, în toate zilele lui Solomon.
26. [3, 26.] [61]Şi era la Solomon 40000 de cară cu cai şi 12000 de călăreţi şi biruia toate împărăţiile de la rîuri pînă la Ţara Filistimlênilor şi pînă la hotarăle Eghípetului.
27. [19.] Şi aşa sta ispravnicii împăratului Solomon de da de ce trebuia la masa împăratului) şi nimini nu se schimba de la luna sa nici cu o seamă,
28. Ce da orz cailor şi paie muşcoilor, cărora cum le era merticul; [83](şi purta armele de le ducea cineşi unde era rînduiţi, unde mergea împăratul).
29. Şi dêde Domnul lui Solomon înţelepciune şi chibzuială foarte multă şi răsfirare inimii lui, ca năsipul de pre marginea mării.
30. Şi se înmulţi înţelepciunea lui Solomón mai mult decît înţelepciunea tuturor oamenilor celor de demult şi decît înţelepciunea tuturor eghiptênilor [31.] şi era mai înţelept decît toţi oamenii,
31. Mai înţelept decît Ghethan Israilteaninul şi decît Iemán şi decît Halcad

Versiunea modernă

şi casei sale: o lună pe an trebuia fiecare să aducă hrană.
8. Şi acestea sînt numele lor: Baenor, peste muntele lui Ephraim, unul;
9. Fiul lui Dacar, peste Machemat şi peste Besalamim şi peste Baethsamis şi peste Elon pînă la Baethanan, unul;
10. Fiul lui Sed, peste Araboth la Socho şi tot pămîntul Opher;
11. Fiul lui Aminadab, toată Nephthador; Tephath, fiica lui Solomon, îi era soţie, unul;

12. Bana, fiul lui Achilud, peste Thaanach şi peste Magheddo şi peste toată casa lui San, de la Solsarthan, sub Israel, şi de la Bethsan pînă la Sabelmaula, pînă la Beemerlai din Maal, unul;

13. Fiul lui Naber, în Ramoth Galaad; erau cetăţi ale lui Iaer, fiul lui Manasse, în Galaad; tot el avea şi ţinutul Ergab, în Basan, şaizeci de cetăţi mari, zidite şi cu zăvoare de aramă, unul;

14. Achinadab, fiul lui Saddo, peste Manaem, [unul];
15. Achimaas, în Nephthalim; şi el luase de soţie pe Masemaath, fiica lui Solomon, [unul];

16. Baana, fiul lui Chusi, în Aser şi în Baaloth, [unul];
17. Iosaphat, fiul lui Pharue, în Issachar;

18. Semei, fiul lui Ela, în Beniamin;
19. Gaber, fiul lui Adai, în pământul Galaad, pământul Sion, împăratul Esebonului, şi Og, împăratul Basanului; şi naseb, unul, în acest pământ.

20. Iuda şi Israel erau mulţi la număr, ca nisipul de lîngă mare de mulţi, mîncînd, bînd şi veselindu-se.

21. Şi Solomon era căpetenie peste toate împărăţiile de la rîul pământului filistenilor şi pînă la hotarul Egiptului. Şi îi aduceau lui daruri şi i-au slujit lui Solomon în toate zilele vieţii sale.

22. Şi hrana lui Solomon pentru o zi era: treizeci de cori de făină aleasă şi şaizeci de cori de făină,

23. Zece viţei aleşi şi douăzeci de boi păşunaţi şi o sută de oi, în afară de cerbi şi de căprioare şi de păsări alese şi sălbatice.

24. Pentru că stăpînea peste tot dincoace de rîu: de la Thapsa pînă la Gaza, peste toate împărăţiile de dincoace de rîu şi avea pace pretutindeni împrejurul lui.
25. Şi Iuda şi Israel locuiau cu încredere, fiecare la via sa şi sub smochinul său, de la Dan pînă la Bersabee, în toate zilele lui Solomon.

26. Şi Solomon avea patruzeci de mii de cai pentru care şi douăsprezece mii de călăreţi.

27. Şi cîrmuitorii aceia aduceau hrană împăratului Solomon şi tuturor celor care veneau la masa împăratului Solomon, fiecare în luna sa, nu schimbau rînduiala;
28. Şi orzul şi paiele pentru caii de la care le aduceau oriunde s-ar fi aflat împăratul, fiecare după rînduiala sa.

29. Şi i-a dat Domnul pricepere lui Solomon şi înţelepciune foarte multă şi mărinimie, ca nisipul de lîngă mare.
30. Şi avea Solomon pricepere cu prisosinţă, mai mult decît mintea tuturor oamenilor din vechime şi decît cea a tuturor înţelepţilor Egiptului, [31.] şi se înţelepţi mai mult decît toţi oamenii,
31. Se înţelepţi mai mult decît Ghetan Israilteanul şi decît Eman şi decît Chalchad

Biblia 1688, p. 245, col. 2

дь шн̀ де кжт̃ дарда фїнл҃ѹ самаа́дь, шн̀ сѣ фѣ
кѣ нѹ̑мелелуи҃ ѯтрѣ то́алте лі́мбиле ѯпрежю́рь.
Шн̀ а҃ѵ грѣ́ѹ соломо́нъ, ѯ̃г̃, де пи́лде, шн̀ е́ра кжн̀ л҃в
тѣ́ри лу́и҃, ѯ̃є. Шн̀ а҃ѵ грѣ́ѹ́т пе́нтрѣ ле́мн̑ л҃г
не де́ла кѣ́дрѹ́л҃ че́л де́н ливáн шн̀ пѣ́нъ ла́ нѣ́со
пѹ́л҃ че́ а̑сте пѣ ѯхи́дѹ, шн̀ а҃ѵ грѣ́ѹ́т пе́нтрѣ до
ви́тоаче шн̀ пе́нтрѣ ѕѣ́ѵрѣтоаре шн̀ пе́нтрѣ тж
ржтоаре, шн̀ пе́нтрѣ пе́ши. Шн̀ а҃ѵ ме́рсѣ́то л҃д
алте норо́дделе сѣ а҃ѵѕъ ѯцелепчю́нѣ лу́и҃ соломо́н
шн̀ лу́сѡ да́рѹри де́ла то́цн ѯпъра́цїи пѣмжѣ́нтѣ
лу́и҃ кжци а҃ѵѕї́ѡ ѯцелепчю́нѣ лу́и҃.

К А П Ѣ

Н̀ трими́се хира́м ѯпъра́тѹлъ ти́рѹлуи҃ л҃
слѹ́жиле лу́и҃ кѣтрѣ соломо́н пе́нтрѣ кѣ
чи а҃ѵ а҃ѵзи́т кѣ пре е́ль а҃ѵ оу̑не́ ѯтрѣ ѯ
пъра́т ѯлокѹ́л лу́и҃ дѣдь тѣ́ржнесѣ кѣ
чи ю́ни́нди е́ра хира́м пре́ дѣдь то́алте зи
леле. Шн̀ а҃ѵ трими́се соломо́н кѣтрѣ хирам̀ л҃б
зи́кжнди. Тѡ́ щїи пре та́тъмїе́ѵ дѣдь кѣ л҃г
нѡ́ пѹ́тѣ ка́сѣ зи́дѣ́ѕи ка́са нѹ̑мелуи҃ дмн̑зѹ́л҃
дмн̑зъѹ́луи҃ мїе́ѵ де́ кѣ́рѣ фа́ца рѣзбо́аелор̀, че
лаѵ ѯкѹ́нкѹра́т пре е́ль·пѣнъ пѹ́ а҃ѵ да́т дмн̑зѹ́л
пре е́и сѹ́пѣтъ оу̑рмеле пичо́арелор̀ лу́и҃. Шн̀ а҃ л҃д
кѹ́м а҃ѵ о̑дихни́т дмн̑зѹ́л дмн̑зъѹ́л҃ мїе́ѵ мїе,
пре ѯпрежю́р нѡ а̑сте хиклѣ́н нѡ а̑сте тимпина́
ре рѣ. Шн̀ пѣ́тъ е́ѵ зи́кь сѣ зи́дѣ́ѕи ка́сѣ нѹ̑ л҃е
мелуи҃ дмн̑зъѹ́луи҃ мїе́ѵ ѯче́кн̑ а҃ѵ грѣ́ѹ́т дом
нѹ́л҃ кѣтрѣ дѣдь та́тъл҃ мїе́ѵ зи́кжнди, фїюль
тъѵ пре ки́рале бою да ѯлокѹ́л҃ тъѵ пре ски́ѕнѹ̑
тъѵ а҃чѣ́ста бл҃ зи́дѣ ка́са нѹ̑мелуи҃ мїе́ѵ.
Ши а҃куи҃ порѹ́чѣше шн̀ сѣмь та́е лѣ́мне де́н ли л҃ѕ
ва́н шн̀ пѣ́тъ ро́бїи мїен ѯпрежю́нъ кѹро́бїи́тѣ́,
шн̀ симѵ́ри́а лу́кѹлуи҃ тъѵ да́вою це́ дѹ́пъ то́а
те кжте вен зиче кѣчи́ѵ щїи́ кѣ нѡ а̑сте ла
но́и щїи́нди лѣ́мне а҃тъѡ̀, пре кѹ́м сидонѣ́нїи.
Шн̀ фѡ́ дѹ́пъ че ѯцелѣ́се хира́мъ кѹби́нтеле лу́и҃ л҃ѕ
соломо́н сѣ вѹ́кѹрѣ фо́арте шн̀ зи́се блг҃лови́ѣ
дмн̑зе́ѵ а̑стъзи ка́реле а҃ѵ да́т лу́и҃ да́вид̀ фе
чо́р ѯцеле́пѣ пре́ле норо́дѹ́л҃ че́л мѹ́лт а҃чѣ́ста.
Шн̀ а҃ѵ трїми́сь хира́м кѣтрѣ соломо́н зи́кжди а҃ѵ л҃и
зи́там де то́алте ка́реле а̑н трїми́сь кѣтрѣ ми́
не. ѣ̃ бою фа́че то́алѣ бо́ѡ та́ла лѣ́мне де ке
др̀ шн̀ де пе́тр̀. Ро́бїи мїе́и ле бо́рь погорѣ л҃д
пре ѯ̑ле дела ливáн ѯ̑ма́ре шн̀ ѣ̃ѵ ле бою пѹ́не пре
ѯ̑ле плѹ́ѣ де́н ло́кѹль ка́реле бе́и трїми́нте кѣтрѣ
ми́не шн̀ ле бо́ю скѹ́тѹра́ пре ѯ̑ле а̑коло́ шн̀ тѡ
ле бе́и рѣдника́ шн̀ бе́и фа́че бо́ѡ мѣ ѡл сѣдѣ́и
пѹ́нне ка́сїи мѣ́ле. Шн̀ е́ра хира́м дзи́нди л҃ѳ
лу́и҃ соломо́н кѣ́дри шн̀ пи́ни шн̀ то́алте бо́ѡ лу́.
Шн̀ соломо́н а҃ѵ да́т лу́и҃ хира́м, ѯ̃к̃, де ко́ри де л҃і
гр̀ѵ, шн̀ маху́л҃ ка́сїи лу́и҃, шн̀, ѯ̃к̃, де бе́д де
оу̑́нтѣ де́ле́мн̑ писа́т ѯтрачѣ́ста кн̑п да́ соло
мо́н лу́и҃ хира́м пре а̑нь. Шн̀ дмн̑зу́л҃ а҃ѵ да́ л҃к
ѯцелепчю́не лу́и҃ соломо́н ѯчекн̑п а҃ѵ грѣ́ѹ́т лу́,
шн̀ е́ра пачѣ ѯтрѹ́ мн̑ѧлокѹ́л҃ лу́и҃ хира́м шн̀ ѯ
трѹ́ мн̑ѧлокѹ́л҃ лу́и҃ соломо́н, шн̀ пѹ̑сѣ́рѣ фѣ̃г̃
дѹ́нцѣ ѯтрѹ́ мн̑ѧлокѹ́л҃ ле́ѕь. Шн̀ ско́асе г̃ѳ
ѯпъра́тѹл҃ соломо́н ви́р де́н то́т̀ їсра́нлу́ль, шн̀
е́ра ви́рѹ́л҃ де, ѯ̃л̃, де сѹ́менн. Шїи трїми л҃е

Ш мѣ

şi decît Dardá, fiiul lui Samaád; şi să făcu numele lui întru toate limbile împrejur;

32. Şi au grăit Solomón 3000 de pilde, şi era cîntări lui 5000;

33. Şi au grăit pentru lêmne, de la chiedrul cel den Liván şi pînă la isopul ce iêse pen[6] zidu; şi au grăit pentru dobitoace şi pentru zburătoare şi pentru tîrîtoare şi pentru peşti.

34. Şi au mers toate noroadele să audză înţelepciunea lui Solomón. Şi luo daruri de la toţi împăraţii pămîntului, cîţi auziia înţelepciunea lui.

Cap 5

1. Şi trimise Hirám, împăratul Tírului, slugile lui cătră Solomón, pentru căci au auzit că pre el au uns întru împărat în locul lui David, tătîne-său, căci iubind era Hirám pre David toate zilele.

2. Şi au trimis Solomón cătră Hirám, zicînd:

3. „Tu ştii pre tată-mieu David că nu putea ca să zidească casa numelui Domnului Dumnezăului mieu de cătră faţa războaielor ce l-au încunjurat pre el, pînă i-au dat Domnul pre ei supt urmele picioarelor lui.

4. Şi acum au odihnit Domnul Dumnezăul mieu mie pre împrejur: nu iaste hiclean, nu iaste timpinare rea.

5. Şi iată, eu zic să zidesc casă numelui Dumnezăului mieu, în ce chip au grăit Domnul cătră David, tatăl mieu, zicînd: «Fiiul tău, pre carele voiu da în locul tău pre scaunul tău, acesta va zidi casa numelui mieu.»

6. Şi acum poruncêşte şi să-mi taie lêmne den Liván şi, iată, robii miei — împreună cu robii tăi. Şi simbriia lucrului tău da-voiu ţie, după toate cîte vei zice, căci tu ştii că nu iaste la noi ştiind lêmne a tăia precum sidonênii.”

7. Şi fu după ce înţelêse Hirám cuvintele lui Solomón, să bucură foarte şi zise: „Blagoslovit — Dumnezeu astăzi, carele au dat lui Davíd fecior înţelept preste norodul cel mult acesta!”

8. Şi au trimis Hirám cătră Solomón, zicînd: „Auzit-am de toate carele ai trimis cătră mine; eu voiu face toată voia ta la lêmne de chedru şi de pefcu;

9. Robii miei le vor pogorî pre iale de la Liván la mare şi eu le voiu pune pre iale plute den locul carele vei trimite cătră mine şi le voiu scutura pre iale acoló şi tu le vei rădica. Şi vei face voia mea, ca să dai pîine casii mêle.”

10. Şi era Hirám dînd lui Solomón chiedri şi pini şi toată voia lui.

11. Şi Solomón au dat lui Hirám 20000 de córi de grîu şi mahíl casii lui şi 20000 de veth de untdelemnu pisat; într-acesta chip da Solomón lui Hirám pre an.

12. Şi Domnul au dat înţelepciune lui Solomón, în ce chip au grăit lui. Şi era pace întru mijlocul lui Hirám şi întru mijlocul lui Solomón şi puseră făgăduinţă întru mijlocul lor.

13. Şi scoase împăratul Solomón bir den tot Israílul. Şi era birul de 30000 de oameni.

14. Şi-i trimi- //

Ms. 45, p. 288

şi decît Darda, fiiul lui Samad; şi să făcu numele lui întru toate limbile împregiur;

32. Şi au grăit Solomon 3000 de pilde, şi era cîntările lui 5000;

33. Şi au grăit pentru lêmnele de la chedru cei în Livan şi pînă la issópul ce iêse pren zid; şi au grăit pentru dobitoace şi pentru zburătoare şi pentru tîrîitoare şi pentru peşti.

34. Şi au mersu toate năroadele să audză înţelepciunea lui Solomon. ⌊Şi lua daruri⌋ de la toţi împăraţii pămîntului, căci audziia înţelepciunea lui.

Cap 5

1.[64] Şi trimise Hiram, împăratul Tírului, slugile lui ⌊să ungă⌋ cătră Solomon, pentru căci au audzit că pre el au unsu spre împărat pentru David, tatăl lui, căci iubind era Hiram pre David toate dzilele.

2. [65]Şi au trimis Solomon cătră Hiram, dzicînd:

3. „Tu ştii pre tatăl mieu David că nu putea ca să zidească casă numelui Domnului Dumnedzăului mieu de cătră faţa războaielor ce l-au încungiurat pre el, pînă i-au dat Domnul pre ei suptu urmele picioarelor lui.

4. Şi acum odihnit Domnul Dumnedzăul mieu mie prenpregiur: nu iaste viclean, nu iaste tîmpinare rea.

5. Şi iată, eu dzic să zidescu casă numelui Domnului Dumnedzăului mieu, [66]în ce chip au grăit Domnul cătră David, tatăl mieu, dzicînd: [67]«Fiiul tău, pre carele voi da pentru tine pre scaunul tău, acesta va zidi casa numelui mieu.»

6. Şi acum porîncêşte şi să-mi taie lêmne den Livan şi, iată, robii miei — împreună cu robii tăi, şi simbriia lucrului tău da-o-voi ţie, după toate cîte vei grăi, căci tu ştii că nu iaste întru noi ştiind lêmne a tăia în ce chip sidonênii."

7. Şi fu după ce înţelêse Hiram cuvintele lui Solomon, să bucură foarte şi dzise: „Blagoslovit — Dumnedzău astădzi, carele au dat lui David ficior înţeleptu preste nărodul cel multu acesta!"

8. Şi au trimis Hiram cătră Solomon, dzicînd: „Audzit-am pentru toate carele ai trimis cătră mine; eu voi face toată voia ta la lêmne de pevcu[68] şi de chedru;

9. Robii miei le vor pogorî pre iale de la Livan la mare şi eu le voi pune pre iale plute den locul carele vei trimite cătră mine şi le voi scutura pre iale acoló şi tu le vei rădica. Şi vei face *[288/2]* voia mea, ca să dai pîini casei mêle."

10. Şi era Hiram dînd lui Solomon chedri şi pini şi toată voia lui.

11. Şi Solomon au dat lui Hiram 20000 de cori de grîu şi mahir casei lui şi 20000 vêth de untudelemnu pisat: după aceasta da Solomon lui Hiram pre an.

12. Şi Domnul au dat înţelepciune lui Solomon, în ce chip au grăit lui. Şi era pace întru mijlocul Hiram şi întru mijlocul lui Solomon şi puseră făgăduinţă întru mijlocul lor.

13. Şi scoase împăratul Solomon bir dentru tot Israil. Şi era birul 30000 de oameni.

14. Şi trimi-

Ms. 4389, p. 321-322

şi decît Dardá, feciorul lui Samad; şi se proslăvi numele lui întru toate laturile de prenprejur;

32. Şi grăi Solomon 3000 de pilde, şi fură cîntecele lui 5000;

33. Şi au grăit de lêmnele cêle de chiedru den pădure pînă la issópul carele iêse den zid; şi grăi de dobitoace *[321/2]* şi de pasări şi de gádini şi de peşti.

34. Şi veniră toate năroadele să auză înţelepciunea lui Solomon. Şi lua pocloane de pre la toţi împăraţii pămîntului carii auziia înţelepciunea lui.

Cap 5

1. Şi trimêse Hirám, împăratul Tírului, slugi de ale sale la Solomon, că auzise că l-au uns împărat în locul tătîne-său, lui David, că Hiram iubiia pre David în toată vrêmea.[84]

2. [85]Şi trimêse şi Solomon la Hiram, zicînd:

3. [86]„Tu ştii că tată-mieu David n-au putut să zidească casă numelui Domnului Dumnezeul său pentru războaiele ce au avut de la vrăjmaşii de prenprejurul lui, pînă ce i-au pus Dumnezeu supt picioarele lui.

4. Deci acum mie mi-au[87] făcut Dumnezeu răpaos de prenprejur, de nu iaste nici un vrăjmaş, nici duşman cu hicleşug.

5. Drept acêea, eu gîndesc să zidesc casă numelui Domnului Dumnezeului mieu, după cum au grăit Domnul cătră tată-mieu David, zicînd: [88]«Iată, feciorul tău, pre care-l voiu aşăza în locul tău pre scaunul tău, acela va zidi casă numelui mieu.»[89]

6. Ce acum porîncêşte să-mi taie oamenii tăi lêmne de chiedru den pădure. Şi vor fi şi oamenii miei cu oamenii tăi, iar simbriia oamenilor tăi o voiu da la tine tot ce vei zice, că tu ştii că în oamenii miei nu iaste nici un om carii să cunoască chiedrii ca sidonênii."

7. Iară Hiram, deaca auzi cuvintele lui Solomon, foarte-i păru bine şi zise: „Bine să fie cuvîntat astăzi Domnul Dumnezeu, carele au dat lui David fecior înţelept preste acest nărod mult!"

8. Şi trimêse Hiram la Solomon, zicînd: „De toate de cîte ai trimes la mine am înţeles şi eu voiu face tot ce iaste voia ta şi voiu da de vor tăia lêmne de chiedru şi de pevc;

9. Şi le vor scoate slugile mêle den pădure pînă la mare şi eu le voiu pune plută pre mare pînă la locul unde vei zice să le duc şi le vei lua de acoló. Iar să faci pofta mea să dai bucate de hrana casei mêle."[90]

10. Şi dêde Hiram lui Solomón lêmne de chiedru şi de pin şi făcu toată voia lui.

11. Iară Solomón dêde lui Hiram 20 de mii de obroace de grîu pentru hrana casei lui şi 20 de vêdre de uleiu curat: acêstea *[322/1]* da Solomon lui Hiram întru toţi anii[91].

12. [92]Şi dêde Domnul lui Solomon înţelepciune, precumu-i zisêse. Şi era pace între Hiram şi între Solomón şi făcură amîndoi jurămînt.

13. Şi alêse împăratul Solomon den tot Israilul 30 de mii[93] de oameni[94]

14. Şi-i trimê-

Versiunea modernă

şi decît Darda, fiul lui Samad; şi se făcu [cunoscut] numele lui între toate neamurile de jur-împrejur;

32. Şi a rostit Solomon trei mii de pilde, şi cîntările lui au fost cinci mii;

33. Şi a grăit despre lemne, de la cedrul care este în Liban şi pînă la isopul care răsare prin zid; şi a grăit despre vieţuitoare şi despre cele zburătoare şi despre tîrîtoare şi despre peşti.

34. Şi veneau toate popoarele să asculte înţelepciunea lui Solomon. Şi [el] primea daruri de la toţi împăraţii pămîntului, cîţi ascultau înţelepciunea lui.

Capitolul al 5-lea

1. Şi Chiram, împăratul Tirului, i-a trimis pe slujitorii săi la ungerea lui Solomon ca împărat în locul lui David, tatăl său, căci Chiram îl iubise pe David în toate zilele [vieţii lui].

2. Şi a trimis Solomon către Chiram, zicînd:

3. „Tu ştii că David, tatăl meu, n-a putut să zidească o casă pentru numele Domnului Dumnezeului meu din pricina războaielor care-l înconjurau pe el, pînă cînd Domnul i-a pus pe [vrăjmaşii săi] sub tălpile picioarelor lui.

4. Şi acum Domnul Dumnezeul meu mi-a dat odihnă de jur-împrejur: nu este nici un uneltitor, nici nu întîmpin vreun rău.

5. Şi, iată, eu aş zice să zidesc casă pentru numele Domnului Dumnezeului meu, după cum a grăit Domnul către David, tatăl meu, zicînd: «Fiul tău, pe care-l voi pune în locul tău pe tronul tău, va zidi casă numelui meu.»

6. Şi acum porunceşte să taie pentru mine lemne din Liban, iar slujitorii mei vor fi împreună cu slujitorii tăi. Şi-ţi voi da plata lucrului tău după cît vei zice, căci ştii că printre noi nu este cine să se priceapă să taie lemne ca sidonienii."

7. Şi fu aşa că, de cum auzi Chiram cuvintele lui Solomon, s-a bucurat mult şi a zis: „Binecuvîntat să fie astăzi Dumnezeu, care i-a dat lui David un fiu înţelept peste acest popor mare!"

8. Şi a trimis Chiram către Solomon, zicînd: „Am auzit toate cele ce ai trimis către mine şi voi face după toată voia ta, [iar] lemnele de cedru şi lemnele de pin

9. Le vor coborî slujitorii mei din Liban la mare şi le voi face plute pînă la locul la care îmi vei trimite mie [vorbă] şi le voi desface acolo şi tu le vei lua. Şi să-mi faci şi tu mie voia şi să dai pîine casei mele.

10. Şi i-a dat Chiram lui Solomon cedri şi pini şi tot ce a voit acesta.

11. Şi Solomon i-a dat lui Chiram douăzeci de mii de cori de grîu şi hrană casei lui şi douăzeci de mii de măsuri de untdelemn curat: aceasta îi dădea Solomon lui Chiram an de an.

12. Şi Domnul i-a dat lui Solomon înţelepciune, după cum îi grăise lui. Şi era pace între Chiram şi Solomon, căci au făcut legământ între ei.

13. Şi a pus împăratul Solomon corvoadă asupra a tot Israelul. Şi era corvoada de treizeci de mii de bărbaţi,

14. Pe care îi trimi-

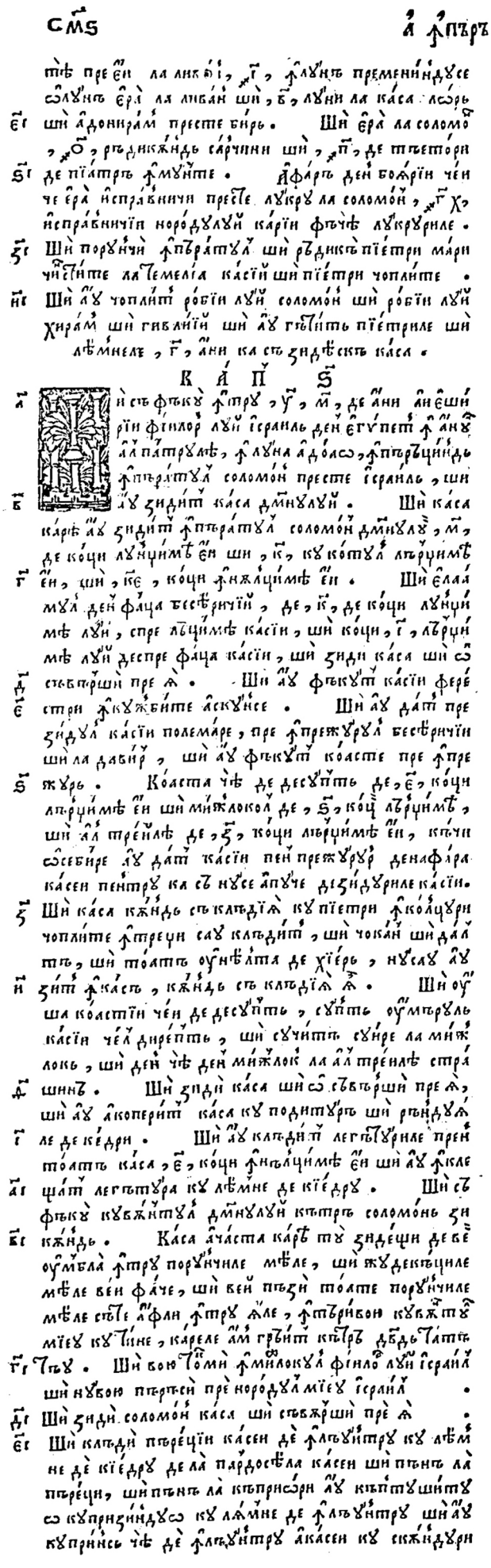

Biblia 1688, p. 246, col. 1

tea pre ei la Liván, 10000 în lună, premenindu-se: o lună era la Liván şi 2 luni la casa lor. Şi Adonirám — preste bir.

15. Şi era la Solomón 70000 rădicînd sarcini şi 80000 de tăietori de piatră în munte,

16. Afară den boiêrii cei ce era ispravnici preste lucru la Solomón; 3600 — ispravnicii norodului carii făcea lucrurile.

17. Şi porunci împăratul şi rădică pietri mari cinstite la temelia casii şi pietri cioplite.

18. Şi au cioplit robii lui Solomón şi robii lui Hirám şi ghivliii şi au gătit pietrile şi lêmnele 3 ani, ca să zideascâ casa.

Cap 6

1. Şi să făcu întru 440 de ani ai ieşirii fiilor lui Israíl den Eghípet, în anul al patrulea, în luna a doao, împărăţînd împăratul Solomón preste Israíl, şi au zidit casa Domnului.

2. Şi casa carea au zidit împăratul Solomón Domnului — 40 de coţi lungimea ei şi 20 cu cotul lărgimea ei şi 25 coţi înălţimea ei.

3. Şi elaámul den faţa besêricii — de 20 de coţi lungimea lui spre lăţimea casii şi coţi 10 lărgimea lui despre faţa casii; şi zidi casa şi o săvîrşi pre ea.

4. Şi au făcut casii ferestri încujbite, ascunse.

5. Şi au dat pre zidul casii polemare, pre împrejurul besêricii şi la davír, şi au făcut coaste pre împrejur:

6. Coasta cea dedesupt de 5 coţi lărgimea ei şi mijlocul[7] de 6 coţi lărgimea şi al treilea de 7 coţi lărgimea ei; căci osebire au dat casii pen prejururi, den afara casei, pentru ca să nu se apuce de zidurile casii.

7. Şi casa, cînd să clădiia, cu pietri în colţuri cioplite întregi s-au clădit; şi ciocan şi daltă şi toată unealta de hier nu s-au auzit în casă cînd să clădiia ea.

8. Şi uşa coastii cei dedesupt — supt umărul casii cel direpţ; şi sucită suire la mijloc şi den cea den mijloc la al treilea — straşină.

9. Şi zidi casa şi o săvîrşi pre ea şi au acoperit casa cu poditură şi rînduiêle de chedri.

10. Şi au clădit legăturile pren toată casa, 5 coţi înălţimea ei, şi au încleştat legătura cu lêmne de chiedru.

11. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Solomón, zicînd:

12. „Casa aceasta carea tu zideşti, de vei umbla întru poruncile mêle şi judecăţile mêle vei face şi vei păzi toate poruncile mêle să te afli întru iale, întări-voiu cuvîntul mieu cu tine, carele am grăit cătră David, tată-tău,

13. Şi voiu tocmi în mijlocul fiilor lui Israíl şi nu voiu părăsi pre norodul mieu, Israíl."

14. Şi zidi Solomón casa şi săvîrşi pre ea.

15. Şi clădi păreţii casei denlăuntru cu lêmne de chiedru, de la pardoseala casei şi pînă la păreţi şi pînă la căpriori au căptuşitu-o, cuprinzindu-o cu lêmne denlăuntru, şi au cuprins cea denlăuntru a casei cu scînduri /

Ms. 45, p. 288-289

tea pre ei la Livan, 10000 în lună, primenindu-se: o lună era la Livan şi 2 luni la casa lor. Şi Adoniram — preste bir.

15. Şi era la Solomon 70000 rădicînd sarcină şi 80000[69] tăietori de piatră în munte,

16. Afară den boiêrii ce prestăviia preste lucruri la Solomon; 3600 — pristavi a nărodului carii făcea lucrurile.

17. Şi porînci împăratul şi rădică pietri mari cinstite la temeliia casei şi pietri cioplite.

18. [17.] Şi au cioplit robii lui Solomon şi robii lui Hiram şi ghivliii [18.] şi au gătit pietrile şi lêmnele 3 ani, ca să zidească casa.

Cap 6

1.[70] Şi să făcu întru 440 ani a ieşirei[71] fiilor Israil den Éghiptu, întru anul al patrulea, întru luna a doao, împărăţîndu împăratul Solomon preste Israil, [72]şi au zidit casa Domnului ⌊în luna lui ziú⌋[73].

2. Şi casa carea au zidit împăratul Solomon — 40 de coţi lungimea ei şi 20 cu cotul lărgimea ei şi 25 cu cotul înălţimea ei.

3. Şi elam den faţa bisêrecii — 20 coţi lungimea lui spre lăţimea casei şi 10 coţi lungimea lui despre faţa casei; ⌊şi clădi casa şi o săvîrşi pre ea⌋.

4. Şi au făcut casei ferestrii încujbite, ascunse.

5. Şi au dat pre zidiul casei polemare, prenpregiurul bisêrecii şi la davir, [6.] şi au făcut coaste prenpregiur:

6. Coastea cea dedesuptu 5 coţi lărgimea ei şi mijlocul de 6 coţi lărgimea ei şi al treilea de 7 coţi cu cotul lărgimea ei; căci usăbire au dat casei prenpregiur, afară den casă, pentru ca să nu să apuce de zidurile casei.

7. Şi casa, cîndu să clădiia ea, cu pietri în colţuri cioplite bolovani s-au clădit; şi ciocan şi daltă şi toată ciniia de fier nu s-au audzit în casă cînd să clădiia ea.

8. Şi uşa coastei cei dedesuptu — suptu umărul casei cel direptu[74]; şi sucită suire la mijloc şi den cea den mijloc la al treilea — straşină.

9. Şi clădi casa şi o săvîrşi pre ea şi au acoperit casa cu despărţituri *[289/1]* şi rînduiêle cu chedri.

10. Şi au clădit legăturile pren toată casa, 5 cu cotul înălţimea lui, şi au încleştat legătura cu lêmne de chedru.

11. Şi să făcu cuvîntul Domnului către Solomon, dzicîndu:

12. „Casa aceasta carea tu clădeşti, dă vei îmbla la porîncele mêle şi judêţele mêle vei face şi vei păzi toate porîncele mêle să te dăprindzi întru iale, [13.] întări-voi cuvîntul mieu cu tine, carele am grăit către David, tatăl tău,

13. Şi voi tocmi întru mijlocul fiilor Israil şi nu voi părăsi pre nărodul mieu, Israil."

14. Şi zidi Solomon casă şi săvîrşi pre ea.

15. Şi clădi păreţii casei denlontru cu lêmne de chedru, den faţa casei şi pînă la păreţi şi pînă la căpriori au căptuşitu-o, cuprindzîndu cu lêmne denlontru, şi au coprinsu cea denlontru a casei cu scînduri

Ms. 4389, p. 322

se în pădure; şi se schimba pre luni şi lucra de lună cîte 10000: şi o lună lucra în pădure, iar 2 luni îşi lucra lor pre la casele lor. Şi era Adonarim ispravnic preste acei lucrători.

15. Şi avea Solomon 70000 de cei ce purta povara şi 80000 carii tăia în munte,

16. Denafară de boiêrii carii era ispravnici preste lucrul lui Solomon; şi era 3600 de ispravnici preste lucrul lui Solomon care se lucra.

17. [95](Şi porînci împăratul să ducă pietri mari şi de cinste la temeliia bisêricii şi să le cioplească.

18. Şi le ciopliră oamenii lui Solomon şi oamenii lui Hiram, iară ghivleii gătiră lêmnele şi pietrile în trei ani, spre zidirea casei)[96].

Cap 6

1. [97]Şi fu în anul al 440 după ieşirea feciorilor lui Israil den ţara Eghípetului, în anul al patrulea de împărăţiia lui Solomon preste Israil, în luna zio (carea iaste luna a doaoa), începu a zidi casa Domnului.[98]

2. Şi casa carea o zidi împăratul Solomon Domnului era de 40[99] de coţi de lungă şi de 20 de coţi de largă şi de 20 şi cinci[100] de naltă.

3. Şi slomnul cel denaintea ei era de 20 de coţi de lung, precum era bisêrica de largă, iar largul lui era de 10 coţi; şi era acest slomn înaintea fêţei bisêricii.[101]

4. Şi ferestrile bisêricii le făcu boltite rătund în ascuns.

5. Şi făcu împrejurul păreţilor bisêricii pridvoară împrejurul a toată bisêrica, unde veniia răspunsul lui Dumnezeu, şi făcu straşine împrejur:

6. Şi straşina cea mai dedăsupt era de 5 coţi de lată, iar cea den mijloc era de 6 coţi de lată, iar cea a treia era de 7 coţi de lată; şi au pus împrejurul casei, pre denafară, bîrne ca să nu se lipească de zidurile bisêricii.

7. Şi cînd se zidiia casa, nu se ciopliia pietrile, ce numai cum se aducea, iar ciocan sau daltă *[322/2]* sau nici un fier de ale meşterilor nu se-au auzit în bisêrică cînd se-au zidit.

8. Şi făcu straşinelor uşi şi care era în strana cea mai den jos de către direapta; scara ei era întoarsă spre straşina cea de la mijloc, iar de la cea de la mijloc era scară la cêea a treia.[102]

9. Şi zidi bisêrica şi o sfîrşi şi o[103] acoperi pretutindinea împrejur cu şindilă şi cu pódină de chiedru.

10. [9.] Şi făcu legături împrejurul a toată bisêrica [10.] şi făcu straşine la toată bisêrica încliştată de lêmne de chiedru de 5 coţi de naltă.

11. Şi fu cuvîntul Domnului către Solomon, zicînd:

12. „Casa aceasta carea o zideşti tu mie, deaca vei umbla după porîncile mêle şi vei face judecăţile mêle şi vei păzi toate legile mêle şi te vei întoarce într-însele, aşăza-voiu cuvîntul mieu către tine, [104]care l-am grăit către tată-tău, David,

13. [105]Şi voiu lăcui între feciorii lui Israil şi nu voiu năpusti pre Israil, nărodul mieu."

14. Şi zidi Solomon casa[106] şi o isprăvi.

15. Şi căptuşi păreţii bisêricii pre denlăuntru cu scînduri de chiedru, de la pămînt în sus, pre păreţi, pînă în vîrf, la pódină, aşa o căptuşi pre denlăuntru cu lêmne de chiedru şi o pardosi cu scînduri de brad [16.] şi au întărit partea bisêricii cea denlăuntru

Versiunea modernă

tea în Liban pe rînd, cîte zece mii pe lună: o lună erau în Liban, două luni la casa lor. Şi Adoniram era peste [oamenii de] corvoadă.

15. Şi Solomon avea şaptezeci de mii de purtători de poveri şi optzeci de mii de cioplitori în piatră în munte.

16. În afară de mai-marii peste lucrare rînduiţi de Solomon, încă trei mii şase sute supravegheau poporul care făcea lucrarea.

17. Şi porunci împăratul de aduseră pietre mari, de preţ, pentru temelia casei şi pietre de cioplit.

18. Şi slujitorii lui Solomon şi slujitorii lui Chiram şi ghibliţii le-au cioplit şi au pregătit lemnele şi pietrele trei ani, ca să zidească casa.

Capitolul al 6-lea

1. Şi a fost aşa: în anul al patru sute patruzecilea de la ieşirea fiilor lui Israel din Egipt, în anul al patrulea al împărăţiei lui Solomon peste Israel, în luna a doua, au [început] să zidească casa Domnului.

2. Şi casa pe care a zidit-o împăratul Solomon pentru Domnul era de patruzeci de coţi lungime şi de douăzeci de coţi lăţime şi de douăzeci şi cinci de coţi înălţime.

3. Şi elamul din faţa naosului era de douăzeci de coţi lungime, potrivit lăţimii casei, şi de zece coţi lăţime, în partea din faţa casei.

4. Şi a făcut casei ferestre ascunse, îndoite înăuntru.

5. Şi a zidit pe zidul casei pălimare împrejurul naosului şi al dabirului şi a făcut încăperi ieşite în afară de jur împrejur:

6. Lărgimea laturii din partea de dedesubt era de cinci coţi, a uneia din partea din mijloc era de şase coţi, iar lărgimea uneia din cea de-a treia parte era de şapte coţi; pentru că pe partea din afară a casei a făcut despărţituri înguste împrejur, pentru ca să nu fie prinse de zidurile casei.

7. Şi casa, cînd a fost zidită, a fost zidită cu pietre tăiate întregi, iar ciocan sau daltă sau vreo unealtă de fier nu s-au auzit în casă cînd a fost zidită.

8. Şi uşa laturii de dedesubt era sub umărul cel drept al casei, avînd o scară răsucită care urca către partea din mijloc, iar de la partea din mijloc către a treia parte era streaşină.

9. Şi a zidit casa şi a terminat-o; şi a acoperit casa cu grinzi şi cu scînduri de cedru.

10. Şi a zidit despărţituri prin toată casa, de cinci coţi înălţime, care erau prinse de casă prin lemnele de cedru.

11. Şi se făcu cuvîntul Domnului către Solomon, zicînd:

12. „Casa aceasta pe care o zideşti tu, dacă vei umbla în poruncile mele şi vei face judecăţile mele şi vei păzi toate poruncile mele, umblînd în ele, voi întări cuvîntul meu cu tine, pe care l-am grăit către David, tatăl tău.

13. Şi mă voi aşeza în mijlocul fiilor lui Israel şi nu voi părăsi poporul meu, Israel."

14. Şi Solomon a zidit casa şi a terminat-o.

15. Şi a clădit pereţii casei pe dinăuntru cu lemne de cedru, de la pardoseala casei pînă la pereţi şi pînă la căpriori, a căptuşit-o cu lemn pe dinăuntru şi a îmbrăcat pardoseala casei cu scînduri

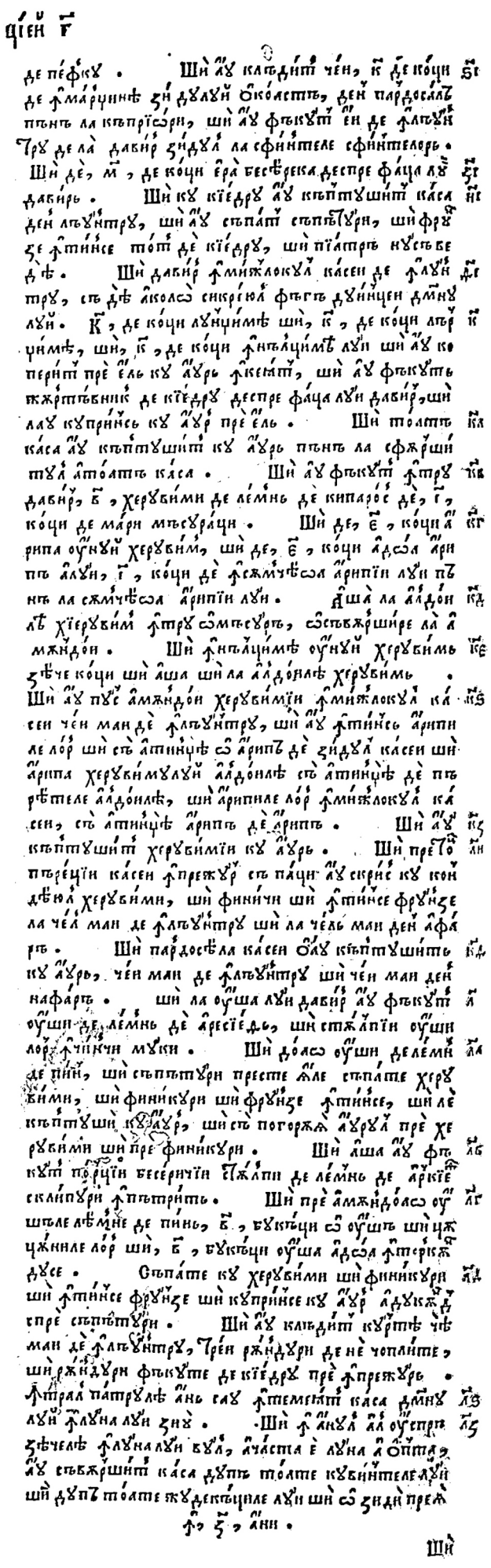

Biblia 1688, p. 246, col. 2

de pefcu.

16. Şi au clădit cei 20 de coţi den marginea zidului o coastă, den pardosală pînă la căpriori, şi au făcut ei denlăuntru de la davír zidul la sfintele sfintelor.

17. Şi de 40 de coţi era besêreca despre faţa lui davír.

18. Şi cu chiedru au căptuşit casa denlăuntru şi au săpat săpături şi frunze întinse, tot de chiedru; şi piatră nu să vedea.

19. Şi davír — în mijlocul casei denluntru, să dea acoló sicriiul făgăduinţei Domnului;

20. 20 de coţi lungimea şi 20 de coţi lărgimea şi 20 de coţi înălţimea lui; şi au coperit pre el cu aur încheiat şi au făcut jîrtăvnic de chiedru despre faţa lui davír şi l-au cuprins cu aur pre el.

21. Şi toată casa au căptuşit cu aur, pînă la sfîrşitul a toată casa.

22. Şi au făcut întru davír 2 heruvimi de lemn de chiparos, de 10 coţi de mari măsuraţi.

23. Şi de 5 coţi — áripa unui heruvim şi de 5 coţi — a doa áripă a lui: 10 coţi den sîmceaoa áripii lui pînă la sîmceaoa áripii lui.

24. Aşa la al doilea hieruvim întru o măsură, o săvîrşire la amîndoi.

25. Şi înălţimea unui heruvim — zêce coţi, şi aşa şi al doilea heruvim.

26. Şi au pus amîndoi heruvimii în mijlocul casei cei mai denlăuntru; şi au întins áripile lor şi să atingea o áripă de zidul casei şi áripa heruvimului al doilea să atingea de părêtele al doilea; şi áripile lor în mijlocul casei să atingea áripă de áripă.

27. Şi au căptuşit heruvimii cu aur.

28. Şi pre toţi părеţii casei împrejur săpaţi au scris cu condêiul heruvimi şi finici şi întinse frunze la cel mai denlăuntru şi la cel mai den afară.

29. Şi pardoseala casei o au căptuşit cu aur, cei mai denlăuntru şi cei mai den afară.

30. Şi la uşa lui davír au făcut uşi de lemn de archiéth[8], şi stîlpii uşilor — în cinci muchi,

31. Şi doao uşi de lemn de pin şi săpături preste iale săpate, heruvimi şi finicuri şi frunze întinse; şi le căptuşi cu aur şi să pogoríia aurul pre heruvimi şi pre finicuri.

32. Şi aşa au făcut porţii besericii stîlpi de lemn de archieth, sclipuri împătrit.

33. Şi pre amîndoao uşăle — lêmne de pin: 2 bucăţi o uşă şi ţîţînile lor, şi 2 bucăţi uşa a doa, întorcîndu-se,

34. Săpate cu heruvimi şi finicuri şi întinse frunze şi cuprinse cu aur, aducînd spre săpături.

35. Şi au clădit curtea cea mai denlăuntru trei rînduri de necioplite şi rînduri făcute de chiedru pre împrejur.

36. Într-al patrulea an s-au întemeiat casa Domnului, în luna lui ziú.

37. Şi în anul al unsprăzêcelea, în luna lui vúl, aceasta e luna a opta, au săvîrşit casa după toate cuvintele lui şi după toate judecăţile lui; şi o zidi pre ea în 7 ani. //

Ms. 45, p. 289

de pevcu.
16. Şi au clădit cei 20 de coţi de la marginea zidului scînduri una, den părdoseală pînă la căpriori, şi au făcut lui denlontru de la davir ⌊zidul⌋ la sfintul sfinţilor.

17. Şi de 40 coţi era bisêrica[75] [19.] despre faţa lui davir.
18. [19.] ⌊Şi cu chedru au căptuşit casa denlontru şi au cioplit cioplituri şi au întinsu potcoave, tot de chedru; şi piatră nu să vedea.

19. Şi davir⌋ — în mijlocul casei denlontru, să[76] dea acoló săcriiul făgăduinţei Domnului;

20. 20 de coţi lungimea şi 20 de coţi lărgimea şi 20 de coţi înălţimea lui; şi au acoperit pre ea cu aur încheiat şi au făcut jirtăvnic de chedru despre faţa lui davir şi l-au cuprinsu cu aur pre el.

21. Şi toată casa au căptuşit cu aur, pînă la săvîrşitul a toată casa.

17. ⌊Şi porînci împăratu ca să rădice pietri mari cinstite la temeliile casei şi pietri necioplite.
18. Şi le-au cioplit fiii lui Solomon şi fiii Hiram şi le-au pus ei.⌋
22. [23.] Şi au făcut întru davir doi heruvimi de lemnu de chiparis, de 10 coţi de mari măsuraţi.
23. [24.] Şi de 5 coţi — áripa a unui heruvim şi 5 coţi — áripa lui a doao: 10 cu cotul den sîmceaoa áripii lui pînă la sîmceaoa áripii lui.

24. [25.] Aşea la al doilea heruvim întru o măsură, săvîrşire una amînduróra.
25. [26.] Şi înălţimea a unui heruvim — 10 cu cotul, şi aşa şi la al doilea heruvim.
26. [27.] Şi au pus amîndoi heruvimii în mijlocul casei cei mai denlontru; şi au întinsu áripile lor şi să atingea o áripă de zidul casei şi áripa a lui heruvim al doilea să atingea de părêtele al doilea; şi áripile lor în mijlocul casei să atingea áripă de áripă.

27. [28.] Şi au căptuşit pre heruvimi cu aur.
28. [29.] Şi pre toţi păreţii casei împregiur săpate au scris *[289/2]* cu condêiul heruvimi şi finici şi întinse potcoave la cel den mai înlontru şi la cel mai den afară.
29. [30.] Şi faţa casei au căptuşitu-o cu aur, ceii mai denlontru şi ceii mai den afară.
30. [31.] Şi la uşa lui davir au făcut uşi de lêmne de archefthu ⌊şi umşori încinciţi

31. [32.] Şi doao uşe de lemnu de pin şi săpături preste iale săpate, heruvimi şi finicuri şi potcoave întinse; şi le căptuşi cu aur şi pogorîia pre heruvimi şi pre finicuri aurul.
32. [33.] Şi aşa au făcut porţii bisêrecii umşori de lemnu de archeththu⌋, slípuri împistrite.
33. [34.] Şi pre amîndoao uşile — lêmne de pin: doao bucăţi o uşe şi ţiţînele lor, şi doao bucăţi uşa a doao, întorcîndu-să,
34. [35.] Săpate cu heruvimi şi finicuri şi întinse potcoave şi prinsu cu aur, cuviindu-să spre pildă.

35. [36.] Şi au clădit curtea cea mai denlontru 3 rînduri de necioplite şi rînduri făcute de chedru prenpregiur[77].
36. [37.] Întru al patrulea an s-au întemeiat casa Domnului, în luna ziú.

37. [38.] Şi în anul al unsprădzêcelea, în luna lui vul, aceasta-i lună a opta, au săvîrşit casa Domnului după toate cuvintele lui şi după toate judêţele lui; şi-l[78] clădi pre el[79] în 7 ani.

Ms. 4389, p. 322-323

cu pevc.
16. Şi au zidit pre de o parte, de jos, de la pămînt, de 20 de coţi, pînă în vîrf, şi au făcut bisêrica cea mai denlăuntru, unde veniia răspunsul lui Dumnezeu la sfînta sfinţilor.
17. Iar bisêrica era de 40 de coţi denaintea altariului spre uşă, unde veniia răspunsul lui Dumnezeu[107].
18. [17.] (Şi toată casa pre denlăuntru era căptuşită cu chiedru, avînd împletituri şi închieturi cu meşteşug şi ascunsori vederoase, toate căptuşite cu scînduri de chiedru, cît nu se putea vedea piiatra de pre părête).
19. [18.] Şi locul cel de ascultare, în care veniia răspunsul Domnului, îl făcuse în partea cea mai denlăuntru, unde vrea să puie sicriul făgăduinţei Domnului;[108]
20. [19.] Şi locul acel de ascultare, unde veniia răspunsul lui Dumnezeu, era de 20 de coţi de lung şi de 20 de coţi în larg şi de 20 de coţi înalt; [20.] şi l-au acoperit cu aur curat şi l-au încheiat [21.][109] şi altariul l-au căptuşit *[323/1]* cu chiedru.
21. Şi casa[110] cea denaintea locului celui acoperit, unde veniia răspunsul lui Dumnezeu, o au acoperit cu aur preste tot [22.] şi toate tablele cêle de fier alb le-au prins cu cuie de aur; şi nimic nu era în bisêrică ce să nu fie fost acoperit cu aur.

22. [23.] Şi făcu în altariu 2 heruvimi de lemn de chiparis, unul cîte de zêce coţi de nalt.
23. [24.] Şi o áripă a unui heruvim era cîte de 5 coţi, aşijderea şi áripa celuialalt heruvim, iarăşi de 5 coţi: [25.] zêce coţi era den sfîrcul unii áripi pînă în sfîrcul ceialalte áripi.
24. [25.] Aşijderea era şi măsura celuialalt heruvim, amîndoi era într-un chip.
25. [26.] Iar înălţimea unui heruvim era de zêce coţi, aşijderea era şi celalalt de nalt, carele era al doilea.
26. [27.] Şi puse pre amîndoi heruvimii în mijlocul casei cei mai denlăuntru; şi întindea heruvimii áripile lor şi ajungea o áripă a unui heruvim pînă la un părête de casă şi cêealaltă áripă a celuialalt heruvim ajungea la cêealaltă parte de casă, iar áripile lor cêlea ce era în mijlocul casei se atingea amîndoaoă, a unuia cu a altuia.[111]
27. [28.] Şi era heruvimii fericaţi cu aur.
28. [29.] Şi toţi păreţii bisêricii prenprejur i-au săpat şi i-au zugrăvit cu obraze de heruvimi şi cu chipuri de finici şi pre denlăuntru şi pre denafară.

29. [30.] Şi faţa bisêricii o au căptuşit cu aur, şi pre denlăuntru şi pre denafară.
30. [31.] Şi pre unde întra la locul cel de ascultare unde veniia cuvîntul lui Dumnezeu au făcut 2 uşi de lemn de măslin şi cu 5 praguri
31. [32.] Şi 2 uşi de lemn de pevc, săpate pre dînsele fêţe de heruvimi şi chipuri de finici; şi săpăturile le ferică cu aur şi era de se ţinea cu boltă de aur de la heruvim pînă la finic.
32. [33.] Aşa făcu şi la uşile bisêricii şi făcu stîlpii de lemn de măslin în patru muchi.
33. Şi toate uşile le înfrumseţă[112] cu lemn de pevc [34.] ori de spre ce parte: şi amîndoaoă uşile era cu 2 fêţe şi se dăşchidea una spre alta;
34. [35.] Şi au săpat pre dînsele heruvimi şi finici şi le-au fericat cu aur; şi le apucase de atîrna den sus în jos.
35. [36.] Şi zidi curtea cea mai denlăuntru cu trei rînduri de pietri netezite, iar un părête era de lemn cioplit prenprejur.
36. [37.] [113]Iar al patrulea an se-au înte-*[323/2]* meiat bisêrica Domnului în luna a doaoa, adecă zua.

37. [38.] Iar în anul al 11, în luna vul (aceasta iaste luna a opta), au săvîrşit bisêrica de toate lucrurile ei şi de tot ce i-au trebuit; şi o au făcut în 7 ani.

Versiunea modernă

de pin.
16. Şi a clădit cei douăzeci de coţi din marginea zidului pe o latură, din pardoseală şi pînă la căpriori, şi i-a făcut pe dinăuntru zidul de la dabir la sfînta sfintelor.
17. Şi naosul era de patruzeci de coţi dinspre faţa dabirului.
18. Şi a căptuşit cu cedru casa pe dinăuntru şi a săpat înflorituri şi frunze întinse, toate din cedru; şi piatră nu se vedea.

19. Şi dabirul era în mijlocul casei, înăuntru, ca să pună acolo chivotul legămîntului Domnului;

20. Douăzeci de coţi lungimea şi douăzeci de coţi lăţimea şi douăzeci de coţi era înălţimea lui; şi l-a acoperit cu aur curat şi a făcut altar de cedru către faţa dabirului şi l-a acoperit cu aur.

21. Şi toată casa a acoperit-o cu aur, pînă a fost terminată toată casa.

22. Şi a făcut în dabir doi heruvimi din lemn de chiparos mari de zece coţi.
23. Şi o aripă a unui heruvim era de cinci coţi şi cealaltă aripă tot de cinci coţi: erau zece coţi de la vîrful aripii lui pînă la vîrful celeilalte aripi.

24. Şi al doilea heruvim avea aceeaşi măsură şi amîndoi aveau aceeaşi înfăţişare.
25. Înălţimea unui heruvim era de zece coţi, tot aşa şi al doilea heruvim.
26. Şi a pus amîndoi heruvimii în mijlocul casei de dinăuntru şi aripile lor [erau] întinse, încît se atingea o aripă de peretele casei, şi aripa heruvimului al doilea se atingea de celălalt perete; şi aripile lor se atingeau aripă de aripă în mijlocul casei.

27. Şi a acoperit heruvimii cu aur.
28. Şi pe toţi pereţii casei împrejur a săpat ca o scriere de heruvimi şi de finici şi de frunze întinse şi pe dinăuntru şi pe din afară.

29. Şi pardoseala casei a acoperit-o cu aur, pe dinăuntru şi pe dinafară.
30. Şi pentru intrarea la dabir a făcut uşi din lemn de ienupăr, iar stîlpii uşilor erau în cinci muchii.

31. Şi cele două uşi erau din lemn de pin şi cu săpături săpate pe ele, heruvimi şi finici şi frunze întinse; şi le-a acoperit cu aur şi cobora aurul peste heruvimi şi peste finici.
32. Şi a făcut la fel şi la intrarea naosului stîlpi în patru muchii din lemn de ienupăr.
33. Şi amîndouă uşile erau din lemn de pin: două canaturi erau la o uşă, şi ţiţînile lor, şi două canaturi la uşa a doua, care se întorcea pe ţiţîni;
34. Şi erau săpate cu heruvimi şi finici şi frunze întinse; şi le-a acoperit cu aur, mergînd pe urma săpăturilor.
35. Şi a zidit curtea dinăuntru cu trei rînduri de [piatră] necioplită şi rînduri de cedru împrejur.

36. În anul al patrulea, în luna ziu, s-au pus temeliile casei Domnului.

37. Şi în anul al unsprezecelea, în luna bul, care este luna a opta, s-a terminat casa după tot cuvîntul lui şi după toată rînduiala lui; şi a zidit-o în şapte ani.

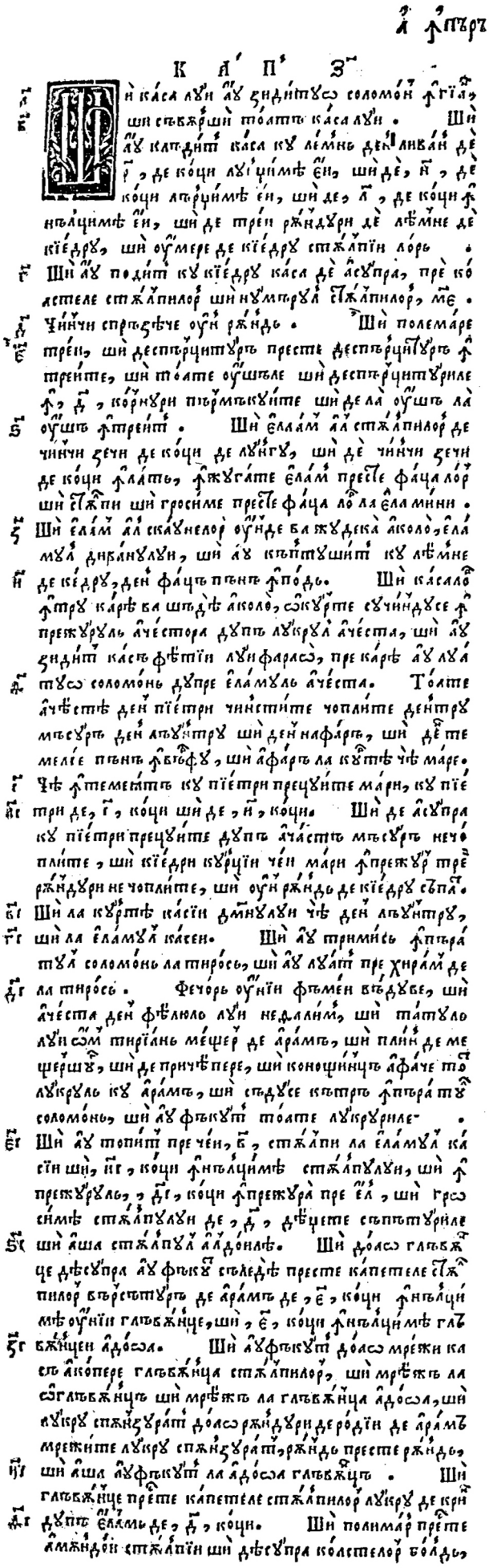

Biblia 1688, p. 247, col. 1

Cap 7

1. Şi casa lui au ziditu-o Solomón în 13 ani[9] şi săvîrşi toată casa lui.

2. Şi au clădit casa cu lemn den Liván, de 100 de coţi lungimea ei şi de 50 de coţi lărgimea ei şi de 30 de coţi înălţimea ei şi de trei rînduri de lêmne de chiedru şi umere de chiedru stîlpii lor.

3. Şi au podit cu chiedru casa deasupra, pre coastele stîlpilor, şi numărul stîlpilor — 45,

4. Cincisprăzêce un rînd.

5. Şi polemare — trei, şi despărţitură — preste despărţitură întreite. Şi toate uşăle şi despărţiturile — în 4 cornuri părmăcuite, şi de la uşă la uşă întreit.

6. Şi elaám al stîlpilor, de cincizeci de coţi de lungu şi de cincizeci de coţi în lat, înjugate, elám — preste faţa lor; şi stîlpi şi grosime — preste faţa lor, la elamíni.

7. Şi elám al scaunelor, unde va judeca acoló, elámul divanului; şi au căptuşit cu lêmne de chedru, den faţă pînă în pod.

8. Şi casa lor întru carea va şădea acoló, o curte sucindu-se împrejurul acestora, după lucrul acesta. Şi au zidit casă fêtii lui Faraó pre carea au luatu-o Solomón, dupre elámul acesta.

9. Toate acêstea — den pietri cinstite, cioplite dentru măsură, denlăuntru şi den afară şi den temelie pînă în vîrfu şi afară la curtea cea mare,

10. Cea întemeiată cu pietri preţuite mari, cu pietri de 10 coţi şi de 8 coţi,

11. Şi deasupra cu pietri preţuite, după această măsură, necioplite, şi chiedri. Curţii cei mari, împrejur, trei rînduri necioplite şi un rînd de chiedru săpat,

12. Şi la curtea casii Domnului cea denlăuntru şi la elamul casei.

13. Şi au trimis împăratul Solomón la Tirós şi au luat pre Hirám de la Tirós,

14. Fecior unii fămei văduve, şi acesta — den fêliul lui Neftalím, şi tatul lui — om tirian, meşter de aramă şi plin de meşterşug şi de pricêpere şi conoştinţă a face tot lucrul cu aramă. Şi să duse cătră împăratul Solomón şi au făcut toate lucrurile.

15. Şi au topit pre cei 2 stîlpi la elámul casii; şi 18 coţi — înălţimea stîlpului, şi împrejurul 14 coţi împrejură pre el, şi grosimea stîlpului — de 4 dêgete săpăturile; şi aşa stîlpul al doilea.

16. Şi doao glăvînţe deasupra au făcut să le dea preste capetele stîlpilor, vărsătură de aramă; de 5 coţi — înălţimea unii glăvînţe şi 5 coţi — înălţimea glăvînţei a dooa.

17. Şi au făcut doao mreji, ca să acopere glăvînţa stîlpilor, şi mreajă la o glăvînţă şi mreajă la glăvînţa a dooa; şi lucru spînzurat, doao rînduri de rodii de aramă mrejite, lucru spînzurat, rînd preste rînd; şi aşa au făcut la a dooa glăvînţă.

18. Şi glăvînţe preste capetele stîlpilor, lucru de crin, după elám, de 4 coţi.

19. Şi polimar preste amîndoi stîlpii, şi deasupra coastelor — bold, /

Ms. 45, p. 289-290

Cap 7

1. [80]Şi casa lui au clăditu-o Solomon în 13 ani şi săvîrşi toată casa lui.

2. Şi au clădit casa dumbrăvii Livánului, 100 de coţi lungimea lui[81] şi 50 de coţi lărgimea lui[82] şi 30 de coţi înălţimea lui[83] şi 3 rînduri de lêmnu[84] de chedru şi umere de chedru stîlpilor.

3. Şi au podit cu chedru casa deasupra, pre coastele stîlpilor, şi numărul stîlpilor — 45,

4. [3.] 15 şiragul.

5. [4.] Şi polemare — 3, şi despărţitură — preste dăspărţitură întreitu[85]. [5.] Şi toate uşile şi dăspărţiturile — în patru cornuri fărmăcuite, şi de la uşe la uşe întreitu.

6. Şi elam al stîlpilor, 50 de coţi de lungu şi 50 de coţi în lat, înjugate, elam — preste faţa lor; şi stîlpi şi grosime — preste faţa lor, a elam.

7. Şi elam a scaunilor, unde va judeca acoló, elam a divanului; şi au căptuşit cu lêmne de chedru, den faţă pînă în pod.

8. Şi casa lor întru carea va şedea acoló, ogradă[86] sucindu-să pregiur acêstea, după lucrul acesta. Şi au clădit [87]casă fêtei lui Faraó pre carea au luat Solomon, casă *[290/1]* după[88] elam acesta.

9. Toate acêstea — den pietri cinstite, cioplite den timpuriu[89], denlontru şi denafară şi den temelie pînă la ghiseon şi afară la ograda cea mare,

10. Cea întemeliiată cu pietri preţioase mari, pietri de 10 coţi şi de 8 coţi,

11. Şi deasupra cu pietri preţioase, după aceasta măsură, necioplite, şi chedri. [12.] A ogrădzii cei mari, 3 rînduri necioplite şi un rîndu de chedru săpat,

12. Şi la ograda casei Domnului cea denlontru şi elam a casei.

13. Şi au trimis împăratul Solomon ⌊la Tíros⌋ şi au luat pre Hiram de la Tíros,

14. Fecior a fămei văduă, şi acesta — den fêliul Nefthalim, şi tatăl lui — om tirean, faur de aramă şi plinit de meşterşug şi de[90] pricêpere şi cunoştinţă a face tot lucrul cu aramă. Şi să aduse cătră împăratul Solomon şi au făcut toate lucrurile.

15. Şi au topit pre cei 2 stîlpi la elam a casei; şi 18 coţi — înălţimea stîlpului, şi împregiurul 14 coţi împregiurá pre el, ⌊şi grosimea stîlpului — de patru dêgete săpăturile⌋; şi aşa stîlpul al doilea.

16. Şi doao puneri[91] deasupra au făcut să le dea pre capetile stîlpilor, vărsături de aramă; 5 coţi — înălţimea a unui boldu şi 5 coţi — înălţimea boldului al doilea.

17. Şi au făcut ⌊doao⌋ mreji, ca să acopere împregiur boldul stîlpilor, şi mrêje la un buldul şi mrêje la boldul al doilea; [18.] şi lucru spîndzurat[92], doao rînduri de roidii de aramă mrejite, lucru pripoit, rîndu preste rînd; şi aşa au făcut boldului al doilea.

18. [19.] Şi boldu pre capetile stîlpilor, lucru de crin, după elam, de 4 coţi.

19. [20.] Şi farmac preste amîndoi stîlpii, şi deasupra coastelor — boldu,

Ms. 4389, p. 323-324

Cap 7

1. [114]Iară casa sa o zidi Solomon în 13 ani şi obîrşi Solomon toată casa sa.

2. Şi zidi casa sa de lemn de Livan, de 100 de coţi de lungă şi de 50 de coţi de largă şi de 30 de coţi de naltă şi 4 hore[115] în stîlpi de chiedru.[116]

3. Şi căptuşi casa cu scînduri de chiedru de sus pînă la temeliile stîlpilor, care casă se răzima pre 45 de stîlpi.

4. Şi era într-un rînd cîte 15 stîlpi.

5. Şi era puşi tot unul împotriva altuia întocma [6.] şi den margine îşi căuta unul cu altul; şi prentre stîlpi era locul tot într-un chip de mult şi dăsupra stîlpilor au pus cosorovi în 4 muchi, toate într-un chip.

6. Şi făcu pridvorul, carele era în stîlpi de 50 de coţi de lung şi de 30 de coţi de larg. Şi făcu alt pridvor în faţa pridvorului celui mai mare, cu stîlpi, şi au boltit stîlpii.

7. Şi făcu[117] divan[118] în care sta jăţiul lui, în care şădea de judeca, şi l-au căptuşit cu scînduri de chiedru, de jos pînă sus.

8. [7.] Şi casa în carea şădea el [8.] şi iarăşi alt pridvoraş de eluşi, iarăşi într-acest chip au făcut. [119]Şi casa în carea şădea fata lui Faraon, carea era după Solomon[120], iarăşi aşa o zidi precum era şi pridvorul,

9. Toate de pietri scumpe, care oarecum veniia la măsură, şi denlăuntru şi denafară, cu colţi, den temelie pînă la săvîrşit[121], [10.] şi denafară pînă la tinda cea mare;

10. Iar era temelie de pietri scumpe şi pietri mari ca de 10 coţi şi ca de 8,[122]

11. Şi pre dăsupra iar pietri scumpe cioplite şi măsurate întocma precum era şi cêle de chiedru întocma. [12.] Şi tinda cea mai mare, rătundă, cu trei rînduri de pietri, săpate[123] în patru muchi[124], şi acoperită cu chiedru,

12. Ca şi în slomnul casei Domnului cea mai denlăuntru, în pridvorul casei.

13. Şi trimêse împăratul Solomon la Tir şi aduse pre Hiram de acoló,

14. [125]Feciorul unii muieri văduve, den seminţiia lui Nefthalim, şi tată-său fusêse tir, faur de aramă, meşter desăvîrşit şi ştiut spre toată lucrarea lucrului de aramă. Şi deaca-l aduseră la Solomon împărat, făcu toate *[324/1]* lucrurile lui.

15. Şi vărsă 2 stîlpi de aramă să fie în slomnul bisêricii; şi era un stîlp de cîte 18 coţi de nalt, iară de gros era împrejur de 14 coţi, şi era în aramă de 4 dêgete de gros; aşijderea era şi celalalt stîlp.[126]

16. Şi făcu 2 măciuci care le puse în vîrful stîlpilor, iar de aramă vărsate; una era de 5 coţi de naltă, dăsupra unui stîlp, aşijderea era şi cêealaltă, iarăşi de 5 coţi de naltă, dăsupra celuialalt stîlp.

17. Şi făcu 2 mreji cu care să acopere măciucile cêlea ale punerii, şi 2 mreji făcu, să acopere punerile stîlpilor, [18.] şi mreaja unii măciuni şi mreaja ceiialalte măciuci; [19] şi lucrul era legat cu 2 rînduri de lănţuşuri vărsate de aramă şi împletite, lucru slobozit, un rînd preste alt rînd; aşijderea făcu şi măciuca celuialalt.

18. [20.] Şi cuiburile dăsupra stîlpilor era în chipul florii de crin, ca şi în slomn.

19. [22.] Şi puse supt amîndoi stîlpii cuiburi cîte de 4 coţi, şi era şi dăsupra stîlpilor iarăşi cuiburi;

Versiunea modernă

Capitolul al 7-lea

1. Şi casa lui a zidit-o Solomon în treisprezece ani şi şi-a terminat toată casa.

2. Şi a clădit casa cu stejar din Liban, de o sută de coţi era lungimea ei şi de cincizeci de coţi lăţimea ei şi de treizeci de coţi înălţimea ei, pe trei rînduri de stîlpi de cedru şi cu umeri de cedru la stîlpi.

3. Şi a podit cu cedru casa pe deasupra şi peste laturile stîlpilor, patruzeci şi cinci de stîlpi,

4. Cincisprezece într-un rînd.

5. Şi încăperi erau trei, şi o despărţitură în dreptul altei despărţituri, pe trei rînduri. Şi toate uşile şi despărţiturile în patru colţuri făceau o încăpere, şi de la uşă la uşă erau pe trei rînduri.

6. Şi [a făcut] elamul de stîlpi, cu lungimea de cincizeci de coţi şi lăţimea de cincizeci de coţi, îmbinate cu un elam peste faţa lor; şi erau stîlpi şi trepte în faţa casei, lîngă elam.

7. Şi [a făcut şi] elam tronurilor, acolo unde judeca, elamul judecăţii; şi era acoperit cu cedru de la pardoseală pînă la tavan.

8. Şi casa unde avea să locuiască avea o curte legată de acestea, lucrată asemănător, precum şi o casă făcută la fel ca elamul, pentru fiica lui Faraon, pe care o luase Solomon.

9. Toate acestea erau din pietre de preţ, cioplite după măsură, pe dinăuntru şi pe dinafară, de la temelie pînă la streaşină, şi pe din afară pînă la curtea cea mare,

10. Care avea la temelie pietre mari şi de preţ, pietre de zece coţi şi de opt coţi,

11. Şi deasupra pietre de preţ, după această măsură, necioplite, şi cedri. Şi la curtea cea mare de jur-împrejur [erau] trei rînduri de [pietre] necioplite şi un rînd de [stîlpi de] cedru încrestaţi;

12. Aşa [era] şi la curtea dinăuntru a casei Domnului şi la elamul casei.

13. Şi a trimis împăratul Solomon la Tiros şi l-a adus pe Chiram de la Tiros,

14. Fiul unei femei văduve din seminţia lui Nephthalim, iar tatăl lui era un bărbat tirian, meşter în aramă, plin de măiestrie şi de pricepere şi de cunoştinţă, ca să facă orice fel de lucrări în aramă. Şi l-au adus la împăratul Solomon şi i-a făcut toate lucrările.

15. Şi a turnat cei doi stîlpi de la elamul casei; şi înălţimea unui stîlp era de optsprezece coţi şi grosimea stîlpului, de jur-împrejur, era de paisprezece coţi, şi adîncimea săpăturilor de pe stîlp era de patru degete; şi la fel la stîlpul al doilea.

16. Şi a făcut două capiteluri de aramă turnată pentru a fi puse pe vîrfurile stîlpilor; înălţimea unui capitel era de cinci coţi şi înălţimea celui de al doilea capitel era de cinci coţi.

17. Şi a făcut două mreje, ca să acopere capitelul stîlpilor, o mreajă la un capitel şi o mreajă la al doilea capitel; şi a făcut, ca un [lanţ] atîrnat, cîte două şiruri de rodii, prinse de mreajă, atîrnate rînd peste rînd; aşa a făcut şi la al doilea capitel.

18. Şi capitelurile de pe vîrfurile stîlpilor, [făcute] asemenea crinului, de patru coţi, precum în elam.

19. Şi peste capitelurile celor doi stîlpi, aproape de umflătura cea de dincolo de mreajă,

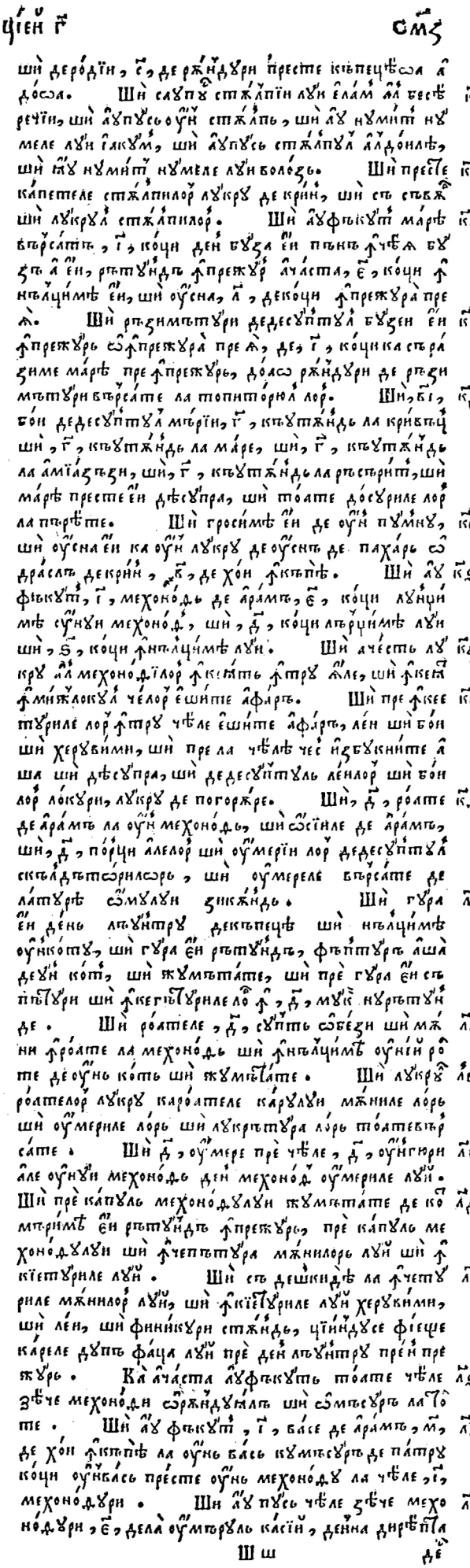

Biblia 1688, p. 247, col. 2

şi de rodii 200 de rînduri preste căpeţeaoa a dooa.

20. Şi s-au pus stîlpii lui elám al besêrecii: şi au pus un stîlp şi au numit numele lui Iacúm; şi au pus stîlpul al doilea şi i-au numit numele lui Volóz.

21. Şi preste capetele stîlpilor — lucru de crin; şi să săvîrşi lucrul stîlpilor.

22. Şi au făcut marea vărsată: 10 coţi — den buza ei pînă în cêea buză a ei, rătundă împrejur aceasta, 5 coţi — înălţimea ei şi usna 30 de coţi împrejurá pre ea.

23. Şi răzimături dedesuptul buzei ei împrejur o împrejura pre ea de 10 coţi, ca să razime marea pre împrejur; doao rînduri de răzimături vărsate la topitoriul lor.

24. Şi 12 boi dedesuptul mării: 3 căutînd la crivăţ şi 3 căutînd la mare şi 3 căutînd la amiazăzi şi 3 căutînd la răsărit; şi marea preste ei, deasupra, şi toate dosurile lor la părête.

25. Şi grosimea ei — de un pumnu; şi usna ei — ca un lucru de usnă de pahar, odraslă de crin; 2000 de hói încăpea.

26. Şi au făcut 10 mehonóth de aramă; 5 coţi lungimea unui mehonóth şi 4 coţi lărgimea lui şi 6 coţi înălţimea lui.

27. Şi acest lucru al mehonóthilor: încheiat întru iale şi încheiat în mijlocul celor ieşite afară.

28. Şi pre încheieturile lor întru cêle ieşite afară — lei şi boi şi heruvimi, şi pre la cêlea ce-s izbucnite aşa, şi deasupra şi dedesuptul leilor şi boilor — locuri, lucru de pogorîre.

29. Şi 4 roate de aramă — la un mehonóth, şi osiile de aramă; şi 4 porţi ale lor şi umerii lor dedesuptul scăldătorilor şi umerele vărsate, de laturea omului, zăcînd[10].

30. Şi gura ei denlăuntru de căpeţea şi nălţimea — un cotu; şi gura ei — rătundă, făptură aşa de un cot şi jumătate; şi pre gura ei — săpături; şi închegăturile lor — în 4 muchi, nu rătunde.

31. Şi roatele 4 — supt obezi; şi mîni în roate la mehonóth; şi înălţimea unii roate — de un cot şi jumătate.

32. Şi lucrul roatelor — lucru ca roatele carului; mînile lor şi umerile lor şi lucrătura lor — toate vărsate.

33. Şi 4 umere pre cêle 4 unghiuri ale unui mehonóth, den mehonóth — umerile lui.

34. Şi pre capul mehonothului, jumătate de cot mărimea ei, rătundă împrejur, pre capul mehonóthului, şi începătura mînilor lui şi închieturile lui.

35. Şi să deşchidea la închieturile mînilor lui şi închieturile lui heruvimi şi lei şi finicuri stînd, ţiindu-se fieştecarele după faţa lui pre denlăuntru, prenprejur.

36. Ca aceasta au făcut toate cêle zêce mehonóthi: o rînduială şi o măsură la toate.

37. Şi au făcut 10 vase de aramă, 40 de hói încăpea la un vas; cu măsură de patru coţi un vas preste un mehonóthu, la cêle 10 mehonóthuri.

38. Şi au pus cêle zêce mehonóthuri, 5 de la umărul casii den na direapta //

Ms. 45, p. 290

şi de roidii 200 de rînduri preste căpeţeala a doao.

20. [21.] Şi au pus stîlpii a lui elam a bisêricii; şi au pus preste un stîlpu şi i-au chemat numele lui Iacum şi au pus stîlpul al doilea şi i-au numit numele lui Voloz.

21. [22.] Şi preste capetile stîlpilor — lucru de crin dupre elam, de cîte 4 coţi, şi farmac preste amîndoi stîlpii şi pre deasupra coastelor boldu ca farmacul la grosime[93]; şi să săvîrşi lucrul stîlpilor.

22. [23.] Şi au făcut marea vărsată: 10 cu cotul den budza ei pînă în cêea budză a ei, rătundă împregiur aceasta, 5 coţi[94] — înălţimea ei şi[95] 30 cu cotul împregiură pre ea.

23. [24.] Şi răzămături dedesuptul budzii ei împregiur o împregiură pre ea 10 cu cotul, ca să razeme marea prenpregiur; doao *[290/2]* rînduri de răzămături vărsate întru topitoriul lui.

24. [25.] Şi 12 boi[96] dedesuptul mării: 3 căutînd la crivăţ şi 3 căutîndu la mare şi 3 căutînd la amiadzădzi şi 3 căutînd la răsărit; şi marea preste ei, deasupra, şi toate dosurile ei la părête.

25. [26.] Şi grosimea[97] ei — de un pumnu; şi usna ei — ca un lucru usnei păharului, odrasle de crin; 2000 de hoi încăpea.

26. [27.] Şi au făcut 10 mehonoth de aramă; 5 coţi lungimea a unii mehonóth şi 4 coţi lărgimea ei şi 6 cu cotul înălţimea ei.

27. [28.] Şi acesta lucru alor mehonóth: încheiat între ei şi încheiat întru mijlocul celor ieşite afară.

28. [29.] Şi pre încheieturile lor întru cêle ieşite afară — lei şi boi şi heruvimi, şi pre la cêle ce-s izbucnite aşa, şi deasupra şi dedesuptu a leilor şi a boilor[95] — lucruri a pogorîrei.

29. [30.] Şi 4 roate de aramă — la o mehonóth, şi osiile de aramă; şi 4 părţi ale lor şi umere lor dedesuptul scăldătorilor şi umere vărsate, decinde de om dzăcînd.

30. Şi gura lui denlontru de căpeţală şi sus cu cotul; şi gura lui — rătundă, făptură aşa de un cot şi de jumătate de cot; şi pre gura lui — mergături; şi încheieturile lor — în 4 muchi, nu rătunde.

31. [30.] Şi 4 rotile — suptu obedzi; şi mîini în roate în mehonóth; [32.] şi înălţimea a unii roate[99] — de un cot şi jumătate.

32. [33.] Şi lucrul roatelor — lucru ca roatelor carului; mîinile lor şi umerile lor şi lucrătura lor — toate vărsate.

33. [34.] Şi 4 umere pre cêle 4 unghiuri ai mehonóth uniia, den mehonóth — umerile ei.

34. [35.] Şi pre[100] capul ii mehonóth, jumătate de cot mărimea ei, rătundă împregiur, preste capul ii mehonóth, şi începătura mîinilor ei şi închegăturile ei,

35. Şi să dăşchidea începăturile mîinilor ei [36.] şi închegăturile ei heruvimi şi lei şi finicuri stîndu, ţiindu-să careleşi după faţa lui pre denlontru, prenpregiur.

36. [37.] După aceasta[101] au făcut toate[102] cêle 10 mehonóth: rîndu unul şi măsúră una la toate.

37. [38.] Şi au făcut 10 oale găunoase de aramă, 40 de hoi încăpea un gheoc de oală; cu măsură a patru coţi o găoace preste o mehonóth, la cêle 10 mehonóth.

38. [39.] Şi au pus cêle 10 mehonóth, 5 de la umărul casei den na dreapta

Ms. 4389, p. 324

şi supt măciuci era vărsate 100 de rînduri, aşijderea şi împrejurul măciucii cei a doaoa.[127]

20. [21.] Şi puse stîlpii în slomnul bisêricii: şi puse un stîlp şi-i puse numele Iacum; şi puse şi al doilea stîlp şi-i puse numele Valoz.

21. [22.] Şi în vîrful stîlpilor — lucru în chipul florii de crin; şi sfîrşi lucrul stîlpilor şi ca şi al slomnului.

22. [23.] [128]Şi făcu marea cea vărsată dentr-o usnă pînă într-alta: era largul 5 coţi şi de naltă de 5 coţi, iar împrejur grosul ei era de 30 de coţi.

23. [24.] Şi era săpătura pre den jos împrejur de 10 coţi.

24. [25.] Şi sta marea aşăzată pre 12 boi: şi 3 boi căuta spre miiazănoapte, iar 3 spre amiiazăzi şi 3 spre apus şi 3 spre răsărit; şi era toţi cu dosul unul spre dosul altuia, iar marea era dăsupra lor.

25. [26.] Şi usnele ei era ca usnele păharului den care crêşte crin[129], iar grosimea ei era mare; [27.] (şi o[130] făcu de încăpea într-însa ca 2000 de vêdre).

26. [27.] [131]Şi făcu zêce temelii de aramă; şi era o temelie cîte de 4 coţi de lungă şi de 4 coţi de lată şi de 3 coţi de naltă.

27. [28.] *[324/2]* Şi făptura temeliilor era împletită şi unde se împreuna era scobite.

28. [29.] Şi între cununi şi între bolte era scrişi lei şi boi şi heruvimi, aşijderea şi unde se împreuna dăsupra, iară dedăsuptul leilor şi al boilor spînzura ca nişte dălogi de aramă.

29. [30.] Şi la toate temeliile — cîte 4 roate şi bucêle[132] de aramă; şi răzima de 4 părţi cu umerele pre dedăsupt şi căuta una spre alta.

30. [31.] Iară gura vasului era denlăuntru, în vîrful capului, şi cît se vedea den afară era de un cot, tot rătund, aşijdera de un cot şi jumătate[133]; iară la colţurile stîlpilor era multe fêliuri de întărituri; şi mijloacele între stîlpi era în patru muchi, iar nu rătunde.[134]

31. [32.] Iar patru roate, care era împrejurul a patru unghiuri ale temeliilor, se împreuna una cu alta supt temelie; şi era o roată cîte de un cot şi jumătate de naltă.

32. [33.] Şi era roatele în făptura cestor ce sînt la cară; şi bucêlele[135] lor şi spiţele şi obêdele şi fericăturile — toate vărsate.

33. [34.] Că şi umerele de la toate colţurile ale unii temelii tot den temelie era vărsate şi împreunate.

34. [35.] Iar în vîrful temeliei era oarecum un lucru rătund de o jumătate de cot, bine meşteşuguită, cît se putea pune vasul dăsupra-i; şi avea toate întăriturile şi multe fêliuri de săpături într-însele.

35. [36.] Şi au săpat într-acêle table de aramă ce era şi pren colţuri heruvimi şi lei şi boi şi finici, ca în chipul omului cînd stă în picioare, ca să nu se paie că sînt scobite, ce numai de-abiia lipite prenprejur.[136]

36. [37.] Într-acestaşi chip au făcut zêce temelii de aramă vărsate într-o potrivă şi într-un chip, şi într-un chip săpate.

37. [38.] Şi au făcut zêce vase de aramă şi lua un vas cîte 40 de vêdre; şi au fost un vas cîte de 4 coţi şi puse un vas cîte pre o temelie.

38. [39.] Şi puse acêle zêce temelii, cinci despre partea bisêricii cea despre direapta,

Versiunea modernă

două sute de rodii în şiruri, împrejur, şi două sute de rînduri de rodii la al doilea capitel.

20. Şi a aşezat stîlpii elamului naosului; şi a aşezat un stîlp şi i-a pus numele Iacum şi a aşezat al doilea stîlp şi i-a pus numele Boloz.

21. Şi peste capetele stîlpilor elamului [era] lucrătură [asemenea] crinului; şi a terminat lucrul stîlpilor.

22. Şi a făcut marea turnată de zece coţi de la margine la margine, rotundă de jur-împrejur, de cinci coţi înălţime, iar rotunjimea gurii ei de treizeci de coţi de jur-împrejur.

23. Şi dedesubtul marginii ei, rezemători, care o înconjurau de jur-împrejur, zece coţi, ca să rezeme marea prinprejur; erau două rînduri de rezemători, turnate odată cu ea.

24. Şi dedesubtul mării, doisprezece boi: trei privind spre miazănoapte, trei privind către mare, trei privind spre miazăzi şi trei privind spre răsărit; şi marea era deasupra, peste ei, şi toate dosurile lor către perete.

25. Şi grosimea ei era de un lat de palmă; şi gura ei era ca lucrătura gurii unei cupe, asemenea florii de crin; două mii de hoi încăpeau [în ea].

26. Şi a făcut zece mechonoth de aramă; de patru coţi era lungimea unui mechonoth, şi lăţimea lui, de patru coţi, şi înălţimea lui, de şase coţi.

27. Şi lucrătura mechonothilor era aceasta: erau îmbinate între ele şi în mijloc erau îmbinate cu cele ieşite în afară.

28. Şi pe îmbinările cu cele ieşite în afară erau lei, boi şi heruvimi; şi la fel era la cele ieşite în afară, iar pe locurile de dedesubtul leilor şi boilor erau împletituri făcute să atîrne.

29. Şi la fiecare mechonoth erau patru roţi de aramă şi cu osii de aramă; şi pe cele patru laturi erau turnate poliţe, iar sub vasele de spălat erau poliţe turnate, deasupra omului, înclinate.

30. Şi gura ei dinăuntrul capitelului şi pînă sus era de un cot; şi gura ei era rotundă, ca la lucrările de acest fel, şi avea [pe lat] un cot şi jumătate; şi pe marginea ei erau săpate [podoabe]; şi îmbinările lor nu erau rotunde, ci în patru muchii.

31. Şi sub obezi erau cele patru roţi; şi osiile roţilor erau prinse de mechonoth; şi înălţimea unei roţi era de un cot şi jumătate.

32. Şi lucrul roţilor era ca lucrul roţii de car; osiile lor şi obezile lor şi spiţele lor şi lucrarea lor erau toate turnate.

33. Şi patru poliţe erau la cele patru colţuri ale unui mechonoth, poliţele lui [fiind parte] din mechonoth.

34. Şi în capătul de sus al mechonothului era o parte înaltă, rotundă de jur-împrejur, de o jumătate de cot, şi începutul osiilor şi încheieturile sale.

35. Şi se deschidea la încheieturile osiilor, şi pe încheieturi a săpat heruvimi, lei şi finici, care se ţineau fiecare în partea sa din faţă pe dinăuntru, de jur împrejur.

36. În felul acesta a făcut cele zece mechonothuri: o rînduială şi o măsură la toate.

37. Şi a făcut zece vase de aramă, de cîte patruzeci de hoi fiecare vas; măsura lor era de patru coţi, cîte un vas pe fiecare mechonoth, la cele zece mechonothuri.

38. Şi a aşezat cele zece mechonothuri, cinci pe latura din dreapta a casei,

Biblia 1688, p. 248, col. 1

despre răsărit şi 5 despre umărul casii den na stînga; şi marea, de la umărul casii den na direapta, despre răsărit, de la laturea răsăritului.

39. Şi au făcut Hiraám căldările şi herbîntătoarile 3 şi cofele; şi săvîrşi Hirám făcînd toate lucrurile carele au făcut lui Solomón împăratul în casa Domnului:

40. Stîlpi 2 şi boldurile stîlpilor pre capetele stîlpilor, doao; şi mrejile doao, ca să acopere amîndoao boldurile ciopliturile lor cêlea ce sînt preste stîlpi;

41. Şi rodiile 400 la amîndoao mrejile, doao rînduri de rodii la o mrêje, să acopere amîndoao boldurile preste amîndoi stîlpii;

42. Şi mehonóthurile zêce şi oalele zêce preste mehonóthuri;

43. Şi marea 1 şi boi 12 dedesuptul mării;

44. Şi căldările şi tigăile 3 şi cofele şi toate vasele cîte au făcut Hiraám împăratului Solomón, casii Domnului, şi stîlpii 48 ai casii împăratului şi casii Domnului.

45. Toate lucrurile împăratului cîte au făcut[11] Hiraám, tot — de aramă, nu era cumpănitură arămii ce au făcut toate lucrurile acêstea; den mulţime foarte, nu era săvîrşire la cumpănitura arămii care au făcut.

46. Întru împrejurul Iordánului le-au vărsat pre iale împăratul, întru grăsimea pământului, în mijlocul Sochóthului şi în mijlocul Gheiraánului.

47. Şi au dat împăratul Solomón toate vasele, den mulţime foarte nu era cumpănitură arămii.

48. Şi au făcut Solomón toate unêltele în casa Domnului: jîrtăvnicul cel de aur şi masa preste carea-s pîinile aducerii-înainte, de aur;

49. Şi luminătorile, 5 den direapta şi 5 den stînga, denaintea fêţii lui davír, de aur, încheiate; şi făcliile şi luminătorile şi mucările, de aur;

50. Şi pragurile şi zăvoarăle şi păharăle şi blidele şi cădêlniţile, de aur încheiate, şi ţîţînele uşilor casii ceii mai denlăuntru a sfintului sfintelor şi uşile casii besêricii, de aur.

51. Şi să plini tot lucrul carele au făcut Solomón în casa Domnului. Şi au băgat Solomón înlăuntru sfintele lui David, tătîni-său, şi toate sfintele lui Solomón, argintul şi aurul şi unêltele au dat la vistiiriile casii Domnului.

Cap 8

1. Atuncea adună împăratul Solomón pre toţi bătrînii lui Israíl şi pre toţi boiêrii fêliurilor, domnii seminţiilor fiilor lui Israíl, cătră împăratul Solomón, în Ierusalím, ca să aducă sicriiul făgăduinţii Domnului den cetatea lui David, acesta e Siónul,

2. În luna lui anín, la praznic, aceasta iaste luna a şaptea.

3. Şi au venit toţi bătrînii.

4. Şi rădicară preoţii sicriiul şi cortul mărturiei şi toate vasele cêle sfinte, cêle den /

Ms. 45, p. 290-291

despre răsărit şi 5 despre umărul casei den na stînga; şi marea, de la umărul casei den na dreapta, despre răsărit, şi la laturea răsăritului.

39. [40.] Şi au făcut Hiram căldările şi herbîndăturile, 3, şi cofêlele[103]; *[291/1]* şi săvîrşi Hiram făcînd toate lucrurile carele au făcut Solomon împăratul în casa Domnului:

40. [41.] Stîlpi 2 şi zimţii[104] stîlpilor pre capetile stîlpilor, doao; şi mrejile doao, ca să acopere amîndoao boldurile ciopliturilor cêlea ce sîntu preste stîlpi;

41. [42.] Şi roidiile 400, la amîndoao[105] mrejile, doao rînduri de roidii la o mrêje, să acopere amîndoao boldurile[106] preste amîndoi stîlpii;

42. [43.] Şi mehonóth 10 şi oale ⌊găunoase⌋[107] 10 preste mehonóth;

43. [44.] Şi marea una şi boii 12 dedesuptul mării;

44. [45.] Şi căldările şi tigăile 3 şi cofêlele şi toate vasele cîte au făcut Hiram împăratului Solomon, casei Domnului, ⌊şi stîlpii 48 casei împăratului şi casei Domnului.

45. Toate lucrurile împăratului cîte au făcut Hiram⌋, de aramă deodată⌋, [47.[108]] nu era cumpănitura arămii ce au făcut toate lucrurile acêstea; den mulţime foarte, nu era cumpănitura arămii săvîrşire cariia au făcut.⌋

46. Întru împregiurul Iordánului le-au vărsat pre iale împăratul, întru grăsimea pămîntului, întru mijlocul ⌊pămîntului⌋[109] Sochóth şi întru mijlocul Gheiran.

47. [48.] Şi au dat împăratul Solomon toate vasele, den mulţime foarte nu era cumpănitura aramei.

48. Şi au făcut Solomon toate unêltele în casa Domnului: jirtăvnicul cel de aur şi masa preste carea-s pîinele aducerii-înainte, de aur;

49. Şi luminătorile, 5 den dreapta şi 5 den stînga, denaintea fêţei lui davir, de aur, încheiate; şi făcliile ⌊şi sfêşnicile[110]⌋[111] şi fufêdzele şi mucările, de aur;

50. Şi pragurile şi zăvoarăle şi păharăle şi blidele şi cădêlniţile, de aur încheiate, şi încuitorile casei cei mai denlontru sfintului sfintelor şi uşile casei bisêrecii, de aur.

51. Şi să obîrşi tot lucrul carele au făcut Solomon întru casa Domnului. Şi au băgat Solomon înlontru sfintele lui David, tătîne-său, ⌊şi toate sfintele lui Solomon⌋, argintul şi aurul ⌊şi unêltele⌋ au dat la vistêrele casei Domnului.

Cap 8

1.[112] Atuncea adună împăratul Solomon pre toţi bătrînii Israil şi pre toţi boiêrii fêliurilor, domnii a seminţiilor fiilor Israil, cătră împăratul Solomon, în Ierusalim, [2.] ca să aducă săcriiul[113] Domnului den *[291/2]* cetatea David, acesta-i Sionul,

2. Întru luna thanin, întru praznic, aceasta iaste luna a opta.

3. Şi au venit toţi bătrînii.

4. Şi rădicară preuţii săcriiul şi cortul mărturiei şi toate vasele cêle sfinte, cêle den

Ms. 4389, p. 324-325

şi cinci *[325/1]* despre partea cea de spre stînga; iară marea o au aşăzat den direapta bisêricii, împotriva răsăritului, spre amiiazăzi.

39. [40.] Şi făcu Hirám căldările şi căuşăle şi cîrligele şi tot lucrul al lui Solomón împărat în bisêrica Domnului:

40. [41.] Doi stîlpi şi 2 legături[137] pre desupra cuiburilor stîlpilor; şi 2 mreji care acoperiia măciucile cêle den vîrful stîlpilor;

41. [42.] Şi 400 de rodii de aramă într-amîndoaoă mrejile, cîte 2 rînduri de rodii la o mreajă, ca să acopere amîndoaoă legăturile[138] de la amîndoi[139] stîlpii;

42. [43.] Şi zêce temelii şi zêce vase dăsupra temeliilor;

43. [44.] Şi o mare şi supt mare 12 boi;

44. [45.] Şi căldările şi căuşăle şi cîrligele, toate vasele care le-au făcut Hiram lui Solomon împărat în casa Domnului

45. Era tot de aramă (amestecată cu aur)[140].

46. Şi le-au vărsat în ţinutul Iordánului, la cîmp, în ţară grasă, între Sohoth şi între Sarham.[141]

47. Şi puse Solomon toate vasele în casa Domnului, iar de[142] multă greime de aramă ce era nu se putea cumpăni.

48. Şi făcu Solomon toate vasele în casa Domnului: altariu de aur şi masă de aur, pre carea punea pîinile punerii-înainte,

49. Şi sfêştnicele cêle de aur, cinci de-a direapta şi 5 de-a stînga, despre locul cel de rugă, unde veniia răspunsul lui Dumnezeu, tot de aur curat şi ca nişte flori de crin, şi pre dăsupra candele de aur şi mucări de aur;

50. Şi vêdrele şi furculiţele cêle cu 3 colţi şi păharăle şi piuliţele şi cădêlniţele, tot de aur curat, şi ţîţînile uşii bisêricii cei mai denlăuntru, carea se chiiamă sfinta sfintelor, şi uşile casei bisêricii, tot cu ţîţîni de aur.

51. Şi au sfîrşit tot lucrul care l-au făcut Solomon în casa Domnului. Şi au adus aurul şi argintul şi vasele[143] cêle ce le-au sfinţit tată-său, David, şi le-au pus la bisêrică, în cămara casei Domnului. *[325/2]*

Cap 8

1. [144]Atunci adună împăratul Solomon pre toţi bătrînii şi cei mai de frunte ai lui Israil şi pre toţi boiêrii neamurilor domniilor lui Israil în Ierusalim, ca să aducă sicriul făgăduinţei Domnului den cetatea lui David, adecă den Sion.[145]

2. Şi se strînseră la împăratul Solomon tot nărodul lui Israil în luna lui athanín[146], la praznic, că aceasta iaste luna a şaptea.

3. Şi mêrseră toţi bătrînii lui Israil.

4. [3.] Şi luară preoţii sicriul [4.] şi cortul mărturiei şi toate vasele cêle sfinte care era în

Versiunea modernă

către răsărit, şi cinci pe latura din stînga a casei; şi a pus marea în latura din dreapta a casei, către miazăzi şi răsărit.

39. Şi Chiram a făcut căldările şi cleştii şi cupele; şi a isprăvit Chiram toate lucrurile pe care i le-a făcut împăratului Solomon pentru casa Domnului:

40. Doi stîlpi şi coroanele capitelurilor din partea de sus a celor doi stîlpi; şi cele două mreje care să acopere cele două coroane ale capitelurilor de pe stîlpi;

41. Şi cele patru sute de rodii pentru cele două mreje, două şiruri de rodii pentru o mreajă, ca să acopere de jur împrejur cele două coroane ale capitelurilor peste amîndoi stîlpii;

42. Şi cele zece mechonothuri şi cele zece vase de pe mechonothuri;

43. Şi marea una şi cei doisprezece boi dedesubtul mării;

44. Şi căldările şi trei tigăi şi cupele şi toate lucrurile pe care i le-a făcut lui Solomon împăratul pentru casa Domnului; şi cei patruzeci şi opt de stîlpi ai casei împăratului şi ai casei Domnului.

45. Toate lucrurile împăratului pe care le-a făcut Chiram erau în întregime din aramă, [cît] nu se putea cîntări arama din care a făcut toate aceste lucruri; de multă ce era, nu se putea termina de cîntărit arama din care le-a făcut.

46. În preajma Iordanului le-a turnat împăratul, în pămînt gras, între Socchot şi Gheiran.

47. Şi a dat împăratul Solomon toate uneltele [necîntărite], căci de multe ce erau nu se putea cîntări arama.

48. Şi a făcut Solomon toate uneltele în casa Domnului: altarul cel de aur şi masa de aur pe care [se aduceau] pîinile punerii-înainte

49. Şi sfeşnicele, cinci la dreapta şi cinci la stînga, înaintea dabirului, din aur curat; şi făcliile şi candelele şi mucările, de aur;

50. Şi pragurile şi zăvoarele şi cupele şi vasele şi cădelniţele, de aur curat, şi ţîţînile uşilor casei dinăuntru, la sfînta sfintelor, şi uşile încăperii naosului, de aur.

51. Şi s-a împlinit toată lucrarea pe care a făcut-o împăratul Solomon pentru casa Domnului. Şi a adus Solomon în ea toate cele sfinte ale lui David, tatăl său, şi toate cele sfinte ale lui Solomon, argintul şi aurul şi uneltele, şi le-a pus în vistieriile casei Domnului.

Capitolul al 8-lea

1. Atunci i-a adunat Solomon pe toţi bătrînii lui Israel şi pe toţi mai-marii neamurilor, pe domnii seminţiilor fiilor lui Israel, la împăratul Solomon, în Ierusalim, ca să aducă chivotul legămîntului Domnului din cetatea lui David, care este Sionul,

2. La sărbătoarea din luna lui athanin, care este luna a şaptea.

3. Şi au venit toţi bătrînii.

4. Şi au ridicat preoţii chivotul şi cortul mărturiei şi toate uneltele cele sfinte care erau în

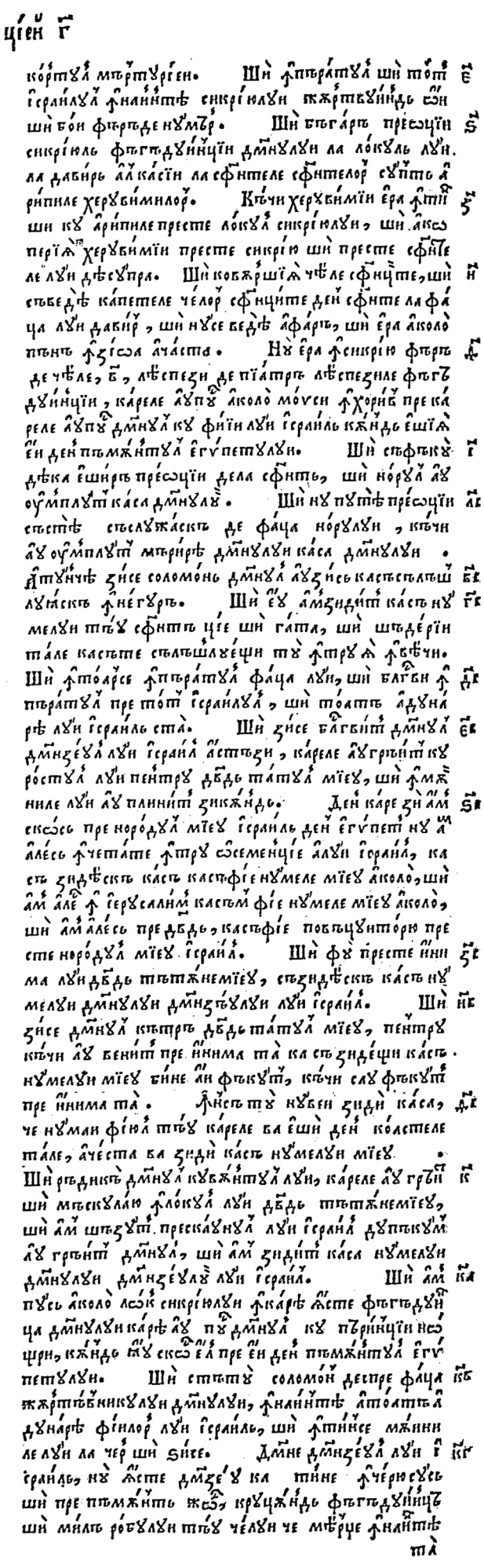

Biblia 1688, p. 248, col. 2

cortul mărturiei.

5. Şi împăratul şi tot Israílul — înaintea sicriiului, jîrtvuind oi şi boi fără de număr.

6. Şi băgară preoţii sicriiul făgăduinţii Domnului la locul lui, la davír al casii, la sfintele sfintelor, supt arípile heruvimilor,

7. Căci heruvimii era întinşi cu arípile preste locul sicriiului şi acoperiia heruvimii preste sicriiu şi preste sfintele lui deasupra.

8. Şi covîrşiia cêle sfinţite şi să vedea capetele celor sfinţite den sfinte la faţa lui davír şi nu se vedea afară, şi era acoló pînă în zioa aceasta.

9. Nu era în sicriiu, fără de cêle 2 lêspezi de piatră, lêspezile făgăduinţii, carele au pus acoló Móisi, în Horív, pre carele au pus Domnul cu fiii lui Israíl cînd ieşiia ei den pămîntul Eghípetului.

10. Şi să făcu deaca ieşiră preoţii de la sfînt şi norul au umplut casa Domnului.

11. Şi nu putea preoţii să stea să slujască de faţa norului, căci au umplut mărirea Domnului casa Domnului.

12. Atuncea zise Solomón: „Domnul au zis ca să sălăşluiască în negură.

13. Şi eu am zidit casă numelui tău sfîntă ţie şi gata şi şăderii tale, ca să te sălăşluieşti tu întru ea în vêci."

14. Şi întoarse împăratul faţa lui şi blagoslovi împăratul pre tot Israílul, şi toată adunarea lui Israíl sta

15. Şi zise: „Blagoslovit — Domnul, Dumnezeul lui Israíl, astăzi, carele au grăit cu rostul lui pentru David, tatul mieu, şi în mîinile lui au plinit, zicînd:

16. «Den care zi am scos pre norodul mieu Israíl den Eghípet, nu am ales în cetate întru o semenţie a lui Israíl, ca să zidească casă, ca să fie numele mieu acoló, şi am ales în Ierusalím ca să-mi fie numele mieu acoló şi am ales pre David ca să fie povăţuitoriu preste norodul mieu, Israíl.»

17. Şi fu preste inima lui David, tătîne-mieu, să zidească casă numelui Domnului Dumnezăului lui Israíl.

18. Şi zise Domnul cătră David, tatul mieu: «Pentru căci au venit pre inima ta ca să zideşti casă numelui mieu, bine ai făcut căci s-au făcut pre inima ta.

19. Însă tu nu vei zidi casa, ce numai fiiul tău, carele va ieşi den coastele tale, acesta va zidi casă numelui mieu.»

20. Şi rădică Domnul cuvîntul lui carele au grăit, şi mă sculaiu în locul lui David, tătîne-mieu, şi am şăzut pre scaunul lui Israíl, după cum au grăit Domnul, şi am zidit casa numelui Domnului Dumnezeului lui Israíl.

21. Şi am pus acoló loc sicriiului în carea iaste făgăduinţa Domnului, carea au pus Domnul cu părinţii noştri cînd i-au scos el pre ei den pămîntul Eghípetului."

22. Şi stătu Solomón despre faţa jîrtăvnicului Domnului, înaintea a toată adunarea fiilor lui Israíl, şi întinse mîinile lui la cer şi dzise:

23. „Doamne, Dumnezeul lui Israíl, nu iaste Dumnezeu ca tine în ceriu, sus, şi pre pămînt, jos, cruţînd făgăduinţă şi milă robului tău celui ce mêrge înaintea ta //

Ms. 45, p. 291-292

cortul mărturiei.

5. Şi împăratul şi tot Israil — înaintea săcriiului, jirtvuindu boi şi oi fără de număr.

6. Şi băgară preuţii săcriiul făgăduinţei Domnului la davir a casei, la locul ei, la sfintele sfinţilor[114], suptu áripile heruvimilor,

7. Căci heruvimii — întinşi cu áripile preste locul săcriiului şi acoperiia heruvimii preste săcriiu şi preste sfintele ei deasupra.

8. Şi covîrşiia cêle sfinţite şi să vedea capetele celor sfinţite dentru sfinte[115] la faţa lui davir şi nu să vedea afară, şi era acoló pînă în dzua aceasta.

9. [116]Nu era în săcriiu, fără cêle doao lêspezi de piatră, lêspedzi a făgăduinţei, carele au pus acoló Moisi, în Horiv, pre carele au pus Domnul cu fiii lui Israil cînd ieşiia ei den pămîntul Eghiptului.

10. [117]Şi să făcu dacă ieşiră preuţii den sfintu şi nuărul au împlut casa Domnului.

11. Şi nu putea preuţii să stea să slujască, de faţa norului[118], căci au împlut mărirea Domnului casa Domnului.

12. Atuncea[119] dzise Solomon: [120]„Domnul au dzis ca să să sălăşluiască în negură.

13. Şi eu am clădit casă numelui tău sfîntă ţie şi gata şi şedêrii tale, ca să te sălăşluieşti [121]întru el întru vêci."

14. Şi întoarse împăratul faţa lui şi blagoslovi ⌊împăratul[122]⌋ pre tot Israil, şi toată adunarea Israil sta

15. [123]Şi dzise: „Blagoslovit — Domnul, Dumnedzăul Israil, ⌊astădzi⌋, carele au grăit cu rostul lui pentru David, tată-mieu, şi întru mîinile lui pline, dzicîndu:

16. «Dentru care dzi am scos pre nărodul mieu Israil den Éghiptu, nu am ales cetate întru o seminţie a lui Israil, ca să clădească casă, ca să fie numele mieu acoló, ⌊şi am ales în Ierusalim ca să-mi fie numele mieu acoló⌋ şi am ales pre David ca să fie povăţitor preste nărodul mieu, Israil.»

17. [124]Şi fu pre inima lui David, tătîne-mieu, să clădească casă numelui Domnului Dumnedzăului Israil.

18. Şi dzise Domnul cătră David, tatăl mieu: «Pentru căci au venit pre inima ta ca să clădeşti casă numelui mieu, bine ai făcut căci s-au făcut pre inima ta.

19. Însă tu nu vei zidi casa, ce numai fiiul tău, carele va ieşi den coastele tale, *[292/1]* acesta va zidi casa numelui mieu.»

20. [125]Şi rădică Domnul cuvîntul lui carele au grăit, şi mă sculai pentru David, tătăl mieu. Şi am şedzut pre scaunul Israil, după cum au grăit Domnul, şi am clădit casa numelui Domnului Dumnedzăului Israil.

21. Şi am pus acoló săcriiului[126] loc întru[127] carea iaste făgăduinţa Domnului[128], carea au pus Domnul cu părinţii noştri cîndu i-au scos el pre ei den pămîntul Eghiptului."

22. Şi stătu Solomon despre faţa jirtăvnicului Domnului, înaintea a toată adunarea ⌊fiilor⌋ Israil, şi întinse mîinele lui în ceriu [23.] Şi întinse mîinile lui în cer [129]şi dzise:

23. [130]„Doamne, Dumnedzăul Israil, nu iaste Dumnedzău ca tu în cer, sus, şi pre pămîntu, jos, cruţînd făgăduinţa şi milă robului tău celui ce mêrge înaintea ta

Ms. 4389, p. 325-326

cortul mărturiei, şi le ducea preoţii şi leviţii.

5. [147]Iar împăratul Solomon şi tot nărodul lui Israil mergea înaintea sicriului, junghind boi şi berbeci fără de socot şi fără de număr.

6. Şi duseră preoţii sicriul de-l băgară în altar la locul lui, în casa Domnului, în sfînta sfinţilor, supt áripile heruvimilor,

7. Că heruvimii era cu áripile întinse dăsupra sicriului şi era heruvimii[148] stînd dăsupra sicriului şi dăsupra altariului celui de rugăciune al lui şi sfinţit.

8. Şi căuta capetele celor sfinţite den sfinte înaintea fêţei altariului, iar nu se iviia afară.

9. Şi în sicriu alt nimic nu era, [149]fără numai 2 table de piiatră, tablele făgăduinţei, care le pusêse acolea Moisí, în Horiv, cînd făgădui Domnul între feciorii lui Israil cînd ieşiia den ţara Eghípetului.

10. [150]De-acii deaca ieşiră preoţii den sfînta, iar un nor umplu casa Domnului.[151]

11. Şi nu putea preoţii să stea înaintea fêţei norului să slujască, că umplu slava casa Domnului.

12. Atunci zise Solomon: [152]„Domnul au zis să lăcuiască în negură.

13. Zidind am zidit casă, lăcaş ţie, să lăcuieşti într-însa în vêci."

14. Şi-şi întoarse împăratul faţa şi binecuvîntă pre tot Israilul şi pre toată adunarea lui Israil care sta acolea

15. [14.] Şi zise: [15.] [153]„Bine iaste cuvîntat astăzi Domnul Dumnezeul lui Israil, carele au grăit cu gura sa cătră tată-mieu, David, şi au umplut lui toate, zicînd:

16. «În zioa în carea am scos pre Israil, oamenii miei[154], den Eghípet, n-am ales altă cetate den toate neamurile întru Israil spre zidirea casei mêle şi spre lăcuinţa numelui mieu acoló, ce am ales să fie numele mieu în Ierusalim şi am ales pre David să fie biruitor preste Israil, oamenii miei.»

17. [155]Şi vru tată-mieu, David, să zidească casă numelui Domnului Dumnezeului lui Israil.

18. Iar Domnul au zis cătră tată-mieu, David: «Pentru căci ai cugetat în inima ta să zideşti casă numelui mieu, bine ai făcut căci ai cugetat aşa. *[326/1]*

19. Iar tu nu vei zidi mie casă, ce feciorul tău, carele va ieşi den trupul[156] tău, acela va zidi casă numelui mieu.»

20. Şi întări Domnul cuvîntul său şi rădică pre mine în locul tătîne-mieu, lui David. Şi şăzuiu pre scaunul lui Israil şi zidiiu casă numelui Domnului Dumnezeului lui Israil.

21. Şi am pus într-acel loc sicriul în care iaste făgăduinţa Domnului, care au făgăduit Domnul cu părinţii noştri în ieşirea lor den ţara Eghípetului."

22. Şi stătu Solomon înaintea[157] fêţei altariului Domnului, înaintea a toată strînsura lui Israil, şi-şi rădică mîinile cătră ceriu şi zise:[158]

23. [159]„Doamne, Dumnezeul lui Israil, nu iaste Dumnezeu sus, în cer, fără de tine, nici jos, pre pămînt, carele păzeşti făgăduinţa şi milostivniciia cu robii tăi carii umblă după voia ta

Versiunea modernă

cortul mărturiei.

5. Şi împăratul şi tot Israelul [mergeau] înaintea chivotului şi au jertfit oi şi boi fără de număr.

6. Şi preoţii au dus chivotul legămîntului Domnului la locul său, în dabirul casei, în sfînta sfintelor, sub aripile heruvimilor,

7. Pentru că heruvimii aveau aripile întinse peste locul chivotului şi acopereau heruvimii chivotul cu [capetele] celor sfinte ale lui pe deasupra.

8. Şi treceau [capetele] celor sfinte în afară, încît capetele lor se vedeau din cel sfînt, dinaintea dabirului, dar nu se vedeau de afară, şi stau acolo pînă în ziua aceasta.

9. Şi nu era [altceva] în chivot, în afară de cele două lespezi de piatră, lespezile legămîntului, pe care le pusese Moise acolo, la Choreb, prin care a făcut Domnul legămînt cu fiii lui Israel la ieşirea lor din pămîntul Egiptului.

10. Şi s-a făcut că, dacă au ieşit preoţii din cel sfînt, norul a umplut casa Domnului.

11. Şi nu puteau preoţii să stea să slujească din pricina norului, pentru că slava Domnului umpluse casa Domnului.

12. Atunci a zis Solomon: „Domnul a zis ca să sălăşluiască în negură.

13. Eu am zidit, în adevăr, o casă numelui tău sfînt, ţie pregătită, ca să te sălăşluieşti în ea pentru totdeauna."

14. Şi şi-a întors împăratul faţa lui şi a binecuvîntat tot Israelul, iar toată adunarea lui Israel stătea în picioare.

15. Şi a zis: „Binecuvîntat să fie astăzi Domnul Dumnezeul lui Israel, care a vorbit cu gura sa pentru David, tatăl meu, şi cu mîinile sale a împlinit [cuvîntul său], zicînd:

16. «Din ziua în care am scos poporul meu, pe Israel, din Egipt, n-am ales dintre vreo seminţie a lui Israel, nici o cetate în care să se zidească casă, pentru ca să fie numele meu acolo, ci am ales Ierusalimul, ca să fie numele meu acolo, şi pe David, ca să fie povăţuitor peste poporul meu, Israel.»

17. Şi a fost în inima lui David, tatăl meu, să zidească o casă numelui Domnului Dumnezeului lui Israel.

18. Şi a zis Domnul către David, tatăl meu: «Pentru că ai avut în inimă să zideşti o casă numelui meu, bine ai făcut că ţi-a fost la inimă.

19. Dar nu tu vei zidi casa, ci fiul tău, care va ieşi din coastele tale, acesta va zidi casă numelui meu.»

20. Şi a împlinit Domnul cuvîntul său pe care l-a rostit. Şi m-am ridicat eu în locul lui David, tatăl meu, şi m-am aşezat pe tronul lui Israel, după cum a grăit Domnul, şi am zidit casă numelui Domnului Dumnezeului lui Israel.

21. Şi am gătit acolo loc pentru chivotul în care este legămîntul Domnului, pe care l-a făcut Domnul cu părinţii noştri cînd i-a scos pe ei din pămîntul Egiptului."

22. Şi a stat Solomon înaintea altarului Domnului, în faţa întregii adunări a lui Israel, şi şi-a întins mîinile spre cer şi a zis:

23. „Doamne, Dumnezeul lui Israel, nu este Dumnezeu asemenea ţie sus, în cer, şi jos, pe pămînt, care să-şi păzească legămîntul şi îndurarea faţă de robul tău care umblă înaintea ta

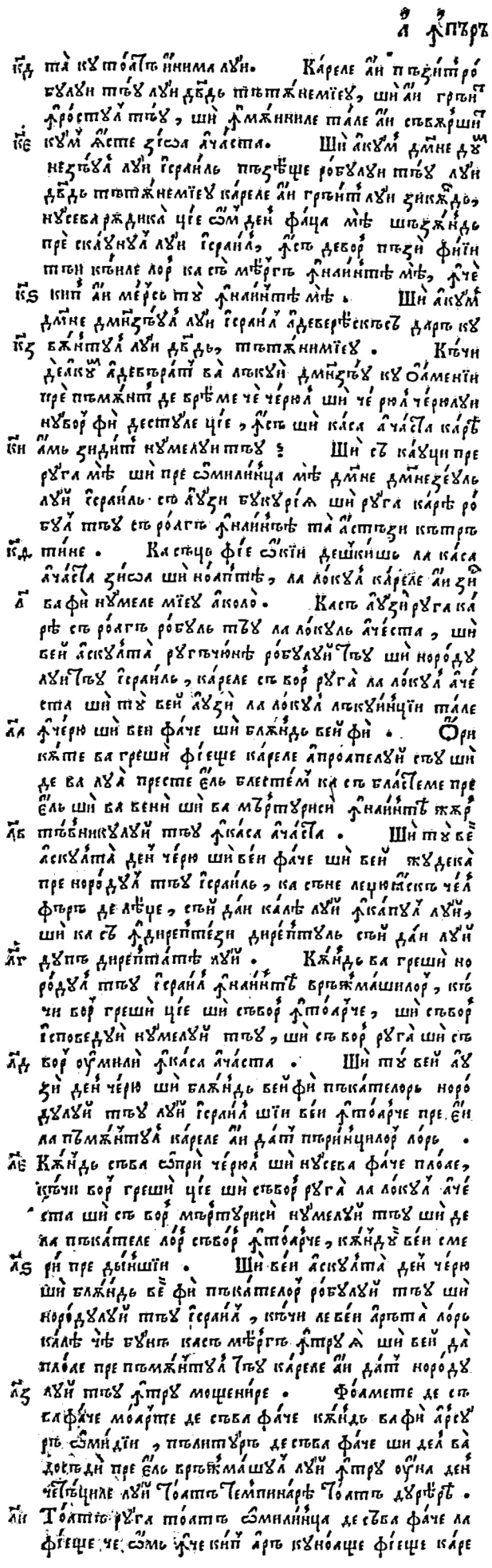

Biblia 1688, p. 249, col. 1

cu toată inima lui,

24. Carele ai păzit robului tău, lui David, tătîne-mieu, şi ai grăit în rostul tău şi în mîinile tale ai săvîrşit, cum iaste zioa aceasta.

25. Şi acum, Doamne, Dumnezăul lui Israíl, păzêşte robului tău, lui David, tătîne-mieu, carele ai grăit lui, zicînd: «Nu se va rîdica ţie om den faţa mea şăzînd pre scaunul lui Israíl, însă de vor păzi fiii tăi căile lor, ca să meargă înaintea mea în ce chip ai mers tu înaintea mea!»

26. Şi acum, Doamne, Dumnezăul lui Israíl, adeverească-să dară cuvîntul lui David, tătîni-mieu.

27. Căci de acum adevărat va lăcui Dumnezău cu oamenii pre pămînt? De vrême ce ceriul şi ceriul ceriului nu vor fi destule ţie, însă şi casa aceasta carea am zidit numelui tău?

28. Şi să cauţi pre ruga mea şi pre omilinţa mea, Doamne, Dumnezeul lui Israíl, să auzi bucuriia şi ruga carea robul tău să roagă înaintea ta, astăzi, cătră tine,

29. Ca să-ţi fie ochii deşchişi la casa aceasta zioa şi noaptea, la locul carele ai zis: «Va fi numele mieu acoló!»,

30. Ca să auzi ruga carea să roagă robul tău la locul acesta; şi vei asculta rugăciunea robului tău şi norodului tău, Israíl, carele să vor ruga la locul acesta, şi tu vei auzi la locul lăcuinţii tale, în ceriu, şi vei face şi blînd vei fi.

31. Oricîte va greşi fieştecarele aproapelui său şi de va lua preste el blestem ca să blasteme pre el şi va veni şi va mărturisi înaintea jîrtăvnicului tău, în casa aceasta,

32. Şi tu vei asculta den ceriu şi vei face şi vei judeca pre norodul tău, Israíl, ca să nelegiuiască cel fără de lêge, să-i dai calea lui în capul lui şi ca să îndireptezi direptul, să-i dai lui după direptatea lui.

33. Cînd va greşi norodul tău, Israíl, înaintea vrăjmaşilor, căci vor greşi ţie şi să vor întoarce şi să vor ispovedui numelui tău şi să vor ruga şi să vor umili în casa aceasta,

34. Şi tu vei auzi den ceriu şi blînd vei fi păcatelor norodului tău, lui Israíl, şi-i vei întoarce pre ei la pămîntul carele ai dat părinţilor lor.

35. Cînd să va opri ceriul şi nu se va face ploaie, căci vor greşi ţie, şi să vor ruga la locul acesta şi să vor mărturisi numelui tău şi de la păcatele lor să vor întoarce cîndu-i vei smeri pre dînşii,

36. Şi vei asculta den ceriu şi blînd vei fi păcatelor robului tău şi norodului tău, Israíl, căci le vei arăta lor calea cea bună ca să meargă întru ea şi vei da ploaie pre pămîntul tău, carele ai dat norodului tău întru moştenire.

37. Foamete de să va face, moarte de să va face, cînd va fi arsură, omidii, pălitură de să va face şi de-l va dosădi pre el vrăjmaşul lui întru una den cetăţile lui, toată tempinarea, toată durêrea,

38. Toată ruga, toată omilinţa de să va face la fieştece om, în ce chip ară cunoaşte fieştecare /

Ms. 45, p. 292

cu toată inima lui,

24. Carele ai păzit robului tău, lui David, tătîne-mieu, şi ai grăit întru rostul tău şi întru mîinile tale ai săvîrşit, cum iaste dzua aceasta.

25. Şi acum, Doamne, Dumnedzăul Israil, cruţă robului ⌊tău⌋ David[131], carele ai grăit lui, dzicînd: [132]«Nu să va rădica ţie om dentru faţa mea şedzînd pre scaunul Israil, însă de vor păzi fiii tăi căile lor[133], ca să margă înaintea mea în ce chip ai mersu înaintea mea!»

26. Şi acum, Doamne, Dumnedzăul Israil, adeverească-să dară cuvîntul tău lui David, tătîne-mieu!

27. Căci de cu adevărat va lăcui Dumnedzău ⌊cu oamenii⌋ pre pămîntu? În vrême ce ceriul şi ceriul ceriului nu vor fi dăstule ţie, însă şi casa aceasta carea am clădit numelui tău?

28. Şi să cauţi pre ruga mea şi pre umilinţa mea, Doamne, Dumnedzăul Israil, să audzi bucuriia şi ruga carea robul tău să roagă înaintea ta, astădzi, cătră tine,

29. Ca să-ţi fie ochii deşchişi la casa aceasta dzua şi noaptea, la locul carele ai dzis: [134]«Fi-va numele mieu acoló!»,

30. [29.] Ca să audzi ruga carea să roagă robul tău la locul acesta ⌊dzua şi noaptea⌋[135]; [30.] şi vei asculta rugăciunea robului tău [136]şi nărodului tău, Israil, carele să vor ruga la locul acesta, şi tu vei audzi la locul lăcuinţei tale, în cer, şi vei face şi blînd vei fi.

31. Oricîte va greşi careleşi aproapelui său şi dă va lua preste el blăstăm ca să blasteme pre el şi va veni şi va mărturisi înaintea jirtăvnicului tău, întru casa aceasta,

32. Şi tu vei asculta den cer şi vei face şi vei judeca preste nărodul tău, Israil, ca să să fărădelegiuiască cel fărădelége, să-i dai calea lui în capul lui şi ca să îndreptedzi dreptul, să-i dai lui după dreptatea lui *[292/2]*.

33. Cînd va greşi nărodul tău, Israil, înaintea nepriêtenilor, căci vor greşi ţie şi să vor întoarce şi să vor ispovedui numelui tău şi să vor ruga şi să vor umili întru casa aceasta,

34. Şi tu vei audzi den cer şi blînd vei fi păcatelor nărodului tău, lui Israil, şi-i vei întoarce pre ei la pămîntul carele ai dat părinţilor lor.

35. Cînd să va opri ceriul şi nu să va face ploaie, căci vor greşi ţie, şi să vor ruga la locul acesta şi să vor mărturisi numelui tău şi de la păcatele lor să vor întoarce cîndu ii vei smeri pre înşii,

36. Şi vei asculta den cer şi blîndu vei fi păcatelor robului tău şi nărodului tău, Israil, căci le vei arăta lor calea cea bună ca să margă întru ea şi vei da ploaie preste pămîntul tău, carele ai dat nărodului tău întru moştiienire[137].

37. Foamete de să va face, moarte de să va face, cînd va fi pîrjol, lăcustă, polegniţă de să va face şi de-l va dosădi pre el vrăjmaşul lui într-una den cetăţile lui, toată tîmpinarea, toată durêrea,

38. Toată ruga, toată umilinţa de să va face la fieştece om, în ce chip are cunoaşte apipăirea inemei lui fieştecarele

Ms. 4389, p. 327

cu toată inima lor,

24. Carele ai păzit cu robul tău, tată-mieu, David, cum i-ai făgăduit şi cu gura ta ai grăit, iar cu mîinile tale ai obîrşit şi pînă într-această zi de astăzi obîrşăşti.

25. Şi acum, Doamne, Dumnezeul lui Israil, păzêşte pre robul tău, tată-mieu David, cum ai grăit lui, zicînd: [160]«Nu va scădea den tine bărbat de la faţa mea care să şază pre scaunul lui Israil, numai de vor păzi feciorii tăi porîncile mêle şi căile mêle şi să umble pre dînsele înaintea mea cum ai umblat şi tu!»

26. Şi acum, Doamne, Dumnezeul lui Israil, întărêşte şi încredinţează cuvîntul tău care l-ai făgăduit tătîne-mieu, lui David!

27. Că de vrême ce lăcuiêşte cu adevărat Dumnezeu cu oamenii pre pămînt? Şi de vrême ce ceriul şi ceriurile ceriurilor nu te pot încăpea, dară încă cu cît mai mult această casă carea o am zidit numelui tău?

28. Ce caută spre rugăciunea robului tău şi ascultă rugămintea şi rugăciunile, Doamne, Dumnezeul mieu, cu care se roagă astăzi robul tău înaintea ta,

29. Să fie ochii tăi dăşchişi spre această casă zioa şi noaptea, de care ai zis: [161]«Să fie numele mieu acolea!»,

30. [29.] Să auză rugăciunile cu care se vor ruga cătră tine într-acest loc robii tăi, [30.] să auzi şi rugăciunea mea, robului tău, [162]şi a lui Israil, nărodul tău, cînd ţi se vor ruga într-acest loc, şi tu să-i auzi în locul lăcaşului tău, în cer, şi, auzindu-i, să-i miluieşti.

31. Şi de va greşi vreun om vecinului său şi de va jura şi va veni şi va mărturisi înaintea[163] fêţei altariului tău, în casa aceasta,[164]

32. Tu auzi den cer şi fă judecată lui Israil, nărodul tău, şi osîndêşte pre acela şi să dai calea lui pre capul lui, iar pre cel direpţ să-l iz-*[327/2]* băveşti şi să plăteşti lui după direptatea lui.

33. Cînd va greşi nărodul tău, Israil, înaintea vrăjmaşilor săi, căci vor greşi ţie, şi apoi se vor întoarce şi se vor mărturisi numelui tău şi se vor ruga şi vor face rugăciuni cătră tine într-această casă,

34. Tu-i auzi den cer şi fii milostiv pentru greşalele lui Israil, nărodul tău, şi să-i întorci în ţara carea o ai dat părinţilor lor.

35. Cînd se vor închide ceriurile de nu va ploaoă, pentru păcatele lor, şi ţi se vor ruga într-acest loc şi se vor mărturisi numelui tău şi se vor întoarce den păcatele lor cîndu-i vei smeri,

36. Auzi-i den cer şi fii milostiv pentru greşalele robilor tăi, nărodului tău, lui Israil, şi să le arăţi calea cea bună, să umble pre dînsa, şi să dai lor ploaie în ţara ta, carea o ai dat moşie oamenilor tăi.

37. De va fi foamete sau moarte în ţară şi omide şi lăcuste, sau de-i vor scîrbi şi-i vor năcăji vrăjmaşii lor, sau se va face la vreuna den cetăţile lor vreo întărîtare şi împotrivire, sau vreo rană şi vătămare,

38. Toată rugăciunea şi toată cêrerea, de va fi de la tot nărodul lui Israil, cît va pricêpe fieştecine

Versiunea modernă

cu toată inima lui;

24. [Legămîntul] pe care l-ai ţinut faţă de robul tău, David, tatăl meu, şi ce i-ai grăit tu cu gura ta ai şi împlinit cu mîna ta, ca în ziua aceasta.

25. Şi acum, Doamne, Dumnezeul lui Israel, ţine faţă de robul tău David, tatăl meu, [făgăduinţa ta], cînd i-ai zis: «Înaintea mea nu vei fi lipsit [de faptul ca] un bărbat din tine [să fie] aşezat pe tronul lui Israel, dacă vor lua aminte fiii tăi la căile lor, ca să umble înaintea mea, în ce chip ai umblat tu înaintea mea!»

26. Şi acum, Doamne, Dumnezeul lui Israel, adeverească-se dară cuvîntul tău către David, tatăl meu!

27. Şi de acum, cu adevărat, va locui Dumnezeu cu oamenii pe pămînt? De vreme ce cerul şi cerul cerului nu te pot cuprinde, oare cum [te va putea cuprinde] casa aceasta pe care am zidit-o numelui tău?

28. Caută spre ruga mea şi spre umilinţa mea, Doamne, Dumnezeul lui Israil, ca să auzi bucuria şi ruga cu care se roagă robul tău înaintea ta, astăzi, către tine,

29. Ca să fie ochii tăi deschişi spre casa aceasta, ziua şi noaptea, spre locul despre care ai zis: «Numele meu va fi acolo!»,

30. Ca să auzi rugăciunea cu care se roagă robul tău în locul acesta; şi ascultă cererea robului tău şi a poporului tău, Israel, cu care se vor ruga din locul acesta, şi auzi-o din locul locuinţei tale, din cer, şi o vei împlini şi vei fi iertător.

31. Oricîte va greşi cineva aproapelui său şi de-şi va lua asupră-şi blestem ca să se blesteme pe sine şi va veni şi va mărturisi înaintea altarului tău, în casa aceasta,

32. Atunci tu ascultă-l din cer şi fă şi judecă poporul tău, Israel, încît cel nelegiuit să fie arătat de nelegiuit şi calea lui să fie întoarsă asupra capului său, iar cel drept să fie îndreptăţit şi să-i dai lui după dreptatea lui.

33. Cînd va cădea poporul tău, Israel, înaintea vrăjmaşului, pentru că au păcătuit împotriva ta, şi se vor întoarce şi se vor mărturisi numelui tău şi se vor ruga şi se vor umili în casa aceasta,

34. Tu să-i asculţi din cer şi să fii blînd păcatelor poporului tău, Israel, şi să-i întorci pe ei la pămîntul pe care li l-ai dat părinţilor lor.

35. Cînd se va închide cerul şi nu va fi ploaie, pentru că au păcătuit împotriva ta, şi se vor ruga la locul acesta şi se vor mărturisi numelui tău şi se vor întoarce de la păcatele lor cînd îi vei smeri pe ei,

36. Tu să-i asculţi din cer şi să fii blînd păcatelor robului tău şi ale poporului tău, Israel, şi să le arăţi lor calea cea bună pe care să umble şi să le dai ploaie pe pămîntul pe care l-ai dat poporului tău ca moştenire.

37. De se va face foamete, de se va face moarte din pricina arşiţei, ori lăcuste, ori tăciune, sau dacă ar fi împresuraţi de duşman în vreuna dintre cetăţile sale, în orice năpastă şi în orice durere,

38. Toată ruga, toată umilinţa vreunui om, după cum îşi cunoaşte fiecare

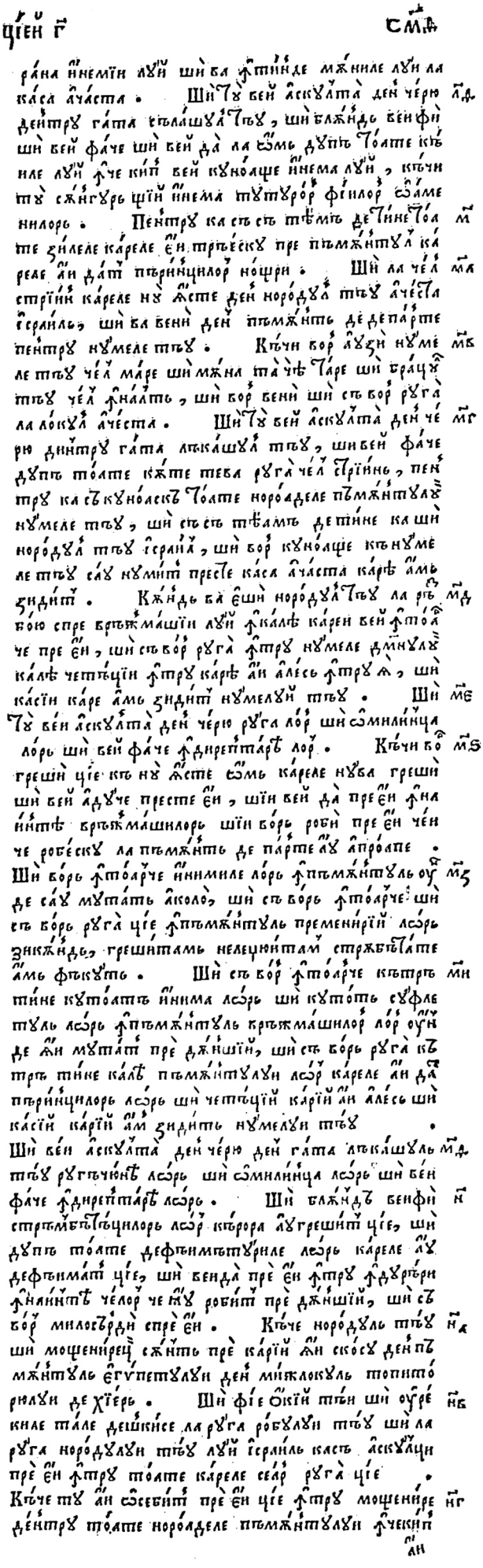

Biblia 1688, p. 249, col. 2

rana inemii lui şi va întinde mînile lui la casa aceasta,

39. Şi tu vei asculta den ceriu, dentru gata sălaşul tău, şi blînd vei fi şi vei face şi vei da la om după toate căile lui, în ce chip vei cunoaşte inema lui, căci tu sîngur ştii inema tuturor fiilor oamenilor,

40. Pentru ca să să teamă de tine toate zilele carele ei trăiescu pre pămîntul carele ai dat părinţilor noştri.

41. Şi la cel striin, carele nu iaste den norodul tău acesta, Israíl, şi va veni den pămînt de departe pentru numele tău,

42. Căci vor auzi numele tău cel mare şi mîna ta cea tare şi braţul tău cel înalt şi vor veni şi să vor ruga la locul acesta,

43. Şi tu vei asculta den ceriu, dintru gata lăcaşul tău, şi vei face după toate cîte te va ruga cel striin, pentru ca să cunoască toate noroadele pămîntului numele tău şi să să têamă de tine ca şi norodul tău, Israíl, şi vor cunoaşte că numele tău s-au numit preste casa aceasta carea am zidit.

44. Cînd va ieşi norodul tău la războiu spre vrăjmaşii lui, în calea care-i vei întoarce pre ei, şi să vor ruga întru numele Domnului calea cetăţii întru carea ai ales întru ea şi casii care am zidit numelui tău,

45. Şi tu vei asculta den ceriu ruga lor şi omilinţa lor şi vei face îndireptarea lor.

46. Căci vor greşi ţie, că nu iaste om carele nu va greşi, şi vei aduce preste ei şi-i vei da pre ei înaintea vrăjmaşilor şi-i vor robi pre ei cei ce robescu la pămînt departe au aproape

47. Şi vor întoarce inimile lor în pămîntul unde s-au mutat acoló şi să vor întoarce şi să vor ruga ţie în pămîntul premenirii lor, zicînd: «Greşit-am, nelegiuit-am, strîmbătate am făcut!»,

48. Şi să vor întoarce cătră tine cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, în pămîntul vrăjmaşilor lor, unde i-ai mutat pre dînşii, şi să vor ruga cătră tine calea pămîntului lor carele ai dat părinţilor lor şi cetăţii carii ai ales şi casii carii am zidit numelui tău,

49. Şi vei asculta den ceriu, den gata lăcaşul tău, rugăciunea lor şi omilinţa lor şi vei face îndireptarea lor;

50. Şi blînd vei fi strîmbătăţilor lor cărora au greşit ţie şi după toate defăimăturile lor carele au defăimat ţie şi vei da pre ei întru îndurări înainte a celor ce i-au robit pre dînşii şi să vor milosîrdi spre ei,

51. Căce norodul tău şi moştenire-ţi sînt, pre carii i-ai scosu den pămîntul Eghípetului, den mijlocul topitoriului de hier.

52. Şi fie ochii tăi şi urechile tale deşchise la ruga robului tău şi la ruga norodului tău, lui Israíl, ca să asculţi pre ei întru toate carele se-ar ruga ţie,

53. Căce tu ai osebit pre ei ţie întru moştenire dentru toate noroadele pămîntului, în ce chip //

Ms. 45, p. 292-293

şi va întinde mîinile lui la casa aceasta,

39. Şi tu vei asculta den cer, dentru gata sălaşiul tău, şi blînd vei fi[138] şi vei da la om după toate căile lui, în ce chip vei cunoaşte inima lui, că tu prea însuţi ştii inima tuturor[139] oamenilor,

40. Pentru ca să să teamă de tine toate[140] dzilele carele ei trăiescu pre pămîntu carele ai dat părinţilor noştri.

41. Şi la cel striin, carele nu iaste dentru nărodul tău, Israil, acesta, [42.] şi va veni den pămîntu ⌊de⌋ departe pentru numele tău,

42. Pentru căci vor audzi numele tău cel mare şi mîna ta cea tare şi braţul tău cel înaltu, şi vor veni şi să vor ruga la locul acesta,

43. Şi tu vei asculta[141] den ceriu, dentru gata lăcaşul tău, şi vei face după toate cîte te va ruga cel striinu, pentru ca să cunoască toate năroadele pămîntului numele tău şi să să tême de tine ca şi nărodul tău, Israil, şi vor cunoaşte că numele tău să pomenêşte preste casa aceasta care am clădit.

44. Cînd va ieşi nărodul tău la război pre nepriêtenii lui, întru calea carea-i vei întoarce pre ei, şi să vor ruga întru numele Domnului calea cetăţii întru carea ai ales întru ea şi casei care-i am clădit numelui tău,

45. Şi tu vei asculta den ceriu ruga lor şi umilinţa lor şi vei face îndreptarea ei.

46. Căci vor greşi ţie, *[293/1]* [142]căci nu iaste om carele nu va greşi, şi vei aduce preste ei şi vei da pre ei înaintea nepriêtenilor lor şi-i vor robi pre ei cei ce robescu la pămîntu departe au aproape

47. Şi vor întoarce inimile lor în pămîntul unde s-au mutat acoló şi să vor întoarce şi să vor ruga ţie în pămîntu premenirei lor, dzicîndu: «Greşit-am, fărădelegiuit-am, strîmbat-am[143]!»,

48. Şi să vor întoarce cătră tine cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, în pămîntul vrăjmaşilor lor, unde i-ai mutat pre înşii, şi să vor ruga cătră tine calea pămîntului lor carele ai dat părinţilor lor şi cetăţii carii ai ales şi casei carii am clădit numelui tău,

49. Şi vei asculta dentru cer, den gata lăcaşul tău, rugăciunei lor şi umilinţei lor şi vei face îndreptarea lor;

50. Şi blîndu vei fi strîmbătăţilor lor cărora au greşit ţie şi după toate dăfăimăturile lor carele au dăfăimat ţie şi vei da pre ei întru îndurări înaintea celora ce i-au robit pre înşii şi să vor îndura pre ei,

51. Căci nărodul tău şi moştnenire-ţi sîntu, pre carii i-ai scos den pămîntul Eghíptului, den mijlocul topitoriului de fier.

52. Şi fie ochii tăi şi urechile tale dăşchise la ruga robului tău şi la ruga nărodului tău, Israil, ca să asculţi pre ei întru toate carele s-are ruga ţie,

53. Căci tu ai usăbit pre ei şie întru moştnenire dentru toate năroadele pămîntului, în ce chip

Ms. 4389, p. 326-327

durêrea den inima sa şi va rădica mîinile sale în casa aceasta,

39. Tu, auzindu-i den cer, den locul lăcaşului tău, să le fii milostiv şi să faci şi să plăteşti fieştecui după toată calea lui, precum vei vedea inima lui, (că numai tu însuţi ştii inimile tuturor feciorilor omeneşti),[165]

40. Ca să se teamă de tine în toate zilele în cîte vor trăi ei pre pămîntul care l-ai dat părinţilor noştri.

41. Şi streinii carii nu sînt den nărodul tău, den Israil, şi de vor veni pentru numele tău şi se vor ruga într-acest loc,

42. [41.] (Auzind de numele tău cel mare şi de tăriia ta cea mare şi de braţul tău, [42.] numaidecît, cum vor veni,) să-i asculţi după ruga lor care vor face într-acest loc

43. Şi să-i auzi den cer, den lăcaşul tău, şi să faci după cum te vor cêre acei streini, ca să se învêţe toate năroadele pămîntului a se tême de numele tău ca şi Israil, nărodul tău, şi să priceapă că numele tău se va chiema într-această casă carea o am zidit.

44. Iară de va ieşi nărodul tău la războiu împotriva vrăjmaşilor lor, pre calea carea-i vei trimite, te vor ruga împotriva căii cetăţii pre carea-i vei întoarce şi se vor ruga numelui Domnului, întorcîndu-se pre calea cetăţii carea o ai ales ţie, în bisêrica carea o am[166] zidit numelui tău,

45. Ascultă den cer *[327/1]* rugăciunea lor şi rugămintele lor şi fă cu dînşii direptate.

46. [45.] Şi cîndu-ţi vor greşi, [46.] [167](că nu iaste om care să nu greşască,) şi-i vei da înaintea vrăjmaşilor lor şi-i vor robi cei de dăparte sau cei de aproape,

47. Iar ei îşi vor întoarce inimile în ţara în carea vor fi robi şi, întorcîndu-se acoló, se vor ruga în ţara în carea vor fi robiţi şi vor zice : «Greşit-am şi am făcut fărădelêge şi strîmbătate!»,

48. Şi se vor întoarce cătră tine cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, în ţara vrăjmaşilor lor, unde vor fi duşi, şi te vor ruga spre căile ţării lor carea o ai dat părinţilor lor şi spre cetatea carea o ai ales şi spre casa carea o am zidit numelui tău,[168]

49. Şi ascultă den cer, den lăcaşul tău, ruga şi rugăciunea lor şi fă lor judecată;

50. Şi să te milostiveşti pre acei nedirepţi, carii au greşit ţie, şi după toate lepădările lor ce se-au lepădat de tine să-i dai întru milă şi îndurare înaintea tuturor celor ce i-au robit şi i-au prădat, şi să-i miluiască,

51. Că sînt nărodul tău şi moşiia ta, carii i-ai scos den ţara Eghípetului, den mijlocul cuptoriului celui de fier.

52. Şi să fie ochii tăi şi urechile tale dăşchise spre rugăciunea robului tău şi spre rugăciunea lui Israil, nărodul tău, şi să-i asculţi de toate de cîte se vor ruga ţie,

53. Că tu i-ai ales ţie întru moşie den toate năroadele şi den toţi oamenii de pre pămînt, cum

Versiunea modernă

suferinţa inimii lui şi îşi va întinde mîinile spre casa aceasta,

39. Tu să asculţi din cer, din lăcaşul tău cel gătit, şi să fii blînd şi să împlineşti [ruga sa] şi să-i dai omului după toate căile lui, după cum îi cunoşti inima lui, căci doar tu cunoşti inima tuturor fiilor oamenilor,

40. Ca să se teamă de tine în toate zilele cît vor trăi pe pămîntul pe care l-ai dat părinţilor noştri.

41. Şi străinului care nu este din poporul acesta al tău, Israel, care va veni dintr-o ţară îndepărtată, pentru numele tău,

42. Căci vor auzi de numele tău cel mare şi de mîna ta cea tare şi de braţul tău cel înalt şi vor veni şi se vor ruga la locul acesta.

43. Tu să-l asculţi din cer, din lăcaşul tău cel gătit, şi să împlineşti toate cîte te va ruga acel străin, pentru ca toate popoarele pămîntului să cunoască numele tău şi să se teamă de tine, ca şi poporul tău, Israel, şi să ştie că numele tău este numit peste casa aceasta pe care am zidit-o.

44. Cînd va ieşi poporul tău la război împotriva vrăjmaşilor săi, pe calea pe care îi vei trimite pe ei, şi se vor ruga în numele Domnului spre cetatea pe care ai ales-o tu şi spre casa pe care am zidit-o eu numelui tău,

45. Să asculţi din cer rugăciunea lor şi umilinţa lor şi să le faci dreptate.

46. Cînd vor păcătui împotriva ta, pentru că nu este om care să nu păcătuiască, şi vei aduce peste ei [vrăjmaşi] şi-i vei da înaintea vrăjmaşilor, şi îi vor duce pe ei robii care-i vor robi în pămînt [aflat] departe sau aproape

47. Şi din ţara strămutării lor, îşi vor întoarce inimile şi se vor întoarce să ţi se roage ţie din ţara strămutării lor, zicînd: «Am păcătuit, am făcut nelegiuire, am făcut strîmbătate!»,

48. Şi se vor întoarce către tine cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, din ţara vrăjmaşilor lor, unde i-ai strămutat pe ei, şi se vor ruga ţie către calea pămîntului lor pe care l-ai dat părinţilor lor şi către cetatea pe care ai ales-o şi către casa pe care am zidit-o numelui tău,

49. Tu să asculţi din cer, din lăcaşul tău cel gătit, rugăciunea lor şi umilinţa lor şi să le faci dreptate;

50. Şi să fii blînd cu strîmbătăţile prin care ţi-au greşit ţie şi cu toate defăimările prin care te-au defăimat pe tine şi să le dai să afle îndurare înaintea celor care i-au robit, ca să se îndure de ei,

51. Căci ei sînt poporul tău şi moştenirea ta, pe care ai scos-o din pămîntul Egiptului, din mijlocul cuptorului de topit fier.

52. Fie ochii tăi şi urechile tale deschise la ruga robului tău şi la ruga poporului tău, Israel, ca să-i asculţi în toate cele ce s-ar ruga ei către tine,

53. Pentru că tu i-ai ales pe ei ca să fie moştenirea ta dintre toate popoarele pământului, după cum

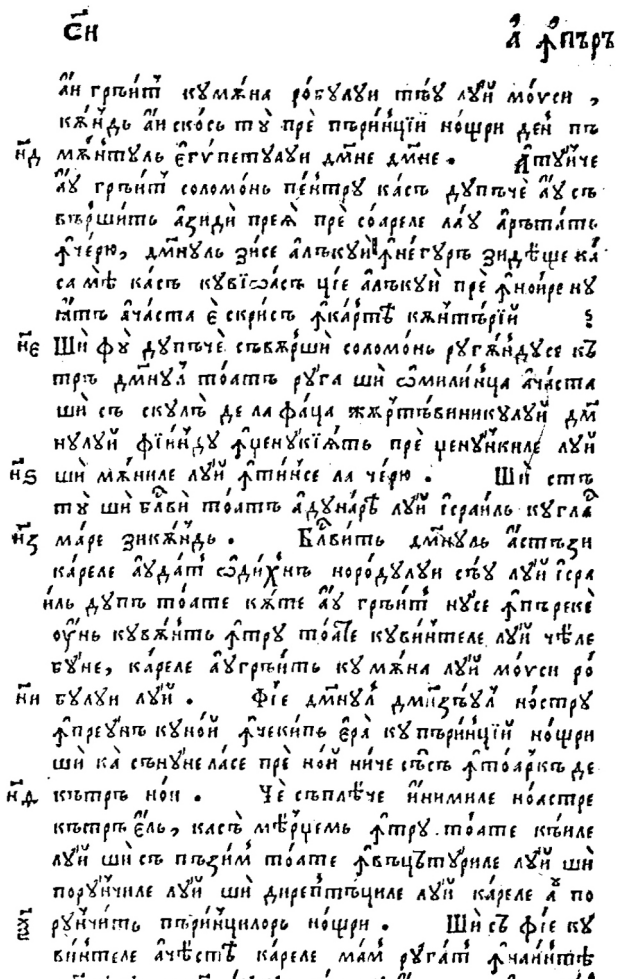

Biblia 1688, p. 250, col. 1

ai grăit cu mîna robului tău, lui Móisi, cînd ai scos tu pre părinţii noştri den pămîntul Eghípetului, Doamne, Doamne!"

54. Atunce au grăit Solomón pentru casă, după ce au săvîrşit a zidi pre ea: „Pre soarele l-au arătat în ceriu Domnul, zise a lăcui în negură: «Zidêşte casa mea, casă cuvioasă ţie a lăcui pre înnoire!»" Nu, iată, aceasta e scrisă în Cartea Cîntării?

55. Şi fu după ce săvîrşi Solomón rugîndu-se cătră Domnul toată ruga şi omilinţa aceasta, şi să sculă de la faţa jîrtăvnicului Domnului, fiindu îngenuchiiat pre genunchile lui, şi mîinile lui întinse la ceriu,

56. Şi stătu şi blagoslovi toată adunarea lui Israíl cu glas mare, zicînd:

57. „Blagoslovit — Domnul astăzi, carele au dat odihnă norodului său, lui Israíl, după toate cîte au grăit! Nu se împăreché un cuvînt întru toate cuvintele lui cêle bune, carele au grăit cu mîna lui Móisi, robului lui.

58. Fie Domnul Dumnezăul nostru împreună cu noi, în ce chip era cu părinţii noştri, şi ca să nu ne lase pre noi, nice să să întoarcă de cătră noi,

59. Ce să plêce inimile noastre cătră el, ca să mêrgem întru toate căile lui şi să păzim toate învăţăturile lui şi poruncile lui şi direptăţile lui carele au poruncit părinţilor noştri.

60. Şi să fie cuvintele acêstea carele m-am rugat înaintea Domnului Dumnezăului nostru astăzi, apropiindu-ne cătră Domnul Dumnezăul nostru zioa şi noaptea, ca să facă direptatea robului tău şi direptatea norodului tău, lui Israíl, cuvîntul zilii în zioa lui,

61. Pentru ca să cunoască toate noroadele pămîntului că Domnul Dumnezău, acesta e Dumnezău, şi nu iaste încă!

62. Şi fie inimile noastre deplin cătră Domnul Dumnezăul nostru, curat să mêrgem întru poruncile lui, şi a păzi poruncile lui ca în zioa aceasta!"

63. Şi împăratul şi toţi fiii lui Israíl au jîrtvuit jîrtvă înaintea Domnului.

64. Şi au junghiat împăratul Solomón jîrtvele împăcăciunilor, carele au jîrtvuit Domnului, 22000 de boi şi 120000 de oi, şi înnoi casa Domnului împăratul şi toţi fiii lui Israíl.

65. În zioa acêea sfinţi împăratul mijlocul curţii cei despre faţa casii Domnului, căce au făcut acoló arderea de tot şi jîrtvele şi seurile împăcăciunilor, căce jîrtăvnicul cel de aramă, cel denaintea Domnului, mic era, de nu putea arderea de tot şi darul şi jîrtvele împăcăciunilor.

66. Şi făcu Solomón praznecul în zioa acêea, şi tot Israílul cu el, adunare mare, de la calea Ithímului pînă la rîul Eghípetului, înaintea Domnului Dumnezăului nostru, şapte zile şi şapte zile, 14 zile.

67. Şi în zioa a opta au slobozit norodul şi binecuvîntară pre împăratul şi mêrseră fieşcarele la lăcaşurile lui vêseli şi buni la inimă spre bunătăţile carele au fă- /

Ms. 45, p. 293

ai grăit cu mîna robului tău, lui Moisí, cînd ai scos tu pre părinţii noştri den pămîntul Eghiptului, Doamne, Doamne!"

54. [53.] Atuncea au grăit Solomon pentru casă, după ce au săvîrşit a o clădi pre ea: „Soarele l-au cunoscut în cer Domnul, dzise a lăcui în negură: «Clădêşte-mi casa mea, casă binecuvioasă şie ca să lăcuieşti pre înnoire!»" Nu, iată, aceasta-i scris în Cartea Cîntării?⌋[144].

55. [54.] Şi fu după ce săvîrşi Solomon rugîndu-să către Domnul toată ruga şi omilinţa aceasta, şi să sculă de la faţa jirtăvnicului Domnului, fiind îngenuchiat pre genuchile lui, şi mîinile lui întinse în cer,

56. [55.] Şi stătu şi blagoslovi toată adunarea Israil cu glas mare, dzicînd:

57. [56.] „Blagoslovit — Domnul ⌊astădzi⌋, carele au dat odihnă nărodului lui, Israil, după toate cîte au grăit! Nu să împereché cuvîntu unul întru toate cuvintele lui cêle bune, carele au grăit cu mîna lui Moisí, robul lui.

58. [57.] Fie Domnul Dumnedzăul nostru împreună cu noi, în ce chip era cu părinţii noştri, şi ca să nu ne lase pre noi, nici să ne întoarcă pre noi,

59. [58.] Ca să plêce inimile noastre către noi[145], ca să mêrgeţi întru toate căile lui şi să păzim toate învăţăturile lui şi *[293/2]* porîncele lui şi dreptăţile lui carele au porîncit părinţilor noştri.

60. [59.] Şi să fie cuvintele acêstea carele m-am rugat înaintea Domnului Dumnedzăului nostru ⌊astădzi⌋, apropiind către Domnul Dumnedzăul nostru dzua şi noaptea, ca să facă dreptatea robului tău şi dreptatea nărodului tău, Israil, cuvîntu a dzilei întru dzua lui,

61. [60.] Pentru ca să cunoască toate nărodurile pămîntului că Domnul Dumnedzău, acesta-i Dumnedzău, şi nu iaste încă!

62. [61.] Şi fie inimile noastre deplin către Domnul Dumnedzăul nostru, curat să mergi întru porîncele lui[146], ca-n dzua aceasta!"

63. [62.] Şi împăratul şi toţi fiii Israil au jirtvuit jirtvă înaintea Domnului.

64. [63.] [147]Şi au junghiat împăratul Solomon jirtvele împăcăciunilor, carele au jirtvuit Domnului, 22000 de boi şi oi 120000, şi înnoi casa Domnului împăratul şi toţi fiii lui Israil.

65. [64.] Întru dzua acêea sfinţi împăratul în mijlocul ogrăzii cea despre faţa casei Domnului, căci au făcut acolo arderea de tot şi jirtvele şi săurile împăcăciunilor, căci jirtăvnicul cel de aramă, cel de înaintea Domnului, mic era, de nu putea arderea de tot şi darul şi jirtvele împăcăciunilor.

66. [65.] Şi făcu Solomon[148] întru dzua acêea, şi tot Israilul cu el, adunare mare, de la calea Ithim pînă la rîul Eghíptului, înaintea Domnului Dumnedzăului nostru, ⌊întru casa care au clădit, mîncînd şi bînd şi veselindu-să înaintea Domnului nostru⌋[149] 7 dzile şi 7 dzile, 14 dzile.

67. [66.] Şi întru dzua a opta au slobodzit nărodul şi binecuvîntară pre împăratul şi mêrseră careleşi la lăcaşurile lui vêseli şi buni la inimă spre bunătăţile carele au fă-

Ms. 4389, p. 327

ai grăit cu Moisí, robul tău, cînd ai scos pre părinţii noştri den Eghípet, Doamne, Dumnezeule!"

54. [53.] [169][Atunci grăi Solomon pentru bisêrica carea o zidise, deaca o isprăvi: „Cunoscu soarele în cer, zis-au Domnul să lăcuiască în ceaţă: «Zidêşte mie casă!», casa lui foarte frumoasă, ca să lăcuiască într-această înnoire!" Şi au doară aceasta nu iaste scrisă în Cartea Cîntărilor?]

55. [54.] De-acii deaca sfîrşi Solomon de-a se ruga lui Dumnezeu cu această rugă şi rugăciune cu toată, se sculă denpotriva fêţei altariului Domnului, plecîndu-se[170] iarăşi în genuchie şi mîinile întinzîndu-şi-le spre cer,

56. [55.] Stînd, binecuvîntă pre tot nărodul lui Israil cu glas mare şi zise:

57. [56.] „Bine iaste cuvîntat astăzi Domnul Dumnezeu, carele au dat răpaos lui Israil, nărodul său, după toate cîte au zis! Că n-au uitat nici un cuvînt den cêle de bine den cîte[171] au grăit cu Moisí, robul său.

58. [57.] Să fie cu noi Domnul Dumneze-*[327/2]* ul nostru, cum au fost şi cu părinţii noştri, şi să nu ne părăsească, [58.] ce să ne întoarcă!

59. [58.] Să ne plecăm inimile către dînsul, ca să umblăm în toate căile lui şi să păzim toate porîncile lui şi direptăţile lui care au porîncit părinţilor noştri.

60. [59.] Şi să fie acêste cuvinte cu care ne rugăm astăzi înaintea Domnului Dumnezeului nostru apropiindu-se de Domnul Dumnezeul nostru zioa şi noaptea, făcînd robul tău diriptate şi direptăţi lui Israil, nărodul tău, în toate zilele,[172]

61. [60.] Ca să priceapă toate năroadele de pre pămînt că acela însuşi iaste Dumnezeu, Domnul Dumnezeul nostru, iară altul fără de dînsul nu iaste!

62. [61.] Şi să fie inimile noastre deplin spre Domnul Dumnezeul nostru şi să umble cum se cade întru porîncile lui şi să păzească legile lui ca şi în zioa de astăzi!"

63. [62.] Şi junghé împăratul, şi tot Israilul cu dînsul, jîrtvă înaintea lui Dumnezeu.

64. [63.] [173]Şi junghé împăratul Solomon jîrtve[174] de pace, care junghe Domnului, 12000 de boi şi 120000 de oi, şi tîrnosiră casa Domnului împăratul şi toţi feciorii lui Israil.

65. [64.] Într-acea zi sfinţí împăratul curtea cea den mijloc carea era înaintea casei Domnului şi făcu acoló arderile cêle de tot şi jîrtve şi seurile cêle de pace, că altariul cel de aramă, care era înaintea Domnului, era mic, de nu putea încăpea arderile cêle de tot şi jîrtvele şi seurile cêle de pace.

66. [65.] Şi făcu Solomon praznic într-acea zi, şi tot Israilul cu dînsul, adunare mare, den calea Ehímului pînă în rîul Eghípetului, înaintea Domnului Dumnezeului nostru, [175][la casa carea o zidise, mîncînd şi bînd şi veselindu-se înaintea Domnului Dumnezeului nostru], şapte zile şi cu şapte zile, adecă 14 zile[176].

67. [66.] Iar în zioa a opta slobozi nărodul, iar nărodul, binecuvîntînd pre împăratul, mêrse cine pre acasă-şi, bucurîndu-se şi veselindu-se cu inima de toate bunătăţile care au fă-

Versiunea modernă

ai grăit prin Moise, robul tău, cînd i-ai scos pe părinţii noştri din pămîntul Egiptului, Doamne, Doamne!"

54. Atunci a grăit Solomon şi pentru casă, după ce a isprăvit-o de zidit: „Domnul, care a arătat soarele pe cer, a zis că el va locui în negură: «Zidêşte casa mea, [iată,] casă ce ţi se cuvine ţie a o locui întru înnoire!»" Şi nu este oare aceasta scrisă în Cartea cîntării?

55. Şi s-a făcut că, după ce a terminat Solomon să se roage către Domnul toată rugăciunea şi umilinţa aceasta, s-a ridicat de dinaintea altarului Domnului, unde era îngenuncheat pe genunchii săi, cu mîinile întinse către cer,

56. Şi stătu şi binecuvîntă toată adunarea lui Israel cu glas mare, zicînd:

57. „Binecuvîntat să fie astăzi Domnul, care a dat odihnă poporului său, Israel, după toate cîte le-a grăit! N-a căzut nici un cuvînt din toate cuvintele bune pe care le-a spus prin Moise, robul său.

58. Domnul Dumnezeul nostru să fie cu noi, cum a fost cu părinţii noştri! Să nu ne lase pe noi şi să nu ne părăsească,

59. Ci să plece inimile noastre spre el, ca să umblăm în toate căile lui şi să păzim toate învăţăturile lui, şi poruncile lui şi îndreptările lui, pe care le-a poruncit părinţilor noştri.

60. Şi să fie cuvintele acestea, cu care m-am rugat înaintea Domnului Dumnezeului nostru astăzi, apropiate Domnului Dumnezeului nostru ziua şi noaptea, ca să se facă dreptate robului tău şi dreptate poporului tău, Israel, după cuvîntul fiecărei zile [împlinit] în ziua lui,

61. Ca să cunoască toate popoarele pămîntului că Domnul Dumnezeu, acesta este Dumnezeu şi că nu este altul!

62. Şi să fie inimile noastre deplin cu Domnul Dumnezeul nostru, ca să mergem în curăţie în poruncile lui şi să păzim poruncile lui, ca în ziua aceasta!"

63. Şi împăratul şi toţi fiii lui Israel au adus jertfă înaintea Domnului.

64. Şi împăratul Solomon a înjunghiat jertfele de pace, pe care le-a adus Domnului, douăzeci şi două de mii de boi şi o sută douăzeci de mii de oi; şi împăratul şi toţi fiii lui Israel au sfinţit casa Domnului.

65. În ziua aceea a sfinţit împăratul mijlocul curţii din faţa casei Domnului, pentru că acolo a adus arderea-de-tot şi jertfele şi seul jertfelor de pace, pentru că altarul de aramă care era înaintea Domnului era prea mic ca să cuprindă arderile-de-tot şi jertfele de pace.

66. Şi a făcut Solomon în ziua aceea praznic, şi tot Israelul împreună cu el, o mare adunare, de la drumul Ethemului pînă la rîul Egiptului, înaintea Domnului Dumnezeului nostru, şapte zile şi [încă] şapte zile, paisprezece zile.

67. Şi în ziua a opta a dat drumul poporului; şi aceştia l-au binecuvîntat pe împăratul şi au mers fiecare la lăcaşurile lor, veseli şi cu inima bucuroasă pentru toate bunătăţile pe care le-a fă-

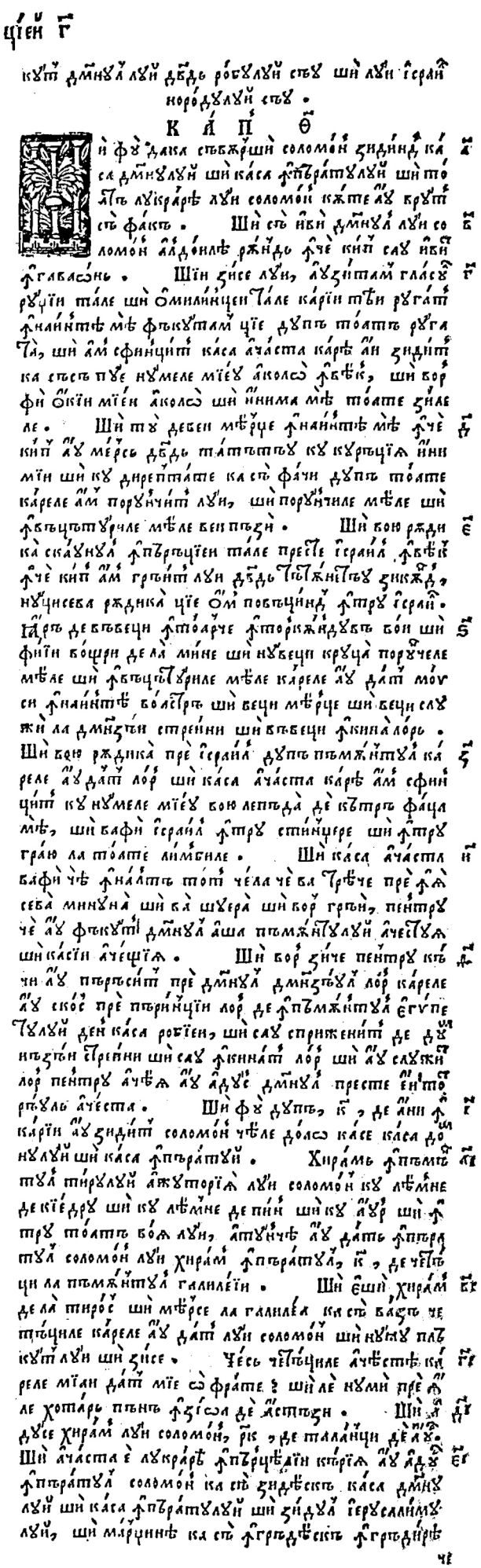

Biblia 1688, p. 250, col. 2

cut Domnul lui David, robului său, şi lui Israíl, norodului său.

Cap 9

1. Şi fu daca săvîrşi Solomón, zidind casa Domnului şi casa împăratului şi toată lucrarea lui Solomón cîte au vrut să facă,

2. Şi să ivi Domnul lui Solomón al doilea rînd, în ce chip s-au ivit în Gavaón,

3. Şi-i zise lui: „Auzit-am glasul rugii tale şi omilinţei tale carii te-ai rugat înaintea mea; făcut-am ţie după toată ruga ta şi am sfinţit casa aceasta carea ai zidit ca să să puie numele mieu acoló în veac; şi vor fi ochii miei acoló şi inima mea toate zilele.

4. Şi tu, de vei mêrge înaintea mea în ce chip au mers David, tată-tău, cu curăţiia inimii şi cu direptate, ca să faci după toate carele am poruncit lui, şi poruncile mêle şi învăţăturile mêle vei păzi,

5. Şi voiu rîdica scaunul împărăţiei tale preste Israíl în veac, în ce chip am grăit lui David, tătîne-tău, zicînd: «Nu ţi se va rîdica ţie om povăţind întru Israíl!»

6. Iară de vă veţi întoarce întorcîndu-vă voi şi fiii voştri de la mine şi nu veţi cruţa poruncele mêle şi învăţăturile mêle, carele au dat Móisi înaintea voastră, şi veţi mêrge şi veţi sluji la dumnezăi streini şi vă veţi închina lor,

7. Şi voiu rîdica pre Israíl după pămîntul carele au dat lor, şi casa aceasta carea am sfinţit cu numele mieu voiu lepăda de cătră faţa mea şi va fi Israíl întru stingere şi întru graiu la toate limbile.

8. Şi casa aceasta va fi cea înaltă; tot cela ce va trêce pren ea se va minuna şi va şuiera şi vor grăi: «Pentru ce au făcut Domnul aşa pămîntului acestuia şi casii aceştiia?»

9. Şi vor zice: «Pentru căci au părăsit pre Domnul Dumnezăul lor, carele au scos pre părinţii lor den pămîntul Eghípetului, den casa robiei, şi s-au sprijenit de dumnăzăi streini şi s-au închinat lor şi au slujit lor, pentru acêea au adus Domnul preste ei tot răul acesta.»”

10. Şi fu după 20 de ani în carii au zidit Solomón cêle doao case, casa Domnului şi casa împăratului,

11. Hirám în pămîntul Tírului ajutoriia lui Solomón cu lêmne de chiedru şi cu lêmne de pin şi cu aur şi întru toată voia lui; atuncea au dat împăratul Solomón lui Hirám împăratul 20 de cetăţi la pământul Galiléii.

12. Şi ieşi Hirám de la Tirós şi mêrse la Galiléa, ca să vază cetăţile carele au dat lui Solomón; şi nu i-au plăcut lui şi zise:

13. „Ce-s cetăţile acêstea carele mi-ai dat mie, o, frate?” Şi le numi pre iale Hotar, pînă în zioa de astăzi.

14. Şi aduse Hirám lui Solomón 120 de talanţi de aur.

15. Şi aceasta e lucrarea împărţêlii căriia au adus împăratul Solomón ca să zidească casa Domnului şi casa împăratului şi zidul Ierusalímului şi marginea, ca să grădească îngrădirea //

Ms. 45, p. 293-294

cut Domnul lui David, robului său, şi lui Israil, nărodului său.

Cap 9

1. Şi fu dacă săvîrşi Solomon clădind casa Domnului şi casa împăratului şi toată lucrarea lui Solomon, cîte au vrut să facă,

2. [150]Şi să ivi Domnul lui Solomon al doilea rînd, în ce chip s-au ivit în Gavaon,

3. Şi-i dzise lui: „Audzit-am glasul rugii tale şi umileniei tale carii te-ai rugat înaintea mea; ⌊făcut-am ţie după toată ruga ta şi⌋ am sfinţit casa aceasta carea ai clădit [151]ca să să puie numele mieu acoló în vac; şi[152] vor fi ochii miei acoló şi inima mea toate dzilele.

4. Şi tu, de vei mêrge înaintea mea în ce chip au mersu David, tată-tău, cu curăţiia inimii şi cu dreptate, şi să faci toate cîte am porîncit lui, şi porîncele mêle şi învăţăturile mêle vei cruţa, *[294/1]*

5. Şi voi rădica scaunul împărăţiei tale preste Israil în vac, [153]în ce chip am grăit lui David, tătîne-tău, dzicînd: «Nu ţi să va rădica ţie om povăţînd întru Israil!»

6. Iar dă veţi întorcînd întoarce-vă voi şi fiii voştri de la mine şi nu veţi cruţa porîncele mêle şi învăţăturile mêle, carele au dat Moisí înaintea voastră, şi veţi mêrge şi veţi sluji la dumnedzăi striini şi veţi închina lor,

7. Şi voi rădica pre Israil de pre pămîntul carele au[154] dat lor, şi casa aceasta carea am sfinţit cu numele mieu voi lepăda dentru faţa mea şi va fi Israil întru stingere şi întru graiu la toate limbile.

8. Şi casa aceasta va fi cea înaltă; tot cela ce va trêce pren ea să va întrista şi va şuiera[155] şi vor grăi: «Pentru ce au făcut Domnul aşa pămîntului acestuia şi şi casei aceştiia?»

9. Şi vor dzice: «Pentru căci au părăsit pre Domnul Dumnedzăul lor, carele au scos pre părinţii lor den pămîntul Eghíptului, den casa robimei, şi s-au sprăjinit de dumnedzăi striini şi s-au închinat lor şi au slujit lor, pentru acêea au adus Domnul preste[156] ei tot răul acesta.»” ⌊Atuncea sui Solomon fata lui Faraó den cetatea David la casa lui care au clădit şie întru dzilele acêlea⌋[157].

10. [158]Şi fu după 20 de ani întru carii au clădit Solomon cêle doao case, casa Domnului şi casa împăratului,

11. Hiram, împăratul Tírului, ajutoriiá lui Solomon cu lêmne de chedru şi cu lêmne de pin şi cu aur şi întru toată voia lui; atuncea au dat împăratul Solomon lui Hiram 20 de cetăţi la pămîntul Galilei.

12. Şi ieşi Hiram de la Tíros şi mêrse la Galiléa, ca să vadză cetăţile carele au dat lui Solomon; şi nu i-au plăcut lui [13.] şi dzise:

13. „Ce-s cetăţile acêstea carele mi-ai dat mie, o, frate?” Şi le numi pre iale Hotar, pînă în dzua de astădzi.

14. Şi aduse Hiram lui Solomon 120 talandzi de aur.

15. Şi aceasta-i lucrarea a împărţêlei cariia au adus împăratul Solomon ca să clădească casa Domnului şi casa împăratului şi zidul Ierusalim şi marginea, ca să îngrădească îngrădirea

Ms. 4389, p. 327-328

cut Domnul lui David, robul său, şi lui Israil, nărodul său.

Cap 9

1. De-acii, deaca sfirşi Solomon de-a zidi casă Domnului şi casa împărătească şi făcu Solomon tot lucrul său după voia sa,[177]

2. [178]I se arătă Domnul al doilea rînd, cum i se arătase şi în Gavaon;

3. [179]Şi zise Domnul cătră dînsul: „Auzit-am glasul rugăciunii tale şi al rugămîntului tău ce te-ai rugat înaintea mea şi am făcut după rugăciunea ta şi am sfinţit casa aceasta carea o ai zidit [180]ca să puiu *[328/1]* într-însa numele mieu în vêci şi să fie ochii miei şi inima mea acoló în toate zilele.

4. Iar tu, de vei umbla înaintea mea cu inimă curată, cum au umblat şi tată-tău, David, şi pre direptate să faci toate cîte am făgăduit ţie şi să păzeşti porîncile mêle şi legile mêle,

5. [181]Întări-voiu scaunul împărăţiei tale întru Israil în vêci, cum am zis şi cătră tată-tău, David, grăind: «Nu va lipsi om biruitor den sămînţa ta întru Israil!»

6. Iar de întorcîndu-vă vă veţi întoarce voi şi feciorii voştri de cătră mine şi nu veţi păzi legile mêle şi porîncile mêle, care le-au dat Moisí înaintea voastră a tuturor, ce veţi mêrge de veţi sluji altor dumnezei şi vă veţi închina lor,

7. Scoate-voiu pre Israil den ţara carea o am dat lor, şi această casă carea o am sfinţit numelui mieu o voiu lepăda de la faţa mea şi va fi Israil în pilda şi în mustrarea tuturor limbilor.[182]

8. Şi această casă mare, care o ai zidit, şi naltă, tot cine va veni şi va întra într-însa se va îngrozi şi se va spăima şi va zice: [183]«Pentru ce au făcut Domnul aşa aceştii ţări şi aceştii case?»

9. Iar vor răspunde: «Pentru căci au părăsit pre Domnul Dumnezeul lor, care au scos pre părinţii lor den Eghípet, den casa robiei, şi ş-au luat alţi dumnezei streini şi acelora se-au închinat, drept acêea au adus Domnul pre dînşii această răotate.»”

10. Şi umplîndu-se 20 de ani în carii zidi Solomon casele amîndoaoă, casa Domnului şi casa împărătească,

11. (Iar Hiram, împăratul Tírului, ajutase[184] lui Solomon cu lêmne de chiedru şi cu lêmne de pevc şi cu aur şi cu tot ce avusêse), atunci dêde Solomon lui Hiram 20 de cetăţi în ţara Galiléiului.

12. Şi ducîndu-se Hiram de[185] la Tir, mergea în Galiléa, vrînd[186] să vază acêle cetăţi ce-i dêde Solomon; şi deaca le văzu, nu-i plăcură [13.] şi zise:

13. „Dară ce cetăţi sînt acêstea care ai dat tu mie, frate? Şi le puse numele Pămîntul Havúlului[187] şi pînă în zioa de astăzi.[188]

14. Şi trimêse Hiram lui Solomon 120 de talanţi de aur.

15. Aceasta iaste suma dăjdii carea tocmi Solomon împărat ca să zidească casa Domnului şi casa lui şi Millónul şi păreţii Ierusalímului şi

Versiunea modernă

cut Domnul lui David, robul său, şi lui Israel, poporul său.

Capitolul al 9-lea

1. Şi a fost aşa că, dacă a isprăvit Solomon de zidit casa Domnului şi casa împăratului şi toată lucrarea lui Solomon, cîte a dorit el să facă,

2. I s-a arătat Domnul lui Solomon a doua oară, aşa cum i se arătase în Gabaon;

3. Şi i-a zis Domnul lui: „Am auzit glasul rugii tale şi al umilinţei tale, cu care te-ai rugat înaintea mea şi ţi-am împlinit ţie după toată ruga ta; am sfinţit casa aceasta pe care ai zidit-o ca să se pună acolo numele meu pînă în veac; şi ochii mei şi inima mea vor fi acolo în toate zilele.

4. Iar tu, dacă vei merge înaintea mea aşa cum a mers David, tatăl tău, cu curăţenie a inimii şi cu dreptate, ca să împlineşti toate cîte i le-am poruncit lui, şi vei păzi poruncile mele şi învăţăturile mele,

5. Voi ridica tronul împărăţiei tale peste Israel în veac, aşa cum i-am grăit lui David, tatăl tău, zicînd: «Nu-ţi va lipsi ţie bărbat cîrmuind Israelul!»

6. Iar dacă, întorcîndu-vă, voi şi fiii voştri vă veţi abate de la mine şi nu veţi păzi poruncile mele şi învăţăturile mele, pe care le-a pus Moise înaintea voastră, ci veţi merge şi veţi sluji la dumnezei străini şi vă veţi închina lor,

7. Voi nimici Israelul de pe faţa pămîntului dat lor, iar casa aceasta, pe care am sfinţit-o numelui meu, o voi lepăda de la faţa mea şi Israelul va fi întru stingere şi [va ajunge] de pomină între toate popoarele.

8. Şi se va minuna de casa aceasta cea înaltă oricine va trece pe lîngă ea şi va şuiera; şi se va spune: «Pentru ce a făcut Domnul aşa ţării acesteia şi casei acesteia?»

9. Şi vor zice: «Pentru că l-au părăsit pe Domnul Dumnezeul lor, care i-a scos pe părinţii lor din pămîntul Egiptului, din casa robiei, şi s-au alipit de dumnezei străini şi li s-au închinat lor şi le-au slujit lor, de aceea a adus Domnul asupra lor nenorocirea aceasta.»”

10. Şi a fost aşa că, la sfîrşitul a douăzeci de ani în care a zidit Solomon cele două case, casa Domnului şi casa împăratului,

11. Şi [în care] Chiram, împăratul Tirului, îl ajutase pe Solomon cu lemne de cedru şi cu lemne de pin şi cu aur după toată dorinţa lui, împăratul Solomon i-a dat atunci lui Chiram împăratul douăzeci de cetăţi în pămîntul Galileii.

12. Şi a ieşit Chiram din Tiros şi a mers în Galilea, ca să vadă cetăţile pe care i le dăduse Solomon, şi nu i-au plăcut şi a zis:

13. „Ce sînt cetăţile acestea pe care mi le-ai dat, frate?” Şi le-a numit Hotar, pînă în ziua de astăzi.

14. Şi i-a adus Chiram lui Solomon o sută douăzeci de talanţi de aur.

15. Şi aceasta este socoteala lucrărilor de corvoadă pe care împăratul Solomon le-a rînduit ca să zidească casa Domnului şi casa împăratului şi zidul Ierusalimului şi înălţimea cu care să înconjoare partea [de dinăuntru]

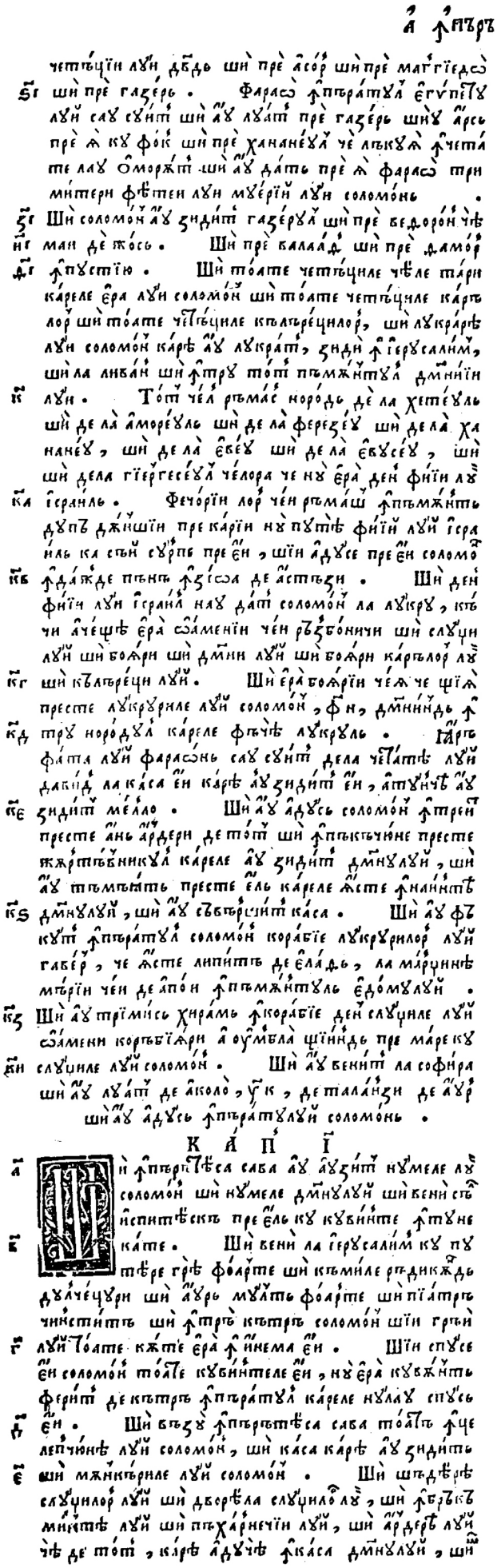

Biblia 1688, p. 251, col. 1

cetăţii lui David şi pre Asór şi pre Magghiedó şi pre Gazér.

16. Faraó, împăratul Eghípetului, s-au suit şi au luat pre Gazér şi-au[12] ars pre ea cu foc şi pre hananeul ce lăcuia în cetate l-au omorît; şi au dat pre ea Faraó trimiteri fêtei lui, muierii lui Solomón.

17. Şi Solomón au zidit Gazérul şi pre Vethorón cea mai de jos

18. Şi pre Valaáth şi pre Thamór, în pustiiu,

19. Şi toate cetăţile cêle tari carele era lui Solomón şi toate cetăţile carălor şi toate cetăţile călăreţilor şi lucrarea lui Solomón carea au lucrat zidi în Ierusalím şi la Liván şi întru tot pămîntul domniii lui.

20. Tot cel rămas norod de la heteul şi de la amoreul şi de la ferezeu şi de la hananeu şi de la eveu şi de la evuseu şi de la ghiergheseul, celora ce nu era den fiii lui Israíl,

21. Feciorii lor cei rămaşi în pămînt după dînşii, pre carii nu putea fiii lui Israíl ca să-i surpe pre ei, şi-i aduse pre ei Solomón în dajde pînă în zioa de astăzi.

22. Şi den fiii lui Israíl n-au dat Solomón la lucru, căci aceştia era oamenii cei războinici şi slugi lui şi boiêri şi domni lui şi boiêri carălor lui şi călăreţi lui.

23. Şi era boiêrii ceia ce ştiia preste lucrurile lui Solomón 550, domnind întru norodul carele făcea lucrul.

24. Iară fata lui Faraón s-au suit de la cetatea lui Davíd la casa ei, carea au zidit ei. Atuncea au zidit Méllo.

25. Şi au adus Solomón întreit preste an arderi de tot şi împăcăciune preste jîrtăvnicul carele au zidit Domnului şi au tămîiat preste el, carele iaste înaintea Domnului; şi au săvîrşit casa.

26. Şi au făcut împăratul Solomón corabie lucrurilor lui Gavér, ce iaste lipită de Eláth, la marginea mării cei de apoi, în pămîntul Edómului.

27. Şi au trimis Hirám în corabie den slugile lui, oameni corăbiêri, a umbla ştiind pre mare, cu slugile lui Solomón.

28. Şi au venit la Sofíra şi au luat de acoló 420 de talanzi de aur şi au adus împăratului Solomón.

Cap 10

1. Şi împărăteasa Sava au auzit numele lui Solomón şi numele Domnului şi veni să-l ispitească pre el cu cuvinte întunecate.

2. Şi veni la Ierusalím cu putêre grea foarte şi cămile rădicînd dulceţuri şi aur mult foarte şi piatră cinstită; şi întră cătră Solomón şi-i grăi lui toate cîte era în inema ei.

3. Şi-i spuse ei Solomón toate cuvintele ei, nu era cuvînt ferit de cătră împăratul, carele nu l-au spus ei.

4. Şi văzu împărăteasa Sava toată înţelepciunea lui Solomón şi casa carea au zidit şi mîncările lui Solomón

5. Şi şădêrea slugilor lui şi dvoreala slugilor lui şi îmbrăcămintea lui şi păharnecii lui şi arderea lui cea de tot carea aducea în casa Domnului; şi-şi /

Ms. 45, p. 294-295

cetăţii lui David [16.] şi pre Assor şi pre Magghedó şi pre Gazer.

16. [17.] Faraó, împăratul Eghiptului, s-au suit şi au luat pre Gazer şi au arsu-o pre ea cu foc [18.] şi pre hananeu ce lăcuiêşte în cetate l-au omorît; şi au datu-o pre ea Faraó trimiteri fêtei lui, muierii lui Solomon.

17. [19.] Şi Solomon au clădit Gazerul şi pre Vethoron cea mai de gios

18. [19.] şi pre Vaalóth şi pre *[294/2]* Thamor, în pustiiu,

19. Şi toate cetăţile cêle tari carele era lui Solomon şi toate cetăţile carălor şi toate cetăţile călăreţilor [20.] şi lucrarea lui Solomon carea au lucrat a clădi în Ierusalim şi la Livan şi întru tot pământul domniei lui.

20. Tot cel rămas[159] de la hetteu şi de la amorreu[160] şi de la hananeu şi de la eveu şi de la ievuseu şi de la ghergheseu, celor ce nu era dentru fiii lui Israil,

21. [20.] Ficiorii lor cei rămaşi după înşii în pământu, [21.] pre carii nu putea fiii lui Israil ca să-i surpe pre ei, şi-i aduse pre ei Solomon întru bir pînă în dzua de astădzi.

22. Şi dentru fiii lui Israil n-au dat Solomon la lucru, căci aceştia era oamenii cei războinici şi slugi ai lui şi boiêri şi întreiţi ai lui şi boiêri a carălor lui şi călăreţi ai lui.

23. Şi[161] boiêrii ceia ce ştiia preste lucrurile lui Solomon — 550, domnind întru nărodul carele făcea lucrul.

24. [162]Iar [163]fata lui Faraó s-au suit de la cetatea lui David la casa ei, carea au clădit ei. [25.] Atuncea au clădit Melló.

25. Şi aduse Solomon întreitu preste an ardere de tot şi împăcăciune preste jirtăvnic carele au clădit Domnului şi au tămîiat preste el, carele iaste înaintea Domnului; [26.] şi au obîrşit casa.

26. Şi au făcut împăratul Solomon corabie a lucrurilor[164] Gavér[165], cêea ce iaste lipită de Elath, la marginea mării de apoi, în pământul Edom.

27. Şi au trimis Hiram întru corabie den slugile lui, oameni corăbiêri, a îmbla ştiind pre maare, cu slugile lui Solomon.

28. Şi au venit la Sofira şi au luat de acolo de aur 420 de talandzi şi au adus împăratului Solomon.

Cap 10

1. [166]Şi împărăteasa Sáva au audzit numele lui Solomon şi numele Domnului şi veni să-l ispitească pre el cu cuvinte întru păcate.

2. Şi veni la Ierusalim cu putêre grea foarte şi cămile rădicîndu îndulcituri şi aur multu foarte şi piatră cinstită; şi întră cătră Solomon şi-i grăi lui toate cîte era întru inima ei.

3. Şi-i spuse Solomon toate cuvintele ei, nu era cuvîntu ferit de cătră împăratul, carele nu l-au spus ei.

4. Şi vădzu împărăteasa Sáva toată înţelepciunea lui Solomon şi casa carea au clădit [5.] şi mîncările[167] lui Solomon

5. Şi şedêrea slugelor lui şi dvorba slugelor lui şi îmbrăcămintea lui şi *[295/1]* păharnicii lui şi arderea lui cea de tot carea aducea în casa Domnului; şi-şi

Ms. 4389, p. 328

Assérul şi Magdálul şi Gazérul.

16. Iar Faraon, împăratul Eghípetului, ieşi şi luoă Gazérul şi-l arse cu foc; şi pre hananei carele lăcuia într-însul îi[189] pierdu şi dêde cetatea zêstre fie-sa, muierii lui Solomon.

17. Şi îngrădi Solomon Gazérul şi Vethirónul cel den jos *[328/2]*

18. Şi Valaáthul şi Palmíra, în pămînt pustiiu,

19. Şi toate cetăţile care era lui de lăcaş şi toate cetăţile în care era căruţele şi călăreţii lui şi tot ce plăcu lui Solomon zidi în Ierusalim şi în Livan şi în toată ţara împărăţiei lui.

20. Iar oamenii[190] cîţi rămăsêse de la ammorei şi de la hetthei şi de la ferezei şi de la evei şi de la evusei, carii nu sînt den feciorii lui Israil,

21. Feciorii celor ce rămăsêse după dînşii în ţară, pre carii nu-i putură feciorii lui Israil să-i potopească dentre dînşii, pre aceia-i puse împăratul Solomon de lucra şi da bir şi pînă astăzi.[191]

22. Iar pre feciorii lui Israil nu-i punea Solomon la lucru, că aceia era oameni de oaste şi slugi lui şi boiêri şi căpitani şi serdari şi mai mari preste căruţele şi preste caii lui.

23. Şi era ispravnici preste toate lucrurile împăratului Solomon, şi era 550 de ispravnici preste lucrători.

24. [192]Iar fata lui Faraon se mută den cetatea lui David în casa ei, care i-o făcuse Solomon. Apoi zidi Millon.

25. [193]Şi aducea Solomon de trei ori într-un an arderi de tot şi junghieri de pace la altariul care-l zidise Domnului şi cădiia cu tămîie binemirositoare înaintea Domnului; şi isprăvi casa.

26. Şi făcu împăratul Solomon corabie în Ergázul Gavérului, lîngă Elath, la gura mării cei mai de apoi[194], în ţara Iduméei.

27. Şi trimêse Hiram pre nişte oameni den slugile sale, oameni cîrmaci buni, carii ştiia umbla bine pre mare, depreună cu oamenii lui Solomon,

28. Carii, deaca mêrseră în Efir, şi au luat 420 de talanţi de aur şi au dus la împăratul Solomon.

Cap 10

1. Iară împărăteasa de la[195] Sava[196] numele lui Solomon şi numele Domnului veni să-l ispitească cu pilde.[197]

2. Şi întră în Ierusalim cu putêre foarte mare şi aducea pre cămile mirodii dulci şi aur foarte mult şi pietri scumpe; şi mêrse la împăratul Solomon şi grăi tot ce avu la inima ei.

3. [198]Şi nu fu nici un cuvînt care să-l fie lepădat împăratul de la dînsul şi să nu i-l fie spus, ce-i răspunse Solomon toate după întrebarea ei.

4. Şi văzînd împărăteasa Sávei toată înţelepciunea lui Solomon şi casa carea o zidise [5.] şi bucatele mêsei lui

5. Şi lăcaşurile slugilor lui şi rînduiala celor ce slujiia lui şi hainele lor şi păharnicii lui şi arderile lui cêle de tot care le aducea în casa[199] Domnului şi,

Versiunea modernă

a cetăţii lui David şi Assorul şi Magheddo şi Gazerul,

16. [Căci] Faraon, împăratul Egiptului, se suise şi luase Gazerul şi-l arsese cu foc şi-i ucisese pe canaaniţii care locuiau în cetate şi o dăduse ca dar de nuntă fiicei sale, soţia lui Solomon.

17. Şi Solomon a zidit Gazerul şi Bethoronul cel de jos

18. Şi Baalathul şi Thamorul, în pustiu,

19. Şi toate cetăţile întărite pe care le avea Solomon şi cetăţile carelor şi cetăţile călăreţilor şi toate lucrările pe care le-a făcut Solomon, zidind în Ierusalim şi în Liban şi în tot pământul stăpînirii sale.

20. Şi tot poporul care rămăsese dintre hettiţi şi amorriţi şi fereziţi şi chananeni şi ebiţi şi iebusiţi şi gherghesiţi, care nu erau dintre fiii lui Israel,

21. Pe fiii lor, care rămăseseră în ţară după ei, pe care nu i-au putut nimici fiii lui Israel, i-a făcut Solomon robi de corvoadă pînă în ziua aceasta.

22. Şi dintre fiii lui Israel n-a pus Solomon la lucru, pentru că ei erau oameni de război şi slujitori ai săi şi boieri şi domni ai lui şi căpetenii ale carelor sale şi călăreţi ai săi.

23. Şi căpetenii aşezate peste lucrările lui Solomon erau cinci sute cincizeci, care supravegheau poporul care făcea lucrările.

24. Iar fiica lui Faraon s-a suit de la cetatea lui David la casa ei, pe care o zidise pentru ea. Atunci a zidit el Mello.

25. Şi de trei ori pe an aducea Solomon arderi-de-tot şi jertfe de pace pe altarul pe care-l zidise Domnului şi ardea tămîie pe cel care era înaintea Domnului; şi a isprăvit casa.

26. Şi împăratul Solomon a făcut corăbii în Gasion Gaber, care este lîngă Elath, pe ţărmul cel de departe al mării, în ţara Edomului.

27. Şi Chiram a trimis cu corăbia slujitori de-ai săi, corăbieri care ştiau să umble pe mare, cu slujitorii lui Solomon.

28. Şi au venit la Sophera şi au luat de acolo patru sute douăzeci de talanţi de aur şi i-au adus împăratului Solomon.

Capitolul al 10-lea

1. Şi împărăteasa Saba a auzit de numele lui Solomon şi de numele Domnului şi a venit să-l încerce cu cuvinte încîlcite.

2. Şi a venit la Ierusalim cu alai foarte mare, cu cămile purtînd mirodenii şi aur foarte mult şi pietre scumpe; şi a intrat la Solomon şi a vorbit cu el despre toate cîte erau în inima ei.

3. Şi Solomon i-a răspuns la toate cuvintele ei; n-a fost cuvînt de care să se ferească împăratul şi la care să nu-i fi dat răspuns.

4. Şi a văzut împărăteasa Saba toată înţelepciunea lui Solomon şi casa pe care o zidise şi bucatele mesei lui Solomon

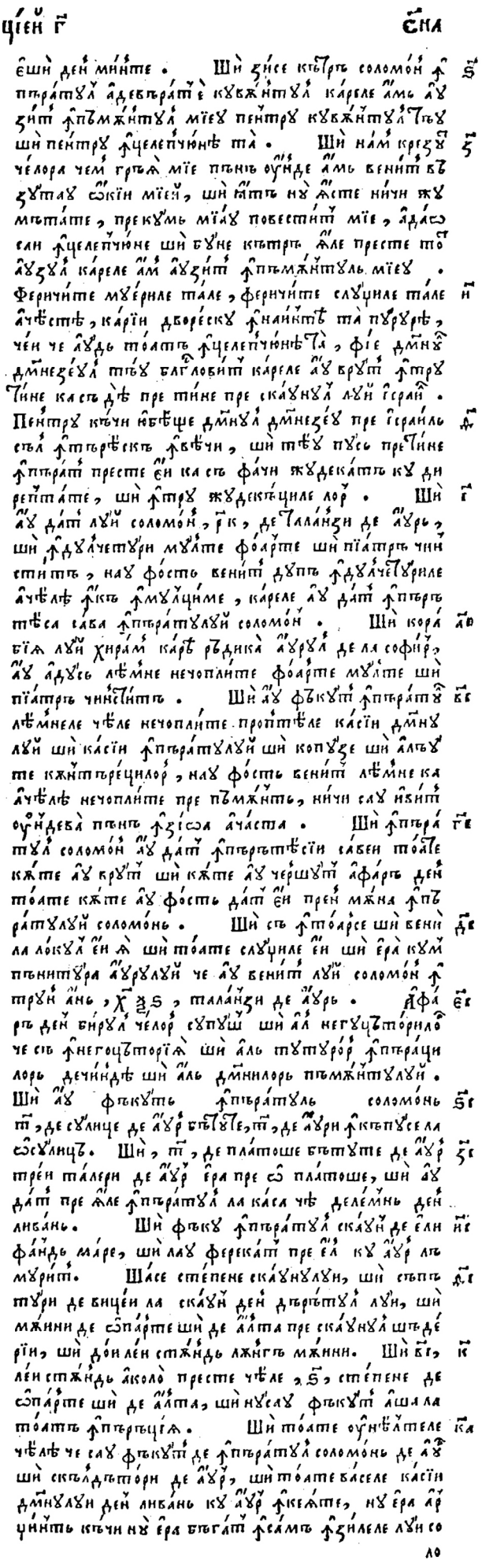

Biblia 1688, p. 251, col. 2

ieşi den minte

6. Şi zise cătră Solomón împăratul: „Adevărat e cuvîntul carele am auzit în pămîntul mieu pentru cuvîntul tău şi pentru înţelepciunea ta.

7. Şi n-am crezut celora ce-mi grăia mie, pînă unde am venit; văzut-au ochii miei şi, iată, nu iaste nici jumătate precum mi-au povestit mie; adaos-ai înţelepciune şi bune cătră iale preste tot auzul carele am auzit în pămîntul mieu.

8. Fericite — muierile tale, fericite — slugile tale acêstea carii dvorescu înaintea ta pururea, cei ce aud toată înţelepciunea ta! Fie Domnul Dumnezeul tău blagoslovit, carele au vrut întru tine ca să dea pre tine pre scaunul lui Israil!

9. Pentru căci iubêşte Domnul Dumnezeu pre Israíl să-l întărească în vêci şi te-au pus pre tine împărat preste ei, ca să faci judecată cu direptate şi întru judecăţile lor.”

10. Şi au dat lui Solomón 120 de talanzi de aur şi îndulceturi multe foarte şi piatră cinstită; n-au fost venit după îndulceturile acêlea încă în mulţime, carele au dat împărăteasa Sava împăratului Solomón.

11. Şi corabia lui Hirám, carea rădica aurul de la Sofír, au adus lêmne necioplite foarte multe şi piatră cinstită.

12. Şi au făcut împăratul lêmnele cêle necioplite proptêle casii Domnului şi casii împăratului şi copuze şi alăute cîntăreţilor; n-au fost venit lêmne ca acêlea necioplite pre pămînt, nici s-au ivit undeva pînă în zioa aceasta.

13. Şi împăratul Solomón au dat împărătêsii Sávei toate cîte au vrut şi cîte au cerşut, afară den toate cîte au fost dat ei pren mîna împăratului Solomón.

14. Şi să întoarse şi veni la locul ei ea şi toate slugile ei. Şi era cumpănitura aurului ce au venit lui Solomón într-un an 666 talanzi de aur,

15. Afară den birul celor supuşi şi al neguţătorilor ce să înnegoţătoriia şi al tuturor împăraţilor decindea şi al domnilor pămîntului.

16. Şi au făcut împăratul Solomón 300 de suliţe de aur bătute, 300 de auri încăpuse la o suliţă,

17. Şi 300 de platoşe bătute de aur, trei taleri de aur era pre o platoşe; şi au dat pre iale împăratul la casa cea de lemn den Liván.

18. Şi făcu împăratul scaun de elifand mare şi l-au ferecat pre el cu aur lămurit;

19. Şase stepene scaunului şi săpături de viţei la scaun dendărătul lui şi mîini de o parte şi de alta pre scaunul şăderii şi doi lei stînd lîngă mîini;

20. Şi 12 lei stînd acoló, preste cêle 6 stepene, de o parte şi de alta. Şi nu s-au făcut aşa la toată împărăţiia.

21. Şi toate unêltele cêlea ce s-au făcut de împăratul Solomón — de aur şi scăldători de aur şi toate vasele casii Domnului den Liván — cu aur încheiate; nu era argint, căci nu era băgat în samă în zilele lui So- //

Ms. 45, p. 295

ieşi den minte

6. Şi dzise cătră[168] Solomon împăratul: „Adevărat — cuvîntul carele am audzit în pămîntul mieu pentru cuvîntul tău şi pentru înţelepciunea ta.

7. Şi n-am credzut celora ce grăiescu mie, pînă unde am venit; vădzut-au ochii miei şi, iată, nu iaste nice jumătate în ce chip mi-au povestit mie; adaos-ai înţelepciune şi bune cătră iale preste tot audzul carele am audzit în pămîntul mieu.

8. Fericite[169] — slugele tale acêstea carii dvorescu înaintea ta pren tot, cei ce aud⌊toată⌋ înţelepciunea ta! Fericite — fămeile tale! [9.] Fie Domnul Dumnedzăul tău blagoslovit, carele au vrut întru tine ca să te dea pre tine pre scaunul Israil!

9. Pentru căci iubêşte Domnul ⌊Dumnedzăul⌋ Israil să-l întărească în vêci şi te-au pus pre tine întru împărat preste ei[170], ca să faci judeţ cu dreptate şi întru judêţele lor."

10. Şi au dat lui Solomon 120 talandzi de aur şi îndulcituri multe foarte şi piatră cinstită; n-au fostu venit după îndulciturile acêlea încă în mulţime, carele au dat împărăteasa Sáva împăratului Solomon.

11. Şi corabiia lui Hiram, carea rădica aurul de la Sofir, au adus lêmne necioplite multe foarte şi piatră cinstită.

12. Şi au făcut împăratul lêmnele cêle necioplite proptêle casei Domnului şi casei împăratului şi copuze şi alăute cîntăreţilor; şi n-au fostu venit lêmne ca acêlea necioplite pre pămîntu, nici s-au ivit în vrun loc pînă în dzua aceasta.

13. Şi împăratul Solomon au dat împărătêsei Sávei toate cîte au vrut şi cîte au cerşut, afară den toate cîte au fostu dat ei pren mîna împăratului Solomon.

14. [13.] Şi să întoarse şi veni la locul ei, ea şi toate slugele ei. [14.] Şi era cumpănitura aurului ce au venit lui Solomon într-un an 666 talandzi de aur,

15. Afară den birurile celor supuşi şi a neguţătorilor ce să neguţătoriia şi a tuturor împăraţilor decinde şi a domnilor pămîntului.

16. [171]Şi au făcut împăratul Solomon 300 de suliţe de aur bătute, 300 de auri încăpuse la o suliţe,

17. Şi 300 de platoşe[172]; şi au dat pre iale împăratul la casa dumbrăvii Livánului.

18. Şi au făcut împăratul scaun de elifandu mare şi l-au ferecat pre el cu *[295/2]* aur lămurit;

19. 6 stêpene scaunului şi săpături de viţăi dendărătul lui la scaun şi mîini de o parte şi de alta pre scaunul[173] şederii şi 2 lei stînd lîngă mîini;

20. Şi 12 lei stînd acoló, preste cêle 6 stêpene, de o parte şi de alta. Nu s-au făcut aşa la toată împărăţia.

21. Şi toate unêltele cêlea ce s-au făcut de împăratul Solomon — de aur, şi medelniţe de aur şi toate vasele casei dumbrăvii Livánului, cu aur încheiate; nu era argintu, căci nu era băgat în samă întru dzilele lui So-

Ms. 4389, p. 328-329

pierindu-i firea[200],

6. Zise cătră împăratul: „Cu adevă-*[329/1]* rat sînt cuvintele care am auzit în ţara mea [7.] de cuvintele tale şi de înţelepciunea ta.

7. Şi n-am crezut pre cei ce spunea mie pînă am venit eu însămi şi văz cu ochii miei şi socotesc că nici jumătate de acêstea nu mi-au[201] spus mie aceia, ce încă tu ai adaos ş-altele cătră acêlea, mai bune decît toate cîte am auzit eu cînd eram în ţara mea.[202]

8. Ferice de muierile tale şi ferice de slugile tale, carii stau înaintea ta de aud în toată vrêmea înţelepciunea ta! [9.] Fie binecuvîntat Domnul Dumnezeul tău, căruia ai plăcut şi te-au pus în scaunul lui Israil!

9. Pentru căci că iubêşte Domnul pre Israil în vêci şi te-au pus pre tine împărat preste dînsul, să-i faci judecată şi direptate."

10. Şi dêde împăratului Solomon 120 de talanţi de aur şi mirodii dulci foarte multe şi pietri scumpe, cît de-acii n-au mai venit alte mirodii altădată atîtea de multe cîte mirodii au dat împărăteasa Sávei lui Solomon împărat.

11. [203](Şi corabiia lui Hiram, carea purta aur de la Ofir, aduse lêmne necioplite şi pietri scumpe.

12. Şi făcu împăratul cu acêle lêmne necioplite proptêle casei Domnului şi casei împărăteşti şi căpuze şi lăute cîntăreţilor; şi lêmne necioplite ca acêlea n-au mai venit după acêea, nici se-au mai văzut ca acêlea pre pămînt pînă astăzi nicăiri.)

13. Şi dêde împăratul Solomon împărătêsei de la Sáva tot ce-i fu voia şi ce cerşu la dînsul, de toate dêde ei Solomon împăratul cu mîinile sale.

14. [13.] Şi se întoarse şi se duse în ţara ei cu toate slugile ei. [14.] Şi era numărul venitului lui Solomon ce-i veniia lui de an cîte 666 de talanţi de aur,[204]

15. Denafară de birul celor supuşi şi al neguţătorilor şi denafară den ce-i veniia de la toţi împăraţii şi domnii de pre pămînt.

16. Şi făcu împăratul Solomon 300 de suliţe de aur curat, şi într-o suliţă puse[205] cîte 300 de galbeni[206],

17. Şi făcu 300 de platoşă[207] de aur curat, şi era pre o platoşă[208] ca la trei fonturi de aur; şi le dêde împăratul în casa carea o zidise[209] de lemn de Livan.

18. Şi făcu împăratul Solomon jăţiu de oase de pil şi-l fericá cu aur curat;

19. Şi avea jăţiul 6 praguri, iar dăsupra era făcut ocol împrejur dendărăt, şi dăsupra, pre jăţiu, unde şădea, era 2 mîini, una de o parte, alta de altă parte, şi pre mîini sta cîte un leu;

20. Şi pre acêle 6 praguri sta 12 lei, unii de o *[329/2]* parte, alţii de altă parte. Şi lucru ca acela nu era la altă împărăţie nicăiri.

21. Şi toate vasele cîte era la împăratul Solomon era de aur, şi lighinul de aur, şi toate vasele casii cei[210] de lemn de Livan tot de aur curat făcute, fără de argint, că argintul nimic nu era băgat în seamă în zilele lui So-

Versiunea modernă

a rămas cu totul uimită

6. Şi i-a zis împăratului Solomon: „Adevărată e vorba pe care am auzit-o în pămîntul meu despre cuvîntul tău şi despre înţelepciunea ta,

7. Dar n-am crezut celor ce-mi grăia mie, pînă cînd am venit şi am văzut cu ochii mei; şi, iată, nici jumătate nu mi se povestise mie, căci tu ai întrecut în înţelepciune şi bunătăţi tot ce auzisem despre tine în pămîntul meu.

8. Ferice de soţiile tale, ferice de aceşti slujitori ai tăi, care slujesc pururea înaintea ta şi aud toată înţelepciunea ta! Binecuvîntat fie Domnul Dumnezeul tău, care a binevoit către tine, ca să te pună pe tronul lui Israel!

9. Pentru că Domnul îl iubeşte pe Israel, ca să-l întărească în veci, te-a pus pe tine împărat peste ei, ca să faci judecată cu dreptate în judecăţile lor."

10. Şi i-a dăruit lui Solomon o sută douăzeci de talanţi de aur şi mirodenii foarte multe şi pietre scumpe; n-au mai venit după aceea [vreodată] mirodenii atît de multe precum cele pe care le-a dăruit împărăteasa Saba împăratului Solomon.

11. Şi corabia lui Chiram, care aducea aur din Sofer, a adus şi foarte multe lemne necioplite şi piatră scumpă.

12. Şi a făcut împăratul din lemnele acelea necioplite pălimare la casa Domnului şi la casa împăratului şi citere şi alăute pentru cîntăreţi; astfel de lemne necioplite n-au mai venit în ţară şi nici nu s-au mai văzut pe undeva pînă în ziua aceasta.

13. Şi împăratul Solomon i-a dăruit împărătesei Saba tot ce a dorit ea, tot ce i-a cerut, pe lîngă ce i-a dat Solomon cu mîna lui.

14. Şi s-a întors ea şi cu toţi slujitorii ei şi a plecat în ţara ei. Şi greutatea aurului pe care-l primea Solomon într-un an era de şase sute şaizeci şi şase de talanţi de aur,

15. În afară de birul supuşilor şi al negustorilor care făceau negoţ şi al tuturor împăraţilor de la hotare şi al dregătorilor ţării.

16. Şi a făcut împăratul Solomon trei sute de suliţe de aur bătut, la o suliţă intrînd trei sute [de sicli] de aur,

17. Şi trei sute de platoşe de aur bătut, trei taleri de aur intrînd la o platoşă; şi le-a dat împăratul pentru casa cea de lemn din Liban.

18. Şi a făcut împăratul un tron mare de fildeş şi l-a ferecat cu aur curat;

19. Şase trepte avea tronul, iar dinapoia tronului erau săpături [cu chipuri] de viţei, iar de o parte şi de alta a tronului erau rezemători şi doi lei aşezaţi lîngă rezemători;

20. Şi doisprezece lei erau aşezaţi pe cele şase trepte, de o parte şi de alta. Aşa ceva nu se făcuse la vreo împărăţie.

21. Şi toate uneltele făcute de împăratul Solomon erau de aur şi scăldători de aur şi toate vasele casei din stejar de Liban erau ferecate cu aur; nu era [nimic din] argint, pentru că acesta nu era socotit de preţ în zilele lui So-

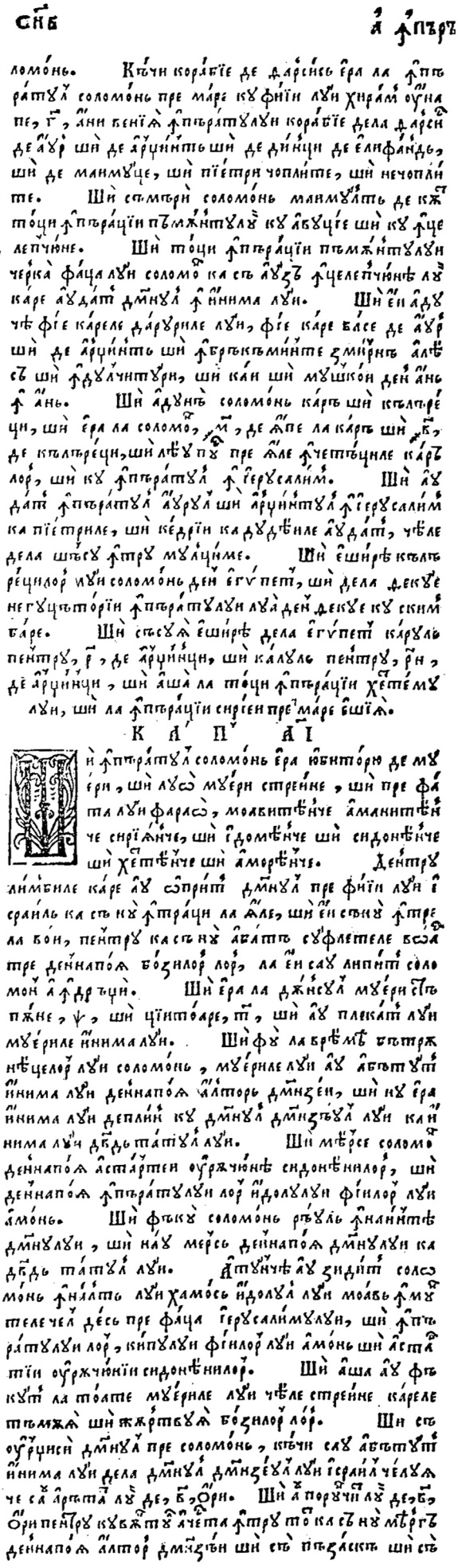

Biblia 1688, p. 252, col. 1

lomón.

22. Căci corabie de Tharsís era la împăratul Solomón pre mare cu fiii lui Hirám; una pe 3 ani veniia împăratului corabie de la Tharsis, de aur şi de argint şi de dinţi de elifand şi de maimuţe şi de pietri cioplite şi necioplite.

23. Şi să mări Solomón mai mult decît toţi împăraţii pământului, cu avuţie şi cu înţelepciune.

24. Şi toţi împăraţii pământului cerca faţa lui Solomon, ca să auză înţelepciunea lui care au dat Domnul în inima lui;

25. Şi ei aducea fiecarele darurile lui, fiecare: vase de aur şi de argint şi îmbrăcăminte, zmirnă aleasă şi îndulcituri şi cai şi muşcoi, den an în an.

26. Şi adună Solomón cară şi călăreţi şi era la Solomon 40000 de iêpe la cară şi 2000 de călăreţi; şi le-au pus pre iale în cetăţile carălor şi cu împăratul, în Ierusalím.

27. Şi au dat împăratul aurul şi argintul în Ierusalím ca pietrile, şi chedrii ca dudêile au dat, cêle de la şăsu, întru mulţime.

28. Şi ieşirea călăreţilor lui Solomón — den Eghípet şi de la Thecúe; neguţătorii împăratului lua den Thecue cu schimbare.

29. Şi să suia ieşirea de la Eghípet: carul pentru 100 de arginţi şi calul pentru 150 de arginţi. Şi aşa la toţi împăraţii Hettémului şi la împăraţii Siríei pre mare ieşiia.

Cap 11

1. Şi împăratul Solomón era iubitoriu de muieri; şi luo muieri streine, şi pre fata lui Faraó, moavitênce, amanitênce, siriênce şi idomênce şi sidonênce şi hettênce şi amorênce

2. Dentru limbile care au oprit Domnul pre fiii lui Israíl: „Ca să nu întraţi la iale şi ei să nu între la voi, pentru ca să nu abată sufletele voastre denapoia bozilor lor!”; la ei s-au lipit Solomon a îndrăgi.

3. Şi era la dînsul muieri stăpîne 700 şi ţiitoare 300; şi au plecat lui muierile inima lui.

4. Şi fu la vrêmea bătrînêţelor lui Solomón, muierile lui au abătut inima lui denapoia altor dumnezei, şi nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnezăul lui ca inima lui David, tatul lui;

5. Şi mêrse Solomón denapoia Astártei, urîciunea sidonênilor, şi denapoia împăratului lor, idolului fiilor lui Amón;

6. Şi făcu Solomón răul înaintea Domnului şi n-au mers denapoia Domnului ca David, tatul lui;

7. Atuncea au zidit Solomón înalt lui Hamós, idolul lui Moáv, în muntele cel despre faţa Ierusalímului, şi împăratului lor, chipului fiilor lui Amón, şi Astartii, urîciunii sidonênilor;

8. Şi aşa au făcut la toate muierile lui cêle streine carele tămîia şi jîrtvuia bozilor lor.

9. Şi să urgisi Domnul pre Solomón căci s-au abătut inima lui de la Domnul Dumnezeul lui Israíl, celuia ce s-au arătat lui de 2 ori,

10. Şi au poruncit lui de 2 ori pentru cuvîntul acesta întru tot, ca să nu meargă denapoia altor dumnezăi şi să păzască şi să /

Ms. 45, p. 295-296

lomon.

22. Căci corabiia Tharsis împăratului Solomon pre maare cu fiii lui Hiram; una pren 3 ani veniia împăratului corabie de la Tharsis, de aur şi de argintu şi de dinţi de elifandu şi de maimuţe şi pietri geluite şi necioplite.

23. Şi să mări Solomon mai multu decît toţi împăraţii pămîntului, cu avuţie şi cu înţelepciune.

24. Şi toţi împăraţii pămîntului cerca faţa lui Solomon, ca să audză înţelepciunea lui carea au dat Domnul întru inima lui;

25. Şi ei aducea careleşi darurile lui, fieştecarele: vase de aur şi de argintu şi îmbrăcăminte, zmirnă aleasă şi îndulceturi şi cai şi mușcoi, den an în an.

26. Şi adună Solomon cară şi călăreţi [174]şi era la Solomon 40000 de iêpe de cară şi 12000 de călăreţi; şi le-au pus pre iale întru cetăţile armelor şi cu împăratul, în Ierusalim.

27. [175]Şi au dat împăratul aurul şi argintul în Ierusalim ca pietrile, şi chedrii ca dudii le-au dat, cêle de la şes, întru mulţime. ⌊Şi era povăţuitor tuturor împărăţiilor de la rîu pînă la pămîntul striinilor de fêl şi pînă la hotarăle Eghíptului⌋[176].

28. Şi ieşirea[177] călăreţilor lui Solomon — den Égiptu şi de la Thecué; neguţătorii împăratului lua den Thecué cu schimbare.

29. Şi să suia ieşirea de la Égiptu: carul pentru 100 de argintu şi calul pentru 150 de argintu. Şi aşa la toţi împăraţii Hetteim şi la împăraţii Siríei pre mare ieşiia.

Cap 11

1. Şi împăratul Solomon era iubitor de muieri; şi luă muieri striine, şi fata lui Faraó, moavitênce, ammanitênce, siriêne şi idumênce şi sidonênce şi hettênce ⌊şi amorriênce⌋

2. [178]Dentru limbile carele au oprit Domnul fiilor Israil: „Ca să nu între la iale şi ei ca să nu între la voi, pentru ca să nu abată sufletile voastre denapoia *[296/1]* bodzilor lor!"; la ei s-au lipit Solomon ca să îndrăgească.

3. Şi era la însul muieri stăpîne 700 şi ţiitori 300; şi au plecat muierile lui inima lui ⌊denapoia bodzilor lor⌋[179].

4. Şi fu întru vrêmea bătrînêţelor lui Solomon, muierile lui au abătut inima lui denapoia a dumnedzăi alţii, şi nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnedzăul lui ca inima lui David, tatăl lui;

5. Şi mêrse Solomon denapoia Astartei, urîciunea sidonênilor, şi denapoia împăratului lor, pildei fiilor Ammon;

6. Şi făcu Solomon răul înaintea Domnului şi n-au mersu denapoia Domnului ca David, tatăl lui;

7. [180]Atuncea au clădit Solomon înaltu lui Hamos, [181]chipului Moav, în muntele cel despre faţa Ierusalimului, şi împăratului lor, chipului fiilor Ammon, ⌊şi Astartei, urîciunea sidonênilor⌋;

8. Şi aşa au făcut la toate muierile lui cêle striine carele tămîia şi jirtvuia bodzilor lor.

9. Şi să urgisi Domnul pre Solomon căci să abătu inima lui de la Domnul Dumnedzăul Israil, [182]celuia ce s-au ivit lui de doao ori,

10. [183]Şi au porîncit lui de doao ori pentru cuvîntul acesta întru tot, ca să nu margă denapoia a dumnedzăi alţii[184]

Ms. 4389, p. 329-330

lomon.

22. Că avea împăratul Solomon corabie tharsienească de umbla pre mare cu slugile lui Hiram; şi veniia la împăratul în trei ai o dată de la Tharsis şi aducea aur şi argint, dinţi de pil şi maimuţe şi păuni şi pietri lucrate şi nelucrate.[211]

23. [212]Şi se mări Solomon mai vîrtos decît toţi împăraţii pămînteşti, şi cu bogăţiia şi cu înţelepciunea.

24. Şi poftiia toţi împăraţii pămînteşti să vază faţa lui şi să auză înţelepciunea lui carea didêse Domnul în inima lui;

25. Şi aceia ducea cineşi poclonul său: vase de aur şi de argint, haine şi arme de războiu şi mirodii, cai şi catîri şi de toate lucrurile, den an în an.

26. [213]Şi avea Solomon 40000 de telegari de cară şi 12000 de povodnici[214] şi-i puse pren cetăţi cu carăle, iar alţii era cu împăratul, în Ierusalim.

27. Şi era mai putêrnic şi biruitor preste toţi împăraţii, de la rîu pînă în ţara celor de alt neam şi pînă în hotarăle Eghípetului; şi făcu împăratul de era aurul şi argintul în Ierusalim ca pietrile, şi chiedrii ca duzii de pre cîmp.

28. Şi aducea lui Solomon cai de la Eghípet şi de la Thecúa; şi neguţătorii împărăteşti îi cumpăra[215] de la Thecúa cu schimb.

29. Şi veniia caii cu căruţele de la Eghípet direpţ 600 de arginţi, iar caii direpţ 150 de arginţi. Aşijderea ieşiia şi de la toate împărăţiile Hetthímului şi a Siriei cai.

Cap 11

1. Şi era lui Solomon împărat muierile foarte dragi; [216]şi-şi luoă muieri de alt neam, şi pre fata lui Faraon, şi moavitênce şi ammonitênce şi siriênce şi hettheênce şi amethinênce[217]

2. Den limbile den care porîncise Domnul feciorilor lui Israil: [218]„Să nu meargă la dînsele, nici acêlea să nu meargă la dînşii şi să nu întoarcă inimile voastre cătră dumnezeii lor!"; iar Solomon pre acêlea adaose a le îndrăgi.

3. Şi avea ca în chip de împărătêse 700, iar posadnice avea 300.

4. De-acii deaca îmbătrîni Solomon, iar muierile cêle de alt *[330/1]* neam întoarseră inima lui Solomon după dumnezeii lor, iar nu era inima lui cu Domnul Dumnezeul său ca inima tătîne-său, lui David,

5. Ce se plecă Solomon după spurcatul Astárs, dumnezeul sidonesc, şi după împăratul idolilor feciorilor lui Ammon;

6. Şi făcu Solomon hicleşug înaintea Domnului şi nu umblă după Domnul ca tată-său, David;[219]

7. [220]Atunci zidi Solomon capişte naltă idolului moavitênilor şi împăratului lor, idolului ammonitênilor, şi lui Astárs, spurcatului idol al Sidónului, în muntele carele iaste înaintea Ierusalímului;[221]

8. Aşijderea făcu şi celoralalte muieri ale lui celor de alt neam, care junghia şi jîrtvuia dumnezeilor lor.

9. Şi se mînié Domnul pre Solomon căce-şi dăzlupi inima sa de cătră Domnul Dumnezeul lui Israil, [222]carele i se arătase în doaoă rînduri,

10. Şi-i porîncise de amîndoaoă orile de aceasta, să nu umble după alţi dumnezei, ce să păzească şi să

Versiunea modernă

lomon.

22. Pentru că împăratul avea pe mare corabie din Tharsis cu fiii lui Chiram; şi venea la împărat corabia din Tharsis o dată la trei ani, cu aur şi cu argint şi cu fildeş şi cu maimuţe şi cu pietre cioplite şi necioplite.

23. Şi s-a mărit împăratul Solomon mai mult decît toţi împăraţii pământului în avuţie şi în înţelepciune.

24. Şi toţi împăraţii pământului căutau faţa lui Solomon, ca să asculte înţelepciunea lui, pe care o pusese Domnul în inima lui;

25. Şi ei aduceau darurile fiecăruia în fiecare an: vase de aur şi de argint, veşminte şi smirnă aleasă şi mirodenii şi cai şi catîri.

26. Şi a adunat Solomon care şi călăreţi şi avea patruzeci de mii de iepe la care şi douăsprezece mii de călăreţi; şi i-a aşezat în cetăţile carelor şi pe lîngă împărat, în Ierusalim.

27. Şi în Ierusalim a făcut împăratul aurul şi argintul precum pietrele, iar cedrii, ca duzii care cresc în cîmpie, o mulţime.

28. Şi caii pe care-i avea Solomon erau aduşi din Egipt şi din Thecue; negustorii împăratului îi luau din Thecue cu bani în schimb.

29. Şi la ieşirea din Egipt, un car era la o sută de arginţi şi un cal la o sută cincizeci de arginţi. Şi tot astfel aduceau pe mare pentru toţi împăraţii Chetteimului şi pentru împăraţii Siriei.

Capitolul al 11-lea

1. Şi împăratul Solomon era iubitor de femei şi şi-a luat femei străine, şi pe fiica lui Faraon şi moabite, amonite, siriene, edomite, sidoniene, chetite, amorree,

2. Dintre neamurile de la care îi oprise Domnul pe fiii lui Israel, [zicîndu-le]: „Să nu intraţi la ele şi ei să nu intre la voi, ca să nu vă abată sufletele voastre după dumnezeii lor!"; de aceştia s-a alipit Solomon, îndrăgindu-i.

3. Şi avea şapte sute de femei ca soţii şi trei sute de ţiitoare; şi femeile lui i-au abătut lui inima.

4. Şi a fost că, la vremea bătrîneţelor lui Solomon, femeile lui i-au abătut inima după alţi dumnezei şi nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnezeul său, ca inima lui David, tatăl său;

5. Şi a umblat Solomon după Astartea, spurcăciunea sidonienilor, şi după împăratul lor, idolul fiilor lui Ammon;

6. Şi a făcut Solomon răul înaintea Domnului şi n-a mers după Domnul, ca David, tatăl său;

7. Atunci a zidit Solomon o înălţime lui Chamos, idolul Moabului, pe dealul care este în faţa Ierusalimului, şi împăratului lor, idolul fiilor lui Ammon, şi Astartei, spurcăciunea sidonienilor;

8. Şi la fel a făcut pentru toate soţiile lui cele străine, care tămîiau şi jertfeau dumnezeilor lor.

9. Şi s-a mîniat Domnul pe Solomon, căci se abătuse inima lui de la Domnul Dumnezeul lui Israel, cel ce i se arătase lui de două ori,

10. Şi îi poruncise lui de două ori anume despre asta, ca să nu meargă nicidecum după alţi dumnezei, ci să păzească şi să

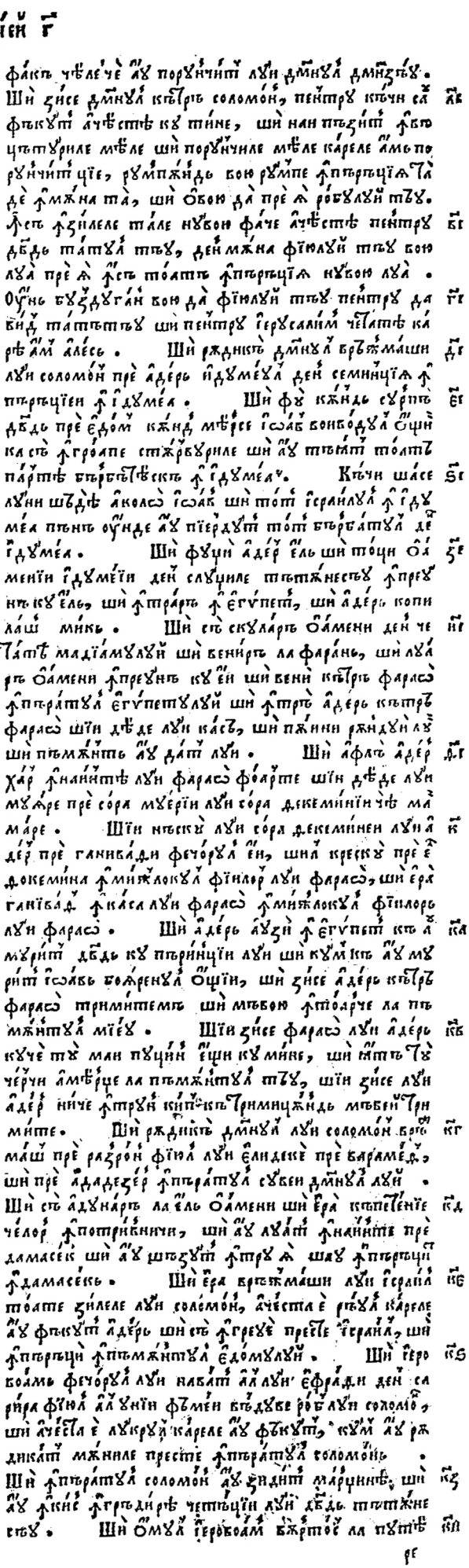

Biblia 1688, p. 252, col. 2

facă cêle ce au poruncit lui Domnul Dumnezău.

11. Şi zise Domnul cătră Solomón: „Pentru căci s-au făcut acêstea cu tine şi n-ai păzit învăţăturile mêle şi poruncile mêle carele am poruncit ţie, rumpînd voiu rumpe împărăţiia ta den mîna ta şi o voiu da pre ea robului tău.

12. Însă în zilele tale nu voiu face acêstea, pentru David, tatul tău, den mîna fiiului tău voiu lua pre ea; însă toată împărăţiia nu voiu lua:

13. Un buzdugan voiu da fiiului tău pentru David, tată-tău, şi pentru Ierusalím, cetatea carea am ales."

14. Şi rîdică Domnul vrăjmaşi lui Solomón pre Adér Iduméul, den seminţiia împărăţiei, în Iduméa.

15. Şi fu cînd surpă David pre Edóm, cînd mêrse Ioáv, voivodul oştii, ca să îngroape stîrvurile, şi au tăiat toată partea bărbătească în Iduméa,

16. Căci şase luni şădea acoló Ioáv şi tot Israílul în Iduméa pînă unde au pierdut tot bărbatul den Iduméa,

17. Şi fugi Adér, el şi toţi oamenii iduméii den slugile tătîne-său împreună cu el, şi întrară în Eghípet; şi Adér — copilaş mic.

18. Şi să sculară oameni den cetatea Madiámului şi veniră la Farán şi luară oameni împreună cu ei şi veni cătră Faraó, împăratul Eghípetului. Şi întră Adér cătră Faraó şi-i dêde lui casă şi pîini rînduí lui şi pămînt au dat lui.

19. Şi află Ader har înaintea lui Faraó foarte şi-i dêde lui muiêre pre sora muierii lui, sora Thechemínii cea mai mare.

20. Şi-i născu lui sora Thechemínei, lui Adér, pre Ganiváthi, feciorul ei, şi-l crescu pre el Thechemína în mijlocul fiilor lui Faraó; şi era Ganivath în casa lui Faraó, în mijlocul fiilor lui Faraó.

21. Şi Adér auzí în Eghípet că au murit David cu părinţii lui şi cum că au murit Ioáv, boiêrenul oştii, şi zise Adér cătră Faraó: „Trimite-mă şi mă voiu întoarce la pămîntul mieu!"

22. Şi-i zise Faraó lui Adér: „Cu ce tu mai puţin eşti cu mine? Şi, iată, tu cerci a mêrge la pămîntul tău." Şi-i zise lui Adér: „Nice într-un chip, că trimiţînd mă vei trimite!"

23. Şi rîdică Domnul lui Solomón vrăjmaş pre Razrón, fiiul lui Elideché, pre Varaméth şi pre Adadezér, împăratul Súvei, domnul lui.

24. Şi să adunară la el oameni. Şi era căpetenie celor împotrivnici şi au luat înainte pre Damaséc şi au şăzut întru ea ş-au împărăţit în Damaséc;

25. Şi era vrăjmaşi lui Israíl toate zilele lui Solomón, acesta e răul carele au făcut Adér, şi să îngreuié preste Israíl şi împărăţi în pămîntul Edómului.

26. Şi Ierovoám, feciorul lui Navát al lui Efráthi den Saríra, fiiul al unii fămei văduve, rob lui Solomon, şi acesta e lucrul carele au făcut, cum au rîdicat mînile preste împăratul Solomón:

27. Şi împăratul Solomón au zidit marginea şi au închis îngrădirea cetăţii lui David, tătîne-său.

28. Şi omul Ierovoám — vîrtos la putê- //

Ms. 45, p. 296

carele au porîncit lui Domnul Dumnedzău, ⌊nici era inima lui deplin cu Domnul, dupre inima lui David, tatăl lui⌋[185].

11. Şi dzise Domnul Dumnedzău cătră Solomon: „Pentru carele s-au făcut acêstea cu tine şi n-ai cruţat învăţăturile mêle[186] carele am porîncit ţie, rumpîndu voi rumpe împărăţiia ta dentru mîna ta şi o voi da pre ea robului tău.

12. Însă în dzilele tale nu voi face acêstea, pentru David, tatăl tău, [187]den mîna fiiului tău voi lua pre ea; [13.] însă toată împărăţiia nu o voi lua:

13. Un buzdugan voi da fiiului tău pentru David, tată-tău, şi pentru Ierusalim, cetatea carea am ales."

14. Şi rădică Domnul satan lui Solomon pre Ader Idumeul, den seminţiia împărăţiei, în Iduméa, ⌊şi pre Esrom, ficioru Eliadaé, pre cel de Raamá Adadézer, împăratul Súva, domnul lui. Şi să adunară la[188] el oameni şi era căpetenie strînsorii[189] şi luară pre Damasec[190] şi era satan lui Israil toate dzilele lui Solomon şi Ader Idumeul⌋[191].

15. [192]Şi fu cînd[193] surpă David pre Edom, cînd mêrse Ioav, voivodul oştii, ca să îngroape stîrvurile, şi au tăiat toată partea bărbătească în Iduméa,

16. Căci 6 luni şedea acoló Ioav şi tot Israil ⌊în Iduméa⌋ pînă unde au pierdut tot bărbatul den Iduméa,

17. Şi fugi Ader, el şi toţi oame-*[296/2]* nii idumei dentru slugile tătălui[194] lui împreună cu el, şi întrară în Égiptu; şi Ader — copilaş mic.

18. Şi să sculă oameni den cetatea Madiam şi vin la Faran şi iau oameni împreună cu ei şi vin cătră Faraó, împăratul Eghiptului. Şi întră Áder cătră Faraó şi-i dêde lui casă şi pîini ii rîndui lui şi pămînt i-au dat lui.

19. Şi află Áder har înaintea lui Faraó foarte şi-i dêde lui muiêre pre sora muierii lui, sora Thechemínei cea mai mare.

20. Şi-i născu lui sora Thechemínei, lui Áder, pre Ganivath, ficiorul ei, şi-l crescu[195] pre el Thechemía în mijlocul fiilor Faraó; şi era Ganiváth întru mijlocul fiilor Faraó, în casa lui Faraó.

21. Şi Áder audzi în Égiptu că au murit[196] David cu părinţii lui şi că au murit Ioav, boiêrinul oştii, şi dzise Áder cătră Faraó: „Trimite-mă şi mă voi întoarce la pămîntul mieu!"

22. Şi-i dzise Faraó ⌊lui Áder⌋[197]: „Cu ce tu mai puţîn eşti împreună cu mine? Şi, iată, tu cerci a mêrge la pămîntul tău." Şi-i dzise lui Áder: „Nici într-un chip, că trimiţînd mă vei trimite!"

23. Şi rădică Domnul lui Solomon satan pre Razron, fiiul Elideché, şi pre Varameth şi pre Adadézer, împăratul Suvá, domnul lui.

24. [23.] Şi să adunară la el oameni. Şi era căpetenie de răcoşiri şi au luat înainte pre Damasec şi au şedzut întru ea şi au împărăţit în Damasec;

25. [24.] Şi era satan lui Israil toate dzilele lui Solomon, [25.] acesta-i răul carele au făcut Áder, şi să îngreuie preste Israil şi împărăţi în pămîntul Edom.

26. [198]Şi Ierovoam, ficiorul lui Navat a lui Efrathí den Saríra, fiiu a fămei vădue, robu lui Solomon, [27.] şi acesta lucru carele au făcut, cum au rădicat mînele pre împăratul Solomon:

27. Şi împăratul Solomon au clădit marginea şi au încuiat îngrădirea cetăţii lui David, tătîne-său.

28. Şi omul Ierovoam — vîrtucios la putê-

Ms. 4389, p. 330

facă cêlea ce au porîncit lui Domnul Dumnezeu.

11. Şi zise Domnul cătră Solomon: „De vrême ce fură acêstea de tine aşa şi n-ai păzit legile mêle şi porîncile mêle, rumpînd voiu[223] rumpe împărăţiia ta den mîna ta şi o voiu da slugii tale.

12. [224]Însă nu voiu face aceasta în zilele tale, pentru tată-tău, David, iar den mîinile feciorilor tăi eu o voiu lua;[225] [13.] numai nu voiu lua toată împărăţiia,

13. Ce voiu da fiiu-tău un steag pentru David, robul mieu, şi pentru Ierusalim, cetatea carea o am ales."

14. Şi scorni Domnul supărători asupra lui Solomon pre Adad[226] Idumeianul, de neam împărătesc, carele era în Edom.

15. [227]Că în vrêmea ce strică David Edómul, cînd mêrse Ioav voievodul să îngroape ostaşii cei[228] pieriţi şi tăie tot ce fu parte bărbătească în Iduméa,

16. (Şi şăzu Ioav acoló ca la 6 luni şi cu tot Israilul pînă tăiară toată partea bărbătească den Idumea),

17. Iar Adad fugi şi fugiră cu dînsul şi oameni idumeianini, slugi den casa tătîne-său, şi era Adad copil mic, şi se duse în Eghípet.

18. Şi se sculară oamenii cetăţii Madiiámului şi mêrseră în Faran şi luară şi oameni cu dînşii şi mêrseră la Faraon, împăratul Eghípetului. Şi întră Adad la Faraon şi-i dêde împăratul casă şi mertic de bucate şi pămînt.

19. Şi află Adad milă înaintea fêţei lui Faraon foarte bună şi-i dêde lui muiêre pre sora Thechemínei, *[330/2]* muierii sale cea mai mare.[229]

20. Şi născu sora Thechemínei lui Adad pre Ganavath şi-l crescu Thechemína depreună cu coconii împăratului[230] Faraon.

21. De-acii deaca auzi Adad, den Eghípet, că au murit David cu părinţii săi şi au murit şi Ioav, voievodul cel mai mare, el zise cătră Faraon: „Stăpînul mieu, să mă slobozeşti să merg în ţara mea!"

22. Iar Faraon îi zise: „Dară la mine ce-ţi lipsêşte de te cei să te duci în ţara ta?" El răspunse: „Alt nu-mi lipsêşte nimic, ce numai să mă slobozi să mă duc!"

23. Şi scorni Domnul supărători asupra lui Solomon pre Razon, feciorul lui Eliad, carele era scăpat[231] de la Adarezer, împăratul Súvei, stăpînul său.

24. Şi se strînseră oameni împotriva lui[232]. Şi era el voievod taberii cîndu-i birui David; şi mêrse în Damásc[233] şi lăcui acoló, şi-l aşăzară să fie împărat în Damásc;[234]

25. Şi era supărător lui Israil în toate zilele lui Solomon, şi aceasta era răotatea lui Adad, şi îngreuia pre Israil şi împărăţiiá în Siriia.

26. [235]Iar Ierovoam, feciorul lui Navat den Sarir, slugă a lui Solomon, a căruia mumă o chiema Sárua, muiêre văduvă, el îşi rădică mîna asupra împăratului; [27.] şi aceasta iaste vina pentru care-şi rădică el mîna asupra împăratului:

27. Că în vrêmea ce zidi împăratul Solomon marginea şi obîrşi cu îngrăditura la cetatea tătîne-său, lui David,

28. Era acesta Ierovoam voinic vîrtos.

Versiunea modernă

facă cele ce i le-a poruncit lui Domnul Dumnezeu.

11. Şi a zis Domnul către Solomon: „Fiindcă acestea s-au făcut cu tine de n-ai păzit învăţăturile mele şi poruncile mele pe care ţi le-am poruncit ţie, voi smulge cu totul împărăţia ta din mîna ta şi o voi da slujitorului tău.

12. Însă nu voi face acestea în zilele tale, pentru David, tatăl tău, ci o voi lua din mîna fiului tău; numai că nu voi lua toată împărăţia:

13. O seminţie o voi da fiului tău pentru David, robul meu, şi pentru Ierusalim, cetatea pe care am ales-o."

14. Şi a l-a ridicat Domnul vrăjmaş lui Solomon pe Ader Idumeul din seminţia împărăţiei din Idumea.

15. Şi a fost aşa că, pe cînd nimicea David Edomul şi cînd se dusese Ioab, căpetenia oştirii lui, ca să îngroape stîrvurile, ei au ucis toată partea bărbătească din Idumea,

16. (Pentru că Ioab cu tot Israelul au stat în Idumea şase luni pînă a nimicit toată partea bărbătească din Idumea),

17. Atunci Ader a fugit, el şi toţi bărbaţii idumei dintre slujitorii tatălui său împreună cu el, şi au intrat în Egipt; şi Ader era copil mic.

18. Şi s-au ridicat oameni din cetatea Madiamului şi au venit la Pharan şi au luat oameni cu ei şi au venit la Faraon, împăratul Egiptului. Şi a venit Ader la Faraon şi i-a dat lui casă şi i-a rînduit merinde şi i-a dat pămînt.

19. Şi Ader a căpătat mare trecere în ochii lui Faraon şi i-a dat lui de soţie pe sora soţiei lui, pe sora Thecheminei cea mai mare.

20. Şi sora Thecheminei i-a născut lui Ader pe Ganebath, fiul său, şi l-a crescut Thechemina în casa lui Faraon; şi Ganebath era în casa lui Faraon, în mijlocul fiilor lui Faraon.

21. Şi, cînd a auzit Ader, din Egipt, că David a adormit cu părinţii săi şi că Ioab, căpetenia oştirii, a murit, i-a zis Ader lui Faraon: „Dă-mi drumul să mă întorc în ţara mea!"

22. Şi Faraon i-a zis lui Ader: „Ce-ţi lipseşte la mine, că, iată, doreşti să te duci în ţara ta?" Şi Ader i-a zis: „Nici într-un chip altfel, ci trimite-mă!"

23. Şi Domnul i-a ridicat lui Solomon vrăjmaş pe Razron, fiul lui Elideche, pe Barameth şi pe Adadezer, împăratul Subei, stăpînul lui.

24. Şi s-au adunat la el oameni. Şi s-a făcut căpetenia celor care se împotriveau şi au mers la Damasec şi au locuit acolo şi au împărăţit în Damasec;

25. Şi el a fost vrăjmaş lui Israel în toate zilele lui Solomon, pe lîngă răul pe care l-a făcut Ader, şi a urît Israelul şi a împărăţit în pămîntul Edomului.

26. Şi Ieroboam, fiul lui Nabat, al lui Ephrathi din Sarira, fiu al unei femei văduve, slujitor al lui Solomon, acesta e lucrul pe care l-a făcut, [anume că] şi-a ridicat şi el mîna împotriva împăratului Solomon:

27. Împăratul Solomon zidea cetăţuia şi întărea zidul cetăţii lui David, tatăl său.

28. Şi Ieroboam era bărbat puternic.

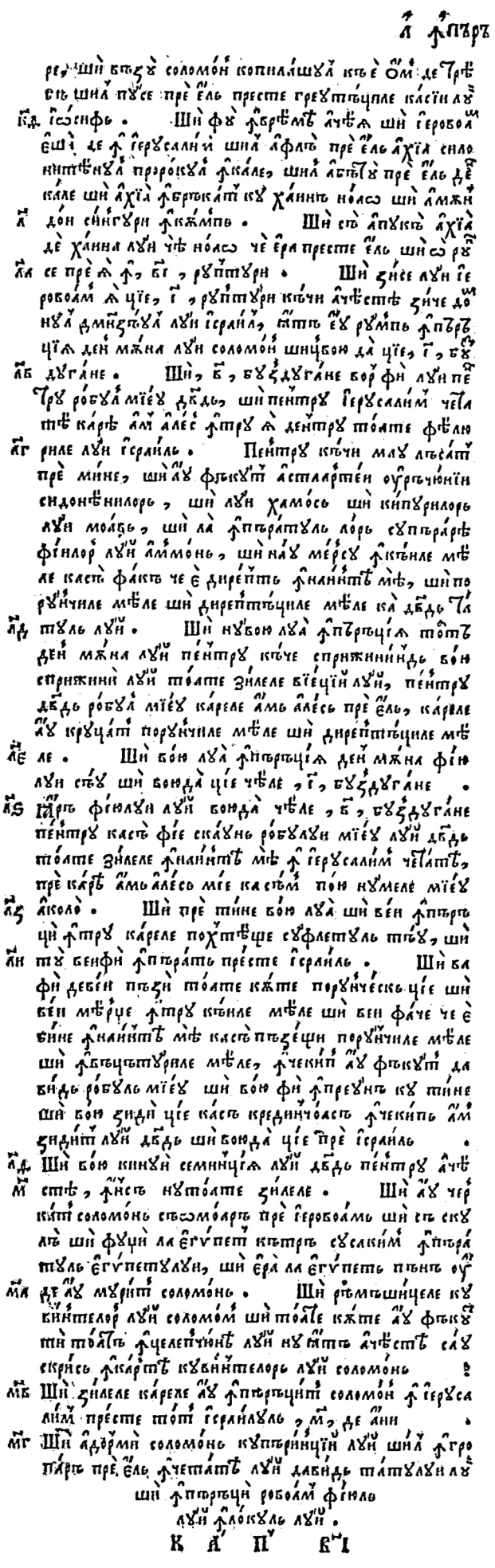

Biblia 1688, p. 253, col. 1

re. Şi văzu Solomón copilaşul că e om de treabă şi-l puse pre el preste greutăţile casii lui Iósif.

29. Şi fu în vrêmea acêea şi Ierovoam ieşi den Ierusalím şi-l află pre el Ahia Siloniteanul, prorocul, în cale şi-l abătu pre el den cale. Şi Ahiá — îmbrăcat cu haină noao. Şi amîndoi — singuri în cîmp.

30. Şi să apucă Ahiá de haina lui cea noao ce era preste el şi o rupse pre ea în 12 rupturi;

31. Şi zise lui Ierovoám: „Ia ţie 10 rupturi, căci acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: «Iată, eu rump împărăţiia den mîna lui Solomón şi-ţi voiu da ţie 10 buzdugane,

32. Şi 2 buzdugane vor fi lui pentru robul mieu, David, şi pentru Ierusalím, cetatea carea am ales întru ea dentru toate fêliurile lui Israíl,

33. Pentru căci m-au lăsat pre mine şi au făcut Astaartéi, urîciunii sidonênilor, şi lui Hamós şi chipurilor lui Moáv şi la împăratul lor, supărarea fiilor lui Ammón, şi n-au mersu în căile mêle ca să facă ce e direpţ înaintea mea şi poruncile mêle şi direptăţile mêle, ca David, tatul lui.

34. Şi nu voiu lua împărăţiia toată den mîna lui, pentru căce sprijinind voiu sprijini lui toate zilele vieţii lui, pentru David, robul mieu, carele am ales pre el, carele au cruţat poruncile mêle şi direptăţile mêle.

35. Şi voiu lua împărăţiia den mîna fiiului său şi voiu da ţie cêle 10 buzdugane,

36. Iară fiiului lui voiu da cêle 2 buzdugane, pentru ca să fie scaun robului mieu, lui David, toate zilele, înaintea mea, în Ierusalím, cetatea pre carea am ales mie ca să-mi poiu numele mieu acoló.

37. Şi pre tine voiu lua şi vei împărăţi întru carele pohtêşte sufletul tău şi tu vei fi împărat preste Israíl.

38. Şi va fi de vei păzi toate cîte poruncesc ţie şi vei mêrge întru căile mêle şi vei face ce e bine înaintea mea, ca să păzeşti poruncile mêle şi învăţăturile mêle, în ce chip au făcut Davíd, robul mieu, şi voiu fi împreună cu tine şi voiu zidi ţie casă credincioasă, în ce chip am zidit lui David, şi voiu da ţie pre Israíl.

39. Şi voiu chinui seminţiia lui David pentru acêstea, însă nu toate zilele.»”

40. Şi au cercat Solomón să omoară pre Ierovoám, şi să sculă şi fugi la Eghípet, cătră Susachím, împăratul Eghípetului, şi era la Eghípet pînă unde au murit Solomón.

41. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Solomón şi toate cîte au făcut şi toată înţelepciunea lui nu, iată, acêstea s-au scris în Cartea cuvintelor lui Solomón?

42. Şi zilele carele au împărăţit Solomón în Ierusalím preste tot Israílul — 40 de ani.

43. Şi adormi Solomón cu părinţii lui şi-l îngropară pre el în cetatea lui Davíd, tatului lui. Şi împărăţi Rovoám, fiiul lui, în locul lui. /

Ms. 45, p. 296-297

re. Şi vădzu Solomon copilaşul că om a lucrurilor iaste şi-l puse pre el preste rădicările casei lui Iosif.

29. Şi fu întru vrêmea acêea şi Ierovoam ieşi den Ierusalim şi-l află pre el Ahiá Siloniteanul, prorocul, în cale şi-l mută pre el den cale. Şi Ahiá — îmbrăcat cu haină noaă. Şi amîndoi — însăşi în cîmpu[199].

30. Şi să apucă Ahiá de haina lui cea noaă ce era preste el şi o rupse pre ea 12 rupturi;

31. [200]Şi dzise lui Ierovoam: „Ia ţie 10 rupturi, căci acêstea dzice Domnul Dumnedzău Israil: «Iată, eu rumpu împărăţiia den mîna lui Solomon[201] şi-ţi voi da ţie 10 schiptre[202],

32. Şi doao schiptre[203] vor fi lui pentru robul mieu, David, şi pentru Ierusalim, cetatea *[297/1]* carea am ales întru ea dentru toate fêliurile Israil,

33. Pentru căci m-au lăsat pre mine şi au făcut Astartii, urîciunea sidonênilor, şi lui Hamos şi chipurilor Moav şi la împăratul lor, supărarea fiilor Ammon, şi n-au mersu întru căile mêle ca să facă ce-i dreptu înaintea mea şi porîncele mêle şi dreptăţile mêle, ca David, tatăl lui.

34. Şi nu voi lua împărăţiia toată den mîna lui, pentru căci sprăjinind[204] voi sprăjini lui toate dzilele traiului lui, pentru David, robul mieu, carele am ales pre el, carele au cruţat porîncele mêle şi dreptăţile mêle.

35. Şi voi lua împărăţiia den mîna fiiului său şi voi da ţie cêle 10 buzdugane,

36. Iară fiiului lui voi da cêle doao buzdugane, pentru ca să fie punere robului mieu David, toate dzilele, înaintea mea, în Ierusalim, cetatea pre[205] carea am ales[206] ca să-mi pui numele mieu acoló.

37. Şi pre tine voi lua şi vei împărăţi întru carele poftêşte sufletul tău şi tu vei fi împărat întru[207] Israil.

38. Şi va fi dă vei păzi toate cîte porîncescu ţie şi vei mêrge întru căile mêle şi vei face ce-i dreptu înaintea mea, ca să cruţi porîncele mêle şi învăţăturile mêle, în ce chip au făcut David, robul mieu, şi voi fi împreună cu tine şi voi clădi ţie casă credincioasă, în ce chip am clădit lui David [39.] şi voi da ţie pre Israil.

39. Şi voi chinui seminţiia lui David pentru acêstea, însă nu toate dzilele.»"

40. Şi au cercat Solomon să omoare pre Ierovoam, şi să sculă şi fugi la Éghiptu, către Susachim, împăratul Eghíptului, şi era la Éghiptu pînă unde au murit Solomon.

41. Şi rămăşiţele cuvintelor Solomon şi toate cîte au făcut şi toată înţelepciunea lui nu, iată, acêstea s-au scris întru Cartea cuvintelor lui Solomon?

42. Şi dzilele carele au împărăţit Solomon în Ierusalim preste tot Israil — 40 ani.

43. [42.] [208]Şi adormi Solomon cu părinţii lui şi-l îngropară pre el în cetatea lui David, tatălui lui. ⌊Şi să făcu dacă audzi Ierovoam, fiiul Navat, şi însuşi încă fiind la Éghiptu, cînd fugi de faţa lui Solomon şi şedea la Éghiptu, să îndrepteadză şi vine la cetatea lui, la pămîntul Sarirá, în muntele Efraim. [43.] Şi împăratul Solomon adurmi cu părinţii lui.⌋[209] [210]Şi împărăţi Rovoam, fiiul lui, pentru însul.

Ms. 4389, p. 330-331

Şi-l văzu Solomon că iaste[236] tînăr şi cu vîrtute şi-l puse ispravnic preste tot venitul casii lui Iósif.

29. [237]Iară într-acea vrême ieşi Ierovoam den Ierusalim şi-l află Ahia Siloniteanul, prorocul, pre cale şi-l abătu den cale. Şi era Ahiia îmbrăcat într-o hainã noaoă. Şi era numai ei amîndoi la cîmp.

30. Şi luoă Ahiia haina sa cea noaoă cu carea era îmbrăcat şi o sparse în 12 părţi;

31. [238]Şi zise lui Ierovoam: „Ia-ţi 10 părţi, că aşa grăiêşte Domnul lui Israil: «Iată, eu voiu lua împărăţiia den mîna lui Solomon [239]şi-ţi voiu da ţie 10 părţi,[240]

32. Iar lui voiu lăsa 2 părţi, pentru David, robul mieu, şi pentru Ierusalímul, cetatea mea, carea o am ales mie den tot neamul lui Israil,

33. Pentru căci că m-au lăsat şi se-au închinat lui Astart, spurcatului, dumnezeul Sidónului, şi lui Hamos, idolul Moávului, şi împăratului lor, şi n-au umblat pre calea mea şi să facă di- *[331/1]* reptăţile mêle şi porîncile şi judecăţile mêle ca tată-său, David.

34. Iar nu voiu lua den mîinile lui împărăţiia toată, pentru sluga mea, David, care l-am ales mie, ce sprejinind voiu sprenjini în toate zilele vieţii lui.

35. Şi voiu lua împărăţiia den mîinile feciorului lui şi voiu da ţie 10 părţi[241],

36. Iar feciorului lui voiu da 2 părţi[242], ca să rămîie lumina lui David, slugii mêle, în toate zilele înaintea mea, în cetatea Ierusalímului, carea o am ales să fie numele mieu acoleá.[243]

37. Iar pre tine te voiu lua şi vei împărăţi preste toate cîte poftêşte sufletul tău şi vei fi împărat preste Israil.

38. Deci de vei păzi toate cîte porîncesc eu ţie şi de vei umbla pre căile mêle şi vei face cêle ce plac mie şi vei păzi făgăduinţele mêle şi porîncile, cum au făcut David, sluga mea, eu voiu fi cu tine şi-ţi voiu zidi casă credincioasă, cum am zidit şi casa lui David, şi-ţi voiu da pre Israil.

39. Şi voiu certa pre neamul lui David pentru aceasta, însă nu în toate zilele.»"

40. De-acii Solomon cerca să omoară pre Ierovoam, iar Ierovoam se sculă şi fugi în Eghípet, la Susachim, împăratul Eghípetului, şi şăzu tot în Eghípet pînă ce muri Solomon împărat.

41. Iar rămăşiţele cuvintelor lui Solomon şi toate cîte au făcut şi înţelepciunea lui, iată, toate sînt scrise în Cartea cuvintelor vieţii lui Solomon.

42. [244]Şi fură toate zile împărăţiei lui Solomon cît au împărăţit preste tot Israilul 40 de ani.

43. Şi muri Solomon cu părinţii săi şi-l îngropară în cetatea tătîne-său, lui David. [245][De-acii deaca auzi Ierovoam, feciorul lui Navat (încă fiind el tot în Eghípet), că fugise de faţa lui Solomon şi lăcuia în Eghípet, se sculă şi mêrse în cetatea sa, în ţara Sariraínului, care iaste în hotarăle[246] Efrémului.] [247]Iar împăratul Solomon muri cu părinţii săi. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Rovoam.

Versiunea modernă

Şi Solomon l-a văzut pe fecior că era muncitor şi l-a pus peste dările casei lui Iosif.

29. Şi a fost aşa că, în vremea aceea, a ieşit Ieroboam din Ierusalim, şi prorocul Achia Seloniteanul l-a găsit pe drum şi l-a tras deoparte. Şi Achia era îmbrăcat cu haină nouă. Şi erau ei amîndoi singuri pe cîmp.

30. Şi Achia şi-a luat de pe el haina lui cea nouă şi a rupt-o în douăsprezece bucăţi;

31. Şi i-a zis lui Ieroboam: „Ia-ţi zece bucăţi, pentru că aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel: «Iată, eu smulg împărăţia din mîna lui Solomon şi-ţi voi da ţie zece sceptre,

32. Iar două sceptre îi vor rămîne lui, pentru robul meu David şi pentru Ierusalim, cetatea pe care am ales-o dintre toate seminţiile lui Israel,

33. Fiindcă m-au părăsit pe mine şi s-au închinat Astartei, urîciunea sidonienilor, şi lui Chamos şi idolilor Moabului, şi împăratului lor, ocara fiilor lui Ammon, şi n-au umblat în căile mele, ca să facă ce este drept înaintea mea şi în poruncile mele şi în dreptăţile mele, ca David, tatăl lor.

34. Dar nu voi lua toată împărăţia din mîna lui, ci îl voi sprijini tare în toate zilele vieţii lui, pentru David, robul meu, pe care l-am ales, fiindcă el a păzit poruncile mele şi dreptăţile mele.

35. Voi lua însă împărăţia din mîna fiului său şi-ţi voi da ţie cele zece sceptre,

36. Iar fiului său îi voi da două sceptre, ca să fie scaun în toate zilele robului meu, lui David, înaintea mea, în Ierusalim, cetatea pe care am ales-o pentru mine, ca să-mi pun numele meu acolo.

37. Şi pe tine te voi lua şi vei împărăţi în tot ce-şi va dori sufletul tău şi tu vei fi împărat peste Israel.

38. Şi va fi aşa că, de vei păzi toate cîte-ţi voi porunci ţie şi vei umbla în căile mele şi vei face ce e bine înaintea mea, păzind poruncile mele şi învăţăturile mele, aşa cum a făcut David, robul meu, eu voi fi cu tine şi-ţi voi zidi o casă statornică, aşa cum i-am zidit lui David, şi-ţi voi da ţie Israelul.

39. Şi voi smeri seminţia lui David, pentru acestea, dar nu în toate zilele.»"

40. Şi a încercat Solomon să-l omoare pe Ieroboam, dar el s-a sculat şi a fugit în Egipt, la Susachim, împăratul Egiptului, şi a rămas în Egipt pînă la moartea lui Solomon.

41. Şi celelalte cuvinte ale lui Solomon şi toate cîte a făcut el şi toată înţelepciunea lui nu s-au scris acestea în Cartea cuvintelor lui Solomon?

42. Şi zilele cît a împărăţit Solomon în Ierusalim peste tot Israelul au fost patruzeci de ani.

43. Şi adormi Solomon cu părinţii săi şi l-au îngropat în cetatea lui David, tatăl său. Şi a împărăţit Roboam, fiul său, în locul lui.

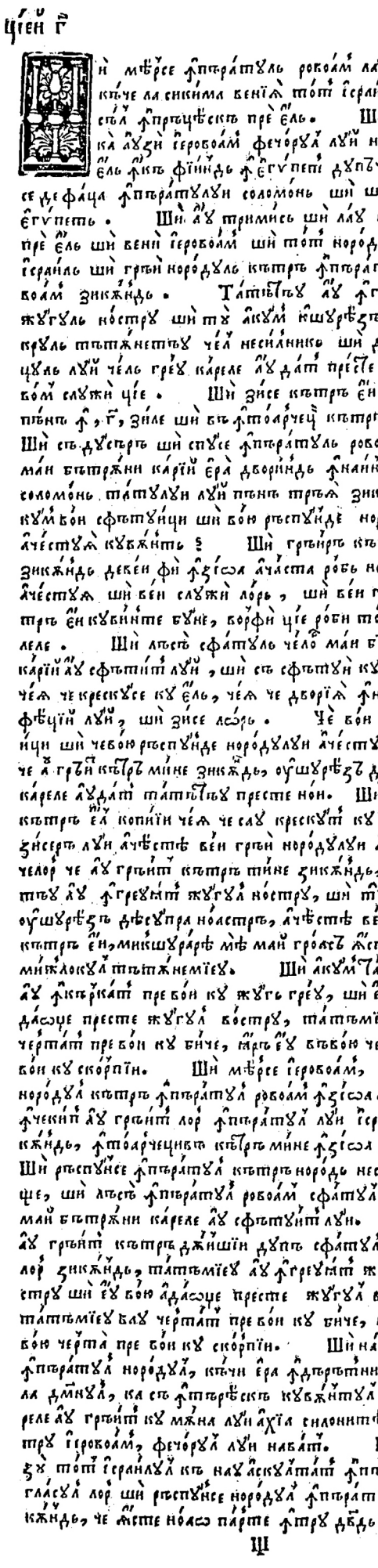

Biblia 1688, p. 253, col. 2

Cap 12

1. Şi mêrse împăratul Rovoám la Sichíma, căce la Sichíma veniia tot Israílul ca să-l împărăţească pre el.

2. Şi fu daca auzi Ierovoám, feciorul lui Navát, şi el încă fiind în Eghípet, după ce fugise de faţa împăratului Solomón şi şădea în Eghípet,

3. Şi au trimis şi l-au chemat pre el, şi veni Ierovoám şi tot norodul lui Israíl; şi grăi norodul cătră împăratul Rovoám, zicînd:

4. „Tată-tău au îngreuiat jugul nostru. Şi tu acum iuşurează den lucrul tătîne-tău cel nesilnic şi den lanţul lui cel greu, carele au dat preste noi, şi-ţi vom sluji ţie!”

5. Şi zise cătră ei: „Păsaţi pînă în 3 zile şi vă întoarceţi cătră mine!”

6. Şi să dusără. Şi spuse împăratul Rovoám celor mai bătrîni, carii era dvorind înaintea lui Solomón, tatului lui, pînă trăia, zicînd: „Cum voi sfătuiţi şi voiu răspunde norodului acestuia cuvînt?”

7. Şi grăiră cătră el, zicînd: „De vei fi în zioa aceasta rob norodului acestuia şi vei sluji lor şi vei grăi cătră ei cuvinte bune, vor fi ţie robi toate zilele.”

8. Şi lăsă sfatul celor mai bătrîni carii au sfătuit lui şi să sfătui cu copiii ceia ce crescuse cu el, ceia ce dvoriia înaintea fêţii lui, şi zise lor:

9. „Ce voi sfătuiţi şi ce voiu răspunde norodului acestuia, celor ce au grăit cătră mine, zicînd: «Uşurează den jugul carele au dat tată-tău preste noi!»?”

10. Şi grăiră cătră el copiii ceia ce s-au crescut cu el şi ziseră lui: „Acêstea vei grăi norodului acestuia, celor ce au grăit cătră tine, zicînd: «Tată-tău au îngreuiat jugul nostru, şi tu acum uşurează de asupra noastră!» Acêstea vei grăi cătră ei: «Micşurarea mea mai groasă iaste decît mijlocul tătîne-mieu.

11. Şi acum, tată-mieu au încărcat pre voi cu jug greu, şi eu voiu adaoge preste jugul vostru; tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, iară eu vă voiu certa pre voi cu scorpii.»”

12. Şi mêrse Ierovoám şi tot norodul cătră împăratul Rovoám în zioa a treia, în ce chip au grăit lor împăratul lui Israíl, zicînd: „Întoarceţi-vă cătră mine în zioa a treia!”

13. Şi răspunse împăratul cătră norod nesilnicêşte şi lăsă împăratul Rovoám sfatul celor mai bătrîni carele au sfătuit lui;

14. Şi au grăit cătră dînşii după sfatul copiilor, zicînd: „Tată-mieu au îngreuiat jugul vostru, şi eu voiu adaoge preste jugul vostru; tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, iară eu voiu certa pre voi cu scorpii!”

15. Şi n-au auzit împăratul norodul, căci era îndărătniciia de la Domnul, ca să întărească cuvîntul lui carele au grăit cu mîna lui Ahia Siloniteanul pentru Ierovoám, feciorul lui Navát.

16. Şi văzu tot Israílul că n-au ascultat împăratul glasul lor şi răspunse norodul împăratului, zicînd: „Ce iaste noao parte întru David? Şi nu //

Ms. 45, p. 297-298

Cap 12

1. [211]Şi mêrge împărатul Rovoam la Síchima, căci la Síchima veniia tot Israil ca să-l împărăţască pre el.

2. Şi fu dacă audzi Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi el încă fiind în Éghiptu, după ce fugise de cătră faţa împăratului Solomon şi şedea în Eghiptu,

3. [2.] Şi au trimis şi l-au chemat pre el, şi veni Ierovoam şi tot nărodul Israil; [3.] şi grăi nărodul cătră împăratul Rovoam, dzicîndu:

4. „Tată-tău au îngreuiat lanţul nostru. Şi tu acum iuşureadză den lucrul tătîne-tău cel năsîlnic şi den lanţul lui cel greu, carele au dat preste noi, şi-ţi vom sluji ţie!”

5. Şi dzise cătră ei: „Păsaţi pînă în 3 dzile şi vă întoarceţi cătră mine!”

6. [5.] Şi să duseră. [6.] Şi spuse împăratul Rovoam celor mai bătrîni, carii era dvorind înaintea lui Solomon, tatălui[212] lui, încă trăind el, dzicînd: „Cum voi sfătuiţi şi voi răspunde nărodului acestuia cuvînt?”

7. Şi grăiră cătră el, dzicînd: „Întru dzua aceasta⌊vei fi⌋[213] rob nărodului acestuia şi vei sluji lor şi vei grăi cătră ei cuvinte bune, şi vor fi ţie robi toate dzilele.”

8. Şi lăsă sfatul celor mai bătrîni carele au sfătuit lui şi să sfătui cu copilaşii ceia ce să hrănescu cu el, ceia ce dvoriia înaintea fêţii lui, [9.] şi dzise lor:

9. „Ce voi sfătuiţi şi ce voi răspunde nărodului acestuia, celor ce au grăit cătră mine, dzicînd: «Iuşureadză den lanţul carele au dat tată-tău preste noi!»?”

10. Şi grăiră cătră el copilaşii ceia ce s-au crescut cu el şi dzisără lui ⌊ceia ce dvoriia înaintea fêţii lui⌋[214]: „Acêstea vei grăi[215] nărodului acestuia, celor ce au grăit cătră tine, dzicînd: «Tată-tău au îngreuiat lanţu nostru, şi acum iuşureadză deasupra noastră!» Acêstea vei grăi cătră ei: «Micşorimea mea mai grasă iaste decît mijlocul tătîne-mieu.

11. Şi acum, tată-mieu au încărcat preste voi sarcină grea, şi eu voi adaoge preste sarcina voastră; tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, iară eu voi certa pre voi cu scorpii.»”

12. Şi mêrse Ierovoam şi tot nărodul cătră împăratul Rovoam întru dzua a treia, în ce chip au grăit lor împăratul Israil, dzicînd: „Întoarceţi-vă cătră mine întru dzua a treia!”

13. Şi răspunse împăratul cătră nărod năsîlnicêşte şi lăsă împăratul Rovoam sfatul celor mai bătrîni carele au sfătuit lui;

14. Şi au grăit cătră înşii după sfatul copilaşilor, dzicînd: *[298/1]* „Tată-mieu au îngreuiat lanţul vostru, şi eu voi adaoge preste lanţul vostru; tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, iară eu voi certa pre voi cu scorpii!”

15. Şi n-au audzit împăratul nărodului, căci era îndrăpniciia de la Domnul, ca să întărească cuvîntul lui [216]carele au grăit cu mîna lui Ahiá Siloniteanul pentru Ierovoam, ficiorul lui Navat.

16. Şi vădzu tot Israil că n-au ascultat împăratul ⌊glasul⌋ lor şi răspunse nărodul împăratului, dzicînd: [217]„Ce-i noao parte întru David? Şi nu

Ms. 4389, p. 331

Cap 12

1. [248]Şi mêrse împăratul Rovoam în Sihem, că în Sihem se adunase tot Israilul să-l aşaze împărат.[249]

2. Iar Ierovoam, feciorul lui Navat, fiind fugit în Eghípet pentru Solomon împărат, deaca auzi de moartea lui, se întoarse den Eghípet.

3. Şi trimêseră de-l chiemară, şi veni Ierovoam şi tot Israilul; şi grăiră cătră Iero-*[331/2]* voam, zicînd:

4. „Tată-tău au pus jug foarte greu asupra noastră. Ce încai tu mai uşorează ceva şi greotatea[250] jugului care au pus tată-tău pre noi, şi vom sluji ţie!”

5. [251]Iar el le zise: „Păsaţi de mai îngăduiţi trei zile, de-acii iarăşi veniţi la mine!”

6. [5.] De-acii deaca se duseră năroadele,[252] [6.] făcu împăratul Rovoam sfat cu bătrînii carii fusêse boiêri de stătuse înaintea fêţei tătîne-său, lui Solomon, cînd fusêse el viu, şi le zise: „Dară voi cum socotiţi să răspundem acestor năroade?”

7. Iar ei ziseră: „De vei asculta astăzi nărodul acesta şi le vei sluji şi le vei grăi cuvinte bune, ei vor fi ţie slugi în toate zilele.”

8. Iar el nu băgă în seamă sfatul bătrînilor care-l sfătuise ei cu dînsul, ce se sfătui cu slugile cu care crescuse el şi sta înaintea lui, [9.] şi le zise:

9. „Cum mă sfătuiţi şi ce voiu răspunde acestui nărod care mi-au[253] zis: «Acum ne mai uşorează jugul care l-au pus tată-tău pre noi!»?”

10. Iar ei ziseră: „Aşa să răspunzi acelui nărod, zicînd celor ce au zis că: «Tată-tău ne-au îngreuiat jugul, iar tu ni-l mai uşorează!». «Dêgetul mieu cel mic mai gros iaste decît mijlocul tătîne-mieu.[254]

11. Ce de vrême ce au pus tată-mieu jug greu asupra voastră, eu încă-l voiu mai îngreuia; tată-mieu v-au căznit cu bice, iar eu vă voiu căzni cu scorpii.»”

12. De-acii mêrse Ierovoam şi tot Israilul la împăratul Rovoam a treia zi, cum le zisêse împăratul să meargă a treia zi.

13. Iar împăratul le răspunse cuvinte grêle,

14. [13.] După sfatul copilăresc, şi zise: [14.] „Tată-mieu au pus jug greu asupra voastră, iar eu încă-l voiu şi mai îngreuia; tată-mieu v-au certat şi v-au căznit cu bice, iar eu vă voiu căzni cu scorpii!”[255]

15. Şi nu ascultă împăratul pre nărod, căci se întorsêse Domnul de spre dînsul, ca să se umple cuvîntul său [256]care l-au grăit cu mîna Ahiei Siloniteaninul cătră Ierovoam, feciorul lui Navat.

16. Şi văzînd tot Israilul că nu ascultă împăratul glasul lor, răspunseră şi ziseră: [257]„Ce parte avem noi în David? Sau ce

Versiunea modernă

Capitolul al 12-lea

1. Şi a mers împăratul Roboam la Sichima, pentru că tot poporul lui Israel venise la Sichima ca să-l facă împărат.

2. Şi a fost aşa că, dacă a auzit Ieroboam, fiul lui Nabat, fiind el încă în Egipt, după ce fugise de faţa împăratului Solomon şi locuia în Egipt,

3. Şi au trimis de l-au chemat, a venit Ieroboam şi toată adunarea lui Israel; şi a grăit poporul către Roboam, zicînd:

4. „Tatăl tău a îngreunat jugul nostru. Şi acum, tu uşurează silnicia tatălui tău şi jugul lui cel greu pe care l-a pus asupra noastră, şi-ţi vom sluji ţie!”

5. Şi el a zis către ei: „Plecaţi [acum] şi întoarceţi-vă la mine peste trei zile!”

6. Şi au plecat. Şi spuse împăratul Roboam celor mai bătrîni, care slujiseră înaintea lui Solomon, tatăl său, pe cînd trăia el, zicînd: „Cum mă sfătuiţi voi să răspund poporului acestuia?”

7. Şi ei au grăit către el, zicînd: „Dacă vei fi astăzi slujitor poporului acestuia şi le vei sluji lor şi le vei spune cuvinte bune, atunci şi ei vor fi slujitorii tăi în toate zilele.”

8. Dar el a părăsit sfatul pe care i l-au dat cei mai bătrîni şi s-a sfătuit cu tinerii care crescuseră împreună cu el, cei care slujeau înaintea lui, şi le-a zis:

9. „Ce mă sfătuiţi voi ca să răspund poporului acestuia, celor care au grăit către mine, zicînd: «Uşurează din jugul pe care tatăl tău l-a pus asupra noastră!»?”

10. Şi au grăit către el tinerii aceia care crescuseră împreună cu el şi-i ziseră: „Acestea să le spui poporului acestuia, celor care au grăit către tine, zicînd: «Tatăl tău a îngreunat jugul nostru, iar tu acum uşurează-ni-l!» Acestea să le zici lor: «[Degetul meu] cel mic este mai gros decît mijlocul tatălui meu.

11. Şi acum, tatăl meu v-a împovărat cu jug greu, iar eu încă voi adăuga la jugul vostru; tatăl meu v-a pedepsit cu bice, iar eu vă voi pedepsi cu scorpii.»”

12. Şi a mers Ieroboam şi tot poporul către împăratul Roboam a treia zi, după cum le spusese împăratul lui Israil, zicînd: „Întoarceţi-vă la mine a treia zi!”

13. Şi împăratul a răspuns cu asprime poporului şi a părăsit împăratul Roboam sfatul celor mai bătrîni, pe care i-l dăduseră,

14. Şi le-a vorbit după sfatul tinerilor, zicînd: „Tatăl meu a îngreunat jugul vostru, iar eu voi adăuga la jugul vostru; tatăl meu v-a pedepsit cu bice, iar eu vă voi pedepsi cu scorpii.”

15. Şi împăratul n-a ascultat de popor, pentru că îndărătnicia sa venea de la Domnul, ca să întărească cuvîntul său, pe care-l spusese Domnul, prin mîna lui Achia Seloniteanul, pentru Ieroboam, fiul lui Nabat.

16. Şi tot Israelul a văzut că nu a ascultat împăratul glasul lor şi i-au răspuns împăratului, zicînd: „Ce parte avem noi în David? N-avem

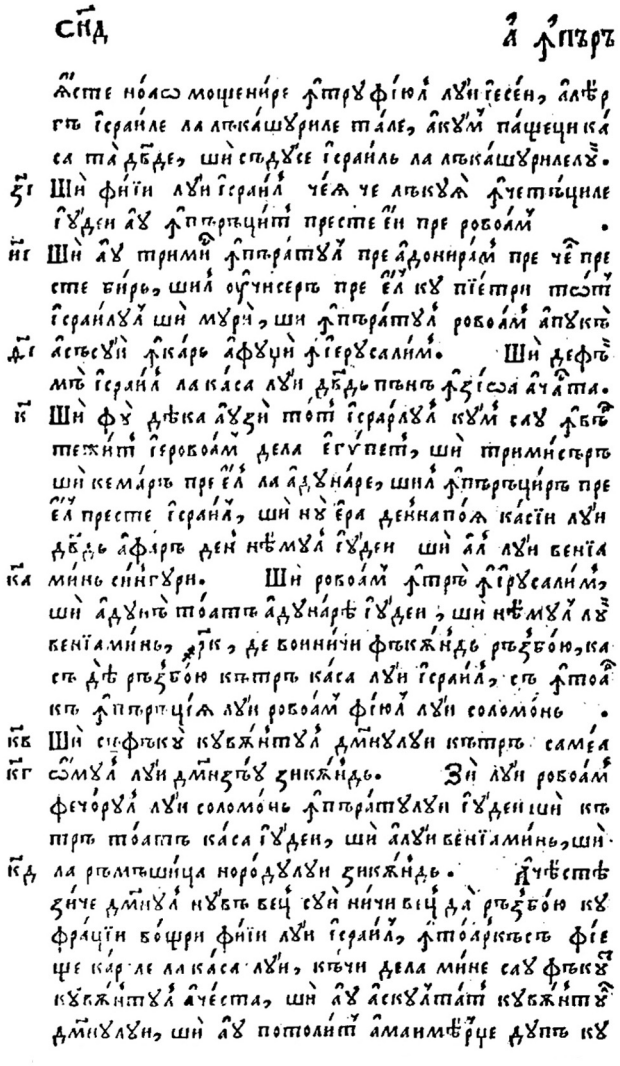

Biblia 1688, p. 254, col. 1

iaste noao moştenire întru fiiul lui Ieséi. Aleargă, Israíle, la lăcaşurile tale! Acum paşte-ţi casa ta, Davide!" Şi să duse Israíl la lăcaşurile lui.

17. Şi fiii lui Israíl ceia ce lăcuia în cetăţile Iúdei au împărăţit preste ei pre Rovoám.

18. Şi au trimis împăratul pre Adonirám, pre cel preste bir, şi-l uciseră pre el cu pietri tot Israílul şi muri. Şi împăratul Rovoám apucă a să sui în car, a fugi în Ierusalím.

19. Şi defăimă Israíl la casa lui David pînă în zioa aceasta.

20. Şi fu deaca auzi tot Israílul cum s-au învîrtejit Ierovoám de la Eghípet, şi trimisără şi chemară pre el la adunare şi-l împărăţiră pre el preste Israíl; şi nu era denapoia casii lui David, afară den neamul Iúdei şi al lui Veniamín singuri.

21. Şi Rovoám întră în Ierusalím şi adună toată adunarea Iúdei şi neamul lui Veniamín, 120 de voinici făcînd războiu, ca să dea războiu cătră casa lui Israíl, să întoarcă împărăţiia lui Rovoám, fiiul lui Solomón.

22. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Saméa, omul lui Dumnezău, zicînd:

23. „Zi lui Rovoám, feciorul lui Solomón, împăratului Iúdei, şi cătră toată casa Iúdei şi a lui Veniamín şi la rămăşiţa norodului, zicînd:

24. «Acêstea zice Domnul: 'Nu vă veţi sui, nici veţi da războiu cu fraţii voştri, fiii lui Israíl! Întoarcă-să fieştecarele la casa lui, căci de la mine s-au făcut cuvîntul acesta!'»" Şi au ascultat cuvîntul Domnului şi au potolit a mai mêrge, după cu-

Ms. 45, p. 298

iaste noao moştnenire întru fiiul lui Iesé. Aleargă, Israil, la lăcaşurile tale! Acum paşte casa ta, David!" Şi să duse Israil la lăcaşurile lui.

17. Şi fiii lui Israil ceia ce lăcuia întru cetăţile Iúdei au împărăţit preste ei pre Rovoam.

18. Şi au trimis împăratul pre Adoniram, pre cel preste bir, şi-l uciseră pre el cu pietri tot Israil şi muri. Şi împăratul Rovoam apucă a să sui în car, a fugi în Ierusalim.

19. [218]Şi dăfăimă Israil la casa lui David pînă în dzua aceasta.

20. Şi fu dacă audzi tot Israil cum s-au învîrtejit Ierovoam de la Eghiptu, şi trimiseră şi-l chemară pre el la adunare, şi-l împărăţiră pre el preste Israil; şi nu era denapoia casei lui David, afară den buzduganul Iúdei şi a lui Veniamin sînguri.

21. Şi Rovoam întră în Ierusalim şi adună toată adunarea Iudei şi buzduganul lui Veniamin, 120000 de voinicei făcînd războiu, ca să bată războiu către casa lui Israil, să întoarcă împărăţiia lui Rovoam, fiiului Solomon.

22. [219]Şi[220] să făcu cuvîntul Domnului către Saméa, omul lui Dumnedzău, dzicîndu:

23. „Dzi lui Rovoam, ficiorul lui Solomon, împăratul Iúdei, şi către toată casa Iúdei şi Veniámin şi la rămăşiţa nărodului, dzicîndu:

24. «Acêstea dzice Domnul: 'Nu veţi sui, nici veţi da războiu cu fraţii voştri, fiii lui Israil! Întoarcă-să fieştecarele la casa lui, căci de la mine s-au făcut cuvîntul acesta!'»" [221]Şi au potolit a mai mêrge, după cuvîntul Domnului. ⌊Şi împăratul Solomon doarme cu părinţii lui şi să îngroapă cu părinţii lui în cetatea David. Şi împărăţi Rovoam, fiiul lui, pentru dînsu, în Ierusalim. Fiiu era de 16 ani cînd împărăţi el şi 12[222] ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Naamá[223], fata Ána[224], fiiul Naas, împăratul fiilor Ammon. Şi au făcut răul înaintea Domnului şi n-au mersu întru calea lui David, tatălui[225] lui. Şi era om den munţii[226] Efraim, rob lui Solomon, şi numele lui — Ierovoam; şi numele maicii lui — Sarirá, fămêie curvă. Şi l-au dat pre el Solomon întru boiêri *[298/2]* schitalilor[227] preste rădicări casei Iosif. Şi clădi lui Solomon pre Safirá, în muntele Efraim. Şi era lui 300 de cară de[228] cai. Acesta au clădit marginea întru rădicările[229] casei Efraim; acesta au închis[230] cetatea David şi era în sus rădicîndu-să preste împărăţie. Şi cerca Solomon să omoare pre el. Şi să temu şi fugi el către Susachim, împăratul Eghiptului, şi era cu el pînă au murit Solomon. Şi audzi Ierovoam[231] la Égiptu că au murit Solomon şi grăi la urechile Susachim, împăratul Eghiptului, dzicînd: „Trimite-mă şi mă voi duce eu la pămîntul mieu!" Şi-i dzise lui Susachim: „Cêre ceva cêrere, şi voi da ţie!" Şi Susachim au dat lui Ierovoam pre Áno, sora i Thechemína cea mai bătrînă a fămeii lui lui întru fămêie; ea era mare în mijlocul fêtelor a împăratului; şi au născut lui Ierovoam pre Avía, fiiul lui. Şi dzise Ierovoam către Susachim: „Fiind, trimite-mă şi mă voi duce!" Şi ieşi Ierovoam de la Égiptu şi veni la pămîntul Sarirá, cel den muntele[232] Efraim. Şi să adună acoló tot buzduganul Efraim şi clădi acolo Ierovoam şanţ. Şi bolnăvi copilaşul lui boală tare foarte, şi să duse Ierovoam să întrêbe pentru copilaş. Şi dzise către Anó, fămêia lui: „Scoală şi mergi, întreabă pre Dumnedzău pentru copilaş, dă va trăi dentru boala lui." Şi om era la Silom şi numele lui — Ahiá; şi acesta era fiiu de 60 de ani; şi cuvîntul Domnului cu însul. Şi dzise Ierovoam către fămêia lui: „Scoală şi ia întru

Ms. 4389, p. 331-332

moştinare în feciorul lui Iesei? Răsipiţi-vă, feciorii lui Israil, pren corturile voastre! De acum paşte, Davide, casa ta!" Şi se duse Israil pre la corturile sale.

17. Şi împăratul Rovoam împărăţiiá preste Israilul care lăcuia în cetăţile Iudeei.

18. [258]Şi trimêse împăratul Rovoam pre Adoniram, carele era ispravnic preste dăjdi, şi-l ucise tot Israilul cu pietri, şi muri. Iar împăratul Rovoam grăbi de se sui în căruţă şi, fugînd, mêrse în Ierusalim.[259]

19. De-acii nu se-au mai apropiiat Israil *[332/1]* de casa lui David pînă în zioa de astăzi.

20. De-acii deaca înţelêse tot Israilul că se-au întors Ierovoam den Eghípet, trimêseră la dînsul şi-l chiemară la strînsură şi-l puseră împărat preste tot Israilul; şi de-acii nu se mai ţinea de casa lui David Israil, fără numai ce se ţinea Iúda sîngur.

21. Şi mêrse Rovoam la[260] Ierusalim şi strînse toată casa Iúdei şi neamul lui Veniamin, 120 de voinici, să facă războiu asupra casei lui Israil şi să întoarcă împărăţiia la Rovoam, feciorul lui Solomon.

22. [261]Iar cuvîntul Domnului fu către Semei, omul lui Dumnezeu, zicînd:

23. „Grăiêşte lui Rovoam, feciorul lui Solomon, împăratul Iúdei, şi către toată casa Iúdei şi a lui Veniamin şi către alte năroade, zicînd:[262]

24. «Aşa grăiêşte Domnul: 'Să nu vă suiţi asupra feciorilor lui Israil, fraţii voştri, nici să rădicaţi războiu spre dînşii, ce să vă întoarceţi pre la casele voastre, că de la mine iaste acest cuvînt!'»" Şi ascultară cuvîntul Domnului şi se lăsară şi nu mêrseră, după cum zise lor

Versiunea modernă

noi moştenire în fiul lui Iessai. Aleargă la corturile tale, Israele! Acum paşte-ţi casa ta, Davide!" Şi a mers Israel la corturile sale.

17. Iar fiii lui Israel care locuiau în cetăţile Iudei l-au pus împărat peste ei pe Roboam.

18. Şi l-a trimis împăratul pe Adoniram, care era mai mare peste biruri, şi tot Israelul l-a lovit cu pietre şi a murit. Şi împăratul Roboam a apucat să se suie în carul său şi să fugă la Ierusalim.

19. Şi s-a despărţit Israelul de casa lui David pînă în ziua aceasta.

20. Şi a fost aşa că, dacă a auzit tot Israelul că s-a întors Ieroboam de la Egipt, au trimis şi l-au chemat la adunare şi l-au făcut împărat peste Israel; nimeni n-a urmat casa lui David, decît seminţia Iudei şi a lui Beniamin.

21. Şi Roboam a venit la Ierusalim şi a chemat toată adunarea Iudei şi seminţia lui Beniamin, o sută douăzeci de mii de tineri buni pentru luptă, ca să lupte împotriva casei lui Israel şi să întoarcă împărăţia din nou la Roboam, fiul lui Solomon.

22. Şi cuvîntul lui Dumnezeu a fost către Samea, omul lui Dumnezeu, zicînd:

23. „Vorbeşte-i lui Roboam, fiul lui Solomon, împăratul Iudei, şi întregii case a Iudei şi a lui Beniamin şi rămăşiţei poporului, zicînd:

24. «Acestea zice Domnul: 'Nu vă suiţi, nici nu vă luptaţi cu fraţii voştri, fiii lui Israel! Să se întoarcă fiecare casa lui, pentru că de la mine este lucrul acesta!'»" Şi ei au ascultat de cuvîntul Domnului şi s-au potolit de a mai merge, după cu-

Ms. 45, p. 298-299

mîna ta omului lui Dumnedzău pîini, şi colăcei fiilor lui şi struguri şi urcior[233] cu miêre; şi să sculă muiêrea şi luo la mîna ei pîini şi 2 covrigei şi strugur şi urcior cu miêre lui Ahiá. Şi omul — bătrîn, şi ochii lui — tîmpiţi a vedea. Şi să sculă de la Sarirá şi mergea. Şi să făcu viind ea la cetate către Ahiá Siloniteanul, şi dzise Ahiá copilaşului lui: „Ieşi dară întru tîmpinarea ii Anó, fămeii Ierovoam, şi vei grăi ei: «Întră şi nu sta, că aşa dzice Domnul: 'Năsîlnice trimiţ[234] eu preste tine!»" Şi întră Anó către omul lui Dumnedzău şi-i dzise ei Ahiá: „Acêstea[235] dzice Domnul: Iată, tu te vei duce de la mine; pentru ce mi-ai adus mie pîini şi strugur şi covrigi şi urcior de miêre, *[299/1]* şi va fi întrînd tu la cetate la Sarirá, şi fêtele tale afară vor ieşi ţie întru tîmpinarea ta şi vor dzice ţie: «Copilaşul au murit!» Căci aşa dzice Domnul: «Iată, eu voi surpa a lui Ierovoam pişind către părête şi vor fi cei morţi[236] ai lui Ierovoam în cetate mînca-i-vor[237] de tot cîinii, şi cel mortu întru ţarină mînca-i-vor[238] de tot pasările ceriului. Şi copilaşul plînge-l-va[239] 'Vai, Doamne!', căci s-au aflat întru însu cuvîntu bun pentru a Domnului.»" Şi să duse muiêrea, dacă audzi. Şi să făcu dacă întră la Sarirá, şi copilaşul muri. Şi ieşi strigarea întru tîmpinare. Şi mêrse Ierovoam la Síchima cea den munţii[240] Efraim şi adună acoló fêliurile Israil. Şi să sui acoló Rovoam, fiiul Solomon. Şi cuvîntul Domnului să făcu către Saméa Elamiteanul, dzicînd: „Ia-ţi şie văşmîntu nou ce nu era întrat la apă şi rumpe pre el 12 rupturi şi vei da lui Ierovoam şi vei dzice lui: «Acêstea dzice Domnul: 'Ia-ţi şie 10 rupturi a te îmbrăca pre tine!'»" Şi luă Ierovoam. Şi dzise Saméa: „Acêstea dzice Domnul preste 10 fêliuri a lui Israil." Şi dzise nărodul către Rovoam, fiiul lui Solomon: „Tată-tău au îngreuiat lanţul lui preste noi şi au îngreuiat bucatele mêsei lui; şi acum iuşureadză preste noi şi vom robi ţie." Şi dzise Rovoam către nărod: „Încă în trei dzile şi voi răspunde voao cuvîntu." Şi dzise Rovoam: „Aduce-ţi-mi pre bătrîni şi să sfătuiescu cu ei ce voi răspunde nărodului cuvîntu întru dzua a treia!" Şi grăi Rovoam la urechile lor precum au trimis nărodul către el. Şi dziseră bătrînii nărodului: „Aşa au grăit către tine nărodul." Şi răsipi[241] Rovoam sfatul lor şi nu plăcu înaintea lui; şi trimise şi aduse soţiile lui şi grăi lor: „Acêstea şi acêstea au trimis nărodul către mine dzicîndu." Şi dziseră soţiile lui: „Aşa vei grăi către nărod, dzicînd: «Cea mai mică a mea — mai grasă decît mijlocul părintelui mieu; tată-mieu au bătut[242] pre voi cu bice, iară eu voi certa pre voi cu scorpii!»" Şi plăcu cuvîntul înaintea Rovoam şi răspunse nărodului precum au sfătuit lui soţiile lui, copilaşii. Şi dzise tot nărodul ca un bărbat fieştecarele aproapelui lui şi strigară cu toţii dzicînd: „Nu-i parte noao cu David, nice moştenire cu fiiul Iesé; fieştecarele la *[299/2]* lăcaşurile tale, Israil, că omul acesta nu-i întru boiêri, nici întru povăţitor!" Şi să răşchiră tot nărodul de la Síchima şi veniră fieştecarele la lăcaşul lui. Şi să întări Rovoam şi veni şi să sui la carul lui şi întră la Ierusalim. Şi mergu denapoia lui tot buzduganul Iúda şi tot buzduganul Veniamin. Şi să făcu întru starea anului şi strînse Rovoam tot bărbatul Iúda şi Veniámin şi să sui ca să bată către Ierovoam[243] la Síchima. Şi să făcu cuvîntul Domnului către Saméa, omul lui Dumnedzău, dzicîndu: „Dzi lui Rovoam, împăratul Iúda, şi către toată casa Iúda şi Veniamin şi către rămăşiţa nărodului, dzicînd: «Aşa dzice Domnul: 'Nu veţi sui, nice veţi bate către fraţii voştri, fiii lui Israil! Întoarceţi-vă fieştecarele la casa lui, căci de la mine s-au făcut cuvîntul acesta.'»" Şi audziră cuvîntul Domnului şi să lăsară ca să nu margă, după cuvîntul Domnului.][244].

Biblia 1688, p. 254, col. 1

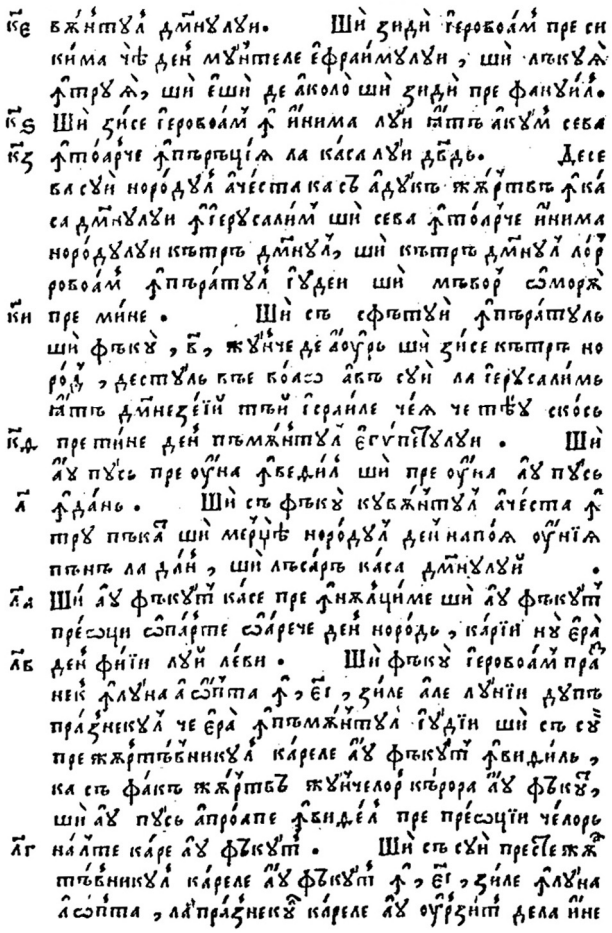

vîntul Domnului.

25. Şi zidi Ierovoám pre Sichíma, cea den muntele Efraímului, şi lăcuia întru ea; şi ieşi de acoló şi zidi pre Fanuíl.

26. Şi zise Ierovoám în inima lui: „Iată, acum se va întoarce împărăţiia la casa lui David.

27. De se va sui norodul acesta ca să aducă jîrtvă în casa Domnului, în Ierusalím, şi se va întoarce inima norodului cătră Domnul şi cătră domnul lor, Rovoám, împăratul Iúdei, şi mă vor omorî pre mine."

28. Şi să sfătui împăratul şi făcu 2 junce de aur şi zise cătră norod: „Destul vă e voao a vă sui la Ierusalím! Iată dumnezeii tăi, Israíle, ceia ce te-au scos pre tine den pămîntul Eghípetului!"

29. Şi au pus pre una în Vethíl şi pre una au pus în Dán.

30. Şi să făcu cuvîntul acesta întru păcat; şi mergea norodul denapoia uniia pînă la Dán şi lăsară casa Domnului;

31. Şi au făcut case pre înălţime şi au făcut preoţi o parte oarece den norod carii nu era den fiii lui Lévi.

32. Şi făcu Ierovoám praznec în luna a opta, în 15 zile ale lunii, după praznecul ce era în pămîntul Iúdii, şi să sui pre jîrtăvnicul carele au făcut în Vithíl, ca să facă jîrtvă juncelor cărora au făcut; şi au pus aproape în Vithél pre preoţii celor nalte care au făcut;

33. Şi să sui preste jîrtăvnicul carele au făcut, în 15 zile, în luna a opta, la praznecul carele au urzit de la ine- /

Ms. 45, p. 299

25. Şi clădi[245] Ierovoam pre Síchima, cea den muntele Efraim, şi lăcuia întru ea; şi ieşi de acoló şi zidi pre Fanuil.

26. Şi dzise Ierovoam întru inima lui: „Iată, acum să va întoarce împărăţia la casa lui David.

27. De să va sui nărodul acesta ca să aducă jirtvă în casa Domnului, la Ierusalim, şi să va întoarce inima nărodului cătră Domnul şi domnul lor, cătră Rovoam, împăratul Iúda, şi mă vor omorî pre mine."

28. Şi să sfătui împăratul şi făcu doao junce de aur[246] şi dzise cătră nărod: „Dăstul vă e voao a vă sui la Ierusalim! [247]Iată dumnedzăii tăi, Israil, ceia ce te-au scos pre tine den pământul Éghiptului!"

29. [248]Şi au pus una în Vethil şi pre una au pus în Dan.

30. Şi să făcu cuvîntul acesta întru păcat; şi mergea nărodul denapoia uniia pînă la Dan ⌊şi lăsară casa Domnului⌋;

31. [249]Şi au făcut case pre la înălţimi şi au făcut preuţi oarece[250] o parte den nărod carii nu era dentru fiii lui Leví.

32. Şi au făcut Ierovoam praznic în luna a opta, întru 15 dzile a lunei, după praznicul ce-i în pământul Iúdei, şi să sui pre jirtăvnicul carele au făcut în Vethil, ca să facă jîrtvă juncelor cărora au făcut; şi au pus aproape în Vethil pre preuţii carii au făcut a înaltelor;

33. Şi să sui preste jirtăvnicul carele au făcut în 15 dzile, întru luna a opta, întru praznicul carele au urdzit de la

Ms. 4389, p. 332

Domnul.

25. [263]Şi zidi Ierovoam Sihímul în hotarăle Efraímului şi se sălăşui într-însul; şi, ieşind de acoló, zidi Fanuílul.

26. Şi zise Ierovoam în inima sa: „Acum se va întoarce împărăţiia în casa lui David.

27. De se vor sui năroadele acêstea să rădice jîrtve în casa Domnului, în Ierusalim, şi se va întoarce inima lor cătră Domnul şi cătră stăpînul lor, Rovoam, împăratul Iúdei, şi vor omorî pre mine şi se vor întoarce la dînsul."

28. [264]Aşa cugetắ împăratul şi făcu doi viţei de aur[265] şi zise cătră Israil: „Mai mult de acum înainte să nu vă mai suiţi în Ierusalim, [266]că iată dumnezeii tăi, Israil, carii te-au scos den ţara Eghípetului!"

29. Şi puse unul în Vethil, iar altul în Dan.

30. Şi fu cuvîntul acesta în păcat casei lui Ierovoam; şi mergea năroadele înaintea fêţei unui viţel pînă la Dan [31.] şi năpustiră casa Domnului;

31. Şi făcură capişti întru înălţimi [267]şi popi den partea nărodului carea nu era den neamul lui Levii.

32. Şi făcu Ierovoam praznic în luna a opta, în 15 zile, după praznicul carele se făcea în ţara Iúdei, şi se sui în altar care-l făcu în Vethil să junghe viţeilor celor ce-i făcuse; şi puse popi înălţimelor[268] în toate locurile cîte făcuse în Vethil;

33. Şi se sui pre altariul care-l făcuse în Vethil, în luna a opta, în 15 zile ale lunii, în zioa praznicului care-l tocmise el însuşi,

Versiunea modernă

vîntul Domnului.

25. Şi Ieroboam a zidit Sichima în muntele Ephraimului şi a locuit într-însa; şi a ieşit de acolo şi a zidit Phanuelul.

26. Şi a zis Ieroboam în inima sa: „Iată, acum se va întoarce împărăţia la casa lui David.

27. Dacă poporul acesta se va sui să aducă jertfe la casa Domnului în Ierusalim, se va întoarce inima poporului acestuia către Domnul şi către domnul lor, Roboam, împăratul Iudei, iar pe mine mă vor ucide."

28. Şi s-a sfătuit împăratul şi a făcut două juninci de aur şi a zis către popor: „Destul vă este vouă să vă suiţi la Ierusalim! Iată dumnezeii tăi, Israele, cei ce te-au scos pe tine din pământul Egiptului!"

29. Şi a pus pe una în Baithel şi pe una a pus-o în Dan.

30. Şi lucrul acesta a fost spre păcat; şi poporul mergea dinapoia uneia dintre ele pînă la Dan şi părăsiră casa Domnului;

31. Şi a făcut case pe înălţimi şi a pus preoţi din orice parte a poporului, [din cei] care nu erau dintre fiii lui Levi.

32. Şi a rînduit Ieroboam praznic în luna a opta, în ziua a cincisprezecea a lunii, la fel ca praznicul care era în Iuda, şi s-a suit la altarul pe care îl făcuse în Baithel, ca să jertfească junincilor pe care le făcuse; şi a aşezat în Baithel preoţi ai înălţimilor pe care le făcuse el;

33. Şi s-a urcat la altarul pe care-l făcuse, în ziua a cincisprezecea a lunii a opta, la praznicul pe care îl scornise el din

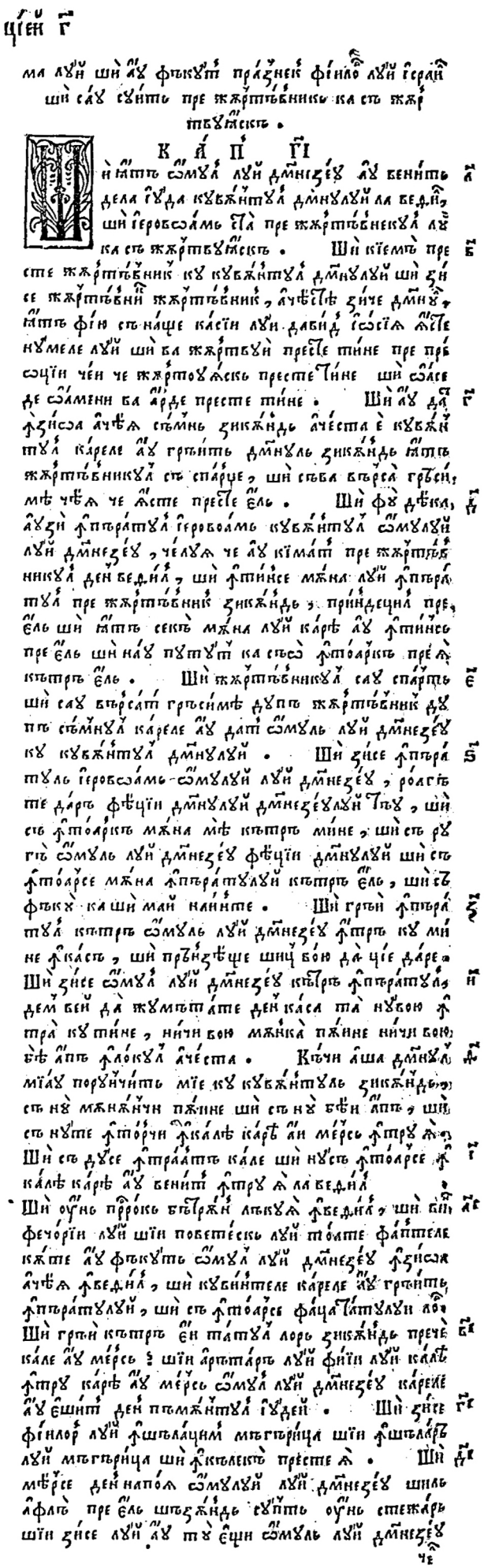

Biblia 1688, p. 254, col. 2

ма луй шн аз фкуст празнек фиило луй гераи
шн сас сунть пре жртвенникь ка сь жр
твщесь.

К А П Г І

Нятъ сомъл луй дмнезеу аз венить
дела іюда кувнтул домнулуй ла ведь,
шн іеровоам ста пре жртвенекул лу
ка сь жртвщесь. Шн кіемъ пре
сте жртвенник ку кувнтул домнулуй шн зи
се жртвенн жртвенник, ачесте зиче домн,
ятъ фіу сь наще касіи луй давід іосіа аслe
нумеле луй шн ва жртви преслe тине пре пр
осцїи чей че жртвещь преслe тине шн осасе
де осамени ва арде преслe тине. Шн аз дя
дзисоа ачея семнь зикынду ачеста è кувнт
ул карele аз грить домнул зикынду ятъ
жртвеникул сь спарце, шн сева вырса грбин,
мь чея че есте преслe ель. Шн фа дека,
ауздь împăratul іеровоам кувнтул сомлуй
луй дмнезеу, челя че аз кимат пре жртвe
никул денведи, шн ftинсе мына луй împă
ratul пре жртвенник зикынду, принденi пре
ель шн ятъ секъ мына луй карь аз ftинсе
пре ель шн наз пътут ка сь о ftоарне пре а
кътръ ель. Шн жртвенникул сас спарть
шн сас вырсат грсимь дупъ жртвенник дu
пъ семнул карele аз дат сомль луй дмнезеу
ку кувнтул домнулуй. Шн зисе împăра
tul іеровоам сомлуй луй дмнезеу, ролуть
те дарь фецїи домнулуй дмнезеулуй тъу, шн
сь ftоарнъ мына мь кътръ мине, шн сь рu
гь сомль луй дмнезеу фецїи домнулуй шн сь
ftоарсе мына împăratulуй кътръ ель, шн сь
фкъ кашн май нинте. Шн грьи împăra
tul кътръ сомль луй дмнезеу ftтръ ку ми
не дзиасть, шн прзнцще шнц бою да цїе дare.
Шн зисе сомл луй дмнезеу кътръ împăratul,
дем бей да жумътате деи каса та нубою ftтра ку тине, нич бою мынка пъине нич бою
вь апъ длокул ачеста. Кьчи аша домнл
мъаз порънчитъ мїе ку кувнтул зикынду,
сь нь мынкнчи пъине шн сь нь вей апъ, шн
сь нутe ftторчи длкаль карь ай мерсь ftтрь а.
Шн сь дусе ftтраатъ кале шн нусть ftоарсе
кале карь аз венит ftтрь а ла ведi.
Шн оунь прроись вържи лькъа ведi, шн ви
фечорїи луй шїн повестеск луй тоате фаптеле
кате аз фкуст сомл луй дмнезеу зисоа
ачея аведи, шн кувинтеле карele аз грить,
împăratулуй, шн сь ftоарсе фаца татулуй лоr.
Шн грьи кътръ ей татъл лоръ зикынду пречe
кале аз мерсь ? шїн артаръ луй фіїн луй кале
ftтрь карь аз мерсь сомл луй дмнезеу карele
аз ешит деи пмынтул іудей. Шн зисе
фінлоr луй ftшлацим мъгъріца шїн ftшларъ
луй мъгъріца шн ftкълеск престе а. Шн
мерсе денапоа сомлуй луй дмнезеу шнль
афль пре ель шезынду супть оунь стежарь
шїн зисе луй аз тъ ещи сомль луй дмнезеу

Cap 13

ma lui şi au făcut praznec fiilor lui Israíl şi s-au suit pre jîrtăvnic ca să jîrtvuiască.

1. Şi, iată, omul lui Dumnezeu au venit de la Iúda, cuvîntul Domnului, la Vethil, şi Ierovoám sta pre jîrtăvnecul lui ca să jîrtvuiască.

2. Şi chiemă preste jîrtăvnic cu cuvîntul Domnului şi zise: „Jîrtăvnic, jîrtăvnic, acêstea zice Domnul: «Iată, fiiu să naşte casii lui Davíd, Iósiia iaste numele lui, şi va jîrtvui preste tine pre preoţii cei ce jîrtvuiesc[13] preste tine şi oase de oameni va arde preste tine.»”

3. Şi au dat în zioa acêea sămn, zicînd: „Acesta e cuvîntul carele au grăit Domnul, zicînd: «Iată, jîrtăvnicul să sparge şi să va vărsa grăsimea cêea ce iaste preste el.»”

4. Şi fu deaca auzi împăratul Ierovoám cuvîntul omului lui Dumnezeu, celuia ce au chiemat[14] pre jîrtăvnicul den Vethíl, şi întinse mîna lui împăratul pre jîrtăvnic, zicînd: „Prindeţi-l pre el!” Şi, iată, secă mîna lui carea au întins pre el şi n-au putut ca să o întoarcă pre ea cătră el.

5. Şi jîrtăvnicul s-au spart şi s-au vărsat grăsimea după jîrtăvnic, după sămnul carele au dat omul lui Dumnezeu cu cuvîntul Domnului.

6. Şi zise împăratul Ierovoám omului lui Dumnezeu: „Roagă-te dară fêţii Domnului Dumnezeului tău şi să întoarcă mîna mea cătră mine.” Şi să rugă omul lui Dumnezeu fêţii Domnului şi să întoarse mîna împăratului cătră el şi să făcu ca şi mai nainte.

7. Şi grăi împăratul cătră omul lui Dumnezeu: „Întră cu mine în casă şi prînzêşte şi-ţi voiu da ţie dare!”

8. Şi zise omul lui Dumnezeu cătră împăratul: „De-mi vei da jumătate den casa ta, nu voiu întra cu tine, nici voiu mînca pîine, nici voiu bea apă în locul acesta,

9. Căci aşa Domnul mi-au poruncit mie cu cuvîntul, zicînd: «Să nu mănînci pîine şi să nu bêi apă şi să nu te întorci în calea carea ai mers întru ea!»”

10. Şi să duse într-altă cale şi nu să întoarse în calea carea au venit întru ea la Vethíl.

11. Şi un proroc bătrîn lăcuia în Vethíl. Şi vin feciorii lui şi-i povestesc[15] lui toate faptele cîte au făcut omul lui Dumnezeu în zioa acêea în Vethíl şi cuvintele carele au grăit împăratului; şi să întoarse faţa tatului lor.

12. Şi grăi cătră ei tatul lor, zicînd: „Pre ce cale au mers?” Şi-i arătară lui fiii lui calea întru carea au mers omul lui Dumnezeu, carele au ieşit den pămîntul Iúdei.

13. Şi zise fiilor lui: „Înşălaţi-mi măgăriţa!” Şi-i înşălară lui măgăriţa şi încălecă preste ea.

14. Şi mêrse denapoia omului lui Dumnezeu şi-l află pre el şăzînd supt un stejar şi-i zise lui: „Au tu eşti omul lui Dumnezeu //

Ms. 45, p. 300

[300/1] inima lui şi au făcut praznic fiilor Israil şi s-au suit pre jirtăvnic ca să jirtvuiască.

Cap 13

1. [251]Şi, iată, omul lui Dumnedzău au venit de la Iúda, cu cuvîntul Domnului, la Vethil, şi Ierovoam sta pre jîrtăvnicul lui ca să jirtvuiască.

2. Şi chemă preste jirtăvnic cu cuvîntul Domnului[252] şi dzise: „Jirtăvnic, jirtăvnic, aşa dzice Domnul: [253]«Iată, fiiu să naşte casei lui David, Iosía iaste numele lui, şi va jirtvui preste tine pre preuţii ⌊celor înalte⌋[254] cei ce jirtvuiescu preste tine şi oase de oameni va arde preste tine.»”

3. Şi au dat întru dzua acêea sămnu, dzicîndu: „Acesta-i cuvîntul carele au grăit Domnul, dzicînd: «Iată, jirtăvnicul să sparge şi să va vărsa grăsimea ⌊cêea ce iaste⌋ preste el.»”

4. Şi fu dacă audzi împăratul Ierovoam cuvintele omului lui Dumnedzău, celui ce au chemat pre jirtăvnicul den Vethil, şi întinse împăratul mîna lui pre jirtăvnic, dzicînd: „Prindeţi-l pre el!” Şi, iată, secă mîna lui carea au întins pre el şi n-au putut ca să o întoarcă pre ea către el.[255]

5. Şi jirtăvnicul s-au spartu şi s-au vărsat grăsimea de pre jirtăvnic, după semnul carele au dat omul lui Dumnedzău cu cuvîntul Domnului.

6. Şi dzise împăratul Ierovoam omului lui Dumnedzău: „Roagă-te dară fêţii Domnului Dumnedzăului tău şi să întoarcă mîna mea către mine.” Şi să rugă omul lui Dumnedzău fêţii Domnului şi întoarse mîna împăratului către el şi să făcu ca şi mainte.

7. ⌊ Şi întoarse mîna împăratului către el⌋[256] [7.] şi grăi împăratul către omul lui Dumnedzău: „Întră cu mine în casă şi prîndzêşte şi-ţi voi da ţie dare!”

8. Şi dzise omul lui Dumnedzău către împăratul: „Dă-mi vei da jumătate de casa ta, nu voi întra cu tine, nici voi mînca pîine, nici voi bea apă întru locul acesta,

9. Căci aşa [257]mi-au porîncit mie cu cuvîntul, dzicînd: «Să nu mănînci pîine şi să nu bêi apă şi să nu te întorci întru calea carea ai mersu întru ea!»”

10. Şi să duse într-altă cale şi nu să întoarse în calea carea au venit întru ea la Vethil.

11. [258]Şi proroc unul bătrîn lăcuia în Vethil. Şi vin ficiorii lui şi-i povestescu lui toate faptele cîte au făcut omul lui Dumnedzău întru dzua acêea în Vethil şi cuvintele carele au grăit împăratului; ⌊şi să întoarse faţa tatălui *[300/2]* lor⌋.

12. Şi grăi către ei tatăl lor, dzicîndu: „În ce cale au mersu?” Şi-i arătară lui fiii lui calea întru carea au mersu omul lui Dumnedzău, carele au ieşit den pămîntul Iúdei.

13. Şi dzise fiilor lui: „Înşelaţi-mi măgăriţa!” Şi-i înşelară lui măgăriţa şi încălecă preste ea.

14. Şi mêrse denapoia omului lui Dumnedzău şi-l află pre el şădzîndu suptu un stăjar şi-i dzise lui: „Au tu eşti omul lui Dumnedzău

Ms. 4389, p. 332-333

den voia inimii sale, şi făcu praz-*[332/2]* nic feciorilor lui Israil şi se sui pre altar să facă jîrtvă.

Cap 13

1. Şi, iată, veni om al lui Dumnezeu den Iúda în Vethil, după cuvîntul Domnului, iar Ierovoam sta pre altariul său şi vrea să junghe.[269]

2. Şi strigă către altar cu cuvîntul Domnului şi zise: „Altare, altare, aşa grăiêşte Domnul: [270]«Iată, se naşte fiiu casei lui David şi numele lui iaste Iósia; şi va junghia pre tine pre[271] popii carii junghe acum pre tine şi oase de om va[272] arde pre tine.»”

3. Şi dêde minune[273] într-acea zi, zicînd: „Acesta iaste semnul care au grăit Domnul, zicînd: «Iată, altariul se va răsipi, şi se vor vărsa grăsimile care sînt într-însul.»”

4. Iar împăratul Ierovoam, deaca auzi cuvîntul omului lui Dumnezeu, care striga către altar în Vethil, îşi tinse mîna de pre altar şi zise: „Prindeţi-l!” Şi i se uscă mîna carea o tinsêse spre dînsul şi nu o putu strînge la sine.[274]

5. Şi altariul se răsipi şi grăsimea de pre altar se vărsă, după semnul care zise omul lui Dumnezeu după cuvîntul Domnului.

6. Şi zise împăratul Ierovoam către omul lui Dumnezeu: „Roagă-te înaintea Domnului Dumnezeului tău să se strîngă mîna mea la mine.” Şi se[275] rugă omul lui Dumnezeu înaintea fêţei Domnului şi se strînse mîna împăratului la dînsul şi fu cum era şi mai denainte.

7. Şi zise împăratul către omul lui Dumnezeu: „Vino cu mine în casă să prînzeşti cu mine şi să te dăruiesc!”

8. Iar omul lui Dumnezeu răspunse către împăratul: „Măcară de mi-ai[276] da şi jumătate[277] den avuţiia ta, nu voiu mêrge cu tine, nici voiu mînca pîine, nici voiu bea apă într-acest loc,

9. Că aşa mi-au[278] porîncit Domnul cu cuvîntul, zicînd: «Să nu mănînci pîine, nici să bêi apă, nici să te întorci pre calea[279] carea ai venit,[280]

10. Ce să te întorci pre altă cale, iar nu pre calea pre carea ai întrat în Vethil!»”

11. Şi era un proroc bătrîn de lăcuia în Vethil. Şi mêrseră feciorii lui şi-i spuseră toate lucrurile cîte făcuse omul lui Dumnezeu într-acea zi în Vethil; şi spuseră tătîne-său şi cuvintele care grăise împăratului.

12. Iar tatăl lor le zise: „Dară pre care cale[281] se-au dus?” Feciorii îi arătară calea pre carea se dusêse omul lui Dumnezeu care venise[282] den Iudea.

13. El zise feciorilor săi: „Puneţi-mi şaoa pre măgar!” *[333/1]* Şi-i puseră şaoa pre măgar şi încălecă pre dînsul.

14. Şi se duse după omul lui Dumnezeu şi-l află şăzînd supt un stăjar şi-i zise: „Tu eşti omul lui Dumnezeu

Versiunea modernă

inima lui şi l-a făcut praznic pentru fiii lui Israel şi s-a urcat la altar ca să jertfească.

Capitolul al 13-lea

1. Şi, iată, un om al lui Dumnezeu a venit, prin cuvîntul Domnului, din Iuda la Baithel, şi Ieroboam stătea pe altarul său, ca să jertfească.

2. Şi a strigat peste altar cu cuvîntul Domnului şi a zis: „Altarule, altarule, acestea zice Domnul: «Iată, un fiu i se naşte casei lui David, al cărui nume este Iosias, şi deasupra ta îi va jertfi el pe preoţii înălţimilor, cei care aduc jertfă pe tine, şi oase de oameni va arde peste tine.»”

3. În ziua aceea a dat un semn, zicînd: „Acesta este cuvîntul pe care l-a grăit Domnul, zicînd: «Iată, altarul se va despica şi grăsimea de peste el se va vărsa.»”

4. Şi a fost aşa că, dacă a auzit împăratul Ieroboam cuvîntul omului lui Dumnezeu pe care l-a strigat asupra altarului din Baithel, şi-a întins împăratul mîna lui de la altar, zicînd: „Prindeţi-l!” Şi, iată, i s-a uscat mîna pe care o întinsese spre el şi nu mai putea să şi-o tragă înapoi la sine.

5. Şi altarul s-a despicat şi grăsimea de pe altar s-a vărsat, după semnul pe care îl dăduse omul lui Dumnezeu prin cuvîntul Domnului.

6. Şi zise împăratul Ieroboam omului lui Dumnezeu: „Roagă-te dară în faţa Domnului Dumnezeului tău ca să întoarcă mîna mea înapoi la mine.” Şi omul lui Dumnezeu s-a rugat în faţa Domnului şi se întoarse mîna împăratului la sine şi s-a făcut ca mai înainte.

7. Şi zise împăratul omului lui Dumnezeu: „Vino cu mine acasă de prînzeşte şi-ţi voi da un dar!”

8. Şi zise omul lui Dumnezeu către împăratul: „Dacă mi-ai da chiar jumătate din casa ta, nu voi intra la tine, nici nu voi mînca pîine, nici nu voi bea apă în locul acesta,

9. Pentru că aşa mi s-a poruncit prin cuvîntul Domnului, zicînd: «Să nu mănînci pîine şi să nu bei apă şi să nu te întorci pe drumul pe care ai venit!»”

10. Şi a plecat pe alt drum şi nu s-a întors pe drumul pe care venise la Baithel.

11. Şi în Baithel locuia un proroc bătrîn. Şi fiii săi au venit şi i-au povestit toate faptele pe care le făcuse omul lui Dumnezeu în ziua aceea în Baithel şi cuvintele pe care le spusese împăratului; şi tatăl lor s-a schimbat la faţă.

12. Şi tatăl lor le-a zis: „Pe ce drum a plecat?” Şi fiii săi îi arătară pe ce drum plecase omul lui Dumnezeu care venise din pămîntul Iudei.

13. Şi le-a zis fiilor săi: „Puneţi-mi şaua pe măgăriţă!” Şi i-au pus şaua pe măgăriţă şi a încălecat pe ea.

14. Şi a mers pe urma omului lui Dumnezeu şi l-a găsit şezînd sub un stejar şi i-a zis: „Oare tu eşti omul lui Dumnezeu

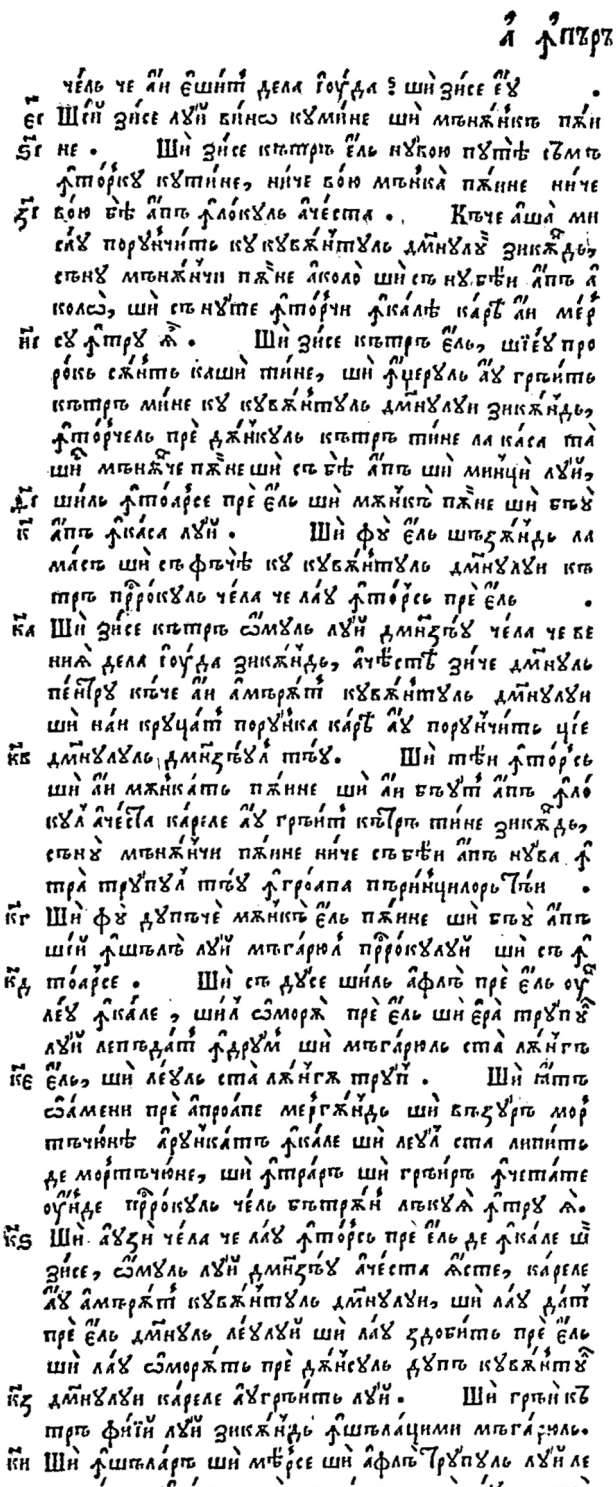

Biblia 1688, p. 255, col. 1

cel ce ai ieşit de la Iúda?" Şi zise: „Eu."

15. Şi-i zise lui: „Vino cu mine şi mănîncă pîine!"

16. Şi zise cătră el: „Nu voiu putea să mă întorcu cu tine, nice voiu mînca pîine, nice voiu bea apă în locul acesta,

17. Căce aşa mi s-au poruncit cu cuvîntul Domnului, zicînd: «Să nu mănînci pîine acoló şi să nu bêi apă acoló şi să nu te întorci în calea carea ai mersu întru ea!»"

18. Şi zise cătră el: „Şi eu proroc sînt ca şi tine, şi îngerul au grăit cătră mine cu cuvîntul Domnului, zicînd: «Întoarce-l pre dînsul[16] cătră tine, la casa ta, şi să mănînce pîine şi să bea apă!»" Şi minţi lui.

19. Şi-l întoarse pre el şi mîncă pîine şi bău apă în casa lui.

20. Şi fu el şăzînd la masă şi să făcea cu cuvîntul Domnului cătră prorocul cela ce l-au întors pre el;

21. Şi zise cătră omul lui Dumnezău, cela ce veniia de la Iúda, zicînd: „Acêstea zice Domnul: «Pentru căce ai amărît cuvîntul Domnului şi n-ai cruţat porunca carea au poruncit ţie Domnul[17] Dumnezăul tău

22. Şi te-ai întors şi ai mîncat pîine şi ai băut apă în locul acesta carele au grăit cătră tine, zicînd: 'Să nu mănînci pîine, nice să bêi apă!', nu va întra trupul tău în groapa părinţilor tăi!»"

23. Şi fu după ce mîncă el pîine şi bău apă, şi-i înşălă lui măgariul prorocului şi să întoarse.

24. Şi să duse şi-l află pre el un leu în cale şi-l omorî pre el; şi era trupul lui lepădat în drum, şi măgariul sta lîngă el şi leul sta lîngă trup.

25. Şi, iată, oameni pre aproape mergînd şi văzură mortăciunea aruncată în cale, şi leul sta lipit de mortăciune; şi întrară şi grăiră în cetate, unde prorocul cel bătrîn lăcuia întru ea.

26. Şi auzi cela ce l-au întors pre el den cale şi zise: „Omul lui Dumnezău acesta iaste carele au amărît cuvîntul Domnului şi l-au dat pre el Domnul leului şi l-au zdrobit[18] pre el şi l-au omorît pre dînsul, după cuvîntul Domnului, carele au grăit lui."

27. Şi grăi cătră fiii lui, zicînd: „Înşălaţi-mi măgariul!"

28. Şi înşălară. Şi mêrse şi află trupul lui lepădat în cale, şi măgariul şi leul sta lîngă trup; şi n-au mîncat leul trupul omului lui Dumnezău şi n-au zdrobit pre măgariu.

29. Şi rădică prorocul trupul omului lui Dumnezău şi-l puse pre el pre măgariu şi-l întoarse pre el prorocul şi veni la cetate ca să-l îngroape pre el.

30. Şi puse trupul lui în groapa lui şi-l plînsără pre el: „Vai, frate!"

31. Şi fu după ce l-au plînsu pre el, şi zise fiilor lui, zicînd: „De voiu muri, îngropaţi-mă în groapa aceasta unde omul lui Dumnezău s-au îngropat întru ea! Lîngă oasele lui puneţi-mă, pentru ca să să mîntuiască oasele mêle cu oasele lui,

32. Căce făcîndu-se va fi cuvîntul care au grăit, cuvîntul Domnu- /

Ms. 45, p. 300-301

cela ce ai ieşit de la Iúda?" Şi dzise[259]: „Eu."

15. Şi-i dzise lui: „Vino cu mine şi mănîncă pîine!"

16. Şi dzise cătră el: „Nu voi putea să mă întorcu cu tine, nici voi mînca pîine, nici voi bea apă întru locul acesta,

17. Căci aşa mi-au porîncit cu cuvîntul Domnului: «Să nu mănînci pîine acoló şi să nu bêi apă acoló şi să nu te întorci în calea carea ai mersu întru ea!»"

18. Şi dzise cătră el: „Şi eu proroc sîntu ca şi tu, şi îngerul au grăit cătră mine cu cuvîntul Domnului, dzicîndu: «Întoarce-l pre îns cătră tine, la casa ta, şi mănînce pîine şi bea apă!»" Şi minţi lui.

19. Şi-l întoarse pre el şi mîncă pîine şi bău apă întru casa lui.

20. Şi fu el şedzînd la masă şi să făcu cuvîntul Domnului cătră prorocul cela ce l-au întorsu pre el;[260]

21. Şi dzise cătră omul lui Dumnedzău, cela ce veniia de la Iúda, dzicînd: „Acêstea dzice Domnul: «Pentru căci ai amărît cuvîntul Domnului şi n-ai cruţat porînca carea au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău

22. Şi te-ai întorsu şi ai mîncat pîine şi ai băut apă întru locul acesta carele au grăit cătră tine, dzicîndu: 'Să nu măninci pîine, nici să bêi apă!', nu va întra trupul tău în gropniţa părinţilor tăi!»"

23. Şi fu dacă mîncă el pîine şi bău apă, şi-i înşelă lui măgariul prorocului şi să întoarse[261].

24. Şi-l află pre el leu în cale şi-l omorî pre el; şi era trupul lui lepădat în drum, şi măgariul sta lîngă el şi leul sta lîngă trup.[262]

25. Şi, iată, oameni pre aproape mergîndu şi vădzură mortăciunea aruncată în cale, şi leul sta lipit de mortăciune; şi întrară şi grăiră în cetate, unde prorocul cel bătrîn lăcuia întru ea.

26. Şi audzi cela ce l-au întorsu pre el den cale şi dzise: „Omul lui Dumnedzău acesta iaste carele au amărît cuvîntul Domnului [27.] şi l-au dat pre el Domnul leului şi l-au zdrobit pre el şi l-au omorît pre îns, după cuvîntul Domnului, carele au grăit lui."

27. Şi grăi cătră fiii lui, dzicîndu: „Înşelaţi-mi măgariul!"

28. [27] Şi-l înşelară. [28.] Şi mêrse şi află trupul lui lăpădat în cale, şi măgăriţa şi leul sta lîngă trup; şi n-au mîncat[263] *[301/1]* leul trupul omului lui Dumnedzău şi n-au zdrobit măgariul.

29. Şi rădică prorocul trupul omului lui Dumnedzău şi-l puse pre el pre măgăriţă şi-l întoarse pre el prorocul şi veni la cetate ca să-l îngroape pre el.

30. Şi puse trupul lui în gropniţa lui şi-l bocíră[264] pre el: „Vai, frate!"

31. Şi fu după ce l-au bocit pre el, şi dzise fiilor lui, dzicîndu: „Dă voi muri, îngropaţi-mă întru gropniţa aceasta unde omul lui Dumnedzău s-au îngropat întru ea! Lîngă oasele lui puneţi-mă, pentru ca să să mîntuiască oasele mêle cu ⌊oasele[265]⌋ lui,

32. Căci făcîndu-să va fi cuvîntul carele au grăit cu cuvîntul Domnu-

Ms. 4389, p. 333

carele au venit den Iúda?" El răspunse: „Eu sînt."[283]

15. El îi zise: „Vino cu mine acasă să mănînci pîine!"

16. Iar el zise: „Nu mă voiu putea întoarce cu tine, nici să mănînc pîine, nici să beau apă dentr-acest loc,

17. Că Domnul mi-au[284] porîncit cu cuvîntul, zicînd: «Să nu mănînci pîine acoló, nici să bêi apă, nici să te întorci pre calea care[285] vei mêrge acoló!»"

18. Iar acela zise: „Şi eu sînt proroc ca şi tine, şi îngerul au grăit cătră mine cu cuvîntul Domnului, zicînd: «Întoarce-l la tine în casa ta să mănînce pîine şi să bea apă!»" Şi-l înşălă.

19. Şi-l întoarse şi mîncă pîine şi bău apă în casa lui.

20. Şi încă şăzînd ei la masă, fu cuvîntul Domnului cătră prorocul cela ce-l întorsêse;[286]

21. Şi zise cătră omul lui Dumnezeu care venise den Iudéa: „Aşa grăiêşte Domnul: «Deaca ai călcat cuvîntul Domnului şi n-ai păzit porîncile care au porîncit ţie Domnul Dumnezeul tău,

22. Ce te-ai întors de ai mîncat pîine şi ai băut apă într-acest loc în care ţi-au fost porîncit să nu mănînci pîine, nici să bêi apă, iar tu ai mîncat şi ai băut, să ştii că nu te vei îngropa cu părinţii tăi!»"

23. De-acii deaca mîncă şi bău, îi puse şaoa pre măgariul prorocului şi, întorcîndu-se, se duse.

24. Şi ducîndu-se, îl tîlni un leu pre cale şi-l omorî; şi fu trupul lui aruncat în cale, iar măgariul sta preste dînsul şi leul aproape de trup.

25. Şi iată, nişte[287] oameni[288] trecînd văzură[289] trupul mort lepădat în cale şi pre leu stînd aproape de trupul mortului; şi mergînd, spuseră în cetatea în carea lăcuia prorocul cel bătrîn.

26. Iar prorocul, deaca auzi aşa, cela ce-l întorsêse de pre cale zise: „Acesta iaste om al lui Dumnezeu carele au călcat cuvîntul Domnului şi l-au dat Domnul leului şi l-au sfărîmat şi l-au omorît, după cuvîntul Domnului care au zis lui."[290]

27. Şi zise feciorilor săi: „Puneţi-mi şaoa pre măgar!"

28. [27.] Şi o puseră. [28.] De-acii el se duse şi află trupul lui în drum, şi pre măgar şi pre leu stînd lîngă trup; şi nu mîncase leul trupul omului lui Dumnezeu, nici pre măgar nu-l omorîse.

29. Şi luoă prorocul[291] trupul omului lui Dumnezeu şi-l puse pre măgar şi-l întoarse la cetatea sa să-l îngroape.

30. Şi-l puse în cetatea sa şi plîngea pentru dînsul la îngro- *[333/2]* parea lui şi zicea: „Vai de mine, frate!"

31. Şi deaca-l plînse, zise cătră feciorii săi: „De voiu muri, voi să mă puneţi într-acest mormînt în care iaste îngropat omul lui Dumnezeu! Lîngă oasele lui să puneţi oasele mêle, ca să se păzească oasele mêle cu oasele lui,[292]

32. Că va să se umple cuvîntul carele au zis cu cuvîntul Domnu-

Versiunea modernă

care a venit din Iuda?" Şi el a zis: „Eu."

15. Şi i-a zis: „Vino cu mine şi mănîncă pîine!"

16. Şi el a zis: „Nu pot să mă întorc cu tine şi nu voi mînca pîine, nici nu voi bea apă în locul acesta,

17. Pentru că mi s-a poruncit prin cuvîntul Domnului: «Să nu mănînci acolo pîine şi să nu bei apă acolo şi să nu te întorci pe drumul pe care ai venit!»"

18. Şi a zis [acela] către el: „Şi eu sînt proroc ca şi tine, şi un înger a grăit către mine cu cuvîntul Domnului, zicînd: «Întoarce-l pe el cu tine la casa ta, ca să mănînce pîine şi să bea apă!»" Dar îl minţea.

19. Şi l-a întors pe el şi a mîncat pîine şi a băut apă în casa lui.

20. Şi a fost aşa că, pe cînd şedeau la masă, s-a făcut cuvîntul Domnului către prorocul care-l întorsese;

21. Şi a zis către omul lui Dumnezeu care venise din Iuda, zicînd: „Acestea zice Domnul: «Pentru că ai amărît cuvîntul Domnului şi n-ai păzit porunca pe care ţi-a poruncit-o ţie Domnul Dumnezeul tău

22. Şi te-ai întors şi ai mîncat pîine şi ai băut apă în acest loc despre care a grăit către tine, zicînd: 'Să nu mănînci pîine şi să nu bei apă!', trupul tău nu va intra în mormîntul părinţilor tăi!»"

23. Şi a fost aşa că, după ce a mîncat pîine şi a băut apă, a pus şaua pe măgar pentru proroc, iar el s-a întors.

24. Şi a plecat [prorocul]. Şi-l află pe el un leu pe cale şi-l omorî; şi era trupul său lepădat în drum şi măgarul stătea lîngă el şi leul stătea lîngă trup.

25. Şi, iată, nişte oameni, trecînd pe acolo, au văzut leşul aruncat în drum şi leul stătea lipit lîngă leş; şi au venit şi au povestit în cetatea unde locuia prorocul cel bătrîn.

26. Şi cel care-l întorsese din drum a auzit şi a zis: „Acesta este omul lui Dumnezeu care a amărît cuvîntul Domnului şi l-a dat pe el Domnul leului care l-a sfîşiat şi l-a ucis, după cuvîntul Domnului pe care i-l spusese."

27. Şi a vorbit fiilor săi, zicînd: „Puneţi-mi şaua pe măgar!"

28. Şi i-au pus şaua. Şi s-a dus şi a găsit trupul lepădat în drum şi măgarul şi leul stăteau lîngă trup; şi leul nu mîncase trupul omului lui Dumnezeu, nici nu sfîşiase măgarul.

29. Şi prorocul a ridicat trupul omului lui Dumnezeu şi l-a pus pe măgar şi l-a adus înapoi prorocul şi a intrat în cetate ca să-l înmormînteze.

30. Şi a pus trupul lui în mormîntul său şi îl jelea: „Vai, frate!"

31. Şi, după ce l-a jelit, a vorbit fiilor săi, zicînd: „Cînd o fi să mor, să mă îngropaţi în acest mormînt unde a fost îngropat omul lui Dumnezeu! Puneţi-mă lîngă oasele lui, ca să se mîntuiască oasele mele împreună cu oasele lui,

32. Fiindcă se va împlini cuvîntul pe care l-a strigat el prin cuvîntul Domnu-

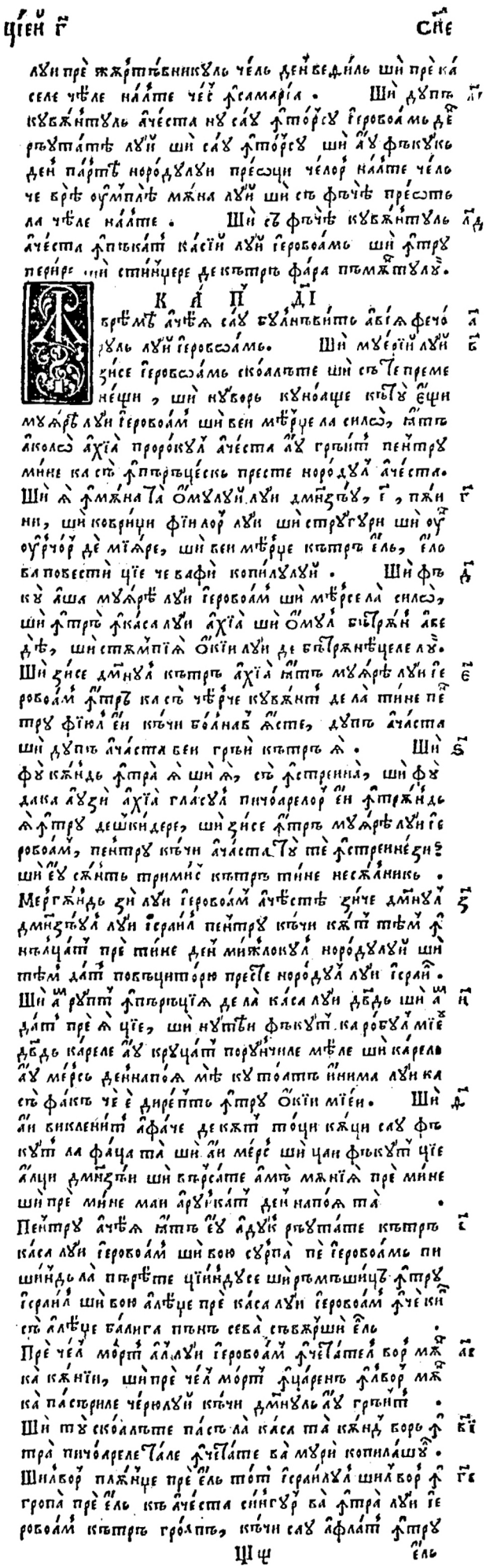

Biblia 1688, p. 255, col. 2

lui pre jîrtăvnicul cel den Vethíl şi pre casele cêle nalte ce-s în Samaría.”

33. Şi după cuvîntul acesta nu s-au întorsu Ierovoám den răutatea lui, şi s-au întorsu şi au făcut den partea norodului preoţi celor nalte; cel ce vrea umplea mîna lui şi să făcea preot la cêle nalte.

34. Şi să făcea cuvîntul acesta în păcat casii lui Ierovoám şi întru pierire şi stingere de cătră faţa[19] pămîntului.

Cap 14

1. În vrêmea acêea s-au bulnăvit Avíia, feciorul lui Ierovoám.

2. Şi muierii lui zise Ierovoám: „Scoală-te şi să te premeneşti, şi nu vor cunoaşte că tu eşti muiêrea lui Ierovoám, şi vei mêrge la Siló. Iată, acoló — Ahiá prorocul; acesta au grăit pentru mine ca să împărăţesc preste norodul acesta.

3. Şi ia în mîna ta omului lui Dumnezău 10 pîini şi covrigi fiilor lui şi struguri şi un urcior de miêre şi vei mêrge cătră el: el va povesti ţie ce va fi copilului.”

4. Şi făcu aşa muiêrea lui Ierovoám şi mêrse la Siló şi întră în casa lui Ahiá. Şi omul — bătrîn a vedea şi stîmpiia ochii lui de bătrînêţele lui.

5. Şi zise Domnul cătră Ahiá: „Iată, muiêrea lui Ierovoám întră ca să cêrce cuvînt de la tine pentru fiiul ei, căci bólnav iaste; după aceasta şi după aceasta vei grăi cătră ea.”

6. Şi fu cînd întră ea, şi ea să înstreina. Şi fu daca auzi Ahiá glasul picioarelor ei, întrînd ea întru deşchidere, şi zise: „Întră, muiêrea lui Ierovoám, pentru căci aceasta tu te înstreinezi? Şi eu sînt trimis cătră tine nesîlnic.

7. Mergînd, zi lui Ierovoám: «Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: ‘Pentru căci cît te-am înălţat pre tine den mijlocul norodului şi te-am dat povăţitoriu preste norodul lui Israíl

8. Şi am rupt împărăţiia de la casa lui David şi am dat pre ea ţie, şi nu te-ai făcut ca robul mieu, David, carele au cruţat poruncile mêle şi carele au mers denapoia mea cu toată inima lui, ca să facă ce e dirept întru ochii miei,

9. Şi ai viclenit a face decît toţi cîţi s-au făcut la faţa ta şi ai mers şi ţi-ai făcut ţie alţi dumnezăi şi vărsate a mă mîniia pre mine, şi pre mine m-ai aruncat denapoia ta,

10. Pentru acêea, iată, eu aduc răutate cătră casa lui Ierovoám şi voiu surpa pe Ierovoám pişind la părête, ţiindu-se şi rămăşiţă întru Israíl, şi voiu alêge pre casa lui Ierovoám în ce chip să alêge baliga, pînă se va săvîrşi el.

11. Pre cel mort al lui Ierovoám în cetate-l vor mînca cînii, şi pre cel mort în ţarenă îl vor mînca pasările ceriului.’ Căci Domnul au grăit.»

12. Şi tu scoală-te, pasă la casa ta! Cînd vor întra picioarele tale în cetate, va muri copilaşul.

13. Şi-l vor plînge pre el tot Israílul şi-l vor îngropa pre el, că acesta singur va întra lui Ierovoám cătră groapă, căci s-au aflat întru //

Ms. 45, p. 300

lui pre jirtăvnicul cel den Vethil şi pre casele cêle nalte ce-s în Samaría."

33. Şi după cuvîntul acesta nu s-au întorsu Ierovoam den răutatea lui, şi s-au întorsu şi au făcut den partea nărodului preuţi a înaltelor; cel ce vrea împlea mîna lui şi să făcu preut la cêle înalte.

34. Şi să făcu cuvîntul acesta întru păcat casei lui Ierovoam şi la pierire şi la stingere de către faţa pămîntului.

Cap 14

1. Întru vrêmea acêea au bolnăvit Aviá, ficiorul lui Ierovoam[266].

2. „Scoală-te şi să te primeneşti, şi nu vor cunoaşte că tu eşti muiêrea lui Ierovoam, şi vei mêrge la Siló. Iată, acoló — Ahiá prorocul; [267]acesta au grăit pentru mine ca să împărăţescu preste nărodul acesta.

3. Şi ia în mîna ta omului lui Dumnedzău 10 pîini şi covrigi ⌊fiilor lui şi struguri⌋ şi un urcior de miêre şi vei mêrge către el: el va povesti ţie ce va fi copilului."

4. Şi făcu aşa muiêrea lui Ierovoam şi să sculă şi mêrse la Silo şi întră în casa lui Ahiá. Şi omul — bătrîn a vedea şi tîmpiia ochii lui de bătrînêţele lui.

5. Şi dzise Domnul către Ahiá: „Iată, muiêrea lui Ierovoam întră ca să cêrce cuvîntu de la tine pentru fiiul ei, căci bolnav iaste; după aceasta şi după aceasta vei grăi către ea."

6. Şi fu cînd întra ea, şi ea să înstreina. Şi fu dacă audzi Ahiá glasul picioarelor ei, întrînd ea întru dăşchidere, şi dzise: „Întră, muiêrea lui Ierovoam, pentru căci aceasta tu te înstreinedzi? Şi eu sîntu trimis către tine năsîlnic.

7. Mergînd, dzi lui Ierovoam: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: 'Pentru carea cît te-ai înălţat pre tine den mijlocul nărodului şi te-am dat povăţuitor preste nărodul Israil

8. Şi am ruptu [268]împărăţiia[269] de la casa lui David *[300/2]* şi am dat pre ea ţie, şi nu te-ai făcut ca robul mieu, David, carele au cruţat porîncele mêle şi carele au mersu denapoia mea cu toată inima lui, ca să facu[270] ce-i dreptu întru ochii miei,

9. Şi ai viclenit a face decît toţi cîţi s-au făcut la faţa ta şi ai mersu şi ai făcut şie dumnedzăi alţii şi vărsate a mă scîrbi pre mine, şi pre mine m-ai aruncat denapoia ta,

10. [271]Pentru acêea, iată, eu aduc răutate către casa lui Ierovoam şi voi surpa pre Ierovoam pişind la părête, ţiindu-să şi rămăşiţe întru Israil, şi voi alêge pre casa lui Ierovoam în ce chip să alêge baliga, pînă să va săvîrşi el.

11. Pre cel mortu a lui Ierovoam[272] îl vor mînca cînii, şi pre cel mortu în ţarină îl vor mînca pasările ceriului.' Căci Domnul au grăit.»

12. Şi tu scoală-te, pasă la casa ta! Cîndu vor întra picioarele tale în cetate, va muri copilaşul.

13. Şi-l vor plînge pre el tot Israil şi-l vor îngropa pre el, că acesta sîngur va întra lui Ierovoam către groapă, căci s-au aflat întru

Ms. 4389, p. 333-334

lui pentru altariul den Vethil şi pentru toate capiştele cêle înalte care sînt în cetatea Samáriei."

33. Şi nici după acest cuvînt nu se întoarse Ierovoam den calea sa cea rea, ce făcu den partea unui nărod popi capiştelor den nălţimi şi ce gîndi, acêea şi obîrşi mîna lui şi fu popă întru înălţimi.

34. Şi pentru acest lucru fu în păcat casa lui Ierovoam şi în răsipire şi în piericiune de pre faţa pămîntului.

Cap 14

1. Într-acea vrême se războli Avía, feciorul lui Ierovoam.[293]

2. Iar Ierovoam zise muierii sale: „Scoală şi-ţi schimbă hainele, să nu te cunoască că eşti muiêrea lui Ierovoam, şi te du în Silom, că acoló iaste Ahíia prorocul, [294]carele mi-au zis că voiu fi împărat preste acêste năroade.

3. Şi ia în mîinile tale 10 pîini şi covrigi şi struguri şi un vas cu miêre şi pasă la dînsul, că acela-ţi va spune ce va fi acestui fecior."

4. Şi făcu muiêrea lui Ierovoam aşa şi, sculîndu-se, mêrse în Silom şi întră în casa Ahíei. Iară Ahíia era bătrîn şi ochii i se întunecase de nu vedea.

5. Şi zise Domnul către Ahía: „Iată că întră la tine muiêrea lui Ierovoam să te întrêbe pentru feciorul ei, că iaste bolnav; ce după cuvîntul acesta să grăieşti cu dînsa,

6. [5.] Deaca va întra, că ea se arată a fi alta."[295] [6.] Iar Ahíia, auzind sunetul picioarelor ei cînd întra ea pre uşă, zise: „Întră, muiêrea lui Ierovoam, ce te ascunzi şi te faci a fi alta? Că eu sînt un sol cumplit trimis la tine.

7. Întoarce-te şi zi lui Ierovoam: «Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: 'Eu te-am înălţat dentru năroade şi te-am dat povaţă lui Israil, nărodul mieu,

8. Şi am luat împărăţiia den casa lui David şi o am dat ţie, iar tu n-ai fost ca David, sluga mea, că el au păzit porîncile mêle şi au umblat cu toată inima sa după mine, făcînd cêlea ce plac mie,[296]

9. Iar tu ai făcut rău şi răotate mai mare decît toţi carii au fost mai nainte *[334/1]* de tine, că ai mers de ţi-ai făcut alţi dumnezei vărsaţi în pizma mea, iar pre mine m-ai lepădat după tine;

10. Direpт acêea, iată, eu voiu aduce răotate pre casa lui Ierovoam [297]şi voiu pîrde pre Ierovoam ce údă la părête[298] şi iaste lepădat cu grozăvie în Israil şi voiu aduna casa lui Ierovoam cum se adúnă gunoiul, pînă se va potopi de tot, şi voiu dăzrădăcina rămăşiţele lui Ierovoam.

11. Şi cine va muri de-ai lui Ierovoam în cetate îi vor mînca cîinii, iar cine vor muri la cîmp îi vor mînca pasările ceriului.' Că aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu.»

12. Iar tu te scoală şi te du acasă-ţi! Şi cînd vei păşi cu picioarele tale în cetate, va muri fiiu-tău.

13. Şi-l va plînge tot Israilul şi-l vor îngropa, că numai el sîngur va fi îngropat den neamul lui Ierovoam, că spre dînsul numai au venit

Versiunea modernă

lui asupra altarului din Baithel şi asupra tuturor caselor celor înalte care sînt Samaria."

33. Şi după acest lucru, Ieroboam nu s-a întors de la răutatea lui, ci a făcut din nou dintr-o parte a poporului preoţi pentru înălţimi; cine voia îi umplea mîna lui şi se făcea preot al înălţimilor.

34. Şi prin acest lucru a fost păcat asupra casei lui Ieroboam, şi i-a fost spre pierire şi stingere de pe faţa pămîntului.

Capitolul al 14-lea

1. În timpul acela s-a îmbolnăvit Abia, fiul lui Ieroboam.

2. Şi i-a zis Ieroboam femeii sale: „Scoală-te şi schimbă-ţi hainele, ca să nu se ştie că eşti femeia lui Ieroboam, şi mergi la Selo. Iată, acolo este Achia prorocul; acesta a grăit pentru mine că voi fi împărat peste poporul acesta.

3. Şi ia în mîna ta zece pîini pentru omul lui Dumnezeu şi covrigi pentru fiii lui şi stafide şi un urcior cu miere şi mergi la el: el îţi va spune ţie ce va fi cu copilul."

4. Şi femeia lui Ieroboam a făcut aşa; şi merse la Selo şi intră în casa lui Achia. Şi omul era [prea] bătrîn ca să mai vadă, pentru că ochii i se împăienjeniseră de bătrîneţe.

5. Şi Domnul i-a zis lui Achia: „Iată, femeia lui Ieroboam vine să caute de la tine cuvînt pentru fiul său, căci e bolnav; acestea şi acestea să-i spui.

6. Şi iată că, la venirea ei, se va preface că este alta." Şi a fost aşa că, dacă auzi Achia sunetul paşilor ei, pe cînd intra pe uşă, i-a zis: „Intră, femeia lui Ieroboam, de ce te prefaci că eşti alta? Că eu sînt pentru tine un trimis aspru.

7. Du-te şi zi-i lui Ieroboam: «Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel: 'Pentru că eu te-am înălţat din mijlocul poporului şi te-am pus cîrmuitor peste poporul meu, Israel,

8. Şi am rupt împărăţia de la casa lui David şi ţi-am dat-o ţie, şi n-ai fost ca robul meu, David, care a păzit poruncile mele şi care m-a urmat cu toată inima sa, ca să împlinească ce este drept în ochii mei,

9. Ci ai viclenit să faci mai multe rele decît toţi cîţi au fost înaintea ta şi ai mers şi ţi-ai făcut alţi dumnezei şi chipuri turnate, pentru a mă mînia pe mine, iar pe mine m-ai aruncat în spatele tău,

10. Pentru aceea, iată, voi aduce relele asupra casei lui Ieroboam şi voi nimici din Ieroboam toată partea bărbătească, fie rob, fie slobod din Israel, şi voi lua din urma casei lui Ieroboam cum se ia gunoiul, pînă cînd se duce tot.

11. Pe cel care va muri în cetate din casa lui Ieroboam cîinii îl vor mînca, şi pe cel care va muri în cîmp îl vor mînca păsările cerurilor.' Pentru că Domnul a grăit.»

12. Şi tu ridică-te şi du-te la casa ta! Cînd vor păşi picioarele tale în cetate, copilul va muri.

13. Şi îl va jeli pe el tot Israelul şi-l vor înmormînta, pentru că numai el va intra în mormînt din casa lui Ieroboam, pentru că [doar] în el s-a găsit

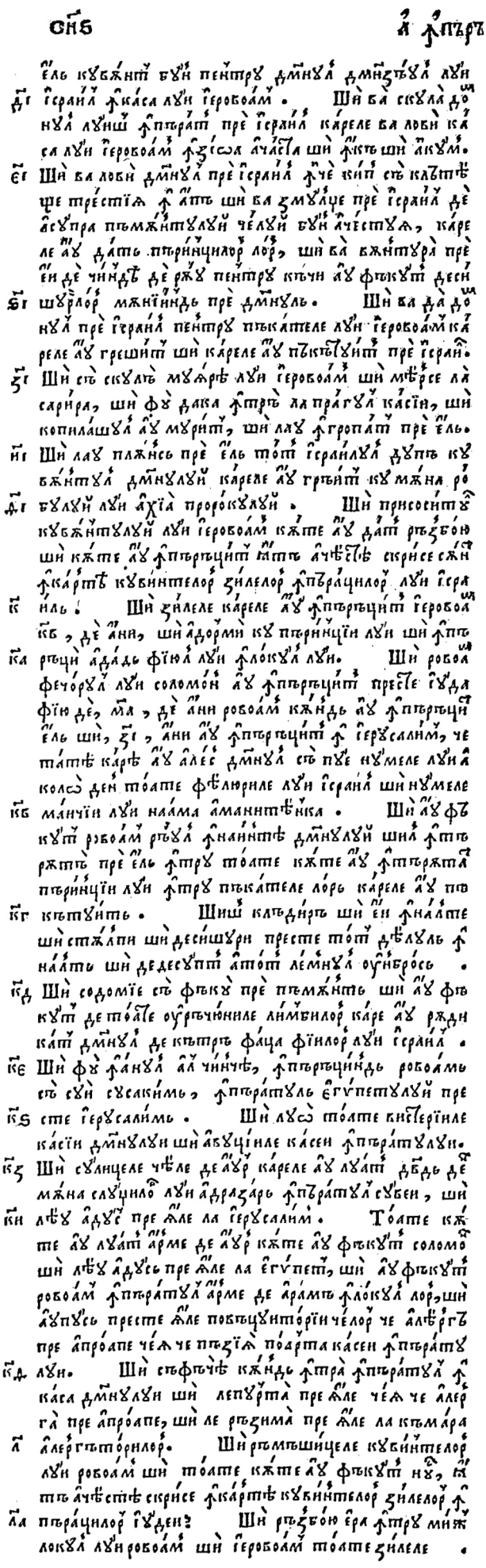

Biblia 1688, p. 256, col. 1

el cuvînt bun pentru Domnul Dumnezăul lui Israíl, în casa lui Ierovoám.

14. Şi va scula Domnul luişi împărat pre Israíl, carele va lovi casa lui Ierovoám în zioa aceasta şi încă şi acum.

15. Şi va lovi Domnul pre Israíl în ce chip să clătêşte trestiia în apă şi va zmulge pre Israíl de asupra pămîntului celui bun acestuia, carele au dat părinţilor lor, şi va vîntura pre ei decindea de rîu, pentru căci au făcut desişuri lor, mîniind pre Domnul.

16. Şi va da Domnul pre Israíl pentru păcatele lui Ierovoám, carele au greşit şi carele au păcătuit pre Israíl."

17. Şi să sculă muiêrea lui Ierovoám şi mêrse la Saríra; şi fu daca întră la pragul casii, şi copilaşul au murit; şi l-au îngropat pre el

18. Şi l-au plîns pre el tot Israílul, după cuvîntul Domnului carele au grăit cu mîna robului lui, Ahiá prorocului.

19. Şi prisositul cuvîntului lui Ierovoám, cîte au dat războiu şi cîte au împărăţit, iată, acêstea scrise sînt în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl.

20. Şi zilele carele au împărăţit Ierovoám — 22 de ani şi adormi cu părinţii lui. Şi împărăţi Adád, fiiul lui, în locul lui.

21. Şi Rovoám, feciorul lui Solomón, au împărăţit preste Iúda; fiiu de 41 de ani — Rovoám cînd au împărăţit el, şi 17 ani au împărăţit în Ierusalím, cetatea carea au ales Domnul să puie numele lui acoló den toate fêliurile lui Israíl. Şi numele maicii lui — Naáma Amaniteánca.

22. Şi au făcut Rovoám răul înaintea Domnului şi-l întărîtă pre el întru toate cîte au întărîtat părinţii lui întru păcatele lor carele au păcătuit;

23. Şi-şi clădiră şi ei înalte şi stîlpi şi desişuri preste tot dealul înalt şi dedesupt a tot lemnul umbros.

24. Şi sodomie să făcu pre pămînt; şi au făcut de toate urîciunile limbilor care au rîdicat Domnul de cătră faţa fiilor lui Israíl.

25. Şi fu în anul al cincea împărăţind Rovoám, să sui Susachím, împăratul Eghípetului, preste Ierusalím

26. Şi luo toate visteriile casii Domnului şi avuţiile casei împăratului

27. Şi suliţele cêle de aur carele au luat David den mîna slugilor lui Adrazár, împăratul Súvei, şi le-au adus pre iale la Ierusalím;

28. Toate cîte au luat, arme de aur, cîte au făcut Solomon, şi le-au adus pre iale la Eghípet. Şi au făcut Rovoám împăratul arme de aramă în locul lor şi au pus preste iale povăţuitorii celor ce aleargă pre aproape, ceia ce păziia poarta casei împăratului.

29. Şi să făcea cînd întra împăratul în casa Domnului, şi le purta pre iale ceia ce alerga pre aproape şi le răzima pre iale la cămara alergătorilor.

30. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Rovoám şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

31. Şi război era întru mijlocul lui Rovoám şi Ierovoám toate zilele. /

Ms. 45, p. 301-302

el cuvîntu bun pentru Domnul Dumnedzăul Israil, întru casa lui Ierovoam.

14. Şi va scula Domnul şie împărat preste Israil, carele va lovi casa lui Ierovoam întru aceasta dzi şi încă şi acum.
15. Şi va lovi Domnul pre Israil în ce chip să clătêşte trestiia într-apă şi va zmulge pre Israil de asupra pămîntului celui bun acestuia, carele au dat părinţilor lor, şi-i va vîntura pre ei de decinde de rîu, pentru carea cît au făcut desişurile lor, urgisindu pre Domnul.

16. Şi va da Domnul pre Israil pentru păcatele lui Ierovoam, carele au greşit şi carele au păcătuit pre Israil."
17. Şi să sculă muiêrea lui Ierovoam şi mêrse la Sarirá[273]; şi fu cîndu[274] întrá în pragurile casei, şi copilaşul au murit; şi l-au îngropat pre el
18. Şi l-au plînsu pre el tot Israil, după cuvîntul Domnului carele au grăit cu mîna robului[275] lui, Ahiá prorocului.

19. Şi prisositul cuvîntul lui Ierovoam, cîte au dat războiu şi cîte au împărăţit, iată, acêstea-s scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil.

20. Şi dzilele carele au împărăţit Ierovoam — 22 ani şi adormi cu părinţii lui. Şi împărăţi Adad, fiiul lui, pentru însul.

21. [276]Şi Rovoam, ficiorul lui Solomon, au împărăţit preste Iúda; fiiu de 41 de ani — Rovoam cînd au[277] împărăţit el, şi 17 ani au împărăţit în Ierusalim, cetatea carea au ales Domnul să puie numele lui acoló dentru toate fêliurile lui Israil. Şi numele maicii lui — Nána[278] *[302/1]* Amaniteanca.

22. Şi au făcut Rovoam răul înaintea Domnului şi-l rîvni pre el întru toate cîte au rîvnit părinţii lui şi întru toate păcatele lor carele au păcătuit;

23. Şi clădiră şi ei şie înalte şi stîlpi şi desişuri preste tot dealul înaltu şi dedesuptul a tot lemnul umbros.

24. Şi împreună legătură să făcu pre pămîntu; şi au făcut de toate urîciunile limbilor cărora au rădicat Domnul de cătră faţa fiilor Israil.
25. Şi fu întru anul al cincelea împărăţînd Rovoam, să sui Susachim, împăratul Eghíptului, preste Ierusalim

26. Şi luă toate vistiêrile casei Domnului şi vistiêrele casei împăratului
27. [26.] ⌊Şi suliţile cêle de aur carele au luat David den mîna slugelor lui Adrazar, împăratul Suvá, şi le-au adus pre iale în Ierusalim⌋;
28. [26.] [280]Toate carele au luat, arme de aur, cîte au făcut Solomon, ⌊şi le-au adus pre iale la Eghiptu⌋. [27.] Şi au făcut Rovoam împăratul arme de aramă pentru iale şi au pus preste ei povăţuitorii celor ce alerga pre aproape, ceia ce păziia poarta casei împăratului.

29. [28.] Şi să făcu cînd întra împăratul în casa Domnului, şi le purta pre iale ceia ce aleargă pre aproape şi le răzăma pre iale la theé a alergătorilor.

30. [29.] Şi rămăşiţile cuvintelor Rovoam şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúdei?

31. [30.] Şi războiu era întru mijlocul Rovoam şi ⌊întru mijlocul⌋[281] Ierovoam toate dzilele.

Ms. 4389, p. 334

cuvînt bun de la Domnul Dumnezeul lui Israil în casa lui Ierovoam, într-această zi şi într-această vrême.[299]

14. Şi va rădica şie Domnul împărat preste Israil, carele va dăzrădăcina într-acêeaşi zi casa lui Ierovoam.
15. Şi va căzni Domnul Dumnezeu pre Israil şi-l va cutremura cum se cutremură trestiia în apă de vînt şi va zmulge pre Israil dentr-această ţară bună care o au dat părinţilor lor şi-l va goni de cêea parte de rîu, căci au făcut lui capişti de au mîniiat pre Domnul.

16. Şi va da Domnul pre Israil pentru păcatul lui Ierovoam care au făcut, şi au făcut şi pre Israil de au făcut păcat."
17. Şi se sculă muiêrea lui Ierovoam şi se duse şi mêrse în Sarir; şi fu cînd întrá în preuşa tinzii casii, muri fiiu-său [18.] şi-l îngropară
18. Şi plînseră pentru dînsul tot Israilul, după cuvîntul Domnului care-l grăise cu mîna robului său, Ahiei prorocul.

19. Iar rămăşiţele cuvintelor lui Ierovoam, cum au făcut şi cum au împărăţit, iată că sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israil.[300]

20. Şi fură zilele cît împărăţi Ierovoam 22 de ani şi adormi cu părinţii săi. Şi stătu în locul lui împărat fiiu-său, Adad.

21. Iar Rovoam, feciorul lui Solomon, împărăţi preste Iúda; 41 de ani de cînd începuse a împărăţi, iar în Ierusalim, cetatea carea o alesêse Domnul den toate neamurile lui Israil să puie numele său într-însa, împărăţi 17 ani. Şi pre mumă-sa o chiema Naáma Amanteanina.[301] *[334/2]*

22. Şi făcu Rovoam hicleşug înaintea Domnului şi-l întărtă întru toate cîte făcuse părinţii lor şi pentru păcatele cîte au făcut,

23. Că-şi zidiră înălţimi şi stîlpi şi capişte pren toate dealurile cêle nalte şi supt tot copaciul umbros.

24. Şi era împreunări rêle în ţara lor; şi făcură toate urîciunile limbilor celor ce-i lepădase Domnul de la[302] faţa feciorilor lui Israil.
25. Iar în anul al cincilea de împărăţiia lui Rovoam, se sui Susachim, împăratul Eghípetului, în Ierusalim

26. [303]Şi luoă toată avuţiia casei Domnului şi avuţiia den casa împărăteascâ
27. [26.] Şi suliţele cêle de aur care le luase David de la slugile lui Adrazar, împăratul Súvei, şi le băgase în Ierusalim;
28. [26.] [304]Şi luoă şi pavezele cêle de aur care le făcuse Solomon şi le duse în Eghípet. [27.] Şi făcu împăratul Rovoam alte arme de aramă în locul acelora şi puse preste dînsele ispravnic den ceia ce alerga înaintea lui, carii păziia uşile casei împărăteşti.[305]

29. [28.] Deci cînd mergea împăratul la casa Domnului, le purta ceia ce alerga înainte şi iar le întorcea de le băga în cămară.

30. [29.] Alalte rămăşiţe den cuvintele lui Rovoam cîte au făcut, iată, sînt scrise în cuvintele cărţilor de zilele împăraţilor Iúdei.

31. [30.] Şi fu războiu între Rovoam şi între Ierovoam în toate zilele acêlea.

Versiunea modernă

cuvînt bun pentru Domnul Dumnezeul lui Israel, în casa lui Ieroboam.

14. Şi Domnul îşi va ridica un împărat peste Israel, care va nimici casa lui Ieroboam în ziua aceea şi chiar [de pe] acum.
15. Şi Domnul va lovi pe Israel cum se clatină trestia în apă şi-l va dezrădăcina pe Israel din acest pământ bun, acesta pe care l-a dat părinţilor lor, şi-i va împrăştia dincolo de rîu, pentru că şi-au făcut desişuri, mîniindu-l pe Domnul.

16. Şi-l va părăsi Domnul pe Israel pentru păcatele lui Ieroboam, care a păcătuit şi l-a făcut şi pe Israel să păcătuiască."
17. Şi femeia lui Ieroboam s-a ridicat şi a plecat şi a venit la Sarira; şi, de cum a trecut pragul casei, copilul a murit şi l-au înmormîntat pe el
18. Şi l-a jelit tot Israelul, după cuvîntul Domnului pe care-l spusese prin mîna robului său, prorocul Achia.

19. Şi celelalte fapte ale lui Ieroboam şi cîte războaie a făcut şi cît a împărăţit, iată, acestea sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel.

20. Şi Ieroboam a împărăţit douăzeci şi doi de ani şi adormi cu părinţii săi. Şi Adab, fiul său, a împărăţit în locul lui.

21. Şi Roboam, fiul lui Solomon, a împărăţit peste Iuda; de patruzeci şi unu de ani era Roboam cînd a început să împărăţească şi a împărăţit şaptesprezece ani în Ierusalim, cetatea pe care a ales-o Domnul dintre toate seminţiile lui Israel, ca să-şi pună numele său acolo. Şi numele mamei lui era Naama Ammaniteana.

22. Şi Roboam a făcut răul înaintea Domnului şi l-a întărîtat prin toate cu cîte l-au întărîtat şi părinţii săi, prin păcatele lor cu care au păcătuit;

23. Şi şi-au zidit şi înălţimi şi stîlpi şi desişuri pe toate dealurile înalte şi sub orice copac umbros.

24. Şi era şi sodomie în ţară; şi au făcut după toate spurcăciunile neamurilor pe care le alungase Domnul din faţa fiilor lui Israel.
25. Şi a fost aşa că, în anul al cincilea de cînd împărăţea Roboam, Susachim, împăratul Egiptului, s-a suit împotriva Ierusalimului

26. Şi a luat toate vistieriile casei Domnului şi vistieriile casei împăratului
27. Şi suliţele cele de aur pe care le luase David din mîna slujitorilor lui Adrazar, împăratul Subei, şi le adusese în Ierusalim;
28. Le-a luat pe toate, arme de aur, şi toate cîte a făcut Solomon, şi le-a dus în Egipt. Şi împăratul Roboam a făcut în locul lor arme de aramă şi le-a încredinţat căpeteniilor alergătorilor, cei care păzeau intrarea casei împăratului.

29. Şi a fost aşa că, de cîte ori intra împăratul în casa Domnului, alergătorii le purtau şi le aduceau apoi în odaia alergătorilor.

30. Şi celelalte cuvinte ale lui Roboam şi toate cîte a făcut nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

31. Şi a fost război între Roboam şi Ieroboam în toate zilele.

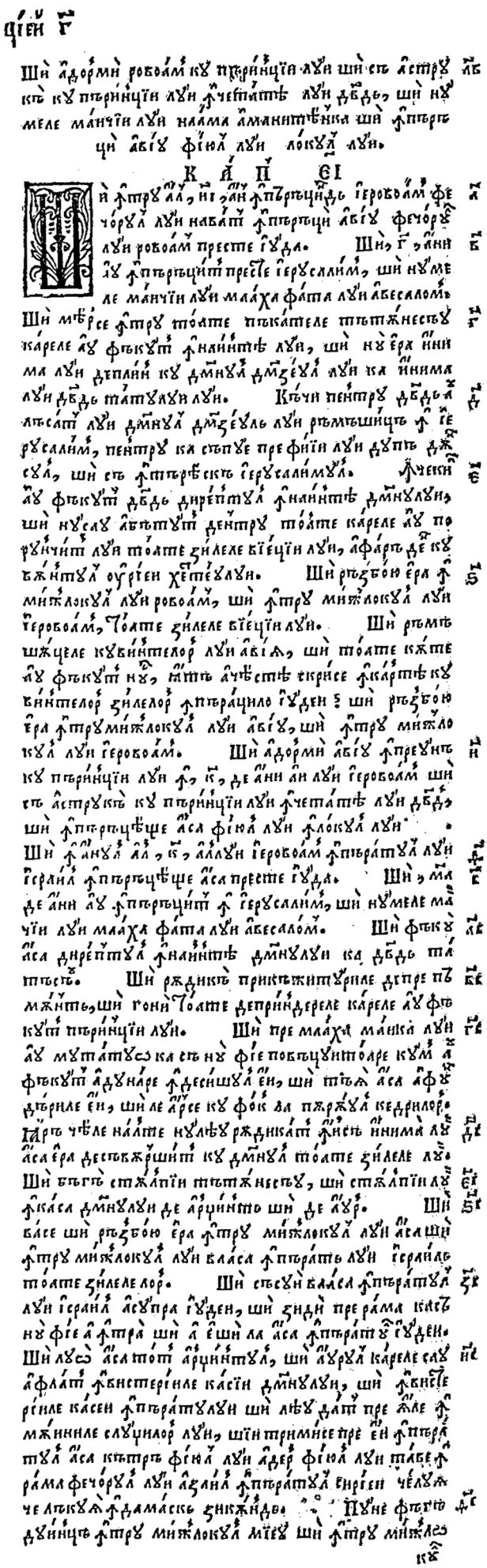

Biblia 1688, p. 256, col. 2

32. Şi adormi Rovoám cu părinţii lui şi să astrucă cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi numele maicii lui — Naáma Amaniteánca. Şi împărăţi Avíu, fiiul lui, locul lui.

Cap 15

1. Şi întru al 18 an împărăţind Ierovoám, feciorul lui Navát, împărăţi Avíu, feciorul lui Rovoám, preste Iúda;

2. Şi 3 ani au împărăţit preste Ierusalím. Şi numele maicii lui — Maáha, fata lui Avesalom.

3. Şi mêrse întru toate păcatele tătîne-său, carele au făcut înaintea lui, şi nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnezeul lui, ca inima lui David, tatului lui.

4. Căci pentru David au lăsat lui Domnul Dumnezeul lui rămăşiţă în Ierusalím, pentru ca să puie pre fiii lui după dînsul şi să întărească Ierusalímul,

5. În ce chip au făcut David direptul înaintea Domnului şi nu s-au abătut dentru toate carele au poruncit lui, toate zilele vieţii lui, afară den cuvîntul Uríei Hetteului.

6. Şi războiu era în mijlocul lui Rovoám şi întru mijlocul lui Ierovoám toate zilele vieţii lui.

7. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Avíia şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei? Şi războiu era întru mijlocul lui Avíu şi întru mijlocul lui Ierovoám.

8. Şi adormi Avíu împreună cu părinţii lui, în 20 de ani ai lui Ierovoám, şi să astrucă cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi împărăţêşte Ása, fiiul lui, în locul lui.

9. Şi în anul al 20 al lui Ierovoám, împăratul lui Israíl, împărăţêşte Ása preste Iúda;

10. Şi 41 de ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Maáha, fata lui Avesalóm.

11. Şi făcu Ása direptul înaintea Domnului, ca David, tată-său;

12. Şi rîdică pricăjiturile de pre pămînt şi goni toate deprinderele carele au făcut părinţii lui;

13. Şi pre Maáha, maica lui, au mutatu-o, ca să nu fie povăţuitoare, cum au făcut adunare în desişul ei; şi tăie[20] Ása afundările ei şi le arse cu foc la pîrîul Chedrilor,

14. Iară cêle nalte nu le-au rîdicat. Însă inima lui Ása era desăvîrşit cu Domnul toate zilele lui.

15. Şi băgă stîlpii tătîne-său şi stîlpii lui în casa Domnului, de argint şi de aur,

16. Şi vase. Şi războiu era întru mijlocul lui Ása şi întru mijlocul lui Vaása, împărat lui Israíl, toate zilele lor.

17. Şi să sui Vaása, împăratul lui Israíl, asupra Iúdei şi zidi pre Ráma, ca să nu fie a întra şi a ieşi la Ása, împăratul Iúdei.

18. Şi luo Ása tot argintul şi aurul carele s-au aflat în visteriile casii Domnului şi în visteriile casei împăratului şi le-au dat pre iale în mîinile slugilor lui; şi-i trimise pre ei împăratul Ása cătră fiiul lui Ader, fiiul lui Táve, în Ráma, feciorul lui Azaíl, împăratul Siríei, celuia ce lăcuia în Damásc, zicînd:

19. „Pune făgăduinţă întru mijlocul mieu şi întru mijlo- //

Ms. 45, p. 302

32. [31.] Şi adormi Rovoam cu părinţii lui şi să astrúcă cu părinţii lui în cetatea David. Şi numele maicii lui — Naamá Amoniteanca. Şi împărăţi Aviú, fiiul lui, pentru însul.

Cap 15

1. [282]Şi întru 18 ani împărăţindu Ierovoam, ficiorul lui Navat, împărăţi Aviú, ficiorul lui Rovoam, preste Iuda;
2. Şi 3 ani au împărăţit pre Ierusalim. Şi numele maicii lui — Maáhá, fata lui Avesalom.

3. Şi mêrse întru toate păcatele tătîne-său, carele au făcut înaintea lui, şi nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnedzăul lui, ca inima lui David, tatălui lui.

4. Căci pentru David au lăsat lui Domnul Dumnedzăul lui rămăşiţe în Ierusalim, pentru ca să puie fiii lui după însul şi să întărească Ierusalimul,

5. În ce chip au făcut ⌊David⌋[283] dreptul înaintea Domnului şi nu s-au abătut dentru toate carele au porîncit lui, toate dzilele vieţii lui, [6.] Afară den cuvîntul lui Uría Hettéul.

6. [284]Şi războiu era întru mijlocul Rovoam şi întru mijlocul Ierovoam toate dzilele vieţii lui. *[302/2]*

7. Şi rămăşiţele cuvintelor Aviá şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda? Şi războiu era întru mijlocul Aviú şi întru mijlocul Ierovoam.
8. [285]Şi adormi Aviú împreună cu părinţii lui, ⌊în al doaodzecilea ⌊şi patru an a lui Ierovoam,⌋[286] şi să astrucă cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi împărăţêşte Asá, fiiul lui, pentru însul.
9. Şi întru anul al doaodzecilea ⌊şi patru⌋[287] a lui Ierovoam, împăratul Israil, împărăţêşte Asá preste Iúda;
10. Şi 41 de ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Anná, fata Avessalom.

11. Şi făcu Asá dreptul înaintea Domnului, ca David, tată-său;
12. Şi rădică pricăjiturile de pre pămîntu şi goni toate blăzniciunile carele au făcut părinţii lui;

13. [288]Şi pre Anná, maica lui, au mutatu-o, ca să nu fie povăţitoare, cum au făcut adunare întru desişul ei; şi tăie Asá afundările ei şi le arse cu foc întru părîul Chedrilor,
14. Iară cêle înalte nu le-au rădicat. Însă inima lui Asá era desăvîrşit cu Domnul toate dzilele lui.

15. Şi băgă stîlpii tătîne-său şi stîlpii lui[289] în casa Domnului, de argintu şi de aur,

16. [15.] Şi vase. [16.] Şi războiu era întru[290] Asá şi între Vaasá, împăratul Israil, toate dzilele lor.

17. Şi să sui[291] împăratul Israil asupra Iúdei şi clădi Ramá, ca să nu fie întrător şi ieşitor lui Asá, împăratul Iúda.
18. Şi luă Asá tot argintul şi aurul carele s-au aflat întru vistiêrile casei Domnului şi întru vistiêrile casei împăratului şi le-au dat pre iale întru mîinile slugilor lui; şi-i trimise pre ei Asá cătră fiiul Áder, fiiul Tavei, în Ramman, ficiorul Azail, împăratul Siríei, celuia ce lăcuia în Damascu, dzicînd:
19. „Pune făgăduinţă întru mijlocul mieu şi întru mijlo-

Ms. 4389, p. 334-335

32. [31.] Şi muri Rovoam şi fu îngropat cu părinţii săi în cetatea lui David. Iar pre mumă-sa o chiema Naáma Amanteanina. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Avía.

Cap 15

1. Şi începu a împărăţi Avíia preste Iúda în anul al optsprăzêcelea de împărăţiia lui Ierovoam, feciorul lui Navat;[306]
2. Şi împărăţi în Ierusalim trei ani. [307]Iar pre mumă-sa o chiema Maáha, fată lui Avesalom.

3. Şi umbla în toate păcatele tătîne-său, care făcu înaintea lui, şi nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnezeul lui, cum fusêse inima tătîne-său, lui David.
4. Ce pentru David îl lăsă Domnul Dumnezeu rămăşiţă în Ierusalim, ca să rădice şi să puie pre feciorii lui după dînsul să întărească Ierusalímul,

5. Pentru că făcuse David toate pre plăcêrea Domnului şi nimic nu se dăzlupi den toate cîte porîncise lui, în toate zilele vieţii sale, [308]den afară de cuvîntul care iaste pentru Úrie Hetthéul.[309]

6. Şi fu războiu între Rovoam şi între Ierovoam în toate zilele vieţii lui. *[335/1]*

7. Iar rămăşiţa cuvintelor de Aviia şi tot ce au făcut sînt scrise în cuvintele cărţilor împărăţiei Iúdei. Şi era războiu între Aviia şi între Ierovoam.

8. [310]Şi muri Avíia şi fu îngropat cu părinţii săi în cetatea lui David. [311]Şi stătu împărat după dînsul fiiu-său, Ássa.

9. Şi stătu Assa împărat în Iúda în anul al doaoăzecilea de împărăţiia lui Ierovoam, împăratul lui Israil;
10. Şi împărăţi Ássa în Iúda 41 de ani în Ierusalim. Şi pre mumă-sa o chiema Maáha, fată lui Avesalom.

11. Şi făcu Assa cêlea ce plăcea înaintea Domnului, ca şi tată-său, David.
12. Şi lepădă spurcăciunile de pre pămînt şi dăzrădăcină toate fêliurile de idoli carii făcuse părinţii lui;[312]
13. Şi mută pre mumă-sa, Maáha, ca să nu stăpînească ea, că făcu adunare pentru capiştea ei, şi tăie Assa afundările ei şi le arse cu foc în pîrîul Chiedrului,
14. Iar înălţimile nu le dăzrădăcină. Şi era inima Assei deplin înaintea Domnului în toate zilele lui.

15. Şi luoă vasele care le sfinţise tată-său, cêle de aur şi de argint, şi le băgă în casa Domnului.

16. Şi fu războiu între Assa şi între Vaas, împăratul israiltênilor, în toate zilele lor.

17. [313]Şi se sui Vaas, împăratul lui Israil, în Iúda şi zidi Ráma, ca să nu mai între, nici să mai iasă nimini de la Assa, împăratul Iúdei.
18. Iar Assa luoă tot aurul şi argintul cît rămăsêse în cămara caselor împărăteşti şi în cămara casei Domnului şi-l dêde în mîinile slugilor sale; şi le trimêse la Venadad, feciorul lui Taviin, al feciorului lui Iezion, împăratul Siriei, care lăcuia în Damásc, zicînd:[314]

19. „Pune făgăduinţă între mine şi între

Versiunea modernă

32. Şi adormi Roboam cu părinţii săi şi a fost înmormîntat cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi numele mamei lui [era] Naama Ammaniteana. Şi Abiu, fiul său, a împărăţit în locul lui.

Capitolul al 15-lea

1. În anul al optsprezecelea al împăratului Ieroboam, fiul lui Nabat, a început să împărăţească Abiu, fiul lui Roboam, peste Iuda;
2. Şi trei ani a împărăţit în Ierusalim. Şi numele mamei lui [era] Maacha, fiica lui Abessalom.

3. Şi a mers în toate păcatele tatălui său pe care acesta le făcuse înaintea lui şi inima lui n-a fost deplin cu Domnul Dumnezeul său, ca inima lui David, părintele său.
4. Dar pentru David i-a lăsat Domnul Dumnezeul său o rămăşiţă în Ierusalim, ca să-i pună pe fiii lui după el şi să întărească Ierusalimul,

5. Pentru că David făcuse ce e drept înaintea Domnului şi nu se abătuse de la toate cîte îi poruncise lui, în toate zilele vieţii sale, în afară de întîmplarea cu Urie Hetteul.

6. Şi era război între Roboam şi Ieroboam în toate zilele vieţii lui.

7. Şi celelalte cuvinte ale lui Abiu şi toate cîte a făcut nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei? Şi era război între Abiu şi Ieroboam.
8. Şi adormi Abiu cu părinţii săi în al douăzecilea an al lui Ieroboam şi l-au înmormîntat cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi a împărăţit Asa, fiul său, în locul lui.
9. Şi în anul al douăzecilea al lui Ieroboam, împăratul lui Israel, a împărăţit Asa peste Iuda;

10. Şi a împărăţit patruzeci şi unu de ani în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Maacha, fiica lui Abessalom.
11. Şi Asa a făcut ce era drept înaintea Domnului, ca şi David, părintele său;
12. Şi a alungat din ţară ticăloşiile şi a îndepărtat toate deprinderile pe care le urmaseră părinţii săi,

13. Chiar şi pe Maacha, mama sa, a îndepărtat-o, ca să nu fie povăţuitoare, pentru că făcuse o adunare în desişul ei; şi Asa i-a dărîmat ascunzişurile şi le-a ars la pîrîul Chedronului,
14. Dar înălţimile nu le-a îndepărtat. Însă inima lui Asa a fost pe deplin cu Domnul în toate zilele sale.

15. Şi a adus în casa Domnului stîlpii tatălui său şi stîlpii lui, de argint şi de aur,

16. [15.] Şi vase. [16.] Şi între Asa şi Baasa, împăratul lui Israel, a fost război în toate zilele lor.

17. Şi Baasa, împăratul lui Israel, s-a suit împotriva Iudei şi a zidit Rama, ca să nu se mai poată intra sau ieşi la Asa, împăratul Iudei.
18. Şi Asa a luat tot argintul şi aurul care s-a aflat în vistieriile casei Domnului şi în vistieriile casei împăratului şi le-a dat în mîna slujitorilor săi; şi i-a trimis împăratul Asa la fiul lui Ader, fiul lui Taberemman, fiul lui Azael, împăratul Siriei, cel ce locuia în Damasc, zicînd:
19. „Fă legământ între mine şi

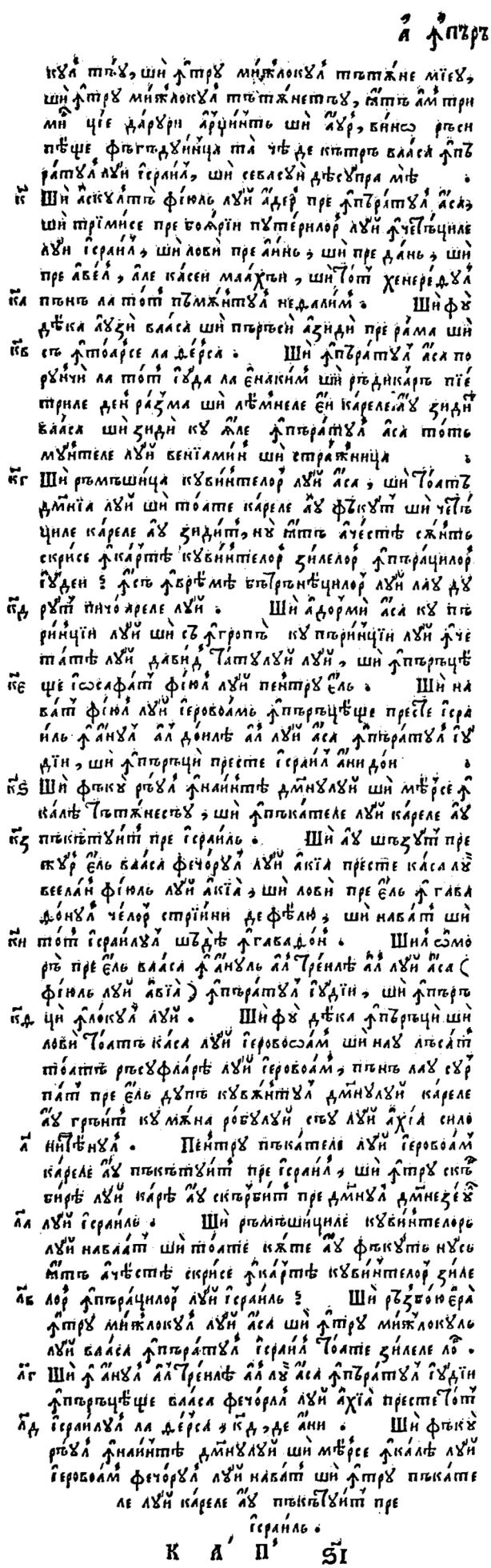

Biblia 1688, p. 257, col. 1

cul tău, şi întru mijlocul tătîne-mieu şi întru mijlocul tătîne-tău! Iată, am trimis ţie daruri, argint şi aur. Vino, răsipêşte făgăduinţa ta cea de cătră Vaása, împăratul lui Israíl, şi se va sui deasupra mea!"

20. Şi ascultă fiiul Áder pre împăratul Ása şi trimise pre boiêrii puterilor lui în cetăţile lui Israíl şi lovi pre Aín şi pre Dán şi pre Avél ale casei Maáhăi şi tot Heneréthul, pînă la tot pămîntul Nethalím.

21. Şi fu deaca auzi Vaása, şi părăsi a zidi pre Ráma şi să întoarse la Thérsa.

22. Şi împăratul Ása porunci la tot Iúda, la Enachím, şi rădicară pietrile den Rázma şi lêmnele ei carele au zidit Vaása; şi zidi cu iale împăratul Ása tot muntele lui Veniamín şi strajniţa.

23. Şi rămăşiţa cuvintelor lui Ása şi toată domnia lui şi toate carele au făcut şi cetăţile carele au zidit, nu, iată, acestea sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei? Însă în vrêmea bătrînêţilor lui l-au durut picioarele lui.

24. Şi adormi Ása cu părinţii lui şi să îngropă cu părinţii lui în cetatea lui David, tatului lui. Şi împărăţêşte Iosafát, fiiul lui, pentru el.

25. Şi Navát, fiiul lui Ierovoám, împărăţêşte preste Israíl în anul al doilea al lui Ása, împăratul Iúdii, şi împărăţi preste Israíl ani doi;

26. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse în calea tătîne-său şi în păcatele lui carele au păcătuit pre Israíl.

27. Şi au şăzut prejur el Vaása, feciorul lui Achia, preste casa lui Veelán, fiiul lui Achiá, şi lovi pre el în Gavathónul celor striini de fêliu, şi Navát şi tot Israílul şădea în Gavathón.

28. Şi-l omorî pre el Vaása în anul al treilea al lui Ása (fiiul lui Aviá), împăratul Iúdii, şi împărăţi în locul lui;

29. Şi fu deaca împărăţi, şi lovi toată casa lui Ierovooám şi n-au lăsat toată răsuflarea lui Ierovoám pînă l-au surpat pre el, după cuvîntul Domnului carele au grăit cu mîna robului său, lui Ahía Siloniteanul,

30. Pentru păcatele lui Ierovoám, carele au păcătuit pre Israíl, şi întru scîrbirea lui carea au scîrbit pre Domnul Dumnezeul lui Israíl.

31. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Navaát şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

32. Şi războiu era întru mijlocul lui Ása şi întru mijlocul lui Vaása, împăratul Israíl, toate zilele lor.

33. Şi în anul al treilea al lui Ása, împăratul Iúdii, împărăţêşte Vaása, feciorul lui Ahiá, preste tot Israílul, la Thérsa, 24 de ani;

34. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse în calea lui Ierovoám, feciorul lui Navát, şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israíl. //

Ms. 45, p. 302-303

cul tău, şi întru mijlocul tătîne-mieu şi întru mijlocul tătîne-tău! Iată, am trimis ţie daruri, argintu şi aur. Ia vino, răsîpêşte făgăduinţa ta cea cătră Vaasá, împăratul Israil, şi să va sui deasupra mea!"

20. Şi ascultă fiiul lui Áder împăratului Asá şi trimise pre boiêrii puterilor lui întru cetăţile lui Israil şi lovi[292] pre Ain şi pre Dan şi pre Savel[293] casei Maahá şi tot Hineréthul, pînă la tot pămîntul Nefthalim.

21. Şi fu dacă audzi Vaasá, şi părăsi a zidi pre Ramá şi să întoarse la Thersá.

22. Şi împăratul Asá porînci la tot Iúda, la Enachim, şi rădicară pietrile ii Ramá *[303/1]* şi lêmnele ei carele au clădit Vaasá; şi zidi cu iale împăratul Asá tot muntele[294] Veniamin şi strajniţă.

23. Şi rămăşiţa cuvintelor lui Asá şi toată domniia[295] lui şi toate carele au făcut şi cetăţile carele au zidit, nu, iată, acêstea scrise-s[296] pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda? Afară dentru vrêmea bătrînêţelor lui au durut picioarele lui.

24. Şi adormi Asá cu părinţii lui[297] întru cetatea lui David, tatălui lui. Şi împărăţêşte Iosafat, fiiul lui, pentru el.

25. Şi Navat, fiiul Ierovoam, împărăţêşte preste Israil întru anul al doilea a lui Asá, împăratul Iúdei, şi împărăţi[298] preste Israil ani 2;

26. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse întru calea tătîne-său şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israil.

27. Şi au şedzut pregiur el Vaasá, ficiorul lui Achiá, preste casa lui Veelan, fiiul Achiá, şi-l lovi pre el întru Gavathon a celor striini de fêl, şi Navat şi tot Israil şedea prenpregiurul ii Gavaón[299].

28. Şi-l omorî pre el Vaasá întru anul al treilea a lui Asá ⌊fiiului Aviá⌋, împăratului Iúdei, şi împărăţi pentru el;

29. [300]Şi fu dacă împărăţi, şi lovi toată casa lui Ierovoam şi n-au lăsat toată răsuflarea a lui Ierovoam pînă l-au surpat pre el, după cuvîntul Domnului carele au grăit cu mîna robului său, lui Achiá[301] Siloniteanul,

30. Pentru păcatele lui Ierovoam, carele au păcătuit pre Israil, şi întru scîrbirea lui carea au scîrbit pre Domnul Dumnedzăul Israil.

31. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Navat şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

32. Şi războiu era întru mijlocul lui Asá şi întru mijlocul lui Vaasá, împăratului Israil, toate dzilele lor.

33. Şi întru anul al treilea lui Asá, împăratului Iúdei, împărăţêşte Vaasá, ficiorul lui Ahiá, preste tot Israílul, în Thersá, 24 ani;

34. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse întru calea lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israil.

Ms. 4389, p. 335

tine, şi între părinţii miei şi între părinţii tăi, că, iată, ţi-am trimis darure, aur şi argint! Deci vino şi strícă făgăduinţa ta carea o ai cu Vaas, împăratul lui Israil, să se ducă de la mine!"

20. Şi ascultă Venadan pre Assa împăratul şi trimêse pre voievozii lui cei mai mari în cetăţile lui Israil şi bătu Aínul şi pre Dan şi Avélul Máhei şi tot Heneróthul şi tot pămîntul lui Nethalim.

21. Iar deaca auzi Vaas, părăsi de-a zidi Ráma şi se întoarse la Thersa.

22. Iară Assa împăratul porînci în toată Iudéa, zicînd toţi să se scoale şi să ia pietrile de la Ráma şi lêmnele care le urzise Vaas; şi zidi cu dînsele Assa împăratul toate dealurile lui Veniamin şi străjile.[315]

23. Iară rămăşiţe *[335/2]* toate ale cuvintelor Assei şi toată putêrea lui şi tot ce au făcut şi cetăţile care au zidit sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor[316] Iúdei. Iar la vrêmea bătrînêţelor sale îl durea picioarele.

24. Şi muri Assa şi-l îngropară cu părinţii săi în cetatea lui David. [317]Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său Iosafat.

25. Iar Nadav, feciorul lui Ierovoam, începu a împărăţi preste Israil în anul al doilea de împărăţiia Assei, împăratul Iúdei, şi împărăţi preste Israil 2 ani;[318]

26. Şi făcu cêle rêle înaintea Domnului şi umbla pre calea tătîne-său şi după păcatul lui care făcuse în Israil.

27. Şi-l ocoli Vaása, feciorul Ahíei, lui Velan, feciorul Ahiei, şi-l uciseră în Ghevethon, carea iaste cetate filistimlenească, că Nadav şi tot Israilul ocolise Ghevethónul.

28. Şi-l ucise Vaása în anul al treilea de împărăţiia Ássei preste Iúda şi stătu el împărat în locul lui;

29. [319]De-acii deaca se aşăză Vaas împărat, pierdu toată casa lui Ierovoam şi nu lăsă nici un suflet de neamul lui, ce-i dăzrădăcină pre toţi, după cuvîntul Domnului [320]care grăise cu mîna Ahiei Siloniteanul,

30. Pentru păcatul lui Ierovoam, care făcuse de băgase pre Israil în păcat, şi pentru mîniia carea mîniiase pre Domnul Dumnezeul lui Israil.

31. Iar alalte cuvinte ale lui Nadav şi tot ce au făcut, acêlea sînt scrise în cărţile vieţii împăraţilor lui Israil.[321]

32. Şi fu războiu între Assa, împăratul[322] Iúdei, şi între Vaas, împăratul lui Israil, în toate zilele lor.

33. Şi stătu Vaas împărat în Israil în anul al treilea de împărăţiia Assei, împăratul Iúdei, şi împărăţi Vaas, feciorul Ahíei, preste toată împărăţiia lui Israil, în Thersa, 24 de ani;

34. Şi făcu rău înaintea Domnului şi umblă pre calea lui Ierovoam, feciorul lui Navat, şi în păcatul care băgase el pre feciorii lui Israil.

Versiunea modernă

tine, între tatăl meu şi tatăl tău! Iată, ţi-am trimis daruri, argint şi aur. Mergi de rupe legămîntul tău cu Baasa, împăratul lui Israel, ca să plece de la mine!"

20. Şi fiul lui Ader l-a ascultat pe împăratul Asa şi a trimis căpeteniile oştirilor sale împotriva cetăţilor lui Israel şi au bătut Ainul şi Danul şi Abel al casei Maacha şi tot Chennerethul, pînă la pămîntul lui Nephthali.

21. Şi a fost aşa că, de cum a auzit Baasa, s-a oprit de la zidirea Ramei şi s-a întors la Thersa.

22. Şi împăratul Asa a poruncit în toată Iuda la Enachim şi au ridicat de la Rama pietrele şi lemnele ei cu care zidise Baasa; şi cu acestea a zidit împăratul Asa tot muntele lui Beniamin şi casa străjii.

23. Şi celelalte fapte ale lui Asa şi toată puterea lui şi toate cîte a făcut şi cetăţile pe care le-a zidit nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei? Doar că, la vremea bătrîneţelor sale, a suferit de picioare.

24. Şi adormi Asa cu părinţii săi şi a fost înmormîntat cu părinţii săi în cetatea lui David, tatăl său. Şi Iosaphat, fiul său, a împărăţit în locul lui.

25. Şi Nabat, fiul lui Ieroboam, a început să împărăţească peste Israel în al doilea an al lui Asa, împăratul Iudei, şi a împărăţit peste Israel doi ani;

26. Şi a făcut răul înaintea Domnului şi a mers în calea tatălui său şi în păcatele lui, cu care l-a dus pe Israel în păcat.

27. Şi l-a înconjurat Baasa, fiul lui Achia, spre casa lui Beelan, fiul lui Achia, şi Baasa l-a lovit în Gabathon, care era al filistenilor, pe cînd Nabat şi tot Israelul împresurau Gabathonul.

28. Şi Baasa l-a ucis în al treilea an al lui Asa, fiul lui Abiu, împăratul Iudei, şi a împărăţit în locul lui;

29. Şi a fost aşa că, de cum s-a făcut împărat, a lovit toată casa lui Ieroboam şi n-a lăsat lui Ieroboam nici o suflare, pînă cînd l-a nimicit, după cuvîntul pe care Domnul îl spusese prin mîna robului său, Achia Seloniteanul,

30. Pentru păcatele lui Ieroboam, care-l făcuse pe Israel să păcătuiască, şi pentru întărîtarea lui cu care îl întărîtase pe Domnul Dumnezeul lui Israel.

31. Şi celelalte cuvinte ale lui Nabat şi toate cîte a făcut nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

32. Şi era război între Asa şi Baasa, împăratul lui Israel, în toate zilele lor.

33. În al treilea an al lui Asa, împăratul Iudei, a început să împărăţească Baasa, fiul lui Achia, peste tot Israelul, la Thersa, douăzeci şi patru de ani;

34. Şi a făcut răul înaintea Domnului şi a mers în calea lui Ieroboam, fiul lui Nabat, şi în păcatele lui, prin care îl făcuse pe Israel să păcătuiască.

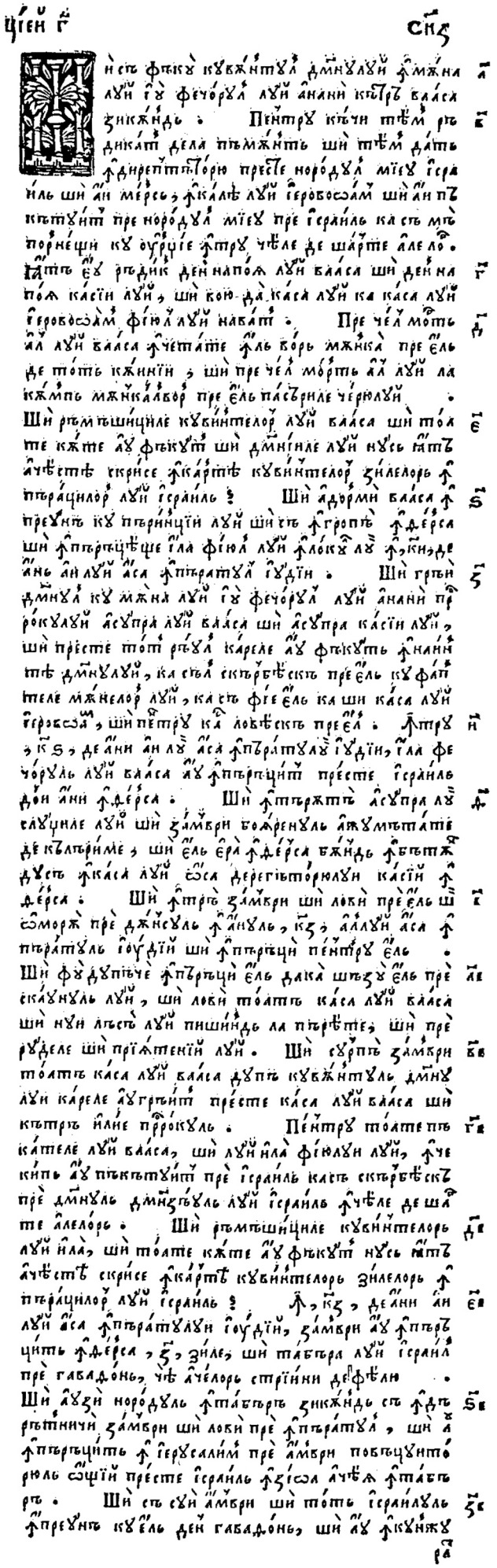

Biblia 1688, p. 257, col. 2

Cap 16

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului în mîna lui Iú, feciorul lui Ananí, cătră Vaása, zicînd:

2. „Pentru căci te-am rădicat de la pămînt şi te-am dat îndireptătoriu preste norodul mieu, Israíl, şi ai mers în calea lui Ierovooám şi ai păcătuit pre norodul mieu, pre Israíl, ca să mă pornesti cu urgie întru cêle deşarte ale lor,

3. Iată, eu rădic denapoia lui Vaása şi denapoia casii lui şi voiu da casa lui ca casa lui Ierovooám, fiiul lui Navát:

4. Pre cel mort al lui Vaása în cetate îl vor mînca pre el de tot cîinii, şi pre cel mort al lui la cîmp mînca-l-vor pre el pasările ceriului."

5. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Vaása şi toate cîte au făcut şi domniile lui nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

6. Şi adormi Vaása împreună cu părinţii lui şi să îngropă în Thérsa. Şi împărăţêşte Íla, fiiul lui, în locul lui, în 28 de ani ai lui Ása, împăratul Iúdii.

7. Şi grăi Domnul cu mîna lui Iú, feciorul lui Ananí prorocului, asupra lui Vaása şi asupra casii lui şi preste tot răul carele au făcut înaintea Domnului, ca să-l scîrbească pre el cu faptele mînelor lui, ca să fie el ca şi casa lui Ierovoám şi pentru ca să lovească pre el.

8. Întru 26 de ani ai lui Ása, împăratului Iúdii, Íla, feciorul lui Vaása, au împărăţit preste Israíl doi ani, în Thérsa.

9. Şi întărîtă asupra lui slugile lui şi Zámvri, boiêrenul a jumătate de călărime; şi el era în Thérsa bînd, îmbătîndu-să în casa lui Ósa, deregătoriului casii, în Thérsa.

10. Şi întră Zámvri şi lovi pre el şi omorî pre dînsul în anul 27 al lui Ása, împăratul Iúdii, şi împărăţi pentru el.

11. Şi fu după ce împărăţi el, daca şăzu el pre scaunul lui, şi lovi toată casa lui Vaása şi nu-i lăsă lui pişind la părête şi pre rudele şi priêtenii lui.

12. Şi surpă Zámvri toată casa lui Vaása, după cuvîntul Domnului, carele au grăit preste casa lui Vaása şi cătră Ilíe prorocul,

13. Pentru toate păcatele lui Vaása şi lui Ilá, fiiului lui, în ce chip au păcătuit pre Israíl, ca să scîrbească pre Domnul Dumnezăul lui Israíl în cêle deşarte ale lor.

14. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ilá şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

15. În 27 de ani ai lui Ása, împăratului Iúdii, Zámvri au împărăţit în Thérsa 7 zile. Şi tabăra lui Israíl — pre Gavathón cea a celor striini de fêliu.

16. Şi auzi norodul în tabără, zicînd: „Să îndărătnici Zámvri şi lovi pre împăratul!" Şi au împărăţit în Ierusalím pre Ámvri, povăţuitoriul oştii, preste Israíl, în zioa acêea, în tabără.

17. Şi să sui Ámvri, şi tot Israílul împreună cu el, den Gavathón şi au încunju- //

Ms. 45, p. 303

Cap 16

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului în mîna lui Iú, ficiorul lui Ananí, către Vaasá, dzicînd:

2. „Pentru căci te-am rădicat pre tine de la pămîntu şi te-am dat îndreptător preste nărodul mieu, Israil, şi ai mersu întru *[303/2]* calea lui Ierovoam şi ai păcătuit pre nărodul mieu, pre Israil, ca să mă urgiseşti pre mine întru cêle deşarte a lor,

3. [302]Iată, eu scol denapoia lui Vaasá şi denapoia casei lui şi voi da casa lui[303] ca casa lui Ierovoam, fiiul lui Navat:

4. Pre cel mortu a lui Vaasá întru cetate îl vor mînca de tot pre el cîinii, şi pre cel mortu al lui la cîmpu îl vor mînca pre el pasările ceriului."

5. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Vaasá şi toate cîte au făcut şi domniile lui[304] nu-s, iată, acêstea scrise întru Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

6. Şi adormi Vaasá împreună cu părinţii lui şi să astrucă în Thersá. Şi împărăţêşte Ilá, fiiul lui, pentru însul ⌊întru anul 28 a lui Asá, împăratul Iúda⌋.

7. [305]Şi grăi Domnul cu mîna lui Iú, ficiorul lui Anan prorocului, pentru Vaasá şi pre casa lui şi preste tot răul carele au făcut înaintea Domnului, ca să-l scîrbască pre el cu faptele mîinilor lui, ca să fie el ca şi casa lui Ierovoam, şi pentru ca să-l lovască pre el.

8. Întru 26 ani a lui Asá, împăratul Iúdei, ⌊şi⌋[306] Ilá, ficiorul lui Vaasá, au împărăţit preste Israil 2 ani, în Thersá.

9. Şi întărîtắ asupra lui slugile lui şi Zamvrí, boiêrinul a jumătate de călărime; şi el era în Thersá bînd, bat întru casa lui Osá, diregătoriului casei, în Thersá.

10. [307]Şi întrắ Zamvrí şi-l lovi pre el şi-l omorî pre îns întru anul 27 a lui Asá, împăratul Iúdei, şi împărăţi pentru el.

11. Şi fu după ce împărăţi el, daca şedzu el pre scaunul lui, [12.] şi lovi toată casa lui Vaasá şi nu-i lăsă lui pişind la părête şi pre rudele şi tovarăşii lui.

12. Şi surpắ Zamvrí toată casa a lui Vaasá, după cuvîntul Domnului, carele au grăit preste casa lui Vaasá şi către Iú prorocul,

13. Pentru toate păcatele lui Vaasá şi lui Ilá, fiiului[308] lui, în ce chip au păcătuit pre Israil, ca să scîrbască pre Domnul Dumnedzăul lui Israil întru dăşêrtele lor.

14. Şi rămăşiţele cuvintelor Ilá şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

15. Întru 27 ani a lui Asá, împăratului Iúdei, ⌊şi⌋[309] Zamvrí au împărăţit în Thersá dzile 7. Şi tabăra Israil — pre Gavathon cêea a celor striini de fêl.

16. Şi audzi nărodul întru tabără, dzicînd: „Să îndrăpnici Zamvrí şi lovi pre împăratul!". Şi au împărăţit întru Ierusalim[310] pre Amvrí, hatmanul[311] oştii, pre Israil, întru dzua acêea, în tabără.

17. Şi să sui Amvrí, şi tot Israil împreună cu el, den Gavathon şi au încungiu-

Ms. 4389, p. 335-336

Cap 16

1. Şi fu cuvîntul Domnului către Ieú, feciorul Anánei, grăind împotriva Vaassei:[323]

2. „Pentru căci te-am înălţat pre pămînt şi te-am pus stăpîn pre Israil, nărodul mieu, iar tu ai umblat pre calea lui Ierovoam şi ai băgat pre Israil, oamenii miei, în păcat şi m-au mîniiat întru dăşărtăciunile lor,

3. Iată, eu voiu lepăda moştinarea Vaásei şi moştinarea casei lui şi voiu face casa ta cum am făcut şi casa lui Ierovoam, feciorul lui Navat:

4. [324]Pre carii i-au omorît Vaas în cetate şi i-au mîncat cîinii, iar pre carii i-au omorît la cîmp i-au mîncat *[336/1]* pasările ceriului."

5. [325]Iar rămăşiţele cuvintelor lui Vaas, şi tot ce au făcut, şi tăriile lui sînt scrise în cuvintele cărţilor vieţii împăraţilor lui Israil.[326]

6. Şi muri Vaas şi fu îngropat în Thars cu părinţii săi. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Íla.

7. Şi cum fu cuvîntul Domnului preste mîna lui Ieú prorocul asupra lui Vaas şi a toată casa lui şi a tuturor răotăţilor lui care făcuse înaintea Domnului de-l mîniiase cu făpturile mîinilor sale, să fie ca şi casa lui Ierovoam, şi să fie şi el ucis într-acelaşi chip.

8. În anul al 26 de împărăţiia Assei, împăratul Iúdei, împărăţi Íla, feciorul lui Vaas, în Thars, preste Israil.

9. Şi scorni Domnul asupra lui în anul al doilea pre Zamvri, sluga lui, carele era cap preste jumătate de călărime. Şi era Íla în Thars de bea şi, fiind el beat în Thars, în casa Assei, ispravnicul Tharsului,

10. [327]Întră Zamvrii şi-l ucise de muri, în anul al 27 de împărăţi Assei, împăratul Iúdei, şi stătu Zamvrii împărat în locul lui.[328]

11. De-acii deaca se puse împărat el şi şăzu în jăţiul lui, ucise toată casa lui Vaas, după cuvîntul Domnului care-l grăise asupra lui Vaas către Ieú prorocul, şi nu lăsă den neamul lui ce píşă la părête, nici de vecinii lui, nici de priêtenii[329] lui.

12. Şi prăpădi Zamvri toată casa lui Vaas, după cuvîntul Domnului care-l grăise pentru Vaas cu mîna lui Ieú prorocul,

13. Pentru toate păcatele lui Vaas şi ale[330] lui Ilá, fiiu-său, care au făcut ei, şi pentru căci au băgat şi pre Israil în păcat, de au mîniiat pre Domnul Dumnezeul lui Israil întru dăşărtăciunile lor.

14. Iar rămăşiţele cuvintelor lui Ilá şi toate cîte au făcut sînt scrise în cărţile cuvintelor traiului împăraţilor lui Israil.[331]

15. Şi se aşăză Zamvrii împărat în anul al 27 de împărăţiia[332] Assei, împăratul Iúdei, şi împărăţi Zamvri în Thars 7 zile. Şi era gloata lui Israil spre Gavathónul filistimlênilor.

16. Şi auziră năroadele cêlea ce era în tabără că se-au îndărăpnat Zamvri şi au mers asupra împăratului de l-au ucis şi se-au pus el împărat preste tot Israilul, iar Ámvrii, carele era cap preste Israil, era într-acea vrême în tabără.

17. Şi se sui Ámvrii, şi tot Israilul cu dînsul, de la Gavathon şi oco-

Versiunea modernă

Capitolul al 16-lea

1. Şi a fost cuvîntul Domnului către Baasa, prin mîna lui Iu, fiul lui Anani, zicînd:

2. „Pentru că te-am ridicat din ţărînă şi te-am pus cîrmuitor peste poporul meu, Israel, iar tu ai mers în calea lui Ieroboam şi l-ai făcut pe poporul meu, Israel, să păcătuiască, mîniindu-mă cu deşertăciunile lor,

3. Iată, eu voi ridica [duşmani] asupra lui Baasa şi asupra casei lui şi voi face casa lui precum casa lui Ieroboam, fiul lui Nabat:

4. Pe cel care va muri în cetate din [neamul lui] Baasa or să-l mănînce cîinii, iar pe cel care va muri în cîmp dintre ai lui or să-l mănînce păsările cerului."

5. Şi celelalte cuvinte ale lui Baasa şi toate cîte a făcut şi puterile lui nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

6. Şi adormi Baasa cu părinţii săi şi a fost înmormîntat în Thersa. Şi Ela, fiul său, a împărăţit în locul lui, în anul al douăzeci şi optulea al lui Asa, împăratul Iudei.

7. Şi a fost cuvîntul Domnului prin mîna lui Iu, prorocul, fiul lui Anani, asupra lui Baasa şi asupra casei lui, pentru tot răul pe care-l făcuse înaintea Domnului, mîniindu-l prin faptele mîinilor sale, ca să fie precum casa lui Ieroboam, şi pentru ca să-l bată pe el.

8. În anul al douăzeci şi şaselea al lui Asa, împăratul Iudei, a început să împărăţească peste Israel Ela, fiul lui Baasa, în Thersa, doi ani.

9. Şi au uneltit împotriva sa slugile lui şi Zambri, căpetenia a jumătate din călărimea lui, pe cînd el era în Thersa, bînd şi îmbătîndu-se în casa lui Osa, a dregătorului casei, în Thersa.

10. Şi Zambri a intrat şi l-a lovit şi l-a ucis în anul al douăzeci şi şaptelea al lui Asa, împăratul Iudei, şi a împărăţit în locul lui.

11. Şi a fost aşa că, după ce a început el să împărăţească, de cum s-a aşezat pe tronul său, a lovit toată casa lui Baasa; nu i-a lăsat lui pe nimeni de parte bărbătească, nici dintre rude, nici dintre prietenii lui.

12. Şi a zdrobit Zambri toată casa lui Baasa, după cuvîntul Domnului, pe care-l rostise asupra casei lui Baasa prin Iu, prorocul,

13. Pentru toate păcatele lui Baasa şi ale lui Ela, fiul său, prin care-l făcuseră pe Israel să păcătuiască, mîniindu-l pe Domnul Dumnezeul lui Israel cu deşertăciunile lor.

14. Şi celelalte cuvinte ale lui Ela şi toate cîte a făcut nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

15. În anul al douăzeci şi şaptelea al lui Asa, împăratul Iudei, a împărăţit Zambri, în Thersa, şapte zile. Şi tabăra lui Israel era asupra Gabathonului, care era al filistenilor.

16. Şi a auzit poporul în tabără spunîndu-se: „Zambri a uneltit şi l-a ucis pe împărat!" Şi l-au pus împărat în Israel, în ziua aceea, în tabără, pe Ambri, căpetenia oştirii, peste Israel.

17. Şi s-a suit Ambri şi tot Israelul de la Gabathon şi au împresu-

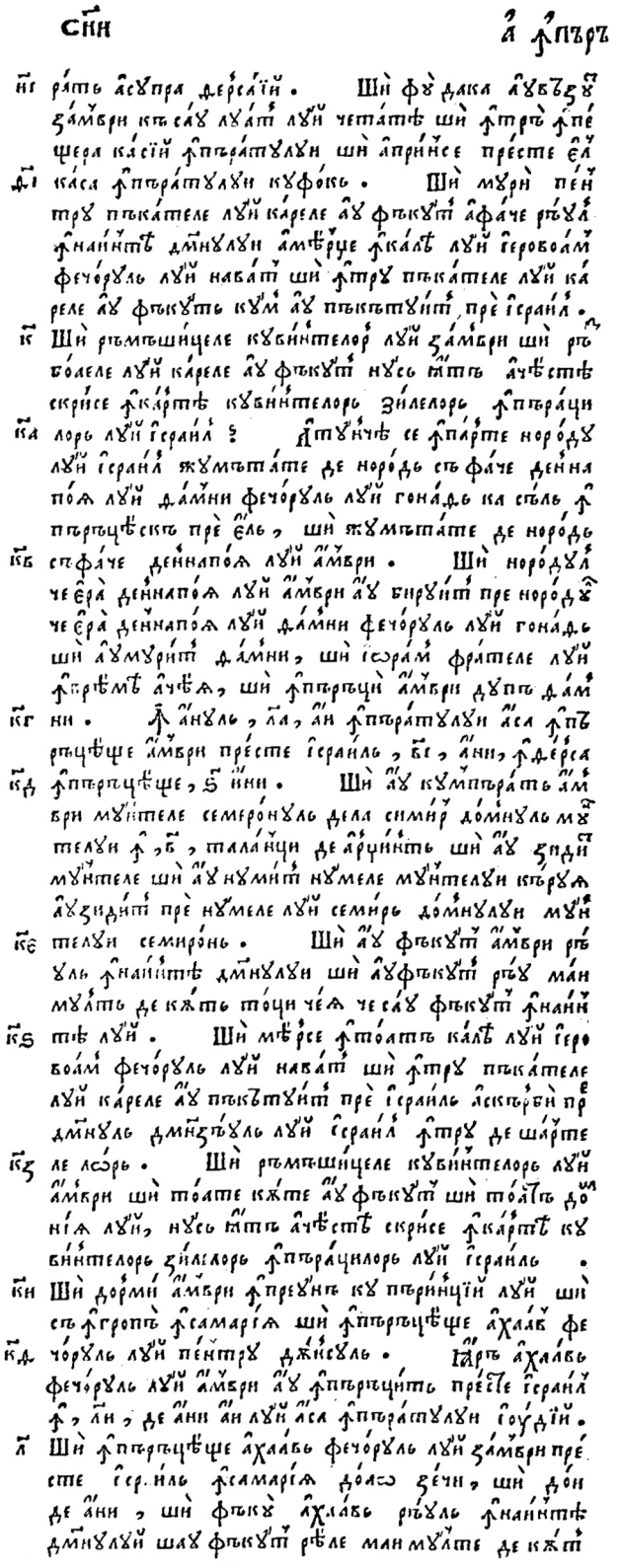

Biblia 1688, p. 258, col. 1

rat asupra Thersáii.

18. Şi fu daca au văzut Zámvri că s-au luat lui cetatea, şi întrá în peştera casii împărătului şi aprinse preste el casa împărătului cu foc;

19. Şi muri pentru păcatele lui carele au făcut, a face răul înaintea Domnului, a mêrge în calea lui Ierovoám, feciorul lui Navát, şi întru păcatele lui carele au făcut, cum au păcătuit pre Israíl.

20. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Zámvri şi războaiele lui carele au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

21. Atuncea se împarte norodu lui Israíl: jumătate de norod să face denapoia lui Thámni, feciorul lui Gonáth, ca să-l împărăţească pre el, şi jumătate de norod să face denapoia lui Ámvri.

22. Şi norodul ce era denapoia lui Ámvri au biruit pre norodul ce era denapoia lui Thámni, feciorul lui Gonáth. Şi au murit Thámni şi Iorám, fratele lui, în vrêmea acêea. Şi împărăţi Ámvri după Thámni.

23. În anul 31 ai împăratului Ása împărăţêşte Ámvri preste Israíl 12 ani; în Thérsa împărăţêşte 6 ani.

24. Şi au cumpărat Ámvri muntele Semerónul de la Simír, domnul muntelui, în 2 talanţi de argint şi au zidit muntele; şi au numit numele muntelui căruia au zidit pre numele lui Semír, domnului muntelui, Semirón.

25. Şi au făcut Ámvri răul înaintea Domnului şi au făcut rău mai mult decît toţi ceia ce s-au făcut înaintea lui;

26. Şi mêrse în toată calea lui Ierovoám, feciorul lui Navát, şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israíl, a scîrbi pre Domnul Dumnezăul lui Israíl întru deşartele lor.

27. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Ámvri şi toate cîte au făcut şi toată domniia lui nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

28. Şi dormi Ámvri împreună cu părinţii lui şi să îngropă în Samaríia. Şi împărăţêşte Ahaáv, feciorul lui, pentru dînsul.

29. Iară Ahaáv, feciorul lui Ámvri, au împărăţit preste Israíl în 38 de ani ai lui Ása, împăratului Iúdii.

30. Şi împărăţêşte Ahaáv, feciorul lui Zámvri, preste Israíl, în Samaríia, doaozeci şi doi de ani; şi făcu Ahaáv răul înaintea Domnului ş-au făcut rêle mai multe decît

Ms. 45, p. 303-304

rat asupra i Thersá.

18. Şi fu *[304/1]* dacă au vădzut Zamvrí că i s-au luat lui cetatea, şi întră în peşterea[312] casei împăratului şi aprinse preste el casa împăratului cu foc;

19. [18.] Şi muri [19.] pentru păcatele lui carele au făcut, a face răul înaintea Domnului, a mêrge întru calea lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi întru păcatele lui carele au făcut, cum au păcătuit pre Israil.

20. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Zamvrí şi împreunările lui carele au împreunat nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

21. Atuncea să împarte nărodul Israil: giumătate de nărodu[313] să face denapoia lui Thamní, ficiorul lui Gonáth, ca să-l împărăţască pre el, şi jumătate de nărodu să face denapoia lui Amvrí.

22. Şi nărodul ce era denapoia lui Amvrí au biruit pre nărodul ce era denapoia lui Thamní, ficiorul lui Gonáth. Şi muri Thamní ⌊şi Ioram, fratele lui, întru vrêmea acêea. Şi împărăţi Amvrí ⌊după Thamní⌋.

23. Întru anul 31 a împăratului Asá împărăţêşte Amvrí preste Israil 12 ani; în Thersá împărăţêşte 6 ani.

24. Şi au cumpărat Amvrí muntele Semeron de la Semir, domnul muntelui, în 2 talanzi de argint şi au zidit muntele; şi au numit numele muntelui căruia au zidit pre numele lui Semir, domnul muntelui, Semeron.

25. Şi au făcut Amvrí răul înaintea Domnului şi au făcut rău mai multu decît toţi ceia ce s-au făcut înaintea lui;

26. Şi mêrse în toată calea lui Ierovoam, feciorul lui Navat, şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israil, a scîrbi pre Domnul Dumnedzău lui Israil întru deşêrtele lor.

27. Şi rămăşiţele cuvintelor Amvrí şi toate cîte au făcut şi toată domnia lui nu-s, iată, acêstea scrise întru Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

28. Şi dormi Amvrí împreună cu părinţii lui şi să îngropă în Samaría. Şi împărăţêşte Áhav, ficiorul lui, pentru însul.

29. [28.] ⌊Iară Áhav, ficiorul Gamvrí[314], au împărăţit preste Israil întru anul a 38 a lui Asá, împăratul Iúda.

30. [28.] Şi împărăţêşte Áhav, fiiul Gamvrí, preste Israil. Şi întru a unsprădzêcelea an a lui Gamvrí, împărăţêşte Iosafat, fiiul Asá, ani lor 35 întru împărăţiia lui, şi 25 de ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Gazuvá, fată Selí. Şi mêrse întru calea lui Asá, a tatălui lui, şi nu s-au abătut de la ea ca să facă cel dreptu înaintea Domnului; însă acelor înalte n-au rădicat, jirtvuia la cei înalţi şi tămîia. Şi care au pus împreună Iosafat cu *[304/2]*[315] împăratul Israil şi toată domniia carea au făcut şi carele au dat războiu nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda? Şi cêlêlalte amestecături[316] carele s-au pus întru dzilele lui Asá, a tatălui lui, au rădicat dupre pământu. Şi împărat nu era la Siría Nasiv. Şi împăratul Iosafat au făcut corabie la Tharsis să margă la Sofíra pentru aurul; şi n-au mersu, căci s-au sfărîmat corabia la Gasion Gaver. Atuncea dzise împăratul Israil cătră Iosafat: „Trimite-voi slugile tale şi slugile mêle cu corabiia!" Şi n-au vrut Iosafat. ⌊Şi n-au vrut Iosafat⌋[317].

Ms. 4389, p. 336

li Tharsul.

18. Iar Zamvrii, deaca văzu că iau cetatea, întrá în laturea casei împărăteşti şi aprinse casa împărătească preste dînsul;

19. [18.] Şi muri [19.] pentru păca-*[336/2]* tul său care făcuse şi pentru răotatea carea umblase cu hicleşug înaintea Domnului, pre calea lui Ierovoam, feciorul lui Navat, de băgase pre Israil în păcat.

20. Alalte rămăşiţe de cuvintele lui Zamvri[333] şi faptele lui ce au făcut sînt scrise în cărţile cuvintelor vieţii împăraţilor lui Israil.[334]

21. Atunci se împărţi nărodul lui Israil în doaoă părţi, şi jumătate de nărod fu cu Thamnie, feciorul lui Gonath, ca să le fie el împărat.

22. Iar nărodul care era supt biruinţa lui Amvrii biruia pre nărodul carele era supt Thamnie, feciorul lui Gonath. Şi muri Thamnie şi frate-său, Oram, într-acea vrême.

23. În anul 31 de împărăţiia Assei, împăratul Iúdei, împărăţi Amvrii preste Israil 12 ani; 6 ani împărăţi în Thars.

24. Şi cumpărá Amvrii muntele Samáriei de la Semer în doi talanţi de argint şi-l zidi munte; şi puse numele acelui munte ce-l zidise Semer pre numele stăpînului acelui munte ce-l vînduse lui.

25. Şi făcu Amvri hicleşug înaintea Domnului şi lucră nedireptate mai mult decît toţi cîţi fură mai nainte de dînsul;[335]

26. Şi umbla pre toate căile lui Ierovoam, feciorul lui Navat, şi în fărădelegile lui cîte făcuse el în Israil de mîniiară pre Domnul Dumnezeul lui Israil întru dăşărtăciunile lui.

27. Iar rămăşiţele cuvintelor lui Amvri şi tot ce au făcut şi toată putêrea lui, acêlea sînt scrise în Cartea cuvintelor vieţii împăraţilor den Israil.

28. Şi muri Amvrii şi fu îngropat cu părinţii săi în Samáriia. Şi începu a împărăţi după dînsul fiiu-său, Ahav.

29. Şi stătu Ahav împărat întru Israil în anul 38 de împărăţiia Assei, împăratul Iúdei.

30. [29.] Şi împărăţi Ahav preste Israil, în Samáriia, 22 de ani;[336] [30.] şi făcu Ahav, feciorul lui[337] Amvri, hicleşug înaintea Domnului mai mare decît

Versiunea modernă

rat Thersa.

18. Şi a fost aşa că, dacă a văzut Zambri că i s-a luat cetatea, a intrat în ascunzătoarea casei împăratului şi a aprins casa împăratului peste el cu foc;

19. Şi a murit pentru păcatele sale pe care le-a săvîrşit, făcînd răul înaintea Domnului, mergînd în calea lui Ieroboam, fiul lui Nabat, şi în păcatele lui, pe care le săvîrşise, făcîndu-l pe Israel să păcătuiască.

20. Şi celelalte cuvinte ale lui Zambri şi uneltirile lui pe care le-a uneltit nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

21. Atunci s-a despărţit poporul lui Israel: jumătate din popor îl urma pe Thamni, fiul lui Gonath, ca să-l facă împărat, şi jumătate din popor îl urma pe Ambri.

22. Şi poporul care îl urma pe Ambri a biruit poporul care îl urma pe Thamni, fiul lui Gonath. Şi au murit Thamni şi Ioram, fratele lui, în vremea aceea. Şi a împărăţit Ambri după Thamni.

23. În anul al treizeci şi unulea al împăratului Asa, a început să împărăţească Ambri peste Israel, doisprezece ani; în Thersa a împărăţit şase ani.

24. Şi a cumpărat Ambri muntele Semeron de la Semmer, stăpînul muntelui, cu doi talanţi de argint şi a făcut ziduri pe munte şi i-a pus cetăţii pe care o zidise numele Semeron, după numele lui Semmer, stăpînul muntelui.

25. Şi Ambri a făcut răul înaintea Domnului şi a făcut rău mai mult decît toţi cei care au fost înaintea lui;

26. Şi a mers în toată calea lui Ieroboam, fiul lui Nabat, şi în păcatele lui, prin care-l făcuse pe Israel să păcătuiască, şi l-au mîniat pe Domnul Dumnezeul lui Israel cu deşertăciunile lor.

27. Şi celelalte cuvinte ale lui Ambri, şi toate cîte a făcut şi puterea lui nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

28. Şi adormi Ambri cu părinţii săi şi a fost înmormîntat în Samaria. Şi Achaab, fiul său, a împărăţit în locul lui.

29. Şi Achaab, fiul lui Ambri, a început să împărăţească peste Israel în anul al treizeci şi optulea al lui Asa, împăratul Iudei.

30. Şi Achaab, fiul lui Ambri, a împărăţit peste Israel, în Samaria, douăzeci şi doi de ani; şi a făcut Achaab răul înaintea Domnului şi a făcut rele mai multe decît

Biblia 1688, p. 258, col. 1

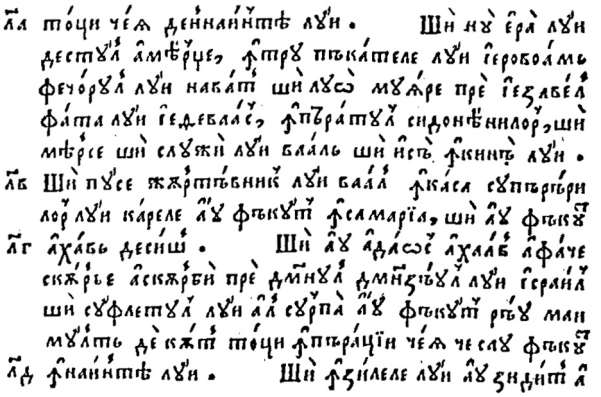

тоţи ceia denaintea lui;

31. Şi nu era lui destul a mêrge întru păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Navát, şi luo muiêre pre Iezavél, fata lui Iethevaás, împăratul sidonênilor, şi mêrse şi sluji lui Vaál şi i să închinâ lui;

32. Şi puse jîrtăvnic lui Vaal în casa supărărilor lui, carele au făcut în Samaria, şi au făcut Aháv desiş;

33. Şi au adaos Ahaáv a face scîrbe, a scîrbi pre Domnul Dumnezăul lui Israíl, şi sufletul lui a-l surpa; au făcut rău mai mult decît toţi împăraţii ceia ce s-au făcut înaintea lui.

34. Şi în zilele lui au zidit A- /

Ms. 45, p. 304

Şi adormi Iosafat cu părinţii lui şi să astrúcă cu părinţii lui în cetatea David. Şi împărăţi Ioram, fiiul lui, pentru însul, [29.] întru anul al doilea a lui Iosafat, împăratul Iúda⌋[318]. Áhav, ficiorul lui Amvrí, au împărăţit preste Israil întru anul 38 a lui Asá, împăratul Iúdei. Şi împărăţêşte Áhav preste Israil, ficiorul lui Amvrí[319], 22 ai; [30.] şi făcu Áhav răul înaintea Domnului [320]şi au făcut rêle mai multe decît toţi ceia denaintea lui;

31. Şi nu era lui dăstul a mêrge întru păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi luă muiêre pre Iezável[321], fata lui Iethevaal, împăratul sidonênilor, şi mêrse şi sluji lui Vaal şi i să închină lui;

32. Şi puse jirtăvnic lui Vaal întru casa supărărilor lui, carele au făcut în Samaría. [33.] Şi au făcut Áhav desiş;

33. Şi adaose Áhav a face scîrbe, a scîrbi pre Domnul Dumnedzăul lui Israil, ⌊şi sufletul lui a să surpa; i-au făcut rău⌋ mai multu decît toţi împăraţii ceia ce s-au făcut înaintea lui.

34. Şi întru dzilele lui au zidit A-

Ms. 4389, p. 336-337

toţi cîţi au fost mai nainte de dînsul,[338]

31. Că nu-i ajunse cît umbla în toate păcatele lui Ierovoam, feciorul lui Navat, ce-şi luoă muiêre pre Iezavel, fata lui Ethaval, împăratul Sidónului, şi mêrse de începu a sluji lui Vaal idolul şi se închina lui.

32. Şi puse chipul lui Vaal în capiştea carea o zidise lui Vaal în Samáriia;

33. Şi făcu Ahav hicleşug înaintea Domnului şi-şi mai adaose urgie de mînié pre Domnul Dumnezeul lui Israil mai mult decît *[337/1]* toţi împăraţii lui Israil cîţi au fost mai nainte de dînsul.

34. [339]În zilele lui zidi A-

Versiunea modernă

toţi cei de dinaintea lui;

31. Şi nu i-a fost destul să meargă în păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, ci a mai şi luat-o de nevastă pe Iezabel, fiica lui Iethebaal, împăratul sidonienilor, şi a mers de i-a slujit lui Baal şi i s-a închinat lui;

32. Şi i-a ridicat un altar lui Baal în casa spurcăciunilor lui, pe care a zidit-o în Samaria, şi a făcut Achaab un desiş;

33. Şi a adăugat Achaab să facă scîrbe şi să-l scîrbească pe Domnul Dumnezeul lui Israel, spre nimicirea sufletului său; şi a făcut mai mult rău decît toţi împăraţii care au fost înaintea lui.

34. În zilele lui, A-

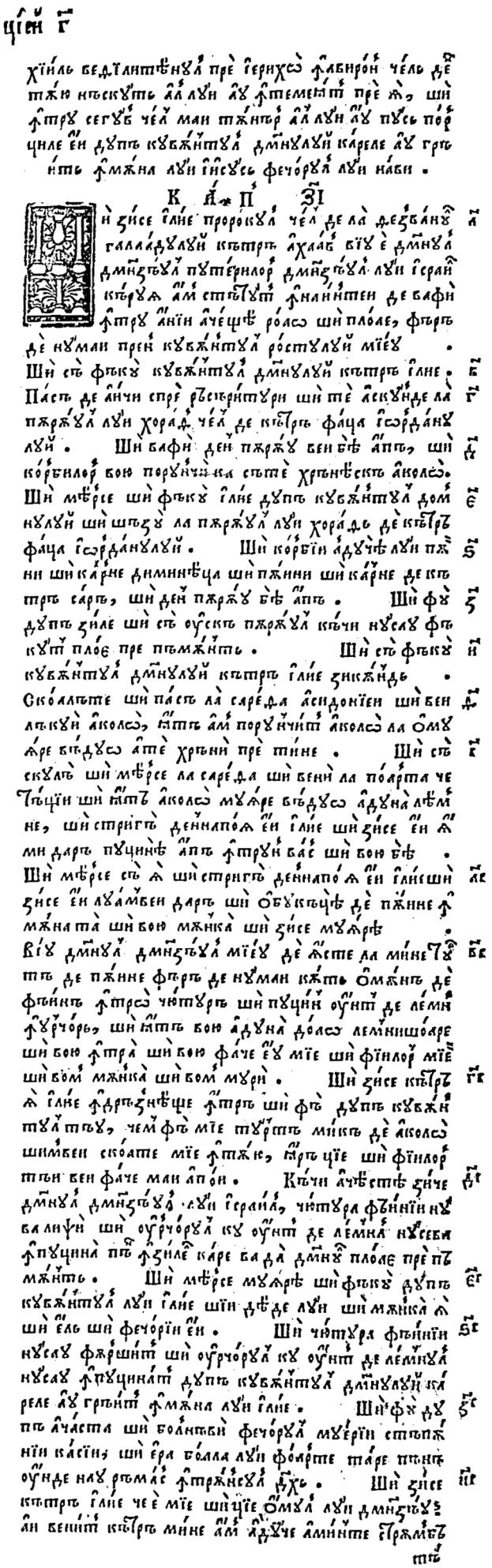

Biblia 1688, p. 258, col. 2

hiíl Vethíliteanul pre Ierihó; în Avirón, cel dentîiu născut al lui, au întemeiat pre ea şi întru Segúv, cel mai tînăr al lui, au pus porţile ei, după cuvîntul Domnului carele au grăit în mîna lui Iisús, feciorul lui Návi.

Cap 17

1. Şi zise Ilíe prorocul, cel de la Thezvánul Galaádului, cătră Ahaáv: „Viu e Domnul Dumnezăul puterilor, Dumnezăul lui Israíl, căruia am stătut înainte-i, de va fi întru anii aceştia roao şi ploaie, fără de numai pren cuvîntul rostului mieu!”

2. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ilie:

3. „Pasă de aici spre răsărituri şi te ascunde la pîrîul lui Horáth, cel de cătră faţa Iordánului.

4. Şi va fi den pîrîu vei bea apă şi corbilor voiu porunci ca să te hrănească acoló.”

5. Şi mêrse şi făcu Ilíe după cuvîntul Domnului şi şăzu la pîrîul lui Horáth, de cătră faţa Iordánului.

6. Şi corbii aducea lui pîini şi carne dimineaţa şi pîini şi carne de cătră sară şi den pîrîu bea apă.

7. Şi fu după zile şi să uscă pîrîul, căci nu s-au făcut ploaie pre pămînt.

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ilíe, zicînd:

9. „Scoală-te şi pasă la Sarétha a Sidoniei şi vei lăcui acoló. Iată, am poruncit acoló la o muiére văduo a te hrăni pre tine.”

10. Şi să sculă şi mêrse la Sarétha şi veni la poarta cetăţii şi, iată, acoló muiére văduo aduna lêmne; şi strigă denapoia ei Ilíe şi zise ei: „Ia-mi, dară, puţinea apă într-un vas şi voiu bea!”

11. Şi mêrse să ia. Şi strigă denapoia ei Ilíe şi zise ei: „Lua-mi-vei dară şi o bucăţea de pîine în mîna ta şi voiu mînca!” Şi zise muiêrea:

12. „Viu — Domnul Dumnezăul mieu, de iaste la mine turtă de pîine, fără de numai cît o mînă de făină într-o ciutură şi puţin untdelemn în urcior; şi, iată, voiu aduna doao lemnişoare şi voiu întra şi voiu face eu mie şi fiilor miei şi vom mînca şi vom muri.”

13. Şi zise cătră ea Ilíe: „Îndrăznêşte, întră şi fă după cuvîntul tău! Ce-mi fă mie turtă mică de acoló şi-mi vei scoate mie întîiu, iară ţie şi fiilor tăi vei face mai apoi.

14. Căci acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: «Ciutura făinii nu va lipsi şi urciorul cu untdelemnul nu se va împuţina, pînă în zilele care va da Domnul ploaie pre pămînt.»”

15. Şi mêrse muiêrea şi făcu după cuvîntul lui Ilíe şi-i dêde lui; şi mînca ea şi el şi feciorii ei.

16. Şi ciutura făinii nu s-au firşit şi urciorul cu untdelemnul nu s-au împuţinat, după cuvîntul Domnului, carele au grăit în mîna lui Ilíe.

17. Şi fu după aceasta şi bolnăvi feciorul muierii, stăpînii casii, şi era boala lui foarte tare, pînă unde n-au rămas într-însul duh.

18. Şi zise cătră Ilíe: „Ce e mie şi ţie, omul lui Dumnezău? Ai venit cătră mine a-mi aduce aminte strîmbă- //

Ms. 45, p. 304-305

hiil Vethiliteanul pre Ierihó; întru Aviron, cel dentîi născut al lui, au întemeiat pre ea şi întru Seguv, cel mai tînăr al lui, au pus porţile ei, după cuvîntul Domnului carele au grăit în mîna lui Iisú, ficiorul lui Navi.

Cap 17

1. [322]Şi dzise Ilíe prorocul ⌊Thesviteanul⌋[323], cel de la Thesvon a i Galaad, cătră Áhav: [324]„Viu — Domnul ⌊Dumnedzăul puterilor⌋, Dumnedzăul Israil, înaintea căruia am stătut[325] înaintea lui, de va fi întru anii aceştia roao şi ploaie, fără numai pren rostul ⌊cuvîntului⌋[326] mieu!"

2. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ilíe:

3. „Pasă de aicea cătră răsărituri şi te ascunde întru pîrîul Horráth, cel de cătră faţa Iordánului.

4. Şi va fi den pîrîu vei bea apă şi corbilor voi porînci ca să te hrănească acoló."

5. Şi mêrse şi făcu Ilíe după cuvîntul *[305/1]* Domnului şi şedzu întru pîrîul Horráth, de cătră faţa Iordánului.

6. Şi corbii aducea lui pîini ⌊dimineaţa⌋[327] ⌊şi carne dimineaţă⌋ şi carne[328] de cătră sară şi den pîrîu au băut apă.

7. Şi fu după dzile şi să uscă pîrîul, căci nu s-au făcut ploaie pre pămîntu.

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ilíe, dzicîndu:

9. [329]„Scoală-te şi pasă la Sareththá a Sidoníei şi vei lăcui acoló. Iată, am porîncit acoló la o muiére văduă a te hrăni pre tine."

10. Şi să sculă şi mêrse la Sareththá şi veni la poarta cetăţii şi, iată, acoló muiére văduă aduna lêmne; şi strigă denapoia ei Ilíe şi dzise ei: „Ia mie, dară, puţină apă într-un vas şi voi bea!"

11. Şi mêrse să ia. Şi strigă denapoia ei Ilíe şi dzise ei: „Lua-mi-vei dară[330] şi o cruşiţă[331] de pîine în mîna ta." [12.] Şi dzise muiêrea:

12. „Viu — Domnul Dumnedzăul tău, dă iaste la mine azimă[332], fără numai cît o mînă[333] de făină într-o ciutură şi puţin untudelemnu în urcior; şi, iată, eu voi aduna 2[334] lemnişoare şi voi întra şi voi face eu mie şi fiilor miei şi vom mînca şi vom muri."

13. Şi dzise cătră ea Ilíe: „Îndrăznêşte[335] şi fă după cuvîntul tău! Ci-mi fă mie de acoló turtă mică şi-mi vei scoate mie dentîi, iar ţie şi fiilor tăi vei face mai apoi.

14. Căci acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Ciutora făninei n-au lipsit[336] şi urciorul cu untuldelemnul nu să va împuţina, pînă în dzilele ce va da Domnul ploaie pre pămîntu.»"

15. Şi mêrse muiêrea şi făcu după cuvîntul Ilíe şi-i dêde lui; şi mîncă ea şi el şi ficiorii ei.

16. Şi ciutura făninei n-au lipsit şi urciorul untudelemnului n-au împuţinat, după cuvîntul Domnului, carele au grăit în mîna lui Ilíe.

17. Şi fu după aceasta, bolnăví ficiorul muierii, stăpînei casei, şi era boala lui tare foarte, pînă unde n-au rămas întru el duh.

18. Şi dzise cătră Ilíe: „Ce-i mie şi ţie, omul lui Dumnedzău? Ai venit cătră mine a-mi aduce aminte strîmbă-

Ms. 4389, p. 337

hiil Vetheileanul Ierihónul şi-l urzi pre Aviram, întîiul său născut, şi pre Seguv, cel mai de apoi al său, întări porţile lui, după cuvîntul Domnului care au grăit cu mîna lui Isus, feciorul lui Naví.

Cap 17

1. Şi veni Ilie prorocul den Thézviia Galaádului la Ahav şi zise: [340]„Viu — Domnul Dumnezeul lui Israil, înaintea a căruia stau, de va fi într-aceşti ani roaoă sau ploaie, fără numai pren cuvintele gurii mêle!"[341]

2. Şi fu cuvîntul Domnului cătră Ilie, zicîndu-i:

3. „Du-te de aici la răsărit şi te ascunde în pîrîul Horáthului, care iaste spre Iordan.

4. Şi acoló vei bea apă den pîrîu. Şi am porîncit unui corb să te hrănească acoló."

5. Şi făcu Ilie după cuvîntul Domnului şi, ducîndu-se, şăzu la pîrîul Horáthului, spre Iordan.

6. [342]Iar corbii aducea lui dimineaţa pîine, iar înde seară carne, şi bea apă den pîrîu.

7. Iar după cîteva zile secă apa, că nu era ploaie pre pămînt.

8. Şi fu cuvîntul Domnului cătră Ilie, zicînd:

9. „Scoală şi te du în Sarethul Sidónului şi acoló să lăcuieşti, că am porîncit unii mueri văduve să te hrănească."[343]

10. [344]Şi, sculîndu-se, mêrse în Saréthul Sidónului; şi deaca se duse la poarta cetăţii, află o muiére văduvă adunînd lêmne[345] şi o strigă, zicînd: „Ado-mi puţinea apă într-un vas să beau!"

11. Iar ea mêrse[346] să aducă apă. El iar o strigă de pre urmă şi-i zise: „Să iêi în mînă şi o fărîmă de pîine, să-mi aduci să mănînc!" [12.] Iar muiêrea răspunse:

12. „Viu — Domnul Dumnezeul mieu, că nu iaste nimic în casa mea, fără numai[347] o mînă de făină într-o găleată[348] şi puţinel undelemn într-un urcior; şi eu iată că strîng 2 lemnişoare şi[349] să merg să fac să mănînc eu şi copilaşul mieu, de-acii să murim."

13. Iar Ilie zise cătră dînsa: „Nu te tême, ce pasă curînd de fă, cum ţi-am zis, o azimioară mititea şi adu întîi mie, iar ţie şi copilului tău vei face mai pre urmă.[350]

14. Că aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israil: «Nu va scădea găleata cu făina, nici urciorul cu undelemnul nu se va împuţina, pînă în zioa cêea ce va da Domnul ploaie pre faţa pă-*[337/2]* mîntului.»"

15. Şi se duse muiêrea şi făcu după cuvîntul lui Ilie şi-i dêde; şi mîncă el şi ea şi feciorul ei.

16. Şi găleata cu făina nu scădea, nici urciorul cu undelemnul nu se împuţina, după cuvîntul Domnului, care grăise cu mîna lui Ilie.

17. De-acii după acêstea se războli feciorul stăpînei casei şi era boala lui foarte tare, cîtu-i ieşi sufletul.

18. Iar muiêrea zise cătră Ilie: „Ce iaste mie şi ţie, omul lui Dumnezeu? De ai venit la mine să aduci aminte nedireptă-

Versiunea modernă

chiel din Baithel a zidit Ierihonul; i-a pus la temelie pe Abiron, întîiul său născut, iar porţile i le-a aşezat peste Segub, mezinul său, după cuvîntul Domnului pe care-l grăise prin mîna lui Iisus, fiul lui Nave.

Capitolul al 17-lea

1. Şi Ilie prorocul, cel dinThesbonul Galaadului, i-a zis lui Achaab: „Viu este Domnul Dumnezeul puterilor, Dumnezeul lui Israel, înaintea căruia stau, că nu va fi în anii aceştia nici rouă, nici ploaie, decît prin cuvîntul gurii mele!"

2. Şi a fost cuvîntul Domnului către Ilie:

3. „Du-te de aici spre răsărit şi ascunde-te lîngă pîrîul Chorrath, din faţa Iordanului.

4. Şi va fi aşa: vei bea apă din pîrîu, iar eu voi porunci corbilor să te hrănească acolo."

5. Şi merse Ilie şi făcu după cuvîntul Domnului; şi a stat lîngă pîrîul Chorrath, din faţa Iordanului.

6. Şi corbii îi aduceau lui pîini şi carne dimineaţa şi pîini şi carne spre seară, iar din pîrîu bea apă.

7. Şi s-a întîmplat că, după nişte zile, pîrîul a secat, pentru că nu era ploaie pe pămînt.

8. Şi a fost cuvîntul Domnului către Ilie, zicînd:

9. „Scoală-te şi du-te la Sareftha Sidonului şi vei locui acolo. Iată, am poruncit acolo unei femei văduve să te hrănească."

10. Şi el s-a ridicat şi a mers la Sareftha şi ajunse la poarta cetăţii şi, iată, acolo o femeie văduvă aduna vreascuri; şi a strigat Ilie după ea şi i-a zis: „Adu-mi, dară, puţină apă într-un vas, ca să beau!"

11. Şi ea a mers să-i aducă. Şi a strigat Ilie după ea şi i-a zis: „Adu-mi dară o bucată de pîine în mîna ta, ca să mănînc!" Şi femeia i-a zis:

12. „Viu este Domnul Dumnezeul tău, de am eu vreo turtă, ci doar o mînă de făină într-o ciutură şi puţin untdelemn într-un urcior; şi, iată, strîng două vreascuri şi voi intra şi s-o pregătesc pentru mine şi pentru fiii mei, ca s-o mîncăm, iar [apoi] vom muri."

13. Şi zise Ilie către ea: „Îndrăzneşte, intră şi fă după cum zici! Dar fă-mi întîi mie de acolo o turtă mică şi-mi vei aduce mie mai întîi, iar după aceea îţi vei face ţie şi fiilor tăi.

14. Pentru că aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel: «Făina din ciutură nu va lipsi şi urciorul cu untdelemn nu se va împuţina, pînă în zilele cînd va da Domnul ploaie pe pămînt.»"

15. Şi merse femeia şi făcu după cuvîntul lui Ilie şi-i dădu lui; şi mîncă ea şi el şi fiii ei.

16. Şi făina din ciutură nu s-a sfîrşit şi urciorul cu untdelemn nu s-a împuţinat, după cuvîntul Domnului, pe care-l grăise prin mîna lui Ilie.

17. Şi a fost aşa că, după aceasta, s-a îmbolnăvit fiul femeii, stăpîna casei, şi era boala lui foarte grea, cît nu mai rămăsese suflare în el.

18. Şi zise ea către Ilie: „Ce ai avut cu mine, omul lui Dumnezeu? Ai venit la mine ca să-mi aduci aminte nelegiui-

Biblia 1688, p. 259, col. 1

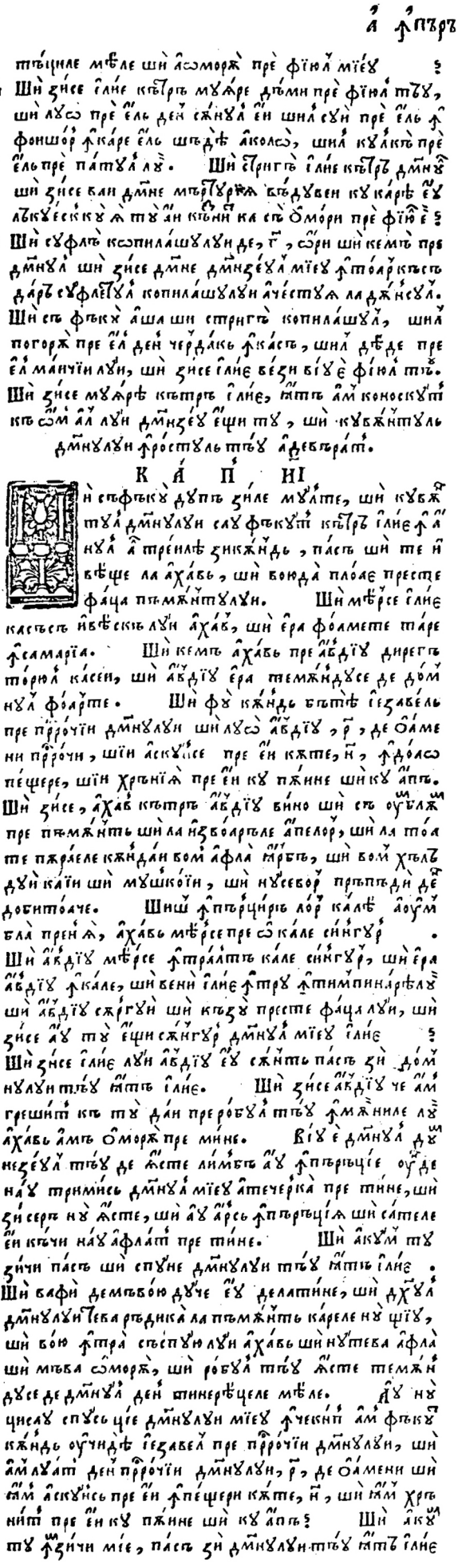

тъ҃ціле мѣ҃ле шн҃ а҃сморѫ҃ пре҃ фїюл҃ мїе́ѹ ѕ
ѧ҃ Шн҃ зн҃се і҃лїе кѣ҃тръ мѹ́ре дѣ҃мн пре҃ фїюл҃ тв҃ѹ,
шн҃ лѹ́сѡ пре҃ е҃ле дев҃ сн҃ѹ́л е҃и шнл҃ сѹ́и пре҃ е҃ль ѧ҃
фоншо́р ѧ҃кре҃ е҃ле шѣдѣ҃ а҃колѡ, шнл҃ кѹ́лкъ пре҃
к҃ е҃ль пре҃ па́тѹл҃ лѹ́. Шн҃ стр҃нгъ і҃лїе кѣ҃тръ дмн҃ѹ҃
шн҃ зн҃се вли дмне мѣ҃тѹрѣѫ҃ вѣ҃дѹвен кѹ́карѣ е҃ѹ
лѣкѹ́е́скѹ҃ѧ҃ тѹ́ѧн кѣ҃нн҃ка съ҃ о҃мори пре҃ фїю҃ е҃ ѕ
кѧ҃ Шн҃ сѹ́флъ҃ ѡ҃тпилашѹ́лѹи дѣ, р҃, со҃рн шн҃ кемъ҃ пр҃ѕ
дмн҃ѹл҃ шн҃ зн҃се дмне дмнзе́ѹл҃ мїе́ѹ ѧ҃тѡлр҃кѣсть
дарѣ҃ сѹ́фле́ѹл҃ ѡ҃тпилашѹ́лѹи а҃ѵ́естѹѫ҃ ладѫ҃нсѹл҃.
кв҃ Шн҃ съ҃ фѣкѹ҃ а҃шл шн҃ стр҃нгъ҃ ѡ҃тпилашѹ́л҃, шнл҃
погорѫ҃ пре҃ е҃л дев҃ чердакь ѧ҃кастъ, шнл҃ дѣде пре
е҃л манчїилѹи, шн҃ зн҃се і҃лїе вѣ҃зи вїѹ҃ѣ фїюл҃ тв҃.
кг҃ Шн҃ зн҃се мѹ́рѣ кѣ҃тръ і҃лїе, тв҃ъ а҃м коноскѹ́т
къ со҃м а҃л лѹи дмнзе́ѹ҃ е҃ѡи тѹ, шн҃ кѹвѣ҃нтѹл҃ь
дмнѹлѹи ѣ҃ростѹл҃ тв҃ѹ а҃дебъра́т.

К А П И

а҃ Н҃ съ҃ фъкѹ҃ дѹ́пъ зн҃ле мѹ́лте, шн҃ кѹвѣ҃
тѹл҃ дмн҃ѹлѹи слѹ҃ фъкѹ́т кѣ҃тръ і҃лїе ѧ҃
нѹл҃ а҃ трѣ́нлѣ҃ зн҃кн҃дь, пасть шн҃ те н҃
в҃ѣще ла а҃хаве, шн҃ боюда́ пло́ае прѣсте
в҃ фа́ца пъмн҃нтѹлѹи. Шн҃ мѣ҃рсе і҃лїе
кастъ҃ ѣвѣ҃скѹлѹи а҃хаве, шн҃ ѣра фо́амете та́ре
г҃ ѧ҃самарїа. Шн҃ кемъ҃ а҃хаве пре҃ а҃вдїѹ҃ дирегъ
то́рюл҃ касен, шн҃ а҃вдїѹ҃ ѣра темн҃дѹ́се де до́м
д҃ нѹл҃ фо́а҃рте. Шн҃ фѹ҃ кн҃дь въ҃тъ҃ ѣезавѣ́ль
пре҃ пр҃ро́чїи дмн҃ѹлѹи шнлѹ́сѡ а҃вдїѹ҃, р҃, де о҃а́ме
ни пр҃ро́чи, шїи а҃скѹ́се пре҃ е҃и кѧте, н҃, ѧ҃фо́лсѡ
пе҃шере, шїи хр҃тнїѫ҃ пре҃ е҃и кѹ҃ пѫ́ине шн҃кѹ а҃пъ.
е҃ Шн҃ зн҃се, а҃хаве кѣ҃тръ а҃вдїѹ҃ вино шн҃ съ҃ оу҃лѫ҃
пре҃ пъмн҃нть шнла нѣзоларѣле а҃пелор҃, шнла то́а
те пѫра́еле кн҃да́и бом а҃фла а҃рвъ, шн҃ бом хълѣ
дѹ́н каїи шн҃ мѹшкоїи, шн҃ нѹ҃сево҃р҃ прѣпъди де҃
ѕ доѣнто́аче. Шнѡ҃ ѧ҃пъ҃рцнрь лор҃ ка́ле а҃оу҃м
вла пре҃нѫ, а҃хаве мѣ҃рсе пре҃ со҃ ка́ле сн҃гѹ҃р .
з҃ Шн҃ а҃вдїѹ҃ мѣ҃рсе ѧ҃тра́лтъ ка́ле сн҃гѹ҃р, шн҃ ѣра
а҃вдїѹ҃ ѧ҃ка́ле, шн҃ вени і҃лїе ѧ҃тр҃ѫ҃ тнмпинарѣлѫ҃
ши а҃вдїѹ҃ сѫ҃гѹ҃н шн҃ къзѫ҃ прѣсте фа́цалѹи, шн҃
зн҃се а҃ѵ тѫ҃ е҃ѡи сѫ҃нгѹ҃р дмн҃ѹл҃ мїе́ѹ і҃лїе ѕ
и҃ Шн҃ зн҃се і҃лїе лѹи а҃вдїѹ҃ е҃ѵ сѫ҃нть пасть зн҃ до́м
ѳ҃ нѹлѹи тѹ́ѵ т҃тъ і҃лїе. Шн҃ зн҃се а҃вдїѹ҃ че а҃м
греши́т къ тѫ҃ дѧи прерѡбѹ́л тѹ́ѵ ѧ҃мѫ҃нле лѫ҃
і҃ а҃хаве а҃мъ о҃морѫ҃ пре҃ мине. Вїѹ҃ е҃ дмн҃ѹл҃ дѫ҃
нездѣ́ѹ҃ тѹ́ѵ де ѫ҃сте лимвъ а҃ѵ ѧ҃тръѣцїе оу҃де
на́ѵ тримнсь дмн҃ѹл҃ мїе́ѵ а҃течерка́ пре тине, шн҃
зн҃серъ нѫ҃ ѫ҃сте, шн҃ а҃ѵ а҃рсь ѧ҃тръѣцїѫ҃ шн҃ сателе
а҃ а҃и кѣ҃чи на́ѵ а҃фла́т пре тине. Шн҃ а҃кѹ҃м тѫ҃
зн҃чи пасть шн҃ спѹ́не дмн҃ѹлѹи тѹ́ѵ т҃тъ і҃лїе .
б҃ Шн҃ вафи демѣво́ю дѹ́че е҃ѵ делатине, шн҃ дѫ҃хл҃
дмн҃ѹлѹи ѣеварѣдника ла пъмн҃нть ка́реле нѫ҃ щїѵ,
шн҃ во́ю ѧ҃тра́ съ҃спѹ́ѭлѹи а҃хаве шн҃ нѫ҃тева а҃фла҃
шн҃ мъва со҃морѫ҃, шн҃ робѹ́л тѹ́ѵ ѫ҃сте темн҃н
г҃ дѹсе де дмн҃ѹл҃ дев҃ тинерѣцеле мѣ҃ле. А҃ѵ нѫ҃
цнсл҃ спѹ́сь цїе дмн҃ѹлѹи мїе́ѵ ѳ҃чекнп а҃м фъкѹ҃
кн҃дь оу҃нде ѣезавѣ́л пре пр҃ро́чїи дмн҃ѹлѹи, шн҃
а҃м ѧ҃ма́ѧт ден пр҃ро́чїи дмн҃ѹлѹи, р҃, де о҃а́мени шн҃
т҃м а҃скѹ́нсь пре҃ е҃и ѧ҃пе҃шери кѧте, н҃, шн҃ а҃м хр҃тнит҃ пре҃ е҃и кѹ҃ пѫ́ине шн҃ кѹ҃ а҃пъ; Шн҃ а҃кѹ҃м
тѹ҃ ѧ҃зн҃чи мїе, пасть зн҃ дмн҃ѹлѹи тѹ́ѵ т҃тъ і҃лїе

tăţile mêle şi a omorî pre fiiul mieu?"

19. Şi zise Ilíe către muiêre: „Dă-mi pre fiiul tău!" Şi luo pre el den sînul ei şi-l sui pre el în foişor, în care el şădea acoló, şi-l culcă pre el pre patul lui.

20. Şi strigă Ilíe către Domnul şi zise: „Vai, Doamne, mărturiia văduvei cu carea eu lăcuiesc cu ea tu ai căznit ca să omori pre fiiul ei?"

21. Şi suflă copilaşului de 3 ori şi chemă pre Domnul şi zise: „Doamne, Dumnezeul mieu, întoarcă-să dară sufletul copilaşului acestuia la dînsul!"

22. Şi să făcu aşa şi strigă copilaşul.

23.[21] Şi-l pogorî pre el den cerdac în casă şi-l dêde pre el maicii lui. Şi zise Ilíe: „Vezi, viu e fiiul tău!"

24.[22] Şi zise muiêrea către Ilíe: „Iată, am conoscut că om al lui Dumnezeu eşti tu şi cuvîntul Domnului în rostul tău — adevărat."

Cap 18

1. Şi să făcu după zile multe, şi cuvîntul Domnului s-au făcut către Ilíe în anul al treilea, zicînd: „Pasă şi te ivêşte la Aháv şi voiu da ploaie preste faţa pămîntului!"

2. Şi mêrse Ilíe ca să să ivească lui Aháv. Şi era foamete tare în Samaria.

3. Şi chemă Aháv pre Ávdiu, diregătoriul casei, şi Ávdiu era temîndu-se de Domnul foarte;

4. Şi fu cînd bătea Iezavél pre prorocii Domnului, şi luo Ávdiu 100 de oameni proroci şi-i ascunse pre ei, cîte 50, în doao peştere, şi-i hrăniia pre ei cu pîine şi cu apă.

5. Şi zise Aháv către Ávdiu: „Vino şi să umblăm pre pămînt şi la izvoarăle apelor şi la toate pîraiele, cîndai vom afla iarbă şi vom hălădui caii şi muşcoii şi nu se vor prăpădi den dobitoace."

6. Şi-şi împărţiră lor calea a umbla pren ea: Aháv mêrse pre o cale singur,

7. Şi Ávdiu mêrse într-altă cale singur; şi era Ávdiu în cale şi veni Ilíe întru întimpinarea lui; şi Ávdiu sîrgui şi căzu preste faţa lui şi zise: „Au tu eşti sîngur, domnul mieu, Ilíe?"

8. Şi zise Ilíe lui Avdiu: „Eu sînt. Pasă, zi domnului tău: «Iată Ilíe!»"

9. Şi zise Ávdiu: „Ce am greşit că tu dai pre robul tău în mîinile lui Aháv a mă omorî pre mine?

10. Viu e Domnul Dumnezeul tău, de iaste limbă au împărăţie unde n-au trimis domnul mieu a te cerca pre tine! Şi ziseră «Nu iaste!» Şi au ars împărăţiia şi satele ei, căci n-au aflat pre tine.

11. Şi acum tu zici: «Pasă şi spune domnului tău: 'Iată Ilíe!'»

12. Şi va fi de mă voiu duce eu de la tine, şi Duhul Domnului te va rădica la pămînt carele nu ştiu; şi voiu întra să spuiu lui Aháv şi nu te va afla şi mă va omorî. Şi robul tău iaste temîndu-se de Domnul den tinerêţele mêle.

13. Au nu ţi s-au spus ţie, domnului mieu, în ce chip am făcut cînd ucidea Iezavel pre prorocii Domnului? Şi am luat den prorocii Domnului 100 de oameni şi i-am ascuns pre ei în peşteri cîte 50 şi i-am hrănit pre ei cu pîine şi cu apă?

14. Şi acum tu îmi zici mie: «Pasă, zi domnului tău: 'Iată Ilíe!'» /

Ms. 45, p. 305

tăţile mêle şi a omorî pre fiiul mieu?"

19. Şi dzise Ilíe cătră muiêre: „Dă-mi[337] pre fiiul tău!" Şi-l luă pre el dentru sînul ei şi-l sui pre el în ceardac, întru carele el şedea acoló, şi-l culcă pre el pre aşternutul lui.

20. Şi strigắ Ilíe cătră Domnul şi dzise: „Vai, Doamne, mărturia văduii carea eu lăcuiescu cu ea tu ai căznit ca să omori pre fiiul ei?"

21. [338]Şi suflắ copilaşului de trei ori şi chemă pre Domnul şi dzise: „Doamne, Dumnedzăul mieu, întoarcă-să dară sufletul copilaşului acestuia la însul!"

22. Şi să făcu aşa şi strigắ copilaşul.

23. Şi-l pogorî pre el de la ceardac la casă şi-l dêde pre el maicii lui. Şi dzise Ilíe: *[305/2]* „Vedzi, viu ii fiiul tău!"

24. [23.] Şi dzise muiêrea cătră Ilíe: „Iată, am cunoscut că om a lui Dumnedzău eşti tu şi cuvîntul Domnului întru rostul tău — adevărat."

Cap 18

1. Şi să făcu după dzile multe, şi cuvîntul Domnului s-au făcut cătră Ilie întru anul al treilea, dzicînd: „Pasă şi te ivêşte la Áhav şi voi da ploaie preste faţa pămîntului!"

2. Şi mêrse Ilíe ca să să ivască lui Áhav. Şi era foamete tare în Samaría.

3. Şi chemă Áhav pre Avdiú, deregătoriul casei, şi Avdiú era temîndu-se de[339] Dumnedzău foarte;

4. Şi fu cîndu bătea Iezável pre prorocii Domnului[340], şi luă Avdiú 100 de oameni proroci şi-i ascunse pre ei, cîte 50, în doao peşteri, şi-i hrăniia pre ei cu pîine şi cu apă.

5. Şi dzise Áhav cătră Avdiú: „Vino şi să îmblăm pre pămîntu şi la şipotile apelor şi la toate pîraiele, cîndai vom afla iarbă şi vor hălădui caii şi asinii şi nu să vor surpa dentru dobitoace."

6. Şi împărţiră şie calea a îmbla pren ea: Áhav mêrse întru o cale sîngur,

7. [6.] Şi Avdiú mêrse în cale alta sîngur; [7.] şi era Avdiú în cale ⌊sîngur⌋[341] şi veni Ilíe întru tîmpinarea lui ⌊sîngur⌋[342]; şi Avdiú sîrgui şi căzdu preste faţa lui şi dzise: „Au tu eşti sîngur[343], domnul mieu, Ilíe?"

8. Şi dzise Ilíe lui Avdiú: „Eu sîntu. Pasă, dzi domnului tău: «Iată Ilíe!»"

9. Şi dzise Avdiú: „Ce am greşit că tu dai pre robul tău întru mîna lui Áhav a mă omorî pre mine?

10. Viu ii Domnul Dumnedzăul tău, dă iaste limbă au împărăţie unde n-au trimis domnul mieu a te cerca pre tine! Şi dziseră «Nu iaste!» Şi au arsu împărăţia şi satele ei, căci n-au aflat pre tine.

11. Şi acum tu dzici: «Pasă, spune domnului tău: 'Iată Ilíe!'»

12. Şi va fi de mă voi duce eu de la tine, şi Duhul Domnului[344] te va rădica la pămîntul carele nu ştiu; şi voi întra să spui lui Áhaáv şi nu te va afla şi mă va omorî. Şi robul tău iaste temîndu-se de Domnul den tinerêţele mêle[345].

13. Au nu ţi s-au spus ⌊ţie⌋, domnului mieu, în ce chip am făcut cînd ucidea Iezável pre prorocii Domnului? Şi am luat dentru prorocii Domnului 100 de oameni şi i-am ascunsu pre ei într-o peştere cîte 50 şi i-am hrănit pre ei cu pîine şi cu apă?

14. Şi acum tu îmi dzici mie[346]: «Pasă, dzi domnului tău: 'Iată Ilíe!'»

Ms. 4389, p. 337-338

ţile mêle de au murit copilaşul mieu?"

19. Iar Ilie zise cătră dînsa: „Dă-mi pre fiiu-tău la mine!" Şi-l luoă den braţele ei şi-l sui în casa cea mai de sus, unde se odihniia el, şi-l puse pre patul său.

20. Şi strigắ cătră Dumnezeu şi zise: „Doamne, Dumnezeul mieu, mărturiia aceştii văduve, la carea lăcuiesc eu acum, tu ai căznit ca să moară copilaşul ei?"

21. Şi suflă asupra copilului de trei ori şi chiemă pre Domnul, zicînd: „Doamne, Dumnezeul mieu, să se întoarcă sufletul acestui copilaş într-însul!"

22. Şi auzi[351] Domnul cuvîntul lui Ilie şi se întoarse sufletul copilului iarăşi într-însul şi învié.

23. [352]Iar Ilie luoă copilul şi-l pogorî den casa cea desupra şi-l dêde mume-sei şi-i zise: „Vezi că fiiu-tău iaste viu!"

24. Muiêrea răspunse: „De acum eu cunosc că tu eşti om al lui Dumnezeu şi adevărat cuvîntul lui Dumnezeu iaste în gura ta."

Cap 18

1. De-acii după multe zile, al treilea an fu cuvîntul Domnului cătră Ilíe, zicînd: „Pasă şi te arată lui Ahav, că voiu da ploaie pre faţa pămîntului!"[353]

2. Şi se duse Ilíe să se arate lui Ahav. Şi era foamete foarte mare în Samáriia.

3. Iar Ahav chiemă pre Avdia, ispravnicul casii sale, şi Avdiia se temea de Domnul foarte tare;

4. [354]Şi cînd începuse Iezavel a ucide prorocii Domnului, el luoă 100 de oameni proroci şi-i ascunse în 2 peştere, cîte 50 într-una, şi-i hrăniia cu pîine şi cu apă.

5. Şi zise Ahav cătră Avdía: „Pasă să mêrgem pren ţară, pre la izvoarăle apelor şi pre la toate şipotele, cîndai doară vom afla iarbă să ne hrănim caii şi catîrii să nu piêie."

6. Şi-şi împărţiră căile, care pre ce cale va mêrge: *[338/1]* şi mêrse Ahav pre o cale,

7. [6.] Iar Avdiia mêrse de eluşi pre altă cale;[355] [7.] şi aşa, mergînd Avdiia pre cale, îi ieşi Ilie înainte; iar el, cumu-l văzu şi-l cunoscu, mêrse şi, căzînd pre faţa sa, i se închinắ, zicînd: „Oare tu eşti, domnul mieu, Ilie?"

8. Iar Ilie zise cătră Avdei: „Eu sînt. Deci pasă de zi[356] lui Ahav: «Iată Ilie!»"

9. Avdia zise: „Dară eu ce am greşit de dai pre mine, robul tău, în mîinile lui Ahav, să mă omoară?

10. Că viu — Domnul Dumnezeul tău, de iaste vreo limbă supt biruinţa împărăţiei lui în carea n-au trimis stăpînu-mieu să te caute! Şi deaca au zis toţi că nu eşti acoló, el i-au jurat şi te-au căutat pren toată împărăţiia lui şi nu te-au aflat.

11. Iară tu acum îmi zici: «Pasă de zi stăpînu-tău: 'Iată Ilie'!»

12. De-acii deaca mă voiu duce eu de la tine, iar Duhul Domnului te va duce în loc care eu nu-l ştiu, şi eu voiu spune lui Ahav, iar căutîndu-te, deaca nu te va afla, mă va pîrde. Şi eu, robul tău, mă tem de Domnul den tinerêţele mêle.

13. Au doară nu ţi se-au spus, domnul mieu, ce am făcut cînd au vrut Iezavel să omoară prorocii Domnului, că am luat 100 de oameni proroci şi i-am ascuns în nişte peşteri, cîte 50 la un loc, şi i-am hrănit cu pîine şi cu apă?[357]

14. Iar acum tu zici: «Pasă de zi stăpînu-tău[358]: 'Iată Ilie coleá!'»,

Versiunea modernă

rile mele şi ca să-l omori pe fiul meu?"

19. Şi a zis Ilie către femeie: „Dă-mi-l pe fiul tău!" Şi l-a luat de la sînul ei şi l-a suit în foişorul unde locuia el şi l-a culcat pe patul său.

20. Şi a strigat Ilie către Domnul şi a zis: „Vai, Doamne, mărturia văduvei la care locuiesc, tu ai căznit-o de l-ai omorît pe fiul ei?"

21. Şi a suflat de trei ori asupra copilului şi l-a chemat pe Domnul şi a zis: „Doamne, Dumnezeul meu, întoarcă-se dară sufletul copilului acestuia la el!"

22. Şi aşa a fost şi copilul a dat un strigăt.

23. Şi-l coborî pe el din foişor în casă şi-l dădu mamei sale. Şi zise Ilie: „Vezi, fiul tău e viu!"

24. Şi zise femeia către Ilie: „Iată, am cunoscut [acum] că eşti om al lui Dumnezeu şi cuvîntul Domnului în gura ta este adevărat."

Capitolul al 18-lea

1. Şi s-a făcut că, după zile multe, cuvîntul Domnului a fost către Ilie în anul al treilea, zicînd: „Du-te şi arată-te lui Achaab şi eu voi da ploaie pe faţa pămîntului!"

2. Şi a mers Ilie să i se arate lui Achaab. Şi era foamete cumplită în Samaria.

3. Şi Achaab l-a chemat pe Abdiu, mai-marele casei sale. (Şi Abdiu era foarte temător de Dumnezeu;

4. Pe vremea cînd Iezabel îi ucidea pe prorocii Domnului, Abdiu a luat o sută de proroci şi i-a ascuns, cîte cincizeci, în două peşteri, şi i-a hrănit cu pîine şi apă).

5. Şi a zis Achaab către Abdiu: „Vino să umblăm prin ţară, pe la izvoarele apelor şi pe la toate pîraiele, poate vom găsi iarbă, ca să păstrăm în viaţă caii şi catîrii şi să nu ni se mai prăpădească vitele."

6. Şi-şi împărţiră între ei calea pe care aveau să umble: Achaab merse pe o cale singur,

7. Şi Abdiu merse pe altă cale, singur; şi, pe cînd era Abdiu singur pe drum, ieşi Ilie în întîmpinarea lui; şi Abdiu sîrgui şi căzu cu faţa la pămînt şi zise: „Oare eşti chiar tu însuţi, stăpînul meu, Ilie?"

8. Şi i-a zis Ilie lui Abdiu: „Eu sînt. Du-te şi spune-i domnului tău: «Iată-l pe Ilie!»"

9. Şi Abdiu a zis: „Cu ce am păcătuit eu ca să-l dai tu pe robul tău în mîinile lui Achaab să mă omoare?

10. Viu e Domnul Dumnezeul tău, dacă este neam sau împărăţie unde să nu fi trimis domnul meu să te caute pe tine! Şi aceştia ziceau: «Nu este!» Iar el le-a ars împărăţia şi satele ei, pentru că nu te-au aflat pe tine.

11. Iar acum tu zici: «Du-te şi spune-i domnului tău: 'Iată-l pe Ilie!'»

12. Şi va fi aşa că, de cum voi pleca eu de la tine, Duhul Domnului te va duce la un pămînt pe care eu nu-l ştiu; şi eu voi merge să-i spun lui Achaab, iar el nu te va afla şi mă va omorî. Şi robul tău e temător de Domnul din tinereţele mele.

13. Nu i s-a spus oare domnului meu ce am făcut eu pe cînd îi ucidea Iezabel pe prorocii Domnului? Cum am luat dintre prorocii Domnului o sută de oameni şi i-am ascuns pe ei în peşteri, cîte cincizeci, şi i-am hrănit pe ei cu pîine şi cu apă?

14. Şi acum tu îmi zici mie: «Du-te, spune-i domnului tău: 'Iată-l pe Ilie!'»

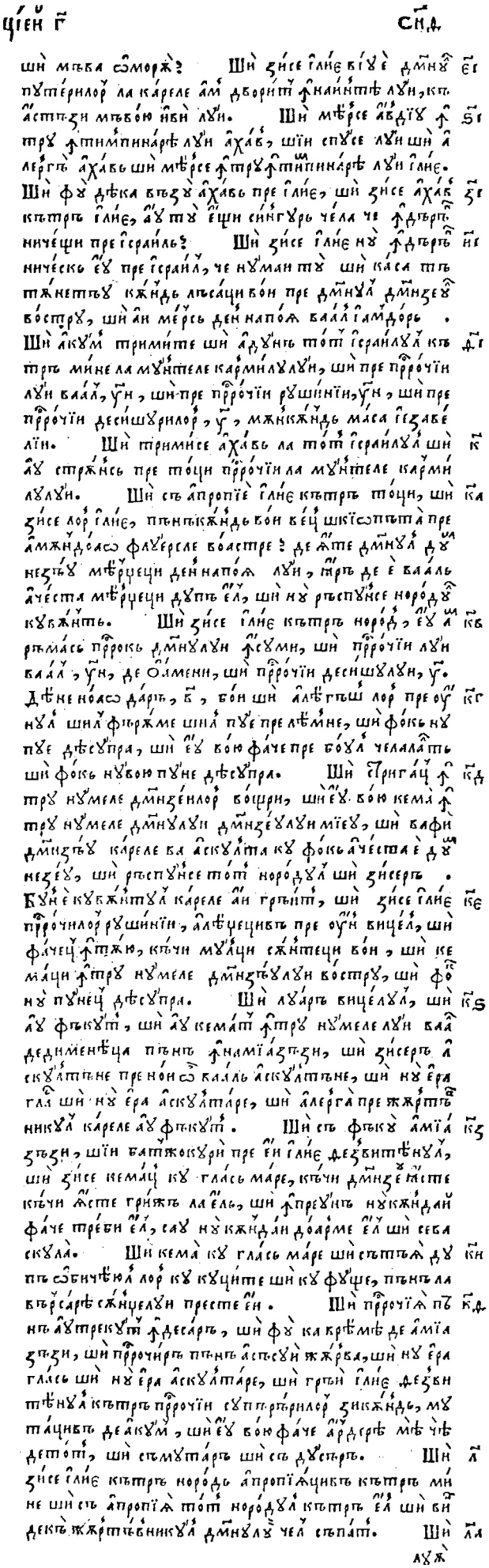

Biblia 1688, p. 259, col. 2

Şi mă va omorî.”

15. Şi zise Ilíe: „Viu e Domnul puterilor, la carele am dvorit înaintea lui, că astăzi mă voiu ivi lui!”

16. Şi mêrse Ávdiu întru întimpinarea lui Aháv şi-i spuse lui. Şi alergă Aháv şi mêrse întru întimpinarea lui Ilíe.

17. Şi fu deaca văzu Aháv pre Ilíe, şi zise Aháv cătră Ilíe: „Au tu eşti singur cela ce îndărăpniceşti pre Israíl?”

18. Şi zise Ilíe: „Nu îndărăpnicesc eu pre Israíl, ce numai tu şi casa tătîne-tău, cînd lăsaţi voi pre Domnul Dumnezeul vostru şi ai mers denapoia Vaál Iamdór!

19. Şi acum trimite şi adúnă tot Israílul cătră mine la muntele Carmílului şi pre prorocii lui Vaál 450 şi pre prorocii ruşinii 450 şi pre prorocii desişurilor 400, mîncînd masa Iezavélii!”

20. Şi trimise Aháv la tot Israílul şi au strîns pre toţi prorocii la muntele Carmílului.

21. Şi să apropié Ilíe cătră toţi şi zise lor Ilíe: „Pînă cînd voi veţi şchiopăta pre amîndoao fluierele voastre? De iaste[23] Domnul Dumnezău, mêrgeţi denapoia lui, iară de e Vaál acesta, mêrgeţi după el!” Şi nu răspunse norodul cuvînt.

22. Şi zise Ilíe cătră norod: „Eu am rămas proroc Domnului însumi, şi prorocii lui Vaál, 450 de oameni, şi prorocii desişului, 400.

23. Dea-ne noao dară 2 boi; şi aleagă-şi lor pre unul şi-l fărîme şi-l puie pre lêmne şi foc nu puie deasupra; şi eu voiu face pre boul celalalt şi foc nu voiu pune deasupra.

24. Şi strigaţi întru numele dumnezeilor voştri, şi eu voiu chema întru numele Domnului Dumnezeului mieu; şi va fi Dumnezău carele va asculta cu foc, acesta e Dumnezeu.” Şi răspunse tot norodul şi ziseră:

25. „Bun e cuvîntul carele ai grăit!” Şi zise Ilíe prorocilor ruşinii: „Alêgeţi-vă pre un viţel şi faceţi întîiu, căci mulţi sînteţi voi, şi chemaţi întru numele dumnezăului vostru; şi foc nu puneţi deasupra!”

26. Şi luară viţelul şi au făcut şi au chemat întru numele lui Vaal de dimineaţa pînă în amiazăzi şi ziseră: „Ascultă-ne pre noi, o, Vaál, ascultă-ne!” Şi nu era glas şi nu era ascultare. Şi alerga pre jîrtăvnicul carele au făcut.

27. Şi să făcu amiazăzi şi-i batjocuri pre ei Ilíe Thezviteanul şi zise: „Chemaţi cu glas mare, căci dumnezeu iaste! Căci iaste grijă la el şi împreună nu cîndai face trebi el sau nu cîndai doarme el şi se va scula.”

28. Şi chema cu glas mare şi să tăia după obicêiul lor, cu cuţite şi cu fuşte, pînă la vărsarea sîngelui preste ei.

29. Şi prorociiá pînă au trecut înde sară şi fu ca vrêmea de amiazăzi, şi prorociră pînă a să sui jîrtva, şi nu era glas şi nu era ascultare. Şi grăi Ilíe Thezviteanul cătră prorocii supărărilor, zicînd: „Mutaţi-vă de acum, şi eu voiu face arderea mea cea de tot!” Şi să mutară şi să dusără.

30. Şi zise Ilíe cătră norod: „Apropiiaţi-vă cătră mine!” Şi să apropiia tot norodul cătră el. Şi vindecă jîrtăvnicul Domnului cel săpat;

31. Şi //

Ms. 45, p. 305-306

Şi mă va omorî."

15. Şi dzise Ilíe: „Viu — Domnul puterilor, la carele am dvorit înaintea lui, că astădzi mă voi ivi lui!"

16. Şi mêrse Avdiú întru tîmpinarea lui Ahaáv şi-i spuse lui. Şi alergă Áhaav şi mêrse întru tîmpinarea lui Ilíe.

17. Şi fu dacă vădzu Ahaáv pre Ilíe, şi dzise Ahaáv cătră Ilíe: „Au tu eşti sîngur cel ce îndrăpniceşti *[306/1]* pre Israil?"

18. Şi dzise Ilíe „Nu îndrăpnicescu eu pre Israil, căci ce numai tu şi casa tătîne-tău, cînd lăsaţi voi pre Domnul Dumnedzăul vostru şi ai mersu denapoia lor Vaalim!

19. Şi acum trimite şi adună tot Israílul cătră mine la muntele Carmílului[347] lui Vaal 450 ⌊şi pre[348] prorocii ruşinei 450⌋ şi pre prorocii desişurilor 400, mîncînd masa i Iezavel!"

20. Şi trimise Áhaav la tot Israil şi au strînsu pre toţi prorocii la muntele Carmilului.

21. Şi să apropiia Ilíe cătră toţi şi dzise ⌊lor Ilie⌋: „[349]Pînă cînd voi veţi şchiopăta pre amîndoao fluierile voastre? Dă iaste Domnul Dumnedzău, mêrgeţi denapoia lui, iară dă-i Vaal acesta, mêrgeţi după el!" Şi nu răspunse nărodul cuvînt.

22. Şi dzise Ilíe cătră nărod: „Eu am rămas proroc al Domnului însumi, şi prorocii lui Vaal, 450 de oameni, ⌊şi prorocii desişului, 400⌋.

23. Dea-ne dară noao 2 boi; şi aleagă şie pre unul şi-l fărîme şi-l puie pre lêmne şi foc nu puie deasupra; şi eu voi face pre boul celalalt şi foc nu voi pune deasupra.

24. Şi strigaţi întru numele dumnedzăilor voştri, şi eu voi striga întru numele Domnului Dumnedzăului mieu; şi va fi dumnedzăul carele va asculta cu foc, acesta-i Dumnedzău." Şi răspunse tot nărodul şi dziseră:

25. [24.] „Bun cuvîntul carele ai grăit!" [25.] Şi dzise Ilíe prorocilor ruşinei: „Alêgeţi şie pre un viţăl şi faceţi întîi, căci mulţi — voi, şi chemaţi întru numele[350] dumnedzăului vostru; şi foc[351] nu puneţi deasupra!"

26. Şi luară viţălul şi au făcut şi au chemat întru numele lui Vaal de dimineaţă pînă[352] în amiazădzi şi dziseră: „Ascultă noao, Váal, ascultă noao!" Şi nu era glas şi nu era ascultare. Şi alerga pre jirtăvnicul carele au făcut.

27. Şi să făcu amiazădzi şi-i batgiocuri pre ei Ilíe Thezviteanul şi dzise: „Chemaţi cu glas mare, căci dumnedzău iaste! Căci iaste zăbavă la el şi odată ca nu cîndai va face trêbe el sau ca nu cîndai va dormi el şi să va scula."

28. Şi chema cu glas mare şi să tăia după obiceaiul lor, cu cuţite şi cu împletituri, pînă la vărsarea sîngelui preste ei.

29. Şi prorociia pînă au trecut înde sară şi fu ca vrêmea amiazădzii, şi prorociră pînă a să sui jirtva, şi nu era glas şi nu era ascultare. ⌊Şi grăi Ilíe prorocul cătră prorocii supărărilor, dzicînd: „Mutaţi-vă de acum, şi eu voi face arderea mea cea de tot!" Şi să mutară şi să duseră⌋.

30. Şi dzise Ilíe cătră nărod: „Apropiaţi-vă cătră mine!" Şi *[306/2]* să apropiia tot nărodul cătră el. Şi vindecă jirtăvnicul Domnului cel săpat;

31. Şi

Ms. 4389, p. 338

să mă omoară."

15. Iar Ilie zise: „Viu — Domnul puterilor, înaintea căruia stau eu, că astăzi mă voiu arăta lui!"

16. Şi se duse Avdía înaintea lui Ahav şi-i spuse, iar Ahav mêrse întru întimpinarea lui Ilie.

17. De-acii deaca văzu Ahav pre Ilie, îi zise: „Dară tu eşti cela ce turburi pre Israil?"

18. Iar Ilie răspunse: „Ba eu nu turbur pre Israil, ce-l turburi tu şi casa tătîne-tău, că iată că aţi părăsit voi pre Domnul Dumnezeul vostru şi slujiţi lui Vaal.

19. Ce acum trimête să strîngă la mine pre tot Israilul în muntele Carmílului şi pre cei 450 de proroci de ruşine ai lui Vaal şi pre cei 400 de proroci de urîciune carii mănîncă den masa Iezavélii!"

20. Şi trimêse Ahav la tot Israilul şi aduse pre toţi prorocii în muntele Carmílului.

21. Iar Ilie aduse cuvînt cătră tot Israilul şi zise: „Pînă cînd veţi şchiopa spre amîndoaoă fluierile[359] voastre? De iaste Domnul Dumnezeu, voi umblaţi după dînsul, *[338/2]* iar de iaste Vaal, voi umblaţi după acela!" Iar nărodul nu răspunse nici un cuvînt lui Ilie.[360]

22. Şi zise Ilie cătră nărod: „Numai eu sîngur am rămas den prorocii Domnului, iar proroci ai lui Vaal sînt 450 de oameni.

23. Deci ne daţi 2 boi; şi vă alêgeţi voi unul dentr-înşii şi-l fărîmaţi şi-l puneţi pre lêmne, iar foc nu puneţi; şi eu voiu fărîma celalalt bou şi foc nu voiu pune.

24. De-acii să chiemaţi voi numele dumnezeilor voştri, şi eu voiu chiema numele Dumnezeului mieu; deci care Dumnezeu va[361] auzi şi va trimite foc, acela iaste Dumnezeu." Iar nărodul tot răspunse, zicînd:

25. [24.] „Bun cuvînt iaste acesta, aşa să fie!" [25.] Şi zise Ilie prorocilor lui Vaal: „Alêgeţi-vă 1 bou şi faceţi voi întîi, căci că sînteţi mulţi, şi chiemaţi numele dumnezeilor voştri; iar foc să nu puneţi!"[362]

26. Şi luară un bou şi făcură aşa şi chiemară numele lui Vaal de dimineaţa pînă amiiazăzi, zicînd: „Ascultă-ne, Vaále, ascultă-ne!" Iar glas nu fu, nici răspuns. Şi alerga împrejurul altariului care făcuse.

27. Iar deaca sosi amiiazăzi, iar Ilie Thezviteaninul îşi bătea joc de dînşii şi zise: „Strigaţi mai tare, că dară de nu-i va fi îndelête sau-şi va fi avînd ceva lucru sau va fi dormind, ce să se dăştêpte!"

28. [363]Iar ei striga tare şi se crăsta cu cuţite, după obicêiul lor, şi mulţi se bătea cu bice pînă le şipotiia sîngele.

29. De-acii deaca trecu amiiazăzi şi prorociră ei pînă la vrêmea să se ducă de la jîrtvă şi nu mai avură nici un glas sau răspuns,

30. Zise Ilie cătră tot nărodul: „Veniţi la mine!" Şi se apropié nărodul de dînsul. Şi întregí altariul Domnului, carele era săpat;

31. Şi

Versiunea modernă

Şi el mă va omorî."

15. Şi Ilie a zis: „Viu e Domnul puterilor, înaintea căruia am slujit, că astăzi mă voi arăta lui!"

16. Şi merse Abdiu în întîmpinarea lui Achaab şi-i spuse. Iar Achaab alergă şi merse în întîmpinarea lui Ilie.

17. Şi a fost aşa că, dacă-l văzu Achaab pe Ilie, îi zise Achaab lui Ilie: „Oare tu eşti cel care-l răzvrăteşte pe Israel?"

18. Şi Ilie a zis: „Nu eu îl răzvrătesc pe Israel, ci chiar tu şi casa tatălui tău, cînd l-aţi părăsit voi pe Domnul Dumnezeul vostru, iar tu ai umblat după baali.

19. Şi acum trimite să se adune la mine tot Israelul, pe muntele Carmel, şi cei patru sute cincizeci de proroci ai lui Baal şi cei patru sute cincizeci de proroci ai ruşinii şi cei patru sute de proroci ai desişurilor, cei care mănîncă la masa Iezabelei!"

20. Şi a trimis Achaab către tot Israelul şi i-a strîns pe toţi prorocii pe muntele Carmel.

21. Şi s-a apropiat Ilie de tot poporul şi le-a zis: „Pînă cînd veţi şchiopăta de amîndouă picioarele? Dacă Domnul este Dumnezeu, urmaţi-l, şi dacă acesta e Baal, urmaţi-l pe el!" Şi poporul nu i-a răspuns un cuvînt.

22. Şi a zis Ilie poporului: „Doar eu am rămas proroc al Domnului, iar prorocii lui Baal sînt patru sute cincizeci de bărbaţi şi prorocii desişurilor, patru sute.

23. Să ni se dea dară nouă doi boi; şi ei să-şi aleagă un bou pentru ei şi să-l taie în bucăţi şi să-l pună pe lemne, dar să nu pună foc deasupra; şi eu voi pregăti celălalt bou şi nu voi pune foc deasupra.

24. Şi să chemaţi numele dumnezeilor voştri, iar eu voi chema numele Domnului Dumnezeului meu; şi va fi aşa că dumnezeul care va răspunde cu foc, acesta e Dumnezeu." Şi tot poporul a răspuns şi a zis:

25. „Bun e cuvîntul pe care l-ai grăit!" Şi le-a zis Ilie prorocilor ruşinii: „Alegeţi-vă un viţel şi pregătiţi-l întîi voi, pentru că voi sînteţi mulţi, şi chemaţi numele dumnezeului vostru; şi foc să nu puneţi deasupra!"

26. Şi au luat viţelul şi l-au pregătit şi au chemat numele lui Baal de dimineaţă pînă la amiază, zicînd: „Ascultă-ne pe noi, Baale, ascultă-ne!" Dar n-a fost nici un glas şi n-a fost ascultare. Şi alergau împrejurul altarului pe care-l făcuseră.

27. Şi s-a făcut amiază, iar Ilie Thesbiteanul îi batjocori şi zise: „Chemaţi cu glas mare, pentru că este dumnezeu! Poate că stă de vorbă sau a mers deoparte la oarecare treburi sau poate doarme şi se va trezi."

28. Şi îl chemau cu glas mare şi se tăiau după obiceiul lor, cu junghere şi suliţe, pînă a ţîşnit sîngele pe ei.

29. Şi tot proroceau pînă a trecut amiaza şi s-a făcut vremea spre seară şi pînă la vremea înălţării jertfei, dar n-a fost nici un glas şi n-a fost ascultare. Şi grăi Ilie Thesbiteanul către prorocii urîciunilor, zicînd: „Daţi-vă într-o parte de acuma, şi voi face eu arderea-de-tot a mea!" Şi s-au dat deoparte şi au plecat.

30. Şi a zis Ilie către popor: „Apropiaţi-vă de mine!" Şi tot poporul s-a apropiat de el. Şi a dres Ilie altarul Domnului, care era dărîmat;

31. Şi

Biblia 1688, p. 260, col. 1

луѡ їлиѣ, бі, пѣ́три дѹ́пъ нѹмѣрѹ́л фе́лиурилѡ
лѹи їсраи́л, ѓчеки́п а́ѵгъни́т дми́нѹ́л кѣтрѣ е́ле
ѕ зикѫ́нд, їсраи́л вафѝ нѹмелетѣ́. Шѝ клъ
дѝ пѣ́триле ѓнѹмеле дмн̄ѹлуи жрътъ́вничь, шѝ
фъкѹ́ ма́ре ѓкъпѫ́нд до́ѡ мѣсу́ри де сѫмѫ́нцъ
ѓпрежѹрѹ́л жрътъ́вничѹлуи. Шѝ клъдѝ де
спикъту́риле пре жрътъ́вничѹ́л ка́ре а́ѵ фъкѹ́т,
шѝ а́ѵ здрѹ́мика́т а́рдере де тото́, шѝ а́ѵ пу́съ пре
сте деспикъту́ри, шѝ гръмъдѝ преste жрътъ
ничѹ́ шѝ зи́се. Лѹа́цими, д, чѹтъ́ре де а́пъ,
шѝ тѹ́рна́ц преste а́рдере де́тото́ шѝ преste де
спикъту́ри шѝ а́ѵ фъкѹ́т а́ѡа, шѝ зи́се ѓдо́ниць
шѝ ѓдо́нѣ, шѝ зи́се ѓтрени́ц шѝ ѓтрени́ѣ.
Шѝ мѣ́рсе а́па пре ѓпрежѹрѹ́л жрътъ́вничѹлуи,
шѝ ма́рѣ а́ѵ оумплѹ́тѹѡ де а́пъ. Прекѹмѣ́ра
врѣ́мѣ а́сѣ а́дѹче жрътва, шѝ вени їлиѣ про́рокъ
шѝ зи́се дмн̄е дмн̄ъзѹ́л луи а́враа́м шѝ а́л луи ісаа́
шѝ а́луи їсраи́ль, а́скѹлтъмѣ а́стъзи кѹ фѡ́к,
а́стъзи съкѹно́аскѣ то́т нарѹ́дѹ́л а́чѣ́ста кѣ́ѕ
е́щи дмн̄ѹ́л дмн̄зеѹ́л лѣ їсраи́л, шѝ е́ робѹ́л тъ́, шѝ
пентрѹ́ тине а́м фъкѹ́т лѹкрѹ́риле а́чѣ́стѣ.
Аскѹлтъмѣ дмне аскѹлтъмѣ кѹ́фо́ць, шѝ съ
коно́аскѣ нороду́л а́чѣ́ста кѣ тѹ́ е́щи дмн̄ѹ́л дмне
зеѹ шѝ тѹ́ а́и ѓто́рсе и́нима нороду́луи а́чѣ́ѕѹ́а
ѓнапо́и. Шѝ кѣ́ѕѹ фо́к де́ла дмн̄ѹ́л де́н че́рю
шѝ мѫ́нкѣ а́рдере чѣ де́тото́ шѝ деспикъту́ри
ле шѝ а́па чѣ де́н ма́ре, шѝ пѣ́триле шѝ лѹтѹ́л
а́ѵ лин̄ь фо́кѹ́л. Шѝ кѣ́ѕѹ то́т нороду́ шѝ
кѣ́ѕѹ преste фа́ца лор шѝ зи́серь, а́деврѣ́т дѡ́
нѹ́л а́сте а́чѣ́ста дмн̄зеѹ́ дмн̄ѹ́л а́чѣ́ста а́сте
дмн̄зеѹ́. Шѝ зи́се їлиѣ кѣтрѣ нороду́, прїндец
препро́рочїи луи балу́ нїчи оу́нѹ́л съ нъ́ скапе де
тръ́нщїи, щїи прїнсърь прее́и шїи погоа́рь пре
е́и їлиѣ ла пъра́ѵл кисо́нь, шїи жѹ́нгѣ пре дмн̄
щїи а́коло. Шѝ зи́се їлиѣ луи а́ха́ѵь сѹ́ете шѝ
мънѫ́нкь шѝ е́ѣ, кѣчи гла́сѹ́л пичоарелор плоеи!
Шѝ сѹ́сѹ а́ха́ѵ съ мънѫ́нче шѝ съ е́ѣ шѝ їлиѣ
съсѹ́ ла карми́л, шѝ съ плекъ пре пъмѫ́нт
шиш пу́се сѡбра́зѹ́л луи ѓтръ́ мн̄ѫ́локѹ́л ценѹ́
кнлор луи. Шѝ зи́се копила́шѹ́л луи
сѹ́ете шѝ ка́ѵть ла ка́л̄ь мъ́рїи, шѝ съсѹ́
шѝ кѣ́ѵть копила́шѹ́л, шѝ зи́се нѫ́ а́сте
немѝка, шѝ зи́се їлиѣ шѝ тѹ́те ѓто́а́рче де
ша́пте о́рї шѝ съ ѓто́а́рсе копила́шѹ́л де, ѕ,
о́рї. Шѝ фѫ́ ѓна ша́пте шѝ тъ́ть но́рмѝк
кѡѵъ́рмъ де о́м скоцѫ́нд а́пъ де́н ма́ре шѝ зи
се сѹ́ете шѝ зи́ луи а́ха́ѵ ѓтѹ́гъци, ка́рѹ́л шѝ
те́ погоа́рь съ нѹ́ѵте а́пѹ́че пре тине пло́а.
Шѝ съ фъкѹ́ пъ́ть а́ѵїи шѝ пъ́ть колѣ, шѝ че́
рѹ́л съ ѓтѹ́нек кѹ́ но́рь, шѝ кѹ ва́нт шѝ съ фъ
кѹ́ пло́аѕ ма́ре шѝ пл̄а́нцѹ́ шѝ мерцѹ́ а́ха́ѵ пъ́ть
ла їсраи́л. Шѝ мѫ́на дмн̄ѹ́луи сау фъкѹ́т
пре їлиѣ шїи стръ́нсе мн̄ѫ́локѹ́л луи шѝ а́лерга
ѓнаи́нтѣ луи а́ха́ѵ пъ́ть ла їсраи́ль.

К А П Т θ І.

И повести а́ха́ѵ кѣтрѣ ѣзаве́л мѹ́ѥрѣ
луи то́ле кѫ́те ѵ́ѵ фъкѹ́т їлиѣ шѝ кѹ
ѵ́ѵ оучи́с пре проро́чи кѹ савїа. Шѝ
тримисе ѣзаве́л кѣтрѣ їлиѣ шѝ зи́се лу

luo[24] Ilíe 12 pietri, după numărul fêliurilor Iui Israíl, în ce chip au grăit Domnul către el, zicînd: „Israíl va fi numele tău!”

32. Şi clădi pietrile în numele Domnului jîrtăvnic şi făcu mare, încăpînd doao măsuri de sămînţă împrejurul jîrtăvnicului;

33. Şi clădi despicăturile pre jîrtăvnicul care au făcut şi au zdrumicat ardere de tot şi au pus preste despicături şi grămădi preste jîrtăvnic şi zise:

34. „Luaţi-mi 4 ciuture de apă şi turnaţi preste arderea de tot şi preste despicături!” Şi au făcut aşa. Şi zise: „Îndoiţi!” Şi îndoiră. Şi zise: „Întreiţi!” Şi întreiră.

35. Şi mêrse apa pre împrejurul jîrtăvnicului şi marea au umplutu-o de apă.

36. Precum era vrêmea a să aduce jîrtva, şi veni Ilíe prorocul şi zise: „Doamne, Dumnezăul lui Avraám şi al lui Isaac şi a lui Israíl, ascultă-mă astăzi cu foc, astăzi să cunoască tot norodul acesta că tu eşti Domnul, Dumnezeul lui Israíl, şi eu — robul tău, şi pentru tine am făcut lucrurile acêstea!

37. Ascultă-mă, Doamne, ascultă-mă cu foc şi să conoască norodul acesta că tu eşti Domnul Dumnezău şi tu ai întors inima norodului acestuia înapoi!”

38. Şi căzu foc de la Domnul den ceriu şi mîncă arderea cea de tot, şi despicăturile şi apa cea den mare şi pietrile şi lutul au lins focul.

39. Şi văzu tot norodul şi căzu preste faţa lor şi ziseră: „Adevărat Domnul iaste acesta Dumnezeu! Domnul acesta iaste Dumnezău!”

40. Şi zise Ilíe către norod: „Prindeţi pre prorocii lui Vaal, nici unul să nu scape dentr-înşii!” Şi-i prinsără pre ei şi-i pogoară pre ei Ilíe la pîrîul Chisón şi-i junghé pre dînşii acoló.

41. Şi zise Ilíe lui Aháv: „Suie-te şi mănîncă şi bea, căci glasul picioarelor plóiei!”

42. Şi să sui Aháv să mănînce şi să bea. Şi Ilíe să sui la Carmíl şi să plecă pre pămînt şi-şi puse obrazul lui întru mijlocul genuchilor lui

43. Şi zise copilaşului lui: „Suie-te şi caută la calea mării!” Şi să sui şi căută copilaşul şi zise: „Nu iaste nemica!” Şi zise Ilíe: „Şi tu te întoarce de şapte ori!” Şi să întoarse copilaşul de 7 ori.

44. Şi fu în a şaptea şi, iată, nor mic, ca o urmă de om, scoţînd apă den mare. Şi zise: „Suie-te şi zi lui Ahaáv: «Înjugă-ţi carul şi te pogoară, să nu te apuce pre tine ploaia!»”

45. Şi să făcu pînă acii şi pînă colea, şi ceriul să întunecă cu nori şi cu vînt şi să făcu ploaie mare. Şi plîngea şi mergea Ahaáv pînă la Israíl.

46. Şi mîna Domnului s-au făcut pre Ilíe şi-i strînse mijlocul lui; şi alerga înaintea lui Ahaáv, pînă la Israíl.

Cap 19

1. Şi povesti Ahaáv către Iezavél, muiêrea lui, toate cîte au făcut Ilíe şi cum au ucis pre proroci cu sabiia.

2. Şi trimise Iezavél către Ilíe şi zise: „Tu /

Ms. 45, p. 306-307

luă Ilíe 12 pietri, după numărul fêliurilor Israil, în ce chip au grăit Domnul cătră el, dzicînd[353]: „Israil va fi numele tău!"

32. Şi clădi pietrile în numele Domnului jirtăvnic şi făcu maare încăpîndu doao măsuri de sămînţă împregiurul jirtăvnicului;

33. Şi clădi dăspicăturile pre jirtăvnicul carele au făcut şi au zdrumicat arderea de tot şi au pus preste dăspicături şi clădi preste jirtăvnic şi dzise:

34. [33.] „Luaţi-mi 4 ciuturi de apă şi turnaţi preste arderea de tot şi preste despicături!" Şi au făcut aşa. [34.] Şi dzise: „Îndoiţi[354]!" Şi îndoiră. Şi dzise: „Întreiţi!" Şi întreiră.

35. [355]Şi mêrse apa prenpregiurul[356] jirtăvnicului şi maarea au împlutu-o de apă.

36. [35.] Daca sosi vrêmea a să aduce jirtva, şi veni Ilíe prorocul. [36.] ⌊[357]Şi strigă Ilíe la cer⌋[358] şi dzise: „Doamne, Dumnedzăul lui Avraam şi lui Isaac şi lui Israil,⌊ascultă-mă, Doamne,⌋[359]⌊ascultă-mă astădzi cu foc,⌋ astădzi ⌊şi⌋[360] să cunoască tot nărodul acesta că tu eşti Domnul, Dumnedzăul lui Israil, şi eu — robul tău, şi pentru tine am făcut lucrurile acêstea!

37. Ascultă-mă, Doamne, ascultă-mă cu foc şi cunoască nărodul acesta că tu eşti Domnul Dumnedzău şi tu ai întorsu inima nărodului acestuia înapoi!"

38. Şi căzdu foc de la Domnul den cer şi mîncă arderea cea de tot, şi dăspicăturile şi apa cea den maare şi pietrile şi lutul l-au linsu focul.

39. Şi vădzu tot nărodul şi căzdu preste faţa lor şi dziseră: „Adevărat Domnu acesta iaste Dumnedzău! Domnul acesta iaste Dumnedzău!"

40. Şi dzise Ilíe cătră nărod: „Prindeţi prorocii lui Vaal, nici unul să nu scape dentru ei!" Şi-i prinse pre ei şi-i pogoară pre ei Ilíe la pîrîul Chison şi-i junghé pre înşii acoló.

41. Şi dzise Ilíe lui Aháav: „Suie-te şi mănîncă şi bea, căci glasul picioarelor ploii!"

42. Şi să sui Áhav să mănince şi să bea. Şi Ilíe să sui la Carmil şi să plecă pre pămîntu şi-şi puse obrazul lui întru mijlocul genunchilor lui

43. Şi dzise copilaşului lui: „Suie-te şi caută calea mării!" Şi să sui şi căută copilaşul şi dzise: „Nu iaste nimic!" Şi dzise Ilíe: „Şi tu te întoarce de şapte ori!" [44.] Şi să întoarse copilaşul de şapte ori.

44. Şi fu în a şaptea şi, iată, nor mic, *[307/1]* ca o urmă de om, scoţînd apă den maare. Şi dzise: „Sui-te şi dzi lui Áhaav: «Înjugă[361] carul şi te pogoară, să nu te apuce pre tine ploaia!»"

45.[362] Şi să făcu pînă acii[363] şi pînă coleá[364], şi ceriul să întunecă cu nori şi vîntu şi să făcu ploaie mare. Şi plîngea şi mergea Aháav pînă la Iezráel.

46. Şi mîna Domnului s-au făcut pre Ilíe şi-i strînse mijlocul lui; şi alerga înaintea lui Ahaav, pînă la Iezráel.

Cap 19

1. Şi povesti ii Iezável, muiêrii lui, toate cîte au făcut Ilíe şi cum au ucis pre proroci cu sabie.

2. Şi trimise[365] cătră Ilíe şi dzise: ⌊„Tu

Ms. 4389, p. 338-339

luoă 12 pietri, pre numărul a 12 seminţii a lui Israil, după cumu-i grăise Domnul, zicînd [364]că: „Israil va fi numele tău!"

32. Şi clădi altar în numele Domnului şi întregí altariul Domnului cel răsipit şi săpat şi făcu mare în carea încăpea[365] 2 măsuri de sămînţă, împrejurul altariului;[366]

33. Şi grămădi lêmne pre altariul care făcu şi sfărîmă arderea de tot şi puse pre lêmne [34.] şi zise Ilie:

34. „Umpleţi 4 vase de apă şi turnaţi pre arderea de tot şi pre lêmne!" Şi făcură aşa. Şi zise: „Faceţi şi a doáoară aşa!" Şi făcură. „Faceţi şi a treia oară!" Şi făcură şi a treia oară aşijderea.

35. Şi cura apa împrejurul *[339/1]* altariului şi se umplú marea de apă.

36. Şi deaca veni vrêmea să facă arderea de tot, [367]strigă Ilie prorocul şi zise: „Doamne, Dumnezeul lui Avraam şi al lui Isaac şi al lui Iácov, ascultă-mă, Doamne, astăzi, ascultă-mă şi aratá astăzi că tu eşti Dumnezeul lui Israil şi eu sînt robul tău şi prespre porunca ta am făcut acêste cuvinte toate.

37. Ascultă-mă, Doamne, ascultă-mă cu foc, ca să cunoască tot nărodul acesta că tu însuţi eşti Domnul Dumnezeul lui Israil şi tu ai întors iarăşi inima lor!"

38. [368]Şi căzu foc den cer de la Domnul şi mîncă toată arderea, şi apa carea era în mare toată o linse focul.

39. Iar nărodul deaca văzu aşa, căzură toţi jos pre fêţele lor şi ziseră: „Cu adevărat Domnul iaste Dumnezeu!"

40. [369]Iar Ilie zise cătră nărod: „Apucaţi prorocii lui Vaal, să nu se ascunză niciunul dentr-înşii!" Şi-i apucară şi-i duse Ilie la pîrîul lui Chis şi-i junghié acoló.

41. Şi zise Ilie lui Ahav: „Suie-te de mănîncă şi bea, că iaste glas de ploaie mare!"

42. Şi se sui Ahav să mănînce şi să bea, iar Ilie se sui în Carmil şi se plecă pre pămînt şi-şi puse faţa între genuchie

43. Şi zise slugii sale: „Suie-te şi caută pre calea despre mare!" Şi se sui sluga şi căută şi zise: „Nu iaste nimic!" Ilie iar zise: „Întoarce-te de 7 ori!"

44. Şi cînd se întoarse a şaptea oară, iată, un norişor mititel cît o urmă de om scotea apă den mare. Şi-i zise Ilie: „Suie-te şi zi lui Ahav: «Înhamă-ţi la căruţă şi te pogoară, să nu te împresoare ploaia!»"

45. Şi fiind pînă ici şi pînă coleá, se întunecă ceriul de nori şi de vînt şi fu ploaie grea. Iar Ahav, plîngînd, mêrse în Israil.

46. Şi fu mîna Domnului preste Ilie şi-şi strînse mijlocul; şi alergă înaintea lui Ahav pînă în Israil.

Cap 19

1. Şi spuse Ahav Iezavelii, muierii lui, toate cîte au făcut Ilie şi cum au ucis pre toţi prorocii cu sabiia.[370]

2. Iar Iezavel trimêse sol la Ilie şi zise: „Tu

Versiunea modernă

a luat Ilie douăsprezece pietre, după numărul seminţiilor lui Israil, aşa cum grăise Domnul către el, zicînd: „Israel va fi numele tău!"

32. Şi a clădit pietrele în numele Domnului [ca] altar şi a făcut mare în jurul altarului, cît ar încăpea două măsuri de sămînţă;

33. Şi a aşezat lemne despicate pe altarul pe care-l făcuse şi a zdrumicat arderea-de-tot şi a pus-o peste lemne şi le-a aşezat pe altar şi a zis:

34. „Aduceţi-mi patru ciuturi cu apă şi vărsaţi-le peste arderea-de-tot şi peste lemne!" Şi aşa au făcut. Şi a zis: „Şi a doua oară!" Şi au făcut şi a doua oară. Şi a zis: „Şi a treia oară!" Şi au făcut şi a treia oară.

35. Şi a mers apa împrejurul altarului şi a umplut marea cu apă.

36. Cum era vremea aducerii jertfei, prorocul Ilie s-a apropiat şi a zis: „Doamne, Dumnezeul lui Avraam, şi al lui Isaac şi al lui Israel, ascultă-mă astăzi şi [slobozi] foc ca să cunoască astăzi tot poporul acesta că tu eşti Domnul, Dumnezeul lui Israel, şi că eu sînt robul tău şi că pentru tine am făcut lucrurile acestea!

37. Ascultă-mă, Doamne, ascultă-mă cu foc, şi să cunoască poporul acesta că tu eşti Domnul Dumnezeu şi că tu ai întors înapoi inima acestui popor!"

38. Şi a căzut foc de la Domnul din cer şi a mistuit arderea-de-tot şi lemnele şi apa din mare, iar pietrele şi lutul le-a lins focul.

39. Şi tot poporul a văzut şi au căzut cu faţa la pămînt şi au zis: „Într-adevăr, Domnul acesta este Dumnezeu! Domnul acesta este Dumnezeu!"

40. Şi a zis Ilie către popor: „Prindeţi-i pe prorocii lui Baal, nici unul dintre ei să nu scape!" Şi i-au prins, iar Ilie i-a coborît la pîrîul Chison şi i-a înjunghiat pe ei acolo.

41. Şi zise Ilie lui Achaab: „Suie-te, mănîncă şi bea, pentru că vine un vuiet de ploaie!"

42. Şi Achaab s-a suit să mănînce şi să bea, iar Ilie s-a suit pe Carmel şi s-a plecat la pămînt şi şi-a pus faţa între genunchii săi

43. Şi i-a zis slujitorului său: „Suie-te şi caută înspre mare!" Şi s-a suit slujitorul şi s-a uitat şi a zis: „Nu este nimic!" Şi Ilie i-a zis: „Întoarce-te şi tu de şapte ori!" Şi s-a întors slujitorul de şapte ori.

44. Şi fu în a şaptea oară, iată, un nor mic, ca o urmă de om, ridicînd apă din mare. Şi Ilie a zis: „Suie-te şi zi-i lui Achaab: «Înjugă-ţi carul şi coboară, ca să nu te apuce ploaia!»"

45. Şi între timp cerul s-a întunecat cu nori şi cu vînt şi s-a pornit ploaie mare. Şi Achaab plîngea şi mergea spre Iezrael.

46. Şi mîna Domnului era asupra lui Ilie şi el şi-a încins mijlocul şi a alergat înaintea lui Achaab, pînă la Iezrael.

Capitolul al 19-lea

1. Şi i-a povestit Achaab Iezabelei, femeia lui, toate cîte făcuse Ilie şi cum îi ucisese pe proroci cu sabia.

2. Şi trimise Iezabel către Ilie, zicînd: „Tu

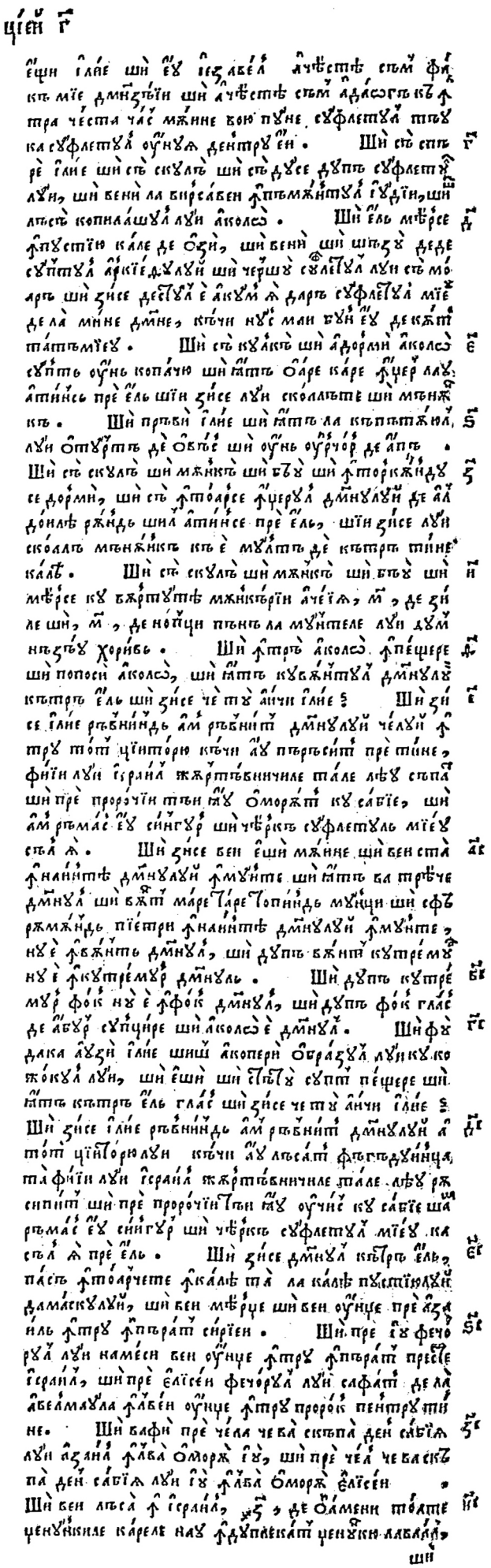

Biblia 1688, p. 260, col. 2

eşti Ilíe şi eu Iezavél. Acêstea să-mi facă mie dumnezăii şi acêstea să-mi adaogă, că într-acesta ceas, mîine, voiu pune sufletul tău ca sufletul unuia dentru ei!"

3. Şi să spăré Ilíe şi să sculă şi să duse după sufletul lui şi veni la Virsávei, în pămîntul Iúdii, şi-şi lăsă copilaşul lui acoló.

4. Şi el mêrse în pustiiu cale de o zi şi veni şi şăzu dedesuptul archiéthului şi cerşu sufletul lui să moară şi zise: „Destul e acum! Ia dară sufletul mieu de la mine, Doamne, căci nu-s mai bun eu decît tată-mieu!"

5. Şi să culcă şi adormi acoló supt un copaciu şi, iată, oarecare înger l-au atins pre el şi-i zise lui: „Scoală-te şi mănîncă!"

6. Şi prăvi Ilíe şi, iată, la căpătîiul lui, o turtă de ovăs şi un urcior de apă.

7. Şi să sculă şi mîncă şi bău şi, întorcîndu-se, dormi. Şi să întoarse îngerul Domnului de al doilea rînd şi-l atinse pre el şi-i zise lui: „Scoală, mănîncă, că e multă de cătră tine calea!"

8. Şi să sculă şi mîncă şi bău şi mêrse cu vîrtutea mîncării aceiia 40 de zile şi 40 de nopţi pînă la muntele lui Dumnăzău, Horív;

9. Şi întră acoló în peştere şi poposi acoló. Şi iată, cuvîntul Domnului cătră el şi zise: „Ce tu aici, Ilíe?"

10. Şi zise Ilíe: „Rîvnind am rîvnit Domnului celui întrutotţiitoriu, căci au părăsit pre tine fiii lui Israíl, jîrtăvnicile tale le-au săpat şi pre prorocii tăi i-au omorît cu sabie; şi am rămas eu singur şi cearcă sufletul mieu să-l ia."

11. Şi zise: „Vei ieşi mîine şi vei sta înaintea Domnului în munte. Şi iată, va trêce Domnul şi vînt mare tare topind munţi şi sfărîmînd pietri înaintea Domnului în munte, nu e în vînt Domnul; şi, după vînt, cutremur, nu e în cutremur Domnul.

12. Şi, după cutremur, foc, nu e în foc Domnul; şi, după foc, glas de abur supţire, şi acoló e Domnul."

13. Şi fu daca auzi Ilíe, şi-şi acoperi obrazul lui cu cojocul lui şi ieşi şi stătu supt peştere; şi iată cătră el glas şi zise: „Ce tu aici, Ilíe?"

14. Şi zise Ilíe: „Rîvnind am rîvnit Domnului atotţiitoriului, căci au lăsat făgăduinţa ta fiii lui Israíl, jîrtăvnicile tale le-au rîsipit şi pre prorocii tăi i-au ucis cu sabie; ş-am rămas eu singur şi cearcă sufletul mieu ca să-l ia pre el."

15. Şi zise Domnul cătră el: „Pasă, întoarce-te în calea ta, la calea pustiiului Damáscului, şi vei mêrge şi vei unge pre Azaíl întru împărat Síriei.

16. Şi pre Iú, feciorul lui Namési, vei unge întru împărat preste Israíl; şi pre Eliséi, feciorul lui Safát de la Avelmaúla, îl vei unge întru proroc pentru tine;

17. Şi va fi: pre cela ce va scăpa den sabiia lui Azaíl îl va omorî Iú, şi pre cel ce va scăpa den sabiia lui Iú îl va omorî Eliséi.

18. Şi vei lăsa în Israíl 7000 de oameni, toate genunchile carele n-au înduplecat genunchiu la Vaál //

Ms. 45, p. 307

eşti Ilíe şi eu Iezavel.⌋ Acêstea ca să facă mie dumnedzăii şi acêstea să-mi adaogă, că în acesta ceas, mîine, voi pune sufletul tău ca sufletul unuia dentru ei!"

3. Şi să spărie Ilíe şi să sculă şi să duse după sufletul lui şi vine la Virsavié, în[366] pămîntul Iúdei, şi-şi lăsă copilaşul lui acoló.

4. Şi el mêrse în pustiiu cale de o dzi şi veni şi şedzu dedesuptul rathmen şi cerşu sufletul lui să moară şi dzise: „Destulu-i acum! Ia dară sufletul mieu de la mine, Doamne, căci nu-s mai bun eu decît tată-mieu!"

5. Şi să culcă şi adormi acoló suptu copaci şi, iată, oarecarele înger l-au atinsu pre el şi-i dzise lui: „Scoală-te şi mănîncă!"

6. Şi privi Ilíe şi, iată, la căpătiiul lui, o turtă de ovăs şi un urcior de apă.

7. [6.] Şi să sculă şi mîncă şi bău şi, întorcîndu-să, dormi. [7.] Şi să întoarse îngerul Domnului de al doilea[367] rînd şi-l atinse pre el şi-i dzise lui: „Scoală-te şi mănîncă, că multă-i de cătră tine calea!"

8. Şi să sculă şi mîncă şi bău şi mêrse cu vîrtutea mîncării aceea 40 de dzile şi 40 de nopţi pînă la muntele lui Dumnedzău, Horiv;

9. Şi întră acoló în peştere şi poposi acoló. Şi, iată, cuvîntul Domnului cătră el şi dzise: „Ce tu aicea, Ilíe?"

10. [368]Şi dzise Ilíe: „Rîvnind am rîvnit Domnului celui întrutotţiitor, căci au părăsit pre tine fiii lui Israil, jirtăvnicile tale le-au săpat şi pre prorocii tăi i-au omorît cu sabie; şi am rămas eu prea sîngur şi cearcă sufletul mieu să-l ia pre el."

11. Şi dzise: „Vei ieşi mîine şi vei sta înaintea Domnului în munte. Şi iată, va trêce Domnul şi vînt mare, tare topindu munţi şi sfărîmînd[369] pietri înaintea Domnului⌊în munte⌋, nu-i întru vînt Domnul; şi după vînt, cutremur, nu-i întru cutremur Domnul.

12. Şi, după cutremur, foc, nu-i întru foc Domnul; şi, după foc, glas a abur supţiire, şi acolo-i Domnul."

13. Şi fu dacă audzi Ilíe, şi-şi aco- *[307/2]* peri obrazul lui cu cojocul lui şi ieşi şi stătu suptu peştere; şi iată cătră el glas şi dzise: „Ce tu aicea, Ilíe?"

14. Şi dzise Iliú: „Rîvnind am rîvnit Domnului întrutotţiitoriului, căci au lăsat făgăduinţa ta fiii lui Israil, jirtăvnicile tale le-au răsîpit şi pre prorocii tăi i-au ucis cu sabie; şi am rămas eu prea sîngur şi cearcă sufletul mieu să-l ia pre el."

15. Şi dzise Domnul cătră el: „Pasă, întoarce-te la calea ta ⌊şi vei veni⌋[370] la calea pustiiului Damascului ⌊şi vei veni⌋[371] şi vei avea şi vei unge pre Azail întru împărat Siríei;

16. Şi pre Iú, ficiorul lui Namesí, vei unge întru împărat preste Israil; şi pre Iesé, ficiorul lui Safat de la Avelmaulá, îl vei unge întru proroc pentru tine.

17. [372]Şi va fi: cel ce va scăpa dentru sabia Azail va omorî Iiú, şi pre cel ce va scăpa dentru sabia Iiú va omorî Elisée.

18. [373]Şi vei lăsa întru Israil 7000 de oameni, toate genuchele carele n-au plecat genunchiu[374] la Váal

Ms. 4389, p. 339-340

eşti Ilie, iar eu sînt Iezavel. Aşa să facă mie dumnezeii şi aşa să-mi dea, numai de nu voiu pune dimineaţă, într-acesta ceas, sufletul tău ca sufletul unuia dentr-aceia!"

3. Iar Ilie se spăré şi, sculîndu-se, fugi pentru sufletul său şi se duse în ţara Iúdei, în Virsáviia, şi-şi lăsă acoló sluga.

4. [371]Şi *[339/2]* se duse sîngur în pustie, cale de o zi; şi, mergînd, şăzu supt un brad şi-şi cerşu sufletului său moarte şi zise: „Ajunge-mi, Doamne! Ce de-acum ia sufletul mieu de la mine, că nu sînt eu mai bun decît părinţii miei!"

5. Şi adormi acoleá, la umbra bradului, iar îngerul Domnului se atinse de dînsul şi-i zise: „Scoală de mănîncă!"

6. [372]Iar Ilie se dăşteptă şi căută şi văzu la căpătîiu-şi o turtă de ovăs şi un urcior de apă.

7. [6.] Şi sculîndu-se, mîncă şi bău şi iar adormi.[373] [7.] Iar îngerul Domnului se întoarse a doaoară şi-i zise: „Scoală de mănîncă, că ai cale dăparte.

8. Şi sculîndu-se, mîncă şi bău şi umblă cu tăriia acei pîini şi acei ape 40 de zile şi 40 de nopţi, pînă ajunse la muntele Domnului, la Horiv;

9. Şi deaca ajunse acoló, întră într-o peşteră şi odihni acoló. Iar îngerul Domnului mêrse la dînsul şi-i zise: „Ce faci aici, Ilie?"

10. Iar Ilie zise: [374]„Cu rîvnă am rîvnit după Domnul Dumnezeu atotţiitoriul, că te-au năpustit feciorii lui Israil şi altarele tale le-au răsipit şi pre prorocii tăi i-au ucis; şi am rămas numai eu sîngur, ce acum caută să ucigă şi sufletul mieu."

11. Şi-i zise: „Dimineaţă să ieşi să stai înaintea Domnului, că iată, va trêce Domnul şi duh[375] mare şi tare, care va topi munţii şi va sfărîma pietrile înaintea Domnului, iar Domnul nu va fi în duh; şi, după duh, cutremur, şi nu va fi Domnul în cutremur;[376]

12. Şi, după cutremur, foc, şi nu va fi Domnul în foc; şi, după foc, glas de lumină supţire, şi acoló va fi Domnul."

13. De-acii deaca auzi Ilie, îşi acoperi faţa cu cojocul său şi, mergînd, stătu înaintea peşterii; şi iată, fu glas cătră dînsul, zicîndu-i: „Ce faci tu, Ilie, aici?"

14. [13.] Iar el răspunse: [14.] [377]„Rîvnind am rîvnit după Domnul atotţiitoriul, [378]că feciorii lui Israil au părăsit făgăduinţa ta şi altarele tale le-au răsipit şi pre prorocii tăi i-au ucis cu sabie; numai ce am rămas eu sîngur şi caută să ia şi sufletul mieu."

15. Iar Domnul zise cătră dînsul: „Întoarce-te şi pasă pre calea ta şi să ieşi pre calea pustiei Damascului şi să ungi pre Azail să fie împărat Síriei;

16. Şi pre Iúe, feciorul lui Amasii, să-l ungi să fie împărat în Israil; şi pre Ielisei, feciorul lui Asafat den Velimaul, să-l ungi să fie proroc în urma ta.[379]

17. [380]Şi va fi: cine[381] va scăpa de sabiia *[340/1]* lui Azail îl va ucide Iúe, şi cine va scăpa de sabiia lui Iúe îl va ucide Ieliséi.

18. [382]Şi voiu feri mie în Israil 7000 de oameni ale cărora[383] genuche nu se-au închinat lui Vaal

Versiunea modernă

eşti Ilie, şi eu sînt Iezabel. Acestea să-mi facă mie dumnezeii, şi acestea să-mi adauge, că mîine, pe vremea aceasta, voi face şi eu cu sufletul tău cum [ai făcut tu cu] sufletul fiecăruia dintre ei!"

3. Şi s-a speriat Ilie şi s-a sculat şi a plecat, ca să-şi scape sufletul său; şi a venit la Bersabea, în pământul Iudei, şi l-a lăsat acolo pe slujitorul său.

4. Iar el a mers în pustiu cale de o zi şi s-a dus şi s-a aşezat sub un ienupăr şi cerea moartea sufletului său; şi a zis: „Destul mi-e de acum! Ia-mi dară sufletul, Doamne, pentru că nu sînt eu mai bun decît părinţii mei!"

5. Şi s-a culcat şi a adormit acolo sub copac şi, iată, un înger l-a atins şi i-a zis: „Scoală-te de mănîncă!"

6. Şi s-a uitat Ilie şi, iată, la capul său, o turtă de ovăz şi un urcior cu apă.

7. Şi s-a sculat de a mîncat şi a băut şi s-a culcat din nou. Şi s-a întors îngerul Domnului şi a doua oară şi l-a atins şi i-a zis: „Scoală-te de mănîncă, fiindcă multă ţi-e ţie calea!"

8. Şi s-a sculat şi a mîncat şi a băut şi, cu puterea mîncării aceleia, a mers patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi pînă la muntele lui Dumnezeu, Choreb;

9. Şi acolo a intrat într-o peşteră şi a poposit acolo. Şi, iată, cuvîntul Domnului a fost către el şi i-a zis: „Ce-i cu tine aici, Ilie?"

10. Şi Ilie a zis: „Cu rîvnă am rîvnit către Domnul cel atoateţiitor, pentru că fiii lui Israel te-au părăsit, altarele tale le-au dărîmat şi pe prorocii tăi i-au ucis cu sabie; şi am rămas eu singur şi caută să-mi ia sufletul."

11. Şi i-a zis lui [Domnul]: „Ieşi mîine şi stai pe munte înaintea Domnului. Şi, iată, va trece Domnul şi un vînt mare şi puternic, care va despica munţii şi va sfărîma stîncile înaintea Domnului în munte, dar Domnul nu e în vînt; şi, după vînt, cutremur, dar nu e în cutremur Domnul.

12. Şi, după cutremur, foc, dar nu e în foc Domnul; şi, după foc, un glas de abur subţire, şi acolo e Domnul."

13. Şi a fost aşa că, dacă a auzit Ilie, şi-a acoperit faţa lui cu cojocul său şi a ieşit şi a stat sub peşteră; şi iată un glas către el, zicînd: „Ce-i cu tine aici, Ilie?"

14. Şi Ilie a zis: „Cu rîvnă am rîvnit către Domnul cel atoateţiitor, pentru că fiii lui Israel au părăsit legămîntul tău, altarele tale le-au dărîmat şi pe prorocii tăi i-au ucis cu sabie; şi am rămas eu singur şi caută să-mi ia sufletul."

15. Şi zise Domnul către el: „Du-te, întoarce-te pe drumul tău, pe calea pustiului Damascului, şi vei merge şi îl vei unge pe Azael împărat peste Siria;

16. Şi pe Ieu, fiul lui Namessi, îl vei unge împărat peste Israel; şi pe Elisei, fiul lui Saphat, din Abelmaula, îl vei unge proroc în locul tău.

17. Şi va fi aşa: pe cel care va scăpa de sabia lui Azael îl va ucide Ieu, şi pe cel care va scăpa de sabia lui Ieu îl va ucide Elisei.

18. Şi vei lăsa în Israel şapte mii de oameni, toţi genunchii care nu s-au plecat înaintea lui Baal

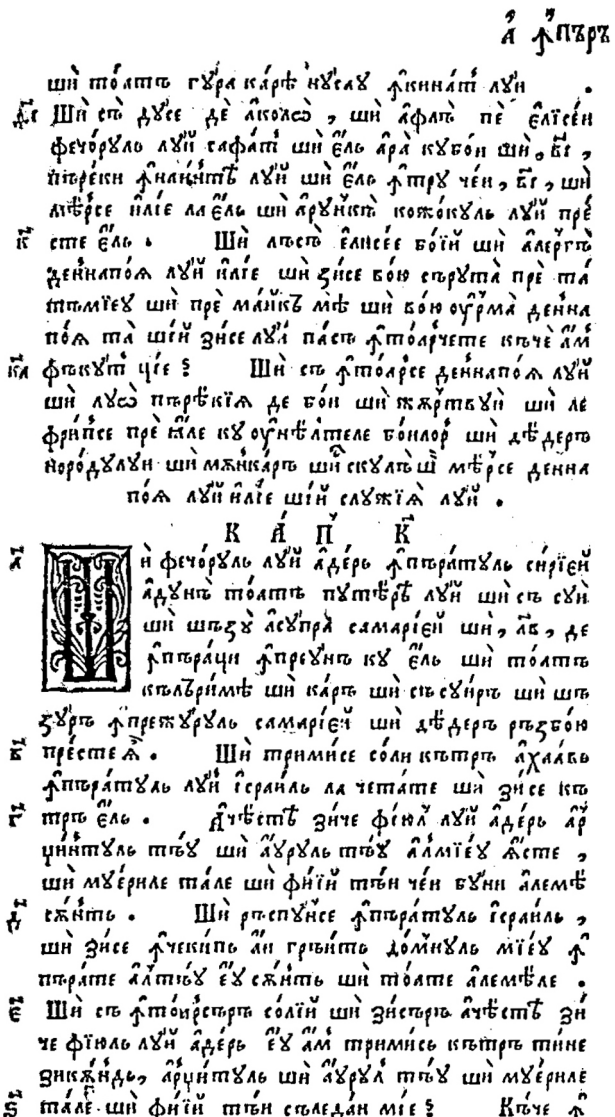

Biblia 1688, p. 261, col. 1

şi toată gura carea nu s-au închinat lui.”

19. Şi să duse de acoló şi află pe Eliséi, feciorul lui Safát, şi el ara cu boi; şi 12 părechi înaintea lui şi el întru cei 12. Şi mêrse Ilíe la el şi aruncă cojocul lui preste el.

20. Şi lăsă Elisée boii şi alergă denapoia lui Ilíe şi zise: „Voiu săruta pre tată-mieu şi pre maică-mea şi voiu urma denapoia ta.” Şi-i zise lui: „Pasă, întoarce-te, căce am făcut ţie!”

21. Şi să întoarse denapoia lui şi luo părêchiia de boi şi jîrtvui şi le fripse pre iale cu unêltele boilor şi dêderă norodului şi mîncară; şi să sculă şi mêrse denapoia lui Ilíe şi-i slujiia lui.

Cap 20

1. Şi feciorul lui Adér, împăratul Síriei, adună toată putêrea lui şi să sui şi şăzu asupra Samaríei; şi 32 de împăraţi — împreună cu el şi toată călărimea şi cară; şi să suiră şi şăzură împrejurul Samaríei şi dêderă războiu preste ea.

2. Şi trimise soli către Ahaáv, împăratul lui Israíl, la cetate şi zise către el:

3. „Acêstea zice fiiul lui Adér: «Argintul tău şi aurul tău al mieu iaste, şi muierile tale şi fiii tăi cei buni ale mêle[25] sînt.»”

4. Şi răspunse împăratul Israíl şi zise: „În ce chip ai grăit, domnul mieu împărate, al tău eu sînt şi toate ale mêle.”

5. Şi să întoarsără solii şi zisără: „Acêstea zice fiiul lui Adér: «Eu am trimis către tine, zicînd: ‘Argintul şi aurul tău şi muierile tale şi fiii tăi să le dai mie!

6. Căce într-acesta ceas, mîine, voiu trimite pre slugile mêle către tine şi vor cerca casa ta şi casele slugilor tale; şi va fi toate pohtele ochilor lor preste carele vor pune mînile lor şi vor lua.’»”

7. Şi chemă împăratul lui Israíl pre toţi bătrînii pămîntului şi zise: „Cunoaşteţi dară şi vedeţi că răutate acesta cearcă, căce au trimis către mine pentru muierile mêle şi pentru fiii miei şi pentru fêtele mêle, argintul mieu şi aurul, n-aş opri de la dînsul!”

8. Şi zisără lui cei bătrîni şi tot norodul: „Să nu-l asculţi şi să nu vei!”

9. Şi zise solilor fiiului lui Adér: „Ziceţi către domnul vostru: «Toate cîte ai trimis către robul tău dentîi voiu face, iară cuvîntul acesta nu voiu putea să-l facu.»” Şi să scularã oamenii şi-i întoarsără lui cuvînt.

10. Şi mai trimise către el fiiul lui Adér, zicînd: „Acêstea să-mi facă mie dumnezăii şi acêstea să-mi adaogă, de va ajunge ţărîna Samaríei vulpilor la tot norodul pedestrilor miei!”

11. Şi răspunse împăratul Iui Israíl şi zise: „Destul iaste acum, nu se făluiască cel gîrbov ca cel direpţ!”

12. Şi fu cînd răspunse lui cuvîntul acesta, bînd era el şi toţi împăraţii ce era cu el în corturi, şi zise slugi- /

Ms. 45, p. 307-308

şi toată gura carea nu s-au închinat lui.”

19. Şi să duse de acolo şi află pre Eliseé, ficiorul lui Safat, şi el ara cu boii; şi 12 părechi înaintea lui şi el întru cei 12. Şi mêrse Ilíe preste el şi aruncă cojocul lui preste el.

20. Şi lăsă Eliseé vacile şi alergă denapoia lui Iliú şi dzise: „Voi săruta pre tată-mieu şi pre maică-mea şi voi urma denapoia ta.” Şi-i dzise lui: „Pasă, întoarce-te, căci am făcut ţie!”

21. Şi să întoarse denapoia lui şi luă părêchea[375] de boi şi jirtvui şi le fripse pre iale cu ciniile boilor şi dêde nărodului şi mîncară; şi să sculă şi mêrse denapoia lui Ilíe şi-i slujiia lui.

Cap 20

1. Şi ficiorul Áder, împăratul Siríei, adună toată putêrea lui ⌊şi să sui şi şedzu asupra Samaríei⌋; şi 32 împăraţi — împreună cu el şi toată călărimea şi cară; şi să suiră şi şedzură pregiur Samaría şi dêde războiu preste ea.

2. Şi trimise soli către Ahaav, împăratul Israil, la cetate şi dzise către el:

3. [2.] „Acêstea dzice fiiul lui Áder:[376] [3.] «Argintul tău şi aurul tău al mieu iaste, şi muierile tale şi fiii tăi cei buni ale mêle sîntu.»”

4. Şi răspunse împăratul Israil şi dzise: „În ce chip ai grăit, domnul mieu împărate, al tău eu sîntu şi toate ale mêle.”

5. Şi să întoarseră solii şi dziseră: „Acêstea dzice fiiul Áder: «Eu am trimis către tine, dzicîndu: ‘Argintul[377] şi aurul tău şi muierile tale şi fiii tăi să le dai mie!

6. Căci în acesta ceas, mîine, voi trimite pre slugile mêle către tine şi vor cerca casa ta şi casele *[308/1]* slugilor tale; şi va fi toate poftele ochilor lor preste carele vor pune mîinile lor şi vor lua.’»”

7. Şi chemă împăratul Israil pre toţi bătrînii pămîntului şi dzise: „Cunoaşteţi dară şi vedeţi că răutate acesta cearcă, căci au trimis către mine pentru muierile mêle şi pentru fiii miei ⌊şi pentru fêtele mêle⌋, argintul mieu şi aurul, n-aş opri de la însul!”

8. Şi dziseră lui cei bătrîni şi tot nărodul: „Să nu asculţi şi să nu vei!”

9. Şi dzise solilor fiiului[378] Ader: „Dziceţi către domnul vostru: «Toate cîte ai trimis către robul tău dentîi voi face, iar cuvîntul acesta nu voi putea să-l fac.»” Şi să scularâ oamenii şi-i întoarseră lui cuvîntul.

10. Şi mai trimise către el fiiului Áder, dzicînd: „Acêstea să-mi facă mie dumnedzăii şi acêstea să-mi adaogă, dă va ajunge ţărna Samaríei vulpilor la tot nărodul pedestrilor miei!”

11. Şi răspunse împăratul Israil şi dzise: „Dăstul iaste acum, nu să fălească cel gubav cu cel dreptu!”

12. Şi fu cîndu răspunse lui cuvîntul acesta, bîndu era el şi toţi împăraţii ce era cu el în corturi, şi dzise slugi-

Ms. 4389, p. 340

şi toată gura carea nu se-au rugat lui.”

19. Şi purcêse Ilie de acoleá şi află pre Ielisei, feciorul lui Asafat, arînd cu 12 părechi de boi, şi el era sîngur după acêle 12 părechi de boi. Şi mêrse Ilie la dînsul şi aruncă cojocul său pre dînsul.

20. Iar Ielisei îşi părăsi boii şi alergă după Ilie şi-i zise: „Rogu-te să sărut[384] pre[385] tată-mieu şi pre[386] mumă-mea şi voiu mêrge după tine.” El îi zise: „Pasă şi te întoarce, că ce au fost lucrul mieu, am făcut ţie!”

21. Şi se întoarse şi luoă o părêche de boi şi-i junghé şi-i fripse cu dichísele boilor şi dêde nărodului şi mîncară; şi sculîndu-se, mêrse după Ilie şi-i slujiia.

Cap 20

1. Iară feciorul lui Ader, împăratul Síriei, adunase toată putêrea sa şi mersêse de ocolise Samáriia şi cu 32 de împăraţi cu dînsul şi cu călărimea şi cu carăle; şi da războiu cu dînsa.[387]

2. Şi trimêse soli la Ahav, împăratul lui Israil, în cetate, zicînd:

3. [388]„Aşa zice feciorul lui Ader: «Argintul tău şi aurul tău iaste al mieu, şi muierile tale şi feciorii tăi cei mai buni ai miei sînt.»”

4. Iar împăratul lui Israil, răspunzînd, zise: „Cum zici, stăpînul mieu împărate, aşa iaste. Eu al tău sînt şi tot ce am al tău iaste.”

5. Şi iar se întoarseră solii de ziseră: „Aşa zice feciorul lui Ader, cel ce ne-au trimis la tine: «Argintul tău şi aurul tău şi muierile tale şi feciorii tăi să-i dai mie!

6. Că dimineaţă, în ceastă vrême, voiu trimite slugile mêle la tine şi vor cerca casa ta şi casele slugilor tale; şi va fi tot ce va plăcea ochilor lor vor pune mîinile lor pre dînsele şi vor lua.»”

7. Iar împăratul lui Israil chiemă pre toţi bătrînii acelui pămînt şi zise: „Cum socotiţi, vedeţi că acela cúgetă rău mie şi cêre muierile mêle şi feciorii miei şi fêtele mêle şi aurul mieu şi argintul mieu şi nu i-am tăgăduit!”[389]

8. Iar bătrînii şi căpeteniile năroadelor ziseră: „Nu asculta, nici voi a da,

9. [8.] Ce să zici solilor feciorilor lui Ader: [9.] *[340/2]* «Aşa să spuneţi stăpînului[390] vostru: ‘Pentru toate cîte ai trimis mai nainte la robul tău voiu face, iar acest lucru mai de apoi nu-l voiu putea face.’»” [10.] Şi deaca luară solii feciorului[391] lui Ader răspuns, se întoarseră cu acêste cuvinte.

10. Iar feciorul lui Ader iar întoarse solii la dînsul, zicînd: „Aşa să facă mie dumnezeii şi aceasta să-mi adaogă, de nu voiu face să n-ajungă nici ţărîna den Samáriia tuturor pedestraşilor miei!”

11. Iar împăratul lui Israil răspunse şi zise: „Să nu se laude dăn dăstul cel gîrbov ca cel direpţ!”

12. Şi fu deaca auzi feciorul lui Ader acest cuvînt, el era bînd sîngur şi împăraţii ce era cu dînsul în corturi; şi zise slugi-

Versiunea modernă

şi toată gura care nu i s-a închinat lui.”

19. Şi el a plecat de acolo şi l-a găsit pe Elisei, fiul lui Saphat, şi el ara cu boi; douăsprezece perechi de boi erau înaintea lui şi el era între acestea douăsprezece. Şi merse Ilie la el şi-şi aruncă cojocul lui peste el.

20. Şi Elisei a lăsat boii şi a alergat după Ilie şi i-a zis: „Să-l sărut pe tatăl meu şi pe mama mea şi te voi urma.” Şi [Ilie] i-a zis: „Mergi, întoarce-te, căci am făcut pentru tine [ceva]!”

21. Şi s-a întors în urma lui şi a luat o pereche de boi şi i-a jertfit şi cu jugurile boilor a fript carnea lor şi a dat-o poporului să mănînce; şi s-a ridicat şi a mers după Ilie şi i-a slujit lui.

Capitolul al 20-lea

1. Şi fiul lui Ader, împăratul Siriei, şi-a adunat toată oştirea şi s-a suit şi a împresurat Samaria; şi împreună cu el erau treizeci şi doi de împăraţi şi toată călărimea şi care; şi s-au suit şi au împresurat Samaria şi au dat război împotriva ei.

2. Şi a trimis soli în cetate la Achaab, împăratul lui Israel, şi i-a zis:

3. „Acestea zice fiul lui Ader: «Argintul tău şi aurul tău este al meu şi femeile tale şi fiii tăi cei buni sînt ai mei.»”

4. Şi împăratul lui Israel a răspuns şi a zis: „Precum ai grăit, domnul meu, împărate, al tău sînt eu şi toate ale mele.”

5. Şi s-au întors solii şi au zis: „Acestea zice fiul lui Ader: «Eu am trimis către tine, zicînd: ‘Să-mi dai argintul tău şi aurul tău şi femeile tale şi fiii tăi!

6. Căci mîine, la ceasul acesta, îi voi trimite pe slujitorii mei către tine şi vor cerceta casa ta şi casele slujitorilor tăi; şi va fi aşa că toate lucrurile pe care le vor pofti ochii lor şi pe care vor pune mîinile lor, le vor lua.’»”

7. Şi a chemat împăratul lui Israel pe toţi bătrînii ţării şi a zis: „Luaţi aminte dară şi vedeţi cum caută acesta răul, pentru că a trimis la mine pentru femeile mele şi pentru fiii mei şi pentru fetele mele, căci argintul meu şi aurul nu l-am oprit să mi le ia!”

8. Şi cei bătrîni şi tot poporul i-au zis: „Să nu-l asculţi şi să nu te învoieşti!”

9. Şi el a zis solilor fiului lui Ader: „Spuneţi-i domnului vostru: «Toate cele pentru care ai trimis dintîi la robul tău le voi face, dar cuvîntul acesta nu voi putea să-l fac.»” Şi se scularâ oamenii şi i-au întors lui răspunsul.

10. Şi trimise iar către el fiul lui Ader, zicînd: „Acestea să-mi facă mie dumnezeii şi acestea să-mi adauge, dacă va fi de ajuns ţărîna Samariei pentru vulpile mulţimii pedestraşilor mei!”

11. Şi răspunse împăratul lui Israel şi zise: „Destul de acum, să nu se fălească cel gîrbov precum cel drept!”

12. Şi a fost aşa că, atunci cînd a auzit [fiul lui Ader] cuvîntul acesta, se afla la băut, el şi toţi împăraţii care erau cu el în corturi; şi a zis slujitori-

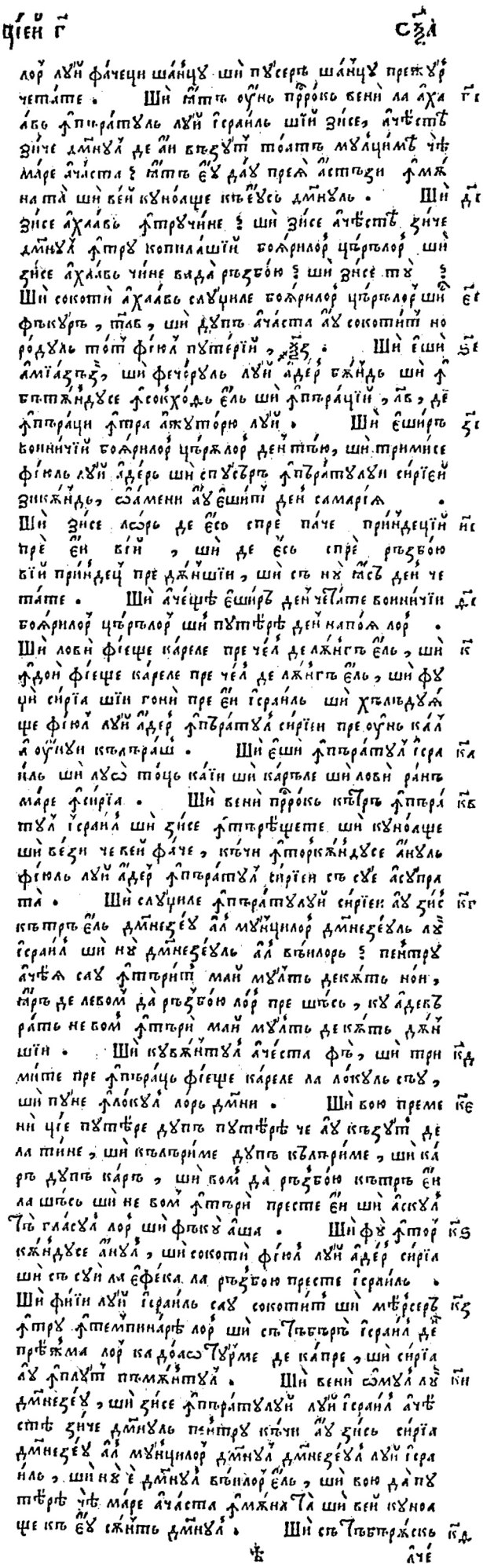

Biblia 1688, p. 261, col. 2

lor lui: „Faceţi şanţu!” Şi puseră şanţu prejur cetate.

13. Şi, iată, un proroc veni la Ahaáv, împăratul lui Israíl, şi-i zise: „Acêstea zice Domnul: «De ai văzut toată mulţimea cea mare aceasta? Iată, eu dau pre ea astăzi în mîna ta şi vei cunoaşte că eu-s Domnul.»”

14. Şi zise Ahaáv: „Întru cine?” Şi zise: „Acêstea zice Domnul: «Întru copilaşii boiêrilor ţărîlor!»” Şi zise Ahaáv: „Cine va da războiu?” Şi zise: „Tu!”

15. Şi socoti Ahaáv slugile boiêrilor ţărîlor şi să făcură 332; şi după aceasta au socotit norodul, tot fiiul puterii, 67000.

16. Şi ieşi amiazăzi, şi feciorul lui Adér bînd şi îmbătîndu-se în Sochóth, el şi împăraţii, 32 de împăraţi într-ajutoriu lui.

17. Şi ieşiră voinicii boiêrilor ţărîlor dentîiu şi trimise fiiul lui Adér şi spusără împăratului Síriei, zicînd: „Oameni au ieşit den Samaríia.”

18. Şi zise lor: „De ies spre pace, prindeţi-i pre ei vii, şi de ies spre războiu, vii prindeţi pre dînşii! Şi să nu iasă den cetate!”

19. Şi aceştia ieşiră den cetate, voinicii boiêrilor ţărilor, şi putêrea denapoia lor;

20. Şi lovi fieştecarele pre cel de lîngă el şi îndoi fieştecarele pre cel de lîngă el; şi fugi Síria şi-i goni pre ei Israíl; şi hălăduiêşte fiiul lui Adér, împăratul Síriei, pre un cal a unui călăraş.

21. Şi ieşi împăratul Israíl şi luo toţi caii şi carăle şi lovi rană mare în Síria.

22. Şi veni proroc către împăratul Israíl şi zise: „Întărêşte-te şi cunoaşte şi vezi ce vei face, căci, întorcîndu-se anul, fiiul lui Adér, împăratul Síriei, să suie asupra ta!”

23. Şi slugile împăratului Síriei au zis către el: „Dumnezeu al munţilor — Dumnezeul lui Israíl, şi nu Dumnezeul al văilor, pentru acêea s-au întărit mai mult decît noi. Iară de le vom da războiu lor pre şăs, cu adevărat ne vom întări mai mult decît dînşii.

24. Şi cuvîntul acesta fă: şi trimite pre împăraţi, fieştecarele la locul său, şi pune în locul lor domni.

25. Şi voiu premeni ţie putêre după putêrea ce au căzut de la tine şi călărime după călărime şi cară după cară; şi vom da războiu către ei la şăs şi ne vom întări preste ei.” Şi ascultă glasul lor şi făcu aşa.

26. Şi fu întorcîndu-se anul, şi socoti fiiul lui Adér Síria şi să sui la Eféca, la războiu, preste Israíl.

27. Şi fiii lui Israíl s-au socotit şi mêrseră întru întempinarea lor şi să tăbărî Israíl den preajma lor ca doao turme de capre; şi Síria au împlut pămîntul.

28. Şi veni omul lui Dumnezeu şi zise împăratului lui Israíl: „Acêstea zice Domnul: «Pentru căci au zis Síria: ‘Dumnezeu al munţilor — Domnul Dumnezeul lui Israíl, şi nu e Domnul văilor el’, şi voiu da putêrea cea mare aceasta în mîna ta şi vei cunoaşte că eu sînt Domnul.»”

29. Şi să tăbărăsc //

Ms. 45, p. 308

lor lui: „Clădiţi loitră!” Şi puseră loitră pre cetate.

13. Şi, iată, proroc unul veni la Ahaav, împăratul Israil, şi-i dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Dă ai vădzut toată gloata cea mare aceasta? Iată, eu dau pre el[379] astădzi în mîna ta şi vei cunoaşte că eu-s Domnul.»”

14. Şi dzise Ahaav: „Întru cine?” Şi dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Întru copilaşii boiêrilor ţărilor!»” Şi dzise Áhaav: „Cine va lovi războiu?” Şi dzise: „Tu!”

15. Şi socoti Ahaav slugile boiêrilor ţărilor şi să făcură 332; şi după aceasta au socotit nărodul, tot fiiul puterii, 67000.

16. Şi ieşi amiadzădzi, şi ficiorul Áder bînd şi îmbătîndu-să în Sochóth, el şi împăraţii, 32 împăraţi într-ajutor lui.

17. Şi ieşiră copilaşii boiêrilor ţărîlor dentîi şi trimise fiiul Ader şi spuseră împăratului Siríei, dzicînd: „Oameni au ieşit den Samaríia.”

18. Şi dzise lor: „De ies spre pace, prindeţi-i pre ei vii, şi dă ies spre războiu, vii ii prindeţi pre înşii! [19.]⌊Şi să nu iasă den cetate!”⌋

19. Şi aceştia ieşiră den cetate, copilaşii boiêrilor[380] şi putêrea denapoia lor;

20. Şi lovi careleşi pre cel de lîngă el ⌊şi îndoi fieştecarele pre cel de lîngă el⌋; şi fugi Siría şi-i goni pre ei Israil; şi scapă fiiul Áder, împăratul Siríei, pre un cal a unui călăraş.

21. Şi ieşi împăratul Israil şi luă toţi caii şi carăle şi lovi rană mare în Siría.

22. [381]Şi veni proroc cătră împăratul Israil şi dzise: „Întărê- *[308/2]* şte-te şi cunoaşte şi vedzi ce vei face, căci, întorcîndu-să anul, fiiul Áder, împăratul Siríei, să suia asupra ta!”

23. Şi slugile împăratului Siríei au dzis cătră el: „Dumnedzău a munţi — Dumnedzăul lui Israil, şi nu Dumnedzău a văi, pentru acêea s-au întărit mai mult decît noi. Iară dă le vom da războiu lor pre şes, că cu adevărat ne vom întări mai mult decît înşii.

24. Şi cuvîntul acesta fă: trimite pre împăraţi, careleşi la locul său, şi pune pentru ei domni.

25. Şi voi primeni ţie putêre după putêrea ce au căzut de la tine şi călărime după călărime şi cară după cară; şi vom da războiu cătră ei la şes şi ne vom întări preste ei.” Şi ascultă glasul lor[382] şi făcu aşa.

26. Şi fu întorcîndu-să anul, şi socoti fiiul Áder Siría şi să sui la Efeccá, la războiu, preste Israil.

27. Şi fiii lui Israil s-au socotit şi mêrseră întru tîmpinarea lor şi să tăbărî Israil den preajma lor ca doao turme de capre; şi Siria au împlut pămîntul.

28. [383]Şi veni omul lui Dumnedzău şi dzise împăratului Israil: „Acêstea dzice Domnul: «Pentru căci au dzis Siría: ‘Dumnedzău a munţilor — Domnul Dumnedzăul Israil, şi nu Domnu a văilor el’, şi voi da putêrea cea mare aceasta în mîna ta şi vei cunoaşte că eu — Domnul.»”

29. Şi să tăbărăscu

Ms. 4389, p. 340-341

lor sale: „Faceţi scări şi puneţi pre cetate!” Şi făcură şi o ocoliră.

13. Iar un proroc mêrse la Ahav, împăratul lui Israil, şi-i zise: „Aceasta grăiêşte Domnul:[392] «Acest nărod mare ce-l vezi, iată, eu îl voiu da astăzi în mîna ta şi vei pricêpe că eu sînt Domnul.»”

14. Iar Ahav zise: „Pre ce?” El îi zise: „Aşa grăiêşte Domnul: «Pre slugile şi pre boiêrii pămîntului!»” Ahav zise: „Dară cine va strînge oşti?” El răspunse: „Tu!”[393]

15. Şi socoti Ahav slugile boiêrilor acei ţări şi se aflară 232; apoi numărắ tot nărodul lui Israil şi se aflară 7000.

16. Şi ieşi amiiazăzi Venadad, feciorul lui Ader, în Sochoth, foarte beat, şi era şi 32 de împăraţi, ajutoriul lui, cu dînsul.

17. Şi ieşiră slugile boiêrilor acei ţări mai nainte, iar feciorul lui Ader trimise la împăratul Síriei de-i spuse, zicînd: „Ieşit-au oameni den Samáriia.”

18. Iar el zise: „De vor fi ieşit la pace, apucaţi-i vii, iar de vor fi ieşit la războiu, iar vii să-i prindeţi, ca să nu mai iasă ş-altă dată den cetate!”

19. Şi ieşiră slugile boiêrilor acelui loc den cetate, şi alaltă putêre după dînşii;[394]

20. [395]Şi ucidea fieştecare dentr-înşii pre cine veniia împotriva lui şi fugiră siriênii, iar Israil îi goniia; şi scăpă numai feciorul lui Ader călare pre un cal al unui călăreţ.

21. Şi ieşi împăratul lui Israil şi luoă toţi caii şi carăle şi birui pre siriêni cu rană mare.

22. (Şi veni un proroc la împăratul lui Israil şi-i *[341/1]* zise: „Întărêşte-te şi socotêşte şi vezi ce faci, că, cum va trêce cest an, iar va să vie feciorul lui Ader asupra ta!”)

23. Iar slugile împăratului Síriei ziseră[396] lui: „Dumnezeul lui Israil iaste Dumnezeu munţilor, iar nu iaste Dumnezeu văilor, pentr-acêea au fost mai tari decît noi. Iar de ne vom bate cu dînşii la luncă, noi îi vom birui.”

24. [23.] Iar împăratul zise: „Să fie după acest cuvînt [24.] şi slobozi, împărate, cineşi pre la locul său şi pune, împărate, alţi voievozi în locul cestor împăraţi şi pre dînşii îi trimite să se ducă!

25. Şi-ţi vom schimba putêre pentru putêrea ce au căzut de la tine şi vom pune cal în locul altui cal şi sabie în locul alţii sabii; şi ne vom bate cu dînşii lesne şi-i vom birui.” Şi ascultă împăratul sfatul lor şi făcu aşa.

26. De-acii deaca trecu anul acela, iar feciorul lui Ader Siriianul socoti siriênii şi se sui în Sathec să se bată cu Israil.[397]

27. Iar feciorii lui Israil încă se socotiră[398] şi mêrseră împotriva lor şi se rotiră împotriva lor ca 2 turme de capre, iar siriênii umplură pămîntul.

28. (Şi veni un om al lui Dumnezeu şi zise cătră împăratul[399] lui Israil: „Aşa grăiêşte Domnul: «De vrême ce au zis siriênii că Domnul Dumnezeul lui Israil iaste Dumnezeu numai munţilor, iar nu iaste Dumnezeu luncilor, voiu da această putêre mare în mîna ta şi vei cunoaşte că eu sînt Domnul.»”)

29. Şi se rotiră

Versiunea modernă

lor săi: „Faceţi un şanţ!” Şi au făcut şanţ împrejurul cetăţii.

13. Şi, iată, un proroc a venit la Achaab, împăratul lui Israel, şi i-a zis: „Acestea zice Domnul: «Ai văzut toată mulţimea aceasta mare? Iată, astăzi o voi da în mîna ta şi vei cunoaşte că eu sînt Domnul.»”

14. Şi a zis Achaab: „Prin cine?” Şi el a zis: „Acestea zice Domnul: «Prin slujitorii căpeteniilor ţinuturilor.»” Şi a zis Achaab: „Cine va începe războiul?” Şi el i-a zis: „Tu!”

15. Şi i-a numărat Achaab pe slujitorii căpeteniilor ţinuturilor şi au fost trei sute treizeci şi doi; şi după aceasta a numărat tot poporul, pe toţi bărbaţii în putere, şaizeci şi şapte de mii.

16. Şi au ieşit la amiază, iar fiul lui Ader bea şi se îmbăta în Sochoth, el şi împăraţii, cei treizeci şi doi de împăraţi care-i veniseră lui în ajutor.

17. Şi au ieşit mai întîi slujitorii căpeteniilor ţinuturilor; şi au trimis la fiul lui Ader, împăratul Siriei, şi i-au spus, zicînd: „Au ieşit nişte oameni din Samaria.”

18. Şi el le-a zis: „Dacă au ieşit spre pace, prindeţi-i pe ei vii, şi dacă au ieşit spre război, prindeţi-i pe ei [tot] vii! Dar din cetate să nu iasă!”

19. Şi aceştia, slujitorii căpeteniilor ţinuturilor, au ieşit din cetate, cu oştirea în urma lor;

20. Şi a lovit fiecare pe cel de dinaintea lui şi a mai dat o dată în cel de lîngă el; şi au fugit sirienii, iar Israel i-a gonit din urmă; şi fiul lui Ader, împăratul Siriei, a scăpat pe calul unui călăreţ.

21. Şi a ieşit împăratul lui Israel şi a luat toţi caii şi carele şi a lovit Siria cu lovitură grea.

22. Şi a venit prorocul către împăratul lui Israel şi i-a zis: „Întăreşte-te şi ia aminte ce ai de făcut, pentru că, după un an, împăratul Siriei se va sui împotriva ta!”

23. Şi slujitorii împăratului Siriei au zis către el: „Dumnezeul lui Israel este dumnezeu al munţilor, şi nu dumnezeu al văilor, de aceea au fost mai tari decît noi. Dar, dacă ne vom lupta cu ei la şes, negreşit vom fi noi mai tari decît ei.

24. Şi fă cuvîntul acesta: trimite-i pe împăraţi, pe fiecare la locul său, şi pune în locul lor dregători;

25. Şi vom rîndui o oştire ca oştirea pe care ai pierdut-o, cal pentru cal şi car pentru car; şi vom lupta împotriva lor la şes şi îi vom înfrînge.” Şi a ascultat de glasul lor şi a făcut aşa.

26. Şi a fost aşa că, după un an, fiul lui Ader i-a numărat pe sirieni şi s-a suit la Ephecca, să se lupte cu Israel.

27. Şi fiii lui Israel s-au numărat şi le-au ieşit lor în întîmpinare; şi şi-au aşezat fiii lui Israel tabăra în faţa lor ca două turme de capre, în timp ce sirienii au umplut pămîntul.

28. Şi veni omul lui Dumnezeu şi zise împăratului lui Israel: „Acestea zice Domnul: «Pentru că Siria a zis: ‘Dumnezeu al munţilor este Domnul Dumnezeul lui Israil şi nu e el dumnezeu al văilor’, voi da în mîna ta oştirea aceasta mare şi vei cunoaşte că eu sînt Domnul.»”

29. Şi au stat în tabără

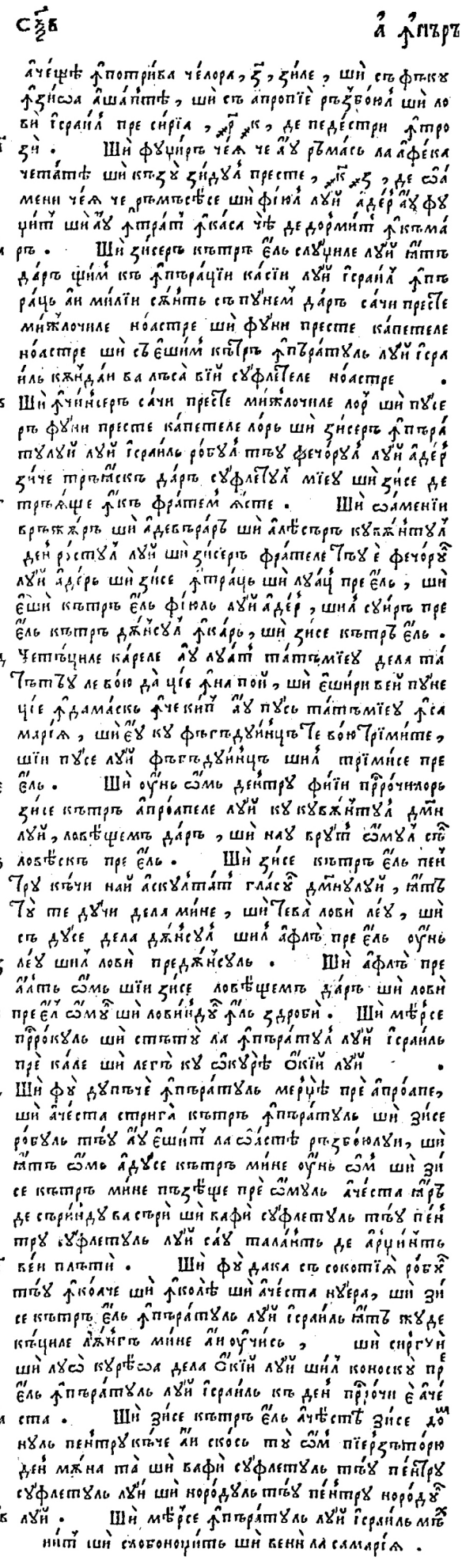

Biblia 1688, p. 262, col. 1

aceştia împotriva celora 7 zile; şi să făcu în zioa a şaptea şi să apropié războiul şi lovi Israíl pre Síria, 120000 de pedestri într-o zi.

30. Şi fugiră ceia ce au rămas la Aféca cetatea; şi căzu zidul preste 27000 de oameni, ceia ce rămăsêse. Şi fiiul lui Adér au fugit şi au întrat în casa cea de dormit, în cămară.

31. Şi ziseră cătră el slugile lui: „Iată dară, ştim că împăraţii casii lui Israíl împăraţi ai milii sînt; să punem dară saci preste mijlocile noastre şi funi preste capetele noastre şi să ieşim cătră împăratul lui Israíl, cîndai va lăsa vii sufletele noastre."

32. Şi încinseră saci preste mijlocile lor şi puseră funi preste capetele lor şi ziseră împăratului lui Israíl: „Robul tău, feciorul lui Adér, zice: «Trăiască dară sufletul mieu!»" Şi zise: „De trăiêşte încă, frate-mi iaste!"

33. Şi oamenii vrăjîră şi adevărară şi alêsără cuvîntul den rostul lui şi ziseră: „Fratele tău e feciorul lui Adér!" Şi zise: „Întraţi şi luaţi pre el!" Şi ieşi cătră el fiiul lui Adér şi-l suiră pre el cătră dînsul în car; şi zise cătră el:

34. „Cetăţile carele au luat tată-mieu de la tată-tău le voiu da ţie înapoi şi ieşiri vei pune ţie în Damásc, în ce chip au pus tată-mieu în Samaríia." „Şi eu cu făgăduinţă te voiu trimite!" Şi-i puse lui făgăduinţă şi-l trimise pre el.

35. Şi un om dentru fiii prorocilor zise cătră aproapele lui cu cuvîntul Domnului: „Lovêşte-mă, dară!" Şi n-au vrut omul să-l lovească pre el.

36. Şi zise cătră el: „Pentru căci n-ai ascultat glasul Domnului, iată, tu te duci de la mine şi te va lovi leu." Şi să duse de la dînsul şi-l află pre el un leu şi-l lovi pre dînsul.

37. Şi află pre alt om şi-i zise: „Lovêşte-mă, dară!" Şi lovi pre el omul şi, lovindu-l, îl zdrobi.

38. Şi mêrse prorocul şi stătu la împăratul lui Israíl pre cale şi legă cu o curea ochii lui.

39. Şi fu după ce împăratul mergea pre aproape, şi acesta striga cătră împăratul şi zise: „Robul tău au ieşit la oastea războiului şi, iată, om aduse cătră mine un om şi zise cătră mine: «Păzêşte pre omul acesta! Iară de sărindu va sări, şi va fi sufletul tău pentru sufletul lui sau talant de argint vei plăti.»

40. Şi fu daca să socotiia robul tău încoace şi încolea, şi acesta nu era." Şi zise cătră el împăratul lui Israíl: „Iată, judecăţile lîngă mine ai ucis." Şi sirgui şi luo cureaoa de la ochii lui şi-l conoscu pre el împăratul lui Israíl că den proroci e acesta.

41. Şi zise cătră el: „Acêstea zise Domnul: «Pentru căce ai scos tu om pierzătoriu den mîna ta, şi va fi sufletul tău pentru sufletul lui şi norodul tău pentru norodul lui!»"

42. Şi mêrse împăratul lui Israíl mîhnit şi slobonogit şi veni la Samaríia. /

Ms. 45, p. 308-309

ceştia împotriva celora 7 dzile; şi fu întru dzua a şaptea şi să apropié războiul şi lovi Israil pre Siría, 100000 ⌊şi 20000⌋ de pedestri întru o dzi[384].

30. Şi fugiră cei rămaşi la Afec cetatea; şi căzu zidul preste 27000 de oameni, cei ce rămăsêse. Şi fiiul Áder au fugit şi au întrat întru casa cea de dormit, în cămară.

31. Şi dziseră cătră el slugile lui: „Iată dară, ştim că împăraţii casei lui Israil împăraţi a milei sîntu; să punem dară saci preste mijlocele noastre[385] şi să ieşim cătră împăratul Israil, cîndai va lăsa vii sufletile noastre."

32. Şi să încinseră saci preste mijlocele lor şi puseră funi preste capetile lor şi dziseră împăratului Israil: „Robul tău, ficiorul Áder, dzice: «Trăiască dară sufletul mieu!»". „De trăiêşte încă, frate mie iaste!"

33. Şi oamenii vrăjiră şi adeveriră şi alêseră cuvîntul dentru rostul lui şi dziseră: „Fratele tău — ficiorul Áder!" Şi dzise: „Întraţi şi luaţi pre el!" Şi ieşi cătră el fiiul Áder şi-l suiră pre el cătră însul în car; [34.] şi dzise cătră el:

34. „Cetăţile carele au luat tată-mieu de la *[309/1]* tată-tău le voi da ţie înapoi şi ieşiri vei pune ţie în Damascu, în ce chip au pus tată-mieu în Samaría." „Şi eu cu făgăduinţă te voi trimite!" Şi-i puse lui făgăduinţă şi-l trimise pre el.

35. [386]Şi om unul dentru fiii prorocilor dzise cătră aproapele lui cu cuvîntul Domnului: „Lovêşte-mă, dară!" Şi n-au vrut omul să-l lovască pre el.

36. Şi dzise cătră el: „Pentru căci n-ai ascultat glasul Domnului, iată, tu te duci de la mine şi te va lovi leu." Şi să duse de la îns şi-l află leu şi-l lovi pre îns.

37. Şi află om altul şi-i dzise: „Lovêşte-mă, dară!" Şi-l lovi pre el omul şi, lovindu-l, îl zdrobi.

38. Şi mêrse prorocul şi stătu împăratului Israil pre cale şi legă cu curea ochii lui.

39. Şi fu după ce[387] împăratul mergea pre aproape, şi acesta striga[388] cătră împăratul şi dzise: „Robul tău au ieşit la oastea războiului şi, iată, om aduse cătră mine om[389] şi dzise cătră mine: «Păzêşte pre omul acesta! Iară de va sărind sări, şi va fi sufletul tău pentru sufletul lui sau taland de argintu vei plăti.»

40. Şi fu dacă să socotiia robul tău acii şi încoleá, şi acesta nu era." Şi dzise cătră el împăratul Israil: „Iată, aleşurile lîngă mine ai ucis." [41.] Şi sîrgui şi luă cureaoa de la ochii lui şi-l cunoscu pre el împăratul Israil căci den proroci — acesta.

41. [42.] Şi dzise cătră el: [390]„Acêstea dzice Domnul: «Pentru carele ai scos tu om pierdzător den mîna ta, şi va fi sufletul tău pentru sufletul lui şi nărodul tău pentru nărodul lui!»"

42. [43.] Şi mêrse împăratul Israil mîhnit şi obosit şi vine la Samaría.

Ms. 4389, p. 341

aceia împotriva lor 7 zile;[400] iar a şaptea zi se apropié războiul şi biruiră israiltênii pre siriêni şi pieriră într-o zi 120000 de siriêni pedestraşi.

30. Şi cîţi rămaseră, fugiră în cetatea Athécului; iar zidurile cetăţii se surpară pre dînşii şi omorîră 27000 de oameni dentr-acei rămaşi. Iar feciorul lui Ader fugi şi întrá în casa cea de dormit, înlăuntru.

31. Iar slugile lui ziseră cătră dînsul: „Iată, noi ştim că împăraţii casii lui Israil sînt milostivi, deci acum să punem în spatele noastre saci şi funi în grumazii noştri şi să ieşim la împăratul lui Israil ca doară ară lăsa sufletele noastre vii."[401]

32. Şi-şi încinseră mijlocele cu saci şi-şi puseră funi în grumazi şi mêrseră la împăratul lui Israil şi ziseră: „Robul tău, feciorul lui *[341/2]* Ader, zice: «Să fie sufletul mieu viu de la tine!»" Iar el zise: „Deaca iaste pînă acum viu, frate al mieu iaste!"

33. Iar oamenii aceia deaca auziră aşa cuvînt ca acesta den gura lui, se îmblînziră şi ziseră : „Frate-ţi iaste feciorul lui Ader!" El le zise: „Păsaţi de-l aduceţi!" Şi ieşi la dînsul feciorul lui Ader şi-l suiră la dînsul în căruţă [34.] şi-i zise:

34. „Cetăţile care le-au luat tată-mieu de la tată-tău ţi le voiu da şi să-ţi faci cale largă în Damásc,[402] şi cum au făcut tată-mieu în Samáriia." „Şi eu voiu lega făgăduinţă cu tine şi te voiu slobozi!" Şi legă cu dînsul făgăduinţă şi-l lăsă.

35. Atunci un om den feciorii prorocilor zise cătră o soţie de ale sale cu cuvîntul Domnului: „Lovêşte-mă!" Iar omul acela nu vru să-l lovească.

36. Iar el îi zise: „Deaca n-ai ascultat glasul Domnului, iată, acum tu te vei dăspărţi de mine şi te va omorî leul." Şi se duse de la dînsul şi-l găsi un leu şi-l omorî.

37. Şi aflá alt om şi-i zise: „Lovêşte-mă acum!" Şi-l lovi acel om şi-l zdrobi.[403]

38. Şi mêrse prorocul şi stătu înaintea împăratului lui Israil în drum; şi-şi schimbase faţa şi gura şi ochii, prăfuindu-le cu pulbere.

39. Şi cînd trecea împăratul, iar el strigá cătră împăratul şi zise: „Robul tău au ieşit la oastea războiului, iar un om au adus la mine pre alt om şi mi-au[404] zis: «Să păzeşti pre cest om! Iar de se va zmăci şi va fugi, sufletul tău va fi pentru sufletul lui sau vei da talant de argint.»

40. De-acii căutînd robul tău încoace şi încoleá, iar acel om numai nu fu." Iar împăratul lui Israil zise cătră dînsul: „Judecata ta iaste aceasta carea o judecaşi tu însuţi." [41.] Iar el îndată-şi ştêrse pulberea de pre obraz şi-l cunoscu împăratul lui Israil că iaste proroc.

41. [42.] Şi zise cătră dînsul: „Aşa grăiêşte Domnul: [405]«Pentru căci ai slobozit pre acel om zvăpăiat şi în chip de fiiară den mîinile tale, va să fie sufletul tău în locul sufletului lui şi oamenii tăi în locul oamenilor lui!»"

42. [43.] Şi se întoarse împăratul lui Israil acasă-şi, mîhnit şi obosit, în Samáriia.

Versiunea modernă

aceştia în faţa acelora şapte zile, iar în ziua a şaptea a început lupta şi au lovit fiii lui Israel Siria, o sută şi douăzeci de mii de pedeştri într-o singură zi.

30. Şi cei rămaşi au fugit la Apheca în cetate; şi a căzut zidul peste douăzeci şi şapte de mii de oameni dintre cei rămaşi. Şi fiul lui Ader a fugit şi a intrat în odaia de dormit, în cămară.

31. Şi au zis către el slujitorii săi: „Iată dară, ştim că împăraţii casei lui Israel sînt împăraţi miloşi; să ne punem, dară, saci peste mijlocurile noastre şi funii peste capetele noastre şi să ieşim înaintea împăratului lui Israel, doar va lăsa vii sufletele noastre."

32. Şi s-au încins cu saci peste mijlocurile lor şi şi-au pus funii peste capetele lor şi i-au zis împăratului lui Israel: „Slujitorul tău, fiul lui Ader, zice: «Lasă-mi dară sufletul meu să trăiască!» Şi el a zis: „Dacă trăieşte încă, este fratele meu!"

33. Şi oamenii au ghicit ce voia să spună şi au ales cuvîntul adevărat din gura lui şi au zis: „Fratele tău e fiul lui Ader!" Şi zise [Achaab]: „Intraţi şi luaţi-l!" Şi fiul lui Ader a ieşit către el şi l-au suit pe el la dînsul în car; şi [fiul lui Ader] i-a zis:

34. „Cetăţile pe care le-a luat tatăl meu de la tatăl tău ţi le voi da înapoi şi-ţi vei face uliţe [de negoţ] în Damasc, cum a făcut tatăl meu în Samaria." „Iar eu te las să pleci cu acest legămînt!" Şi a făcut legămînt cu el şi l-a lăsat să plece.

35. Şi un om dintre fiii prorocilor a zis către aproapele său, cu cuvîntul Domnului: „Loveşte-mă, dară!" Dar omul n-a vrut să-l lovească.

36. Şi i-a spus aceluia: „Pentru că n-ai ascultat de glasul Domnului, iată, cînd vei ieşi de la mine, te va lovi un leu." Şi a ieşit de la el şi l-a întîlnit un leu şi l-a lovit.

37. Şi a găsit pe alt om şi i-a zis: „Loveşte-mă, dară!" Şi omul l-a lovit şi, lovindu-l, l-a vătămat.

38. Şi merse prorocul şi stătu în calea împăratului lui Israil şi-şi legă cu o curea ochii săi.

39. Şi, cînd a trecut împăratul pe lîngă el, a strigat către împărat şi a zis: „Robul tău a ieşit la oastea de război şi, iată, cineva a adus la mine un om şi mi-a zis: «Păzeşte-l pe omul acesta! Dacă va scăpa, atunci sufletul tău va fi pentru sufletul lui sau vei plăti un talant de argint.»

40. Şi, pe cînd robul tău se uita încoace şi încolo, acela nu [mai] era." Şi zise către el împăratul lui Israel: „Iată, capcanele [pregătite] mie le-ai nimicit." [41.] Şi acesta şi-a scos de grabă cureaua de pe ochi şi l-a cunoscut împăratul lui Israel că era dintre proroci.

41. [42.] Şi [prorocul] i-a zis: „Acestea zice Domnul: «Pentru că ai scăpat din mînă omul pe care-l hotărîsem pieirii, sufletul tău va fi pentru sufletul lui şi poporul tău pentru poporul lui!»"

42. [43.] Şi a plecat împăratul lui Israel mîhnit şi necăjit şi s-a dus în Samaria.

цїей г

Biblia 1688, p. 262, col. 2

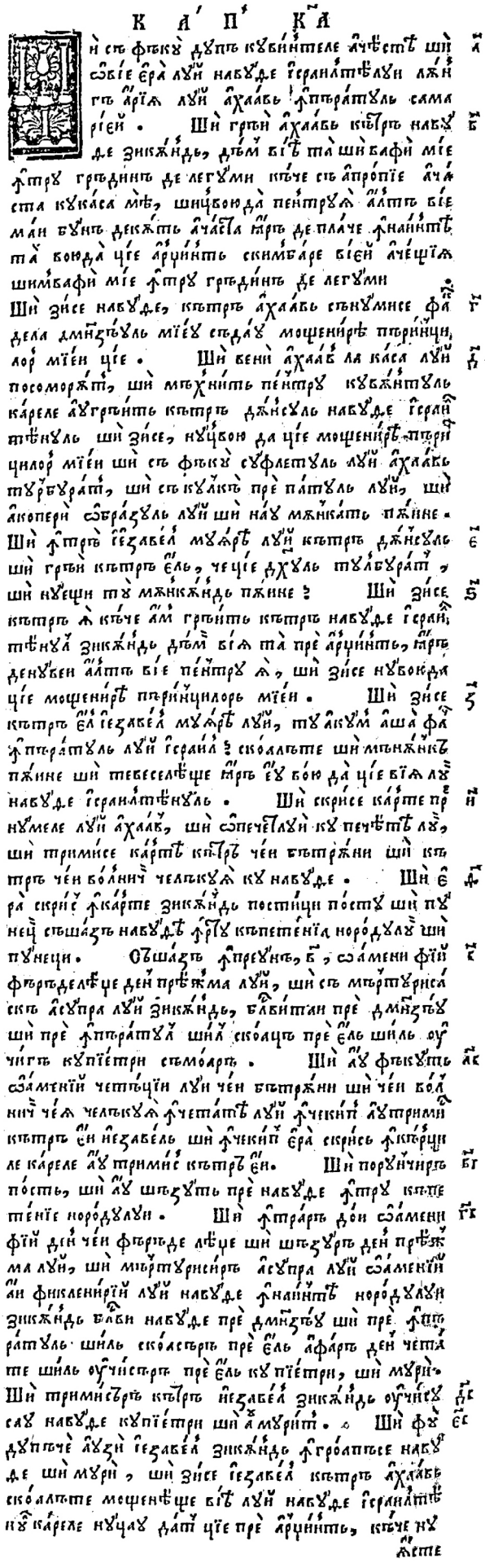

К А́ П҃ К҃А

Н сѣ фѣкѫ дѫпъ кѫбинѣтеле ачѣстъ шй
сѫвїе ерà лѫй навѫде їерал҃тѣлѫи лжи
гъ ар҃їм лѫй ахаавь ѳпъра́тѫль сама
рїей • Шй грѣи ахаавь кѣтрѣ навѫ
де зикжндь, дѣмъ бѣ та шй бафи мїе
ѳтрѫ грѣдинѣ де легѫми кѣче сѣ апроп҃їе ача
ста кѫкаса мѣ, шнцѣоюдà пентрѫ àлт҃ъ бїе
ман бѫнъ декжть ачаста тр҃ъ де плаче ѳнаинтѣ
та́ боюдà цїе ар҃ѫинѣ скимбаре бїей ачещїм
шимбафи мїе ѳтрѫ грѣдинѣ де легѫми
Шй зисе навѫде, кѣтрѣ ахаавь сѣнѫмисе фа
дела дмнз҃ѣлѫ мїей сѣдаѫ мошенирѣ пр҃инци
лор мїен цїе • Шй вени ахаавь ла каса лѫй
посоморѫт, шй мѣхнѣ́ть пентрѫ кѫбжнтѫль
карele ѫгрѣ́ть кѣтрѣ джнсѫль навѫде їерал
тѣнѫль шй зисе, нѫцѣою да цїе мошенирѣ пр҃и
цилор мїен шй сѣ фѣкѫ сѫфлетѫль лѫй ахаавь
тѫрбѫра́т, шй сѣ кѫлкѣ пре пàтѫль лѫй, шй
ѫкоперì сѫбра́ѫль лѫй шй нàѫ мжнка́ть пжине •
Шй ѳтрѣ їезавел́ мѫ́рѣ лѫй кѣтрѣ джнсѫль
шй грѣи кѣтрѣ ел́ь, чецїе дѫхѫль тѫлбѫра́т,
шй нѫ́ещи тѣ мжнжндь пжине ? Шй зисе
кѣтрѣ мà кѣче ам́ грѣ́ить кѣтрѣ навѫде їерай
тѣнѫ́ѫ зикжндь дѣмъ бїа та пре ар҃ѫинѣ, тр҃ъ
денѫ́ѫен ам́ѫть бїе пентрѫ мà, шй зисе нѫ́боюдя
цїе мошенирѣ пр҃инцилорь мїен • Шй зисе
кѣтрѣ ел́ їезавел́ мѫ́рѣ лѫй, тѫ́ѫкѫм ѫша фа
ѳпъра́тѫль лѫй їерай ? скóалѣте шй мѣнжнкъ
пжине шй тевеселѣще тр҃ъ ел́ бóю да цїе бїа лѫ
навѫде їерал҃тѣнѫль • Шй скрисе ка́рте пр
нѫ́меле лѫй ѫхаав, шй сѫпечел́ѫи кѫ печѣть лѫ,
шй трими́се ка́рть кѣтрѣ чéн вѣтржни шй кѣ
трѣ чéн бóлнѣ́ челѣкѫ кѫ навѫде • Шй ѐ
ра скри́е ѳка́рте зикжндь постѣци пóстъ шй пѫ
нецѫ сѣшáѣ навѫдѣ ѓрѣ кѣпетéнїа норóдѫлѫ шй
пѫнеци • Сѫшáѣ ѳпрел́ѫ, ѣ, сѫ́ами фїй
фѣрѣделѣце ден прѣжма лѫй, шй сѣ мѣрѣтурисá
скѣ ѫсѫпра лѫй зикжндь, блáвѣтан пре дмнз҃ѣ
шй пре ѳпъра́тѫль шйл скóаѣ пре ел́ь шйль оу
чи́ѣ кѫпѣтри сѣмóарѣ • Шй ѫ́ѫ фѣкѫ́ть
сѫ́аменїй четѣцїи лѫй чéн вѣтржни шй чéн бóл
нй чéл челѣкѫ ѳчетáть лѫй ѳчекѝ ѫ́ѫтрими
кѣтрѣ ел́ їезавел́ь шй ѳчекѝ ерà скри́сь ѳкѣрци
ле карele ѫ́ѫ трими́с кѣтрѣ ел́ь. Шй порѫнчирѣ
пóсть, шй ѫ́ѫ шѣзѫть пре навѫде ѳпрѫ кѣпе
тéнїе норóдѫлѫи • Шй ѳтрáрѣ дóи сѫ́амени
фїй дéй чéн фѣрѣде лѣце шй шѣзѫ́рѣ ден прѣж
ма лѫй, шй мѣрѣтурисѝрѣ ѫсѫпра лѫй сѫ́аменїй
ѫи фиклениріїй лѫй навѫде ѳнаинтѣ норóдѫлѫи
зикжндь блáви навѫде пре дмнз҃ѣ шй пре ѳпъ
ра́тѫль шйль скóлѣрѣ пре ел́ь ѫфáрѣ ден чéта
те шйль оучи́сѣрѣ пре ел́ь кѫ пїéтри, шй мѫрѝ•
Шй трими́сѣрѣ кѣтрѣ їезавел́ зикжндь оучи́сѫ
сѫ навѫде кѫпїéтри шй ѫмѫрѝт • ѡ Шй фѫ
дѫпъчѐ ѫ́ѫзѝ їезавел́ зикжндь ѳгроапъсе навѫ
де шй мѫрѝ, шй зисе їезавел́ кѣтрѣ ахаавь
скóлѣте мошенѣще бїе лѫй навѫде їерал҃тѣ
нѫ кáрele нѫцѫ дàт цїе пре ар҃ѫинѣ, кѣче нѫ
ѫ́ѣте

Cap 21

1. Şi să făcu după cuvintele acêstea, şi o vie era lui Navúthe Israílteanului[26] lîngă ariia lui Ahaáv, împăratul Samaríei.

2. Şi grăi Ahaáv cătră Navúthe, zicînd: „Dă-mi viia ta şi va fi mie întru grădină de legume, căce să aprópie aceasta cu casa mea, şi-ţi voiu da pentru ea altă vie, mai bună decît aceasta; iară de place înaintea ta, voiu da ţie argint schimbare viei aceştiia şi-mi va fi mie întru grădină de legumi."

3. Şi zise Navúthe cătră Ahaáv: „Să nu mi se facă de la Dumnezăul mieu să dau moştenirea părinţilor miei ţie!"

4. Şi veni Ahaáv la casa lui posomorît şi mîhnit pentru cuvîntul carele au grăit cătră dînsul Navúthe Israilteanul şi zise: „Nu-ţi voiu da ţie moştenirea părinţilor miei!" Şi să făcu sufletul lui Ahaáv turburat şi să culcă pre patul lui şi acoperi obrazul lui şi n-au mîncat pîine.

5. Şi întră Iezavél, muiêrea lui, cătră dînsul şi grăi cătră el: „Ce — ţie duhul tulburat şi nu eşti tu mîncînd pîine?"

6. Şi zise cătră ea: „Căce am grăit cătră Navúthe Israilteanul, zicînd: «Dă-mi viia ta pre argint, iară de nu vei, altă vie pentru ea!» Şi zise: «Nu voiu da ţie moştenirea părinţilor miei!»"

7. Şi zise cătră el Iezavél, muiêrea lui: „Tu acum aşa faci, împăratul lui Israíl? Scoală-te şi mănîncă pîine şi te veselêşte, iară eu voiu da ţie viia lui Navúthe Israilteanul!"

8. Şi scrise carte pre numele lui Ahaáv şi o pecetlui cu pecêtea lui şi trimise cartea cătră cei bătrîni şi cătră cei volnici ce lăcuia cu Navúthe.

9. Şi era scris în carte, zicînd: „Postiţi postu şi puneţi să şază Navúthe[27] întru căpetenia norodului; şi puneţi

10. Să şază împreună 2 oameni, fii fără de lêge, den preajma lui şi să mărturisască asupra lui, zicînd: «Blagoslovit-ai pre Dumnezău şi pre împăratul!» Şi-l scoaţă pre el şi-l ucigă cu pietri, să moară."

11. Şi au făcut oamenii cetăţii lui cei bătrîni şi cei volnici, ceia ce lăcuia în cetatea lui, în ce chip au trimis cătră ei Iezavél şi în ce chip era scris în cărţile carele au trimis cătră ei.

12. Şi porunciră post şi au şăzut pre Navúthe întru căpetenie norodului.

13. Şi întrară doi oameni, fii den cei fără de lêge, şi şăzură den preajma lui; şi mărturisiră asupra lui oamenii ai ficlenirii, lui Navúthe, înaintea norodului, zicînd: „Blagoslovi Navúthe pre Dumnezău şi pre împăratul!" Şi-l scoasără pre el afară den cetate şi-l ucisără pre el cu pietri şi muri.

14. Şi trimisără cătră Iezavél, zicînd: „Ucisu-s-au Navúthe cu pietri şi au murit."

15. Şi fu după ce auzi Iezavél zicînd: „Îngroapă-se Navúthe şi muri", şi zise Iezavél cătră Ahaáv: „Scoală-te, moştenêşte viia lui Navúthe Israilteanul, carele nu ţ-au dat ţie pre argint, căce nu //

Ms. 45, p. 309

Cap 21

1.[391] Şi să făcu după cuvintele[392] acêstea, şi vie una era lui Navuthé Israilteanul lîngă ariia lui Ahaav, împăratul Israil[393].

2. Şi grăi Ahaav către Navuthé, dzicînd: „Dă-mi viia ta şi va fi mie întru grădină de ierburi, căci să apropie acesta cu casa mea, şi-ţi voi da pentru ea vie alta, mai bună decît aceasta; iară de place înaintea ta, voi da ţie argintu schimbare viii aceştiia şi-mi va fi mie întru grădină de legumi.]"

3. Şi dzise Navuthé către Ahaav: „Să nu mi să facă de la Dumnedzăul mieu să dau moştnenirea părinţilor miei ţie!"

4. [3.] Şi veni Ahaav la casa lui posomorît şi mîhnit pentru cuvîntul carele au grăit către îns Navuthé Israilteanul şi dzise: „Nu-ţi voi da ţie *[309/2]* moştnenirea părinţilor miei!" [4.] Şi să făcu duhul lui Ahaav turburat şi să culcă pre patul lui şi acoperi obrazul lui şi n-au mîncat pîine.

5. Şi întră Iezável, muiêrea lui, către însul şi grăi către el: „Ce ţi-i duhul turburat şi nu eşti tu mîncînd pîine?"

6. Şi dzise către ea: „Căci am grăit către Navuthé Israilteanul, dzicînd: «Dă-mi via ta pentru argintu, iar de nu vei, vie alta pentru ea!» Şi dzise: «Nu voi da ţie moştnenirea părinţilor miei!»"

7. Şi dzise către el Iezável, muiêrea lui: „Tu acum aşa faci, împăratul Israil? Scoală-te şi mănîncă pîine şi te fă pre tine[394], iară eu îţi voi da ţie viia lui Navuthé Israilteanul!"

8. Şi scrise carte pre numele lui Ahaav şi o pecetlui cu pecêtea lui[395] şi trimise cartea către cei bătrîni şi către cei volnici, ceia ce lăcuia cu Navuthé.

9. Şi era scris întru carte, dzicînd: „Postiţi postu şi puneţi să şadză Navuthé întru căpeteniia nărodului; [10.] şi puneţi

10. Şă şadză împreună 2 oameni, fii a fărădelêge, den preajma lui şi să mărturisască asupra lui, dzicînd: «Blagoslovit-ai pre Dumnedzău şi pre împăratul!» Şi-l scoaţă pre el şi să-l ucigă cu pietri şi să moară."

11. Şi au făcut oamenii cetăţii lui cei bătrîni şi cei volnici, ceia ce lăcuia întru cetatea lui, în ce chip au trimis către ei Iezável, în ce chip era scris întru cărţile carele au trimis către ei.

12. Şi chemară post şi au şedzut pre Navuthé întru căpetenie nărodului.

13. Şi întrară 2 oameni, fii a fărădălegii[396], şi şedzură den preajma lui; şi mărturisiră asupra lui oameni a viclenirei, lui Navuthé, înaintea nărodului, dzicînd: „Blagoslovi Navuthé pre Dumnedzău şi pre împăratul!" Şi-l scoasără pre el afară den cetate şi-l uciseră pre el cu pietri şi muri.

14. Şi trimiseră către Iezável, dzicînd: „Ucisu-s-au Navuthé cu pietri şi au murit."

15. Şi fu după ce audzi Iezável şi dzise: „Îngropă-să Navuthé şi muri", şi dzise Iezável către Ahaav: „Scoală-te şi moştnenêşte viia lui Navuthe Israilteanul, carele nu ţ-au dat ţie pentru argint, căci nu

Ms. 4389, p. 341-342

Cap 21

1. [406]De-acii după cuvintele acêstea ale acei vremi, Navuthei Israilteanul avea vie lîngă ariia lui Ahav, împăratul Samáriei.[407]

2. Iar Ahav zise către Navuthei, grăind: „Dă-mi viia ta să-mi fie ogradă de ierburi[408], *[342/1]* că iată că iaste aproape de casa mea, iar eu îţi voiu da altă vie mai bună decît aceasta; şi de nu-ţi va plăcea, eu-ţi voiu da bani schimb pentru viia ta şi-mi va fi grădină de legumi."

3. Iar Navuthei zise către Ahav: „Să nu dea Domnul Dumnezeul mieu mie aceasta să-mi dau moşiia părinţilor miei ţie!"

4. De-acii Ahav mêrse acasă-şi trist şi scîrbit pentru cuvîntul ce-i zisêse Navuthei Israilteanul că: „Nu voiu da moşiia părinţilor miei ţie!" Şi se turbură sufletul lui Ahav şi se culcă în patu-şi şi se acoperi la obraz şi nu mîncă pîine.[409]

5. Iar Iezavel, muiêrea lui, întră la dînsul şi-i zise: „Ce iaste aceasta, de-ţi iaste sufletul turburat şi nu mănînci?"

6. Iar Ahav îi răspunse: „Grăit-am lui Navuthei Israilteanul, zicînd: «Dă-mi viia ta pre bani sau, de vei vrea, îţi voiu da altă vie în locul aceiia!» Iar el au zis: «Nu voiu da ţie moşiia părinţilor miei!»"

7. Iar Iezavel, muiêrea lui, îi zise: „Împărate al lui Israil, dară aşa faci tu acuma? Scoală-te şi mănîncă şi taci, că eu voiu da ţie viia lui Navuthei Israilteanul!"

8. [410]Şi scrise carte cu numele lui Ahav şi o pecetlui cu pecêtea lui şi trimise cartea la bătrînii şi la slobozii carii lăcuia cu Navuthei.[411]

9. Şi în carte era scris aşa: „Să vă postiţi cu post şi să puneţi pre Navuthei cap nărodului;

10. Şi să aduceţi 2 oameni den feciorii călcătorilor legii, şi aceia să mărturisească zicînd împotriva lui că n-au blagoslovit pre Dumnezeu şi pre împăratul. De-acii să-l scoateţi şi să-l ucideţi cu pietri, să moară."

11. Şi făcură oamenii cei mai bătrîni şi volnicii cetăţii, carii lăcuia într-acea cetate, precum trimêse Iezavel, după cum scriia cartea carea o trimise la dînşii.

12. Şi mărturisiră postul şi puseră pre Navuthei cap nărodului.[412]

13. Şi aduseră 2 oameni, feciorii călcătorilor de lêge, şi mărturisiră asupra lui Navuthei înaintea a tot nărodul, zicînd: „Acesta n-au blagoslovit pre Dumnezeu şi pre împăratul!" Şi-l scoaseră afară den cetate şi-l uciseră cu pietri de muri.

14. Şi trimêseră la Iezavel, zicînd: „Navuthei fu ucis cu pietri şi au murit."

15. Iar Iezavel, deaca auzi că fu ucis Navuthei şi au murit, zise către Ahav: „Scoală de moştinează viia lui Navuthei Israilteanul, care n-au vrut să-ţi ia banii, că nu

Versiunea modernă

Capitolul al 21-lea

1. Şi se făcu aşa că, după cuvintele acestea, Nabuthe Israeliteanul avea o vie lîngă aria lui Achaab, împăratul Samariei.

2. Şi i-a spus Achaab lui Nabuthe, zicînd: „Dă-mi via ta, ca să-mi fie grădină de legume, pentru că este mai aproape de casa mea, şi-ţi voi da pentru ea altă vie mai bună decît aceasta; ori, dacă-ţi place mai mult, îţi voi da ţie argint în schimbul viei acesteia şi o s-o am eu ca grădină de legume."

3. Şi Nabuthe i-a zis lui Achaab: „Ferească-mă Domnul să-ţi dau eu ţie moştenirea părinţilor mei!"

4. Şi veni Achaab la casa lui posomorît şi mîhnit din pricina cuvîntului pe care-l grăise către el Nabuthe Israeliteanul, pentru că-i zisese: „Nu-ţi voi da eu ţie moştenirea părinţilor mei!" Şi s-a tulburat sufletul lui Achaab şi s-a culcat pe patul său şi şi-a acoperit faţa şi n-a mîncat pîine.

5. Şi a intrat Iezabel, femeia lui, la el şi i-a zis: „De ce ţi-e duhul tulburat şi nu mănînci pîine?

6. Şi el i-a zis: „Fiindcă am vorbit cu Nabuthe Israeliteanul şi i-am zis: «Dă-mi via ta pe argint sau, dacă nu vrei, [îţi voi da] altă vie în locul ei!» Şi el a zis: «Nu-ţi voi da eu ţie moştenirea părinţilor mei!»"

7. Şi Iezabel, femeia sa, i-a zis: „Aşa faci tu acum, împărate al Israelului? Scoală-te, mănîncă pîine şi veseleşte-te, iar eu îţi voi da ţie via lui Nabuthe Israeliteanul!"

8. Şi a scris o scrisoare în numele lui Achaab şi a pecetluit-o cu pecetea lui şi a trimis scrisoarea la cei bătrîni şi la [oamenii] cei liberi care locuiau împreună cu Nabuthe.

9. Şi a scris în scrisoare, zicînd: „Vestiţi un post şi puneţi-l pe Nabuthe să fie căpetenie poporului;

10. Şi puneţi doi oameni nelegiuiţi să stea înaintea lui şi să mărturisească împotriva lui, zicînd: «L-ai binecuvîntat pe Dumnezeu şi pe împăratul!» Şi să-l scoată şi să-l ucidă cu pietre şi să moară."

11. Şi au făcut oamenii cetăţii lui cei bătrîni şi [oamenii] cei liberi care locuiau în cetatea lui, după cum trimisese către ei Iezabel şi după cum era scris în scrisorile pe care le trimisese ea.

12. S-a poruncit un post şi l-au pus pe Nabuthe căpetenie poporului.

13. Şi doi oameni nelegiuiţi au intrat şi au stat în preajma lui; şi oamenii cei vicleni au mărturisit împotriva lui Nabuthe, înaintea poporului, zicînd: „Nabuthe l-a binecuvîntat pe Dumnezeu şi pe împăratul!" Şi l-au scos din cetate şi l-au ucis cu pietre şi a murit.

14. Şi au trimis către Iezabel, zicînd: „Nabuthe a fost ucis cu pietre şi a murit."

15. Şi a fost aşa că, de cum a auzit Iezabel că i s-a spus: „A murit Nabuthe şi a fost îngropat", i-a şi zis Iezabel lui Achaab: „Scoală-te, stăpîneşte via lui Nabuthe Israeliteanul, care nu ţi-a dat-o ţie pe argint, pentru că

Biblia 1688, p. 263, col. 1

ăл ăпъръ

ѕг ăстe навѹ҃дe бг҃ъ кѣчe ăѵ мѹрѝть. Шѝ
фѕ҃ дѹ҃кѣ ăѵ҃зѝ ăхаáвь кѣ ăѵ҃ мѹрѝт҃ навѹ҃дe
їерaѝтѣнѹ҃л шишь рѹ҃шe хѝннелелѹ҃ѝ шѝ сѣ ѳвѣли
кѵ҃ сáкь шѝ сѣ ѳтъкѵ҃ дѹ҃пъ ăчáста шѝ сѣ скѹ҃лѣ
шѝ сѣ погорѣ ăхаáвь ѳвíа лѹ҃ѝ навѹ҃дe їерaѝл
ѕг тѣнѹ҃л ка сѣсѣ мощенѣскѣ пре ѧ҃. Шѝ зѝсе
дмнѹ҃л кѣтрѣ їлíе дезѹ҃кнтѣ҃л зикѫ҃дь.
ѕѣ Скоáлѣ҃ѣ шѝ те погоáрѣ ѳтрѹ҃ ѳтемпинáрѣ лѵ҃
ăхаáвь ѳпърáтѹ҃л лѹ҃ѝ їерaѝль чéл дéн самарíа
ѕ҃тѣ ăчéста ѳвíа лѹ҃ѝ навѹ҃дe кѣчи сѵ҃ погорѣ
ѕѳ ăколѡ ка сѣсѣ мощенѣскѣ пре ѧ҃. Шѝ вéй гр҃з
нѣтрѣ ёль зикѫ҃дь ăчѣстѣ зѝче дмнѹ҃л ѳ
чекѝп тѫ҃ ăи оу҃чѝсь шѝ ăи мощенѝт҃ ѯ пенѣтрѹ҃
ăчѣѧ ăчѣстѣ зѝче дмнѹ҃л ѳлóкѹ҃л кáреле ăѵ҃ лѝи
екроáфеле шѝ кѫ҃нїи слѹ҃шнле лѹ҃ѝ навѹ҃дe ăколѡ
кор лѝнце кѣцѣлеле сѫ҃целе тъѵ҃ (шѝ кѹ҃вéле
кѳ сѣ вóрь скѹ҃лдѧ҃ ѳсѫ҃целе тъѵ҃). Шѝ зѝсе
ăхаáвь кѣтрѣ їлíе ăѵ҃ ăфлáтѹ҃маи врѣѫ҃мáшѹ҃л
мїеѵ҃ ѯ шѝ зѝсе ăфлáтлѧ҃ пенѣтрѹ҃ кѣчи ѳдешѹ҃р
тъ тѣи йспитѝт ка сѣ фáчи рѹ҃ѧль ѳнаѝнѣтѣ
кă дмнѹ҃лѹ҃ѝ ка сѣ҃л мѫ҃нїи пре ёль. Äчѣстѣ
зѝче дмнѹ҃л, ѧ҃тъ ёѵ҃ ăдѹ҃кь ăсѹ҃пра тѧ҃ рѹ҃ѧл
шѝ вой ăцѣцѧ҃ дéи напóѧ҃тѧ҃ шѝ вою пѣ҃рдe пре
ăхаáвь пишѝндо ла пъръте, шѝ цѣѝндѹ҃се шѝ
кѣ рѣмáсь фѝѝнль ѳтрѹ҃ їерaѝль. Шѝ вою дѧ҃
кáсл тѧ҃ ка шѝ кáса лѹ҃ѝ їеровоáмь фечóрѹ҃л лѹ҃ѝ
навáт҃ шѝ ка шѝ кáса лѹ҃ѝ ваáса фѝѝл лѹ҃ѝ ăхíа
пенѣтрѹ҃ оу҃ръсѝрнле кáреле ăи оу҃ръсѣнт҃ шлѝ пъ
кѣ кѣтѹ҃нт҃ пре їерaѝль. Шѝ кѣтрѣ ёѕлвéл
ăѵ҃ грѣѝть дмнѹ҃лѹ҃ѝ зикѫ҃дь кѫ҃нїи сѡборо
мѫ҃нкѧ҃ пре ѧ҃ ѳтрѹ҃ ѳнаѝнѣтѣ зндѹ҃лѹ҃ лѹ҃ѝ їезра
кд ёль. Пре чéл мóрѣ ăл лѹ҃ѝ ăхаáвь ѳчетá
тел борь мѫ҃нкѧ҃ кѫ҃нїи шѝ пречéл мóрѣ ăлъ
лѹ҃ѝ ла кѫ҃мпь борь мѫ҃нкѧ҃ пáсѣрнле чéрнлѹ҃ѝ.
кѕ Ёсѣ ѳдешѹ҃рѣ ăхаáвь чéл че сѵ҃ вѫ҃дѹ҃т҃ класѣ
фáкѣ рѹ҃ѧль ѳнаѝнѣтѣ дмнѹ҃лѹ҃ѝ пре кѵ҃м лѵ҃ пре
кѕ менѝт҃ пре ёль їезавéл мѵ҃рѣ лѹ҃ѝ. Шѝ сѣ
оу҃рѣ фóарте ѧ҃мѣрце дéи напóѧ҃ оу҃рѣчи́нелор дѵ҃
пъ тóате кáреле ăѵ҃ фъкѹ҃т ѧ҃морехáль пре кáре
ле лѵ҃ сѵ҃рпáт дмнѹ҃л де кѣтрѣ фáца фѝлор лѵ҃
кз їерaѝль. Шѝ фѕ҃ дѣка ăдѹ҃зѝ ăхаáвь кѵ҃ вѝнте
ле ăчѣстѣ, шѝ рѹ҃шe хáина лѹ҃ѝ шѝ ѳнѝнсе сáкь
преете трѹ҃пѹ҃л лѹ҃ѝ шѝ постѝ шѝ сь ѳвъли кѵ҃
сáкь ѳдѝнсл кáрь ăѵ҃ оу҃чѝсь пре навóдѣ, їерaѝл
кѝ тѣнѹ҃л шѝ мѣ҃рсе плекáт. Шѝ сѣ ѳтъкѵ҃ кѵ҃
вѫ҃нтѹ҃л дмнѹ҃лѹ҃ѝ ѳмѫ҃на рóвѹ҃лѹ҃ѝ сѣ҃ лѹ҃ѝ їлíе
пенѣтрѹ҃ ăхаáвь шѝ зѝсе дмнѹ҃л ѳѕѹ҃ѳтан кѵ҃мь
слѵ҃ оу҃мнаѝт҃ ăхаáвь де кѣтрѣ фáца мѣ҃ ѯ пен
трѹ҃ кáре лѵ҃крѹ҃ кѣчи слѵ҃ сѡпрѝт҃ де кѣтрѣ фáца
мѣ҃ нѵ҃вою ăдѹ҃че рѹ҃ѳтáте ѳдѝнлеле лѹ҃ѝ че ѳдѝ
леле фечóрѹ҃лѹ҃ѝ лѹ҃ѝ вою ăдѹ҃че рѣѳтáтѣ преете
кáса лѹ҃ѝ.

К Á П Ъ КВ

ăѵ҃ Ѝăѵ҃ шѕ҃ѹ҃т҃, г҃, ăни шѝ нѹ҃ ёра рѣзвою
ѳтрѹ҃ мѝѳлокѹ҃л сирíен шѝ ѳтрѹ҃ мѝѳ
локѹ҃л лѹ҃ѝ їерaѝль. Шѝ сѣ ѳтъкѵ҃ ѳ
вѵ҃ ăлтрéнѣ ăнь шѝ сѣ погорѣ їѡсафа
ѳпърáтѹ҃л їѹдѣи кѣтрѣ ѳпърáтѹ҃л лѵ҃
гѵ҃ їерaѝль. Шѝ зѝсе ѳпърáтѹ҃л лѹ҃ѝ їерaѝл кѣ

iaste Navúthe viu, căce au murit!”

16. Şi fu deaca auzi Ahaáv că au murit Navúthe Israilteanul, şi-şi rupse hainele lui şi să învăli cu sac; şi să făcu după aceasta şi să sculă şi să pogorî Ahaáv în viia lui Navúthe Israilteanul, ca să o moştenească pre ea.

17. Şi zise Domnul cătră Ilíe Thezviteanul[28], zicînd:

18. „Scoală-te şi te pogoară întru întempinarea lui Ahaáv, împăratul lui Israíl, cel den Samaríia! Iată, acesta — în viia lui Navúthe, căci s-au pogorît acoló ca să o moştenească pre ea.

19. Şi vei grăi cătră el, zicînd: «Acêstea zice Domnul: ‘În ce chip tu ai ucis şi ai moştenit?’ Pentru acêea, acêstea zice Domnul: ‘În locul carele au lins scroafele şi cîinii sîngile lui Navúthe, acoló vor linge cățêlele sîngele tău (şi curvele să vor scălda în sîngele tău)!’»”

20. Şi zise Ahaáv cătră Ilíe: „Au aflatu-m-ai, vrăjmaşul mieu?” Şi zise: „Aflat-am, pentru căci în deşărt te-ai ispitit ca să faci răul înaintea Domnului, ca să-l mînii pre el.

21. Acêstea zice Domnul: «Iată, eu aduc asupra ta rêle şi voi aţîţa denapoia ta şi voiu pîrde pre Ahaáv, pişind la părête şi ţiindu-se şi rămas fiind întru Israíl.

22. Şi voiu da casa ta ca şi casa lui Ierovoám, feciorul lui Navát, şi ca şi casa lui Vaása, fiiul lui Ahía, pentru urgisirile carele ai urgisit ş-ai păcătuit pre Israíl.»

23. Şi cătră Ezavél au grăit Domnul[29], zicînd: «Cîinii o vor mînca pre ea întru înaintea zidului lui Iezraél.

24. Pre cel mort al lui Ahaáv în cetate-l vor mînca cîinii şi pre cel mort al lui la cîmp vor mînca pasările ceriului.

25. Însă în deşărt — Ahaáv, cel ce s-au vîndut ca să facă răul înaintea Domnului, precum l-au premenit pre el Iezavél, muiêrea lui;

26. Şi să urî foarte a mêrge denapoia urîciunelor, după toate carele au făcut amoreul pre carele l-au surpat Domnul de cătră faţa fiilor lui Israíl.»”

27. Şi fu deaca auzi Ahaáv cuvintele acêstea, şi-şi rupse haina lui şi încinse sac preste trupul lui şi posti; şi să învăli cu sac în zioa carea au ucis pre Navóthe Israilteanul şi mêrse plecat.

28. Şi să făcu cuvîntul Domnului în mîna robului său, lui Ilíe, pentru Ahaáv, şi zise Domnul: „Văzut-ai cum s-au umilit Ahaáv de cătră faţa mea? Pentru care lucru căci s-au oprit de cătră faţa mea, nu voiu aduce răutate în zilele lui, ce în zilele feciorului lui voiu aduce răutatea preste casa lui.”

Cap 22

1. Şi au şăzut 3 ani şi nu era războiu întru mijlocul Siríei şi întru mijlocul lui Israíl.

2. Şi să făcu întru al treilea an şi să pogorî Iosafat, împăratul Iúdii, cătră împăratul lui Israíl.

3. Şi zise împăratul lui Israíl că- /

Ms. 45, p. 309-310

iaste Navuthé viu, căci au murit!"

16. Şi fu dacă audzi Ahaav că au murit Navuthé Israilteanul, şi-şi rupse hainele lui şi să învăli cu sac; şi să făcu după aceasta⌋, şi să sculă şi să pogorî Ahaav la viia lui Navuthé Israilteanul, ca să o moştnenească pre ea.

17. Şi dzise Domnul cătră Iliú Thezviteanul, dzicînd:

18. „Scoală-te şi te pogoară întru tîmpinarea Ahaav, împăratului Israil, cel den Samaría! Iată, acesta — întru viia lui Navuthé[397], *[310/1]* căci s-au pogorît acoló ca să moştinenească pre ea.

19. Şi vei grăi cătră el, dzicînd: «Acêstea dzice Domnul: 'În ce chip tu ai ucis şi ai moştnenit?' Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: 'Întru ⌊tot⌋[398] locul carele au linsu⌊scroafele şi⌋ cîinii sîngele lui Navuthé, acoló vor linge căţêlele sîngele tău ⌊şi curvele să vor scălda întru sîngele tău⌋!'»"

20. Şi dzise Ahaav cătră Iliú: „Au aflatu-m-ai, vrăjmaşul mieu?" Şi dzise: „Aflat-am, pentru căci în dăşertu te-ai ispitit ca să faci răul înaintea Domnului, ca să-l mînii pre el.

21. [399]Acêstea zice Domnul: «Iată, eu aduc asupra ta rêle şi voi aţîţa denapoia ta şi voi piêrde pre Ahav, pişind la părête şi ţiindu-să şi rămas fiind întru Israil.

22. [400]Şi voi da casa ta ca[401] şi casa lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi [402]ca şi casa lui Vaása, fiiul lui[403] Ahiá, pentru urgisirile carele ai urgisit şi ai păcătuit pre Israil.»

23. [404]Şi i Iezável au grăit Domnul, dzicînd: «Cîinii o vor mînca pre ea întru înaintea zidului lui Iezráel.

24. Pre cel mortu a lui Ahaav în cetate vor mînca cîinii şi pre cel mortu a lui la cîmpu vor mînca pasările ceriului.

25. Însă în dăşertu — Ahaav, carele s-au vîndut ca să facă răul înaintea Domnului, în ce chip l-au primenit pre el Iezável, muiêrea lui;

26. Şi să urî foarte a mêrge denapoia urîciunilor, după toate carele au făcut amorreul pre carele l-au surpat Domnul de cătră faţa fiilor Israil.»"

27. Şi fu dacă audzi Ahaav cuvintele acêstea, şi-şi rupse haina lui şi încinse sac preste trupul lui şi posti; şi să învăli cu sac întru dzua carea au ucis pre Navuthé Israilteanul şi mêrse plecat.

28. Şi să făcu cuvîntul Domnului întru mîna robului lui, lui Iliú, pentru Ahaav, şi dzise Domnul: [29.] „Vădzut-ai cum s-au umilit Ahaav de cătră faţa mea? Pentru care lucru căci s-au oprit de cătră faţa mea, nu voi aduce răutatea întru dzilele lui, [405]ce întru dzilele ficiorului lui voi aduce răutatea preste casa lui."

Cap 22

1.[406] Şi au şedzut 3 ani şi nu era războiu întru mijlocul Siríei şi întru mijlocul Israil.

2. Şi să făcu întru al treilea an şi să pogorî Iosafat, împăratul Iúdei, cătră împăratul Israil.

3. Şi dzise împăratul Israil că-

Ms. 4389, p. 342-343

iaste*[342/2]* Navuthei viu, ce iaste mort!"

16. Iar Ahav, deaca auzi că au murit Navuthei Israilteanul, îşi lepădă hainele şi se îmbrăcă în sac; apoi se sculă Ahav şi se duse să moştinêze viia lui Navuthei Israilteanul.

17. Iar cuvîntul Domnului fu cătră Ilie Thezviteanul, zicînd:

18. „Scoală şi pasă întru întîmpinarea lui Ahav, împăratul lui Israil, în Samáriia, că iată că el iaste în viia lui Navuthei, că au mers să o ia.[413]

19. Şi să-i grăieşti zicînd: «Aşa grăiêşte Domnul: 'Pentru căci ai ucis tu pre Navuthei Israilteanul şi i-ai luat viia?' Drept acêea grăiêşte Domnul că: [414]'În locul unde au lins cîinii sîngele lui, acoló vor să lingă şi sîngele tău şi vor să se scalde curvele în sîngele tău!'»"

20. Iar Ahav zise cătră Ilie: „Aflatu-m-ai, vrăjmaşul mieu?" Ilie zise: „Aflatu-te-am, că tu însuţi te-ai aprins în dăşărt şi ai făcut hicleşug înaintea Domnului.

21. Ce aşa grăiêşte Domnul: [415]«Iată, voiu aduce asupra ta răotăţi şi voiu aţîţa denapoia ta şi voiu răsipi tot ce iaste al lui Ahav pişind la părête şi ce au rămas în Israil.

22. Şi voiu da casa ta cum am dat şi [416]casa lui Ierovoam, feciorul lui Navat, şi cum am dat [417]casa lui Vaas, feciorul lui Ahai, pentru mîniia ce m-au mîniiat şi au făcut păcat în Israil.»[418]

23. Iar pentru Iezavel au zis Domnul [419]că: «O vor mînca cîinii în cădêrea cea dentîi a lui Israil.

24. Şi Ahav, de va muri în cetate, îl vor mînca cîinii, iar de va muri la cîmp, îl vor mînca pasările ceriului,

25. Că întru dăşărtăciune eşti tu, Aháve, că ai început a face hicleşug înaintea Domnului, că te-au izvrătit Iezavel, muiêrea ta;

26. Şi foarte i se urî în cêle de urîciune, de toate cîte au făcut în Samáriia, pre carii i-au pierdut Domnul de la faţa feciorilor lui Israil.»"[420]

27. De-acii deaca auzi Ahav acêste cuvinte, îşi sparse hainele şi-şi încinse trupul cu zăblău şi se posti; şi fu tot îmbrăcat în zăblău den zioa cêea ce ucise pre Navuthei Israilteanul şi umbla trist şi cu capul plecat.

28. Şi fu cuvîntul Domnului cătră robul său, Ilie, pentru Ahav, zicînd: [29.] „Văzut-ai că se-au milcuit Ahav înaintea mea? Deci de vrême ce se-au smerit înaintea mea, nu voiu aduce răotatea lui în zilele lui, ce voiu aduce răotatea casii lui în zilele fiiu-său."

Cap 22

1. Şi mêrse în Samáriia şi şăzu 3 ani, şi nu fu *[343/1]* războiu între siriêni şi între israiltêni.

2. [421]Iar în anul al treilea se pogorî Iosafat, împăratul Iúdei, la împăratul lui Israil.[422]

3. (Şi zise împăratul lui Israil că-

Versiunea modernă

Nabuthe nu mai este viu, ci a murit!"

16. Şi a fost aşa că, de cum a auzit Achaab că a murit Nabuthe Israeliteanul, şi-a rupt hainele sale şi s-a învelit cu sac; iar după aceasta, s-a sculat Achaab şi a coborît la via lui Nabuthe Israeliteanul, ca s-o ia în stăpînire.

17. Şi a grăit Domnul către Ilie Thesbiteanul, zicînd:

18. „Scoală-te şi coboară în întîmpinarea lui Achaab, împăratul lui Israel, cel din Samaria! Iată, este în via lui Nabuthe, căci a coborît acolo ca s-o ia în stăpînire.

19. Şi vei grăi către el, zicînd: «Acestea zice Domnul: 'Cum ai ucis tu şi ai luat în stăpînire?' Pentru aceea, acestea zice Domnul: 'În locul unde au lins scroafele şi cîinii sîngele lui Nabuthe, acolo vor linge căţelele sîngele tău şi curvele se vor scălda în sîngele tău!'»"

20. Şi i-a zis Achaab lui Ilie: „M-ai găsit, vrăjmaşul meu?" Şi el a zis: „Te-am găsit, pentru că în deşert te-ai vîndut pe tine spre a face răul înaintea Domnului, ca să-l mînii pe el.

21. Acestea zice Domnul: «Iată, aduc nenorociri asupra ta şi voi aţîţa pîrjol în urma ta şi voi nimici din Achaab pe toţi cei de parte bărbătească, fie rob, fie slobod în Israel.

22. Şi voi face casa ta precum casa lui Ieroboam, fiul lui Nabat, şi precum casa lui Baasa, fiul lui Achia, pentru urgisirile cu care m-ai urgisit pe mine şi ai făcut Israelul să păcătuiască.»

23. Şi asupra Iezabelei a grăit Domnul, zicînd: «Cîinii o vor mînca pe ea lîngă zidul lui Iezrael.

24. Pe cel care va muri din [neamul lui] Achaab în cetate îl vor mînca cîinii şi pe cel care va muri în cîmp îl vor mînca păsările cerului.

25. Însă în deşert s-a vîndut Achaab spre a face răul înaintea Domnului, după cum l-a sucit pe el Iezabel, femeia lui;

26. Şi urît s-a făcut el pe sine însuşi, mergînd pe urma urîciunilor şi a tuturor celor ce le-a făcut amoreul, cel pe care îl nimicise Domnul din faţa fiilor lui Israel.»"

27. Şi a fost aşa că, de cum a auzit Achaab cuvintele acestea, şi-a sfîşiat haina lui şi şi-a încins cu sac trupul lui şi a postit; şi s-a învelit cu sac din ziua cînd a fost ucis Nabuthe Israeliteanul şi umbla plecat.

28. Şi a fost cuvîntul Domnului prin mîna robului său, Ilie, pentru Achaab, zicînd: „Ai văzut cum s-a umilit Achaab în faţa mea? Pentru că s-a smerit în faţa mea, nu voi aduce nenorocirea în zilele lui, ci în zilele fiului său voi aduce nenorocirea peste casa lui."

Capitolul al 22-lea

1. Şi au stat trei ani Siria şi Israelul fără a fi război între ei.

2. Şi a fost aşa că, în anul al treilea, a coborît Iosaphat, împăratul Iudei, către împăratul lui Israel.

3. Şi împăratul lui Israel a zis că-

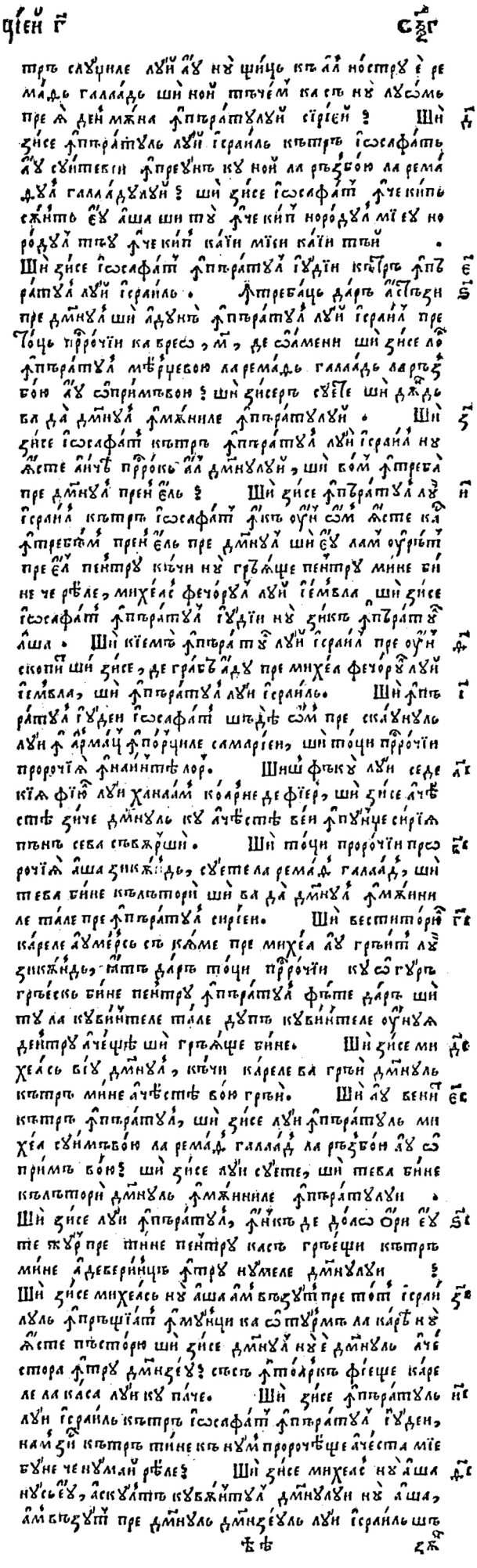

Biblia 1688, p. 263, col. 2

tră slugile lui: „Au nu ştiţi că al nostru e Remáth Galaád, şi noi tăcem ca să nu luom pre ea den mîna împăratului Siríei?”

4. Şi zise împăratul lui Israíl cătră Iosafát: „Au sui-te-vei împreună cu noi la războiu, la Remáthul Galaádului?” Şi zise Iosafát: „În ce chip sînt eu, aşa şi tu, în ce chip norodul mieu, norodul tău, în ce chip caii miei, caii tăi!”

5. Şi zise Iosafát, împăratul Iúdii, cătră împăratul lui Israíl:

6. „Întrebaţi dară astăzi pre Domnul!” Şi adună împăratul lui Israíl pre toţi prorocii, ca vreo 40 de oameni, şi zise lor împăratul: „Mêrge-voiu la Remáth Galaád, la războiu, au opri-mă-voiu?” Şi ziseră: „Suie-te, şi dînd va da Domnul în mînile împăratului!”

7. Şi zise Iosafát cătră împăratul lui Israíl: „Nu iaste aicea proroc al Domnului şi vom întreba pre Domnul pren el?”

8. Şi zise împăratul lui Israíl cătră Iosafát: „Încă un om iaste ca să întrebăm pren el pre Domnul, şi eu l-am urît pre el, pentru căci nu grăieşte pentru mine bine, ce rêle: Mihéas, feciorul lui Iémvla.” Şi zise Iosafát, împăratul Iúdii: „Nu zică împăratul aşa!”

9. Şi chiemă împăratul lui Israíl pre un scopit şi zise: „Degrabă adu pre Mihéa, feciorul lui Iemvla!” Şi împăratul lui Israíl

10. Şi împăratul Iúdei, Iosafát, şădea om pre scaunul lui, înarmaţi, în porţile Samaríei, şi toţi prorocii prorociia înaintea lor.

11. Şi-şi făcu lui Sedechiia, fiiul lui Hanaám, coarne de fier şi zise: „Acêstea zice Domnul: «Cu acêstea vei împunge Síriia, pînă se va săvîrşi.»”

12. Şi toţi prorocii prorociia aşa zicînd: „Suie-te la Remáth Galaád, şi te va binecălători şi va da Domnul în mîinile tale pre împăratul Siríei!”

13. Şi vestitoriul carele au mers să chême pre Mihéa au grăit lui, zicînd: „Iată dară, toţi prorocii cu o gură grăiesc bine pentru împăratul. Fă-te dară şi tu la cuvintele tale după cuvintele unuia dentru aceştia şi grăieşte bine!”

14. Şi zise Miheás: „Viu — Domnul, căci carele va grăi Domnul cătră mine, acêstea voiu grăi!”

15. Şi au venit cătră împăratul şi zise lui împăratul: „Mihéa, sui-mă-voiu la Remáth Galaád, la războiu, au opri-mă-voiu?” Şi zise lui: „Suie-te, şi te va binecălători Domnul în mîinile împăratului!”

16. Şi zise lui împăratul: „Încă de doao ori eu te jur pre tine pentru ca să grăieşti cătră mine adeverinţă întru numele Domnului!”

17. Şi zise Miheás: „Nu aşa! Am văzut pre tot Israílul împrăştiat în munţi, ca o turmă la carea nu iaste păstoriu. Şi zise Domnul: «Nu e domnul acestora întru Dumnezeu? Să să întoarcă fieştecarele la casa lui cu pace!»”

18. Şi zise împăratul lui Israíl cătră Iosafát, împăratul Iúdei: „N-am zis cătră tine că nu-mi prorocêşte acesta mie bune, ce numai rêle?”

19. Şi zise Miheas: „Nu aşa, nu-s eu! Ascultă cuvîntul Domnului! Nu — aşa! Am văzut pre Domnul Dumnezeul lui Israíl şă- //

Ms. 45, p. 310-311

tră slugile lui: „Au ştiţi că noă-i Remmath Galaad, şi noi tăcem ca să o luăm pre ea dentru mîna împăratului Siríei?"

4. Şi dzise împăratul Israil cătră Iosafat: „Au sui-te-vei împreu- *[310/2]* nă cu noi la război, la Remmáth Galaad?" Şi dzise Iosafat: „În ce chip sînt eu, aşa şi tu, în ce chip nărodul mieu, nărodul tău, în ce chip caii miei, caii tăi!"

5. Şi dzise Iosafat, împăratul Iúdei, cătră împăratul Israil:

6. [5.] „Întrebaţi dară astădzi pre Domnul!" [6.] Şi adună împăratul Israil pre toţi prorocii, ca vro 400 de oameni, şi dzise lor ⌊împăratul⌋: „Au mêrge-voi la Remmáth Galaad, la război, au opri-mă-voi?" Şi dziseră: „Suie-te, şi dîndu va da Domnul în mîinile împăratului!"

7. Şi dzise Iosafat cătră împăratul Israil: „Nu iaste aicea proroc al Domnului şi vom întreba pre Domnul pren el?"

8. [407]Şi dzise împăratul Israil cătră Iosafat: „Încă unul iaste un om ca să întrebăm pren el pren Domnul, şi eu l-am urît pre el, pentru căci nu grăieşte pentru mine bune, ce rêle: Mihéas, ficiorul lui Iemvlá." Şi dzise Iosafat, ⌊împăratul Iúda⌋: „Nu dzică împăratul aşa!"

9. Şi chemă împăratul Israil pre un scopit şi dzise: „De sîrgu pre Mihéa, ficiorul Iemvlá!" [10.] Şi împăratul Israil

10. Şi împăratul Iúda, Iosafat, şedea om pre scaunul lui, întrarmaţi, întru porţile Samaríei, şi toţi prorocii prorociia înaintea lor.

11. Şi făcu şie Sedechía, fiiul lui Hanaam[408], coarne de fier şi dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Cu acêstea vei împunge Siría, pînă să va săvîrşi.»"

12. Şi toţi prorocii prorociia aşa dzicîndu: „Suie-te la Remmáth Galaad, şi te va binecălători şi va da Domnul în mîinile tale pre împăratul Siríei!"

13. Şi vestitoriul carele au mersu să chême pre Mihéa au grăit lui, dzicînd: „Iată dară, toţi prorocii cu o gură grăiescu bine pentru împăratul. Fă-te dară şi tu la cuvintele tale după cuvintele unuia dentru aceştiia şi grăiêşte bune!"

14. Şi dzise Mihéa: „Viu — Domnul, căci carele va dzice[409], acêstea voi grăi!"

15. Şi au venit cătră împăratul şi-i dzise lui împăratul: „Mihéa, au sui-mă-voi la Remmáth Galaad, la război, au opri-mă-voi?" Şi-i dzise: „Suie-te, şi te va binecălători Domnul în mîinile împăratului!"

16. Şi-i dzise lui împăratul[410]: „Încă de doao ori eu te jur pre tine pentru ca să grăieşti cătră mine adevăr întru numele Domnului!"

17. Şi dzise ⌊Mihéas: „Nu aşa!⌋ Vădzut-am pre tot Israilul împrăştiat în munţi, ca o turmă la carea nu iaste păstor. Şi dzise Domnul: «Nu-i domnul aceştia ⌊întru Dumnedzău?⌋ Să să întoarcă fieştecarele la casa lui cu pace!»"

18. Şi dzise împăratul Israil cătră Iosafat, împăratul Iúdei: „N-am dzis cătră tine că nu-mi prorocêşte acesta mie bune, fără nu- *[311/1]* mai rêle?"

19. Şi dzise Mihéas: „Nu aşa, nu-s eu! Ascultă cuvîntul Domnului! ⌊Nu — aşa!⌋ Vădzut-am pre Domnul ⌊Dumnedzăul Israil⌋ şe-

Ms. 4389, p. 343

tră slugile sale: „Ştiţi că Remóthul au fost al nostru, care iaste în Galaad, şi noi tăcem de nu-l luoăm den mîinile siriênilor?")

4. Şi zise împăratul lui Israil cătră Iosafat: „Mêrge-vei cu mine să luoăm cu războiu Remóthul den Galaad?" [5.] Iar Iosafat zise cătră împăratul lui Israil: „Cum sînt eu, aşa eşti şi tu, şi cum sînt oamenii miei, aşa sînt şi oamenii tăi, şi cum sînt caii miei, aşa sînt şi caii tăi!"

5. Şi zise Iosafat, împăratul Iúdei, cătră împăratul lui Israil:

6. [5.] „Rogu-te, întreabă astăzi pre Domnul!" [6.] Şi adună împăratul lui Israil proroci, ca la 40 de oameni, şi zise împăratul cătră dînşii: „Mêrge-voiu în Remóthul Galaádului cu războiu au lăsa-mă-voiu?" Iar ei răspunseră: „Pasă, şi va da pre dînşii Domnul în mîinile împăratului!"

7. Şi zise Iosafat, împăratul Iúdei, cătră împăratul lui Israil: „Dară aici nu iaste nici un proroc al Domnului, să fim întrebat pre Domnul cu dînsul?"

8. Iar împăratul lui Israil zise cătră Iosafat: „Măcară de şi iaste un om spre întrebarea Domnului, iar eu l-am urît, că nu zice pentru mine cêle bune, ce cêle rêle: acela — Mihéia, feciorul lui Iemvlá." Iar Iosafat, împăratul Iúdei, zise cătră împăratul lui Israil: „Împărate, nu grăi aşa!"[423]

9. Şi chiemă împăratul lui Israil pre un hadîm[424] şi-i zise: „Pasă curînd să aduci pre Mihéia, feciorul lui Iemvlá!" [10.] Iar împăratul lui Israil

10. Şi împăratul Iosafat al Iúdei şădea cineşi pre scaunul său, înarmaţi, lîngă porţile Samáriei, iar prorocii toţi prorociia înaintea lor.

11. Iar Sedéchiia, feciorul lui Hanaan, îşi făcu [425]bucine[426] de fier şi zise: „Aşa grăiêşte Domnul: «Cu acêstea vei birui pre[427] siriiêni pînă-i vei sfîrşi.»"

12. Aşijderea şi alalţi proroci toţi prorociia zicînd într-acestaşi chip: „Suiţi-vă în Remóthul[428] Galaádului şi pasă cu îndemnare, şi va da Domnul în mîinile tale pre împăratul Síriei!"

13. Iar solul care mersêse să chiême pre Mihéia zise cătră dînsul: „Iată, prorocii toţi ca cu o gură grăiesc bine de împăratul. Deci fii şi tu după vorba lor şi grăiêşte şi tu bine după cuvintele lor!"

14. Iar Mihéa zise: „Viu — Domnul, că orice va zice mie Domnul, eu acêea voiu grăi!"

15. Şi *[343/2]* mêrse Mihéia la împăratul şi-i zise împăratul: „Mihéa, sui-mă-voiu la războiu la Remóthul Galaádului au lăsa-mă-voiu?" Iar el răspunse: „Pasă, şi te va duce Domnul şi-i va da Domnul în mîinile împăratului!"[429]

16. Împăratul îi zise: „Încă şi a doaoară iar te mai jur să-mi spui ce iaste cu adevărat înaintea Domnului!"

17. Iar Mihéia zise: „Văzuiu pre tot Israilul răsipit pren munţi ca pre nişte oi care n-au păstor. Şi zise Domnul[430]: «Aceştia n-au Dumnezeu pe Domnul? Să se întoarcă cineşi pre la casa sa cu pace!»"

18. (Iar împăratul lui Israil zise cătră Iosafat, împăratul Iúdei: „Dară nu ţi-am spus eu că aceasta nu prorocêşte mie bine, ce rău?")

19. Mihéa zise: „Ba nu iaste aşa, că eu auz glasul Domnului şi nu iaste aşa. Că am văzut pre Domnul Dumnezeul lui Israil şă-

Versiunea modernă

tre slujitorii săi: „Oare nu ştiţi că Remath Galaad este al nostru, iar noi tăcem şi nu-l luăm din mîna împăratului Siriei?"

4. Şi a zis împăratul lui Israel către Iosaphat: „Te sui împreună cu noi la războiul la Remath Galaad?" Şi Iosaphat i-a zis: „Cum sînt eu, aşa eşti şi tu, cum e poporul meu, aşa e şi poporul tău, şi cum sînt caii mei, aşa sînt şi caii tăi!"

5. Şi Iosaphat, împăratul Iudei, i-a zis împăratului lui Israel:

6. „Întrebaţi dară astăzi pe Domnul!" Şi împăratul lui Israel i-a adunat pe toţi prorocii, cam patru sute de oameni, şi le-a zis lor împăratul: „Să merg la război împotriva Remath Galaadului sau să mă opresc?" Şi ei au zis: „Suie-te, şi Domnul îl va da negreşit în mîna împăratului!"

7. Şi zise Iosaphat către împăratul lui Israel: „Nu mai este aici vreun proroc al Domnului, ca să-l întrebăm prin el pe Domnul?"

8. Şi împăratul lui Israel i-a zis lui Iosaphat: „Mai este încă un om prin care să-l întrebăm pe Domnul, dar eu îl urăsc, pentru că nu proroceşte de bine despre mine, ci doar de rău: Micheas, fiul lui Iemblaa." Şi i-a zis Iosaphat, împăratul Iudei: „Să nu vorbească împăratul aşa!"

9. Şi a chemat împăratul lui Israel un famen şi i-a zis: „Adu-l degrabă pe Micheas, fiul lui Iemblaa!" Şi împăratul lui Israel

10. Şi Iosaphat, împăratul Iudei, şedeau fiecare pe tronul său, înarmaţi, în porţile Samariei, şi toţi prorocii proroceau înaintea lor.

11. Şi Sedechias, fiul lui Chanaam, îşi făcuse coarne de fier şi zicea: „Acestea zice Domnul: «Cu acestea vei împunge Siria pînă o vei nimici.»"

12. Şi toţi prorocii proroceau aşa, zicînd: „Suie-te la Remath Galaad şi vei călători cu bine, pentru că Domnul îl va da în mînile tale pe împăratul Siriei!"

13. Şi trimisul care mersese să-l cheme pe Micheas i-a vorbit lui, zicînd: „Iată dară, toţi prorocii într-un glas grăiesc de bine pentru împărat. Fie dară şi cuvintele tale precum cuvintele unuia dintre aceştia şi grăieşte de bine!"

14. Şi Micheas a zis: „Viu este Domnul, că acelea ce mi le va zice Domnul, acelea le voi grăi!"

15. Şi a venit la împărat, iar împăratul i-a zis: „Micheas, să mă sui la războiu împotriva Remath Galaadului sau să mă opresc?" Şi el i-a zis: „Suie-te, iar Domnul te va călători cu bine şi [va da cetatea] în mînile împăratului!"

16. Şi împăratul i-a zis: „Şi a doua oară te pun să juri că ai să grăieşti către mine adevărul în numele Domnului!"

17. Şi Micheas a zis: „Nu aşa! Am văzut tot Israelul împrăştiat în munţi, ca o turmă care n-are păstor. Şi Domnul a zis: «Nu este stăpîn acestora Domnul? Întoarcă-se fiecare la casa lui cu pace!»"

18. Şi împăratul lui Israel a zis către Iosaphat, împăratul Iudei: „Nu ţi-am spus eu că acesta nu-mi proroceşte mie de bine, ci numai de rele?"

19. Şi Micheas a zis: „Nu aşa, nu-s eu! Ascultă cuvîntul Domnului. Nu e aşa! L-am văzut pe Domnul Dumnezeul lui Israel şe-

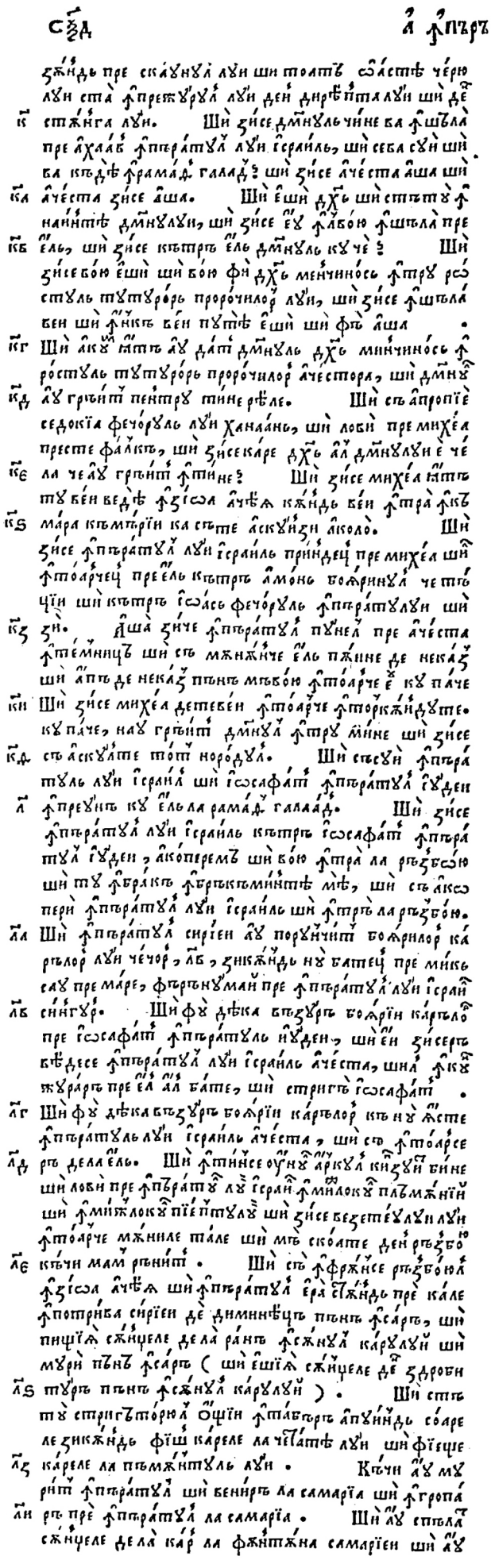

Biblia 1688, p. 264, col. 1

zînd pre scaunul lui şi toată oastea ceriului sta împrejurul lui den direapta lui şi den stînga lui.

20. Şi zise Domnul: «Cine va înşăla pre Ahaáv, împăratul lui Israíl, şi se va sui şi va cădea în Ramáth Galad?» Şi zise acesta aşa, şi acesta zise aşa.

21. Şi ieşi duh şi stătu înaintea Domnului şi zise: «Eu îl voiu înşăla pre el!» Şi zise cătră el Domnul: «Cu ce?»

22. Şi zise: «Voiu ieşi şi voiu fi duh mencinos întru rostul tuturor prorocilor lui.» Şi zise: «Înşăla-vei şi încă vei putea; ieşi[30] şi fă aşa!»

23. Şi acum, iată, au dat Domnul duh mincinos în rostul tuturor prorocilor acestora; şi Domnul au grăit pentru tine rêle."

24. Şi să apropié Sedochia, feciorul lui Hanaán, şi lovi pre Mihéa preste falcă şi zise: „Care duh al Domnului e cela ce au grăit în tine?"

25. Şi zise Mihéa: „Iată, tu vei vedea în zioa acêea cînd vei întra în cămara cămării ca să te ascunzi acoló."

26. Şi zise împăratul lui Israíl: „Prindeţi pre Mihéa şi-l întoarceţi pre el cătră Amón, boiêrinul cetăţii, şi cătră Ioás, feciorul împăratului, şi zi:

27. «Aşa zice împăratul: 'Pune-l pre acesta în temniţă şi să mănînce el pîine de necaz şi apă de necaz, pînă mă voiu întoarce eu cu pace!'»"

28. Şi zise Mihéa: „De te vei întoarce, întorcîndu-te cu pace, n-au grăit Domnul întru mine." Şi zise: „Să asculte tot norodul!"

29. Şi să sui împăratul lui Israíl şi Iosafát, împăratul Iúdei, împreună cu el la Ramáth Galaád.

30. Şi zise împăratul lui Israíl cătră Iosafát, împăratul Iúdei: „Acópere-mă şi voiu întra la războiu, şi tu îmbracă îmbrăcămintea mea." Şi să acoperí împăratul lui Israíl şi întră la războiu.

31. Şi împăratul Siríei au poruncit boiêrilor carălor lui celor[31] 32, zicînd: „Nu bateţi pre mic sau pre mare, fără numai pre împăratul lui Israil singur!"

32. Şi fu deaca văzură boiêrii carălor pre Iosafát, împăratul Iúdei, şi ei ziseră: „Vêde-se împăratul lui Israíl acesta!" Şi-l încunjurară pre el a-l bate; şi strigă Iosafát.

33. Şi fu deaca văzură boiêrii carălor că nu iaste împăratul lui Israíl acesta, şi să întoarseră de la el.

34. Şi întinse unul arcul chipzuit bine şi lovi pre împăratul lui Israil în mijlocul plămînii şi în mijlocul pieptului. Şi zise vezeteului lui: „Întoarce mînile tale şi mă scoate den război, căci m-am rănit!"

35. Şi să înfrînse războiul în zioa acêea, şi împăratul era stînd pre cale împotriva Síriei, de dimineaţă pînă în sară, şi piştiia sîngele de la rană în sînul carului şi muri pînă în sară; (şi ieşiia sîngele den zdrobitură pînă în sînul carului).

36. Şi stătu strigătoriul oştii în tabără, apuind soarele, zicînd: „Fişcarele la cetatea lui şi fieştecarele la pămîntul lui,

37. Căci au murit împăratul!" Şi veniră la Samaria şi îngropară pre împăratul la Samaria.

38. Şi au spălat sîngele de la car la fîntîna Samariei; şi au /

Ms. 45, p. 311

dzînd pre scaunul lui şi toată oastea ceriului sta pregiur el den dreapta lui şi den stînga lui.

20. Şi dzise Domnul: «Cine va înşela pre Ahaav, împăratul Israil, şi să va sui şi va cădea în Remmáth Galaad?» Şi dzise acesta aşa, şi acesta dzise aşa.

21. Şi ieşi duh şi stătu înaintea Domnului şi dzise: «Eu îl voi înşela pre el!» [22.] Şi dzise cătră el Domnul: «Cu ce?»

22. Şi dzise: «Voi ieşi şi voi fi duh minciunos întru rostul a tuturor prorocilor lui.» Şi dzise: «Înşela-vei şi-ncă putea-vei; ieşi şi fă aşa!»

23. Şi acum, iată, au dat Domnul duh minciunos întru rostul a tuturor prorocilor tăi acestora; şi Domnul au grăit pentru tine rêle."

24. Şi să apropié Sedechía, ficiorul lui Hanaan, şi lovi pre Mihéa preste falcă şi dzise: „Care duh al Domnului cela ce au grăit întru tine?"

25. Şi dzise Mihéas: „Iată, tu vei vedea întru dzua acêea cîndu vei întra în cămara cămării ca să te ascundzi acoló."

26. Şi dzise împăratul Israil: „Prindeţi pre Mihéa şi-l întoarceţi pre el cătră Ammon[411], boiêrinul cetăţii, şi cătră Ioas, ficiorul[412] împăratului, [27.] şi dzi:

27. «Aşa dzice împăratu: 'Puneţi pre acesta în temniţă şi să mănince el pîine de năcaz[413], pînă mă voi întoarce eu cu pace!'»"

28. Şi dzise Mihéas: „Dă te vei întorcînd întoarce cu pace, n-au grăit Domnul cu mine." Şi dzise: „Să asculte tot nărodul!"

29. Şi să sui împăratul Israil şi Iosafat, împăratul Iúda, împreună cu el la Remmáth Galaad.

30. Şi dzise împăratul Israil cătră Iosafat, împăratu Iúdei: „Acoperi-mă-voi şi voi întra la războ, şi tu îmbracă îmbrăcămintea mea." Şi să acoperí împăratul Israil şi întrá la războ.

31. Şi împăratul Siríei au porîncit boiêrilor carălor lui, 32, dzicînd: „Nu bateţi pre mic au pre[414] mare, fără numai pre împăratul Israil însuşi."

32. Şi fu dacă vădzură boiêrii carălor pre Iosafat, împăratul Iúdei, şi ei dziseră: „Vedeţi împăratul Israil acesta!" Şi-l încungiurară pre el a-l bate; şi strigá Iosafat.

33. Şi fu daca vădzură boiêrii carălor că nu iaste împăratul Israil acesta, şi să întoarseră de la el.

34. Şi împlu unul arcul chipzuit bine şi lovi pre împăratul Israil întru mijlocul plemînii şi întru mijlocul pieptului. Şi dzise vizitiului lui: „Întoarce mîinile tale şi mă scoate den războ, căci m-am rănit!"

35. Şi să înfrînse războiul întru dzua acêea, şi împăratul era stînd pre car împo- *[311/2]* triva Siríei, de dimineaţă pînă în sară, şi piştiia sîngele de la rană în sînul carului şi muri sara; ⌊şi ieşiia sîngele den zdrobitură pînă în sînul carului⌋.

36. Şi stătu strigătoriul oştii în tabără, apuind soarele, dzîcînd: „Careleşi la cetatea lui şi fieştecarele la pămîntul lui,

37. Căci au murit împăratul!" Şi veniră la Samaría şi îngropară pre împăratul la Samaría.

38. Şi au spălat sîngele de la car la şipotul Samaríei; şi au

Ms. 4389, p. 343-344

zînd pre scaunul său şi toată oastea cea cerească sta înaintea lui de-a direapta şi de-a stînga lui.

20. Şi zise Domnul: «Cine au înşălat pre Ahav, împăratul lui Israil, să se suie şi să pîéie la Remóthul Galaádului?» Şi zise unul aşa, iar altul într-alt chip.

21. Iar duhul ieşi şi stătu înaintea Domnului şi zise: «Eu îl înşăl!» Iar Domnul îi zise: «Căci?»

22. Iar el zise: «Ieşi-voiu şi voiu fi duh mincinos în gurile tuturor prorocilor lui.» Şi zise Domnul: «Să ieşi şi să-i înşăli şi să mergi să faci aşa!»[431]

23. Deci acum iată că au dat Domnul duh mincinos în gurile acestor proroci ai tăi, a tuturor; şi Domnul au grăit pentru tine cêle rêle."

24. Iar Sedéchiia, feciorul lui Hanaan, mêrse şi lovi pre Mihéia preste obraz şi zise: „Ce duh al Domnului iaste care au grăit cătră tine?"

25. Iar Mihéa zise: „Iată, vei vedea tu cînd vei întra să te ascunzi în ascunzătoarea cămării tale."

26. Şi zise împăratul lui Israil: „Luaţi pre Mihéa şi-l duceţi la Amon, ispravnicul cetăţii, şi la Ioas, feciorul împăratului,

27. Să-l bage în puşcărie şi să-l hrănească cu pîine de năcaz şi cu apă de năcaz, pînă mă voiu întoarce cu pace!"

28. Iară Mihéa zise: „De te vei întoarce cu pace, să ştii că n-au grăit cu mine Domnul." Şi zise: „Auziţi tot nărodul!"

29. De-acii se sui împăratul lui Israil, şi se sui cu dînsul şi Iosafat, împăratul Iúdei, la Remóthul Galaádului.

30. Şi zise împăratul lui Israil cătră Iosafat, împăratul Iúdei: „Acopere-mă şi voiu întra în războiu, şi tu te îmbracă în *[344/1]* hainele mêle." Şi-şi schimbă împăratul lui Israil hainele şi întrá în războiu.

31. Iar împăratul Síriei porîncise a 32 de ispravnici, carii era preste carăle lui, zicînd: „Să nu vă siliţi a vă lovi nici cu mic, nici cu mare, ce să căutaţi numai pre însuşi împăratul lui Israil!"[432]

32. Iar ispravnicii carălor, cum văzură pre Iosafat, împăratul Iudei, ziseră: „Acela iaste împăratul lui Israil!" Şi-l ocoliră şi năvăliră asupra lui, iar Iosafat strigá.

33. Iar ispravnicii carălor, deaca văzură că nu iaste el împăratul lui Israil, se întoarseră de la dînsul.

34. Iar un om (pre care-l chiema Evostog[433])[434] întinse arcul şi săgetă pre împăratul lui Israil între plumîni şi între rînză. Şi zise împăratul hadîmului său: „Întoarce-te şi mă scoate den acest războiu, că sînt rănit foarte rău!"[435]

35. Şi se întări războiul în zioa acêea, iar împăratul stătu cu căruţele împotriva siriênilor de dimineaţa pînă seara. Iar sîngele îi curse pînă seara de i se umplu sînul den rană şi muri; şi-i cura sîngele den[436] rană pren sîn şi războtea pren căruţă de cura jos.

36. Şi strigá pristavul după apusul soarelui, zicînd: „Fieştecare den voi să-şi meargă pre la cetate şi pre la locul său,

37. Că împăratul lui Israil au murit!" Şi-l duseră în Samáriia, şi îngropară pre împăratul în Samáriia.

38. Şi curse sîngele lui preste florile Samáriei, şi

Versiunea modernă

zînd pe tronul său şi toată oştirea cerului stînd împrejurul lui, în dreapta lui şi în stînga lui.

20. Şi Domnul a zis: «Cine-l va amăgi pe Achaab, împăratul lui Israel, ca să se suie şi să cadă în Remath Galaad?» Şi unul zicea într-un fel, iar altul într-alt fel.

21. Şi a ieşit un duh şi a stat înaintea Domnului şi a zis: «Eu îl voi amăgi!» Şi Domnul i-a zis: «În ce fel?»

22. Şi el a zis: «Voi ieşi şi voi fi duh mincinos în gura tuturor prorocilor lui." Şi [Domnul] a zis: «Îl vei amăgi şi vei izbîndi; ieşi şi fă aşa!»

23. Şi acum, iată, Domnul a pus duh mincinos în gura tuturor prorocilor acestora; şi Domnul a grăit de rău despre tine."

24. Atunci Sedechias, fiul lui Chanaan, s-a apropiat şi l-a lovit pe Micheas peste obraz şi i-a zis: „Ce duh al Domnului e acela care a grăit prin tine?"

25. Şi Micheas a zis: „Iată, vei vedea în ziua aceea cînd vei intra în cămara cămării ca să te ascunzi acolo."

26. Şi împăratul lui Israel a zis: „Prindeţi-l pe Micheas şi duceţi-l înapoi la Ammon, căpetenia cetăţii, şi la Ioas, fiul împăratului, şi să-i spuneţi:

27. «Aşa zice împăratul: 'Puneţi-l pe acesta în temniţă şi hrăniţi-l cu pîinea necazului şi cu apa necazului, pînă mă voi întoarce eu cu pace!'»"

28. Şi a zis Micheas: „Dacă, întorcîndu-te, te vei întoarce cu pace, n-a grăit Domnul prin mine." Şi zise: „Să asculte tot poporul!"

29. Şi s-a suit împăratul lui Israel şi Iosaphat, împăratul Iudei, împreună cu el, la Remath Galaad.

30. Şi a zis împăratul lui Israel către Iosaphat, împăratul Iudei: „Acoperă-mă [cu alte haine] şi voi intra la război, iar tu îmbracă-te cu hainele mele." Şi s-a acoperit împăratul lui Israel [cu alte haine] şi a plecat la luptă.

31. Iar împăratul Siriei a poruncit celor treizeci şi două de căpetenii ale carelor sale, zicînd: „Nu vă luptaţi nici cu cel mic, nici cu cel mare, ci numai cu împăratul lui Israel!"

32. Şi a fost aşa că, dacă l-au văzut căpeteniile carelor pe Iosaphat, împăratul Iudei, au zis: „Acesta se vede că este împăratul lui Israel!" Şi l-au înconjurat, ca să lupte cu el; şi Iosaphat a dat un strigăt.

33. Şi a fost aşa că, dacă au văzut căpeteniile carelor că nu era acesta împăratul lui Israel, s-au întors de la el.

34. Şi unul dintre ei şi-a întins arcul, ţintind bine, şi l-a lovit pe împăratul lui Israel în mijlocul plămînilor şi în mijlocul coşului pieptului. Şi zise [Achaab] vizitiului său: „Întoarce-ţi mîinile tale şi scoate-mă din luptă, pentru că sînt rănit!"

35. Şi s-a schimbat lupta în ziua aceea şi împăratul a stat în car împotriva sirienilor de dimineaţă pînă în seară şi ţîşnea sîngele din rană pînă în sînul carului şi către seară a murit; şi curgea sîngele din rană pînă în sînul carului.

36. Şi, pe cînd apunea soarele, crainicul oştirii a stat în tabără şi a strigat, zicînd: „Fiecare la cetatea sa şi fiecare la pămîntul său,

37. Căci împăratul a murit!" Şi s-au dus la Samaria şi l-au înmormîntat pe împărat în Samaria.

38. Şi au spălat sîngele de pe car la fîntîna Samariei; şi au

цїй Г

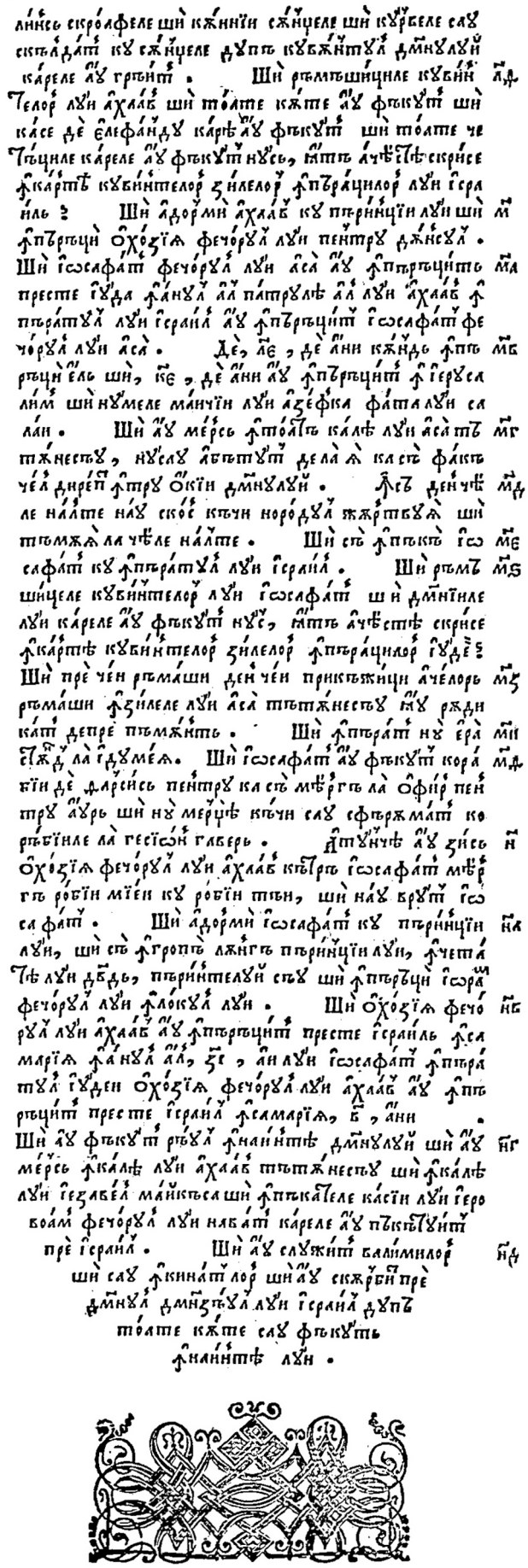

Biblia 1688, p. 264, col. 2

lins scroafele şi cîinii sîngele, şi curvele s-au scăldat cu sîngele, după cuvîntul Domnului carele au grăit.

39. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ahaáv şi toate cîte au făcut şi case de elefándu carea au făcut şi toate cetăţile carele au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

40. Şi adormi Ahaáv cu părinţii lui. Şi împărăţi Ohóziia, feciorul lui, pentru dînsul.

41. Şi Iosafát, feciorul lui Asá, au împărăţit preste Iúda; în anul al patrulea al lui Ahaáv, împăratul lui Israíl, au împărăţit Iosafát, feciorul lui Asá;

42. De 35 de ani — cînd împărăţi el şi 25 de ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Azéfca, fata lui Salái.

43. Şi au mers în toată calea lui Asá, tătîne-său, nu s-au abătut de la ea, ca să facă cel direpţ întru ochii Domnului,

44. Însă den cêle nalte n-au scos, căci norodul jîrtvuia şi tămîia la cêle nalte;

45. Şi să împăcă Iosafát cu împăratul lui Israíl.

46. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Iosafát şi domniile lui carele au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

47. Şi pre cei rămaşi den cei pricăjiţi a celor rămaşi în zilele lui Asá, tătîne-său, i-au rîdicat de pre pămînt.

48. Şi împărat nu era stînd la Iduméea.

49. Şi Iosafát au făcut corabii de Tharsís pentru ca să meargă la Ofír pentru aur; şi nu mergea, căci s-au sfărîmat corăbiile la Ghesión Gaver.

50. Atuncea au zis Ohóziia, feciorul lui Ahaáv, cătră Iosafát: „Meargă robii miei cu robii tăi!" Şi n-au vrut Iosafát.

51. Şi adormi Iosafát cu părinţii lui şi să îngropă lîngă părinţii lui, în cetatea lui David, părintelui său. Şi împărăţi Ioram, feciorul lui, în locul lui.

52. Şi Ohóziia, feciorul lui Ahaáv, au împărăţit preste Israíl în Samariia în anul al 17 ai lui Iosafát, împăratul Iúdei; Ohóziia, feciorul lui Ahaáv, au împărăţit preste Israíl, în Samariia, 2 ani;

53. Şi au făcut răul înaintea Domnului şi au mers în calea lui Ahaáv, tătîne-său, şi în calea lui Iezavél, maică-sa, şi în păcatele casii lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl;

54. Şi au slujit valímilor şi s-au închinat lor şi au scîrbit pre Domnul Dumnezăul lui Israíl după toate cîte s-au făcut înaintea lui.

Ms. 45, p. 311-312

linsu scroafele şi cîinii sîngele, şi curvele s-au scăldat cu sîngele, [415]după cuvîntul Domnului carele au grăit.

39. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Ahaav şi toate cîte au făcut şi casă de elifand carea au făcut şi toate cetăţile carele au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

40. Şi adormi Ahaav cu părinţii lui. Şi împărăţi Ohozía, ficiorul lui, pentru însul.

41. Şi Iosafat, ficiorul lui Asá, au împărăţit preste Iúda; întru anul al patrulea a lui Ahaav, împăratul Israil, au împărăţit Iosafat, ficiorul lui Asá;

42. ⌊Fiiu⌋[416] de 35 de ani — cînd împărăţi el şi 25 ani au împărăţit în Ierusalim. Şi nume maicii lui — Azefcá, fata lui Salaí.

43. Şi au mersu întru toată calea lui Asá, tătîne-său, nu s-au abătut de la ea, ca să facă cel dreptu întru ochii Domnului;
44. [43.] Afară den cêle înalte n-au scos, căci tot nărodul jirtvuia şi tămîia la cêle înalte;

45. [44.] Şi să împăcă Iosafat cu împăratul Israil.
46. [45.] Şi rămăşiţele cuvintelor Iosafat şi domniile lui carele au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

47. [46.] Şi pre cei rămaşi den cei pricăjiţi celor rămaşi întru dzilele lui Asá, tătîne-său, i-au rădicat de pre pămînt.
48. [47.] Şi împărat nu era stînd la Iduméa.

49. [47.] Şi Iosafat au făcut corabii Tharsis pentru ca să margă la Ofir pentru aur; [48.] şi nu mergea, căci s-au sfărîmat corabiile la Gasion Gaver.

50. [49.] Atuncea au dzis Ohozía, ficiorul lui Ahaav, cătră Iosafat: „Margă robii miei cu robii tăi!"

51. [50.] Şi adormi Iosafat cu părinţii lui şi să îngropă lîngă părinţii lui, în cetatea lui David, părintelui său. Şi împărăţi Ioram, ficiorul lui, pentru el.

52. [51.] Şi Ohozía, ficiorul lui Ahaav, au împărăţit preste Israil, în Samaría, întru anul al 17 lui Iosafat, împăratul Iúdei; Ohozía, ficiorul lui Ahaav, au împărăţit preste Israil în Samaría 2 ani;

53. [52.] Şi au făcut răul înaintea Domnului şi au mersu întru calea lui Ahaav, tătîne-său, şi întru calea Iezável, maică-sa, şi întru păcatele *[312/1]* casei lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil;
54. [53.] Şi au slujit vaalimilor şi s-au în- *[312/2]* chinat lor şi au scîrbit pre Domnul Dumnedzăul Israil după toate cîte s-au făcut înaintea lui.

Ms. 4389, p. 344

linseră sîngele lui porcii şi cîinii [437]şi se scăldară curvele în sîngele lui, după cuvîntul Domnului care grăise.[438]

39. Iar alalte rămăşiţe de cuvintele lui Ahav şi tot ce au făcut şi casa de pil care au făcut şi toate cetăţile cîte au făcut, toate sînt scrise în cărţile cuvintelor împăraţilor lui *[344/2]* Israil.

40. Şi muri Ahav şi fu pus cu părinţii săi. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Ohóziia.

41. Iar Iosafat, feciorul Assei, stătu împărat în Iúda în anul al patrulea de împărăţiia lui Ahav, împăratul lui Israil; [42.] şi împărăţi Iosafat, feciorul Assei;

42. De cînd începuse a împărăţi — 35 de ani, iar în Ierusalim au împărăţit 25 de ani. Şi pre mumă-sa o au chiemat Azúva, fată lui Salail.

43. Şi umbla pre toate căile tătîne-său, Assei, şi nu se dăzlupi de dînsele şi făcu cêlea ce plăcea înaintea Domnului,
44. Numai înălţimile nu le răsipi, ce încă tot[439] junghia şi făcea năroadele jîrtve pren nălţimi;

45. Şi avu pace Iosafat cu împăratul lui Israil.
46. Iar rămăşiţele şi alte cuvinte ale lui Iosafat şi puterile lui care au făcut, acêlea sînt scrise în cărţile cuvintelor vieţii împăraţilor Iúdei.[440]

47. [441][Şi alte pîngăriciuni de curvii care au fost făcîndu-se în zile tătîne-său tot le-au dăzrădăcinat den ţară.
48. Că atunci nu era împărat aşăzat în Iduméa.

49. Şi au făcut împăratul Iosafat corabii pre mare ca să meargă la Ofir pentru aur, iar n-au mers, căci că se-au fărîmat corăbiile la Siónul Gavírului.

50. Atunci au zis Ohóziia, feciorul lui Ahav, cătră Iosafat: „Să meargă slugile mêle cu slugile tale în corăbii!" Iar Iosafat nu vru.]

51. Şi muri Iosafat cu părinţii săi şi fu îngropat cu părinţii săi în cetatea tătîne-său, lui David. Şi stătu în locul lui împărat fiiu-său, Ioram.

52. Iar Ohóziia, feciorul lui Ahav, stătu împărat în Samáriia în anul al 17 de împărăţiia lui Iosafat, împăratul Iúdei; şi împărăţi preste Israil, în Samáriia, 2 ani;

53. Şi făcu hicleşug înaintea Domnului şi începu a umbla pre căile tătîne-său, lui Ahav, şi pre căile mume-sei, Iezavélii, şi întru păcatele lui Ierovoam, feciorul lui Navat, care făcu pre Israil de greşi;

54. Şi sluji lui Vaal şi se închinắ lui şi mînié pre Domnul Dumnezeul lui Israil mai mult decît toţi cîţi au fost mai nainte de dînsul.

Versiunea modernă

lins scroafele şi cîinii sîngele, şi curvele s-au scăldat în sîngele [său], după cuvîntul Domnului, pe care-l grăise.

39. Şi celelalte cuvinte ale lui Achaab şi toate cîte a făcut şi casa de fildeş pe care a zidit-o şi toate cetăţile pe care le-a făcut nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

40. Şi adormi Achaab cu părinţii săi. Şi Ochozias, fiul său, a împărăţit în locul lui.

41. Şi Iosaphat, fiul lui Asa, a început să împărăţească peste Iuda; în anul al patrulea al lui Achaab, împăratul lui Israel, a împărăţit Iosaphat, fiul lui Asa;

42. Iosaphat era de treizeci şi cinci de ani cînd a început să împărăţească şi douăzeci şi cinci de ani a împărăţit în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Azuca, fiica lui Salai.
43. Şi a mers în toată calea lui Asa, tatăl său, şi nu s-a abătut de la ea, făcînd ce era drept în ochii Domnului,
44. Însă înălţimile nu le-a îndepărtat, căci poporul încă jertfea şi tămîia pe înălţimi;

45. Şi s-a împăcat Iosaphat cu împăratul lui Israel.
46. Şi celelalte cuvinte ale lui Iosaphat şi vitejiile pe care le-a făcut nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

47. Iar pe cei desfrînaţi care mai rămăseseră din zilele lui Asa, tatăl său, i-a stîrpit din ţară.

48. Şi în Idumeia nu era pus împărat.

49. Iosaphat a făcut şi corăbii de Tharsis, ca să meargă la Ophir, după aur; dar nu s-au dus, căci s-au sfărîmat corăbiile în Ghesion Gaber.

50. Atunci a zis Ochozias, fiul lui Achaab, către Iosaphat: „Să meargă slujitorii mei cu slujitorii tăi!" Dar Iosaphat n-a vrut.

51. Şi adormi Iosaphat cu părinţii săi şi a fost înmormîntat lîngă părinţii săi în cetatea lui David, părintele său. Şi Ioram, fiul său, a împărăţit în locul lui.
52. Şi Ochozias, fiul lui Achaab, a început să împărăţească peste Israel, în Samaria, în anul al şaptesprezecelea al lui Iosaphat, împăratul Iudei; Ochozias, fiul lui Achaab, a împărăţit peste Israel în Samaria doi ani;
53. Şi a făcut răul înaintea Domnului şi a mers în calea lui Achaab, tatăl său, şi în calea Iezabelei, mama sa, şi în păcatele casei lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care făcuse Israelul să păcătuiască;

54. Şi a slujit baalilor şi li s-a închinat lor şi l-a scîrbit pe Domnul Dumnezeul lui Israel, după toate cîte s-au făcut înaintea lui.

Biblia 1688, p. 265, col. 1

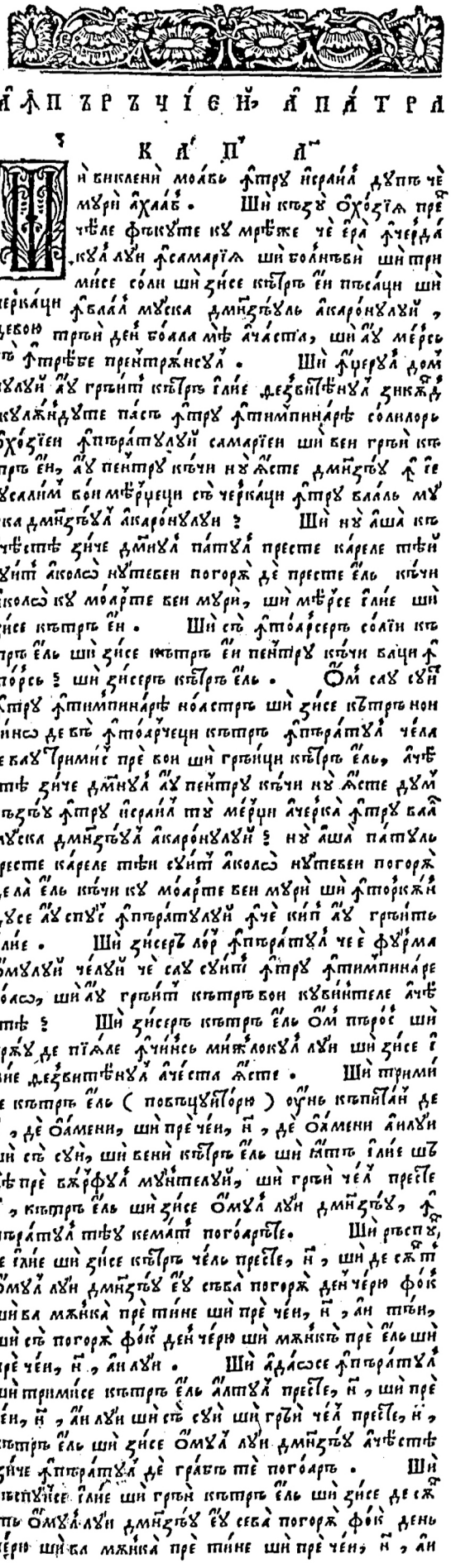

A împărăţiei a patra

Cap 1

1. Şi vicleni Moáv întru Israíl, după ce muri Ahaáv.

2. Şi căzu Ohóziia pren cêle făcute cu mrêje ce era în cerdacul lui, în Samariia, şi bolnăvi; şi trimise soli şi zise către ei: „Păsaţi şi cercaţi în Vaál Músca, dumnezăul Acarónului, de voiu trăi den boala mea aceasta!” Şi au mers să întrêbe prentr-însul.

3. Şi îngerul Domnului au grăit către Ilíe Thezviteanul, zicînd: „Sculîndu-te, pasă întru întimpinarea solilor Ohóziei, împăratului Samariei, şi vei grăi către ei: «Au pentru căci nu iaste Dumnezău în Ierusalím, voi mêrgeţi să cercaţi întru Vaál Músca dumnezăul Acarónului?»

4. Şi nu aşa că acêstea zice Domnul: «Patul preste carele te-ai suit acoló, nu te vei pogorî de preste el, căci acoló cu moarte vei muri.»” Şi mêrse Ilíe şi zise către ei.

5. Şi să întoarseră solii către el şi zise către ei: „Pentru căci v-aţi întors?” Şi ziseră către el:

6. „Om s-au suit întru întimpinarea noastră şi zise către noi: «Vino de vă întoarceţi către împăratul cela ce v-au trimis pre voi şi grăiţi către el: ‘Acêstea zice Domnul: Au pentru căci nu iaste Dumnăzău întru Israíl, tu mergi a cerca întru Vaal Músca, dumnezăul Acarónului? Nu aşa. Patul preste carele te-ai suit acoló, nu te vei pogorî de la el, căci cu moarte vei muri!’»” Şi întorcîndu-se, au spus împăratului în ce chip au grăit Ilíe.

7. Şi ziseră lor împăratul: „Ce e furma omului celui ce s-au suit întru întimpinare voao şi au grăit către voi cuvintele acêstea?”

8. Şi ziseră către el: „Om păros şi brîu de piêle încins mijlocul lui.” Şi zise: „Ilíe Thezviteanul acesta iaste.”

9. Şi trimise către el (povăţuitoriu) un căpitan de 50 de oameni şi pre cei 50 de oameni ai lui. Şi să sui şi veni către el. Şi, iată, Ilíe şădea pre vîrful muntelui. Şi grăi cel preste 50 către el şi zise: „Omul lui Dumnezău, împăratul te-au chemat, pogoară-te!”

10. Şi răspunse Ilíe şi zise către cel preste 50: „Şi de sînt omul lui Dumnezău eu, să va pogorî den ceriu foc şi va mînca pre tine şi pre cei 50 ai tăi.” Şi să pogorî foc den ceriu şi mîncă pre el şi pre cei 50 ai lui.

11. Şi adaose împăratul şi trimise către el altul preste 50 şi pre cei 50 ai lui. Şi să sui şi grăi cel preste 50 către el şi zise: „Omul lui Dumnezău, acêstea zice împăratul: «Degrabă te pogoară!»”

12. Şi răspunse Ilíe şi grăi către el şi zise: „De sînt omul lui Dumnezău eu, se va pogorî foc den ceriu şi va mînca pre tine şi pre cei 50 ai /

Ms. 45, p. 312

[312/1]

A împărăţiilor a patra

Cap 1

1. Şi vicleni[1] Moav întru Israil, după ce muri Ahaav.

2. Şi căzdu Ohozía pren cêle făcute cu mrêje[2] ce era în ceardacul lui, în Samaría, şi bolnăví; şi trimise soli şi dzise către ei: „Păsaţi şi cercaţi întru Vaal Musca[3], dumnedzăul Accaron, de voi trăi den boala mea aceasta!" Şi au mersu să întrêbe pre însul.

3. Şi îngerul Domnului au grăit către Iliu Thesviteanul, dzicînd: „Sculîndu-te, pasă întru tîmpinarea solilor lui Ohozía, împăratului Samaríei, şi vei grăi către ei: «Pentru căci nu iaste Dumnedzău în Ierusalim[4], voi mêrgeţi să cercaţi întru Vaal Musca, dumnedzăul Accaron?

4. [3.] Şi nu aşa, [4.] căci acêstea dzice Domnul: Patul preste carele te-ai suit acoló, nu te vei pogorî de pre el, căci ⌊acoló⌋ cu moarte vei muri.»" Şi mêrse Iliú şi dzise către ei.

5. Şi să întoarseră solii către el şi dzise către ei: „Ce căci v-aţi întorsu?" [6.] Şi dziseră către el:

6. „Om s-au suit întru tîmpinare noao şi dzise către noi: «Veniţi de vă întoarceţi către împăratul cela ce v-au trimis pre voi şi grăiţi către el: 'Acêstea dzice Domnul: Au pentru căci nu iaste Dumnedzău întru Israil tu mergi a cerca întru Vaal Musca, dumnedzăul Accaron? Nu aşa. Patul preste carele te-ai suit acoló, nu te vei pogorî de la el, căci cu moarte vei muri!'»" [7.] ⌊Şi întorcîndu-se, au spus împăratului în ce chip au grăit Iliú.⌋

7. Şi dzise lor ⌊împăratul⌋: „Ce-i alêgerea omului celui ce s-au suit întru tîmpinare voao şi au grăit către voi cuvintele acêstea?"

8. Şi dziseră către el: „Om păros şi brîu de piêle încinsu mijlocul lui." Şi dzise: „Iliú Thesviteanul acesta iaste."

9. Şi trimise către el ⌊povăţitor⌋ peste 50 şi pre 50 ai lui. Şi să sui ⌊şi veni⌋ către el. Şi, iată, ⌊Iliú⌋ şedea pre vîrvul muntelui. Şi grăi cel preste 50 către el ⌊şi dzise⌋[5]: „Omul lui Dumnedzău, împăratul te-au chemat, pogoară-te!"

10. Şi răspunse Iliú şi dzise către cel preste 50: „Şi de-s omul lui Dumnedzău eu, să va pogorî den cer foc şi va mînca pre tine şi pre cei 50 ai tăi." Şi să pogorî foc den cer şi mîncă pre el şi pre cei 50 ai lui.[6]

11. Şi adaose împăratul şi trimise[7] altu preste 50 şi pre cei 50 ai lui. Şi să sui şi grăi cel preste 50 către el şi dzise: „Omul lui Dumnedzău, acêstea dzice împăratul: «De sîrgu te pogoară!»" *[312/2]*

12. Şi răspunse Iliú şi grăi către el şi dzise: „De-s omul lui Dumnedzău eu, să va pogorî foc den cer şi va mînca pre tine şi pre cei 50 ai

Ms. 4389, p. 344-345

[344/1]

Cartea 4 a împărăţiilor, iară la ovrêi a doaoa a Malahíei

Cap 1

1. Şi fu după moartea lui Ahav de se lepădă Moávul de Israil.[1]

2. Şi Ohóziia căzu dentr-o *[344/2]* fereastră, carea era la un foişor ce avea în Samáriia, şi bolnăvi; şi trimise soli şi *[345/1]* le zise: „Păsaţi de întrebaţi pre Vaal[2], spurcatul dumnezeu al lui Accaron, sănătoşi-mă-voiu dentr-această boală?" Şi mêrseră să-l întrêbe.

3. Iar îngerul Domnului zise către Ilie Thezviteanul: „Scoală şi pasă întru întîmpinarea solilor împăratului Samáriei, ai lui Ohózie, şi să zici către dînşii: «Dară întru Israil nu iaste Dumnezeu, ce vă duceţi să întrebaţi pre Vaal, spurcatul dumnezeu al lui Accaron?»

4. Drept care lucru aşa zice Domnul că: «Den patul den care te-ai suit nu te vei mai pogorî, ce pre dînsul vei muri.»" Şi mêrse Ilie de le zise.

5. Iar ei se întoarseră la Ohóziia, iar el îi întrebă: „Căci v-aţi întors?"[3] [6.] Ei îi răspunseră:

6. „Un om au ieşit înaintea noastră şi ne-au zis: «Întoarceţi-vă la împăratul carele v-au trimis şi ziceţi către dînsul: 'Aşa grăiêşte Domnul: Dară nu iaste Dumnezeu întru Israil, ce vă duceţi să întrebaţi pre spurcatul Vaal, dumnezeul Accarónului? Drept aceasta, den patul den care zaci nu te vei mai scula, ce vei muri pre dînsul!'»"

7. Iar împăratul zise către dînşii: „Dară cum era acel om care au ieşit înaintea voastră şi au zis către voi acêste cuvinte?"

8. Iar ei răspunseră către împăratul: „Un om flocos şi cu brîu de curea prejur mijlocul său." Împăratul zise: „Ilie Thezviteanul iaste acela."

9. Şi trimêse împăratul la dînsul pre un vătaf carele era preste 50 de oameni şi trimêse şi pre acei 50 de oameni ce era supt mîna lui. Şi mêrseră la dînsul. Şi, iată, Ilie era de şădea în vîrful muntelui. Şi zise vătaful: „Omul lui Dumnezeu, pogoară, că te chiamă împăratul!"

10. [4]Iar Ilie răspunzînd zise către acel vătaf ce era preste 50 de oameni: „De vrême ce sînt eu omul lui Dumnezeu, să pogoară dară foc den cer şi înghiţă pre tine şi pre cei 50 ai tăi cu tine!" Şi se pogorî foc den cer şi mîncă pre dînsul şi pre cei 50 de oameni ce era cu dînsul.

11. Şi mai trimise împăratul ş-alt vătah ce era preste 50 de oameni şi cu acei 50 de oameni ce era supt mîna lui. Şi se duse şi zise vătahul: „Omul lui Dumnezeu, aşa zice împăratul: «Să grăbeşti să te pogori!»"

12. Iar Ilie, răspunzînd, zise către dînsul: „Deaca sînt eu omul lui Dumnezeu, să pogoară dară foc den cer şi să te înghiţă şi pre cei 50

Versiunea modernă

Cartea a patra a regilor

Capitolul 1

1. Şi se răzvrăti Moabul împotriva lui Israel, după ce muri Achaab.

2. Şi căzu Ochozias printre zăbrelele foişorului său din Samaria şi se betegi; şi trimise soli şi zise către ei: „Mergeţi şi întrebaţi-l pe Baal Musca, dumnezeul Accaronului, dacă mă voi vindeca de boala aceasta!" Şi merseră să întrebe pentru el.

3. Şi îngerul Domnului grăi către Ilie Thesbiteanul, zicînd: „Scoală-te de aici în întîmpinarea solilor lui Ochozias, împăratul Samariei, şi vei grăi către ei: «Ce, fiindcă nu este Dumnezeu în Ierusalim, vă duceţi voi să-l întrebaţi pe Baal Musca, dumnezeul Accaronului?»

4. Şi nu [va fi] aşa, căci astfel zice Domnul: Patul pe care te-ai urcat acolo, de pe el nu vei mai coborî, căci acolo cu moarte vei muri.»" Şi merse Ilie şi zise acestea către ei.

5. Şi se întoarseră solii către el şi el le zise: „De ce v-aţi întors?" Şi-i spuseră lui:

6. „Un om s-a ridicat în întîmpinarea noastră şi ne-a zis: «Întoarceţi-vă de aici la împăratul care v-a trimis pe voi şi grăiţi către el: 'Acestea zice Domnul: Ce, fiindcă nu este Dumnezeu în Israel, mergi tu să-l întrebi pe Baal Musca, dumnezeul Accaronului? Nu [va fi] aşa. Patul pe care te-ai urcat acolo, de pe el nu vei mai coborî, căci cu moarte vei muri!'»" Şi, întorcîndu-se, au spus împăratului în ce chip a grăit Ilie.

7. Şi le zise lor împăratul: „Cum era înfăţişarea omului care s-a ridicat în întîmpinarea voastră şi a grăit către voi cuvintele acestea?"

8. Şi-i spuseră lui: „Om păros şi cu brîu de piele care îi încingea mijlocul." Şi zise: „Ilie Thesbiteanul este acesta."

9. Şi trimise către el pe un povăţuitor, căpetenie peste cincizeci de oameni, şi cu cei cincizeci de oameni ai săi. Şi urcă şi veni către el. Şi, iată, Ilie şedea pe vîrful muntelui. Şi grăi căpetenia peste cincizeci către el şi zise: „Omul lui Dumnezeu, te cheamă împăratul, coboară-te!"

10. Şi răspunse Ilie şi zise către căpetenia peste cincizeci: „Şi dacă sînt eu omul lui Dumnezeu, se va pogorî foc din cer şi te va mistui pe tine şi pe cei cincizeci ai tăi." Şi se pogorî foc din cer şi-l mistui pe el şi pe cei cincizeci ai lui.

11. Şi adăugă împăratul şi trimise către el altă căpetenie peste cincizeci, şi pe cei cincizeci ai lui. Şi urcă şi grăi căpetenia peste cincizeci către el şi zise: „Omul lui Dumnezeu, acestea zice împăratul: «Coboară-te degrabă!»"

12. Şi răspunse Ilie şi grăi către el şi zise: „Dacă sînt eu omul lui Dumnezeu, se va pogorî foc din cer şi te va mistui pe tine şi pe cei cincizeci

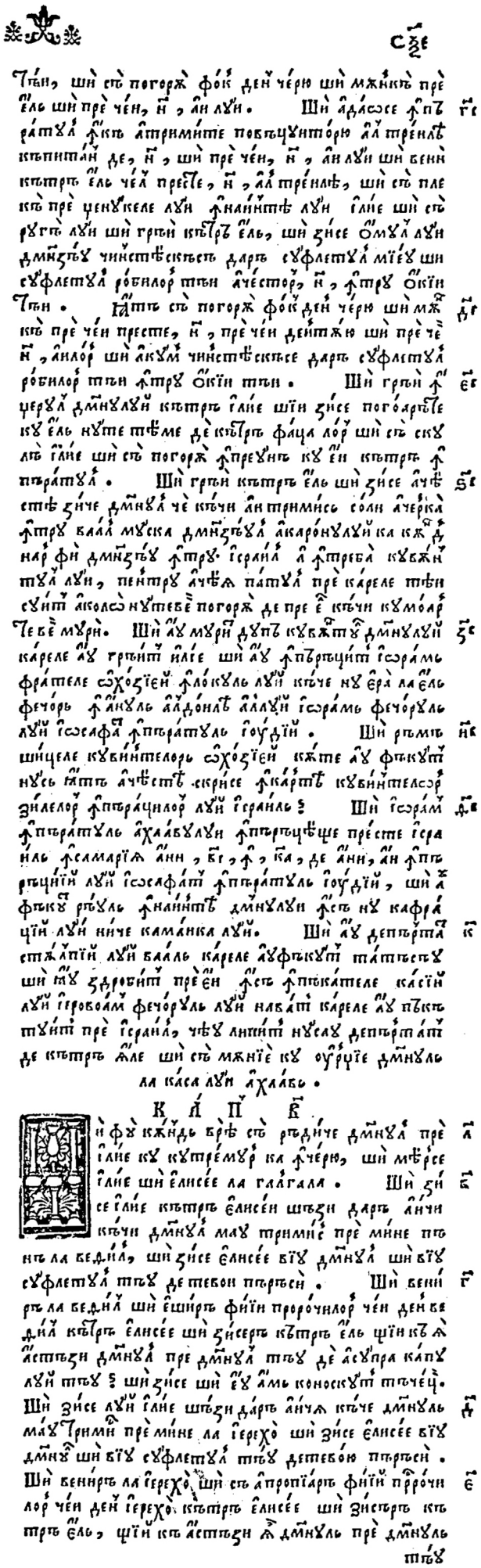

Biblia 1688, p. 265, col. 2

tăi." Şi să pogorî foc den ceriu şi mîncă pre el şi pre cei 50 ai lui.

13. Şi adaose împăratul încă a trimite povăţuitoriu al treilea căpitan de 50 şi pre cei 50 ai lui. Şi veni către el cel preste 50, al treilea, şi să plecă pre genuchele lui înaintea lui Ilíe şi să rugă lui şi grăi către el şi zise: „Omul lui Dumnezău, cinstească-să dară sufletul mieu şi sufletul robilor tăi acestor 50 întru ochii tăi!

14. Iată, să pogorî foc den ceriu şi mîncă pre cei preste 50, pre cei dentîiu, şi pre cei 50 ai lor. Şi acum, cinstească-se dară sufletul robilor tăi întru ochii tăi!"

15. Şi grăi îngerul Domnului către Ilíe şi-i zise: „Pogoară-te cu el, nu te tême de către faţa lor!" Şi să sculă Ilíe şi să pogorî împreună cu ei către împăratul.

16. Şi grăi către el şi zise: „Acêstea zice Domnul: «Ce căci ai trimis soli a cerca întru Vaál Músca, dumnezăul Acarónului, ca cînd n-ar fi Dumnezău întru Israíl a întreba cuvîntul lui? Pentru acêea, patul pre carele te-ai suit acoló nu te vei pogorî de pre el, căci cu moarte vei muri!»"

17. Şi au murit, după cuvîntul Domnului carele au grăit Ilíe. Şi au împărăţit Iorám, fratele Ohóziei, în locul lui, căce nu era la el fecior, în anul al doilea al lui Iorám, feciorul lui Iosafat, împăratul Iúdii.

18. Şi rămăşiţele cuvintelor Ohóziei, cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

19. Şi Iorám, împăratul Ahaávului, împărăţêşte preste Israíl, în Samariia, ani 12, în 21 de ani ai împărăţiii lui Iosafát, împăratul Iúdii. Şi au făcut răul înaintea Domnului, însă nu ca fraţii lui, nice ca maica lui.

20. Şi au depărtat stîlpii lui Vaál, carele au făcut tată-său, şi i-au zdrobit pre ei. Însă în păcatele casii lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl, se-au[1] lipit, nu s-au depărtat de către iale. Şi să mînié cu urgie Domnul la casa lui Ahaáv.

Cap 2

1. Şi fu cînd vrea să rădice Domnul pre Ilíe cu cutremur ca în ceriu, şi mêrse Ilíe şi Elisée la Galgala.

2. Şi zise Ilíe către Eliséi: „Şăzi dară aici, căci Domnul m-au trimis pre mine pînă la Vethíl." Şi zise Elisée: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voi părăsi!"

3. Şi veniră la Vethíl. Şi ieşiră fiii prorocilor cei den Vethíl către Elisée şi ziseră către el: „Ştii că ia astăzi Domnul pre domnul tău de asupra capului tău?" Şi zise: „Şi eu am conoscut, tăceţi!"

4. Şi zise lui Ilíe: „Şăzi dară aicea, căce Domnul m-au trimis pre mine la Ierehó." Şi zise Elisée: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voiu părăsi!"

5. Şi veniră la Ierehó. Şi să apropiară fiii prorocilor cei den Ierehó către Elisée şi zisără către el: „Ştii că astăzi ia Domnul pre domnul //

Ms. 45, p. 312-313

tăi.” [8]Şi să pogorî foc den cer şi mîncă pre el şi pre cei 50 ai lui.[9]

13. Şi adaose încă împăratul a trimite ⌊povăţuitor⌋ preste 50 al treilea şi pre cei 50 ai lui. Şi veni ⌊către el⌋ cel preste 50 al treilea şi să plecă pre genuchele lui înaintea lui Iliú şi să rugă lui şi grăi către el şi dzise: „Omul lui Dumnedzău, cinsteascâ-să, dară, sufletul mieu şi sufletul robilor tăi acestor 50 întru ochii tăi!

14. Iată, să pogorî foc den cer şi mîncă pre cei doi preste 50 cei dentîi şi pre cei 50 ai lor. Şi acum, cinsteascâ-să, dară, sufletul robilor tăi întru ochii tăi!”

15. Şi grăi îngerul Domnului către Iliú şi-i dzise: „Pogoară-te cu el, nu te spămînta de către faţa lor!” Şi să sculă Iliú şi să pogorî împreună cu ei către împăratul.

16. Şi grăi către el ⌊şi dzise⌋ ⌊Iliú⌋[10]: „Acêstea dzice Domnul: «Ce căci ai trimis soli a cerca întru Vaal Musca, dumnedzăul Accaron, ca cînd n-are fi Dumnedzău întru Israil a întreba cuvîntul lui? Pentru acêea, patul pre carele te-ai suit acoló nu te vei pogorî dupre el, căci cu moarte vei muri!»”

17. Şi au murit, după cuvîntul Domnului carele au grăit Iliú. Şi au împărăţit Ioram, fratele Ohozíei, pentru el, căci nu era la el ficior, întru anul al doilea lui Ioram, ficiorul lui Iosafat, împăratul Iúdei.

18. Şi rămăşiţele cuvintelor Ohozíei, cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

19. [18.] Şi Ioram, fiiul Ahaav, împărăţêşte preste Israil, în Samaría, ani 12, întru anul 21 a împărăţiei lui Iosafat, împăratului Iúdei. Şi au făcut răul înaintea Domnului, însă nu ca fraţii lui, nici ca maica lui.

20. [18.] Şi au dăpărtat stîlpii lui Vaal carele au făcut tată-său şi le-au zdrobit pre iale. Însă întru păcatele[11] casei lui[12] Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, s-au lipit, nu s-au depărtat de către iale. Şi să mînié cu urgie Domnul la casa lui Ahaav.

Cap 2

1. Şi fu cînd vrea să rădice Domnul pre Iliú cu cutremur ca în cer, şi mêrse Iliú şi Eliseé de la Galgála. *[313/1]*

2. Şi dzise Iliú către Eliseé: „Şezi dară aicea, căci Domnul m-au trimis pre mine pînă la Vethil.” „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voi părăsi!”

3. [2.] Şi veniră la Vethil. [3.] Şi ieşiră fiii prorocilor cei den Vethil către Eliseé şi dziseră către el: „Au ştii că ia astădzi Domnul pre domnul tău de asupra capului tău?” Şi dzise: „Eu am cunoscut, tăceţi!”

4. Şi dzise Iliú către Eliseé: „Şădzi dară aicea, căci Domnul m-au trimis pre mine la Ierihó.” Şi dzise Eliseé: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voi părăsi!”

5. [4.] Şi veniră la Ierihó. [5.] Şi să apropiară fiii prorocilor cei den Ierihó către Eliseé şi dziseră către el: „Au ştii că astădzi ia Domnul pre domnul

Ms. 4389, p. 345-346

de oameni ce sînt cu *[345/2]* tine.” [5]Şi se pogorî foc den cer şi-l mîncă depreună cu acei 50 de oameni ce era cu dînsul.

13. Şi iar mai adaose împăratul a trimête şi al treilea vătah de preste 50 de oameni şi pre acei 50 de oameni ce era cu dînsul. Şi mêrse şi vătahul acela al treilea şi îngenuchié înaintea lui Ilie şi-l rugă, zicîndu-i: „Omul lui Dumnezeu, iată, sufletul mieu iaste gata înaintea ta, şi sufletele acestor 50 de robi ai tăi, carii stau înaintea ochilor tăi.

14. Că iată că se-au pogorît foc den cer şi au mîncat pre amîndoi vătaşii carii au fost cîte pre 50 de oameni şi cu cincizecile lor cu dînşii. Şi, iată, sînt gata şi sufletele robilor tăi înaintea ochilor tăi!”[6]

15. Iar îngerul lui Dumnezeu grăi către Ilie zicînd: „Pogoară-te cu dînsul şi nu te tême de faţa lor!” Şi se sculă Ilie şi mêrse cu dînsul la împăratul.

16. Şi zise către împăratul: „Aşa grăiêşte Domnul: «De vrême ce ai trimis soli să întrêbe pre Vaal spurcatul, dumnezeul Accarónului, ca cînd n-ară fi Dumnezeu întru Israil al căruia cuvînt să se poată întreba, drept acêea de pre patul de pre carele zaci tu acum n-ai a te mai pogorî de pre dînsul, ce cu moarte vei muri!»”

17. Şi muri, după cuvîntul Domnului carele grăise cu mîna lui Ilie. Iar alalte rămăşiţe de cuvinte ale lui Ohózie cîte au făcut, au doară nu sînt scrise în Cărţile cuvintelor vieţii împăraţilor lui Israil? Şi stătu împărat în locul lui preste Israil Ioram, în Samáriia, fratele lui, în anul al doilea al lui Ioram, feciorul lui Iosafat, împăratul Iúdei, pentru că Ohóziia n-au avut fecior.

18. Iar alte cuvinte ale Ohóziei, cîte au făcut, au doară acêstea nu sînt scrise în Cartea cuvintelor vieţii împăraţilor Iúdei?

Cap 2

1. De-acii cînd fu să ia Domnul pre Ilie în vihor ca la cer, se ducea Ilie şi Ielisei de la Galgal.[7]

2. Şi zise Ilie către Elisei: „Şăzi aici, că m-au trimis Domnul pînă la Vethil!” Iar Elesei îi zise: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voiu năpusti!”

3. [2.] Şi mêrseră pînă la Vethil. [3.] Şi veniră feciorii prorocilor carii era în Vethil la Elisei şi ziseră către dînsul: „Dară pricepi *[346/1]* că astăzi va să ia Domnul pre stăpînul tău de la tine?” Iar Elisei răspunse: „Şi eu pricep, ce tăceţi!”

4. Şi zise Ilie către Elisei: „Şăzi aici, că m-au trimis Domnul pînă la Ierihon!” Iar el zise: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, că nu te voiu năpusti!”

5. [4.] Şi mêrseră pînă în Ierihon. [5.] Şi se apropiiară feciorii prorocilor carii era în Ierihon şi ziseră către Elisei: „Pricepi că astăzi va să ia Domnul pre stăpînul

Versiunea modernă

ai tăi.” Şi se pogorî foc din cer şi-l mistui pe el şi pe cei cincizeci ai lui.

13. Şi adăugă împăratul a mai trimite încă o a treia căpetenie peste cincizeci, şi pe cei cincizeci ai lui. Şi veni către el a treia căpetenie peste cincizeci şi-şi îndoi genunchii săi înaintea lui Ilie şi i se rugă şi grăi către el şi zise: „Omul lui Dumnezeu, cinstite fie în ochii tăi sufletul meu şi sufletele acestor cincizeci de robi ai tăi!

14. Iată, se pogorî foc din cer şi mistui primele [două] căpetenii peste cincizeci şi pe cei cincizeci ai lor. Şi acum, cinstite fie în ochii tăi sufletele robilor tăi!”

15. Şi grăi îngerul Domnului către Ilie şi zise: „Coboară-te cu el, nu te teme de feţele lor!” Şi se sculă Ilie şi coborî cu ei către împăratul.

16. Şi grăi către el şi spuse [Ilie]: „Acestea zice Domnul: «Pentru ce ai trimis soli să-l întrebe pe Baal Musca, dumnezeul Accaronului, ca şi cînd n-ar fi Dumnezeu în Israel ca să întrebi cuvîntul lui? Nu [va fi] aşa. De aceea, patul pe care te-ai urcat acolo de pe el nu te vei mai coborî, căci cu moarte vei muri!»”

17. Şi muri, după cuvîntul Domnului pe care l-a grăit Ilie. Şi a împărăţit Ioram, fratele lui Ochozias, în locul lui, pentru că el nu avea fecior, în anul al doilea al lui Ioram, fiul lui Iosaphat, împăratul Iudei.

18. Şi celelalte cuvinte ale lui Ochozias, cîte au făcut, nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

19. Şi Ioram, fiul lui Achaab, împărăţeşte peste Israel în Samaria doisprezece ani, în anul al douăzeci şi unulea al lui Iosaphat, împăratul Iudei. Şi făcu răul înaintea Domnului, dar nu ca fraţii lui, nici ca maica lui.

20. Şi a îndepărtat stîlpii lui Baal, pe care-i făcuse tatăl său, şi i-a dărîmat. Însă de păcatele casei lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care a făcut Israelul să păcătuiască, s-a lipit, nu s-a îndepărtat de ele. Şi se mînié cu urgie Domnul împotriva casei lui Achaab.

Capitolul al 2-lea

1. Şi fu aşa că, la ridicarea lui Ilie de către Domnul ca într-un vîrtej la cer, Ilie şi cu Elisei plecaseră de la Galgala.

2. Şi spuse Ilie către Elisei: „Şezi dară aicea, căci pe mine m-a trimis Domnul pînă la Baithel.” Şi zise Elisei: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voi părăsi!”

3. Şi veniră la Baithel. Şi ieşiră fiii prorocilor care erau în Baithel către Elisei şi ziseră către el: „Ştii că astăzi îl ia Domnul pe stăpînul tău de deasupra capului tău?” Şi zise: „Am cunoscut şi eu [aceasta], tăceţi!”

4. Şi zise Ilie către Elisei: „Şezi dară aicea, căci pe mine m-a trimis Domnul la Ierihon!” Şi zise Elisei: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voi părăsi!”

5. Şi veniră la Ierihon. Şi se apropiară fiii prorocilor care erau în Ierihon către Elisei şi ziseră către el: „Ştii că astăzi îl ia Domnul pe stăpînul

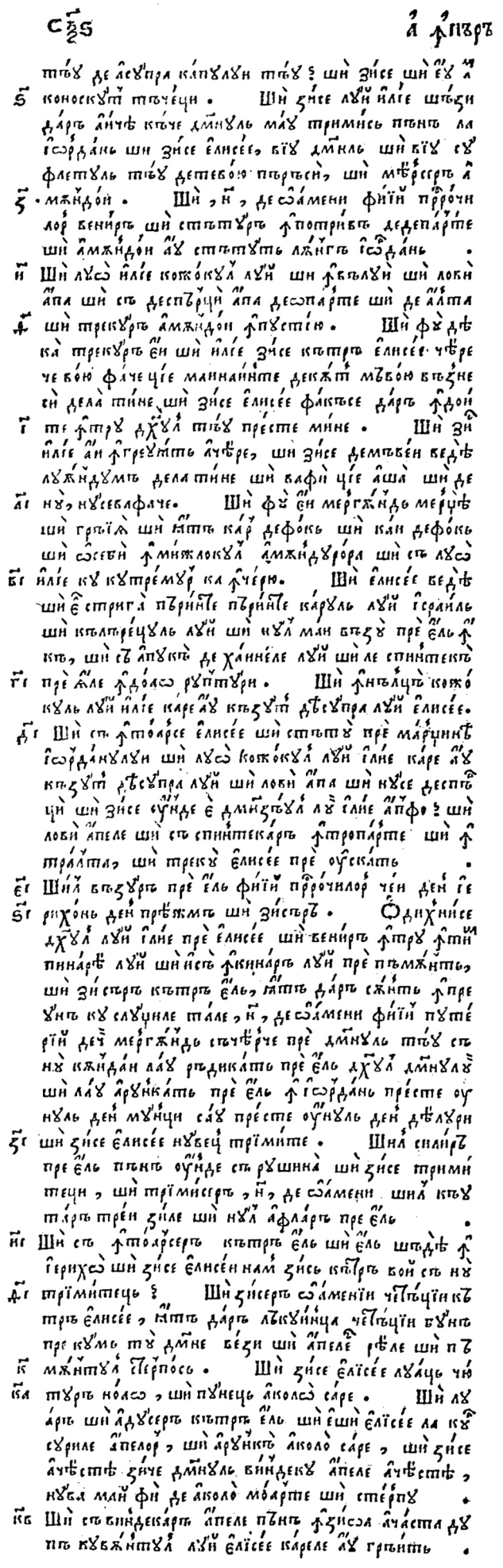

Biblia 1688, p. 266, col. 1

tău de asupra capului tău?" Şi zise: „Şi eu am conoscut, tăceţi!"

6. Şi zise lui Ilíe: „Şăzi dară aicea, căce Domnul m-au trimis pînă la Iordán." Şi zise Elisée: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voiu părăsi!" Şi mêrseră amîndoi.

7. Şi 50 de oameni, fiii prorocilor veniră şi stătură împotrivă de departe. Şi amîndoi au stătut lîngă Iordán.

8. Şi luo Ilíe cojocul lui şi învălui şi lovi apa; şi să despărţi apa de o parte şi de alta şi trecură amîndoi în pustiiu.

9. Şi fu deaca trecură ei, şi Ilíe zise cătră Elisée: „Cêre ce voiu face ţie mai nainte decît mă voiu văznesi de la tine." Şi zise Elisée: „Facă-se dară îndoite întru duhul tău preste mine!"

10. Şi zise Ilíe: „Ai îngreuiat a cêre." Şi zise: „De mă vei vedea luîndu-mă de la tine, şi va fi ţie aşa, şi de nu, nu se va face."

11. Şi fu ei mergînd, mergea şi grăiia, şi iată car de foc şi cai de foc, şi osebi în mijlocul amîndurora; şi să luo Ilíe cu cutremur ca în ceriu.

12. Şi Elisée vedea şi el striga: „Părinte, părinte, carul lui Israíl şi călăreţul lui!" Şi nu-l mai văzu pre el încă. Şi să apucă de hainele lui şi le spintecă pre iale în doao rupturi.

13. Şi înălţă cojocul lui Ilíe, care au căzut deasupra lui, Elisée.

14. Şi să întoarse Elisée şi stătu pre marginea Iordánului. Şi luo cojocul lui Ilíe care au căzut deasupra lui şi lovi apa; şi nu se despărţi. Şi zise: „Unde e Dumnezăul lui Ilíe ápfo?" Şi lovi apele şi să spintecară într-o parte şi într-alta şi trecu Elisée pre uscat.

15. Şi-l văzură pre el fiii prorocilor cei den Ierihón den preajmă şi zisără:

16. „Odihni-se duhul lui Ilíe pre Elisée." Şi veniră întru întimpinarea lui şi i să închinară lui pre pămînt. Şi zisără cătră el: „Iată, dară, sînt împreună cu slugile tale 50 de oameni, fiii puterii; deci mergînd, să cêrce pre domnul tău să nu cîndai l-au rădicat pre el Duhul Domnului şi l-au aruncat pre el în Iordán preste unul den munţi sau preste unul den dealuri." Şi zise Elisée: „Nu veţi trimite!"

17. Şi-l siliră pre el pînă unde să ruşina şi zise: „Trimiteţi!" Şi trimiseră 50 de oameni şi-l căutară trei zile şi nu-l aflară pre el.

18. Şi să întoarseră cătră el, şi el şădea în Ierihó; şi zise Eliséi: „N-am zis cătră voi să nu trimiteţi?"

19. Şi ziseră oamenii cetăţii cătră Elisée: „Iată dară, lăcuinţa cetăţii — bună, precum tu, doamne, vezi, şi apele-s rêle şi pămîntul sterpos."

20. Şi zise Elisée: „Luaţi ciutură noao şi puneţi acoló sare!"

21. Şi luară şi aduseră cătră el. Şi ieşi Elisée la cursurile apelor şi aruncă acoló sare şi zise: „Acêstea zice Domnul: «Vindecu apele acêstea, nu va mai fi de acoló moarte şi sterpu.»"

22. Şi să vindecară apele pînă în zioa aceasta, după cuvîntul lui Elisée carele au grăit. /

Ms. 45, p. 313

tău de asupra capului tău?" Şi dzise: „Şi-ncă eu am cunoscut, tăceţi!"

6. Şi-i dzise lui Iliú: „Şedzi dară aicea, căci Domnul m-au trimis pînă la Iordan." Şi dzise Eliseê: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău dă te voi părăsi!" Şi mêrseră amîndoi.

7. Şi 50 de oameni, fiii prorocilor, veniră şi stătură împotrivă de departe. Şi amîndoi au stătut lîngă Iordan.[13]

8. Şi luă Iliú cojocul lui şi-l învălui şi lovi apa; şi să dăspărţi apa de o parte şi de alta şi trecură amîndoi întru pustiiu.

9. Şi fu dacă trecură ei, şi Iliú dzise către Eliseê: „Cêre ce-ţi voi face ţie mainte decît mă voi văznesi[14] de la tine." Şi dzise Eliseé: „Facă-să dară îndoite întru duhul tău preste mine!"[15]

10. Şi dzise Iliú: „Ai îngreuiat a cêre." ⌊Şi dzise⌋: „De mă vei vedea luîndu-mă de la tine, şi va fi ţie aşa, şi de nu, nu să va face."

11. Şi fu ei mergînd, mergea şi grăia, şi iată, car de foc şi cai de foc, şi împărţi întru mijlocul amînduróra; [16]şi să luă Iliú cu cutremur ca în cer.[17]

12. Şi Eliseê vedea şi el striga: „Părinte, părinte, carul lui Israil şi călăreţul lui!" Şi nu-l mai vădzu pre el încă. Şi să apucă de hainele lui şi le spintecă pre iale în doao rupturi.

13. Şi înălţă cojocul lui Iliú acoló, carea au căzdut deasupra lui, lui Eliseé.

14. [13.] Şi să întoarse Eliseê şi stătu pre marginea Iordanului.[18] [14.] Şi luă cojocul lui Iliú care au căzdut deasupra lui şi lovi apa; şi nu să despărţi. Şi dzise: „Unde-i Dumnedzăul lui Iliú apfó?" Şi lovi apele şi să spintecară de o parte şi de alta, şi trecu Eliseé ⌊pren uscat⌋.[19]

15. Şi-l vădzură pre el fiii prorocilor cei den Ierihó dempotrivă şi dziseră:

16. [15.]„Odihni-să duhul Iliú preste Eliséê." Şi veniră întru tîmpinarea lui şi i să închinară lui preste pămîntu. [16.] Şi dziseră către el: „Iată, dară, sîntu împreună slugile tale 50 de oameni, fiii puterii; mergînd, dară, să cêrce pre domnul tău, să nu cîndai l-au rădicat pre el Duhul Domnului şi l-au aruncat pre el ⌊în Iordan⌋ preste unul den munţi sau preste unul den dealuri." Şi dzise Eliseê: „Să nu trimiteţi!"

17. Şi-l siliră pre el pînă unde să *[313/2]* ruşina şi dzise: „Trimiteţi!" Şi trimiseră 50 de oameni şi-l cercară 3 dzile şi nu-l aflară pre el.

18. Şi să întoarseră către el, şi el şedea în Ierihó; şi dzise Eliseé: „N-am dzis către voi să nu trimiteţi?"

19. Şi dziseră oamenii cetăţii către Eliseê: „Iată dară, lăcuinţa cetăţii — bună, după cum tu, doamne, vezi, şi apele-s rêle şi pămîntul sterpos."

20. Şi dzise Eliseé: „Luaţi-mi ciutură noao şi puneţi acoló sare!"

21. [20.] Şi luară şi aduseră către el. [21.] Şi ieşi Eliseé la cursurile apelor şi aruncă acoló sare[20]: „Acêstea dzice Domnul: «Vindec apele acêstea, nu va fi încă de acoló moarte şi stearpă.»"[21]

22. Şi să vindecară apele pînă în dzua aceasta, după cuvîntul Eliseé carele au grăit.

Ms. 4389, p. 346

tău de la tine?" Iar Elisei răspunse: „Şi eu pricep, ce tăceţi!"

6. Şi zise Ilie către Elisei: „Şăzi dară aici, că m-au trimis Domnul pînă la Iordan." Iar Elisei zise: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, că nu te voiu lăsa!" Şi mêrseră amîndoi.[8]

7. Şi mêrseră după[9] dînşii şi 50 de feciori de proroci, carii sta împotriva lor dăparte, iar ei amîndoi sta lîngă Iordan.

8. [10]Şi luoă Ilie cojocul său şi-l strînse şi lovi apa cu dînsul; şi se dăspărţi apa încoace şi încolea şi trecură amîndoi pre uscat.

9. De-acii deaca trecură, zise Ilie către Elisei: „Cêre ce-ţi iaste voia să-ţi fac mai nainte, pînă nu sînt luat de la tine." Iar Elisei zise: „Ceiu să fie duhul care iaste întru tine îndoit în mine!"

10. Iar Ilie zise: „Cu greu lucru cerşuşi, însă, de mă vei vedea luîndu-mă[11] de la tine, fi-va ţie şi aceasta aşa, iar de nu vei vedea cînd mă vor lua, nu-ţi va fi."

11. [12]Şi fu mergînd ei şi vorbind, iată un căruţ de foc şi cai de foc împărţi între dînşii între amîndoi; [13]şi fu apucat Ilie cu vihor ca la cer.

12. Iar Elisei văzu şi strigă: „Tată, tată, căruţa lui Israil şi călăreţul lui!" Şi de-acii mai mult nu-l văzu. Şi-şi luoă Elisei haina şi o rupse în doaoă părţi.

13. Şi luoă cojocul lui Ilie, care căzuse la dînsul.

14. [13.] Şi se întoarse Elisei şi stătu pre ţărmurile Iordánului. [14.] Şi luoă Elisei cojocul lui Ilie, care căzuse la dînsul, şi lovi apa; şi apa nu se dăspărţi. Şi zise Elisei: „Unde iaste Dumnezeul lui Ilie?" Şi lovi şi a doa oară şi se dăspărţi apa încoace şi încolea şi trecu Elisei pre uscat.

15. Şi-l văzură feciorii prorocilor carii era den Ierihon şi ziseră:

16. [15.] „Iată că se răpaosă duhul lui Ilie pre Elisei." [16.] Şi mêrseră întru întîmpinarea lui şi i se închinară pînă la pămînt. *[346/2]* Şi-i ziseră către dînsul: „Iată, acum sînt cu slugile tale 50 de oameni vîrtoşi; ce să meargă să caute pre stăpînu-tău, că dară de-l va fi pus duhul Domnului, deaca l-au luat, pre[14] Iordan sau în vîrful vreunui munte sau al vreunui deal." Iar el zise: „Ba, să nu trimêţi!"

17. Iar ei totu-l supărară, pînă i se făcu ruşine şi zise: „Trimêţi dară!" Şi trimiseră 50 de oameni de-l căutară 3 zile şi nu-l aflară.

18. Şi se întoarseră la dînsul, iar el şădea în Ierihon; iar Elisei zise către dînşii: „Dară nu v-am zis eu să nu trimêţi?"[15]

19. Iar oamenii cetăţii ziseră către Elisei: „Iată, lăcuinţa aceştii cetăţi iaste bună, cum vezi şi tu, doamne, iară ape sînt rêle şi pămîntul sterp."

20. Elisei zise: „Aduceţi-mi un vas nou şi băgaţi într-însul sare!"

21. [20.] Şi deaca-i duseră, [21.] [16]el ieşi la şipotele apelor şi vărsă sarea acoló şi zise: „Aşa grăiêşte Domnul: «Sănătoşit-am apele acêstea şi de acum nu va mai fi moarte dentr-însele, nici stîrpire!»"

22. Şi se sănătoşiră apele[17], pînă în zioa de astăzi, după cuvîntul lui Elisei care-l grăise.

Versiunea modernă

tău de deasupra capului tău?" Şi zise: „Am cunoscut şi eu [aceasta], tăceţi!"

6. Şi Ilie îi zise lui: „Şezi dară aicea, căci pe mine m-a trimis Domnul pînă la Iordan." Şi zise Elisei: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voi părăsi!" Şi merseră amîndoi.

7. Şi cincizeci de oameni, fiii prorocilor, veniră şi stătură înaintea lor, mai departe. Iar ei amîndoi stătură lîngă Iordan.

8. Şi luă Ilie cojocul său şi îl învălătuci şi lovi apa; şi se despărţi apa de o parte şi de alta şi trecură amîndoi în pustiu.

9. Şi fu aşa, că la trecerea lor zise Ilie către Elisei: „Cere-mi ce să fac pentru tine, înainte de a mă înălţa de la tine." Şi zise Elisei: „Să fie de două ori duhul tău asupra mea!"

10. Şi zise Ilie: „Greu lucru ceruşi." Şi zise: „Dacă mă vei vedea ridicîndu-mă de la tine, aşa îţi va fi şi, dacă nu, nu îţi va fi."

11. Şi fu aşa că, pe cînd mergeau ei, mergînd şi vorbind, iată car de foc şi cai de foc şi i-au despărţit pe amîndoi; şi Ilie fu luat ca într-un vîrtej la cer.

12. Şi Elisei vedea şi striga: „Părinte, părinte, carul lui Israel şi călăreţul său!" Şi nu-l mai văzu pe el. Şi apucîndu-şi veşmintele sale, le sfîşie în două fîşii.

13. Şi ridică Elisei cojocul lui Ilie care căzuse asupra lui.

14. Şi se întoarse Elisei şi stătu pe malul Iordanului. Şi luă cojocul lui Ilie care căzuse asupra lui şi lovi apa; şi nu se despică. Şi zise: „Unde e Dumnezeul lui Ilie acum?" Şi lovi apele şi se despicară de-o parte şi de alta şi trecu Elisei pe uscat.

15. Şi-l văzură fiii prorocilor care erau în Ierihon, dinaintea [acestuia] şi ziseră:

16. „Odihnitu-s-a duhul lui Ilie asupra lui Elisei." Şi veniră în întîmpinarea lui şi i se închinară lui pînă la pămînt. Şi ziseră către el: „Iată, dară, împreună cu noi, slugile tale, se află cincizeci de oameni în putere; ar putea merge dară să-l caute pe domnul tău, poate l-a ridicat pe el duhul Domnului şi l-a aruncat în Iordan peste unul din munţi sau peste unul din dealuri." Şi zise Elisei: „Să nu-i trimiteţi!"

17. Şi stăruiră pe lîngă el pînă cînd se ruşină şi zise: „Trimiteţi-i!" Şi trimiseră cincizeci de oameni şi-l căutară trei zile şi nu-l găsiră.

18. Şi se întoarseră către el, şi el şedea în Ierihon; şi zise Elisei: „N-am zis către voi: «Nu-i trimiteţi!»?"

19. Şi ziseră oamenii cetăţii către Elisei: „Iată, aşezarea cetăţii este bună, precum tu, domnul nostru, vezi, iar apele sînt rele şi pămîntul sterp."

20. Şi zise Elisei: „Aduceţi-mi o ciutură nouă şi puneţi acolo sare!"

21. [20.] Şi luară ş-i aduseră. [21.] Şi ieşi Elisei la izvorul apelor şi aruncă acolo sare şi zise: „Acestea zice Domnul: «Vindec apele acestea, nu va mai fi acolo moarte şi nerodire.»"

22. Şi se vindecară apele pînă în ziua aceasta, după cuvîntul pe care l-a grăit Elisei.

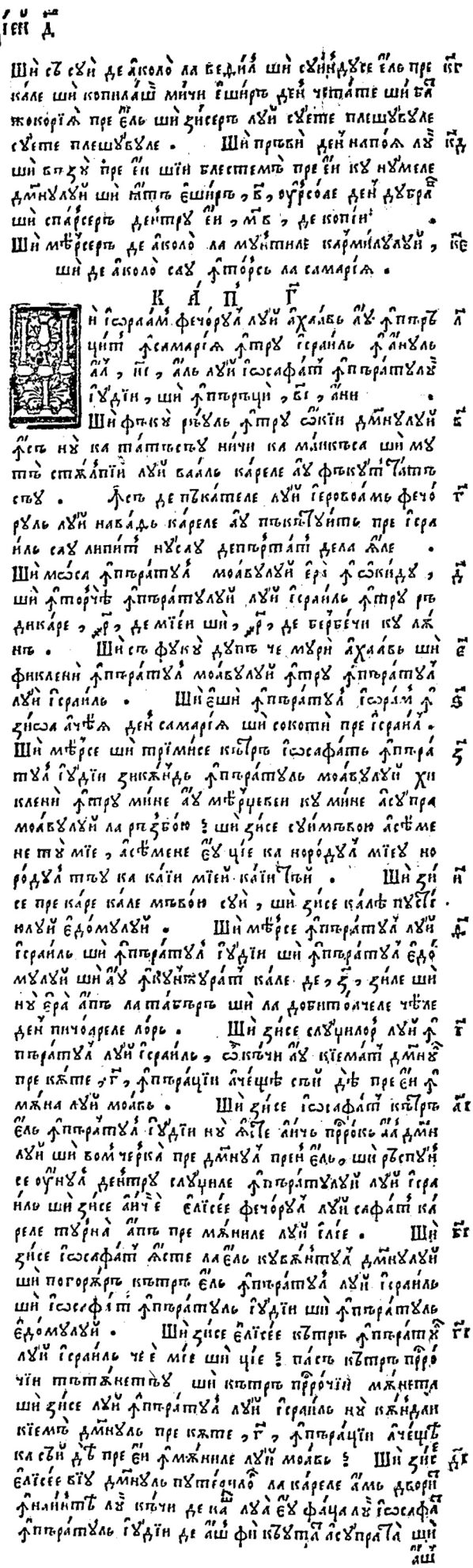

Biblia 1688, p. 266, col. 2

23. Şi să sui de acoló la Vethíl; şi, suindu-se el pre cale, şi copilaşi mici ieşiră den cetate şi batjocoriia pre el şi ziseră lui: „Suie-te, pleşuvule, suie-te, pleşuvule!”

24. Şi prăvi denapoia lui şi văzu pre ei şi-i blestemă pre ei cu numele Domnului. Şi, iată, ieşiră 2 ursoaie den dumbravă şi sparseră dentre ei 42 de copii.

25. Şi mêrseră de acoló la muntile Carmílului şi de acoló s-au întors la Samaríia.

Cap 3

1. Şi Ioraám, feciorul lui Ahaáv, au împărăţit în Samaríia, întru Israíl, în anul al 18 al lui Iosafát, împăratului Iúdii; şi împărăţi 12 ani.

2. Şi făcu răul întru ochii Domnului, însă nu ca tată-său, nici ca maică-sa; şi mută stîlpii lui Vaál, carele au făcut tată-său,

3. Însă de păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Naváth, carele au păcătuit pre Israíl, s-au lipit, nu s-au depărtat de la iale.

4. Şi Mósa, împăratul Moávului, era în ochídu şi întorcea împăratului lui Israíl întru rădicare 100000 de miei şi 100000 de berbeci cu lînă.

5. Şi să făcu după ce muri Ahaáv, şi ficleni împăratul Moávului întru împăratul lui Israíl.

6. Şi ieşi împăratul Iorám în zioa acêea den Samaríia şi socoti pre Israíl.

7. Şi mêrse şi trimise cătră Iosafát, împăratul Iúdii, zicînd: „Împăratul Moávului hicleni întru mine, au mêrge-vei cu mine asupra Moávului la războiu?” Şi zise: „Sui-mă-voiu. Asêmene tu mie, asêmene eu ţie; ca norodul mieu, norodul tău; ca caii miei, caii tăi.”

8. Şi zise: „Pre care cale mă voiu sui?” Şi zise: „Calea pustiiului Edómului.”

9. Şi mêrse împăratul lui Israíl şi împăratul Iúdii şi împăratul Edómului şi au încunjurat cale de 7 zile; şi nu era apă la tabără şi la dobitoacele cêle den picioarele lor.

10. Şi zise slugilor lui împăratul lui Israíl: „O, căci au chiemat Domnul pre cîte 3 împăraţii aceştia, să-i dea pre ei în mîna lui Moáv!”

11. Şi zise Iosafát cătră el, împăratul Iúdii: „Nu iaste aici proroc al Domnului, şi vom cerca pre Domnul pren el?” Şi răspunse unul dentru slugile împăratului lui Israíl şi zise: „Aici e Elisée, feciorul lui Safát, carele turna apă pre mînile lui Ilíe.”

12. Şi zise Iosafát: „Iaste la el cuvîntul Domnului.” Şi pogorîră cătră el împăratul lui Israíl şi Iosafát, împăratul Iúdii, şi împăratul Edómului.

13. Şi zise Elisée cătră împăratul lui Israíl: „Ce e mie şi ţie? Pasă cătră prorocii tătîne-tău şi cătră prorocii mîne-ta!” Şi zise lui împăratul lui Israíl: „Nu cîndai chiemă Domnul pre cîte 3 împăraţii aceştia ca să-i dea pre ei în mînile lui Moáv?”

14. Şi zise Elisée: „Viu — Domnul puterilor la carele am dvorit înaintea lui, căci, de n-aş lua eu faţa lui Iosafat, împăratul Iúdii, de aş fi căutat asupra ta şi //

Ms. 45, p. 313-314

23. Şi să sui de acoló la Vethil; şi, suindu-să el pre cale, şi copilaşi mici ieşiră den cetate şi batjocuriia pre el şi-i dziseră lui: „Suie-te, pleşuvule, suie-te, pleşuvule!”
24. Şi privi denapoia lui[22] şi vădzu pre ei şi-i blăstămă pre ei cu numele Domnului. Iată, ieşiră doao ursoaie den dumbravă şi sparseră dentru ei 42 de copii.[23]

25. Şi mêrse de acoló la muntele Carmílului şi de acoló s-au întors la Samaría.

Cap 3

1. Şi Ioram, ficiorul lui Ahaav, au împărăţit în Samaría, întru Israil, întru anul al 18 lui Iosafat, împăratului Iúdei; şi împărăţi 12 ani.

2. Şi făcu răul înaintea Domnului, însă nu ca tată-său, nici ca maică-sa; şi mută stîlpii lui Vaal, carele au făcut tată-său,
3. Însă întru păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, s-au lipit şi nu s-au depărtat de la iale.
4. Şi Mosá, împăratul Moav, era în ochid şi întorcea împăratului Israil întru rădicare 100000 de miei şi 100000 de berbeci cu lîni.

5. Şi să făcu după ce muri Ahaav, şi vicleni împăratul Moav întru împăratul Israil.

6. Şi ieşi împăratul Ioram întru dzua acêea den Samaríia şi socoti pre Israil.

7. Şi mêrse şi trimise cătră Iosafat, împăratul Iúdei, dzicînd: „Împăratul Moav vicleni întru mine. Au mêrge-vei cu mine la Moav, la războiu?” Şi dzise: „Sui-mă-voi. Asămănătoriul ţie, asamănă mie; ca nărodul mieu, nărodul tău; ca caii miei, caii tăi.”

8. Şi dzise: „Pre care cale mă voi sui?” Şi dzise: „Calea pustiiului Edom.”

9. Şi mêrse împăratul Israil şi împăratul Iúda şi împăratul Edom şi au încungiurat cale de 7 dzile; şi nu era apă la tabără şi dobitoacelor celor den picioarele lor.
10. Şi dzise ⌊slugilor lui⌋ împăratul *[314/1]* Israil: „O, căci au chemat Domnul pre tustrei împărăţii, petrecîndu-să să-i dea pre ei întru mîna Moav!”

11. Şi dzise Iosafat ⌊către el, împăratul Iúda⌋: „Nu iaste aicea proroc al Domnului, şi vom cerca pre Domnul de la el?” Şi răspunse unul dentru slugile împăratului Israil şi dzise: „Aicea-i Eliseé, ficiorul lui Safat, carele vărsa apă preste mîinile lui Iliú.”
12. Şi dzise Iosafat: „Iaste la el cuvîntul Domnului.” Şi pogorî cătră el împăratul Israil şi Iosafat, împăratul Iúda, şi împăratul Edom.

13. Şi dzise Eliseé cătră împăratul Israil: „Ce-i mie şi ţie? Pasă cătră prorocii tătîne-tău şi cătră prorocii mîne-ta!” Şi dzise lui împăratul: „Nu cîndai chemă Domnul pre tustrei împărăţii aceştia ca să-i dea pre ei în mîinile Moav?”

14. Şi dzise Eliseé: „Viu — Domnul puterilor carele am dvorit înaintea lui, căci, să nu aş lua eu faţa lui Iosafat, împăratului Iúdei, de aş fi căutat asupra ta

Ms. 4389, p. 346-347

23. Şi de acoló se sui în Vethil; şi, mergînd el pre cale, iar nişte copii mici ieşiră den cetate şi, bătîndu-şi joc de dînsul, zicea: „Suie-te, pleşuvule, suie-te!”

24. Iar el, căutînd, îi văzu după dînsul şi-i blestemă cu numele Domnului. [18]Şi, iată, ieşiră 2 ursoaice den dumbravă şi fărîmară 42 de copii dentr-aceia.

23. Şi de acoló se duse în muntele Carmílului, de-acii de acoló se-au întors în Samáriia.

Cap 3

1. Iară Ioram, feciorul lui Ahav, stătu împărat în Israil, în Samáriia, în anul al 18 de împărăţiia lui Iosafat, împăratul Iúdei; şi împărăţi 12 ani.[19]

2. Şi făcu lucru hiclean înaintea Domnului, însă nu ca tată-său şi ca mumă-sa, că răsipi capiştea lui Vaal, carea o făcuse tată-său,
3. Ce numai ce se lipi de păcatul[20] lui Ierovoam, feciorul lui Navat, care au făcut de au greşit Israil, şi nu se mai dăzlupi de dînsul.
4. Şi Mósa, împăratul Moávului, notreca oi multe şi da împăratului lui Israil 100000 de miei şi 100000 de berbeci cu lîni.

5. Iar după moartea lui Ahav, se lepădă împăratul Moávului de Israil.

6. Şi ieşi împăratul Ioram într-acêlea zile den Samáriia şi făcu căutare lui Israil.

7. *[347/1]* Şi se duse de trimise la Iosafat, împăratul Iúdei, zicînd: „Împăratul Moávului se-au lepădat de mine, deci mêrge-vei cu mine, cu războiu, împotriva lui?” Iar Iosafat zise: „Mêrge-voiu, că cum eşti tu, aşa sînt şi eu; şi cum sînt oamenii miei, aşa sînt şi ai tăi; şi cum sînt caii tăi, aşa sînt şi ai miei.”

8. Şi zise: „Dară pre care cale vom mêrge?” El zise: „Pre calea despre pustiia Edómului.”

9. Şi se sculă împăratul lui Israil şi împăratul Iúdei şi împăratul Edómului şi mêrseră cale de 7 zile; şi nu află tabăra şi dobitoacele să bea apă.

10. Şi zise împăratul lui Israil către slugile sale: „Vai de noi, că au adunat Domnul pre noi, aceşti trei împăraţi, ce mêrgem să ne dea în mîinile moavitênilor!”

11. Iar Iosafat zise către împăratul lui Israil: „Dară nu va fi vreun proroc al Domnului, să întrebăm pre Domnul cu dînsul?” Iar una den slugile împăratului lui Israil răspunse zicînd: „Iaste aici Elisei, feciorul lui Asafat, carele au turnat apă în mîinile lui Ilie.”
12. Şi zise Iosafat: „Dară iaste la dînsul cuvîntul Domnului.” Şi se pogorî la dînsul împăratul lui Israil şi Iosafat, împăratul Iúdei, şi împăratul Edómului.

13. Şi zise Elisei către împăratul lui Israil: „Ce iaste mie şi ţie? Pasă la prorocii tătîne-tău şi ai mîne-ta!” Iar împăratul lui Israil îi zise: „Căci au adunat Domnul aici aceşti trei împăraţi, au să-i dea în mîinile moavitênilor?”

14. Iar Elisei zise către dînsul: „Viu — Domnul puterilor înaintea a căruia stau, că nici-mi iaste ruşine de Iosafat, nici căci caut la tine,

Versiunea modernă

23. Şi urcă de acolo la Baithel; şi, urcînd el pe cale, ieşiră din cetate nişte copii mici şi-l batjocoreau şi-i ziceau: „Urcă-te, pleşuvule, urcă-te!”

24. Şi el se uită înapoia lui şi-i văzu şi-i blestemă în numele Domnului. Şi, iată, ieşiră două ursoaice din dumbravă şi sfîşiară dintre ei patruzeci şi doi de copii.
25. Şi merse de acolo la muntele Carmelului şi de acolo se întoarse la Samaria.

Capitolul al 3-lea

1. Şi Ioram, fiul lui Achaab, a împărăţit în Samaria, în Israel, în anul al optsprezecelea al lui Iosaphat, împăratul Iudei; şi a împărăţit doisprezece ani.

2. Şi făcu răul înaintea Domnului, dar nu ca tatăl său şi nici ca maica lui; şi mută stîlpii lui Baal, pe care-i făcuse tatăl său,
3. Însă de păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care a dus în păcat Israelul, s-a lipit, nu s-a îndepărtat de la ele.
4. Şi Mosa, împăratul Moabului, era avut în turme şi trimitea împăratului Israelului bir o sută de mii de miei şi o sută de mii de berbeci cu lînă.

5. Şi se făcu că, după ce muri Achaab, se răsculă împăratul Moabului împotriva împăratului Israelului.

6. Şi ieşi împăratul Ioram în ziua aceea din Samaria şi numără Israelul.

7. Şi merse şi trimise către Iosaphat, împăratul Iudei, zicînd: „Împăratul Moabului s-a răsculat împotriva mea. Vei merge cu mine împotriva Moabului la război?” Şi zise: „Mă voi ridica. Cum îmi eşti tu mie, aşa eu ţie; precum poporul meu, [aşa] este poporul tău; precum caii mei, [aşa] sînt caii tăi.”

8. Şi zise: „Pe ce drum să mă sui?” Şi zise: „Pe drumul pustiului Edomului.”

9. Şi merse împăratul Israelului şi împăratul Iudei şi împăratul Edomului şi înconjurară cale de şapte zile; şi nu era apă pentru tabără şi pentru vitele care îi însoţeau pe ei.
10. Şi zise împăratul Israelului slujitorilor lui: „O, de ce a chemat Dumnezeu pe tustrei împăraţii aceştia, ca să-i dea pe ei în mîinile Moabului!”

11. Şi zise Iosaphat, împăratul Iudei, către el: „Nu este aici un proroc al Domnului ca să-l întrebăm pe Domnul prin el?” Şi răspunse una dintre slugile împăratului Israelului şi zise: „Este aici Elisei, fiul lui Saphat, care-i turna apă pe mîini lui Ilie.”
12. Şi zise Iosaphat: „Cuvîntul Domnului este la el.” Şi coborîră către el împăratul Israelului şi Iosaphat, împăratul Iudei, şi împăratul Edomului.

13. Şi zise Elisei către împăratul Israelului: „Ce poate fi între mine şi tine? Du-te la prorocii tătîne-tău şi la prorocii mîne-ta!” Şi-i zise lui împăratul Israelului: „Nu cumva i-a chemat Domnul pe tustrei împăraţii aceştia ca să-i dea pe ei în mîinile Moabului?”

14. Şi zise Elisei: „Viu — Domnul oştirilor înaintea căruia am slujit, că, de nu aş cinsti faţa lui Iosaphat, împăratul Iudei, nu m-aş fi uitat la tine

Biblia 1688, p. 267, col. 1

аş fi văzut pre tine.

15. Şi acum vezi, ia-mi cîntăreţul!" Şi fu deaca cîntă cel ce cînta, şi să făcu preste el mîna Domnului;

16. Şi zise: „Acêstea zicea Domnul: «Faceţi pîrîul acesta gropile-gropile!» Căci acêstea zice Domnul:

17. «Nu veţi vedea vînt şi nu veţi vedea ploaie, şi pîrîul acesta se va umplea de apă şi veţi bea voi şi taberele voastre şi dobitoacele voastre."

18. Şi uşoară e aceasta întru ochii Domnului şi va da pre Moáv în mîinile voastre;

19. Şi veţi lovi toată cetatea tare şi toată cetatea aleasă şi tot lemnul bun veţi oborî şi toate şipotele apei să astupaţi şi toată partea bună o veţi strica cu pietri."

20. Şi să făcu dimineaţa suindu-se jîrtva şi, iată, ape veniia de pre calea Edómului şi să umplu pămîntul de apă.

21. Şi tot Moávul au auzit că s-au suit cei 3 împăraţi ca să-i bată pre ei, şi s-au strîns după tutindini, încinşi cu brîu şi în sus, şi au stătut la hotaru.

22. Şi să mînecară dimineaţa, şi soarele le-au răsărit preste ape. Şi văzu Moáv den preajmă apele roşii ca sîngele

23. Şi zise: „Sînge e acesta de sabie. Şi să bătură împăraţii şi lovi om pre aproapele lui. Şi acum, preste prăzile lui, Moáv!"

24. Şi întrară în tabăra lui Israíl. Şi Israíl s-au sculat şi au lovit pre Moáv. Şi fugiră de cătră faţa lor. Şi întrară mergînd şi bătînd pre Moáv;

25. Şi cetăţile surpară şi preste toată partea bună au aruncat om piatra lui şi au umplutu-o pre ea; şi tot şipotul apei au astupat şi tot lemnul bun au oborît, pînă ce au lăsat pietrile zidului surpate; şi au încunjurat prăştiaşii şi au lovit pre ea.

26. Şi văzu împăratul Moávului că au întărit preste el războiul şi luo împreună cu el 700 de oameni cu săbiile zmulte, ca să taie cătră împăratul Edom, şi n-au putut.

27. Şi luo pre feciorul lui, pre cel dentîiu născut, pre carele au pus împărat în locul lui, şi-l aduse pre el ardere-de-tot preste zidu. Şi să făcu căinţă mare preste Israíl şi să rîdicară de la dînsul şi să învîrtejiră la pămîntul lor.

Cap 4

1. Şi o muiêre dentru fiii prorocilor striga cătră Elisée, zicînd: „Robul tău, bărbatul mieu, au murit; şi tu ai conoscut că rob era temîndu-se de Domnul. Şi datornicul au venit să ia pre amîndoi feciorii miei să-i fie lui robi."

2. Şi zise cătră ea Elisée: „Ce-ţi voiu face? Spune-mi mie ce iaste ţie în casă?" Şi ea zise: „Nu iaste la roaba ta nimică în casă, fără cît numai untdelemnu carele mă voiu unge."

3. Şi zise cătră ea: „Vino, cêre ţie vase den afară de la toţi vecinii tăi, vase deşarte, şi nu împuţina!

4. Şi vei întra şi vei închide uşa asupra ta şi asupra fiilor tăi şi vei turna în vasele acêstea şi, /

Ms. 45, p. 314

şi aş fi vădzut pre tine.

15. Şi acum vedzi, ia-mi cîntător!" Şi fu dacă cînta cel ce cînta, şi să făcu preste el mîna Domnului;

16. Şi dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Faceţi pîrîul acesta gropile-gropile!» [17.] Căci acêstea dzice Domnul:

17. «Nu veţi vedea vînt şi nu veţi vedea ploaie, şi pîrîul acesta să va împlea de apă şi veţi bea voi şi agonisitele voastre şi dobitoacele voastre.»

18. Şi iuşoară aceasta întru ochii Domnului şi va da pre Moav întru mîinile voastre;

19. Şi veţi lovi toată cetatea mare şi toată cetatea aleasă şi tot lemnul bun veţi oborî şi toate şipotile apei să astupaţi şi toată partea bună o veţi strica cu pietri."

20. Şi să făcu dimineaţă, suindu-să jirtva şi, iată, ape veniia de pre calea Edom şi să împlu pămîntul de apă.[24]

21. Şi Moav au audzit că s-au suit cei⌊3⌋ împăraţi ca să-i bată pre ei şi au strigat dentru tot, încinşi cu brîu şi în sus[25], şi au stătut la hotar.

22. Şi să mînecară dimineaţă, şi soarele au răsărit preste ape. Şi vădzu Moav den preajmă apele roşii ca sînge

23. Şi dzise: „Sînge acesta a sabiei. ⌊Şi⌋ să bătură împăraţii şi lovi om pre aproapele lui. Şi acum, preste prădzile, Moav!"

24. Şi întrară în tabăra Israil. Şi Israil s-au sculat şi au lovit pre Moav. Şi fugiră de cătră faţa lor. Şi întrară mergînd şi bătînd pre Moav;

25. Şi cetăţile le surpară ⌊şi preste⌋ toată partea bună au aruncat om piatra lui şi au împlutu-o pre ea; şi tot şipotul apei au astupat şi tot lemnul bun[26] au oborît, pînă ce au lăsat pietrile zidului surpate; şi au încungiurat prăştiaşii şi au lovit pre ea.

26. Şi vădzu împăratul Moav că au întărit preste el războiul şi luă împreună cu el 700 de oameni cu sabiile zmulte, să taie cătră împăratul Edom, *[314/2]* şi n-au putut.

27. [26.] Şi luă pre ficiorul lui pre cel dentîi născut, pre carele au împărăţit pentru el, şi-l aduse pre el ardere de tot preste zid. Şi să făcu căinţă mare preste Israil şi să rădicară de la îns şi să învîrtejiră la pămîntul lor.

Cap 4

1. Şi muiêre una dentru fiii prorocilor striga cătră Eliseé, dzicînd: „Robul tău, bărbatul mieu, au murit; şi tu ai cunoscut că rob ⌊tău⌋[27] era temîndu-să de Domnul. Şi datornicul au venit să ia pre amîndoi ficiorii miei lui întru robi."

2. Şi dzise cătră ea Eliseé: „Ce-ţi voi face? Spune mie ce iaste ţie în casă?" Şi ea dzise: „Nu iaste la roaba ta nimic în casă, fără numai carele mă voi unge untudelemnu."

3. Şi dzise cătră ea: „Vino, cêre ţie vase den afară de la toţi vecinii tăi, vase dăşarte, ⌊şi⌋ nu împuţina!

4. Şi vei întra şi vei închide uşa asupra ta şi asupra fiilor tăi şi vei turna la vasele acêstea şi,

Ms. 4389, p. 347

nimic nu mă îndoiesc, ce iată să vezi.

15. Aduceţi-mi un cîntăreţ!" Şi fu cînd cînta cîntăreţul, iar mîna Domnului fu pre dînsul;

16. [15.] Şi zise:[21] [16.] „Aşa grăiêşte Domnul: «Faceţi în pîrîul acesta gropi, gropi adînci!» [17.] Că aşa grăiêşte Domnul:

17. «Nu veţi vedea[22] vîntul, nici veţi vedea[23] ploaia, iar pîrîul acesta se va umplea de apă şi veţi bea voi şi agoniseala voastră şi dobitoacele voastre».

18. Şi va fi acest lucru cu uşor înaintea Domnului şi va da Moávul în mîinile voastre;

19. Şi veţi birui toate cetăţile cêle tari şi toţi copacii cei bineroditori îi vei poligni şi toate puţurile cu apă le veţi strica şi toate ţarinile le veţi fărîma cu pietri."

20. De-acii a doaoa zi dimineaţa, cînd se suia să facă jîrtvă, *[347/2]* cura apă pre calea Edómului şi se umplu pămîntul de apă.

21. Iar moavitênii toţi auzise că se-au suit trei împăraţi să se bată cu dînşii şi se strînseră toţi, pînă cei mici carii putea încinge sabie, şi ieşiră de stătură la hotar.

22. Şi mînecară dimineaţa, iar soarele străluci raze pre apă. Şi văzură moavitênii împotriva apei ca nişte raze crunte

23. Şi ziseră: „Acest sînge iaste de sabie, că se-au bătut împăraţii adîns eişi şi au ucis cineşi pre cine i-au ieşit înainte. Deci acum, pasă, Moáve, la dobîndă şi la jacman!"[24]

24.[25] Şi sculîndu-se mîrseră de întrară în tabăra lui Israil, iar israiltênii se sculară şi biruiră pre moavitêni. Şi dêderă moavitênii dosul. [25.] Iar Israil întră în ţara lor;

25. Şi le[26] sparse cetăţile şi preste toate ţarinile lor aruncară pietri, de le umplură; şi toate izvoarăle cu apa le stricară şi pomii îi poligniră; şi prăştiiaşii ocoliră zidurile cêle ce nu era surpate şi le stricară.

26. Iar împăratul Moávului, deaca văzu că se-au întărit războiul asupra lor şi i-au biruit, luoă cu sine 700 de oameni cu sabiile goale, vrînd să meargă să bată pre împăratul Edómului, şi nu putură.

27. [27]Şi luoă pre fiiu-său cel dentîi născut, care vrea să fie împărat în urma lui după dînsul, şi-l făcu jîrtvă şi sui pre ziduri ardere de tot. Şi se făcu căinţă mare întru Israil, şi se întoarseră numaidecît de la dînsul şi mîrseră în ţara lor.

Cap 4

1. Şi era o muiêre dentru feciorii prorocilor şi strigă cătră Elisei, zicînd: „Robul tău, iar mie bărbat, au murit; şi ştii tu că era om de se temea de Domnul. Iar un datornic au venit să-mi ia amîndoi feciorii să-i fie robi."[28]

2. Iar Elisei îi zise: „Dară ce voiu să-ţi fac? Spune-mi ce ai în casa ta." Iar ea răspunse: „Nimic în casa roabei tale nu iaste, fără numai puţinel undelemn într-un vas, cu care-mi ung capul."

3. El îi zise: „Pasă de cêre vase de la toţi vecinii tăi, vase seci, şi nu împuţina!

4. Şi întrînd tu şi feciorii tăi, să-ţi încui uşa şi să torni în toate vasele acêlea

Versiunea modernă

şi nu te-aş fi văzut.

15. Şi acum dară, aduceţi-mi un cîntăreţ!" Şi, pe cînd cînta cel ce cînta, fu asupra lui mîna Domnului;

16. Şi zise: „Acestea grăieşte Domnul: «Faceţi în văiuga aceasta gropi-gropi!» Că acestea zice Domnul:

17. «Nu veţi vedea vînt şi nu veţi vedea ploaie, şi văiuga aceasta se va umple de apă şi veţi bea voi şi turmele voastre şi vitele voastre.»

18. Şi uşor este [lucrul] acesta în ochii Domnului şi-l va da pe Moab în mîinile voastre;

19. Şi veţi lovi toată cetatea întărită şi toată cetatea aleasă şi tot lemnul bun îl veţi doborî şi toate izvoarele de apă le veţi astupa şi toată partea bună [de pămînt] o veţi strica cu pietre."

20. Şi se făcu aşa că, dimineaţa, ridicîndu-se fumul jertfei, iată, veneau ape de pe calea Edomului şi se umplu pămîntul de apă.

21. Şi tot Moabul auzi că s-au ridicat împăraţii să se lupte cu ei şi s-au strîns de peste tot cei încinşi cu cingătoare şi mai sus şi stătură la hotar.

22. Şi s-au sculat devreme dimineaţa, şi soarele le-a răsărit peste ape. Şi a văzut Moab dinainte-i apele roşii ca sîngele

23. Şi zise: „Sîngele acesta e de sabie. S-au războit împăraţii şi a lovit fiecare om pe aproapele său. Şi acum, la pradă, Moabe!"

24. Şi intrară în tabăra Israelului şi Israelul se sculă şi îl lovi pe Moab. Şi fugiră din faţa lor. Şi intrară mergînd şi lovindu-l pe Moab;

25. Şi cetăţile le surpară şi în toată partea bună [de pămînt] aruncă fiecare om cu piatra, de o umplură; şi tot izvorul de apă l-au astupat şi tot lemnul bun l-au doborît, pînă ce au lăsat pietrele zidului surpate; şi au înconjurat-o prăştiaşii şi au lovit-o.

26. Şi văzu împăratul Moabului că s-a înteţit asupra lui războiul şi luă cu el şapte sute de oameni cu săbiile scoase, ca să-l taie pe împăratul Edomului, şi nu au putut.

27. Şi îl luă pe fiul său cel întîi-născut, care trebuia să împărăţească în locul lui, şi l-a adus pe el ardere-de-tot pe zid. Şi se făcu căinţă mare asupra Israelului şi s-au sculat de la el şi s-au întors la pămîntul lor.

Capitolul al 4-lea

1. Şi o femeie de-a fiilor prorocilor striga către Elisei, zicînd: „Robul tău, bărbatul meu, a murit; şi tu ştiai că este rob temător de Domnul. Şi cel ce-l împrumutase a venit să mi-i ia pe amîndoi fiii mei să-i fie lui robi."

2. Şi zise către ea Elisei: „Ce să fac pentru tine? Spune-mi, ce ai prin casă?" Iar ea zise: „Nu are roaba ta nimic în casă, doar untdelemn cu care să mă ung."

3. Şi zise către ea: „Mergi de cere vase afară de la toţi vecinii tăi, vase goale, cît de multe!

4. Şi să intri şi să închizi uşa după tine şi după fiii tăi şi să torni în vasele acestea şi,

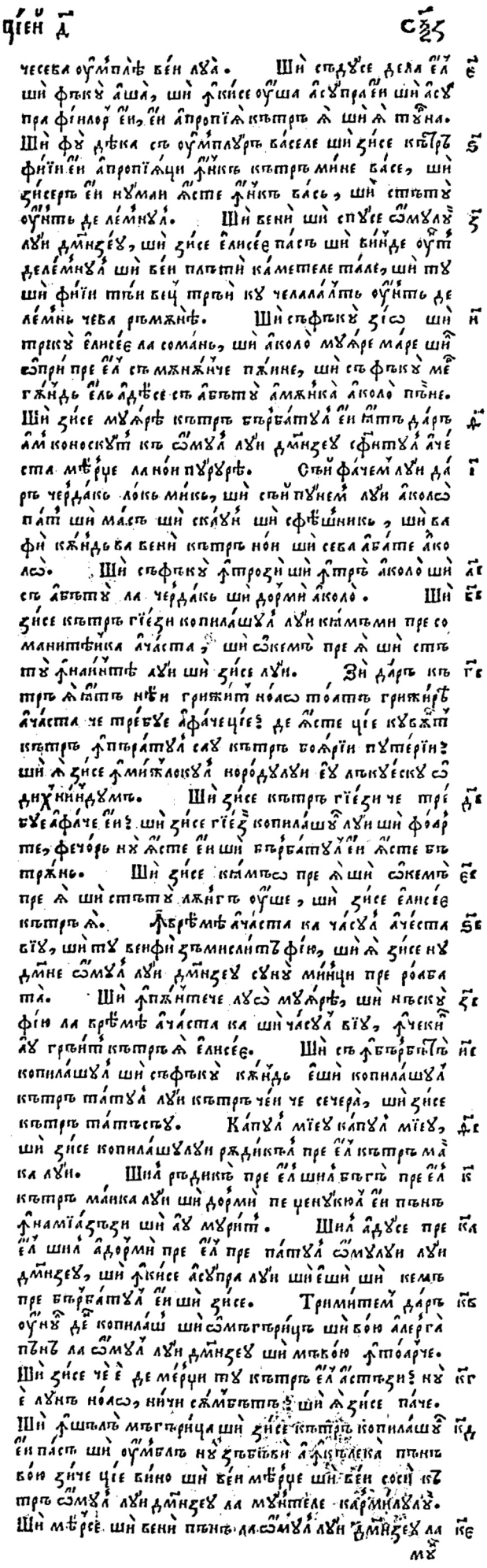

Biblia 1688, p. 267, col. 2

ce se va umplea, vei lua."

5. Şi să duse de la el şi făcu aşa şi închise uşa asupra ei şi asupra fiilor ei; ei apropiia către ea, şi ea turna.

6. Şi fu deaca să umplură vasele, şi zise către fiii ei: „Apropiiaţi încă către mine vase!" Şi ziseră ei: „Nu mai iaste încă vas." Şi stătu untdelemnul.

7. Şi veni şi spuse omului lui Dumnezeu. Şi zise Elisée: „Pasă şi vinde untdelemnul şi vei plăti cametele tale, şi tu şi fiii tăi veţi trăi cu celalalt untdelemn ce va rămînea."

8. Şi să făcu zio şi trecu Elisée la Somán. Şi acoló — muiére mare şi-l opri pre el să mănînce pîine. Şi să făcu mergînd el, adêse să abătu a mînca acoló pîine.

9. Şi zise muiérea către bărbatul ei: „Iată, dară, am conoscut că omul lui Dumnezeu, sfîntul acesta, mêrge la noi pururea.

10. Să-i facem lui dară cerdac, loc mic, şi să-i punem lui acoló pat şi masă şi scaun şi sfêşnic şi va fi, cînd va veni către noi, şi se va abate acoló."

11. Şi să făcu într-o zi şi întrá acoló şi să abătu la cerdac şi dormi acoló.

12. Şi zise către Ghiézi, copilaşul lui: „Cheamă-mi pre somaniteanca aceasta!" Şi o chemă pre ea şi stătu înaintea lui. Şi zise lui:

13. „Zi dară către ea: «Iată, ne-ai grijit noao toată grijirea aceasta. Ce trebuie a face ţie? De iaste ţie cuvînt către împăratul sau către boiérii puterii?»" Şi ea zise: „În mijlocul norodului eu lăcuiescu odihnindu-mă."

14. Şi zise către Ghiézi: „Ce trebuie a face ei?" Şi zise Ghiézi, copilaşul lui: „Şi foarte fecior nu iaste ei, şi bărbatul ei iaste bătrîn."

15. Şi zise: „Cheamă-o pre ea!" Şi o chemă pre ea şi stătu lîngă uşe. Şi zise Elisée către ea:

16. „În vrêmea aceasta, ca ceasul acesta viu, şi tu vei fi zămislit fiiu." Şi ea zise: „Nu, doamne, omul lui Dumnezeu, să nu minţi pre roaba ta!"

17. Şi în pîntece luo muiérea şi născu fiiu la vrêmea aceasta ca şi ceasul viu, în ce chip au grăit către ea Elisée.

18. Şi să îmbărbătă copilaşul. Şi să făcu cînd ieşi copilaşul către tatul lui, către cei ce secera, şi zise către tată-său:

19. „Capul mieu, capul mieu!" Şi zise copilaşului: „Rîdică-l pre el către maica lui!"

20. Şi-l rădică pre el şi-l băgă pre el către maica lui. Şi dormi pe genuchiul ei pînă în amiazăzi şi au murit.

21. Şi-l aduse pre el şi-l adormi pre el pre patul omului lui Dumnezeu şi închise asupra lui şi ieşi; şi chemă pre bărbatul ei şi zise:

22. „Trimite-mi dară unul den copilaşi şi o măgăriţă şi voiu alerga pînă la omul lui Dumnezeu şi mă voiu întoarce."

23. Şi zise: „Ce e de mergi tu către el astăzi? Nu e lună noao, nici sîmbătă." Şi ea zise: „Pace!"

24. Şi înşălă măgăriţa şi zise către copilaşul ei: „Pasă şi umblă, nu zăbăvi a încăleca pînă voiu zice ţie: «Vino!» Şi vei mêrge şi vei sosi către omul lui Dumnezeu, la muntele Carmilului."

25. Şi mêrse şi veni pînă la omul lui Dumnezeu, la //

Ms. 45, p. 314-315

ce să va împlea, vei lua."

5. Şi să duse de la el ⌊şi făcu aşa⌋ şi închise uşa asupra ei şi asupra fiilor ei; ei[28] apropiia către ea şi ea turna.

6. [5.] Şi fu daca să împlură vasele.[29] [6.] Şi dzise către fiii ei: „Apropiaţi încă către mine vas!" Şi dziseră ei: „Nu mai iaste încă vas." Şi stătu untdelemnul.

7. Şi veni şi spuse omului lui Dumnedzău. Şi dzise ⌊Eliseé⌋: „Pasă şi vinde untdelemnul şi vei plăti cametile tale şi tu şi fiii tăi veţi trăi întru cel ce va rămînea ⌊untdelemnul⌋."

8. Şi să făcu dzuă şi trecu Eliseé la Soman. Şi acoló — muiêre mare şi-l opri pre el să mănince pîine. Şi să făcu den dăstul mergînd el, să abătu a mînca acoló pîine.

9. Şi dzise muiêrea către bărbatul ei: „Iată, dară, am cunoscut că om a lui Dumnedzău, sfintul acesta, mêrge la noi pururea.

10. Să-i facem dară lui ceardac, loc mic, şi să-i punem lui acoló pat şi masă şi scaun[30] şi sfêşnic şi va fi, cînd vor[31] întra către noi, să va abate către noi."

11. Şi să făcu dzi şi întră acoló şi să abătu la ceardac şi dormi acoló.

12. Şi dzise către Ghiezí, copilaşul lui: „Cheamă-mi pre somaniteanca aceasta!" Şi o chiemă pre ea şi stătu înaintea lui. [13.] Şi-i dzise lui:

13. „Dzi dară către ea: «Iată, ne-ai întristat noao toată întristarea aceasta. Ce trebuie a face ţie? [32]Cuvîntu către împăratul sau către boiêrii puterii?»" Şi ea dzise: „În mijlocul nărodului eu lăcuiescu odihnindu-mă."

14. Şi dzise ⌊către Ghiezí⌋: „Ce trebuie a face ei?" Şi dzise Ghiezí, ⌊copilaşul lui⌋: „Şi foarte ficior nu iaste ei, şi bărbatul ei — bătrîn."

15. Şi dzise: „Cheamă-o pre ea!" Şi *[315/1]* o chemă pre ea şi stătu lîngă uşe. [16.] Şi dzise Eliseé către ea:

16. „În vrêmea aceasta, ca în ceasul acesta viu, şi tu zemeslită fiiu." Şi ea dzise: „Nu, doamne, omul lui Dumnedzău, să nu minţeşti pre roaba ta!"

17. Şi în pîntece luă muiêrea şi născu fiiu la vrêmea aceasta ca şi ceasul viu, în ce chip au grăit către ea Eliseé.

18. Şi să îmbărbătă copilaşul. Şi să făcu cîndu ieşi copilaşul către tatăl lui, către cei ce secera, [19.] şi dzise către tată-său:

19. „Capul mieu, capul mieu!" Şi dzise copilaşului: „Rădică-l pre el către maica lui!"

20. Şi-l rădică pre el şi-l bägă pre el către maica lui. Şi dormi pre genunchele ei pînă în amiadzădzi şi au murit.

21. Şi-l aduse pre el şi-l adormi pre el pre patul omului lui Dumnedzău şi închise asupra lui şi ieşi; [22.] şi chemă pre bărbatul ei şi dzise:

22. „Trimite-mi dară mie unul den copilaşi şi una den măgăriţe şi voi alerga pînă la omul lui Dumnedzău şi-l voi întoarce."

23. Şi dzise: „Ce că tu mergi către el astădzi? Nu-i lună noao, nici sîmbătă." Şi ea dzise: „Pace!"

24. Şi înşelă măgăriţa şi dzise către copilaşul ei: „Pasă şi îmblă, nu mă opri[33] a încăleca, căci dă voi dzice ţie: ⌊«Vino!» Şi vei mêrge şi vei sosi către el, omul lui Dumnedzău, la muntele Carmílului⌋."

25. Şi mêrse şi veni pînă la[34] omul lui Dumnedzău, la

Ms. 4389, p. 347-348

cîte puţinel den undelemnul tău şi le vei lua pline."

5. Şi mêrse muiêrea şi făcu aşa; şi încuié uşa după dînsa şi după feciorii ei; şi ei aducea vasele, iar ea turna[29] *[348/1]* tot cîte puţinel undelemn într-însele.

6. [30]Şi deaca se umplură vasele toate, ea zise feciorilor ei: „Mai daţi-mi vase!" Iar ei ziseră că nu mai sînt. Şi stătu undelemnul.

7. De-acii ea mêrse şi spuse omului lui Dumnezeu, iar el zise: „Pasă de vinde acel undelemn şi plătêşte datornicilor tăi, iar den cît va mai rămînea vei trăi tu şi feciorii tăi."[31]

8. De-acii într-o zi trecea Elisei pren Suman, iară acoló era o muiêre mare[32] şi-l opri să mănînce pîine. De-acii şi cînd se ducea şi cînd veniia pre acoló, tot se abătea acoló de mînca.

9. Iar muiêrea zise către bărbatul său: „Eu pricep că acest om iaste om sfînt al lui Dumnezeu, care trêce pre la noi adêseori.

10. Ce să-i facem un foişorel mititel şi să-i punem aşternut şi masă şi scaun şi sfêştnic şi, cînd va veni la noi, va mêrge acoló de va mînea."

11. Iar într-o zi mêrse acoló şi se abătu la foişor şi dormi acoló.

12. Şi zise către Ghiezii, sluga sa: „Chiamă-mi pre această sumanteancă!" Şi o chiemă şi stătu înaintea lui. [13.] El zise către sluga sa:

13. „Zi către dînsa aşa: «Iată că tu ai slujit noaoă în toate ce ne-au trebuit. Deci ce-ţi iaste voia să-ţi fac? De vei fi avînd vreo treabă la împăratul sau la boiêrii puterii, eu voiu grăi?»" Iar ea răspunse: „Eu lăcuiesc în mijlocul oamenilor miei."

14. Elisei zise către Ghiezei: „Dară ce-i iaste voia să-i fac?" Iar Ghiezei zise: „Nu o întreba. Ea fecior n-are, şi bărbatul ei iaste bătrîn."[33]

15. Şi porînci de o chiemă şi stătu înaintea lor. [16.] Iar Elisei zise către dînsa:

16. „Dară fi-vei vie, că tu într-acest ceas şi într-această vrême vei îngreca şi vei zămisli fecior. „Iar ea zise: „Doamne, nu minţi pre roaba ta!"

17. Şi îngrecă muiêrea şi născu fiiu în vrêmea acêea şi în ceasul acela, cum zise către dînsa Elisei.

18. Şi crescu copilul. Şi fu cînd ieşi copilul la tată-său, la secerători, [19.] zise către tată-său:

19. „Mă doare capul!" Iar el zise slugii: „Ia-l de-l du la mumă-sa!"

20. Şi-l duse la mumă-sa, iar ea îl culcă în poală-şi pre genuche. Şi zăcu pînă amiiazăzi şi muri.[34]

21. De-acii ea îl sui în foişor şi-l puse pre patul omului lui Dumnezeu şi încuié uşa după dînsa şi ieşi; [22.] şi chiemă *[348/2]* pre bărbatul său şi-i zise:

22. „Trimête cu mine o slugă şi cu un măgar să alerg după omul lui Dumnezeu să-l întorc."

23. El îi zise: „Dară pentru ce vei să mergi la dînsul? Că astăzi nu iaste lună noaoă, nici sîmbătă." Iar ea zise: „Mêrge-voiu!"

24. Şi puse şaoa pre măgar şi zise slugii: „Ado-l şi blăm! Şi orice-ţi voiu zice, să faci şi să nu mă opreşti."

25. Şi se duse şi mêrse la omul lui Dumnezeu, în

Versiunea modernă

pe cele ce se vor umple, să le iei."

5. Şi plecă de la el şi făcu aşa şi închise uşa după ea şi după fiii ei; ei îi apropiau vasele şi ea turna;

6. Iar cînd se umplură vasele, zise ea către fiii ei: „Mai apropiaţi-mi vase!" Şi ei ziseră: „Nu mai este nici un vas." Şi se opri untdelemnul.

7. Şi veni de-i spuse omului lui Dumnezeu. Şi zise Elisei: „Mergi şi vinde untdelemnul şi-o să-ţi plătească dobînzile tale, iar tu şi fiii tăi veţi trăi din celălalt untdelemn care va rămîne."

8. Şi fu într-o zi de plecă Elisei la Soman, iar acolo era o femeie de neam mare şi-l ţinu pe el la ea să mănînce pîine. Şi fu apoi că, de cîte ori mergea el, se abătea pe acolo să mănînce pîine.

9. Şi zise femeia către bărbatul ei: „Iată dară, mi-am dat seama că omul lui Dumnezeu, sfîntul acesta, vine la noi mereu.

10. Să-i facem dară lui un foişor micuţ şi să-i punem lui acolo pat şi masă şi scaun şi sfeşnic şi, atunci cînd va veni la noi, să stea acolo."

11. Şi fu într-o zi de veni acolo şi se duse în foişor şi dormi acolo.

12. Şi zise către Ghiezi, sluga sa: „Cheamă-mi-o pe somaniteanca aceasta!" Şi o chemă pe ea şi stătu înaintea lui. Şi-i zise lui:

13. „Zi dară către ea: «Iată, te-ai îngrijit de noi cu toată grija aceasta. Ce ar trebui să facem pentru tine? Dacă ai nevoie de o vorbă către împăratul sau către căpeteniile oştirii?»" Iar ea zise: „În mijlocul poporului meu stau locuind [în pace]."

14. Şi zise către Ghiezi: „Ce trebuie să facem pentru ea?" Şi zise Ghiezi, sluga lui: „Mai ales [ar fi aceasta]: nu are fii, iar bărbatul ei este bătrîn."

15. Şi zise: „Cheam-o pe ea!" Şi o chemă pe ea şi stătu lîngă uşă. Şi zise Elisei către ea:

16. „La anul, pe vremea aceasta, precum este ceasul acesta viu, vei zămisli copil." Şi ea zise: „Nu, doamne, omul lui Dumnezeu, nu o amăgi pe roaba ta!"

17. Şi luă în pîntece femeia şi născu fiu la vremea aceasta precum este ceasul viu, după cum a grăit către ea Elisei.

18. Şi crescu copilaşul. Şi se făcu aşa că ieşi copilaşul către tatăl său, la cei ce secerau, şi zise către tatăl său:

19. „Capul meu, capul meu!" Şi [tatăl] îi zise unei slugi: „Du-l pe el la mamă-sa!"

20. Şi-l duse pe el la mamă-sa şi-l culcă pe genunchii ei pînă la amiază şi muri.

21. Şi ea îl aduse şi-l culcă pe patul omului lui Dumnezeu; şi închise uşa după ea şi ieşi; şi-l chemă pe bărbatul ei şi zise:

22. „Trimite-mi dară o slugă şi o măgăriţă şi voi alerga pînă la omul lui Dumnezeu şi mă voi întoarce."

23. Şi el zise: „Ce e de mergi la el astăzi? Nu e nici lună nouă, nici sabat." Iar ea zise: „[Fii pe] pace!"

24. Şi puse şaua pe măgăriţă şi zise către sluga sa: „Mînă, să mergem, şi nu te opri din mers pînă cînd îţi voi spune eu ţie! Mergi şi umblă şi vei ajunge la omul lui Dumnezeu, la muntele Carmelului."

25. Şi merse şi veni pînă la omul lui Dumnezeu la

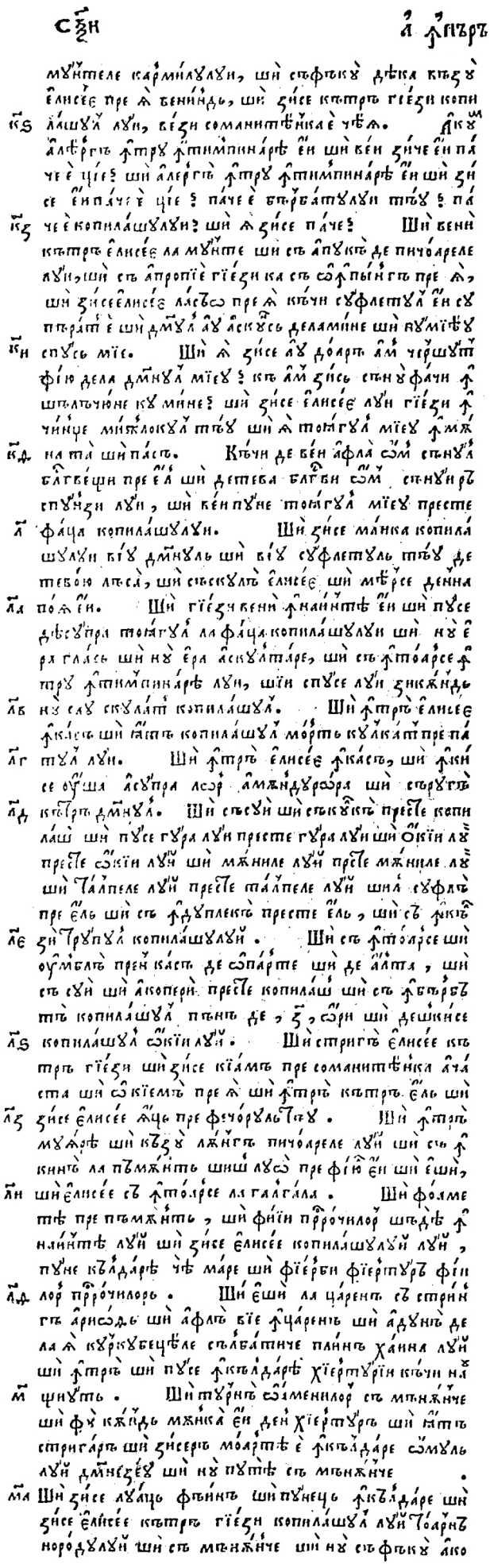

Biblia 1688, p. 268, col. 1

muntele Carmílului. Şi să făcu deaca văzu Elisée pre ea venind, şi zise cătră Ghiézi, copilaşul lui: „Vezi, somaniteanca e cêea!

26. Acum aleargă întru întimpinarea ei şi vei zice ei: «Pace e ţie?»" Şi alergă întru întimpinarea ei şi zise ei: „Pace e ţie? Pace e bărbatului tău? Pace e copilaşului?" Şi ea zise: „Pace."

27. Şi veni cătră Elisée la munte şi să apucă de picioarele lui. Şi să apropié Ghiézi ca să o împingă pre ea. Şi zise Elisée: „Lasă-o pre ea, căci sufletul ei supărat e, şi Domnul au ascuns de la mine şi nu mi i-au spus mie."

28. Şi ea zise: „Au doară am cerşut fiiu de la domnul mieu? Că am zis: «Să nu faci înşălăciune cu mine!»" Şi zise Elisée lui Ghiézi: „Încinge mijlocul tău şi ia toiagul mieu în mîna ta şi pasă!

29. Căci de vei afla om, să nu-l blagosloveşti pre el; şi de te va blagoslovi om, să nu-i răspunzi lui. Şi vei pune toiagul mieu preste faţa copilaşului!"

30. Şi zise maica copilaşului: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, de te voiu lăsa!" Şi să sculă Elisée şi mêrse denapoia ei.

31. Şi Ghiézi veni înaintea ei şi puse deasupra toiagul la faţa copilaşului, şi nu era glas şi nu era ascultare; şi să întoarse întru întimpinarea lui şi-i spuse lui, zicînd: „Nu s-au sculat copilaşul."

32. Şi întră Elisée în casă şi, iată, copilaşul — mort, culcat pre patul lui.

33. Şi întră Elisée în casă şi închise uşa asupra lor amîndurora şi să rugă cătră Domnul.

34. Şi să sui şi să culcă preste copilaş şi puse gura lui preste gura lui şi ochii lui preste ochii lui şi mîinile lui preste mîinile lui şi talpele lui preste talpele lui şi-l suflă pre el şi să înduplecă preste el; şi să încălzi trupul copilaşului.

35. Şi să întoarse şi umblă pren casă de o parte şi de alta şi să sui şi acoperi preste copilaş; şi să îmbărbătă copilaşul pînă de 7 ori şi deşchise copilaşul ochii lui.

36. Şi strigă Elisée cătră Ghiézi şi zise: „Chiamă pre somaniteanca aceasta!" Şi o chiemă pre ea şi întră cătră el. Şi zise Elisée: „Ia-ţi pre feciorul tău!"

37. Şi întră muiêrea şi căzu lîngă picioarele lui şi să închină la pămînt şi-şi luo pre fiiul ei şi ieşi. Şi Elisée să întoarse la Galgála.

38. Şi foametea — pre pămînt şi fiii prorocilor şădea înaintea lui. Şi zise Elisée copilaşului lui: „Pune căldarea cea mare şi fierbi fiertură fiilor prorocilor!"

39. Şi ieşi la ţarenă să stringă arióth şi află vie în ţarenă şi adună de la ea curcubeţêle sălbatice, plină haina lui; şi întră şi puse în căldarea hierturii, căci n-au ştiut.

40. Şi turnă oamenilor să mănînce. Şi fu cînd mînca ei den hiertură şi, iată, strigară şi ziseră: „Moartea e în căldare, omul lui Dumnezeu!" Şi nu putea să mănînce.

41. Şi zise: „Luaţi făină şi puneţi în căldare!" Şi zise Elisée cătră Ghiézi, copilaşul lui: „Toarnă norodului şi să mănînce!" Şi nu să făcu aco- /

Ms. 45, p. 315

muntele Carmílului. Şi să făcu daca vădzu Eliseé venind pre ea, şi dzise cătră Ghiezí, copilaşul lui: „Vezi somaniteanca aceasta!

26. Acum aleargă întru tîmpinarea ei şi vei dzice ei: «Pace ţie?»" ⌊Şi alergă întru tîmpinarea ei şi dzise ei: „Pace ţie? Pace bărbatului tău? Pace copilaşului?" Şi ea dzise: „Pace."

27. Şi veni cătră Eliseé la munte şi[35] să apucă de picioarele lui. Şi să apropié Ghiezí ca să o împingă pre ea. Şi dzise Eliseé: „Lasă-o pre ea, căci sufletul ei — supărat[36] ei, şi Domnul au ascunsu de la mine şi nu mi-au spus mie."

28. Şi ea dzise: „Au doară am cerut fiiu de la domnul mieu? Căci am dzis: «Să nu înşeli cu mine!»" [29.] [37]Şi dzise Eliseé lui Ghiezí: „Încinge mijlocul tău şi ia toiagul mieu întru mîna ta şi pasă!

29. Căci dă vei afla om, să nu-l blagosloveşti pre el; şi dă te va blagoslovi, să nu-i răspundzi lui. Şi vei pune toiagul mieu preste faţa copilaşului!"

30. Şi dzise maica copilaşului: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, dă te voi lăsa!" Şi să sculă Eliseé şi mêrse denapoia ei.

31. Şi Ghiezí veni înaintea ei şi puse deasupra toiagul la faţa copilaşului, şi nu era glas şi nu era ascultare; *[315/2]* şi să întoarse întru tîmpinarea lui şi-i spuse lui, dzicîndu: „Nu s-au sculat copilaşul."

32. Şi întră Eliseé în casă şi, iată, copilaşul — mortu, culcat preste[38] patul lui. Şi întră Eliseé în casă şi, iată, copilaşul — mortu, culcat pre aşternutul lui.

33. Şi întră Eliseé ⌊în casă⌋ şi închise uşa asupra amînduróra lor şi să rugă cătră Domnul.

34. Şi să sui şi să culcă preste copilaş şi puse gura lui preste gura lui şi ochii lui preste ochii lui şi mîinile lui preste mîinile lui ⌊şi talpele lui preste talpele lui⌋ şi-l suflă pre el şi să înduplecă preste el; şi să încăldzi trupul copilaşului.

35. [39]Şi să întoarse şi mêrse întru casă de o parte şi de alta şi să sui şi acoperi preste copilaş; şi să înfierbîntă copilaşul pînă de şapte ori şi deşchise copilaşul ochii lui.

36. Şi strigă Eliseé cătră Ghiezí şi dzise: „Cheamă pre somaniteanca aceasta!" Şi o chemă pre ea şi întră el. Şi dzise Eliseé: „Ia-ţi pre ficiorul tău!"

37. Şi întră muiêrea şi căzdu lîngă picioarele lui şi să închină la pămînt şi-şi luă pre fiiul ei şi ieşi. [38.] Şi Eliseé să întoarse la Galgála.

38. Şi foametea — în pămînt şi ficiorii prorocilor şedea înaintea lui. Şi dzise Eliseé copilaşului lui: „Pune căldarea cea mare şi fierbi fiertură[40] prorocilor!"

39. Şi ieşi la ţarină să strîngă arioth şi află vie în ţarină şi adună de la ea curcubeţêle sălbatece, plină haina lui; şi întră şi puse întru căldarea hierturii, căci n-au ştiut.

40. Şi turnă oamenilor să mănînce. Şi fu cînd mînca ei den fiertură şi, iată, strigară şi dziseră: „Moarte-i în căldare, omul lui Dumnedzău!" Şi nu putea să mănînce.

41. Şi dzise: „Luaţi făină şi puneţi înlontru în căldare!" Şi dzise ⌊Eliseé cătră Ghiezí, copilaşul lui⌋: „Toarnă nărodului şi să mănînce!" Şi nu să făcu ⌊aco-

Ms. 4389, p. 348-349

muntele Carmílului. Iar Elisei, deaca o văzu mergînd, zise cătră Ghiezei, sluga lui: „Iată că vine sumaniteana cêea!

26. Deci pasă întru întimpinarea ei şi-i zi: «Ai pace?»" Şi alergă sluga întru întimpinarea ei şi-i zise: „Ai pace tu? Şi are pace bărbatulu-ţi? Şi copilaşulu-ţi are pace?" Iar ea răspunse: „Iaste-ne pace."

27. Şi deaca sosi la omul lui Dumnezeu în munte, se apucă de picioarele lui. Iar Ghiezei se apropié să o dea în laturi. Iar Elisei zise: Lasă-o, că acum iaste trist sufletul ei, şi Domnul au ascuns acest lucru de mine şi nu mi-au[35] spus."[36]

28. Şi zise muiêrea: „Au doară eu am cerşut la stăpînul mieu să-mi dea fecior? Sau au doară n-am zis eu ţie: «Nu mă amăgi!»?" [29.] Iar Elisei zise cătră Ghiezei: „Încinge mijlocul tău şi ia toiagul mieu în mîna ta şi te du!

29. [37]Şi de vei întîlni vreun om, să nu-i zici: «Bună calea!»; sau de-ţi va zice vreun om: «Bună calea!», tu să nu-i răspunzi. Şi să pui toiagul mieu pre faţa copilului!"

30. Iar muma copilului zise: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, că nu te voiu lăsa!" De-acii Elisei se sculă şi mêrse după dînsa.

31. Iar Ghiezei mêrse mai nainte şi puse toiagul pre faţa copilului, şi nu era glas, nici ascultare[38]; şi se întoarse întru întimpinarea lui şi-i spuse zicînd: „Nu se-au sculat copilul."

32. Iar Elisei întră în casă şi, iată, copilul cel mort zăcea în patul lui.

33. Şi, deaca întră, închise uşa după dînsul şi se rugă Domnului.

34. Şi se sui şi se culcă preste copil şi puse gura lui pre gura copilului şi ochii săi pre ochii lui şi mîinile sale pre mîinile lui şi gleznele sale preste gleznele lui şi suflă pre el şi se pogorî de pre dînsul; şi se încălzi carnea copilului.[39]

35. [40]Şi se întoarse de umblă pren casă încoace şi încolea şi se sui şi se plecă preste copil de 7 ori; şi-şi dăşchise copilul ochii. *[349/1]*

36. [41]De-acii el chiemă pre Ghiezei şi-i zise: „Chiamă-mi pre muma copilului, pre această sumanteană!" Şi deaca o chiemă, întră la dînsul. Iar Elisei îi zise: „Ia-ţi pre fiiu-tău!"

37. Deci ea întră şi căzu la picioarele lui şi i se închină pînă la pămînt şi, luîndu-şi copilul, ieşi. [38.] Iar Elisei se întoarse în Galgal.

38. Şi era pre acel pămînt foamete şi feciorii prorocilor lăcuia înaintea lui. Şi zise Elisei slugii sale: „Pune o căldare mare şi fiêrbe fiertură feciorilor prorocilor!"

39. Şi ieşi unul dentr-înşii la cîmp să culeagă buruieni sălbateci şi află în cîmp vie şi culêse dentr-însa tătărcuţe sălbatece[42] şi-şi umplú haina; şi se întoarse de le băgă în căldare să fiiarbă[43], că nu ştiia ce sînt.[44]

40. Şi aduse celoralalţi să mănînce. Iar ei, cum gustară, strigară şi ziseră: „Omul lui Dumnezeu, moarte iaste într-această căldare!" Şi nu putură mînca.

41. Iar el zise: „Luaţi făină şi presăraţi în căldare!" Şi făcură aşa. Şi zise lui Ghiezei, slugii sale: „Du nărodului să mănînce!" Şi de-acii nu mai fu

Versiunea modernă

muntele Carmelului. Şi se făcu aşa că, dacă o văzu Elisei venind, spuse către Ghiezi, sluga lui: „Iată dară somaniteanca aceea!

26. Acum aleargă în întîmpinarea ei şi-i vei zice: «În pace eşti?»" Şi alergă în întîmpinarea ei şi îi zise: „«În pace eşti? Şi bărbatul tău e în pace? În pace e copilaşul?" Iar ea zise: „În pace."

27. Şi veni către Elisei la munte şi se prinse de picioarele lui. Şi se apropie Ghiezi să o împingă la o parte. Şi zise Elisei: „Las-o, căci sufletul ei îi este amărît şi Domnul a ascuns aceasta de mine şi nu mi-a arătat mie."

28. Iar ea zise: „Oare am cerut eu fiu de la domnul meu? Nu am zis: «Să nu mă amăgeşti pe mine!»?" Şi-i zise Elisei lui Ghiezi: „Încinge-ţi mijlocul tău şi ia toiagul meu în mîna ta şi mergi!

29. Iar dacă vei întîlni vreun om, să nu-l binecuvîntezi pe el; şi dacă te va binecuvînta vreun om, să nu-i răspunzi lui. Şi să pui toiagul meu peste faţa copilaşului!"

30. Şi zise mama copilaşului: „Viu — Domnul şi viu — sufletul tău, că nu te voi lăsa!" Şi se sculă Elisei şi merse după ea.

31. Şi Ghiezi sosi înaintea lor şi puse toiagul peste faţa copilaşului, dar nu era glas şi nu era ascultare; şi se întoarse în întîmpinarea lui şi îi dete de veste zicînd: „Nu s-a trezit copilaşul."

32. Şi intră Elisei în casă şi, iată, copilaşul [era] mort, întins pe patul lui.

33. Şi intră Elisei în casă şi închise uşa după ei amîndoi şi se rugă către Domnul.

34. Şi se sui şi se întinse peste copilaş şi puse gura lui peste gura lui şi ochii lui peste ochii lui şi mîinile lui peste mîinile lui şi tălpile lui peste tălpile lui şi suflă asupra lui şi se încovoie peste el; şi se încălzi trupul copilaşului.

35. Şi se întoarse şi umblă prin casă încolo şi încolo şi se sui şi îl acoperi pe copilaş; şi strănută copilaşul de şapte ori şi-şi deschise copilaşul ochii săi.

36. Şi strigă Elisei către Ghiezi şi zise: „Cheam-o pe somaniteanca aceea!" Şi o chemă şi intră către el. Şi zise Elisei: „Ia-ţi-l pe fiul tău!"

37. Şi intră femeia şi căzu la picioarele lui şi se închină pînă la pămînt şi-l luă pe fiul ei şi ieşi. Şi Elisei se întoarse la Galgala.

38. Şi era foamete pe pămînt şi fiii prorocilor şedeau înaintea lui. Şi zise Elisei slugii sale: „Pune căldarea cea mare şi fierbe fiertură fiilor prorocilor!"

39. Şi ieşi unul la cîmp să culeagă ierburi şi găsi viţă pe cîmp şi strînse de pe ea tărtăcuţe, plină haina sa; şi veni şi le puse în căldarea fierturii, căci nu le cunoscu.

40. Şi turnă oamenilor să mănînce şi fu aşa că, pe cînd mîncau ei din fiertură, iată, strigară şi ziseră: „Moarte este în căldare, omul lui Dumnezeu!" Şi nu puteau să mănînce.

41. Şi zise: „Luaţi făină şi puneţi-o în căldare!" Şi zise Elisei către Ghiezi, sluga sa: „Toarnă poporului şi să mănînce!" Şi nu mai fu aco-

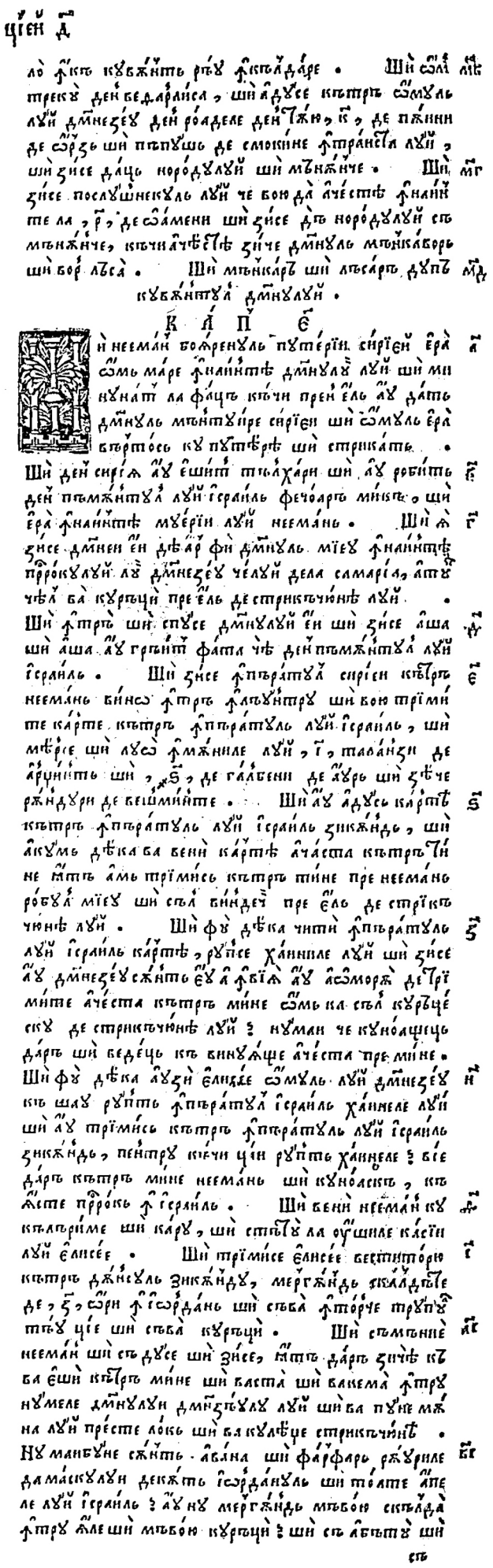

Biblia 1688, p. 268, col. 2

ló încă cuvînt rău în căldare.

42. Şi om trecu den Vetharlísa şi aduse către omul lui Dumnezeu den roadele dentîiu 20 de pîini de orz şi păpuşi de smochine în traista lui; şi zise: „Daţi norodului şi mănînce!”

43. Şi zise poslușnecul lui: „Ce voiu da acestea înainte la 100 de oameni?” Şi zise: „Dă norodului să mănînce, căci acêstea zice Domnul: «Mînca-vor şi vor lăsa.»”

44. Şi mîncară şi lăsară, după cuvîntul Domnului.

Cap 5

1. Şi Neemán, boiêrenul puterii Síriei, era om mare înaintea domnului lui şi minunat la faţă, căci pren el au dat Domnul mîntuire Síriei; şi omul era vîrtos cu putêrea şi stricat.

2. Şi den Siríia au ieşit tîlhari şi au robit den pămîntul lui Israíl fecioară mică; şi era înaintea muierii lui Neemán.

3. Şi ea zise doamnei ei: „De-ar[2] fi domnul mieu înaintea prorocului lui Dumnezeu celui de la Samaría, atuncea-l va curăţi pre el de stricăciunea lui.”

4. Şi întră şi spuse domnului ei şi zise: „Aşa şi aşa au grăit fata cea den pămîntul lui Israíl.”

5. Şi zise împăratul Siríei către Neemán: „Vino, întră înlăuntru, şi voiu trimite carte către împăratul lui Israíl!” Şi mêrse şi luo în mînile lui 10 talanzi de argint şi 6000 de galbeni de aur şi zêce rînduri de veşminte.

6. Şi au adus cartea către împăratul lui Israíl, zicînd: „Şi acum, deaca va veni cartea aceasta către tine, iată, am trimis către tine pre Neemán, robul mieu, şi să-l vindeci pre el de stricăciunea lui.”

7. Şi fu deaca citi împăratul lui Israíl cartea, rupse hainile lui şi zise: „Au Dumnezeu sînt eu a înviia au a omorî, de trimite acesta către mine om ca să-l curăţescu de stricăciunea lui? Numai ce cunoaşteţi dară şi vedeţi că vinuiêşte acesta pre mine.”

8. Şi fu deaca auzi Elisée, omul lui Dumnezeu, că ş-au rupt împăratul Israíl hainele lui, şi au trimis către împăratul lui Israíl, zicînd: „Pentru căci ţ-ai rupt hainele? Vie dară către mine Neemán şi cunoască că iaste proroc în Israíl.”

9. Şi veni Neemán cu călărime şi caru şi stătu la uşile casii lui Elisée.

10. Şi trimise Elisée vestitoriu către dînsul, zicîndu: „Mergînd, scaldă-te de 7 ori în Iordán şi să va întoarce trupul tău ţie şi să va curăţi.”

11. Şi să mînié Neemán şi să duse şi zise: „Iată dară, zicea că va ieşi către mine şi va sta şi va chema întru numele Domnului Dumnezăului lui şi va pune mîna lui preste loc şi va culêge stricăciunea.

12. Nu mai bune sînt Avána şi Fárfar, rîurile Damáscului, decît Iordánul şi toate apele lui Israíl? Au nu mergînd mă voiu scălda întru iale şi mă voiu curăţi?” Şi să abătu şi //

Ms. 45, p. 315-316

ló⌋ încă cuvînt rău în căldare.

42. Şi om trecu den Vetharlisá şi aduse către omul lui Dumnedzău a roadelor dentîi 20 de pîini de ordzu şi păpuşi întru traista lui; şi dzise: „Să daţi nărodului şi mănînce!"

43. Şi dzise poslușnicul lui: „Ce voi da acêstea înaintea a 100 de oameni?" Şi dzise: „Dă nărodului şi mănînce, căci acêstea dzice Domnul: «Mînca-vor şi vor lăsa.»"

44. Şi mîncară şi lăsară, după cuvîntul Domnului.

Cap 5 *[316/1]*

1. [41]Şi Neeman, boiêrinul puterii Siríei, era om mare înaintea domnului lui şi minunat la faţă, căci pren el au dat Domnul mîntuire[42] Siríei; şi omul era vîrtucios cu putêrea, stricat[43].

2. Şi den Sirîia au ieşit tîlhari şi au robit den pămîntul Israil ficioară mică; şi era înaintea muierii lui Neéman.

3. Şi ea dzise doamnei ei: „De ar fi domnul mieu înaintea proroculuí ⌊lui Dumnedzău⌋ celui de la Samaría, atuncea îl va curăţi pre el de stricăciunea lui."

4. Şi întrá şi spuse domnului ei şi dzise: „Aşa şi aşa au grăit fata cea den pămîntul Israil."

5. Şi dzise împăratul Siríei ⌊către Neeman⌋: „Ia vino, întră înlontru, şi voi trimite carte către împăratul Israil!" Şi mêrse şi luă în mîna lui 10 talandzi de argint şi 6000 de auri şi 10 rînduri de veşminte.

6. Şi aduse cartea către împăratul Israil, dzicînd: „Şi acum, dacă va veni cartea aceasta către tine, iată, am trimis către tine pre Neéman, robul mieu, şi să-l vindeci pre el de stricăciunea lui."

7. Şi fu daca citi împăratul Israil cartea, rupse hainele lui şi dzise: „Au Dumnedzău eu sînt a învíe au a omorî, căci acesta trimite către mine om ca să-l curăţăscu de către stricăciunea lui? Căci numai cunoaşteţi dară şi vedeţi căci vinuiêşte[44] pre mine."

8. Şi fu daca audzi Eliseé, omul lui Dumnedzău, că ş-au ruptu împăratul Israil hainele lui, şi trimise către împăratul Israil, dzicînd: „Pentru căci ţ-ai rupt hainele? Vie dară către mine Neéman şi cunoască că iaste proroc în Israil."

9. Şi veni Neéman cu călărime şi car şi stătu la uşile casei lui Eliseé.

10. Şi trimise către însu Eliseé porîncitor, dzicîndu: „Mergîndu, scaldă-te de 7 ori în Iordan şi să va întoarce trupul tău ţie şi să va curăţi."

11. Şi să mînié[45] Neéman şi să duse şi dzise: „Iată ⌊dară,⌋ dzisă că va ieşi către mine şi va sta şi va chema întru numele Domnului Dumnedzăului lui şi va pune mîna lui preste loc şi va culêge stricăciunea.

12. Nu-s mai bune Avaná şi Farfar, rîurile Damascului, decît ⌊Iordánul şi⌋ toate apele Israil? Au mergînd nu mă voi scălda întru iale şi mă voi curăţi?" Şi să abătu şi

Ms. 4389, p. 349

nici un glas să zică că iaste amar.

42. Iar un om veni de la Vetharlis şi aduse la omul lui Dumnezeu 20 de pîini de pîrgă de orz şi zmochine; iar el zise: „Dă să mănînce nărodul!"

43. Iar sluga lui îi zise: „Nu va ajunge acêstea să mănînce 100 de oameni!" El iar zise: „Dă nărodului să mănînce, că aşa zice Domnul: «Să mănînce şi să le mai rămîie!»"

44. De-acii puse înaintea lor şi mîncară şi le rămase, după cuvîntul Domnului care grăise cu Elisei.

Cap 5

1. Iară Neeman, domnul puterilor împăratului de Síriia, era om mare la stăpînu-său şi cinstit, că cu dînsul didêse Domnul mîntuire Síriei; şi era om putêrnic şi slăvit, iar era gubav[45].

2. Şi ieşiră de la Síriia puţinei slujitori şi robiră o copilaşă mică den ţara lui Israil, carea slujiia la muiêrea lui Neeman.[46]

3. Deci ea zise către stăpînă-sa: „De folos ară fi stăpînu-mieu de ară fi fost la prorocul lui Dumnezeu care iaste în Samáriia, că acela l-ară fi curăţit de gubăviia lui."

4. De-acii[47] Neeman mêrse *[349/2]* de spuse stăpînu-său, zicînd: „Iată cum şi iată cum zice o copilă ce iaste den ţara lui Israil."

5. Iar împăratul Síriei zise către Neeman: „Pasă şi te du şi voiu trimite eu carte la împăratul lui Israil!" Şi mêrse şi luoă 10 talanţi de argint şi 6000 de galbeni de aur şi 10 rînduri de haine frumoase.[48]

6. Şi duse şi carte la împăratul lui Israil, zicînd: „Deaca va veni această carte la tine, să ştii că am trimis pre Neeman, sluga mea, să-l curăţeşti de gubăviia lui."

7. Deci împăratul lui Israil, deaca ceti cartea, îşi sparse hainele şi zise: „Au doară eu sînt Dumnezeu să omor şi să înviez, de au trimes el la mine să curăţesc pre Neeman de stricăciunea lui? Ce de acum înainte să pricêpeţi că caută să-mi bage vină."

8. Iar Elisei, deaca auzi că ş-au spart împăratul lui Israil hainele, trimise la dînsul, zicînd: „Pentru ce ţi-ai spart hainele? Să vie acum Neeman la mine şi va cunoaşte că iaste proroc în Israil."[49]

9. Şi mêrse Neeman cu cai şi cu căruţe şi stătu înaintea uşii casii lui Ielisei.

10. Iar Elisei trimise sol la dînsul, zicînd: „Pasă şi te spală de 7 ori în Iordan şi ţi se va schimba[50] carnea şi te vei curăţi."

11. Iar Neeman se mînié şi purcêse zicînd: „Eu socotiiam că va ieşi la mine şi, stînd, va chiema numele Domnului Dumnezeului său şi-şi va pune mîna pre locul cu gubăviia, să se curăţească gubăviia.

12. Dară acum au nu sînt mai bune rîurile Farfánul şi Avánul, ale Damascului, decît Iordánul şi decît toate apele lui Israil, şi să merg să mă spăl într-însele şi să mă curăţesc?" Şi întorcîndu-se,

Versiunea modernă

lo în căldare nici vorbă de ceva rău.

42. Şi veni un om din Baitharlisa şi aduse către omul lui Dumnezeu din roadele dintîi douăzeci de pîini de orz şi păpuşi de smochine în traista lui; şi zise: „Daţi poporului să mănînce!"

43 Şi zise slujitorul său: „Ce să dau eu acestea înaintea a o sută de oameni?" Şi zise: „Dă poporului să mănînce, căci acestea zice Domnul: «Mînca-vor şi va rămîne.»"

44. Şi mîncară şi mai rămase, după cuvîntul Domnului.

Capitolul al 5-lea

1. Şi Neeman, căpetenia oştirii Siriei, era om mare înaintea domnului său şi faţă preacinstită, căci prin el dăduse Domnul mîntuire Siriei; şi era bărbat puternic în tărie, dar stricat [de lepră].

2. Şi din Siria ieşiră cete de tîlhari şi răpiră din pămîntul Israelului o copilă mică; şi era de slujea înaintea femeii lui Neeman.

3. Iar ea zise stăpînei sale: „Dacă ar fi stăpînul meu înaintea proroculuí lui Dumnezeu cel din Samaria, atuncea l-ar curăţi pe el de lepra sa."

4. Şi întrá şi-i povesti domnului ei şi-i zise: „Aşa şi aşa a grăit copila cea din pămîntul Israelului."

5. Şi zise împăratul Siriei către Neeman: „Hai, vino înăuntru, iar eu voi trimite scrisoare către împăratul Israelului!" Şi se duse şi luă cu sine zece talanţi de argint şi şase mii de galbeni de aur şi zece rînduri de veşminte.

6. Şi aduse către împăratul Israelului scrisoarea care zicea: „Şi acum, dacă va sosi scrisoarea aceasta la tine, iată, l-am trimis către tine pe Neeman, robul meu, să-l vindeci pe el de lepra sa."

7. Şi fu aşa că, de cum citi împăratul Israelului scrisoarea, îşi sfîşié hainele sale şi zise: „Oare Dumnezeu sînt eu ca să înviez sau să omor, de trimite acesta către mine un om ca să-l vindec de lepra sa? Ci doar să cunoaşteţi şi să vedeţi că acesta îmi caută vină."

8. Şi fu aşa că, dacă auzi Elisei, omul lui Dumnezeu, că şi-a sfîşiat împăratul Israelului hainele sale, trimise către împăratul Israelului, zicînd: „De ce ţi-ai sfîşiat hainele tale? Să vină dară către mine Neeman şi va cunoaşte că este proroc în Israel."

9. Şi veni Neeman cu călăreţi şi cu car şi stătu la uşile casei lui Elisei.

10. Şi trimise Elisei sol către el, zicînd: „Du-te şi scaldă-te de şapte ori în Iordan şi se va preface trupul tău şi se va curăţa."

11. Şi se mînié Neeman şi plecă şi zise: „Iată dară, ziceam că o să iasă către mine şi o să stea şi o să cheme în numele Dumnezeului lui şi o să-şi pună mîna sa peste locul [rănii] şi o să cureţe lepra.

12. Nu sînt mai bune Abana şi Pharphar, rîurile Damascului, decît Iordanul şi toate apele Israelului? Oare să nu mă duc şi să mă scald în ele şi să mă curăţ?" Şi se întoarse

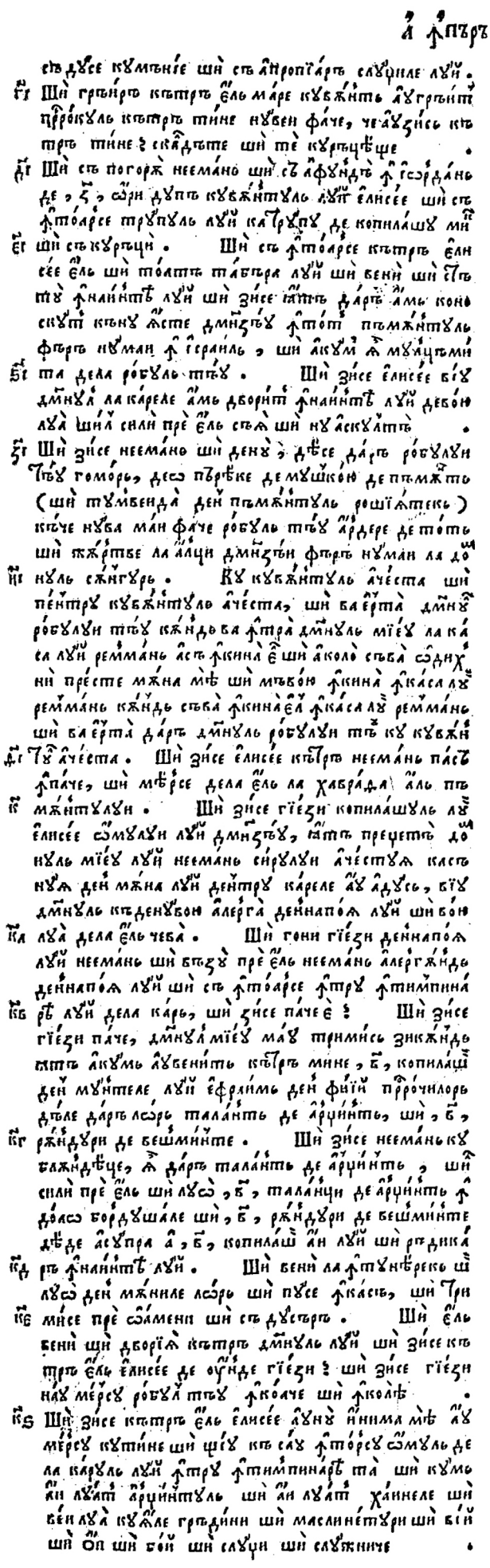

Biblia 1688, p. 269, col. 1

să duse cu mînie. Şi să apropiară slugile lui

13. Şi grăiră cătră el: „Mare cuvînt au grăit prorocul cătră tine; nu vei face? Ce au zis cătră tine: «Scaldă-te şi te curăţêşte!»”

14. Şi să pogorî Neemán şi să afundă în Iordán de 7 ori, după cuvîntul lui Elisée, şi să întoarse trupul lui ca trupu de copilaşu mic şi să curăţi.

15. Şi să întoarse cătră Elisée el şi toată tabăra lui şi veni şi stătu înaintea lui şi zise: „Iată, dară, am conoscut că nu iaste Dumnezău în tot pămîntul, fără numai în Israíl. Şi acum ia mulţămita de la robul tău.”

16. Şi zise Elisée: „Viu — Domnul la carele am dvorit înaintea lui, de voiu lua!” Şi-l sili pre el să ia. Şi nu ascultă.

17. Şi zise Neemán: „Şi de nu, dea-se dară robului tău gomór de o părêche de muşcoiu de pămînt (şi tu-mi vei da den pămîntul roşiiatec), căce nu va mai face robul tău ardere de tot şi jîrtve la alţi dumnezăi, fără numai la Domnul sîngur.

18. Cu cuvîntul acesta şi pentru cuvîntul acesta şi va ierta Domnul robului tău: cînd va întra domnul mieu la casa lui Remmán a să închina el, şi acoló să va odihni preste mîna mea, şi mă voiu închina în casa lui Remmán, cînd să va închina el în casa lui Remmán, şi va ierta dară Domnul robului tău cu cuvîntul acesta.”

19. Şi zise Elisée cătră Neemán: „Pasă în pace!” Şi mêrse de la el la havrátha al pămîntului.

20. Şi zise Ghiézi, copilaşul lui Elisée, omului lui Dumnezău: „Iată, pregetă domnul mieu lui Neemán Sirului acestuia, ca să nu ia den mîna lui dentru carele au adus. Viu — Domnul, că de nu voiu alerga denapoia lui şi voiu lua de la el ceva!”

21. Şi goni Ghiézi denapoia lui Neemán; şi văzu pre el Neemán alergînd denapoia lui şi să întoarse întru întimpinarea lui de la car şi zise: „Pace e?”

22. Şi zise Ghiézi: „Pace. Domnul mieu m-au trimis, zicînd: «Iată, acum au venit cătră mine 2 copilaşi den muntele lui Efraím, den fiii prorocilor. Dă-le dară lor talant de argint şi 2 rînduri de veşminte!»”

23. Şi zise Neemán cu blîndêţe: „Ia dară talant de argint!” Şi-l sili pre el şi luo 2 talanţi de argint în doao borduşale şi 2 rînduri de veşminte dêde asupra a 2 copilaşi ai lui şi rădicară înaintea lui.

24. Şi veni la întunêrec şi luo den mîinile lor şi puse în casă şi trimise pre oameni şi să dusără.

25. Şi el veni şi dvoriia cătră domnul lui. Şi zise cătră el Elisée: „De unde, Ghiézi?” Şi zise Ghiézi: „N-au mersu robul tău încoace şi încolea.”

26. Şi zise cătră el Elisée: „Au nu inima mea au mersu cu tine şi ştiu că s-au întorsu omul de la carul lui întru întimpinarea ta? Şi cum ai luat argintul şi ai luat hainele, şi vei lua cu iale grădini şi maslinéturi şi vii şi oi şi boi şi slugi şi slujnice? /

Ms. 45, p. 316

să duse cu mînie. [13.] Şi să apropiară slugile lui

13. Şi grăiră cătră el: „Mare cuvînt au grăit prorocul cătră tine; nu-l vei face? Căci au dzis cătră tine: «Scaldă-te şi te curăţêşte!»"

14. [46]Şi să pogorî Neeman [47]şi să afundă întru Iordan de 7 ori, după cuvîntul lui Eliseé, şi să întoarse trupul lui ca trupul copilaşului mic şi să curăţi. *[316/2]*

15. Şi să întoarse cătră Eliseé el şi toată tabăra lui şi veni şi stătu înaintea lui şi dzise: „Iată, dară, am cunoscut că nu iaste Dumnedzău întru tot pămîntul, căci fără numai întru Israil. Şi acum ia blagosloveniia de la robul tău."

16. Şi dzise Eliseé: „Viu — Domnul la carele am dvorit înaintea lui, dă voi lua!" Şi-l sili pre el să ia. Şi nu ascultă.

17. Şi dzise Neéman: „Şi de nu, dea dară robului tău gomor a o părêche de mușcoi de pămînt ⌊şi tu îmi vei da den pămîntul roşiêtec⌋, căci nu va mai face încă robul tău ardere de tot şi jirtve la dumnedzăi alţii, fără numai la Domnul sîngur.

18. [17.] Cu cuvîntul acesta şi pentru cuvîntul acesta, [18.] şi va ierta Domnul ruga robului tău: cîndu va întra domnul mieu la casa Remman să mă închin lui, şi acoló să va odihni preste mîna mea, şi mă voi închina în casa Remman, cînd să va închina el în casa Remman, şi va ierta dară Domnul robului tău cu cuvîntul acesta."

19. Şi dzise Eliseé cătră Neéman: „Pasă în pace!" Şi mêrse de la el la havrathá a pămîntului.

20. Şi dzise Ghiezí, copilaşul omului lui Dumnedzău: „Iată, pregetă domnul mieu lui Neéman Sirului acestuia, ca să nu ia den mîna lui dentru carele au adus. Viu — Domnul, că de nu voi alerga denapoia lui şi voi lua de la el ceva!"

21. Şi goni Ghiezí denapoia lui Neéman; şi-l vădzu Neéman pre el alergînd denapoia lui şi să întoarse întru tîmpinarea lui de la car [22.] şi dzise: „Pace?"

22. Şi dzise Ghiezí: „Pace. Domnul mieu m-au trimis, dzicînd: «Iată, au venit cătră mine 2 copilaşi den muntele Efraim, dentru fiii prorocilor. Dă-le dară lor taland de argint şi doao rînduri de veşminte!»"

23. Şi dzise Neéman cu blîndêţe: „Ia doi talandzi de argint!" Şi-l sili pre el şi luă doi talandzi de argint întru doao burdujêle şi doao rînduri de văşminte şi dêde asupra doi copilaşi ai lui şi le rădicară înaintea lui.

24. Şi veni la întunêrec şi luă dentru mîinile lor şi puse în casă şi trimise pre oameni şi să duseră.

25. Şi el veni şi dvoriia cătră domnul lui. Şi dzise cătră el Eliseé: „De unde, Ghiezí?" Şi dzise Ghiezí: „N-au mersu robul tău încoace şi încoleá."

26. Şi dzise cătră el Eliseé: „Nu inima mea au mersu cu tine ⌊şi ştiu⌋ că s-au întorsu omul de la carul lui întru tîmpinarea ta? Şi acum ai luat argintul şi ⌊acum⌋[48] ai luat hainele, şi vei lua cu iale grădini şi maslineturi şi vii şi oi şi boi şi slugi şi slujnice?

Ms. 4389, p. 349-350

mînios se ducea.[51] [13.] Iar slugile se apropiiară de dînsul,

13. Zicîndu-i: „Dară de ţi-ară fi zis prorocul să faci vreun lucru mare, au doară n-ai fi făcut? Dară acum căci ţi-au zis acest mic: «Pasă de te spală şi te vei curăţi!»"

14. [52]Şi se pogorî Neeman şi se afundă în Iordan de 7 ori, după cuvîntul lui Elisei, şi se întoarse carnea lui ca carnea unui cocon mic şi se curăţi.[53]

15. Şi se întoarse[54] Neeman iarăşi la Elisei cu tot stolul lui şi mêrse de stătu înaintea lui şi zise: „Acum eu cunosc că nu iaste alt Dumnezeu prespre tot pămîntul, fără numai în Israil. Deci acum, iată, să iêi bunăcu-*[350/1]* vîntare de la robul tău."

16. Iar Elisei zise: „Viu — Domnul înaintea a căruia stau, că nu voiu lua nimic!" Iar el îl îndemna să ia. El nu vru.[55]

17. De-acii zise Neeman: „Deaca nu vei să iêi, tu încai dă robului tău să ia pre o părêche de măgari 2 sarcine dentr-acest pămînt roşu, că de acum nu va mai face robul tău arderi de tot şi jîrtve altor dumnezei, fără numai sîngur Domnului.

18. Iar pentru acest graiu şi cuvînt să iêrte Domnul pre robul tău: cînd va întra stăpînu-mieu în casa lui Remmon să se închine lui, şi acoló se va odihni în mîna mea, şi mă voiu închina şi eu casei lui Remmon, cînd se va închina el în casa lui Remmon, să curăţească Domnul pre mine, robul tău, de acel păcat."

19. Elisei zise cătră Neeman: „Pasă cu pace!" Şi se duse de la dînsul în ţinutul Havránului.

20. Iar Ghiezei, sluga lui Elisei, zise: „Iată, stăpînul mieu uşoră pre Neeman acesta Siriianul şi nu luoă de la dînsul ce au adus. Iar viu — Domnul, că voiu alerga după dînsul şi voiu lua[56] ceva de la el!"[57]

21. Şi alergă Ghiezei după Neeman, iar Neeman, deaca-l văzu că aleargă[58] după dînsul, se întoarse cu căruţa întru întîmpinarea lui şi-i zise: „Ai pace?"

22. [21.] Gheé zise: „Pace iaste." [22.] De-acii îi zise: „Stăpînu-mieu m-au trimis, zicînd: «Iată, acum au venit la mine 2 slugi de la muntele Efraímului, de la feciorii prorocilor. Deci le dă 2 talanţi de argint şi 2 rînduri de haine!»"

23. Iar Neeman[59] zise: „Ia acum 2 talanţi de argint!" Şi luoă 2 talanţi de argint în nişte borduşale şi luoă şi 2 rînduri de haine şi puse pre umărul a 2 slugi şi mêrseră înaintea lui.

24. Şi deaca înseră, le luoă den mîinile lor şi le ascunse în casă; şi slobozi oamenii aceia de se duseră.[60]

25. Iar el mêrse de stătu înaintea stăpînu-său. Iar stăpînu-său, Elisei, îi zise: „De unde vii, Ghiezei?" El zise: „N-au fost robul tău nicăiri."

26. Elisei zise: „Dară n-au fost inima mea cu tine cînd se-au întors omul cu căruţa înaintea ta? [61]Deci acum tu ai luat argint şi haine ţie, ca să-ţi cumperi pre iale grădini şi măslini şi vii, oi şi boi, robi şi roabe?

Versiunea modernă

şi plecă mînios. Şi se apropiară slugile lui

13. Şi grăiră către el: „Mare cuvînt a grăit prorocul către tine; nu o să faci ce ţi-a zis? [Că ţi-a zis]: «Spală-te şi te vei curăţa!»"

14. Şi coborî Neeman şi se cufundă în Iordan de şapte ori, după cuvîntul lui Elisei, şi se prefăcu trupul lui ca trupul de copilaş mic şi se curăţă.

15. Şi se întoarse către Elisei, el şi tot alaiul lui, şi veni şi stătu înaintea lui şi zise: „Iată, dară, am cunoscut că nu este Dumnezeu pe tot pămîntul, că este doar în Israel. Şi acum, primeşte un dar de mulţumire de la robul tău."

16. Şi zise Elisei: „Viu — Domnul înaintea căruia am slujit, dacă voi primi!" Şi-l silea pe el să primească, iar el nu se lăsa.

17. Şi zise Neeman: „Iar dacă nu, să i se dea robului tău dară o încărcătură de pămînt cît duce o pereche de catîri şi să-mi dai din pămîntul cel roşiatic, căci de acum nu va mai face robul tău ardere-de-tot şi jertfe la alţi dumnezei, ci doar acelui unul Dumnezeu.

18. Cu cuvîntul acesta şi pentru cuvîntul acesta să îngăduie Domnul robului tău ca, atunci cînd va intra stăpînul meu în casa lui Remman, ca să se închine el, şi se va sprijini pe mîna mea, să mă închin şi eu în casa lui Remman, cînd se va închina el în casa lui Remman, şi să-i îngăduie dară Domnul robului tău cuvîntul acesta."

19. Şi zise Elisei către Neeman: „Mergi în pace!" Şi plecă de la el la o [anumită] depărtare de pămînt.

20. Şi zise Ghiezi, sluga lui Elisei, omul lui Dumnezeu: „Iată, îl cruţă domnul meu pe acest Neeman Sirianul, de nu luă din mîna lui ce îi adusese. Viu — Domnul, de nu voi alerga după el şi de nu voi lua de la el ceva!"

21. Şi alergă Ghiezi după Neeman; şi îl văzu Neeman alergînd după el şi se întoarse de la car în întîmpinarea lui şi zise: „Pace?"

22. Şi zise Ghiezi: „Pace. Domnul meu m-a trimis zicînd: «Iată, acum veniră la mine doi copii din muntele Efraim, dintre fiii prorocilor. Dă-le dară un talant de argint şi două rînduri de veşminte!»"

23. Şi zise Neeman cu blîndeţe: „Ia doi talanţi de argint!" Şi-l sili pe el şi a luat doi talanţi de argint în două traiste şi două rînduri de veşminte şi le-a dat la două slugi ale sale şi le-au dus înaintea lui.

24. Şi veni la loc întunecos şi le luă din mîinile lor şi le puse în casă şi îi trimise pe oameni şi plecară de la el.

25. Iar el veni şi se înfăţişă domnului său. Şi zise Elisei către el: „De unde [vii], Ghiezi?" Şi zise Ghiezi: „Nu a umblat robul tău [nici] încoace, [nici] încolo."

26. Şi zise Elisei către el: „Oare nu te-a însoţit inima mea de ştiu cînd s-a întors omul acela de la car în întîmpinarea ta? Şi cum ai luat argintul şi cum ai luat hainele? Şi vei lua cu ele grădini şi livezi de măslini şi vii şi oi şi boi şi slujitori şi slujitoare?

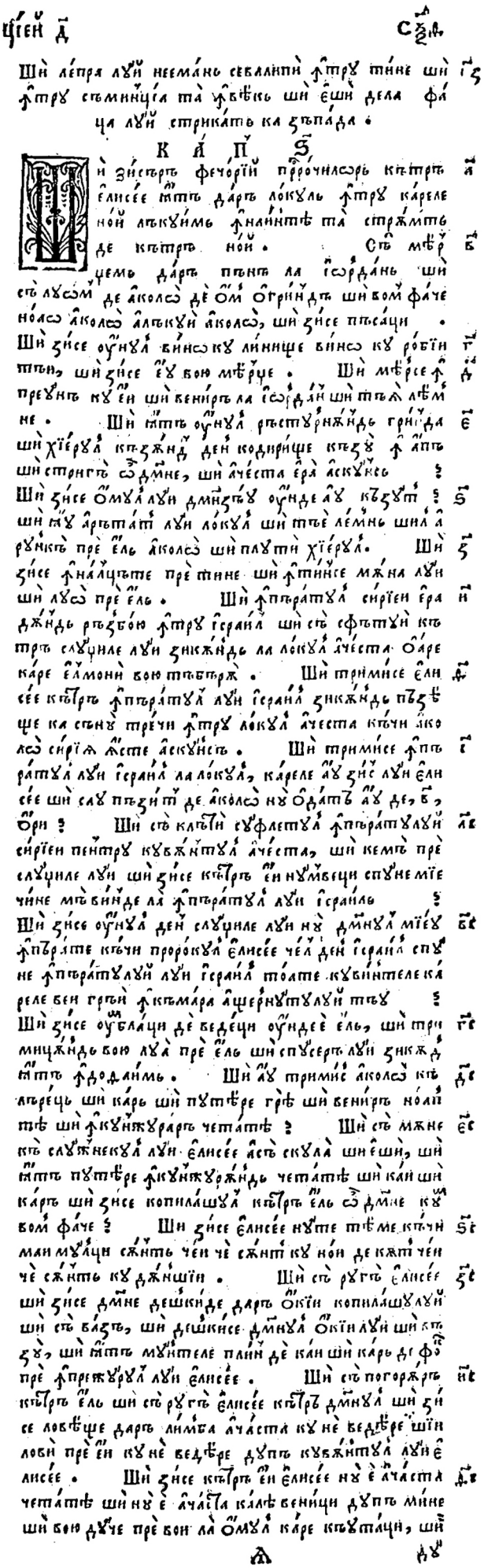

Biblia 1688, p. 269, col. 2

27. Şi lepra lui Neemán se va lipi întru tine şi întru sămînţia ta în veac.” Şi ieşi de la faţa lui stricat ca zăpada.

Cap 6

1. Şi zisără feciorii prorocilor cătră Elisée: „Iată dară, locul întru carele noi lăcuim înaintea ta — strîmt de cătră noi.

2. Să mêrgem dară pînă la Iordán şi să luom de acoló de om o grindă şi vom face noao acoló a lăcui acoló.” Şi zise: „Păsaţi!”

3. Şi zise unul: „Vino cu linişte, vino cu robii tăi!” Şi zise: „Eu voiu mêrge.”

4. Şi mêrse împreună cu ei şi veniră la Iordán şi tăia lêmne.

5. Şi iată unul răsturnînd grinda, şi hierul, căzînd den codirişte, căzu în apă. Şi strigă: „O, doamne, şi acesta era ascuns!”

6. Şi zise omul lui Dumnezău: „Unde au căzut?” Şi i-au arătat lui locul. Şi tăie lemn şi-l aruncă pre el acoló şi pluti hierul.

7. Şi zise: „Înalţă-te pre tine!” Şi întinse mîna lui şi luo pre el.

8. Şi împăratul Síriei era dînd războiu întru Israíl; şi să sfătui cătră slugile lui, zicînd: „La locul acesta oarecare elmoní voiu tăbărî.”

9. Şi trimise Elisée cătră împăratul lui Israíl, zicînd: „Păzêşte ca să nu treci întru locul acesta, căci acoló Síriia iaste ascunsă!”

10. Şi trimise împăratul lui Israíl la locul carele au zis lui Elisée şi s-au păzit de acoló nu o dată au de 2 ori.

11. Şi să clăti sufletul împăratului Síriei pentru cuvîntul acesta; şi chemă pre slugile lui şi zise cătră ei: „Nu-mi veţi spune mie cine mă vinde la împăratul lui Israíl?”

12. Şi zise unul den slugile lui: „Nu, domnul mieu împărate, căci prorocul Elisée cel den Israíl spune împăratului lui Israíl toate cuvintele carele vei grăi în cămara aşternutului tău.”

13. Şi zise: „Umblaţi de vedeţi unde e el şi, trimiţînd, voiu lua pre el!” Şi spuseră lui zicînd: „Iată, în Dothaím.”

14. Şi au trimis acoló călăreţ şi car şi putêre grea; şi veniră noaptea şi încunjurară cetatea.

15. Şi să mînecă slujnecul lui Elisée a să scula şi ieşi. Şi iată putêre încunjurînd cetatea, şi cai şi cară. Şi zise copilaşul cătră el: „O, doamne, cum vom face?”

16. Şi zise Elisée: „Nu te tême, căci mai mulţi sînt cei ce sînt cu noi decît cei ce sînt cu dînşii.”

17. Şi să rugă Elisée şi zise: „Doamne, deşchide dară ochii copilaşului şi să vază!” Şi deşchise Domnul ochii lui şi văzu: şi iată muntele plin de cai şi car de foc pre împrejurul lui Elisée.

18. Şi să pogorîră cătră el. Şi să rugă Elisée cătră Domnul şi zise: „Lovêşte dară limba aceasta cu nevedêre!” Şi-i lovi pre ei cu nevedêre, după cuvîntul lui Elisée.

19. Şi zise cătră ei Elisée: „Nu e aceasta cetatea şi nu e aceasta calea; veniţi după mine şi voiu duce pre voi la omul care căutaţi!” Şi-i //

Ms. 45, p. 316-317

27. Şi lepra lui Neéman să va lipi întru tine şi întru seminţiia ta întru vac." Şi ieşi dentru faţa lui stricat ca omătul.[49] *[317/1]*

Cap 6

1. Şi dziseră ficiorii prorocilor cătră Eliseé: „Iată dară, locul întru carele noi lăcuim înaintea ta — strîmptu de cătră noi.

2. Să mêrgem dară pînă la Iordan şi să luom de acoló om unul o grindină[50] şi vom face noao acoló a lăcui acoló." Şi dzise: „Păsaţi[51]!"

3. Şi dzise unul: „Vino cu lineşte, vino cu robii tăi!" Şi dzise: „Eu voi mêrge."

4. Şi mêrse împreună cu ei şi veniră la Iordan şi tăia lêmne.

5. Şi iată unul răsturnînd grinda, şi hierul căzdu den codorîşte, căzdu întru apă. Şi strigă: „O, doamne, şi aceasta-i ascunsă!"

6. Şi dzise omul lui Dumnedzău: „Unde au căzdut?" Şi i-au arătat lui locul. Şi rase lemnu şi-l aruncă pre el acoló şi pluti hierul.[52]

7. Şi dzise: „Înalţă-te şie!" Şi întinse mîna lui şi luă pre el.

8. Şi împăratul Siríei era dînd războiu întru Israil; şi sfătui[53] slugile lui, dzicînd: „La locul acesta oarecare elmoni voi tăbărî."

9. Şi trimise Eliseé cătră împăratul Israil, dzicînd: „Păzêşte ca să nu treci întru locul acesta, căci acolo Sirîia iaste ascunsă!"

10. Şi trimise împăratul Israil la locul carele au dzis lui ⌊Elisee⌋[54] şi s-au păzit de acoló nici o dată au de doao ⌊ori⌋.

11. Şi să clăti sufletul împăratului Siríei pentru cuvîntul acesta; şi chemă pre slugile lui şi dzise cătră ei: „Nu-mi veţi spune mie cine mă vinde la împăratul Israil?"

12. Şi dzise unul dentru slugile lui: „Nu, domnul mieu împărate, căci prorocul Eliseé cel den Israil spune împăratului Israil toate cuvintele carele vei grăi întru cămara aşternutului tău."

13. Şi dzise: „Ia-mblaţi, vedeţi unde e el şi, trimiţînd, îl voi lua pre el!" Şi-i spuseră lui dzicînd: „Iată, în Dothaim."

14. Şi au trimis acoló călăreţi şi car şi putêre grea; şi veniră noaptea şi încungiurară cetatea.

15. Şi să mînecă slujnicul lui Eliseé a să scula şi ieşi. Şi iată putêre încungiurînd cetatea, şi cai şi car. Şi dzise copilaşul cătră el: „O, doamne, cum vom face?"

16. Şi dzise Eliseé: „Nu te tême, căci mai mulţi cei cu noi decît cei cu înşii."

17. Şi să rugă Eliseé şi dzise: „Doamne, deşchide dară ochii copilaşului şi să vadză!" Şi deşchise Domnul ochii lui şi văzdu: şi iată muntele plin de cai şi car de foc prenpregiurul Eliseé.[55]

18. Şi să pogorîră cătră el. Şi să rugă Eliseé cătră Domnul şi dzise: „Lovêşte dară limba aceasta *[317/2]* cu nevedêre!" Şi-i lovi pre ei cu nevedêre, după cuvîntul lui Eliseé.[56]

19. Şi dzise cătră ei Eliseé: „Nu-i aceasta cetatea şi nu-i aceasta calea; veniţi denapoia mea şi voi aduce pre voi la omul carele cercaţi!" Şi-i

Ms. 4389, p. 350-351

27. Iar şi gubăviia lui Neeman se va lipi de tine şi de sămînţa ta în veac." [62]Şi ieşi Ghiezei denaintea fêţei lui Elisei gubav ca zăpada. *[350/2]*

Cap 6

1. Şi ziseră feciorii prorocilor cătră Elisei: „Iată, locul unde lăcuim noi iaste înaintea ta, ce ne iaste strimt.[63]

2. Ce să mêrgem acum la Iordan şi să luoăm de acoló toţi, cineşi, cîte o bîrnă să ne clădim sălaş să lăcuim acoló." Iar el zise: „Păsaţi!"

3. Iar unul zise: „Vino dară şi tu cu robii tăi!" El răspunse: „Eu voiu veni."

4. Şi mêrse cu dînşii şi, deaca sosiră la Iordan, tăiară lêmne.

5. Iar unul dentr-înşii, tăind o bîrnă, îi ieşi săcurea den toporişte şi căzu în apă. Iar el strigă şi zise: „O, stăpînul mieu, pierduiu şi aceasta!"

6. [64]Iar omul lui Dumnezeu zise cătră dînsul: „Unde au căzut[65]?" El îi arătă locul. Iar el frînse un lemn şi-l aruncă acoló şi ieşi săcurea dăsupra.[66]

7. Şi-i zise: „Ia-o însuţi!" Iar el îşi tinse mîna şi o luoă.

8. Iar împăratul Síriei oştiia împotriva lui Israil; şi făcu sfat cu slugile sale, zicînd: „În cutare şi în cutare loc vom pune tabăra."

9. Iar Elisei trimise la împăratul lui Israil, zicînd: „Să te păzeşti să nu treci pren cutare loc, că acoló au pus siriênii tabăra!"

10. Şi trimise împăratul lui Israil la locul acela la care-i zisêse Elisei şi se păzi de acoló nu de o dată, nici de doaoă ori.

11. Iar inima împăratului Síriei se turbură de acest lucru; şi chiemă slugile sale şi zise cătră dînşii: „[67]Ce nu-mi spuneţi cine dă pre mine în mîinile împăratului lui Israil?"

12. Iar una den slugile lui zise: „Nu iaste aşa, stăpînul mieu împărate, ce prorocul Elisei, carele iaste în Israil, acela spune împăratului lui Israil toate cuvintele cîte le grăieşti tu în cămara ta unde te culci."[68]

13. El le zise: „Păsaţi să vedeţi unde va fi, să trimiţ să-l aduc!" Ei îi spuseră zicînd: „Iată că iaste în Dothan."

14. Şi trimêse acoló cai şi căruţe şi putêre grea; şi se duseră noaptea de ocoliră cetatea.

15. Şi mînecă dimineaţa sluga lui Eliséi, şi sculîndu-se, ieşi. Şi iată, putêrea ocolise cetatea, şi caii şi căruţele. Şi-i spuse sluga zicînd: „O, vai de mine, stăpînul mieu, ce vom să facem?"

16. Iar Elisei zise: „Nu te tême, că mai mulţi sînt cu noi decît cu dînşii."

17. Şi se rugă Elisei zicînd: „Doamne, dăşchide ochii robului tău să vază!" Şi dăşchise ochii *[351/1]* slugii şi văzu: şi iată un munte plin de cai şi de cară de foc împrejurul lui Elisei.[69]

18. Şi se pogorîră la dînsul. Şi se rugă Elisei cătră Domnul, zicînd: „Lovêşte limba aceasta cu nevedêre!" Şi-i lovi Domnul cu nevedêre, după cuvîntul lui Elisei.

19. Şi zise Elisei cătră dînşii: „Nu iaste calea aceasta, nici cetatea nu iaste aceasta, ce veniţi după mine să vă duc la omul cela ce-l căutaţi voi." Şi-i

Versiunea modernă

27. Iar lepra lui Neeman se va lipi de tine şi de seminţia ta în veci." Şi ieşi de la el stricat [de lepră, alb] precum zăpada.

Capitolul al 6-lea

1. Şi ziseră fiii prorocilor către Elisei: „Iată dară, locul în care locuim noi înaintea ta e strîmt pentru noi.

2. Să mergem dară pînă la Iordan şi să luăm de acolo fiecare om cîte o grindă şi să ne facem sălaş ca să locuim acolo." Şi zise: „Mergeţi!"

3. Şi unul zise: „Binevoieşte de vino, vino cu robii tăi!" Şi zise: „Voi merge."

4. Şi merse cu ei şi sosiră la Iordan şi tăiau lemne.

5. Şi, pe cînd dobora unul o grindă, îi căzu fierul din coada de la topor în apă. Şi strigă: „O, doamne, şi acesta era împrumutat!"

6. Şi zise omul lui Dumnezeu: „Unde a căzut?" Şi-i arătară locul. Şi tăie un lemn şi-l aruncă acolo şi ieşi fierul deasupra.

7. Şi zise: „Ridică-l la tine!" Şi întinse mîna sa şi-l luă.

8. Şi împăratul Siriei se războia cu Israel şi se sfătui cu slugile sale, zicînd: „În cutare loc voi pune tabăra."

9. Şi trimise Elisei către împăratul lui Israel, spunînd: „Păzeşte-te, să nu treci prin locul acesta, căci acolo este ascunsă [oastea] Siriei!"

10. Şi trimise împăratul Israel la locul de care i-a spus lui Elisei şi se păzi de acolo nu o dată sau de două ori.

11. Şi se tulbură sufletul împăratului Siriei de aceasta şi-şi chemă slujitorii şi zise către ei: „Nu-mi veţi spune cine mă vinde pe mine împăratului Israelului?"

12. Şi zise unul dintre slujitorii săi: „Nu, domnul meu împărate, căci Elisei, prorocul cel din Israel, îi vesteşte împăratului lui Israel toate cuvintele pe care le grăieşti [chiar] şi în odaia ta de culcare."

13. Şi zise: „Mergeţi de vedeţi unde e el şi voi trimite să-l ia!" Şi-l înştiinţară zicînd: „Iată, în Dothaim."

14. Şi trimise acolo cai şi care şi oaste puternică; şi sosiră noaptea şi înconjurară cetatea.

15. Şi sculîndu-se de dimineaţă slujitorul lui Elisei şi ieşind, iată oaste şi cai şi care înconjurînd cetatea. Şi zise sluga către el: „O, doamne, ce vom face?"

16. Şi zise Elisei: „Nu te teme, căci mai mulţi sînt cei ce sînt cu noi decît cei ce sînt cu ei."

17. Şi se rugă Elisei şi zise: „Doamne, deschide ochii slugii, ca să vadă!" Şi-i deschise Domnul ochii lui şi văzu: şi iată muntele plin de cai şi care de foc în jurul lui Elisei.

18. Şi coborîră spre el. Şi se rugă Elisei către Domnul şi zise: „Loveşte dară neamul acesta cu orbire!" Şi-i lovi pe ei cu orbire, după cuvîntul lui Elisei.

19. Şi zise Elisei către ei: „Nu aceasta e cetatea şi nu aceasta e calea; veniţi după mine şi vă voi duce la omul pe care-l căutaţi!" Şi-i

Biblia 1688, p. 270, col. 1

duse pre ei la Samariia.

20. Şi fu deaca întrară în Samariia şi zise Elisée: „Deşchide, Doamne, dară, ochii lor şi vază!” Şi deşchise Domnul ochii lor şi văzură şi, iată, era în mijlocul Samariei.

21. Şi zise împăratul lui Israíl către Elisée, daca au văzut pre ei: „Au lovindu-i voiu lovi, părinte?”

22. Şi zise: „Nu-i vei lovi, fără de numai pre carii ai robit cu sabiia ta şi cu arcul tău tu vei lovi. Pune pîini şi apă înaintea lor şi mănînce şi bea şi meargă către domnul lor.”

23. Şi le puseră lor punere mare şi mîncară şi băură; şi trimise pre ei şi mêrseră către domnul lor. Şi n-au mai adaos încă tîlharii Síriei ca să vie la pămîntul lui Israíl.

24. Şi să făcu după aceasta şi adună fiiul lui Adér, împăratul Síriei, toată tabăra lui şi să sui şi şăzu la Samariia.

25. Şi să făcu foamete mare în Samariia şi, iată, şădea prejur ea pînă unde au ajuns capul de măgariu de 50 de sicle de argint şi a patra parte de cav de găinaţ de porumbu, 5 sicle de argint.

26. Şi era împăratul lui Israíl mergînd pre zidu, şi muiére strigă către el, zicînd: „Mîntuiêşte, doamne împărate!”

27. Şi zise ei: „Să nu te mîntuiască Domnul, de unde te voiu mîntui? Au den arie, au den teasc?”

28. Şi zise ei împăratul: „Ce iaste ţie?” Şi zise: „Muiêrea aceasta zise către mine: «Dă pre fiiul tău şi-l vom mînca pre el astăzi, şi pre fiiul mieu mînca-l-vom mîine!»

29. Şi am fript pre fiiul mieu şi l-am mîncat pre el; şi ziş către ea în zioa a doa: «Dă pre fiiul tău şi să-l mîncăm pre el!» Şi au ascuns pre fiiul ei.”

30. Şi fu deaca auzi împăratul lui Israíl cuvintele muierii, rupse hainele lui şi el mergea pre zidu. Şi văzu norodul şi iată sacul pe trupul lui, denlăuntru.

31. Şi zise împăratul: „Acêstea să facă mie Dumnezău şi acêstea să-mi adaogă, de va sta capul lui Elisée, feciorul lui Safát, preste el astăzi!”

32. Şi Elisée şădea în casa lui şi cei bătrîni şădea cu el. Şi trimise om înaintea fêţii lui. Şi mai nainte decît a veni cel trimis către el, şi el zise către cei bătrîni: „Au nu ştiţi că au trimis feciorul ucigaşului acesta să ia capul mieu? Vedeţi, deaca va veni trimisul, închideţi uşa şi-l necăjiţi pre el la uşă! Nu e glasul picioarelor domnului lui denapoia lui?”

33. Încă el grăind cu el şi, iată, trimisul pogorî către el şi zise: „Iată această răutate de la Domnul. Ce voiu mai tărpi Domnului încă?”

Cap 7

1. Şi zise Elisée: „Ascultă cuvîntul Domnului! Acêstea zice Domnul: «Ca în ceasul acesta, mîine, măsura de făină de grîu — un siclu şi 2 măsuri de orz — un siclu, în porţile[3] Samariei.»”

2. Şi răspunse cel al treilea după împăratul, preste carele împăratul să odihniia preste mîna lui, că- /

Ms. 45, p. 317-318

duse pre ei la Samaría.

20. Şi fu dacă întrară în Samaríia şi dzise dară Eliseé: „Dăşchide dară, Doamne, ochii lor şi vază!" Şi deşchise Domnul ochii lor şi vădzură şi, iată, era în mijlocul Samaríei.

21. Şi dzise împăratul Israil către Eliseé, daca i-au vădzut pre ei: „Au lovindu-i lovi-i-voi, părinte?"

22. Şi dzise: „Nu-i vei lovi, fără numai pre carii ai robit cu sabiia ta şi cu arcul tău tu ucizi. Pune pîini şi apă înaintea lor şi mănince şi bea şi margă către domnul lor."

23. Şi le puse lor punere mare şi mîncară şi băură; şi-i trimise pre ei şi mêrseră către domnul lor. Şi n-au mai adaos încă tîlharii Siríei ca să vie la pămîntul Israil.

24. Şi să făcu după aceasta şi adună fiiu Áder, împăratul Siríei, toată putêrea lui[57] şi să sui şi şedzu pregiur Samaría.

25. Şi, iată, şedea pregiur ea pînă unde s-au făcut capul de măgar 50 de sicli de argint şi a patra parte de cavă a găinaţului de porîmbu, 50 sicli de argint; şi să făcu foamete mare în Samaria[58].

26. Şi[59] împăratul Israil mergînd pre zid, şi muiêre strigă către el dzicînd: „Mîntuiêşte, doamne împărate!"

27. Şi dzise ei: „Să nu te mîntuiască Domnul, de unde te voi mîntui? Au den arie, au den teasc?"

28. Şi dzise ei împăratul: „Ce iaste ţie?" Şi dzise: „Muiêrea aceasta dzise către mine: «Dă pre fiiul tău şi-l vom mînca pre el astădzi, şi pre fiiul mieu îl vom mînca mîine!»

29. [60]Şi am fiertu[61] pre fiiul mieu şi l-am mîncat pre el; şi am dzis către ea în dzua a doao: «Dă pre fiiul tău şi să-l mîncăm pre el!» Şi l-au ascunsu pre fiiul ei."

30. Şi fu daca audzi împăratul ⌊Israil⌋ cuvintele muierii, rupse hainele lui şi el mergea pre zid. Şi vădzu nărodul şi iată sacul pre trupul lui, denlontru.

31. Şi dzise împăratul: „Acêstea să-mi facă mie Domnul şi acêstea să-mi adaogă, dă va sta capul lui Eliseé, ficiorul lui Safat, preste el astădzi!"

32. Şi Eliseé şedea întru casa lui şi cei bătrîni şedea cu el. Şi îi[62] trimise om înaintea fêţii lui. Şi mainte decît a veni trimisul către el, şi el dzise către cei bătrîni: „Au nu ştiţi căci au trimis ficiorul ucigaşului acesta să ia capul mieu? Vedeţi, daca va veni trimisul, închideţi uşa şi-l năcăjiţi pre el *[318/1]* la uşe! Nu-i glas a picioarelor domnului lui denapoia lui?"

33. Încă el grăind cu ei, şi iată, trimisul pogorî către el şi dzise: „Iată, aceasta răutate-i de la Domnul. Ce voi mai tîrpi Domnului încă?"

Cap 7

1. Şi dzise Eliseé: „Ascultă cuvîntul Domnului! Acêstea dzice Domnul: «Ca în ceasul acesta, mîine, măsura de făină de grîu — un siclu şi doao măsuri de ordzu — într-un siclu, întru porţile Samaríei.»"

2. Şi răspunse cel al treilea după împăratul, preste carele împăratul să odihniia preste mîna lui, că-

Ms. 4389, p. 351

duse în Samáriia.

20. Şi deaca-i băgă în Samáriia, zise Elisei: „Doamne, dăşchide-le ochii să vază!" Şi le dăşchise Domnul ochii şi se văzură că sînt în mijlocul Samáriei.

21. Iar împăratul lui Israil zise către Elisei, deaca-i văzu: „Părintele mieu, dară să-i pierz acum cu piêrdere?"

22. [70]Iar Elisei zise: „Să nu-i pierzi, că nu i-ai robit pre aceştia cu sabiia sau cu arcul tău să-i omori, ce să pui înaintea lor pîine şi apă să mănînce şi să bea şi să se ducă la stăpînul lor."[71]

23. Şi le puse prînz mare de mîncară şi băură; şi-i slobozi de se duseră la stăpînu-său. De-acii nu mai veniră siriênii în ţara lui Israil.

24. Iar după acêstea strînse feciorul lui Ader, împăratul Síriei, toată oastea lui şi mêrse de ocoli Samáriia.

25. Şi se făcu foamete mare în Samáriia şi tot o ţinură ocolită pînă ajunse de se vindea capul[72] de măgar în 50 de sicle de argint şi a patra parte de măsură de gîniiaţ de porumbu direpţ 5 sicle de argint.

26. Şi fu cînd umbla împăratul lui Israil pren ziduri, iar o muiêre oarecarea strigă către dînsul şi zise: „Izbăvêşte-mă, stăpînul mieu împărate!"[73]

27. El zise: „Deaca nu te va izbăvi Domnul, eu cum te voiu izbăvi? Au doară den arie sau den teasc?"

28. [27.] Şi-i zise împăratul: „Ce vei?" [28.] Iar ea zise: „Ceastă muiêre mi-au[74] zis: «Dă pre feciorul tău să-l mîncăm astăzi, iar mîine vom mînca pre feciorul mieu!»

29. Şi am fript pre feciorul mieu şi l-am mîncat, iar a doaoa zi am zis ei: «Dă pre feciorul tău să-l mîncăm!» Iar ea ş-au ascuns feciorul."[75]

30. Iar împăratul, deaca auzi cuvintele muierii, îşi sparse hainele şi umbla pren ziduri. Şi văzură năroadele zăblăul carele era înfăşurat trupul lui pre dădăsupt.

31. Şi zise împăratul: „Aceasta să facă mie Dumnezeu *[351/2]* şi aceasta să-mi adaogă, de va sta capul lui Elisei, feciorul lui Safat, astăzi într-însul!"[76]

32. Iar Elisei şădea în casa sa şi bătrînii şădea cu dînsul. Şi trimêse împăratul om la dînsul. Iar el mai nainte, încă pînă nu mersêse omul împăratului la dînsul, zise către acei bătrîni: „Dară nu ştiţi că acest fecior al uciderii[77] aceştiia au trimis să-mi taie capul? Ce pînă va veni acela ce l-au trimis, să vedeţi şi încuiaţi uşa şi-i faceţi năcaz la uşă, că iată că şi sunetul picioarelor stăpînu-său iaste după dînsul."

33. Şi încă grăind el către dînşii acêstea, iată, sosi trimesul acela la dînsul. Şi-l ajunse şi împăratul şi zise: „Iată, această răotate iaste de la Domnul. Dară de acum ce voiu mai răbda de la Domnul?"

Cap 7

1. Iară Elisei zise: „Auziţi cuvîntul Domnului! Aşa grăiêşte Domnul că: «Mîine, într-această vrême, va fi măsura de făină de grîu într-o siclă şi 2 măsuri de orz într-o siclă, în porţile Samáriei.»"[78]

2. Iar unul den cei ce era al treilea după împăratul, pre[79] ale cărui mîini se odihniia împăratul,

Versiunea modernă

duse pe ei la Samaria.

20. Şi fu pe cînd intrară în Samaria şi zise Elisei: „Deschide dară, Doamne, ochii lor, ca să vadă!" Şi deschise Domnul ochii lor şi văzură şi, iată, erau în mijlocul Samariei.

21. Şi zise împăratul lui Israel către Elisei cînd îi văzu: „Să-i lovesc cu lovitură de moarte, părinte?"

22. Şi zise: „Să nu-i loveşti, căci tu nu poţi să-i loveşti decît pe cei pe care i-ai fi robit cu sabia ta şi cu arcul tău. Pune pîine şi apă înaintea lor şi să mănînce şi să bea şi să se ducă la domnul lor."

23. Şi le puse masă mare de mîncară şi băură; şi-i trimise de se duseră la domnul lor. Şi nu mai veniră cetele de tîlhari ale Siriei să intre la pămîntul lui Israel.

24. Şi se făcu după aceea că adună împăratul Siriei, fiul lui Ader, toată tabăra lui şi se ridică de împresură Samaria.

25. Şi se făcu foamete mare în Samaria şi, iată, o împresurară pînă ce ajunse capul de măgar cincizeci de sicli de argint şi un sfert de cav de găinaţ de porumbel cinci sicli de argint.

26. Şi mergînd odată împăratul lui Israel pe zidul [cetăţii], o femeie strigă către el zicînd: „Izbăveşte-mă, doamne împărate!"

27. Şi el îi zise: „Dacă nu te izbăveşte Domnul, de unde să te izbăvesc eu? Oare din arie sau din teasc?"

28. Şi-i zise împăratul: „Ce-i cu tine?" Şi ea zise: „Femeia aceasta a zis către mine: «Dă-l pe fiul tău şi o să-l mîncăm astăzi, iar pe fiul meu o să-l mîncăm mîine!»

29. Şi l-am fript pe fiul meu şi l-am mîncat; şi am zis a doua zi către ea: «Dă-l pe fiul tău să-l mîncăm!» Iar ea l-a ascuns pe fiul ei."

30. Şi se făcu aşa că, auzind împăratul lui Israel cuvintele femeii, îşi sfîşié hainele sale şi mergea el pe zidul [cetăţii]. Şi, iată, îl văzu poporul îmbrăcat cu sac pe trupul lui pe dedesubt.

31. Şi zise împăratul: „Acestea să-mi facă mie Dumnezeu şi acestea să-mi şi adauge, dacă va mai sta astăzi capul lui Elisei pe umerii lui!"

32. Şi Elisei şedea în casa sa şi cei bătrîni şedeau împreună cu el. Şi trimise [împăratul] un om la el. Şi mai înainte de a veni cel trimis către el, le spuse bătrînilor: „Să ştiţi că acest fiu de ucigaş a trimis să-mi ia capul. Vedeţi, cînd va veni trimisul, închideţi uşa şi opriţi-l la uşă! Nu este sunetul picioarelor domnului său în urma lui?"

33. Pe cînd încă grăia el cu ei, iată, sosi trimisul la el şi zise: „Iată, acest rău veni de la Domnul. Ce să mai aştept de la Domnul?"

Capitolul al 7-lea

1. Şi zise Elisei: „Ascultă cuvîntul Domnului! Acestea spune Domnul: «Mîine pe vremea aceasta măsura de făină curată va fi un siclu, iar două măsuri de orz vor fi un siclu, în porţile Samariei.»"

2. Şi răspunse cel de-al treilea în împărăţie, cel pe al cărui braţ se rezema împăratul, că-

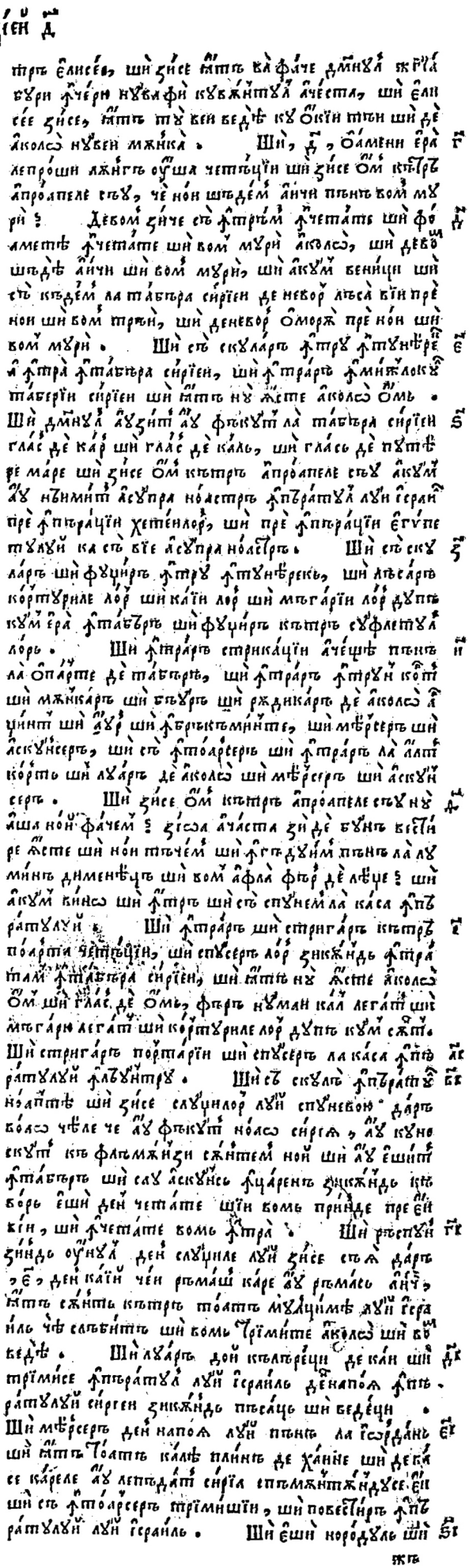

Biblia 1688, p. 270, col. 2

tră Elisée şi zise: „Iată, va face Domnul jghiaburi în ceriu, nu va fi cuvîntul acesta!” Şi Elisée zise: „Iată, tu vei vedea cu ochii tăi şi de acoló nu vei mînca!”

3. Şi 4 oameni era leproşi lîngă uşa cetăţii şi zise om cătră aproapele său: „Ce noi şădem aici pînă vom muri?

4. De vom zice să întrăm în cetate, şi foametea — în cetate, şi vom muri acoló, şi de vom şădea aici, şi vom muri. Şi acum, veniţi şi să cădem la tabăra Síriei; de ne vor lăsa vii pre noi, şi vom trăi, şi de ne vor omorî pre noi, şi vom muri.”

5. Şi să scularǎ întru întunêrec a întra în tabăra Síriei şi întrară în mijlocul taberii Síriei şi, iată, nu iaste acoló om.

6. Şi Domnul auzit au făcut la tabăra Síriei glas de car şi glas de cal şi glas de putêre mare. Şi zise om cătră aproapele său: „Acum au năimit asupra noastră împăratul lui Israil pre împăraţii hetéilor şi pre împăraţii Eghípetului ca să vie asupra noastră.”

7. Şi să scularǎ şi fugiră întru întunêrec şi lăsară corturile lor şi caii lor şi măgarii lor, după cum era în tabără, şi fugiră cătră sufletul lor.

8. Şi întrară stricaţii aceştia pînă la o parte de tabără şi întrară într-un cort şi mîncară şi băură şi rîdicară de acoló argint şi aur şi îmbrăcăminte şi mêrseră şi ascunseră; şi să întoarseră şi întrară la alt cort şi luară de acoló şi mêrseră şi ascunseră.

9. Şi zise om cătră aproapele său: „Nu aşa noi facem! Zioa aceasta, zi de bună vestire iaste, şi noi tăcem şi îngăduim pînă la lumină dimineaţă şi vom afla fărădelêge. Şi acum vino şi întră şi să spunem la casa împăratului!”

10.[4] Şi întrară şi strigară cătră poarta cetăţii şi spuseră lor, zicînd: „Întrat-am în tabăra Síriei şi, iată, nu iaste acoló om şi glas de om, fără numai cal legat şi măgariu legat şi corturile lor după cum sînt.”

11. Şi strigară portarii şi spuseră la casa împăratului înlăuntru.

12. Şi să sculă împăratul noaptea şi zise slugilor lui: „Spune-voiu dară voao cêle ce au făcut noao Síriia: au cunoscut că flămînzi sîntem noi şi au ieşit în tabără şi s-au ascuns în ţarenă, zicînd că: «Vor ieşi den cetate şi-i vom prinde pre ei vii şi în cetate vom întra.»”

13. Şi răspunzind unul den slugile lui, zise: „Să ia dară 5 den caii cei rămaşi – care au rămas aici, iată, sînt cătră toată mulţimea lui Israíl cea slăbită – şi vom trimite acoló şi vom vedea.”

14. Şi luară doi călăreţi de cai şi trimise împăratul lui Israíl denapoia împăratului Síriei, zicînd: „Păsaţi şi vedeţi!”

15. Şi mêrseră denapoia lui pînă la Iordán şi, iată, toată calea plină de haine şi de vase carele au lepădat Síria, spămîntîndu-se ei; şi să întoarseră trimişii şi povestiră împăratului lui Israíl.

16. Şi ieşi norodul şi //

Ms. 45, p. 318

tră Eliseé şi dzise: „Iată, va face Domnul zghiaburi în cer, nu va fi cuvîntul acesta!" Şi Eliseé dzise: „Iată, tu vei vedea cu ochii tăi şi de acoló nu vei mînca!"

3. Şi 4 oameni era stricaţi lîngă uşa cetăţii şi dzise om cătră aproapele său: „Ce noi şedem aicea pînă unde vom muri?

4. Dă vom dzice să întrăm în cetate, şi vom muri acoló, şi foamete — în cetate, şi de vom şedea[63] aicea, şi vom muri. Şi acum, veniţi şi să cădem în tabăra Siríei; dă ne vor lăsa vii pre noi, şi vom trăi, şi dă ne vor omorî pre noi, şi vom muri."

5. Şi să sculară întru întunêrec şi întrară[64] în mijlocul taberii Siríei şi, iată, nu iaste acoló om.

6. Şi Domnul audzite au făcut la tabăra Siríei glas de car şi glas de cal şi glas de putêre mare. Şi dzise om cătră aproapele său: „Acum au năimit asupra noastră împăratul Israil pre împăraţii hetteilor[65] şi pre împăraţii Eghiptului ca să vie asupra noastră."[66]

7. Şi să sculară şi fugiră în întunêrec şi lăsară corturile lor şi caii lor şi măgarii lor, după cum era în tabără, şi fugiră cătră sufletul lor.

8. Şi întrară stricaţii aceştia pînă la o parte de tabără şi întrară într-un cort şi mîncară şi băură şi rădicară de acoló argint şi aur şi îmbrăcăminte şi mêrseră şi ascunseră; şi să întoarseră[67] la alt cortu şi luară de acoló şi mêrseră şi ascunseră.

9. Şi dzise om cătră aproapele lui: „Nu aşa noi facem! Dzua aceasta, dzi de bună vêste iaste şi noi tăcem şi îngăduim pînă la lumină dimineaţă şi vom afla fărădelêge. Şi acum ia vino şi să întrăm şi să spunem la casa împăratului!"

10. Şi întrară şi strigară cătră poarta cetăţii şi spuseră *[318/2]* lor, dzicînd: „Întrat-am în tabăra Siríei şi, ⌊iată,⌋[68] nu iaste acoló glas de om, fără numai cal legat şi măgar legat şi corturile după cum sînt."

11. Şi strigară portarii şi spuseră la casa împăratului înlontru.

12. Şi să sculă împăratul noaptea şi dzise slugilor lui: „Spune-voi dară voao carele au făcut Siría: au cunoscut că flămîndzi sîntem noi şi au ieşit den tabără şi s-au ascunsu în ţarină, dzicînd că: «Vor ieşi den cetate şi-i vom prinde pre ei vii şi în cetate vom întra.»"

13. Şi răspundzînd unul den slugile lui, dzise: „Să ia dară 5 den caii ce au rămas – carii au rămas aicea, iată, sînt cătră toată mulţimea Israil cêea ce-i slăbită – şi vom trimite acoló şi vom vedea."

14. Şi luară 2 călăreţi de cai şi trimise împăratul Israil denapoia împăratului Siríei, dzicînd: „Păsaţi şi vedeţi!"

15. Şi mêrseră denapoia lui pînă la Iordan şi, iată, toată calea plină de haine şi de vase carele au lăpădat Siría, spămîntîndu-să ei; şi să întoarseră trimişii şi povestiră împăratului ⌊Israil⌋.

16. Şi ieşi nărodul şi

Ms. 4389, p. 351-352

răspunse şi zise cătră Elisei: „Măcară de ară dăşchide Domnul şi[80] jghiiaburile ceriului, încă nu va fi cuvîntul acesta care zici tu!" Elisei zise: „Vedea-vei tu cu ochii tăi aceasta, iar nu vei mînca dentr-acêlea!"

3. Şi era 4 oameni gubavi împotriva porţii cetăţii. Şi ziseră unul cătră altul: „Dară noi ce vom, de şădem aici pînă vom muri?

4. Că, de vom întra în cetate, în cetate iaste foamete şi vom muri acoló, iar de vom şădea aici, iarăşi vom muri. Deci acum, să mêrgem şi să întrăm în tabăra siriênilor; deci, de ne vor lăsa vii, noi vom trăi, iar de ne vor omorî, noi vom fi morţi."[81]

5. Şi sculîndu-se cu întunêrec întrară în tabăra sirienească, în mijlocu-i, şi nu fu nimini.

6. Că făcuse Domnul de se auzi în tabăra siriênilor sunet de sabii şi glas de cai şi glas de putêre mare. Şi ziseră unul cătră altul: „Iată, acum au adus împăratul lui Israil în leafă pre împăratul hetthéului şi pre împăratul Eghípetului asupra noastră."

7. [82]Şi se sculară noaptea de fugiră şi-şi năpustiră corturile şi caii şi măgarii, cum era la otac, şi fugiră numai *[352/1]* să-şi mîntuiască capetele.

8. Şi mêrseră gubavii aceia pînă în mijlocul taberii şi întrară într-un cort de mîncară şi băură; şi luară aur şi argint şi haine şi se duseră de le ascunseră; şi se întoarseră de întrară într-alt cort şi luară şi de acoló şi ascunseră.

9. Şi ziseră adîns eişi: „Noi nu facem bine, că astăzi iaste zi de vêste bună, iar noi tăcem; şi de vom tăcea şi nu vom spune pînă la zioă, pre noi ne va afla vina fărădelegiuirei. Deci acum să mêrgem să întrăm să spunem în casa împăratului."[83]

10. Şi deaca mêrseră la casa împăratului, întrară şi strigară la poarta cetăţii. Şi le spuseră zicînd: „Întrat-am în tabăra siriênilor şi, iată, n-au fost acoló om, nici glas de om, ce numai ce era cai şi măgari legaţi, şi corturile lor cum au fost."

11. Iar portarii strigară şi spuseră înlăuntru în casa împărătească.

12. Iar împăratul se sculă noaptea şi zise cătră slugile sale: „Să vă spuiu ce au făcut acum siriênii: Au înţeles că am flămînzit şi au ieşit den tabără şi se-au ascuns la ţarini, zicînd că: «Vor ieşi den cetate şi-i vom prinde vii şi vom întra în cetate.»"

13. Iar una den slugile lui, răspunzînd, zise: „Să luoăm 5 cai carii au rămas în cetate (că numai atîţia au rămas în toată mulţimea lui Israil, iar alalţi se-au petrecut) şi să trimêtem cu dînşii să vedem."

14. Şi aduseră 2 cai şi trimise împăratul lui Israil după împăratul de Síriia, zicînd: „Duceţi-vă de vedeţi!"

15. Şi se duseră după dînsul pînă la Iordan. Şi iată, era drumul plin de haine şi de arme care lăpădase siriênii cînd se spăriară; şi se întoarseră trimeşii şi spuseră împăratului aşa.[84]

16. Şi ieşiră oamenii şi

Versiunea modernă

tre Elisei şi zise: „Iată, de-ar face Domnul jgheaburi în cer, şi tot nu s-ar împlini cuvîntul acesta!" Şi Elisei zise: „Iată, vei vedea tu cu ochii tăi, dar tu de acolo n-o să mănînci!"

3. Şi patru oameni leproşi erau la poarta cetăţii şi zise unul către aproapele său: „De ce să şedem noi aicea pînă o să murim?

4. Dacă am zice să intrăm în cetate, în cetate e foamete şi am muri acolo; şi dacă o să şedem aici, tot o să murim. Şi acum, haideţi să pătrundem în tabăra sirienilor; dacă ne-or lăsa vii, o să trăim, dacă ne-or omorî, o să murim."

5. Şi se sculară pe întuneric să intre în tabăra Siriei şi veniră la marginea taberei Siriei şi, iată, nu era nici un om acolo.

6. Şi Domnul făcuse să se audă în tabăra Siriei sunet de care şi sunet de cai şi sunet de oştire mare. Şi ziseră ei unul către altul: „Acum a tocmit împotriva noastră împăratul Israelului pe împăraţii hetiţilor şi pe împăraţii Egiptului ca să vie asupra noastră."

7. Şi s-au sculat şi au fugit pe întuneric şi şi-au lăsat corturile şi caii lor şi măgarii lor, aşa cum erau în tabără, şi fugiră ca să-şi scape sufletul.

8. Şi intrară leproşii aceia pînă în marginea taberei; şi intrară într-un cort şi mîncară şi băură şi luară de acolo argint şi aur şi îmbrăcăminte şi merseră de le ascunseră; şi se întoarseră şi intrară într-alt cort şi luară şi de acolo şi se duseră şi le ascunseră.

9. Şi zise unul dintre ei către aproapele său: „Să nu facem aşa! Ziua aceasta e zi de veste bună, iar noi, dacă tăcem şi stăm pînă dimineaţa pe lumină, o să ne aflăm [vinovaţi de] fărădelege. Şi acum hai să mergem şi să dăm de veste la casa împăratului!"

10. Şi se duseră şi strigară la poarta cetăţii şi deteră de veste, zicînd: „Intrat-am în tabăra Siriei şi, iată, nu era nici un om acolo, nici glas de om, doar cai legaţi şi măgari legaţi şi corturile lor, aşa cum se află."

11. Şi strigară portarii şi deteră de veste înăuntru la casa împăratului.

12. Şi se sculă împăratul noaptea şi zise slugilor sale: „Să vă arăt dară ce ne-au făcut nouă sirienii: au cunoscut că sîntem înfometaţi şi au ieşit din tabără şi s-au ascuns pe cîmp, zicînd: «Or să iasă din cetate şi o să-i prindem pe ei de vii şi o să intrăm în cetate.»"

13. Şi răspunzînd una dintre slugile lui îi zise: „Să se ia dară cinci dintre caii rămaşi – cei care au rămas aici, iată, sînt pentru toată mulţimea lui Israel cea istovită – şi să-i trimitem acolo şi vom vedea."

14. Şi luară doi călăreţi şi-i trimise împăratul Israel după împăratul Siriei, zicînd: „Mergeţi şi vedeţi!"

15. Şi merseră după ei pînă la Iordan şi, iată, tot drumul era plin de haine şi de lucruri pe care le aruncaseră sirienii în spaima lor; şi se întoarseră cei trimişi şi-i povestiră împăratului Israelului.

16. Şi ieşi poporul şi

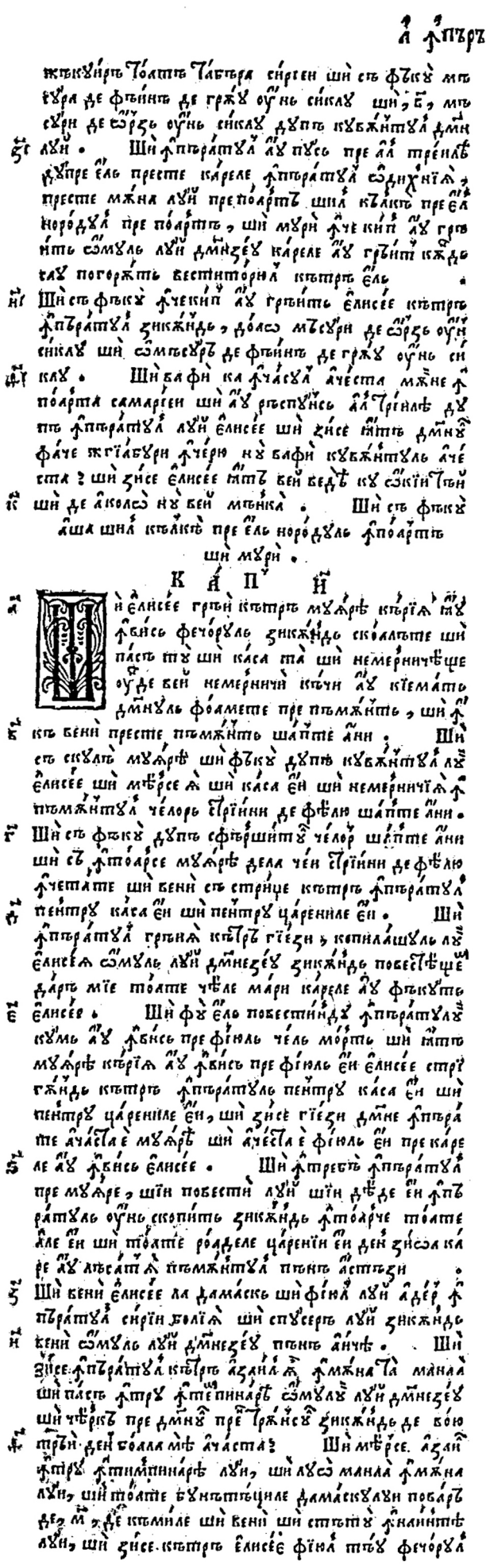

Biblia 1688, p. 271, col. 1

jăcuiră toată tabăra Síriei. Şi să făcu măsura de făină de grîu un siclu şi 2 măsuri de orz un siclu, după cuvîntul Domnului.

17. Şi împăratul au pus pre al treilea dupre el, preste carele împăratul odihniia preste mîna lui, pre poartă. Şi-l călcă pre el norodul pre poartă şi muri, în ce chip au grăit omul lui Dumnezeu, carele au grăit cînd s-au pogorît vestitoriul către el.

18. Şi să făcu în ce chip au grăit Elisée către împăratul, zicînd: „Doao măsuri de orz, un siclu, şi o măsură de făină de grîu, un siclu,

19. Şi va fi ca în ceasul acesta, mîine, în poarta Samaríei." Şi au răspuns al triilea după împăratul lui Elisée şi zise: „Iată, Domnul face jghiaburi în ceriu, nu va fi cuvîntul acesta." Şi zise Elisée: „Iată, vei vedea cu ochii tăi, şi de acoló nu vei mînca."

20. Şi să făcu aşa, şi-l călcă pre el norodul în poartă şi muri.

Cap 8

1. Şi Elisée grăi către muiêrea căriia i-au învis feciorul, zicînd: „Scoală-te şi pasă tu şi casa ta şi nemernicêşte unde vei nemernici, căci au chiemat Domnul foamete pre pămînt, şi încă veni preste pămînt şapte ani."

2. Şi să sculă muiêrea şi făcu după cuvîntul lui Elisée; şi mêrse ea şi casa ei şi nemerniciia în pămîntul celor striini de fêliu şapte ani.

3. Şi să făcu după sfîrşitul celor şapte ani, şi să întoarse muiêrea de la cei striini de fêliu în cetate şi veni să strige către împăratul pentru casa ei şi pentru ţarenile ei.

4. Şi împăratul grăiia către Ghiézi, copilaşul lui Eliséia, omul lui Dumnezeu, zicînd: „Povestêşte-mi dară mie toate cêle mari carele au făcut Elisée!"

5. Şi fu el povestindu împăratului cum au învis pre fiiul cel mort, şi iată muiêrea căriia au învis pre fiiul ei Elisée strigînd către împăratul pentru casa ei şi pentru ţarenile ei. Şi zise Ghiézi: „Doamne împărate, aceasta e muiêrea şi acesta e fiiul ei pre carele au învis Elisée."

6. Şi întrebă împăratul pre muiêre şi-i povesti lui; şi-i dêde ei împăratul un scopit, zicînd: „Întoarce toate ale ei şi toate roadele ţarenii ei, den zioa care au lăsat ea pămîntul, pînă astăzi!"

7. Şi veni Elisée la Damásc. Şi fiiul lui Adér, împăratul Síriii[5], boliia. Şi spuseră lui, zicînd: „Veni omul lui Dumnezeu pînă aicea."

8. Şi zise împăratul către Azaíl: „Ia în mîna ta manaá şi pasă întru întempinarea omului lui Dumnezeu şi cearcă pre Domnul prentr-însul, zicînd: «De voiu trăi den boala mea aceasta?»"

9. Şi mêrse Azail întru întimpinarea lui şi luo manaá în mîna lui şi toate bunătăţile Damáscului, povară de 40 de cămile; şi veni şi stătu înaintea lui şi zise către Elisée: „Fiiul tău, feciorul /

Ms. 45, p. 318-319

jefuiră toată tabăra Siríei. Şi să făcu măsura de făină de grîu un siclu şi doao măsuri de ordzu un siclu, după cuvîntul Domnului.

17. Şi împăratul au pus pre al treilea după el, preste carele ⌊împăratul⌋ odihniia preste mîna lui, pre poartă. Şi-l călcară pre el nărodul pre poartă şi muri, în ce chip au grăit omul lui Dumnedzău, carele au grăit cînd s-au pogorît vestitoriul către el.

18. Şi să făcu în ce chip au grăit Eliseé către împăratul, dzicînd: „Doao măsuri de ordzu, un siclu, şi o măsură de făină de grîu, un siclu,

19. [18.] Şi va fi ca în ceasul acesta, mîine, în poarta Samaríei." [19.] Şi au răspuns al treilea după împăratul lui Eliseé şi dzise: „Iată, Domnul face zghiaburi[69] în cer, nu va fi cuvîntul acesta." Şi dzise ⌊Eliseé⌋: „Iată, vei vedea cu ochii tăi, şi de acoló nu vei mînca."

20. Şi să făcu aşa, şi-l călcă pre el nărodul întru poartă şi muri.

Cap 8

1. Şi Eliseé grăi către muiêrea [70]cariia i-au învis ficiorul, dzicînd: „Scoală-te şi pasă tu şi casa ta şi nemernicêşte unde vei nemernici, căci au chemat Domnul foamete pre pămînt, şi-ncă veni preste pămînt 7 ani."

2. Şi să sculă muiêrea şi să făcu după cuvîntul Eliseé; şi mêrse ea şi casa ei şi nemerniciiá în pămîntul celor striini de fêl 7 ani. *[319/1]*

3. Şi să făcu după ce trecură cei 7 ani, şi să întoarse muiêrea de la cei striini de fêl la cetate şi veni către împăratul să strige pentru casa ei şi pentru ţarinile ei.

4. Şi împăratul grăia către Ghiezí, copilaşul lui Eliseé, omul lui Dumnedzău, dzicînd: „Povestêşte-mi mie dară toate marele carele au făcut Eliseé!"

5. Şi fu el povestind împăratului cum au învis fiiul ei cel mortu, şi iată muiêrea cariia au învis pre fiiul ei ⌊Eliseé⌋ strigînd către împăratul pentru casa ei şi pentru ţarinile ei. Şi dzise Ghiezí: „Doamne împărate, aceasta-i muiêrea şi acesta-i fiiul ei pre carele au învis Eliseé."

6. Şi întrebă împăratul pre muiêre şi-i povesti lui; şi-i dêde ei împăratul un scopit, dzicînd: „Întoarce toate ale ei şi toate roadele ţarenii ⌊ei⌋, dentru dzua carea au lăsat pămîntul, pînă astădzi!"

7. Şi veni Eliseé la Damascu. Şi fiiul Áder, împăratul Siríei, boliia. Şi-i spuseră lui, dzicînd: „Veni omul lui Dumnedzău pînă aicea."

8. Şi dzise împăratul către Azail: „Ia întru mîna ta manaá[71] şi pasă întru tîmpinarea omului lui Dumnedzău şi cearcă pre Domnul pren însul, dzicînd: «De voi trăi den boala mea aceasta?»"

9. Şi mêrse Azail întru tîmpinarea lui şi luă manaá întru mîna lui şi toate bunele Damascului, sarcină a 40 de cămile; şi veni şi stătu înaintea lui şi dzise ⌊către Eliseé⌋: „Fiiul tău, ficiorul

Ms. 4389, p. 352

jăhuiră toată tabăra sirienească. Şi fu o[85] măsură de făină de grîu într-o siclă şi 2 măsuri de orz într-o siclă, după cuvîntul Domnului.

17. Şi puse împăratul pre voievodul carele era al treilea după dînsul, pre care îşi odihniia mîinile, să fie la poartă. Iar oamenii îl călcară în poartă şi muri, cum grăise omul lui Dumnezeu, care zisêse cînd venise trimesul cela la dînsul.

18. Şi fu după cuvîntul omului lui Dumnezeu care-l grăise către împăratul: o măsură de făină de grîu într-o siclă şi 2 măsuri de orz într-o siclă,

19. [18.] Că zise că dimineaţă în ceastă vrême va fi *[352/2]* în porţile Samáriei. [19.] Iar voievodul acela, răspunzînd lui Elisei, zise: „Măcară de ară şi dăşchide Domnul jghiiaburile ceriului, încă nu va fi cuvîntul acesta." Iar el răspunse: „Vedea-vei aceasta cu ochii tăi, iar nu vei mînca dentr-însa."

20. Şi fu aşa, şi-l călcară oamenii în poartă şi muri.

Cap 8

1. De-acii după acêstea grăi Elisei către muiêrea [86]al căriia fecior i-l înviiase, zicînd: „Pasă tu şi toată casa ta şi te du de lăcuiêşte unde vei putea, că au chiemat Domnul foametea şi va veni pre ţară 7 ani."[87]

2. Şi se sculă muiêrea şi făcu aşa, după cuvîntul lui Elisei; şi se duse ea şi toată casa ei şi selăşui în ţara filistimului în şapte ani.

3. De-acii deaca se umplură 7 ani, se întoarse muiêrea den Ţara Filistimului să meargă în cetate să întrêbe pre împăratul pentru casa ei şi pentru agrul ei.

4. Iar împăratul zise către[88] Ghiezei, sluga lui Elisei, omul lui Dumnezeu, grăind: „Spune-mi acum toate cêle mari care au făcut Elisei!"

5. Deci spuind el împăratului cum au înviiat mortul acela, iată şi muiêrea al căriia fecior i-l înviiase Elisei strigá la împăratul pentru casa şi pentru agrurile sale. Şi zise Ghiezei: „Domnul mieu împărate, aceasta iaste muiêrea şi acesta iaste feciorul ei pre care l-au înviiat Elisei."[89]

6. Şi întrebă împăratul pre muiêre şi-i spuse; şi-i dêde împăratul pre un hadîm, zicînd: „Întoarce toate cîte sînt ale ei şi toată roada holdelor ei, den zioa cêea ce au năpustitu-şi pămîntul, pînă acuma!"

7. Şi veni Elisei în Damasc. Iar Venadad, feciorul lui Ader, împăratul Síriei, se războlise. Şi-i spuseră, zicînd: „Venit-au omul lui Dumnezeu aici."

8. Şi zise împăratul către Azail: „Ia cu tine daruri şi pasă întru întîmpinarea omului lui Dumnezeu şi întreabă prespre dînsul pre Domnul, zicînd: «Au doară mă voiu mai întoarce dentr-această boală?»"[90]

9. Şi mêrse Azail înaintea lui şi luoă pocloane şi den toate bunătăţile Damascului, cît putea duce 40 de cămile; şi deaca mêrse, stătu înaintea lui şi zise: „Fiiu-tău Venadad, feciorul

Versiunea modernă

prădară toată tabăra Siriei. Şi se făcu măsura de făină curată un siclu, iar două măsuri de orz un siclu, după cuvîntul Domnului.

17. Şi împăratul îl puse de pază la poartă pe cel de-al treilea din împărăţie, cel pe al cărui braţ se rezema împăratul. Şi îl călcă pe el poporul în poartă şi muri, după cum grăise omul lui Dumnezeu, care spusese acestea la venirea trimisului către el.

18. Şi se făcu după cum grăise Elisei către împărat, zicînd: „Două măsuri de orz, un siclu, şi măsura de făină curată, un siclu,

19. Vor fi mîine, pe vremea aceasta, în poarta Samariei." Şi i-a răspuns al treilea din împărăţie lui Elisei şi i-a zis: „Iată, de-ar face Domnul jgheaburi în cer, şi tot nu s-ar împlini cuvîntul acesta." Şi-i zise Elisei: „Iată, vei vedea tu cu ochii tăi, dar tu de acolo n-o să mănînci."

20. Şi se făcu aşa, şi-l călcă pe el poporul în poartă şi muri.

Capitolul al 8-lea

1. Şi Elisei grăi către femeia căreia îi înviase fiul, zicînd: „Scoală şi du-te tu şi cei ai casei tale şi sălăşluieşte-te unde te vei putea sălăşlui, că a chemat Domnul foametea în ţară şi va veni asupra ţării vreme de şapte ani."

2. Şi se sculă femeia şi făcu după cuvîntul lui Elisei; şi plecă ea şi cei ai casei sale şi se sălăşlui în ţara filistenilor şapte ani.

3. Şi se făcu aşa că, la sfîrşitul celor şapte ani, se întoarse femeia din Ţara Filistenilor la cetate şi veni la împăratul să-şi ceară casa sa şi ogoarele sale.

4. Şi împăratul grăia către Ghiezi, sluga lui Elisei, omul lui Dumnezeu, zicînd: „Povesteşte-mi dară mie toate lucrurile cele mari pe care le-a făcut Elisei!"

5. Şi se făcu aşa că pe cînd îi povestea el împăratului cum l-a înviat pe fiul cel mort şi, iată, femeia al cărei fiu îl înviase Elisei [veni] la împăratul să-şi ceară casa sa şi ogoarele sale. Şi zise Ghiezi: „Doamne împărate, aceasta e femeia şi acesta e fiul ei pe care l-a înviat Elisei."

6. Şi o întrebă împăratul pe femeie şi ea îi povesti; şi îi dete împăratul un famen, zicînd: „Înapoiază-i toate cele ale ei şi toate roadele ogorului ei, din ziua cînd a părăsit ţara, pînă acum!"

7. Şi veni Elisei la Damasc. Şi împăratul Siriei, fiul lui Ader, bolea. Şi-i spuseră lui, zicînd: „A venit aicea omul lui Dumnezeu."

8. Şi zise împăratul către Azael: „Ia în mîna ta un dar şi du-te în întîmpinarea omului lui Dumnezeu şi întreabă pe Domnul printr-însul, zicînd: «Oare mă voi însănătoşi din această boală a mea?»"

9. Şi se duse Azael în întîmpinarea lui şi luă darul în mîna sa şi toate bunătăţile Damascului, pe patruzeci de cămile încărcate; şi veni şi stătu înaintea lui şi zise către Elisei: „Fiul tău,

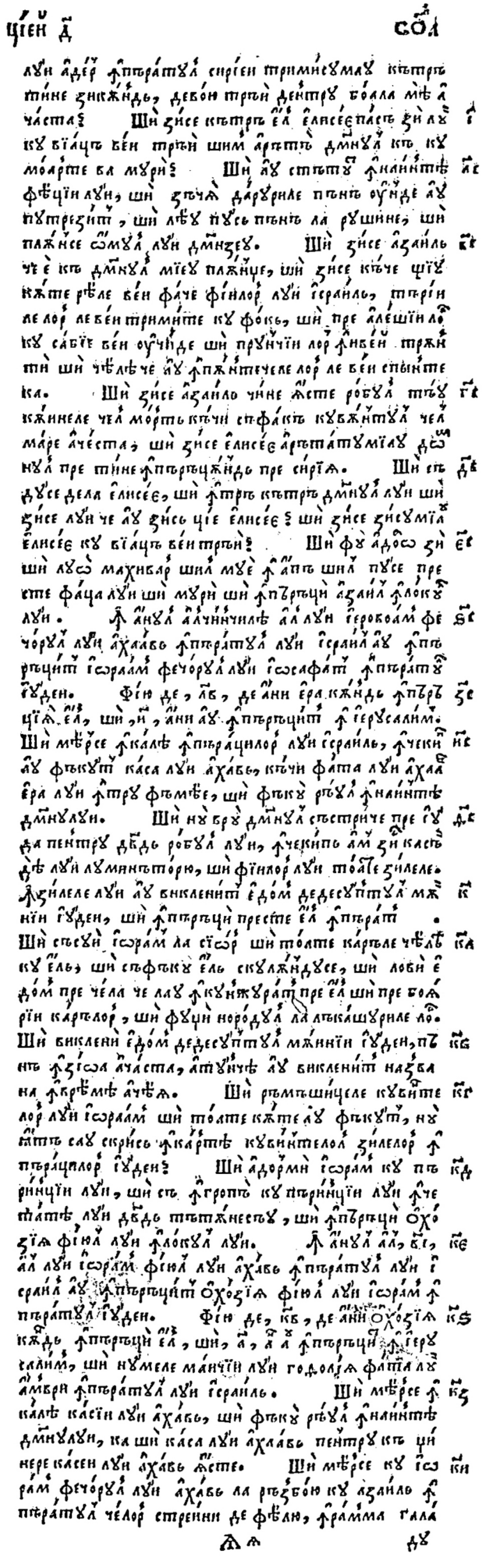

Biblia 1688, p. 271, col. 2

lui Adér, împăratul Siríei, trimisu-m-au cătră tine, zicînd: «De voiu trăi dentru boala mea aceasta?»”

10. Şi zise cătră el Elisée: „Pasă, zi lui: «Cu viaţă vei trăi!» Şi-mi arătă Domnul că cu moarte va muri.”

11. Şi au stătut înaintea fêţii lui şi zăcea darurile pînă unde au putrezit, şi le-au pus pînă la ruşine, şi plînse omul lui Dumnezeu.

12. Şi zise Azaíl: „Ce e că domnul mieu plînge?” Şi zise: „Căce ştiu cîte rêle vei face fiilor lui Israíl: tăriile lor le vei trimite cu foc şi pre aleşii lor cu sabie vei ucide şi pruncii lor îi vei trînti şi cêlea ce au în pîntecele lor le vei spinteca.”

13. Şi zise Azaíl: „Cine iaste robul tău, cîinele cel mort, căci să facă cuvîntul cel mare acesta?” Şi zise Elisée: „Arătatu-mi-au Domnul pre tine împărăţînd pre Síriia.”

14. Şi să duse de la Elisée şi întră cătră domnul lui. Şi zise lui: „Ce au zis ţie Elisée?” Şi zise: „Zisu-mi-au Elisée: «Cu viaţă vei trăi.»”

15. Şi fu a doao zi, şi luo mahivar şi-l muie în apă şi-l puse preste faţa lui şi muri. Şi împărăţi Azaíl în locul lui.

16. În anul al cincilea al lui Ierovoám, feciorul lui Ahaáv, împăratul lui Israíl, au împărăţit Ioraám, feciorul lui Iosafát, împăratul Iúdei.

17. Fiiu de 32 de ani era cînd împărăţiia el şi 8 ani au împărăţit în Ierusalím.

18. Şi mêrse în calea împăraţilor lui Israíl, în ce chip au făcut casa lui Aháv, căci fata lui Ahaav era lui întru fămêie; şi făcu răul înaintea Domnului.

19. Şi nu vru Domnul să strice pre Iúda, pentru David, robul lui, în ce chip au[6] zis ca să-i dea lui luminătoriu, şi fiilor lui, toate zilele.

20. În zilele lui au viclenit Edóm dedesuptul mîinii Iúdei şi împărăţi preste el împărat.

21. Şi să sui Iorám la Siór şi toate carăle cêlea cu el; şi să făcu el sculîndu-se şi lovi Edóm, pre cela ce l-au încunjurat pre el şi pre boiêrii carălor, şi fugi norodul la lăcaşurile lor.

22. Şi vicleni Edóm dedesuptul mîinii Iúdei pînă în zioa aceasta. Atuncea au viclenit Nazvana, în vrêmea acêea.

23. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Ioraám şi toate cîte au făcut, nu, iată, s-au scris în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

24. Şi adormi Iorám cu părinţii lui şi să îngropă cu părinţii lui în cetatea lui David, tătîne-său. Şi împărăţi Ohóziia, fiiul lui, în locul lui.

25. În anul al 12 al lui Iorám, fiiul lui Aháv, împăratul lui Israíl, au împărăţit Ohóziia, fiiul lui Iorám, împăratul Iúdei.

26. Fiiu de 22 de ani — Ohóziia cînd împărăţi el şi 1 an au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Gotholíia, fata lui Ámvri, împăratul lui Israíl.

27. Şi mêrse în calea casii lui Aháv şi făcu răul înaintea Domnului, ca şi casa lui Ahaáv, pentru că ginere casei lui Aháv iaste.

28. Şi mêrse cu Iorám, feciorul lui Aháv, la războiu cu Azaíl, împăratul celor streini de fêliu, în Rámma Galá- //

Ms. 45, p. 319

lui Áder, împăratul Siríei, trimis-au cătră tine, dzicînd: «Dă voi trăi dentru boala mea aceasta?»"

10. Şi dzise cătră el Eliseé: „Pasă, dzi-i lui: «Cu trai vei trăi!» Şi-mi arătă Domnul că cu moarte va muri."

11. Şi au stătut înaintea fêţei lui ⌊şi dzăcea darurile pînă unde au putredit⌋, şi le-au pus pînă la ruşine, şi plînse omul lui Dumnedzău.[72]

12. Şi dzise Azail: „Ce-i că domnul mieu plînge?" Şi dzise: „Căci ştiu cîte vei face fiilor Israil rêle: tăriile lor le vei trimite cu foc şi pre aleşii lor cu sabie ii vei ucide şi pruncii lor ii vei zbate şi cêle ce au în pîntece ale lor le vei spinteca."

13. Şi dzise Azail: „Cine iaste robul tău, cîinele cel mort, încă să facă cuvîntul cel mare acesta? " Şi dzise Eliseé: „Arătatu-mi-au Domnul pre tine împărăţînd pre Siría."

14. Şi să duse de la Eliseé şi întră cătră domnul lui. Şi-i dzise lui: „Ce au dzis ţie Eliseé?" Şi dzise: „Dzisu-mi-au Eliseé: «Cu viaţă vei trăi.»"

15. Şi fu a doao dzi, şi luă mahivar şi-l muia întru apă şi-l învăli preste faţa lui *[319/2]* şi muri. Şi împărăţi Azail pentru însul.

16. [73]Întru anul al cincilea lui Ierovoam, ficiorul lui Ahaav, împăratului Israil, au împărăţit Ioram, ficiorul lui Iosafat, împăratul Iúda.

17. Fiiu de 32 ani era cînd împărăţiia el şi 8 ani au împărăţit în Ierusalim.

18. Şi mêrse întru calea împăraţilor Israil, în ce chip au făcut casa Ahav, căci fata lui Ahaav era lui întru fămêie; şi făcu răul înaintea Domnului.

19. Şi nu vru Domnul să strice pre Iúda, pentru David, robul lui, [74]în ce chip au dzis ca să-i dea lui luminător şi fiilor lui, toate dzilele.

20. Întru dzilele lui au viclenit Edom dedesuptul mînii Iúdei şi împărăţi preste el împărat.

21. Şi să sui Ioram[75] la Sior şi toate carăle ⌊cêle cu⌋ el; şi să făcu el sculîndu-să şi lovi Edom, pre cel ce l-au încungiurat pre el, şi pre boiêrii carălor, şi fugi nărodul la lăcaşurile lor.

22. Şi vicleni Edom dedesuptul mîinii Iúdei pînă în dzua aceasta. Atuncea au viclenit Nazvaná[76], întru vrêmea acêea.

23. Şi rămăşiţele cuvintelor Ioram şi toate cîte au făcut, nu, iată, s-au scris pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

24. [77]Şi adormi Ioram cu părinţii lui şi să îngropă cu părinţii lui în cetatea David, ⌊a tătîne-său⌋. Şi împărăţi Ohozía, fiiul lui, pentru însul.

25. Întru anul al 12 lui Ioram, fiiul lui Ahaav, împăratul lui Israil, împărăţi Ohozía, fiiul lui Ioram, împăratului Iúdei.

26. Fiiu de 22 de ani — Ohozía cînd împărăţi el şi un an împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Gotholía, fata lui Amvrí, împăratul Israil.

27. Şi mêrse întru calea casei lui Ahaav şi făcu răul înaintea Domnului, în ce chip casa lui Ahaav, pentru că ginere casei lui Ahaav iaste.

28. Şi mêrse cu Ioram, ficiorul lui Ahaav, la războiu cu Azail, împăratul celor striini de fêl, în Ramaa i Gala-

Ms. 4389, p. 352-353

împăratului Siriei, *[353/1]* m-au trimis la tine, zicînd: «Mai scula-mă-voiu dentr-această boală şi să fiu viu?»"

10. Iar Elisei răspunse aşa: „Pasă şi-i zi: «Sănătoşi-te-vei!», iar mi-au[91] arătat Domnul că va să moară."

11. De-acii stătu înaintea fêţei lui şi-şi puse mîna la obraz de se acoperiia şi plîngea omul lui Dumnezeu.

12. Iar Azail zise: „Pentru ce plînge stăpînul mieu?" Iar el zise: „Pentru căci ştiu că vei să faci rău feciorilor lui Israil: cetăţile lor le vei arde cu foc, pre cei aleşi ai lor îi vei tăia cu sabiia, copiii lor cei mititei îi vei ucide şi pre muierile cêle grêle le vei spinteca."[92]

13. Azail zise: „Cum să fie aşa? Dară eu, robul tău, au doară sînt cîine să fac cuvîntul acesta?" Iar Elisei răspunse: „Arătatu-te-au mie Domnul că vei să fii împărat Síriei."

14. De-acii el se întoarse de la Elisei şi mêrse la stăpînu-său. Iar împăratul îi zise: „Ce ţi-au zis Elisei?" El răspunse: „Zisu-mi-au[93] că te vei sănătoşi şi vei fi viu."

15. Iar cînd fu a doaoa zi, luoă un peşchir şi-l udă în apă şi puse pre faţa lui şi muri. Şi stătu împărat, în locul lui, Azail.

16. În anul al cincilea a lui Ioram, feciorul lui Ahav, împăratul lui Israil, şi a lui Iosafat, împăratul Iúdei, împărăţi Ioram, feciorul lui Iosafat, împăratul Iúdei.

17. [94]Şi era de 32 de ani cînd începu a împărăţi şi împărăţi în Ierusalim 8 ani.

18. Şi umblă pre căile împăraţilor lui Israil, cum umblase casa lui Ahav, că muiêrea lui era fată lui Ahav; şi făcu ce iaste rău înaintea Domnului.[95]

19. [96]Şi nu vrea Domnul să piiarză pre Iúda, pentru David, robul său, cumu-i făgăduise că-i va da sfêştnic, şi feciorilor lui, în toate zilele.

20. [97]În zilele lui se lepădă Edómul de-a mai fi supt mîna Iúdei şi-şi puse împărat deosébi adîns eişi.

21. Şi mêrse Ioram în Sirom şi toate carăle cu dînsul; şi se sculă noaptea şi lovi Edomul cu carăle sale şi cu ispravnicii carălor lui iar oştile se întoarseră pren corturile sale.[98]

22. Şi aşa fură edomênii dăzlupiţi de Iúda pînă astăzi. Atunci, într-acea vrême, se dăzlupi şi se lăsă de Iuda şi Lóvna.

23. Iar alalte cuvinte ale lui Ioram şi tot ce au făcut, au nu sînt scrise în cărţile cuvintelor vieţii *[353/2]* împăraţilor Iúdei?

24. Şi muri Ioram şi fu îngropat cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi stătu împărat, în locul lui, fiiu-său, Ohóziia.

25. [99]Şi începu Ohóziia, feciorul lui Ioram[100], a împărăţi în anul al 12 de împărăţiia lui Ioram, feciorul lui Ahav, împăratul lui Israil.

26. Şi era Ohóziia de 22 de ani cînd începu să împărăţească şi împărăţi în Ierusalim un an. Şi pre mumă-sa o chiema Gothóliia, fată lui Zamvrii, împăratul lui Israil.[101]

27. Şi umbla pre căile casei lui Ahav şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului, ca şi casa lui Ahav, că era ginere casei lui Ahav.

28. Şi mêrse Ioram, feciorul lui Ahav, la războiu asupra lui Azail, împăratul Síriei, în Remóthul Gala-

Versiunea modernă

împăratul Siriei, fiul lui Ader, m-a trimis către tine, zicînd: «Oare mă voi însănătoşi din această boală a mea?»"

10. Şi zise Elisei: „Du-te şi spune-i: «Cu viaţă vei trăi!», deşi Domnul mi-a arătat mie că va muri."

11. Şi stătu [neclintit] în faţa lui şi puseră daruri pînă la necuviinţă şi plînse omul lui Dumnezeu.

12. Şi zise Azael: „De ce plînge domnul meu?" Şi zise: „Pentru că văd cîte rele o să le faci fiilor lui Israel: cetăţile lor întărite le vei da focului şi pe cei aleşi ai lor îi vei ucide cu sabie şi pruncii lor îi vei strivi şi pe femeile care au prunci în pîntece le vei spinteca."

13. Şi zise Azael: „Ce este robul tău, cîine mort, ca să facă toate acestea?" Şi zise Elisei: „Mi te-a arătat Domnul pe tine împărăţind peste Siria."

14. Şi plecă de la Elisei şi se duse către domnul său şi îi zise acesta: „Ce ţi-a spus Elisei?" Şi-i zise: „Elisei mi-a spus: «Cu viaţă vei trăi.»"

15. Şi cînd fu a doua zi, luă o învelitoare şi o muie în apă şi o puse peste faţa lui şi muri. Şi împărăţi Azael după el.

16. În anul al cincilea al lui Ioram, fiul lui Achaab, împăratul lui Israel, împărăţi Ioram, fiul lui Iosaphat, împăratul Iudei.

17. De treizeci şi doi de ani era cînd a împărăţit şi opt ani a împărăţit în Ierusalim.

18. Şi merse pe calea împăraţilor lui Israel, precum făcuse casa lui Achaab, căci fata lui Achaab îi era soţie; şi făcu răul înaintea Domnului.

19. Şi nu vru Domnul să prăpădească Iuda, pentru [iubirea faţă de] David, robul său, căci îi zisese că-i va da luminător, lui şi fiilor săi, în toate zilele.

20. În zilele lui s-a răsculat Edomul de sub mîna Iudei şi şi-a pus împărat.

21. Şi se duse Ioram la Sior împreună cu toate carele lui; şi se făcu aşa că, la ducerea lui, lovi Edomul, pe cei care-l înconjuraseră şi pe căpeteniile carelor, şi fugi poporul la corturile sale.

22. Şi se răsculă Edomul de sub mîna Iudei pînă în zilele acestea. Şi atunci, în vremea aceea, s-a răsculat şi Lobena.

23. Şi celelalte cuvinte ale lui Ioram şi toate cîte a făcut, iată, oare nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

24. Şi adormi Ioram cu părinţii săi şi fu îngropat cu părinţii săi în cetatea tatălui său, David. Şi după el împărăţi Ochozias, fiul lui.

25. În anul al doisprezecelea al lui Ioram, fiul lui Achaab, împăratul lui Israel, împărăţi Ochozias, fiul lui Ioram, împăratul Iudei.

26. De douăzeci şi doi de ani era Ochozias cînd împărăţi, şi împărăţi un an în Ierusalim. Numele maicii sale era Gotholia, fata lui Ambri, împăratul lui Israel.

27. Şi merse pe calea casei lui Achaab şi făcu răul înaintea Domnului, ca şi casa lui Achaab, căci era ginere casei lui Achaab.

28. Şi merse cu Ioram, fiul lui Achaab, la război împotriva lui Azael, împăratul filistenilor, în Ramothul Gala-

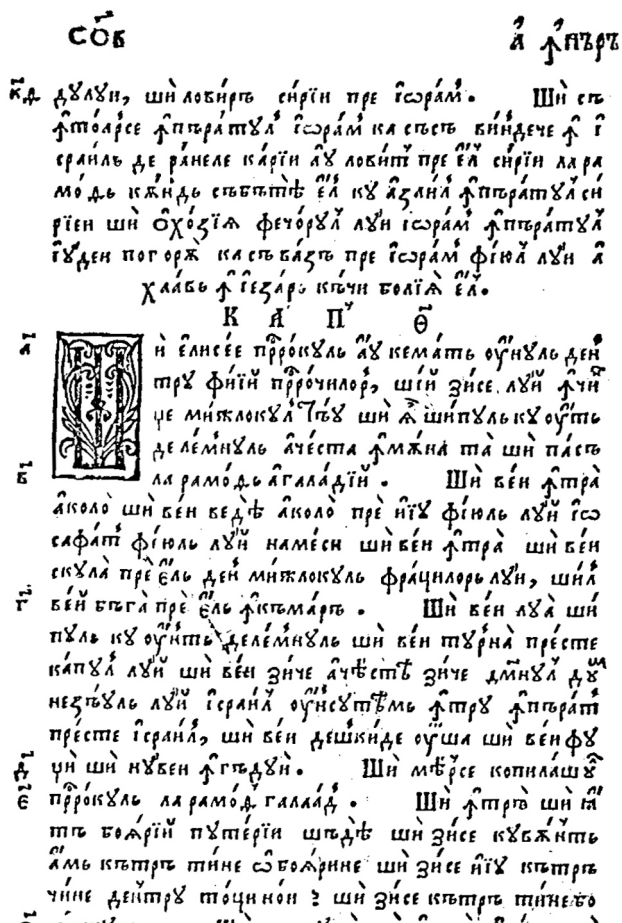

Biblia 1688, p. 272, col. 1

dului. Şi loviră sirii pre Iorám.

29. Şi să întoarse împăratul Iorám ca să să vindece în Israíl de ranele carii au lovit pre el sirii la Ramoth, cînd să bătea el cu Azaíl, împăratul Síriei. Şi Ohóziia, feciorul lui Iorám, împăratul Iúdei, pogorî ca să vază pre Iorám, fiiul lui Ahaáv, în Iezár, căci boliia el.

Cap 9

1. Şi Elisée prorocul au chemat unul dentru fiii prorocilor şi-i zise lui: „Încinge mijlocul tău şi ia şipul cu untdelemnul acesta în mîna ta şi pasă la Ramóth a Galádii!

2. Şi vei întra acoló şi vei vedea acoló pre Iiu, fiiul lui Iosafát, fiiul lui Namési, şi vei întra şi vei scula pre el den mijlocul fraţilor lui şi-l vei băga pre el în cămară.

3. Şi vei lua şipul cu untdelemnul şi vei turna preste capul lui şi vei zice: «Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: 'Unsu-te-am întru împărat preste Israíl!'» Şi vei deşchide uşa şi vei fugi şi nu vei îngădui."

4. Şi mêrse copilaşul prorocul la Ramóth Galaád.

5. Şi întră şi, iată, boiêrii puterii şădea; şi zise: „Cuvînt am cătră tine, o, boiêrine!" Şi zise Iiu: „Cătră cine dentru toţi noi?" Şi zise: „Cătră tine, boiêrenule."

6. Şi să sculă şi întră în casă şi turnă untdelemnul preste capul lui şi zise lui: „Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: «Unsu-te-am întru împărat preste norodul Domnului, preste Israíl.

7. Şi vei surpa casa lui Ahaáv, domnului tău, den naintea fêţii mêle, şi vei izbîndi sîngiurile robilor miei, prorocilor, şi sîngiurile tuturor robilor Domnului den mîna Iezavélii

8. Şi den mîna a toată casa lui Ahaáv; şi vei surpa casa lui Ahaáv, pre cel ce să pişe la părête, şi ţiindu-se şi părăsit întru Israíl.

9. Şi voiu da casa lui Ahaáv ca casa lui Ierovoám, fiiul lui Navát, şi ca casa lui Vaása, fiiul lui Ahía,

10. Şi pre Iezavél vor mînca-o de tot cîinii în partea Iezraélii şi nu iaste cine să o îngroape.»" Şi deşchise uşa şi fugi.

11. Şi Iiú ieşi cătră slugile stăpînului lui, şi zisără lui: „Pace? Ce căce au întrat acest fluturatec cătră tine?" Şi zise lor: „Voi ştiţi omul şi voroavele lui."

12. Şi ziseră: „Cu strîmbul e de nu ne vei spune, spune dară!" Şi zise Iiú cătră dînşii: „Aşa şi aşa au grăit cătră mine, zicînd: «Aceasta zice Domnul: 'Unsu-te-am întru împărat preste Israíl.'»"

13. Şi auzind, sîrguiră şi luo fieştecarele haina lui şi o puse dedesuptul lui, pentru că pre o stepenă[7] şădea, şi trîmbiţară cu buciunul şi ziseră: „Au împărăţit Iiú!"

14. Şi să sculă fiiul lui Iosafát, fiiul lui Namési, asupra lui Ioraám. Şi Iorám acesta păziia în Ramóth Galád, el şi tot Israílul, de cătră faţa lui Azaíl, împăratul Síriei.

15. Şi să întoarse Iorám împăra- /

Ms. 45, p. 319-320

ad. Şi loviră sirii pre Ioram.

29. Şi să întoarse împăratul Ioram ca să să vindece întru Iezráel de ranele carele l-au lovit pre el sirii la Rammoth, cînd să bătea el cu Azail, împăratul Siríei. Şi Ohozía, ficiorul lui Ioram, împăratul Iúdei, pogorî ca să vadză pre Ioram, fiiul lui Ahaav, în Iezar, căci boliia el.

Cap 9

1. Şi Eliseé prorocul au chemat unul dentru fiii prorocilor şi-i dzise lui: [78]„Încinge mijlocul tău şi ia şipul cu untdelemnul acesta întru mîna ta şi pasă la Ramóth Galaad!

2. Şi vei întra acoló şi vei *[320/1]* vedea acoló pre Iiú, fiiul Iosafat, fiiul Namesí, şi vei întra şi-l vei scula pre el den mijlocul fraţilor lui şi-l vei băga pre el în cămară ⌊la cămară⌋[79].

3. Şi vei turna preste capul lui şi vei lua şipul cu untdelemnul şi dzi[80]: «Acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzăul Israil⌋: 'Unsu-te-am întru împărat preste Israil!'» Şi vei dăşchide uşa şi vei fugi şi nu vei îngădui."

4. Şi mêrse copilaşul prorocul la Ramoth Galaad.

5. Şi întră şi, iată, boiêrii puterii şedea; şi dzise: „Cuvînt al mieu cătră tine, o, boiêrine!" Şi dzise Iiú: „Cătră cine dentru toţi noi?" Şi dzise: „Cătră tine, boiêrinule."

6. Şi să sculă şi întrá în casă şi turnă untdelemnul preste capul lui şi dzise lui: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Unsu-te-am întru împărat preste nărodul mieu, preste Israil.

7. Şi vei surpa casa lui Ahaav, domnului tău, denaintea fêţii mêle, şi vei izbîndi sîngiurile robilor miei, prorocilor, şi sîngiurile tuturor robilor Domnului den mîna i [81]Iezável

8. Şi den mîna a toată casa Ahaav; [82]şi vei surpa a casei lui Ahaav, pre cel ce să pişe la părête, şi ţiindu-să şi părăsit întru Israil.

9. [83]Şi voi da casa lui Ahaav ca casa lui Ierovoam, fiiul lui Navat, [84]şi ca casa lui Vaasá, fiiului Ahiá,

10. Şi pre Iezável vor mînca-o de tot cîinii întru partea Iezráel şi nu iaste cine să o îngroape.»" Şi deşchise uşa şi fugi.

11. Şi Iiú ieşi cătră slugile stăpînului lui, şi dziseră lui: „Pace? Ce căci au întrat acest fluturatec[85] cătră tine?" Şi dzise lor: „Voi ştiţi omul şi voroava lui."

12. Şi dziseră: „Strîmbu ⌊de nu vei spune⌋, spune dară noao!" Şi dzise ⌊Iiú cătră înşii⌋: „Aşa şi aşa au grăit cătră mine, dzicînd, ⌊şi dzise⌋[86]: «Acêstea dzice Domnul: 'Unsu-te-am întru împărat preste Israil.'»"

13. Şi audzind, sîrguiră şi luă careleşi haina[87] lui şi puse dedesuptul lui, pentru că pre una den stêpeni ⌊şedea⌋, şi trîmbiţară cu buciunul şi dziseră: „Au împărăţit Iiú!"

14. Şi să împotrivi Iiú, fiiul lui Iosafat, fiiul lui Namesí, cătră Ioram. Şi Ioram ⌊el⌋ păziia în Remoth Galaad, el şi tot Israil, de cătră faţa lui Azail, împăratul Siríei.

15. Şi să întoarse Ioram împăra-

Ms. 4389, p. 353-354

ádului. Şi siriênii răniră pre Ioram.

29. Şi se întoarse Ioram în Israil să se vindece de rana sa de carea-l răniră în Remoth, cînd dêde războiu cu Azail, împăratul Síriei. Şi pentr-acêea se pogorîse Ohóziia, feciorul lui Ioram, împăratul Iúdei, să vază pre Ioram, feciorul lui Ahav, în Israil, căci că era bolnav.

Cap 9

1. Iară Elisei prorocul chiemă pre unul den feciorii prorocilor şi-i zise: „Încinge-ţi mijlocul tău şi ia cornul tău cu undelemn în mînă şi te du în Ramóthul Galaádului![102]

2. [103]Şi deaca vei mêrge acoló, vei afla pre Iúe, feciorul lui Iosafat, nepotul lui Namesei, şi să întri la dînsul şi să-l scoţi dentre fraţii lui şi să-l bagi în cămara cea mai denlăuntru de culcare.

3. Şi să iêi cornul cu undelemnul să torni în capul lui şi să zici: «Aşa zice Domnul: 'Unsu-te-am pre împărăţie întru Israil!'» De-acii să dăşchizi uşa şi să fugi, să nu fii acoló."

4. Şi se duse copilul de proroc în Ramothul[104] Galaádului.

5. Şi întră acoló şi, iată, domnii celor mai putêrnici şădea; şi zise: „Am o vorbă cu tine, o, doamne!" Iar Iúe zise: „Cu care den noi den toţi?" Iar el răspunse: „Cătră tine, doamne."

6. [105]Şi sculîndu-se, întrá în casă cu dînsul şi turnă undelemn în capul lui şi-i zise: „Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israil: «Unsu-te-am pre împărăţiia[106] nărodului Domnului lui Israil.[107]

7. Şi să pierzi casa lui Ahav, stăpînului tău, denaintea fêţei mêle şi să răscumperi sîngele prorocilor, robilor miei, şi sîngele tuturor robilor Domnului den mîinile Iezavélii

8. *[354/1]* [7.] Şi den mîinile a toată casa lui Ahav; [8.] [108]şi voiu piêrde toată casa lui Ahav şi voiu potopi de-al lui Ahav ce píşă la părête, şi ce se ţine şi lăcuiêşte în Israil.

9. Şi voiu da casa lui Ahav [109]ca şi casa lui Ierovoam, feciorul lui Navat, şi ca casa [110]Vaassei, feciorul Ahiei,

10. Iar pre Iezavel o vor mînca cîinii în laturea lui Israil şi nu se va afla cine să o îngroape.»" De-acii dăşchise uşa şi fugi.

11. Iar Iúe ieşi la slugile stăpînu-său. Iale-i ziseră: „Pace?[111] Ce au venit urătoriul[112] acesta la tine?" El le zise: „Voi cunoaşteţi omul şi vorba lui ce au grăit."

12. Iar ei răspunseră: „Nu iaste cu direptul de nu ne vei spune, ce ne spune!" El grăi: „Aşa şi aşa au grăit cătră mine, zicînd: «Aşa grăiêşte Domnul: 'Unsu-te-am spre împărăţie întru Israil.'»"[113]

13. Iar ei, deaca auziră, alergară degrabă şi-şi luoă cineşi haina sa şi aşternură supt picioare lui, pentru că şădea pre un treapt; şi trîmbitară în bucin şi ziseră: „Iúe se aşăzâ împărat!"

14. Şi se întoarse Iúe, feciorul lui Iosafat, nepotul lui Amesai, la Ioram, [114]că Ioram păziia însuşi Remóthul Galaádului şi cu tot Israilul de Azail, împăratul Síriei.

15. Şi se întorsêse împăratul Ioram

Versiunea modernă

adului. Iar sirienii îl loviră pe Ioram.

29. Şi se întoarse împăratul Ioram ca să se vindece în Iezrael de rănile ce i le făcuseră sirienii în Ramoth, în războiul cu Azael, împăratul Siriei. Şi Ochozias, fiul lui Ioram, împăratul Iudei, veni să-l vadă pe Ioram, fiul lui Achaab, în Iezar, pentru că bolea.

Capitolul al 9-lea

1. Şi Elisei prorocul îl chemă pe unul dintre fiii prorocilor şi-i zise: „Încinge-ţi mijlocul şi ia şipul cu untdelemnul acesta în mîna ta şi du-te la Ramothul Galaadului!

2. Şi să intri acolo şi o să-l vezi acolo pe Ieu, fiul lui Iosaphat, fiul lui Namessi, şi să intri şi să-l ridici pe el din mijlocul fraţilor lui şi să-l duci la cămară de taină.

3. Şi să iei şipul cu untdelemn şi să torni peste capul lui şi să spui: «Acestea zice Domnul Dumnezeul lui Israel: 'Unsu-te-am împărat peste Israel!'» Şi să deschizi uşa şi să fugi şi să nu zăboveşti."

4. Şi se duse prorocul cel tînăr la Ramothul Galaadului

5. Şi intrá şi, iată, căpeteniile oştirii erau aşezate; şi zise: „Am de vorbit cu tine, boierule!" Şi zise Ieu: „Cu cine dintre noi toţi?" Şi zise: „Cu tine, boierule."

6. Şi se ridicá şi intrá în casă şi turnă untdelemnul peste capul lui şi-i spuse: „Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel: «Unsu-te-am împărat peste poporul Domnului, peste Israel.

7. Şi vei prăpădi casa lui Achaab, domnul tău, de dinaintea feţei mele şi vei răzbuna sîngele robilor mei, prorocii, şi sîngele tuturor robilor Domnului din mîna Iezabelei

8. Şi din mîna întregii case a lui Achaab; şi vei prăpădi casa lui Achaab, toată partea bărbătească, şi pe cel robit şi pe cel slobod în Israel.

9. Şi voi face casa lui Achaab precum casa lui Ieroboam, fiul lui Nabat, şi precum casa lui Baasa, fiul lui Achia,

10. Iar pe Iezabela o vor mînca cîinii în ogorul Iezraelului şi nu se va afla cine s-o îngroape.»" Şi deschise uşa şi fugi.

11. Şi Ieu ieşi spre slugile stăpînului său şi acestea îi ziseră: „E pace? De ce a intrat zănaticul acesta la tine?" Şi el le zise: „Îl ştiţi pe om, ca şi vorbele lui."

12. Iar ei spuseră: „Nu e drept de nu ne vei spune, spune-ne dară şi nouă!" Şi zise Ieu către ei: „Aşa şi aşa a grăit către mine, zicînd: «Aceasta zice Domnul: 'Unsu-te-am împărat peste Israel.'»"

13. Şi auzind, se grăbiră şi-şi luă fiecare haina sa şi o puseră dedesubtul lui, căci şedea pe o treaptă, şi trîmbiţară cu cornul şi ziseră: „Ieu este împărat!"

14. Şi se ridicá Ieu, fiul lui Iosaphat, fiul lui Namessi, asupra lui Ioram. Şi acest Ioram stătea de pază în Ramothul Galaadului, el şi întregul Israel, împotriva lui Azael, împăratul Siriei.

15. Şi se întorsese împăratul Ioram

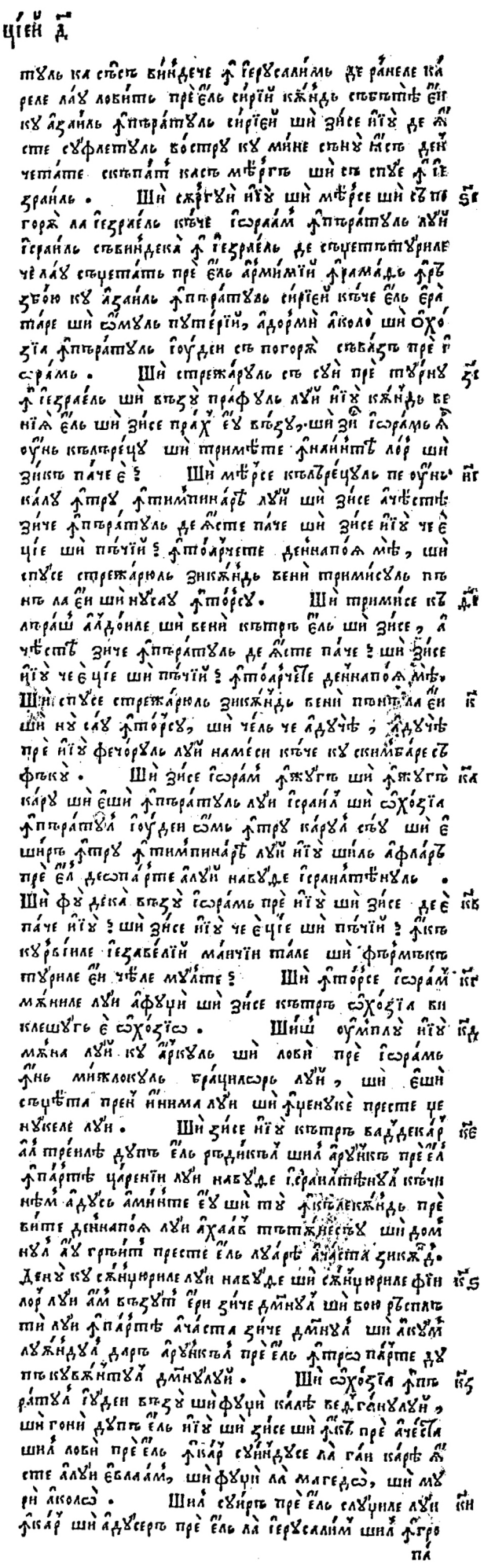

Biblia 1688, p. 272, col. 2

tul ca să să vindece în Ierusalím de ranele carele l-au lovit pre el sirii, cînd să bătea ei cu Azaíl, împăratul Síriei. Şi zise Iiú: „De iaste sufletul vostru cu mine, să nu iasă den cetate scăpat ca să meargă şi să spuie în Iezraíl!”

16. Şi sîrgui Iiú şi mêrse şi să pogorî la Iezraél, căce Ioraám, împăratul lui Israíl, să vindeca în Iezraél de săgetăturile ce l-au săgetat pre el armímii în Ramáth, în războiu cu Azaíl, împăratul Síriei, căce el era tare şi omul puterii; adormi acoló, şi Ohózia, împăratul Iúdei, să pogorî să vază pre Iorám.

17. Şi strejarul să sui pre turnu în Iezraél şi văzu praful lui Iiú cînd veniia el şi zise: „Prah eu văzu.” Şi zise Iorám: „Ia un călăreţu şi trimête înaintea lor şi zică: «Pace e?»”

18. Şi mêrse călăreţul pe un calu întru întîmpinarea lui şi zise: „Acêstea zice împăratul: «De iaste pace?»” Şi zise Iiú: „Ce e ţie şi păcii? Întoarce-te denapoia mea!” Şi spuse strejariul, zicînd: „Veni trimisul pînă la ei şi nu s-au întorsu.”

19. Şi trimise călăraş al doile şi veni cătră el şi zise: „Acêstea zice împăratul: «De iaste pace?»” Şi zise Iiú: „Ce e ţie şi păcii? Întoarce-te denapoia mea!”

20. Şi spuse strejariul, zicînd: „Veni pînă la ei şi nu s-au întorsu. Şi cel ce aducea aducea pre Iiú, feciorul lui Namési, căce cu schimbare să făcu.”

21. Şi zise Iorám: „Înjugă!” Şi înjugă caru. Şi ieşi împăratul lui Israíl şi Ohózia, împăratul Iúdei, om întru carul său, şi ieşiră întru întîmpinarea lui Iiú şi-l aflară pre el de o parte a lui Navúthe Israilteanul.

22. Şi fu deca văzu Iorám pre Iiú, şi zise: „De e pace, Iiú?” Şi zise Iiú: „Ce e ţie şi păcii? Încă curviile Iezavélii, maicii tale, şi fărmăcăturile ei cêle multe?”

23. Şi întoarse Iorám mînile lui a fugi şi zise cătră Ohózia: „Vicleşug e, Ohózio!”

24. Şi-şi umplu Iiú mîna lui cu arcul şi lovi pre Iorám în mijlocul braţilor lui şi ieşi săgeata pren inima lui; şi îngenuche preste genuchele lui.

25. Şi zise Iiú cătră Vaddecár, al treilea după el: „Rădică-l şi-l aruncă pre el în partea ţarenii lui Navúthe Israilteanul, căci, ne-am adus aminte, eu şi tu încălecînd pre vite denapoia lui Ahaáv, tătîne-său, şi Domnul au grăit preste el luarea aceasta, zicînd:

26. «De nu cu sîngiurile lui Navúthe şi sîngiurile fiilor lui am văzut ieri?», zice Domnul; «Şi voiu răsplăti lui în partea aceasta!», zice Domnul. Şi acum, luîndu-l dară, aruncă-l pre el într-o parte, după cuvîntul Domnului!”

27. Şi Ohózia, împăratul Iúdei, văzu şi fugi calea Vethgánului. Şi goni după el Iiú şi zise: „Şi încă pre acesta!” Şi-l lovi pre el în car, suindu-se la Gái, carea iaste a lui Evlaám; şi fugi la Maghedó şi muri acoló.

28. Şi-l suiră pre el slugile lui în car şi aduseră pre el la Ierusalím şi-l îngro- //

Ms. 45, p. 320

tul ca să să vindece în Ierusalim[88] de ranele carele l-au lovit pre el sirii, cînd da războiu ei cu Azail, împăratul Siríei. Şi dzise Iiú: „Dă iaste sufletul vostru cu mine, să nu iasă dentru cetate scăpat ca să margă şi să spuie în Iezráel!"

16. Şi sîrgui Iiú şi mêrse ⌊şi să pogorî⌋ la Iezráel, căci Ioraam, ⌊împăratul Israil⌋, să vindeca în Iezráel de săgetăturile *[320/2]* ce l-au săgetat pre el harmim în Rammath, în războiu cu Azail, împăratul Siríei, căci el — tare şi omul puterii⌊; adormi acoló, şi Ohozía, împăratul Iúda, să pogorî să vază pre Ioram.

17. Şi străjariul să sui pre turnu în Iezráel şi vădzu pravul Iiú cînd veniia el şi dzise: „Prah eu vădzu." Şi dzise Ioram: „Ia călăreţ şi trimite înaintea lor şi dzică: «Pace?»"

18. Şi mêrse călăreţul calului întru tîmpinarea lui şi dzise: „Acêstea dzice împăratul: «Dă iaste pace?»" Şi dzise Iiú: „Ce-i ţie şi păcii? Întoarce-te denapoia mea!" Şi spuse străjariul, dzicînd: „Veni trimisul pînă la ei şi nu să întoarse."

19. Şi trimise călăraş de cal al doilea şi veni către el şi dzise: „Acêstea dzice împăratul: «Dă iaste pace?»" Şi dzise Iiú: „Ce iaste ţie şi păcii? Întoarce-te denapoia mea!"

20. Şi spuse straja, dzicînd: „Veni pînă la ei şi nu s-au întorsu. Şi cel ce aducea aducea pre Iiú, ⌊fiiul Namesí⌋, căci cu primenire să făcu."

21. Şi dzise Ioram: „Înjúgă!" Şi înjugă carul. Şi ieşi ⌊Ioram⌋[89], împăratul Israil, şi Ohozía, împăratul Iúdei, om întru carul său, şi ieşiră întru tîmpinarea Iiú şi-l aflară pre el întru partea lui Navuthé Iezrailteanului.

22. Şi fu dacă vădzu Ioram pre Iiú şi dzise: „Dă-i pace, Iiú?" Şi dzise Iiú: „Ce-i ţie şi păcii? Încă curviile i Iezável, maicii tale, şi fărmăcăturile ei cêle multe?"

23. Şi întoarse Ioram mînile lui a fugi şi dzise către Ohozía: „Vicleşug, Ohozío!"

24. Şi-şi împlu Iiú mîna lui cu arcul şi lovi pre Ioram între mijlocul braţelor lui şi ieşi săgeata ⌊lui⌋[90] pren inima lui; şi îngenunché preste genunchele lui.

25. Şi dzise ⌊Iiú⌋ către Vaddecar, al treilea după el: „Rădică-l şi-l aruncă pre el în partea ţarenii lui Navuthé Israilteanului, căci, pomenescu, eu şi tu — călări pre vite denapoia lui Ahaav, tătîne-său, şi Domnul au grăit preste el cuvîntul acesta, dzicînd:

26. [91]«De nu cu sîngiurile lui Navuthé şi sîngiurile fiilor lui am vădzut ieri?», dzice Domnul; «Şi voi răsplăti lui întru partea aceasta!», dzice Domnul. Şi acum, aruncîndu-l dară, aruncă-l pre el întru parte, după cuvîntul Domnului!"

27. Şi Ohozía, împăratul Iúdei, vădzu şi fugi calea Vethgan. Şi goni după el Iiú şi dzise: „Şi-ncă pre acesta!" Şi-l lovi pre el în car, suindu-să la Gaí, carea iaste a lui Evlaam; şi fugi la Magheddó şi muri acoló.

28. Şi-l suiră pre el slugile lui ⌊în car şi-l aduseră pre el⌋ la Ierusalim şi-l îngro-

Ms. 4389, p. 354

în Israil să se vindece de rana carea-l răniră siriênii în războiu, cînd se bătu cu Azail, împăratul Síriei. Şi zise Iúe: „De sînt sufletele voastre cu mine, voi să nu ieşiţi den cetate să fugiţi, nici să vă duceţi să spuneţi lui Israil!"

16. Şi grăbi Iúe de se pogorî în Israil, că se vindeca Ioram, împăratul lui Israil, de săgetătura carea-l săgetase în Ramóthul Galaádului, cînd se bătu cu Azail, împăratul Síriei, că el era vîrtos şi omul tăriei; adormi acoló şi se pogorîse Ohóziia, împăratul Iúdei, să vază pre Ioram.

17. Şi se sui străjariul în turn, în Israil, şi văzu pulberea lui Iúe cînd mergea şi zise: „Eu văz pulbere." Iar Ioram zise: „Pune pre un călăreţ călare şi-l trimite să vază: «Iaste lucru de pace au ba?»"[115]

18. Şi se duse un călăreţ[116] călare întru întîmpinarea lui şi zise: „Aşa zice împăratul: «Sînt toate cêle de pace?»" Iar Iúe răspunse: „Ce eşti tu şi ce iaste pacea ta? Întoarce-te şi vino după mine!" Iar străjariul spuse, zicînd: „Mêrse trimesul acoló *[354/2]* şi nu se întoarse."

19. Şi trimise pre alt călăreţ[117] şi mêrse şi acela la dînsul, zicînd: „Aşa zice împăratul: «Iaste pace?»" Iar Iúe răspunse: „Ce iaste ţie şi păcii? Întoarce-te[118] şi vino după mine!"

20. Străjariul spuse: „Mêrse şi acesta pînă acoló şi nu se întoarse. Şi văz povaţa ca cum ară fi Iúe, feciorul lui Amesai, că era în schimbare."[119]

21. Iar Ioram zise: „Înhamaţi carăle!" Şi înhamară. Şi ieşi Ioram, împăratul lui Israil, şi Ohóziia, împăratul Iúdei, şi oamenii lor cu armele lor înaintea lui Iúe şi se întîlniră în holdele lui Navuthei Israilteaninul.

22. De-acii, deaca văzu Ioram pre Iúe, zise: „Pace iaste, Iúe?" Iar el răspunse: „Ce pace? Pînă cînd vor fi curviile mume-tei, Iezavélii, şi farmecele ei cêle multe?"

23. Şi Ioram se întoarse să fugă; şi zise către Ohóziia: „Hicleşug iaste, Ohózie!"

24. [120]Iară Iúe luoă arcul în mînă şi săgetă pre Ioram prentre spêate şi-i ieşi săgeata pren inimă; şi căzu în genuche şi muri.

25. Şi zise Iúe lui Vadecar, hatmanului său: „Ia-l şi-l aruncă în holdele lui Navuthei Israilteanul, că-mi aduş aminte cînd şădeam eu şi tu călări şi mergeam după tată-său, Ahav, iar Domnul, zicînd, strigă într-acest glas şi zise pentru dînsul:

26. [121]«Cu sîngele lui Navuthei şi cu sîngele feciorilor lui, care l-am văzut ieri», zice Domnul, «voiu plăti ţie într-această holdă!», grăiêşte Domnul. Deci acum ia-l de-l aruncă într-această holdă, după cuvîntul Domnului!"[122]

27. [123]Iar Ohóziia, împăratul Iúdei, deaca văzu aşa, fugi pre calea Vethiánului, iar Iúe îl goniia şi zicea întru sine: „Nu-l voiu lăsa!" Şi-l lovi cînd întra în Gaiia, care iaste şi Evlaámul, şi fugi pînă în Machedóniia şi muri acoló.

28. Şi-l puseră slugile lui în căruţă şi-l duseră în Ierusalim şi-l îngro-

Versiunea modernă

ca să se vindece în Iezrael de rănile pe care i le făcuseră sirienii în războiul lui cu Azael, împăratul Siriei. Şi zise Ieu: „Dacă sufletul vostru se află alături de mine, atunci să nu iasă din cetate nici un fugar ca să meargă şi să dea de veste în Iezrael!"

16. Şi se grăbi Ieu şi plecă şi coborî la Iezrael, căci Ioram, împăratul lui Israel, se vindeca în Iezrael de rănile săgeţilor cu care îl săgetaseră armimii în Rammath, în războiul cu Azael, împăratul Siriei, că acesta era puternic şi om de oaste; şi zăcea acolo, iar Ochozias, împăratul Iudei, venise să-l vadă pe Ioram.

17. Şi se sui străjerul pe turn în Iezrael şi văzu praful [stîrnit] de venirea lui Ieu şi zise: „Văd praf." Şi zise Ioram: „Ia un călăreţ şi trimite-l înaintea lor, şi să întrebe: «E pace?»"

18. Şi merse călăreţul pe calul său în întîmpinarea lui şi spuse: „Acestea zice împăratul: «E pace?»" Şi zise Ieu: „Ce ai tu cu pacea? Treci dinapoia mea!" Şi dădu străjerul de veste, zicînd: „Veni trimisul pînă la ei, dar nu se întoarseră."

19. Şi trimise al doilea călăreţ pe calul său şi veni la el şi spuse: „Acestea zice împăratul: «E pace?»" Şi zise Ieu: „Ce ai tu cu pacea? Treci dinapoia mea!"

20. Şi dădu străjerul de veste, zicînd: „Veni pînă la ei, dar nu se întoarseră. Şi cel ce mînă aducea cu Ieu, fiul lui Namessi, că mînă bezmetic."

21. Şi zise Ioram: „Înhamă!" Şi înhămară la car. Şi ieşiră Ioram, împăratul lui Israel, şi Ochozias, împăratul Iudei, fiecare în carul său, şi îi ieşiră în întîmpinare lui Ieu şi-l aflară în ţarina lui Nabuthe Iezraelitul.

22. Şi se făcu aşa că, de cum îl văzu Ioram pe Ieu, îi zise: „E pace, Ieu?" Şi zise Ieu: „Ce ai tu cu pacea? Cu toate curviile Iezabelei, mama ta, şi vrăjile ei cele multe?"

23. Şi, întorcîndu-se Ioram spre fugă, zise către Ochozias: „E vicleşug, Ochozias!"

24. Şi-şi întinse Ieu arcul în mînă şi îl lovi pe Ioram între braţe şi îi ieşi săgeata prin inimă, iar el căzu în genunchi.

25. Şi zise Ieu către Badecar, căpetenia lui de-a treia: „Ridică-l şi aruncă-l în partea ţarinii lui Nabuthe Iezraelitul, căci – să ne aducem aminte eu şi tu –, atunci cînd mergeam călare pe urma lui Achaab, tatăl său, a rostit Domnul asupra lui hotărîrea aceasta, zicînd:

26. «N-am văzut ieri sîngele lui Nabuthe şi sîngele fiilor săi?», spune Domnul; «Şi îl voi răzbuna în ţarina aceasta!», spune Domnul. Şi acum, ia-l dară şi aruncă-l în ţarină, după cuvîntul Domnului!"

27. Şi văzu Ochozias, împăratul Iudei, şi fugi pe calea Bethganului. Şi goni după el Ieu şi spuse: „Şi pe acesta!" Şi-l lovi pe el în car la urcuşul Gai, lîngă Eblaam, şi fugi la Magheddo şi muri acolo.

28. Şi-l suiră slugile sale pe car şi-l aduseră la Ierusalim şi-l îngro-

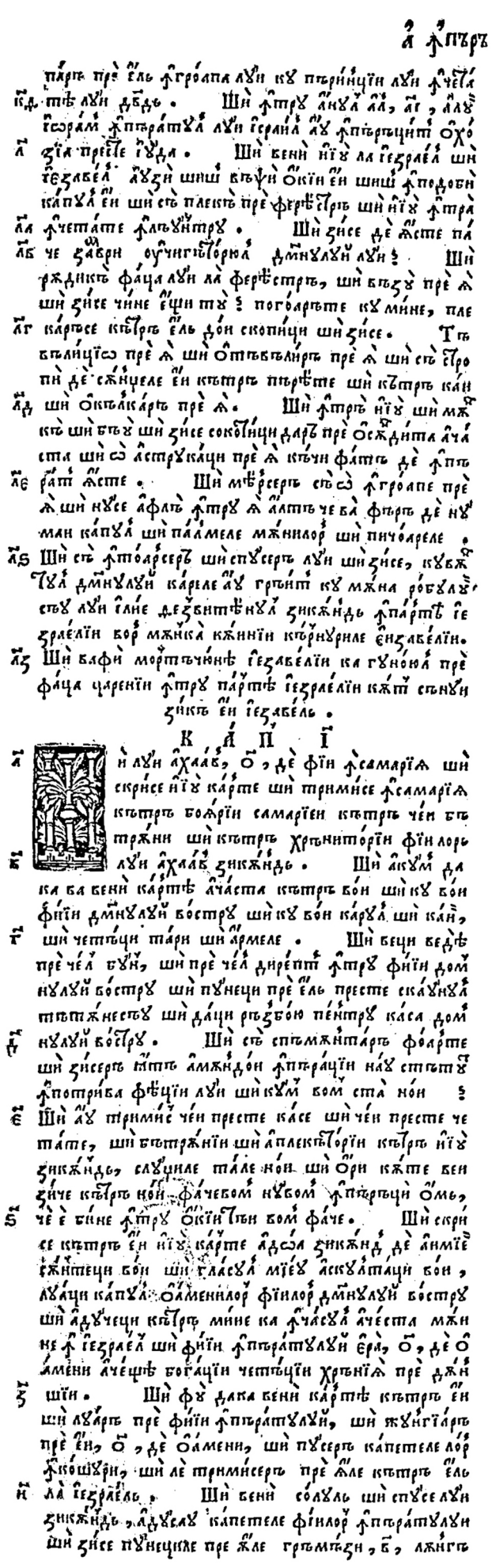

Biblia 1688, p. 273, col. 1

parã pre el în groapa lui, cu părinţii lui, în cetatea lui David.

29. Şi întru anul al 11 a lui Iorám, împăratul lui Israíl, au împărăţit Ohózia preste Iúda.

30. Şi veni Iiú la Iezraél. Şi Iezavél auzi şi-şi văpsi ochii ei şi-şi împodobi capul ei şi să plecă pre fereastră. Şi Iiú întra în cetate, înlăuntru.

31. Şi zise: „De iaste pace Zamvri, ucigătoriul domnului lui?”

32. Şi rîdică faţa lui la fereastră şi văzu pre ea şi zise: „Cine eşti tu? Pogoară-te cu mine!” Plecară-se cătră el doi scopiţi. Şi zise:

33. „Tăvăliţi-o pre ea!” Şi o tăvăliră pre ea, şi să stropi de sîngele ei cătră părête şi cătră cai, şi o călcară pre ea.

34. Şi întrã Iiú şi mîncă şi bău şi zise: „Socotiţi dară pre osîndita aceasta şi o astrucaţi pre ea, căci fată de împărat iaste!”

35. Şi mêrseră să o îngroape pre ea şi nu se aflã întru ea altăceva fără de numai capul şi palmele mînilor şi picioarele.

36. Şi să întoarseră şi spuseră lui. Şi zise: „Cuvîntul Domnului, carele au grăit cu mîna robului său, lui Ilíe Thezviteanul, zicînd: «În partea Iezraélii vor mînca cîinii cărnurile Iezavélii[8]!

37. Şi va fi mortăciunea Iezavélii ca gunoiul pre faţa ţarenii, întru partea Iezraélii, cît să nu-i zică ei: ‘Iezavél!’»”

Cap 10

1. Şi lui Ahaáv — 70 de fii în Samariia. Şi scrise Iiú carte şi trimise în Samariia cătră boiêrii Samariei, cătră cei bătrîni şi cătră hrănitorii fiilor lui Ahaáv, zicînd:

2. „Şi acum, daca va veni cartea aceasta cătră voi, şi cu voi — fiii domnului vostru, şi cu voi — carul şi caii şi cetăţi tari şi armele,

3. Şi veţi vedea pre cel bun şi pre cel dirept întru fiii domnului vostru şi puneţi pre el preste scaunul tătîne-său şi daţi războiu pentru casa domnului vostru!”

4. Şi să spămîntară foarte şi ziseră: „Iată, amîndoi împăraţii n-au stătut împotriva fêţii lui. Şi cum vom sta noi?”

5. Şi au trimis cei preste case şi cei preste cetate şi bătrînii şi aplecătorii cătră Iiú, zicînd: „Slugile tale — noi şi oricîte vei zice cătră noi, face-vom; nu vom împărăţi om, ce e bine întru ochii tăi vom face.”

6. Şi scrise cătră ei Iiú carte a doa, zicînd: „De ai miei sînteţi voi şi glasul mieu ascultaţi voi, luaţi capul oamenilor, fiilor domnului vostru, şi aduceţi cătră mine ca în ceasul acesta mîine, în Iezraél!” Şi fiii împăratului era 70 de oameni; aceştia bogaţii cetăţii hrăniia pre dînşii.

7. Şi fu daca veni cartea cătră ei, şi luară pre fiii împăratului şi junghiară pre ei, 70 de oameni, şi puseră capetele lor în coşuri şi le trimiseră pre iale cătră el, la Iezraél.

8. Şi veni solul şi spuse lui, zicînd: „Adus-au capetele fiilor împăratului.” Şi zise: „Puneţi-le pre iale grămăzi 2 lîngă /

Ms. 45, p. 320-321

pară pre el întru gropniţa lui, cu părinţii lui, în cetatea David.

29. Şi întru anul al 11 a lui Ioram, împăratul Israil, au împărăţit Ohozía preste Iúda.

30. Şi veni Iiú la Iezráel. *[321/1]* Şi Iezavel audzi şi-şi văpsi ochii ei şi-şi împodobi capul ei şi să plecă pre fereastră. [31.] Şi Iiú întra înlontru, în cetate.

31. Şi dzise: „Dă iaste pace [92]Zamvrí, ucigătoriul domnului lui?"

32. Şi rădicá faţa lui la fereastră şi vădzu pre ea şi dzise: „Cine eşti tu? Pogoară-te cu mine!" ⌊Şi⌋[93] să plecară cătră el doi scopiţi. [33.] [94]Şi dzise:

33. „Tăvăliţu-o pre ea!" Şi o tăvăliră pre ea. şi să stropi de sîngele ei cătră părête şi cătră cai, şi o călcară pre ea.

34. Şi întră Iiú şi mîncă şi bău şi dzise: „Socotiţi dară pre osîndita această şi o astrucaţi pre ea, căci fată a împărat iaste!"

35. Şi mêrseră să o îngroape pre ea şi nu să aflá întru ea altceva fără numai tigva capului şi palmele mîinilor şi picioarele.

36. Şi să întoarseră şi-i spuseră lui. Şi dzise: „Cuvîntul[95] Domnului carele au grăit cu mîna robului său, lui Ilíe Thesviteanul, dzicînd: [96]«Întru partea Iezráel vor mînca cîinii pieliţele i Iezávelʼ

37. Şi va fi mortăciunea i Iezávelʼ ca gunoiul preste faţa ţarinei întru partea Iezráel, cît să nu dzică ei: 'Iezável!'»"

Cap 10

1. [97]Şi lui Ahaav — 70 de fii în Samaría. Şi scrise Iiú carte şi trimise în Samaría cătră boiêrii Samaríei, ⌊cătră⌋ cei bătrîni şi cătră aplecătorii a fiilor Ahaav, dzicînd:

2. „Şi acum, daca va veni cartea aceasta cătră voi, şi cu voi — fiii domnului vostru, şi cu voi — carul şi caii şi cetăţi tari şi armele,

3. Şi veţi vedea pre cel bun şi pre cel dreptu întru fiii domnului vostru şi-l puneţi pre el preste scaunul tătîne-său şi daţi războiu pentru casa domnului vostru!"

4. Şi să spămîntară foarte şi dziseră: „Iată, amîndoi împăraţii n-au stătut împotriva fêţii lui. Şi cum vom sta noi?"

5. Şi au trimis cei preste casă şi cei preste cetate şi cei bătrîni şi aplecătorii cătră Iiú, dzicînd: „Slugile tale — noi şi oricîte vei dzice cătră noi, vom face; nu vom împărăţi om, ce-i bine întru ochii tăi vom face."

6. Şi scrise cătră ei Iiú carte a doao, dzicînd: „Dă ai miei — voi şi glasul mieu ascultaţi voi, luaţi capul a oamenilor, fiilor domnului vostru, şi aduceţi cătră mine ca-n ceasul acesta mîine, în Iezráel!" Şi fiii împăratului era 70 de oameni; aceştia gingaşii cetăţii hrăniia pre dînşii.

7. Şi fu dacă veni cartea cătră ei, luară *[321/2]* pre fiii împăratului şi-i junghiară pre ei, 70 de oameni, şi puseră capetile lor în coşciuge şi le trimiseră ⌊pre iale⌋ cătră el, la Iezráel.

8. Şi veni solul şi-i spuse lui, dzicînd: „Adus-au capetile fiilor împăratului." Şi dzise: „Puneţi-le pre iale grămăzi doao lîngă

Ms. 4389, p. 354-355

pară în mormîntul lui, în cetatea lui David.

29. Şi stătuse împărat Ohóziia preste Iúda în anul 11 de împărăţiia lui Ioram, împăratul lui Israil.

30. Şi mêrse Iúe în cetatea Ezrélului. Iar Iezavel, deaca auzi, se sulimăni şi-şi răstici ochii şi-şi împodobi capul şi se plecă de priviia pre o fereastră. [31.] Iar Iúe întrînd în cetate.

31. Zise: [124]„De va fi cu pace Zamvrii, ucigaşul[125] *[355/1]* stăpînu-său?"

32. Şi întorcîndu-şi faţa spre fereastră, o văzu şi-i zise: „Dară tu cine eşti? Pogoară încoace!" Şi se apropiiară de dînsul 2 hadîmi.[126] [33.] [127]Şi le zise Iúe:

33. „Junghiaţi-o!" Şi o junghiară, şi se stropiră păreţii de sîngele ei, şi o călcară cu caii.

34. Iar deaca întrá Iúe şi mîncá şi bău, zise: „Păsaţi şi vedeţi pre cea procletă şi o îngropaţi, că iaste fată de împărat!"

35. Şi mêrseră să o îngroape şi alt nu aflară dentr-însa nimic fără numai ţestul capului gol şi tălpile picioarelor şi palmele mîinilor.

36. Şi se întoarseră de spuseră lui Iúe aşa, iar el zise: „Acesta iaste cuvîntul Domnului, care l-au grăit cu mîna robului său, Ilie Thezviteanul, zicînd: [128]«În holdele Iezrélului vor mînca cîinii carnea Iezavélii!

37. Şi vor fi mortăcinile Iezavélii ca nişte gunoi pre faţa pămîntului, în laturile Ezreílului, ca să nu mai zică cei ce vor trêce pre acolea: 'Aceasta iaste cêea Iezavel!'»"

Cap 10

1. Şi avea Ahav în Samáriia 70 de feciori, iar Iúe scrise carte şi trimise în Samáriia la mai marii cetăţii şi la bătrîni şi la toţi ceia ce creştea feciorii lui Ahav, zicînd:[129]

2. „Acum, deaca va sosi această carte la voi, ceia ce ţineţi feciorii stăpînu-vostru la voi, şi carăle lui şi caii lui şi cetăţile cêle tari şi armele,

3. Alêgeţi pre care va fi mai bun şi pre care vă va plăcea den feciorii stăpînu-vostru şi-l puneţi în scaunul tătîne-său şi vă bateţi pentru casa stăpînu-vostru!"

4. Iar ei se foarte înfricoşară şi ziseră: „Iată că 2 împăraţi n-au putut să stea înaintea lui, dară noi cum vom sta?"

5. Şi trimiseră ceia ce era mai mari preste case şi preste cetate, şi bătrînii, şi ceia ce hrăniia pre feciorii lui Ahav, zicînd cătră împăratul Iúe aşa: „Noi robii tăi sîntem şi orice ne vei zice vom face; iar noi nu ne vom rădica împărat, ce ce-ţi va fi ţie voia, noi acêea vom face."

6. De-acii împăratul Iúe scrise altă carte, al doilea rînd, zicînd: „Deaca sînteţi ai miei şi ascultaţi de mine, voi să tăiaţi capetele feciorilor *[355/2]* stăpînu-vostru şi să le aduceţi la mine mîine într-această vrême, la Ezreil!" Şi era feciori ai împăratului 70, de-i creştea cei mari ai cetăţii.[130]

7. [131]Iar deaca mêrse cartea la dînşii, apucară pre feciorii împăratului, pre cîte 70, şi-i junghiară pre toţi şi le puseră capetele într-un car şi le trimêseră la dînsul, în Ezreil.

8. Şi veni solul şi-i spuse, zicînd: „Adus-au capetele feciorilor împăratului." Iar el zise: „Puneţi-le 2 grămăzi înaintea

Versiunea modernă

pară în mormîntul lui, cu părinţii săi, în cetatea lui David.

29. Şi în anul al unsprezecelea al lui Ioram, împăratul lui Israel, a împărăţit Ochozias peste Iuda.

30. Şi veni Ieu la Iezrael. Şi Iezabela auzi şi-şi sulemeni ochii şi-şi împodobi capul şi se aplecă de la fereastră. Şi Ieu intra în cetate.

31. Şi ea zise: „Pace este lui Zambri, ucigaşul domnului său?"

32. Şi el îşi ridică ochii către fereastră şi o văzu pe Iezabela şi zise: „Tu cine eşti? Coboară la mine!" Şi se uitau în jos spre el doi fameni. Şi el zise:

33. „Azvîrliţi-o!" Şi o azvîrliră, cît se stropiră cu sîngele ei zidul şi caii care o călcară în picioare.

34. Şi intră Ieu şi mîncă şi bău şi zise: „Vedeţi dară de osîndita aceasta şi îngropaţi-o, că e fată de împărat!"

35. Şi se duseră ei să o îngroape şi nu găsiră din ea altceva decît ţeasta şi palmele mîinilor şi picioarele.

36. Şi se întoarseră şi-i dădură de veste, iar el zise: „Cuvîntul Domnului, pe care l-a grăit prin mîna robului său, Ilie Thesbiteanul, zicînd: «În ţarina lui Iezrael vor mînca cîinii trupul Iezabelei!

37. Şi va fi hoitul Iezabelei ca gunoiul pe faţa ogorului, în ţarina lui Iezrael, cît să nu-i mai zică ei: '[Aceasta e] Iezabela!'»"

Capitolul al 10-lea

1. Şi avea Achaab şaptezeci de fii în Samaria. Şi-i scrise Ieu scrisoare şi trimise în Samaria la căpeteniile Samariei şi la cei bătrîni şi la cei ce îi creşteau pe fiii lui Achaab, zicînd:

2. „Iar acum, dacă va ajunge scrisoarea aceasta la voi, şi vor fi cu voi fiii domnului vostru şi carul şi caii şi cetăţile întărite şi armele,

3. Vedeţi care este mai bun şi mai drept între fiii domnului vostru şi puneţi-l pe tronul tatălui său şi luptaţi-vă pentru casa domnului vostru!"

4. Şi se înfricoşară tare şi ziseră: „Iată, doi împăraţi nu i-au putut sta înainte. Şi cum îi vom sta noi?"

5. Şi trimiseră mai-marii peste case şi cei peste cetate şi bătrînii şi cei ce îi creşteau pe fiii lui Achaab către Ieu zicînd: „Noi sîntem slugile tale şi orice ne-ai spune vom face; nu vom ridica noi împărat pe cineva, ci ceea ce socoteşti tu că e bine vom face."

6. Şi scrise către ei a doua scrisoare, zicînd: „Dacă sînteţi ai mei şi ascultaţi de glasul meu, luaţi capul oamenilor, al fiilor domnului vostru, şi aduceţi-mi-le mie, mîine pe vremea aceasta, în Iezrael!" Şi fiii împăratului erau şaptezeci de oameni; pe aceştia îi hrăneau mai-marii cetăţii.

7. Şi se făcu aşa că, atunci cînd sosi scrisoarea către ei, îi luară pe fiii împăratului şi îi înjunghiară pe ei, şaptezeci de oameni, şi puseră capetele lor în coşuri şi le trimiseră la el în Iezrael.

8. Şi sosi trimisul şi îi dădu de veste, zicînd: „Adus-au capetele fiilor împăratului." Şi-i spuse: „Puneţi-le în două grămezi lîngă

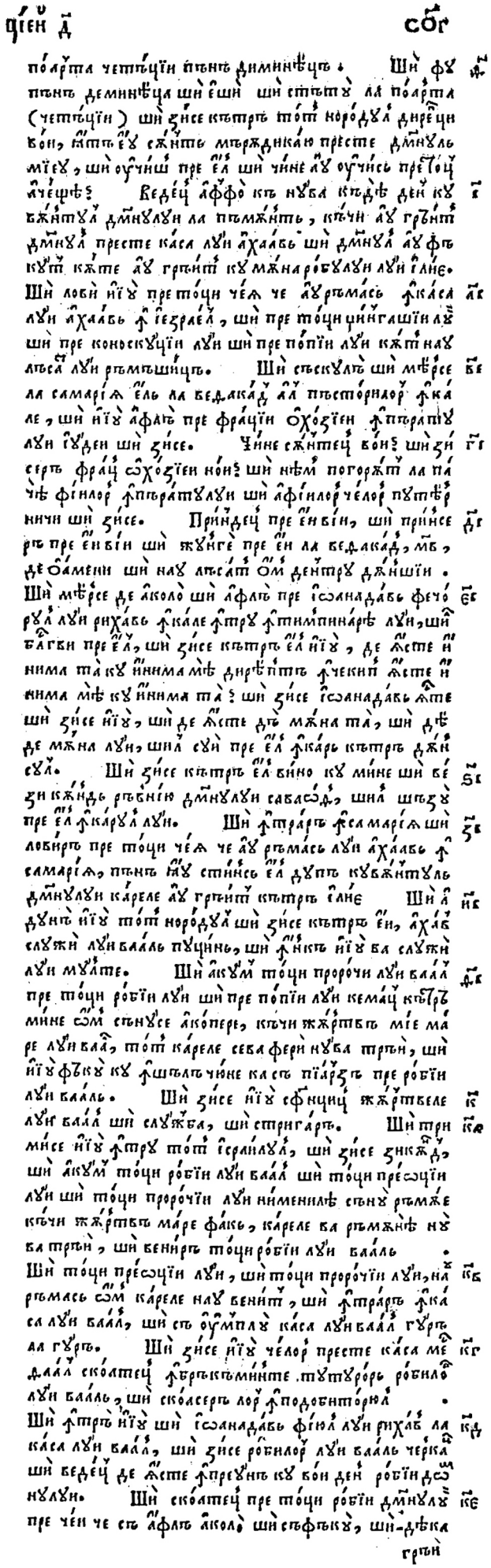

Biblia 1688, p. 273, col. 2

poarta cetăţii pînă dimineaţă.”

9. Şi fu pînă demineaţa şi ieşi şi stătu la poarta (cetăţii) şi zise către tot norodul: „Direpţi — voi. Iată, eu sînt mă rîdicaiu preste domnul mieu şi uciş pre el. Şi cine au ucis pre toţi aceştia?

10. Vedeţi affó că nu va cădea den cuvîntul Domnului la pămînt, căci au grăit Domnul preste casa lui Ahaáv. Şi Domnul au făcut cîte au grăit cu mîna robului lui, Ilíe.”

11. Şi lovi Iiú pre toţi ceia ce au rămas în casa lui Ahaáv, în Iezraél, şi pre toţi gingaşii lui şi pre conoscuţii lui şi pre popii lui, cît n-au lăsat lui rămăşiţă.

12. Şi să sculă şi mêrse la Samaríia; el — la Vethacád al păstorilor, în cale, şi Iiú află pre fraţii Ohóziei, împăratului Iúdei, şi zise:

13. „Cine sînteţi voi?” Şi ziseră: „Fraţi Ohóziei — noi şi ne-am pogorît la pacea fiilor împăratului şi a fiilor celor putêrnici.” Şi zise:

14. „Prindeţi pre ei vii!” Şi prinseră pre ei vii şi junghé pre ei la Vethacád, 42 de oameni; şi n-au lăsat om dentru dînşii.

15. Şi mêrse de acoló şi află pre Ioanadáv, feciorul lui Riháv, în cale, întru întimpinarea lui şi-l blagoslovi pre el; şi zise către el Iiú: „De iaste inima ta cu inima mea direaptă în ce chip iaste inima mea cu inima ta?” Şi zise Ioanadáv: „Iaste.” Şi zise Iiú: „Şi de iaste, dă mîna ta!” Şi dêde mîna lui şi-l sui pre el în car către dînsul

16. Şi zise către el: „Vino cu mine şi vezi cînd rîvniiu Domnului Savaoth!” Şi-l şăzu pre el în carul lui.

17. Şi întrară în Samaríia şi loviră pre toţi ceia ce au rămas lui Aháav în Samaríia pînă i-au stins el, după cuvîntul Domnului carele au grăit către Ilíe.

18. Şi adună Iiú tot norodul şi zise către ei: „Aháv sluji lui Vaál puţin şi încă Iiú va sluji lui multe.

19. Şi acum, toţi prorocii lui Vaál, pre toţi robii lui şi pre popii lui chemaţi către mine! Om să nu se acopere, căci jîrtvă mie mare lui Vaál; tot carele se va feri nu va trăi.” Şi Iiú făcu cu înşălăciune, ca să piarză pre robii lui Vaál.

20. Şi zise Iiú: „Sfinţiţi jîrtvele lui Vaál şi slujba!” Şi strigară.

21. Şi trimise Iiú întru tot Israílul şi zise zicînd: „Şi acum, toţi robii lui Vaál şi toţi preoţii lui şi toţi prorocii lui! Nimenilea să nu rămîie, căci jîrtvă mare fac; carele va rămînea, nu va trăi.” Şi veniră toţi robii lui Vaál

22. Şi toţi preoţii lui şi toţi prorocii lui, n-au rămas om carele n-au venit; şi întrară în casa lui Vaál şi să umplu casa lui Vaál gură la gură.

23. Şi zise Iiú celor preste casa mesthaál: „Scoateţi îmbrăcăminte tuturor robilor lui Vaál!” Şi scoaseră lor împodobitoriul.

24. Şi întră Iiú şi Ioanadáv, fiiul lui Riháv, la casa lui Vaál şi zise robilor lui Vaál: „Cercaţi şi vedeţi de iaste împreună cu voi den robii Domnului

25. Şi scoateţi pre toţi robii Domnului, pre cei ce să află acoló!” Şi să făcu. Şi, deaca //

Ms. 45, p. 321-322

poarta cetăţii pînă dimineaţă.”

9. Şi să făcu întru dimineaţă şi ieşi şi stătu ⌊la poarta cetăţii⌋ şi dzise cătră tot nărodul: „Drepţi — voi. Iată, eu sînt mă rocoşiiu preste domnul mieu şi-l uciş pre el. Şi cine au ucis pre toţi aceştia?

10. Vedeţi affó că nu va cădea dentru cuvîntul Domnului pre pămînt, căci au grăit Domnul preste casa Ahaav. Şi Domnul au făcut cîte au grăit cu mîna robului lui, lui Iliú.”

11. Şi lovi Iiú pre toţi ceia ce au rămas în casa lui Ahaav, în Iezráel, şi pre toţi gingaşii lui şi pre cunoscuţii lui şi pre popii lui, cît n-au lăsat lui rămăşiţă.

12. Şi să sculă şi mêrse la Samaría; el — la Vethacad al păstorilor, în cale, [13.] şi Iiú află pre fraţii Ohoziei, împăratul Iúdei, şi dzise:

13. „Cine sînteţi voi?” Şi dziseră: „Fraţi Ohozíei — noi şi ne-am pogorît la pacea fiilor împăratului şi fiilor cei putêrnici.” [14.] Şi dzise:

14. „Prindeţi pre ei vii!” Şi-i prinsără pre ei vii şi-i junghé pre ei la Vethacá, 42 de oameni; şi n-au lăsat om dentru înşii.

15. Şi mêrse de acoló şi află pre Ionadav, ficiorul lui Rihav, ⌊în cale,⌋ întru tîmpinarea lui, şi-l blagoslovi pre el. Şi dzise cătră el Iiú: „Dă iaste inima ta cu inima mea dreaptă în ce chip iaste inima mea cu inima ta?” Şi dzise Ionadav: „Iaste.” Şi dzise Iiú: „Şi dă iaste, dă mîna ta!” Şi dêde mîna lui şi-l sui pre el în car cătră îns

16. Şi dzise cătră el: „Ia vino cu mine şi vezi cînd rîvniiu Domnului Savvaoth!” Şi-l şedzu pre el întru carul lui.

17. Şi întrară în Samáriia şi loviră pre toţi ceia ce au rămas a lui Ahaav în Samaría pînă i-au stinsu el, după cuvîntul Domnului carele au grăit cătră Iliú.

18. Şi adună Iiú tot nărodul şi dzise cătră ei: [98]„Ahaav sluji lui Vaal puţîn ⌊şi-ncă⌋ Iiú va sluji lui multe.

19. Şi acum, toţi prorocii lui Vaal, pre toţi robii lui şi pre popii lui chemaţi cătră mine! Om să nu să acopere, căci jirtvă mie mare lui Vaal; tot carele să va feri nu va trăi.” Şi Iiú făcu cu înşelăciune, pentru ca să piardză pre robii lui Vaal.

20. Şi dzise Iiú: „Sfinţiţi jirtvele lui Vaal şi slujbă!” Şi strigară.

21. Şi trimise Iiú întru tot Israil *[322/1]* ⌊şi dzise⌋ dzicînd: „Şi acum, toţi robii lui Vaal şi toţi preoţii lui şi toţi prorocii lui! Nimirile să nu rămîie, căci jirtvă mare fac; carele va rămînea, nu va trăi.⌋” Şi veniră toţi robii lui Vaal

22. [21.] ⌊Şi toţi preoţii şi toţi prorocii lui⌋, n-au rămas om carele n-au venit; şi întrară în casa lui Vaal şi să împlu casa lui Vaal gură la gură.

23. [22.] Şi dzise Iiú celor preste casa mesthaal: „Scoateţi îmbrăcăminte tuturor robilor lui Vaal!” Şi scoase lor podobitoriul.

24. [23.] Şi întră Iiú şi Ionadav, fiiul lui Rihav, la casa lui[99] Vaal şi dzise robilor lui Vaal: „Cercaţi şi vedeţi dă iaste împreună cu voi den robii Domnului

25. [23.] ⌊Şi scoateţi pre toţi robii Domnului, pre cei ci să află acoló!” Şi să făcu, dacă

Ms. 4389, p. 355-356

porţii cetăţii pînă dimineaţă.”

9. De-acii dimineaţa ieşi Iúe şi stătu la poarta cetăţii şi grăi cătră tot nărodul, zicînd: „Direpţi sînteţi. Că, de vrême ce m-am rădicat eu asupra stăpînu-mieu şi l-am omorît, dară pre aceştia pre toţi cine i-au omorît?

10. [132]Deci să vedeţi de acum că nu va cădea den cuvîntul Domnului pre pămînt, den cîte au grăit Domnul spre casa lui Ahav, ce va face Domnul cîte au grăit prespre mîna robului său, lui Ilie.”[133]

11. Şi pierdu Iúe toată rămăşiţa casii lui Ahav, cîtă era în Ezreil, şi pre toţi boiêrii lui şi priêtenii şi pre popii lui, pînă nu rămase rămăşiţă.

12. Şi se sculă şi mêrse în Samáriia; şi deaca sosi la stîna unor păstori, în drum, [13.] află acoló pre fraţii Ohóziei, împăratul Iúdei, şi le zise:

13. „Voi ce oameni sînteţi?” Iar ei răspunseră: „Sîntem fraţi Ohóziei şi ne-am pogorît să dăm bună-zioa feciorilor împăratului şi feciorilor putêrnicilor.” [14.] [134]De-acii el zise:

14. „Apucaţi-i vii şi-i tăiaţi în stînă!” Şi-i apucară vii şi-i junghiară la stînă; şi era 42 de oameni şi nu rămase nici unul dentr-înşii.

15. Şi deaca purcêse de acolea, află pre Ioanadav, feciorul lui Rihav, ieşit întru întîmpinarea lui şi-l cuvîntă de bine şi-i zise: „Dară acum iaste inima ta direaptă cu mine cum iaste inima mea cu tine?” Iar Ioanadav zise: „Iaste”. Iúe zise: „Deaca iaste aşa, ado mîna!” El îi dêde mîna; de-acii el îl sui în căruţa sa la sine

16. Şi zise cătră dînsul: „Pasă cu mine şi să vezi rîvna mea cătră Dumnezeu Savaoth!” Şi-l puse în căruţa sa.[135]

17. Şi întră în Samariia şi pierdu toată rămăşiţa lui Ahav den Samáriia, de nu rămase nimini, după cuvîntul *[356/1]* Domnului care au grăit prespre Ilie.

18. Şi adună Iúe tot nărodul şi zise cătră dînsul: [136]„Ahav au slujit lui Vaal puţin, iar Iúe va să-i slujască mai mult.

19. Deci acum chiemaţi pre toţi popii lui Vaal şi pre toate slugile lui şi pre toţi prorocii lui la mine! Şi să nu se ascunză nici unul nicăiri, că voiu să fac lui Vaal jîrtvă mare; deci cine se va ascunde şi nu va veni, nu va mai fi viu.” Iar Iúe făcu aceasta cu hicleşug, că vrea să omoară pre cei ce[137] slujiia lui Vaal.[138]

20. Şi zise Iúe: „Sfinţiţi jîrtva lui Vaal şi slujba lui!” Şi strigară.

21. Şi trimise Iúe în tot hotarul lui Israil şi grăi zicînd: „Acum să vă adunaţi toţi robii lui Vaal şi toţi popii şi toţi prorocii lui! Să nu rămîie nimini, că voiu să fac lui Vaal jîrtvă mare; iar care va rămînea, nu va fi viu.” Şi veniră toate slugile lui Vaal

22. [21.] Şi toţi popii lui şi toţi prorocii lui şi nu rămase nici un om care să nu fie venit; şi întrară în capiştea lui Vaal. Şi se umplú capiştea lui Vaal den margine pînă în margine.

23. [22.] Şi zise Iúe celora ce era preste odăjdii: „Aduceţi hainele tuturor slugilor lui Vaal!” Şi le aduseră haine.

24. [23.] Şi întră Iúe şi Ioanadav, feciorul lui Rihav, în capiştea lui Vaal. Şi zise slugilor lui Vaal: „Căutaţi şi luaţi aminte să nu cumva să fie cu voi vreo slugă de ale Domnului undeva,

25. [23.] Iar de va fi, voi să-i scoateţi afară!” Şi fu aşa cum zise Iúe. Şi deaca

Versiunea modernă

poarta cetăţii pînă dimineaţă.”

9. Şi se făcu dimineaţă şi ieşi de stătu în poarta cetăţii şi zise către tot poporul: „Drepţi sînteţi voi. Iată, eu m-am rădicat împotriva domnului meu şi l-am ucis. Iar pe aceştia toţi cine i-a ucis?

10. Vedeţi dară acum că nu va cădea nimic la pămînt din cuvîntul Domnului, pe care Domnul l-a rostit asupra casei lui Achaab. Şi a făcut Domnul tot ce a grăit prin mîna robului său, Ilie.”

11. Şi îi ucise Ieu pe toţi cei care mai rămăseseră din casa lui Achaab în Iezrael şi pe toţi mai-marii săi şi pe cunoscuţii săi şi pe preoţii săi, pînă nu mai rămase nimeni.

12. Şi se ridică şi merse la Samaria. Fiind el în Bethachad al păstorilor, în cale, îi află Ieu pe fraţii lui Ochozias, împăratul Iudei, şi zise:

13. „Cine sînteţi voi?” Şi spuseră: „Fraţii lui Ochozias sîntem şi ne-am pogorît să dăm bineţe fiilor împăratului şi fiilor celor puternici.” Şi zise:

14. „Prindeţi-i de vii!” Şi îi prinseră de vii şi îi înjunghiară pe ei la Bethachad, patruzeci şi doi de oameni; nu rămase nimeni dintre ei.

15. Şi purcese de acolo şi-l află pe Ionadab, fiul lui Rechab, pe cale, în întîmpinarea lui, şi-l binecuvîntă; şi zise Ieu către el: „Este oare inima ta dreaptă cu inima mea aşa cum este inima mea cu inima ta?” Şi zise Ionadab: „Este.” Şi spuse Ieu: „Dacă este, dă-mi mîna ta!” Şi-i dădu mîna; şi-l sui în car la el

16. Şi-i zise: „Vino cu mine şi ai să vezi rîvna mea către Domnul Sabaoth.” Şi-l aşeză în carul lui.

17. Şi intrară în Samaria şi-i uciseră pe toţi cei ce-i rămăseseră lui Achaab în Samaria pînă ce i-a stîrpit, după cuvîntul Domnului ce îl grăise către Ilie.

18. Şi adună Ieu tot poporul şi zise către ei: „Achaab i-a slujit lui Baal puţin, iar Ieu îi va sluji încă mai mult.

19. Şi acum, să-i chemaţi la mine pe toţi prorocii lui Baal, pe toţi robii lui şi pe preoţii lui! Nimeni să nu se ascundă, căci am să-i fac jertfă mare lui Baal; oricine s-ar ascunde nu va rămîne viu.” Şi Ieu făcu aceasta cu viclenie, ca să-i facă să piară pe toţi slujitorii lui Baal.

20. Şi zise Ieu: „Închinaţi-i [zi de] jertfă şi slujire lui Baal!” Şi vestiră strigînd [peste tot].

21. Şi trimise Ieu în întregul Israel să zică: „Şi acum să vină toţi robii lui Baal şi toţi preoţii lui şi toţi prorocii lui! Nimeni să nu lipsească, pentru că am să fac jertfă mare; oricine va lipsi nu va rămîne viu.” Şi veniră toţi robii lui Baal

22. Şi toţi preoţii lui şi toţi prorocii lui, n-a rămas nimeni care să nu fi venit; şi intrară la casa lui Baal şi se umplu casa lui Baal pînă la gură.

23. Şi le zise Ieu celor care aveau în grijă casa veşmintelor: „Scoateţi veşminte pentru toţi robii lui Baal!” Şi li le scoase lor mai-marele peste veşminte.

24. Şi intră Ieu şi cu Ionadab, fiul lui Rechab, la casa lui Baal şi zise robilor lui Baal: „Căutaţi şi vedeţi dacă este cu voi cineva dintre robii Domnului

25. Şi scoateţi-i pe toţi robii Domnului, pe cei care se află acolo!” Şi fu aşa că, dacă

Biblia 1688, p. 274, col. 1

грăи Iиú că nu era den robii Domnului, fără de numai robii lui Vaál singuri,

26. Şi întră ca să facă tămîieturile şi arderile de tot. Şi Iиú îşi rîndui lui afară 80 de oameni şi zise: „Om carele va scăpa den oameni care eu scoţ pre mîinile voastre, sufletul lui pentru sufletul lui!”

27. Şi fu deaca săvîrşi făcînd arderea cea de tot şi zise Iиú celor ce aleargă pre aproape şi tristaţilor: „Întrînd, îi loviţi pre ei, să nu iasă dentru ei om!” Şi loviră pre ei cu gură de sabie şi-i aruncară cei ce aleargă şi tristaţii; şi mêrseră pînă la cetatea casii lui Vaál.

28. Şi scoaseră stîlpul lui Vaál şi-l arseră pre el şi oborîră stîlpii lui Vaál;

29. Şi surpară casa lui Vaál şi orînduiră pre ea să fie baie pînă în zioa aceasta;

30. Şi stinse Iиú casa lui Vaál dentru Israíl,

31. Afară dentru păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl, nu s-au depărtat Iиú denapoia lor: juncele cêle de aur — în Vethíl şi în Dán.

32. Şi zise Domnul cătră Iиú: „Pentru căci ai îmbunătăţat a facerea cel direpţ întru ochii miei şi toate cîte-s în inema mea ai făcut casii lui Ahaáv, fii a patra ţie-ţi vor şădea pre scaunul lui Israíl.”

33. Şi Iиú nu cruţă ca să meargă întru calea Domnului Dumnezeului Israíl cu toată inema lui; nu s-au depărtat de asupra păcatelor lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl.

34. În zilele acêlea început-au Domnul a înfrînge întru Israíl. Şi lovi pre ei Azaíl întru tot hotarul lui Israíl,

35. De la Iordán, despre răsăritul soarelui, tot pămîntul Galaádului, al lui Gádi şi al lui Ruvím şi al lui Manási, de la Aroír, carele iaste pre marginea pîrîului Arnon, şi pre Galaád şi pre Vasán.

36. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Iиú şi toate cîte au făcut şi toată sila lui şi războaiele carea au făcut nu, iată, acêstea-s scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Israíl?

37. Şi adormi Iиú cu părinţii lui şi-l îngropară pre el în Samáriia. Şi împărăţi Ioaház, fiiul lui, în locul lui.

38. Şi zilele carele au împărăţit Iиú preste Israíl, 28 de ani, în Samária.

Cap 11

1. Şi Gotholiá, maica Ohóziei, văzu că au murit fiii ei şi să sculă şi pierdu toată sămînţa împărăţiei.

2. Şi luo Iosávie, fata împăratului Ioraám, sora Ohóziii[9], pre Ioás, feciorul fratelui ei, şi-l fură pre el dentru mijlocul fiilor împăratului, celor ce să omorîia, pre dînsul şi pre hrana lui, şi ascunse pre el în cămara paturilor de cătră faţa Gotholíei; şi nu s-au omorît.

3. Şi era împreună cu ea ascunzîndu-se în casa Domnului 6 ani, şi Gotholiá — împărăţind preste pămînt.

4. Şi în anul al şaptelea, trimise Iodáe preotul /

Ms. 45, p. 322

grăi Iiú căci nu era den robii Domnului⌋, căci fără numai robii lui Vaal însuşi,

26. [24.] Şi întrá ca să facă tămîieturile şi arderile de tot. Şi Iiú rîndui şie afară 80 de oameni şi dzise: „Om carele va scăpa dentru oamenii carii eu voi scoate pre mîinile voastre, sufletul lui pentru sufletul lui!"

27. [25.] Şi fu daca săvîrşi făcînd arderea cea de tot şi dzise Iiú celor ce aleargă pre aproape şi tristaţilor: „Întrînd, ii loviţi pre ei, să nu iasă dentru ei om!" Şi-i loviră pre ei cu gură de sabie şi-i aruncară cei ce aleargă şi tristaţii; şi mîrseră pînă la cetatea casei lui[100] Vaal.

28. [26.] Şi scoaseră stîlpul lui Vaal şi-l arseră pre el
[27.] şi surpară stîlpii lui Vaal;
29. [27.] Şi surpară casa lui Vaal şi-l rînduiră pre el întru feredeu[101] pînă în dzua aceasta;

30. [28.] Şi stinse Iiú casa lui Vaal dentru Israil,

31. [29.] Afară dentru păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, nu s-au dăpărtat Iiú de denapoia lor: juncele cêle de aur — în Vethil şi în Dan.

32. [30.] Şi dzise Domnul cătră Iiú: „Pentru carele cîte ai îmbunătăţit a face cel dreptu întru ochii miei şi toate cîte întru inima mea ai făcut casei lui Ahaav, [102]fii a patra⌊ţie⌋ vor şedea pre scaunul Israil."

33. [31.] Şi Iiú nu cruţá ca să margă întru lêgea Domnului Dumnedzăului Israil cu toată inima lui; nu s-au depărtat de asupra păcatelor lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
34. [32.] Întru dzilele acêlea început-au Domnul a înfrînge întru Israil. Şi-i lovi pre ei Azail întru tot hotarul Israil,
35. [33.] De la Iordan, despre răsăritul soarelui, tot pămîntul Galaad, a lui Gadí şi a lui Ruvim şi a lui Manasí, de la Aroir, carea iaste pre marginea pîrîului Arnon, şi pre Galaad şi pre Vasan.

36. [34.] Şi rămăşiţile cuvintelor Iiú şi toate cîte au făcut şi toată sila *[322/2]* lui şi adunările carele au adunat nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

37. [35.] Şi adormi Iiú cu părinţii lui şi-l îngropară pre el în Samaría. Şi împărăţi Ioáhaz, fiiul lui, pentru însul.
38. [36.] Şi dzilele carele au împărăţit Iiú preste Israil — 28 ani, în Samaría.

Ms. 4389, p. 356

nu fu nici o slugă de ale Domnului, ce numai slugile lui Vaal sîngure,

26. [24.] Întrară să facă jîrtvă şi arderi de tot lui Vaal. Iar Iúe îşi alêse 80 de oameni bărbaţi şi cu arme şi-i puse acolea şi le zise: „De va scăpa şi să fugă vreunul dentr-aceşti oameni carii i-am adus eu la mîinile voastre, capul vostru voiu pune pentru capul aceluia!"
27. [25.] De-acii, deaca săvîrşi de-a face arderile de tot[139], zise Iúe căpitanilor şi hatmanilor săi: „Strîngeţi-vă şi-i loviţi! Şi să nu scape nici unul dentr-înşii!" Şi-i omorîră cu sabie şi-i prăpădiră slugile cêlea ce alerga înainte; şi mêrseră pînă la casa lui Vaal.[140]

28. [26.] Şi scoaseră haina lui Vaal şi o arseră în foc;
[356/2]
29. [27.] Şi surpară trupul lui Vaal şi-l fărîmară şi-l făcură umblătoare[141] pînă astăzi;

30. [28.] Şi prăpădi Iúe casa lui Vaal den Israil,

31. [29.] Numai de păcatele lui Ierovoam, feciorul lui Navat, care au făcut pre Israil de au greşit, nu se-au ferit Iúe, nici se-au părăsit de viţeii cei de aur carii era în Vethil şi în Dan, să nu se închine lor.

32. [30.] Şi zise Domnul cătră Iúe: „Deaca vrême ce[142] te-ai îmbunătăţit a face cêlea ce plac înaintea ochilor miei şi ai făcut casei lui Ahav după toată vrêrea inimii mêle, [143]şădea-va pînă la al patrulea neam de al tău pre scaunul lui Israil."
33. [31.] De-acii Iúe nu păzi să umble în lêgea Domnului Dumnezeului lui Israil cu toată inima sa, nici nu se lepădă de păcatele feciorului lui Navat, ale lui Ierovoam[144], carele băgase pre Israil în păcat.[145]
34. [32.] În zilele acêlea începu Domnul a înfrînge pre Israil. Şi lovi Azail toate hotarăle lui Israil,

35. [33.] De la Iordan, spre răsărit, toată ţara Galaádului şi Gádul şi Ruvímul şi Manassiia, de la Aroir spre valea Arnónului, şi a Galaádului şi a Vasánului.

36. [34.] Iar alalte cuvinte ale lui Iúe, toate cîte au făcut, şi toată putêrea lui şi strînsoarea ce au strîns, acêstea au nu sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israil?

37. [35.] [146]Şi muri Iúe şi fu îngropat cu părinţii săi în Samáriia. Şi împărăţi după dînsul fiiu-său, Ioahaz.

38. [36.] Iar zilele cîte au împărăţit Iúe preste Israil în Samáriia sînt 28 de ani.

Versiunea modernă

zise Ieu că nu era nimeni dintre robii Domnului, ci numai robii lui Baal singuri,

26. Intrá să facă tămîierile şi arderile-de-tot. Şi Ieu îşi rîndui afară optzeci de oameni şi zise: „Dacă va scăpa cineva dintre oamenii pe care îi scot eu către voi, veţi plăti cu sufletul pentru acel suflet!"

27. Şi fu aşa că, dacă săvîrşi de făcut arderea-de-tot, le zise Ieu celor care aleargă în preajma împăratului şi căpeteniilor: „Intraţi şi ucideţi-i, să nu scape nimeni dintre ei!" Şi-i uciseră cu ascuţişul sabiei şi-i aruncară afară cei care aleargă în preajma împăratului şi căpeteniile; şi se duseră pînă la cetatea casei lui Baal.
28. Şi scoaseră stîlpul lui Baal şi-l arseră şi doborîră stîlpii lui Baal;
29. Şi dărîmară casa lui Baal şi rînduiră să fie hazna pînă în ziua de azi;

30. Şi stîrpi Ieu casa lui Baal din Israel,

31. Doar că de păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care făcuse să păcătuiască Israelul, nu s-a depărtat Ieu de ele: viţelele de aur încă erau în Baithel şi în Dan.

32. Şi zise Domnul către Ieu: „De vreme ce te-ai învrednicit a face cele bune înaintea ochilor mei şi toate cîte-s în inima mea le-ai făcut casei lui Achaab, feciorii tăi, pînă la a patra spiţă, vor sta pe tronul lui Israel."
33. Dar Ieu nu s-a păzit să meargă în legea Domnului Dumnezeului lui Israel cu toată inima sa, nici nu s-a depărtat de păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care a făcut Israelul să păcătuiască.
34. În zilele acelea a început Domnul să hăcuiască Israelul. Şi îi lovi pe ei Azael în tot hotarul lui Israel,

35. De la Iordan, către răsăritul soarelui, tot pămîntul Galaad al lui Gaddi şi al lui Ruben şi al lui Manasse, de la Aroer, care se află pe marginea pîrîului Arnon, şi Galaadul şi Basanul.

36. Şi cele rămase dintre cuvintele lui Ieu şi toate cîte a făcut şi toată puterea sa şi legămintele de luptă pe care le-a încheiat, nu sînt oare acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

37. Şi adormi Ieu cu părinţii lui şi-l îngropară în Samaria. Şi împărăţi Ioachaz, fiul lui, după el.

38. Şi zilele cît a împărăţit Ieu peste Israel în Samaria au fost douăzeci şi opt de ani.

Cap 11

1. [103]Şi Gotholia, maica Ohozíei, vădzu căci au murit fiii ei şi să sculă şi pierdu toată sămînţa împărăţiei.

2. Şi luă Iosaveé, fata împăratului Ioram, sora Ohoziei, pre Ioas, ficiorul fratelui ei, şi-l furá pre el dentru mijlocul fiilor împăratului celor ce să omorîia, pre îns şi pre hrana lui, şi-l ascunse pre el întru cămara paturilor de cătră faţa Gotholíei; şi nu s-au omorît.

3. Şi era împreună cu ea ascundzîndu-să în casa Domnului 6 ani, şi Gotholía — împărăţînd preste pămînt.

4. [104]Şi întru anul al şaptelea, trimise Iodaé preutul

Cap 11

1. [147]Iară Gothóliia, muma Ohóziei, văzînd că au murit fiiu-său, se sculă şi omorî toată seminţiia împărătească.[148]
2. [149]Iar Iosáva, fata lui Ioram împărat, sora Ohóziei, luoă pre Ioas, feciorul frăţine-său, şi-l furá den mijlocul feciorilor[150] împăratului celor ucişi, pre el şi pre doica lui carea-l hrăniia, şi-l ascunse în cămara cea mai denlăuntru, denaintea Gothóliei, ca să nu-l piiarză.
3. Şi fu cu dînsa ascuns în casa Domnului 6 ani, şi împărăţiia Gothóliia preste acea ţară.

4. [151]Iar în anul al şaptelea trimise Iodai preotul

Capitolul al 11-lea

1. Şi Gotholia, mama lui Ochozias, văzu că au murit fiii ei şi se ridică şi stîrpi toată seminţia împărăţiei.

2. Şi Iosabea, fata împăratului Ioram, sora lui Ochozias, îl luă pe Ioas, fiul fratelui ei, şi-l fură din mijlocul fiilor împăratului care erau omorîţi, pe el şi pe doica lui, şi-l ascunse din faţa Gotholiei în odaia paturilor; şi nu fu omorît.

3. Şi stătu ascuns în casa Domnului, împreună cu ea, şase ani, iar Gotholia împărăţea ţara.

4. Şi în al şaptelea an trimise Iodae preotul

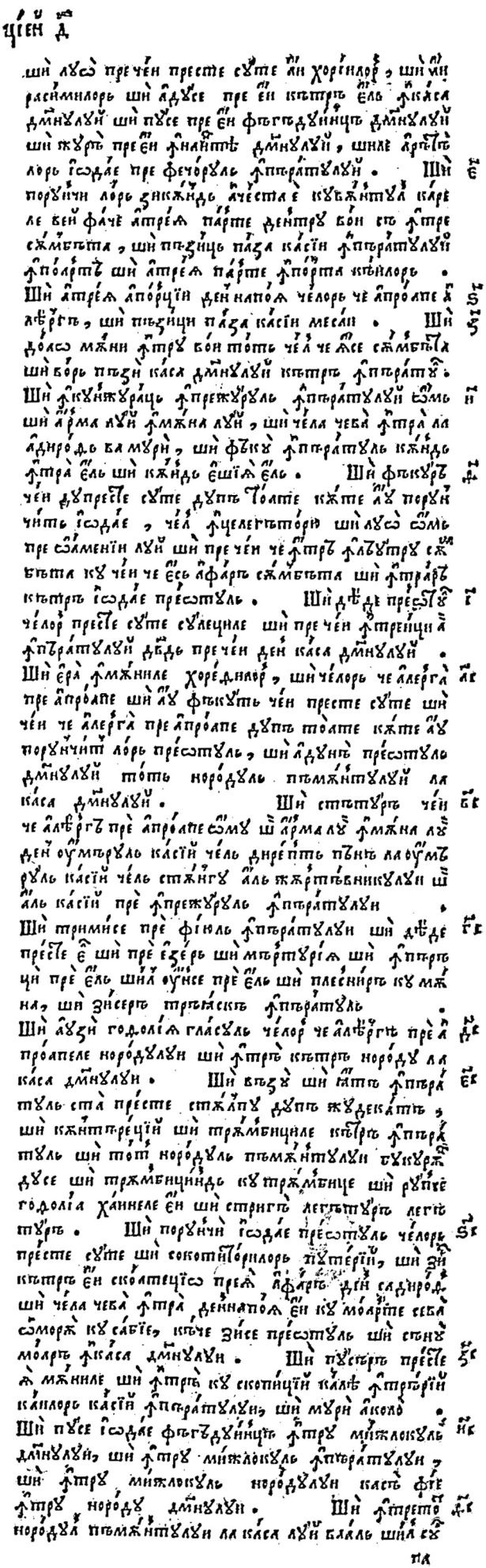

Biblia 1688, p. 274, col. 2

şi luo pre cei preste sute ai horíilor şi ai rasímilor şi aduse pre ei cătră el, în casa Domnului, şi puse pre ei făgăduinţă Domnului şi jură pre ei înaintea Domnului şi le arătă lor Iodáe pre feciorul împăratului

5. Şi porunci lor, zicînd: „Acesta e cuvîntul carele vei face: a treia parte dentru voi să între sîmbăta şi păziţi paza casii împăratului în poartă; şi a treia parte în poarta căilor;

6. Şi a treia, a porţii denapoia celor ce aproape aleargă; şi păziţi paza casii mesái;

7. Şi doao mîni întru voi, tot cel ce iêse sîmbăta, şi vor păzi casa Domnului cătră împăratul;

8. Şi încunjuraţi împrejurul împăratului, om şi arma lui în mîna lui, şi cela ce va întrá la adiróth va muri; şi fiţi[10] cu împăratul cînd întrá el şi cînd ieşiia el."

9. Şi făcură cei dupreste sute după toate cîte au poruncit Iodáe cel înţelegătoriu; şi luo om pre oamenii lui şi pre cei ce întră înlăuntru sîmbăta cu cei ce ies afară sîmbăta şi întrară cătră Iodáe preotul.

10. Şi dêde preotul celor preste sute suleţile şi pre cei întreiţi ai împăratului David, pre cei den casa Domnului.

11. Şi era în mînile horéthilor şi celor ce alerga pre aproape. Şi au făcut cei preste sute şi cei ce alerga pre aproape după toate cîte au poruncit lor preotul. Şi adună preotul Domnului tot norodul pămîntului la casa Domnului.

12. Şi stătură cei ce aleargă pre aproape, omu şi arma lui în mîna lui, den umărul casii cel direpţ pînă la umărul casii cel stîngu al jîrtăvnicului şi al casii, pre împrejurul împăratului.

13. Şi trimise pre fiiul împăratului şi dêde preste el şi pre ezér şi mărturiia; şi împărăţi pre el şi-l unse pre el şi plesniră cu mîna şi ziseră: „Trăiască împăratul!"

14. Şi auzi Gotholíia glasul celor ce aleargă pre aproapele norodului şi întră cătră norodu la casa Domnului.

15. Şi văzu şi, iată, împăratul sta preste stîlpu, după judecată. Şi cîntăreţii şi trîmbiţile — cătră împăratul şi tot norodul pămîntului — bucurîndu-se şi trîmbiţînd cu trîmbiţe. Şi rupse Gotholía hainele ei şi strigă: „Legătură, legătură!"

16. Şi porunci Iodáe preotul celor preste sute şi socotitorilor puterii şi zise cătră ei: „Scoateţi-o pre ea afară den sadiróth! Şi cela ce va întra denapoia ei, cu moarte se va omorî cu sabie!" Căce zise preotul: „Şi să nu moară în casa Domnului!"

17. Şi pusără preste ea mînile şi întră cu scopiţii calea intrării cailor casii împăratului şi muri acoló.

18. Şi puse Iodáe făgăduinţă întru mijlocul Domnului şi întru mijlocul împăratului şi întru mijlocul norodului, ca să fie întru norodu Domnului.

19. Şi întră tot norodul pămîntului la casa lui Vaál şi-l sur- //

Ms. 45, p. 322-323

şi luă pre cei preste sută alor horrí şi alor rasim şi-i aduse pre ei cătră el, în casa Domnului, şi puse lor făgăduinţa ⌊Domnului⌋ şi-i jurá pre ei înaintea Domnului şi le arătă lor ⌊Iodaé⌋ pre ficiorul împăratului

5. Şi porînci lor, dzicînd: „Acesta-i cuvîntul carele veţi face: a treia parte dentru voi să între sîmbăta şi păziţi paza casei împăratului ⌊în poartă⌋; [6.] şi a treia parte întru poarta căilor;

6. Şi a treia, a porţii denapoia celor ce aleargă pre aproape; şi păziţi paza casei mesaí;

7. Şi doao mîini întru voi, tot cel ce iêse sîmbăta, şi vor păzi paza casei Domnului cătră împăratul;

8. Şi împregiuraţi pregiur împăratul împregiur, om şi ciniia lui în mîna lui, şi cela ce va întra la adiróth va muri; şi fu[105] cu împăratul cînd[106] întra el şi cînd[107] ieşiia el."

9. Şi făcură cei preste sută[108] după toate cîte au porîncit Iodaé priceputul; şi luă om pre oamenii lui şi pre cei ce întră înlontru sîmbăta cu cei ce ies afară sîmbăta şi întrară cătră Iodaé preutul.

10. Şi dêde preutul celor preste sută împletiturile şi pre întreiţii a împăratului David, pre cei den casa Domnului.

11. [10.] ⌊Şi era în mîinile lor horeth şi celor ce alerga pre aproape. Şi au făcut cei preste sută şi cei ce alerga pre aproape după toate cîte au porîncit lor preutul. Şi adună preutul Domnului tot nărodul pămîntului la casa Domnului⌋.

12. [11.] Şi stătură ceia ce alerga pre aproape, *[323/1]* om şi ciniia lui întru mîna lui, den umărul casei cel drept pînă la umărul casei cel stîngu a jirtăvnicului şi a casei, pre împregiurul împăratului.

13. [12.] Şi trimise pre fiiul împăratului şi dêde preste el şi pre ezer şi mărturia; şi împărăţi pre el şi-l unse pre el şi bătură cu palma şi dziseră: „Trăiască împăratul!"

14. [13.] Şi audzi Gotholía glasul celor ce alerga pre aproape a nărodului şi întră cătră nărod la casa Domnului.

15. [14.] Şi vădzu şi, iată, împăratul sta preste stîlpu, după judeţ. Şi cîntăreţii şi trîmbiţile — cătră împăratul şi tot nărodul pămîntului — bucurîndu-să şi trîmbiţînd cu trîmbiţe. Şi rupse Gotholía hainele ei şi strigá: „Legătură, legătură!"

16. [15.] Şi porînci Iodaé preutul celor preste sută[109] şi socotitorilor puterii şi dzise cătră ei: „Scoateţi-o pre ea afară den sadiroth! Şi cela ce va întra denapoia ei, cu moarte să va omorî cu sabie!" Căci dzise preutul: „⌊Şi⌋ să nu moară în casa Domnului!"

17. [16.] Şi puseră preste ea mîinile deasupra şi întrá cu scopiţii calea a întrării cailor casei împăratului şi muri acoló.

18. [17.] Şi puse Iodae[110] făgăduinţă întru mijlocul Domnului şi întru mijlocul împăratului şi întru mijlocul nărodului, ca să fie întru nărod Domnului.

19. [18.] Şi întră tot nărodul pămîntului la casa lui Vaal şi-l sur-

Ms. 4389, p. 356-357

şi luoă iuzbaşii şi căpitanii *[357/1]* ai lui horim şi ai lui rasim şi-i băgă la dînsul în casa Domnului şi puse cu dînşii făgăduinţă şi-i jurá în casa Domnului şi[152] le arătă pre Ioas, feciorul împăratului,

5. Şi le porînci, zicînd: „Acesta iaste cuvîntul care vă se cade să-l faceţi: [6.] să se pogoară sîmbătă a treia parte dentru voi şi să păzească strajă casa împărătească, iar altă parte a treia să fie la poarta căilor;

6. Şi cêialaltă parte a treia la porţi după ceia ce aleargă; şi să păziţi straja casei misá;[153]

7. Şi doaoă părţi den voi, toate să vie sîmbătă să păzească straja la casa Domnului, împrejurul împăratului;

8. Şi să staţi împrejurul lui, avînd toţi arme în mîinile voastre, şi cela ce va ieşi înaintea încunjurării, să piêie! Şi să fiţi cu împăratul cînd va întra şi cînd va ieşi."

9. Şi făcură căpitanii toate cîte le porînci înţeleptul Iodai; şi luară cineşi oamenii lui cu carii întra[154] sîmbăta şi întrară sîmbătă cu aceia şi mêrseră la Ioadai preotul.

10. Şi dêde preotul căpitanilor dardele[155] şi suliţele lui David împăratul.

11. Şi era în mîinile voievozilor şi ale celor ce umbla înainte. Şi făcură căpitanii şi cei ce mergea înainte tot ce porîncise lor preotul. Şi aduná preotul Domnului tot nărodul acelui pămînt în casa Domnului.

12. [11.] Iar cei ce alerga înainte stătură, avînd toţi arme în mîinile lor, de la laturea casei cea den stînga pînă la laturea casii cea den direapta a altariului şi a casei, împrejurul împăratului.[156]

13. [12.] Şi scoase pre feciorul împăratului şi puse în capul lui coroana împărătească şi mărturiia; şi-l aşază împărat şi-l unse şi plesniră în palme şi ziseră: „Să trăiască împăratul!"

14. [13.] Şi auzi Gothóliia glasul năroadelor care alerga înainte şi întră în nărod în casa Domnului.

15. [14.] Şi văzu şi, iată, şădea împăratul în jăţiu spre judecată. Şi era înaintea împăratului cîntări şi trîmbite şi se bucura tot nărodul şi trîmbita în trîmbite. Iar Gothóliia îşi sparse hainele şi strigá zicînd: „Înşălăciune, înşălăciune[157]!"

16. [15.] Iar Iodai preotul porînci căpitanilor şi biruitorilor puterii *[357/2]* şi le zise: „Scoateţi-o afară den ocolul bisêricii! Şi oricine va ieşi să meargă după dînsa, cu moarte de sabie să moará!" Că zise preotul: „Să nu o omoară în bisêrica Domnului!"

17. [16.] [158]Şi-şi puseră mîinile pre dînsa hadîmii şi o scoaseră pre calea carea ieşiia caii casii împăratului şi pieri acoló.

18. [17.] Şi puse Iodai preotul făgăduinţă între Domnul şi între împăratul şi între nărod, ca să fie ei nărod al Domnului.[159]

19. [18.] Şi întrá tot nărodul în casa lui Vaal şi o sur-

Versiunea modernă

de luară sutaşii din pază şi din oştire şi-i aduseră la el, în casa Domnului, şi le făcu legămînt înaintea Domnului şi apoi li-l arătă Iodae pe fiul împăratului

5. Şi le porunci, zicînd: „Acesta e cuvîntul pe care îl veţi face: a treia parte dintre voi să intre în ziua sabatului şi să păzească straja casei împăratului în poartă; şi altă treime la poarta drumurilor;

6. Şi altă treime la poarta dinapoia celor ce aleargă în preajma [împăratului]; şi să păziţi straja casei [bine] apărată;

7. Şi două părţi dintre voi, cei care ies în ziua sabatului, să păzească straja casei Domnului, lîngă împărat;

8. Şi să-l înconjuraţi pe împărat de jur împrejur, fiecare om cu arma în mînă, încît cine va intra între rîndurile voastre să fie ucis; şi să fiţi împreună cu împăratul la intrarea şi la ieşirea lui."

9. Şi făcură sutaşii toate cîte le porunci Iodae cel înţelept; şi-şi luă fiecare oamenii lui, pe cei care intră în ziua sabatului împreună cu cei care ies în ziua sabatului şi intrară la Iodae preotul.

10. Şi le dădu preotul sutaşilor suliţele şi [lăncile] în trei muchii ale împăratului David care erau în casa Domnului.

11. Şi erau în mîinile celor din pază şi ale celor ce aleargă în preajma [împăratului]. Şi au făcut sutaşii şi cei ce aleargă în preajma [împăratului] după toate cele ce le-a poruncit lor preotul. Şi adună preotul Domnului tot poporul ţării la casa Domnului.

12. Şi stătură cei ce aleargă în preajma [împăratului], fiecare om cu arma în mîna sa, de la aripa din dreapta a casei pînă la aripa din stînga a altarului şi a casei, de jur împrejurul împăratului.

13. Şi trimise la fiul împăratului şi-i puseră coroana şi mărturia şi-l făcură împărat şi-l unseră şi bătură din palme şi ziseră: „Trăiască împăratul!"

14. Şi auzi Gotholia glasul celor ce aleargă în preajma [împăratului şi] a poporului şi intră către popor la casa Domnului.

15. Şi se uitá şi, iată, împăratul şedea lîngă stîlp, după lege. Şi cîntăreţii şi trîmbiţaşii [erau] lîngă împărat şi tot poporul ţării [era] bucurîndu-se şi trîmbiţînd din trîmbiţe. Şi-şi rupse Gotholia hainele sale şi strigá: „Uneltire, uneltire!"

16. Şi le porunci Iodae preotul sutaşilor şi căpeteniilor oştirii şi zise către ei: „Scoateţi-o afară din rînduri! Iar pe cel ce se va duce după ea să-l ucideţi cu sabia!" Căci zise preotul: „Să nu moară în casa Domnului!"

17. Şi puseră mîinile pe ea şi se duseră împreună cu famenii pe drumul pe care se scot caii casei împăratului şi o omorîră acolo.

18. Şi făcu Iodae legămînt între Domnul, între împărat şi între popor, ca să fie popor al Domnului.

19. Şi intrá tot poporul ţării la casa lui Baal şi o dărî-

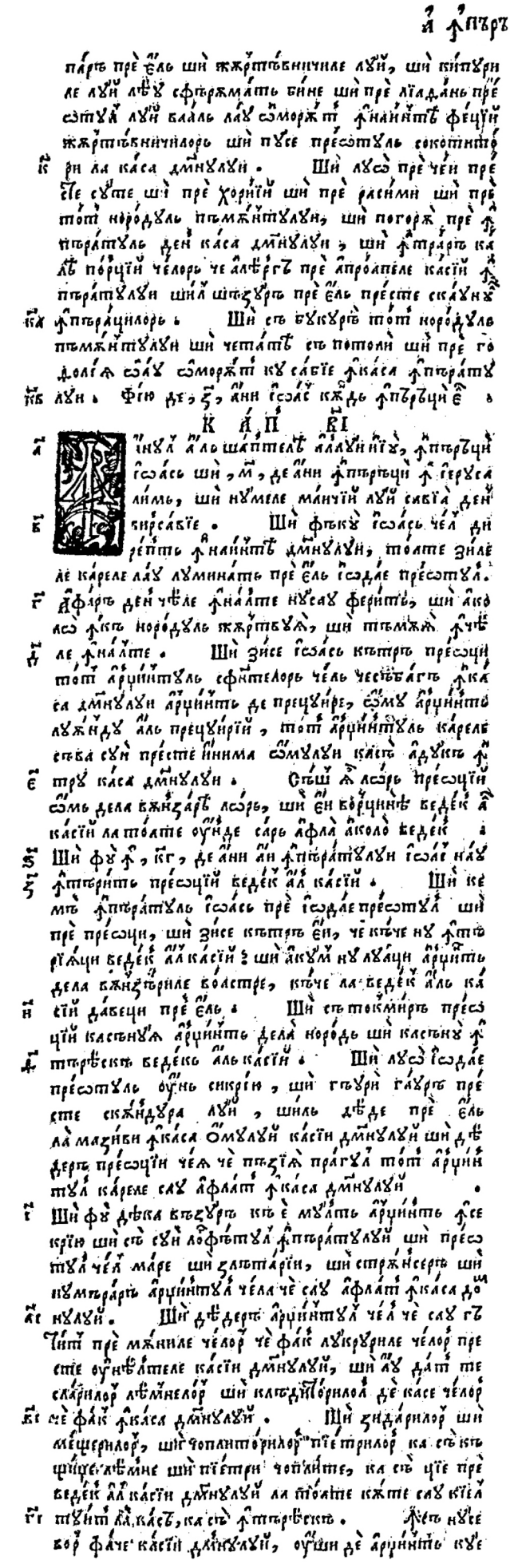

Biblia 1688, p. 275, col. 1

пáрѣ прѣ ёлъ шн жрътъвничиле лúй, шн кнпúрн ле лúй лѣ сфържмáть бúне шн прѣ лúадáнь прѣ сóтúй лúй бáалъ лáй сóморжт ънаúнтъ фéцiй жрътъвничилорь шн пúсе прéсотúлъ сокотúтó
к рн ла кáса дмнúлúй. Шн лúсо прѣчéн прѣ сúе сúте шí прѣ хорнiй шн прѣ рáсмн шн прѣ тóт нородúлъ пъмжнтúлúй, шн погорж прѣ ънъратúлъ дéн кáса дмнúлúй, шн ънтрáрѣ ка лѣ пóрцiй чéлорь че алѣргъ прѣ ънрóапеле кáсiй ънъратúлúй шнл штжкрѣ прѣ ёль прéсте скáунъ
кл ънърáцилорь. Шн съ бúкурѣ тóт нородúлъ пъмжнтúлúй шн четáтъ съ потолн шн прѣ го долúа сóлúй сóморжт ку сáбiе ънкáса ънърáтúлúй
кк лúй. Фiю дѣ, ѯ, áнн iоáс кждь ънърцнѣ.

К А П К I

к а Íнúлъ áлъ шáптелъ áлúйнúй, ънърцн iоáсъ шн, м, дéанн ънърцн ърéрсá лúмь, шн нúмеле мáнчiй лúй сáвiа дéн
кв рúсáвiе. Шн фъкж iоáсъ чéл дн рéптъ ънаúнтъ дмнúлúй, тóлте зúлéле кáрелe лáй лúмнáть прѣ ёль iоáдае прéсотúл.
г Дфáрѣ дéн чéле ънáлте нúсай ферúть, шн áкó лсо ънсъ нородúлъ жрътъвж, шн тъмжж ънчéле ънáлте. Шн зúсе iоáсъ кътрѣ прéсоцн
д тóт áрúнтúлъ сфúтелорь чéль чесéвáгъ ънка са дмнúлúй áрúнтъ де прецúрe, сóмж áрúнтó лúжндж áлъ прецúрiй, тóт áрúнтúлъ кáрелe
е сéвá сúн прéстé íннима сóмúлúй кúнъ áдúкъ ънтрж кáса дмнúлúй. Сúш áлсорь прéсоцiй
сóмь дела вжнзáрѣ лсорь, шн ён вóрцннъ бедéк á кáсiй ла тóате оýнде сáрь áфлá áкóло бедéк.
ѕ Шн фж ънъ, кг, дéанн áн ънърáтúлúй iоáсъ нáй
ѕ ънтърнть прéсоцiй бедéк áл кáсiй. Шн кé мъ ънърáтúлъ iоáсъ прѣ iоáдае прéсотúл шн прѣ прéсоцн, шн зúсе кътрѣ ён, чé кúче нж ънъ
ѳ рúцн бедéк áл кáсiй? шн áкúм нж луáцн áрúнтъ дела вжнзърнле воáстре, кúче ла бедéк áлъ ка
н сiй дáвецн прé ёль. Шн съ токмúрѣ прéсо цiй кáсънúй áрúнтъ дела нородь шн кáсънж ъ
к ттрéскъ бедéкъ áлъ кáсiй. Шн лúсо iоáдае прéсотúл оýнъ снкрiн, шн гъврн гáврѣ прѣ сте скúндúра лúй, шнл дéде прѣ ёль ла мазúвн ънкáса óмúлúй кáсiй дмнúлúй шн дé
р дерѣ прéсоцiй чéж чѣ пъзúж прáгúл тóт áрúнтúл кáрелe сúй áфлáт ънкáса дмнúлúй.
т Шн фж дúвка къзúрѣ къ ѣ мúлть áрúнтъ ъсе крiн шн съ сúн лофътúл ънърáтúлúй шн прéсо тúл чéл мáре шн злътарiн, шн стржнсерѣ шн нúмърáрѣ áрúнтúл чéлa чѣ сúй áфлáт ънкáса дм
ан нúлúй. Шн дéдерѣ áрúнтúл чéл чѣ сúй гѕ тúнт прѣ мжнúле чéлорь чѣ фáк лúкрúрнле чéлорь пре сте оýнвáтеле кáсiй дмнúлúй, шн áй дáт те слáрúлорь лѣмнелорь шн клъдúторнлоь дѣ кáсе чéлорь
вс чѣ фáк ънкáса дмнúлúй. Шн зидáрнлорь шн мéщернлорь, шн чоплнтóрнлорь пѣтрнлорь ка съмп цúпеле лѣмне шн пѣтрн чоплúте, ка съ цiе прѣ
вед éк áл кáсiй дмнúлúй ла тóате кжте сúй кѣл
гг тúнт áл кáсѣ, ка съ ънтърéскъ. Нéч нúче вор фáче кáсiй дмнúлúй, оýшн дѣ áрúнтъ кúе

para pre el; şi îîrtăvnicile lui şi chipurile lui le-au sfărîmat bine şi pre Liathán, preotul lui Vaál, l-au omorît înaintea feţii jîrtăvnicilor. Şi puse preotul socotitori la casa Domnului.

20. Şi luo pre cei preste sute şi pre horíii şi pre rasími şi pre tot norodul pămîntului şi pogorî pre împăratul den casa Domnului şi întrară calea porţii celor ce aleargă pre aproapele casii împăratului şi-l şăzură pre el preste scaunul împăraţilor.

21. Şi să bucură tot norodul pămîntului şi cetatea să potoli. Şi pre Gotholíia o au omorît cu sabie în casa împăratului.

22. Fiiu de 7 ani — Ioás cînd împărăţi el.

Cap 12

1. În anul al şaptelea al lui Iiú împărăţi Ioás şi 40 de ani împărăţi în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Saviá, den Virsávie.

2. Şi făcu Ioás cel direpţ înaintea Domnului toate zilele carele l-au luminat pre el Iodáe preotul,

3. Afară den cêle înalte nu s-au ferit; şi acoló încă norodul jîrtvuia şi tămîia în cêle înalte.

4. Şi zise Ioás cătră preoţi: „Tot argintul sfintelor, cel ce să bagă în casa Domnului, argint de preţuire, omu argint luîndu al preţuirii, tot argintul carele să va sui preste inima omului, ca să aducă întru casa Domnului,

5. Să-şi ia lor preoţii om de la vînzarea lor şi ei vor ţinea vedéc al casii la toate unde s-ar afla acoló vedéc."

6. Şi fu în 23 de ani ai împăratului Ioás, n-au întărit preoţii vedéc al casii.

7. Şi chemă împăratul Ioás pre Iodáe preotul şi pre preoţi şi zise cătră ei: „Ce căce nu întăriiaţi vedéc al casii? Şi acum nu luaţi argint de la vînzările voastre, căce la vedéc al casii da-veţi pre el!"

8. Şi să tocmiră preoţii ca să nu ia argint de la norod şi ca să nu întărească vedéc al casii.

9. Şi luo Iodáe preotul un sicriiu şi găurí gaură preste scîndura lui şi-l dêde pre el la mazívi în casa omului casii Domnului. Şi dêderă preoţii ceia ce păziia pragul tot argintul carele s-au aflat în casa Domnului.

10. Şi fu deaca văzură că e mult argint în secriiu, şi să sui logofătul împăratului şi preotul cel mare şi zlătarii şi strînseră şi numărară argintul cela ce s-au aflat în casa Domnului.

11. Şi dêderă argintul cel ce s-au gătit pre mînile celor ce fac lucrurile celor preste unêltele casii Domnului; şi au dat teslarilor lêmnelor şi clăditorilor de case, celor ce fac în casa Domnului,

12. Şi zidarilor şi meşterilor şi cioplitorilor pietrilor, ca să cîştige lêmne şi pietri cioplite, ca să ţie pre vedéc al casii Domnului la toate cîte s-au chieltuit la casă, ca să întărească.

13. Însă nu se vor face casii Domnului uşi de argint, cuie, /

Ms. 45, p. 323

pară pre el; şi jirtăvnicile lui şi chipurile le-a sfărîmat bine şi pre Mathan, preutul lui Vaal, l-au omorît înaintea fêţii jirtăvnicilor. Şi puse preutul socotitori la casa Domnului.

20. [19.] Şi luă pre cei preste sută şi pre horrí şi pre rasim şi pre tot nărodul pămîntului şi pogorî pre împăratul den casa Domnului şi întră calea porţii celor ce aleargă pre aproape casei împăratului[111] şi-l şedzură pre el preste scaunul împăraţilor.

21. [20.] Şi să bucură tot nărodul pămîntului şi cetatea să potoli. Şi pre Gotholía au omorîtu-o cu sabie în casa împăratului.

22. [21.] Fiiu de 7 ani — Ioas cînd împărăţi el.

Cap 12

1. [112]Întru anul al şaptelea lui Iiú împărăţi Ioas şi 40 de ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Savia, de la Virsaveé.
2. Şi făcu Ioas cel dreptu înaintea Domnului toate dzilele carele l-au luminat *[323/2]* pre el Iodaé, preutul Domnului,
3. Afară den cêle înalte nu s-au înmutat; ⌊şi acolo⌋ încă nărodul jirtvuia şi tămîia întru cêle înalte.

4. Şi dzise Ioas cătră preuţi: „Tot argintul svintelor cel ci să bagă întru casa Domnului, argint de preţuire, om argint luîndu a preţuirei, tot argintul carele să va sui preste inima omului, ca să aducă întru casa Domnului,

5. Să ia şie preuţii om de la vîndzarea lor[113] şi ei vor ţinea vedec a casei la toate unde s-ar afla acoló vedec."

6. Şi fu întru 23 ani a împăratului Ioas, n-au întărit preuţii vedec a casei.

7. Şi chemă împăratul Ioas pre Iodaé preutul şi pre preuţi şi dzise cătră ei: „Ce căci nu întăriaţi vedec a casei? Şi acum nu luaţi argintu de la vîndzările voastre, căci la vedec al casei îl veţi da pre el!"

8. Şi să tocmiră preuţii ca să nu ia argintu de la nărod, ca să nu întărească vedec a casei.

9. Şi luă Iodaé un săcriiu şi găurí gaură preste scîndura lui şi-l dêde pre el la amaziví, întru casa omului casei Domnului. Şi dêderă preuţii ceia ce păziia pragul tot argintul carele s-au aflat în casa Domnului.

10. Şi fu daca vădzură că-i mult argintul în săcriiu, şi să sui logofătul împăratului şi preutul cel mare ⌊şi zlătarii⌋ şi strînseră şi numărară argintul cel ce s-au aflat în casa Domnului.

11. Şi dêderă argintul cel ce s-au gătit pre mîinile celor ce fac lucrurile celor preste unêltele casei Domnului; şi au dat teslarilor lêmnelor şi clăditorilor de casă, celor ce fac în casa Domnului,

12. Şi zidarilor şi ⌊meşterilor⌋ şi cioplitorilor pietrilor, ca să cîştige lêmne şi pietri cioplite, ca să ţie vedec casei Domnului la toate cîte s-au chieltuit la casă, ca să întărească.
13. Însă nu să vor face casei Domnului uşi de argint, cuie,

Ms. 4389, p. 357-358

pară; şi altarele lui şi chipurile lui le stricară de tot şi pre Mathan, popa al lui Vaal, îl uciseră înaintea altariului. Şi puse preotul păzitori în casa Domnului.

20. [19.] Şi luară căpitanii şi horim şi rasim şi tot nărodul pre împăratul den casa Domnului şi-l scoaseră şi-l duseră pre calea porţii celor ce aleargă înainte la casa împărătească şi-l puseră în jăţiul împărătesc.

21. [20.] Şi se bucura tot nărodul acelui pămînt, şi cetatea se alină. Iar pre Gothóliia o omorîră cu sabiia în casa împărătească.

22. [21.] Şi era Ioas de 7 ani cîndu-l rădicară împărat.

Cap 12

1. În anul al şaptelea al lui Iúe stătu împărat Ioas şi împărăţi 40 de ani în Ierusalim. Şi pre mumă-sa o chiema Saviia, de la Virsáviia.[160]
2. Şi făcu Ioas cêlea ce plăcea înaintea Domnului în toate zilele în care l-au luminat Iodai preotul cu învăţătura,
3. Numai înălţimile nu le-au mutat; ce încă tot cădiia şi făcea jîrtve oamenii acoló întru înălţimi.

4. Şi zise Ioas cătră preoţi: „Toţi banii sfinţilor carii sînt aduşi în casa Domnului pentru preţuirea sufletului omului al căruia îi aduce şi toţi banii carii vor întra la inima omului să-i ducă în casa Domnului,

5. Aceia să-i ia popii pentru rînduiala lor şi să aşaze chieltuială la toate unde se va afla stricăciune de chieltuială."

6. De-acii pînă la 23 de ani de împărăţiia lui Ioas nu mai aşăzară preoţii chieltuiala bisêricii.

7. Iar împăratul chiemă pre Iodai[161] preotul şi pre alţi popi şi le zise: „Căci n-aţi tocmit chieltuiala bisêricii? De acum să nu mai luaţi banii pentru rînduiala voastră, ce să-i daţi la chiel-*[358/1]* tuiala bisêricii!"[162]

8. Şi se tocmiră preoţii să nu mai ia banii de la oameni pentru aşăzarea chieltuialei bisêricii.

9. [163]Şi luoă Iodai preotul o ladă şi o găuri pren scîndura cea dăsupra şi o puse la altar, de-a direapta, pre unde întra în casa Domnului. Şi băgară într-însa preoţii[164] tot ce se-au aflat în casa Domnului.

10. De-acii deaca văzură că iaste avuţie multă în ladă, se sui logofătul împăratului[165] şi Iodai arhiereul şi dăşchiseră şi numărară banii cîţi se strînsêse în casa Domnului.

11. Şi-i dêderă cu număr şi cu cumpănă în mîinile celora de făcea vasele casei Domnului; şi dêderă bărdaşilor şi zidarilor carii lucra în casa Domnului[166]

12. Şi meşterilor celor de cuie şi cioplitorilor de pietri, să-şi cumpere lêmne şi pietri să lucrêze la chieltuiala casei Domnului şi spre întărirea tuturor cîte se vor slăbi în casa Domnului.
13. Numai nu făcură pre acei bani uşile casei Domnului, cuie,

Versiunea modernă

mară; şi altarele ei şi chipurile din ea le sfărîmară de tot, iar pe Mathan, preotul lui Baal, îl uciseră înaintea altarelor. Şi puse preotul supraveghetori la casa Domnului.

20. Şi luă sutaşii şi din pază şi din oştire şi tot poporul ţării şi-l coborîră pe împărat din casa Domnului şi intrară pe calea porţii celor ce aleargă a casei împăratului şi-l aşezară pe el pe tronul împăraţilor.

21. Şi se bucură tot poporul, iar cetatea se linişti. Şi pe Gotholia o uciseră cu sabia în casa împăratului.

22. Şapte ani avea Ioas cînd [a început] să împărăţească.

Capitolul al 12-lea

1. În anul al şaptelea al lui Ieu împărăţi Ioas şi patruzeci de ani împărăţi în Ierusalim. Iar numele maicii lui era Sabia, din Bersabea.
2. Şi făcu Ioas ce era drept înaintea Domnului în toate zilele în care îl lumină pe el Iodae preotul.

3. Doar jertfele pe înălţimi nu le-a stricat; şi poporul jertfea încă acolo şi tămîia pe înălţimi.

4. Şi zise Ioas către preoţi: „Tot argintul celor sfinte care intră în casa Domnului, argintul preţuit, adus de fiecare ca argint al preţuirii, tot argintul pe care îl lasă pe fiecare inima să-l aducă la casa Domnului,

5. Acela şi-l vor lua preoţii, fiecare după vînzările lor, şi-l vor ţine pentru dregerea stricăciunilor casei, acolo unde s-ar afla stricăciuni."

6. Şi se făcu aşa că, în al douăzeci şi treilea an al împărăţiei lui Ioas, n-au dres preoţii stricăciunile casei.
7. Şi-l chemă Ioas împăratul pe Iodae preotul şi pe preoţi şi zise către ei: „De ce n-aţi dres stricăciunile casei? Şi acum nu veţi lua argint de la vînzările voastre, pentru că îl veţi da pentru dregerea stricăciunilor casei!"
8. Şi se învoiră preoţii să nu ia argint de la popor şi să nu dreagă ei stricăciunile casei.

9. Şi luă Iodae preotul o ladă şi dădu bortă prin scîndura ei şi o puse lîngă altar, în casa omului casei Domnului. Şi preoţii care păzeau pragul dădură tot argintul care s-a aflat în casa Domnului.

10. Şi se făcu aşa că, dacă văzură că e mult argint în ladă, veneau grămăticul împăratului şi preotul cel mare şi argintarii şi strîngeau şi numărau argintul care s-a aflat în casa Domnului.

11. Şi dădură argintul cîntărit în mîinile celor care făceau lucrările, supraveghetorii casei Domnului, şi ei îl dădeau dulgherilor şi clăditorilor de case care lucrau în casa Domnului

12. Şi zidarilor şi meşterilor şi cioplitorilor de piatră, ca să cumpere lemne şi pietre cioplite ca să dreagă stricăciunile casei Domnului, toate cîte se cheltuiesc la întărirea casei.
13. Doar că nu urmau să se facă la casa Domnului uşi de argint, piroane,

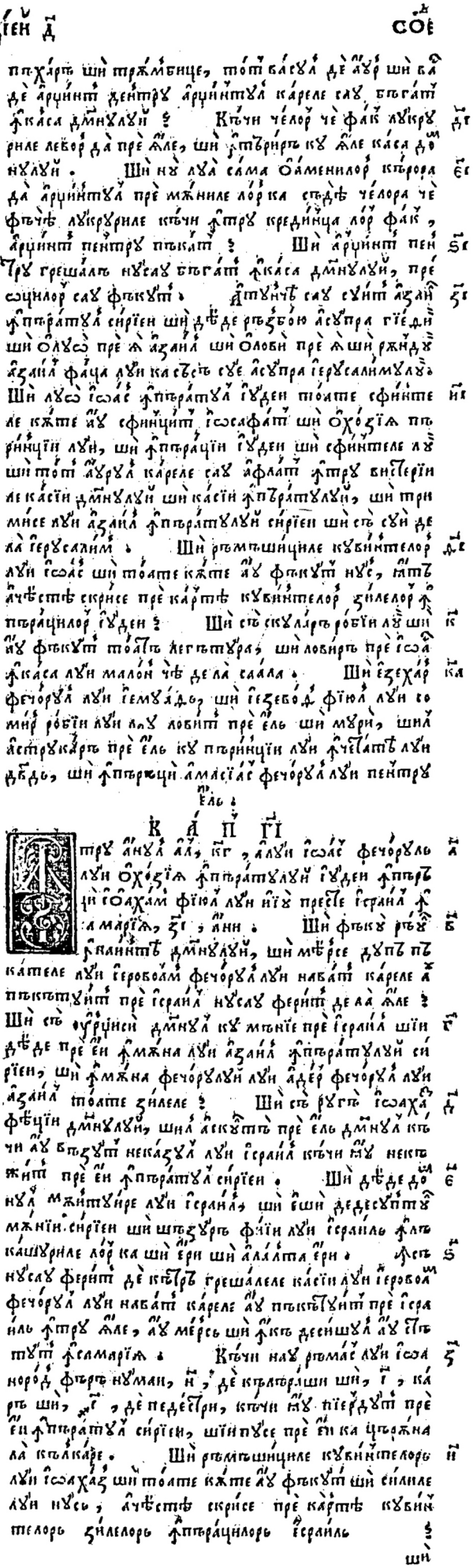

Biblia 1688, p. 275, col. 2

păhară şi trîmbiţe, tot vasul de aur şi vas de argint dentru argintul carele s-au băgat în casa Domnului,

14. Căci celor ce fac lucrurile le vor da pre iale şi întăriră cu iale casa Domnului.

15. Şi nu lua sama oamenilor cărora da argintul pre mînile lor ca să dea celora ce făcea lucrurile, căci întru credinţa lor fac. Argint pentru păcat

16. Şi argint pentru greşală nu s-au băgat în casa Domnului, preoţilor s-au făcut.

17. Atuncea s-au suit Azail, împăratul Síriei, şi dêde războiu asupra Ghiéthii şi o luo pre ea Azaíl şi o lovi pre ea; şi rîndui Azaíl faţa lui ca să să suie asupra Ierusalímului.

18. Şi luo Ioás, împăratul Iúdei, toate sfintele cîte au sfinţit Iosafát şi Ohóziia, părinţii lui şi împăraţii Iúdei, şi sfintele lui şi tot aurul carele s-au aflat întru visteriile casii Domnului şi casii împăratului şi trimise lui Azaíl, împăratului Síriei, şi să sui de la Ierusalím.

19. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ioás şi toate cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

20. Şi să sculară robii lui şi au făcut toată legătura şi loviră pre Ioas în casa lui Malón cea de la Saála.

21. Şi Ezehár, feciorul lui Iemuáth, şi Iezevóth, fiiul lui Somír, robii lui, l-au lovit pre el şi muri; şi-l astrucară pre el cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi împărăţi Amasiás, feciorul lui, pentru el.

Cap 13

1. Întru anul al 23 a lui Ioás, feciorul lui Ohóziia, împăratului Iúdei, împărăţi Ioahám, fiiul lui Iiú, preste Israíl, în Samariia, 17 ani.

2. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse după păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl, nu s-au ferit de la iale.

3. Şi să urgisi Domnul cu mînie pre Israíl şi-i dêde pre ei în mîna lui Azaíl, împăratului Síriei, şi în mîna feciorului lui Adér, feciorul lui Azaíl, toate zilele.

4. Şi să rugă Ioahaz fêţii Domnului şi-l ascultă pre el Domnul, căci au văzut necazul lui Israíl, căci i-au necăjit pre ei împăratul Síriei.

5. Şi dêde Domnul mîntuire lui Israíl şi ieşi de desuptul mînii Síriei şi şăzură fiii lui Israíl în lăcaşurile lor ca şi ieri şi alaltaieri.

6. Însă nu s-au ferit de cătră greşalele casii lui Ierovoam, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl; întru iale au mers şi încă desişul au stătut în Samariia.

7. Căci n-au rămas lui Ioahaz[11] norod, fără numai 50 de călăraşi şi 10 cară şi 10000 de pedestri, căci i-au pierdut pre ei împăratul Síriei şi-i puse pre ei ca ţărîna la călcare.

8. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ioaház şi toate cîte au făcut şi silile lui, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Israíl? //

Ms. 45, p. 323-324

păhară, trîmbiţe, tot vasul de aur şi vas de argint dentru argintul carele[114] în casa Domnului,

14. Căci celor ce fac lucrurile le vor da pre el şi întăriră cu el casa Domnului.

15. Şi nu lua sama oamenilor cărora da argintul pre mînile lor ca să dea celora ce făcea lucrurile, căci întru credinţa lor fac. [16.] Argint pentru păcat

16. Şi argint pentru greşală nu s-au băgat în casa Domnului, a preuţilor s-au făcut.

17. Atuncea s-au suit Azail, împăratul Siríei, şi dêde războiu asupra i Gheth şi o luă pre ea ⌊Azail şi o lovi pre ea⌋; şi rîndui Azail faţa lui ca să să suie *[324/1]* asupra Ierusalimului.

18. Şi luă Ioas împăratul toate sfintele cîte au sfinţit Iosafat[115] şi Ohozía, părinţii lui ⌊şi⌋ împăraţii Iúdei, şi sfintele a lui şi tot aurul carele s-au aflat întru vistiêrile casei Domnului şi casei împăratului şi trimise lui Azail, împăratului Siríei, şi să sui de la Ierusalim.

19. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ioas şi toate cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

20. Şi să sculară robii lui şi au legat toată legătura şi loviră pre Ioas în casa Mallon cel de la Saalá.

21. Şi Iezehar, ficiorul Iemuath, şi Iezevuth, fiiul lui Somir, robii lui, l-au lovit pre el şi muri; şi-l astrucară pre el cu părinţii lui în cetatea David. Şi împărăţi Amasías, ficiorul lui, pentru el.

Ms. 4389, p. 358

păhară şi trîmbite şi nici un vas de argint sau de aur dentr-acei bani ce era aduşi la casa Domnului,

14. Ce-i da meşterilor carii lucra la întărirea casei Domnului.

15. Şi nu lua seama într-a cui mînă dau banii să dea să lucrêze, ce-i da pre credinţa lor numai. [16.] Iar banii cei pentru păcate

16. Şi banii cei pentru greşale[167] nu se-au băgat în casa Domnului, căci că era ai preoţilor.

17. [168]Atunci se sui Azail, împăratul Síriei, şi oştiia împotriva Ghethei şi-l bătu Azail şi-l luoă; şi-şi întoarse faţa şi vru să se suie şi în Ierusalim.[169]

18. Iar Ioas, împăratul Iúdei, luoă toate cêle sfinţite care le sfinţise Iosafat şi Ioram şi Ohóziia, părinţii lui, împăraţii Iúdei, şi cêle ce le dusêse el şi tot argintul cît se aflá în cămara casei Domnului şi în casele împărăteşti şi trimêse lui Azail, împăratul Síriei, şi se întoarse de la Ierusalim.

19. Iar rămăşiţa cuvintelor lui Ioas şi tot ce au făcut, au doară nu sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

20. Şi se sculară slugile lui şi făcură legătură mare adîns eişi şi omorîră pre Ioas în casa lui Mellon, în ieşişul de spre Saal. *[358/2]*

21. Şi-l uciseră Iozahar, feciorul lui Semaat, şi Iezútha, feciorul lui Semor, slugile sale, şi muri; şi-l îngropară cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi stătu împărat în locul lui, fiiu-său, Amasiias.

Versiunea modernă

pocale şi trîmbiţe sau orice vas de aur sau vas de argint din argintul cel adus la casa Domnului,

14. Căci se dădea celor care făceau lucrările spre a întări cu el casa Domnului.

15. Şi nu se cerea socoteală oamenilor în ale căror mîini se dădea argintul ca să-l dea celor ce fac lucrările, căci le făceau cu credinţă. [16.] Argint pentru plata păcatelor

16. Şi argint pentru plata greşelilor nu se ducea la casa Domnului, ci era pentru preoţi.

17. Atuncea s-a ridicat Azael, împăratul Siriei, cu războiu împotriva cetăţii Gheth şi o cuceri Azael şi o lovi; şi-şi puse Azael în gînd să se ridice şi asupra Ierusalimului.

18. Şi luă Ioas, împăratul Iudei, toate cele sfinte pe care le sfinţiseră Iosaphat şi Ioram şi Ochozias, părinţii lui şi împăraţii Iudei, şi cele sfinte ale lui şi tot aurul care s-a aflat în vistieriile casei Domnului şi ale casei împăratului şi i le trimise lui Azael, împăratul Siriei, iar acesta plecă din Ierusalim.

19. Şi celelalte cuvinte ale lui Ioas şi toate cîte au făcut, nu sînt oare acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

20. Şi se răsculară robii lui şi făcură legămînt mare şi-l uciseră pe Ioas în casa Malon cea din Saala.

21. Şi Iezechar, fiul lui Iemuath, şi Iezebouth, fiul lui Somer, robii lui, îl uciseră pe el şi muri; şi îl îngropară cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi împărăţi după el Amasias, fiul său.

Cap 13

1. Întru anul[116] 23 de ani a lui Ioas, ficiorul Ohozíei, împăratului Iúdei, împărăţi Ioáhaz, fiiul lui Iiú, preste Israil, în Samaría, 17 ani.

2. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse după păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, nu s-au ferit de la iale.

3. Şi să urgisi cu mînie Domnul preste Israil şi-i dêde pre ei în mîna lui Azail, împăratul Siríei, şi în mîna ficiorului Áder, ficiorului Azail, toate dzilele.

4. Şi să rugă Ioáhaz fêţei Domnului şi-l ascultă pre el Domnul, căci au vădzut năcazul lui Israil, căci i-au năcăjit pre ei împăratul Siríei.

5. Şi dêde Domnul mîntuire lui Israil şi ieşi de desuptul mîinii Siríei şi şedzură fiii lui Israil întru lăcaşurile lor ca şi ieri şi alaltaieri.

6. Însă nu s-au ferit de cătră greşalele casei lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil; întru iale au mersu şi-ncă desişul au stătut în Samaría.

7. Căci n-au rămas lui Ioáhaz nărod, fără numai 50 de călăraşi şi 10 cară şi 10000 de pedestri, căci i-au pierdut pre ei împăratul Siríei şi-i puse pre ei ca pre nişte ţărnă la călcare.

8. Şi rămăşiţile cuvintelor Ioáhaz şi toate cîte au făcut şi silele lui, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

Cap 13

1. În anul al 23 de împărăţiia lui Ioas, feciorul Ohóziei, împăratul Iúdei, stătu împărat preste Israil Ioahaz, feciorul lui Iúe, în Samáriia, şi împărăţi 17 ani.[170]

2. Şi făcu cêle hiclêne înaintea ochilor Domnului şi începu a umbla pre căile lui Ierovoam, feciorul lui Navat, care duse pre Israil de greşi, şi nu se întoarse de spre dînsele.

3. Şi se mînié Domnul cu mînie pre Israil şi-i dêde în mîinile lui Azail, împăratul Síriei, şi în mîinile lui Venadad, feciorul lui Azail, în toate zilele.

4. Apoi se rugă Ioahaz fêţei Domnului, şi-l ascultă Domnul, că văzu năcazul lui Israil cu care-l năcăjiia împăratul Síriei.

5. Şi le dêde Domnul mîntuire şi scăpară den mîna siriênilor şi lăcuiră feciorii lui Israil pren lăcaşurile lor ca ieri şi ca alaltaieri.

6. Ce numai nu se părăsiră de păcatul casei lui Ierovoam, feciorul lui Navat, carele făcu pre Israil de greşi, ce umbla într-însul şi aduseră idolul carele era în Samáriia.[171]

7. Şi lui Ioahaz nu i se mai lăsase decît 50 de călăreţi şi 10 căruţe şi 10000 de pedestraşi, că-i pierduse împăratul Síriei şi-i pusêse ca praful spre călcare.

8. Iar rămăşiţa altor cuvinte ale lui Ioahaz şi tot ce au făcut şi toată putêrea lui acêstea au doară nu sînt scrise în cuvinte cărţilor zilelor împăraţilor lui Israil?

Capitolul al 13-lea

1. În anul al douăzeci şi treilea al lui Ioas, fiul lui Ochozias, împăratul Iudei, împărăţi Ioachaz, fiul lui Ieu, peste Israel, în Samaria, şaptesprezece ani.

2. Şi făcu răul în ochii Domnului şi merse pe urma păcatelor lui Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care făcuse Israelul să păcătuiască, nu se abătu de la ele.

3. Şi se mînié Domnul cu urgie asupra Israelului şi-i dădu pe ei în mîna lui Azael, împăratul Siriei, şi în mîna fiului lui Ader, fiul lui Azael, în toate zilele.

4. Şi se rugă Ioachaz înaintea feţei Domnului şi-l ascultă pe el Domnul, căci văzu asuprirea Israelului, cum îi asuprea pe ei împăratul Siriei.

5. Şi dădu Domnul mîntuire Israelului şi ieşi de sub mîna Siriei şi şezură fiii lui Israel în sălaşele lor ca mai înainte.

6. Doar că nu s-au îndepărtat de păcatele casei lui Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care făcuse Israelul să păcătuiască, ci au umblat tot în ele şi [închinarea la] desişuri stăruia în Samaria.

7. Căci nu-i rămăseseră lui Ioachaz din tot poporul decît cincizeci de călăreţi şi zece care şi zece mii de pedestraşi, pentru că îi nimicise pe ei împăratul Siriei şi-i făcuse precum ţărîna călcată în picioare.

8. Şi celelalte cuvinte ale lui Ioachaz şi toate cîte a făcut şi toate puterile lui, nu sînt oare acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

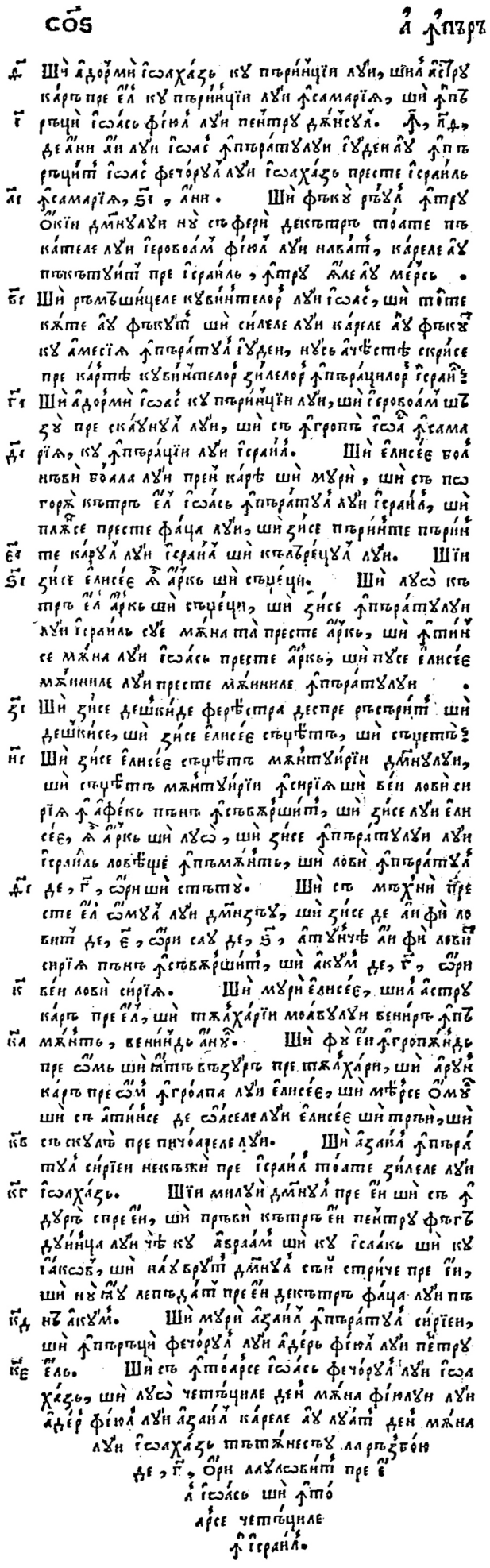

Biblia 1688, p. 276, col. 1

9. Şi adormi Ioaház cu părinţii lui şi-l astrucară pre el cu părinţii lui în Samariia. Şi împărăţi Ioás, fiiul lui, pentru dînsul.

10. În 39 de ani ai lui Ioas, împăratului Iúdei, au împărăţit Ioas, feciorul lui Ioaház, preste Israíl, în Samariia, 16 ani;

11. Şi făcu răul întru ochii Domnului, nu să feri de cătră toate păcatele lui Ierovoám, fiiul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl, întru iale au mers.

12. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Ioas şi toate cîte au făcut şi silele lui carele au făcut cu Amesiia, împăratul Iúdei, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Israil?

13. Şi adormi Ioas cu părinţii lui, şi Ierovoám şăzu pre scaunul lui, şi să îngropă Ioas în Samariia, cu împăraţii lui Israíl.

14. Şi Elisée bolnăvi boala lui, pren carea şi muri. Şi să pogorî cătră el Ioás, împăratul lui Israíl, şi plînse preste faţa lui şi zise: „Părinte, părinte, carul lui Israíl şi călăreţul lui!"

15. Şi-i zise Elisée: „Ia arc şi săgeţi!"

16. Şi luo cătră el arc şi săgeţi. Şi zise împăratului lui Israíl: „Suie mîna ta preste arc!" Şi întinse mîna lui Ioás preste arc. Şi puse Elisée mîinile lui preste mîinile împăratului

17. Şi zise: „Deşchide fereastra de spre răsărit!" Şi deşchise. Şi zise Elisée: „Săgeată!" Şi săgetă.

18. Şi zise Elisée: „Săgeată mîntuirii Domnului şi săgeată mîntuirii în Siriia, şi vei lovi Siriia în Aféc pînă în săvîrşit!" Şi zise lui Elisée: „Ia arc!" Şi luo. Şi zise împăratului lui Israíl: „Lovêşte în pămînt!" Şi lovi împăratul de 3 ori şi stătu.

19. Şi să mîhni preste el omul lui Dumnezău şi zise: „De ai fi lovit de 5 ori sau de 6, atuncea ai fi lovit Siriia pînă în săvîrşit; şi acum, de 3 ori vei lovi Síriia."

20. Şi muri Elisée şi-l astrucară pre el. Şi tîlharii Moávului veniră în pămînt, venind anul.

21. Şi fu ei îngropînd pre om şi, iată, văzură pre tîlhari şi aruncară pre om în groapa lui Elisée. Şi mêrse omul şi să atinse de oasele lui Elisée şi trăi şi să sculă pre picioarele lui.

22. Şi Azaíl, împăratul Síriei, necăji pre Israíl toate zilele lui Ioaház.

23. Şi-i milui Domnul pre ei şi să îndură spre ei şi prăvi cătră ei pentru făgăduinţa lui cea cu Avraám şi cu Isaác şi cu Iácov; şi n-au vrut Domnul să-i strice pre ei şi nu i-au lepădat pre ei de cătră faţa lui pînă acum.

24. Şi muri Azaíl, împăratul Síriei, şi împărăţi feciorul lui Adér, fiiul lui, pentru el.

25. Şi să întoarse Ioás, feciorul lui Ioaház, şi luo cetăţile den mîna fiiului lui Adér, fiiul lui Azaíl, carele au luat den mîna lui Ioaház, tătîne-său, la războiu; de 3 ori l-au lovit pre el Ioás şi întoarse cetăţile în Israíl. /

Ms. 45, p. 324-325

9. Şi adormi Ioáhaz cu părinţii lui şi-l astrucară pre el cu părinţii lui în Samaría. Şi împărăţi Ioas, fiiul lui, pentru însul.

10. Întru 39 ani a lui Ioas, împăratul Iúdei, au împărăţit Ioas, ficiorul lui *[324/2]* Ioáhaz, preste Israil, în Samaría, 16 ani;

11. Şi făcu răul întru ochii Domnului, nu să feri de către toate păcatele lui Ierovoam, fiiul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, întru iale au mersu.

12. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ioas şi toate cîte au făcut şi silele lui carele au făcut cu Amesíia, împăratul Iúdei, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

13. Şi adormi Ioas cu părinţii lui, şi Ierovoam şedzu pre scaunul lui, şi să îngropă Ioas în Samaría, cu împăraţii Israil.

14. Şi Eliseé bolnăví boala lui, pren carea ⌊şi⌋ muri. Şi să pogorî către el Ioas, împăratul Israil, şi plînse preste faţa lui şi dzise: „Părinte, părinte, carul Israil şi călăreţul lui!”

15. Şi-i dzise Eliseé: „Ia arcu şi săgeţi!”

16. [15.] Şi luă către el arcu şi săgeţi. [16.] Şi dzise împăratului Israil: „Suie mîna ta preste arc!” Şi întinse mîna lui ⌊Ioas preste arc⌋. Şi puse Eliseé mîinile lui preste mîinile împăratului

17. Şi dzise: „Dăşchide fereastra despre răsărit!” Şi deşchise. Şi dzise Eliseé: „Săgeată!” Şi săgetá.

18. [17.] Şi dzise ⌊Eliseé⌋: „Săgeată mîntuirei Domnului şi săgeată mîntuirei în Siríia, şi vei lovi Siría în Afec pînă în săvîrşit!” [18.] Şi dzise lui Eliseé: „Ia arcu!” Şi luă. Şi dzise împăratului Israil: „Lovêşte în pămînt!” Şi lovi împăratul de trei ori şi stătu.

19. Şi să mîhni preste el omul lui Dumnedzău şi dzise: „De ai fi lovit de 5 ori sau de 6, atuncea ai fi lovit Siríia pînă în sfîrşit[117]; şi acum, de 3 ori vei lovi Siríia.”

20. Şi muri Eliseé şi-l astrucară pre el. Şi tîlharii Moav veniră în pămînt, venind anul.

21. Şi fu ei îngropînd pre om şi, iată, văzură pre tîlhari [118]şi aruncară pre om în gropniţa lui Eliseé. Şi mêrse omul şi să atinse de oasele lui Eliseé şi trăi şi să sculă pre picioarele lui.

22. Şi Azail, împăratul Siríei, năcăji pre Israil toate dzilele lui Ioáhaz.

23. Şi-i milui Domnul pre ei şi-i îndură pre ei şi privi către ei pentru făgăduinţa lui cêea cu Avraam şi cu Isaac şi cu Iacov; şi n-au vrut Domnul să-i strice pre ei şi nu i-au lăpădat pre ei de către faţa lui pînă acum.

24. Şi muri Azail, împăratul Siríei, şi împărăţi ficior lui Áder, fiiul lui, pentru el.

25. Şi să întoarse Ioas, ficiorul lui Ioáhaz, şi luă cetăţile den mîna fiiului Áder, fiiului Azail, carele au luat den mîna lui Ioáhaz, tătîne-său, la războiu; de 3 ori l-au lovit pre el Ioas *[325/1]* şi întoarse cetăţile în Israil.

Ms. 4389, p. 358-359

9. Şi muri Ioahaz şi fu îngropat în Samáriia cu părinţii săi. Şi stătu împărat în locul lui, fiiu-său, Ioas.

10. În anul al 39 de împărăţiia lui Ioas, împăratul Iúdei, stătu împărat Ioas în Israil, în Samáriia, 16 ani;

11. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului şi nu se feri nici de un păcat de ale lui Ierovoam, feciorul lui Navat, carele făcuse pre Israil de făcuse păcat, ce umbla într-însele şi el.

12. Iar alalte cuvinte ale lui Ioas şi toate cîte au făcut şi toată tăriia lui carea au scornit asupra lui Amásie, împăratul Iúdei, acêstea *[359/1]* au doară nu sînt scrise toate în Cartea zilelor împăraţilor lui Israil?

13. Şi muri Ioas şi fu îngropat cu părinţii săi în Samáriia, şi şăzu Ierovoam în scaunul lui, deaca îngropară pre Ioas în Samáriia, cu împăraţii lui Israil.

14. De-acii se războli Elisei de boală, în carea şi muri. Iar Ioas, împăratul lui Israil, mêrse şi plînse pre obrazul lui, zicînd: „Tată, tată, carul lui Israil şi călăreţii lui!”[172]

15. Iar Elisei îi zise: „Ia arcul şi săgeata!”

16. [15.] Şi luoă arcul şi săgeata înaintea lui. [16.] Şi zise împăratului: „Pune-ţi mîna pre arc!” Şi-şi puse Ioas mîna pre arc. Şi-şi puse şi Elisei mîna preste mîinile împăratului.

17. Şi zise: „Dăşchide fereastra cea de spre răsărit!” Şi o dăşchise. Şi zise Elisei: „Săgetează!” Şi săgetă împăratul.

18. [17.] Iar Elisei zise: „Această săgeată iaste săgeata mîntuirei Domnului şi vei birui Siriia în Afec pînă marginea lui!” [18.] Şi zise Elisei: „Ia săgeata!”[173] Şi o luoă. Şi iară-i zise: „Bate cu piciorul în pămînt!” Şi bătu împăratul cu piciorul în pămînt de 3 ori şi stătu.

19. Iar omul lui Dumnezeu îi păru rău pre dînsul şi-i zise: „De ai fi bătut de cinci ori sau de 6 ori, atunci tu ai fi bătut pre siriêni de tot, iar acum tu vei să-i baţi numai de 3 ori.”

20. Şi muri Elisei şi-l îngropară. Iar hoţii de la Moav veniră[174] în ţară în anul acela.

21. Iar ei îngropa trupul unui om mort şi, căutînd, văzură hoţii [175]şi aruncară omul acel mort în mormîntul lui Eliséi. Şi căzu trupul omului celui mort şi se atinse de oasele lui Elisei şi învié omul şi stătu în picioare.[176]

22. Iar Azail năcăjiia pre Israil în toate zilele lui Ahaz.

23. Şi-i milui Domnul lor şi se întoarse către dînşii şi căută spre ei pentru făgăduinţa sa carea o făgăduise către Avraam şi către Isaac şi către Iácov; şi nu vru Domnul să-i potopească, nice-şi întoarse faţa de către ei şi să-i lêpede de la dînsul.

24. Şi muri Azail, împăratul Síriei, şi împărăţi în locul lui fiiu-său, Ader.

25. De-acii Ioas, feciorul lui Ioahaz, luoă den mîna lui Ader, feciorul lui Azail, cetăţile care le luoase den mîna tătîne-său, lui Ioahaz; şi-l bătu Ioas în trei rînduri şi întoarse cetăţile lui Israil. *[359/2]*

Versiunea modernă

9. Şi adormi Ioachaz cu părinţii săi şi-l îngropară pe el cu părinţii săi în Samaria. Şi după el împărăţi Ioas, fiul său.

10. În al treizeci şi nouălea an al lui Ioas, împăratul Iudei, împărăţi Ioas, fiul lui Ioachaz, peste Israel, în Samaria, şaisprezece ani;

11. Şi făcu răul în ochii Domnului, nu se îndepărtă de toate păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care făcuse Israelul să păcătuiască, ci umblă tot în ele.

12. Şi celelalte cuvinte ale lui Ioas şi toate cîte a făcut şi puterile lui [în războaiele] pe care le-a făcut cu Amesias, împăratul Iudei, nu sînt oare acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

13. Şi adormi Ioas cu părinţii săi, iar pe tronul lui stătu Ieroboam; şi fu îngropat Ioas în Samaria, cu împăraţii lui Israel.

14. Şi se îmbolnăvi Elisei de o boală de care [mai apoi] şi muri. Şi coborî către el Ioas, împăratul lui Israel, şi plînse în faţa lui şi zise: „Părinte, părinte, carul lui Israel şi călăreţul lui!”

15. Şi-i zise Elisei: „Ia arc şi săgeţi!”

16. Şi-şi luă arc şi săgeţi. Şi-i zise împăratului lui Israel: „Pune mîna ta pe arc!” Şi puse Ioas mîna pe arc. Şi Elisei îşi puse mîinile peste mîinile împăratului

17. Şi zise: „Deschide fereastra dinspre răsărit!” Şi o deschise. Şi zise Elisei: „Săgetează!” Şi săgetă.

18. [17.] Şi zise Elisei: „Aceasta este săgeata mîntuirii Domnului şi săgeata mîntuirii în Siria, în Afec, pînă la capăt!” [18.] Şi-i zise Elisei: „Ia arc!” Şi luă. Şi-i zise împăratului lui Israel: „Loveşte în pămînt!” Şi lovi împăratul de trei ori şi se opri.

19. Şi s-a întristat pentru el omul lui Dumnezeu şi a spus: „Dacă loveai de cinci ori sau de şase ori, atunci ai fi bătut Siria de tot; acum, însă, o vei lovi [doar] de trei ori.”

20. Şi adormi Elisei şi-l îngropară. Şi au năvălit în ţară prădători din Moab la începutul anului.

21. Şi s-a întîmplat că, pe cînd îngropau unii un om, iată, îi văzură pe tîlhari şi-l aruncară pe om în mormîntul lui Elisei. Şi a venit [omul] peste oasele lui Elisei şi s-a atins de ele şi a fost viu şi s-a ridicat pe picioarele lui.

22. Şi Azael, împăratul Siriei, l-a asuprit pe Israel în toate zilele lui Ioachaz.

23. Şi Domnul s-a milostivit de ei şi s-a îndurat şi s-a uitat la ei pentru legămîntul lui cu Avraam şi cu Isaac şi cu Iacov; şi nu a vrut Domnul să-i nimicească pe dînşii şi nu i-a lepădat de la faţa sa pînă acum.

24. Şi a murit Azael, împăratul Siriei, şi a domnit în locul său fiul lui Ader, fiul său.

25. Şi s-a întors Ioas, fiul lui Ioachaz, şi a luat din mîna fiului lui Ader, fiul lui Azael, cetăţile pe care [acesta] le luase cu război din mîna lui Ioachaz, tatăl său; de trei ori l-a lovit Ioas şi a întors cetăţile lui Israel.

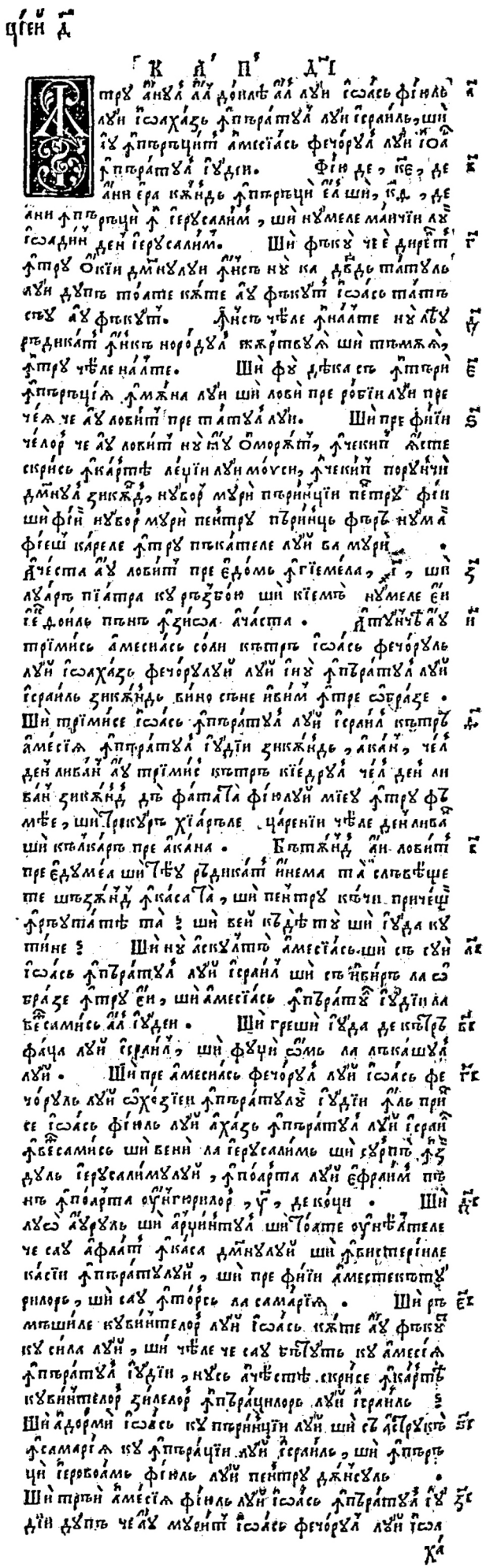

Biblia 1688, p. 276, col. 2

Cap 14

1. Întru anul al doilea al lui Ioás, fiiul lui Ioaház, împărat lui Israíl, şi au împărăţit Amesiás, feciorul lui Ioas, împăratul Iúdei.

2. Fiiu de 25 de ani era cînd împărăţi el, şi 29 de ani împărăţi în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Ioadín, den Ierusalím.

3. Şi făcu ce e dirept întru ochii Domnului, însă nu ca David, tatul lui; după toate cîte au făcut Ioás, tată-său, au făcut.

4. Însă cêle înalte nu le-au rădicat, încă norodul jîrtvuia şi tămîia întru cêle nalte.

5. Şi fu deaca să întări împărăţiia în mîna lui, şi lovi pre robii lui, pre ceia ce au lovit pre tatul lui,

6. Şi pre fiii celor ce au lovit nu i-au omorît, în ce chip iaste scris în Cartea legii lui Móisi, în ce chip porunci Domnul, zicînd: „Nu vor muri părinţii pentru fii şi fiii nu vor muri pentru părinţi, fără numai fieşcarele întru păcatele lui va muri."

7. Acesta au lovit pre Edóm în Ghieméla, 10000, şi luară Piatra cu războiu şi chiemă numele ei Iecthoíl, pînă în zioa aceasta.

8. Atuncea au trimis Amesiás soli cătră Ioás, feciorul lui Ioaház, feciorului lui Iiú, împăratul lui Israíl, zicînd: „Vino să ne ivim între obraze!"

9. Şi trimise Ioás, împăratul lui Israíl, cătră Amésiia, împăratul Iúdii, zicînd: „Acán cel den Liván au trimis cătră chiedrul cel den Liván, zicînd: «Dă fata ta fiiului mieu întru fămêie!» Şi trecură hiarăle ţarenii cêle den Livan şi călcară pre acána.

10. Bătînd ai lovit pre Eduméa şi te-au rădicat inema ta. Slăvêşte-te şăzînd în casa ta! Şi pentru căci priceşti în răutatea ta? Şi vei cădea tu, şi Iúda cu tine!"

11. Şi nu ascultă Amesiás. Şi să sui Ioás, împăratul lui Israíl, şi să iviră la obraze întru ei, şi Amesiás, împăratul Iúdii, la Vethsamís al Iúdei.

12. Şi greşi Iúda de cătră faţa lui Israíl şi fugi om la lăcaşul lui.

13. Şi pre Amesiás, feciorul lui Ioás, feciorul lui Ohóziei, împăratului Iúdii, îl prinse Ioás, fiiul lui Aház, împăratul lui Israíl, în Vethsamís; şi veni la Ierusalím şi surpă în zidul Ierusalímului în poarta lui Efraím pînă în poarta unghiurilor, 400 de coţi.

14. Şi luo aurul şi argintul şi toate unêltele ce s-au aflat în casa Domnului şi în visteriile casii împăratului şi pre fiii amestecăturilor şi s-au întors la Samáriia.

15. Şi rămăşiţele[12] cuvintelor lui Ioás, cîte au făcut cu sila lui, şi cêle ce s-au bătut cu Amesíia, împăratul Iúdii, nu-s acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

16. Şi adormi Ioás cu părinţii lui şi să astrucă în Samaríia, cu împăraţii lui Israíl. Şi împărăţi Ierovoám, fiiul lui, pentru dînsul.

17. Şi trăi Amésiia, fiiul lui Ioás, împăratul Iúdii, după ce au murit Ioás, feciorul lui Ioa- //

Ms. 45, p. 325

Cap 14

1. Întru anul al doilea lui Ioas, fiiul lui Ioáhaz, împăratului Israil, şi au împărăţit Amesías, ficiorul Ioas, împăratului Iúdei.
2. [119]Fiiu de 25 ani era cînd împărăţi el şi 29 de ani împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Ioadim, den Ierusalim.

3. Şi făcu ce-i dreptu întru ochii Domnului, însă nu ca David, tatăl lui; după toate cîte au făcut Ioas, tatăl lui, au făcut.
4. Însă cêle înalte nu le-au rădicat, încă nărodul jirtvuia şi tămîia întru cêle înalte.

5. Şi fu daca să întări împărăţiia întru mîna lui, şi lovi pre robii lui, pre ceia ce au lovit pre tatăl lui,

6. Şi pre fiii celor ce au lovit nu i-au omorît, în ce chip iaste scris în Cartea legii lui Moisí, în ce chip porînci Domnul, dzicînd: [120]„Nu vor muri părinţii pentru fii şi fiii nu vor muri pentru părinţi, fără numai fieştecarele întru păcatele lui va muri."

7. Acesta au lovit pre Edom în Ghemelá, 10000, şi luă Piatra cu războiul şi-i chemă numele ei Iecthoil, pînă în dzua aceasta.

8. Atuncea au trimis Amesías soli cătră Ioas, ficiorul lui Ioáhaz, ficiorul lui Iú, împăratul Israil, dzicînd: „Ia vino să ne ivim la obraze!"

9. Şi trimise Ioas, împăratul Israil, cătră Amesía, împăratul Iúdei, dzicînd: „Ácan cel den Livan au trimis cătră chedrul cel den Livan, dzicînd: «Dă fata ta fiiului mieu întru fămêie!» Şi trecură jiganiile ţarenii cêle den Livan şi călcară pre acaná.

10. Bătînd ai lovit Iduméa şi te-au rădicat inima ta. Slăvêşte-te şedzînd întru casa ta! Pentru căci priceşti întru răul tău? Şi vei cădea tu, şi Iúda cu tine!"

11. Şi nu ascultă Amesías, împăratul Israil, şi să iviră la obraze întru ei, şi Amesías, împăratul Iúdei, la Vethsamis a Iúdei.

12. Şi greşi Iúda de cătră faţa Israil şi fugi om la lăcaşul lui.
13. Şi pre Amesía, ficiorul lui Ioas, ficiorul Ohozíei, împăratul Iúdei, îl prinse Ioas, ⌊fiiul Ahaz⌋, împăratul Israil, în Vethsamis; şi veni la Ierusalim şi surpă întru zidul Ierusalim întru poarta Efraim pînă în poarta unghiurilor, 400 coţi.

14. Şi luă aurul şi argintul şi toate unêltele ce s-au aflat în casa Domnului şi în vistiêrile casei împăratului şi fiii amestecăturilor *[325/2]* şi s-au întorsu la Samaría.

15. Şi rămăşiţile cuvintelor Ioas şi toate cîte au făcut cu sila lui şi carele s-au bătut cu Amesía, împăratul Iúdei, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

16. Şi adormi Ioas cu părinţii lui şi să astrucă în Samaría, cu împăraţii Israil. Şi împărăţi Ierovoam, fiiul lui, pentru însul.
17. Şi trăi Amesía, fiiul lui Ioas, împăratul Iúda, după ce au murit Ioas, ficiorul lui Ioá-

Ms. 4389, p. 359-360

Cap 14

1. Iară în anul al doilea de împărăţiia lui Ioas, feciorul lui Ahaz, împăratul lui Israil, stătu împărat Amesai, feciorul lui Ioas, împăratul Iúdei.[177]
2. [178]Şi era de 25 de ani cînd stătu împărat şi împărăţi în Ierusalim 29 de ani. Şi pre mumă-sa o chiema Ioadína, den Ierusalim.

3. Şi făcu cêlea ce plăcea înaintea Domnului, iar nu ca David, strămoşu-său, ce numai cum făcuse tată-său, Ioas.
4. Iar înălţimile nu le răsipi, ce încă tot junghia şi jîrtvuia oamenii întru înălţimi.

5. De-acii deaca se întări împărăţiia în mîna lui, ucise slugile sale care omorîse pre tată-său,[179]

6. Iar pre feciorii lor nu-i omorî, precum iaste scris în Cartea legii lui Moisí, care au porîncit Domnul, zicînd: [180]„Să nu moară părinţii pentru feciori, nici feciorii să nu moară pentru părinţi, ce fieştecare pentru a sa vină să moare."

7. Acesta au pierdut 10000 de edomêni în Ghemel şi au apucat o piiatră în războiu şi i-au pus numele Iothol, pînă în zioa de astăzi.

8. Atunci trimêse Amesai soli la Ioas, feciorul lui Ioahaz, nepotul lui Iúe, împăratul lui Israil, zicînd: „Vino să ne vedem făţiş!"

9. Iar Ioas, împăratul lui Israil, trimêse la Amesai, împăratul Iúdei, zicînd: „Mărăcinele Livánului au trimis la chiedrul carele iaste în Livan, zicînd: «Dă pre fata ta să fie muiêre fiiu-mieu!» Iar fierile luncii care era în Livan mêrseră şi călcară mărăcinii.[181]

10. Biruit-ai Edómul şi ţi se-au înălţat inima. Şi te slăveşti şăzînd în casa ta! Dară ce te măreşti în răotatea ta? Să cazi tu, şi Iúda cu tine!"

11. Iar Amesai nu ascultă. Şi se sui Ioas, împăratul lui Israil, şi se văzu cu Amesai faţă făţiş în Vethsáma Iúdei.

12. Şi căzu Iúda înaintea fêţei lui Israil şi fugiră cineşi pre la locul său.
13. Iar Amasiia, feciorul lui Ioas, nepotul Ohóziei, împăratul Iúdei, fu prins de Ioas, feciorul lui Ahaz, împăratul lui Israil, în Vethsamas; şi-l duse în Ierusalim şi sfărîmă zidul Ierusalímului de la poarta Efrémului pînă la poarta unghiului, 400 de coţi.

14. Şi luoă aurul şi argintul şi toate vasele cîte se aflară în casa Domnului şi în cămărăle caselor împărăteşti şi fiii amestecăciunii *[360/1]* şi se întoarseră în Samáriia.

15. Iar rămăşiţele cuvintelor lui Ioas, cîte au făcut, şi tăriia lui care au scornit asupra Amésiei, împăratul Iúdii, au doară acêstea nu sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor vieţii împăraţilor lui Israil?

16. Şi muri Ioas cu părinţii săi şi fu îngropat în Samáriia, cu împăraţii lui Israil. Şi stătu împărat fiiu-său, Ierovoam, în locul lui.[182]
17. Iar Amesai, feciorul lui Ioas, împăratul Iúdei, trăi după moartea lui Ioas, feciorul lui Ioa-

Versiunea modernă

Capitolul al 14-lea

1. În anul al doilea al lui Ioas, fiul lui Ioachaz, împăratul lui Israel, s-a făcut împărat în Iuda Amesias, fiul lui Ioas, împăratul Iudei.
2. De douăzeci şi cinci de ani era Amesias cînd împărăţi el şi douăzeci şi nouă de ani a împărăţit în Ierusalim. Numele maicii sale era Ioadin, din Ierusalim.
3. Şi făcu ce e drept în ochii Domnului, dar nu ca David, părintele său; a făcut însă în toate cum făcuse tatăl său, Ioas.
4. Doar înălţimile nu le-a stricat şi poporul jertfea încă şi tămîiá pe înălţimi.

5. Şi se făcu aşa că, dacă se întări împărăţia în mîna lui, ucise Amesias slugile sale care-l uciseseră pe tatăl său,
6. Dar pe copiii ucigaşilor nu-i omorî, după cum este scris în Cartea legii lui Moise, că porunceşte Domnul, zicînd: „Nu vor muri părinţii pentru fii, nici fiii nu vor muri pentru părinţi, ci fiecare pentru păcatele sale va muri."

7. Acesta a bătut zece mii de edomiţi în Ghemela şi a luat cu război Petra şi i-a pus numele Iecthoel, pînă în ziua aceasta.

8. Atunci a trimis Amesias soli la Ioas, fiul lui Ioachaz, fiul lui Ieu, împăratul lui Israel, zicînd: „Vino să ne vedem la faţă!"

9. Şi Ioas, împăratul lui Israel, a trimis la Amesias, împăratul Iudei, zicînd: „Spinul cel din Liban a trimis la cedrul cel din Liban să-i zică: «Dă-ţi fata ta fiului meu de soţie!» Şi trecură fiarele cîmpului din Liban şi călcară spinul.

10. Lovind ai bătut Edomul şi s-a semeţit inima ta. Slăveşte-te şezînd în casa ta! De ce te îndîrjeşti spre răul tău? O să cazi şi tu, şi Iuda cu tine!"

11. Şi n-a ascultat Amesias. Şi s-a sculat împăratul lui Israel şi se văzură faţă-n faţă, el şi Amesias, împăratul Iudei, la Bethsamis, în Iuda.

12. Şi fu alungat Iuda din faţa lui Israel şi fugiră fiecare la cortul lui.
13. Iar pe Amesias, fiul lui Ioas, fiul lui Ochozias, împăratul Iudei, l-a prins Ioas, fiul lui Ioachaz, împăratul lui Israel, în Bethsamis; şi veni la Ierusalim şi dărîmă zidul Ierusalimului de la poarta lui Efraim pînă la poarta unghiurilor, patru sute de coţi.

14. Şi luă aurul şi argintul şi toate vasele cîte s-au găsit în casa Domnului şi în vistieriile casei împăratului şi pe fiii amestecăturilor şi se întoarse în Samaria.

15. Şi celelalte cuvinte ale lui Ioas, cîte le-a făcut cu puterea lui, şi cum s-a războit cu Amesias, împăratul Iudei, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

16. Şi adormi Ioas cu părinţii săi şi fu înmormîntat în Samaria, cu împăraţii lui Israel. Şi împărăţi Ieroboam, fiul său, în locul lui.
17. Şi mai trăi Amesias, fiul lui Ioas, împăratul Iudei, după moartea lui Ioas, fiul lui Ioa-

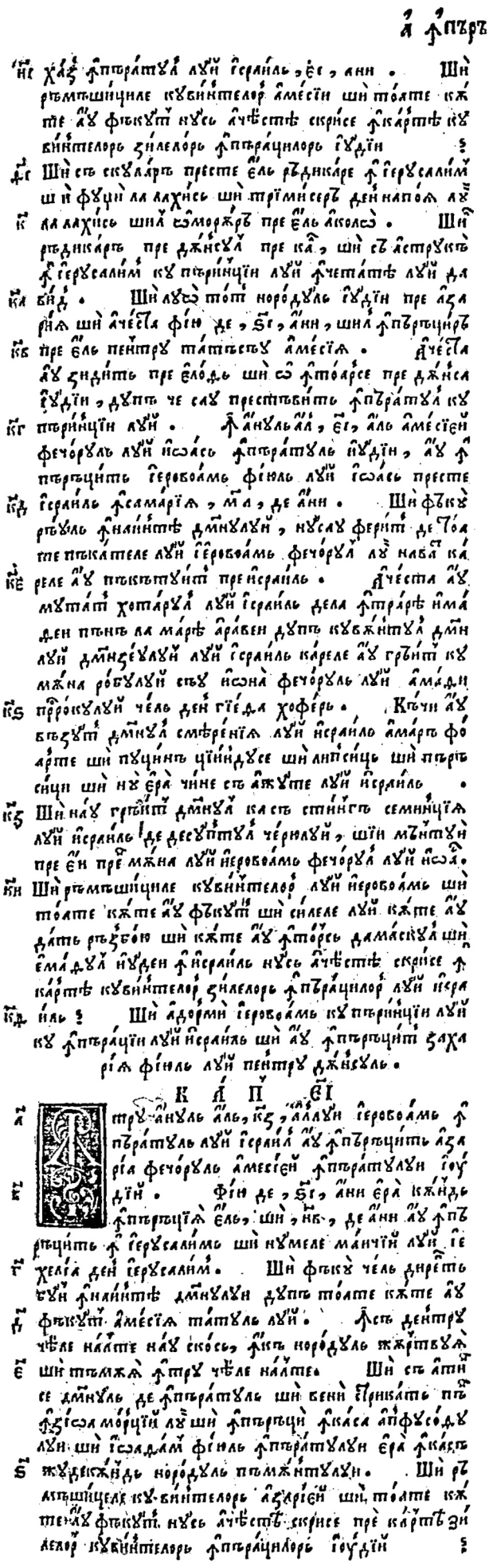

Biblia 1688, p. 277, col. 1

ház, împăratul lui Israíl, 15 ani.

18. Şi rămăşiţile cuvintelor Amésiii[13] şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdii?

19. Şi să sculară preste el rădicare în Ierusalím şi fugi la Lahís. Şi trimiseră denapoia lui la Lahís şi-l omorîră pre el acoló.

20. Şi-l rădicară pre dînsul pre cal şi să astrucă în Ierusalím, cu părinţii lui, în cetatea lui Davíd.

21. Şi luo tot norodul Iúdii pre Azaríia, şi acesta — fiiu de 16 ani, şi-l împărăţiră pre el pentru tată-său, Amésiia.

22. Acesta au zidit pre Elóth şi o întoarse pre dînsa Iúdii, după ce s-au prestăvit împăratul cu părinţii lui.

23. În anul al 15 al Amésiei, feciorul lui Ioás, împăratul Iúdii, au împărăţit Ierovoám, fiiul lui Ioás, preste Israíl, în Samáriia, 41 de ani.

24. Şi făcu răul înaintea Domnului, nu s-au ferit de toate păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israíl.

25. Acesta au mutat hotarul lui Israíl de la întrarea Imáthei pînă la Marea Arávei, după cuvîntul Domnului Dumnezeului lui Israíl carele au grăit cu mîna robului său, Ioná, feciorul lui Amáthi, prorocului cel den Ghiétha Hofér.

26. Căci au văzut Domnul smereniia[14] lui Israíl amară foarte şi puţină ţiindu-se şi lipsiţi şi părăsiţi; şi nu era cine să ajute lui Israíl.

27. Şi n-au grăit Domnul ca să stingă seminţiia lui Israíl de desuptul ceriului, şi-i mîntui pre ei pren mîna lui Ierovoám, feciorul lui Ioas.

28. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ierovoám şi toate cîte au făcut şi silele lui cîte au dat războiu şi cîte au întors Damáscul şi Emáthul Iúdei în Israíl, nu-s acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

29. Şi adormi Ierovoám cu părinţii lui, cu împăraţii lui Israíl. Şi au împărăţit Zaharíia, fiiul lui, pentru dînsul.

Cap 15

1. Întru anul al 27 al lui Ierovoám, împăratul lui Israíl, au împărăţit Azaría, feciorul Amesíei, împăratului Iúdii.

2. Fiiu de 16 ani era cînd împărăţiia el şi 52 de ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Iehelía, den Ierusalím.

3. Şi făcu cel direpţ bun înaintea Domnului, după toate cîte au făcut Amésiia, tatul lui,

4. Însă dentru cêle nalte n-au scos; încă norodul jîrtvuia şi tămîia întru cêle nalte.

5. Şi să atinse Domnul de împăratul şi veni stricat pînă în zioa morţii lui; şi împărăţi în casa apfusóthului. Şi Ioathám, fiiul împăratului, era în casă, judecînd norodul pămîntului.

6. Şi rămăşiţele cuvintelor Azaríei şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea zilelor cuvintelor împăraţilor Iúdii? /

Ms. 45, p. 325-326

haz, împăratul Israil, 15 ani.
18. Şi rămăşiţile cuvintelor Amesíei şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

19. Şi să rocoşiră preste el rocoş în Ierusalim şi fugi la Lahis. Şi trimiseră denapoia lui ⌊la Lahis⌋[121] şi-l omorîră pre el acoló.
20. Şi-l rădicară pre îns pre cal şi să astrucă în Ierusalim, cu părinţii lui, în cetatea David.

21. [122]Şi luă tot nărodul Iúda pre Azaría, şi acesta — fiiu de 16 ani, şi-l împărăţi pre el pentru tată-său, Amesía.
22. Acesta au zidit Eloth şi o întoarse pre însă Iúdei, după ce au adormit împăratul cu părinţii lui.

23. Întru anul al 15 a Amesíei, ficiorul lui Ioas, împăratului Iúdei, au împărăţit Ierovoam, fiiul lui Ioas, preste Israil, în Samaría, 41 de ani.

24. Şi făcu răul înaintea Domnului, nu s-au ferit de toate păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
25. Acesta au mutat hotarul Israil de la întrarea Imath pînă la Marea a i Aravá, după cuvîntul Domnului Dumnedzăului Israil, carele au grăit cu mîna robului său Ioná, ficiorul lui Amathí, prorocului cel den Ghethah Hover.[123]

26. Căci au vădzut Domnul smereniia lui Israil amară foarte şi puţîni ţiindu-să şi lipsiţi şi părăsiţi; şi nu era cine să ajute lui Israil.

27. Şi n-au grăit Domnul ca să stingă seminţiia lui Israil de desuptul ceriului şi-i mîntui pre ei pren mîna lui Ierovoam, ficiorul lui Ioas.

28. Şi rămăşiţile cuvintelor Ierovoam şi toate cîte au făcut şi silele lui, cîte au dat războiu şi cîte au întorsu Damascul şi Emath Iúdei în Israil, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

29. Şi adormi Ierovoam cu părinţii lui, cu împăraţii Israil. Şi împărăţi Zaharíia, fiiul lui, pentru însul.

Cap 15 *[326/1]*

1. [124]Întru anul 27 lui Ierovoam, împăratul Israil, au împărăţit Azaría, ficiorul Amesíei, împăratul Iúdei.

2. Fiiu de 16 ani era cînd împărăţiia el şi 52[125] au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Iehelía, den Ierusalim.
3. Şi făcu ce-i dreptu ⌊bine⌋ înaintea Domnului, după toate cîte au făcut Amesía, tatăl lui,

4. Afară dentru cêle înalte n-au scos; încă nărodul jirtvuia şi tămîia întru cêle înalte.

5. Şi să atinse Domnul de împăratul [126]şi veni[127] stricat pînă întru dzua morţii lui; şi împărăţi în casa apfusoth. Şi Ioatham, fiiul împăratului, preste casă, judecînd nărodul pămîntului.

6. Şi rămăşiţile cuvintelor Azaríei şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

Ms. 4389, p. 360

haz, împăratul lui Israil, 15 ani.
18. Iar rămăşiţa cuvintelor lui Amesai şi toate cîte au făcut, au doară acêstea nu sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

19. Şi se rădicară asupra lui în Ierusalim, iar el fugi în Lahis. Şi trimêseră după dînsul în Lahis şi-l uciseră acoló.
20. Şi-l luară pre cai şi-l duseră de-l îngropară în Ierusalim, în cetatea lui David, cu părinţii săi.

21. [183]Şi luoă tot nărodul Iúdei pre Azáriia, şi era de 16 ani, şi-l puseră împărat în locul tătîne-seu, lui Amesai.[184]
22. Acesta au zidit Elótha şi o întoarse Iúdei, după moartea ce muri împăratul cu părinţii săi.

23. În anul al 15 de împărăţiia lui Amesai, feciorul lui Ioas, împăratul Iúdei, stătu împărat Ierovoam, feciorul lui Ioas, preste Israil, în Samáriia, şi împărăţi 41 de ani.

24. Şi făcu hicleşug înaintea Domnului, că nu părăsi nici un păcat de-ale lui Ierovoam, feciorul lui Navat, carele făcu pre Israil de greşi.
25. Acesta întoarse hotarul lui Israil de întrarea Emáthului pînă la Marea Araviei, după cuvîntul Domnului Dumnezeul lui Israil carele au grăit cu mîna robului său, lui [185]Ioná, feciorul Amathei prorocul, carele era den Ghétha, care iaste în Ofer.[186]

26. Că văzu Domnul smereniia lui Israil că foarte era amară şi se ţinea puţinel şi era lipsiţi; şi nu era cine să ajute lui Israil.

27. Şi nu zise Domnul să dăzrădăcinêze sămînţa lui Israil de supt tot ceriul, ce-i mîntui cu mîna lui Ierovoam, feciorul lui Ioas.

28. Iar rămăşiţa cuvintelor lui Ierovoam şi toate cîte au făcut şi putêrea lui cu cîtă au oştit şi cum au întors Damascul şi Emátha Iúdei în Israil, au acêstea nu sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israil? *[360/2]*

29. Şi muri Ierovoam şi fu îngropat cu părinţii săi, împăraţii lui Israil. Şi stătu împărat în locul lui Azáriia, feciorul lui Amesai.

Cap 15

1. [187]În anul al 27 de împărăţiia lui Ierovoam, împăratul lui Israil, stătu împărat Azáriia, feciorul lui Amisai, împăratul Iúdei.[188]
2. Şi cînd stătu împărat era de 16 ani. Şi împărăţi în Ierusalim 52 de ani. Şi pre mumă-sa o chiema Ehéliia şi era ierusalimleancă.
3. Şi făcu cêlea ce plăcea înaintea Domnului, după cum făcuse şi tată-său, Amesai,

4. Numai cêle den nălţimi nu le strică; ce încă tot junghia şi jîrtvuia oamenii întru înălţimi.

5. [189]Şi trimêse Domnul mînie pre împăratul şi fu gubav pînă la moartea lui; şi lăcuia în casa lu apfus. Iar Ioatham, feciorul împăratului, era tocmitor casei şi judeca oamenii acelui pămînt.

6. Iar alalte cuvinte ale Azáriei şi toate cîte au făcut, au doară nu sînt scrise în Cartea cuvintelor vieţii împăraţilor Iúdei?[190]

Versiunea modernă

haz, împăratul lui Israel, cincisprezece ani.
18. Şi celelalte cuvinte ale lui Amesias şi toate cîte le-a făcut, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

19. Şi uneltîndu-se împotriva lui răzvrătire în Ierusalim, fugi în Lachis. Şi trimiseră după el în Lachis şi-l uciseră acolo.
20. Şi-l aduseră pe cal şi-l îngropară în Ierusalim, cu părinţii săi, în cetatea lui David.

21. Şi-l luă tot poporul Iudei pe Azaria, şi acesta era de şaisprezece ani, şi-l puseră împărat în locul tatălui său, Amesias.
22. Acesta a zidit Elothul şi l-a întors la Iuda, după ce împăratul răposase cu părinţii săi.

23. În anul al cincisprezecelea al lui Amesias, fiul lui Ioas, împăratul Iudei, a împărăţit Ieroboam, fiiul lui Ioas, preste Israel, în Samaria, patruzeci şi unu de ani.

24. Şi făcu răul înaintea Domnului şi nu se feri de toate păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care făcuse Israelul să păcătuiască.
25. Acesta a aşezat la loc hotarul lui Israel, de la intrarea Emathului pînă la Marea Arabiei, după cuvîntul Domnului Dumnezeului lui Israel, rostit prin robul său Iona, fiiul lui Amathi, prorocul din Gheth Chopher.

26. Că văzuse Domnul umilirea lui Israel amară foarte şi împuţinaţi şi strîmtoraţi, lipsiţi şi părăsiţi; şi nu era cine să-i ajute lui Israel.

27. Şi Domnul nu zisese să fie stinsă sămînţa lui Israel de sub cer, ci-i izbăvi pe ei prin mîna lui Ieroboam, fiul lui Ioas.

28. Şi celelalte cuvinte ale lui Ieroboam şi toate cîte le-a făcut şi puterile lui cum s-a războit şi cum a întors Damascul şi Emathul de la Iuda la Israel, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

29. Şi adormi Ieroboam cu părinţii săi, cu împăraţii lui Israel. Şi împărăţi Zaharia, fiul său, în locul lui.

Capitolul al 15-lea

1. În al douăzeci şi şaptelea an al lui Ieroboam, împăratul lui Israel, împărăţi Azaria, fiul lui Amesias, împăratul Iudei.
2. De şaisprezece ani era cînd împărăţi şi a împărăţit cincizeci şi doi de ani în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Iechelia, din Ierusalim.
3. Şi făcu ce e drept în ochii Domnului, după toate cum făcuse Amesias, tatăl său,

4. Doar înălţimile nu le-a stricat; şi poporul încă jertfea şi tămîiá pe înălţimi.

5. Şi Domnul l-a lovit pe împărat şi a fost lepros pînă în ziua morţii lui; şi împărăţea stînd într-o casă osebită. Şi Ioatham, fiul împăratului, era peste ale casei, judecînd poporul ţării.

6. Şi celelalte cuvinte ale lui Azaria şi toate cîte a făcut, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

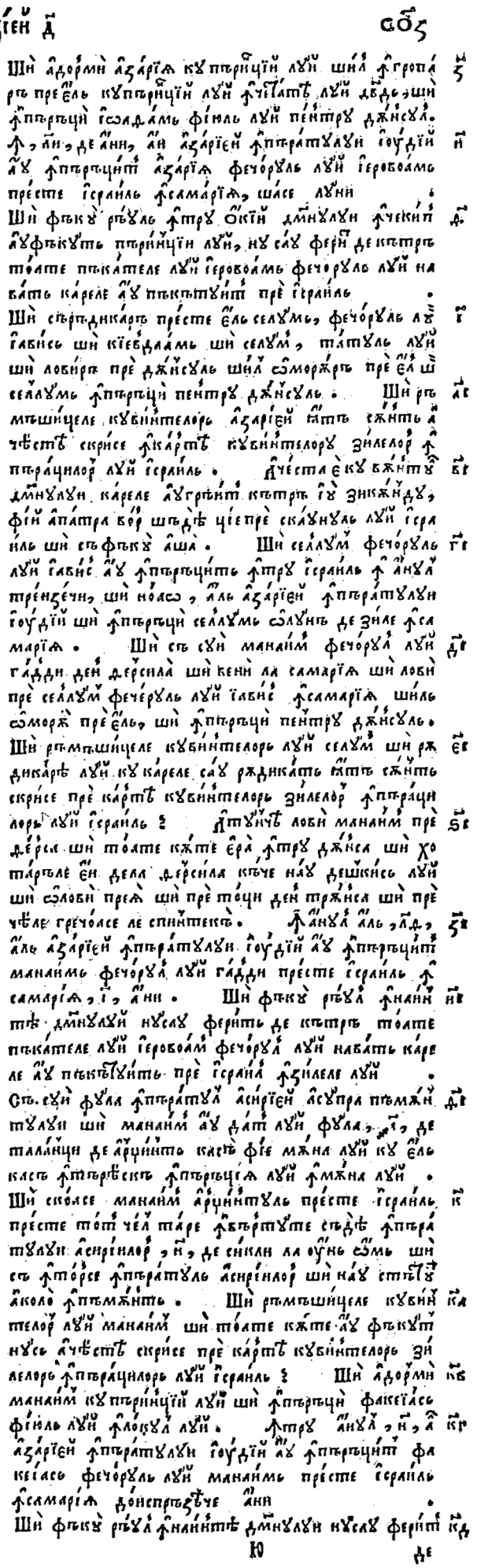

Biblia 1688, p. 277, col. 2

7. Şi adormi Azáriia cu părinţii lui şi-l îngropară pre el cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi împărăţi Ioathám, fiiul lui, pentru dînsul.

8. În 38 de ani ai Azáriei, împăratului Iúdii, au împărăţit Azáriia, feciorul lui Ierovoám, preste Israíl, în Samáriia, şase luni.

9. Şi făcu răul întru ochii Domnului, în ce chip au făcut părinţii lui; nu s-au ferit de cătră toate păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl.

10. Şi să rădicară preste el Selúm, feciorul lui Iavís, şi Chievdaám şi Selúm, tatul lui, şi loviră pre dînsul şi-l omorîră pre el. Şi Sellúm împărăţi pentru dînsul.

11. Şi rămăşiţele cuvintelor Azaríei, iată, sînt acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl.

12. Acesta e cuvîntul Domnului carele au grăit cătră Iú, zicîndu: „Fii a patra vor şădea ţie pre scaunul lui Israíl.” Şi să făcu aşa.

13. Şi Sellúm, feciorul lui Iavís, au împărăţit întru Israíl în anul treizeci şi noao al Azáriei, împăratului Iúdii; şi împărăţi Sellúm o lună de zile în Samariia.

14. Şi să sui Manaím, feciorul lui Gáddi, den Thersilá, şi veni la Samariia şi lovi pre Sellúm, feciorul[15] lui Iavís, în Samariia, şi-l omorî pre el şi împărăţi pentru dînsul.

15. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Selúm şi rîdicarea lui cu carele s-au rîdicat, iată, sînt scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl.

16. Atuncea lovi Manaím pre Thérsa şi toate cîte era întru dînsa şi hotarăle ei de la Thersíla, căce n-au deşchis lui; şi o lovi pre ea şi pre toţi dentr-însa; şi pre cêle grecioase le spintecă.

17. În anul al 39 al Azáriei, împăratului Iúdii, au împărăţit Manaím, feciorul lui Gáddi, preste Israíl, în Samaríia, 10 ani.

18. Şi făcu răul înaintea Domnului, nu s-au ferit de cătră toate păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl. În zilele lui

19. Să sui Fúla, împăratul Asíriei, asupra pămîntului. Şi Manaím au dat lui Fúla 1000 de talanţi de argint, ca să fie mîna lui cu el ca să întărească împărăţiia lui în mîna lui.

20. Şi scoase Manaím argintul preste Israíl, preste tot cel tare în vîrtute, să dea împăratului asiríilor 50 de sicli la un om. Şi să întoarse împăratul asiríilor şi n-au stătut acoló în pămînt.

21. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Manaím şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl?

22. Şi adormi Manaím cu părinţii lui. Şi împărăţi Facheiás, fiiul lui, în locul lui.

23. Întru anul 50 al Azáriei, împăratului Iúdii, au împărăţit Facheías, feciorul lui Manaím, preste Israíl, în Samariia, doisprăzêce ani.

24. Şi făcu răul înaintea Domnului; nu s-au ferit //

Ms. 45, p. 326

7. Şi adormi Azaría cu părinţii lui în cetatea David. Şi împărăţi Ioatham, fiiul lui, pentru însul.

8. Şi întru anul 38 a Azaríei, împăratului Iúdei, au împărăţit Azaría[128], ficiorul lui Ierovoam, preste Israil, în Samaríia, 6 luni.
9. Şi făcu răul întru ochii Domnului, în ce chip au făcut părinţii lui; nu s-au ferit de cătră ⌊toate⌋ păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.

10. Şi să rădicară preste el Sellum, ficiorul lui Iavis, ⌊şi Chevdaam şi Sellum, tatăl lui,⌋ şi loviră pre îns şi-l omorîră pre el. Şi Sellum împărăţi pentru însul.

11. Şi rămăşiţile cuvintelor Azaríei, iată, sînt acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil.

12. Acesta-i cuvîntul Domnului carele au grăit cătră Iú, dzicînd: [129]„Fii a patra vor şedea ţie preste scaunul Israil.” Şi să făcu aşa.

13. Şi Sellum, ficiorul lui Iasví, au împărăţit ⌊întru Israil⌋ întru anul 39 a Azaríei, împăratului Iúdei; şi împărăţi Sellum o lună de dzile în Samaría.
14. Şi să sui Manaim, ficiorul lui Gaddí, den Thersilá, şi veni la Samaría şi lovi pre Sellum, ficiorul lui Iasví, în Samaría, şi-l omorî pre el [15.] şi împărăţi pentru însul.

15. Şi rămăşiţa cuvintelor lui Sellum şi rocoşul lui carele s-au rădicat, iată, sînt scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil.

16. Atuncea lovi Manaim pre Thersá şi toate cîte era întru însă şi hotarăle ei de la Thersilá, căci n-au dăşchis lui; şi o lovi ⌊pre ea şi pre toţi dentru însă⌋; şi pre cêle grecioase le spintecă. *[326/2]*

17. Întru anul 39 a Azaríei, împăratului Iúdei, au împărăţit Manaim, ficiorul lui Gaddí, preste Israil, în Samaría, 10 ani.

18. Şi făcu răul înaintea Domnului, nu s-au ferit de cătră ⌊toate⌋ păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil. [19.] Întru dzilele lui

19. Să sui Fúla[130], împăratul Siríei, asupra pămîntului. Şi Manaim au dat lui Fúla 1000 de talandzi de argint, ca să fie mîna lui împreună cu el[131].

20. Şi scoase Manaim argintul preste Israil, preste tot cel tare în vîrtute, să dea împăratului asiriênilor 50 de sicli la un om. Şi să întoarse împăratul asirienilor şi n-au stătut acoló în pămînt.

21. Şi rămăşiţile cuvintelor Manaim şi toate cîte au făcut, nu-s, ⌊iată,⌋ acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?

22. Şi adormi Manaim cu părinţii lui. Şi împărăţi Fachías[132], fiiul lui, pentru însul.

23. Întru anul 50 a Azaríei, împăratului Iúdei, au împărăţit Facheías, ficiorul Manaim, preste Israil, în Samaría, ⌊doi⌋sprădzêce ani.

24. Şi făcu răul înaintea Domnului; nu s-au ferit

Ms. 4389, p. 360-361

7. Şi muri Azáriia şi-l îngropară cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Ioatham.
8. În anul al 27 de împărăţiia Azáriei, împăratul Iúdei, stătu împărat Azáriia[191], feciorul lui Ierovoam, în Israil, în Samáriia, şi împărăţi 6 luni.
9. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului, cum făcuse şi părinţii lui, şi nu se dăpărtă de păcatele lui Ierovoam, feciorul lui Navat, care făcu pre Israil de greşi.

10. Şi se scorni asupra lui Selum, feciorul lui Avei, şi Ievdaam şi oştile lor şi-l uciseră şi muri. Şi stătu împărat în locul lui Selum.

11. [192]Iar alalte cuvinte ale Azáriei au doară nu sînt scrise în cărţile cuvintelor[193] zilelor vieţii împăraţilor lui Israil?

12. [194]Acesta iaste cuvîntul care au grăit Domnul cătră Iúe, zicînd că: „Feciorii tăi vor şădea pre scaunul împărăţiei lui Israil pînă la al patrulea neam.” Şi aşa fu.[195]
13. Iar Selum, feciorul lui Avei, împărăţi în Israil la 39 de ani de împărăţiia lui Azárie, împăratul Iúdei; şi împărăţi Selum în Samáriia o lună de zile.
14. Şi se sui Manaam, feciorul lui Gad, de la Thersa şi mêrse în Samáriia şi ucise pre Selum, feciorul lui Avei[196], şi stătu el împărat în locul lui în Samáriia.

15. Iar rămăşiţele cuvintelor *[361/1]* lui şi scornirea carea se-au scornit, au doară nu sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

16. Atunci bătu Manaim Tápsa, şi tot ce era într-însa pierdu, şi hotarăle ei de la Thersa, căci că nu-i dăşchiseră, şi o fărîmă; şi tot ce era într-însa potopi; şi pre cêle grecioase atunci le spintecă.

17. Şi stătu împărat Manaim în Israil în anul al 39 de împărăţiia lui Azárie, împăratul Iúdei, şi împărăţi în Samáriia zêce ani.[197]

18. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului în toate zilele vieţii sale şi nu se feri nici de un păcat de-ale lui Ierovoam, feciorul lui Navat, carele făcuse pre Israil de greşise.

19. Şi se sui, în zilele lui, Fúla, împăratul Síriei, în ţara lui Israil. Iar Manaim dêde Fúlei 1000 de talanţi de argint să-i fie cu dînsul şi să nu-i ia împărăţiia.

20. Şi puse Manaim bir pre Israil, tot cel cu vîrtute, să dea împăratului Síriei 50 de sicle de argint de un cap. Şi se întoarse împăratul Síriei şi nu stătu într-acea ţară.

21. Iar rămăşiţele cuvintelor lui Manaim şi tot ce au făcut, au doară nu sînt scrise în Cartea cuvintelor împăraţilor lui Israil?

22. Şi muri Manaim şi fu îngropat cu părinţii săi. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Fachia.[198]

23. Şi stătu Fachiia împărat preste Israil în anul al cincizecilea de împărăţiia Azáriei, împăratul Iúdei, şi împărăţi în Samáriia 2 ani.

24. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului şi nu se dăpărtă

Versiunea modernă

7. Şi adormi Azaria cu părinţii săi şi l-au înmormîntat cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi împărăţi Ioatham, fiul său, în locul lui.
8. În anul al treizeci şi optulea al lui Azaria, împăratul Iudei, împărăţi Zaharia, fiul lui Ieroboam, peste Israel, în Samaria, şase luni.
9. Şi făcu răul în ochii Domnului, cum făcuseră părinţii lui; nu s-a depărtat de toate păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care făcuse Israelul să păcătuiască.

10. Şi Sellum, fiul lui Iabis, dimpreună cu Chiebdaam şi cu Sellum, tatăl lui, au uneltit împotriva lui şi l-a lovit şi l-a omorît. Şi împărăţi Sellum în locul lui.

11. Şi celelalte cuvinte ale lui Zaharia, iată, sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel.

12. Acesta e cuvîntul Domnului pe care-l spusese către Ieu, zicînd: „Fiii tăi pînă într-a patra [spiţă] vor şedea pe tronul lui Israel.” Şi aşa a fost.

13. Şi Sellum, fiul lui Iabis, împărăţi în Israel în anul al treizeci şi nouălea al lui Azaria, împăratul Iudei; şi o lună de zile împărăţi Sellum în Samaria.
14. Şi se ridică Manaem, fiul lui Gaddi, din Thersila şi veni la Samaria şi îl lovi pe Sellum, fiul lui Iabis, în Samaria, şi-l ucise şi se făcuse împărat în locul lui.

15. Şi celelalte cuvinte ale lui Sellum şi uneltirea sa pe care a uneltit-o, iată, sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel.

16. Atunci lovi Manaem Thersa şi toate care erau în ea şi hotarele de dincolo de Thersila, pentru că nu i-au deschis; şi a lovit-o; şi pe cele ce purtau în pîntece le-a spintecat.

17. În anul al treizeci şi nouălea al lui Azaria, împăratul Iudei, a împărăţit Manaem, fiul lui Gaddi, peste Israel, zece ani în Samaria.

18. Şi făcu răul în ochii Domnului, nu se depărtă de toate păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care a făcut Israelul să păcătuiască. În zilele lui

19. S-a ridicat Phula, împăratul Asiriei, asupra ţării. Şi Manaem i-a dat lui Phula o mie de talanţi de argint, ca să fie mîna lui cu el şi să-i întărească împărăţia în mîna sa.
20. Şi Manaem a scos argintul din Israel, de la toţi cei înstăriţi, ca să-i dea împăratului Asiriei, cîte cincizeci de sicli de argint de fiecare om. Şi s-a întors împăratul Asiriei şi n-a mai stat acolo în ţară.

21. Şi celelalte cuvinte ale lui Manaem şi toate cîte a făcut, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel?

22. Şi adormi Manaem cu părinţii săi. Şi împărăţi Phacheias, fiul său, în locul lui.

23. În anul al cincizecilea al lui Azaria, împăratul Iudei, împărăţi Phacheias, fiul lui Manaem, peste Israel, în Samaria, doi ani.

24. Şi făcu răul în ochii Domnului; nu se depărtă

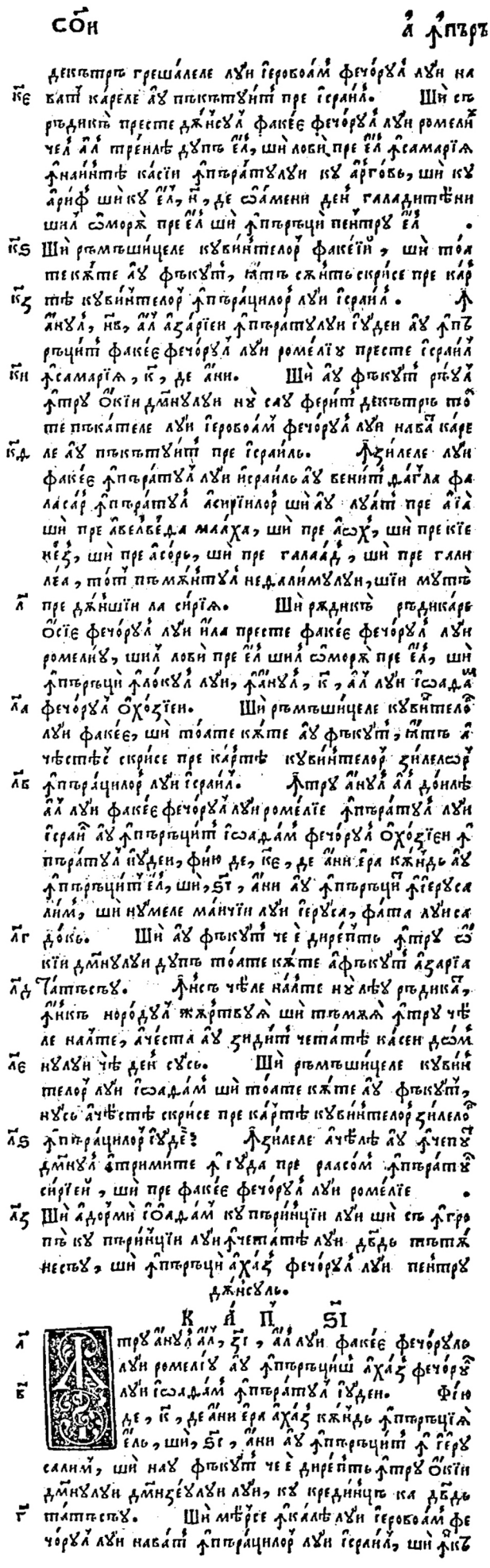

Biblia 1688, p. 278, col. 1

de cătră greşalele lui Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl.

25. Şi să rădicá preste dînsul Fachée, feciorul lui Romeli, cel al treilea după el, şi lovi pre el în Samariia, înaintea casii împăratului, cu Argóv şi cu Arif; şi cu el — 50 de oameni den galaditêni; şi-l omorî pre el şi împărăţi pentru el.

26. Şi rămăşiţele cuvintelor Fachéii şi toate cîte au făcut, iată, sînt scrise pre Cartea cuvintelor împăraţilor lui Israíl.

27. În anul 52 al Azáriei, împăratului Iúdei, au împărăţit Fachée, feciorul lui Roméliu, preste Israíl, în Samariia, 20 de ani.

28. Şi au făcut răul întru ochii Domnului; nu s-au ferit de cătră toate păcatele lui Ierovoám, feciorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israíl.

29. În zilele lui Fachée, împăratul lui Israíl, au venit Thágla Falasár, împăratul asiriilor, şi au luat pre Aiá şi pre Avelvétha Maáha şi pre Aoh şi pre Chienéz şi pre Asór şi pre Galaád şi pre Galiléa, tot pămîntul Nethalímului, şi-i mutá pre dînşii la Síriia.

30. Şi rîdicá rădicare Ósie, feciorul lui Íla, preste Fachée, feciorul lui Romelíu, şi-l lovi pre el şi-l omorî pre el şi împărăţi în locul lui în anul 20 al lui Ioatham, feciorul Ohóziei.

31. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Fachée şi toate cîte au făcut, iată, acêstea-s scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israíl.

32. Întru anul al doilea al lui Fachée, feciorul lui Romélie, împăratul lui Israil, au împărăţit Ioathám, feciorul Ohóziei, împăratul Iúdei; fiiu de 25 de ani era cînd au împărăţit el şi 16 ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Ierúsa, fata lui Sadóc.

33. Şi au făcut ce e dirept întru ochii Domnului, după toate cîte a făcut Azaria, tată-său.

34. Însă cêle nalte nu le-au rădicat, încă norodul jîrtvuia şi tămîia întru cêle nalte; acesta au zidit cetatea casei Domnului cea den sus.

35. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Ioathám şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

36. În zilele acêlea au început Domnul a trimite în Iúda pre Raasóm, împăratul Síriei, şi pre Fachée, feciorul lui Romélie.

37. Şi adormi Ioathám cu părinţii lui şi să îngropă cu părinţii lui în cetatea lui David, tătîne-său. Şi împărăţi Aház, feciorul lui, pentru dînsul.

Cap 16

1. Întru anul al 17 al lui Fachée, feciorul lui Romelíu, au împărăţit Aház, feciorul lui Ioathám, împăratul Iúdei.

2. Fiiu de 20 de ani era Aház cînd împărăţiia el şi 16 ani au împărăţit în Ierusalim; şi n-au făcut ce e dirept întru ochii Domnului Dumnezeului lui, cu credinţă, ca David, tată-său.

3. Şi mêrse în calea lui Ierovoám, feciorul lui Navát, împăraţilor lui Israíl, şi încă //

Ms. 45, p. 326-327

de cătră greşêlele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.

25. Şi să rădică preste îns Facheé, ficiorul lui Romelíu, cel al treilea după el, şi lovi pre el în Samaría, înaintea casei împăratului, cu Argov şi cu Arif; şi cu el — 50 de oameni den galaaditêni; şi-l omorî pre el şi împărăţi pentru el.

26. Şi rămăşiţile[133] Fachesíei şi toate cîte au făcut, iată, sînt scrise pre Cartea cuvintelor ⌊dzilelor⌋[134] împăraţilor Israil.

27. Întru anul 52 a Azaríei, împăratului Iúdei, au împărăţit Facheé, ficiorul lui Romeliu, preste Israil, [135]20 de ani.

28. Şi au făcut rău întru ochii Domnului; nu s-au ferit de cătră toate păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.

29. Întru dzilele Facheé, împăratul Israil, au venit Theglá Fallasar, împăratul asiriênilor, şi au luat pre Aía şi pre Avelvethá ⌊şi pre Thá⌋ Maahá şi pre Aoh[136] şi pre Chenez şi pre Asor şi pre Galaad şi pre Galiléa, tot pămîntul Nefthalim, şi-i mută pre înşii la Asiríia.

30. Şi să rocoşi rocoş Osíia, ficiorul lui Ilá, preste Facheé, ficiorul lui Romelíu, şi-l lovi pre el şi-l omorî pre el şi împărăţi pentru însul întru anul 20 lui Iotham, ficiorul Ohozíei.

31. Şi rămăşiţile cuvintelor Facheé şi toate cîte au făcut, iată, *[327/1]* acêstea-s scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil.

32. [137]Întru anul al doilea lui Facheé, ficiorul lui Romelíu, împăratului Israil, au împărăţit Iotham, ficiorul Ohozíei, împăratului Iúda; [33.] fiiu de 25[138] era cînd împărăţi el şi 16 ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicei lui — Ierusá, fata i[139] Sadoc.

33. [34.] Şi au făcut ce-i dreptu întru ochii Domnului, după toate cîte a făcut Azaría, tată-său,

34. [35.] Fără cêle înalte nu le-au rădicat, încă nărodul jirtvuia şi tămîia întru cêle înalte; acesta au zidit cetatea[140] casei Domnului cea den sus.

35. [36.] Şi rămăşiţile cuvintelor Iotham şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

36. [37.] Întru dzilele acêlea au început Domnul a trimite în Iúda pre Raasson, împăratul Siríei, şi pre Facheé, ficiorul Romelíu.

37. [38.] Şi adormi Ioatham cu părinţii lui şi să îngropă cu părinţii lui întru cetatea lui David, tătîne-său. Şi împărăţi Áhaz, ficiorul lui, pentru însul.

Ms. 4389, p. 361

nici de un păcat de ale lui Ierovoam, feciorul lui Navat, care au făcut pre Israil de au greşit.

25. Şi se scorni asupra lui Fachía, feciorul lui Romelii, hatmanul lui, şi-l omorî în Samáriia, lîngă casa împăratului, cu Argav şi cu Árie şi încă cu cincizeci de oameni cu dînsul, oameni galaaditêni; şi-l omorîră şi stătu el împărat în locul lui.

26. Iar alalte cuvinte ale Fachíei şi toate cîte au făcut, au doară nu sînt scrise în cărţile cuvintelor vieţii împăraţilor lui Israil?

27. În anul al 52 de împărăţiia Azáriei, împăratul Iúdei, stătu împărat Fachíia, feciorul lui Romel, preste Israil; şi împărăţi în Samáriia 20 de ani.[199]

28. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului *[361/2]* şi nu se feri nici de un păcat de ale lui Ierovoam, feciorul lui Navat, care făcuse pre Israil de greşise.

29. În zilele Fachíei, împăratul lui Israil, veni Thaglad Falasar, împăratul Asíriei, şi luoă Agáiul şi Avel Vétha şi Maátha şi Chenézul şi Asórul şi Galaádul şi Galiléiul şi toată ţara lui Nethalim şi o duse în Síriia.

30. Şi se rădică Ósiia, feciorul lui Lail, de-l ucise şi muri; şi stătu el împărat în locul lui, în anul al 20 ai lui Ioaham, feciorul Óziei.

31. Iar alalte rămăşiţe de cuvinte ale lui Fachei cîte au făcut, au doară nu sînt scrise în Cartea vieţii împăraţilor lui Israil?

32. [200]În anul al doilea al Fachiei, feciorul lui Romel, împăratul lui Israil, stătu împărat în Iúda Ioatham, feciorul Ohóziei, împăratul Iúdei; [33.] şi era de 25 de ani cînd se puse împărat şi împărăţi în Ierusalim 16 ani. Şi pre mumă-sa o chiema Ierúsa, fată lui Sadoc.[201]

33. [34.] Şi făcu cêlea ce plăcea înaintea Domnului, după toate cîte făcuse şi tată-său, Ohóziia.

34. [35.] Numai înălţimile nu le răsipi, ce încă tot cădiia nărodul şi junghia întru înălţimi; acesta au zidit poarta casei Domnului cea mai naltă.

35. [36.] Iar alalte cuvinte ale lui Ioatham şi tot ce au făcut, au doară nu sînt scrise în Cartea cuvintelor vieţii împăraţilor Iúdei?

36. [37.] Într-acea vrême începu Domnul a trimite asupra Iúdei pre Rosan, împăratul Síriei, şi pre Fachei, feciorul lui Romel.

37. [38.] Şi muri Ioatham şi fu îngropat cu părinţii săi în cetatea tătîne-său, lui David. Şi stătu în locul lui împărat fiiu-său, Ahaz.

Versiunea modernă

de păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care a făcut Israelul să păcătuiască.

25. Şi unelti împotriva sa Phachee, fiul lui Romeliu, cel ce era al treilea după el, şi l-a lovit în Samaria, înaintea casei împărăteşti, împreună cu Argob şi cu Aria; şi cu el erau cincizeci de oameni dintre galaditeni; şi l-a ucis şi a împărăţit în locul său.

26. Şi celelalte cuvinte ale lui Phacheias şi toate cîte a făcut, iată, sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel.

27. În anul al cincizeci şi doilea al lui Azaria, împăratul Iudei, împărăţi Phachee, fiul lui Romeliu, peste Israel, în Samaria, douăzeci de ani.

28. Şi făcu răul în ochii Domnului; nu se depărtă de toate păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care a făcut Israelul să păcătuiască.

29. În zilele lui Phachee, împăratul lui Israel, a venit Thagla Phallasar, împăratul Asiriei, şi a luat Aia şi Abelbetha Maacha şi Aochul şi Chenezul şi Asorul şi Galaadul şi Galileia, toată ţara Nephthalimului, şi i-a strămutat la Asiria.

30. Şi Oseea, fiul lui Ela, unelti împotriva lui Phachee, fiul lui Romeliu, şi l-a lovit şi l-a ucis; şi a împărăţit în locul său, în anul al douăzecilea al lui Ioatham, fiul lui Ochozia.

31. Şi celelalte cuvinte ale lui Phachee, şi toate cîte a făcut, iată, sînt scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor lui Israel.

32. În anul al doilea al lui Phachee, fiul lui Romeliu, împăratul lui Israel, împărăţi Ioatham, fiul lui Ochozia, împăratul Iudei; [33.] de douăzeci şi cinci de ani era el cînd a împărăţit şi şaisprezece ani a împărăţit în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Ierusa, fiica lui Sadoc.

33. [34.] Şi făcu ce e drept în ochii Domnului, după toate cîte făcuse şi Ochozia, tatăl său.

34. [35.] Doar înălţimile nu le-a stricat, poporul încă jertfea şi tămîiá pe înălţimi; acesta a zidit poarta de sus a casei Domnului.

35. [36.] Şi celelalte cuvinte ale lui Ioatham şi toate cîte a făcut, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

36. [37.] În zilele acelea, a început Domnul să-l trimită asupra Iudei pe Raasom, împăratul Siriei, şi pe Phachee, fiul lui Romeliu.

37. [38.] Şi adormi Ioatham cu părinţii săi şi a fost înmormîntat cu părinţii săi în cetatea lui David, tatăl său. Şi împărăţi Achaz, fiul său, în locul lui.

Cap 16

1. [141]Întru anul al 17 lui Facheé, ficiorul lui Romelíu, au împărăţit Áhaz, ficiorul lui Iotham, împăratului Iúdei.

2. Fiiu de 20 de ani era Áhaz cînd împărăţiia el şi 16 ani au împărăţit întru Ierusalim; şi n-au făcut ce-i dreptu întru ochii Domnului Dumnedzăului lui, ⌊cu credinţă,⌋ ca David, tată-său.

3. Şi mêrse întru calea ⌊lui⌋ Ierovoam, ficiorul lui Navat⌊, împăraţilor lui Israil, şi-ncă

Cap 16

1. În anul al 17 al Fachíei, feciorul lui Romil, stătu împărat Ahaz, feciorul lui Ioatham, împăratul Iúdei.[202]

2. [203]Şi era de 20 de ani cînd stătu împărat şi împărăţi în Ierusalim 17 ani; şi nu[204] făcu cêlea ce plăcea înaintea Domnului Dumnezeului său ca tată-său, David,

3. [205]Ce umblă pre calea lui Ierovoam, feciorul lui Navat, împăratul lui Israil, şi încă

Capitolul al 16-lea

1. În anul al şaptesprezecelea al lui Phachee, fiul lui Romeliu, împărăţi Achaz, fiul lui Ioatham, împăratul Iudei.

2. De douăzeci de ani era Achaz cînd împărăţi el şi şaisprezece ani împărăţi în Ierusalim; şi nu făcu ce e drept în ochii Domnului Dumnezeului său, cu credinţă, ca David, tatăl său,

3. Şi umblă în calea lui Ieroboam, fiul lui Nabat, împăratul lui Israel, şi chiar

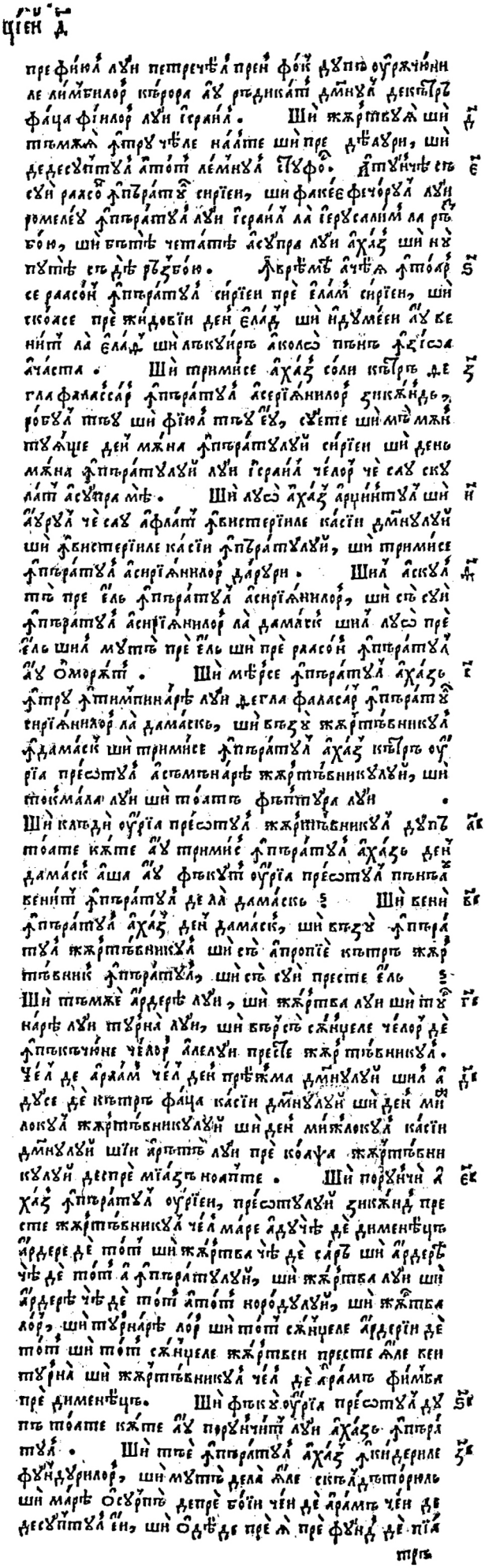

Biblia 1688, p. 278, col. 2

pre fiiul lui petrecea-l pren foc, după urîciunile limbilor cărora au rădicat Domnul de cătră faţa fiilor lui Israíl,

4. Şi jîrtvuia şi tămîia întru cêle nalte şi pre dealuri şi dedesuptul a tot lemnul stufos.

5. Atuncea să sui Raason, împăratul Siriei, şi Fachée, feciorul lui Romeléu, împăratul lui Israíl, la Ierusalím, la război; şi bătea cetatea asupra lui Aház şi nu putea să dea războiu.

6. În vrêmea acêea întoarse Raasón, împăratul Síriei, pre Elám Síriei şi scoase pre jidovii den Elád. Şi idumeei au venit la Eláth şi lăcuiră acoló pînă în zioa aceasta.

7. Şi trimise Aház soli cătră Thegla Falassár, împăratul aseriênilor, zicînd: „Robul tău şi fiiul tău — eu. Suie-te şi mă mîntuiêşte den mîna împărătului Síriei şi den mîna împărătului lui Israíl, celor ce s-au sculat asupra mea!”

8. Şi luo Aház argintul şi aurul ce s-au aflat în visteriile casii Domnului şi în visteriile casii împărătului şi trimise împărătului[16] asiriênilor daruri.

9. Şi-l ascultă pre el împărătul asiriênilor şi să sui împărătul asiriênilor la Damásc şi-l luo pre el şi-l mută pre el; şi pre Raasón împărătul au omorît.

10. Şi mêrse împărătul Aház întru întimpinarea lui Thegla Falasár, împărătul siriênilor, la Damásc; şi văzu jîrtăvnicul în Damásc şi trimise împărătul Aház cătră Úria preotul asămănarea jîrtăvnicului şi tocmala lui şi toată făptura lui.

11. Şi clădi Úria preotul jîrtăvnicul după toate cîte au trimis împărătul Aház den Damásc; aşa au făcut Úria preotul, pînă au venit împărătul de la Damásc.

12. Şi veni împărătul Aház den Damásc şi văzu împărătul jîrtăvnicul; şi să apropie cătră jîrtăvnic împărătul şi să sui preste el

13. Şi tămîié arderea lui şi jîrtva lui şi turnarea lui turna lui şi vărsă sîngele celor de împăcăciune celor ale lui preste jîrtăvnicul

14. Cel de araam, cel den preajma Domnului, şi-l aduse de cătră faţa casii Domnului şi den mijlocul jîrtăvnicului şi den mijlocul casii Domnului şi-i arătă lui pre coapsa jîrtăvnicului despre miazănoapte;

15. Şi porunci Aház împărătul Úriei preotului, zicînd: „Preste jîrtăvnicul cel mare aducea de dimineaţă ardere de tot şi jîrtva cea de sară şi arderea cea de tot a împărătului şi jîrtva lui şi arderea cea de tot a tot norodului şi jîrtva lor şi turnarea lor şi tot sîngele arderii de tot şi tot sîngele jîrtvei preste iale vei turna; şi jîrtăvnicul cel de aramă fi-mi-va pre dimineaţă.”

16. Şi făcu Úria preotul după toate cîte au poruncit lui Aház împărătul.

17. Şi tăie împărătul Aház închiderile fundurilor şi mută de la iale scăldătoriul şi marea o surpă de pre boii cei de aramă cei de desuptul ei şi o dêde pre ea pre fund de pia- //

Ms. 45, p. 327

pre fiiul lui îl petrecea pren foc, după urîciunile limbilor cărora au rădicat Domnul de cătră faţa fiilor Israil,

4. Şi jirtvuia şi tămîia întru cêle înalte şi pre dealuri şi dedesupt a tot lemnul tufos.

5. [142]Atuncea să sui Raasson, împăratul Siríei, şi Facheé, ficiorul Romelíu, împăratul Israil, la Ierusalim, la război asupra lui; şi bătea cetatea asupra lui Áhaz şi nu putea să dea război.

6. Întru vrêmea acêea întoarse Raason, împăratul Siríei, pre Elam[143] Siríei şi scoase pre jidovi den Elad. Şi idumei au venit la Elath şi lăcuiră acoló pînă în dzua aceasta.

7. Şi trimise Áhaz soli cătră Thegla Falassar, împăratul asiriênilor, dzicînd: „Robul ⌊tău⌋[144] şi fiiul tău — eu. Suie-te şi mîntuiêşte-mă den mîna împăratului Siríei şi den mîna împăratului Israil, celor ce s-au sculat asupra mea!”

8. Şi luă Áhaz argintul şi aurul ce s-au aflat întru vistiêrele casei Domnului *[327/2]* şi întru vistiêrile casei împăratului şi trimise împăratului asiriênilor daruri.

9. Şi ascultă lui împăratul asiriênilor şi să sui împăratul asiriênilor la Damascu şi-l luă pre el[145]; şi pre Raasson ⌊împăratul⌋ au omorît.

10. Şi mêrse împăratul Áhaz întru tîmpinarea lui Theglá Falasar, împăratul asiriênilor, la Damascu; şi vădzu jirtăvnicul în Damascu şi trimise împăratul Áhaz cătră Uría preutul pilda jirtăvnicului şi tocmala lui şi toată făptura lui.

11. Şi clădi Uría preutul jirtăvnicul după toate cîte au trimis împăratul Áhaz den Damascu; aşa au făcut Uría preutul pînă a veni împăratul de la Damasc.

12. [11.] Şi veni împăratul Áhaz den Damasc [12.] şi vădzu împăratul jirtăvnicul; şi să apropie[146] cătră jirtăvnic împăratul şi să sui preste el

13. Şi tămîie[147] arderea lui cea de tot şi jirtva lui şi turnarea lui; şi turnă lui şi vărsă sîngele celor de împăcăciune ale lor lui preste jirtăvnic

14. Cel de aramă, cel den preajma Domnului, şi-l aduse de cătră faţa casei Domnului ⌊şi⌋ de la întru mijlocul jirtăvnicului ⌊şi⌋ de la întru mijlocul jirtăvnicului şi de la întru mijlocul casei, şi-i arătă lui pre stînghea[148] jirtăvnicului despre miazănoapte[149];

15. Şi porînci împăratul Áhaz Uríei preutului, dzicînd: „Preste jirtăvnicul cel mare adu cea de dimineaţă ardere de tot şi jirtva cea de sară şi arderea cea de tot a împăratului şi jirtva lui şi arderea cea de tot a tot nărodul şi jirtva lor şi turnarea lor şi tot sîngele arderii de tot şi tot sîngele jirtvei preste el vei turna; şi jirtăvnicul cel de aramă fi-mi-va la dimineaţă.”

16. Şi făcu Uría preutul după toate cîte i-au porîncit lui împăratul Áhaz.

17. Şi tăie[150] împăratul Áhaz închiderile alor mehonóth şi mută de la el scăldătoriul şi maarea o surpă dupre boii cei de aramă celor de desuptul ei şi o dêde pre ea pre fund de pia-

Ms. 4389, p. 361-362

şi pre fiiu-său îl trecu pren foc ca să-l sfinţească, după urîciunile păgînilor, carii îi luoă Domnul dentru feciorii lui Israil,

4. Şi junghia şi cădiia întru înălţimi şi în dealuri şi supt tot copaciul frunzos.

5. [206]Atunci se sui Raason, împăratul Síriei, şi Fachia, feciorul lui Romel, împăratul lui Israil, cu războiu asupra Ierusalímului; şi se bătură cu Ahaz mult *[362/1]* şi nu-i putură strica nimic.

6. Într-acea vrême se întoarse Raason, împăratul Síriei, la Ielámul Síriei şi goni iudeii den Ielam. Şi den idumei şi se duseră în Elath şi se apucară acoló de lăcaş pînă în zioa de astăzi.[207]

7. Iar Ahaz trimise soli la Theglad Falasar, împăratul Assiriei, zicînd: „Eu sînt slugă şi fecior al tău, deci vino de mă scoate den mîinile împăratului Síriei şi den mîinile împăratului lui Israil, că se-au sculat asupra mea!”

8. Şi strînse Ahaz aurul şi argintul cît se află în cămărăle casei Domnului şi în cămărăle casei împărăteşti şi trimise poclon împăratului Assiriei.

9. Şi-l ascultă împăratul Assiriei şi se duse la Damásc şi-l luoă şi-l mută; şi pre Raáson împărat îl ucise.

10. Şi ieşi Ahaz împărat întru întimpinarea împăratului Assiriei la Damásc; şi deaca văzu altariul Damascului, trimise Ahaz împărat la Úrie preotul închipuirea altariului şi asămănarea tuturor lucrurilor lui.

11. Şi zidi Úrie preotul altar după asămănarea tuturor cîte-i trimesêse Ahaz împăratul de la Damásc.

12. Iar împăratul, deaca veni de la Damásc şi văzu altariul, se sui pre dînsul

13. [12.] Şi cădi toată arderea lui şi jîrtva lui şi turnarea lui [13.] şi turnă sînge de pace pre altar;

14. Şi altariul cel de aramă care era înaintea Domnului îl aduse denaintea fêţei casei Domnului şi den mijlocul locului celui de junghiêre şi den mijlocul casei Domnului şi-l puse despre partea altariului carele era despre miiazănoapte;

15. Şi porînci împăratul Ahaz lui Úrie preotul, zicînd: „Pre altariul cel mare să aduci arderea cea de tot de dimineaţa, iar jîrtva cea de seara şi arderea cea de tot a împăratului şi jîrtva lui şi arderile cêle de tot ale tuturor năroadelor şi jîrtvele lor şi turnarea lor şi tot sîngele al arderilor celor de tot şi tot sîngele jîrtvei să torni pre dînsul; iar altariul cel de aramă să-mi fie mie dimineaţa întru întrare.”

16. Şi făcu Úrie preotul tot cumu-i porînci Ahaz.

17. [208]Şi tăie împăratul Ahaz temeliile cêle de dăsupt şi luoă după dînsele baia şi marea şi le mută de pre boii cei de aramă şi le puse pre temei de piia-

Versiunea modernă

pe fiul său l-a trecut prin foc, după urîciunile neamurilor pe care le alungase Domnul din faţa fiilor lui Israel,

4. Şi jertfea şi tămîiá pe înălţimi şi pe dealuri şi sub tot copacul desişurilor.

5. Atunci se ridică Raason, împăratul Siriei, şi Phachee, fiul lui Romeliu, împăratul lui Israel, cu război împotriva Ierusalimului; şi-l înconjurară pe Achaz şi nu putură să-l biruiască.

6. În vremea aceea, Raason, împăratul Siriei, a luat înapoi Elathul la Siria şi i-a alungat pe iudeii din Elath. Şi idumeii au venit la Elath şi s-au aşezat acolo pînă în ziua aceasta.

7. Şi Achaz a trimis soli la Thagla Phallasar, împăratul asirienilor, zicînd: „Robul tău şi fiul tău sînt eu. Ridică-te şi mîntuieşte-mă din mîna împăratului Siriei şi din mîna împăratului lui Israel, care s-au ridicat împotriva mea!”

8. Şi luă Achaz argintul şi aurul care se aflau în vistieriile casei Domnului şi ale casei împăratului şi le trimise împăratului asirienilor în dar.

9. Şi-l ascultă pe el împăratul asirienilor şi se ridică împăratul asirienilor împotriva Damascului şi îl cuceri şi-i strămută pe cei din el; şi pe Raason îl ucise.

10. Şi ieşi împăratul Achaz în întîmpinarea lui Thagla Phallasar, împăratul asirienilor, la Damasc; şi văzu altarul de la Damasc şi trimise împăratul Achaz la Urias preotul chipul altarului şi măsurile lui şi toată alcătuirea lui.

11. Şi clădi Urias preotul altar după cum îi trimisese împăratul Achaz din Damasc.

12. Şi văzu împăratul altarul şi se urcă pe el

13. Şi tămîié arderea cea de tot a lui şi jertfa lui şi-i turnă turnarea lui şi stropi cu sîngele jertfelor sale de pace altarul;

14. Şi altarul cel de aramă care era înaintea Domnului îl mută din faţa casei Domnului, dintre altar şi dintre casa Domnului, şi-l puse pe coapsa altarului său, la miazănoapte;

15. Şi porunci împăratul Achaz lui Urias preotul, zicînd: „Pe altarul cel mare să aduci arderea-de-tot de dimineaţă şi jertfa de seară şi arderea-de-tot a împăratului şi jertfa sa şi arderea-de-tot a întregului popor şi jertfa lor şi turnarea lor şi să stropeşti pe el tot sîngele arderii-de-tot şi tot sîngele jertfelor; şi altarul de aramă îmi va fi mie pentru dimineaţă.”

16. Şi făcu Urias preotul după toate cîte i-a poruncit lui împăratul Achaz.

17. Şi tăie împăratul Achaz tăbliile temeliilor şi îndepărtă de pe ele vasele şi marea o luă de pe boii de aramă de dedesubtul ei şi o aşeză pe temelie de pia-

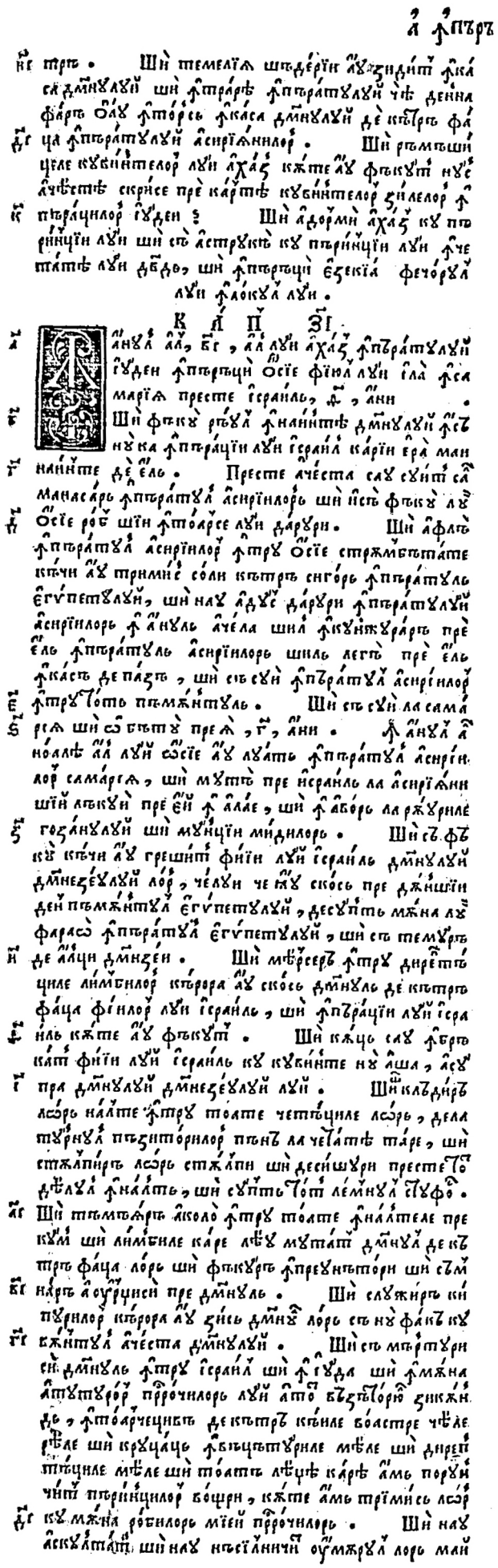

Biblia 1688, p. 279, col. 1

tră;

18. Şi temeliia şăderii au zidit în casa Domnului şi întrarea împăratului cea den afară o au întors în casa Domnului, de către faţa împăratului asiriênilor.

19. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Aház cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

20. Şi adormi Aház cu părinţii lui şi să astrucă cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi împărăţi Ezechiá, feciorul lui, în locul lui.

Cap 17

1. În anul al 12 al lui Aház, împăratului Iúdei, împărăţi Ósie, fiiul lui Ilá, în Samariia, preste Israíl, 9 ani.

2. Şi făcu răul înaintea Domnului, însă nu ca împăraţii lui Israíl carii era mai nainte de el.

3. Preste acesta s-au suit Salmanasár, împăratul asiriilor; şi i să făcu lui Ósie rob şi-i întoarse lui daruri.

4. Şi află împăratul asiriilor întru Ósie strîmbătate, căci au trimis soli către Sigór, împăratul Eghípetului, şi n-au adus daruri împăratului asiriilor în anul acela; şi-l încunjurară pre el împăratul asiriilor şi-l legă pre el în casă de pază; şi să sui împăratul asiríilor întru tot pămîntul

5. Şi să sui la Samáriia şi o bătu pre ea 3 ani.

6. În anul al noalea al lui Ósie, au luat împăratul asiríilor Samáriia şi mută pre Israíl la asiriêni şi-i lăcui pre ei în Aláe şi în Avór, la rîurile Gozánului, şi munţii mídilor.

7. Şi să făcu căci au greşit fiii lui Israíl Domnului Dumnezeului lor, celui ce i-au scos pre dînşii den pămîntul Eghípetului, de supt mîna lui Faraó, împăratul Eghípetului, şi să temură de alţi dumnezei

8. Şi mêrseră întru direptăţile limbilor cărora au scos Domnul de către faţa fiilor lui Israíl şi împăraţii lui Israíl cîte au făcut;

9. Şi cîţi s-au îmbrăcat fiii lui Israíl cu cuvinte nu aşa asupra Domnului Dumnezeului lui,

10. Şi-şi clădiră lor nalte întru toate cetăţile lor, de la turnul păzitorilor pînă la cetatea tare, şi stîlpiră lor stîlpi şi desişuri preste tot dealul înalt şi supt tot lemnul stufos

11. Şi tămîiară acoló întru toate înaltele, precum şi limbile care le-au mutat Domnul de către faţa lor; şi făcură împreunători şi sămnară a urgisi pre Domnul

12. Şi slujiră chipurilor cărora au zis Domnul lor să nu facă cuvîntul acesta Domnului.

13. Şi să mărturisi Domnul întru Israíl şi în Iúda şi în mîna a tuturor prorocilor lui, a tot văzătoriul, zicînd: „Întoarceţi-vă de către căile voastre cêle rêle şi cruţaţi învăţăturile mêle şi direptăţile mêle şi toată lêgea carea am poruncit părinţilor voştri, cîte am trimis lor cu mîna robilor miei, prorocilor!”

14. Şi n-au ascultat şi n-au năsilnicit umărul lor mai /

Ms. 45, p. 327-328

tră;
18. Şi temelia şederii au zidit în casa Domnului şi întrarea împăratului cea den afară o întoarse în casa Domnului, de către faţa împăratului asiriênilor.

19. Şi rămăşiţile cuvintelor Áhaz cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

20. Şi adormi Áhaz cu părinţii lui şi să astrucă cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi împărăţi Ezechía, ficiorul lui, pentru însul.

Cap 17 *[328/1]*

1. Întru anul al 12 lui Áhaz, împăratul Iúdei, împărăţi Osiiá, fiiul lui[151] Ilá, în Samaría, preste Israil, 9 ani.

2. Şi făcu răul întru ochii Domnului, însă nu ca împăraţii Israil carii era înaintea lui.

3. [152]Preste acesta s-au suit Salamanásar, împăratul asiriilor[153]; şi i să făcu lui Osiia rob şi-i întoarse lui manaá.
4. Şi află împăratul asiriênilor întru Osiiá strîmbătate, căci au trimis soli cătră Sigor, împăratul Eghíptului, şi n-au adus manaá împăratului asiriênilor întru anul acela; şi-l împregiură pre el împăratul asiriilor şi-l legă pre el în casă de pază; [5.] şi să sui împăratul asiriilor întru tot pămîntul

5. Şi să sui la[154] Samaría şi o bătu pre ea 3 ani.

6. [155]Întru anul al noălea lui Osiiá, au luat împăratul asiriênilor Samaría şi mută pre Israil la asiriêni şi-i lăcui pre ei în Alaé şi în Avor, rîurile Gozan, şi munţii midilor.
7. Şi să făcu căci au greşit fiii lui Israil Domnului Dumnedzăului lor[156], celui ce i-au scos pre ei[157] den pămîntul Eghíptului, de desuptul lui Farao, împăratul Eghíptului, şi să temură de alţi dumnedzăi

8. Şi mêrseră întru dreptăţile limbilor cărora au scos Domnul de către faţa fiilor Israil şi împăraţii Israil cîţi au făcut;
9. Şi ⌊cîţi⌋ s-au îmbrăcat fiii lui Israil cu cuvinte nu aşa asupra Domnului Dumnedzăului lui,

10. [9.] Şi clădiră şie înalte întru toate cetăţile lor, de la turnul păzitorilor pînă la cetate tare, [10.] şi stîlpiră şie stîlpi şi desişuri preste tot dealul înalt şi pre supt tot lemnul tufos
11. Şi tămîiară acoló întru toate înaltele, în ce chip limbile carele le-au mutat Dumnedzău de către faţa lor; şi făcură împreunători şi crestară a urgisi pre Domnul

12. Şi slujiră chipurilor cărora au dzis Domnul lor să nu facă cuvîntul acesta ⌊Domnului.⌋

13. Şi mărturisi Domnul întru Israil şi întru Iúda ⌊şi⌋ în mîna a tuturor prorocilor lui, a tot văzătoriul, dzicînd: [158]„Întoarceţi-vă de către căile voastre cêle rêle şi cruţaţi învăţăturile mêle şi dreptăţile mêle şi toată lêgea carea am porîncit părinţilor voştri, cîte am trimis lor cu mîna robilor miei, prorocilor!”

14. Şi n-au ascultat şi au năsîlnicit umărul lor mai

Ms. 4389, p. 362-363

tră;
18. Iar temeiul cel de desupt *[362/2]* care era zidit în bisêrică şi întrarea împăratului cea den afară le întoarse în casa Domnului, pentru împăratul Assiriei.

19. Iar alalte cuvinte ale lui Ahaz cîte au făcut, au doară nu sînt scrise în Cartea împăraţilor Iúdei?

20. Şi muri Ahaz cu părinţii săi şi fu îngropat cu părinţii lui în cetatea lui David. Şi stătu împărat, în locul lui, fiiu-său, Ezéchiia.

Cap 17

1. În anul al 12 de împărăţiia lui Ahaz, împăratul Iúdei, stătu împărat Ósiia, feciorul lui Laim, preste Israil, şi împărăţi în Samáriia 9 ani.[209]
2. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului, iar nu aşa ca alţi împăraţi ai lui Israil, carii au fost mai nainte de el.

3. [210]Şi se rădică asupra lui Salamanasar, împăratul Asiriei, şi-şi făcu pre Ósiia de-i era slugă şi da haraci.

4. Şi află împăratul Assiriei în hicleşug pre Ósiia, că trimesêse soli la Sisor, împăratul Eghípetului, şi nu duse împăratului Assiriei haraciul dentr-acel an; şi-l prinse împăratul Assiriei în Haldéea şi-l închise în casa puşcăriei; [5.] şi mêrse împăratul Assiriei în ţara lui

5. Şi se duse la Samáriia şi o bătu în trei ani.

6. [211]Şi luoă împăratul Assiriei Samáriia în anul al 9 de împărăţiia Ósiei şi duse pre Israil în Assíriia şi-l puse în Elai şi la Havor, spre rîul Gazónului, în hotarăle middênilor.
7. Şi aceasta fu căci că greşiră feciorii lui Israil înaintea Domnului Dumnezeului lor care-i scosêse den ţara Eghípetului, den mîinile lui Faraon, împăratul Eghípetului, şi se temea de alţi dumnezei[212]

8. Şi începură a umbla după obicêiurile limbilor care le răsipise Domnul denaintea fêţei feciorilor lui Israil şi a împăraţilor lui Israil, iar ei făcea ca şi aceia;
9. Şi schimbară feciorii lui Israil învăţătura şi nu făcea după cuvîntul Domnului Dumnezeului lor,

10. [9.] Şi-şi zidiră înălţimi în toate cetăţile lor, de la turnul pazei pînă la cetatea cea tare, [10.] şi-şi făcură idoli, şi era urîciuni în toate dealurile cêle nalte şi supt tot copaciul frunzos
11. Şi tămîia acoló întru înălţimi, ca şi păgînii carii îi dăpărtă Domnul de la faţa lor; şi făcură răotatea depreună *[363/1]* şi mîniiară pre Domnul

12. Şi slujiră idolilor, de care lucru zise lor Domnul să nu facă cuvîntul acesta.

13. Şi mărturisi Domnul în Israil şi în Iúda cu mîinile tuturor prorocilor lui şi a celor ce-l vedea, zicînd: [213]„Întoarceţi-vă den căile voastre cêle rêle şi păziţi porîncile mêle şi direptăţile mêle[214] şi toată lêgea carea am porîncit părinţilor voştri şi cum am trimis la voi cu mîinile prorocilor, robii miei!”[215]

14. Iar ei nu ascultară, ce-şi învîrtoşară cerbicea,

Versiunea modernă

tră;
18. Şi zidi temelia tronului în casa Domnului şi intrarea împăratului cea din afară o întoarse în casa Domnului din pricina împăratului asirienilor.

19. Şi celelalte cuvinte ale lui Achaz, cîte a făcut, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

20. Şi adormi Achaz cu părinţii săi şi a fost înmormîntat cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi împărăţi Ezechias, fiul său, în locul lui.

Capitolul al 17-lea

1. În al doisprezecelea an al lui Achaz, împăratul Iudei, împărăţi Oseea, fiul lui Ela, în Samaria, peste Israel, nouă ani.
2. Şi făcu răul în ochii Domnului, dar nu ca împăraţii lui Israel care fuseseră înainte de el.

3. Împotriva lui s-a suit Salmanasar, împăratul asirienilor; şi i se făcu Oseea rob acestuia şi-i întorcea daruri.
4. Şi află împăratul asirienilor strîmbătate în Oseea, că trimisese soli la Segor, împăratul Egiptului, şi nu i-a trimis daruri împăratului asirienilor în anul acela; şi-l înconjură pe el împăratul asirienilor şi-l legă în casă de pază; [5.] şi năvăli împăratul asirienilor în toată ţara

5. Şi se ridică împotriva Samariei şi o împresură trei ani.
6. În anul al nouălea al lui Oseea, cuceri împăratul asirienilor Samaria şi strămută Israelul printre asirieni şi-i aşeză în Alae şi în Abor, lîngă rîul Gozan, şi în cetăţile mezilor.
7. Şi se făcu aşa fiindcă păcătuiseră fiii lui Israel împotriva Domnului Dumnezeului lor, care-i scosese pe ei din ţara Egiptului, de sub mîna lui Faraon, împăratul Egiptului, şi se temură de alţi dumnezei

8. Şi umblară după îndreptările neamurilor pe care le alungase Domnul din faţa fiilor lui Israel, şi împăraţii lui Israel, cîţi au făcut aşa;
9. Şi cîte cuvinte nedrepte au făptuit fiii lui Israel împotriva Domnului Dumnezeului lor,

10. [9.] Şi-şi clădiră înălţimi în toate cetăţile lor, de la turnul păzitorilor pînă la cetatea întăritâ, [10.] şi-şi ridicară stîlpi şi desişuri pe toate dealurile înalte şi sub tot copacul stufos
11. Şi tămîiară acolo pe toate înălţimile, întocmai ca neamurile pe care le alungase Domnul din faţa lor; şi se înhăitară şi făcură chipuri cioplite, de-l mîniară pe Domnul,

12. Şi slujiră idolilor despre care le zisese Domnul lor: „Să nu faceţi lucrul acesta Domnului!”

13. Şi a dat Domnul mărturie împotriva lui Israel şi împotriva Iudei prin mîna tuturor prorocilor săi, a tuturor văzătorilor, zicînd: „Întoarceţi-vă de la căile voastre cele rele şi păziţi poruncile mele şi îndreptările mele şi toată legea pe care am poruncit-o părinţilor voştri, cîte le-am trimis lor prin robii mei, prorocii!”

14. Şi nu ascultară şi-şi învîrtoşară grumazul lor mai

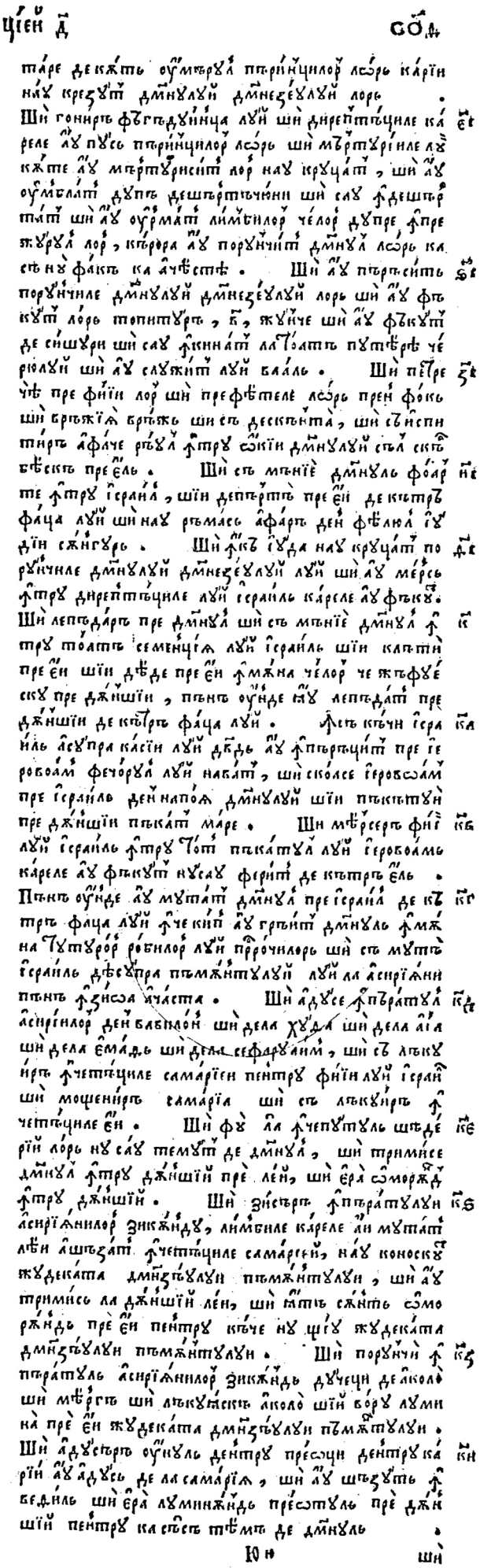

Biblia 1688, p. 279, col. 2

tare decît umărul părinţilor lor, carii n-au crezut Domnului Dumnezeului lor,

15. Şi goniră făgăduinţa lui şi direptăţile carele au pus părinţilor lor; şi mărturiile lui, cîte au mărturisit lor, n-au cruţat, şi au umblat după deşărtăciuni şi s-au îndeşărtat; şi au urmat limbilor celor dupre împrejurul lor, cărora au poruncit Domnul lor ca să nu facă ca acêstea,

16. Şi au părăsit poruncile Domnului Dumnezeului lor şi au făcut lor topitură, 2 junce, şi au făcut desişuri şi s-au închinat la toată putêrea ceriului şi au slujit lui Vaál;

17. Şi petrecea pre fiii lor şi pre fêtele lor pren foc şi vrăjiia vrăji şi să descînta şi să ispitiră a face răul întru ochii Domnului, să-l scîrbească pre el.

18. Şi să mînié Domnul foarte întru Israíl şi-i depărtă pre ei de cătră faţa lui; şi n-au rămas, afară den fêliul Iúdii sîngur.

19. Şi încă Iúda n-au cruţat poruncile Domnului Dumnezeului lui şi au mers întru direptăţile lui Israíl carele au făcut

20. Şi lepădară pre Domnul. Şi să mînié Domnul întru toată sementiia lui Israíl şi-i clăti pre ei şi-i dêde pre ei în mîna celor ce jăfuiescu pre dînşii, pînă unde i-au lepădat pre dînşii de cătră faţa lui.

21. Însă căci Israíl asupra casii lui David au împărăţit pre Ierovoám, feciorul lui Navát. Şi scoase Ierovoám pre Israíl denapoia Domnului şi-i păcătui pre dînşii păcat mare.

22. Şi mêrseră fiii lui Israíl întru tot păcatul lui Ierovoám carele au făcut; nu s-au ferit de cătră el,

23. Pînă unde au mutat Domnul pre Israíl de cătră faţa lui, în ce chip au grăit Domnul în mîna tuturor robilor lui, prorocilor, şi să mută Israíl de asupra pămîntului lui la asiriêni pînă în zioa aceasta.

24. Şi aduse împăratul asiríilor den Vavilón şi de la Hútha şi de la Aía şi de la Emáth şi de la Sefaruaím şi să lăcuiră în cetăţile Samáriei, pentru fiii lui Israíl, şi moşteniră Samária şi să lăcuiră în cetăţile ei.

25. Şi fu la începutul şăderii lor, nu s-au temut de Domnul. Şi trimise Domnul întru dînşii pre lei şi era omorînd întru dînşii.

26. Şi zisără împăratului asiriênilor, zicîndu: „Limbile carele ai mutat, le-ai aşăzat în cetăţile Samáriei, n-au conoscut judecata Dumnezăului pămîntului. Şi au trimis la dînşii lei şi, iată, sînt omorînd pre ei, pentru căce nu ştiu judecata Dumnezăului pămîntului."

27. Şi porunci împăratul asiriênilor, zicînd: „Duceţi de acoló şi meargă şi lăcuiască acoló şi-i voru lumina pre ei judecata Dumnezăului pămîntului."

28. Şi adusără unul dentru preoţi dentru carii au adus de la Samáriia şi au şăzut în Vethíl şi era luminînd preotul pre dînşii pentru ca să să teamă de Domnul. //

Ms. 45, p. 328-329

tare decît umărul părinţilor lor, carii n-au crezut Domnului Dumnedzăului lor,

15. [14.] Şi goniră *[328/2]* făgăduinţa Domnului şi dreptăţile carele au pus părinţilor lor; [15.] şi mărturiile lui, cîte au mărturisit lor, ⌊n-au cruţat, şi au mersu denapoia celor deşêrte şi s-au îndeşertat; şi denapoia limbilor celor prenpregiurul lor, cărora au porîncit Domnul lor ca să nu facă ca acêstea,

16. Şi au părăsit porîncele Domnului Dumnedzăului lor şi au făcut şie topitură, doao junce, şi au făcut desişuri şi s-au închinat[159] la toată putêrea ceriului şi au slujit lui Vaal;

17. Şi petrecea pre fiii lor şi pre fêtele lor pren foc şi vrăjiia vrăji şi dăscînta şi să ispitiră a face răul întru ochii Domnului, să-l scîrbască pre el.

18. Şi să mînié Domnul foarte întru Israil şi-i dăpărtă pre ei de cătră faţa lui; ⌊şi⌋ n-au rămas, fără dă fêliul Iúdei însuşi.

19. Şi-ncă Iúda n-au cruţat porîncele[160] Domnului Dumnedzăului lui şi au mersu întru dreptăţile Israil carele au făcut

20. [19.] Şi lepădară pre Domnul. [20.] Şi să mînié[161] Domnul întru toată semiņiia lui Israil şi-i clăti pre ei şi-i dêde pre ei întru mîna celor ce năcăjescu[162] pre înşii, pînă unde i-au lăpădat pre înşii de cătră faţa lui.

21. Căci însă Israil asupra casei lui David au împărăţit pre Ierovoam, ficiorul lui Navat. Şi scoase Ierovoam pre Israil de denapoia Domnului şi-i păcătui pre înşii [163]păcat mare.

22. Şi mêrseră fiii lui Israil întru tot păcatul lui Ierovoam carele au făcut; nu s-au ferit de cătră el,

23. Pînă unde au mutat Domnul pre Israil de cătră faţa lui, [164]în ce chip au grăit Domnul întru mîna[165] robilor lui, prorocilor, şi să mută Israil de asupra pămîntului lui la asiriêni pînă în dzua aceasta.

24. Şi aduse împăratul asiriênilor den Vavilon, de la Huthá şi de la Aiá şi de la Emath şi de la Sefaruaim şi să lăcuiră întru cetăţile Samaríei, pentru fiii lui Israil, şi moştneniră Samaría şi să lăcuiră întru cetăţile ei.

25. Şi fu la începutul şederii lor, nu s-au temut de Domnul. Şi trimise Domnul întru înşii pre lei şi era omorînd întru înşii.

26. Şi dziseră împăratului asiriênilor, dzicînd: „Limbile carele le-ai mutat şi le-ai aşedzat întru cetăţile Samaríei n-au cunoscut judeţul Dumnedzăului pămîntului şi au trimis la înşii lei şi, iată, sînt omorînd pre ei, pentru căci n-au ştiut judeţul Dumnedzăului *[329/1]* pămîntului."

27. Şi porînci împăratul asiriênilor, dzicînd: „Duceţi de acoló şi margă şi lăcuiască acoló şi-i vor lumina pre ei judeţul Dumnedzăului pămîntului."

28. [166]Şi aduseră unul dentru preuţi dentru carii au adus de la Samaría şi au şedzut în Vethil şi era luminînd preutul pre înşii pentru ca să să teamă de Domnul.

Ms. 4389, p. 363

ca şi părinţii lor, de n-au crezut Domnului Dumnezeului său.

15. Şi goniră porunca lui şi făgăduinţa lui, carea au făgăduit[216] părinţilor lor, şi mărturiile lui, cîte au mărturisit lor, n-au păzit, ce au umblat după cêle dăşarte şi se-au înşălat mai mult decît toate limbile cîte era împrejurul lor, de carele le porîncise Domnul să nu facă după obicêiurile lor,

16. Şi părăsiră toate porîncile Domnului Dumnezeului său şi-şi făcură 2 viţei vărsaţi şi şi-i făcură idoli şi se închinară tuturor făpturilor care sînt în cer şi slujiră lui Vaal;

17. [217]Şi petrecea pre feciorii lor şi pre fêtele lor pren foc şi dăscînta cu dăscîntări şi vrăjiia şi se aţîţa să facă hicleşug înaintea Domnului, ca să-l mînie.

18. Şi se mînié Domnul foarte pre Israil şi-i lepădă de la faţa sa; şi nu rămaseră, fără numai semiņiia Iúdei.

19. De-acii şi Iúda iarăşi nu păzi căile Domnului Dumnezeului său, ce umbla după tocmêlele lui Israil, care făcură,

20. [19.] De se lepădară de Domnul. [20.] Şi se mînié Domnul pre toată semiņiia lui Israil şi o turbură şi o dêde în mîinile celor ce o jăhuia, pînă i-au lepădat de la faţa sa.[218]

21. [219]Den vrêmea cêea ce se dăzlipi Israil de casa lui David şi-şi puseră împărat pre Ierovoam, feciorul lui Navat. Şi dăzlipi Ierovoam pre Israil de la Domnul şi-l înşălă de greşi cu greşală mare.

22. Şi umblară feciorii lui Israil după tot păcatul lui Ierovoam care făcuse şi nu se feriră de dînsele,

23. [220]Pînă ce lepădă Domnul pre Israil de la faţa sa, cum grăise cu mîna tuturor prorocilor, robii săi, şi fu dus Israil den ţara sa în ţara Assiriei *[363/2]* pînă astăzi.

24. Şi scoase împăratul Assiriei oamenii de la Vavilon şi de la Huth şi de la Áia şi de la Emath şi de la Sefaruem şi-i duse să lăcuiască în cetăţile Samáriei, în locul feciorilor lui Israil, şi mêrseră de şăzură în Samáriia şi lăcuiră acoló în cetăţile ei.

25. De-acii deaca începură ei a lăcui acoló, nu se temea dentîi de Dumnezeu. Iar Dumnezeu slobozi lei asupra lor de-i omorîia.

26. Şi dêderă vêste împăratului Assiriei, zicînd: „Neamul care l-ai adus şi l-ai pus să lăcuiască în cetăţile Samáriei nu ştiu judecata Dumnezeului ţărîi. Şi au trimis într-înşii Domnul lei de-i omoară, căci că nu ştiu judecata Dumnezeului acelui pămînt."[221]

27. Iar împăratul Assiriei porînci, zicînd: „Duceţi acoló un popă den cei robiţi, să meargă să lăcuiască acoló şi să-i învêţe lêgea Dumnezeului acelui pămînt."

28. [222]Şi duseră pre un popă care-l luase den Samáriia şi lăcui în Vethul şi-i învăţa să se teamă de Domnul.

Versiunea modernă

mult decît grumazul părinţilor lor, care nu au ascultat pe Domnul Dumnezeul lor,

15. Şi lepădară făgăduinţa lui şi dreptăţile legiuite cu părinţii lor; şi mărturiile lui cîte le mărturisise lor nu le-au păzit, şi au umblat după deşertăciuni şi deşertăciune au ajuns; şi au urmat neamurilor celor din jurul lor, despre care le poruncise Domnul să nu facă precum acelea,

16. Şi au părăsit poruncile Domnului Dumnezeului lor şi şi-au făcut chipuri turnate, două juninci, şi făcură desişuri şi se închinară la toată oştirea cerului şi-i slujiră lui Baal;

17. Şi-şi trecură fiii şi fiicele lor prin foc şi făcură vrăji şi descîntece şi se vîndură a face răul în ochii Domnului, ca să-l scîrbească pe el.

18. Şi s-a mîniat Domnul tare pe Israel şi i-a îndepărtat pe ei de la faţa sa; şi nu a rămas decît neamul lui Iuda singur.

19. Şi nici Iuda n-a păzit poruncile Domnului Dumnezeului său şi au umblat în îndreptările pe care le făcuse Israel

20. [19.] Şi-l lepădară pe Domnul. [20.] Şi se mînié Domnul asupra a toată semiņia lui Israel şi-i surpă pe ei şi i-a dat în mîna jefuitorilor, pînă i-a lepădat de la faţa sa.

21. Pentru că Israel s-a pus împotriva casei lui David şi-l făcuseră împărat pe Ieroboam, fiul lui Nabat. Şi Ieroboam a abătut Israelul de la credinţa Domnului şi i-a făcut pe aceştia să păcătuiască păcat mare.

22. Şi fiii lui Israel au umblat în tot păcatul lui Ieroboam pe care îl făcuse acesta; nu s-au depărtat de el,

23. Pînă cînd nu l-a îndepărtat Domnul pe Israel de la faţa sa, aşa cum zisese prin toţi robii săi, prorocii; şi l-a strămutat pe Israel din ţara sa la asirieni, pînă în ziua aceasta.

24. Şi împăratul asirienilor i-a adus din Babilon pe cei din Chutha, din Aia şi din Emath şi din Sepharuim şi i-a aşezat în cetăţile Samariei, în locul fiilor lui Israel, şi au luat în stăpînire Samaria şi au locuit în cetăţile ei.

25. Şi se făcu aşa că, la începutul şederii lor, nu se temeau de Domnul. Şi Domnul a trimis asupra lor lei, care i-au omorît pe cîţiva dintre ei.

26. Şi i-au spus împăratului asirienilor: „Neamurile pe care le-ai strămutat şi le-ai aşezat în cetăţile Samariei nu cunosc judecata Dumnezeului ţării. Şi a trimis asupra lor lei şi, iată, îi ucid, pentru că nu cunosc judecata Dumnezeului ţării."

27. Şi împăratul asirienilor a poruncit, zicînd: „Duceţi acolo [pe cineva] să meargă, să se aşeze acolo, şi să-i lumineze pe ei cu judecata Dumnezeului ţării."

28. Şi luară pe unul din preoţii pe care-i strămutaseră din Samaria şi s-a aşezat în Baithel şi-i lumina preotul pe ei ca să se teamă de Domnul.

Biblia 1688, p. 280, col. 1

29. Şi era făcîndu-şi limbile dumnezăi lor şi au pus în casa celor înalte, cărora au făcut samaritênii, limbi în cetăţile lor întru carele lăcuia.

30. Şi oamenii Vavilónului au făcut pre Sochóth Veníth; şi oamenii Húthului au făcut pre Ghighél; şi oamenii Emáthului au făcut pre Asimáth;

31. Şi evéii au făcut pre Avlazér şi pre Tharáh, şi sepfurimii, cînd ardea pre fiii lor cu foc lui Andrameéc şi Anemeléh, dumnezăii lui Sefaruém; şi era temîndu-se de Domnul, şi lăcuiră urîciunele lor întru casele celor înalte carele au făcut în Samáriia, fieştecare limbă în cetatea carea lăcuia întru ea;

32. Şi era temîndu-se de Domnul, şi-şi făcură lor preoţi celor înalte şi-şi făcură lor în casa celor înalte;

33. Şi de Domnul să temea, şi chipurilor să închina, după judecata limbilor de unde i-au mutat pre dînşii de acoló;

34. Pînă în zioa aceasta ei făcea după judecata lor cea de-nceput; ei nu să tému şi ei nu fac după direptăţile lor şi după judecata lor şi după lêge şi după porunca carea au poruncit Domnul fiilor lui Iácov, căruia au pus numele lui Israíl.

35. Şi puse Domnul cu dînşii făgăduinţa şi porunci lor, zicînd: „Să nu vă têmeţi[17] de dumnezăi striini şi să nu vă închinaţi lor şi să nu slujiţi lor şi să nu jîrtvuiţi lor,

36. Fără numai Domnului carele v-au scos pre voi den pămîntul Eghípetului cu putêre mare şi cu braţu înalt, de el să vă têmeţi şi lui să vă închinaţi şi lui să jîrtvuiţi!

37. Şi direptăţile lui şi judecăţile lui şi lêgea lui şi poruncile carele au scris voao păziţi a face toate zilele şi să nu vă têmeţi de alţi dumnezăi!

38. Şi făgăduinţa carea au pus cu voi să nu o uitaţi! Să nu vă têmeţi de alţi dumnezăi,

39. Fără numai de Domnul Dumnezăul vostru să vă têmeţi, şi el va scoate pre voi den mîna tuturor vrăjmaşilor voştri! Şi să nu auziţi de judecata lor carele ei fac."

40. Şi era limbile acêstea temîndu-se de Domnul şi celor cioplite ale lor era slujind. Şi încă fiii lor şi fiii fiilor lor, în ce chip au făcut părinţii lor, aşa fac pînă în zioa aceasta.

Cap 18

1. Şi fu în anul al treilea al lui Ósie, feciorul lui Íla, împăratul lui Israíl, au împărăţit Ezéchia, feciorul lui Ahaz, împăratul Iúdii.

2. Fiiu de 25 de ani, cînd împărăţi el, şi 29 de ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Avútha, fata Zaharíei.

3. Şi făcu ce e direptu întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut David, tatul lui.

4. Şi acesta rîdică cêle înalte şi sfărîmă toţi stîlpii şi surpă desişurile şi şarpele cel de aramă carele au făcut Móisi, căce pînă în zilele acêlea era fiii lui Israíl tă- /

Ms. 45, p. 329

29. [167]Şi era făcînd limbile [168]dumnedzăilor şi au pus în casa celor înalte, cărora au făcut samaritênii, limbi ⌊limbi⌋[169] întru cetăţile lor întru carele lăcuia.

30. Şi oamenii Vavilónului au făcut pre Sochoth-Venith; şi oamenii Huth au făcut pre Ghighel[170]; şi oamenii Emath au făcut pre Asimath;

31. Şi eveii au făcut pre Avlazer şi pre Tharah; şi pre Sepfurim, cînd ardea pre fiii lor cu foc de tot lui Andrameec[171] şi Anemeleh, dumnedzăii lui Sefaruem[172]; [32.] şi era temîndu-să de Domnul, şi lăcuiră urîciuni⌊le⌋[173] lor întru casele celor înalte carele au făcut în Samaría, limbă limbi întru cetatea carea lăcuia întru ea;

32. Şi era temîndu-să de Domnul, şi făcură şie preuţi a celor înalte şi făcură şie întru casa celor înalte;

33. Şi de Domnul să temea, şi chipurilor să închina[174], după judeţul limbilor de unde i-au mutat pre înşii de acoló;

34. Pînă întru dzua aceasta ei făcea după judeţul lor cel de-nceput; ei nu[175] să tem şi ei nu[176] fac după dreptăţile lor şi după judecata lor şi după lêgea şi după porînca carea au porîncit Domnul fiilor Iacov, [177]căruia au pus numele lui Israil.

35. Şi puse Domnul cu dînşii făgăduinţă şi porînci lor, dzicînd: „Să nu vă têmeţi de dumnedzăi alţii, să nu vă închinaţi lor şi să nu slujiţi lor şi să nu jirtvuiţi lor,

36. Căci fără numai Domnului carele v-au scos pre voi den pămîntul Eghíptului cu vîrtute mare şi cu braţ înalt, dă el vă têmeţi şi lui să vă închinaţi şi lui să jirtvuiţi!

37. Şi dreptăţile lui şi judêţele ⌊lui⌋ şi lêgea ⌊lui⌋ şi porîncele carele au scris voao cruţaţi a face toate dzilele şi să nu vă têmeţi de dumnedzăi alţii!

38. Şi făgăduinţa carea am pusu-o cu voi să nu uitaţi şi să nu vă têmeţi de alţi dumnedzăi,

39. Ci numai de Domnul Dumnedzăul vostru să vă têmeţi, şi el va scoate pre voi den mîna a tuturor[178] nepriêtenilor voştri! [40.] Şi să nu audziţi pre judêţele lor carele ei fac."

40. [41.] Şi era limbile acêstea temîndu-să de Domnul şi cioplitelor lor era *[329/2]* slujind. Şi-ncă fiii lor şi fiii fiilor lor, în ce chip au făcut părinţii lor, aşa fac pînă în dzua aceasta.

Cap 18

1. Şi fu întru anul al treilea lui Osiiá, ficiorul lui Ilá, împăratului Israil, [179]au împărăţit Ezechía, ficiorul lui Áhaz, împăratului Iúdei.

2. Fiiu de 25 ani era cînd împărăţi el şi 29 ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Avuthá[180], fata Zahariei.

3. Şi făcu ce-i dreptu întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut David, tatăl lui.

4. ⌊Şi⌋ acesta rădică cêle înalte şi sfărîmă ⌊toţi⌋ stîlpii şi surpă desişurile şi şarpele cel de aramă [181]carele au făcut Moisi, pentru că pînă întru dzilele acêlea era fiii lui Israil tă-

Ms. 4389, p. 363-364

29. [223]Şi-şi făcea fieştece limbă dumnezeul său şi-i punea în capişti, întru înălţimi, care le făcuse samaritênii, orice neam în cetatea sa în carea lăcuia.

30. Iar oamenii de la Vavilon făcură Sochothvenothul; iar oamenii de la Huth făcură Ghighélul; iar oamenii de la Emath au făcut Asimátha;

31. Iar ieveii au făcut Valezérul şi Tharáhul; şi Sepforímul, unde ardea pre feciorii lor în foc lui Andrameleh şi lui Anameleh, dumnezeii Sepforímului; [32.] şi se temea de Dumnezeu, şi aşăzară urîciunile lor în capişti, întru înălţimi carii făcură păgînii în Samáriia, fieştece limbă în cetatea în carea lăcuia.

32. [33.] Şi se temea de Domnul, şi-şi făcură întru dînşii popi întru înălţimi;

33. Şi se temea de Domnul, şi slujiia idolilor, după obicina păgînilor, a celor ce-i goniră de acoló;

34. [33.] Şi pînă în zioa de astăzi tot făcea obicêiurile lor, [34.] că ei nu se temea de Domnul, nici făcea după direptăţile lui, nici după lêgea şi porîncile lui care au porîncit feciorilor lui Iácov, căruia i se-au pus numele Israil.

35. [224]Şi pusêse Domnul cu dînşii făgăduinţă şi le porîncise zicînd: „Să nu vă têmeţi de alţi dumnezei, nici să vă închinaţi lor, nici să slujiţi lor, nici să jirtvuiţi lor,[225]

36. Ce numai Domnului, celuia ce v-au scos den ţara Eghípetului cu vîrtute mare şi cu braţ nalt, *[364/1]* şi de acela să te temi şi aceluia să te închini şi aceluia să junghi!

37. Şi îndireptările lui şi judecăţile lui şi lêgea lui şi poruncile lui, care le-au scris voaoă, să le păziţi şi să le faceţi în toate zilele!

38. Şi făgăduinţa carea au pus cu voi să nu[226] o uitaţi, nici să vă têmeţi de alţi dumnezei, nici altor dumnezei streini să nu vă închinaţi,

39. Ce numai de Domnul Dumnezeul vostru să vă têmeţi, şi acela vă va scoate den mîinile tuturor vrăjmaşilor voştri!" [40.] Iar ei nu l-au ascultat pre dînsul, ce au umblat întru fărădelegile cêle dentîi.

40. [41.] Iar limbile acêstea era de se temea de Domnul, iar celor ciopliţi ai lor slujiia. Aşijderea făcură şi feciorii lor şi feciorii feciorilor lor, ca şi părinţii lor, şi aşa fac şi pînă în zioa de astăzi.

Cap 18

1. [227]În anul al treilea de împărăţiia Ósiei, feciorul lui Laim, împăratul lui Israil, stătu împărat Ezéchiia, feciorul lui Ahaz, împăratul Iúdei, preste Iúda.[228]

2. Şi era de 25 de ani cînd începu a împărăţi şi împărăţi în Ierusalim 29 de ani. Şi pre mumă-sa o chiema Avútha, fată Zahăriei.

3. Şi făcu cêlea ce plăcea înaintea Domnului, în toate lucrurile, ca şi tată-său, David.

4. Că acela răsipi înălţimile şi sparse toate capiştele şi sfărîmă idolii şi şarpele cel de aramă [229]care-l făcuse Moisí, că feciorii lui Israil îl că-

Versiunea modernă

29. Şi îşi făcea fiecare neam dumnezeii săi şi îi puneau în casele înălţimilor, pe care le făcuseră samaritenii, fiecare neam în cetăţile în care locuia.

30. Şi oamenii din Babilon l-au făcut pe Socchot Benith; şi oamenii din Chuth l-au făcut pe Ghighel; şi oamenii din Emath l-au făcut pe Asimath;

31. Şi eveii l-au făcut pe Ablazer şi pe Tharach; şi cei din Sepharuim şi-au ars pe copiii lor în foc lui Andrameec şi lui Anemelech, dumnezeii lui Sepharuim; [32.] şi se temeau de Domnul, şi-şi aşezară spurcăciunile lor în casele înălţimilor pe care le făcuseră în Samaria, fiecare neam în cetatea în care se aşezase în ea;

32. Şi se temeau de Domnul, şi-şi făceau dintre ei preoţi ai înălţimilor şi slujeau în casa înălţimilor;

33. Şi se temeau de Domnul, şi slujeau dumnezeilor lor după judecata neamurilor unde fuseseră ei aşezaţi;

34. Pînă în ziua aceasta, ei fac după judecata lor de la început; ei nu se tem [de Domnul], ei nu fac după îndreptările lor şi după judecăţile lor şi după lege şi după porunca pe care a poruncit-o Domnul fiilor lui Iacov, pe care l-a numit Israel.

35. Şi Domnul făcu legământ cu ei şi le porunci, zicînd: „Să nu vă temeţi de dumnezei străini şi să nu vă închinaţi lor şi să nu-i slujiţi şi să nu le jertfiţi lor,

36. Ci numai Domnului care v-a scos din ţara Egiptului cu putere mare şi cu braţ înalt; de el să vă temeţi şi lui să vă închinaţi şi lui să-i jertfiţi!

37. Şi îndreptările lui şi judecăţile lui şi legea lui şi poruncile pe care el le-a scris pentru voi să luaţi seama şi să le împliniţi în toate zilele şi să nu vă temeţi de alţi dumnezei!

38. Şi legământul pe care l-a făcut cu voi să nu-l uitaţi şi să nu vă temeţi de alţi dumnezei,

39. Doar de Domnul Dumnezeul vostru să vă temeţi, şi el vă va scoate pe voi din mîna tuturor vrăjmaşilor voştri! [40.] Şi să nu ascultaţi de judecata lor pe care o fac ei."

40. [41.] Şi neamurile acestea se temeau de Domnul şi slujeau chipurilor lor cioplite. Şi încă fiii lor şi fiii fiilor lor fac la fel cum au făcut părinţii lor pînă în ziua aceasta.

Capitolul al 18-lea

1. Şi fu aşa: în anul al treilea al lui Oseea, fiul lui Ela, împăratul lui Israel, a împărăţit Ezechia, fiul lui Achaz, împăratul Iudei.

2. De douăzeci şi cinci de ani [era cînd a început] să împărăţească şi a împărăţit în Ierusalim douăzeci şi nouă de ani. Şi numele mamei lui era Abutha, fiica lui Zaharia.

3. Şi făcu ce e drept în ochii Domnului, după toate cîte făcuse David, tatăl său.

4. El a îndepărtat înălţimile şi a sfărîmat stîlpii şi a nimicit desişurile şi şarpele de aramă pe care-l făcuse Moise, pentru că pînă în zilele acelea fiii lui Israel îl tă-

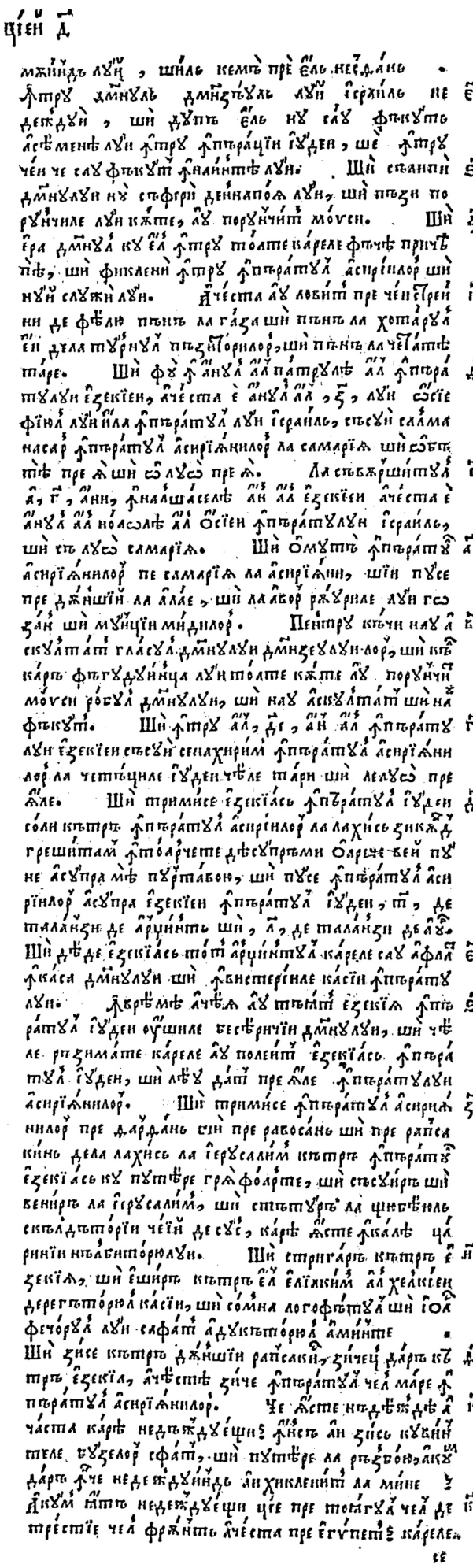

Biblia 1688, p. 280, col. 2

mîind lui şi-l chemă pre el Nesthán.

5. Întru Domnul Dumnezăul lui Israíl nedejdui; şi după el nu s-au făcut asêmenea lui întru împărăţii Iúdei şe întru cei ce s-au făcut înaintea lui;

6. Şi să lipi Domnului, nu să feri denapoia lui, şi păzi poruncile lui, cîte au poruncit Móisi.

7. Şi era Domnul cu el, întru toate carele făcea, pricepea[18]. Şi ficleni întru împăratul asiríilor şi nu-i sluji lui.

8. Acesta au lovit pre cei streini de fêliu pînă la Gáza şi pînă la hotarul ei, de la turnul păzitorilor şi pînă la cetatea tare.

9. Şi fu în anul al patrulea al împăratului Ezechiei, acesta e anul al 7 lui Ósie, fiiul lui Íla, împăratul lui Israíl, să sui Salmanasar, împăratul asiriênilor, la Samariia şi o bătea pre ea şi o luo pre ea.

10. La săvîrşitul a 3 ani, în al şaselea an al Ezechiei, acesta e anul al noaolea al Ósiei, împăratului Israíl, şi să luo Samariia.

11. Şi o mută împăratul asiriênilor pe Samariia la asiriêni şi-i puse pre dînşii la Aláe şi la Avór, rîurile lui Gozán, şi munţii mídilor,

12. Pentru căci n-au ascultat glasul Domnului Dumnezeului lor şi călcară făgăduinţa lui, toate cîte au poruncit Móisi, robul Domnului, şi n-au ascultat şi n-au făcut.

13. Şi întru al 14 an al împăratului Ezechiei, să sui Senahirím, împăratul asiriênilor, la cetăţile Iúdei cêle tari şi le luo pre iale.

14. Şi trimise Ezechiás, împăratul Iúdei, soli cătră împăratul asiríilor, la Lahís, zicînd: „Greşit-am, întoarce-te de asupră-mi! Oarece vei pune asupra mea, purta-voiu.” Şi puse împăratul asiriilor asupra Ezechiei, împăratul Iúdei, 300 de talanzi de argint şi 30 de talanzi de aur.

15. Şi dêde Ezechiás tot argintul carele s-au aflat în casa Domnului şi în visteriile casii împăratului.

16. În vrêmea acêea au tăiat Ezechiia, împăratul Iúdei, uşile besêricii Domnului şi cêle răzimate, carele au poleit Ezechiás, împăratul Iúdei, şi le-au dat pre iale împăratului asiriênilor.

17. Şi trimise împăratul asiriênilor pre Tharthán şi pre Ravosán şi pre Rapsachín de la Lahís la Ierusalím, cătră împăratul Ezechiás, cu putêre grea foarte; şi să suiră şi veniră la Ierusalím şi stătură la ştiubêiul scăldătorii ceii de sus, carea iaste în calea Ţarinii Nălbitoriului,

18. Şi strigară cătră Ezechiia, şi ieşiră cătră el Eliachím al Helchíei, deregătoriul casii, şi Sómna logofătul şi Ioas, feciorul lui Safát, aducătoriul aminte.

19. Şi zise cătră dînşii Rapsachis: „Ziceţi dară cătră Ezechia: «Acêstea zice împăratul cel mare, împăratul asiriênilor:

20. ‘Ce iaste nădêjdea aceasta carea nedăjduieşti? Însă ai zis: Cuvintele buzelor, sfat şi putêre la războiu. Acum, dară, în ce nedejduind ai hiclenit la mine?

21. Acum, iată, nedejduieşti ţie pre toiagul cel de trestie cel frînt acesta, pre Eghípet, carele //

Ms. 45, p. 329-330

mîind lui şi-i chemă pre ei Neesthan.

5. Întru Domnul Dumnedzăul Israil[182] nădăjdui; şi după el nu s-au făcut asêmenea lui întru împăraţii Iúdei şi întru cei ce s-au făcut înaintea lui;

6. Şi să lipi Domnului, nu să feri denapoia lui, şi cruţă porîncele lui, cîte au porîncit Moisi.

7. Şi era Domnul cu el, întru toate carele făcea, pricepea. Şi vicleni întru împăratul asiriênilor şi nu-i sluji lui.

8. Acesta au lovit pre cei striini de fêl pînă la Gáza şi pînă la hotarăle ei, den turnul păzitorilor şi pînă la cetate tare.

9. Şi fu întru anul al patrulea împăratului Ezechíei, acesta-i anul al şaptelea lui Osiiá, fiiul lui Ilá, împăratului Israil, să sui Salmasar, împăratul asiriênilor, pre Samaría şi o bătea pre ea [10.] [183]şi o luă pre ea.

10. La săvîrşitul a trei ani, în al şaselea an a Ezechíei, acesta-i an al treilea[184] lui Osiiá, împăratul Israil, ⌊şi⌋ să luă Samaría.

11. Şi mută împăratul asiriênilor pre Samaría la asiriêni şi-i puse pre ei la Alaé şi la Avor, rîul Gozan, şi munţii midilor,

12. Pentru căci n-au ascultat glasul Domnului Dumnedzăului lor şi au călcat făgăduinţa lui, toate cîte au porîncit Moisi, robul Domnului, şi n-au ascultat şi n-au făcut.

13. [185]Şi întru al 14 an a împăratului Ezechíei, să sui Senahirim, împăratul asiriênilor, pre cetăţile Iúdei cêle tari şi le luă pre iale.

14. Şi trimise Ezechía, împăratul Iúdei, soli către împăratul asiriilor, la Lahis, dzicînd: „Greşit-am, întoarce-te de asupră-mi! Care vei pune preste mine, purta-voi.” Şi puse împăratul asiriilor preste Ezechía, împă- *[330/1]* ratul Iúda, 300 [186]de argint şi 30 talandzi de aur.

15. Şi dêde Ezechía tot argintul carele s-au aflat în casa Domnului şi în vistiêrele casei împăratului.

16. Întru vrêmea acêea tăie Ezechía, împăratul Iúdei, uşile bisêrecii Domnului şi cêle răzămate carele au poleit Ezechía, împăratul Iúdei, şi le-au dat pre iale împăratului asiriênilor.

17. Şi trimise împăratul asiriênilor şi pre Tharthan şi pre Ravosan[187] şi pre Rapsáchin de la Lahis la Ierusalim, către împăratul Ezechía, cu putére grea ⌊foarte⌋; şi să suiră şi veniră la Ierusalim şi stătură la budăiul[188] scăldătorii cei de sus, carea iaste întru calea Ţarenii Bilitoriului,

18. Şi strigară către Ezechía. Şi ieşiră către el Eliachim a lui Helchíu, dregătoriul casei, şi Somnas logofătul şi Ioas, ficiorul lui Safat, aducătoriul aminte.

19. Şi dzise către înşii Rapsachis: „Dziceţi dară către Ezechía: «Acêstea dzice împăratul cel mare a asiriênilor:

20. [19.] ‘Ce iaste nădêjdea ta aceasta carea nădăjduieşti? [20.] Dzis-ai însă: Cuvintele budzelor, sfat şi putére la război. Acum, dară, în ce nădăjduind ai viclenit la mine?

21. Acum, iată, [189]nădăjduiêşte ţie pre toiagul cel de trestie cel frînt acesta, pre Eghiptu, carele

Ms. 4389, p. 364

diia şi pînă în zioa acêea şi-i puse numele Neestan.

5. În Domnul Dumnezeul lui Israil se nădăjduia, aşa cum n-au fost alt împărat mai nainte de dînsul în Iúda, nici după dînsul cîţi au fost;

6. Şi se apropié de Domnul şi nu se dăpărtă de dînsul şi păzi porîncile lui, cîte au porîncit Moisí.[230]

7. Şi era Domnul cu dînsul şi căuta spre toate cîte făcea. Şi se dăzlipi de împăratul assiriênilor şi nu-i sluji.

8. Acela au biruit pre filistimlêni pînă la Gáza şi toate hotarăle lor, de la turnul pazei[231] pînă la cetăţile cêle tari.

9. [232]Iar cînd fu în anul al patrulea de împărăţiia Ezéchiei, iar de împărăţiia Óziei, feciorul lui Laim, împăratul lui Israil, în anul al 7, se sui Salamanasar, împăratul assiriênilor, la Samáriia şi se bătu cu dînsa mult.

10. Iar cînd se umplură 3 ani, el o luoă; în anul al 6 de împărăţiia Ezéchiei şi în anul al 9 de împă-*[364/2]* răţiia Ósiei, împăratul lui Israil, robi Samáriia.

11. Şi scoase împăratul Assiriei pre Israil de la Samáriia şi-i duse în Assiriia şi aşăză în Alail şi în Avor, lîngă rîul Gazónului, în cetăţile midênilor,

12. Pentru că nu ascultară glasul Domnului Dumnezeului său, ce călcară făgăduinţa lui, şi toate cîte au porîncit lor Moisí, robul Domnului, n-au ascultat, nici au făcut.[233]

13. [234]În anul al 14 de împărăţiia Ezéchiei, se sui Senaherim, împăratul Assiriei, la toate cetăţile cêle tari ale Iúdei şi le luoă.

14. Iar Ezéchiia, împăratul Iúdei, trimêse soli la împăratul Assiriei, în Lahis, zicînd: „Greşit-am, întoarce-te de la mine! Iar ce-mi vei porînci să-ţi dau, acêea-ţi voiu da.” Şi băgă împăratul Assiriei pre Ezéchiia să dea haraci mare, 300 de talanţi de argint şi 30 de talanţi de aur.

15. Şi dêde Ezéchiia, împăratul Iúdei, tot argintul cît era adunat în casa Domnului şi cît se află în cămărăle casei împărăteşti.

16. Într-acêea vrême tăie Ezéchiia, împăratul Iúdei, uşile bisêricii Domnului şi răzimătorile care le fericase Ezéchiia cu aur şi le dêde împăratului Assiriei.

17. Şi trimise împăratul Assiriei pre Tharthan şi pre Ravosan şi pre Rapsac de la Lahis la Ierusalim, la Ezéchiia împărat, cu putére foarte grea; şi deaca se suiră, mêrseră la Ierusalim şi stătură la vijoiul hăleşteului celui desupra, carele iaste pre calea[235], [236]

18. Şi strigară pre împăratul. Şi ieşi la dînşii Eliachim, feciorul Elchiei, tocmitoriul casei, şi Somnas logofătul şi Ioas, feciorul lui Ioasafat, aducătoriul aminte.

19. Şi zise Rapsac către dînşii: „Păsaţi la Ezéchiia şi-i ziceţi: «Aşa grăiêşte marele împărat al Assíriei:

20. [19.] ‘Ce nădêjde iaste aceasta în carea te nădăjduieşti tu? [20.] De numai ce grăieşti cu gura cuvînt de sfat, iar putére de războiu nu iaste. Că acum se cade să ştiu pre cine [237]te-ai nădăjduit de te-ai lepădat de mine?

21. Acum văz că tu te nădăjduieşti pre toiagul cel de trestie şi frînt al Eghípetului, care,

Versiunea modernă

mîiau pe el şi îl numiră pe el Neesthan.

5. În Domnul Dumnezeul lui Israel s-a nădăjduit; şi după el n-a fost altul asemenea lui între toţi împăraţii Iudei şi între cei care fuseseră înaintea lui;

6. Şi s-a alipit de Domnul şi nu s-a depărtat de pe urma lui şi a păzit poruncile lui, pe care i le poruncise lui Moise.

7. Şi Domnul era cu el şi, în tot ce făcea, izbutea. Şi s-a răzvrătit împotriva împăratului asirienilor şi nu i-a mai robit lui.

8. El i-a bătut pe filisteni pînă la Gaza şi pînă la hotarul ei, de la turnul păzitorilor pînă la cetatea întărită.

9. Şi fu aşa: în al patrulea an al împăratului Ezechia, care era al şaptelea an al lui Oseea, fiul lui Ela, împăratul lui Israel, s-a ridicat Salmanasar, împăratul asirienilor, împotriva Samariei şi a împresurat-o şi a cucerit-o.

10. La sfîrşitul a trei ani, în al şaselea an al lui Ezechia (acesta este al nouălea an al lui Oseea, împăratul lui Israel), [atunci] fu luată Samaria.

11. Şi împăratul asirienilor strămută samarinenii printre asirieni şi-i aşează în Alae şi în Abor, lîngă rîul Gozan, şi în cetăţile mezilor,

12. Pentru că n-au ascultat de glasul Domnului Dumnezeului lor şi au călcat legămîntul său; toate cîte poruncise Moise, robul Domnului, nici nu le-au ascultat, nici nu le-au făcut.

13. Şi în al paisprezecelea an al împăratului Ezechia, Sennacherim, împăratul asirienilor, s-a suit împotriva cetăţilor Iudei celor întărite şi le-a luat.

14. Şi Ezechia, împăratul Iudei, a trimis soli la împăratul asirienilor, în Lachis, zicînd: „Am păcătuit, întoarce-te de la mine! Orice vei pune asupra mea, voi purta.” Şi împăratul asirienilor a pus asupra lui Ezechia, împăratul Iudei, trei sute de talanţi de argint şi treizeci de talanţi de aur.

15. Şi Ezechia i-a dat tot argintul care se afla în casa Domnului şi în vistieriile casei împăratului.

16. În vremea aceea, Ezechia a luat aurul de pe uşile casei Domnului şi de pe uşorii pe care îi aurise Ezechia, împăratul Iudei, şi l-a dat împăratului asirienilor.

17. Şi împăratul asirienilor i-a trimis pe Tharthan şi pe Rabosan şi pe Rapsachis de la Lachis la Ierusalim, împotriva împăratului Ezechia, cu oaste foarte puternică; şi s-au suit şi au mers asupra Ierusalimului şi au stat lîngă scocul de apă al iazului de sus, care este pe drumul către Ţarina Înălbitorului,

18. Şi strigară către Ezechia. Şi au ieşit către el Eliachim, fiul lui Chelchia, mai-marele casei, şi Somnas, grămăticul, şi Ioas, fiul lui Saphat, cronicarul.

19. Şi zise către ei Rapsachis: „Ziceţi dară către Ezechia: «Acestea zice împăratul cel mare, împăratul asirienilor:

20. ‘Ce este încrederea aceasta în care te încrezi? Tu ai zis: [Am nu] doar cuvinte ale buzelor, [ci şi] sfat şi putere [trebuie] pentru război! Acum în cine te încrezi de te-ai răzvrătit împotriva mea?

21. Acum, iată, te-ai încrezut în toiagul cel de trestie frîntă, în Egipt, care

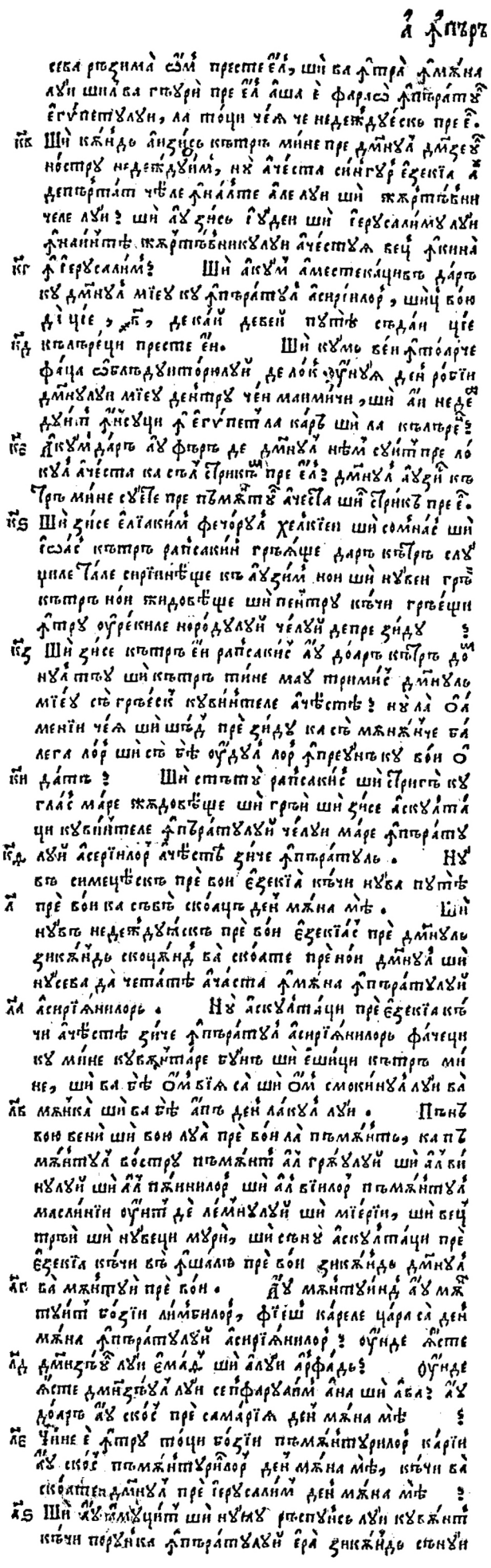

Biblia 1688, p. 281, col. 1

se va răzima om preste el, şi va întra în mîna lui şi-l va găuri pre el: aşa e Faraó, împăratul Eghípetului, la toţi ceia ce nedejduiesc pre el.

22. Şi cînd ai zis cătră mine: Pre Domnul Dumnezeul nostru nedejduim!, nu acesta singur Ezechia au depărtat cêle înalte ale lui şi jîrtăvnicele lui şi au zis Iúdei şi Ierusalímului: Înaintea jîrtăvnicului acestuia veţi închina în Ierusalím!'?

23. Şi acum amestecaţi-vă dară cu domnul mieu, cu împăratul asiríilor, şi-ţi voiu da ţie 2000 de cai, de vei putea să dai ţie călăreţi preste ei.

24. Şi cum vei întoarce faţa oblăduitoriului de loc unuia den robii domnului mieu dentru cei mai mici? Şi ai nedejduit însuţi în Eghípet la cară şi la călăreţi.

25. Acum, dară, au fără de Domnul ne-am suit pre locul acesta ca să-l stricăm pre el? Domnul au zis cătră mine: 'Suie-te pre pămîntul acesta şi-l strică pre el!'»"

26. Şi zise Eliachím, feciorul Helchiei, şi Somnás şi Ioás cătră Rapsachín: „Grăiêşte dară cătră slugile tale siriinêşte, că auzim noi, şi nu vei grăi cătră noi jidovêşte, şi pentru căci grăieşti întru urechile norodului celui de pre zidu!"

27. Şi zise cătră ei Rapsachís: „Au doară cătră domnul tău şi cătră tine m-au trimis domnul mieu să grăiesc cuvintele acêstea, nu la oamenii ceia şi şăd pre zidu ca să mănînce balega lor şi să bea udul lor împreună cu voi odată?"

28. Şi stătu Rapsachís şi strigă cu glas mare, jîdovêşte, şi grăi şi zise: „Ascultaţi cuvintele împăratului celui mare, împăratului aseriilor! Acêstea zice împăratul:

29. «Nu vă simeţească pre voi Ezechiá, căci nu va putea pre voi ca să vă scoaţă den mîna mea;

30. Şi nu vă nedejduiască pre voi Ezechiás pre Domnul, zicînd: 'Scoţînd va scoate pre noi Domnul şi nu se va da cetatea aceasta în mîna împăratului asiriênilor.'»

31. Nu ascultaţi pre Ezechia, căci acêstea zice împăratul asiriênilor: «Faceţi cu mine cuvîntare bună şi ieşiţi cătră mine! Şi va bea om viia sa şi om smochinul lui va mînca şi va bea apă den lacul lui,

32. Pînă voiu veni şi voiu lua pre voi la pămînt ca pămîntul vostru, pămînt al grîului şi al vinului şi al pîinilor şi al viilor, pămîntul maslinii untdelemnului şi mierii; şi veţi trăi şi nu veţi muri. Şi să nu ascultaţi pre Ezechia, căci vă înşală pre voi, zicînd: 'Domnul va mîntui pre voi!'

33. Au mîntuind au mîntuit bozii limbilor fieşcarele ţara sa den mîna împăratului asiriênilor? Unde iaste dumnezăul lui Emáth şi a lui Arfád?

34. Unde iaste dumnezăul lui Sepfaruaím, Ana şi Ava? Au doară au scos pre Samáriia den mîna mea?

35. Cine e întru toţi bozii pămînturilor carii au scos pămînturile lor den mîna mea? Căci va scoate Domnul pre Ierusalím den mîna mea?»"

36. Şi au amuţit şi nu i-au răspuns lui cuvînt, căci porunca împăratului era zicînd: „Să nu-i /

Ms. 45, p. 330

să va răzăma om preste el, şi va întra în mîna lui şi o va găuri pre ea: aşa-i Faraó, împăratul Eghíptului, la toţi ceia ce nădăjduiescu pre el.

22. Şi cînd ai dzis cătră mine: Pre Domnul Dumnedzăul nostru nădăjduim!, nu însuşi acesta Ezechía au depărtat cêle înalte a lui şi jirtăvnicile lui şi au dzis Iúdei şi Ierusalim: Înaintea jirtăvnicului acestuia veţi închina în Ierusalim!'?

23. Şi acum amestecaţi-vă dară cu domnul mieu, cu împăratul asiriênilor, şi-ţi voi da ţie 2000 de cai, dă vei putea să dai ţie călăreţi preste ei.

24. Şi cum vei întoarce faţa a unui oblăduitor de loc den robii domnului mieu dentru cei mai mici? Şi ai nădăjduit şie [190]la car şi la călăreţi.

25. ⌊Şi⌋[191] acum, dară, au fără de Domnul ne-am suit pre locul acesta ca să-l stricăm pre el? Domnul au dzis cătră mine: 'Suie-te pre pămîntul acesta şi-l strică pre el!'»"

26. Şi dzise Eliachim, ficiorul lui Helchíu, şi Somnas şi Ioas cătră Rapsáchin: „Grăiêşte dară cătră slugile tale sirienêşte, căci înţelegem noi, şi nu vei grăi cătră noi jidovêşte, ⌊şi pentru căci grăieşti⌋ întru urechile nărodului celui de pre zid!"

27. Şi dzise cătră ei Rapsáchis: „Au doară cătră domnul tău[192] şi cătră *[330/2]* tine m-au trimis domnul mieu să grăiescu cuvintele acêstea, nu la oamenii ceia ce şed pre zid ca să mănince balega lor şi să bea udul lor împreună cu voi odată?"

28. Şi stătu Rapsáchis şi strigắ cu glas mare, jidovêşte, şi grăi şi dzise: „Ascultaţi cuvintele împăratului celui mare, împăratului asiriilor! [29.] Acêstea dzice împăratul:

29. «Nu vă semeţească pre voi Ezechía, căci nu va putea pre voi ca să vă scoaţă dentru mîna mea;

30. Şi nu vă nădăjduiască pre voi Ezechías pre Domnul, dzicînd: 'Scoţînd ne va scoate pre noi Domnul şi nu să va da cetatea aceasta întru mîna împăratului asiriênilor.'»

31. Nu ascultaţi pre Ezechía, căci acêstea dzice împăratul asiriênilor: «Faceţi cu mine cuvîntare bună şi ieşiţi cătră mine! Şi va bea om viia sa şi om zmochinul lui va mînca şi va bea apă a lacului său,

32. Pînă voi veni şi voi lua pre voi la pămînt ca pămîntul vostru, pămînt a grîului şi a vinului şi a pîinilor şi a viilor, pămîntu maslinii untdălemnului şi mierii; şi veţi trăi şi nu veţi muri. Şi să nu ascultaţi pre Ezechía, căci vă înşală pre voi, dzicînd: 'Domnul va mîntui pre voi!'

33. Au mîntuind au mîntuit bodzii limbilor careleşi ţara sa dentru mîna împăratului asiriênilor? [34.] Unde iaste dumnedzăul Emath şi Arfad?

34. Unde iaste dumnedzăul Sepfuruaim, Aná şi Avá? Au doară au scos Samáriia dentru mîna mea?

35. Cine întru toţi bodzii pămînturilor carii au scos pămînturile lor dentru mîna mea? Căci a scoate Domnul pre Ierusalim dentru mîna mea?»"

36. Şi au amuţit şi nu i-au răspunsu lui cuvîntu, căci porînca împăratului — dzicînd: „Să nu-i

Ms. 4389, p. 364-365

cînd se proptêşte omul într-însul, îi întră şi i se înfige pren mîini: aşa iaste şi Faraon, împăratul[238] Eghípetului, şi aşa face tuturor celor ce se nădăjduiesc pre dînsul.

22. Iar de-mi veţi zice: În Domnul Dumnezeul nostru ne nădăjduim!, de aceasta au nu iaste aşa, că de înălţimile lui şi de altarele lui *[365/1]* se-au dăpărtat Ezéchiia şi au porîncit Iudei şi Ierusalímului să se închine înaintea acestui altar în Ierusalim'?[239]

23. Deci acum îndemnaţi-vă de vă duceţi la stăpînu-mieu, împăratul Assiriei, şi vă voiu da 2000 de cai. Şi veţi vedea, putea-veţi avea călăreţi să puneţi pre dînşii?

24. Şi cum veţi putea să biruiţi măcară numai pre un voievod den cei mai mici de ai slugilor stăpînu-mieu? De-acii pentru cai şi pentru cară ai crêde însuţi, întru ce te-ai nădăjduit în Eghípet.

25. Că acum nu m-am suit aici, într-acest loc, să-l răsipesc fără de voia stăpînu-mieu, ce mi-au[240] zis stăpînu-mieu: 'Suie-te într-acel pămînt şi-l răsipêşte!'»"

26. Iar Eliachim, feciorul Elchiei, şi Somnas şi Ioas ziseră cătră Rapsac: „Grăiêşte noaoă, slugilor tale, assirienêşte, să înţelêgem numai noi, iar nu grăi jidovêşti[241], de înţeleg toate năroadele cîte stau pre ziduri!"

27. Iar Rapsac, răspunzînd, zise: „Dară au trimesu-m-au stăpînu-mieu să grăiesc acêste cuvinte cătră stăpînu-tău sau cătră tine, de nu m-au trimis să le grăiesc cătră oamenii care şăd pre zidure ca să-şi mănînce scîrna lor şi să-şi bea udul lor depreună cu voi?"[242]

28. [243]Şi stătu Rapsac şi strigă ovreiêşte, cu glas mare, zicînd: „Auziţi cuvintele marelui împărat al Assiriei! [29.] Aşa zice împăratul:

29. «Să nu vă înşale Ezéchiia împărat, că nu vă va putea scoate den mîinile mêle;

30. Şi nici să vă amăgească Ezéchiia să-l crêdeţi, căci va zice că: 'Va scoate Domnul pre voi şi ţara o va mîntui şi nu se va da această cetate[244] supt mîna împăratului Assiriei.'»

31. Să nu ascultaţi pre Ezéchiia, că aşa iaste cuvîntul împăratului Assiriei: «Să faceţi cu mine cuvîntare bună şi să ieşiţi la mine! Şi să bea fieştecare om den viia lui şi să mănînce den zmochinii săi şi să bea apă den puţul său,

32. Pînă voiu veni şi vă voiu duce la alt pămînt ca şi acesta al vostru, pămînt cu grîu şi cu vin, pămînt de pîine şi de vii, pămînt de măslini şi de undelemn şi de stupi; şi veţi trăi şi nu veţi muri. Iar pre Ezéchiia nu-l ascultaţi ce zice, că vă înşală, căce zice că: 'Ne va mîntui Domnul!'[245]

33. Că au doară au mîntuit dumnezeii limbilor ţărîle lor den mîinile împăratului Assiriei? [34.] Unde iaste dumnezeul Emáthului?

34. Unde iaste dumnezeul Serapfárului, Miána şi Áva? Au doară au mîntuit pre Samáriia *[365/2]* den mîinile mêle?

35. Au doară au scăpat ţărîle lor den mîinile mêle? Dară Ierusalímul cumu-l va scoate Domnul den mîna mea?»"

36. Iar nărodul tăcu şi nu-i răspunse nimic, că le porîncise împăratul zicînd: „Nimic să nu-i

Versiunea modernă

îi va intra în mînă şi i-o va străpunge oricărui om s-ar rezema de el: aşa este Faraon, împăratul Egiptului, pentru toţi cei care se încred în el.

22. Şi dacă-mi vei zice: În Domnul Dumnezeu ne-am încrezut!, nu este el cel ale cărui înălţimi şi altare le-a îndepărtat Ezechia şi i-a zis Iudei şi Ierusalimului: Înaintea altarului acestuia să vă închinaţi în Ierusalim!'?

23. Şi chiar acum fă o învoială cu domnul meu, împăratul asirienilor, şi îţi voi da două mii de cai, dacă vei putea avea călăreţi pentru ei.

24. Şi cum vei înfrunta măcar o căpetenie de ţinut dintre cei mai mici robi ai domnului meu? Şi tu îţi pui încrederea în Egipt pentru care şi cai.

25. Şi acum oare fără Domnul ne-am suit împotriva locului acestuia, ca să-l nimicim? Domnul mi-a zis: 'Suie-te împotriva ţării acesteia şi nimiceşte-o!'»"

26. Şi Eliachim, fiul lui Chelchia, Somnas şi Ioas i-au zis lui Rapsachis: „Vorbeşte dară robilor tăi în sirianã, pentru că o înţelegem, şi nu vorbi cu noi jidoveşte, pentru că grăieşti în auzul poporului de pe ziduri!"

27. Şi zise către ei Rapsachis: „Oare către domnul tău şi către tine m-a trimis domnul meu să spun cuvintele acestea, nu către oamenii care stau pe ziduri, de o să-şi mănînce scîrna şi o să-şi bea udul deodată cu voi?"

28. Şi Rapsachis a stat şi a strigat cu glas tare, pe jidoveşte, şi le-a vorbit şi le-a zis: „Ascultaţi cuvintele împăratului celui mare, împăratului asirienilor! [29.] Acestea zice împăratul:

29. «Să nu vă semeţească pe voi Ezechia cu vorbe, căci nu va putea să vă scoată din mîna mea;

30. Şi să nu vă facă Ezechia să nădăjduiţi în Domnul, zicînd: 'Domnul ne va mîntui negreşit şi nu va ajunge cetatea aceasta în mîna împăratului asirienilor.'»

31. Nu ascultaţi de Ezechia, pentru că aşa zice împăratul asirienilor: «Faceţi cu mine înţelegere bună şi veniţi către mine! Şi va bea fiecare om din via sa şi fiecare om din smochinul său va mînca şi va bea apă din fîntîna sa,

32. Pînă voi veni şi vă voi lua pe voi într-o ţară precum ţara voastră, o ţară a grîului şi a vinului şi a pîinii şi a viilor, o ţară a untdelemnului de măsline şi a mierii; şi veţi trăi şi nu veţi muri. Şi să nu-l ascultaţi pe Ezechia, căci vă amăgeşte, zicînd: 'Domnul vă va mîntui!'

33. Oare au putut mîntui dumnezeii neamurilor, fiecare ţinuturile sale, din mîna împăratului asirienilor? [34.] Unde este dumnezeul Emathului şi al Arpadului?

34. Unde este dumnezeul Sepharuimului, al Anei şi al Abei? Au mîntuit ei Samaria din mîna mea?

35. Care dintre toţi dumnezeii ţărilor şi-a mîntuit pămîntul său din mîna mea? Va mîntui Domnul Ierusalimul din mîna mea?»"

36. Şi au tăcut şi nu i-au răspuns lui nici un cuvînt, pentru că porunca împăratului era: „Să nu-i

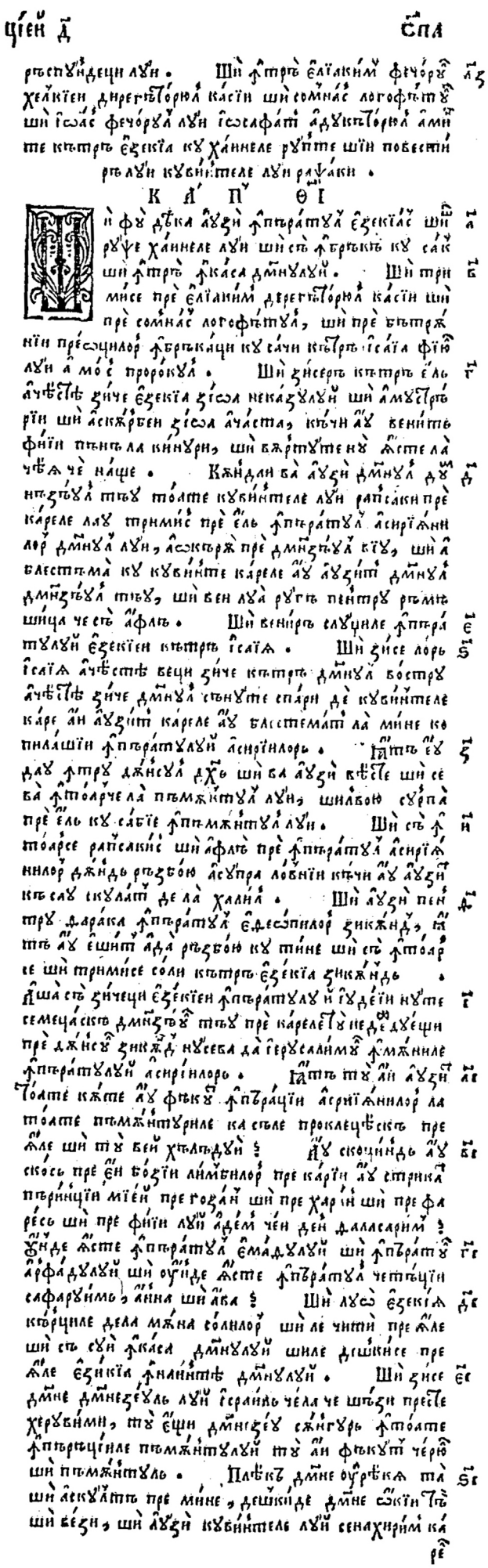

Biblia 1688, p. 281, col. 2

răspundeţi lui!”

37. Şi întră Eliachím, feciorul Helchiei, diregătoriul casii, şi Somnás logofătul şi Ioás, feciorul lui Iosafát, aducătoriul aminte, către Ezechia, cu hainele rupte, şi-i povestiră lui cuvintele lui Rapsáchi.

Cap 19

1. Şi fu deaca auzi împăratul Ezechiás, şi-şi rupse hainele lui şi să îmbrăcă cu sac şi întră în casa Domnului.

2. Şi trimise pre Eliachím, deregătoriul casii, şi pre Somnás logofătul şi pre bătrînii preoţilor, îmbrăcaţi cu saci, către Isáia, fiiul lui Amós, prorocul,

3. Şi ziseră către el: „Acêstea zice Ezechia: «Zioa necazului şi a mustrării şi a scîrbei — zioa aceasta, căci au venit fiii pînă la chinuri şi vîrtute nu iaste la cêea ce naşte.

4. Cîndai va auzi Domnul Dumnăzăul tău toate cuvintele lui Rapsáchi, pre carele l-au trimis pre el împăratul asiriênilor, domnul lui, a ocărî pre Dumnezăul viu şi a blestăma cu cuvinte carele au auzit Domnul Dumnezăul tău, şi vei lua rugă pentru rămăşiţa ce să áflă.»”

5. Şi veniră slugile împăratului Ezechiei către Isaiia.

6. Şi zise lor Isaiia: „Acêstea veţi zice către domnul vostru: «Acêstea zice Domnul: ‘Să nu te spari de cuvintele care ai auzit, carele au blestemat la mine copilaşii împăratului asiriilor.

7. Iată, eu dau întru dînsul duh şi va auzi vêste şi se va întoarce la pămîntul lui; şi-l voiu surpa pre el cu sabie în pămîntul lui.’»”

8. Şi să întoarse Rapsachís şi află pre împăratul asiriênilor dînd războiu asupra Lóvnii, căci au auzit că s-au sculat de la Halíl.

9. Şi auzi pentru Tharáca, împăratul etheópilor, zicînd: „Iată, au ieşit a da războiu cu tine.” Şi să întoarse şi trimise soli către Ezéchia, zicînd:

10. „Aşa să ziceţi Ezéchiei, împăratului Iudéii: «Nu te semeţască Dumnezăul tău, pre carele tu nedejduieşti pre dînsul, zicînd: ‘Nu se va da Ierusalímul în mînile împăratului asiríilor.’

11. Iată, tu ai auzit toate cîte au făcut împăraţii asiriênilor la toate pămînturile, ca să le procleţească pre iale. Şi tu vei hălădui?

12. Au scoţind au scos pre ei bozii limbilor pre carii au stricat părinţii miei, pre Gozán şi pre Harán şi pre Farés şi pre fiii lui Adém, cei den Thalasarím?

13. Unde iaste împăratul Emáthului şi împăratul Arfádului? Şi unde iaste împăratul cetăţii Safaruím, Ána şi Áva?»”

14. Şi luo Ezechíia cărţile de la mîna solilor şi le citi pre iale; şi să sui în casa Domnului şi le deşchise pre iale Ezíchia înaintea Domnului.

15. Şi zise: „Doamne, Dumnezeul lui Israíl, cela ce şăzi preste heruvimi, tu eşti Dumnezeu sîngur în toate împărăţiile pămîntului, tu ai făcut ceriul şi pământul.

16. Pleacă, Doamne, urêchea ta şi ascultă pre mine! Deşchide, Doamne, ochii tăi şi vezi şi auzi[19] cuvintele lui Senahirím ca- //

Ms. 45, p. 330-331

răspundeţi lui!”

37. Şi întră Eliachim, ficiorul lui Helchíu, dregătoriul casei, şi Somnas logofătul şi Ioas, ficiorul lui Iosafat, aducătoriul aminte, către Ezechía, cu hainele rupte, şi-i povestiră lui cuvintele lui Rapsáchi.

Cap 19

1. [193]Şi fu dacă audzi împăratul Ezechía, şi-şi rupse hainele lui şi să învăli cu sac şi întră în casa Domnului.

2. Şi trimise pre Eliachim, diregătoriul casei, şi pre Somná logofătul şi pre bătrînii preuţilor, îmbrăcaţi cu saci, către Isaía, fiiul lui Amos, prorocul,

3. Şi dziseră către el: „Acêstea dzice Ezechía: «Dzi a năcazului şi a scîrbei şi a mustrării — dzua[194] aceasta, căci au venit fii *[331/1]* pînă la chinuri şi vîrtute nu iaste la cêea ce naşte.

4. Cîndai va audzi Domnul Dumnedzăul tău toate cuvintele lui Rapsáchi[195], pre carele l-au trimis pre el împăratul asiriênilor, domnul lui, a ocărî pre Dumnedzăul viu şi a blăstăma cu cuvinte carele au audzit Domnul Dumnedzăul tău, şi vei lua rugă pentru rămăşiţa ce să află.»”

5. Şi veniră slugile împăratului Ezechíei către Isaía.

6. Şi dzise lor Isaia[196]: „Acêstea dzice-veţi[197] către domnul vostru: «Acêstea dzice Domnul: ‘Să nu te sparii[198] de cuvintele carele ai audzit, carele au blăstămat la mine copilaşii împăratului asiriilor.

7. Iată, eu dau întru el duh şi va audzi vêste şi să va întoarce la pămîntul lui; şi-l voi oborî pre el cu sabie întru pămîntul lui.’»”

8. Şi să întoarse Rapsáchis şi află pre împăratul asiriênilor dînd războiu asupra i Lovna, căci au audzit că s-au sculat de la Lahis,

9. [199]Şi audzi pentru Tharacá, împăratul ethiopilor, dzicînd: „Iată, au ieşit a da războiu cu tine.” Şi să întoarse şi trimise soli către Ezechía, dzicînd:

10. „Aşa să dziceţi[200] împăratului Iúdei: «Nu te semeţască Dumnedzăul tău, pre carele tu nădăjduieşti pre îns, dzicînd: ‘Nu să va da Ierusalim în mîinile împăratului asiriênilor.’

11. Iată, tu ai audzit toate cîte au făcut împăraţii asiriênilor la toate pămînturile, ca să le procleţască pre iale.Şi tu vei hălădui?

12. ⌊Au scoţînd⌋ au scos pre ei bodzii limbilor pre carii au stricat părinţii miei, pre Gozan şi pre Harran şi pre Fares[201] şi pre fiii Adem[202], pre cei de la Sarim[203]?

13. Unde iaste împăratul Emath şi împăratul Arfaxad? Şi ⌊unde iaste⌋ împăratul cetăţii Safaruim, Aná şi Avá?»”

14. Şi luă Ezechía cărţile den mîna solilor şi le citi pre iale; şi să sui în casa Domnului şi le deşchise pre iale[204] Domnului.

15. Şi dzise: „Doamne, Dumnedzăul Israil, cela ce şedzi preste heruvimi, tu eşti Dumnedzău sîngur întru toate împărăţiile pămîntului, tu ai făcut ceriul şi pămîntul.

16. Pleacă, Doamne, urêchea ta şi ascultă pre mine! Dăşchide, Doamne, ochii tăi şi vezi şi audzi cuvintele lui Senahirim ca-

Ms. 4389, p. 365-366

răspundeţi!” Şi nu-i răspunseră.

37. Şi mêrse Eliachim, feciorul lui Elchii, tocmitoriul casei, şi Somnas logofătul şi Ioas, feciorul lui Ioasafat, aducătoriul aminte, la Ezéchiia, spărgîndu-şi hainele, şi spuseră cuvintele lui Rapsac.

Cap 19

1. [246]Iară împăratul Ezéchiia, deaca auzi, îşi sparse hainele şi se îmbrăcă în zăblău şi întră în casa Domnului.[247]

2. Şi trimise pre Eliachim, tocmitoriul casii, şi pre Somnas logofătul şi bătrînii şi popii, îmbrăcaţi în zăblaie, la Isaiia prorocul, feciorul lui Ammos,

3. Şi-i ziseră: „Aşa zice Ezéchiia: «Zioa întristăciunii şi a mustrării şi zioa mîniei[248] zioa aceasta iaste, că feciorii au venit pînă la slăbiciune şi la cêea ce naşte nu iaste vîrtute.

4. Ce cîndai doară va auzi Domnul Dumnezeul tău toate cuvintele lui Rapsac, pre care l-au trimis stăpînu-său, împăratul Assiriei, să împute Dumnezeului celui viu şi să-l hulească cu cuvintele care le va fi auzit Domnul Dumnezeul tău. Şi te roagă pentru rămăşiţa cîtă se află.»”

5. Şi veniră şi slugile Ezéchiei împăratul la Isaiia.

6. Şi le zise Isaiia: „Ziceţi stăpînu-vostru aşa: «Aşa grăiêşte Domnul: ‘Nu te tême de cuvintele care ai auzit pre slugile împăratului Assiriei hulindu-mă.[49]

7. Că, iată, eu voiu trimite lui duh şi va auzi vêste şi se va întoarce în ţara sa; şi acoló, în ţara lui, îl voiu surpa cu sabiia.’»”

8. Şi se întoarse Rapsac şi află pre împăratul Assiriei bătîndu-se cu Lovnáoa, că auzise că se dăzlupise de la Lahis.

9. Şi auzi de Thará, împăratul Ethiopiei, că au venit să se bată cu el. Şi se întoarse împotriva lui şi trimise soli la Ezéchiia zicînd:

10. „Aşa să ziceţi Ezéchiei, împăratul Iúdei: «Să nu te văzneşti în Domnul Dumnezeul tău în care te nădăjduieşti tu şi zici că nu va fi dat Ierusalimul în mîinile împăratului Assiriei,

11. Că tu însuţi ai auzit toate cîte au făcut împăraţii Assiriei tuturor ţărilor şi le-au becesnicit. Dară tu însuţi putea-vei scăpa?[250]

12. Că n-au mîntuit dumnezeii limbilor pre limbile cêlea ce le-au stricat părinţii miei, pre *[366/1]* Gazon, şi pre Haran, şi pre Thersa, şi pre feciorii lui Addon den Thalsarim.

13. Unde iaste împăratul Emáthului şi împăratul Arfádului? Unde iaste împăratul cetăţilor, al Asafarnei şi al Maánei şi al Anáei?»”

14. Şi luoă împăratul Ezéchiia cartea den mîna solului şi o ceti; şi o duse Ezéchiia în casa Domnului şi o scuipă înaintea Domnului.

15. [251]Şi se rugă Ezéchiia înaintea Domnului, zicînd: „Doamne, Dumnezeul lui Israil, cela ce şăzi pre heruvimi, tu sîngur eşti Dumnezeu întru toate limbile cîte sînt pre pămînt şi întru toate împărăţiile, tu ai făcut ceriul şi pămîntul.

16. Pleacă, Doamne, urêchea ta şi mă auzi! Dăşchide, Doamne, ochii tăi şi vezi! Auzi toate cuvintele lui Senaherim ca-

Versiunea modernă

răspundeţi lui!”

37. Şi veniră Eliachim, fiul lui Chelchia, mai-marele casei, şi Somnas, grămăticul, şi Ioas, fiul lui Saphat, cronicarul, la Ezechia cu hainele sfîşiate şi îi spuseră cuvintele lui Rapsachis.

Capitolul al 19-lea

1. Şi fu aşa că, dacă auzi împăratul Ezechia, îşi sfîşié hainele lui şi se acoperi cu sac şi intră în casa Domnului.

2. Şi îi trimise pe Eliachim, mai-marele casei, şi pe Somnas logofătul şi pe bătrînii preoţilor, îmbrăcaţi cu saci, la Isaia prorocul, fiul lui Amos,

3. Şi spuseră către el: „Acestea zice Ezechia: «Zi de necaz, de mustrare şi de mînie este ziua aceasta, pentru că fiii au ajuns la chinurile [naşterii] şi nu este putere la cea care să nască.

4. Poate va auzi Domnul Dumnezeul tău toate cuvintele lui Rapsachis, pe care l-a trimis împăratul asirienilor, domnul său, să-l batjocorească pe Dumnezeul cel viu şi să-l ocărască prin cuvintele pe care le-a auzit Domnul Dumnezeul tău. Înalţă rugăciune pentru cei rămaşi care se mai află.»”

5. Şi veniră slujitorii împăratului Ezechia la Isaia.

6. Şi le zise lor Isaia: „Aşa să spuneţi către domnul vostru: «Acestea zice Domnul: ‘Nu te speria de cuvintele pe care le-ai auzit, cu care m-au hulit slujitorii împăratului asirienilor.

7. Iată, eu voi pune un duh în el şi va auzi o veste şi se va întoarce în ţara sa; şi-l voi doborî pe el cu sabia în ţara sa.’»”

8. Şi Rapsachis s-a întors şi l-a găsit pe împăratul asirienilor luptîndu-se împotriva Lobnei, pentru că auzise că plecase din Lachis.

9. Căci aflase despre Tharaca, împăratul etiopienilor, că: „Iată, a ieşit să se lupte cu tine.” Şi se întoarse şi trimise soli la Ezechia, zicînd:

10. „Aşa să-i ziceţi Ezechiei, împăratul Iudei: «Să nu te amăgească Dumnezeul tău, în care te încrezi, zicînd: ‘Ierusalimul nu va cădea în mîna împăratului asirienilor.’

11. Iată, tu ai auzit cîte le-au făcut împăraţii asirienilor tuturor ţărilor pe care le-au bătut. Şi tu vei fi izbăvit?

12. Oare i-au scăpat dumnezeii neamurilor pe cei pe care i-au nimicit părinţii mei: Gozanul şi Charanul şi Pharesul, şi pe fiii Ademului cei din Thalasarim?

13. Unde este împăratul Emathului şi împăratul Arphadului? Şi împăratul cetăţii Sepharuimului şi al Anei şi al Abeiʼ?»”

14. Şi a luat Ezechia scrisorile din mîna solilor şi le-a citit; şi s-a suit în casa Domnului şi le-a deschis Ezechia înaintea Domnului.

15. Şi a zis: „Doamne, Dumnezeul lui Israel, cel care şezi pe heruvimi, tu singur eşti Dumnezeu în toate împărăţiile pămîntului, tu ai făcut cerul şi pămîntul.

16. Pleacă-ţi, Doamne, urechea ta şi ascultă-mă! Deschide-ţi, Doamne, ochii tăi şi vezi şi auzi cuvintele lui Sennacherim cu ca-

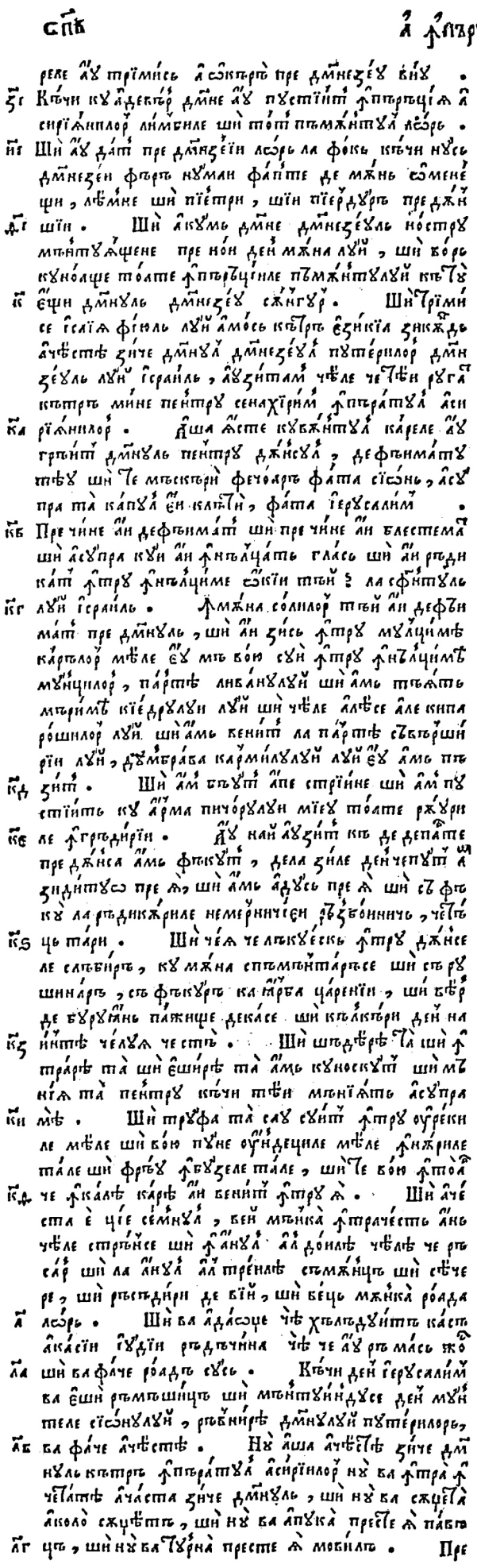

Biblia 1688, p. 282, col. 1

rele au trimis a ocărî pre Dumnezeu viu!

17. Căci, cu adevăr, Doamne, au pustiit împărăţiia asiriênilor limbile şi tot pământul lor;

18. Şi au dat pre dumnezeii lor la foc, căci nu-s dumnezei, fără numai fapte de mîni omeneşti, lêmne şi pietri, şi-i pierdură pre dînşii.

19. Şi acum, Doamne Dumnezeul nostru, mîntuiêşte-ne pre noi den mîna lui, şi vor cunoaşte toate împărăţiile pământului că tu eşti Domnul Dumnezeu sîngur!"

20. Şi trimise Isaiia, fiiul lui Amós, cătră Ezíchia, zicînd: „Acêstea zice Domnul, Dumnezeul puterilor, Dumnezeul lui Israíl: «Auzit-am cêle ce te-ai rugat cătră mine pentru Senahirím, împăratul asiriênilor.»

21. Aşa iaste cuvîntul carele au grăit Domnul pentru dînsul: «Defãimătu-te-au şi te măscări fecioară, fata Sión, asupra ta capul ei clăti fata Ierusalím.

22. Pre cine ai defãimat şi pre cine ai blestemat şi asupra cui ai înălţat glas şi ai rădicat întru înălţime ochii tăi? La Sfintul lui Israíl.

23. În mîna solilor tăi ai defãimat pre Domnul şi ai zis: 'Întru mulţimea carălor mêle eu mă voiu sui întru înălţimea munţilor, partea Livánului; şi am tăiat mărimea chiedrului lui şi cêle alêse ale chiparoşilor lui şi am venit la partea săvîrşirii lui, dumbrava Carmílului lui; eu am păzit

24. Şi am băut ape striine şi am pustiit cu urma piciorului mieu toate rîurile îngrădirii.'

25. Au n-ai auzit că de departe pre dînsa am făcut? De la zile de-nceput am ziditu-o pre ea şi am adus pre ea şi să făcu, la rădicările nemerniciei războinici, cetăţi tari.

26. Şi ceia ce lăcuiesc întru dînsele slăbiră cu mîna, spămîntară-se şi să ruşinară; să făcură ca iarba ţarenii şi vêrde buruiană, pajişte de case şi călcări denaintea celuia ce stă.

27. Şi şădêrea ta şi întrarea ta şi ieşirea ta am cunoscut; şi mîniia ta, pentru căci te-ai mîniiat asupra mea,

28. Şi trufa ta s-au suit întru urechile mêle. Şi voiu pune undeţile mêle în nările tale şi frîu în buzele tale şi te voiu întoarce în calea carea ai venit întru ea.

29. Şi acesta e ţie semnul: vei mînca într-acest an cêle strînse şi în anul al doilea cêlea ce răsar; şi la anul al treilea, sămînţă şi sêcere şi răsădiri de vii şi veţi mînca roada lor.

30. Şi va adaoge cea hălăduită casă a casii Iúdii, rădăcina cea ce au rămas jos şi va face roadă sus.

31. Căci den Ierusalím va ieşi rămăşiţă şi mîntuindu-se den muntele Siónului.» Rîvnirea Domnului puterilor va face acêstea.

32. Nu aşa. Acêstea zice Domnul cătră împăratul asíriilor: «Nu va întra în cetatea aceasta», zice Domnul, «şi nu va săgeta acoló săgeată şi nu va apuca preste ea pavăţă şi nu va turna preste ea movilă;

33. Pre /

Ms. 45, p. 331-332

rele au trimis a ocărî pre Dumnedzău viu!

17. Căci, cu adevăr, Doamne, [205]împăraţiii asiriilor limbile[206];

18. Şi au dat pre dumnedzăii lor la foc, căci nu-s dumnedzăi, fără numai fapte de mîini o- *[331/2]* meneşti, lêmne şi pietri, şi-i pierdură pre înşii.

19. Şi acum, Doamne Dumnedzăul nostru, mîntuiêşte-ne pre noi den mîna lui, şi vor cunoaşte toate împărăţiile pămîntului căci tu eşti Domnul Dumnedzău sîngur!"

20. Şi trimise Isaía, fiiul Ammos, cătră Ezechía, dzicînd: „Acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzăul puterilor⌋, Dumnedzăul Israil: «Audzit-am carele te-ai rugat cătră mine pentru Senahirim, împăratul asiriênilor.»

21. Aşa iaste cuvîntul carele au grăit Domnul pentru însul: «Dăfăimatu-te-au şi te măscări ficioară, fată Sion, pre tine capul ⌊ei⌋ clăti fată Ierusalim.

22. Pre cine ai dăfăimat şi pre ⌊cine⌋ ai blăstămat şi pre cine ai înălţat glas şi ai rădicat întru înălţime ochii tăi? La Sfintul lui Israil.

23. Întru mîna solilor tăi ai dăfăimat pre Domnul şi ai dzis: 'Întru mulţimea carălor mêle eu mă voi sui întru înălţimea munţilor, partea Livánului; şi am tăiat mărimea chedrilor lui şi ⌊cel⌋ ales a chiparisilor lui şi am venit la partea săvîrşitului, dumbrava Carmilului lui; [24.] eu am păzit

24. Şi am băut ape streine şi am pustiit cu urma piciorului mieu toate rîurile îngrădirii.'

25. Au n-ai audzit la de departe pre însa am făcut? De la dzile de-nceput am ziditu-o pre ea şi am adus pre ea şi să făcu, la rădicări a nemernicii războinice, cetăţi tari.

26. Şi ceia ce lăcuiescu întru însele slăbiră cu mîna, spămîntară-să şi să ruşinară; să făcură iarbă a ţarenii şi vêrde buruian, pajeşte a argêle şi călcări denaintea celuia ce stă.

27. Şi şedêrea ta şi ieşirea ta şi întrarea ta am cunoscut; şi mîniia ta[207], [28.] pentru căci te-ai mîniat preste mine,

28. Şi trufa ta s-au suit întru urechile mêle. Şi voi pune undeţile mêle întru nările tale şi frîu întru budzele tale şi te voi întoarce întru calea carea ai venit întru ea.

29. Şi acesta-i ţie semnul: vei mînca într-acesta an nemerite şi întru anul al doilea cêle ce crescu; şi la anul al treilea, sămînţă şi sêcere şi răsad de vie şi veţi mînca roada lor.

30. Şi va adaoge cea hălăduită ⌊casa⌋ casei Iúdei cêea ce au rămas rădăcină jos şi va face roadă sus.

31. Căci dentru Ierusalim va ieşi rămăşiţe şi mîntuindu-să den muntele Sionului.» Rîvnirea Domnului puterilor va face acêstea[208].

32. Nu aşa. Acêstea dzice Domnul cătră împăratul asiriilor: «Nu va întra întru cetatea aceasta», ⌊dzice Domnul,⌋ «şi nu va săgeta acoló săgeată *[332/1]* şi nu va apuca ⌊preste⌋ ea pavăţă şi nu va turna preste ea movilă;

33. Pre

Ms. 4389, p. 366

re le-au trimis, împutînd ţie, Dumnezeului celui viu![252]

17. Că, cu adevărat, Doamne, au pustiit împăraţii Assiriei limbile;

18. Şi au băgat dumnezeii lor în foc, căci că n-au fost dumnezei, ce au fost lucruri de mîini omeneşti, de lemn şi de piiatră, şi i-au pierdut.

19. Iar acum, Doamne Dumnezeule, mîntuiêşte-ne den mîinile lor, şi vor înţelêge toate împărăţiile pămîntului că tu sîngur eşti Dumnezeu!"

20. Iar Isaiia, feciorul lui Ammos, trimêse la Ezéchiia, zicînd: „Aşa grăiêşte Domnul, Dumnezeul puterilor, Dumnezeul lui Israil: «Auzit-am de ce te-ai rugat cătră mine pentru Senaherim, împăratul Assiriei.»

21. Deci, iată, acesta iaste cuvîntul care au grăit Domnul pentru dînsul: «Ocărîtu-te-au şi te-au batjocorit cocoană[253], fată[254] a Siónului, şi se-au pogorît după tine fată[255] a Ierusalimului, clătindu-ţi cu capul. [256]

22. Cui au împutat şi pre cine au hulit şi împotriva a cui au rădicat glasul său şi au înălţat întru înălţime ochii săi? Asupra Sfintului lui Israil.

23. Cu mîinile solilor tăi ai împutat Domnului şi ai zis: 'Sui-mă-voiu eu cu mulţimea carălor mêle spre laturea cea mai naltă a muntelui Livanului şi voiu tăia mărirea den chiedrii lui[257] şi chiparisii lui cei aleşi; şi am venit pînă la marginile lui şi la desimile Carmílului; [24.] eu am păzit

24. Şi am băut apă streină şi am pustiit cu urmele picioarelor mêle toate îngrădirile apelor.'

25. Au doară n-ai auzit[258] ce am făcut de-nceput? Den zilele cêle dentîi l-am zidit şi *[366/2]* l-am adus şi au fost rădicare cătră îngrăditura celor ce oştiia[259] cetăţile cêle tari.

26. Şi mîinile celor ce lăcuia într-însele slăbiră şi căzură şi se ruşinară; şi fúră ca iarba de pre cîmp şi ca verdeaţa pajiştei sau ca buruienile argêlei şi călcare împotriva celor ce stau.

27. Şădêrea ta şi ieşirea ta şi întrarea ta am priceput; şi mîniia ta, pentru ce te-ai mîniiat pre mine,[260]

28. Şi strîmbătatea[261] ta au întrat în urechile mêle. Şi voiu băga undiţa mea în nările tale şi zăbale în buzele tale şi te voiu întoarce pre calea pre care ai venit.

29. Şi tu, Ezéchio, acest semn să aibi: într-acest an, ce vei nemeri; iar în anul al doilea, ce va răsări însuşi; iar în anul al treilea, să sămănaţi sămănături şi să seceraţi şi să sădiţi vii şi să mîncaţi roada lor.

30. Şi va adaoge ce rămăşiţă au rămas de casa Iúdei, vei lăsa rădăcină jos şi va face roadă sus.

31. Că den Ierusalim vor ieşi rămăşiţe şi ce va mîntui den muntele Siónului.» Rîvna Domnului puterilor va face aceasta.

32. Drept acêea, aşa grăiêşte Domnul puterilor de împăratul Assiriei, că: «Nu va întra într-această cetate, nici va săgeta săgeţi pre dînsa, nici va pune pre dînsa pavăză, nici o va ocoli cu movile;

33. Ce, pre

Versiunea modernă

re trimise să-l hulească pe Dumnezeul cel viu.

17. Căci, într-adevăr, Doamne, au pustiit împăraţii asirienilor neamurile şi tot pămîntul lor;

18. Şi i-au băgat pe dumnezeii lor în foc, că nu erau dumnezei, ci lucrarea mîinilor oamenilor, lemne şi pietre, şi i-au nimicit pe ei.

19. Şi acum, Doamne Dumnezeul nostru, izbăveşte-ne pe noi din mîna lui şi vor cunoaşte toate împărăţiile pămîntului că tu singur eşti Domnul Dumnezeu!"

20. Şi a trimis Isaia, fiul lui Amos, către Ezechia, zicînd: „Acestea zice Domnul, Dumnezeul puterilor, Dumnezeul lui Israel: «Ce te-ai rugat către mine pentru Sennacherim, împăratul asirienilor, am auzit.»

21. Acesta este cuvîntul pe care l-a spus Domnul asupra lui: «Defăimatu-te-a şi te-a batjocorit fecioara, fiica Sionului, asupra ta a clătinat capul ei fiica Ierusalimului.

22. Pe cine ai defăimat şi pe cine ai hulit şi asupra cui ţi-ai ridicat glasul şi ochii ţi i-ai ridicat în sus? La Sfintul lui Israel.

23. Prin mîna solilor tăi l-ai defăimat pe Domnul şi ai zis: 'Mă voi sui eu cu mulţimea carelor mele pe înălţimea munţilor, pe coastele Libanului; şi am tăiat înălţimea cedrului său şi cele alese ale chiparoşilor săi, şi am venit pînă la partea sfîrşitului său, la dumbrava sa din Carmil; [24.] am săpat

24. Şi am băut ape străine şi am pustiit cu talpa piciorului meu toate apele împrejmuite.'

25. Au nu ai auzit că de departe am făcut-o? Din zilele cele de început am zidit-o şi am adus-o la sfîrşit şi se făcu, la ridicarea războinicilor din pribegie, [că se ruinară] cetăţi întărite.

26. Şi celor ce locuiau în ele li s-au istovit mîinile, s-au înspăimîntat şi s-au ruşinat; s-au făcut ca iarba cîmpului, ca verdeaţa, ca iarba de pe acoperişuri şi cea de sub talpa celui ce-o calcă.

27. Şi şederea ta şi ieşirea şi intrarea ta ţi le-am cunoscut; şi mînia ta cea cu care te-ai mîniat împotriva mea

28. Şi trufia ta a ajuns la urechile mele. Şi voi pune belciugele mele în nările tale şi zăbală în buzele tale şi te voi întoarce pe drumul pe care ai venit.

29. Şi acesta îţi va fi semnul: vei mînca anul acesta cele ce cresc de la sine şi în anul al doilea cele ce răsar; şi în al treilea an, [să puneţi] sămînţă şi să seceraţi şi să sădiţi viţă şi să mîncaţi roada lor.

30. Şi va spori ce s-a mîntuit din casa Iudei şi rădăcina cea de dedesubt o să dea rod deasupra.

31. Pentru că din Ierusalim va ieşi o rămăşiţă, iar din muntele Sionului cei care vor scăpa.» Rîvna Domnului puterilor va face aceasta.

32. Nu aşa. Astfel zice Domnul către împăratul asirienilor: «Nu va intra în cetatea aceasta», zice Domnul, «nici nu va trage acolo vreo săgeată, nici nu va veni înaintea ei cu scuturi, nici nu va ridica val împotriva ei;

33. Pe

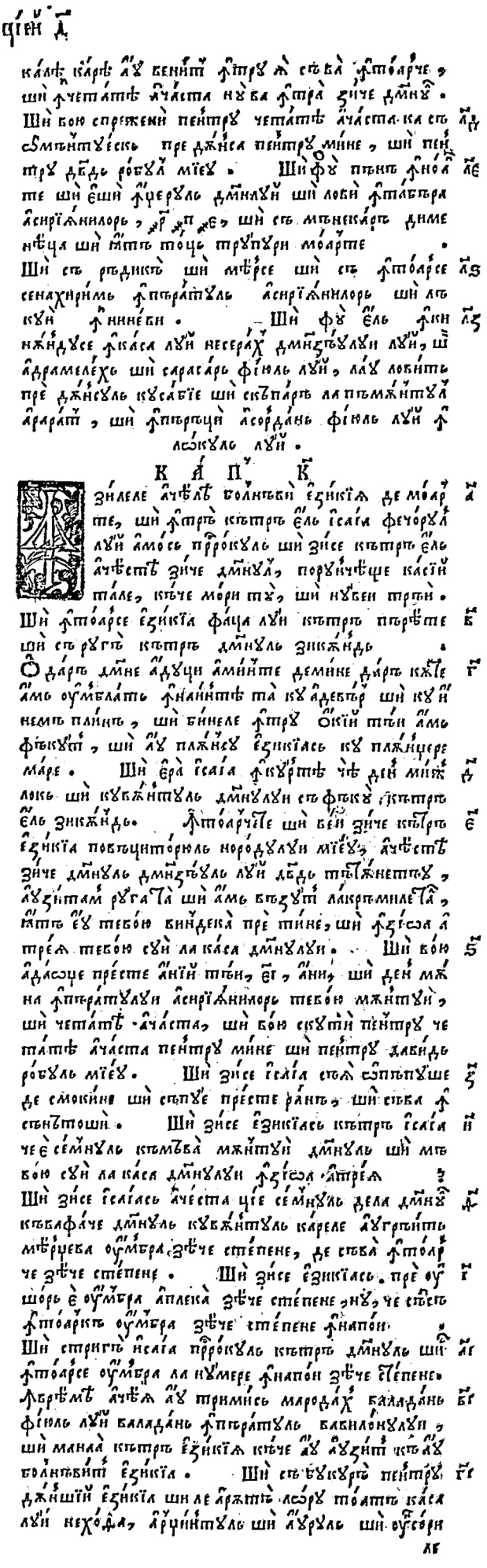

Biblia 1688, p. 282, col. 2

calea carea au venit, întru ea să va întoarce, şi în cetatea aceasta nu va întra», zice Domnul.

34. «Şi voiu sprejeni pentru cetatea aceasta, ca să o mîntuiesc pre dînsa pentru mine şi pentru David, robul mieu.»”

35. Şi fu pînă în noapte şi ieşi îngerul Domnului şi lovi în tabăra asiriênilor 185000. Şi să mînecară dimeneaţa şi, iată, toţi trupuri — moarte.

36. Şi să rădică şi mêrse şi să întoarse Senahirím, împăratul asiriênilor, şi lăcui în Ninévi.

37. Şi fu el închinîndu-se în casa lui Neseráh, dumnezăului lui, şi Adrameléh şi Sarasár, fiiul lui, l-au lovit pre dînsul cu sabie şi scăpară la pămîntul Ararát. Şi împărăţi Asordán, fiiul lui, în locul lui.

Cap 20

1. În zilele acêlea bolnăvi Ezíchiia de moarte. Şi întră cătră el Isaía, feciorul lui Amós, prorocul, şi zise cătră el: „Acêstea zice Domnul: «Poruncêşte casii tale, căce mori tu şi nu vei trăi!»”

2. Şi întoarse Ezíchia faţa lui cătră părête şi să rugă cătră Domnul, zicînd:

3. „O, dară, Doamne, adu-ţi aminte de mine dară cîte am umblat înaintea ta cu adevăr şi cu inemă plină şi binele întru ochii tăi am făcut!” Şi au plînsu Ezichias cu plîngere mare.

4. Şi era Isaía în curtea cea den mijloc. Şi cuvîntul Domnului să făcu cătră el, zicînd:

5. „Întoarce-te şi vei zice cătră Ezíchia, povăţitoriul norodului mieu: «Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui David, tătîne-tău: ‘Auzit-am ruga ta şi am văzut lacrămile tale; iată, eu te voiu vindeca pre tine, şi în zioa a treia te voiu sui la casa Domnului;

6. Şi voiu adaoge preste anii tăi 15 ani şi den mîna împăratului asiriênilor te voiu mîntui, şi cetatea aceasta, şi voiu scuti pentru cetatea aceasta pentru mine şi pentru Davíd, robul mieu.’»”

7. Şi zise Isaía să ia o păpuşe de smochine şi să puie preste rană şi să va însănătoşi.

8. Şi zise Ezichias cătră Isaía: „Ce e semnul că mă va mîntui Domnul şi mă voiu sui la casa Domnului în zioa a treia?”

9. Şi zise Isaías: „Acesta — ţie semnul de la Domnul că va face Domnul cuvîntul carele au grăit: mêrge-va umbra zêce stepene, de să va întoarce zêce stepene.”

10. Şi zise Ezichias: „Pre uşor e umbra a pleca zêce stepene; nu, ce să să întoarcă umbra zêce stepene înapoi.”

11. Şi strigă Isaía prorocul cătră Domnul şi să întoarse umbra la numere înapoi zêce stepene.

12. În vrêmea acêea, au trimis Marodáh Valadán, fiiul lui Valadán, împăratul Vavilónului, şi manaá cătră Ezíchiia, căce au auzit că au bolnăvit Ezíchia.

13. Şi să bucură pentru dînşii Ezíchia şi le arătă loru toată casa lui nehótha, argintul şi aurul şi unsori- //

Ms. 45, p. 332

calea carea au venit, întru ea să va întoarce, şi întru cetatea aceasta nu va întra», dzice Domnul.

34. «Şi voi scuti pentru cetatea aceasta, ca să o mîntuiescu pre însă pentru mine şi pentru David, robul mieu.»"

35. [209]Şi fu ⌊pînă⌋ în noapte şi ieşi îngerul Domnului şi lovi întru tabăra asiriênilor 185000. Şi să mînecară dimineaţă şi, iată, toţi trupuri — moarte.

36. Şi să rădică şi mêrse şi să întoarse Senahirim, împăratul asiriênilor, şi lăcui în Nenevi.

37. Şi fu el închinîndu-să în casa lui Neserah, dumnedzăului lui, şi Adraméleh şi Sarasar, fiiul lui, l-au lovit pre îns cu sabie şi scăpară la pămîntul Ararat. Şi împărăţi Asordan, fiiul lui, pentru însul.

Cap 20

1. [210]Întru dzilele acêlea bolnăvi Ezechía de moarte. Şi întră către el Isaía, ficiorul lui Ammos prorocul, şi dzise către el: „Acêstea dzice Domnul: «Porîncêşte casei tale, căci mori tu şi nu vei trăi!»"

2. Şi întoarse Ezechía faţa lui către părête şi să rugă către Domnul, dzicînd:

3. „O, dară, Doamne, adu-ţi aminte de mine dară cîte am îmblat înaintea ta cu adevăr şi cu inimă plină şi bunul întru ochii tăi am făcut!" Şi plînse Ezechía cu plîngere mare.

4. Şi era Isaía întru ograda cea den mijloc. Şi cuvîntul Domnului să făcu către el, dzicîndu:

5. „Întoarce-te şi vei dzice către Ezechía, povăţitoriul nărodului mieu: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul David, tătîne-tău: 'Audzit-am ruga ta şi am vădzut lacrămile tale; iată, eu vindeca-te-voi pre tine şi întru dzua a treia te vei sui la casa Domnului;

6. Şi voi adaoge preste anii tăi 15 ani şi dentru mîna împăratului asiriênilor te voi mîntui, şi cetatea aceasta, şi voi scuti pentru cetatea aceasta pentru mine şi pentru David, robul mieu.'»"

7. Şi dzise Isaía să ia o păpuşe de zmochine şi să puie preste rană şi să va însănătoşa.

8. Şi dzise Ezechía către Isaía: „Ce-i semnul că mă va mîntui Domnul şi mă voi sui la casa Domnului în dzua a treia?"

9. Şi dzise Isaía: „Acesta ţi-i semnul de la Domnul că va face Domnul cuvîntul carele au grăit: mêrge-va umbra 10 stêpene, de să va întoarce 10 stepene."

10. Şi dzise Ezechía: „Iuşor umbra a *[332/2]* pleca 10 stêpene; nu, ce să să întoarcă umbra ⌊întru stêpene[211]⌋[212] 10 stêpene înapoi."

11. Şi strigă Isaía prorocul către Domnul şi să întoarse umbra la umbre înapoi 10 stêpene.

12. [213]Întru vrêmea acêea, au trimis Marodah Valadan, fiiul lui Valadan, împăratul Vavilónului, şi manaa către Ezechía, căci au audzit că au bolnăvit Ezechía.

13. Şi să bucură pentru înşii Ezechía şi le arătă lor toată casa lui nehothá, argintul şi aurul şi unsori-

Ms. 4389, p. 366-367

ce cale au venit, pre acêea se va întoarce, iar în cetate nu va întra», grăiêşte Domnul,[262]

34. «Că eu voiu apăra cetatea aceasta şi o voiu mîntui pentru mine şi pentru David, robul mieu.»"

35. [263]Şi fu în noaptea acêea, se pogorî îngerul Domnului şi ucise den tabăra assiriênilor 185000. Şi, sculîndu-se dimineaţa, aflară toate trupurile acêstea moarte.

36. [35.] Şi se rădicară de se duseră[264] [36.] şi se întoarse împăratul Assiriei şi conăci în Nenéviia.

37. [265]Şi fu cînd[266] se închina el în capişte lui Nesroh, dumnezeul lui, iar Adreleh şi Sarasar, feciorii lui, îl uciseră cu sabiia şi ei fugiră în Arméniia. Şi stătu în locul lui împărat fiiu-său, Asordat.

Cap 20

1. [267]În zilele acêlea se războli Ezéchiia împărat spre moarte. Iar Isaiia proroc, feciorul lui Ammos, mêrse la dînsul şi-i zise: „Aşa grăiêşte Domnul: «Învaţă-ţi casa şi o tocmêşte, că vei să mori, nu *[367/1]* vei să mai trăieşti!»"[268]

2. Iar Ezéchiia îşi întoarse faţa spre părête şi se rugă Domnului, zicînd:

3. „Ado-ţi aminte de mine, Doamne, că am umblat cu adeverinţă înaintea ta şi cu inimă înfrîntă şi am făcut cêlea ce au plăcut înaintea ta!" Şi plînse Ezéchiia cu plîngere mare.

4. De-acii, încă fiind Isaiia în mijlocul curţii cei mari, fu cuvîntul Domnului către dînsul zicînd:

5. „Întoarce-te şi grăiêşte Ezéchiei, povaţa nărodului mieu: «Aşa zice Domnul, Dumnezeul tătîne-tău, lui David: 'Auzit-am rugăciunile tale şi am văzut lacrămele tale; iată, eu te voiu sănătoşi a treia zi şi te vei sui în casa Domnului;

6. [269]Şi voiu adaoge zilelor tale 15 ani şi den mîinile împăratului Assiriei te voiu mîntui, şi cetatea aceasta o voiu apăra şi voiu sprenjini această cetate pentru David, robul mieu.'»"[270]

7. Şi zise Isaiia să ia o păpuşă de zmochine. Şi aduseră zmochine şi puseră unde-l durea, şi se vindecă.

8. Iar Ezéchiia zise către Isaiia: „Dară ce semn va fi că mă va sănătoşi Domnul şi mă voiu sui a treia zi în casa Domnului?"

9. Isáiia-i zise: „Acesta va fi semnul de la Domnul că va face Domnul cuvîntul care au grăit: iaste-ţi voia să meargă umbra 10 stepene sau să se întoarcă 10 stepene?"

10. Ezéchiia zise: „Mai lesne iaste a se sui 10 stepene decît a se întoarce îndărăt 10 stepene."

11. Iar Isáiia strigă către Domnul şi se întoarse umbra îndărăt pre numărul a zêce stepene.[271]

12. [272]Într-acêea vrême, trimêse Maradoh Valadan, feciorul lui Valadan, împăratul Vavilónului, cărţi şi pocloane la Ezéchiia, că auzise că se-au războlit[273] Ezéchiia.

13. Şi se bucură Ezéchiia împărat de dînsele, şi arătă solilor[274] toată casa şi cămările sale cêle cu avuţie, argintul şi aurul şi unsori-

Versiunea modernă

calea pe care a venit, pe aceea se va întoarce şi în cetatea aceasta nu va intra», zice Domnul.

34. «Voi pune scut deasupra cetăţii acesteia pentru mine şi pentru robul meu, David.»"

35. Şi fu pînă în noapte, şi ieşi îngerul Domnului şi lovi în tabăra asirienilor o sută optzeci şi cinci de mii. Şi să se scularâ dimineaţa şi, iată, toate trupurile erau leşuri.

36. Şi se ridică şi porni şi se întoarse Sennacherim, împăratul asirienilor, şi se aşează în Ninevi.

37. Şi fu aşa că, pe cînd se închina el în casa lui Neserach, dumnezeul său, Adramelech şi Sarasar, fiii săi, îl loviră pe el cu sabia şi fugiră în ţara Araratului. Şi a împărăţit Asordan, fiul său, în locul lui.

Capitolul al 20-lea

1. În zilele acelea, Ezechia s-a îmbolnăvit de moarte. Şi prorocul Isaia, fiul lui Amos, a venit şi a zis către el: „Acestea spune Domnul: «Rînduieşte-ţi casa ta, pentru că vei muri şi nu vei trăi!»"

2. Şi Ezechia şi-a întors faţa la perete şi s-a rugat Domnului, zicînd:

3. „Doamne, aminteşte-ţi dară cum am umblat înaintea ta cu adevăr şi cu inimă întreagă şi am făcut binele în ochii tăi!" Şi plînse Ezechia cu plîngere mare.

4. Şi era Isaia în curtea cea din mijloc. Şi cuvîntul Domnului a fost către el, zicînd:

5. „Întoarce-te şi spune-i lui Ezechia, povăţuitorul poporului meu: «Acestea zice Domnul Dumnezeul lui David, părintele tău: 'Am auzit rugăciunea ta şi am văzut lacrimile tale; iată, eu te voi vindeca pe tine şi a treia zi te vei sui la casa Domnului;

6. Şi voi adăuga la anii tăi cincisprezece ani şi te voi mîntui din mîna împăratului asirienilor pe tine şi cetatea aceasta şi voi fi ca un scut asupra cetăţii acesteia pentru mine şi pentru robul meu, David.'»"

7. Şi zise Isaia să ia o turtă de smochine şi s-o pună peste rană şi se va însănătoşi.

8. Şi Ezechia i-a zis lui Isaia: „Care este semnul că Domnul mă va vindeca şi că mă voi sui la casa Domnului a treia zi?"

9. Şi Isaia i-a zis: „Acesta îţi va fi semnul de la Domnul că va face Domnul cuvîntul pe care l-a spus: va trece umbra zece trepte înainte sau se va întoarce zece trepte."

10. Şi Ezechia a zis: „Este uşor să coboare umbra zece trepte; nu, ci umbra să se întoarcă zece trepte înapoi."

11. Şi prorocul Isaia a strigat către Domnul şi umbra s-a întors pe numere înapoi zece trepte.

12. În timpul acela, Merodach Baladan, fiul lui Baladan, împăratul Babilonului, îi trimise lui Ezechia scrisoare şi daruri, pentru că auzise că Ezechia s-a îmbolnăvit.

13. Şi Ezechia s-a bucurat de acestea şi le-a arătat lor toată casa vistieriei, argintul şi aurul şi mirodenii-

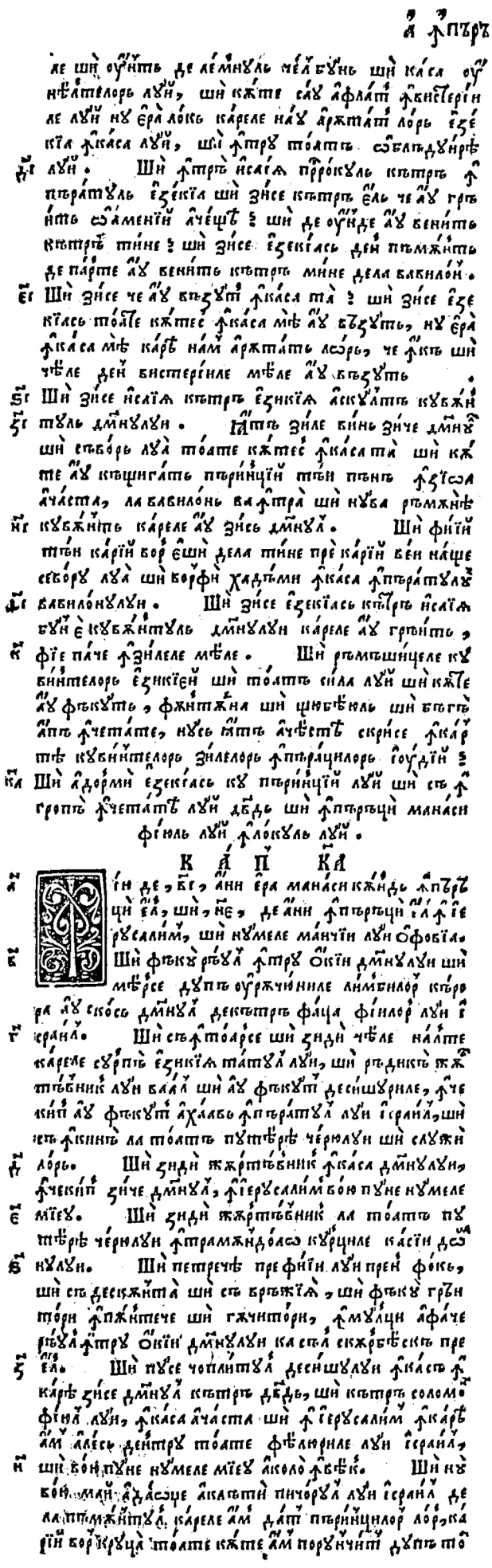

Biblia 1688, p. 283, col. 1

le şi untdelemnul cel bun şi casa unêltelor lui şi cîte s-au aflat în visteriile lui; nu era loc carele n-au arătat lor Ezéchia în casa lui şi întru toată oblăduirea lui.

14. Şi întră Isaïia prorocul cătră împăratul Ezéchia şi zise cătră el: „Ce au grăit oamenii aceştia? Şi de unde au venit cătră tine?" Şi zise Ezechías: „Den pămînt departe au venit cătră mine, de la Vavilón."

15. Şi zise: „Ce au văzut în casa ta?" Şi zise Ezechias: „Toate cîte-s în casa mea au văzut; nu era în casa mea carea n-am arătat lor, ce încă şi cêle den visteriile mêle au văzut."

16. Şi zise Isaiia cătră Ezichiia: „Ascultă cuvîntul Domnului:

17. «Iată, zile vin», zice Domnul, «şi să vor lua toate cîte-s în casa ta şi cîte au cîştigat părinţii tăi pînă în zioa aceasta la Vavilón va întra; şi nu va rămînea cuvînt carele au zis Domnul.

18. Şi fiii tăi carii vor ieşi de la tine, pre carii vei naşte, se voru lua şi vor fi hadîmi în casa împăratului Vavilónului.»"

19. Şi zise Ezechias cătră Isaiia: „Bun e cuvîntul Domnului carele au grăit. Fie pace în zilele mêle!"

20. Şi rămăşiţele cuvintelor Ezichiei şi toată sila lui şi cîte au făcut, fintîna şi ştiubêiul, şi bägă apă în cetate, nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdii?

21. Şi adormi Ezechías cu părinţii lui şi să îngropă în cetatea lui David. Şi împărăţi Manási, fiiul lui, în locul lui.

Cap 21

1. Fiiu de 12 ani era Manási cînd împărăţi el şi 55 de ani împărăţi el în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Ofovia.

2. Şi făcu răul întru ochii Domnului şi mêrse după urîciunile limbilor cărora au scos Domnul de cătră faţa fiilor lui Israíl.

3. Şi să întoarse şi zidi cêle nalte carele surpă Ezichiia, tatul lui, şi rădică jîrtăvnic lui Vaál şi au făcut desişurile, în ce chip au făcut Aháav, împăratul lui Israíl, şi să închină la toată putêrea ceriului şi sluji lor;

4. Şi zidi jîrtăvnic în casa Domnului, în ce chip zice Domnul: „În Ierusalím voiu pune numele mieu!"

5. Şi zidi jîrtăvnic la toată putêrea ceriului într-amîndoao curţile casii Domnului

6. Şi petrecea pre fiii lui pren foc şi să descînta şi să vrăjiia şi făcu grăitori în pîntece şi gîcitori; înmulţi a face răul întru ochii Domnului, ca să-l scîrbească pre el;

7. Şi puse cioplitul desişului în casă în carea zise Domnul cătră David şi cătră Solomon, fiiul lui: „În casa aceasta şi în Ierusalím, în carea am ales dentru toate fêliurile lui Israíl, şi voiu pune numele mieu acoló în veac

8. Şi nu voiu mai adaoge a clăti piciorul lui Israíl de la pămîntul carele am dat părinţilor lor, carii vor cruţa toate cîte am poruncit, după toa- /

Ms. 45, p. 332-333

le şi untudelemnul cel bun şi casa unêltelor lui şi cîte s-au aflat întru vistiêrile lui; nu era loc[214] carele nu au arătat lor Ezechía întru casa lui şi întru toată oblăduirea lui.

14. Şi întră Isaía prorocul către împăratul Ezechía şi dzise către el: „Ce au grăit oamenii aceştia? Şi de unde au venit către tine?" Şi dzise Ezechía: „Dentru pămînt de departe au venit către mine, de la Vavilon."

15. Şi dzise: „Ce au vădzut întru casa ta?" Şi dzise Ezechía: „Toate cîte-s în casa mea au vădzut; nu era întru casa mea care n-am arătat lor, ce încă şi cêle dentru vistiêrele mêle au vădzut."

16. Şi dzise Isaía către Ezechía: „Ascultă cuvîntul Domnului:

17. «Iată, dzile vin», ⌊dzice Domnul,⌋ «şi să vor lua toate cîte-s în casa ta şi cîte au cîştigat părinţii tăi pînă în dzua aceasta la Vavilon ⌊va întra; şi⌋ nu va rămînea cuvîntu carele au dzis Domnul.

18. Şi fiii tăi carii vor ieşi de la tine, pre carii vei naşte, să vor lua şi vor fi hadîmbi întru casa împăratului Vavilónului.»"

19. Şi dzise Ezechía către Isaía: „Bun cuvîntul Domnului carele au grăit. Fie pace întru dzilele mêle!"

20. Şi rămăşiţile cuvintelor Ezechíei şi toată sila lui şi toate cîte au făcut, şipotul şi budăiul, şi băgă apa în cetate, nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

21. Şi adormi Ezechía cu părinţii lui şi să îngropă în cetatea lui[215] David. Şi împărăţi Manasí, fiiul lui, pentru însul.

Cap 21

1. [216]Fiiu de 12 ani — Manasí cînd împărăţi el şi 55 ani împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Ofovía[217].

2. Şi făcu răul întru ochii Domnului şi mêrse după urîciunile limbilor cărora au scos Domnul de către faţa fiilor Israil.

3. Şi să întoarse şi zidi cêle înalte carele surpă Ezechía, tatăl lui, şi *[333/1]* rădică jirtăvnic ii Vaal şi au făcut desişurile, în ce chip au făcut Ahaav, împăratul Israil, şi să închină la toată putêrea ceriului şi sluji lor;

4. [218]Şi clădi jirtăvnic în casa Domnului, în ce chip dzise Domnul: „În Ierusalim voi pune numele mieu!"

5. Şi clădi jirtăvnic la toată putêrea ceriului întru amîndoao ogrăzile casei Domnului

6. Şi petrecea fiii lui pren foc şi să dăscînta şi vrăjiia şi făcu voitori şi gîcitori; înmulţi a face răul întru ochii Domnului, ca să-l scîrbască pre el;

7. Şi puse cioplitul desişului întru casă întru carea dzise Domnul către David şi către Solomon, fiiul lui: „Întru casa aceasta şi întru Ierusalim, întru carea am ales dentru toate fêliurile lui Israil, ⌊şi⌋ voi pune numele mieu ⌊acoló⌋ în vac

8. Şi nu voi mai adaoge ⌊a⌋ clăti încă piciorul lui Israil de la pămîntul carele am dat părinţilor lor, carii vor cruţa toate cîte am porîncit, după[219]

Ms. 4389, p. 367-368

le şi undelemnul cel bun şi vasele casii şi tot ce se află pren cămările sale; şi nu era loc care să nu fie arătat Ezéchiia în casa lui şi în toată biruinţa sa.

14. Iar Isáiia prorocul mêrse la Ezéchiia împăratul şi zise către dînsul: „Ce au zis aceşti oameni şi de unde au venit la tine?" Ezéchiia răspunse: „Dentr-o ţară dăparte au venit la mine, de la Vavilon."

15. Isáiia zise: „Dară ce au văzut în casa ta?" Iar Ezéchiia răspunse: „Tot *[367/2]* ce iaste în casa mea au văzut şi nu iaste nimic în casa mea care să nu fiu arătat lor; şi încă ce iaste în cămara mea, şi acêea au văzut."[275]

16. Iar Isáiia zise către Ezéchiia[276]: „Ascultă cuvîntul Domnului:

17. «Iată că vin zile», grăiêşte Domnul, «de vor fi luate toate cîte sînt în casa ta şi toate cîte au strîns părinţii tăi pînă în zioa aceasta vor întra în Vavilon; şi nu va rămînea nimic», zice Domnul.

18. «Şi feciorii tăi carii se vor naşte den tine vor fi luaţi şi vor fi hadîmi în casa împăratului Vavilónului.»"

19. Iar Ezéchiia zise către Isáiia: „Bun iaste cuvîntul Domnului, care l-ai grăit. Să fie pace în zilele mêle!"

20. Iar alalte cuvinte ale Ezéchiei şi toată putêrea lui şi ce au făcut, hăleşteul şi urloale de ducea apa, şi cum băga apa cu cetirne în cetate, au doară acêstea nu sînt scrise în Cartea cuvintelor împăraţilor Iúdei?

21. Şi muri Ezéchiia şi fu îngropat cu părinţii săi în cetatea lui David. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Manásiia.

Cap 21

1. Şi era Manásiia de 12 ani cînd începu a împărăţi şi împărăţi în Ierusalim 55 de ani. Şi pre mumă-sa o chiema Ofóviia.[277]

2. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului şi umbla după urîciunile[278] limbilor care le dăzrădăcină Domnul dentre feciorii lui Israil.

3. [279]Şi se întoarse de zidi înălţimile carele fusêse răsipit tată-său, Ezéchiia, şi clădi altariul lui Vaal şi făcu idoli, cum făcuse şi Ahav, împăratul lui Israil, şi se închină tuturor făpturilor ceriului şi sluji lor;

4. [280]Şi clădi altar în casa Domnului, cum zise Domnul: [281]„Pune-voiu numele mieu în Ierusalim!"

5. Şi făcu altar tuturor făpturilor ceriului într-amîndoaoă curţile casei Domnului

6. Şi petrecea feciorii săi pren foc şi vrăjiia şi făcea dăscîntece şi făcu urîciunea volnică; şi înmulţi a face hiclenie aiêve înaintea ochilor Domnului şi a-l mîniia;

7. Şi puse urîţii dumnezeii cei ciopliţi a desişului în casa Domnului, de carea zisêse Domnul către David şi către fiiu-său, Solomon: „Într-această casă şi[282] în Ierusalim, care l-am ales den toate neamurile lui Israil, voiu pune numele mieu în toţi vêcii[283]

8. Şi nu voiu mai adaoge a se muta picioarele lui Israil den ţara *[368/1]* carea o am dat părinţilor lor, numai de vor păzi ei porîncile cîte au porîncit

Versiunea modernă

le şi untdelemnul cel bun şi casa uneltelor şi tot ce se afla în vistieriile sale; n-a fost nimic ce să nu le fi arătat acelora Ezechia din casa lui şi din toată averea lui.

14. Şi prorocul Isaia a venit la împăratul Ezechia şi i-a spus: „Ce ţi-au zis oamenii aceştia? Şi de unde au venit la tine?" Şi Ezechia a zis: „Au venit dintr-o ţară îndepărtată, de la Babilon."

15. Şi zise: „Ce au văzut în casa ta?" Şi zise [Ezechia]: „Au văzut toate cîte sînt în casa mea; nu este nimic din casa mea pe care să nu li-l fi arătat lor, chiar şi cele din vistieriile mele le-au văzut."

16. Şi zise Isaia către Ezechia: „Ascultă cuvîntul Domnului:

17. «Iată, vin zile», zice Domnul, «şi vor fi luate toate cele din casa ta şi cîte au adunat părinţii tăi pînă în ziua aceasta vor fi duse la Babilon; şi nu va rămîne [neîmplinit] cuvîntul pe care l-a zis Domnul.

18. Şi fiii tăi, care vor ieşi din tine, pe care-i vei naşte, vor fi luaţi şi vor ajunge fameni în palatul împăratului Babilonului.»"

19. Şi zise Ezechia către Isaia: „Bun este cuvîntul Domnului, pe care l-a grăit. Fie pace în zilele mele!"

20. Şi celelalte cuvinte ale lui Ezechia şi toată puterea lui şi cîte a făcut, iazul şi aducerea apei, şi cum aduse apa în cetate nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

21. Şi adormi Ezechia cu părinţii săi. Şi împărăţi Manases, fiul său, în locul lui.

Capitolul al 21-lea

1. De doisprezece ani era Manases cînd începu să împărăţească şi a împărăţit cincizeci şi cinci de ani în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Ophobia.

2. Şi făcu răul în ochii Domnului şi merse după urîciunile neamurilor pe care le alungase Domnul din faţa fiilor lui Israel.

3. Şi se întoarse şi zidi din nou înălţimile pe care le surpase Ezechia, tatăl său, şi înălţă altar lui Baal şi făcu desişuri, după cum făcuse Achaab, împăratul lui Israel, şi se închină la toată oştirea cerului şi le sluji acelora;

4. Şi zidi altar în casa Domnului, unde zisese acesta: „În Ierusalim voi pune numele meu!"

5. Şi zidi altar pentru toată oştirea cerului în amîndouă curţile casei Domnului

6. Şi-şi trecea fiii prin foc şi descînta şi făcea vrăji şi făcu [să vină] grăitori din pîntece şi prezicători; şi făcu din plin răul în ochii Domnului, întărîtîndu-l pe acesta spre mînie;

7. Şi puse chipul cioplit al desişului în casa despre care Domnul le zisese lui David şi lui Solomon, fiul său: „În casa aceasta şi în Ierusalim, pe care l-am ales dintre toate seminţiile lui Israel, voi aşeza numele meu pentru totdeauna

8. Şi nu voi mai adăuga să clatin piciorul lui Israel din ţara pe care am dat-o părinţilor lor care vor lua seama să facă după toate cîte le-am poruncit, după toa-

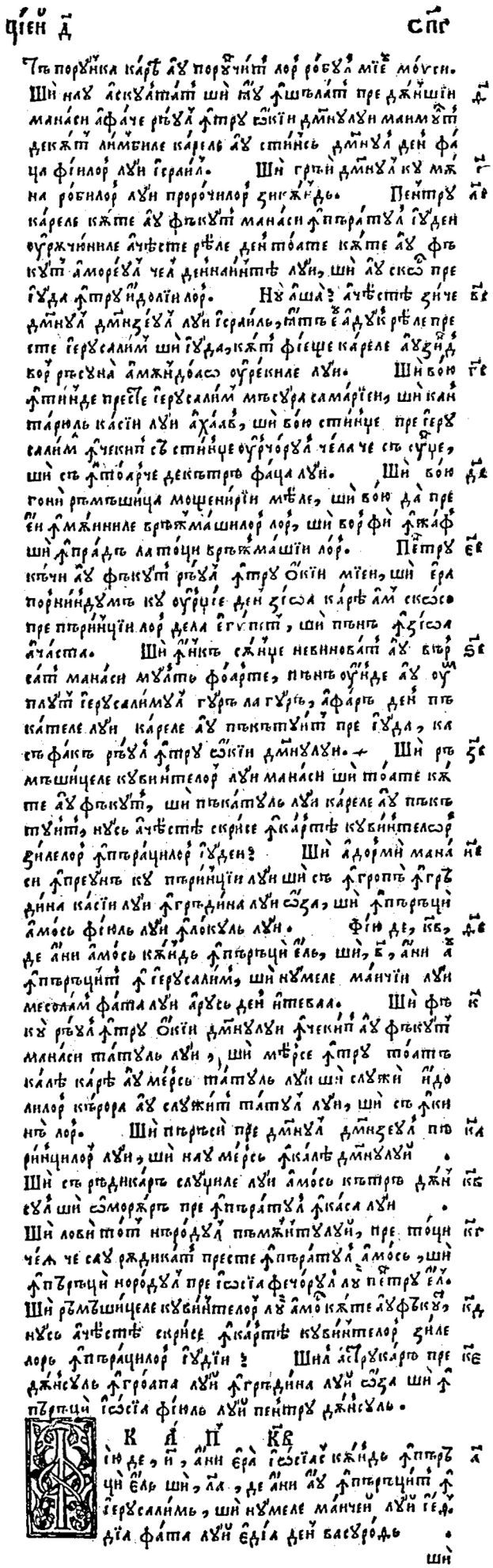

Biblia 1688, p. 283, col. 2

tă porunca carea au poruncit lor robul mieu, Móisi."

9. Şi n-au ascultat. Şi i-au înşălat pre dînşii Manási a face răul întru ochii Domnului mai mult decît limbile carele au stins Domnul den faţa fiilor lui Israíl.

10. Şi grăi Domnul cu mîna robilor lui, prorocilor, zicînd:

11. „Pentru carele cîte au făcut Manási, împăratul Iúdei, urîciunile acêste rêle den toate cîte au făcut amoreul cel denaintea lui, şi au scos pre Iúda întru idolii lor,

12. Nu aşa, acêstea zice Domnul Dumnezeul lui Israíl: «Iată, eu aduc rêle preste Ierusalim şi Iúda, cît fieştecarele, auzind, vor răsuna amîndoao urechile lui;

13. Şi voiu întinde preste Ierusalím măsura Samáriei şi cantáriul casii lui Aháav şi voiu stinge pre Ierusalím, în ce chip să stinge urciorul cela ce să unge şi să întoarce de cătră faţa lui;

14. Şi voiu goni rămăşiţa moştenirii mêle şi voiu da pre ei în mîinile vrăjmaşilor lor şi vor fi în jaf şi în pradă la toţi vrăjmaşii lor,

15. Pentru căci au făcut răul întru ochii miei şi era pornindu-mă cu urgie den zioa carea am scos pre părinţii lor de la Eghípet şi pînă în zioa aceasta.»"

16. Şi încă sînge nevinovat au vărsat Manási mult foarte, pînă unde au umplut Ierusalímul gură la gură, afară den păcatele lui carele au păcătuit pre Iúda ca să facă răul întru ochii Domnului.

17. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Manási şi toate cîte au făcut şi păcatul lui carele au păcătuit, nu-s acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

18. Şi adormi Manási împreună cu părinţii lui şi să îngropă în grădina casii lui, în grădina lui Óza. Şi împărăţi Amós, fiiul lui, în locul lui.

19. Fiiu de 22 de ani — Amós cînd împărăţi el şi 2 ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Mesolám, fata lui Arus den Itevaa.

20. Şi făcu răul întru ochii Domnului, în ce chip au făcut Manási, tatul lui, şi mêrse întru toată calea carea au mers tatul lui şi sluji idolilor cărora au slujit tatul lui şi să închină lor;

21. Şi părăsi pre Domnul Dumnezeul părinţilor lui şi n-au mers în calea Domnului.

22. Şi să rădicară slugile lui Amós cătră dînsul şi omorîră pre împăratul în casa lui.

23. Şi lovi tot nărodul pămîntului pre toţi ceia ce s-au rîdicat preste împăratul Amós; şi împărăţi norodul pre Iosia, feciorul lui, pentru el.

24. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Amos cîte au făcut, nu-s acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdii?

25. Şi-l astrucară pre dînsul în groapa lui, în grădina lui Óza. Şi împărăţi Iósia, fiiul lui, pentru dînsul.

Cap 22

1. Fiiu de 8 ani era Iósias cînd împărăţi el şi 31 de ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicei lui — Iéthdia, fata lui Edía den Vasuróth. //

Ms. 45, p. 333

porînca carea au porîncit lor Moisí, robul mieu.”

9. Şi n-au ascultat. Şi i-au înşelat pre înşii Manasis a face răul întru ochii Domnului mai mult decît limbile carele au stinsu Domnul dentru faţa fiilor Israil.

10. Şi grăi Domnul cu mîna robilor lui, prorocilor, dzicînd:

11. [220]„Pentru carele cîte au făcut Manasis, împăratul Iúda, urîciunile acêste rêle dentru toate cîte au făcut amorreul înaintea lui, şi au scos[221] ⌊şi-ncă⌋[222] pre Iúda întru chipurile lor,

12. Nu aşa, acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Iată, eu aduc rêle preste Ierusalim şi Iúda, cît fieştecarele, audzind, vor dzănîi[223] amîndoao urechile lui;

13. Şi voi întinde preste Ierusalim măsura Samaríei şi cîntariul casei Ahaav şi voi stinge pre Ierusalim, în ce chip să stinge ca urciorul cel ci să unge şi să întoarce de cătră faţa lui;

14. Şi voi goni rămăşiţa moştnenirei mêle şi-i voi da pre ei întru mîinile nepriêtenilor lor şi vor fi întru jaf şi pradă la toţi nepriêtenii lor,

15. Pentru căci au făcut răul întru ochii miei şi era urgisindu-mă dentru dzua carea am scos pre părinţii lor de[224] Eghiptu pînă întru dzua aceasta.»”

16. Şi-ncă sînge nevinovat au vărsat Manassí mult foarte, pînă unde au împlut Ierusalimul gură la gură, afară dentru păcatele lui carele au păcătuit pre Iúda ca să facă răul întru ochii Domnului.

17. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Manassí şi toate cîte au făcut şi păcatele lui carele au păcătuit, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzile- *[333/2]* lor împăraţilor Iúda?

18. Şi adormi Manassi împreună părinţii lui şi să îngropă în grădina casei lui, întru grădina Oza. Şi împărăţi Ammos, fiiul lui, pentru îns.

19. Fiiu de 22 ani — Ammos cînd împărăţi el şi 2 ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Mesolaam, fata i Arus den Itevaá.

20. Şi făcu răul întru ochii Domnului, în ce chip au făcut Manassí, tatăl lui, [21.] şi mêrse întru toată calea carea au mersu ⌊Manassi⌋, tatăl lui, şi sluji chipurilor cărora au slujit tatăl lui şi să închină lor;

21. [22.] Şi părăsi pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lui şi n-au mersu întru calea Domnului.

22. [23.] Şi să rădicară slugile lui Ammos cătră îns şi omorîră pre împăratul întru casa lui.

23. [24.][225] Şi lovi ⌊tot⌋ nărodul pămîntului pre toţi ceia ce s-au răcoşit preste împăratul Ammos; şi împărăţi nărodul ⌊pămîntului⌋[226] pre Iosia, ficiorul lui, pentru însul.

24. [25.][227] Şi rămăşiţile cuvintelor lui Ammos cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

25. [26.][228] Şi-l astrucară pre îns întru gropniţa lui, întru grădina lui Ozá. Şi împărăţi Iosía, fiiul lui, pentru însul.

Cap 22

1. [229]Fiiu de 8 ani — Iosía cînd împărăţi el şi 31 ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Iethdía, fata Edía den Vasuroth.

Ms. 4389, p. 368

lor robul mieu, Moisí.”

9. Iar ei nu ascultară. Ce-i înşălă Manásiia, carele făcu hiclenie înaintea Domnului mai mult decît limbile care le împuţină Domnul denaintea fêţei feciorilor lui Israil.

10. Şi zise Domnul cu mîinile robilor săi, prorocii, grăind:

11. [284]„Deaca vrême ce au făcut Manásiia, împăratul Iúdei, urîciunile acêstea şi hicleniile mai mult decît cum au făcut ammoreii, carii au fost mai nainte de acesta, şi au înşălat pre Iúda întru idolii săi cei urîţi,

12. Aşa grăiêşte Domnul, Dumnezeul lui Israil: «Iată, eu voiu aduce răotăţi asupra Ierusalímului şi asupra Iúdei, cît toţi cîţi vor auzi vor suna urechile lui amîndoaoă;[285]

13. Şi voiu rădica asupra Ierusalímului măsura Samáriei şi cîntariul casei lui Ahav şi voiu conceni Ierusalímul cum se concenêşte urciorul cel lînged[286] şi se va întoarce în faţa sa;

14. Şi voiu scoate rămăşiţele moşiei mêle şi-i voiu da în mîinile vrăjmaşilor lor şi vor fi în robie şi în jah tuturor vrăjmaşilor lor,

15. Pentru căci au făcut hicleşug înaintea ochilor miei şi m-au mîniiat den zioa cêea ce am scos pre părinţii lor den ţara Eghípetului şi pînă în zioa de astăzi.»”

16. Şi vărsă Manásiia sînge nevinovat foarte mult, pînă se umplú Ierusalímul pînă în gură, fără de păcatul care făcu pre Iúda de greşi făcînd cêle hiclêne înaintea ochilor Domnului.

17. Iar rămăşiţele cuvintelor Manásiei şi toate cîte au făcut şi păcatul ce au făcut au doară acêstea, nu sînt scrise în Cartea cuvintelor împăraţilor Iúdei?

18. Şi muri Manásiia cu părinţii săi şi fu îngropat în grădina casii sale, în grădina Óziei. Şi stătu după dînsul împărat fiiu-său, Ammon.

19. Şi era Ammon de 22 de ani cînd începu a împărăţi şi împărăţi în Ierusalim 2 ani. Iar pre mumă-sa o chiema Mesolaam, fată lui Arus, de la Tháva.[287]

20. Şi făcu hicleşug înaintea Domnului, cum făcuse şi tată-său, Manásiia, [21.] şi umblă după toate căile tătîne-său şi sluji idolilor cărora slujise tată-său şi *[368/2]* se închină lor;

21. [22.] Şi părăsi pre Domnul Dumnezeul părinţilor săi şi nu umblă pre calea Domnului.

22. [23.] Şi se scorniră slugile lui Ammon asupra lui şi-şi omorîră împăratul în casă-şi.

23. [24.] Iar nărodul acelui pămînt uciseră pre toţi cîţi se scornise asupra lui Ammon; şi rădicară oamenii acelui pămînt[288] împărat în locul lui pre fiiu-său, Iósiia.

24. [25.] Iar alalte cuvinte ale lui Ammon care au făcut, au doară acêlea nu sînt scrise în Cartea cuvintelor împăraţilor Iúdei?

25. [26.] Şi-l îngropară în mormîntul lui, în grădina Óziei. Şi stătu împărat în locul lui fiiu-său, Iósiia.

Cap 22

1. [289]Şi era Iósiia de 8 ani cînd stătu împărat şi împărăţi în Ierusalim 31 de ani. Şi pre mumă-sa o chiema Iedída, fată lui Hadáie den Veseroth.[290]

Versiunea modernă

tă porunca pe care le-a poruncit-o lor robul meu, Moise.”

9. Şi nu ascultară. Şi-i amăgi pe ei Manases ca să facă răul în ochii Domnului mai mult decît neamurile pe care le nimicise Domnul din faţa fiilor lui Israel.

10. Şi grăi Domnul prin robii săi, prorocii, zicînd:

11. „Pentru cîte a făcut Manases, împăratul Iudei, urîciunile acestea mai rele decît toate cîte a făcut amoreul cel de dinaintea lui, şi l-a făcut şi pe Iuda să păcătuiască prin idolii săi,

12. Nu [va fi] aşa, acestea zice Domnul Dumnezeul lui Israel: «Iată, eu voi aduce răutăţi asupra Ierusalimului şi asupra Iudei, încît oricui va auzi îi vor ţiui amîndouă urechile;

13. Şi voi întinde peste Ierusalim [funia de] măsurat a Samariei şi cîntarul casei lui Achaab şi voi şterge Ierusalimul cum se şterge ulciorul cel uns şi se răstoarnă cu gura în jos;

14. Şi voi părăsi rămăşiţa moştenirii mele şi-i voi da pe ei în mîinile vrăjmaşilor lor şi vor ajunge de jaf şi de pradă tuturor vrăjmaşilor lor,

15. Pentru răul pe care l-au făcut în ochii mei şi pentru că m-au întărîtat cu mînie din ziua în care i-am scos pe părinţii lor din Egipt pînă în ziua aceasta.»”

16. Şi Manases a vărsat şi foarte mult sînge nevinovat, pînă a umplut Ierusalimul de la un capăt la celălalt, în afară de păcatele sale prin care a făcut pe Iuda să păcătuiască, făcînd răul în ochii Domnului.

17. Şi celelalte cuvinte ale lui Manases şi toate cîte a făcut şi păcatul său cu care a păcătuit, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

18. Şi adormi Manases cu părinţii săi şi fu înmormîntat în grădina casei lui, în grădina lui Oza. Şi împărăţi Amos, fiul său, în locul lui.

19. De douăzeci şi doi de ani era Amos cînd a început să împărăţească şi a împărăţit doi ani în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Mesolaam, fiica lui Arus din Itebaa.

20. Şi a făcut răul în ochii Domnului, cum făcuse Manases, tatăl său, şi a umblat în toată calea în care umblase tatăl său şi a slujit idolilor cărora le slujise tatăl său şi li s-a închinat acelora;

21. Şi l-a părăsit pe Domnul Dumnezeul părinţilor săi şi n-a umblat în calea Domnului.

22. Şi s-au răzvrătit slujitorii lui Amos împotriva lui şi l-au ucis pe împărat în casa lui.

23. Şi i-a lovit poporul ţării pe toţi cei care se răzvrătiseră împotriva împăratului Amos; şi l-a pus poporul ţării să împărăţească pe Iosia, fiul său, în locul lui.

24. Şi celelalte cuvinte ale lui Amos, cîte a făcut, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

25. Şi l-au înmormîntat pe el în mormîntul său, în grădina lui Oza. Şi a împărăţit Iosia, fiul său, în locul lui.

Capitolul al 22-lea

1. De opt ani era Iosia cînd a început să împărăţească şi a împărăţit treizeci şi unu de ani în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Iethdia, fiica lui Edia din Basuroth.

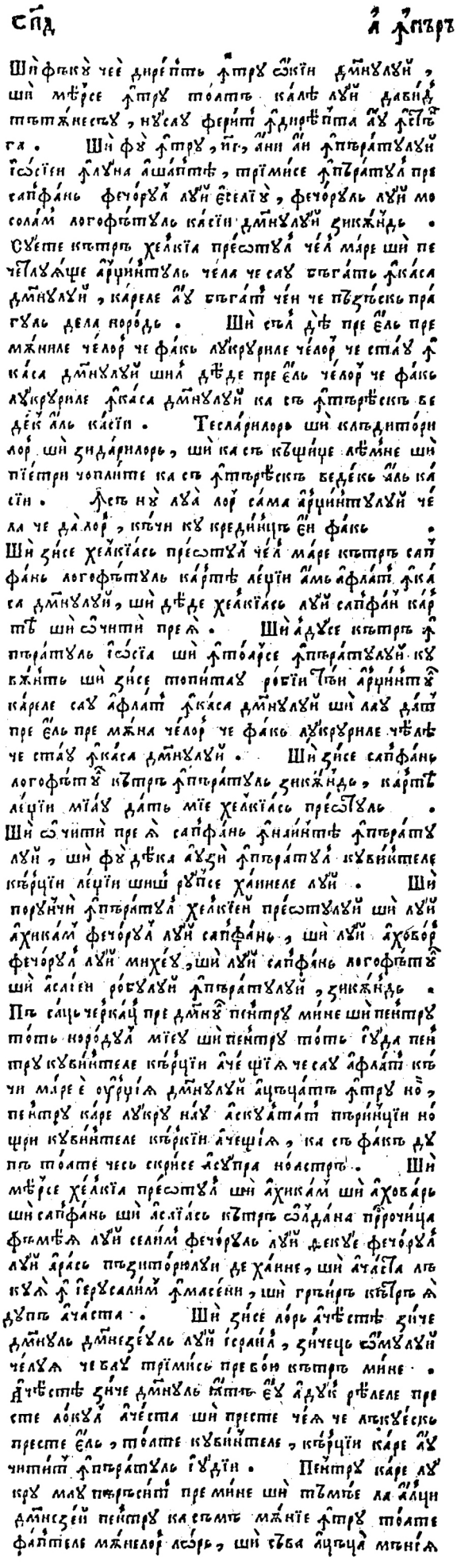

Biblia 1688, p. 284, col. 1

2. Şi făcu ce e direpт întru ochii Domnului şi mêrse întru toată calea lui Davíd, tătîne-său, nu s-au ferit în direapta au în stînga.

3. Şi fu întru 18 ani ai împărатului Iósiei, în luna a şaptea, trimise împăratul pre Sapfán, feciorul lui Eseliú, feciorul lui Mosolám, logofătul casii Domnului, zicînd:

4. „Suie-te către Helchia, preotul cel mare, şi pecetluiêşte argintul cela ce s-au băgat în casa Domnului, carele au băgat cei ce păzăsc pragul de la norod,

5. Şi să-l dea pre el pre mînile celor ce fac lucrurile celor ce stau în casa Domnului." Şi-l dêde pre el celor ce fac lucrurile în casa Domnului, ca să întărească vedéc al casii,

6. Teslarilor şi clăditorilor şi zidarilor, şi ca să cîştige lêmne şi pietri cioplite, ca să întărească vedéc al casii.

7. Însă nu lua lor sama argintului cela ce da lor, căci cu credinţă ei fac.

8. Şi zise Helchiás, preotul cel mare, către Sapfán logofătul: „Cartea legii am aflat în casa Domnului." Şi dêde Helchiás lui Sapfán cartea şi o citi pre ea.

9. Şi aduse către împăratul Iósia şi întoarse împăratului cuvînt şi zise: „Topit-au robii tăi argintul carele s-au aflat în casa Domnului şi l-au dat pre el pre mîna celor ce fac lucrurile cêlea ce stau în casa Domnului."

10. Şi zise Sapfán logofătul către împăratul, zicînd: „Cartea legii mi-au dat mie Helchiás preotul."

11. Şi o citi pre ea Sapfán înaintea împăratului. Şi fu deaca auzi împăratul cuvintele Cărţii legii, şi-şi rupse hainele lui;

12. Şi porunci împăratul Helchiei preotului şi lui Ahicám, feciorul lui Sapfán, şi lui Ahovór, feciorul lui Mihéu, şi lui Sapfán logofătul şi Asaíei, robului împăratului, zicînd:

13. „Păsaţi, cercaţi pre Domnul pentru mine şi pentru tot norodul mieu şi pentru tot Iúda pentru cuvintele cărţii aceştiia ce s-au aflat, căci mare e urgiia Domnului aţîţată întru noi, pentru care lucru n-au ascultat părinţii noştri cuvintele cărţii[20] aceştiia, ca să facă după toate ce-s scrise asupra noastră."

14. Şi mêrse Hélchia preotul şi Ahicám şi Ahovár şi Sapfán şi Asaiás către Oldána prorociţa, fămêia lui Selím, feciorul lui Thecúe, feciorul lui Arás, păzitoriului de haine – şi aceasta lăcuia în Ierusalím, în maséni – şi grăiră către ea după aceasta.

15. Şi zise lor: „Acêstea zice Domnul Dumnezeul lui Israíl, ziceţi omului celuia ce v-au trimis pre voiu către mine:

16. «Acêstea zice Domnul: 'Iată, eu aduc rêlele preste locul acesta şi preste ceia ce lăcuiesc preste el, toate cuvintele cărţii care au citit împăratul Iúdii,

17. Pentru care lucru m-au părăsit pre mine şi tămîie la alţi dumnezei, pentru ca să mă mînie întru toate faptele mînelor lor. Şi să va aţîţa mîniia /

Ms. 45, p. 333-334

2. Şi făcu ce-i dreptu întru ochii Domnului şi mêrse întru toată calea lui David, tătîne-său, nu s-au ferit în dreapta au în stînga.
3. Şi fu întru 18 ani a împăratului Iosíei, ⌊întru luna a şapte,⌋ trimise împăratul pre Sapfan, ficiorul lui Eseliu, ficiorul lui Mosolam, pre logofătul casei Domnului, dzicînd:

4. [230]„Suie-te către Helchía, preutul cel mare, şi pecetluiêşte argintul cel ce s-au băgat în casa Domnului, carele au băgat cei ce păzescu pragul de la năród,
5. Şi să-l dea pre el pre mîinile celor ce fac lucrurile celor ce stau în casa Domnului." Şi-l dêde pre el celor ce fac lucrurile în casa Domnului, ca să întărească vedec a casei,

6. Teslarilor şi clăditorilor şi zidarilor, şi ca să cîştige lêmne şi pietri cioplite, ca să întăriţi vedec a casei.

7. Însă nu lua samă lor argintul lui cel ce da lor, căci întru credinţă ei fac.

8. Şi dzise Helchías, preutul cel mare, către *[334/1]* Sapfan diacul[231]: „Carte a legii am aflat în casa Domnului." Şi dêde Helchía lui Sepfan cartea şi o citi pre ea.

9. Şi o aduse către împăratul[232] şi întoarse împăratului cuvînt şi dzise: „Topit-au robii tăi argintul carele s-au aflat în casa Domnului şi l-au dat pre el preste mîna celor ce fac lucrurile cêlea ce stau în casa Domnului."

10. Şi dzise Sapfan logofătul către împăratul, dzicînd: „Carte ⌊a legii⌋ mi-au dat mie Helchía preutul."

11. [10.] Şi o citi pre ea Sapfan înaintea împăratului. [11.] Şi fu daca audzi împăratul cuvintele Cărţii legii, şi-şi rupse hainele lui;
12. Şi porînci împăratul lui Helchía preutul şi lui Ahicam, ficiorul lui Sapfan ⌊logofătul⌋[233], şi lui Ahovor, ficiorul lui Mihéu, şi lui Sapfan logofătul şi ⌊lui⌋[234] Asaíe, robului împăratului, dzicînd:

13. „Veniţi, cercaţi pre Domnul pentru mine şi pentru tot năródul ⌊mieu⌋ şi pentru tot Iúda ⌊şi⌋[235] pentru cuvintele cărţii ce s-au aflat aceştiia, căci mare-i urgiia Domnului aţîţată întru noi, pentru care lucru n-au ascultat părinţii noştri cuvintele cărţii aceştiia, ca să facă după toate cêle scrise asupra noastră."

14. Şi mêrse Helchía preutul şi Ahicam şi Ahovar şi Sapfan şi Asaías către Olda prorociţa, fămêia[236] lui Sellim, ficiorul Thecuia, ficiorul lui Aras, a păzitoriului de haine – şi aceasta lăcuia în Ierusalim, în masená – şi grăiră către ea ⌊după acêstea⌋.[237]

15. Şi dzise lor: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil, dziceţi omului celuia ce v-au trimis pre voi către mine:

16. «Acêstea dzice Domnul: 'Iată, eu aduc rêle preste locul acesta şi preste ceia ce lăcuiescu preste el, toate cuvintele cărţii carele au citit împăratul Iúda,

17. Pentru care lucru m-au părăsit pre mine şi tămîia la dumnedzăi alţii, [238]ca să mă mînie întru toate[239] faptele mîinilor lor. Şi să va aţîţa mînie

Ms. 4389, p. 368-369

2. Şi făcu acesta direptate înaintea ochilor Domnului, şi umblá pre toate căile tătîne-său, lui David, şi nu se întoarse nici spre direapta, nici spre stînga.
3. Iar cînd fu în anul 18 de împărăţiia Iósiei, în luna 7, iar împăratul trimêse pre Sapfon, feciorul lui Chelein, nepotul lui Mosolom cărturariul[291] în casa Domnului, zicînd:

4. [292]„Pasă la Helchiia, preotul cel mare, să pecetluieşti banii carii sînt puşi în casa Domnului, care i-au strîns paznicii casei de la oameni,

5. Şi să se dea în mîinile ispravnicilor carii sînt preste lucruri în casa Domnului." Iar ei să-i dea celora ce fac lucrurile în casa Domnului, [6.] să întărească acoperemîntul casii,

6. Meşterilor de lemn şi zidarilor, şi celor ce strîng lêmnele şi pietrile cêle cioplite, spre întărirea celor ce vor fi vechi ale casei Domnului.[293]
7. Şi nu lua seama banilor care da lor, căci că aceia făcea cu credinţă.

8. Iar Helchiia, preotul cel mare, zise către Sapfon cărturariul[294]: „Aflat-am Cartea porîncii lui Dumnezeu în casa Domnului." Şi dêde Helchiia cartea la Sapfon cărturariul[295] şi o ceti.

9. Şi mêrse Sapfon la împăratul şi-i spuse ce era porîncit şi zise: „Numărat-au robii tăi banii cîţi se-au aflat în casa Domnului şi i-au dat ispravnicii în mîinile celor ce lucrează în casa Domnului."

10. Şi zise Sapfon cărturariul[296] către împăratul grăind: „Helchiia preotul *[369/1]* mi-au[297] dat Cartea poruncii."
11. [10.] Şi o ceti Sapfon[298] înaintea împăratului, [11.] iar împăratul, deaca auzi cuvintele Cărţii poruncii, îşi sparse hainele;
12. Şi porînci împăratul lui Helchii preotul şi lui Ahicam, feciorul lui Sapfon[299] logofătul, şi lui Ahavor, feciorul Mihiei, şi lui Sapfoc logofătul şi lui Asái, slugii împăratului, zicînd:

13. „Păsaţi de rugaţi pre Dumnezeu pentru mine şi pentru tot năródul şi pentru tot Iúda pentru acest cuvînt ce se aflá într-acestă carte, că mare mînie a Domnului iaste aprinsă întru noi, pentru că părinţii noştri n-au ascultat cuvintelor acestor cărţi şi să facă după toate cîte scriu noaoă."[300]

14. Şi mêrse Helchiia preotul şi Ahicam şi Ahavor şi Sapfoc şi Asai la Eodána prorociţa, muiêrea lui Selim, feciorul Thecúei, nepotul lui Arostui, paznicul hainelor – şi aceasta lăcuia în Ierusalim, însăşi cinstită – şi ziseră către dînsa acêstea toate.

15. Iar ea răspunse lor zicînd: „Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil, ziceţi bărbatului celuia ce v-au trimis la mine:

16. «Aşa grăiêşte Domnul: 'Iată, eu voiu aduce cêle rêle pre locul acesta şi pre ceia ce lăcuiesc pre dînsul, şi toate cîte cuvinte le-au cetit împăratul Iúdei în carte,[301]
17. Pentru că m-au părăsit şi au junghiat altor dumnezei, ca să mă mînie cu faptele mîinilor sale. Şi se-au aţîţat urgiia

Versiunea modernă

2. Şi făcu ce e drept în ochii Domnului şi a umblat în toată calea lui David, părintele său, şi nu s-a abătut în dreapta şi sau în stînga.
3. Şi a fost aşa că, în anul al optsprezecelea al împăratului Iosia, în luna a şaptea, l-a trimis împăratul pe Sapphan, fiul lui Eseliu, fiul lui Mossolam, logofătul casei Domnului, zicînd:

4. „Suie-te către Chelchias, preotul cel mare, şi pecetluieşte argintul cel intrat în casa Domnului, cel pe care l-au adunat paznicii uşilor de la popor,

5. Şi să se dea acesta în mîinile celor care fac lucrările, cei puşi în casa Domnului." Şi l-a dat pe acesta celor care fac lucrările, cei din casa Domnului, ca să dreagă stricăciunile casei,

6. Tîmplarilor şi clăditorilor şi zidarilor, ca să cumpere lemn şi piatră cioplită şi să dreagă stricăciunile casei.
7. Dar nu li se cerea socoteală de argintul dat lor, căci aceştia lucrau cu credinţă.

8. Şi a zis Chelchias preotul cel mare către Sapphan logofătul: „Am găsit Cartea legii în casa Domnului." Şi Chelchias i-a dat lui Sapphan cartea şi el a citit-o.

9. Şi i-a adus-o împăratului Iosia şi i-a povestit cele întîmplate şi i-a zis: „Slujitorii tăi au vărsat argintul care s-a găsit în casă şi l-au dat în mîna celor care fac lucrarea, a celor din casa Domnului."

10. Şi spuse Sapphan logofătul către împăratul, zicînd: „Preotul Chelchias mi-a dat Cartea legii."

11. [10.] Şi Sapphan a citit-o înaintea împăratului. [11.] Şi a fost [astfel]: de cum a auzit împăratul cuvintele Cărţii legii, şi-a sfîşiat hainele sale;
12. Şi a poruncit împăratul lui Chelchias preotul şi lui Achicam, fiul lui Sapphan, şi lui Achobor, fiul lui Micheu, şi lui Sapphan logofătul, şi lui Asaia, slujitorul împăratului, zicînd:

13. „Mergeţi de întrebaţi-l pe Domnul pentru mine şi pentru tot poporul meu şi pentru tot Iuda despre cuvintele cărţii acesteia care s-a găsit, căci mare este mînia Domnului aprinsă asupra noastră, pentru că părinţii noştri n-au ascultat de cuvintele cărţii acesteia, ca să facă întru totul după cele scrise pentru noi."

14. Şi au mers preotul Chelchias şi Achicam şi Achobor şi Sapphan şi Asaia la prorociţa Olda, soţia lui Sellem, fiul lui Thecue, fiul lui Aras, păzitorul veşmintelor, – şi ea locuia în Ierusalim, în masena – şi grăiră către ea.

15. Şi ea le zise lor: „Acestea zice Domnul Dumnezeul lui Israel, spuneţi-i omului care v-a trimis la mine:

16. «Acestea zice Domnul: 'Iată, voi aduce relele asupra locului acestuia şi asupra locuitorilor lui, [după] toate cuvintele cărţii pe care a citit-o împăratul Iudei,

17. Pentru că m-au părăsit pe mine şi tămîiază altor dumnezei, ca să mă întărîte la mînie prin toată lucrarea mîinilor lor. Şi mînia mea se va aprinde

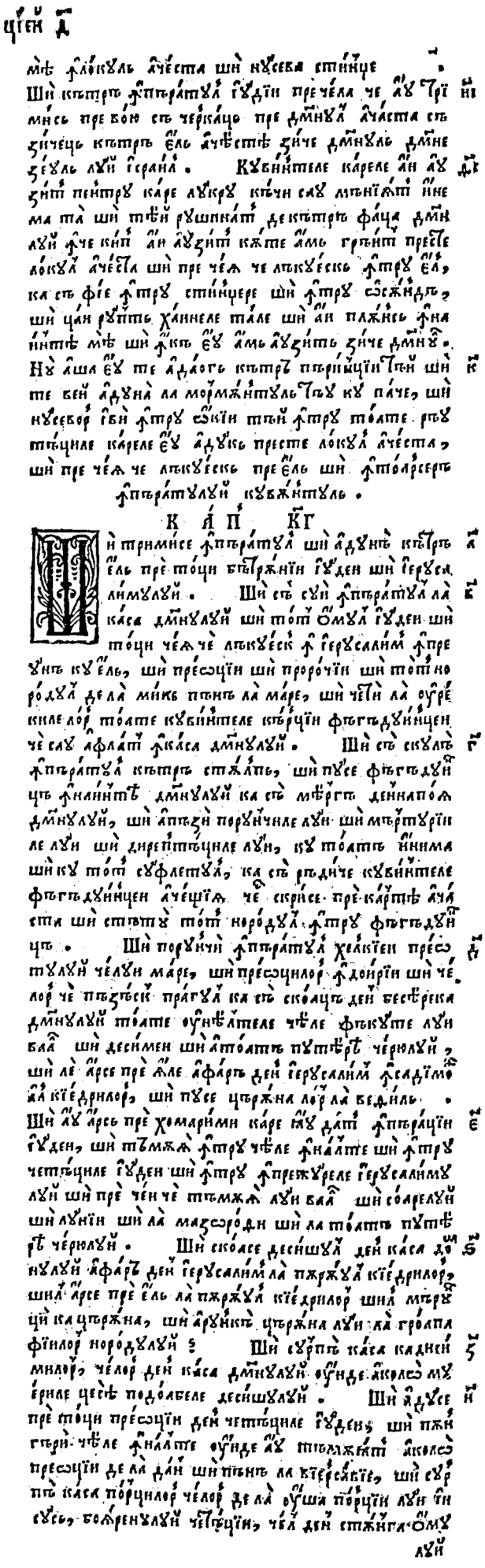

Biblia 1688, p. 284, col. 2

mea în locul acesta şi nu se va stinge.'»

18. Şi cătră împăratul Iúdii, pre cela ce au trimis pre voiu să cercaţi pre Domnul, aceasta să ziceţi cătră el: «Acêstea zice Domnul Dumnezeul lui Israíl:

19. 'Cuvintele carele ai auzit, pentru care lucru căci s-au mîniiat inema ta şi te-ai ruşinat de cătră faţa Domnului, în ce chip ai auzit cîte am grăit preste locul acesta şi pre ceia ce lăcuiesc întru el, ca să fie întru stingere şi întru osîndă, şi ţ-ai rupt hainele tale şi ai plîns înaintea mea, şi încă eu am auzit', zice Domnul.

20. 'Nu aşa. Eu te adaog cătră părinţii tăi şi te vei aduna la mormîntul tău cu pace şi nu se vor ivi întru ochii tăi întru toate răutăţile carele eu aduc preste locul acesta şi pre ceia ce lăcuiesc pre el.'»" Şi întoarseră împăratului cuvîntul.

Cap 23

1. Şi trimise împăratul şi adună cătră el pre toţi bătrînii Iúdei şi Ierusalímului.

2. Şi să sui împăratul la casa Domnului şi tot omul Iúdei şi toţi ceia ce lăcuiesc în Ierusalím împreună cu el şi preoţii şi prorocii şi tot norodul, de la mic pînă la mare, şi ceti la urechile lor toate cuvintele Cărţii făgăduinţei, ce s-au aflat în casa Domnului.

3. Şi să sculă împăratul cătră stîlp şi puse făgăduinţă înaintea Domnului ca să meargă denapoia Domnului şi a păzi poruncile lui şi mărturiile lui şi direptăţile lui cu toată inima şi cu tot sufletul, ca să rădice cuvintele făgăduinţei aceştiia, ce-s scrise pre cartea aceasta. Şi stătu tot norodul întru făgăduinţă.

4. Şi porunci împăratul Helchiei, preotului celui mare, şi preoţilor îndoirii şi celor ce păzăsc pragul, ca să scoată den besêreca Domnului toate unêltele cêle făcute lui Vaal şi desimei şi a toată putêrea ceriului; şi le arse pre iale afară den Ierusalím, în Sadimoth al Chiedrilor, şi puse ţărîna lor la Vethíl;

5. Şi au ars pre homarími care i-au dat împăraţii Iúdei şi tămîiá întru cêle înalte şi întru cetăţile Iúdei şi întru împrejurele Ierusalímului şi pre cei ce tămîiá lui Vaal şi soarelui şi lunii şi la mazoróthi şi la toată putêrea ceriului;

6. Şi scoase desişul den casa Domnului afară den Ierusalím, la pîrîul Chiédrilor, şi-l arse pre el la pîrîul Chiédrilor şi-l mărunţi ca ţărîna şi aruncă ţărîna lui la groapa fiilor norodului;

7. Şi surpă casa cadisímilor celor den casa Domnului, unde acoló muierile ţesea podoabele desişului;

8. Şi aduse pre toţi preoţii den cetăţile Iúdei şi pîngări cêle înalte unde au tămîiat acoló preoţii, de la Dán şi pînă la Viersávie, şi surpă casa porţilor celor de la uşa porţii lui Iisús, boiêrenului cetăţii, cel den stînga omu- //

Ms. 45, p. 334

întru locul acesta şi nu să va stinge.'»

18. Şi cătră împăratul Iúda, pre cela ce au trimis pre voi să cercaţi pre Domnul, acêstea să dziceţi cătră el: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil:

19. [18.] 'Cuvintele carele ai audzit, [19.] pentru care lucru căci s-au muiat inima ta şi te-ai stidit de cătră faţa Domnului în ce chip ai audzit cîte am grăit preste locul acesta şi pre cei ce lăcuiescu întru el, ca să fie întru stingere şi întru osîndă, şi ţ-ai ruptu hainele tale şi ai plînsu înaintea mea, şi-ncă eu am audzit', dzice Domnul.

20. 'Nu aşa. Eu *[334/2]* te adaog cătră părinţii tăi şi te vei astruca întru gropniţa ta întru pace şi nu să vor ivi întru ochii tăi întru toate răutăţile carele eu ⌊sîntu⌋ aduc preste locul acesta şi pre ceia ce lăcuiescu pre el.'» [240]Şi întoarseră împăratului cuvîntul.

Ms. 4389, p. 369

mea asupra acestui loc, şi nu se va stinge.'»

18. Ce păsaţi la împăratul Iúdei, carele v-au trimis să căutaţi pre Domnul, şi-i ziceţi aşa: «Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil:

19. [18.] 'Pentru căci ai ascultat cuvintele [19.] şi se-au lărgit inima ta şi se-au smerit înaintea fêţei Domnului, ascultînd cîte am grăit spre acest loc şi spre ceia ce lăcuiesc pre dînsul, că vor să fie în răsipă şi în blestem, şi ţi-ai spart hainele şi ai plîns înaintea mea, deci şi eu te-am ascultat', grăiêşte Domnul.

20. 'Drept acêea, eu te voiu adaoge cătră părinţii tăi şi te vei aduna în mormîntul tău în pace şi nu vei vedea cu ochii tăi nici o răotate cîte voiu să aduc eu pre acest loc şi pre cei ce lăcuiesc pre dînsul.'» [23, 1] [302]Şi spuseră împăratului cuvintele acêstea, *[369/2]*

Versiunea modernă

împotriva locului acestuia şi nu se va stinge.'»

18. Iar împăratului Iudei, cel care v-a trimis să-l întrebaţi pe Domnul, să-i spuneţi aceasta: «Acestea zice Domnul Dumnezeul lui Israel:

19. 'Cuvintele pe care le-ai auzit, pentru că s-a înmuiat inima ta şi te-ai ruşinat de faţa Domnului cînd ai auzit cîte am spus împotriva locului acestuia şi împotriva locuitorilor săi, ca să fie în pustiire şi în blestem, şi ţi-ai sfîşiat veşmintele şi ai plîns înaintea mea, dar şi eu te-am auzit', zice Domnul.

20. 'Şi, iată, nu [va fi] aşa, ci te voi adăuga la părinţii tăi şi te vei aduna la mormîntul tău în pace şi ochii tăi nu vor vedea toate relele pe care le aduc eu asupra locului acestuia şi asupra locuitorilor săi.'» Şi au dus acest răspuns împăratului.

Cap 23

1. Şi trimise împăratul şi adună cătră el pre toţi bătrînii Iúda şi Ierusalim.

2. Şi să sui împăratul la casa Domnului şi tot omul Iúda şi toţi ceia ce lăcuiescu ⌊în⌋ Ierusalim împreună cu el şi preuţii şi prorocii şi tot nărodul, de la mic pînă la mare, şi citi întru urechile lor toate cuvintele Cărţii făgăduinţii ce s-au aflat în casa Domnului.

3. Şi să sculă împăratul cătră stîlpu şi puse făgăduinţă înaintea Domnului ca să margă denapoia Domnului şi a păzi porîncele lui şi mărturiile lui şi dreptăţile lui cu toată inima şi cu tot sufletul, ca să rădice cuvintele făgăduinţei aceştiia, cêle scrise preste cartea aceasta. Şi stătu tot nărodul întru făgăduinţă.

4. Şi porînci împăratul lui Helchía, preutului celui mare, şi preuţilor a îndoirei, celor ce păzescu [241]pragul, şi să scoaţă den bisêreca Domnului toate unêltele cêle făcute lui Vaal şi desimei şi la toată putêrea ceriului; şi le arse pre iale afară den Ierusalim, în Sadimoth a Chedrilor, şi puse ţărna aceasta la Vethil;

5. Şi au arsu homarímii carii au dat împăraţii Iúdei şi tămîiá întru cêle înalte şi întru cetăţile Iúdei şi întru împregiururile Ierusalimului şi pre cei ce tămîiá lui Vaal şi soarelui şi lunei şi lui mazuroth şi la toată putêrea ceriului;

6. Şi scoase desişul den casa Domnului afară den Ierusalim, la pîrîul Chedrilor, şi-l arse pre el la pîrîul Chedrilor şi-l sfărîmă întru ţărnă şi aruncă ţărna lui la gropniţa fiilor nărodului;

7. Şi surpă casa cadisimilor celor dentru casa Domnului, unde acoló muierile ţesea hetteim desişului;

8. Şi aduse pre toţi preuţii den cetăţile Iúdei şi pîngări cêle înalte unde au tămîiat acoló preuţii, de la Dan şi pînă la Virsaveé, şi surpă casa porţilor celor[242] de la uşa porţii Iisú, boiêrinul cetăţii, cel[243] dentru stînga omu-

Cap 23

1. Iar împăratul trimêse şi strînse la dînsul pre toţi bătrînii Iúdei şi ai Ierusalímului.[303]

2. Şi întră împăratul în casa Domnului şi toţi bărbaţii Iúdei şi toţi cîţi lăcuia în Ierusalim cu dînsul, preoţii şi prorocii şi tot nărodul, de la mic pînă la mare, şi cetiră înaintea lor cuvintele Cărţii porîncii, ceia ce se aflase în casa Domnului.

3. Şi stătu împăratul la scaunul său şi puse făgăduinţă înaintea Domnului să umble după Domnul şi să păzească porîncile lui şi mărturisirile lui şi direptăţile lui cu toată inima şi cu tot sufletul şi să rădice cuvintele acei porînci ce era scrisă în cartea acêea. Şi stătură toţi oamenii în porînca Domnului.

4. Şi porînci împăratul lui Helchii arhiereul şi preoţilor celor de a doaoa rînduială şi celor ce[304] păziia la uşi [305]să scoaţă den casa Domnului toate vasele cîte fusêse făcute lui Vaal şi tuturor făpturilor ceriulu; şi le arse denafară de Ierusalim, în Sadamóthul Chiedrului, şi luoă pulberea lor în Vethil;[306]

5. Şi arse homarimele[307] carele zidise împăraţii Iúdei şi cădiia întru înălţimi şi în cetăţile Iúdei, împrejurul Ierusalímului, şi carii cădiia lui Vaal şi soarelui şi lunii şi celor 12 sêmne[308] şi tuturor sêmnelor ceriului;

6. Şi scoase idolul den casa Domnului den Ierusalim, la pîrîul Chiedrului, şi-l arse în pîrîul Chiedrului şi-l răsipi de-l făcu pulbere; şi aruncă pulberea preste mormînturile feciorilor omeneşti;

7. Şi sparse casa chidimilor, carea era în casa Domnului, unde torcea[309] muierile haine idolului;

8. Şi strînse toţi preoţii den cetăţile Iúdei şi pîngări înălţimile unde cădiia preoţii, de la Dan pînă la Virsáviia, şi sparse casa porţilor, care era înaintea

Capitolul al 23-lea

1. Şi a trimis împăratul şi i-a adunat la el pe toţi bătrînii Iudei şi ai Ierusalimului.

2. Şi s-a suit împăratul la casa Domnului şi toţi bărbaţii Iudei şi toţi locuitorii Ierusalimului, împreună cu el, şi preoţii şi prorocii şi tot poporul, de la mic pînă la mare, şi a citit în auzul lor toate cuvintele Cărţii legământului, cea care fusese găsită în casa Domnului.

3. Şi stătu împăratul lîngă stîlp şi făcu legământ înaintea Domnului, ca să meargă în urma Domnului şi să păzească poruncile lui şi mărturiile lui şi îndreptările lui, cu toată inima şi cu tot sufletul, pentru a întări cuvintele legământului acestuia, cele scrise în cartea aceasta. Şi a stat tot poporul în acest legământ.

4. Şi a poruncit împăratul lui Chelchias, marelui preot, şi preoţilor de rîndul al doilea şi păzitorilor uşilor să scoată din lăcaşul Domnului toate vasele cele făcute pentru Baal şi pentru desişuri şi pentru toată oştirea cerului; şi le-au ars afară din Ierusalim în ţarinile Chedronului şi a adus cenuşa lor la Baithel;

5. Şi i-a înlăturat pe preoţii idoleşti, pe care îi rînduiseră împăraţii Iudei să tămîieze pe înălţimi şi în cetăţile Iudei şi în împrejurimile Ierusalimului, şi pe cei care tămîiau lui Baal şi soarelui şi lunii şi zodiilor şi întregii oştiri a cerului;

6. Şi a scos desişul din casa Domnului în afara Ierusalimului, la pîrîul Chedron, şi l-au ars la pîrîul Chedron şi l-au prefăcut în pulbere şi au presărat pulberea peste mormîntul fiilor poporului;

7. Şi a dărîmat casa sodomiţilor, a celor din casa Domnului, unde femeile ţeseau podoabe pentru desiş;

8. Şi i-a adus pe toţi preoţii din cetăţile Iudei şi a pîngărit înălţimile unde tămîiau preoţii, de la Dan pînă la Bersabee, şi a dărîmat casa porţilor care erau la intrarea porţii lui Iisus, căpetenia cetăţii, cele din partea stîngă,

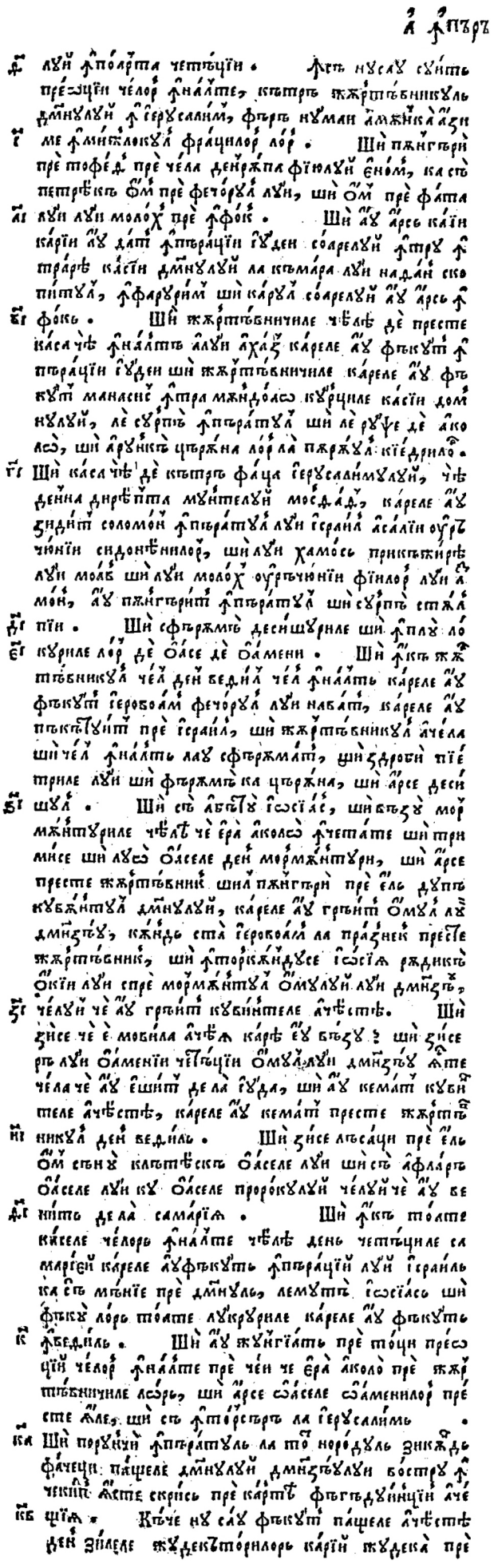

Biblia 1688, p. 285, col. 1

lui, în poarta cetăţii.

9. Însă nu s-au suit preoţii celor înalte cătră jîrtăvnicul Domnului în Ierusalím, fără numai a mînca azime în mijlocul fraţilor lor.

10. Şi pîngări pre Tofét, pre cela den rîpa fiiului Enóm, ca să petreacă om pre feciorul lui şi om pre fata lui lui Molóh pren foc;

11. Şi au ars caii carii au dat împăraţii Iúdei soarelui, întru întrarea casii Domnului, la cămara lui Nathán scopitul, în Farurím, şi carul soarelui au ars în foc;

12. Şi jîrtăvnicile cêlea de preste casa cea înaltă a lui Aház, carele au făcut împăraţii Iúdei, şi jîrtăvnicile carele au făcut Manasis într-amîndoao curţile casii Domnului le surpă împăratul şi le rupse de acoló şi aruncă ţărîna lor la pîrîul Chiédrilor;

13. Şi casa cea de cătră faţa Ierusalímului, cea den na direapta muntelui Mostháth, carele au zidit Solomón, împăratul lui Israíl, Asálii, urîciunii sidonênilor, şi lui Hamós, pricăjirea lui Moáv, şi lui Molóh, urîciunii fiilor lui Ammón, au pîngărit împăratul; şi surpă stîlpii

14. Şi sfărîmă desişurile şi împlu locurile lor de oase de oameni;

15. Şi încă jîrtăvnicul cel den Vethíl, cel înalt, carele au făcut Ierovoám, feciorul lui Navát, carele au păcătuit pre Israíl, şi jîrtăvnicul acela şi cel înalt l-au sfărîmat şi zdrobi pietrile lui şi fărîmă ca ţărîna şi arse desişul;

16. Şi să abătu Iosiás şi văzu mormînturile cêlea ce era acoló în cetate şi trimise şi luo oasele den mormînturi şi arse preste jîrtăvnic şi-l pîngări pre el, după cuvîntul Domnului, carele au grăit omul lui Dumnezău, cînd sta Ierovoám la praznec preste jîrtăvnic; şi întorcîndu-se Iósiia, rîdică ochii lui spre mormîntul omului lui Dumnezău, celui ce au grăit cuvintele acêstea,

17. Şi zise: „Ce e movila acêea carea eu văzu?" Şi ziseră lui oamenii cetăţii: „Omul lui Dumnezău iaste cela ce au ieşit de la Iúda şi au chemat cuvintele acêstea carele au chemat preste jîrtăvnicul den Vethíl."

18. Şi zise: „Lăsaţi pre el! Om să nu clătească oasele lui!" Şi să aflară oasele lui cu oasele proroculuí celui ce au venit de la Samáriia.

19. Şi încă toate casele celor înalte, cêlea den cetăţile Samaríei, carele au făcut împăraţii lui Israíl ca să mînie pre Domnul, le mută Iosiás şi făcu lor toate lucrurile carele au făcut în Vethíl;

20. Şi au junghiat pre toţi preoţii celor înalte, pre cei ce era acoló, pre jîrtăvnicile lor şi arse oasele oamenilor preste iale; şi să întoarsără la Ierusalím;

21. Şi porunci împăratul la tot norodul, zicînd: „Faceţi Paştele Domnului Dumnezăului vostru în ce chip iaste scris pre Cartea făgăduinţii aceştiia!"

22. Căce nu s-au făcut Paştele acêstea den zilele judecătorilor carii judeca pre /

Ms. 45, p. 334-335

lui, întru poarta cetăţii.

9. Însă nu s-au suit preuţii *[335/1]* celor înalte către jirtăvnicul Domnului în Ierusalim, căci fără numai a mînca azime întru mijlocul fraţilor lor.

10. Şi pîngări pre Tofeth, pre cel den rîpa fiiului Enom, [244]ca să petreacă om pre ficiorul lui şi ⌊om⌋ pre fata lui lui Moloh pren foc;

11. Şi au arsu caii carii au dat împăraţii Iúda soarelui întru întrarea casei Domnului, la cămara lui Nathan ⌊împăratul⌋[245] scopitul, în Farurim, şi carul soarelui l-au arsu în foc;

12. Şi jirtăvnicile cêlea pre argeaoa cea înaltă a lui Áhaz, carele au făcut împăraţii Iúdei, şi jirtăvnicile carele au făcut Manassis întru amîndoao ogrăzile casei Domnului le surpă împăratul şi le rupse de acoló şi aruncă ţărna lor la pîrîul Chedrilor;

13. Şi casa cea de către faţa Ierusalimului, cea den na dreapta muntelui Mostháth, [246]carele au zidit Solomon, împăratul Israil, ii Asal[247], pricăjirei sidonênilor, şi lui Hamos, pricăjirea Moav[248], şi lui Melhol, urîciunii fiilor Ammon, au pîngărit împăratul; [14.] şi surpă stîlpii

14. Şi sfărîmă desişurile şi împlú locurile lor de oase de oameni;

15. [249]Şi încă jirtăvnicul cel den Vethil, cel înaltu, carele au făcut Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, şi-ncă jirtăvnicul acela ⌊şi⌋ cel înalt l-au sfărîmat şi zdrobi pietrile lui şi-i fărîmă întru ţărînă şi arse desişul;

16. Şi să abătu Iosías şi vădzu gropniţile cêlea ce sîntu acoló în cetate şi trimise [250]şi luă oasele den mormînturi şi le arse[251] preste jirtăvnic şi-l pîngări pre el, după cuvîntul Domnului carele au grăit omul lui Dumnedzău, ⌊cînd sta Ierovoam întru praznic preste jirtăvnic; şi întorcîndu-să Iosía, rădică ochii lui pre gropniţa omului lui Dumnedzău,⌋ celui ce au grăit cuvintele acêstea,

17. Şi dzise: „Ce-i movila acêea carea eu vădzu?" Şi dziseră lui oamenii cetăţii: „Omul lui Dumnedzău iaste, cel ce au ieşit de la Iúda şi au chemat cuvintele acêstea carele au chemat preste jirtăvnicul Vethil."

18. Şi dzise: „Lăsaţi pre el! Om să nu clătească oasele lui!" Şi să aflară oasele lui cu oasele prorocului celui ce au venit de la Samaría.

19. Şi-ncă toate casele celor înalte, cêle den cetăţile Samaríei, carele le-au făcut împăraţii Israil ca să urgisască pre Domnul, şi le mută Iosías şi făcu lor toate lucrurile carele au făcut în Vethil;

20. Şi au junghiat *[335/2]* pre toţi preuţii celor înalte, pre cei ce era acoló, pre jirtăvnicile ⌊lor⌋ şi arse oasele oamenilor preste iale; şi să întoarse la Ierusalim;

21. [252]Şi porînci împăratul la tot omul[253], dzicînd: „Faceţi Paştele Domnului Dumnedzăului vostru[254] în ce chip iaste scris preste Cartea făgăduinţei aceştiia!"

22. Căci nu s-au făcut Paştile acêstea den dzilele judecătorilor carii judeca pre

Ms. 4389, p. 369-370

uşilor porţilor Iósiei, domnul cetăţii.[310]

9. Însă nu se suia preoţii înălţimilor în altariul Domnului în Ierusalim, ce numai ce mînca azimele între fraţii lor.

10. Şi pîngări Toféthul cel den rîpa feciorilor lui Ennon, ca să nu mai petreacă nici un om pre feciorul său sau pre fata sa pren foc lui Moloh;

11. Şi arse caii carii didêse împăraţii Iúdei soarelui, spre întrarea în casa Domnului, la că- *[370/1]* mara lui Nathan, hadîmul împăratului, care era în Rafim, şi căruţa soarelui o arse în foc;

12. Şi altarele care era dăsupra cămărăi cei de culcare a lui Ahaz, care le făcuse împăraţii Iúdei, şi altarele care le zidise Manásiia într-amîndoaoă curţile casei Domnului le săpă împăratul de acoló şi aruncă ţărîna lor în pîrîul Chiedrului;

13. Şi casa cea denaintea fêţei Ierusalímului, despre direapta muntelui Masthóthului, [311]carea o zidise Solomon, împăratul lui Israil, lui Astárt, spurcatului idol al Sidónului, şi lui Hamos, spurcatul idol al Moávului, şi lui Melhol, urîciunea feciorilor lui Ammon, toate acêstea le pîngări împăratul; [14.] şi sfărîmă stîlpii

14. Şi dăzrădăcină desişurile şi locurile lor le umplú de oase de oameni;

15. [312]Şi altariul cel den Vethil, cel nalt, care-l zidise Ierovoam, feciorul lui Navat, care făcuse pre Israil de greşise, şi acel altar mare îl răsipi şi săpă pietrile de le sfărîmă şi le răsipi de le făcu praf şi arse idolii.[313]

16. Şi se abătu Iósiia şi văzu mormînturile care era acolea în cetate şi trimêse şi luoă oasele den mormînturi şi le arse pre altar şi-l pîngări, după cuvîntul Domnului, care-l grăise omul lui Dumnezeu, care prorocise acêste cuvinte, şi au zis cînd sta Ierovoam în zioa cêea a sărbătorii pre altar; [17.] şi întorcîndu-se, îşi aruncă împăratul ochii spre mormîntul omului lui Dumnezeu, care grăise acêste cuvinte,

17. Şi zise: [314]„A cui iaste acea movilă ce văz?" Iar oamenii cetăţii ziseră: „Acela iaste mormîntul omului lui Dumnezeu, care au venit de la Iúda şi au prorocit acêste cuvinte care le-ai făcut spre altariul Vethílului."

18. Iósiia zise: „Lăsaţi-l! Să nu mute nici un om oasele lui!" Şi lăsară oasele lui cu oasele prorocilor carii venise de la Samáriia.

19. Aşijderea răsipi Iósiia toate casele cêle nalte cîte era în Samáriia, care le făcuse împăraţii lui Israil de mîniiară pre Domnul, şi le făcu toate lucrurile cîte făcuse şi în Vethil;

20. Şi junghé pre toţi popii înălţimilor, cîţi era acoló, pre altarele lor şi arse pre dînsele *[370/2]* oase de oameni; de-acii se întoarse în Ierusalím;

21. [315]Şi porînci împăratul tuturor oamenilor, zicînd: „Să faceţi Paştile Domnului Dumnezeului vostru, precum scrie în Cartea aceştii porînci!"[316]

22. [317]Că nu fusêse făcutu-se Paştile acêstea den zilele judecătorilor carii judeca pre

Versiunea modernă

cum mergi spre poarta cetăţii.

9. Însă nu se suiau preoţii înălţimilor la altarul Domnului în Ierusalim, ci doar mîncau azime în mijlocul fraţilor lor.

10. Şi a pîngărit Tofethul, care este în valea fiului lui Ennom, unde fiecare îşi petrecea prin foc pe fiul său sau pe fiica sa pentru Moloch;

11. Şi a înlăturat caii pe care împăraţii Iudei îi rînduiseră soarelui, la intrarea casei Domnului, lîngă cămara lui Nathan, căpetenia famenilor, care era în Pharurim, şi a ars cu foc carul soarelui;

12. Şi altarele care erau peste casa cea înaltă a lui Achaz, pe care le făcuseră împăraţii Iudei, şi altarele pe care le făcuse Manases în cele două curţi ale casei Domnului le-a dărîmat împăratul şi le-a înlăturat de acolo şi le-a aruncat pulberea în pîrîul Chedron;

13. Şi casa din faţa Ierusalimului, din dreapta muntelui Mosthath, pe care o zidise Solomon, împăratul lui Israel, Astartei, urîciunea sidonienilor, şi pentru Chamos, urîciunea moabiţilor, şi pentru Molchol, urîciunea fiilor lui Amon, le-a pîngărit împăratul; [14.] şi a sfărîmat stîlpii

14. Şi a dărîmat desişurile şi a umplut locurile lor de oase de oameni;

15. Şi chiar altarul cel înalt din Baithel, pe care-l făcuse Ieroboam, fiul lui Nabat, care l-a dus pe Israel în păcat, şi altarul acela şi înălţimea le-a sfărîmat şi a zdrobit pietrele lui şi le-a prefăcut în pulbere şi a ars desişul;

16. Şi s-a abătut Iosia şi a văzut mormintele cele de acolo din cetate şi a trimis şi a luat oasele din morminte şi le-au ars pe altar şi l-a pîngărit pe acesta, după cuvîntul Domnului, pe care-l grăise omul lui Dumnezeu, cînd stătea Ieroboam la sărbătoare lîngă altar; şi s-a întors Iosia şi şi-a ridicat ochii săi către mormîntul omului lui Dumnezeu, care grăise cuvintele acelea,

17. Şi a zis: „Ce e movila aceea pe care o văd eu?" Şi-i ziseră lui oamenii: „Este [a] omului lui Dumnezeu, cel care a ieşit din Iuda şi a strigat aceste cuvinte pe care le-a vestit despre altarul din Baithel."

18. Şi a zis: „Lăsaţi-l! Nu-i mişte nimeni oasele!" Şi-i lăsară lui oasele dimpreună cu oasele prorocului care ieşise din Samaria.

19. Şi încă şi toate casele înălţimilor care erau în cetăţile Samariei, pe care le făcuseră împăraţii lui Israel ca să-l mînie pe Domnul, le-a îndepărtat Iosia şi a făcut cu ele toate lucrurile pe care le făcuse în Baithel;

20. Şi i-a junghiat pe altare pe toţi preoţii înălţimilor care erau acolo şi a ars pe ele oase de oameni; şi s-a întors la Ierusalim;

21. Şi a poruncit împăratul întregului popor, zicînd: „Faceţi Paştele Domnului Dumnezeului nostru, după cum este scris în această Carte a legămîntului!"

22. Căci nu se făcuseră Paştele acestea din zilele judecătorilor care judecau

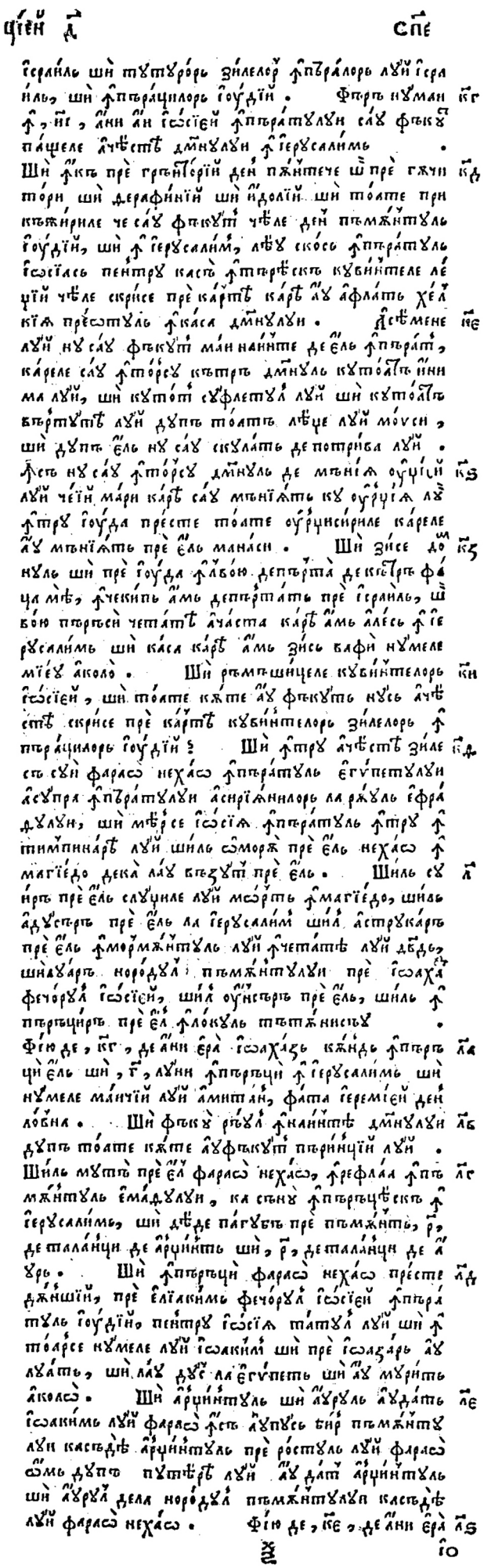

Biblia 1688, p. 285, col. 2

Israíl şi tuturor zilelor împăraţilor[21] lui Israíl şi împăraţilor Iúdii,

23. Fără numai în 18 ani ai Iósiei împăratului s-au făcut Paştele acêstea Domnului în Ierusalím.

24. Şi încă pre grăitorii den pîntece şi pre gîcitori şi therafínii şi idolii şi toate pricăjirile ce s-au făcut, cêle den pămîntul Iúdii şi în Ierusalím, le-au scos împăratul Iosias, pentru ca să întărească cuvintele legii, cêle scrise pre cartea carea au aflat Hélchiia preotul în casa Domnului.

25. Asêmene lui nu s-au făcut mai nainte de el împărat carele s-au întorsu cătră Domnul cu toată inima lui şi cu tot sufletul lui şi cu toată vîrtutea lui, după toată lêge lui Móisi, şi după el nu s-au sculat de potriva lui.

26. Însă nu s-au întorsu Domnul de mîniia urgiei lui ceii mari carea s-au mîniiat cu urgiia lui întru Iúda preste toate urgisirile carele au mîniiat pre el Manási.

27. Şi zise Domnul: „Şi pre Iúda îl voiu depărta de cătră faţa mea, în ce chip am depărtat pre Israíl, şi voiu părăsi cetatea aceasta carea am ales în Ierusalím şi casa carea am zis: «Va fi numele mieu acoló.»”

28. Şi rămăşiţele cuvintelor Iósiei şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdii?

29. Şi întru acêstea zile să sui Faraó Neháo, împăratul Eghípetului, asupra împăratului asiriênilor la rîul Efráthului. Şi mêrse Iósiia împăratul întru întîmpinarea lui. Şi-l omorî pre el Neháo în Maghiédo, deca l-au văzut pre el.

30. Şi-l suiră pre el slugile lui mort în Maghiédo şi-l adusără pre el la Ierusalím şi-l astrucară pre el în mormîntul lui, în cetatea lui David. Şi luară norodul pămîntului pre Ioaház, feciorul Iósiei, şi-l unsără pre el şi-l împărăţiră pre el în locul tătîni-său.

31. Fiiu de 23 de ani era Ioaház cînd împărăţi el şi 3 luni împărăţi în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Amitán, fata Ieremíei den Lóvna.

32. Şi făcu răul înaintea Domnului, după toate cîte au făcut părinţii lui.

33. Şi-l mută pre el Faraó Neháo în Refláa, în pămîntul Emáthului, ca să nu împărăţească în Ierusalím; şi dêde pagubă pre pămînt 100 de talanţi de argint şi 100 de talanţi de aur;

34. Şi împărăţi Faraó Neháo preste dînşii pre Eliachím, feciorul Iósiei, împăratul Iúdii, pentru Iósiia, tatul lui, şi întoarse numele lui: Ioachím; şi pre Ioazár au luat şi l-au dus la Eghípet şi au murit acoló.

35. Şi argintul şi aurul au dat Ioachím lui Faraó, însă au pus bir pămîntului ca să dea argintul pre rostul lui Faraó: om după putêrea lui au dat argintul şi aurul de la norodul pămîntului, ca să dea lui Faraó Neháo.

36. Fiiu de 25 de ani era //

Ms. 45, p. 335-336

Israil şi în toate dzilele împăraţilor Israil şi împăraţilor Iúda,

23. Căci fără numai întru 18 ani a Iosíei, împăratului Iúdei, s-au făcut Paştile acêstea Domnului în Ierusalim.

24. Şi-ncă pre voitori şi pre gîcitori şi therafin şi chipurile şi toate pricăjirile ce s-au făcut, cêle den pământul Iúda şi în Ierusalim, le-au scos ⌊împăratul⌋ Iosía, pentru ca să întărească cuvintele legii, cêle scrise pre cartea carea au aflat Helchía preutul în casa Domnului.

25. De potrivă nu s-au făcut lui înaintea lui împărat carele s-au întors cătră Domnul cu toată inima lui şi cu tot sufletul lui şi cu toată vîrtutea lui, după toată lêgea lui Moisí, şi după el nu s-au sculat de potriva lui.

26. Însă nu s-au întors Domnul de mîniia urgiei lui cei mari care s-au mîniat cu urgiia lui întru Iúda preste toate urgisirile carele l-au urgisit pre el Manasí.

27. Şi dzise Domnul: „Şi-ncă pre Iúda îl voi depărta de cătră faţa mea, în ce chip am depărtat pre Israil, şi voi părăsi cetatea aceasta carea am ales, Ierusalimul, şi casa carea am dzis: «Va fi numele mieu acoló.»”

28. Şi rămăşiţile cuvintelor Iosíei şi toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

29. [255]Şi întru acêstea dzile să sui Faraó Nehaó, împăratul Eghíptului, preste împăratul asiriênilor la rîul Efráthului. Şi mêrse Iosía împăratul întru tîmpinarea lui. Şi-l omorî pre el Nehaó în Maggheddó, cînd l-au vădzut pre el.

30. Şi-l suiră pre el slugile lui mortu în Maggheddó şi-l aduseră pre el la Ierusalim şi-l astrucară pre el întru gropniţa lui, ⌊în cetatea David⌋. Şi luară nărodul pământului pre Ioáhaz, fiiul Iosíei, şi-l unseră pre el şi-l împărăţiră pre el pentru tatăl lui.

31. Fiiu de 23 ani era Ioáhaz cînd împărăţi el şi 3 luni împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Amitan, den Lovna, fată Ieremiei.

32. Şi[256] făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut părinţii lui.

33. Şi-l mută pre el Faraó Nehaó în Revlaá, în pământul Emath, *[336/1]* ca să nu împărăţască în Ierusalim; şi dêde pagubă preste pământ 100 talandzi de argintu ⌊şi ⌊100⌋ talandzi de aur;

34. Şi împărăţi Faraó Nehaó preste înşii pre Eliachim, ficiorul Iosíei, ⌊împăratului Iúdei,⌋ pentru Iosíia, tatăl lui, şi întoarse numele lui: Ioachim[257]; şi pre Ioáhaz au luat şi l-au dus la Eghiptu şi au murit acoló.

35. Şi argintul şi aurul au dat Ioachim[258] lui Farao, însă au preţuit scriind pământul ca să dea argintul, pre rostul lui Faraó: om după preţuirea lui au dat argintul şi aurul[259] pământului, ca să dea lui Faraó Nehaó.

36. Fiiu de 25 ani —

Ms. 4389, p. 370-371

Israil, nici în zilele nici ale unui împărat de-ai lui Israil şi de-ai Iúdei,

23. Fără numai în zilele Iósii împăratul, în anul al 18, se-au făcut acêste Paşti în Ierusalim Domnului.

24. Şi idolii voirilor şi ai gîciturilor, şi pre therathim, şi toate lucrurile cêle spurcate cîte au fost în ţara Iúdei şi în Ierusalim le-au dăzrădăcinat împăratul Iósiia, ca să se întărească cuvintele porîncii cei ce era scrise în cartea carea o aflase Helchii arhiereul în casa Domnului.

25. Că mai nainte de el n-au fost alt împărat ca dînsul, care să se fie întors cătră Domnul cu toată inima şi cu tot sufletul său şi cu toată putêrea sa, după toată lêgea lui Moisí, nici după dînsul nu se-au rădicat alt împărat ca el.[318]

26. [319]Iar numai Domnul nu se întoarse den urgiia mîniei sale cea mare cu carea se aţîţase cu mînie asupra Iúdei şi asupra celor ce-l mîniiase cumu-l mîniiase Manásiia.

27. [320]Şi zise Domnul: „Iată, voiu lepăda pre Iúda de la faţa mea, cum am lepădat şi pre Israil, şi cetatea aceasta o voiu împinge, pre carea o am ales, pre Ierusalim, şi casa de carea am zis: «Să fie numele mieu acolea.»”

28. Iar alalte cuvinte ale Iósiei şi tot ce au făcut, au doară acêstea nu sînt scrise în cuvintele cărţilor împăraţilor Iúdei?

29. [321]Într-acêstea zile mêrse Faraon Neháo, împăratul Eghípetului, asupra împăratului Assiriei pre rîul Efráthului. Iar împăratul Iósiia ieşi înaintea lui. Şi-l ucise Neohai împărat în Machedóniia, deaca-l văzu.

30. Şi-l puseră slugile sale pre cal mort den Machedónie şi-l duseră în Ierusalim şi-l îngropară în mormînt, în cetatea lui David. Şi luară oamenii ţării aceiia pre Ioahaz, feciorul Iósiei, şi-l unseră spre împărăţie; şi stătu preste dînşii împărat, în locul tătîne-său. *[371/1]*

31. [322]Şi era Ioahaz de 23 de ani cînd începu a împărăţi şi împărăţi în Ierusalim 3 luni. Şi pre mumă-sa o chiema Amatána, fată lui Ieremie de la Lovna.

32. Şi făcu cêle hiclêne înaintea ochilor Domnului, după toate cîte făcuse părinţii lui.[323]

33. Şi-l mută Faraon Nehaoá în Reflai, în ţara Emmánului, să nu împărăţească în Ierusalim; şi puse haraci într-acea ţară 100 de talanţi de aur şi 100 de talanţi de argint;

34. Şi aşăză Faraon Neháoa împărat preste dînşii pre Eliachim[324], feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, în locul tătîne-său, Iósiei, şi-i întoarse numele: Ioachim; şi au luat pre Ioazar şi l-au dus în Eghípet şi acoló au murit.

35. Şi dêde aurul şi argintul lui Faraon Ioachim şi scrise încă şi ţara să dea argint lui Faraon oamenii, după preţul lor; şi dêde aur şi argint de la oamenii acei ţări lui Faraon Neháoa.

36. Şi era Ioachim de 25 de ani

Versiunea modernă

Israelul, în toate zilele împăraţilor lui Israel şi ale împăraţilor Iudei,

23. Ci doar în al optsprezecelea an al împăratului Iosia s-au făcut Paştele acestea pentru Domnul în Ierusalim.

24. Şi încă şi pe toţi grăitorii din pîntece şi pe prezicători şi therafimii şi idolii şi toate urîciunile născute în ţara Iudei şi în Ierusalim i-a stîrpit Iosia, ca să întărească cuvintele legii, cele scrise în cartea pe care o găsise Chelchias preotul în casa Domnului.

25. Ca el nu a mai fost înaintea sa împărat care să se fi întors către Domnul cu toată inima lui şi cu tot sufletul lui şi cu toată puterea lui, după toată legea lui Moise, şi după el nu s-a ridicat [vreunul] asemenea lui.

26. Însă Domnul nu s-a întors din mînia urgiei sale celei mari cu care se mîniase în urgia lui asupra Iudei pentru toate urgisirile cu care îl mîniase pe el Manases.

27. Şi a zis Domnul: „Şi pe Iuda îl voi îndepărta de la faţa mea, aşa cum l-am îndepărtat pe Israel, şi voi lepăda cetatea aceasta pe care am ales-o, Ierusalimul, şi casa despre care zisesem: «Numele meu va fi acolo.»”

28. Şi celelalte cuvinte ale lui Iosia şi toate cîte a făcut, nu sînt acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

29. Şi în zilele sale s-a ridicat Farao Nechao, împăratul Egiptului, împotriva asirienilor la rîul Eufrat. Şi a mers Iosia în întîmpinarea sa. Şi l-a omorît pe el Farao Nechao în Maghedo, cînd l-a văzut.

30. Şi slujitorii lui l-au suit mort [în car] în Maghedo şi l-au adus la Ierusalim şi l-au înmormîntat pe el în mormîntul său, în cetatea lui David. Şi l-a luat poporul ţării pe Ioachaz, fiul lui Iosia, şi l-au uns şi l-au făcut împărat în locul tatălui său.

31. De douăzeci şi trei de ani era Ioachaz cînd a început să împărăţească şi a împărăţit trei luni la Ierusalim. Şi numele mamei lui era Amital, fiica lui Ieremia din Lobna.

32. Şi făcu răul în ochii Domnului, după toate cîte făcuseră părinţii săi.

33. Şi l-a strămutat pe el Farao Nechao la Rephlaa, în ţara Emathului, ca să nu împărăţească în Ierusalim; şi a pus bir asupra ţării o sută de talanţi de argint şi o sută de talanţi de aur;

34. Şi l-a pus Farao Nechao împărat asupra lor pe Eliachim, fiul lui Iosia, împăratul Iudei, în locul lui Iosia, tatăl său, şi i-a schimbat lui numele în Ioachim; şi pe Ioachaz l-a luat şi l-a dus în Egipt, unde a murit.

35. Şi argintul şi aurul li le-a dat Ioachim lui Farao, a pus bir asupra ţării, ca să dea argintul, după porunca lui Farao: fiecare după preţul cuvenit lui a dat argintul şi aurul, [tot] poporul ţării, ca să-l dea lui Farao Nechao.

36. De douăzeci şi cinci de ani era

Biblia 1688, p. 286, col. 1

ѡ̃ѕакимъ кѫ́ндь ѧ̃пъръцѝ е̃́а шѝ, а̃г, а̃нн а̃ѵ ѧ̃пъръцѝт ѧ̃ ї̃ерѵсалѝм, шѝ нѵ́меле мáнчїй лѵ́й
а̃ѕ е́лдáфь фáта лѵ́й фадéл̀ дéй рѵ́ма. Шѝ фр̃ кѫ рѣ́ѵл̀ ѧ̃пр̃ѵ с̃́кїй дмн̃ѵлѵ́н дѵ́пъ тóате кѫ́
те а̃ѵфъкѵ́т̃ пърънцїй лѵ́й.

К а̃ п̃ к̃д

а̃ З̀и́леле лѵ́й ст̃ сѵ́̀н навоходоносóръ ѧ̃пъ
рáтѵль вавилóнѵлѵй шѝ нс̃ѣ фъкѫ́ лѵ́й
ѡ̃ѕакѝмь рóвь, ѳ̃, áнн, шѝ ст̃ ѧ̃тóлрсѣ
шѝ фнкленѝ ѧ̃пр̃ѵ дмн̃сѵ́ль.
в̃ Шѝ трими́се дмн̃ѵль лѵ́й, пр̀ѣ тѣл
хáрїй халдéнсоръ, шѝ пр̀ѣ тѣ хáрїй
сирїéй шѝ пре тѣ хáрїй моáвѵлѵй, шѝ пре тѣл
хáрїй фи́лор лѵ́й а̃ммóнь, шїй трими́се пр̀еѣ ѧ̃
пъмѫ́нтѵль їѵ́дей клѣтъ ѧ̃пъръ́ѣсть дѵ́пъ кѫ
бмн̃тѵ́ѫ дмн̃ѵлѵ́й ка́реле а̃ѵ грѣ́шѝт кѫ мнѧ робѝ
г̃ лор лѵ́й проро́чилор. А̀нѣсъ мнѣѧ дмн̃ѵлѵ́и е́ра
а̃ѣ́ѵпра їѵ́дей съ́съ лѣ́педе е́ль дескѣпръ фáца лѵ́и
пен̃пр̃ѵ пъкáтеле лѵ́й манáсн дѵ́пъ тóате кѫ́те
д̃ а̃ѵ фъкѵ́т̃. Шѝ ѧ̃́кѣсъ сн̃́це нéвиновáт а̃ѵ
въръсáт шѝ оу̃мплѫ́ їерѵсалѝмѵ́л̀ де сн̃́це нéвино
вáт, шѝ нѵ́ вр̃ѵ дмн̃ѵль съ́съ ѧ̃блѫ́дáѣсѣ.
е̃ Шѝ рѫмъшѝцеле кѵ́бѝнѣтелор лѵ́и ѡ̃ѕакѝм шѝ тѡ
те кѫ́те а̃ѵ фъкѵ́т̃, нѵ́сѣ пѣ́сѣ а̃ѵѣ́стѣ скрѝсе ѧ̃
кáрть кѵ́бѝнѣтелор з̀и́лелор ѧ̃пъráцилор їѵ́дей ѕ
ѕ̃ Шѝ а̃дормѝ ѡ̃ѕакѝм кѵ́ пърѝнцїи лѵ́и, шѝ ѧ̃пр̃ъ
ц̃ нéхонїáс фи́нѵ лѵ́и пен̃пр̃ѵ дмн̃сѵ́л̀. Шѝ нѵ́
май а̃дáссе ѧ̃́кѣсъ ѧ̃пъráтѵль е́гѵпетѵлѵ́й сѣ ѳ̃
сѣ дéй пъмѫ́нтѵль лѵ́и, кѣ́чи а̃ѵ лѵ́а́т ѧ̃пъráтѵ
вавилóнѵлѵй дела пр̀ѫ́ѵл̀ е́гѵпетѵлѵ́й, пънѣ ла
р̀ѫ́ѵл̀ е́фрáѳлѵй, тóате кѫ́те е́ра а̀ле ѧ̃пъráтѵ
н̃ лѵ́й е́гѵпетѵлѵ́й. Фíю де, ѝг, áнн е́ра ѡ̃ѕакѝ
кѫ́ндь ѧ̃пъръцѝе́л̀, шѝ, ѳ̃, лѵ́нн ѧ̃пъръцѝ ѧ̃ ї̃е
рѵсалѝм, шѝ нѵ́меле мáнчїй лѵ́й нéѕ̀ѳа фáта лѵ́и
ѳ̃ е́ла наѕ̀ѳáнь, дéй ї̃ерѵсалѝм. Шѝ фъкѫ́ рѣ́ѵл̀
ѧ̃пр̃ѵ о̃́кїи дмн̃ѵлѵ́й дѵ́пъ тóате кѫ́те а̃ѵ фъ
кѵ́т̃ тáтѵл̀ лѵ́и. Шѝ ѧ̃пр̃ѣмѣ а̃ѵѣ́ѫ стѣсѫ́
навоходоносóр ѧ̃пъráтѵл̀ вавилóнѵлѵй прéсте ї̃е
рѵсалѝм шѝ вени́ ла четáте ѧ̃пр̃ѵ ѧ̃кѫ́ѫ́ръре.
а̃г Шѝ ѧ̃пр̃ъ навоходоносóр ѧ̃пъráтѵл̀ вавилóнѵлѫ́
ла четáте ла їерѵсалѝм, шѝ слѫ́жилe лѵ́и въ́тѣ
в̃г пре ѫ́. Шѝ е́шѝ ѡ̃ѕакѝм ѧ̃пъráтѵл̀ їѵ́дей ла
ѧ̃пъráтѵл̀ вавилóнѵлѵй е́л̀ шѝ слѫ́жилe лѵ́и шѝ
мáйка лѵ́и шѝ бомн̃їй лѵ́и, шѝ скопи́цїй лѵ́и, шїй
лѵ́ѡ пре е́и ѧ̃пъráтѵл̀ вавилóнѵлѵй ѧ̃пр̃ѣ, ѡ̃́ѕта,
г̃ а̃нь а̀л̀ ѧ̃пъръцѝен лѵ́и. Шѝ скóасе тóате вн
стерѝнле де а̀колѡ чѣ́ле дéй кáса дмн̃ѵлѵ́и, шѝ
внстерѝнле кáсїй ѧ̃пъráтѵлѵ́и, шѝ тѣ́ тóате
вáселе чѣ́ле де а̃ѵр кáреле а̃ѵ фъкѵ́т̃ соломóнь ѧ̃
пъráтѵл̀ лѵ́и їсранл̀ ѧ̃вссѣ́река дмн̃ѵлѵ́и дѵ́пъ
д̃г кѵ́бмн̃тѵ́ѫ дмн̃ѵлѵ́и. Шѝ мѵ́тъ їерѵсалѝмѫ́
шѝ претóцн бомн̃їй, шѝ пре чéн тáрн ла бмр̃тѵ
те, робѝме, ѯ̃, шѝ тóт тесларнл̀ шѝ ѧ̃кїетó
рнл̀ шѝ нáѵ рѣмáсь, а̃фáрѣ дéй стрáїй пъмѫ́н
е̃ тѵлѵ́и. Шѝ мѵ́тъ пре їехонїáс ла вавилóнь,
шѝ пре мáйка ѧ̃пъráтѵлѵ́и, шѝ пре мѵ́ерле ѧ̃пр̃
ѫ́тѵлѵ́и шѝ пре скопи́цїй лѵ́и, шѝ пре чéн тáрн а̃ѵ
пъмѫ́нтѵлѵ́и, т̃ѵ дѵ́сь ла стрѣннътáте дéй їерѵ
ѕ̃ салѝм лававилóнь. Шѝ пре тóцн сѫ́менїй пѵ

Ioachím cînd împărăţí el şi 11 ani au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Eldáf, fata lui Fadél den Rúma.

37. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut părinţii lui.

Cap 24

1. În zilele lui să sui Navohodonosór, împăratul Vavilónului, şi i să făcu lui Ioachím rob 3 ani; şi să întoarse şi ficleni întru dînsul.

2. Şi trimise Domnul lui pre tîlharii haldeilor şi pre tîlharii Siriei şi pre tîlharii Moávului şi pre tîlharii fiilor lui Ammón şi-i trimise pre ei în pămîntul Iúdei ca să să întărească, după cuvîntul Domnului, carele au grăit cu mîna robilor lui, prorocilor.

3. Însă mîniia Domnului era asupra Iúdei, să să lêpede el de cătră faţa lui pentru păcatele lui Manási, după toate cîte au făcut,

4. Şi încă sînge nevinovat au vărsat şi umplú Ierusalímul de sînge nevinovat. Şi nu vru Domnul să să îmblînzască.

5. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Ioachím şi toate cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iúdei?

6. Şi adormi Ioachím cu părinţii lui. Şi împărăţi Iehonias, fiiul lui, pentru dînsul.

7. Şi nu mai adaose încă împăratul Eghípetului să iasă den pămîntul lui, căci au luat împăratul Vavilónului, de la pîrîul Eghípetului pînă la rîul Efráthului, toate cîte era ale împăratului Eghípetului.

8. Fiiu de 18 ani era Ioachim cînd împărăţi el şi 3 luni împărăţi în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Néstha, fata lui Elanasthán den Ierusalím.

9. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut tatul lui.

10. Şi în vrêmea acêea să sui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, preste Ierusalím şi veni la cetate întru încunjurare;

11. Şi întră Navohodonosor, împăratul Vavilónului, la cetate, la Ierusalím, şi slugile lui bătea pre ea.

12. Şi ieşi Ioachím, împăratul Iúdei, la împăratul Vavilónului, el şi slugile lui şi maica lui şi boiêrii lui şi scopiţii lui. Şi-i luo pre ei împăratul Vavilónului într-a a opta an al împărăţiei lui;

13. Şi scoase toate visteriile de acoló, cêlea den casa Domnului, şi visteriile casii împăratului, şi tăie toate vasele cêle de aur carele au făcut Solomón, împăratul lui Israíl, în besêreca Domnului, după cuvîntul Domnului;

14. Şi mută Ierusalímul şi pre toţi boiêrii şi pre cei tari la vîrtute, robime 10000, şi tot teslariul şi închietoriul; şi n-au rămas, afară den săracii pămîntului;

15. Şi mută pre Iehóniia la Vavilón; şi pre maica împăratului şi pre muierile împăratului şi pre scopiţii lui şi pre cei tari ai pămîntului i-au dus la streinătate, den Ierusalím la Vavilón;

16. Şi pre toţi oamenii pu- /

Ms. 45, p. 336

Ioachim cînd împărăţi el şi 11 ani au împărăţit întru Ierusalim. Şi numele maicii lui — Ieldaf, fata lui Vadel den Rumá.

37. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut părinţii lui.

Cap 24

1. Întru dzilele lui să sui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi să făcu lui Ioachim rob 3 ani; şi să întoarse şi vicleni întru îns.

2. Şi trimise Domnul lui tîlharii haldeilor şi tîlharii Siriii şi tîlharii Moav şi tîlharii fiilor Ammon şi-i trimise pre ei în pămîntul Iúda ca să să întărească, după cuvîntul Domnului, carele au grăit cu mîna robilor lui, prorocilor.

3. Însă pre mîniia Domnului era întru Iúda, să să lêpede el de cătră faţa lui întru păcatele lui Manasí, după toate cîte au făcut,

4. Şi-ncă sîngele nevinovat au vărsat şi împlu Ierusalimul de sînge nevinovat. Şi nu vru Domnul să să oteşască[260].

5. [261]Şi rămăşiţile cuvintelor Ioachim şi toate cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise pre Cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?

6. Şi adormi Ioachim cu părinţii lui. Şi împărăţi Iehonía, fiiul lui, pentru însul.

7. Şi nu mai adaose încă împăratul Eghíptului să iasă den pămîntul lui, căci au luat împăratul Vavilónului, de la pîrîul Eghíptului pînă la rîul Efráthului, toate cîte era a împăratului Eghiptului.

8. Fiiu de 18 ani — Ioachim cînd împărăţi el şi 3 luni împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicii lui — Nestha, fata Elanastha den Ierusalim.

9. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut tatăl lui.

10. ⌊Şi⌋[262]întru vrêmea acêea să sui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, preste Ierusalim şi veni cetatea întru împregiurare; *[336/2]*

11. Şi întră Navohodonósor, împăratul Vavilónului, la cetate, la Ierusalim, şi slugile lui bătea preste ea.

12. Şi ieşi Ioachim, împăratul Iúdei, la împăratul Vavilónului, el şi slugile lui şi maica lui şi boiêrii lui şi hadîmbii lui. Şi-i luă pre ei împăratul Vavilónului întru al 8 an a împărăţiei lui;

13. Şi scoase toate vistiêrile de acoló, cêle den casa Domnului, şi vistiêrile casei împăratului şi tăie toate vasele cêle de aur carele au făcut Solomon, împăratul Israil, întru bisêrica Domnului, după cuvîntul Domnului;

14. Şi înmută Ierusalimul şi pre toţi boiêrii şi pre cei tari la vîrtute, robime 10000, şi tot teslariul şi încheietoriul; ⌊şi⌋ n-au rămas, afară den săracii pămîntului;

15. [263]Şi mută pre Iehonía la Vavilon; şi pre maica împăratului şi pre muierile împăratului şi pre scopiţii lui şi pre cei tari ai pămîntului i-au dus la streinătate, den Ierusalim la Vavilon;

16. Şi pre toţi oamenii pu-

Ms. 4389, p. 371

cînd începu a împărăţi şi împărăţi în Ierusalim 11 ani. Şi pre mumă-sa o chiema Eldaf, fată lui Fadel de la Rúma.

37. Şi făcu hicleşug înaintea ochilor Domnului, după toate cîte făcuse şi părinţii lui.

Cap 24

1. În zilele lui se sui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi-i fu Ioachim slugă 3 ani; de-acii iarăşi se lăpădă de dînsul.[325]

2. Şi-i trimêse Domnul tîlharii haldeilor şi tîlharii siriênilor şi tîlharii Moávului şi tîlharii feciorilor lui Ammon şi-i trimise în ţara Iúdei să o strice, [326]după cuvîntul Domnului, care-l grăise cu gurile prorocilor, slugile sale.

3. Şi veni aceasta asupra Iúdei, după porunca Domnului, ca să-i lêpede de la faţa sa pentru păcatele Manásiei şi pentru toate cîte au făcut,

4. Şi pentru sîngele cel nevinovat care l-au vărsat, de au umplut Ierusalímul de sînge nevinovat. Drept acêea nu vru Domnul să i se facă milă de dînsul.

5. Iar alalte cuvinte ale lui Ioachim şi toate cîte au făcut, au doară acêlea nu sînt scrise în Cartea cuvintelor împăraţilor Iúdei?

6. [5.] Şi muri Ioachim şi-l îngropară cu *[371/2]* părinţii săi.[327] [6.] Şi stătu în locul lui împărat fiiu-său, Iehóniia.

7. De-acii împăratul Eghípetului nu mai adaose să mai iasă den ţara sa, că luase împăratul Vavilónului, de la pîrîul Eghípetului pînă la rîul Efráthului, tot ce fusêse al împăratului Eghípetului.

8. Şi era Iehóniia de 18 ani cînd stătu împărat şi împărăţi în Ierusalim 3 luni. Şi pre mumă-sa o chiema Nesta, fată lui Elnasthan de la Ierusalim.

9. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului, după toate cîte făcuse şi tată-său, Ioachim.

10. [328]Într-acea vrême mêrse Navohodonosor, împăratul Vavilónului, la Ierusalim şi fu cetatea în ocolire foarte mare;

11. Şi veni Navohodonosor, împăratul Vavilónului, la cetate, cu slugile sale, să o ia.[329]

12. Iar Iehóniia, împăratul Iúdei, ieşi la împăratul Vavilónului, el şi mumă-sa şi slugile şi boiêrii şi hadîmii lui. Şi-i luoă împăratul Vavilónului în anul al 8 de împărăţiia lui;

13. [330]Şi scoase toată avuţiia cîtă era în casa Domnului, şi avuţiia cîtă era în casa împăratului şi luoă toate vasele cêle de aur cîte făcuse împăratul Solomon în casa Domnului, după cuvîntul Domnului;

14. Şi robí pre ierusalimlêni şi pre toţi boiêrii şi pre toţi putêrnicii tăriilor, 10000, şi pre tot bărdaşul şi meşterul; şi nu rămase nimini, fără numai ce rămaseră săracii acelui pămînt;

15. [331]Şi duse pre Iehóniia în Vavilon; şi pre mumă-sa şi pre muierile lui şi pre hadîmii lui şi pre cei vîrtoşi ai acei ţări îi mută de la Ierusalim în Vavilon;[332]

16. Şi pre toţi bărbaţii cei pu-

Versiunea modernă

Ioachim cînd a început să împărăţească şi a împărăţit unsprezece ani în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Ieldaph, fiica lui Phadel din Ruma.

37. Şi a făcut răul în ochii Domnului, după toate cîte făcuseră părinţii săi.

Capitolul al 24-lea

1. În zilele lui s-a suit Nabucodonosor, împăratul Babilonului, şi Ioachim i-a fost slujitor trei ani; şi s-a întors şi s-a răzvrătit împotriva lui.

2. Şi a trimis Domnul împotriva lui cetele de tîlhari ale caldeenilor şi cetele de tîlhari ale sirienilor şi cetele de tîlhari ale moabiţilor şi cetele de tîlhari ale fiilor lui Ammon şi le-a trimis împotriva Iudei ca s-o biruiască, după cuvîntul Domnului, pe care-l grăise prin robii săi, prorocii.

3. Însă mînia Domnului era asupra Iudei, ca s-o lepede de la faţa sa pentru păcatele lui Manases, după toate cîte le făptuise el,

4. Şi vărsase şi sînge nevinovat, de umpluse Ierusalimul de sînge nevinovat. Şi n-a vrut Domnul să se îmblînzească.

5. Şi celelalte cuvinte ale lui Ioachim şi toate cîte a făcut, nu sînt, iată, acestea scrise în Cartea cuvintelor zilelor împăraţilor Iudei?

6. Şi adormi Ioachim cu părinţii săi. Şi a împărăţit Ioachim, fiul său, în locul lui.

7. Şi n-a mai pornit împăratul Egiptului să iasă din ţara sa, căci luase împăratul Babilonului, de la pîrîul Egiptului pînă la rîul Eufrat, toate cîte erau ale împăratului Egiptului.

8. De optsprezece ani era Ioachim cînd a început să împărăţească şi a împărăţit trei luni în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Nestha, fiica lui Elanasthan din Ierusalim.

9. Şi a făcut răul în ochii Domnului, după toate cîte făcuse tatăl său.

10. În vremea aceea s-a suit Nabucodonosor, împăratul Babilonului, împotriva Ierusalimului şi a fost înconjurată cetatea;

11. Şi Nabucodonosor, împăratul Babilonului, a venit la cetate, la Ierusalim, şi slujitorii lui o împresurau.

12. Şi a ieşit Ioachim, împăratul Iudei, către împăratul Babilonului, el şi slujitorii lui şi mama lui şi căpeteniile lui şi famenii lui. Şi l-a luat pe el împăratul Babilonului în anul al optulea al împărăţiei sale;

13. Şi a scos de acolo toate vistieriile casei Domnului şi vistieriile casei împăratului şi a tăiat toate vasele cele de aur pe care le făcuse Solomon, împăratul lui Israel, în casa Domnului, după cuvîntul Domnului;

14. Şi a strămutat [tot] Ierusalimul şi toate căpeteniile şi pe toţi cei tari în putere şi i-a făcut robi, zece mii de robi, şi pe toţi dulgherii şi fierarii; şi nu i-a lăsat decît pe nevoiaşii pămîntului;

15. Şi l-a strămutat pe Ioachim la Babilon, iar pe mama împăratului şi pe soţiile împăratului şi pe famenii lui i-a dus pe toţi cei puternici ai ţării i-a strămutat din Ierusalim la Babilon;

16. Şi pe toţi bărbaţii de oas-

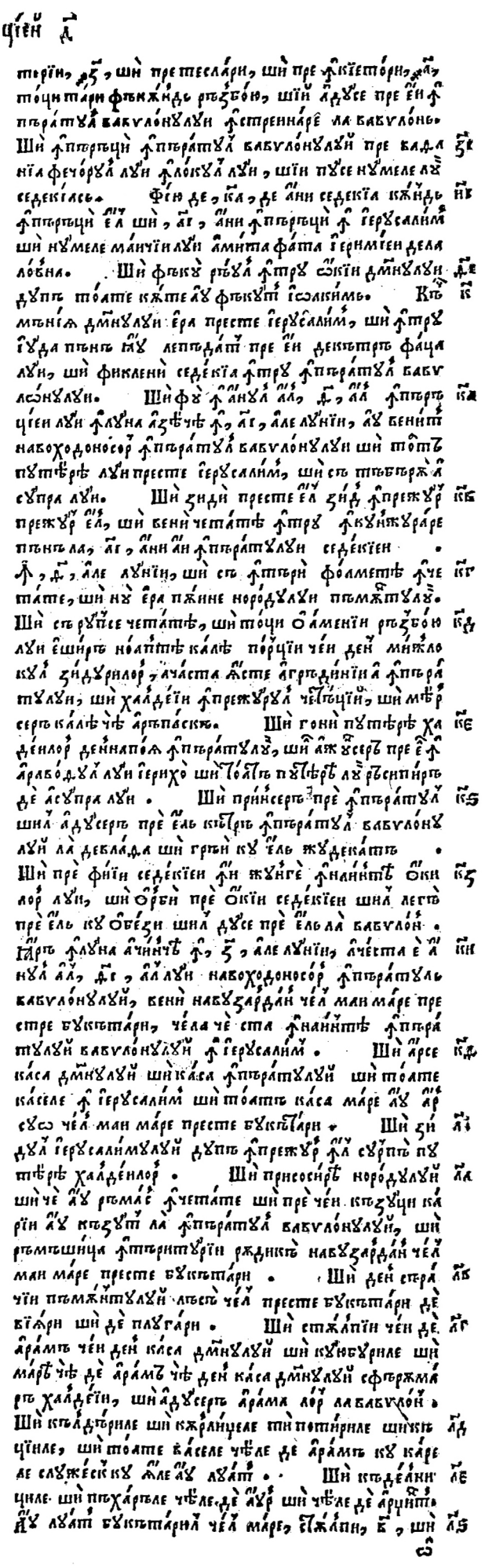

Biblia 1688, p. 286, col. 2

terii 7000 şi pre teslari şi pre închietori 1000, toţi tari, făcînd războiu, şi-i aduse pre ei împăratul Vavilónului în streinare la Vavilón;

17. Şi împărăţi împăratul Vavilónului pre Vathania, feciorul lui, în locul lui, şi-i puse numele lui Sedechías.

18. Fiiu de 21 de ani — Sedechia cînd împărăţi el şi 11 ani împărăţi în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Amíta, fata Ierimíei de la Lóvna.

19. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut Ioachím.

20. Căci mîniia Domnului era preste Ierusalím şi întru Iúda, pînă i-au lepădat pre ei de cătră faţa lui. Şi ficleni Sedéchia întru împăratul Vavilónului.

21. Şi fu în anul al 9 al împărăţiei lui, în luna a zêcea, în 11 ale lunii, au venit Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui preste Ierusalím şi să tăbărî asupra lui

22. Şi zidi preste el zid împrejur prejur el. Şi veni cetatea întru încunjurare pînă la 11 ani ai împăratului Sedéchiei,

23. În 9 ale lunii, şi să întări foametea în cetate şi nu era pîine norodului pămîntului.

24. Şi să rupse cetatea şi toţi oamenii războiului ieşiră noaptea calea porţii cei den mijlocul zidurilor, aceasta iaste a grădinii a împăratului, şi haldeii — împrejurul cetăţii, şi mêrseră calea cea arăpască.

25. Şi goni putêrea haldeilor[22] denapoia împăratului şi-l ajunseră pre el în Aravóthul lui Ierihó şi toată putêrea lui răsipiră de asupra lui;

26. Şi prinseră pre împăratul şi-l aduseră pre el cătră împăratul Vavilónului, la Devlátha, şi grăi cu el judecată;

27. Şi pre fiii Sedéchiei îi junghé înaintea ochilor lui; şi orbi pre ochii Sedéchiei şi-l legă pre el cu obezi şi-l duse pre el la Vavilón.

28. Iară în luna a cincea, în 7 ale lunii, acesta e anul al 19 al lui Navohodonosór, împăratul Vavilónului, veni Navuzardán, cel mai mare preste bucătari, cela ce sta înaintea împăratului Vavilónului, în Ierusalím,

29. Şi arse casa Domnului şi casa împăratului şi toate casele în Ierusalím; şi toată casa mare au arsu-o cel mai mare preste bucătari;

30. Şi zidul Ierusalímului după împrejur îl surpă putêrea haldeilor;

31. Şi prisosirea norodului şi ce au rămas în cetate şi pre cei căzuţi, carii au căzut la împăratul Vavilónului, şi rămăşiţa întăriturii rîdică Navuzardán, cel mai mare preste bucătari;

32. Şi den săracii pămîntului lăsă cel preste bucătari de viêri şi de plugari;

33. Şi stîlpii cei de aramă, cei den casa Domnului, şi cuiuburile şi marea cea de aramă, cea den casa Domnului, sfărîmară haldeii şi aduseră arama lor la Vavilón;

34. Şi căldările şi cîrligele şi potirile şi căţiile şi toate vasele cêle de aramă, cu carele slujesc cu iale, au luat;

35. Şi cădelniţile şi păharăle cêle de aur şi cêle de argint

36. Au luat bucătariul cel mare; stîlpi 2 şi //

Ms. 45, p. 336-337

terii 7000 şi pre teslari şi pre încheietori 1000, toţi tari, făcînd războiu, şi-i aduse pre ei împăratul Vavilónului în streinare la Vavilon;

17. Şi împărăţi împăratul Vavilónului pre Vaththanía, fiiul lui, pentru el, şi-i puse numele lui Sedechía.

18. Fiiu de 21 de ani — Sedechía cînd împărăţi el şi 11 ani împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicei lui — Amitaa, fata Ieremíei de la Lovna.

19. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut Ioachim.

20. Căci pre mîniia Domnului era preste Ierusalim şi întru Iúda, pînă i-au lepădat pre ei de cătră faţa lui. Şi vicleni Sedechía întru împăratul Vavilónului.[264]

21. [265]Şi fu întru anul al 9 a împărăţiei lui, întru luna a 10, în 11 a lunei, au venit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui preste Ierusalim şi să tăbărî preste el

22. [21.] Şi clădi[266] prenpregiur pregiur el zid. [22.] Şi[267] veni cetatea întru încungiurare pînă întru al 11 an a împăratului Sedechíei,

23. [22.] Întru 9 a lunii, [23.] şi să întări foametea în cetate şi nu era pîini nărodului pămîntului.

24. Şi să dăspică cetatea şi toţi oamenii războiului ieşiră noaptea calea porţii cei întru mijlocul zidurilor, aceasta iaste a grădinii împăratului, şi haldeii — pregiur cetate împregiur, şi *[337/1]* mêrseră calea cea arăpască.

25. Şi goni putêrea haldeilor denapoia împăratului şi-l ajunseră pre el în Aravoth Ierihó şi toată putêrea lui să răşchiră de asupra lui;

26. Şi prinseră pre împăratul şi-l aduseră pre el cătră împăratul Vavilónului, la Devlathá, şi grăi cu el judeţ;

27. Şi pre fiii Sedechíei ii junghé întru ochii lui; şi ochii Sedechíei orbi şi-l legă pre el cu obedzi şi-l aduse pre el la Vavilon.

28. Iară întru luna a cincea, în 7 a lunei, acesta-i an al 19 lui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, veni Navuzardan, cel mai mare preste bucătari, cela ce sta înaintea împăratului Vavilónului, în Ierusalim,

29. [268]Şi arse casa Domnului şi casa împăratului şi toate casele Ierusalim; şi toată casa mare au arsu-o cel mai mare preste bucătari;

30. Şi zidul Ierusalimului de prenprejur îl surpă putêrea haldeilor ⌊prenpregiur⌋;

31. Şi prisosirea nărodului ⌊şi⌋ ce au rămas în cetate şi pre cei căzuţi, carii au căzut la împăratul Vavilónului, şi rămăşiţa întăriturei rădică Navuzardan, cel mai mare preste bucătari;

32. Şi dentru săracii pămîntului lăsă cel mai mare preste bucătari, de viêri şi de gavini;

33. [269]Şi stîlpii cei de aramă, cei den casa Domnului, şi pre mehonoth şi maarea cea de aramă, cea[270] den casa Domnului, sfărîmară haldeii şi rădicară arama lor la Vavilon;

34. Şi căldările şi iamin şi potirile şi căţiile şi toate vasele cêle de aramă, cu carele slujescu cu iale, au luat;

35. Şi cădelniţile şi păharăle cêle de aur şi cêle de argint

36. [35.] Au luat bucătariul cel mare; [36.] stîlpi 2 şi

Ms. 4389, p. 371-372

têrnici 7000 şi bărdaşi şi meşteri 1000, toţi oameni războinici, şi-i duse împăratul Vavilónolui de-i mută în Vavilon;

17. Şi puse împăratul Vavilónului împărat pre Vaththánie, fiiu-său, în locul lui, şi-i schimbă numele: Sedéchiia.

18. Şi era Sedéchiia de 21 de ani cînd începu a împărăţi şi împărăţi în Ierusalim 11 ani. Şi pre mumă-sa o chiema Amitai, fată Ieremiei de la Lovna.

19. Şi făcu cêle hiclêne înaintea Domnului, după toate cîte au făcut şi Ioachim.

20. Căci că era urgiia Domnului pre Ierusalim şi pre Iúda, pînă ce i-au lepădat de la faţa sa. Şi se *[372/1]* lepădă Sedéchiia de împăratul Vavilónului.

Cap 25

21. [1.] [333]De-acii cînd fu al 9 an de împărăţiia lui, în luna a 10, în 11 zile ale lunii, veni Navohodonosor, împăratul Vavilónului, el şi toată putêrea lui, asupra Ierusalímului şi-l ocoli de toate părţile[334]

22. [2.] Şi zidi împrejurul cetăţii zid. Şi fu cetatea ocolită pînă în anul al 11 de împărăţiia Sedéchiei,

23. [3.] În 9 zile ale lunii[335], şi se făcu foamete în cetate, şi nu era pîine să aibă oamenii acelui pămînt.

24. [4.] Şi se dăspică cetatea şi ieşiră toţi oamenii cei de oaste pre calea porţii cei den mijlocul zidurilor, carea iaste la grădina împăratului, (iar haldeii era împrejurul cetăţii). Şi fugi împăratul Sedéchiia pre calea Harăpiei.[336]

25. [5.] Şi goni putêrea haldeilor pre împăratul şi-l prinseră în Ramóthul Ierihónului şi-l năpustiră toate oştile lui şi se răsipiră de la dînsul şi-l lăsară;

26. [6.] Iar ei prinseră pre împăratul şi-l duseră la împăratul Vavilónului, la Devlath, şi grăi cu dînsul judecată;

27. [7.] [337]Şi junghé pre feciorii Sedéchiei înaintea ochilor săi şi Sedéchiei îi scoase ochii de-l orbi şi-l legă cu ştreanguri şi-l duse în Vavilon.

28. [8.] Iar în luna a 5, în 8 zile ale lunii, acesta iaste anul al 19 al lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, veni Navuzardan, stolnicul cel mare, slugă împăratului Vavilónului, în Ierusalim,

29. [9.] [338]Şi aprinse casa Domnului şi casa împărătească şi toate casele Ierusalímului; şi toate casele cêle mari le arse stolnicul acel mare;

30. [10.] Şi zidurile denprejurul Ierusalímului le săpă putêrea haldeilor, care era cu stolnicul cel mare;[339]

31. [11.] Iar rămăşiţa de nărod cîtă rămase în cetate şi pre cei fugiţi, carii fugise la împăratul Vavilónului, şi cei mai tari ciţi rămăsêse, pre toţi îi mută Navuzardan, voievodul acela;

32. [12.] Şi lăsă den cei săraci ai acelui pămînt să păzească cetatea şi grădinile;

33. [13.] [340]Şi stîlpii cei de aramă, carii era în casa Domnului, şi temeliile şi marea cea de aramă, carea era în casa Domnului, le sfărîmară haldeii şi luară arama lor de o duseră în Vavilon;

34. [14.] Şi oalele şi căldările şi cîrligele cêle cu 3 colţi şi *[372/2]* cădêlniţele şi toate vasele cêle de aramă în care slujiia le luară;

35. [15.] Căţiile şi potirele cêle de aur şi de argint

36. [15.] Le luoă stolnicul cel mare;[341] [16.] 2 stîlpi şi

Versiunea modernă

te, şapte mii, şi pe dulgheri şi pe fierari, o mie, pe toţi cei puternici [buni de] luptă i-a dus împăratul Babilonului de i-a strămutat la Babilon;

17. Şi împăratul Babilonului l-a făcut împărat în locul aceluia pe Bathania, fiul lui, şi i-a pus numele Sedechias.

18. De douăzeci şi unu de ani era Sedechias cînd a început să împărăţească şi a împărăţit unsprezece ani în Ierusalim. Şi numele mamei lui era Amita, fiica lui Ieremia din Lobna.

19. Şi a făcut răul în ochii Domnului, după toate cîte făcuse Ioachim.

20. Căci mînia Domnului era asupra Ierusalimului şi în Iuda, pînă ce i-a lepădat de la faţa sa. Şi s-a răzvrătit Sedechia împotriva împăratului Babilonului.

21. Şi a fost aşa: în anul al nouălea al împărăţiei sale, în luna a zecea, în unsprezece ale lunii, a venit Nabucodonosor, împăratul Babilonului, şi cu toată oştirea lui asupra Ierusalimului şi şi-a aşezat tabăra în jurul lui

22. [21.] Şi a înălţat zid împrejurul lui. [22.] Şi a fost cetatea înconjurată pînă în anul al unsprezecelea al împăratului Sedechias,

23. În a noua [zi] a lunii [a patra], şi se înteţi foametea în cetate şi nu era pîine pentru poporul ţării.

24. Şi s-a spart cetatea şi toţi bărbaţii de oaste au fugit noaptea pe calea porţii dintre ziduri care era lîngă grădina împăratului (şi caldeenii erau împrejurul cetăţii) şi au luat calea Arabiei.

25. Şi a alergat oştirea caldeenilor pe urma împăratului şi l-a ajuns în cîmpia Ierihonului şi toată oştirea lui au risipit-o de la el;

26. Şi l-au prins pe împărat şi l-au dus la împăratul Babilonului, la Deblatha, şi au rostit judecată asupra lui;

27. Şi pe fiii lui Sedechias i-au înjunghiat înaintea ochilor lui; şi i-au scos ochii lui Sedechias şi l-au legat cu obezi şi l-au dus la Babilon.

28. Şi, în luna a cincea, în a şaptea [zi] a lunii (acesta este al nouăsprezecelea an al lui Nabucodonosor, împăratul Babilonului), a venit la Ierusalim Nabuzardan, căpetenia străjii, cel care stă înaintea împăratului Babilonului,

29. Şi a ars casa Domnului şi casa împăratului şi toate casele din Ierusalim; şi orice casă mai mare a ars-o [30.] căpetenia străjii;

30. Şi zidul dimprejurul Ierusalimului l-a dărîmat oştirea haldeilor;

31. Şi rămăşiţa poporului cea rămasă în cetate şi fugarii care fugiseră la împăratul Babilonului şi ce rămăsese dintre cei tari i-a mutat Nabuzardan, căpetenia străjii;

32. Şi din săracii pămîntului a lăsat căpetenia străjii ca lucrători de vii şi de ogoare;

33. Şi stîlpii de aramă din casa Domnului şi temeliile şi marea de aramă din casa Domnului le-au sfărîmat haldeii şi au dus arama lor la Babilon;

34. Şi căldările şi cîrligele şi potirele şi căţiile şi toate vasele de aramă cu care se făcea slujba le-a luat;

35. Şi cădelniţele şi cupele de aur şi cele de argint

36. [35.] Le-a luat căpetenia străjii [36.]; doi stîlpi,

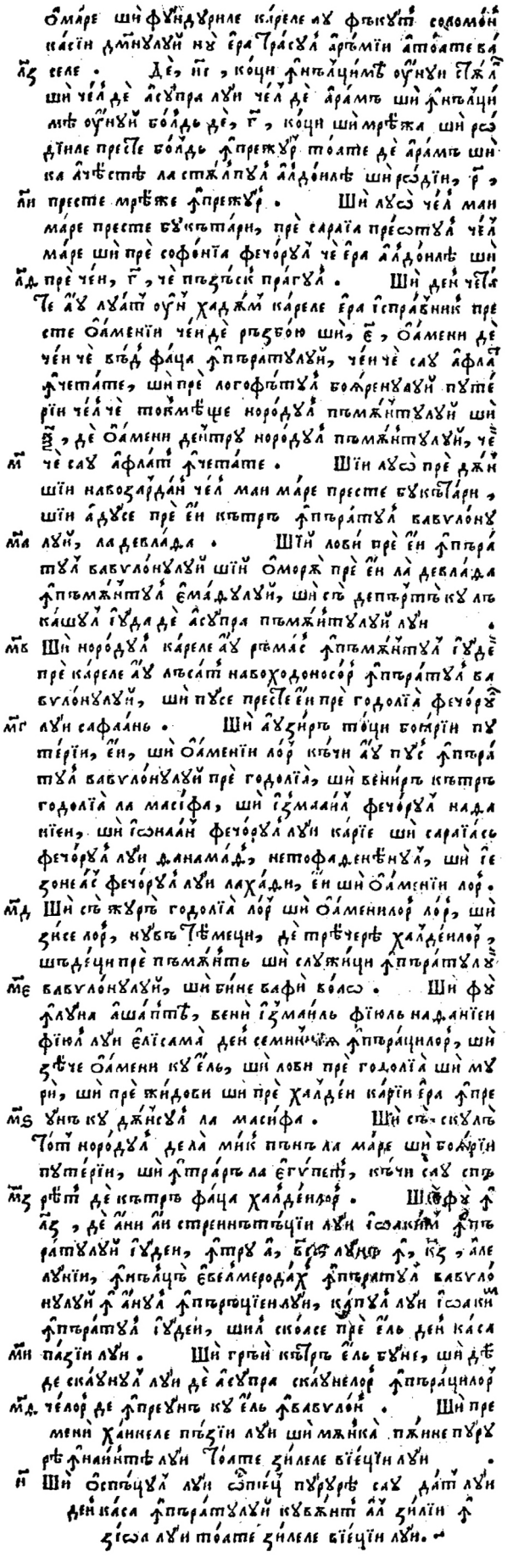

Biblia 1688, p. 287, col. 1

o mare şi fundurile carele au făcut Solomón casii Domnului. Nu era trasul arămii a toate vasele.

37. De 18 coţi înălţimea unui stîlp şi cel de asupra lui, cel de aramă, şi înălţimea unui bold, de 3 coţi; şi mreaja şi rodiile preste bold împrejur, toate — de aramă; şi ca acêstea la stîlpul al doilea şi rodii 100 preste mrêje împrejur.

38. Şi luo cel mai mare preste bucătari pre Saraia, preotul cel mare, şi pre Sofónia, feciorul ce era al doilea, şi pre cei 3 ce păzăsc pragul;

39. Şi den cetate au luat un hadîm, carele era ispravnic preste oamenii cei de războiu, şi 5 oameni de cei ce văd faţa împăratului, cei ce s-au aflat în cetate, şi pre logofătul boiêrenului puterii, cel ce tocmêşte norodul pământului, şi 60 de oameni dentru norodul pământului, cei ce s-au aflat în cetate;

40. Şi-i luo pre dînşii Navozardán, cel mai mare preste bucătari, şi-i aduse pre ei cătră împăratul Vavilónului, la Devlátha.

41. Şi-i lovi pre ei împăratul Vavilónului şi-i omorî pre ei la Devlátha, în pământul Emáthului. Şi să depărtă cu lăcaşul Iúda de asupra pământului lui.

42. Şi norodul carele a rămas în pământul Iúdei, pre carele au lăsat Navohodonosór, împăratul Vavilónului, şi puse preste ei pre Godoliá, feciorul lui Safaán.

43. Şi auziră toţi boiêrii puterii, ei şi oamenii lor, căci au pus împăratul Vavilónului pre Godoliá şi veniră cătră Godoliá, la Masífa: şi Izmaaíl, feciorul Nathaniei, şi Ionaán, feciorul lui Cárie, şi Saraiás, feciorul lui Thanamáth Netofatheneanul, şi Iezoneás, feciorul lui Laháthi, ei şi oamenii lor.

44. Şi să jură Godoliá lor şi oamenilor lor şi zise lor: „Nu vă têmeţi de trêcerea haldeilor! Şădeţi pre pământ şi slujiţi împăratului Vavilónului şi bine va fi voao!”

45. Şi fu în luna a şaptea, veni Izmaíl, fiiul Nathaniei, fiiul lui Elisamá, den seminţiia împăraţilor, şi zêce oameni cu el, şi lovi pre Godoliá şi muri, şi pre jidovi şi pre haldei carii era împreună cu dînsul la Masífa.

46. Şi să sculă tot norodul, de la mic pînă la mare, şi boiêrii puterii şi întrară la Eghípet, căci s-au spăreat de cătră faţa haldeilor.

47. Şi fu în 37 de ani ai streinătăţii lui Ioachím, împăratului Iúdei, întru a 12 lună, în 27 ale lunii, înălţă Evelmerodáh, împăratul Vavilónului, în anul împărăţiei lui, capul lui Ioachim, împăratul Iúdei, şi-l scoase pre el den casa pazii lui;

48. Şi grăi cătră el bune şi dêde scaunul lui deasupra scaunelor împăraţilor celor dempreună cu el în Vavilón;

49. Şi premeni hainele păzii lui şi mînca pîine pururea înaintea lui, toate zilele vieţii lui;

50. Şi ospăţul lui, ospăţ pururea s-au dat lui den casa împăratului, cuvînt al zilii în zioa lui, toate zilele vieţii lui.

Ms. 45, p. 337

maare 1 şi mehonoth carele au făcut Solomon casei Domnului. Şi nu era trasul arămii a toate vasele.

37. [271]De 18 coţi înălţimea a unui stîlpu, şi hothar preste el cel de aramă, şi înălţimea lui hothar, de 3 coţi; savahá şi roidii preste hothar prenpregiur toate — de aramă; şi ca acêstea la stîlpul al doilea ⌊şi roidii 100⌋ preste savathar împregiur.

38. Şi luă stolnicul cel mare pre Saraía[272], pre preutul cel mare, şi pre Sofonía[273] a îndoirei, şi pre cei 3 ce păzescu pragul;

39. Şi den cetate au luat un hadîmbu, carele era pristav preste oamenii cei de războ, şi 5 oameni den cei ce vădu *[337/2]* faţa împăratului, cei ce s-au aflat în cetate, şi pre logofătul a boiêrinului puterii, pre cel ce tocmêşte nărodul pămîntului, şi 60 de oameni dentru nărodul pămîntului, cei ce s-au aflat în cetate;

40. Şi-i luă pre înşii Navuzardan, cel mai mare preste bucătari, şi-i aduse pre ei cătră împăratul Vavilónului, la Devlathá[274].

41. Şi-i lovi pre ei împăratul Vavilónului şi-i omorî pre ei la Devlathá[275], în pămîntul Emath. Şi să dăpărtă Iúda cu lăcaşul lui de asupra pămîntului lui.

42. [276]Şi nărodul carele au rămas în pămîntul Iúda, pre carele au lăsat Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi puse preste ei pre Godolía[277], ficiorul lui Safan[278].

43. Şi audziră toţi boiêrii puterii, ei şi oamenii lor, că au pus împăratul Vavilónului pre Godolía şi veniră cătră Godolía, la Massifá: şi Ismail, ficiorul Nathaníei, şi Ionan, ficiorul Cariia, şi Saraías, ficiorul Thanamath Netofathineanul, şi Iezonías, ficiorul lui Hathí, ei şi oamenii lor.

44. Şi să jură Godolía lor[279] şi oamenilor lor şi dzise lor: [280]„Nu vă têmeţi de trêcerea haldeilor! Şedeţi pre pămînt şi slujiţi împăratului Vavilónului şi bine va fi voao!"

45. Şi fu întru luna a 7, veni Ismail, fiiu Nathaníei, fiiul Elisamá, dentru seminţia împăraţilor, şi 10 oameni cu el şi lovi pre Godolía şi muri, şi pre jidovi şi pre haldei carii era împreună cu dînsul la Masifá.

46. Şi să sculă tot nărodul, dentru mic pînă în mare, şi boiêrii puterii şi întrară la Eghiptu, căci s-au spăriiat de cătră faţa haldeilor.

47. [281]Şi fu întru 37 ani a striinătăţii lui Ioachim, împăratului Iúdei, întru a 12 lună, în 27 a lunei, înălţă Evimerodoh[282], împăratul Vavilónului, întru anul împărăţiei lui, capul lui Ioachim, împăratul Iúdei, şi l-au scos pre el dentru casa păzii ⌊lui⌋;

48. Şi grăi cu el bune şi dêde scaunul lui deasupra scaunelor împăraţilor celor împreună cu el în Vavilon;

49. Şi primeni hainele păzii lui şi mînca pîine pururea înaintea lui, toate dzilele vieţii lui;

50. Şi ospăţul lui, ospăţ pururea s-au dat lui dentru casa împăratului, cuvînt a dzilei întru dzua lui, toate dzilele vieţii lui.

Ms. 4389, p. 372-373

o mare şi temeliile care le făcuse împăratul Solomon casei Domnului. Şi era vase de aramă fără de număr.

37. [17.] [342]Şi era un stîlp de 18 coţi de nalt, şi gămăliia dăsupra stîlpului, de aramă; şi gămăliia era de 3 coţi de naltă; şi preste gămălie — mreajă şi tot rodii împrejur, tot de aramă; aşijderea era şi stîlpul al doilea, şi iar cu rodii împrejur.

38. [18.] Şi luoă stolnicul cel mare pre Saruin, preotul cel mai mare, şi pre Sofóniia, preotul al doilea, şi pre 3 paznici ce păziia numărul arămii;

39. [19.] Şi den cetate luoă un hadîm, carele era ispravnic preste oamenii cei războinici, şi 5 oameni den ceia ce sta înaintea fêţii împăratului, carii se aflase acoló în cetate, şi pre logofătul domnilor celor putêrnici, carele tocmiia oamenii acei ţări, şi 60 de oameni, oamenii acelui pămînt, carii se aflară în cetate;[343]

40. [20.] Şi-i luoă Navuzardan, stolnicul cel mare, şi-i duse la împăratul Vavilónul, în Devlath.

41. [21.] Şi-i ucise împăratul Vavilónului şi-i omorî în Devlath, în ţara Emmáthului. Şi se mută Iúda den ţara sa.

42. [22.] [344]Iar nărodul cît rămăsêse den ţara Iúdei, care-l lăsase Navohodonosor, împăratul Vavilónului, puse preste dînşii pre Godóliia, feciorul lui Ahicam, nepotul lui Safan.

43. [23.] Iar deaca auziră toate căpeteniile puterilor şi oamenii carii era cu dînşii că au lăsat împăratul Vavilónului pre Godóliia ispravnic, veniră la Godóliia, în Masith: Izmail, feciorul lui Nathan, şi Ionan, feciorul lui Carin, şi Sarei, feciorul lui Thanamath Netofateanul, şi Ezóniia, feciorul lui Lahathánth; veniră ei înşişi, şi veniră şi cu oamenii lor.

44. [24.] Şi se jură Godóliia lor şi oamenilor lor şi le zise: „Nu vă têmeţi de trêcerea haldeilor, ce şădeţi în ţară şi slujiţi împăratului Vavilónului şi vă va fi bine!"

45. [25.] Iar cînd fu în luna a 7, veni Izmail, feciorul lui Nathan, nepot lui Elisam, de neam împărătesc, şi 10 oa- *[373/1]* meni cu dînsul, şi ucise pre Godóliia şi muri, ce şi iudeii şi haldeii, cîţi era cu dînsul în Masthos.

46. [26.] Şi se strînseră toţi oamenii, de la mic pînă la mare, şi domnii puterilor, şi se duseră în Eghípet, că le era frică de haldei.

47. [27.] Iar cînd fu în anul al 37 de mutarea lui Ioachim, împăratul Iúdei, în luna a 12, în 27 de zile ale lunii, înălţă Evilmaradoh, împăratul Vavilónului, în anul *[373/2]* în care începu a împărăţi, capul lui Ioachim, împăratul Iúdei, şi-l scoase den casa închisorii;[345]

48. [28.] Şi grăi cu dînsul de cêle bune şi puse lui scaun mai sus decît scaunul împăratului carele era cu dînsul în Vavilon;

49. [29.] Şi schimbă hainele lui care le avea închisoare şi mînca pîine în toată vrêmea cu dînsul, în toate zilele vieţii sale;

50. [30.] Şi i se da ospăţ în toată vrêmea şi de toate dendăstul den casa împăratului şi în toate zile, întru toată viiaţa lui.

Versiunea modernă

marea, una, şi temeliile pe care le făcuse Solomon în casa Domnului. Nu era măsură aramei tuturor acestor unelte.

37. Optsprezece coţi era înălţimea unui stîlp şi cap deasupra lui, de aramă, şi înălţimea capului era de trei coţi; şi mreaja şi rodiile de pe cap de jur-împrejur, toate erau de aramă; şi tot aşa pentru al doilea stîlp, cu mreaja lui şi o sută de rodii împrejur peste mreajă.

38. Şi l-a luat căpetenia străjii pe Saraia, întîiul preot, şi pe Sophonias, fiul al doilea [preot], şi pe cei trei străjeri ai porţilor;

39. Şi din cetate a luat un famen, care era căpetenia bărbaţilor de oaste, şi cinci bărbaţi dintre cei ce văd faţa împăratului, care se aflau în cetate, şi pe logofătul căpeteniei oştirii, care ţinea socoteala poporului ţării, şi şaizeci de oameni din poporul ţării, care se aflau în cetate;

40. Şi Nabuzardan, căpetenia străjii, i-a luat şi i-a dus la împăratul Babilonului, la Deblatha.

41. Şi împăratul Babilonului i-a lovit şi i-a omorît la Deblatha, în pămîntul Emathului. Şi fu strămutat Iuda de pe pămîntul lui.

42. Şi [pentru] poporul care rămăsese în ţara Iudei, pe care îl lăsase Nabucodonosor, împăratul Babilonului, l-a rînduit peste ei pe Godolias, fiul lui Achicam, fiul lui Saphan.

43. Şi toate căpeteniile oştirilor, ei şi oamenii lor, au auzit că împăratul Babilonului l-a pus pe Godolias şi au venit la Godolias, în Masipha: şi Ismael, fiul lui Nathanias, şi Ionan, fiul lui Carie, şi Saraias, fiul lui Thanamath Netophatitul, şi Iezonias, fiul lui Lachathi, ei şi oamenii lor.

44. Şi Godolias le-a jurat lor şi oamenilor lor şi le-a zis: „Nu vă temeţi de trecerea haldeilor! Şedeţi în ţară şi slujiţi împăratului Babilonului şi vă va fi bine!"

45. Şi a fost aşa: în luna a şaptea, a venit Ismael, fiul lui Nathanias, fiul lui Elisama, din seminţia împărătească, cu zece bărbaţi, şi-l lovi de moarte pe Godolias şi pe iudeii şi pe haldeii care erau cu el în Masipha.

46. Şi s-a ridicat tot poporul, de la mic pînă la mare, şi căpeteniile oştirilor şi au plecat în Egipt, căci se temeau de faţa haldeilor.

47. Şi a fost aşa: în anul al treizeci şi şaptelea al strămutării lui Ioachim, împăratul Iudei, în a douăsprezecea lună, la douăzeci şi şapte ale lunii, Evelmerodach, împăratul Babilonului, în anul cînd a început să împărăţească, a înălţat capul lui Ioachim, împăratul Iudei, şi l-a scos pe el din casa închisorii sale;

48. Şi i-a vorbit cu cuvinte bune şi a pus tronul lui mai presus de tronurile împăraţilor care [erau] cu el în Babilon;

49. Şi i-a schimbat hainele de închisoare şi a mîncat el totdeauna pîine înaintea sa, în toate zilele vieţii lui;

50. Şi [a fost] ospătat întotdeauna din casa împăratului, după cît i se cuvenea pentru fiecare zi, în toate zilele vieţii sale.

NOTE FILOLOGICE ŞI TEXTUALE

Biblia 1688
A împărăţiilor a treia

Cap 1

1 În text, scris ***мїѥ***, probabil greşeală de tipar.
2 În text, scris greşit: ***норол***.

Cap 2

3 În text, scris ***Гамадїтѣнѧл***, greşeală de tipar.

Cap 4

4 În text, scris: ***семеи̑цїи̑***.
5 În text, scris ***сомо́н***, greşeală de tipar.
6 În text, scris: ***пе тн.***

Cap 6

7 În text, scris ***ми́жлокол***, greşeală de tipar.
8 În MS. 45 (v. 31), scris: *archefthu*, cf. *ὀρκευθίνων* (SEPT. FRANKF.).

Cap 7

9 În text, scris: ***а᷍***.
10 În text, scris ***зикжи̑дь***, greşeală de tipar sau lectură eronată a termenului din MS. 45.
11 În text, scris ***фъѧть***, greşeală de tipar.

Cap 9

12 În text, scris ***шиѧ***, greşeală de tipar.

Cap 13

13 În text, scris: ***жр̑тоѧ́скь***.
14 În text, scris greşit: ***кїма́т.***
15 În text, scris ***повете́скь***, greşeală de tipar.
16 În text, scris greşit: ***дѫкѧль.***
17 În text, scris greşit: ***дм̑ѧлѧль.***
18 În text, scris greşit: ***здоби́ть.***
19 În text, scris greşit: ***фа́ра.***

Cap 15

20 În text, scris: ***тъѫ̀***.

Cap 17

21 În text, numărul versetului 23 este omis.
22 În text, numărul versetului este 27, probabil greşeală de tipar.

Cap 18

23 În text, scris ***а̑тє***, greşeală de tipar.
24 Secvenţa de semnalare de pe pagina anterioară: *luă*.

Cap 20

25 În text, scris greşit: ***а̑лє мѣ́***.

Cap 21

26 În text, scris greşit: ***исраи́лтѣлѧи***.
27 În text, scris: ***Навѳѳѣ***.
28 În text, scris greşit: ***дезвитѣл***.
29 În text, scris: ***Дм̑ѧлѧй***.

Cap 22

30 În text, accentuat: ***е̑шѝ***.
31 În text, scris greşit: ***че́чо́р̑***.

Biblia 1688
A împărăţiei a patra

Cap 1

1 În text, scris ***чѣѧ***, probabil greşeală de tipar.

Cap 5

2 În text, scris: ***дѣар̑***.

Cap 7

3 În text, scris greşit: ***пъ́р̑цилє***.
4 În text, numărul versetului este 5, probabil greşeală de tipar. În continuare, numerele versetelor 11-15 sînt, de asemenea, notate greşit.

Cap 8

5. În text, scris: ***Си́рїи***.
6 În text, scris ***ам***, probabil greşeală de tipar.

Cap 9

7 În text, scris ***сте́пепъ***, greşeală de tipar.
8 În text, scris ***е̑визаве́лїи***, probabil greşeală de tipar.

Cap 11

9 În text, scris: ***о̑хо́зїи***.
10 În text, scris greşit: ***фъкѧ***. O altă lecţiune posibilă: *fu cu* (cf. MS.45).

Cap 13

11 În text, scris greşit: ***їѡа***.

Cap 14

12 În text, scris greşit: ***ръмъши́лє***.
13 În text, scris: ***а҃мєсі҃и***.
14 În text, scris: ***смѣрє́нї҃а***.

Cap 15

15 În text, scris greşit: ***фечє́рѕл***.

Cap 16

16 În text, scris greşit: ***ѳпъра́тѕл҃***.

Cap 17

17 În text, scris greşit: ***тѣци***.

Cap 18

18 În text, scris: ***причѣпѣ҃***.

Cap 19

19 În text, scris ***а҃ѕзи҃***, probabil greşeală de tipar.

Cap 22

20 În text, scris greşit: ***къ́ркїи***.

Cap 23

21 În text, scris ***ѳпъра́лорь***, greşeală de tipar.

Cap 24

22 În text, scris greşit: ***хадє́илор***.

Ms. 45
A împărăţiilor a treia

Cap 1

1 Indicele versetului 1 lipseşte din text.
2 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, secvenţa *cunoscutu-o*, scrisă defectuos în text.
3 În text, semiparanteze roşii.
4 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului înscris în semiparanteze roşii din versetul 9, *2* deasupra versetului 8 şi *3* deasupra fragmentului *şi au chemat* de după semiparanteză, indicînd topica lor corectă.
5 În text, scris: ***мї҃е***.
6 În text, scris: ***мї҃е***.
7 Din neatenţia copistului, este repetată sintagma *pre boiêrii puterii*, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu şi înlocuită marginal prin sintagma *Aviáthar preutul.*
8 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 1Reg.] 10*.
9 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Trăiască!*
10 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului *şi pre Vanéa, fiiul lui Iodaé, şi pre Solomon, robul tău*, *2* deasupra secvenţei *n-au chemat* şi *3* la începutul versetului 27, indicînd topica lor corectă.
11 În text, secvenţa *-ui* este adăugată deasupra rîndului.
12 În text, scris ***ми́ми́не***, probabil greşeală de copist.
13 În text, semiparanteze roşii.
14 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *împărat* şi *2* deasupra cuvîntului *David*, indicînd inversarea topicii lor.
15 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *întru.*
16 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *cetăţii.*
17 În text, secvenţa *patul lui* este tăiată cu negru.

Cap 2

18 Indicele versetului 1 lipseşte din text.
19 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 2Reg.] 3; 2* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 2Reg.] 20*.
20 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 2Reg.] 19*.
21 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 2Reg.] 16*.
22 În text, scris ***вѡ҆морѫ҃***, probabil greşeală de copist.
23 În text scris: ***къници́мѧ***.
24 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа҃и҃[ик]*** *[= Fapte] 2 şi 3*.
25 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 2Reg.] 5; 1* ***Пара҃м҃[поменонъ]*** *[= 1Paral.] 29*.
26 În text urmează cuvîntul *grăiêşte*, tăiat cu negru.
27 În text, scris: ***сѡлма҃и҃тѣ҃и҃на***.
28 În text, scris ***скаѕ҃***, probabil greşeală de copist.
29 În text, scris ***а҃вїа́ѳа҃и҃***, probabil greşeală de copist.
30 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
31 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 1Reg.] 2*.
32 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 2Reg.] 3; 2* ***Цр҃с҃т҃[въ]*** *[= 2Reg.] 20*.
33 Semiparanteza de închidere lipseşte din text, ca în SEPT. FRANKF.
34 În text, semiparanteze roşii.

Cap 3

35 Indicele versetului 1 lipseşte din text.
36 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Пара҃м҃[поменонъ]*** *[= 2Paral.] 1; jos 9*.
37 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* ***Пара҃м҃[поменонъ]*** *[= 1Paral.] 28; 2* ***Пара҃м҃[поменонъ]*** *[= 2Paral.] 1;* ***Мѳ҃ро҃ст҃[ь]*** *[= Sol.] 9*.
38 În text, slova finală a cuvîntului a fost iniţial probabil ***є***, corectată în ***ѧ*** şi marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.
39 În text, secvenţa *şi cu dreptatea* este repetată din greşeala copistului şi tăiată cu roşu.
40 În text, scris iniţial *această* şi corectat.
41 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu

roşu, trimiterea biblică: ***Мѳ҃ѧ ро҃с҃т҃[ь]*** *[= Sol.] 6.*

42 În text, scris ***а҃***, greşeală de copist.

43 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *de la mine.*

44 În text, scris ***а҃с҃ та***, probabil greşeală de copist.

45 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѳ҃ѧ ро҃с҃т҃[ь]*** *[= Sol.] 7.*

46 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *doao*, scris defectuos în text.

47 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *au fătat.*

48 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *pre el.*

49 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ii.*

50 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *judeţul.*

Cap 4

51 Indicele versetului 1 lipseşte din text.

52 Cuvintele *şi Ionáthan* sînt tăiate în text cu o linie roşie, iar marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, apare corectura: *şi Iosafat.*

53 În text, semiparanteze roşii.

54 În text, iniţial ultima slovă a numelui este ***ρ***, corectată apoi în ***н.***

55 În text, semiparanteze roşii.

56 În text, semiparanteze roşii.

57 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47.*

58 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

59 În text, semiparanteze roşii.

60 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара҃л҃[поменонъ]*** *[= 2Paral.] 9.*

61 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului.

62 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47.*

63 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *învăţătura lui.*

Cap 5

64 Indicele versetului 1 lipseşte din text.

65 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара҃л҃[поменонъ]*** *[= 2Paral.] 2.*

66 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 2Reg.] 7.*

67 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* ***Пара҃л҃[поменонъ]*** *[= 1Paral.] 22; jos 6.*

68 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pin.*

69 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

Cap 6

70 Indicele versetului 1 lipseşte din text.

71 În text, scris ***є҆шїи҃ї҆ ре҆҃***, probabil greşeală de copist.

72 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа҃[ик]*** *[= Fapte] 7; 1* ***Пара҃л҃[поменонъ]*** *[= 1Paral.] 3.*

73 În text, semiparanteze roşii.

74 În text, prima silabă a cuvîntului este repetată, probabil greşeală de copist.

75 Numărul versetului 18 este omis. După cuvîntul *bisêrica* apare notată cifra 2, iar la sfîrşitul versetului 21 apare notat din nou numărul versetului 17, cu cifra *1* deasupra cuvintelor *⌊Şi porînci... ...*, apoi numărul versetului 18, iar la începutul versetului 23, deasupra cuvintelor *şi au făcut...* apare cifra *3*. Marginal pare să fi fost notat cu roşu şi numărul versetului 22.

76 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

77 În text, scris ***пре҃҃пр҆ѣкы҆***, probabil greşeală de copist.

78 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *o.*

79 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ea.*

Cap 7

80 Indicele versetului 1 lipseşte din text. Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *gios 9.*

81 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei.*

82 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei.*

83 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei.*

84 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *stîlpi.*

85 În text, ultima slovă este corectată din altă slovă şi marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

86 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *una.*

87 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 3.*

88 Cuvîntul de gardă de pe pagina *289/2* era *dupre.*

89 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, completarea: *după măsură-şi.*

90 În text, cuvîntul este scris deasupra rîndului, marcat printr-o vrahie roşie, reluată marginal, fără altă explicaţie.

91 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bolduri.*

92 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pripoit.*

93 În text, semiparanteze roşii.

94 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *cu cotul.*

95 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *şi usna.*

96 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *vaci*.
97 În text, scris **гръси́мѧ**, probabil greşeală de copist.
98 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *locúri* (lectură nesigură).
99 În text urmează secvenţa *în mehonóth*, tăiată cu negru.
100 În text, secvenţa *şi pre* este repetată din greşeala copistului.
101 În text, scris **ача**̂, greşeală de copist.
102 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
103 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *năstrăpile*.
104 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *boldurile*.
105 În text, scris **а̑мъ꙯дѡ́а**ѡ, probabil greşeală de copist.
106 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scris cu roşu, înscrisă între semiparanteze roşii, completarea: *⌊cêle ce era la mehonóth⌋*.
107 În text, semiparanteze roşii.
108 Marginal este indicată prin paranteze drepte scrise cu roşu inversarea ordinii versetelor.
109 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *şi gre*.
110 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *luminătorii*.
111 În text, semiparanteze roşii.

Cap 8

112 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Пара҃**[**поменонъ**] *[= 2Paral.] 5*.
113 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *făgăduinţei*.
114 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *la locul ei*, *2* deasupra secvenţei *la davir a casei* şi *3* deasupra secvenţei *la sfintele sfinţilor*, indicînd inversarea topicii lor.
115 În text, după prima silabă a cuvîntului urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
116 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Evrei 9; 5* **Мѡ**҃ *[5 Moisi = Deut.] 10*.
117 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Мѡ**҃ *[2 Moisi = Ieş.] 40*.
118 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *norului*, scris defectuos în text.
119 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
120 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Пара҃**[**поменонъ**] *[= 2Paral.] 6*.
121 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *tu*.
122 În text, silaba *-ra-* este repetată, greşeală de copist.
123 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* **Цр**҃**ст**̑[**въ**] *[= 4Reg.] 21*.
124 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Цр**҃**ст**̑[**въ**] *[= 2Reg.] 7*.
125 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Цр**҃**ст**̑[**въ**] *[= 2Reg.] 7*.
126 În text, secvenţa *-ui* a cuvîntului a fost adăugată deasupra rîndului.
127 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *loc*, *2* deasupra cuvîntului *săcriiului* şi *3* deasupra cuvîntului *întru*, indicînd inversarea topicii lor.
128 În text, secvenţa *-ui* a cuvîntului a fost adăugată deasupra rîndului.
129 Marginal, nemarcată în text, apare notaţia: *şi gre*.
130 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 2*.
131 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *tătîni-mieu*.
132 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Цр**҃**ст**̑[**въ**] *[= 2Reg.] 7 şi 16*.
133 În text, scris iniţial *căi lor* şi corectat în *căile lor*.
134 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5* **Мѡ**҃ *[5 Moisi = Deut.] 12*.
135 În text, semiparanteze roşii.
136 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie.
137 În text, secvenţa *moşti-* este repetată, greşeală de copist.
138 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *face*.
139 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *fiilor*.
140 În text, ultima slovă a cuvîntului *strîmbat* a fost suprascrisă şi apoi tăiată cu roşu, corectura fiind marcată, marginal, printr-o vrahie roşie, fără altă notaţie.
141 În text, scris **а̑кѕ̀тъ**, greşeală de copist.
142 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* **Пара҃**[**поменонъ**] *[= 2Paral.] 6; Sirah 7; Ioan 1;* **При**̑[**чи**] *[= Parim.] 20*.
143 În text, ultima slovă a cuvîntului *strîmbat* a fost suprascrisă şi apoi tăiată cu roşu, corectura fiind marcată, marginal, printr-o vrahie roşie, fără altă notaţie.
144 Semiparanteza de deschidere nu apare în text.
145 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *el*.
146 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: *şi cruţînd porîncile lui*.
147 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Пара҃**[**поменонъ**] *[= 2Paral.] 7*.
148 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *praznic*.
149 În text, semiparanteze roşii.

Cap 9

150 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice intratextuale: *sus 3*; *gios 11*.
151 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5* **Мѡ**҃ *[5 Moisi = Deut.] 12; sus 8; 4* **Цр**҃**ст**̑[**въ**] *[= 4Reg.] 21*.
152 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
153 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* **Цр**҃**ст**̑[**въ**] *[= 2Reg.] 7; 2* **Пара҃**[**поменонъ**] *[= 2Paral.] 22*.

154 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *am.*

155 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5* ***Мѡ*** *[5 Moisi = Deut.] 29; Evrei 22.*

156 În text, deasupra secvenţei *pres-* apare un cuvînt tăiat cu negru.

157 În text, semiparanteze roşii.

158 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 7; 2* ***Пара*** *[***поменонъ***] [= 2Paral.] 8.*

159 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *nărod.*

160 Marginal, marcată în text printr-o cruciuliţă scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *şi de la ferezeu.*

161 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *era.*

162 În text a fost scris iniţial *iată*; silaba *-tă* a fost tăiată cu roşu şi marcată printr-o vrahie roşie, reluată marginal, fără altă explicaţie.

163 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара*** *[***поменонъ***] [= 2Paral.] 8.*

164 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *Gavér.*

165 În text a fost scris iniţial alt cuvînt şi corectat.

Cap 10

166 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Пара*** *[***поменонъ***] [= 2Paral.] 9; Mth. 12; Luca 11.*

167 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bucatele.*

168 În text, cuvîntul *către* este adăugat de aceeaşi mînă, pe margine, la începutul rîndului.

169 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *Fericite — fămeile tale*, *2* deasupra fragmentului *Fericite — slugele tale acêstea carii dvorescu înaintea ta pren tot, cei ce aud ⌊toată⌋ înţelepciunea ta!* şi *3* deasupra cuvîntului *Fie* de la începutul versetului 9, indicînd topica lor corectă.

170 În text, scris iniţial *Israil* şi tăiat cu negru.

171 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *gios 14.*

172 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea: *de aur bătute, 3 talere era pre o platoşe.*

173 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *locul.*

174 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара*** *[***поменонъ***] [= 2Paral.] 1.*

175 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара*** *[***поменонъ***] [= 2Paral.] 1.*

176 În text, semiparanteze roşii.

177 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului înscris în semiparanteze, *2* deasupra fragmentului *Şi au dat împăratul aurul şi argintul în Ierusalim, ca pietrile; şi chedrii, ca dudii le-au dat, cêle de la şes, întru mulţime* şi *3* deasupra cuvintelor *Şi ieşirea* de la începutul versetului 28, indicînd topica lor corectă.

Cap 11

178 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Мѡ*** *[2 Moisi = Ieş.] 34.*

179 În text, semiparanteze roşii.

180 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цр*** *[***въ***] [= 1Reg.] 23.*

181 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Мѡ*** *[4 Moisi = Num.] 21.*

182 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *sus 9.*

183 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *sus 6.*

184 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *şi să cruţe şi să facă.*

185 În text, semiparanteze roşii.

186 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *şi porîncile mêle.*

187 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 12.*

188 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *preste.*

189 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *rocoşirei.*

190 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *înainte.*

191 În text, semiparanteze roşii.

192 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр*** *[***въ***] [= 2Reg.] 8.*

193 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului înscris între semiparanteze, *2* deasupra secvenţei *den seminţiia împărăţiei în Iduméa* şi *3* deasupra cuvintelor *Şi fu cînd* de la începutul versetului 15, indicînd topica lor corectă.

194 În text, scris ***тáпъ*** *[***лδ***]*, greşeală de copist.

195 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *hrăni.*

196 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *adormit.*

197 În text, semiparanteze roşii.

198 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара*** *[***поменонъ***] [= 2Paral.] 13.*

199 Marginal, scrisă cu roşu şi fără a fi marcată în text, notaţia: *Ahiá.*

200 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *gios 12.*

201 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *jos 14.*

202 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *buzdugane.*

203 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, aceeaşi explicaţie: *buzdugane.*

204 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

205 În text, cuvîntul *pre* este adăugat deasupra rîndului, posibil de altă mînă.
206 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *mie*.
207 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *preste*.
208 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***[*ıı*]***[поменонъ]*** *[= 2Paral.] 9*.
209 În text, semiparanteze roşii.
210 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1*.

Cap 12

211 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Пара***[*ıı*]***[поменонъ]*** *[= 1Paral.] 10*.
212 În text, scris ***тытъ***[*ѧѕ҃*], probabil greşeală de copist.
213 În text, semiparanteze roşii.
214 În text, semiparanteze roşii.
215 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *2* deasupra secvenţei *Şi dzisără lui*, *1* deasupra secvenţei încadrate între semiparanteze şi *3* deasupra secvenţei *Acêstea vei grăi*, indicînd topica lor corectă.
216 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *sus 11*.
217 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***[*ѣ҃*]***въ*** *[= 4Reg.] 17*.
218 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *sus 11*.
219 Marginal, scrisă cu roşu şi fără a fi marcată în text, notaţia: *Samea*.
220 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***[*ıı*]***[поменонъ]*** *[= 2Paral.] 12*. Iniţial, a fost scrisă trimiterea intratextuală anterioară: *sus 11*, probabil greşeală de copist.
221 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, adăugirea: *Şi au ascultat cuvîntul Domnului*.
222 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *17*.
223 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Naanan*.
224 Marginal, marcată în text printr-o acoladă scrisă cu roşu, corectura: *Annon*.
225 În text, scris ***тáпъ***[*ѧ҃*]***лѕ***[*ѣ҃*], greşeală de copist.
226 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *muntele*.
227 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *tătarîlor*.
228 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *cu*.
229 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *hotarăle*.
230 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenţei *-chis* din cuvîntul *închis*, corectura: *-cuiat*.
231 În text a fost scris iniţial numele *Rovoam*. Secvenţa *Ie-* a fost adăugată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.
232 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *munţii*.
233 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *năstrapă*.
234 În text, scris ***тримиı***[*ı*], greşeală de copist.
235 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *Pentru ce mi-ai adus mie pîini şi strugur şi covrigi şi urcior de mière*, *2* deasupra secvenţei *Acêstea dzice Domnul: Iată tu te vei duce de la mine* şi *3* deasupra secvenţei *şi va fi*, indicînd topica lor corectă.
236 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *pre cel mortu*.
237 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *îl vor mînca*.
238 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *îl vor mînca*.
239 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *plînge-l-vor*.
240 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *muntele*.
241 În text a fost scris iniţial alt cuvînt, posibil *socoti*, şi tăiat cu negru. Deasupra, apare notat verbul *răsipi*.
242 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *bătea*.
243 În text a fost scris iniţial numele *Rovoam*. Secvenţa *Ie-* a fost adăugată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.
244 În text, semiparanteze roşii.
245 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *zidi*.
246 Marginal, nemarcat în text, se află cuvîntul *juncile*, scris cu roşu.
247 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Мш***[*ѣ҃*] *[1 Moisi = Fac.] 32*.
248 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ieremia 48*.
249 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***[*ıı*]***[поменонъ]*** *[= 2Paral.] 11 şi 13*.
250 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *o parte*, *2* deasupra cuvîntului *oarece* şi *3* deasupra secvenţei *den nărod*, indicînd topica lor corectă.

Cap 13

251 Marginal, nemarcată în text şi scrisă cu roşu, notaţia: *omul lui Dumnedzău*.
252 În text, *Domnului* lipseşte, probabil greşeală de copist.
253 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Мш***[*ѣ҃*] *[1 Moisi = Fac.] 32*.
254 În text, semiparanteze roşii.
255 Marginal, nemarcată în text şi scrisă cu roşu, notaţia: *Mîna secă*.
256 În text, semiparanteze roşii. Marginal, apare notaţia: *şi gre*.
257 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *Domnul*. De asemenea, în nota marginală

mai este scris *mi-au po-*, tăiat cu roşu, deoarece apare şi în text.

258 Marginal, nemarcată în text şi scrisă cu roşu, notaţia: *proroc*.

259 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *⌊lui⌋*.

260 Marginal, nemarcată în text şi scrisă cu roşu, notaţia: *cuvîntu*.

261 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *şi să duse*.

262 Marginal, nemarcată în text şi scrisă cu roşu, notaţia: *leu*.

263 În text, scris ***намъка***^{т}, probabil greşeală de copist.

264 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *plînsere*.

265 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *ale*.

Cap 14

266 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea: *Şi fămeii lui ii dzise Ierovoam*.

267 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *sus 18*.

268 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *împărăţiimea*.

269 În text, după cuvîntul *împărăţiia*, apare adjectivul pronominal *mea*, tăiat cu negru.

270 În text, silaba *-cu* este adăugată deasupra rîndului.

271 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *jos 15*.

272 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *întru cetate*.

273 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

274 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *dacă*.

275 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *robului*.

276 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***^{ф}*[****поменонъ****] [= 2Paral.] 12*.

277 În text, cuvîntul *au* lipseşte.

278 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului de legătură *Nana* aflat pe pagina anterioară, corectura: *Náama*.

279 În text, cuvîntul este repetat, probabil greşeală de copist.

280 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *sus 10*.

281 În text, semiparanteze roşii.

Cap 15

282 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***^{ф}*[****поменонъ****] [= 2Paral.] 11*.

283 În text, semiparanteze roşii.

284 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[****въ****] [= 2Reg.] 11 şi 12*.

285 În text, semiparanteze roşii. Fragmentul astfel înscris a fost omis, probabil din greşeala copistului, şi a fost adăugat în dreapta textului, la marginea rîndului, de aceeaşi mînă.

286 În text, semiparanteze roşii.

287 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Пара***^{ф}*[****поменонъ****] [= 2Paral.] 13; 2* ***Пара***^{ф}*[****поменонъ****] [= 2Paral.] 14*.

288 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***^{ф}*[****поменонъ****] [= 2Paral.] 15*.

289 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea*: ⌊îi băgă⌋*. Fragmentul este scris între semiparanteze roşii.

290 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *mijlocul*.

291 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea: *Vaasá*.

292 În text, silaba *-vi* este repetată, probabil greşeală de copist.

293 În text, scris ***Савєл***, prima literă fiind iniţial omisă şi apoi adăugată în text. Corectura este marcată marginal printr-o vrahie scrisă cu roşu, fără altă notaţie.

294 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *dealul*.

295 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *sila*.

296 În text a fost scris iniţial: *acêstea-s scrise* şi corectat.

297 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *şi să îngroapă cu părinţii lui*.

298 În text, scris ***пъръ***^{ци}, probabil greşeală de copist.

299 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Gavathon*.

300 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 14; gios 16 şi 21; 4* ***Цр***^{ст}*[****въ****] [= 4Reg.] 9*.

301 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***к***, corectura: ***х***.

Cap 16

302 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[****въ****] [= 4Reg.] 9*.

303 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 15; jos 21*.

304 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *silniciile lui*.

305 Marginal, scrisă cu roşu şi fără a fi marcată în text, notaţia: *Iú*.

306 În text, semiparanteze roşii.

307 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***^{ф}*[****поменонъ****] [= 2Paral.] 9*.

308 În text, scris ***фїю***^{а}***лѳ***^{ци}, probabil greşeală de copist.

309 În text, semiparanteze roşii.

310 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *Israil*.

311 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *povăţitor*.

312 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ascundzătoarea*.
313 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea: *⌊Israil⌋*. În text, semiparanteze roşii.
314 În text, în acest fragment, numele *Gamvrí* este marcat de fiecare dată printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă notaţie.
315 Cuvîntul *cu* este repetat, probabil greşeală de copist.
316 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pricăjituri*; *împreunări de războaie*.
317 În text, semiparanteze roşii. Marginal, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, notaţia: *şi gre*.
318 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea: *iară*.
319 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *preste Israil, în Samariia*.
320 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Цр*^{ст}*[въ] [= 4Reg.] 5*.
321 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 2*.

Cap 17

322 Marginal, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, notaţia: *Ilíu*.
323 În text, semiparanteze roşii.
324 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 48*.
325 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *dvorit*.
326 În text, semiparanteze roşii.
327 În text, semiparanteze roşii.
328 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *pîini*.
329 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iacov 5; Luc. 4*.
330 În text, scris *дá*, probabil greşeală de copist.
331 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *o bucată*.
332 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *turtă*.
333 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *un pumnu*.
334 Marginal, marcat în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, apare cuvîntul *doao*, deoarece în text numeralul 2 fusese suprascris şi era greu lizibil.
335 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *întră*.
336 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *nu va lipsi*.
337 În text, scris *дъмн*, probabil greşeală de copist.
338 În text, în dreptul versetului apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o trimitere biblică.

Cap 18

339 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, completarea: *Domnul*.
340 Marginal, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, notaţia: *100 proroci*.
341 În text, semiparanteze roşii.
342 În text, semiparanteze roşii.
343 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *însuţi*.
344 În text, scris *дѕ*^{м}*нѕлѕ*^{и}, probabil greşeală de copist.
345 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui*.
346 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului.
347 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea: *şi pre prorocii*.
348 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului.
349 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 2*.
350 În text, apare cuvîntul *domnului* tăiat cu negru.
351 În text, scris *ѳѡ*^{и}, probabil greşeală de copist.
352 În text, urmează cuvîntul *sara* tăiat cu negru.
353 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Мѡ*^{ий} *[1 Moisi = Fac.] 32; 4 Цр*^{ст}*[въ] [= 4Reg.] 17*.
354 În text, scris: *тндѡ*^{і}*и*^{ий}.
355 Marginal, desenată cu roşu, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
356 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
357 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o trimitere biblică.
358 În text, semiparanteze roşii.
359 În text, semiparanteze roşii.
360 În text, semiparanteze roşii.
361 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *înhamă*.
362 În text, probabil din neatenţia copistului, în loc de 45 şi 46, versetele sînt numerotate cu 31 şi 32.
363 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *încoace*.
364 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *încoleá*.

Cap 19

365 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *Iezavel*.
366 În text, cuvîntul *în* a fost omis.
367 În text, scris: *дѡ*^{і}.
368 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *К[ъ] рй*^{м}*[лѧном] [= Rom.] 11*.
369 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.
370 În text, semiparanteze roşii.
371 În text, semiparanteze roşii.
372 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Парá*^{ий}*[поменонъ] [= 2Paral.] 9*; *Sirah 45*.
373 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *К[ъ] рй*^{м}*[лѧном] [= Rom.] 11*.
374 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *lui*.

375 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *părechile*.

Cap 20

376 În text, finalul versetului 2 nu este marcat.
377 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea *tău*, aşezată între semiparanteze roşii.
378 În text a fost scris iniţial alt cuvînt, probabil *fiilor*, şi corectat.
379 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ea*.
380 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *ţărîlor*.
381 Marginal, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, notaţia: *proroc*.
382 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui*.
383 Marginal, scrisă cu roşu şi fără a fi marcată în text, notaţia: *Omul lui Dumnedzău*.
284 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
385 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *şi funi preste capetele noastre*.
386 Marginal, nemarcată în text şi scrisă cu roşu, notaţia: *om*.
387 În text, pe rîndul următor, este repetată secvenţa *împă-ce*, probabil greşeală de copist.
388 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
389 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *bărbat*.
390 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 22*.

Cap 21

391 Indicele versetului 1 lipseşte din text.
392 În text a fost scris iniţial *Şi să făcu cuvîntul* şi corectat: prepoziţia *după* a fost adăugată deasupra rîndului, iar *cuvîntul* a fost transformat în *cuvintele*.
393 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Samaríei*.
394 Slova ***т*** este corectată marginal prin slova ***с***, modificând astfel cuvîntul *tine* în *sine*.
395 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*.
396 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe a cuvîntului, corectura: *-ge*.
397 În text, scris ***надѣ***, probabil greşeală de copist.
398 În text, semiparanteze roşii.
399 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 4Reg.] 9*.
400 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 15*.
401 În text, cuvîntul a fost adăugat deasupra rîndului.
402 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 16*.
403 În text urmează un cuvînt, probabil numele propriu *Navat*, tăiat cu negru.
404 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***^{ф}*[поменонъ] [= 2Paral.] 9*.
405 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 4Reg.] 9*.

Cap 22

406 Indicele versetului 1 lipseşte din text.
407 Marginal, nemarcată în text şi scrisă cu roşu, notaţia: *Mihéa*.
408 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a cuvîntului, corectura: *n*.
409 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct scrise cu roşu, completarea: *Domnul către mine*.
410 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.
411 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *Semmir*.
412 În text, silaba *-rul* a cuvîntului este repetată la începutul rîndului ulterior.
413 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *şi apă de năcaz*.
414 În text, cuvîntul *pre* este adăugat deasupra rîndului.
415 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.
416 În text, semiparanteze roşii.

Ms. 45
A împărăţiilor a patra

Cap 1

1 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *rocoşi*.
2 Marginal, marcate în text prin şase vrahii scrise cu roşu, explicaţiile: *foişori*, *fereastră*.
3 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *scîrnav*.
4 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Israil*.
5 În text, semiparanteze roşii.
6 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Foc*.
7 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între semiparanteze roşii, explicaţia: *către el*.
8 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 9*.
9 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Foc*.
10 În text, semiparanteze roşii.
11 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, adăugirea: *lui*.
12 În text, acest cuvînt este tăiat cu roşu.

Cap 2

13 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Cojocul*.
14 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu,

explicaţia: *înălţa.*

15 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Duhul.*

16 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 48; 1 Mac. 2.*

17 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Să sui Iliú.*

18 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Cojocul.*

19 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Dăsfăcu apa.*

20 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, adăugirea: *şi dzise.*

21 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Minune.*

22 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *lor.*

23 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Ursoaie.*

Cap 3

24 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Ape.*

25 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *şi dziseră: „O!”.*

26 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

Cap 4

27 În text, semiparanteze roşii.

28 În text, scris: ѧ̂.

29 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Untdălemnu.*

30 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *jeţ.*

31 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *va.*

32 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, adăugirea: *Să e ţie.*

33 În text, scris: ѡ̂прн̂.

34 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

35 În text, cuvîntul *şi* este scris de două ori.

36 În text urmează cuvîntul *iaste*, tăiat cu negru.

37 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 9.*

38 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pre.*

39 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *gios 8.*

40 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *fiilor.*

Cap 5

41 Numărul versetului este omis în text.

42 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *mare.*

43 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bubos.*

44 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, adăugirea: *acesta.*

45 În text, scris мьнїѧ. Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a cuvîntului, corectura: -є.

46 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Să curăţi Neeman.*

47 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 4.*

48 În text, semiparanteze roşii.

49 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Luă Ghiezi stricăciunea lui Neeman.*

Cap 6

50 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *grindă.*

51 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Veniţi.*

52 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Hierul pluti.*

53 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *cătră.*

54 În text, semiparanteze roşii.

55 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Oaste cerească.*

56 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Orbire.*

57 Marginal, marcată în text prin patru vrahii întoarse scrise cu roşu, explicaţia: *tabăra lui.*

58 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi să făcu foamete mare în Samaria*, *2* deasupra secvenţei *Şi iată*, *şedea pregiur ea...* şi *3* deasupra secvenţei *Şi împăratul Israil mergînd pre zid*, indicînd inversarea topicii lor.

59 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, adăugirea: *Şi era.*

60 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Au mîncat copilul.*

61 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

62 În text, scris ѧ̏, probabil greşeală a copistului.

Cap 7

63 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi foamete în cetate*, *2* deasupra secvenţei *şi vom muri acoló* şi *3* deasupra secvenţei *şi de vom şedea*, indicînd inversarea topicii lor.

64 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, aşezată între acolade roşii, adăugirea: *la tabăra Siríei şi veniră.*

65 Marginal, marcat în text prin patru vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *hetteilor*, scris defectuos în text.

66 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Înfricoşarea cerească.*

67 Marginal, cu roşu, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între semiparanteze roşii,

adăugirea: *şi întrară*.

68 În text, semiparanteze roşii.

69 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, corectura *j-*, indicînd lecţiunea: *jghiaburi*.

Cap 8

70 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *sus 4*.

71 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *plocon*.

72 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu roşu, explicaţia: *Plînse Eliseé*.

73 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Парa*** *[****поменонъ****] [= 2Paral.] 21*.

74 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр*** *[****въ****] [= 2Reg.] 7*.

75 În text, scris ***їѡрa***, probabil greşeală de copist.

76 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Lovna*.

77 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Парa*** *[****поменонъ****] [= 2Paral.] 22*.

Cap 9

78 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 19*.

79 În text, semiparanteze roşii.

80 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi vei lua şipul cu untdelemnul*, *2* deasupra sevenţei *şi vei turna preste capul lui* şi *3* deasupra secvenţei *şi dzi*, indicînd inversarea topicii lor.

81 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 21*.

82 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 21*.

83 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 15*.

84 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 16*.

85 Marginal, cu roşu, nemarcată în text, explicaţia: *dăzmêtec*.

86 În text, semiparanteze roşii.

87 În text, scris ***хa*̂*нѧ***, probabil greşeală de copist.

88 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Iezráel*.

89 În text, semiparanteze roşii.

90 În text, semiparanteze roşii.

91 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 21*.

92 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 16*.

93 În text, semiparanteze roşii.

94 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 21*.

95 În text se repetă secvenţa *-tul*, tăiată cu roşu.

96 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 21*.

Cap 10

97 Numerotarea acestui verset este omisă în text.

98 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** *[****въ****] [= 3Reg.] 16*.

99 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *Rihav*.

100 În text se repetă cuvîntul *lui*.

101 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *baie*.

102 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *jos 15*.

Cap 11

103 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Парa*** *[****поменонъ****] [= 2Paral.] 22*.

104 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Парa*** *[****поменонъ****] [= 2Paral.] 23*.

105 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vor fi*.

106 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, adăugirea: *va*.

107 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, trimiţînd la explicaţia marginală anterioară.

108 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, corectura *-e*, indicînd lecţiunea: *sute*.

109 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, explicaţia *-e*, indicînd lecţiunea: *sute*.

110 În text, scris ***їѡдѧ***, probabil greşeală a copistului.

111 În text, scris ***пьратꙋ***, probabil greşeală a copistului.

Cap 12

112 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Парa*** *[****поменонъ****] [= 2Paral.] 24*.

113 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *lui*.

114 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, adăugirea: *s-au băgat*.

115 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între semiparanteze roşii, adăugirea: *şi Ioram*.

Cap 13

116 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

117 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *săvîrşit*.

118 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 48*.

Cap 14

119 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Парa*** *[****поменонъ****] [= 2Paral.] 25*.

120 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5* ***Мѡ*̂*й*** *[5 Moisi = Deut.] 24; 2* ***Парa*** *[****поменонъ****] [= 2Paral.] 25; Ezec. 18*.

121 În text, semiparanteze roşii.

122 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Пара҃[поменонъ] [= 2Paral.] 25; jos 15*.

123 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu roşu şi nemarcată în text, explicaţia: *Ioná*.

Cap 15

124 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Пара҃[поменонъ] [= 2Paral.] 25; sus 14*.

125 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, adăugirea: *ani*.

126 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Пара҃[поменонъ] [= 2Paral.] 26*.

127 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *era*.

128 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Zaharía*.

129 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *sus 10*.

130 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Fúa*.

131 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *ca să întărească împărăţiia întru mîna lui*.

132 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Fachesías*.

133 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *cuvintelor*.

134 În text, semiparanteze roşii.

135 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *în Samária*.

136 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Anioh*.

137 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Пара҃[поменонъ] [= 2Paral.] 24*.

138 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, adăugirea: *ani*.

139 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lui*.

140 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *poarta*.

Cap 16

141 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Пара҃[поменонъ] [= 2Paral.] 28*.

142 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 7*.

143 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, explicaţia *-th*, indicînd lecţiunea: *Elath*.

144 În text, semiparanteze roşii.

145 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, explicaţia: *şi-l mută pre el*.

146 În text, scris: *а҆пропїѧ҃*.

147 În text, scris: *тъмъѧ҃*.

148 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

149 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *crivăţ*.

150 În text, scris: *тъѧ҃*.

Cap 17

151 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

152 În text, acest cuvînt este marcat prin două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

153 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea *-êni*, indicînd lecţiunea: *asiriênilor*.

154 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

155 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *jos 18*.

156 În text urmează cuvîntul *Israil*, tăiat cu negru.

157 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *înşii*.

158 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ieremia 25*.

159 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să închinară*.

160 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

161 În text, scris: *мьнїѧ҃*.

162 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

163 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст҃[въ] [= 3Reg.] 12*.

164 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ieremia 25*.

165 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

166 În text, acest verset este marcat prin două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

167 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 4*.

168 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între semiparanteze roşii, adăugirea: *limbi*.

169 În text, semiparanteze roşii.

170 Marginal, fără a fi marcată în text, explicaţia: *Erghel*.

171 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Adramélec*.

172 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Sepfaruaim*.

173 În text, semiparanteze roşii.

174 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *slujiia*.

175 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

176 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

177 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Мѡ҆[ї҆] [1 Moisi = Fac.] 32; 3 Цр҃ст҃[въ] [= 3Reg.] 18*.

178 În text, scris *тдрѡ҆*, probabil greşeală a copistului.

Cap 18

179 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Пара҃л҃іпоменонъ] [= 2Paral.] 29*.

180 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Ávu*.

181 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Мѡ҃и҃ [4 Moisi = Num.] 21*.

182 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Izmail*.

183 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *sus 17*.

184 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *noadlea*.

185 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Пара҃л҃іпоменонъ] [= 2Paral.] 32; Isaía 36; Sirah 48*.

186 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, adăugirea: *de talanţi*.

187 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *Rapsis*.

188 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *izvorul*.

189 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

190 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, explicaţia: *întru Eghiptu*.

191 În text, semiparanteze roşii.

192 În text, secvenţa *domnul tău* este tăiată cu roşu. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, explicaţia: *nărodul tău*.

Cap 19

193 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 37*.

194 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi a mustrării*, *2* deasupra secvenţei *şi a scîrbei* şi *3* deasupra cuvîntului *dzua*, indicînd inversarea topicii lor.

195 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, explicaţia *-s*, indicînd lecţiunea: *Rapsachis*.

196 În text se repetă secvenţa *şi dzise lor*, tăiată cu negru.

197 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *veţi* şi *2* deasupra cuvîntului *dzice*, indicînd inversarea topicii lor.

198 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *spai*.

199 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 37*.

200 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, explicaţia: *Ezichiei*.

201 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Rafis*.

202 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, explicaţia *e-*, indicînd lecţiunea: *Edem*.

203 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Thaesthen*.

204 În text urmează secvenţa *în casa*, tăiată cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *Ezechia înaintea*.

205 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *au pustiit*.

206 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *şi tot pămîntul lor*.

207 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între semiparanteze roşii, adăugirea: *preste mine*.

208 Marginal, marcată în text prin cîte o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovelor *м* şi *ѣ*, corectura *а*, indicînd lecţiunea: *aceasta*.

209 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Tovía 1; Sirah 48; Isaía 37; 1 Mac. 7; 2 Mac. 8 şi 15*.

Cap 20

210 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Пара҃л҃іпоменонъ] [= 2Paral.] 32; Sirah 48; Isaía 38*.

211 În text, scris *стлпе*, probabil greşeală a copistului.

212 În text, semiparanteze roşii.

213 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaia 36*.

214 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *cuvînt*.

215 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

Cap 21

216 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Пара҃л҃іпоменонъ] [= 2Paral.] 33*.

217 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Apsíva*.

218 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ieremia 32; 2 Цр҃ст҃въ] [= 2Reg.] 7; 5 Мѡ҃и҃ [5 Moisi = Deut.] 12; 3 Цр҃ст҃въ] [= 3Reg.] 8 şi 9*.

219 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, explicaţia: *toată*.

220 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 15*.

221 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *păcătuit*.

222 În text, semiparanteze roşii.

223 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *răsuna*.

224 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *la*.

225 În text, numerotat greşit: *34*.

226 În text, semiparanteze roşii.

227 În text, numerotat greşit: *35*.

228 În text, numerotat greşit: *36*.

Cap 22

229 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu

roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***[***поменонъ***] *[= 2Paral.] 34*.

230 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

231 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *log[ofătul]*.

232 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, explicaţia: *Iosia*.

233 În text, semiparanteze roşii.

234 În text, semiparanteze roşii.

235 În text, semiparanteze roşii.

236 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *maica*.

237 Pe marginea acestui verset, scris cu roşu, comentariul: *Olda*.

238 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *pentru*.

239 În text, acest cuvînt este adăugat deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

240 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***[***поменонъ***] *[= 2Paral.] 34*.

Cap 23

241 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

242 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *cea*.

243 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *celor*.

244 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Мш*** *[3 Moisi = Lev.] 18*.

245 În text, semiparanteze roşii.

246 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***[***въ***] *[= 3Reg.] 11*.

247 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Astartí*.

248 În text, scris iniţial *sidonênilor*, tăiat cu negru şi corectat deasupra.

249 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***[***въ***] *[= 3Reg.] 12*.

250 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***[***въ***] *[= 3Reg.] 13*.

251 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *arse*, scris defectuos în text.

252 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Пара***[***поменонъ***] *[= 2Paral.] 35; 2 Ezdra 1*.

253 Marginal, marcată în text prin trei vrahii întoarse scrise cu roşu, explicaţia: *nărodul*.

254 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, explicaţia *n-*, indicînd lecţiunea: *nostru*.

255 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Пара***[***поменонъ***] *[= 2Paral.] 35*.

256 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *fată Ieremiei*, *2* deasupra secvenţei *den Lovna* şi *3* deasupra cuvîntului *Şi*, indicînd inversarea topicii lor.

257 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Ioahim*.

258 În text, scris ***їшки***, probabil greşeală a copistului.

259 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, explicaţia: *de la nărodul*.

Cap 24

260 Marginal, marcate în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să să îêrte*, *să să uite*.

261 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1*.

262 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 1*.

263 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Пара***[***поменонъ***] *[= 2Paral.] 36*; *Iesthir 2*.

264 În text este marcat aici final de capitol. Marginal, cu roşu, comentariul: *Cap 25*.

265 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 39 şi 52*.

266 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *preste el*.

267 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *zid*, *2* deasupra secvenţei *pregiur el* şi *3* deasupra cuvîntului *Şi*, indicînd inversarea topicii lor.

268 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ps. 73; Ezec. 16*.

269 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 27*.

270 În text urmează secvenţa *den calea*, tăiată cu roşu.

271 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр***[***въ***] *[= 3Reg.] 7; 2* ***Пара***[***поменонъ***] *[= 2Paral.] 3; Ierem. 52*.

272 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

273 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *ficiorul*.

274 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, explicaţia *r-*, indicînd lecţiunea: *Revlathá*.

275 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, explicaţia: *r-*, indicînd lecţiunea: *Revlathá*.

276 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 40*.

277 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între semiparanteze roşii, adăugirea: *ficiorul Ahicam*.

278 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Sapfan*.

279 În text se repetă secvenţa *Şi să jură Godolía lor*, tăiată cu roşu.

280 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 40*.

281 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 52*.

282 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Evialmarodec*.

Ms. 4389

Cartea 3 a împărăţiilor, iară la ovrêi cea dentîi a Malahiei

Capul dentîi

1 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

2 Marginal, marcată în text prin cinci săgeţi orientate în jos, explicaţia: *nu se culcă cu ea, pat de curvie.*

3 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

4 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

5 Marginal, marcată în text printr-o cruciuliţă scrisă cu roşu, completarea: *şi spuseră împăratului, zicînd: „Iată, Nathan proroc!"*

6 Marginal, între indicii 24 şi 25 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

7 În text, scris: ***кіи҃мй.***

8 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

9 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *Altariu.*

10 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *Altari.*

11 În text, secvenţa *toţi oamenii* este adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

12 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *se dăspica.*

13 Marginal, între indicii 40 şi 41 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

14 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *Altar.*

15 În text, scris ***връ̑тѡ́с҃***, probabil greşeală de copist.

16 Marginal, între indicii 47 şi 48 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

17 Marginal, marcată în text prin cinci săgeţi orientate în jos, completarea: ***ѡ҃ латй҃***. *[= 'în izvodul latinesc'] om bun.*

Cap 2

18 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

19 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Învaţă David pre Solomon pentru vrăjmaşii săi.*

20 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 2Reg.] 3: c: 27.*

21 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 2Reg.] 20: c: 10.*

22 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

23 În text, deasupra sintagmei *să le faci milă* este scrisă cifra *2*, iar deasupra sintagmei *cei den Galaad* este scrisă cifra *1*, indicînd inversarea topicii acestora.

24 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 2Reg.] 19: f: 31.*

25 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 2Reg.] 16: b: 5* ***и҃*** *[= 'şi'] 19: d: 19.*

26 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Дѣ҃м҃[ик҃]*** *[= Fapte] 2: c: 29; 1* ***Па҃р҃[алипомєнонъ]*** *[= 1Paral.] 29: f: 23.*

27 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 2Reg.] 5.*

28 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *De cîţi ani fu Solomon cînd şăzu împărat.*

29 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

30 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Cerşu Adonei pre Avisana la Solomon să i-o dea muiêre.*

31 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Vezi cinstea mumei.*

32 Marginal, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

33 În text, scris ***дѣ҃***, probabil greşeală de copist.

34 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Muri Adonei ucis de Solomon.*

35 În text, cuvîntul *făgăduinţei* este adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

36 Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

37 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 1Reg.] 2: f: 31.*

38 Marginal, între indicii 28 şi 29 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

39 În text, scris ***ѩпъратѹлѹ҆***, probabil greşeală de copist.

40 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 2Reg.] 3: c: 27.*

41 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр҃ст҃[вът҃]*** *[= 2Reg.] 20: c: 9.*

42 Marginal, între indicii 32 şi 33 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

43 În text, cuvîntul *va* este adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

44 În text a fost notat iniţial un alt nume propriu şi apoi corectat, silaba *-na-* fiind adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

45 Marginal, marcată în text printr-o cruce înscrisă într-un cerc, este inserată explicaţia: *De aici se schimbă la greci şi la latini, iar noi am scris ca la slovêni, iar vrînd ca la greci şi la latini, treci unde iaste iar acest semn mai dentîi.*

46 Marginal, marcată în text printr-o cruce scrisă cu negru, trimiterea biblică: *2* ***Па҃р҃[алипомєнонъ]*** *[= 2Paral.] 1.*

Cap 3

47 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *2* ***Па҃р҃[алипомєнонъ]*** *[= 2Paral.] 1: a: 1.*

48 Marginal, marcată în text printr-o vignetă, este inserată explicaţia: *De aici iar ca la slovêni.*

49 În text, silaba *-mă* este adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

50 Marginal, între indicii 1 şi 36 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

51 Prin repetarea semnului descris în nota 45 este marcată revenirea la numerotarea versetelor; în OSTROG versetele nu sînt numerotate.

52 În text apare o vignetă scrisă cu roşu.

53 Marginal, marcată în text printr-o cruciuliţă scrisă cu roşu, este inserată explicaţia: *De aici la latini iaste cap 4, stih 20.*

54 Marginal, între indicii 20 şi 21 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin; nici o secvenţă nu este notată cu litera *B*, cu caracter latin.

55 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Sir. 47: c: 16.*

56 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Ce de bucate se făcea la masa lui Solomon într-o zi.*

57 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, corectura: *de far.*

58 În text, prepoziţia *de* este repetată din greşeală, prima ocurenţă fiind tăiată cu negru.

59 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, este inserată următoarea explicaţie referitoare la numerotarea versetelor*:* ***оу҃ славѧ҃ѧ.*** *[= 'în izvodul slavonesc'],* ***а҃ оу҃ ла҃т҃. гл.*** *[= 'dar în izvodul latinesc, capul'] 4: a: 2.*

60 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Boiêrii lui Solomon.*

61 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҃р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 9: f: 25* şi următoarea explicaţie referitoare la numerotarea versetelor: ***славѧ҃ѧ.*** *[= 'în izvodul slavonesc'],* ***оу҃ ла҃т҃. гл.*** *[= 'în izvodul latinesc, capul'] 4: c: 26.*

62 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: ***оу҃ ла҃т҃. гл.*** *[= 'în izvodul latinesc, capul'] 3: a: 2.*

63 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Па҃р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 30;* ***ни҃[є]*** *[='mai jos'] 9.*

64 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Se arătă Domnul lui Solomon.*

65 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *1* ***Па҃р҃[алипоменонъ]*** *[= 1Paral.] 28; 2* ***Па҃р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 1;* ***мѕ҃ѧ҃[рость]*** *[= Sol.] 9.*

66 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

67 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Па҃р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 1: c: 10;* ***мѕ҃ѧ҃ [рость]*** *[= Sol.] 6.*

68 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

69 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Plăcu lui Dumnezeu cêrerea lui Solomon.*

70 În text, scris ***а҃***, probabil greşeală de copist.

71 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Моудр[ость]*** *[= Sol.] 7: b: 11; Mth. 6: d: 29.*

72 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

73 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Mêrseră 2 curve la Solomon la judecată.*

74 În text, silaba *-ca* este scrisă deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

75 Marginal, între indicii 21 şi 22 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

76 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Vezi judecată cu ispitire a înțeleptului împărat.*

Cap 4

77 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

78 În text, cuvîntul *toate* este adăugat la marginea rîndului de aceeaşi mînă.

79 Marginal, marcată în text prin cinci săgeţi orientate în jos, apare menţiunea: ***оу҃ латѝ҃.*** *[= 'în izvodul latinesc'] Vendacar.*

80 Marginal, între indicii 11 şi 12 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

81 Marginal apare menţiunea: ***оу҃ слаѣ҃.*** *[= 'în izvodul slavonesc'],* cu referire la textul aflat între paranteze, dar şi la continuarea numerotării versetelor după izvodul slavon; vezi şi nota următoare

82 În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

83 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Aici, la greci şi la latini iaste într-alt chip, iar noi am pus ca la slovêni.*

Cap 5

84 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

85 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҃р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 2.*

86 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Trimêse Solomon la Hiram de cerşu lêmne pentru bisêrică.*

87 În text, scris: ***мїѧ҃ѕ***.

88 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 2Reg.] 7: b: 13; 1* ***Па҃р҃[алипоменонъ]*** *[= 1Paral.] 22: c: 10;* ***ни҃[є]*** *[= 'mai jos'] 6.*

89 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

90 Marginal, între indicii 9 şi 10 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

91 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, corectura: *de an.*

92 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***вы***^{ıй}*[є] [= 'mai sus'] 3: b: 12.*

93 În text, scris ***мїє***, probabil greşeală de copist.

94 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

95 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Aceasta la slovêni nu iaste.*

96 În text, paranteza nu se închide, dar, după modelul slavon, locul ei ar fi acesta.

Cap 6

97 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}*[****алипоменонъ****] [= 2Paral.] 3: a: 1.* Capitolele 6 şi 7 din BIBL.1688, MS.4389 şi MS.45 corespund capitolului 6 din OSTROG.

98 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

99 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, completarea: ***оу҃ ла***^{т}***.*** *[= 'în izvodul latinesc'] 60.*

100 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, completarea: *30.*

101 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Vezi bisêrica lui Solomon.*

102 Marginal, între indicii 8 şi 9 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

103 În text, pronumele *o* a fost omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

104 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ств}*[****въ****] [= 2Reg.] 7: c: 17.*

105 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1* ***Па***^{ρ}*[****алипоменонъ****] [= 1Paral.] 22: b: 9.*

106 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, corectura: *bisêrica.*

107 Marginal, fără a fi marcată în text, explicaţia: ***оу҃ грє***^{к}***. и ла***^{т}***.*** *[= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc']*, cu referire la partea versetului dintre paranteze.

108 Marginal, între indicii 18 şi 19 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

109 În text, numărul versetului 21 este omis.

110 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, corectura: *bisêrica.*

111 Marginal, între indicii 27 şi 28 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

112 În text, silaba *în-* a cuvîntului se repetă, probabil greşeală de copist.

113 Marginal, în dreptul acestui verset, într-o acoladă corespunzătoare celor două coloane, este inserată explicaţia: *De aici la slovêni mêrge într-alt chip, iar noi am pus ca la greci şi la latini.*

Cap 7

114 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: ***ни***^{жє}*[є] [= 'mai jos'] 9: b: 10.*

115 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Sau loc pre unde se primbla oamenii şi era tot prentre stîlpi de umbla.*

116 Marginal, între indicii 2 şi 3 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

117 În text silaba *-cu* a fost iniţial omisă, iar apoi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

118 Marginal, în acoladă, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, este inserată explicaţia: *Casă de judecată.*

119 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***вы***^{ıй}*[є] [= 'mai sus'] 3: a: 3.*

120 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *muiêre lui Solomon.*

121 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *sus.*

122 Marginal, între indicii 9 şi 10 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

123 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cioplite.*

124 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *fêţe.*

125 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *La slovêni de aici iaste pus iar în capul al 6, iar cest al 7 se sfîrşaşte aici.*

126 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

127 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

128 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}*[****алипоменонъ****] [= 2Paral.] 4: a: 2.*

129 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу҃ ла***^{т}***.*** *[= 'în izvodul latinesc'] ca cînd înflorêşte crinul.*

130 În text, pronumele *o* a fost adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

131 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Aici iaste ca la latini.*

132 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *osii.*

133 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu negru, este inserat comentariul: *Aici nu ştiu cum se va înţelêge mai dăzvolt.*

134 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

135 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *osiile.*

136 Marginal, între indicii 36 şi 37 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

137 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *funicêle.*

138 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *funicêlele.*

139 În text, scris: ***амы*** ***до***.

140 Marginal, între paranteze rotunde, apare specificarea ***оу҃***

ла$^{\overset{\frown}{т}}$. *[= 'în izvodul latinesc']*, cu referire la sintagma: *amestecată cu aur.*

141 Marginal, între indicii 45 şi 46 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

142 În text, scris ***дѲ***, probabil greşeală de copist.

143 În text, silaba *-le* a fost omisă şi apoi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

Cap 8

144 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***$^{\overset{\frown}{р}}$*[**алипоменонъ**] [= 2Paral.] 5: a: 2.*

145 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

146 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *septevrie.*

147 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Mută Solomon sicriul cu tablele den Sion în Sfînta Sfinţilor*; în text, scris ***та***$^{\overset{\frown}{в}}$***лелеле***, probabil greşeală de copist.

148 În text, scris ***херѲмїи***, probabil greşeală de copist.

149 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Ис***$^{\overset{\frown}{х}}$*[**о**]*$^{\overset{\frown}{а}}$*[**ъ**] [= Ieş.] 34: d: 27; Evr. 9: a: 4.*

150 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Ис***$^{\overset{\frown}{х}}$*[**о**]*$^{\overset{\frown}{а}}$*[**ъ**] [= Ieş.] 40.*

151 Marginal, între indicii 10 şi 11 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

152 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***$^{\overset{\frown}{р}}$*[**алипоменонъ**] [= 2Paral.] 6: a :1.*

153 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр***$^{\overset{\frown}{с}\overset{\frown}{т}}$*[**въ**] [= 4Reg.] 21.*

154 În text, scris ***мї***$^{\overset{\frown}{і}}$, probabil greşeală de copist.

155 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр***$^{\overset{\frown}{с}\overset{\frown}{т}}$*[**въ**] [= 2Reg.] 7: a: 5.*

156 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *mijlocul.*

157 În text, scris ***ѣна"тѣ***, probabil greşeală de copist.

158 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

159 Marginal, fără a fi marcată în text, explicaţia: ***М***$^{\overset{\frown}{а}\overset{\frown}{т}}$*[**ва**] **Ц**[**а**]**рѫ Соломѡна** [= 'Rugăciunea împăratului Solomon'].*

160 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр***$^{\overset{\frown}{с}\overset{\frown}{т}}$*[**въ**] [= 2Reg.] 7: b: 12.*

161 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***За***$^{\overset{\frown}{к}}$*[**онъ**] [= Deut.] 12: b: 11;* ***ни***$^{\overset{\frown}{ж}}$*[**є**] [= 'mai jos'] 9.*

162 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4 Ezdr. 7.*

163 În text urmează secvenţa *alt-*, ştearsă cu negru.

164 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

165 Marginal, între indicii 39 şi 40 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

166 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru.

167 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Па***$^{\overset{\frown}{р}}$*[**алипоменонъ**] [= 2Paral.] 6: g: 36; 1 Ioan 1: d: 8; Sirah 7: c: 21;* ***При***$^{\overset{\frown}{т}}$*[**чи**] [= Parim.] 20; 4 Ezdr. 8.*

168 Marginal, între indicii 48 şi 49 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

169 Marginal, cu referire la partea versetului cuprinsă între paranteze unghiulare scrise cu roşu, explicaţia: ***оу***$^{\overset{\frown}{т}}$ ***славѧ***$^{\overset{\frown}{н}}$*, **а**$^{\overset{\frown}{т}}$ **оу**$^{\overset{\frown}{т}}$ **ла**$^{\overset{\frown}{т}}$. **и грє**$^{\overset{\frown}{к}}$. **лешає**$^{\overset{\frown}{т}}$ [= 'în izvodul slavonesc, dar în izvodul latinesc şi în cel grecesc lipseşte'].*

170 În text, înaintea acestui cuvînt, apare o slovă tăiată cu negru.

171 În text, silaba *-te* a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

172 Marginal, între indicii 59 şi 60 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

173 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***$^{\overset{\frown}{р}}$*[**алипоменонъ**] [= 2Paral.] 7.*

174 În text, scris ***жъ***$^{\overset{\frown}{р}}$***тє***, probabil greşeală de copist.

175 Marginal, cu referire la partea versetului cuprinsă între paranteze unghiulare scrise cu roşu, explicaţia: ***оу***$^{\overset{\frown}{т}}$ ***славѧ***$^{\overset{\frown}{н}}$*. [= 'în izvodul slavonesc'].*

176 Marginal, cu referire la ultima parte a versetului, fără a fi marcată în text, explicaţia: ***оу***$^{\overset{\frown}{т}}$ ***грє***$^{\overset{\frown}{к}}$*. **и ла**$^{\overset{\frown}{т}}$. **а**$^{\overset{\frown}{т}}$ **оу**$^{\overset{\frown}{т}}$ **слѣ**$^{\overset{\frown}{к}}$. **з**$^{\overline{}}$ **дни**$^{\overset{\frown}{і}}$ **и з**$^{\overline{}}$ **нощїй** [= 'în izvodul latinesc şi în cel grecesc, dar în izvodul slavon: 7 zile şi 7 nopţi'].*

Cap 9

177 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

178 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Па***$^{\overset{\frown}{р}}$*[**алипоменонъ**] [= 2Paral.] 7: c :11;* ***вы***$^{\overset{\frown}{ш}}$*[**є**] [= 'mai sus'] 3: a: 5.*

179 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Se arătă Domnul lui Solomon a doaoa oară.*

180 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***За***$^{\overset{\frown}{к}}$*[**онъ**] [= Deut.] 12;* ***вы***$^{\overset{\frown}{ш}}$*[**є**] [= 'mai sus'] 8; 4* ***Цр***$^{\overset{\frown}{с}\overset{\frown}{т}}$*[**въ**] [= 4Reg.] 21.*

181 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Цр***$^{\overset{\frown}{с}\overset{\frown}{т}}$*[**въ**] [= 2Reg.] 7: b: 12; 2* ***Па***$^{\overset{\frown}{р}}$*[**алипоменонъ**] [= 2Paral.] 22: c: 16.*

182 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

183 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***За***$^{\overset{\frown}{к}}$*[**онъ**] [= Deut.] 29: d: 24; Ierem. 22: c: 8.*

184 În text silaba *-se* a fost iniţial omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

185 În text, scris doar ***д***, probabil greşeală de copist.

186 În text, scris ***връ***$^{\overset{\frown}{а}}$, probabil greşeală de copist.

187 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: ***оу***$^{\overset{\frown}{т}}$ ***грє***$^{\overset{\frown}{к}}$*. [= 'în izvodul grecesc'] Hotarului.*

188 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă

litera *C*, cu caracter latin.

189 În text, scris doar ***т***, probabil greşeală de copist.

190 În text, scris ***ѳа́мнїи***, probabil greşeală de copist.

191 Marginal, între indicii 21 şi 22 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

192 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па*** *[****алипоменонъ****] [= 2Paral.] 8: b: 11.*

193 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Cădiia Solomon cu tămîie la altariul Domnului.*

194 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: ***оу҃ ла***. *[= 'în izvodul latinesc'] Roşii.*

Cap 10

195 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice*: 2* ***Па*** *[****алипоменонъ****] [= 2Paral.] 9: a: 1; Mth. 12: d: 42; Luc. 11: d: 31.*

196 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *amiiazăzi.*

197 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

198 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Împărăteasa de la Sáva veni la Solomon.*

199 În text, scris ***ка***, probabil greşeală de copist.

200 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos în jos, explicaţia: *leşinînd sau uluindu-se.*

201 În text, scris: ***мїѧ***.

202 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

203 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па*** *[****алипоменонъ****] [= 2Paral.] 9: c: 10.*

204 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

205 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *bägă.*

206 În text, scris ***гаѧвє***, probabil greşeală de copist.

207 Marginal, marcată în text prin trei linioare, explicaţia: *pavеze.*

208 Marginal, marcată în text prin trei linioare, explicaţia: *pavăză.*

209 Marginal, marcată în text prin trei cruciuliţe scrise cu negru, explicaţia: *clădise.*

210 În text, cuvîntul *cei* a fost omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

211 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

212 Versetul este precedat de un spaţiu gol închis în două paranteze pătrate, scrise cu negru; marginal, nemarcat în text, explicaţia: ***оу҃ грє***. ***и ла***., ***а оу҃ сла***. ***є вы*** *[= 'în izvodul latinesc şi în cel grecesc, dar în izvodul slavonesc este mai sus']*; se referă, probabil, la faptul că în OSTROG de la 9:22 se trece la 10:23.

213 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Vezi cîţi telegari şi povodnici avea Solomon.*

214 În text a fost scris iniţial, probabil, *vezetei* şi apoi tăiat cu negru.

215 În text a fost scris iniţial, probabil, *aducea* şi apoi tăiat cu negru.

Cap 11

216 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***За*** *[****онъ****] [= Deut.] 17: d: 17.*

217 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

218 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Ис*** *[****оу****] [****ъ****] [= Ieş.] 34: b: 16.*

219 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

220 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр*** *[****въ****] [= 4Reg.] 23.*

221 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Zidi Solomon capişti idolilor.*

222 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы*** *[****є****] [= 'mai sus'] 9: a: 6.*

223 În text, deasupra cuvîntului este scris un ***м***, probabil greşeală de copist.

224 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни*** *[****є****] [='mai jos'] 12: d: 15.*

225 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

226 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: ***оу҃ грє***. ***и ла***. *[= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc'].*

227 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр*** *[****въ****] [= 2Reg.] 8: d: 14.*

228 În text, scris ***че***, probabil greşeală de copist.

229 Marginal, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

230 În text, scris ***тпъратѳ***, probabil greşeală de copist.

231 În text, cuvîntul a fost iniţial omis şi apoi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

232 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, corectura: *la dînsul.*

233 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, este corectată, prin capitala corespunzătoare, slova ***А*** din cuvîntul *Damásc*, notat în text cu minusculă.

234 Marginal, între indicii 24 şi 25 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

235 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па*** *[****алипоменонъ****] [= 2Paral.] 13: a: 6.*

236 În text, sintagma *că iaste* este scrisă de două ori, probabil greşeală de copist.

237 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па*** *[****алипоменонъ****] [= 2Paral.] 10: d: 15.*

238 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată

de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃же***[***є***] *[= 'mai jos'] 12.*

239 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃же***[***є***] *[= 'mai jos'] 14.*

240 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

241 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *neamuri.*

242 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *neamuri.*

243 Marginal, între indicii 36 şi 37 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

244 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Cît au împărăţit Solomon.*

245 În text, în dreptul acestui verset apare explicaţia ***ѡ҃ славѧ҆нъ***. *[= 'în izvodul slavonesc']*, cu referire la pasajul aflat între paranteze drepte scrise cu negru.

246 În text, scris ***хотáръре***, probabil greşeală de copist.

247 În text, în dreptul ultimului fragment, după pasajul inserat în paranteze pătrate, apare din nou numărul versetului 43.

Cap 12

248 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҃р***[***алипоменонъ***] *[= 2Paral.] 10: a: 1.*

249 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

250 În text, silaba *-ta-* a fost repetată din greşeală şi tăiată cu negru.

251 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Se plînseră israilteńii la Rovoam să-i mai uşorêze den lucru, iar el nu vru.*

252 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

253 În text, scris: ***мїѧ***^{s}.

254 Marginal, între indicii 10 şi 11 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

255 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

256 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы҃ше***[***є***] *[= 'mai sus'] 11: f: 31.*

257 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ств***[***ъ***] *[= 4Reg.] 17.*

258 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Uciseră israilteńii pre vistiêriul lui Rovoam.*

259 Marginal, între indicii 18 şi 19 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

260 Prepoziţia lipseşte în text.

261 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҃р***[***алипоменонъ***] *[= 2Paral.] 11: a: 2.*

262 Marginal, între indicii 23 şi 24 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

263 Marginal, marcată în text prin două paranteze pătrate scrise cu negru, explicaţia: ***ѡ҃ ла҃. и҆ грє҃.***, *[****а҆ ѡ҃ сла҃. здѣ мно́го прилож҃е́нїе є҆҃сть***] *[= 'în izvodul latinesc şi în cel grecesc, dar în izvodul slavonesc aici este mult adaus'].*

264 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Tov.: 1: a: 5.*

265 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Făcu Ierovoam viţei în loc de dumnezei.*

266 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Ис҃***[***ѡ***]***х***[***ъ***] *[= Ieş.] 32: b: 8.*

267 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҃р***[***алипоменонъ***] *[= 2Paral.] 11: c: 15.*

268 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *capiştilor.*

Cap 13

269 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

270 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ств***[***ъ***] *[= 4Reg.] 23: d: 17.*

271 În text, cuvîntul a fost iniţial omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

272 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

273 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *semn.*

274 Marginal, între indicii 4 şi 5 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

275 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

276 În text, scris: ***мїѧ***^{s}.

277 În text urmează secvenţa *de împărăţiia ta*, tăiată cu negru.

278 În text, scris: ***мїѧ***^{s}.

279 În text, scris: ***ка́рѣ***.

280 Marginal, între indicii 9 şi 10 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

281 În text, scris: ***ка́ре***.

282 În text, sintagma *care venise* a fost corectată din alte cuvinte, de aceeaşi mînă.

283 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

284 În text, scris: ***мїѧ***^{s}.

285 În text a fost scris iniţial *pre care*, prepoziţia *pre* fiind tăiată cu negru.

286 Marginal, între indicii 20 şi 21 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

287 În text, cuvîntul este probabil corectat dintr-un alt cuvînt.

288 În text, secvenţa *-meni* a fost omisă şi adăugată în faţa rîndului de aceeaşi mînă.

289 În text, silaba *-ră* a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

290 Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

291 În text, scris ***пр***^{ѳ}***кѳ***^{ѧ}, probabil greşeală de copist.

292 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 14

293 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

294 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ıı}***[є]*** *[= 'mai sus'] 11: f: 31.*

295 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

296 Marginal, între indicii 8 şi 9 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

297 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***^{ıж}***[є]*** *[= 'mai jos'] 15: f: 29.*

298 În text urmează secvenţa *şi-l voiu*, tăiată cu negru.

299 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

300 Marginal, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

301 Marginal, între indicii 21 şi 22 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

302 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

303 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Luoă Susachim avuţiia den Ierusalim.*

304 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ıı}***[є]*** *[= 'mai sus'] 10: c: 16.*

305 Marginal, între indicii 27 şi 28 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 15

306 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

307 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}***[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 13: a: 2.*

308 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}***[въ]*** *[= 2Reg.] 11: a: 4.*

309 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

310 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}***[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 13: a: 1.*

311 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}***[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 14: a: 1.*

312 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

313 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}***[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 16: a: 1.*

314 Marginal, între indicii 18 şi 19 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

315 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

316 În text, scris ***ѳпъра́цилw***^{ıı}, probabil greşeală de scriere.

317 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}***[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 16: a: 1.*

318 Marginal, între indicii 25 şi 26 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

319 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***^{ıж}***[є]*** *[= 'mai jos'] 22: f: 21.*

320 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ıı}***[є]*** *[= 'mai sus'] 14: c :10.*

321 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

322 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

Cap 16

323 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

324 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ıı}***[є]*** *[= 'mai sus'] 15: g: 29.*

325 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па***^{ρ}***[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 16: a: 2.*

326 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

327 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}***[въ]*** *[= 4Reg.] 9: f: 31.*

328 Marginal, între indicii 10 şi 11 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

329 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *neamul.*

330 În text, scris ***лє***, probabil greşeală de copist.

331 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

332 În text urmează cuvîntul *Iúdei*, tăiat cu negru.

333 În text, scris: ***За***^{м}***ри***.

334 Marginal, între indicii 20 şi 21 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

335 Marginal, între indicii 25 şi 26 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

336 Marginal, nemarcat în text, precedat de două paranteze pătrate scrise cu negru, explicaţia: ***оу҃ грє***^{ѣ}***. и́ лат., а́ оу҃ сла***^{ѣ}***. приложе́ние е́сть зде́*** *[= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc, dar în izvodul slavonesc aici este adaos'].*

337 În text, cuvîntul este repetat, probabil greşeală de copist.

338 Marginal, între indicii 30 şi 31 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

339 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isus Navi 6: d: 26.*

Cap 17

340 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată

de două puncte, trimiterile biblice: *Sirah 48: a: 1; Iacov 5: d: 17*.

341 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

342 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Hrăniia corbii pre Ilie.*

343 Marginal, între indicii 9 şi 10 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

344 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc. 4: d: 26*.

345 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Mêrse Ilie în Sareth la o muiêre văduvă, de lăcui acoló.*

346 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

347 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

348 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *vadră.*

349 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

350 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

351 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *ascultă.*

352 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Învié Ilie copilul muierii cei văduve.*

Cap 18

353 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

354 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Ascunse Avdiia 100 de proroci pentru Iezavel.*

355 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

356 Marginal, marcată în text printr-un asterisc, completarea: *stăpînu-tău.*

357 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

358 În text, scris ***стъпъ́тѕтъ***^{ѕ}, probabil greşeală de copist.

359 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: ***оу҃ лаⷣ.*** *[= 'în izvodul latinesc'] părţile.*

360 Marginal, între indicii 21 şi 22 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

361 În text, cuvîntul a fost adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

362 Marginal, între indicii 25 şi 26 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

363 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Se tăia prorocii lui Vaal şi se bătea cu bice.*

364 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Бы***$^{\overset{\frown}{ст}}$*[ик] [= Fac.] 32: f: 28; 4* ***Цр***$^{\overset{\frown}{ст}}$*[въ] [= 4Reg.] 17.*

365 În text a fost iniţial scris *2 vêdre de apă* şi apoi tăiat cu negru.

366 Marginal, între indicii 32 şi 33 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

367 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4 Ezdra 7.*

368 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Căzu foc den cer şi arse jîrtva lui Ilie.*

369 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Junghié Ilie pre popii lui Vaal.*

Cap 19

370 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

371 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Fugí Ilie de frica Iezavelii.*

372 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Aduse îngerul lui Ilie turtă de ovăs şi apă.*

373 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

374 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[Къ]* ***Ри***$^{\overset{\frown}{м}}$*[лмном] [= Rom.] 11.*

375 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *vînt.*

376 Marginal, între indicii 11 şi 12 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

377 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Se arătă Domnul lui Ilie.*

378 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[Къ]* ***Ри***$^{\overset{\frown}{м}}$*[лмном] [= Rom.] 11: a: 3.*

379 Marginal, între indicii 16 şi 17 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

380 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр***$^{\overset{\frown}{ст}}$*[въ] [= 4Reg.] 9: a: 1.*

381 În text, silaba *-ne* a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

382 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[Къ]* ***Ри***$^{\overset{\frown}{м}}$*[лмном] [= Rom.] 11: a: 4.*

383 În text, după prima silabă a cuvîntului urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

384 Marginal, marcată în text prin patru săgeţi orientate în jos, corectura: *să-mi iau zioa bună.*

385 Marginal, marcată în text prin două liniuţe orizontale scrise cu negru, corectura: *de la.*

386 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, corectura: *de la.*

Cap 20

387 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

388 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Cerşu feciorul lui Ader muierile şi feciorii şi fêtele lui Ahav, şi toată avuţiia lui.*

389 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

390 În text, scris ***стъпъ́нѫ***, probabil greşeală de copist.
391 În text, scris ***фечéрѫлѫ***, probabil greşeală de copist.
392 În text urmează secvenţa *carele iaste mai pre desupra decît*, tăiată cu negru.
393 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
394 Marginal, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
395 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Bătură israilténii pre siriéni şi tăiară*... [manuscris deteriorat].
396 În text urmează secvenţa *adîns eişi*, tăiată cu negru.
397 Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
398 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *îşi făcură căutare.*
399 În text urmează cuvîntul *Síriei*, tăiat cu negru
400 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: ***зрѝ вóлѧ Бжїѧ*** *[= 'Vezi voia lui Dumnezeu']*.
401 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
402 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Slobozi Ahav pre feciorul lui Ader fără voia lui Dumnezeu.*
403 Marginal, între indicii 37 şi 38 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
404 În text, scris: ***мїѧ***.
405 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни*** *[є] [= 'mai jos'] 22: f: 38*.

Cap 21

406 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Cerşu Ahav viia lui Navuthei.*
407 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
408 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *livade.*
409 Marginal, între indicii 4 şi 5 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
410 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Trimise Iezavel să omoară pre Navuthei cu hicleşug.*
411 Marginal, între indicii 8 şi 9 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
412 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
413 Marginal, între indicii 18 şi 19 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
414 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни*** *[є] [= 'mai jos'] 22: f: 38***.**
415 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр*** *[въ] [= 4Reg.] 9: b: 8*.
416 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы*** *[є] [= 'mai sus'] 15: f: 29*.
417 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы*** *[є] [= 'mai sus'] 16: a: 3*.
418 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
419 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр*** *[въ] [= 4Reg.] 9: g: 36*.
420 Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 22

421 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Пр*** *[алипоменонъ] [= 2Paral.] 18: a: 1*.
422 Marginal, între indicii 2 şi 3 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
423 Marginal, între indicii 8 şi 9 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
424 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *om jugănit.*
425 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *coarne.*
426 În text, silaba *-ne* este adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
427 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.
428 În text, scris: ***ремóмѫ***.
429 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
430 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.
431 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
432 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
433 Adaosul dintre paranteze provine din OSTROG; în manuscris, numele a fost notat iniţial *Evstog* şi apoi corectat în *Evostog*, cf. OSTROG.
434 În text a fost omisă paranteza de închidere.
435 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Fu Ahav săgetat.*
436 În text urmează slova ***д***, tăiată cu negru.
437 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы*** *[є] [= 'mai sus'] 21: e: 19*.
438 Marginal, între indicii 38 şi 39 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
439 În text, scris ***то***, probabil greşeală de copist.
440 Marginal, între indicii 46 şi 47 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
441 Marginal, cu referire la textul cuprins între paranteze pătrate, explicaţia: ***оу҃ грє. и̂ ла., а̂ оу҃ сла. ли***. *[= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc, dar în izvodul slavonesc lipseşte']*.

Ms. 4389

Cartea 4 a împărăţiilor, iară la ovrêi a doaoa a Malahíei

Cap 1

1 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

2 În text, scris ***вы***^, probabil greşeală de copist.

3 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

4 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Mîncă focul pre trimişii Ohóziei.*

5 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc. 9.*

6 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin; în text, nici o secvenţă nu este notată cu litera *C*.

Cap 2

7 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

8 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

9 În text, silaba *-pă* a cuvîntului a fost probabil omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

10 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Lovi Ilie cu cojocul Iordanul şi se dăspărţi de trecură pre uscat.*

11 În text, secvenţa *-du-mă* a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

12 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Luoă pre Ilie carul şi caii de foc.*

13 Marginal, marcate în text printr-o săgeată orientată în jos, trimiterile biblice: *1 Mac. 2: e: 58; Sirah 48: b: 13.*

14 În text, urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

15 Marginal, între indicii 18 şi 19 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin; în text, nici o secvenţă nu este notată cu litera *C*, cu caracter latin.

16 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Sănătoşí Elisei apele Ierihónului.*

17 În text, urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

18 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Mîncară ursoaicele pre copii.*

Cap 3

19 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

20 În text a fost scris iniţial *păcatele* şi apoi corectat.

21 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin; în text, nici o secvenţă nu este notată cu litera *B*, cu caracter latin.

22 În text a fost scris iniţial, probabil, *vedea* şi corectat de aceeaşi mînă în *veţi vedea.*

23 În text a fost scris iniţial, probabil, *vedea* şi corectat de aceeaşi mînă în *veţi vedea.*

24 Marginal, între indicii 23 şi 24 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

25 În text, pînă la finalul capitolului, versetele sînt numerotate 34-37 în loc de 24-27.

26 În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

27 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Împăratul Moávului făcu pre fiiu-său jîrtvă.*

Cap 4

28 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

29 În text, cuvîntul de legătură între paginile manuscrisului lipseşte.

30 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Înmulţi Elisei undelemnul văduvei de-şi scoase feciorii den robie.*

31 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

32 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, explicaţia: *jupîneasă.*

33 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

34 Marginal, între indicii 20 şi 21 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

35 În text, scris: ***мїѧ***^{s}.

36 Marginal, între indicii 27 şi 28 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

37 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc. 9.*

38 În text a fost scris iniţial alt cuvînt, probabil *auz*, şi corectat de aceeaşi mînă.

39 Marginal, între indicii 34 şi 35 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

40 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***^{ѫ}*[є] [= 'mai jos'] 20*.

41 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Învié Esei copilul sumanteanei.*

42 În text, scris ***събáтє***^{чн}, probabil greşeală de copist.

43 În text, scris: ***ѳїєѧ***^***бъ***.

44 Marginal, între indicii 39 şi 40 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 5

45 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, cu litere latine, explicaţia: *leprosus.*

46 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

47 În text este omisă secvenţa: *muiêrea lui.*

48 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

49 Marginal, între indicii 8 şi 9 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

50 În text, penultima slovă a cuvîntului este corectată dintr-o altă slovă.

51 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
52 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc. 14: c: 27*.
53 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Se curăţi Neeman de gubăvie.*
54 În text, scris ***ѓтодѣ***, probabil greşeală de copist.
55 Marginal, între indicii 16 şi 17 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
56 În text, scris ***лѕ***, probabil greşeală de copist.
57 Marginal, între indicii 20 şi 21 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
58 În text, scris ***алѣкѫ***, probabil greşeală de copist.
59 În text, scris ***Немаи***, probabil greşeală de copist.
60 Marginal, între indicii 24 şi 25 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
61 În text, înaintea cuvîntului apare conjuncţia *şi* tăiată cu negru.
62 În text, înaintea cuvîntului apare o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

Cap 6

63 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
64 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Pluti săcurea dăsupra apei.*
65 În text, scris ***гъзѕ***, probabil greşeală de copist.
66 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
67 În text, înaintea cuvîntului apare conjuncţia *şi* tăiată cu negru.
68 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
69 Marginal, între indicii 17 şi 18 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
70 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: ***оу лѧ***. *[= 'în izvodul latinesc']* ***сицевѣ*** (lectură nesigură) *[= 'aşa a fost']*.
71 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
72 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, corectura: *o căpăţînă*.
73 Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
74 În text, scris: ***мїѧѕ***.
75 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Îşi mînca muierile copiii pentru foamea.*
76 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
77 În text, scris iniţial *al piericiunii* şi tăiat cu negru.

Cap 7

78 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
79 În text, scris iniţial *pre carele* şi tăiat cu negru.
80 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
81 Marginal, între indicii 4 şi 5 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
82 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Fugiră siriênii.*
83 Marginal, între indicii 9 şi 10 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
84 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
85 În text, cuvîntul a fost adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

Cap 8

86 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***вы***[***є***] *[= 'mai sus'] 4: f: 35*.
87 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
88 În text cuvîntul *către* este scris de două ori, probabil greşeală de copist.
89 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
90 Marginal, între indicii 8 şi 9 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
91 În text, scris: ***мїѧѕ***.
92 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
93 În text, scris: ***мїѧѕ***.
94 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Пдо***[***алипомéнонъ***] *[= 2Paral.] 12: b: 5*.
95 Marginal, între indicii 18 şi 19 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
96 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Црст***[***въ***] *[= 2Reg.] 7: c: 16*.
97 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Пдо***[***алипоменонъ***] *[= 2Paral.] 21: b: 8*.
98 Marginal, între indicii 21 şi 22 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
99 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Пдо***[***алипоменонъ***] *[= 2Paral.] 22: a: 1*.
100 În text, sintagma *feciorul lui Ioram* este suprascrisă, fiind marcată printr-o cruciuliţă.
101 Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 9

102 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
103 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Црст***[***въ***] *[= 3Reg.] 19: d: 17*.
104 În text, secvenţa *-thul* este adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
105 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Unse pre Iúe împărat preste Israil.*
106 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în

jos, este reluată slova ***ц***, scrisă defectuos în text.

107 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

108 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 21: e: 20.*

109 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 15: f: 29.*

110 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 16: a: 3.*

111 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, corectura: *Bine-ai venit!*

112 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, corectura: *spuitoriul de vêste bună.*

113 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

114 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы^{ищ}[є]*** *[= 'mai sus'] 8: g: 28.*

115 Marginal, între indicii 17 şi 18 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

116 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *olăcar.*

117 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *olăcariu.*

118 În text, silaba *-te* este adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

119 Marginal, între indicii 20 şi 21 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

120 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Muri Ioram.*

121 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 21: f: 22.*

122 Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

123 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Muri Ohóziia.*

124 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 16: c: 10.*

125 În text, cuvîntul de legătură între paginile manuscrisului lipseşte.

126 Marginal, între indicii 32 şi 33 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

127 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Muri Iezavéla junghiată.*

128 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 21: f: 23.*

Cap 10

129 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

130 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

131 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Tăiară pre feciorii lui Ahav pre toţi.*

132 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 21: g: 29.*

133 Marginal, între indicii 10 şi 11 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

134 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Muriră toţi fraţii Ohóziei junghiaţi.*

135 Marginal, între indicii 16 şi 17 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

136 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}[въ]*** *[= 3Reg.] 16: g: 31.*

137 În text, scris ***прє^{йи} чє***, probabil greşeală de copist.

138 Marginal, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

139 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

140 Marginal, între indicii 25 şi 26 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

141 În text, secvenţa *-toare* este adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

142 În text, slova ***є*** a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

143 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***ни^{же}[є]*** *[= 'mai jos'] 15: c: 12.*

144 În text, deasupra sintagmei *feciorului lui Navat* este scrisă cifra *2*, iar deasupra sintagmei *ale lui Ierovoam* este scrisă cifra *1*, indicînd inversarea topicii acestora.

145 Marginal, între indicii 31 şi 32 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

146 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Muri Iúe.*

Cap 11

147 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Пар^{ал}[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 22: d: 10.*

148 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

149 Marginal, în acoladă, este inserată explicaţia: *Omorî Gothóliia toată seminţiia împărătească.*

150 În text, silaba *-cio-* a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

151 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Пар^{ал}[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 33: a: 1.*

152 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

153 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

154 În text a fost scris iniţial *vrea să între* şi apoi corectat, secvenţa *vrea să* fiind tăiată cu negru, iar verbul *întra* modificat peste forma iniţială, *între.*

155 În text, silaba *-le* a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
156 Marginal, între indicii 11 şi 12 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
157 În text, cuvîntul este corectat dintr-un altul scris iniţial.
158 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Muri Gothóliia de sabie.*
159 Marginal, între indicii 17 şi 18 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 12

160 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
161 În text, slova ***ѡ*** a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
162 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
163 Marginal, în dreptul acestui verset, fără a fi marcată în text, specificarea: ***оу҃ лаⷮ., а҆ оу҃ грⷣ҃. и҆ слаⷣ҃. ѝнакѡ*** *[= 'în izvodul latinesc, dar în izvodul grecesc şi în cel slavonesc altfel']*.
164 Marginal, marcată în text printr-o cruciuliţă scrisă cu roşu, completarea: *carii păziia la uşă.*
165 În text a fost scris iniţial *împăratul*, apoi corectat de aceeaşi mînă.
166 Marginal, între indicii 11 şi 12 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
167 În text, cuvîntul este corectat dintr-un alt cuvînt.
168 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Mêrse Azail să ia Ierusalímul.*
169 Marginal, între indicii 17 şi 18 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 13

170 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
171 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
172 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
173 Marginal, în acoladă, şi marcată în text prin patru linioare scrise cu negru, explicaţia: ***оу҃ лаⷮ., а҆ оу҃ грⷣ҃. и҆ слаⷣ҃.*** *[= 'în izvodul latinesc, dar în izvodul grecesc şi în cel slavonesc'] arcul.*
174 Marginal, este reluată slova ***р*** din cuvîntul *veniră*, modificată în text şi marcată cu o cruciuliţă.
175 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Sirah 48: b: 14.*
176 Marginal, în acoladă, este inserată explicaţia: *Învié omul cel mort.*

Cap 14

177 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
178 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҆р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 25: a: 1.*
179 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
180 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Заⷦ҃[онъ]*** *[= Deut.] 24: c: 16;* ***Ѻ҆ езеⷦ҃.*** *[= Iez.] 18: e: 20.*
181 Marginal, între indicii 9 şi 10 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
182 Marginal, între indicii 16 şi 17 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin. În text, nici o secvenţă nu este notată cu litera *D*, cu caracter latin.
183 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Па҆р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 26: a: 1;* ***нижⷦ҃[є]*** *[= 'mai jos'] 15.*
184 Marginal, între indicii 21 şi 22 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
185 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ioná 1: a: 1.*
186 Marginal, între indicii 25 şi 26 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 15

187 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Па҆р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 26;* ***выи҆[є]*** *[= 'mai sus'] 14.*
188 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
189 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҆р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 26: d: 21.*
190 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
191 În loc de: *Zaharia.*
192 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Se luoă împărăţiia de la neamul lui Iúe.*
193 În text, silaba *-lor* a fost omisă şi adăugată ulterior deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
194 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***выи҆[є]*** *[= 'mai sus'] 10: f: 30.*
195 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
196 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.
197 Marginal, între indicii 17 şi 18 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
198 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
199 Marginal, între indicii 27 şi 28 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
200 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***Па҆р҃[алипоменонъ]*** *[= 2Paral.] 24.*
201 Marginal, între indicii 33 şi 34 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 16

202 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[203] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Па*$^{\rho}$*[алипоменонъ] [= 2Paral.] 28: a: 1.*

[204] În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

[205] Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Ahaz trecu pre fiiu-său pren foc ca păgînii.*

[206] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 7: a: 1.*

[207] Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[208] Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată explicaţia: *Mută Ahaz baia şi marea cea de aramă de pre boii cei de aramă.*

Cap 17

[209] Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[210] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *ни*^{ж}*[є] [= 'mai jos'] 18: b: 9; Iov 1: a: 2; 4 Ezdr. 13.*

[211] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: *ни*^{ж}*[є] [= 'mai jos'] 18: b: 10.*

[212] Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[213] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: *ни*^{ж}*[є] [= 'mai jos'] 25: a: 5.*

[214] În text, ultima slovă este corectată dintr-o altă slovă.

[215] Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[216] În text, scris *фъгъдѕ*^{т}, probabil greşeală de copist.

[217] Marginal, nemarcată în text, în dreptul acestui verset, notaţia *зрú [= 'Vezi!']*, indicînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

[218] Marginal, între indicii 20 şi 21 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

[219] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3 Цр*^{ст}*[въ] [= 3Reg.] 12: e: 19.*

[220] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem. 25: b: 9.*

[221] Marginal, între indicii 26 şi 27 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

[222] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1 Ezdr. 4.*

[223] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ioan 4.*

[224] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Бы*^{т}*[ик] [= Fac.] 33: f: 28.*

[225] Marginal, între indicii 35 şi 36 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin; nici o secvenţă nu este notată cu litera *F*, cu caracter latin.

[226] În text, cuvîntul este omis.

Cap 18

[227] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2 Па*$^{\rho}$*[алипоменонъ] [= 2Paral.] 28: d: 27 и [= 'şi'] 29: a: 1.*

[228] Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[229] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Чи*^{с}*[лд] [= Num.] 21: c: 9.*

[230] Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[231] Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *străjii.*

[232] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *вы*^{ш}*[є] [= 'mai sus'] 17: a: 6; Iov 1: a: 2.*

[233] Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[234] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2 Па*$^{\rho}$*[алипоменонъ] [= 2Paral.] 32: a: 1; Isa. 36: a: 1; Sirah 48: c: 20.*

[235] Loc gol în manuscris pînă la finalul versetului.

[236] Marginal, între indicii 17 şi 18 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

[237] În text, continuarea, pînă la sfîrşitul versetului, este adăugată ulterior pe marginea rîndului.

[238] În text, scris *тмпърáтѕ*, probabil greşeală de copist.

[239] Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

[240] În text, scris: *мїѧ*^{ѕ}.

[241] Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *ovreiêşte.*

[242] Marginal, între indicii 27 şi 28 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

[243] Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Cuvintele lui Rapsac.*

[244] În text, scris *четáтѕ*, probabil greşeală de copist.

[245] Marginal, între indicii 32 şi 33 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 19

[246] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 37: a: 2.*

[247] Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[248] În text, scris *мънїѥ*, probabil greşeală de copist.

[249] Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[250] Marginal, între indicii 11 şi 12 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[251] Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *М*^{нт}*. Єзє*^{к}*. цр҃ѧ Иѕдина [= 'Rugăciunea lui Ezechia, împăratul Iudei'].*

[252] Marginal, între indicii 16 şi 17 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

[253] În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

254 În text a fost scris iniţial *fata* şi corectat.
255 În text a fost scris iniţial *fata* şi corectat.
256 Marginal, între indicii 22 şi 23 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
257 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, probabil prepoziţia *den*.
258 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.
259 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *bătea*.
260 Marginal, între indicii 27 şi 28 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
261 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *trufiia*.
262 Marginal, între indicii 33 şi 34 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
263 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Tov. 1: d: 21; Sirah 48: d: 28; Isai. 37: g: 36; 1 Mac. 7: f: 41; 2 Mac. 8: d: 19*.
264 Marginal, în acoladă, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Omorî Domnul pre sirîeni*.
265 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Tov. 1: d: 24*.
266 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

Cap 20

267 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2 Па*[*алипоменонъ*] *[= 2Paral.] 32: f: 29; Isai. 38: a: 1; Sirah 48*.
268 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
269 Marginal, în acoladă, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Adaose Domnul zilele Ezéchiei*.
270 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
271 Marginal, între indicii 11 şi 12 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
272 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 39: a: 10*.
273 În text, scris *ръзболи*^{т}, probabil greşeală de copist.
274 În text, cuvîntul *solilor* este încercuit.
275 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
276 Marginal, în acoladă, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Vezi pentru ce se mînié Domnul pre Ezéchiia*.

Cap 21

277 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
278 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *idolii*.
279 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Па*[*алипоменонъ*] *[= 2Paral.] 33: a: 3*.
280 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ier. 32*.
281 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2 Цр*^{ст}[*въ*] *[= 2Reg.] 7: b: 10; 2 Зак*[*онъ*] *[= Deut.] 12; 3 Цр*^{ст}[*въ*] *[= 3Reg.] 8 и [= 'şi'] 9*.
282 În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
283 Marginal, între indicii 7 şi 8 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
284 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierm.15: a: 4*.
285 Marginal, între indicii 12 şi 13 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
286 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *grozav, nespălat*.
287 Marginal, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
288 În text, scris *пъмъ*^{и}, probabil greşeală de copist.

Cap 22

289 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Па*[*алипоменонъ*] *[= 2Paral.] 34: a: 1*.
290 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
291 Marginal, marcată în text prin trei linioare, explicaţia: *logofătul*.
292 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Sirah 49*.
293 Marginal, între indicii 6 şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
294 Marginal, marcată în text prin trei linioare scrise cu negru, explicaţia: *logofătul*.
295 Marginal, marcată în text prin trei linioare scrise cu negru, explicaţia: *logofătul*.
296 Marginal, marcată în text prin trei linioare scrise cu negru, explicaţia: *logofătul*.
297 În text, scris: *мїѡ*^{s}.
298 În text, scris: *Сафок*.
299 În text, scris: *Сафок*.
300 Marginal, între indicii 13 şi 14 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
301 Marginal, între indicii 16 şi 17 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 23

302 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Па*[*алипоменонъ*] *[= 2Paral.] 34: f: 29*.
303 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
304 În text, cuvîntul este omis.
305 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Sirah 49: a: 3*.
306 Marginal, între indicii 4 şi 5 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
307 Loc gol în manuscris; marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, completarea: *homarimele* şi, cu litere latine, explicaţia: *aruspices*.

308 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *mazaróthului.*

309 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, corectura: *ţesea.*

310 Marginal, între indicii 8 şi 9 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

311 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* **Цр҃ꙋ҃**[**въ**] *[= 3Reg.] 11: b: 7.*

312 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* **Цр҃ꙋ҃**[**въ**] *[= 3Reg.] 13: g: 32.*

313 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

314 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* **Па҃**[**алипомєнонъ**] *[= 2Paral.] 31: a: 1.*

315 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *3* **Цр҃ꙋ҃**[**въ**] *[= 3Reg.] 13: a: 1; 2* **Па҃**[**алипомєнонъ**] *[= 2Paral.] 35; 3 Ezdr. 1.*

316 Marginal, între indicii 21 şi 22 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

317 Marginal, în acoladă, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Cîtă vrême nu se-au făcut Paştile Legii.*

318 Marginal, între indicii 25 şi 26 ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

319 Marginal, nemarcată în text, în dreptul acestui verset, notaţia **зрй** *[= 'Vezi!']*, indicînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

320 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: **ни҆же**[**є**] *[= 'mai jos'] 24: a: 2.*

321 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* **Па҃**[**алипомєнонъ**] *[= 2Paral.] 35: c: 20.*

322 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: 2 **Па҃**[**алипомєнонъ**] *[= 2Paral.] 36: a: 1.*

323 Marginal, între indicii 32 şi 33 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

324 În text, silaba *-li-* a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului de aceeaşi mînă.

Cap 24

325 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

326 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: **вы҆ше**[**є**] *[= 'mai sus'] 23: f: 27.*

327 Marginal, între indicii 5 şi 6 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

328 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Danil 1: a: 1.*

329 Marginal, între indicii 11 şi 12 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

330 Marginal, în acoladă, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Robí Navohodonosor Ierusalimul.*

331 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* **Па҃**[**алипомєнонъ**] *[= 2Paral.] 36: b: 10;* **є҆зєкі**. *[= Iez.] 2: a: 6* **и҆** *[= 'şi'] 11: b: 4; Esthir 2.*

332 Marginal, între indicii 15 şi 16 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 25

333 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ierm. 39: a: 4* **и҆** *[= 'şi'] 52: a: 4.*

334 Marginal, între indicii 1 şi 2 ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

335 În text este omisă secvenţa: *a patra.*

336 Marginal, între indicii 4 şi 5 ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

337 Marginal, în acoladă, în dreptul acestui verset, este inserată explicaţia: *Cazna Sedéchiei.*

338 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Pslm. 73: a: 7;* **є҆зєкі**. *[= Iez.] 16.*

339 Marginal, între indicii 10 şi 11 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

340 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică*: Ierem. 27: d: 19.*

341 Marginal, între indicii 14 şi 15 ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

342 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *3* **Цр҃ꙋ҃**[**въ**] *[= 2Reg.] 7: b: 15; Ierem. 52: c: 17; 2* **Па҃**[**алипомєнонъ**] *[= 2Paral.] 3: d: 15.*

343 Marginal, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

344 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică*: Ierem. 40.*

345 Marginal, între indicii 27 şi 28 ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

CARTEA A TREIA A REGILOR

COMENTARII

de Mihai Moraru şi Ana Catană-Spenchiu

Introducere

Dedicată istoriei poporului israelit şi, în special, domniei lui Solomon şi profetului Ilie, *Cartea a treia a regilor* figurează în primele traduceri biblice româneşti drept *A împăraţilor a treia* (MS.45, BIBL.1688), formulă traducînd, în mod fidel, titlul corespondent al sursei greceşti: *Βασιλείων Τρίτη* (SEPT.FRANKF.). Sub influenţa textului latinesc al VULG., *Liber Regum Tertius, Secundum Hebraeos „Primus Malachim"*, traducătorul MS.4389 va opta în titlu pentru precizarea referitoare la divizarea textului ebraic, numind penultima carte din această serie *Cartea 3 a împăraţilor, iară de la ovrêi cea dentîi a Malahiei*. Deşi titlurile cărţilor din BIBL.1688 sînt păstrate în mare măsură de Samuil Micu în *Biblia* de la Blaj (1795), titlul acestei cărţi (*Cartea împăraţilor a treia, carea la jidovi să zice întîia a împăraţilor*) se revendică în acest caz de la VULG., nu de la *Septuaginta*, în ediţia Franeker, din 1709 (SEPT.BOS), sursa utilizată de cărturarul ardelean, unde această carte biblică poartă titlul *Βασιλείων Γ*. În ediţiile ulterioare ale textului biblic românesc se observă o preluare a titlului din BIBL.1688 şi adaptarea acestuia la contextul lingvistic românesc, după cum urmează: *A treia carte a împăraţilor* (BIBL.ŞAGUNA), *Cartea împăraţilor a treia* (BIBL.1819), *Cartea a treia a împăraţilor* (BIBL.1914). Alte opţiuni de redare a titlului cărţii: *Cartea întĕĭa a regiloru séŭ in de comunu, a treia a regilorŭ* (BIBL.1874), *Cartea a intăia a împăraţilor sau a treia a împăraţilor* (BIBL.CORN.1921) şi *Cartea întâia a regilor* (BIBL.1921).

Cartea a treia a regilor (= 3Reg.) din *Septuaginta* şi din ediţiile româneşti ale Bibliei corespunde cărţii *1 Regi* din Biblia ebraică. Astfel, din punct de vedere formal, se pot constata unele diferenţe. În textul masoretic, primele două cărţi din acest ciclu poartă numele de *1 Samuel* şi *2 Samuel*, iar ultimele două cărţi sînt numite *1 Regi* şi *2 Regi*, fapt semnificativ, pe care Samuil Micu îl sublinia în BIBL.1795, în scurta introducere care precede cărţile Regilor: „Din patru Cărţi ale Împăraţilor, doao, ceale mai dinainte, jidovii supt numele lui Samuil le scriu şi socotesc că sânt culease şi din scrisorile lui Samuil, şi dintr-a prorocilor Gad şi Natan. Însă ceale ce să cetesc în cartea 1, cap 7, stih 2: «Şi au trecut 20 de ani» nu au putut de Samuil să se scrie, fiindcă în al şeaptelea an după moartea lui Samuil au mutat David sicriiul din locul acela" (BIBL.1795/2000, *Cuvînt înainte*, p. 293). Începînd cu secolul al XV-lea, sub influenţa *Vulgatei* şi a *Septuagintei*, ediţiile moderne ale Bibliei ebraice au împărţit cărţile lui Samuel (sau 1-2Reg.) din Biblia ebraică, iar adoptarea acestei segmentări de către Felix de Prato pentru ediţia biblică publicată de Daniel Bomberg, la Veneţia, în 1517, va însemna impunerea ei pînă în modernitate (SEPT.NEC, p. 245-246). Deşi în *Vulgata* şi în *Septuaginta* cărţile 3-4Reg. formează corp comun cu 1-2Reg. (1-2Sam.), există între cele două grupe mai multe diferenţe, atît în privinţa modului de redactare, cît şi, implicit, în privinţa datei redactării. Notabil este, în primul rînd, faptul că în primele două cărţi ale ciclului nu există (cu excepţia unei discutabile aluzii care apare în 2Reg. 7:14, în cadrul profeţiei lui Natan, unde ar putea fi vorba, prin relaţionare cu 3Reg. 11:31-36, de pedepsirea lui Solomon; interpretarea augustiniană, în sens mesianic, a versetelor din 2Reg. 7:12-15 nu este însă nici ea lipsită de contradicţii) alte referiri la evenimente istorice importante, precum distrugerea Templului şi robia babiloniană, relatate în ultimele două cărţi ale ciclului. De aici se poate deduce că primele două cărţi au fost redactate înaintea acestor evenimente. Există, de asemenea, diferenţe în privinţa modului de relatare a evenimentelor. Chiar dacă se pot observa şi în interiorul cărţilor 3-4Reg. diferenţe între anumite capitole, în care precumpăneşte naraţiunea cronicărească şi laconică, datorită, probabil, folosirii aşa-numitelor „cronici de curte" (v. şi menţiunea existenţei funcţiei de cronicar în 3Reg. 4:3), şi alte capitole, în care domină elementele legendare sau poetice, aceste diferenţe nu sînt totuşi atît de importante precum cele dintre primele şi ultimele cărţi ale ciclului. În primele două cărţi nu se face trimitere la surse istorice, în timp ce în ultimele două cărţi acest tip de trimiteri este destul de frecvent, fiind citate textual *Cartea cronicilor regilor Iudei*, *Cartea cronicilor regilor lui Israel* şi *Cartea faptelor lui Solomon*, primele două fiind, probabil, un fel de anale de curte.

Întreg ciclul cărţilor Regilor, indiferent de faptul că există diferenţe precum cele amintite mai sus, are sau a căpătat caracter unitar în interpretarea deuteronomistă a

întregului text (bazată pe porunca din Deut. 6:4: *Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn!*). Scopul prelucrării deuteronomiste era acela de a arăta cum, prin mîna Domnului şi prin gura profeţilor săi, faptele regilor sînt judecate din perspectiva monoteismului. De aceea revin atît de des formule de genul: *a făcut ce e bine* sau *a făcut ce e rău în ochii Domnului*, uneori chiar omiţîndu-se detalierea relatării acţiunilor respective. În fapt, dacă am încerca fie şi un examen cantitativ al materialului narativ referitor la faptele şi la cuvintele profeţilor (în 3-4Reg., mai ales Ilie şi Elisei) în economia acestor două ultime cărţi, am vedea cu uşurinţă că acesta este preponderent, motiv pentru care a apărut şi persistă întrebarea dacă ele sînt într-adevăr cărţi istorice sau ar fi mai adecvată denumirea de cărţi profetice. De altfel, în compartimentarea din textul ebraic, după Tora urmează o grupă de cărţi numită „a profeţilor anteriori", care conţine cărţile *Iosua*, *Judecători*, *1-2 Samuel* şi *1-2 Regi* (v. Constantin Oancea, *Cărţi istorice sau „profeţi anteriori". Observaţii de natură canonico-redacţională asupra cărţilor Iosua – 2 Regi*, în „Revista teologică", 18 (2008), nr. 2, p. 22-35, cu bibliografia aferentă). Nu este exclus ca trimiterile la cele două cronici de curte să aibă şi scopul de a elibera naraţiunea de elementele cu caracter istoric propriu-zis (pot fi numărate 34 de trimiteri la cronicile regilor Iudei sau Israelului) şi de a reliefa tendinţa teocratică a acesteia. Tiparul acesta, în varii proporţii, va marca, prin intermediul *Paliei istorice* (în versiunile ei bizantine, slavone sau româneşti) şi, mai ales, prin intermediul cronografelor bizantine, întreaga istoriografie, atît cea apuseană (e.g. *Gesta Dei per Francos*), cît şi, mai ales, cea răsăriteană, continuînd să-şi pună pecetea stilistică şi asupra istoriografiei romantice, care va transfera modelul poporului ales asupra istoriei naţiunilor emergente din această perioadă.

Notele de mai jos au caracter predominant filologic, rezultînd, în principal, din colaţionarea MS.45, MS.4389, BIBL.1688 şi BIBL.1795 cu SEPT.RAHLFS, SEPT.FRANKF., SEPT.BOS şi OSTROG. Am emendat o serie de lecţiuni eronate, unele existente şi în ediţiile moderne (ediţia 1988 a BIBL.1688 sau ediţia 2000 a BIBL.1795). Notele certifică, în general, ceea ce se ştia despre raporturile dintre versiunile traducerilor româneşti ale textului biblic, despre caracterul literal al acestor traduceri şi despre predominanţa calcurilor semantice sau sintagmatice (v. MUNTEANU, REPERE, p. 24). De asemenea, mai arată că traducerea cea mai fidelă a SEPT.FRANKF. este conţinută în MS.45, cel mai apropiat de protograful traducerii lui Nicolae Milescu.

În ceea ce priveşte raporturile dintre SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS, se vede că, în majoritatea cazurilor, în SEPT.FRANKF. se reflectă lecţiunile sau variantele din versiunea origenică (= O) şi din cea lucianică (= L). Din comparaţia formelor din MS.45 cu cele din BIBL.1688 reiese limpede nu doar cît de îndatorată este versiunea tipărită în 1688 traducerii lui Nicolae Milescu, ci şi cît de puţine sînt, faţă de MS.45, acele diferenţe atribuite unei noi colaţionări pe care „dascălii locului" au făcut-o cu SEPT.FRANKF. în vederea tipăririi ediţiei din 1688. De asemenea, se mai poate observa din aceste note şi faptul că modificările aduse textului BIBL.1688 de către Samuil Micu nu sînt, cel puţin în aceste două cărţi, nici atît de numeroase, nici atît de importante ca în alte cazuri. Cît despre versiunea din MS.4389, aceasta prezintă, într-adevăr (MUNTEANU, REPERE, p. 24), numeroase coincidenţe cu OSTROG şi cu VULG. plantiniană, dar, lucru notabil, numerotarea versetelor (inexistentă în OSTROG) şi trimiterile marginale (mergîndu-se pînă la indicarea porţiunilor din cîmpul paginii de text), mult mai numeroase şi mai exacte în MS.4389 decît în OSTROG, arată că versiunea conţinută în MS.4389 este rezultatul unei laborioase confruntări a mai multor surse, între care, pentru raportarea la textul grecesc, se foloseşte şi versiunea tradusă de Nicolae Milescu (vezi prefaţa manuscrisului).

Critica textuală biblică împarte *Cartea a treia a regilor*, după conţinut, în mai multe subdiviziuni, după cum urmează: o primă parte (3Reg. 1-2), care relatează bătrîneţea, ultimele dorinţe ale lui David şi desemnarea fiului său, Solomon, drept rege al poporului lui Israel; o a doua parte (3Reg. 3-11), în care este înfăţişată domnia lui Solomon, şi ultima parte (3Reg. 11-22), în care se succed mai multe evenimente: moartea lui Solomon, dezbinarea regatului lui David, figura profetului Ilie (3Reg. 17-19), domnia şi sfîrşitul lui Ahab (3Reg. 20-22).

Capitolul 1

1:1

Numele conducătorului regatului unit al lui Israel, *David* (cu accentul marcat în BIBL.1688), păstrat fără alternanţe în tradiţia textuală biblică românească din textul-sursă grecesc, *δαβίδ* (SEPT.FRANKF.), reflectă termenul ebraic *Dāwidh*, însemnînd 'cel preaiubit' (cf. SLUŞANSCHI, s.v.). După cum reiese din 1Reg. 16:1-3, David este fiul lui Iesei Vithleemiteánul, sfinţit de Samuel, cunoscut pentru cucerirea Ierusalimului şi izbînda asupra filistenilor şi a altor popoare biblice: moabiţi, aramei, edomiţi, ammoniţi (2Reg. 5-12). Portretizat în cărţile 1-2Reg. ca fiind *înţelept şi războinic, şi învăţat în cuvînt... bun la chip* (BIBL.1688), împăratul David apare în 3Reg. ca fiind *bătrîn îndelungat de zile* (1:1); se pare că nu împlinise 70 de ani. Mai degrabă slăbiciunea lui David decît bătrîneţea sa îi va determina pe Adonia şi pe acoliţii săi să încerce să obţină domnia încă din timpul vieţii lui David.

1:2

Specificarea *lui* (versiunea modernă), existentă doar în SEPT.FRANKF., se reflectă în MS.45 (*către îns*) şi în BIBL.1688 (*către dînsul*), opţiune preluată şi în versiunile biblice care au urmat: BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.1874, BIBL.1865-1867, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1911, BIBL.1914. ♦ Secvenţa *παραστήσεται τῷ βασιλεῖ* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS) este tradusă corect în MS.45 (şi preluată în

BIBL.1688 şi în BIBL.1795) prin forma *va sta înaintea împăratului*. Spre deosebire de aceste textele greceşti, în SEPT.RAHLFS sintagma substantivală este prezentă doar în note (O, L).

1:5

Adonia (BIBL.1688), numele celui de-al patrulea dintre cei şase fii ai lui David născuţi în Hebron (2Reg. 3:4), reflectă gr. *ἀδωνίας* (SEPT.FRANKF.), cf. lat. *Adonias* (VULG.). Datorită faptului că fraţii săi mai mari, Amnon şi Abesalom, fuseseră ucişi, iar un alt frate, Chileab (în textul ebraic)/ Daluia (în SEPT.RAHLFS), murise, probabil, foarte tînăr, Adonias se consideră îndreptăţit să obţină tronul, în condiţiile slăbiciunii lui David. Trufia lui Adonias este considerată însă o sfidare a voinţei divine exprimate prin promisiunea făcută de către David Batşebei, mama lui Solomon (v. 1:13). ♦ Privind acest context, avem la Sfintul Vasile cel Mare, în *Omilii şi cuvîntări*, o amplă interpretare: „Îl mai semeţeşte pe om şi puterea mâinilor, iuţeala picioarelor, frumuseţea trupului, toate nimicite de boli şi veştejite de vreme. Omul nu simte că «tot trupul este iarbă şi toată slava omului, ca floarea ierbii. Uscatu-s-a iarba şi floarea a căzut». Aşa a fost şi semeţia uriaşilor cu puterea lor, gândul nesocotitului Goliat, luptătorul împotriva lui Dumnezeu; aşa a fost cu Adonia, care se mândrea cu frumuseţea chipului său, şi cu Abesalom, care se îngâmfa cu bogăţia părului capului său" (VASILE CEL MARE, OMIL., p. 294).

1:8

Antroponimul *Resei* (versiunea modernă) apare numai în note (B, A) în SEPT.RAHLFS; este prezent în SEPT.FRANKF. (*ῥησεί*), fiind preluat ca atare de autorul MS.4389; în MS.45, în BIBL.1688 şi în BIBL.1795 este transpusă forma *Ῥησί*, cf. SEPT.FRANKF., SEPT.BOS.

1:19

Sfintul Atanasie cel Mare, în *Cuvîntul al doilea împotriva arienilor*, subliniază importanţa înţelegerii corecte a cuvintelor biblice şi extrapolează un exemplu, făcînd referire la termenii *fiu* şi *rob* din acest verset: „Astfel, de multe ori părinţii numesc pe fiii născuţi din ei robii lor, fără să nege identitatea firii. Şi pe robii proprii îi numesc, cu bunăvoinţă, fii, fără să ascundă originea dobîndirii lor. Părinţii numesc pe fiii lor robi pentru autoritatea ce o au asupra acelora, şi pe robi fii, din bunăvoinţă faţă de ei. [...] Iar Batşeba, deşi era mamă, numea pe fiul ei rob, spunînd tatălui: «Pe robul tău, Solomon» (3Reg. 1:19). La fel, proorocul Natan, intrînd la David, i-a spus ca şi aceea: «Pe Solomon robul tău» (ibid., 20). Nu le era greu să-l numească pe fiu, rob. Acela, auzind aceasta, cunoştea firea şi aceştia, spunînd aşa, nu ignorau că era fiu adevărat. Ei cereau să fie moştenitor al tatălui, chiar dacă îl numeau rob, căci era prin fire fiu al lui David" (ATANASIE ALEX., S., I, p. 284). Primele traduceri biblice româneşti păstrează fără diferenţe secvenţa *pre Solomón, robul tău* (BIBL.1688), echivalînd corect sintagma gr. *Σαλωμῶντα τὸν δοῦλόν σου* (SEPT.FRANKF.).

1:21

Verbul *a pristăví* (MS.45, BIBL.1688), echivalent în context al formei greceşti de aorist pasiv *κοιμηθῇ* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS) a verbului *κοιμάω*, încorporează în sfera sa semantică atît sensul de 'a adormi', cît şi pe acela de 'a muri'. Ultimul dintre aceste sensuri este vizat cu precădere în acest context de Nicolae Milescu şi preluat de revizorii bucureşteni. Atestat în secolul al XVI-lea (cf. DLR, s.v.), verbul *a pristăvi*, cu sensul menţionat, provine din sl. ***прѣставити сѧ***. În BIBL.1795 acest termen a fost substituit, probabil sub influenţa VULG. (*dormierit*), cu verbul *a adormi* şi preluat succesiv în BIBL.1819, în BIBL.ŞAGUNA şi în BIBL.1914. În acest caz, în MS.4389 se optează pentru verbul *a răposa*, cu sensul de 'a muri' (cf. DLR, s.v.), atestat în *Psaltirea Şcheiană* (cf. TIKTIN, s.v.). Chiar şi în ediţiile moderne termenul prezintă unele diferenţieri: *va dormi laolaltă cu părinţii săi* (BIBL.ANANIA), *se va culca alături de părinţii săi* (SEPT.NEC).

1:25

Construcţie caracteristică limbii române literare vechi, frecventă în sec. al XVII-lea, *a fi* + gerunziul este înlocuită în secolul al XVIII-lea aproape în totalitate (ARVINTE, STUD., p. III). Secvenţele *sîntu bînd şi mîncînd* (MS.45) şi *sînt bînd şi mîncînd* (BIBL.1688) sînt calchiate după gr. *εἰσὶν ἐσθίοντες καὶ πίνοντες* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS), reflectînd structura cu verbul *εἰμὶ* 'a fi' la indicativ prezent, persoana a III-a, singular + participiul prezent al verbelor *ἐσθίω* 'to eat' şi *πίνω* 'to drink' (cf. TAYLOR, s.v.). Păstrînd construcţia perifrastică, în MS.4389 traducătorul optează pentru un transfer gramatical asemănător: *sînt de mănîncă şi beau*. Începînd cu secolul al XVIII-lea, acest tip de calcuri gramaticale se reduc semnificativ (ARVINTE, STUD., p. III), după cum se poate observa în BIBL.1795: *beau şi mănîncă*. Simţindu-le, probabil, ca nefiind specifice limbii române, cărturarul ardelean va înlocui în mod repetat acest tip de construcţii atît de bine reprezentate în BIBL.1688. ♦ Considerîndu-se îndreptăţit să moştenească tronul lui Israel, ca primul născut între fiii lui David, Adonias aduce jertfe din *viţei şi miei şi oi cît de multe* (MS.45, cf. MS.4389, BIBL.1688) şi ospătează pe fiii regelui, pe căpeteniile oştirii şi pe preotul Abiathar, delimitîndu-şi astfel rivalii. Numele de animale enumerate echivalează în mod fidel numele din textul grecesc: *μόσχους καὶ ἄρνας καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS). Potrivit textului ebraic, jertfa constă în *tauri şi viţei îngrăşaţi şi oi* (v. SEPT.NEC, p. 455). Această diferenţă de traducere de la nivelul *Septuagintei* este conservată şi în ediţiile biblice româneşti succesive (BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.1914), care au echivalat corect forma de acuzativ plural *ἄρνας* a substantivului gr. *ἀρνήν, -ός* 'sheep', 'lamb' (cf. TAYLOR, s.v.). Acest termen este echivalat prin *pinguia* în VULG., transpus literal prin *ceale grase* (BIBL.VULG.1760-1761). Pentru soluţii de traducere

similare au optat şi traducătorii unor versiuni biblice româneşti ulterioare: *boi şi viţei graşi şi oi în mulţime* (BIBL.1874), *boi şi viţei graşi şi oi în mulţime* (BIBL.1911), *boi şi viţei graşi şi oi* (BIBL.CORN.1921), *boi şi viţei graşi şi oi în mulţime* (BIBL.1921), *boi, viţei graşi şi oi* (BIBL.1936), *o mulţime de boi, viţei graşi şi oi* (BIBL.1944) şi *o mulţime de boi, viţei graşi şi oi* (BIBL.1968). Preluînd opţiunea din primele traduceri biblice româneşti, Bartolomeu Anania echivalează acest context prin *viţei şi miei şi oi din belşug*.

1:28

Secvenţa *καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς δαβίδ* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS) este tradusă fidel în MS.45 şi în MS.4389, fiind preluată în BIBL.1688: *Şi răspunse împăratul David*. Cu toate că, de cele mai multe ori, Samuil Micu păstrează litera şi sensul textului-sursă grecesc şi, în acelaşi timp, respectă opţiunile de traducere din BIBL.1688, în acest pasaj omite numele *David*, considerînd, probabil, că nu afectează sensul enunţului: *Şi au răspuns împăratul şi au zis*. Ediţiile ulterioare nu vor prelua omisiunea din BIBL.1795.

1:33

Aflat la poalele muntelui Sion, *Ghión* (BIBL.1688) era unul dintre cele două izvoare care alimentau Ierusalimul pe coasta de apus a văii Kedron, unde are loc ungerea lui Solomon drept rege (3Reg. 32-40). Traducătorul MS.4389 notează pe marginea textului, în dreptul numelui *Ghion*, termenul *altariu*, care provine din OSTROG, cf. VULG., unde nu apare menţionat toponimul *Ghihon*, ci doar termenul ***олтарь***. *Ghión* a fost înlocuit în tradiţia scripturală românească cu o formă diferită, fapt datorat, în mare măsură, influenţei traducerii lui Samuil Micu (1795). Acesta, indus în eroare de asemănarea dintre cele două forme, echivalează gr. *γιών* (SEPT.BOS) prin *Sion*. Confuzia arată, încă o dată, dependenţa următoarelor traduceri româneşti (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) de textul cărturarului iluminist. Spre deosebire de acestea, autorii versiunilor ulterioare vor opta pentru forma *Ghihon* (BIBL.1865-1867, BIBL.1874, BIBL.1914, BIBL.1921, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968), *Gion* (SEPT.NEC) şi *Ghihon* (BIBL.ANANIA). ♦ Forma de imperativ aorist activ *ἐπιβιβάσατε* [*τὸν υἱόν μου*] a verbului gr. *ἐπιβιβάζω* ‘cause to mount on’ (cf. TAYLOR, s.v.) este echivalată în MS.45 prin *încălăraţi*, formă preluată de revizorii bucureşteni în BIBL.1688. O echivalare diferită, *puneţi* [*pre fiiu-mieu, Solomon,*] *călare*, propune traducătorul MS.4389, probabil sub influenţa VULG.: *imponite Salomonem filium meum super mulam meam*. Atestat în secolul al XVI-lea (vezi DLR, s.v.), verbul *a încălăra* este înlocuit în BIBL.1795 prin *puneţi călare*, traducere literală, preluată şi în ediţiile ulterioare ale Bibliei (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 etc.).

1:35

Secvenţa *Şi vă veţi sui în urma lui şi el va veni înăuntru...* (traducerea noastră) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. ♦ Am menţinut soluţia de traducere din BIBL.1688, care poate fi relaţionată cu cea din Ps. 103:19, unde apare, cu referire la pasărea *erodion*, şi verbul *a povăţui*: *Lăcaşul erodiului povăţuieşte lor* (BIBL.1688), cf. *τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ οἰκία ἡγεῖται αὐτῶν* (SEPT.RAHLFS, v. 17). Termenul *povăţuitor* apare în BIBL.1688 şi în 1Reg. 25:30 ş.a.; în 1Reg. 9:16 apare termenul *mai-mare*, care transpune cuvîntul gr. *ἄρχων*. Echivalările diferite ale gr. *ἡγούμενον* pleacă de la faptul că el este folosit în *Septuaginta* pentru a traduce un alt cuvînt ebraic (*nāghidh*) decît cel folosit în mod curent pentru a denumi instituţia regalităţii (*melekh*). Termenul *dux* din VULG. este echivalat în OSTROG prin ***властелинъ***. În MS.4389 traducătorul optează pentru construcţia *să fie putêrnic*.

1:36

Substantivul *cuvîntul* echivalează gr. *ῥῆμα* ‘cuvînt’ din SEPT.FRANKF., fiind urmat de MS.45 şi de BIBL.1688. Ediţia SEPT.BOS nu deţine termenul în text, acesta fiind inclus într-o notă atribuită acestui verset, în timp ce în SEPT.RAHLFS substantivul nu apare nici în note.

1:38, 45

Pentru secvenţa *în Ghión* (BIBL.1688, MS.45, MS.4389), cf. *în Sion* (BIBL.1795), v. nota la 1:33.

Capitolul al 2-lea

2:1

Transpusă în MS.45 şi în BIBL.1688, în mod fidel, prin *ca să moară el*, cf. *s-au apropiat de moarte* (versiunea modernă), construcţia *ἀποθανεῖν αὐτόν* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS) este tradusă de Samuil Micu (1795) fără redarea pronumelui *αὐτόν*. În ediţiile româneşti ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) s-a preluat opţiunea din BIBL.1795, deşi pronumele, în acest caz, deţine un rol important în clarificarea versetului.

2:2

În versiunea modernă, în acest context am făcut completarea după sens (*bărbat [deplin]*) şi după MS.45 (*bărbat deplin*) şi BIBL.1688, deşi nu apare în SEPT.RAHLFS şi nici în notele acestui text sau în VULG. În SEPT.FRANKF. (*εἰς ἄνδρα τέλειον*) apare adjectivul *τέλειος* ‘perfect, complete’ (cf. TAYLOR, s.v.), dar nu se precizează în note sursa după care s-a făcut completarea; o găsim şi în MS.4389 (*om deplin*), preluată, probabil, după OSTROG: ***мѫжъ съвършенъ***; cf. *om desăvîrşit* (ÎNV.NEAGOE). Adjectivul nu este tradus de Samuil Micu, întrucît lipseşte în sursa utilizată de acesta, SEPT.BOS, fiind menţionat, însă, în aparatul critic al acestei ediţii: *Ald. ἄνδρα τέλειον*. În ediţiile româneşti premoderne, precum BIBL.1819 şi BIBL.ŞAGUNA, se propune pentru acest context soluţia *bărbat desăvîrşit*.

2:3

Secvenţa *şi mărturiile lui* din versiunea modernă este redată după SEPT.FRANKF.; în SEPT.RAHLFS apare doar în note

(O). Vechile traduceri biblice româneşti (MS.45, BIBL.1688, MS.4389, BIBL.1795) o conservă. În ediţiile moderne (BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC.), însă, nu este inclus acest segment de text.

2:4

Forma de viitor pasiv *ἐξολεθρευθήσεται* (SEPT.FRANKF.) a verbului *ἐξολεθρεύω* 'a fi distrus, a distruge' este redată în vechile versiuni biblice româneşti astfel: *se va surpa* (MS.45 şi BIBL.1688), cf. *va lipsi* (BIBL.1795), *va goni* (MS.4389). În BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 a fost preluată opţiunea lui Samuil Micu. Această soluţie de traducere este prezentă şi în SEPT.NEC, BIBL.ANANIA. O transpunere diferită întâlnim în BIBL.1936 şi în BIBL.1944: *nu va conteni*.

2:6

Forma de viitor *κατάξεις* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS) a verbului *κατάγω*, care încorporează sensurile 'to bring down' şi 'to lead down' (cf. TAYLOR, s.v.), este transpusă în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *vei aduce*, în BIBL.1795 fiind vizat cel de-al doilea sens: *să nu laşi să se ducă*. Ediţiile biblice româneşti ulterioare vor împrumuta această opţiune. Alte traduceri: *să nu se pogóre în pace în mormêntŭ* (BIBL.1874), *să nu se pogoare căruntețea lui în pace în iad* (BIBL.1936 şi BIBL.1944). ♦ Referitor la acest enunţ, Origen, în *Adnotări la Exod*, propune o interpretare interesantă. Astfel, David este văzut ca imitator al lui Dumnezeu, care „porunceşte la momentul oportun lui Solomon să-l pedepsească pe Ioab din cauza celor greşite de el faţă de Abbener, fiul lui Ner: să-l ucidă din cauza greşelilor. Apoi adaugă: «*Şi vei coborî căruntețea lui în pace în iad!*». Este evident, aşa cum ne-a transmis şi Evreul, că Ioab va adormi în pace pentru că a fost pedepsit: lui nu-i mai sunt utile chinul şi pedeapsa după plecarea de aici, pentru că a plătit încă de aici. [...] cele aduse de Dumnezeu, orice ameninţare, suferinţă, pedeapsă, nu sunt în defavoarea celor ce le suportă, ci întotdeauna în favoarea lor" (ORIGEN, OMIL., p. 397).

2:8

Termenul *iadovit* din BIBL.1688 este un *hapax*; nu apare menţionat nici în DLR, nici în TIKTIN, şi nu s-a menţinut în traducerile ulterioare. Menţinut în rusă cu sensul 'otrăvit, otrăvitor' şi în bulgară cu sensul 'mînios, rău', termenul din OSTROG (***немощьнъ***) încearcă să echivaleze grecescul *ὀδυνηρός* 'chinuitor, dureros'. Apariţia acestui termen în BIBL.1688 s-ar putea să se datoreze faptului că (*blăstăm*) *duios* din MS.45, cu sensul 'dureros', începuse să fie perceput mai degrabă cu sensul derivat de 'îndurerat', deşi primul sens are destule atestări în epocă şi chiar mai târziu. Una dintre ele este cea din BIBL.1688: *duioasă e rana ta* (Ier. 10:19), unde este folosit pentru a traduce gr. *ἀλγηρά* 'dureroasă' (v. TIKTIN, s.v.). Prin soluţia *blăstăm rău*, care redă adjectivul feminin gr. *ὀδυνηράν* (SEPT.BOS) 'painful, woeful' (cf. TAYLOR, s.v.), Samuil Micu surprinde sensul secundar al termenului, preluat apoi şi în BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. Ediţiile moderne propun diferite soluţii de traducere: *dureros blestem* (SEPT.NEC), *greu blestem* (BIBL.ANANIA).

2:10

Pentru *au pristăvit* (BIBL.1688), *să pristăvi* (MS.45), cf. *au adormit* (BIBL.1795), v. nota la 1:21.

2:12

Segmentul *[υἱὸς ἐτῶν δώδεκα]* din SEPT.FRANKF., echivalat prin *⌊fiiu de 12 ani⌋* în MS.45, este preluat şi de revizorii BIBL.1688; SEPT.FRANKF. notează: *a traditione Iudaeorum*. În MS.4389, sintagma este echivalată printr-o formă diferită: *fiind de doisprezece ani*. SEPT.NEC semnalează în nota la 2:12 absenţa secvenţei *la [vârsta de] doisprezece ani* din textul ebraic (SEPT.NEC, p. 458). Transpunînd în mod fidel textul din ediţia SEPT.BOS, care deţine doar în note segmentul *υἱὸς ἐτῶν δώδεκα*, Samuil Micu redactează o glosă cu trimitere la BIBL.1688, semnalînd prezenţa acestei interpolări: *În cea veachie: fiiu de doisprezeace ani*. În BIBL.1819 şi în BIBL.ŞAGUNA se va păstra soluţia cărturarului ardelean, spre deosebire de BIBL.1914: *fiind de doisprezece ani*.

2:14

Modificările făcute de Samuil Micu în BIBL.1795 vizează şi unele aspecte de ordin morfologic, precum înlocuirea sistematică a formei de perfect simplu *zise* din BIBL.1688 cu cea analitică de perfect compus *au zis*.

2:19

Prin sintagma *la dreapta lui* (versiunea modernă) se înţelege 'locul de onoare', cum remarcă, într-o glosă, şi traducătorul MS.4389: *Vezi cinstea mumei*.

2:30

În continuare, segmentarea şi numerotarea versetelor se face după SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

2:36

În VULG. se omite segmentul *şi împărăţia s-a orînduit în Ierusalim*, gr. *καὶ ἡ βασιλεία κατωρθοῦτο ἐν Ἱερουσαλήμ* (SEPT.FRANKF.). Zece versete, notate în SEPT.RAHLFS 2:35 a-k, reprezintă o anticipare a începutului capitolului următor, după care se trece la istorisirea uciderii lui Semei. În nota 51 din SEPT.FRANKF. se specifică diferenţele faţă de alte versiuni, dar se consideră că este conturbată ordinea firească a naraţiunii, motiv pentru care se adoptă ordinea din textul ebraic şi din *Biblia Complutensis*, ceea ce se reflectă în MS.45 şi în BIBL.1688. Versetele 2:35 l-o din SEPT.RAHLFS repetă versetele 2:8-9. În versiunea modernă am urmat ordinea şi numerotarea versetelor din SEPT.FRANKF., MS.45 şi BIBL.1688. ♦ Sintagma *în pustiu* (versiunea modernă) face referire la deşertul Iudei, ţinut arid, situat între Bethleem şi Marea Moartă (v. Jud. 1:16).

2:36

Termenul gr. *κατωρθοῦτο* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS) este

echivalat în BIBL.1688 prin forma verbală *să oprăvuiia*, preluată şi în BIBL.1795 (*să oprăvuia*). În textele manuscrise există două opţiuni lexicale: *se tocmi împărăţiia în Ierusalim* (MS.4389), *şi împărăţiia să îndrepta în Ierusalim* (MS.45). Termenul *a oprăvui* (< sl. ***оправити***) este atestat cu sensul de 'a aranja' încă din secolul al XVI-lea (cf. DLR, s.v.), însă în acest context termenul are sensul de 'a se întări', după cum semnalează Samuil Micu într-o glosă sinonimică: *să întărea* (BIBL.1795).

2:43

În SEPT.RAHLFS, adaosul *Şi tu mi-ai spus: «Bun e cuvîntul pe care l-am auzit»* (versiunea modernă) există doar în note (O, L); în MS.45 şi în BIBL.1688 (*Şi ai zis mie: «Bun e cuvîntul carele ai auzit»*) este preluat după SEPT.FRANKF., care comentează în note diferenţele dintre versiuni; există şi în MS.4389 (3:42), unde a fost preluat după VULG. (2:42): *et respondisti mihi bonus sermo audivi.*

2:46 sq.

Ordinea versetelor din MS.45 şi din BIBL.1688 corespunde celei din SEPT.FRANKF.; în BIBL.1688 această parte a versetului trece la 3:1; în MS.4389 se respectă ordinea din OSTROG, cf. şi SEPT.RAHLFS. În acest caz poate fi vorba de o intervenţie în OSTROG, în direcţia apropierii de *Septuaginta.*

Capitolul al 3-lea

3:1

Versetul lipseşte în SEPT.RAHLFS, care reproduce în notă un verset similar după O. În MS.45 şi în BIBL.1688 versetul este tradus după SEPT.FRANKF. şi se găseşte şi în ediţia SEPT.BOS şi, în consecinţă, şi în BIBL.1795. Bartolomeu Anania semnala în nota atribuită primului verset din această carte că scurtul episod al căsătoriei lui Solomon cu fiica lui Faraon, prezentat în textul ebraic, este omis de *Septuaginta* în acest loc (BIBL.ANANIA, nota c, p. 381). Pentru partea de început a versetului, v. nota la 2:36. ♦ Referitor la fragmentul *şi luo Solomón fata lui Faraó şi o bägă pre ea în cetatea lui Davíd* (BIBL.1688), nu se cunoaşte numele acestei soţii a lui Solomon; deoarece nu apare menţionat în legătură cu ea numele vreunei divinităţi egiptene (v. 3Reg. 11:5-8), se presupune că ea a adoptat religia israelită.

3:4

În SEPT.RAHLFS, substantivul *împăratul* apare doar în note (O); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688: *să sculă împăratul şi mêrse la Gavaón*; aici se aflau Cortul Mărturiei şi altarul de jertfă (1Paral. 16:39, 21:29; 2Paral. 1:3-5).

3:5

Deşi primul sens al gr. *ὕπνος* este cel de 'somn', majoritatea versiunilor traduc *în vis* (*ἐν ὕπνῳ*). Soluţia din BIBL.1688, [*Să ivi Domnul lui Solomon*] *noaptea*, clarifică, de fapt, eventuala problemă a diferenţei dintre vis şi viziune (profetică), omiţînd sintagma în cauză. Îndepărtîndu-se de SEPT.BOS, unde există forma de dativ singular (*ὕπνῳ*) a substantivului *ὕπνος* 'sleep, slumber' (cf. TAYLOR, s.v.), Samuil Micu va prelua traducerea din BIBL.1688, omiţînd termenul: [*Şi s-au arătat Domnul lui Solomon*] *noaptea.* În ediţiile ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) a fost preluată aceeaşi traducere. Ca de obicei, traducerea cea mai fidelă a originalului grecesc o găsim în MS.45: [*Şi Să ivi Domnul lui Solomon*] *în somnu noaptea.* Pe de altă parte, substantivul *ἐνύπνιον* este tradus curent *în vis* (v. Iov 33:14-15); în Is. 29:8 apar ambele forme. Pentru episodul din 1Reg. 28:6, în care Saul încearcă să afle voinţa divină, dar Domnul nu-i răspunde *prin visuri* (*ἐν τοῖς ἐνύπνιοις*), v. comentariile la 1Reg. 28:7-20 din vol. al VII-lea al seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688* (= MLD). Alte traduceri: *prin vis noaptea* (BIBL.VULG.1760-1761), cf. *per somnum nocte* (VULG.); *în visul nopţii* (BIBL.1865-1867), *in visulŭ nopţiĭ* (BIBL.1874), *în vis* [*lui Solomon*] *noaptea* (BIBL.CORN.1921). Pentru 3Reg. 3:5, traducerea modernă din SEPT.NEC nu omite segmentul *noaptea în vis*, iar BIBL.ANANIA propune soluţia: *în vremea nopţii.*

3:7

Secvenţa *ἐγὼ εἰμι παιδάριον μικρόν* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS) este transpusă corect în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *eu sînt copilaş mic*, cf. MS.4389: *eu sînt copil mic.* După Josephus Flavius, Solomon avea atunci 14 ani; după tradiţia rabinică şi după *Septuaginta* (v. nota la 2:12) avea 12 ani. Expresia poate avea şi sensul de 'mic slujitor', întrucît forma de nominativ *παιδάριον* încorporează în sfera sa şi acest sens alături de cele de 'little boy, child, young boy' (cf. TAYLOR, s.v.). Alte traduceri: *eu sânt prunc mic* (BIBL.1795), sub influenţa lat. *ego autem sum puer parvulus* (VULG.), model urmat şi în BIBL.VULG.1760-1761: *eu sânt prunc mic.* În BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 a fost preluată, fără modificări, opţiunea lui Samuil Micu. Bartolomeu Anania interpretează sintagma *sunt un copilandru* ca fiind relaţionată cu disproporţia dintre vîrsta fragedă şi uriaşa responsabilitate pe care şi-o asuma Solomon (BIBL.ANANIA, nota e, p. 381). Opţiuni diferite de traducere pentru acest context: *eu nu sînt decît un tînăr* (BIBL.CORN.1921) şi *însă eu sînt foarte tînăr* (BIBL.1968). ♦ Secvenţa *καὶ τὴν εἴσοδόν μου* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS), tradusă: *nu ştiu întrarea mea şi ieşirea mea* (MS.45, BIBL.1688), cf. *şi nu ştiu ieşirea, nici întrarea mea* (MS.4389), este un calc după expresia ebraică *ṣē'th wābhō'*, *intrare şi ieşire*, cu sensul de 'comportare' (v. SEPT.NEC, nota la 3:7, p. 464). O opţiune diferită stilistic este: *nu ştiu dacă s'o iau încolo sau încoace* (BIBL.ANANIA). Prin forma *nu ştiu să mă port*, în SEPT.NEC se optează pentru păstrarea sensului expresiei.

3:8

Adaosul *nici socoti de mult ce este* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); în MS.45 şi în BIBL.1688 acest context provine din SEPT.FRANKF. Textul poate fi identificat şi în SEPT.BOS (1709), însă, sub nota 86,

elenistul olandez face trimitere la opţiunea din *Editio Complutensis*: *C. ἀριθμήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθοις, καὶ οὐκ διηγηθήσεται*. Traducerea din BIBL.1795, *nu se poate număra şi spune de mulţime*, a fost preluată şi în ediţiile româneşti ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914). Fragmentul nu există în VULG. şi BIBL.VULG.1760-1761. Din OSTROG a fost preluat, însă, în MS.4389: *care nimini de mulţime nu-l va putea număra.* Potrivit unor calcule estimative, numărul populaţiei era de circa 6000000. Alte traduceri: *popor nesfârşit de mare, care din pricina mulţimii lui nu se poate nici socoti, nici număra* (BIBL.1936), *un popor mare, care nu se póte socoti, nică numĕra, de mulţime* (BIBL.1911), *popor foarte mare, care nu poate fi nici socotit, nici numărat, din pricina mulţimii lui* (BIBL.CORN.1921).

3:9

În secvenţa *τὸν λαόν σου τὸν βαρὺν τοῦτον* din SEPT.FRANKF., cf. *norodul tău cel greu acesta* (BIBL.1688), adjectivul *βαρύς* este redat prin *greu*, dar poate însemna şi 'cu greutate' sau 'de vază'. Acest sens este vizat cu precădere de Samuil Micu (1795): *acest norod greu al tău*, cf. *acest norod greu al tău* (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA) şi *acest popor greu al tău* (BIBL.1914). Lat. *populum tuum hunc multum* (VULG.) este redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *norodul Tău acest mult*. Alte traduceri: *pre poporulu teŭ celŭ numeros* (BIBL.1874), *populul tĕŭ cel foarte numeros* (BIBL.1865-1867), *pre poporul tĕu cel numeros fórte* (BIBL.1911), *poporul acesta aşa de mare la număr* (BIBL.CORN.1921), *popor al tău, care-i nesfârşit de mare* (BIBL.1936, BIBL.1944), *un popor mare, a cărui mulţime nu se poate număra* (BIBL.ANANIA). ♦ Sintagma verbală *δυνηθήσεται κρίνειν* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS), formată din forma de viitor pasiv a verbului *δύναμαι* 'a putea' şi forma de infinitiv *κρίνειν* 'to judge, to consider, to rule' (cf. TAYLOR, s.v.), cu sensul contextual de 'a guverna', este echivalată în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *va putea să judece*, iar în MS.4389 prin *va putea judeca.* ♦ În *Omilia a IX-a*, Origen interpreta acest pasaj biblic astfel: „omul pregătit este raţiunea însăşi care este în noi, prin care este deosebire a binelui şi a răului; ea, deşi pare a se murdări când le analizează şi le investighează pe cele ce sînt rele, dacă desigur le alungă şi le dă afară din inimă..., atunci, ca purificată şi spălată de cugetări mai bune, mintea raţională se va arăta curată" (ORIGEN, LEV., p. 374).

3:15

Pentru *în vis* (versiunea modernă), *vis* (BIBL.1688), gr. *ἐνύπνιον* (SEPT.FRANKF.), v. nota la 3:5.

3:16-28

O interpretare a acestui segment de text, dedicată înţelepciunii şi judecăţii lui Solomon, care este capabil de a stabili adevărul în situaţii dificile, o găsim la Sfîntul Vasile cel Mare, în *Omilii şi cuvîntări*: „Că este cu neputinţă să judece drept cazurile îndoielnice cel ce n-a fost instruit mai înainte cu privire la dreptate. Da, nici chiar Solomon, dacă n-ar fi avut cunoştinţe precise de dreptate, n-ar fi putut pronunţa atât de drept şi de sigur acea sentinţă celebră în procesul pentru copil al celor două femei desfrânate. Şi pentru că spusele amândurora nu puteau fi sprijinite cu martori, Solomon a mers la firea lucrurilor şi prin ea a descoperit ceea ce nu cunoştea. Femeia care nu era mamă a primit fără durere uciderea copilului; dar adevărata mamă, pentru dragostea ei firească de copil, nici n-a vrut să audă de ucidere. Deci, cel care cunoaşte adevărata dreptate şi prin ea este învăţat să dea fiecăruia ce este al lui, poate să îndrume judecata pe calea cea dreaptă. Căci după cum arcaşul îndreaptă săgeata spre ţintă în aşa fel încât săgeata să nu meargă nici dincolo de ţintă, nici dincoace de ea şi nici să rătăcească la dreapta sau la stânga, tot aşa şi judecătorul trebuie să aibă în vedere numai dreptatea, fără să caute la faţa oamenilor – că la procese nu-i bine să cunoşti faţa oamenilor – şi fără a înclina cumpăna dreptăţii de partea cuiva, ci de a da hotărâri drepte şi cu neputinţă de schimbat" (VASILE CEL MARE, OMIL., p. 211-212).

3:20

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *pe cînd roaba ta dormea* (versiunea modernă) apare doar în note (O); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

Capitolul al 4-lea

4:1

Tradusă prin *era* în BIBL.1688 şi în MS.45 (*Şi era împăratul Solomón împărăţînd preste Israíl*), cf. MS.4389 (*Şi era împăratul Solomon de împărăţiia*), forma de imperfect *ἦν* a verbului *εἰμί* 'a fi' (SEPT.FRANKF., cf. SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS) este omisă în traducerea lui Samuil Micu: *Şi împăratul Solomon împărăţea.* La fel se procedează şi în ediţiile biblice ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914); *Şi împăratul Solomon era împărat peste Israel* (versiunea modernă).

4:3

Numele propriu *Eliam* (ediţia modernă) nu apare în SEPT.RAHLFS; în MS.45 şi în BIBL.1688 este preluat din SEPT.FRANKF. În traducerea sa (1795), Samuil Micu preia forma *Eliaf* după SEPT.BOS (*Ἐλιάφ*). ♦ Secvenţa *şi Baneas, fiul lui Iodae, era peste oştire* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); ea există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; v. 2:35.

4:5

Numele proprii *Azariás* şi *Zavúd* (BIBL.1688, cf. MS.45), preluate în versiunile amintite din SEPT.FRANKF., apar numai în note (O) în SEPT.RAHLFS. În BIBL.1795, numele *Ἀζαρίας* (SEPT.BOS) este adaptat grafic în forma *Azaria*, iar *Ζαβύθ*, din aceeaşi ediţie, în forma *Zavut*.

4:6

În SEPT.RAHLFS, antroponimele *Achisar*, *Saphat* şi *Avdon* apar doar în note (B, L); sînt prezente în SEPT.FRANKF., ediţie urmată de MS.45 (*Ahisar*, *Safat*, *Avdon*) şi de BIBL.1688 (*Ahisár*, *Safát*, *Avdón*). Samuil Micu transcrie

numele astfel: *Ahisar*, după gr. *Ἀχισάρ* (SEPT.BOS), *Saf*, după gr. *Σάφ* (SEPT.BOS) şi *Avdon*, după gr. *Αὐδῶν* (SEPT.BOS). ♦ Segmentul grecesc *Καὶ Ἐλιὰκ ὁ οἰκονόμος* (SEPT.BOS), transpus în traducerea lui Samuil Micu prin *şi Elac [şi Elian,] iconomul*, pare o interpolare faţă de textul corespondent din BIBL.1688, diferenţă de traducere cauzată de neconcordanţa dintre sursele utilizate în cele două cazuri, SEPT.FRANKF. şi SEPT.BOS.

4:10

Secvenţa *Un fecior să dea la Aravóth*... din BIBL.1688 conţine o greşeală de tipar cauzată de neînţelegerea textului din MS.45: *ficior Sed la Aravoth*...; în notele de la SEPT.RAHLFS: *Esd.* Samuil Micu propune pentru acest context soluţia *Fiiul lui Esdi în Aravot*, traducînd fidel gr. *υἱὸς Ἐσδὶ ἐν Ἀραβώθ* (SEPT.BOS). Opţiunile de traducere diferite sînt explicabile prin diversitatea surselor greceşti utilizate, SEPT.FRANKF. avînd în acest loc: *εἷς υἱὸς σὲδ ἐν ἀραβώθ.*

4:19

În secvenţa *şi nasiv, unul, în pământ* (BIBL.1688), *şi naseb, unul, în acest pământ* (versiunea modernă), sensul cuvîntului *νασήβ* (SEPT.FRANKF.), *νασέφ* (SEPT.BOS), *νασιφ* (SEPT.RAHLFS) este de 'trimis al regelui'. Textul ebraic fiind obscur, s-au propus diverse traduceri, pornindu-se de la sensul de 'guvernator' al cuvîntului ebraic adaptat grafic în limba greacă: 1) pe lîngă de cei doisprezece guvernatori mai exista un guvernator pentru întreaga ţară; 2) pentru ţinutul respectiv exista un singur guvernator. Problema rezidă însă şi în segmentarea versetelor. Dacă majoritatea versiunilor consideră că precizarea *Iuda* aparţine versetului 19, deci: *un cîrmuitor în pământul Iudei*, altele o includ în versetul 20 (care lipseşte în SEPT.RAHLFS): *Iuda şi Israel erau mulţi cît nisipul mării*... În MS.45 segmentarea este următoarea: 19. *şi nasiv, unul, în pământul Iúda.* 20. *Şi Israil — mulţi foarte, ca arina cea de la mare*... Este unul din puţinele cazuri în care MS.45 diferă de SEPT.FRANKF., unde *Iuda* apare în versetul 20. În schimb, în BIBL.1688 acest nume apare în versetul următor: 19. *Şi Nasiv, unul, în pământ.* 20. *Iuda şi Israil — mulţi foarte*... Interesant de remarcat este faptul că în ediţia din 1988 a *Bibliei* de la Bucureşti (1688) s-a adoptat soluţia: *Şi Nasiv, unul, în pământ Iuda. 20. Şi Israil, mulţi foarte*...

4:20

Prin expresia *ca nisipul de lîngă mare* (versiunea modernă) se face aluzie la promisiunea făcută de Dumnezeu lui Avraam (Fac. 22:17).

4:21

Partea finală a acestui capitol (versetele 21-34) din MS.45, MS.4389, BIBL.1688 şi BIBL.1795 trece ca parte finală în capitolul al doilea (versetul 46) din BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC (2:46). ♦ Pentru *daruri* (versiunea modernă), cu sensul de 'tribut', v. nota la 2Paral. 9:24-26 din MLD, IX).

4:24

Pentru sintagma *dincoace de rîu* (versiunea modernă), în MS.45 şi BIBL.1688 (cf. MS.4389) găsim traducerea corectă a secvenţei *πέραν τοῦ ποταμοῦ* (SEPT.FRANKF.): *decindea de rîu*, cu sensul 'dincolo de rîu', menţionat în BIBL.1795 (v. şi 14:15 în MS.45 şi BIBL.1688); cf. *trans flumen* (VULG.). Majoritatea versiunilor moderne, plecînd de la observaţia că *dincolo de rîu* nu ar putea fi explicat decît dacă s-ar admite că respectiva menţiune ar data din perioada exilului, au adoptat traducerea *dincoace de rîu* sau, în SEPT.RAHLFS, *pînă la rîu.*

4:25

Preluînd integral versetul din textul bucureştean, Samuil Micu adnotează o trimitere la textul-sursă grecesc: *În cea gre. easte: mâncând şi bind şi veselindu-să*, cf. *ἐσθίοντες καὶ πίνοντες καὶ χαίποντες* (SEPT.BOS), fapt care atestă fidelitatea traducătorului ardelean pentru sursa utilizată. De fapt, Samuil Micu semnalează prin această notă diferenţa dintre ediţia SEPT.BOS şi SEPT.FRANKF., în ultima dintre acestea absentînd cele trei verbe (cf. BIBL.1688 şi MS.45).

4:25

Secvenţa *ὑπὸ τὴν συκῆν* (SEPT.FRANKF. 4:25, SEPT.BOS 2:46, SEPT.RAHLFS 2:46) este echivalată în primele texte biblice româneşti prin *supt smochinii* (MS.4389), *suptu zmochinul* (MS.45), *supt smochinul* (BIBL.1688, BIBL.1795). Pom foate roditor, avînd fructe de două ori pe an (iunie, august), smochinul (*Ficus carica*) creşte în zone aride, fiind sădit şi în vie (*nedejduind fieşcarele la viia lui şi supt smochinul lui*) pentru a servi drept araci pentru vie. ♦ În acest verset este vizată ilustrarea păcii şi a bunăstării (cf. SLUŞANSCHI, s.v.).

4:29

Expresia proverbială *ca nisipul de lîngă mare* (versiunea modernă) poate fi relaţionată cu promisiunea din Fac. 22:17; v. notele la 3:8 şi 4:20; cf. şi 2Reg. 24:9. Referindu-se la înţelepciunea lui Solomon („a dat Dumnezeu lui Solomon înţelepciune şi pricepere foarte mare şi cunoştinţe multe ca nisipul mării"), Origen interpretează versetul astfel: „Iată dar cum vrea Cuvîntul să existe înţelepţi printre credincioşi, încît, pentru ca să pună la încercări priceperea ascultătorilor, a formulat unele adevăruri în formă de ghicitori ascunse, altele ca parabole, iar altele sub formă de probleme" (ORIGEN, SCRIERI, II, p. 390).

4:33

Versetul atrage atenţia asupra echivalării termenilor care denumesc plante şi animale în limba română. Astfel, pentru forma de genitiv *τῆς ὑσσώπου* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS; SEPT.RAHLFS, cf. 5:13) a substantivului *ὕσσωπος*, cuvînt de origine semitică (cf. TAYLOR, s.v.), preluat în primele texte româneşti din secolul al XVI-lea prin filieră slavonă, întîlnim în primele traduceri integrale ale Vechiului Testament unele diferenţe de transpunere grafică în limba română: *issópul* (MS.45, MS.4389) şi *isopul* (BIBL.1688, BIBL.1795). Termenul *isop* (lat. *hyssopus*, *-i*) denumeşte o plantă care creşte în locurile stîncoase din Palestina şi Sinai, avînd frunze tari şi o înălţime care atinge 30 de cm, probabil *Origanum syriacum*, şi nu *Hyssopus oficialis* (cf.

SLUŞANSCHI, s.v.), simbolizînd curăţarea de păcat din cauza utilizării acesteia în ritualuri purificatoare (v. MLD, III, p. 183). ♦ Opţiunile *tîrîitoare* (MS.45, BIBL.1688) şi *ceale ce să tîrăsc* (BIBL.1795/2000) transpun gr. *τῶν ἑρπετῶν* (SEPT.BOS, cf. SEPT.FRANKF.), care are sensul de 'creeping thing, reptile' (cf. TAYLOR, s.v.). Influenţat de OSTROG, traducătorul MS.4389 optează pentru termenul *gădini*; v. şi MLD, III, p. 195.

Capitolul al 5-lea

5:1

Conform textului ebraic, reflectat şi în BIBL.1688, ar fi vorba doar de o solie ulterioară ungerii ca împărat a lui Solomon: *Şi Hiram, împăratul Tirului, i-a trimis pe slujitorii săi la Solomon, pentru că auzise că-l unseseră împărat în locul tatălui său* (traducerea noastră). În SEPT.RAHLFS, v. 15, este vorba, însă, despre o solie care îl unge pe Solomon ca împărat: *καὶ ἀπέστειλεν Χιραμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ χρῖσαι τὸν Σαλωμων ἀντὶ Δαυιδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ*. Curios este că în BIBL.1688 se merge după variantele O şi L, redate în notele de la SEPT.RAHLFS. În SEPT.FRANKF., unde cuvîntul *χρῖσαι* apare între paranteze, ca şi în varianta din OSTROG, se eludează chestiunea unei eventuale relaţii de vasalitate, pentru că apar în fapt ambele variante: *Şi trimise Hiram, împăratul Tirului, slugile lui* ⌊să ungă⌋ *către Solomon, pentru căci au audzit că pre el* au unsu *spre împărat pentru David, tatăl lui* (MS.45). ♦ Există unele diferenţe formale între primele texte biblice româneşti şi ediţiile moderne, cauzate de textele-sursă utilizate, de păstrarea lacunară a acestora şi de influenţa textului masoretic. Astfel, partea finală (4:21-34) din MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795 revine părţii iniţiale din capitolul următor (versetele 1-15) în BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC.

5:10

Secvenţa *şi pini* apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); se află în SEPT.FRANKF., de aici fiind preluată în MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795. *Pinus maritima*, de fapt chiparosul de Liban, făcea parte din specia răşinoaselor mediteraneene (BIBL.ANANIA, nota a, p. 384).

5:11

Ebraismul *μαχιρ* 'alimente' din SEPT.RAHLFS este echivalat în ediţiile moderne prin substantivul *hrană*; forma *μαχήλ* (SEPT.FRANKF.), mai apropiată de cea a cuvîntului ebraic, este preluată în BIBL.1688 (*mahíl*). În BIBL.1795 se optează pentru *hrană*, formă preluată în BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. În SEPT.NEC întîlnim varianta *machir*, cf. gr. *μαχιρ* (SEPT.RAHLFS), ebr. *Makkoleth*, tradusă prin *mîncare* în aparatul critic al ediţiei.

5:15-16

În *Comentariile la Evanghelia după Ioan*, Origen se opreşte asupra semnificaţiei numerologice şi asupra semnificaţiei lucrătorilor care au trudit la ridicarea Templului, interpretînd aceste versete astfel: „Rînduirea fiecăruia din aceste slujiri va fi încredinţată sfintelor puteri, îngerilor lui Dumnezeu, din care unii vor fi stăpîniile, tronurile, începătoriile şi domniile, iar alţii vor fi slujitorii lor; ei sînt preînchipuiţi prin cele 3300 de căpetenii puse de către Solomon, 70000 de salahori şi 80000 de oameni tăietori de piatră în munte, care săvîrşeau lucrările şi pregăteau pietrile şi lemnele. Trebuie să mai băgăm de seamă că lucrătorii pomeniţi sînt înrudiţi cu numărul de şapte, iar salahorii şi tăietorii de piatră, care ciopleau să potrivească pietrele, erau apropiaţi de numărul de opt, pe cînd căpeteniile de 3300 se apropiau de numărul desăvîrşit «şase» ca multiplu al lui (ORIGEN, SCRIERI, II, p. 184).

5:17

Sintagma *pietre de cioplit* (versiunea modernă) corespunde gr. *λίθους ἀπελεκήτους* (SEPT.RAHLFS); *pietri cioplite* din BIBL.1688 şi MS.45 se explică prin *λίθους πελεκητούς* din SEPT.FRANKF. În timp ce forma din SEPT.FRANKF. poate fi pusă în corelaţie cu 1Paral. 22:2, unde se spune că pietrele fuseseră cioplite încă din vremea lui David, sau cu 3Reg. 6:7 (*Casa... a fost zidită cu pietre tăiate întregi, iar ciocan sau daltă sau vreo unealtă de fier nu s-a auzit în casă cînd a fost zidită)*, cea din SEPT.RAHLFS poate fi explicată printr-o comparaţie cu versetul următor, unde se spune că pietrele au fost cioplite de slujitorii lui Solomon şi ai lui Chiram. La 6:7 din MS.45 apare forma *cu pietri în colţuri cioplite bolovani*, iar în versetele 17 şi 18, introduse între versetele 21 şi 23 din cap. 6, apare forma *pietri necioplite*. ♦ În comentariul făcut la *Evanghelia după Ioan*, din Cartea a X-a, Origen compară toate detaliile Templului cu Biserica, trupul lui Hristos: „Biserica este trup şi casa lui Dumnezeu zidită din pietre vii, o casă duhovnicească pentru o preoţie sfîntă, în aşa fel că fiiul lui David, care zideşte templul, este chipul lui Hristos: cînd războaiele au încetat şi cînd stăpînirea păcii e mai adîncă, El ridică templul spre mărirea lui Dumnezeu în Ierusalimul cel pămîntesc, pentru că de acum slujirea nu se mai săvîrşeşte într-un loc mişcător, cum era cortul mărturiei" (ORIGEN, SCRIERI, II, p. 183). În acelaşi context, Origen descrie semnificaţia „pietrelor vii", extrapolînd astfel: „fiecare din pietrele cele vii va fi o piatră a templului după vrednicia vieţii lui de aici de pe pămînt: unul, la temelie, ca apostol sau ca proroc, în stare să ducă pe cei ce se vor odihni pe el; altul, pe urma celui din temelii, dus de către apostoli, dar în acelaşi timp ducînd, împreună cu apostolii, pe cei mai slabi; altul va fi o piatră în lăuntrul templului, acolo unde se aflau arca, heruvimii şi altarul tămîierii; un altul, piatra din capul unghiului; în sfîrşit, altul, în afară de incinta zidului, ca leviţii şi ca preoţii, o piatră de la altarul arderilor de tot" (ORIGEN, SCRIERI, II, p. 184).

Capitolul al 6-lea

6:1

În textul ebraic se reproduce denumirea veche a lunii mai, *în luna Ziv*, adică luna florilor, pentru că anul începea la

echinocţiul de primăvară. Menţinerea acestei denumiri, care nu mai era curentă în lexicul de după exil, poate fi o dovadă a faptului că relatarea foloseşte surse anterioare exilului (v. şi nota la 6:36). MS.45 prezintă între croşete adaosul *în luna lui ziú*. Absent în BIBL.1688, acest segment nu se află în textul SEPT.FRANKF., dar este menţionat într-o notă: *ἐν μηνὶ Ζιοῦ, ex Hebr. anae quas voces in farciunt alii versum penultimum cap. praecedentis*. SEPT.BOS inserează intratextual acest segment şi adnotează o trimitere la ediţia Aldină. Autorul MS.4389 optează pentru o variantă nouă, incluzînd între paranteze suplimentul *în luna zio (carea iaste luna a doaoa)*. Prin consultarea ediţiei SEPT.BOS, Samuil Micu are posibilitatea adăugării segmentului *în luna Ziv*, însă rămîne fidel opţiunii revizorilor bucureşteni (BIBL.1688). În BIBL.ANANIA există această secvenţă, Bartolomeu Anania adnotînd o trimitere la textul ebraic, cu o explicaţie: *T.M.: „în luna lui Zif" (adică „a Florilor", după tradiţia canaaneană): aprilie – mai*. SEPT.NEC, care urmează fidel textul grecesc în ediţia Rahlfs, nu conţine pasajul din textul masoretic. Pentru acest context biblic, în VULG. se inserează între paranteze segmentul considerat o interpolare explicativă: *mense zio (ipse est mensis secundus)*, preluat şi în traducerea românească din 1760-1761: *în luna lui Zioa (aceasta iaste luna a doao)*. ♦ Într-un comentariu la cartea profetului Isaia, Sfîntul Vasile cel Mare foloseşte acest episod al construirii Templului lui Iuda de către Solomon pentru a interpreta semnificaţia termenilor fitonimici *cedru* şi *sicomor*. Înrudit cu smochinul, sicomorul (*Ficus sycomorus*) este un arbore robust, atingînd o înălţime de 10-15 m, rodind fructe dulci, care sînt incizate cu un cuţit înainte de maturitate, pentru a deveni comestibile (VASILE CEL MARE, ISAIA, p. 267). Sfîntul Vasile cel Mare descria sicomorul ca fiind un arbore roditor, însă cu fructe nefolositoare, dar care, prin incizare, produc un suc plăcut la gust. Sicomorul este considerat a fi „un simbol al adunării neamurilor, care este numeroasă, dar care s-a făcut netrebnică, din cauza obişnuinţei din îndeletnicirile neamurilor, pe care dacă cineva poate să o taie prin cuvânt, o transformă în folositoare, fiind îndulcită prin transformare" (VASILE CEL MARE, ISAIA, p. 267-268). Cedrii, arbori frecvent întîlniţi în Sfînta Scriptură, sînt asemănaţi cu sufletele mari, care au o înălţime remarcabilă, „pentru că se ridică prin voinţă şi au cetăţenie în ceruri" (VASILE CEL MARE, ISAIA, p. 268).

6:3

Ebr. *tō ʾaylām* 'porch' (cf. TAYLOR, s.v.) din SEPT.FRANKF. este transcris în MS.45 şi în BIBL.1688: *elam*, *elaámul*. Samuil Micu îl redă prin *pridvor*, cf. şi BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC. Alte variante de traducere: *porticulŭ* (BIBL.1874), *porticul* (BIBL.1911 şi BIBL.1921). Substantivul *slomn* din MS.4389 este o formă învechită a termenului *slon*, cu semnificaţia 'tindă', avînd prima atestare în MS.4389 şi nu în secolul al XVIII-lea, după cum se indică în DLR şi în TIKTIN.

6:5

Transliterat în limba greacă după ebr. *dᵉbhīr* (cf. TAYLOR, s.v.), termenul *τῷ δαβίρ* (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS, SEPT.BOS), desemnînd altarul sau o cameră din spatele unui templu, este transcris în MS.45 şi în BIBL.1688: *davír*. Termenul *dabir* este prezent şi în traducerile moderne: *Şi a pus pe zidul Casei încăperi, în jurul naosului şi dabirului* (SEPT.NEC). Samuil Micu propune, însă, termenul *oltariu*, corect tradus şi adecvat contextului, pe care îl găsim şi în BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. Interesantă este opţiunea explicativă a autorului MS.4389, *unde veniia răspunsul lui Dumnezeu*, păstrată şi în 6:21. ♦ Comparînd pasajul *καὶ ἔδωκεν ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου μέλαθρα κυκλόθεν τῷ ναῷ καὶ τῷ δαβίρ καὶ ἐποίησεν πλευρὰς κυκλόθεν* (SEPT.FRANKF.), prezent fără deosebiri importante şi în ediţia modernă a lui Alfred Rahlfs, cu cel corespondent din textul editat de Lambert Bos (1709), *καὶ ἔδωκεν ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου μέλαθρα κυκλόθεν τῷ ναῷ καὶ τῷ δαβιρ*, se constată o interpolare în cazul primului text. Pasajul omis în SEPT.BOS, *καὶ ἐποίησεν πλευρὰς κυκλόθεν*, este preluat de Samuil Micu după BIBL.1688: *şi au făcut coaste pre împrejur*, cf. *şi au făcut coaste prenpregiur* (MS.45, 6:6). Elenistul olandez va adnota ulterior fragmentul lipsă din varianta textuală: *22. Alex. Ald. C. καὶ ἐποίησεν πλευρὰς κυκλόθεν (C. Κυκλῷ) Ἡ πλοῦρα* (SEPT.BOS, 6:5). ♦ Secvenţa gr. *μέλαθρα κυκλόθεν τῷ ναῷ* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS) a fost echivalată în primele texte biblice româneşti prin *polemare prenpregiurul bisêrecii* (MS.45), *polemare pre împrejurul besêricii* (BIBL.1688), *polemari împrejurul bisearicii* (BIBL.1795). Termenul *μέλαθρον* desemnează în limba greacă o structură, o construcţie. Opţiunea de traducere *polemare* (MS.45 şi BIBL.1688), preluată în BIBL.1795 (*polemari*), prezintă prima atestare în MS.45, avînd o etimologie necunoscută (cf. DLR, s.v.). Lexiconul amintit face trimitere la termenul *pălimar*, însemnînd 'cerdac, foişor, balcon'. Ediţiile ulterioare traducerii din 1795 (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA) vor împrumuta această opţiune de traducere *polemári*, formă care va fi înlocuită în BIBL.1914 prin *pridvoare*. Autorul MS.4389 propune o soluţie de traducere diferită: *pridvoară împrejurul a toată bisêrica*. În BIBL.ANANIA se poate identifica o nouă opţiune: *odăi*.

6:7

Secvenţa *pietre tăiate întregi* reflectă gr. *λίθοις ἀκροτόμοις ἀργοῖς* (SEPT.RAHLFS, SEPT.FRANKF. şi SEPT.BOS); v. nota la 5:17. Primele texte biblice româneşti optează pentru echivalări asemănătoare: *cu pietri în colţuri cioplite bolovani* (MS.45), *cu pietri în colţuri cioplite întregi* (BIBL.1688), *cu pietri în colţuri cioplite întregi* (BIBL.1795).

6:11-14

În SEPT.RAHLFS, aceste versete sînt doar în note (L, O); ele există în text în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. Spre deosebire de textul grecesc din 1597, SEPT.BOS deţine cele patru versete în nota 37, în care sînt prezentate unele diferenţe între codici. Traducînd fie după SEPT.BOS, fie preluînd opţiunea de traducere din BIBL.1688, Samuil Micu va opta pentru redarea pasajului în traducerea

sa: 11. *Şi au fost cuvîntul Domnului către Solomon, zicând:* 12. *„Casa aceasta, carea tu zideşti, de vei umbla întru poruncile Meale şi vei face judecăţile Meale şi vei păzi toate poruncile Meale, să te afli întru eale, voiu întări cu tine cuvîntul Mieu, carele am grăit către David, tatăl tău.* 13. *Şi voiu lăcui în mijlocul fiilor lui Israil, şi nu voiu părăsi pre norodul mieu, Israil".* 14. *Şi au zidit Solomon casa şi o au săvârşit pre ea* (BIBL.1795, 6:11-14).

6:18

În SEPT.RAHLFS, acest verset este doar în note (O); este introdus în text în SEPT.FRANKF. (cu specificarea, în notă, că se află în *Symmachus*), urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. Această inserţie nu este identificată şi în SEPT.BOS, însă Samuil Micu o va împrumuta din traducerea bucureşteană: *Şi cu chedru au căptuşit casa dinlăuntru, şi au săpat săpături şi frunze întinse tot de chedru, de piiatra nu să vedea* (BIBL.1795, 6:18). Ca şi MS.45, BIBL.1688 are în acest context: *Şi cu chiedru au căptuşit casa denlăuntru şi au săpat săpături şi frunze întinse, tot de chiedru; şi piatră nu să vedea.* În cazul MS.4389, autorul preferă să aşeze între paranteze versetul, semnalînd astfel o diferenţă de traducere faţă de OSTROG: 17. *(Şi toată casa pre denlăuntru era căptuşită cu chiedru, avînd împletituri şi închieturi cu meşteşug şi ascunsori vederoase, toate căptuşite cu scînduri de chiedru, cît nu se putea vedea piiatra de pre părête).* O glosă marginală semnalează faptul că acest verset există în izvodul grecesc şi în cel latinesc.

6:21

Ebraismul *τῷ δαβίρ* din SEPT.FRANKF., transcris în MS.45 şi BIBL.1688 (*davir*), cîteva versete mai sus (v. nota la 6:5), este redat în acest context prin substantivul *casă.* În MS.4389 este menţinută opţiunea din versetul anterior: *unde veniia răspunsul lui Dumnezeu.* Astfel, traducătorii textelor biblice româneşti oscilează în desemnarea celui mai sfînt loc din Templu, propunînd în acest context transpuneri diferite ale termenului grecesc: *casă* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), *altar* (BIBL.ANANIA), *davir* (SEPT.NEC). ♦ În comentariul său la *Evanghelia după Ioan*, Origen descria *dabirul* ca fiind „spaţiul cu pietrele cele mai alese pe care ar fi ceea ce se numeşte «dabir», unde se afla arca alianţei Domnului, care, dacă pot spune aşa, cuprindea scrisoarea lui Dumnezeu, adică tablele pe care le-a gravat cu degetul Său. Toată clădirea a fost acoperită cu aur, după cum este scris: «Tot templul l-a îmbrăcat el cu aur, tot templul pînă la capăt»" (ORIGEN, SCRIERI, II, p. 186).

6:28, 31, 34

Sintagma *frunze întinse* (versiunea modernă) se află doar în SEPT.FRANKF., urmată de BIBL.1688 (*întinse frunze*); traducerea *întinse potcoave* din MS.45, versetul 29, s-ar putea explica printr-o eventuală confuzie între *πέταλα* (frunze) şi *πέτασμα* (în formă de potcoavă).

6:30, 32

În echivalarea sintagmei *lemn de ienupăr* se observă unele diferenţe între textele biblice româneşti: *lemn de măslin* (MS.4389, cf. VULG.), dar sl. ***дрєвом лєапъим***, „din lemn frumos" (OSTROG); *archefthu* şi *archeththu* (MS.45, cap. 6:31 şi 33) şi *lemn de arechieth* şi *archieth* (BIBL.1688), pentru grecescul *ξύλων ἀρκευθίνων* (SEPT.FRANKF.); *lemn de aresieth* (BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA); *lemn de măslin* (BIBL.1914). În traducerile moderne după *Septuaginta* se propune sintagma *lemn de ienupăr* (BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC).

6:36

De această dată, denumirea lunii (*în luna ziu*) din MS.45 şi din BIBL.1688 provine din SEPT.FRANKF. (v. nota la 6:1).

6:37

În secvenţa *în luna bul, care este luna a opta* (versiunea modernă) este desemnată luna ploii, fiind a opta în calendarul evreiesc, corespunzătoare lunii noiembrie (construcţia Templului a durat deci şapte ani şi jumătate). MS.45 şi BIBL.1688 urmează SEPT.FRANKF. Acest pasaj nu există în SEPT.BOS, însă elenistul olandez va redacta, într-o notă infrapaginală, o trimitere la *Editio Complutensis*, unde acest segment există: *C. Etiam desunt καὶ ᾠκοδόμησε τό usquae ad finem: Sed hic habet duos versus qui habentur in versu primus huius capitis in Rom. Hoc modo*: [...] *καὶ ἐν ἔτει ἑνδεκάτῳ ἐν μηνὶ Βύλ...* (SEPT.BOS). Această inserţie din primele traduceri biblice româneşti nu îşi va găsi locul în ediţiile moderne. BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC nu traduc acest supliment al *Septuagintei* faţă de textul ebraic.

Capitolul al 7-lea

În acest capitol sînt descrise amănunţit două „instituţii" importante din istoria poporului israelit: Templul şi casa lui Solomon. Textul ebraic şi cel grecesc nu corespund în aşezarea versetelor. Unde în textul masoretic avem 1-13, *Septuaginta* numerotează cu 38-50 (v. SEPT.NEC, p. 473). Tradiţia biblică românească menţine numerotarea după textul grecesc al SEPT.FRANKF., iar în aparatul critic este explicată ordinea versetelor: *al. ordinem huius cap. peruertunt & hos... post. al. ἑαυτῷ mendose.* Cu toate că structura primelor texte biblice româneşti este aceeaşi, imitînd îndeaproape SEPT.FRANKF., unele diferenţe apar la nivelul traducerilor moderne. Diferenţele sînt cauzate de textele-sursă, care propun pentru acelaşi text structuri şi numerotări deferite. Astfel, unde SEPT.FRANKF. şi BIBL.VEN. au versetele 1-12, SEPT.BOS numerotează cu 1-12 (aşezînd însă versetele la sfîrşitul capitolului), iar SEPT.RAHLFS cu 38-50. Versetul 13 din SEPT.FRANKF., *Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς σαλωμὼν [εἰς τύρον] καὶ ἔλαβε τὸν χειρὰμ ἐκ τύρου*, prezent fără diferenţe în BIBL.VEN., este aşezat de Lambert Bos la începutul capitolului şi numerotat cu 13, pe cînd ediţia Rahlfs are versetul 1. Comparînd cele patru versiuni greceşti se observă un supliment cuprins între paranteze în cazul ediţiilor SEPT.FRANKF. şi BIBL.VEN. faţă de ediţiile SEPT.BOS şi SEPT.RAHLFS: *Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Σαλωμων καὶ ἔλαβεν τὸν χιραμ ἐκ Τύρου* (SEPT.BOS 7:13,

SEPT.RAHLFS 7:1). Versetul 17 din SEPT.FRANKF. este împărţit în două versete (17, 18) de Lambert Bos, în Rahlfs corespunzîndu-i versetele 5-6. În versetul 15 din versiunile SEPT.FRANKF. şi BIBL.VEN. pasajul *[καὶ τὸ πάχος τοῦ στύλου τεσσάρων δακτύλων τὰ κοιλώματα]* este inserat între paranteze, spre deosebire de SEPT.BOS, unde textul nu este marcat prin aceste semne grafice. O situaţie asemănătoare este cea a versetului 17 din SEPT.FRANKF., unde termenul *[δύο]* apare între paranteze. În cadrul versetelor 44-45 din SEPT.FRANKF. am identificat din nou marcarea grafică prin paranteze a unui pasaj, *[καὶ οἱ στύλοι τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ οἴκου κυρίου. Πάντα τὰ ἔργα τοῦ βασιλέως ἃ ἐποίησε χειράμ]*, pe care Lambert Bos şi ediţia Rahlfs (7:31-32) nu îl semnalează ca fiind o interpolare. Nici versetul următor, *[οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ οὗ ἐποίησε πάντα τὰ ἔργα ταῦτα ἐκ πλήθους σφόδρα οὐκ ἦν τέρμα τῷ σταθμῷ τοῦ χαλκοῦ οὗ εποίησεν]* (SEPT.FRANKF., BIBL.VEN 7:45-46), nu este delimitat prin semnul grafic al parantezelor în SEPT.BOS şi în SEPT.RAHLFS (7:32-33).

7:1-15

Pentru *în 13 ani* (BIBL.1688), în *Biblia* de la Bucureşti, ediţia filologică din 1988, apare *în Ghion*, transcriere eronată, emendată în note (p. 959). ♦ În *Comentariul la Evanghelia după Ioan*, Origen se opreşte în interpretarea sa asupra episodului zidirii templului şi asupra celor două personaje, Solomon şi Hiram: „Mă întreb dacă nu cumva în Solomon se poate întrevedea «cel mai întîi născut decît toată făptura», Hiram, omul pe care şi l-a ales şi care văzînd unirea tuturor oamenilor – însuşi cuvîntul «Tir» însemnează cel care uneşte – era după fire din neamul nostru; plin de toată iscusinţa, înţelegerea şi cunoaşterea omenească, el a fost adus la «cel întîi născut decît toată făptura» şi a lucrat împreună cu el la zidirea templului. Ca să îngăduie într-un fel mîntuitor strălucirea luminii lui Dumnezeu, ei au construit şi fereastra, de unde să se poată vedea fără să fie zărit şi să afle – dar ce nevoie ar mai fi să subliniez toate amănuntele? – că trupul lui Hristos, adică Biserica, are un temei: de a fi «casă duhovnicească» şi templu al lui Dumnezeu" (ORIGEN, SCRIERI, II, p. 187).

7:21

Secvenţa *şi a terminat lucrul stîlpilor* lipseşte în textul din SEPT.RAHLFS, dar se află în note (O), la 7:10. Numele stîlpilor, *Iacum* şi *Boloz* (după SEPT.FRANKF.), apar şi traduse în SEPT.RAHLFS (2Paral. 3:17): *Κατόρθωσις* şi *Ἰσχύς*; în BIBL.1688 sînt echivalate prin *Isprăvire* şi *Vîrtute*, iar în BIBL.1795 prin *Isprăvire* şi *Tărie*. În OSTROG, denumirile stîlpilor, ***Исправлєнїе*** şi ***Крѣпость***, sînt traduse după *Septuaginta*, textul slavon diferenţiindu-se de *Vulgata*, unde sînt reproduse aceleaşi denumiri ca în 3Reg. 7:21: *Jachin* şi *Booz*.

7:22

Prin sintagmele *marea vărsată* (MS.45, 7:23; BIBL.1688, 7:22), *mare vărsată* (BIBL.1795, 7:22), care echivalează gr. *καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν* (SEPT.FRANKF. 7:22, SEPT.BOS 7:23, SEPT.RAHLFS 7:10), şi *marea cea vărsată* (MS.4389, 7:23), este desemnat un „bazin uriaş, în forma unei cupe, sprijinit pe un suport circular care, la rîndul său, se sprijinea pe un suport rectangular. Vasul este folosit de preoţi pentru spălările rituale de apă" (BIBL.ANANIA, nota 6, p. 386). Grigore cel Mare considera că „marea" ar putea fi relaţionată în acest caz cu taina mărturisirii (SEPT.NEC, nota 7:10-13, p. 474).

7:23

Fragmentele *Şi zascuri dedesuptul buzei* (BIBL.1795), *Şi răzimături dedesuptul buzei ei* (BIBL.1688), *Şi răzămături dedesuptul budzii ei împregiur* (MS.45, 7:24) transpun secvenţa *καὶ ὑποστηρίγματα ὑποκάτωθεν τοῦ χείλους αὐτῆς* din SEPT.FRANKF., SEPT.BOS şi SEPT.RAHLFS. Forma substantivală *ὑποστηρίγματα*, cu sensul de 'undergirding support' (cf. TAYLOR, s.v.), a fost echivalată prin *răzămături* (MS.45), *răzimături* (BIBL.1688), *zascuri* (BIBL.1795). Neatestat de TIKTIN, substantivul neutru plural *zascuri* are sensul de 'proptea'. Redînd gr. *ὑποστηρίγματα*, termenul *răzimătură* poate fi transpus literal prin *suporţi sferici*, fiind un neologism tehnic (cf. SEPT.NEC). În BIBL.1819 şi în BIBL.ŞAGUNA se va prelua termenul din textul de la Blaj (1795), iar în BIBL.1914 se va opta pentru un termen adecvat limbii române din acea perioadă: *proptele*.

7:25

Adaosul *două mii de hoi încăpeau [în ea]* (versiunea modernă) apare în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. În SEPT.RAHLFS, termenul *hoi*, unitate de măsură, este menţionat în versetul 24. În OSTROG nu se indică o anumită capacitate, ci se spune doar că volumul ei era foarte mare. Întrucît în VULG. este păstrat termenul ebraic („duo milia *batos* capiebat"), în MS.4389, între paranteze, la versetul 27, se încearcă o echivalare a unităţilor de măsură: *şi o făcu de încăpea într-însa ca 2000 de vêdre*; v. şi nota la 2Paral. 4:5.

7:26-27

Transpunînd în limba greacă cuvîntul ebraic *mᵉkhonōth*, ebraismul *μεχωνώθ* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS) este preluat în vechile versiuni româneşti prin transcriere: *mehonóth* (MS.45, BIBL.1688). Acesta desemnează un fel de cuve aşezate pe roţi, destinate transportării vaselor necesare abluţiunilor rituale (v. SEPT.NEC). Traducerile ulterioare prezintă alte echivalări: *temei* (BIBL.1795), cf. *temelii de aramă* (BIBL.1914). BIBL.ANANIA propune o altă traducere: *şasiuri de aramă*; termenul *şasiu* ar desemna aici un „cadru metalic al caroseriei unui vehicul [...], sprijinit pe două osii şi sprijinind, la rîndul său, un vas de apă susţinut de patru panouri de metal. Aşadar, este vorba de o cuvă portabilă pe un vagonet. Cinci vagoneţi puteau fi legaţi între ei, formînd astfel un mic convoi rulant" (BIBL.ANANIA, nota a, p. 387). SEPT.NEC păstrează forma *mechonoth* din vechile traduceri biblice româneşti.

7:28

În BIBL.1688, ediţia filologică din 1988, substantivul *locurile* este transcris, eronat, prin *jocuri* (p. 959).

7:29

Ultima parte a versetului, *deasupra omului, înclinate* (versiunea modernă), nu există în varianta textuală a SEPT.RAHLFS, fiind doar în note (L), la 7:17; este prezentă, însă, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45: *decinde de om dzăcînd*. Modificarea *de laturea* din BIBL.1688, în loc de *decinde* (din MS.45), nu clarifică textul, pentru că echivalarea *decinde* pentru *ἀπο πέραν* era mai adecvată pentru sensul 'dincolo de' sau 'deasupra' (v. şi nota la 4:24).

7:31

Substantivului gr. *τροχός*, cu sensul 'wheel (of a chariot)' (cf. TAYLOR, s.v.), din contextul *καὶ χεῖρες ἐν τοῖς τροχοῖς ἐν τῇ μεχωνώθ, καὶ τὸ ὕψος τοῦ τροχοῦ τοῦ ἑνὸς πήχεος καὶ ἡμίσους* (SEPT.RAHLFS 7:18, SEPT.BOS 7:31, SEPT.FRANKF.) a fost echivalat în primele texte biblice româneşti prin *roate* şi *rotile*: *Şi roatele 4 — supt obezi; şi mîni în roate la mehonóth; şi înălţimea unii roate — de un cot şi jumătate* (BIBL.1688); *Şi 4 rotile — suptu obedzi; şi mîini în roate în mehonóth* (MS.45); cf. *Iar patru roate, care era împrejurul a patru unghiuri ale temeliilor, se împreuna una cu alta supt temelie; şi era o roată cîte de un cot şi jumătate de naltă* (MS.4389). Un secol mai tîrziu, Samuil Micu soluţionează acest context în mod diferit: *Şi patru roate supt închiieturi, şi mâni (a) în roate la temeiu, şi înălţimea unei roate de un cot şi jumătate*, redactînd, pentru mai multă claritate, o glosă sinonimică: nota (a) *osii*.

7:37

Pentru *hoi* (versiunea modernă), v. nota la 7:25.

7:45

Segmentarea versetelor din SEPT.FRANKF. este urmată de BIBL.1688; în MS.45 ordinea versetelor este inversată (v. nota filologică din MS.45).

Capitolul al 8-lea

8:1

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi pe toţi mai-marii neamurilor, pe domnii seminţiilor fiilor lui Israel* (versiunea modernă) apare doar în note (O); se află în SEPT.FRANKF., fiind urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

8:37

Termenii *βροῦχος* şi *ἐρυσίβη* din SEPT.FRANKF. sînt traduşi astfel: *omidii... pălitură* (BIBL.1688), *lăcuste... polegniţă* (MS.45), *lăcuste... tăciune* (în versiunea modernă). Pentru *polegniţă* nu am găsit alt sens decît cel de 'polei' (DLR, s.v.), deşi etimonului său slav, *poledica*, îi corespunde în mai multe limbi expresia *gheaţă neagră*; acesta poate fi relaţionat şi cu verbul *a poligni*, tot de origine slavă, cu sensul de 'a doborî, a culca la pămînt'. Termenii greceşti menţionaţi sînt traduşi în majoritatea versiunilor prin *lăcuste* şi *tăciune* sau *rugină* (a plantelor). *Pălitură* (BIBL.1688) ar avea, se pare, acest din urmă sens; în BIBL.1688 (Deut. 28:42) termenul este folosit pentru a traduce termenul *ἐρυσίβη* (v. TIKTIN, s.v.). În BIBL.1795 se menţin soluţiile de traducere din BIBL.1688.

8:41-42

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *care va veni dintr-o ţară îndepărtată, pentru numele tău, căci vor auzi de numele tău cel mare şi de mîna ta cea tare şi de braţul tău cel înalt* (versiunea modernă) apare numai în note (O); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

8:54

Versetul *Atunci a grăit Solomon şi pentru casă...* (versiunea modernă), numerotat 53a în SEPT.RAHLFS, este introdus în MS.45 în cuprinsul versetului 53, dar în SEPT.FRANKF. şi în BIBL.1688 este numerotat separat, în continuare, astfel încît capitolul 8 are 67 de versete.

8:66

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi [încă] şapte zile, paisprezece zile* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, unde este omis, în schimb, următoarul fragment din versetul 65: *ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ ᾠκοδόμησεν, ἐσθίων καὶ πίνων καὶ εὐφραινόμενος*. Deşi în notele de la MS.4389 se menţionează că în versiunile slavone ar fi vorba de „7 zile şi 7 nopţi", în OSTROG nu apare această precizare.

Capitolul al 9-lea

9:15-25

Aceste versete apar în SEPT.RAHLFS doar în note (O); ele sînt în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, dar textul din SEPT.FRANKF., pe care l-am urmat aici, nu coincide întru totul cu versiunea O din SEPT.RAHLFS.

9:26

Sintagma *lucrurilor lui Gavér* (BIBL.1688), cf. *în Gasion Gaber* (versiunea modernă), prezintă unele probleme. Astfel, în SEPT.FRANKF. litera *ν* din prepoziţia *ἐν* este confundabilă cu *ρ*, permiţînd lectura *ἐργασίων γαβέρ*, ceea ce ar putea explica traducerea primei părţi a toponimului, în MS.45 şi în BIBL.1688, prin *lucrurilor lui Gaver*. În notele din SEPT.FRANKF. apare specificarea: *ἐν ἀσιὼν γαβέρ*. Samuil Micu optează pentru varianta din SEPT.BOS: *în Gasionul Gaverului*.

Capitolul al 10-lea

10:2

Secvenţa *cu alai foarte mare* (versiunea modernă) este transpusă literal în BIBL.1688 şi MS.45, cf. MS.3489: *cu putêre*

grea foarte, cf. *ἐν δυνάμει βαρείᾳ σφόδρα* (SEPT.FRANKF). Pentru sensurile cuvîntului *βαρύς*, tradus în versiunile româneşti prin *greu*, v. nota la 3:9.

10:14

Prima parte a versetului 14 din SEPT.FRANKF., MS.45 şi BIBL.1688 aparţine versetului 13 în SEPT.RAHLFS.

10:15

Pentru *decinde* şi *decindea* (MS.45 şi BIBL.1688), v. nota la 4:24. În BIBL.1795/2000 apare forma *dincolo* şi nota: *dincolo de Eufrata*.

10:19

Pentru *rezemători* (versiunea modernă), literal: *mîini* (MS.45 şi BIBL.1688), v. nota la 7:23.

10:21

În secvenţa *vasele casei dumbrăvii Livánului* (MS.45), cf. gr. *οἴκου δρυμοῦ τοῦ λιβάνου* (SEPT.FRANKF.), sensul primar al cuvîntului *dumbravă*, gr. *δρυμός*, este acela de 'pădure de stejari', cf. sensul din *Letopiseţul* lui Ureche: *Au pus Ştefan Vodă de au semănat ghindă şi s-au făcut dumbravă* (v. TIKTIN); redarea prin *vasele casii Domnului den Liván* (BIBL.1688) constituie, probabil, o greşeală de traducere; în acord cu SEPT.FRANKF., am tradus *vasele casei din stejar de Liban*.

10:26

Numărul de *douăsprezece mii* [*de călăreţi*] (versiunea modernă) apare în SEPT.FRANKF. şi în MS.45; în BIBL.1688, în mod eronat, numărul este de două mii. ♦ În *Comentariul la Cartea Profetului Isaia*, Sfintul Vasile cel Mare interpretează acest verset astfel: „Doi regi, unul al Siriei şi altul al Israelului, s-au ridicat împotriva Ierusalimului cu război şi nu au putut să-l cucerească. Numele regelui Siriei era Reţin şi al regelui Israelului, Pecah. Au venit apoi soli, făcând cunoscut casei regale alianţa regilor Siriei şi Ierusalimului. Siria se cheamă Aram în dialectul evreilor. Iar Israel se numeşte Efraim, pentru că din tribul acela s-a ivit Ieroboam, cel care a făcut de la început apostazie. Deci, atât regele, cât şi întregul popor erau îngroziţi de veste şi astfel s-au cutremurat şi s-au tulburat, încât se asemăna tulburarea lor cu copacul din pădure care se clatină de bătaia cea mai mare a vânturilor. Aceasta este, deci, relatarea simplă a celor spuse. Dacă cineva ar cerceta ceea ce s-a spus, ar găsi o legătură cu noi şi cu zidirea Bisericii din cele istorisite. Deci, să cercetăm după putere cine sînt regii care s-au aliat unul cu celălalt. Cred că raţiunea (cuvântul) ridicată prin înţelepciunea veacului acestuia împotriva cunoaşterii lui Dumnnezeu este arătată prin Aram. Căci Aram se tâlcuieşte «semeţit»" (VASILE CEL MARE, ISAIA, p. 221-222).

10:27

Fragmentul *τὰς κέδρους ὡς συκαμίνους* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS) este tradus corect în primele versiuni româneşti ale textului sacru: *chedrii ca dudii* (MS.45), *şi chedrii ca dudêile* (BIBL.1688). În MS.4389 apare şi o explicaţie suplimentară: *chiedrii ca duzii de pre cîmp*. Împrumutat de Samuil Micu sub denumirea de *sicomor*, termenul gr. *συκαμίνους* însemna în greaca clasică 'dud', făcînd parte, alături de smochin, din familia moraceelor, specie întîlnită în zona cîmpiei de coastă (10:28), precum şi în Egipt (Ps. 78:47) (cf. SLUŞANSCHI, s.v.). *Cedrul* era o specie de conifere (ajungînd la 30 de metri), care creştea în Munţii Ciliciei şi în Liban, lemnul său rezistent fiind utilizat la construirea templelor; avînd o viaţă lungă, cedrul simboliza măreţia şi puterea (cf. SLUŞANSCHI, s.v.). Termenul *chedru* este atestat prima dată în limba română la Coresi, în textele rotacizante (v. MLD, III, p. 183). Opţiunea lui Samuil Micu va fi perpetuată în ediţiile biblice din secolul al XIX-lea (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA). Alte traduceri: *chedrii şi smochinii sălbateci* (BIBL.1914), *cedrii i-a făcut... să fie ca duzii în câmpie* (BIBL.ANANIA), *cedrii i-a făcut ca duzii* (SEPT.NEC), *cedrii... ca smochinii* (BIBL.CORN.1921).

10:29

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *şi un cal la o sută cincizeci de arginţi* (versiunea modernă) apare doar în note (O); este prezent în SEPT.FRANKF., fiind preluat apoi în MS.45 şi în BIBL.1688.

Capitolul al 11-lea

11:14

Sfîntul Vasile cel Mare explică semnificaţia termenului *σατάν* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS), redat în română prin *vrăjmaş* (BIBL.1688), *satan* (MS.45), *împrotivnic* (BIBL.1795), *supărător* (MS.4389), cf. OSTROG: „Se numeşte Satan pentru că se împotriveşte binelui. Acest sens îl are în limba ebraică, după cum cunoaştem din Cărţile Regilor [...]. Se numeşte diavol pentru că este în acelaşi timp şi colaborator al păcatului nostru, şi acuzator; se bucură de pierderea noastră, dar şi denunţă faptele noastre (VASILE CEL MARE, OMIL., p. 173).

11:23

În SEPT.FRANKF. sunt menţionate în note formele din textul ebraic (*Rezon, fiul lui Eliada* şi *Adarezer*), însă sunt menţine în text formele *Razrón, fiiul lui Elideché* şi *Adadezér*, care se reflectă în MS.45, în BIBL.1688 şi, parţial, în BIBL.1795.

11:24

Pentru a doua ocurenţă a toponimului *Damasec* (*δαμασέκ*), în SEPT.FRANKF. apare forma *μασεδέκ*, neexplicată în note, fiind probabil o greşeală de tipar, corectată în MS.45, în BIBL.1688 şi în BIBL.1795.

11:38

Segmentul *şi-ţi voi da ţie Israelul* (versiunea modernă) se află în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); este prezent în SEPT.FRANKF., text urmat de MS.45 şi de BIBL.1688. Traducerea lui Samuil Micu (1795) prezintă în acest context

o omisiune față de textul bucureștean, fapt emendat în note de cărturarul ardelean: *În cea veachie easte şi aceasta: şi voiu da ţie pre Israil* (BIBL.1795). Acest segment va fi integrat textual în BIBL.1819 şi în BIBL.ŞAGUNA, dar nu şi în ediţia din 1914.

11:43

În SEPT.RAHLFS, versetul conţine un pasaj corespunzător parţial cu 12:2; MS.45 şi BIBL.1688 urmează în traducere SEPT.FRANKF.

Capitolul al 12-lea

În *Omilia la Cartea Proorocului Ieremia*, Origen descrie dezbinarea poporului, prezentată în acest capitol astfel: „poporul s-a dezbinat în vremea lui Roboam în regatul celor 10 triburi, sub conducerea lui Ieroboam, pe cînd cel de-al doilea regat, cuprinzînd doar două triburi, s-a pus sub conducerea lui Roboam. Supuşii lui Ieroboam s-au numit Israel, iar cei de sub ascultarea lui Roboam s-au numit Iuda. Şi după cîte ştim din istorie, dezbinarea poporului a durat pînă azi [...]. Dintre aceştia, Israel sau gruparea condusă de Ieroboam şi cei care au urmat după el au greşit primii şi cel mai mult. Atît de mult au păcătuit în comparaţie cu cei din Iuda, încît au fost pedepsiţi de Providenţă să fie duşi în robie la asirieni, unde sînt, cum zice Scriptura, «pînă acum»" (ORIGEN, SCRIERI, I, p. 307).

12:2

Versetul 2 şi prima parte a versetului 3 se află în SEPT.RAHLFS doar în note (A); sînt în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

12:10

În *Comentariul la Cartea Profetului Isaia*, Sfîntul Vasile cel Mare discută semnificaţia cuvîntului *sfat*: „Să ne rugăm ca Biserica aceasta să nu fie lipsită de Sfetnicul minunat, pentru ca ori de câte ori îi vine cuiva timpul pentru sfatul despre cele de trebuinţă, înfăţişându-se în această casă – locul comun de sfat al sufletelor –, să găsească cuvânt de mângâiere, care aduce sufletelor, ca să zicem aşa, o lumină pentru găsirea celor de trebuinţă. Iar cel care, deşi sfatul bun îi este la îndemână, merge după voinţa inimii lui celei deşarte este asemenea lui Roboam, care, desconsiderând părerea izbăvitoare a bătrânilor, a urmat celor mai tineri, care fuseseră crescuţi împreună cu el, din cauza cărora a şi pierdut domnia asupra celor zece triburi" (VASILE CEL MARE, ISAIA, p. 123).

12:11

Pluralul *σκορπίοις* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS) este transpus în MS.45, în BIBL.1688 şi în BIBL.1795 prin substantivul *scorpii*, desemnînd, probabil, un bici care deţine la capete ace de sîrmă sau fier. Alte traduceri: *scoprii* (MS.4389, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), *scorpionii* (BIBL.ANANIA, SEPT.NEC).

12:24-25

Între versetele 24 şi 25 ale acestui capitol, SEPT.RAHLFS are un adaos de 23 de versete (a-z), omise în SEPT.FRANKF., care îl consideră o repetiţie *absurda et inanissima*, dat fiind faptul că reia datele cunoscute din capitolul anterior; MS.45 le conţine, nenumerotate, iar în BIBL.1688 sînt omise.

12:24-28

Sfîntul Vasile cel Mare comentează acest fragment astfel: „Iar [cunoaşterea] întocmită prin acceptarea Sfintelor Scripturi, [dar] întoarsă de la ceea ce este drept şi numită în mod fals cunoaştere, socotim că se numeşte Efraim. Pentru că din ea s-a ivit Ieroboam, care primul rupând cele zece triburi de la sămânţa lui David şi ajungând cândva un fugar al lui Solomon, a mers în Egipt şi a luat în căsătorie pe sora lui Tafnes, femeia faraonului. Acesta a făcut şi viţeii de aur şi a stabilit sărbători după inima lui. Deci, când raţiunea neamurilor, care se socoteşte mare prin raţionamentele dialectice, se împleteşte cu cea eretică şi pervertită, se spune că Aram se aliază cu Efraim, având dorinţa să distrugă sălaşurile lui David şi să jefuiască locul adevăratului cult" (VASILE CEL MARE, ISAIA, p. 222). O scurtă descriere a episodului coborîrii în Egipt există şi la Origen, în *Omilia XI*: „Altora coborârea în Egipt le-a ieşit prost. Eu ştiu că Ieroboam, fugind de Solomon, a coborât în Egipt, şi nu numai că nu a crescut *în mulţime*, ci a divizat şi a corupt poporul lui Dumnezeu, deoarece, coborând în Egipt, a primit de la regele Susahim, ca nevastă, pe sora soţiei lui, Thecimena" (ORIGEN, EXOD, p. 325).

12:30

Cuvîntul *ὀπίσω* (SEPT.FRANKF.) este redat prin prepoziţia *dinapoia* în MS.45 şi în BIBL.1688; în SEPT.RAHLFS este *πρὸ προσώπου* (*în faţa*). În acest caz, BIBL.1795 (*şi mergea norodul înaintea feaţii uniia până la Dan*) se îndepărtează de traducerea bucureşteană (*mergea norodul denapoia uniia pînă la Dán*), Samuil Micu optînd pentru transpunerea fidelă după textul-sursă grecesc: *καὶ ἐπορεύετο ὁ λαὸς πρὸ προσώπου τῆς μιᾶς ἕως Δάν* (SEPT.BOS). BIBL.1819 şi BIBL.ŞAGUNA urmează traducerea de la Blaj, iar BIBL.1914 propune o nouă redare: *poporul mergea la una din ele până la Dan*. ♦ În SEPT.RAHLFS, contextul *şi părăsiră casa Domnului* (traducerea noastră) este doar în note (L); este, între paranteze, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

Capitolul al 13-lea

13:2

Substantivul *înălţimilor* (versiunea modernă) are echivalent în SEPT.RAHLFS, însă în SEPT.FRANKF. apare doar în note; în timp ce în BIBL.1688 este omis, în MS.45 este redat între croşete: *preuţii ⌊celor înalte⌋*.

13:12

Substantivul *pământul* (MS.45 şi BIBL.1688) din secvenţa *au*

ieşit den pământul Iúdei nu există în SEPT.FRANKF. şi nici în SEPT.RAHLFS. Micu nu va prelua această interpolare din BIBL.1688. În ediţiile ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) se preia traducerea din 1795.

13:14

Interpretînd versetul 14, Sfîntul Vasile cel Mare extrapolează astfel: „Aşadar, toţi câţi au pierdut nobleţea şi măreţia sufletului, fiind aruncaţi la pământ de păcat şi au ajuns oarecum una cu pământul, [care] se înconvoiază şi să târăsc precum şarpele, încât nu se mai pot ridica deloc, aceia se smeresc, dar nu cu duhul. Smerenia lor nu este vrednică de laudă. Dar toţi câţi au harul Duhului Sfânt, care se smeresc pe ei de bunăvoie faţă de cei mai mici decât ei, spun despre ei, ca şi Apostolul, că sunt robii lor în Hristos" (VASILE CEL MARE, SCRIERI, p. 491).

13:26-27

Finalul versetului 26 şi versetul 27 se află doar în notele din SEPT.RAHLFS (O, L); SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, le conţine.

Capitolul al 14-lea

14:1-20

În acest context, Samuil Micu a optat pentru redarea celor 20 de versete în textul său, fie traducînd după textul-sursă grecesc (SEPT.BOS), unde versetele pot fi identificate doar în nota 1, fie preluîndu-le din textul bucureştean. Şi pentru această situaţie, SEPT.BOS semnalează în notă deosebirea de structură între textele greceşti şi stabileşte numerotarea începînd cu versetul 21.

14:5-6

În segmentarea versetelor am urmat SEPT.FRANKF., MS.45 şi BIBL.1688; în SEPT.RAHLFS, începutul versetului 6 aparţine versetului 5.

14:17-18

În segmentarea versetelor am urmat SEPT.FRANKF., MS.45 şi BIBL.1688; în SEPT.RAHLFS, partea ultimă a versetului 17 aparţine versetului 18.

14:20

Numele propriu *Adád* apare în SEPT.FRANKF. (*αδάδ*), fiind preluat în MS.45, în BIBL.1688 şi în BIBL.1795; în SEPT.RAHLFS: *Nadab*. În nota 1 din SEPT.BOS (textul sursă al BIBL.1795) se face o trimitere la această alternanţă formală a numelui: *'Αδάβ [Alex. Ναβάτ]*.

14:21

Referitor la numele propriu *Naama* (versiunea modernă), *Naáma* (BIBL.1688), în SEPT.FRANKF. apare în text numele *νανά*, forma *ναμά* apărînd doar în note. În concordanţă cu textul sursă, în MS.45 este menţinut numele *Nana* în text, iar în notele marginale se menţionează şi numele *Naáma*, preluat şi în BIBL.1688.

14:24

Substantivul *sodomie* (BIBL.1688) echivalează gr. *σύνδεσμος*; MS.45 calchiază din SEPT.FRANKF. prin *împreună legătură*, cf. *împreunări rêle* (MS.4389). E vorba aici despre prostituţia sacră, masculină şi feminină, practicată în sanctuarele canaanite.

14:27-28

În BIBL.1688, segmentarea versetelor nu coincide cu cea din SEPT.RAHLFS şi din MS.45, ci cu cea din SEPT.FRANKF.

14:32

Adaosul *Şi numele mamei lui [era] Naama Ammaniteana* (versiunea modernă) apare doar în notele din SEPT.RAHLFS (O). Fragmentul corespondent din SEPT.FRANKF. (*καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ναμὰ ἡ ἀμμωνίτις*) este tradus în versetul 31 din MS.45 şi apare în BIBL.1688 în versetul următor (v. nota la 14:21). Samuil Micu îl preia din textul revizuit al *Bibliei* de la Bucureşti şi nu din SEPT.BOS, ediţie în care acest fragment nu există.

Capitolul al 15-lea

15:5

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *în afară de întîmplarea cu Urie Hetteul* (versiunea modernă) este doar în note (O, L); se află în SEPT.FRANKF., în MS.45 şi în BIBL.1688. În BIBL.1795 se împrumută soluţia de traducere din BIBL.1688, chiar dacă acest fapt înseamnă îndepărtarea de SEPT.BOS, versiune în care acest segment este omis.

15:8-9

Fragmentul *în anul al 20 al lui Ierovoám* (BIBL.1688) apare în SEPT.RAHLFS doar în notele (O) aferente versetului 9, în text fiind: *în al douăzeci şi patrulea an al lui Ieroboam*. În MS.45 este preluată în text varianta completă din notele SEPT.FRANKF.: *întru anul al doaodzecilea ⌊şi patru⌋ a lui Ierovoam*.

15:10

Referitor la fragmentul *Maacha, fiica lui Abessalom* (versiunea modernă), în textul SEPT.RAHLFS numele mamei lui Asa este *Ana*, *Maacha* aparînd doar în note (O). La fel este şi în SEPT.FRANKF. (*ἀννά*), cf. MS.45 (*Anna*); în BIBL.1688 şi în BIBL.1795 apare *Maáha*.

15:15-16

În BIBL.1688, segmentarea versetelor 15 şi 16 nu coincide cu cea din SEPT.FRANKF. şi MS.45.

15:18

Vechile versiuni biblice româneşti au aici: *fiiul Tavei, în Ramman, ficiorul Azail* (MS.45) şi *fiul lui Táve, în Ráma, feciorul lui Azaíl* (BIBL.1688), potrivit textului sursă: *υἱὸν ταβὲ ἐν ῥαμμὰν υἱοῦ ἀζαήλ* (SEPT.FRANKF.), coincident parţial cu cel din SEPT.RAHLFS (*υἱὸν Ταβερεμμαν υἱοῦ 'Αζιν*), pentru

care am optat şi noi: *fiul lui Taberemman, fiul lui Azael*. În acest caz, BIBL.1795 are: *feciorul Tavereman, feciorul lui Azii*, urmînd sursei greceşti utilizate, [*πρὸς υἱὸν Ἄδερ*] *υἱὸν Ταβερεμὰ υἱοῦ Ἀζίν* (SEPT.BOS), nu BIBL.1688. Opţiunea din BIBL.1795 a fost preluată şi în alte traduceri: *Ader feciorul lui Taveréma* (BIBL.1819), *Ader feciorul lui Taverema* (BIBL.ŞAGUNA) şi *Ader, feciorul lui Taverema* (BIBL.1914). Două echivalări diferite identificăm în traducerile biblice româneşti moderne: *fiul lui Tabrimon, fiul lui Hezion* (BIBL.ANANIA), *Fiiul-lui-Ader, fiul lui Taberemman, fiul lui Azin* (SEPT.NEC).

15:20

În notele de la SEPT.RAHLFS (O) şi în SEPT.FRANKF., toponimul *Ἀβελμαά* sau *Ἀβελμαάν* este echivalat prin *ἀβὲλ οἴκου μααχά*, versiune preluată şi în vechile traduceri româneşti: *Savel casei Maahá* (MS.45), *Avél ale casei Maáhăi* (BIBL.1688), cf. *Abel al casei Maacha* (în versiunea modernă); *Avélul Máhei* din MS.4389 nu reflectă aici nici versiunea OSTROG (***авéлъ домъ махїйина***), nici VULG. (*Abeldomum Maacha*).

15:22

Numele *ἐνακείμ* din SEPT.FRANKF. a fost transcris în MS.45 şi în BIBL.1688: *Enachim*. Traducătorii SEPT.RAHLFS au interpretat drept toponim (*Ainachim*) expresia ebraică *'ên nā qî*, tradusă în VULG. prin *Nemo sit excusatus*. În MS.4389, corespondentul acestei secvenţe, *zicînd toţi să se scoale*, pare să se apropie de VULG., deşi în OSTROG apare soluţia din *Septuaginta*: *în Enachim*.

15:23

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *şi cetăţile pe care le-a zidit* (versiunea modernă) apare doar în note (L); este prezent, însă, în SEPT.FRANKF. şi în vechile versiuni româneşti: MS.45 şi BIBL.1688, cf. MS.4389 (*şi cetăţile carele au zidit*). ♦ În *Cele două sute de capete despre cunoştinţa de Dumnezeu şi iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu*, Sfîntul Maxim Mărturisitorul interpreta acest verset astfel: „Cuvîntul lui Dumnezeu este cale celor ce străbat bine şi în chip susţinut drumul virtuţii prin fapte şi nu se abat nici la dreapta prin slavă deşartă, nici la stînga prin aplecarea spre patimi, ci-şi îndreaptă paşii spre Dumnezeu. Acest lucru nepăzindu-l pînă la sfîrşit Asa, regele din Iuda, se zice că la bătrîneţe suferea de picioare, fiindcă slăbise în păşirea pe drumul lui Dumnezeu" (FILOCALIA, II, p. 174).

15:28

După SEPT.FRANKF., segmentul *[υἱοῦ ἀβιά]* este cuprins între paranteze pătrate în MS.45 ⌊*fiiului Aviá*⌋ şi între paranteze rotunde, *(fiiul lui Aviá)*, în BIBL.1688. Acest segment de text este omis în MS.4389, iar absenţa delimitării prin paranteze în BIBL.1795 se explică prin textul sursă (SEPT.BOS).

15:31

Secvenţa *τὰ λοιπὰ τῶν λόγων* (SEPT.FRANKF., SEPT.BOS, SEPT.RAHLFS) este transpusă în primele traduceri biblice româneşti în mod diferit: *rămăşiţele cuvintelor* (MS.45 şi BIBL.1688), *cealealalte cuvinte* (BIBL.1795, cf. BIBL.1819), *cealelalte cuvinte* (BIBL.ŞAGUNA), cf. *alalte cuvinte* (MS.4389). Această alternanţă se poate explica prin cele două sensuri ale adjectivului gr. *λοιπός*, *-ή*, *-όν*: 'remaining' şi 'other' (cf. TAYLOR, s.v.).

15:32

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *Şi era război între Asa şi Baasa, împăratul lui Israel, în toate zilele lor* (versiunea modernă) apare doar în note (O); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. Fiind absent în SEPT.BOS, segmentul de text este preluat de Samuil Micu din BIBL.1688.

Capitolul al 16-lea

16:6, 8

Privind secvenţa *în 28 de ani ai lui Ása* (BIBL.1688), cf. *întru anul 28 a lui Asá* (MS.45), am optat pentru traducerea *în anul al douăzeci şi optulea al lui Asa*, versiune prezentă în SEPT.FRANKF., între paranteze, cu specificarea că provine din versetul 8 al textului ebraic, deşi acolo apare: *în anul al douăzeci şi şaselea*. SEPT.FRANKF. este urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 doar în versetul 6, în timp ce în versetul 8 apare: *în anul al douăzeci şi şaselea*. Samuil Micu omite acest segment de text, însă adnotează diferenţa faţă de BIBL.1688: *În cea veachie să află şi aceasta: în anul doaozeci şi opt a lui Asa, împăratului Iudei*. Această opţiune de traducere va fi preluată şi în ediţiile biblice ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914).

16:7

Secvenţa *casa lui Ierovoám şi pentru ca să lovească pre el* este preluată în BIBL.1688 (cf. MS.45 şi BIBL.1795) după SEPT.FRANKF. O altă posibilă traducere, *casa lui Ieroboam, pe care o lovise*, conduce spre o altă interpretare, conform căreia ar fi vorba despre pedepsirea lui Baasa pentru nimicirea casei lui Ieroboam.

16:10

Fragmentul *în anul 27 al lui Ása, împăratul Iúdii* (BIBL.1688) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. Şi în acest caz, Samuil Micu urmează fidel traducerea din BIBL.1688, şi nu SEPT.BOS, în care se omite segmentul de text. Acesta este prezent în versiunea ebraică şi în *Codex Alexandrinus* (BIBL.ANANIA, nota b, p. 403).

16:11

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *nu i-a lăsat lui pe nimeni de parte bărbătească, nici dintre rude, nici dintre prietenii lui* (versiunea modernă) apare doar în note (O); aceasta este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. În BIBL.1795 a fost preluată traducerea din BIBL.1688, segmentul fiind omis în izvorul utilizat de Micu (SEPT.BOS).

16:12

Secvenţa *prin Iu, prorocul* (versiunea modernă) este redată eronat în BIBL.1688: *Ilie prorocul*; eroarea provine din SEPT.FRANKF. (*ἡλιοὺ τὸν προφήτην*). În MS.45 apare forma *Iú prorocul*, preluată, probabil, din SEPT.LOND.: *Ἰού*. Samuil Micu umează pentru traducerea acestui fragment SEPT.BOS (*πρὸς Ιοὺ τὸν προφήτην*) şi nu împrumută soluţia eronată din textul bucureştean. Traducerea acestui segment din BIBL.1795 (*lui Iu, prorocul*) îşi va găsi locul şi în ediţiile ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914).

16:15

Fragmentul *În 27 de ani ai lui Ása, împăratului Iúdii* (BIBL.1688) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. Prezenţa acestui fragment în BIBL.1795 (*În anul a doaozeci şi şapte a lui Asa*) se datorează textului bucureştean, întrucît în SEPT.BOS acesta lipseşte. Această opţiune de traducere este urmată şi de ediţiile ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914). Prezent în textul masoretic, textul este omis în traducerile moderne (BIBL.ANANIA, SEPT.NEC).

16:28-29

În SEPT.RAHLFS, între versetele 28 şi 29 se mai află 8 versete (a-h), corespunzătoare capitolului al 22-lea, versetele 41-51. Acestea sînt omise în O şi în SEPT.FRANKF., şi, pornind de aici, şi în BIBL.1688. Ele se află totuşi în MS.45, în cadrul versetului 28, după modelul SEPT.LOND.

16:31

Numele propriu *Iethebaal* (versiunea modernă) a fost adaptat după gr. *ἰεθεβαάλ* (SEPT.FRANKF.); *Iethevaás* din BIBL.1688 se explică, probabil, prin lecţiunea greşită a ultimei slove a cuvîntului, suprascrisă în MS.45 (*Iethevaal*).

16:32-33

Segmentarea versetelor din BIBL.1688 coincide cu cea din SEPT.FRANKF., dar diferă de cea din MS.45.

Capitolul al 17-lea

17:1

Avem de la Sfintul Vasile cel Mare, în *Omilii şi cuvântări*, o tîlcuire a semnificaţiei postului: „postul l-a făcut pe Ilie să vadă privelişte de taină. După ce timp de patruzeci de zile şi-a curăţit sufletul prin post, a fost învrednicit să vadă pe Domnul în peştera din muntele Horeb, atât cât e cu putinţă unui om să-L vadă. Prin post a dat înapoi văduvei viu copilul şi astfel, prin post, s-a arătat puternic chiar faţă de moarte. O voce ieşită dintr-o gură care a postit, a închis unui popor nelegiuit cerul trei ani şi şase luni. Şi ca să înmoaie inima neîmblânzită a celor îndărătnici, a preferat să sufere şi el ca aceia. De aceea a şi spus: «Viu este Domnul; nu va fi apă pe pământ decât numai atunci când voi spune eu». Şi a făcut Ilie ca, prin foamete, întreg poporul să postească, pentru a îndrepta răutatea oamenilor, pricinuită de desfătare şi de viaţă desfrânată” (VASILE CEL MARE, OMIL., p. 52).

17:6

Interpretînd acest verset, Sfintul Vasile cel Mare îndemna la cunoaşterea Vechiului şi a Noului Testament, care oferă exemple de oameni care au fost hrăniţi de Dumnezeu: „Carmelul, munte înalt şi nelocuit, avea pe Ilie, pustiul, pe pustnic; toată averea dreptului era sufletul lui, iar merinde pentru viaţă, nădejdea în Dumnezeu. Cu toate că trăia aşa, n-a pierit de foame; dimpotrivă, păsările cele mai răpitoare şi mai ales cele mai lacome îi aduceau hrană şi au ajuns slugile dreptului în ce priveşte hrana, ele, care de obicei răpesc hrana altora; prin porunca lui Dumnezeu şi-au schimbat firea, ajungând păzitori credincioşi ai pâinii şi ai cărnii. Din Sfânta Scriptură ştim că lui Ilie corbii i-au adus de mâncare” (VASILE CEL MARE, OMIL., p. 149-150).

17:9

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *şi vei locui acolo* (versiunea modernă) apare doar în note (O); există în SEPT.FRANKF., de unde a fost preluat în MS.45 şi în BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

17:11

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *ca să mănînc* (versiunea modernă) apare doar în note (L); este prezentă în SEPT.FRANKF., de unde a fost preluată în MS.45 şi în BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

17:12

Referitor la fragmentul [*Domnul Dumnezeul*] *tău* (versiunea modernă), în BIBL.1688 apare forma de persoana I a pronumelui posesiv, *mieu*, fapt care nu poate fi explicat prin SEPT.FRANKF.: *κύριος ὁ θεός σου*, cf. *tău* (MS.45). În BIBL.1795 este preluată soluţia din textul bucureştean. Ediţiie ulterioare (BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, SEPT.NEC, BIBL.ANANIA) vor opta pentru forma de persoana a II-a singular a pronumelui posesiv. ♦ Privind împărţirea bunurilor personale, Sfintul Vasile cel Mare arată următoarele: „Dacă vei da din puţinul tău, vei avea şi tu, prin harul lui Dumnezeu, izvor în urciorul cu untdelemn şi neîmpuţinată copaia cu făină. Pentru că harul îmbelşugat al lui Dumnezeu se întoarce îndoit la cei credincioşi şi se aseamănă cu fântânile care nu seacă niciodată, cu toate că se scoate mereu apă din ele. Tu, cel sărac, împrumută pe Dumnezeu, cel bogat! Ai încredere în Cel ce primeşte în locul celui nevoiaş, în Cel ce dă din ale Sale harul. Este un chezaş demn de încredere şi are bogăţiile Sale întinse pretutindeni, pe pământ şi mare” (VASILE CEL MARE, OMIL., p. 151).

17:22

Primele traduceri biblice româneşti prezintă unele diferenţe la nivelul acestui verset: *Şi să făcu aşa şi strigă copilaşul* (MS.45), *Şi să făcu aşa şi strigă copilaşul* (BIBL.1688), *şi se întoarse sufletul copilului iarăşi într-însul şi învié* (MS.4389), *şi s-au întors sufletul pruncului într-însul şi au strigat pruncul* (BIBL.1795). MS.45 şi BIBL.1688 redau textul din SEPT.FRANKF.: *καὶ*

ἐγένετο οὕτως, καὶ ἀνεβόησεν τὸ παιδάριον. În cazul BIBL.1795, soluţia de traducere este împrumutată, probabil, din *Parimiile preste an*, Iaşi, 1683. Samuil Micu adnotează acestui verset două trimiteri la textul lui Dosoftei: (a) *În Parimie easte: şi au strigat Ilie şi au auzit Domnul glasul lui Ilie*; (b) *Într-acelaşi loc: au înviiat*. În alte ediţii greceşti (SEPT.BOS şi SEPT.RAHLFS), aceste segmente de text au fost omise.

Capitolul al 18-lea

18:4

Sintagma *în două peşteri* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (L); există în SEPT.FRANKF., de unde a fost preluată corect în MS.45, în BIBL.1688, cf. BIBL.1795; v. nota la 18:13.

18:5

Specificarea *toate* (versiunea modernă) din SEPT.RAHLFS apare doar în note (O, L); se află în SEPT.FRANKF., de unde a fost preluată în MS.45 şi în BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

18:13

Secvenţa *în peşteri* din BIBL.1688, cf. *într-o peştere* (MS.45), corespunde sintagmei *ἐν τοῖς σπηλαίοις* (SEPT.FRANKF.); în notele din SEPT.RAHLFS (O, L) apare specificarea *în două peşteri* (v. nota la 18:4).

18:21

Termenul *picioarele* (versiunea modernă) poate fi redat în traducere literală prin: *gleznele*, *fluierele [picioarelor]*. Origen tîlcuieşte versetul astfel: „dacă noi nu îl iubim din toată inima pe Domnul Dumnezeul nostru şi dacă nu ne ataşăm Lui cu întreg sufletul şi cu toată puterea, nu am devenit partea Domnului: ca aşezaţi între linii, pătimim şi vrăjmăşia celor de care fugim, nefăcându-L binevoitor nici pe Domnul spre care ne refugiem, pe care nu-L iubim din deplină şi întreagă inimă. De aceea profetul ne plânge pe noi, văzându-ne purtaţi de valuri printr-o astfel de inconsecvenţă, şi spune: *Vai celor îndoiţi cu spiritul!*, şi iarăşi, *Până când veţi şchiopăta cu amândoi genunchii voştri?*"(ORIGEN, OMIL., p. 251).

18:27

Secvenţa *ὅτι ἐστὶν ἀδολεσχία αὐτῷ* din SEPT.FRANKF. s-ar putea traduce, dat fiind tonul ironic al frazei, prin *căci [poate] stă de taclale*. Forma din BIBL.1688, *căci iaste grijă la el*, nu se explică prin SEPT.FRANKF. şi pare să urmeze mai degrabă textul ebraic: *are treburi*. A fost operată deci o modificare faţă de MS.45: *căci iaste zăbavă la el*. În BIBL.1795 este: *că doară povesteaşte, ca nu cumva să lucre ceva sau să fie adormit, ca să se deşteapte*. Opţiunea din MS.4389, *că dară de nu-i va fi îndelête*, încearcă, probabil, să transpună forma din OSTROG, ***Ꙗко непразньство ємоу єсть***, în care substantivul ***непразньство***, un *hapax* în textul slavonesc, pare o formaţie ad-hoc, traducerea literală fiind *nelenevire* (*căci lui îi este nelenevire*), cf. *et forsitan loquitur, aut in diversorio est* (VULG.).

18:29

Adaosul *şi fu ca vrêmea de amiazădzii*, care apare în MS.45 şi în BIBL.1688, îşi are originea în SEPT.FRANKF., ca şi topica frazei; am păstrat adaosul, dar am adoptat topica din BIBL.1795: *pînă a trecut amiaza şi s-a făcut vremea spre seară* (versiunea modernă). ♦ În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi n-a fost ascultare* (versiunea modernă) apare doar în note (Sy); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

18:30

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *Şi a dres Ilie altarul Domnului, care era dărîmat* (versiunea modernă) lipseşte în acest verset, fiind introdus în versetul 32; există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (*Şi vindecă jîrtăvnicul Domnului cel săpat*).

18:32

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *[ca] altar* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. ♦ În SEPT.RAHLFS apare termenul *θαλα*, transliterat după termenul ebraic *tə·ʿā·lāh*, care înseamnă 'şanţ pentru apă' (cf. Iov 38:25). În notele din SEPT.RAHLFS (B, O) apare termenul *θαλασσαν*, la fel ca în SEPT.FRANKF., dar cu specificarea, în note, la aceasta din urmă, a opţiunilor din alte versiuni şi a sensului 'apeduct' al termenului ebraic. Termenul grecesc este echivalat în MS.45 prin *maare*, ceea ce ar putea fi o încercare de a marca sensul specific al cuvîntului (cf. *maarea*, în versetul 35); în BIBL.1688 şi în MS.4389 apare termenul *mare*, cf. ***мо́ре*** (OSTROG). ♦ După unele echivalări, ar fi vorba aici de circa 30 de litri (*cît ar încăpea două măsuri de sămînţă*), dar e mai posibil, după alte interpretări, ca măsurile să nu se refere la volumul conţinut, ci la suprafaţa care ar fi putut fi însămînţată cu acele două măsuri de sămînţă.

18:36

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *Cum era vremea aducerii jertfei* (versiunea modernă) apare doar în note (O); ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

18:41

Secvenţa *pentru că vine un vuiet de ploaie* (versiunea modernă), a fost redată literal în vechile versiuni româneşti: *căci glasul picioarelor ploii* (MS.45), *căci glasul picioarelor plóiei* (BIBL.1688), cf. *ὅτι φωνὴ τῶν ποδῶν τοῦ ὑετοῦ* (SEPT.FRANKF.).

18:44

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *ridicînd apă din mare* (versiunea modernă) apare doar în note (B, O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 (*scoţînd apă den máare*) şi de BIBL.1688 (*scoţînd apă den mare*).

18:45

Fragmentul *între timp* (traducerea noastră), cf. *καὶ ἐγένετο ἕως ὧδε καὶ ἕως ὧδε* (SEPT.FRANKF.) este redat în vechile

traduceri româneşti în mod literal: *Şi să făcu pînă acii şi pînă coleá* (MS.45, cf. BIBL.1688).

Capitolul al 19-lea

19:5

Fragmentul *şi, iată, un înger l-a atins* (versiunea modernă) redă textul din SEPT.FRANKF., *καὶ ἰδού τις ἄγγελος ἥψατο αὐτοῦ*, variantă urmată de MS.45 (*şi, iată, oarecarele înger l-au atinsu pre el*) şi de BIBL.1688. În SEPT.RAHLFS este: *καὶ ἰδού τις ἥψατο αὐτοῦ* (*şi, iată, a fost atins*).

19:6-7

Segmentarea versetelor din MS.45 şi din BIBL.1688 urmează SEPT.FRANKF.

19:8

În SEPT.RAHLFS, sintagma *lui Dumnezeu* (versiunea modernă) apare doar în note (O); este prezentă în SEPT.FRANKF., fiind preluată din aceasta în MS.45 şi în BIBL.1688.

19:11

În *Capete Gnostice (sau Teologice)*, Sfîntul Maxim Mărturisitorul tîlcuieşte semnificaţia peşterii din Horeb: „Cuvîntul Sfintei Scripturi, după ce s-a dezbrăcat treptat de adaosurile trupeşti aşezate asupra lui prin ieşirea la iveală a înţelesurilor lui mai înalte, se arată minţii mai străvăzător ca aflîndu-se într-o adiere subţire (3 Regi XIX, 12). E vorba adică de acea minte care, părăsind total lucrările ei fireşti, e în stare să primească numai simţirea acelei simplităţi care-L anunţă întrucîtva pe Cuvîntul, aşa cum marele Ilie s-a învrednicit în peştera din Horeb de această vedere. Horeb se tălmăceşte «noutate» şi indică deprinderea virtuţilor în duhul cel nou. Iar peştera este ascunzişul înţelepciunii în minte, în care, ajungînd cineva, va simţi tainic cunoştinţa cea mai presus de simţire, în care se zice că se află Dumnezeu” (FILOCALIA, II, p. 177).

19:20

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi pe mama mea* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); există în SEPT.FRANKF., fiind preluată în MS.45 şi în BIBL.1688.

19:21

În SEPT.RAHLFS apare secvenţa *τὰ ζεύγη τῶν βοῶν*, adică *perechile de boi*, dar în note (O, L), precum şi în textul SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, apare *τὸ ζεῦγος τῶν βοῶν*, *perechea de boi*.

Capitolul al 20-lea

20:1

În SEPT.RAHLFS este reprodus în acest capitol episodul cu via lui Nabuthe (v. cap. 21), dar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. MS.4389, apare episodul despre fiul lui Ader (Ben-Hadad).

20:2

În SEPT.RAHLFS, substantivul *soli* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

20:3

În SEPT.RAHLFS, sintagma *cei buni* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

20:7

În SEPT.RAHLFS, substantivul *ţării* (versiunea modernă) apare doar în note (O); termenul este prezent în MS.45 şi în BIBL.1688, care urmează SEPT.FRANKF.

20:10

În SEPT.RAHLFS apare termenul *ὁ θεός*, însă în notele acestei ediţii (B, L) şi în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, apare forma de plural: *οἱ θεοί*, *dumnezeii*.

20:15

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *trei sute treizeci şi doi* (versiunea modernă) apare doar în note (A, L); aceasta se află în SEPT.FRANKF., fiind urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. ♦ În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şaizeci şi şapte de mii* apare doar în note (O); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

20:22, 26

Secvenţa *fu întorcîndu-se anul* (MS.45 şi BIBL.1688), cf. *după un an* (versiunea modernă), a fost redată literal, potrivit SEPT.FRANKF.

20:29

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi douăzeci de mii* (versiunea modernă) apare doar în note (A); există în SEPT.FRANKF., între paranteze, urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

20:33-34

Segmentarea versetelor 33 şi 34 din BIBL.1688 urmează SEPT.FRANKF., dar diferă de MS.45.

20:38

La nivelul fragmentului *şi-şi legă cu o curea ochii săi* (versiunea modernă), cf. *καὶ κατεδήσατο ἐν τελαμῶνι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ* (SEPT.FRANKF.) există unele oscilaţii de echivalare. OSTROG adoptă aici versiunea din VULG.: prorocul nu îşi ascunde cu o curea/ năframă ochii, ca în sursa grecească, ci *şi-i presară cu praf*, ca în VULG.: *mutavit aspersione pulveris os et oculos suos* (în alte versiuni ale textului latinesc: *os et oculis*), sursă reflectată în MS.4389: *Şi-şi schimbase faţa şi gura şi ochii, prăfuindu-le cu pulbere*. Acest fapt confirmă ipoteza conform căreia traducătorii MS.4389 au folosit şi alte versiuni pe lîngă OSTROG. În alte versiuni, în locul termenilor *praf* sau *pulbere* se folosesc termenii *cenuşă* şi *pămînt*.

20:40

Fragmentul grecesc *ἰδοὺ τὰ ἔνεδρα παρ' ἐμοὶ ἐφόνευσας* (SEPT.FRANKF., cf. SEPT.RAHLFS) a prilejuit unele probleme de traducere atît în MS.45 (*Iată, aleşurile lîngă mine ai ucis!*), cît şi în BIBL.1688 (*Iată, judecăţile lîngă mine ai ucis!*). Literal, traducerea ar fi: *Iată, capcanele pentru mine le-ai ucis/ nimicit!*, dar sensul rămîne obscur, mai ales ţinînd seama de faptul că prorocul îi expusese lui Achaab o parabolă menită să-l avertizeze pe acesta că, eliberîndu-l pe fiul lui Ader, nesocotise porunca Domnului; de aceea, replica lui Achaab, aşa cum apare ea în textul ebraic şi în VULG., capătă valoarea unei sentinţe cu dublu sens, referindu-se nu doar la judecarea prorocului de către Achaab, ci şi la judecarea lui Achaab însuşi. Traducerea literală din MS.45 a fragmentului din SEPT.FRANKF. a fost emendată în BIBL.1688, dar nu putem fi siguri că înlocuirea termenului *aleşurile* 'pîndele, capcanele' (termen cu atestări mai ales în Transilvania şi în Moldova), folosit în MS.45 pentru a traduce grecescul *τὰ ἔνεδρα*, prin *judecăţile*, în BIBL.1688, s-a datorat confruntării cu o altă versiune sau, eventual, unei lecţiuni greşite, *alesurile* 'deciziile'; aceasta cu atît mai mult cu cît restul propoziţiei nu s-a schimbat în BIBL.1688 sau a suferit schimbări minore în BIBL.1795 (*Iată, judecata la mine, ai ucis!*), fără a deveni cu nimic mai clar. OSTROG urmează aici textul din VULG. (*Hoc est iudicium tuum quod ipse decrevisti*), ceea ce se va reflecta şi în traducerea din MS.4389: *Judecata ta iaste aceasta carea o judecaşi tu însuţi.*

Capitolul al 21-lea

21:1

Începutul versetului *Şi se făcu aşa că, după cuvintele acestea* (versiunea modernă) se află în SEPT.RAHLFS, în capitolul al 20-lea, doar în note (O); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

21:9-10

Segmentarea versetelor din BIBL.1688 nu coincide cu SEPT.FRANKF., nici cu MS.45.

21:10

Pentru fragmentul *ηὐλόγησας θεόν* (SEPT.FRANKF.) se impune traducerea *ai binecuvîntat pe Dumnezeu* (versiunea modernă), cf. *Blagoslovit-ai pre Dumnezău* (BIBL.1688 şi MS.45), deşi sensul contextual este 'l-ai blestemat'; acesta redat în MS.4389 (*n-au blagoslovit pre Dumnezeu*), după OSTROG. ♦ Pentru adresarea directă către Nabuthe, v. nota la 21:13b.

21:13a

În SEPT.RAHLFS, sintagma *înaintea poporului* (versiunea modernă) este doar în note (Sy); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (*înaintea norodului*).

21:13b

Nabuthe l-a binecuvîntat pe Dumnezeu şi pe împăratul (versiunea modernă); cei doi martori mincinoşi i se adresează direct lui Nabuthe: *εὐλόγησε ναβουθαὶ θεὸν, καὶ βασιλέα* (SEPT.FRANKF.). Opţiunea de traducere din MS.45 şi din BIBL.1688 (*Blagoslovi Navúthe pre Dumnezău şi pre împăratul*) se explică prin SEPT.FRANKF.

21:15

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *i s-a spus: „A murit Nabuthe şi a fost îngropat"* (versiunea modernă) apare doar în note (L); este prezent în SEPT.FRANKF. şi în traducerile româneşti ale acestui text: MS.45 şi BIBL.1688.

21:19

Sensul interogativ al frazei *Cum ai ucis tu şi ai luat în stăpînire?* (versiunea modernă) este marcat în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (*În ce chip tu ai ucis şi ai moştenit?*).

Capitolul al 22-lea

22:5-6

Segmentarea versetelor în MS.45 şi în BIBL.1688 urmează SEPT.FRANKF. ♦ Prin *cam patru sute de oameni* (versiunea modernă) am redat opţiunea găsită în toate versiunile biblice. Acest context prezintă diferenţe doar în BIBL.1688 (*ca vreo 40 de oameni*). O opţiune asemănătoare se află în BIBL.VEN. În SEPT.FRANKF., textul-sursă al MS.45, este vorba de patru sute de proroci. Eroarea din BIBL.1688 se perpetuează în BIBL.1795. În versiunile ulterioare: *patru sute de proroci* (BIBL.1936), *patru sute de bărbaţi* (BIBL.1819, BIBL.1865-1867, BIBL.1874, BIBL.1944, BIBL.1968).

22:8-9

În SEPT.RAHLFS, numele propriu *Iemblaa* apare doar în note (L); în redarea acestui antroponim, MS.45 (*Iemvlá*) şi BIBL.1688 (*Iémvla*) urmează SEPT.FRANKF. (*ἰεμβλαά*) .

22:16

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *Şi a doua oară* (versiunea modernă) apare doar în note (O, B); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

22:17

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *Nu este stăpîn acestora Domnul?* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

22:24

Forma *Sedochia* (cf. *Sedechiia* în versetul 11) din BIBL.1688 a numelui *σεδεκίας* din SEPT.FRANKF. este, probabil, o greşeală de tipar.

22:25

Specificarea *acolo* (versiunea modernă) nu este prezentă în SEPT.RAHLFS; există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

22:26-27

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi să-i spuneţi: «Aşa zice împăratul...*

(versiunea modernă) apare doar în note (O); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, unde s-a respectat segmentarea versetelor din sursă.

22:28

În SEPT.RAHLFS, fragmentul *καὶ εἶπεν, ακουσάτω πᾶς ὁ λαός* apare doar în note (O); este prezent în SEPT.FRANKF., cf. *Şi dzise: „Să asculte tot nărodul!"* (MS.45), *Şi zise: „Să asculte tot poporul!"* (BIBL.1688).

22:35

Polisemia fragmentului grecesc *Καὶ ἐτροπώθη ὁ πόλεμος* (SEPT.FRANKF., cf. SEPT.RAHLFS) a dus la interpretări diferite. Dacă după sursa grecească sensul ar fi 'lupta a încetat', după VULG., urmată de OSTROG şi de MS.4389, acesta ar fi 'lupta s-a înteţit', sens mai plauzibil în context. ♦ Secvenţa *şi împăratul era stînd pre cale împotriva Síriei* din BIBL.1688 nu se explică prin SEPT.FRANKF., cu atît mai mult cu cît în MS.45 este corect: *şi împăratul era stînd pre car împotriva Siríei*. Avem de-a face, astfel, cu o greşeală de tipar în BIBL.1688, corectată însă în BIBL.1795.

22:36

În SEPT.RAHLFS, sintagma *în tabără* apare doar în note (O); este prezentă în SEPT.FRANKF. (*ἐν τῇ παρεμβολῇ*), versiune urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. Opţiunea a fost preluată apoi în alte ediţii ulterioare: BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1874, BIBL.1914, BIBL.1936, BIBL.1968. În versiunile tributare textului latin al Bibliei este omisă: *Şi strigă pristavul după apusul soarelui, zicînd* (MS.4389), *şi pristavul au răsunat în toată oastea mai înainte de a apune soarele, zicînd* (BIBL.VULG.1760-1761), cf. *et praeco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens* (VULG.). Varianta *καὶ ἔστη ὁ στρατοκήρυξ δύνοντος τοῦ ἡλίου, λέγων* din SEPT.BOS este completată pe baza altor surse, într-o notă aferentă acestui verset: *Alex. Ald. C. ἐν τῇ παρεμβολῇ δύνοντος*.

22:38

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *sîngele de pe car* (versiunea modernă) apare doar în note (L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 şi păstrată în traducerile româneşti ulterioare: BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. În alte versiuni (BIBL.1865-1867, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968, SEPT.NEC şi BIBL.ANANIA) este omis cuvîntul *αἷμα* 'sînge', care se află şi în SEPT.RAHLFS. Fragmentul *Şi curse sîngele lui preste florile Samáriei* din MS.4389 îşi are sursa în OSTROG (***И раздѣлисѧ кровь по всемъ цвѣтъ самарскъ***), care diferă aici atît de VULG. (*Et laverunt currum ejus in piscina Samariae*), versiune urmată de BIBL.VULG.1760-1761 (*au spălat căruţa lui în lacul cel de peşti al Samariii*), cît şi de SEPT.RAHLFS (*καὶ ἀπένιψαν τὸ ἅρμα ἐπὶ τὴν κρήνην Σαμαρείας*). Explicaţia acestor diferenţe de traducere se află în aparatul critic al SEPT.BOS, notele 14-15, unde se face trimitere la alte surse: *C. ἀπενίψαντο τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ ἅματος ἐπί. Alex. ἅρμα.*

22:42

Numele propiu *ἀζοῦκα* (SEPT.FRANKF.) este redat în BIBL.1688 prin *Azéfca*, cf. *Azefcá* (MS.45). Samuil Micu optează pentru forma *Azuva*, după gr. *Ἀζουβά* (SEPT.BOS), formă preluată şi în alte traduceri: BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1865-1867, BIBL.1874, BIBL.1914, BIBL.1936, BIBL.1968. În BIBL.VULG.1760-1761, numele are forma *Azuva*, cf. *Azuba* (VULG.).

22:47-50

În SEPT.RAHLFS, aceste versete se află doar în note (O, A); sînt în SEPT.FRANKF., urmată fidel de MS.45 şi de BIBL.1688. Pentru acest context, BIBL.1795 împrumută textul din BIBL.1688 (47. *Şi pre cei rămaşi den cei pricăjiţi a celor rămaşi în zilele lui Asá, tătîne-său, i-au rîdicat de pre pămînt.* 48. *Şi împărat nu era stînd la Iduméea.* 49. *Şi Iosafát au făcut corabii de Tharsís pentru ca să meargă la Ofír pentru aur; şi nu mergea, căci s-au sfărîmat corăbiile la Ghesión Gaver.* 50. *Atuncea au zis Ohóziia, feciorul lui Ahaáv, către Iosafát: „Meargă robii miei cu robii tăi!" Şi n-au vrut Iosafát*), deoarece versetele 47-50 lipsesc din corpul textului în SEPT.BOS, fiind redate numai în aparatul critic (nota 47). Bartolomeu Anania adnotează (nota c, p. 413) menţiunea că versetele 47-50 sînt preluate din *Codex Alexandrinus*, în conformitate cu textul masoretic, atrăgînd astfel atenţia asupra prezenţei oscilante a acestor versete în mai multe manuscrise, precum şi în textul ebraic. În general, versiunile biblice moderne au menţinut versetele 47-50, excepţie făcînd traducerea SEPT.NEC (nota 22, 47-50, p. 529), în care s-a optat pentru adnotarea acestora.

CARTEA A PATRA A REGILOR

COMENTARII

de Mihai Moraru şi Iosif Camară

Introducere

Această carte a *Regilor* este a patra în canonul *Septuagintei* şi a doua în canonul ebraic. În tradiţia biblică din limbile vechi de cultură ea se numeşte *A împărăţiilor* (SEPT.RAHLFS: *Βασιλειῶν*, OSTROG: ***Царствъ***) sau *A regilor* (VULG.: *Regum*). *Vulgata* de la Anvers (1565 sau o ediţie ulterioară), folosită ca sursă pentru MS.4389, conţine şi titlul ebraic *Malachim*, preluat şi de Daniil Panoneanul: *a Malahíei*. Fluctuaţia numelui din limbile clasice se reflectă şi în tradiţia biblică românească. Cele mai vechi versiuni româneşti poartă titlul *A împărăţiilor* (în MS.45 şi MS.4389) sau *A împărăţiei* (în BIBL.1688). Urmînd textul latinesc, BIBL.VULG.1760-1761 traduce *A împăraţilor*. La fel va proceda şi Samuil Micu, înlocuind termenul *împărăţiei* cu *împăraţilor* (BIBL.1795). Opţiunea sa trece în toate ediţiile biblice care descind din BIBL.1795 (BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914). Începînd cu epoca latiniştilor, autorii versiunilor „britanice" se servesc de neologismul *regi* pentru a desemna această carte veterotestamentară (BIBL.1865-1867, BIBL.1874, BIBL.1911). Dumitru Cornilescu ţine seama de această tradiţie, folosind în BIBL.CORN.1921 numele consacrat de Samuil Micu, dar BIBL.CORN.1924 prezintă între paranteze şi varianta *Regi*, alături de *Împăraţi* (la fel şi în ediţiile succesive din 1926 şi 1931). Cu toate că versiunea sinodală din 1914 era fidelă tradiţiei, BIBL.1936 numeşte, de asemenea, cartea de faţă *A regilor*, consacrînd uzul acestei variante în ediţiile ortodoxe moderne. Dacă *A împărăţiei* a fost înlocuită cu *A împăraţilor* sub influenţa *Vulgatei*, înlocuirea *împăraţilor* cu *regii* poate fi o aliniere a terminologiei cu realitatea istorică din 4Reg. (unde monarhii nu erau împăraţi, ci regi), dar s-a putut face şi prin opoziţie între împăratul ceresc şi monarhii vremelnici ai lumii; după cum se poate constata dintr-o examinare sumară a ocurenţelor din Noul Testament, Dumnezeu este desemnat întotdeauna prin termenul *împărat*, spre deosebire de conducătorii pămîntului, numiţi în mod constant *regi*.

Istoria cuprinsă în 4Reg. începe cu domnia lui Ohozia şi se sfîrşeşte cu căderea Ierusalimului şi exilul babilonian. Textul este deseori citat de Sfinţii Părinţi, întrucît în el apar persoane şi momente marcante din istoria lui Israel: Ilie, Elisei, Isaia, Manase, Ezechia etc. Din aceste motive, 4Reg. a cunoscut o mare popularitate, mai ales prin intermediul Noului Testament şi al omiliilor, influenţînd inclusiv literatura apocrifă şi folclorul.

Cele două versiuni datînd din secolul al XVII-lea, aflate în MS.45 şi în MS.4389, la care se adaugă diortosirea inclusă în BIBL.1688, sînt primele transpuneri ale acestei cărţi biblice în limba română. Un fragment destul de amplu din această carte, 4Reg. 4:8-37, este tradus de Dosoftei în *Parimiile preste an* (ediţie de Mădălina Ungureanu, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012, p. 207-208; pentru un inventar al pasajelor veterotestamentare folosite în tipicul general al Bisericii, v. Paul Miron, în MLD, I, p. 5). *Cartea a patra a regilor* este o veritabilă scriere moralizatoare. Pentru aceasta, ea nu putea lipsi dintr-o operă parenetică ce a făcut istorie, *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*. Pasaje decupate din 4Reg., însoţite de o învăţătură concluzivă, au fost introduse în textul slavon al *Învăţăturilor*, fiind apoi traduse în limba română de acelaşi Daniil Panoneanul, care a tradus şi textul cuprins în MS.4389, potrivit opiniei filologului N. A. Ursu. Coincidenţele lexicale pe care le-am semnalat în cuprinsul comentariilor susţin această ipoteză. Pe lîngă frecventele referinţe din literatura teologică (între care se disting *Chipurile Vechiului şi Noului Testament* de Antim Ivireanul şi *Istoria Vechiului şi Noului Testament* de Veniamin Costachi), nu lipsesc nici trimiterile din literatură la unele pasaje din 4Reg., referinţe pe care le-am semnalat în comentarii.

În traducerea MS.45, Nicolae Milescu a avut ca text de bază SEPT.FRANKF. (1597). La prima revizie a textului, făcută de Dosoftei al Moldovei împreună cu colaboratorii săi, a fost folosită ca versiune de control o ediţie sixtină a *Septuagintei* (SEPT.LOND.), ce reproducea versiunea din *Codex Vaticanus* (CÂNDEA, p. 122). Revizorii au marcat adăugirile prin croşete roşii, însă în această carte biblică ele sînt nesemnificative, de aceea nu le-am reţinut în comentarii.

Opţiunile de traducere sînt o dovadă a talentului şi a grijii deosebite pe care au avut-o cărturarii în transpunerea textului biblic, prin redarea exactă a unor sensuri contextuale, selecţia ingenioasă din seriile sinonimice avute la

dispoziţie, realii lingvistice etc. Din acest punct de vedere, textul de faţă este de mare valoare pentru studierea modului în care a fost îmbrăcat corpul Scripturii în haină românească. Numărul însemnat de ebraisme prezente în versiunea grecească a cărţii 4Reg. a fost pus pe seama traducerii tîrzii în comparaţie cu 3Reg., transpunerea textului în greceşte fiind marcată de literalitate şi împrumuturi contextuale (v. Ştefan Colceriu, în SEPT.NEC, II, p. 539). Ele trec din *Septuaginta* în MS.45, iar de acolo în *Biblia* de la Bucureşti (1688), fiind înlocuite progresiv pe parcursul evoluţiei tradiţiei biblice româneşti. Traducerea păstrată în MS.4389 se distinge printr-un efort susţinut al cărturarului muntean de a face textul inteligibil. Avînd ca text de bază *Biblia* de la Ostrog (1581), Daniil Panoneanul apelează la *Vulgata* ori de cîte ori întîlneşte în textul slavon un cuvînt necunoscut, astfel încît în această versiune veterotestamentară românească apare un număr minim de ebraisme.

Capitolul 1

1:2

Baal-Zebub este o divinitate semită cinstită de filistenii din Ecron (Accaron), menţionată de patru ori în Vechiul Testament. În calitate de stăpîn al demonilor, înregistrează cîteva ocurenţe şi în Noul Testament. Numele *Baal-Zebub* este alcătuit din două elemente: *Baal* 'stăpîn' funcţiona ca teonim în credinţele ugaritice şi cananeene, dar a cunoscut o largă difuzare în teonimia şi toponimia semită; *zebub* 'muscă' (DDD, s.v.). Calitatea lui Baal-Zebub de 'stăpîn al muştelor' a deschis probabil calea către demonizarea progresivă a zeului respectiv în Noul Testament: ca insectă impură şi aducătoare de boli, musca a ajuns să joace în mitologii rolul de încarnare a răului şi a spiritelor rele (demonul iranian Nasu, plaga venită asupra egiptenilor, simbolizînd pedeapsa dumnezeiască, Jupiter „apărătorul muştelor" etc., v. Ivan Evseev, *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timişoara, 2001, s.v. *muscă*). ♦ Numele lui Baal-Zebub a cunoscut mai multe variante: în SEPT.RAHLFS este tradus parţial teonimul din 4Reg.: *Βααλ μυῖαν*. VULG. transcrie numele în întregime, sub forma *Beelzebub*. Pe de altă parte, în Noul Testament întîlnim o nouă transcriere grecească, *Βεελζεβούλ*, în timp ce VULG. reia forma veterotestamentară. Diferenţele survenite în scrierea numelui (*Baalzebub*, *Beelzebub*, *Beelzebul*) sînt puse de cercetători pe seama oralităţii sau a unor tradiţii textuale diferite (DDD, s.v.). În spaţiul românesc numele acestui zeu înregistrează o sumedenie de variante, în funcţie de originalul care a stat la baza traducerii. În MS.45 se traduce parţial numele din originalul grecesc, *Βαάλ μυΐαν* (SEPT.FRANKF.), devenind astfel *Vaal Musca*. Ocurenţa de la 4Reg. 1:2 are în glosă termenul *scîrnav*, aflat în OSTROG. În MS.4389 apare peste tot *Vaal spurcatul*, sintagmă care redă aici sl. ***ваалъ скверный*** (OSTROG). În OSTROG, sursa acestui cuvînt ataşat numelui *Baal* nu poate fi decît grecească, întrucît VULG. conservă teonimul semit *Beelzebub*, al cărui semantism etimologic se pierduse. Calificativul ***скврънъ*** 'spurcat, necurat' (cf. SJS) pare a face trimitere la textele rabinice, după care numele acestei divinităţi ar semnifica 'stăpînul mormanului de gunoi', căci verbul *zabal* 'a îngrăşa pămîntul' desemnează idolatria (pentru această interpretare, v. SEPT.NEC, nota la 4Reg. 1:2). BIBL.1795 păstrează forma din BIBL.1688, dar BIBL.VULG. 1760-1761 dă *Velzevuv*. Cele mai multe versiuni moderne restituie forma ebraică, transcriind-o *Baal-Zebub* (BIBL.1874, BIBL.CORN.1924, BIBL.ANANIA etc.) sau *Baalzebub* (BIBL.RADU-GAL.). Spre deosebire de tradiţia textuală veterotestamentară, în Noul Testament *Baal-Zebub* (gr. *Βεελζεβούλ*, lat. *Beelzebub*, sl. ***Вєелзевѹлъ***) este prezentat drept căpetenie a demonilor (Mat. 12:24). Traducerile româneşti ale Noului Testament din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea reiau, uneori cu modificări, forma slavă sau grecească a numelui: *Veelzavul* (NTB1648, BIBL.1688), *Veelzevul* (ES, NTB1648), *Velzavul* (ES, BIBL.1688), *Velzevul* (CT, NTB1648, BIBL.1688), *Velzevula* (CT). Tradiţia este păstrată pînă în perioada modernă, cînd forma *Beelzebul* devine normă în versiunile româneşti ale Bibliei. În secolul al XIX-lea a început să circule şi forma *Belzebut*, care reflectă fr. *Belzébuth*. ♦ Ca desemnare a diavolului, *Baal-Zebub* s-a răspîndit în special cu ajutorul textelor biblice şi al cărţilor populare, în spaţiul slav cunoscînd mai multe variante explicate de A. Vailland prin etimologie populară, ***вєлъ*** fiind înţeles ca 'mare' (ap. Anca Irina Ionescu, *Emprunts grecs dans la terminologie mythologique des langues balkaniques*, în „Revue des études sud-est européennes", 14 (1976), nr. 1, p. 81). În trecerea către modernitate, literatura a avut un rol important în popularizarea personajului: Boileau, în cântul al III-lea din *Arta poetică* (*Oeuvres complètes de Boileau*, Librarie de L. Hachette, Paris, 1867, p. 205), deplînge înlocuirea de către poeţi a fiinţelor mitologice cu Belzebut, Lucifer şi alţi demoni, ţinînd la fiecare pas pe cititor în infern. Într-o fabulă de Alecu Donici (*Pizmăreţul şi şarpele*, în *Fabule şi satire*, ediţia a III-a, Bucureşti-Chişinău, Editura Litera Internaţional, 2003, p. 55), Velzevul, ca un înţelept al Tartarului, face dreptate între pizmăreţ şi şarpe, care-şi disputau întîietatea, dînd întîietate primului, căci acţiunea lui nefastă are rază mai lungă decît a şarpelui. Între temele biblice explorate de I. Heliade Rădulescu, *Căderea îngerilor* este zugrăvită grandios: „Plesneşte universul şi besna se despică;/ Tartarul se deschide; de foc un ocean/ Se-ntinde fără margini; şi demonii tot pică,/ Cei mari şi mai nainte, din toţi mai greu Satan./ [...] Cu-acelaşi zgomot cade şi Belzebut, Astaroh,/ Temnuţ, Hamos, Asmode, Dagon, Mamut, Baal,/ Astoret, Isis, Orus, Moloh, Balmol, Briaroh,/ Brinmuter, Gorgon, Bluhal, Romnon şi Belial,/ Toţi capete de ură, trufie, nenvoială/ Şi grindină la urmă şi cetele lor mii" (*Opere*, vol. 1, ediţie critică de D. Popovici, Editura pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1939, p. 197). În epoca lui Caragiale numele fusese atribuit lui Take Ionescu, datorită abilităţii sale politice (v. Caragiale, *Opere*, vol. 5, ediţie îngrijită de Şerban Cioculescu, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1938, p. 178).

1:3

Ilie Thezviteanul este un proroc al Vechiului Testament, activitatea sa fiind relatată în 3-4Reg. El ocupă un loc central în mitologia românească, întrucît sărbătoarea sa (20 iulie) marchează miezul verii, cel mai important moment al anului pastoral. Sîntilie a preluat atribuţiile unui zeu al Soarelui şi al focului (GHINOIU, p. 9 şi 298), după unii specialişti Gebeleizis (Eliade), după alţii Perun (Kernbach), sărbătoarea fiind celebrată prin nedeile păstoreşti sau Sîntiliile (KERNBACH, s.v.). Momentul de la 20 iulie este centrul unui întreg ciclu de sărbători dedicate Sfîntului Ilie (Panteliile, Ilie-Pălie, Pintilie Călătorul etc., mulţi dintre aceştia fiind, în mitologia românească, vizitii la căruţa lui Sîntilie). Popularitatea profetului Ilie în calitatea sa de continuator al unui cult solar se explică şi prin faptul că, dacă agricultura a fost subordonată unei ideologii lunare, păstoritul a fost mereu dependent de o ideologie solară (GHINOIU, p. 298). Pe lîngă motivele precreştine asimilate sărbătorii Sfîntului Ilie, cel puţin două elemente de sorginte biblică se disting în cultul acestuia: carul cu care umblă prin cer (avînd ca temei imaginea răpirii la cer din 4Reg. 2:14, v. nota la 2:14), precum şi legenda că Sîntilie a urcat în munţi şi s-a făcut păstor la oi pe o perioadă de trei ani (v. GHINOIU, p. 298; KERNBACH, s.v.), care pare a face trimitere la perioada petrecută de profetul Ilie în Muntele Horeb (v. 3Reg. 19:8-18). ♦ Sintagma *în Israel* apare în majoritatea versiunilor (SEPT.FRANKF., VULG., OSTROG etc.); sintagma *în Ierusalim* nu apare în notele de la SEPT.RAHLFS; ea este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

1:6/7

Secvenţa *şi întorcîndu-se, au spus împăratului în ce chip a grăit Ilie* (versiunea modernă) nu se găseşte în SEPT.RAHLFS şi nici în note; ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 (unde revizorii o marchează cu croşete) şi de BIBL.1688, cf de BIBL.1795.

1:8

Gr. *ἀνὴρ δασύς*, lat. *vir pilosus*, sl. **мѫжъ космать** se referă în mod evident la cojocul pe care îl purta Ilie (v. nota la 2:8); MS.45 traduce prin *om păros*, iar MS.4389 prin *flocos*. Termenul ebraic întrebuinţat aici apare şi în Fac. 25:25, unde este descris Esau: *ca o piele păros* (MS.45)/ *flocos* (MS.4389). ♦ Într-un amplu îndemn la simplitate din *Pedagogul*, ilustrat cu exemple scripturistice, Clement Alexandrinul face o paralelă între viaţa sufletească şi vestimentaţie, pledînd pentru austeritatea care a făcut din proroci oamenii lui Dumnezeu: „Fericitul Ioan a dispreţuit şi lîna oilor, pentru că aducea a desfătare; prefera părul de cămilă; şi cu îmbrăcăminte făcută din păr de cămilă se îmbrăca, dînd pildă de o viaţă simplă şi curată. [...] Ilie, la fel, folosea ca îmbrăcăminte o piele de oaie şi se încingea peste pielea de oaie cu o cingătoare făcută din păr. Iar Isaia, tot profet şi acesta, umbla «gol şi desculţ», iar de multe ori se acoperea chiar cu sac, haina smereniei" (CLEMENT ALEX., S., I, p. 294; v. şi II, p. 210). ♦ Ioan Cassian, în *Aşezămintele mînăstireşti* (I, 1), ia ca model îmbrăcămintea lui Ilie în statornicirea unor reguli stricte după care să se conducă monahii: „Astfel, monahul, ca un ostaş al lui Hristos, trebuie să păşească mereu în ţinută de război, cu mijlocul totdeauna încins. Autoritatea Scripturilor dumnezeieşti dă în adevăr mărturie că într-o astfel de ţinută au umblat chiar cei ce-au pus temelie în Vechiul Testament acestui fel de viaţă, desigur Ilie şi Elisei". Şi continuă, subliniind că Ohozia l-a identificat pe Ilie în vorbele slujitorilor săi numai după îmbrăcăminte, ceea ce înseamnă că înfăţişarea lui îi conferea identate între israeliţi (IOAN CASSIAN, S.A., p. 113-114).

1:16

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *ca şi cînd n-ar fi Dumnezeu în Israel ca să întrebi cuvîntul lui* (versiunea modernă) apare doar în note (O); ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

1:17

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi a împărăţit Ioram, fratele lui Ochozias, în locul lui, pentru că el nu avea fecior* (versiunea modernă) apare doar în note (L); ea este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45, de BIBL.1688 şi de BIBL.1795. ♦ Secvenţa *în anul al doilea al lui Ioram, fiul lui Iosaphat, împăratul Iudei* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

1:19-20

În SEPT.RAHLFS, aceste versete sînt numerotate 18 a-d; în MS.45 nu sînt numerotate; BIBL.1688 şi BIBL.1795 urmează numerotarea şi segmentarea versetelor din SEPT.FRANKF.

1:19

Secvenţa *în anul al douăzeci şi unulea* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (V); ea este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; în BIBL.1795: *în anul optsprăzeace*.

1:20

Sintagma *fiul lui Nabat* (versiunea modernă) nu apare în textul SEPT.RAHLFS şi nici în note; ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, dar şi în BIBL.1795.

Capitolul al 2-lea

2:1

Ca întîmplare cu totul neobişnuită (numai Enoh mai fusese strămutat, necunoscînd moartea, cf. Fac. 5:24), ridicarea la cer a lui Ilie este exprimată cu reţinere, fapt transmis şi în versiunile româneşti vechi: *cutremur ca în cer* (MS.45, BIBL.1688). Bartolomeu Anania, în nota *a* de la 4Reg. 2:1, remarcă faptul că în textul biblic numai despre Iisus se spune limpede că „S-a înălţat la cer". Enoh şi Ilie, celelalte

două personaje biblice despre care se spune că au fost ridicate la cer, sînt strămutate de Dumnezeu. ♦ Ridicarea lui Ilie la cer are loc printr-un fenomen enigmatic, transpus diferit în versiunile românești, distingîndu-se trei tradiții textuale diferite: *cutremur*, prezent în MS.45 (de unde trece în BIBL.1688), redă gr. *συσσεισμός* din SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS; opțiunea nu va fi reținută în ediția din 1795. Traducătorul MS.4389 urmează principiul literalității în redarea sintagmei ***вихрѣ іако на нбо*** din OSTROG: *vihor ca la cer* (*vihor* apare aici cu sensul etimologic de 'vîrtej'). Fără nici o legătură cu MS.4389, BIBL.1795 traduce *vifor*, preluat în BIBL.1914, dar şi în alte versiuni moderne sinodale (BIBL.1936, BIBL.1968). BIBL.1865-1867 conține opțiunea *vîrtej de vînt* (traducătorii cîtorva din cărțile istorice sînt C. Erbiceanu şi F. Dubău; v. Emanuel Conțac, *Tradiția biblică românească. O prezentare succintă din perspectiva principalelor versiuni românești ale Sfintei Scripturi*, în „Studii Teologice", seria a III-a, VII (2011), nr. 2, p. 201-211). Această opțiune textuală o va concura pe cea provenită din *Biblia* lui Samuil Micu, fiind răspîndită întîi în edițiile „britanice", apoi şi în cele ortodoxe, începînd cu BIBL.RADU-GAL. Tot pentru *vîrtej de vînt* optează şi BIBL.ANANIA, care dă o explicație amplă sintagmei şi contextului în care apare. În pasajul de față textul ebraic conține doar un termen, redat prin gr. *συσσεισμός*, lat. *turbo*. Faptul că versiunile moderne încearcă să expliciteze pasajul, introducînd o perifrază, poate duce însă la confuzii, căci *vînt* îl redă deseori pe *πνεῦμα* (v. Ps. 147:7, Ioan 3:8), traducerea românească sugerînd astfel o anumită interpretare a răpirii lui Ilie. ♦ O influență biblică poate fi prezența sintagmei *vîrtej de vînt* la George Coşbuc, în *Vîntoasele*, descriind o răpire de pe pămînt similară celei din 4Reg. 2:11: „Că vîjîia vîrtej de vînt,/ Pe cînd vorbeau: plecase răul!/ Şi undele-nghițind flăcăul/ L-au ridicat de pe pămînt" (George Coşbuc, *Opere alese*, vol. 2: *Poezii*, ediție îngrijită şi prefață de Gavril Scridon, Editura Minerva, București, 1972, p. 67). ♦ Prepoziția *la* (*Galgala*) din BIBL.1688 este o eroare de tipar (v. 4:38), perpetuată şi în BIBL.1795 (MS.45: *de la Galgála*). ♦ Prorocul Elisei i-a fost desemnat lui Ilie ca urmaş cînd acesta se afla pe Muntele Horeb (3Reg. 19:16), iar Ilie l-a luat la sine prin gestul ritualic al aruncării cojocului asupra lui (3Reg. 19:19). În limbile vechi de cultură, numele *Elisei* are următoarele forme (v. SJS, s.v.): gr. *Ἐλισσαῖος* (*Ἐλισαιε*), lat. *Helissaeus* (*Elisaeus*), sl. ***ѥлисеи*** (***ѥлисѣи***), reflectate în versiunile românești astfel: *Eliseé* (MS.45), *Elisée* (BIBL.1688), *Ielisei* (MS.4389). Ca urmaş al lui Ilie, prorocul Elisei este o figură populară în spațiul românesc, antroponimul cunoscînd multe variante: *Ilisăi*, *Ilisău*, *Ilisie*, *Ilisel*, *Ilisoi*, *Lis*, *Lisei*, *Alisie* (DOR, s.v.). Elisei are dată fixă în calendar (14 iunie), momentul pomenirii sale fiind asociat în tradițiile populare cu întreținerea culturilor. Aflîndu-se în prima parte a verii agricole, cînd culturile sînt vulnerabile, ziua proorocului Elisei este cinstită pentru că el „bagă bobul în grîu" (GHINOIU, p. 247).

2:2-14

În mai multe cazuri, în aceste pasaje, segmentarea versetelor din BIBL.1688 urmează SEPT.FRANKF., dar diferă de celelalte versiuni.

2:4

Secvența *către Elisei* (versiunea modernă) apare în cele mai multe versiuni; omisiunea din BIBL.1688 se explică prin SEPT.FRANKF.

2:8

Lexemul *cojoc* corespunde aici gr. *μηλωτή*, lat. *pallium*, desemnînd un element vestimentar auster, confecționat din piele de animal (comparația *păros ca un cojoc* din Fac. 25:25 oferă o imagine mai precisă asupra acestei haine întrebuințate de proroci). Gr. *μηλωτή* desemnează o piele de oaie (v. BAILLY, s.v.). Melota va deveni element vestimentar pentru călugării creştini, simbolizînd jertfa lui Iisus, pe care o poartă în trup (v. detalii şi referințe patristice în SEPT.NEC, II, nota la 3Reg. 19:13). Cărturarii de limbă slavonă preferă să preia în OSTROG termenul grecesc, transcriindu-l ***милоть***, acesta fiind atestat şi în texte slave din secolele anterioare (MIKLOSICH, s.v.). MS.45 şi MS.4389 optează pentru aceeaşi traducere, *cojoc*. De aici opțiunea trece în BIBL.1688, în BIBL.1795 şi în BIBL.1914. Versiunile moderne optează pentru o primenire a versetului, servindu-se de termeni ca *mantie* (BIBL.1874, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1988), *manta* (BIBL.CORN.1924), dar care nu par a fi soluțiile cele mai adecvate în context. În BIBL.ANANIA se restaurează opțiunea din secolul al XVII-lea (*cojoc*), iar în SEPT.NEC se face o echivalare ingenioasă: *zăbun* '1. haină boierească de stofă scumpă; 2. anteriu preoțesc sau călugăresc; 3. haină țărănească de iarnă confecționată din lînă sau din bumbac' (DLR, s.v.).

2:9

În SEPT.FRANKF., ideea de răpire a lui Ilie la cer este exprimată cu ajutorul verbului *ἀναλαμβάνω* 'prendre en enlevant' (BAILLY, s.v.), cf. transpunerea pasajului de față în SEPT.NEC: *să fiu răpit de lîngă tine în înalturi*. Milescu traduce *văznesi*, precizînd într-o glosă sensul 'înălța'. Cuvîntul este un slavonism a cărui adoptare de către traducător se explică prin prezența lui în pasajul corespunzător din OSTROG (***възнести***), transferul fiind favorizat de existența în limba română, la acea dată, a termenului *văznesenie* (cu atestări încă de la Coresi). Se poate presupune că termenul mai fusese introdus în textele românești alături de alte slavonisme, căci el apare şi în *Floarea darurilor*, într-o traducere de la sfîrşitul secolului al XVI-lea (CARTOJAN, I, p. 256). La Milescu termenul are trei ocurențe: 4Reg. 2:9, Est. 8:13 (*semețiile nenumăratelor bunătăți văznesindu-să*) şi Sir. 32:1 (*Povățuitor pre tine au pus, nu te văznesi*). ♦ Pentru exprimarea ideii trecerii duhului din Ilie în Elisei, se întrebuințează gr. *γενεθήτω*, lat. *fiat*, sl. ***да бѫдетъ***, pasaj tradus: *facă-să* (MS.45), *să fie* (MS.4389). Echivalarea are caracter regulat şi este un indiciu pentru identificarea sursei străine a vechilor traduceri românești; la Fac. 1:3: *Facă-se lumină* (MS.45), *Să se facă lumină* (BIBL.1795), dar *Să fie lumină* (MS.4389). De asemenea, Nicolae Milescu

pare să fie cel care introduce în rugăciunea *Tatăl nostru* forma *facă-se*, în timp ce versiunea curentă era *fie voia Ta* (pe filieră latino-slavonă). ♦ Solicitarea de a se face în Elisei îndoit duhul lui Ilie îşi are tîlcul în tradiţia iudaică, unde primul născut dintre moştenitori primea dublu faţă de ceilalţi. Cerînd aceasta, Elisei vrea să devină urmaşul spiritual al lui Ilie (v. SEPT.NEC, II, nota la 4Reg. 2:9). Ilie îl lasă urmaş pe Elisei, aşa cum i-a poruncit Dumnezeu cînd se afla în Sinai (3Reg. 19:16), însă primirea duhului îndoit nu mai stă în puterea lui Ilie, ci în vrednicia lui Elisei.

2:11

Pentru termenul *cutremur/ vifor*, v. nota la 2:1. ♦ Episodul ridicării la cer este evocat de Clement Alexandrinul, în îndemnul său de a căuta binele: „Ce om, care poate fi cetăţean al raiului, caută întunericul, cînd îi stă în putere să cultive paradisul, să se plimbe în cer, să se împărtăşească din izvorul cel dătător de viaţă şi nemuritor, mergînd prin văzduh, ca Ilie, pe urma acelui nor luminos, contemplînd ploaia cea aducătoare de mîntuire" (CLEMENT ALEX., S., I, p. 142). ♦ Pentru Sfîntul Ioan Gură de Aur, răpirea lui Ilie la cer ilustrează importanţa postului, care i-a dat proorocului veterotestamentar posibilitatea de a ocoli moartea: „Marele Ilie a postit atîtea şi atîtea zile; şi, pentru că a postit, a scăpat de tirania morţii, s-a urcat în cer cu o căruţă de foc şi nici pînă azi n-a ştiut ce-i moartea" (*Omilii la Facere*, II, 3, în IOAN HRIS., S., I, p. 34). ♦ Sfîntul Grigore de Nyssa, în *Omilia a X-a la Cîntarea Cîntărilor*, foloseşte imaginea carului de foc în chip metaforic, pentru a ilustra modul în care mintea umană are acces la tainele textului biblic, cu ajutorul carului de foc al Duhului Sfînt, care ridică mintea la frumuseţile cereşti (GRIGORIE NYSS., S., p. 247).

2:14

Adverbului *acum* îi corespunde în SEPT.FRANKF. *ἀπφώ*, ebraism cu semnificaţii controversate ('şi el', 'încă acum'), păstrat ca atare în MS.45 şi în BIBL.1688; în BIBL.1795 se încearcă echivalarea: *încă şi acum*. ♦ Sintagma *pe uscat* (versiunea modernă) nu apare în SEPT.RAHLFS; ea se află, între paranteze, în SEPT.FRANKF. şi în MS.45, de unde trece în BIBL.1688 şi în BIBL.1795. ♦ Veniamin Costachi relatează episodul ridicării la cer în modul următor: „Dumnezeu au răpit pre Ilie de pre pămînt la ceriu prin o turburare de vînt întru un car de foc şi cu cai de foc înhămaţi. Următoriu şi ucenic al lui au fost Elisee, asupra căruia să odihnea Duhul lui Ilie, şi carele au săvîrşit, ca şi Ilie învăţătoriul lui, mari fapte" (*Istoria Vechiului şi Noului Testament*, vol. 1, Iaşi, 1824, p. 281). ♦ În poezia *Marele vehicul*, alcătuită în perioada cînd frecventa întîlnirile „Rugului Aprins", Vasile Voiculescu dă o interpretare mistică ridicării la cer a lui Ilie, în tonalităţi de acatist: „Am aflat cum s-a răpit Ilie,/ Oarecînd în ceruri strămutat/ Nu de fulgere cu albă vijelie/ Nici de volbura de nori purtat:/ Ci l-a smuls din mijlocul mulţimii/ Rugăciunea, carul cel de foc,/ Căreia vii flăcări la un loc/ I se înhămară înşişi Cheruvimii" (V. Voiculescu, *În grădina Ghetsemani. Antologie de poezie mistică*, ediţie îngrijită de Roxana Sorescu, Editura Art, Bucureşti, 2009, p. 206). ♦ În iconografia bizantină Sfîntul Ilie este reprezentat în gura peşterii sau în carul de foc, în momentul răpirii la cer. Datorită referinţelor biblice la Ilie, reprezentarea sa în iconografie este frecventă: scena Schimbării la Faţă, unde apare alături de Moise (ERMINIA, p. 109), tabloul descris în Apoc. 11:1-2, unde este zugrăvit alături de Enoh pe norii cerului (ERMINIA, p. 133). Enoh şi Ilie mai apar şi în scena adormirii Fecioarei Maria (Jaroslav Pelikan, *Tradiţia creştină. O istorie a dezvoltării doctrinei*, vol. II, Traducere de Nicolai Buga, Editura Polirom, Iaşi, 2005, p. 168), pe temeiul acestui pasaj biblic. ♦ Credinţele populare legate de Sfîntul Ilie îşi au originea, în general, în versetul de faţă: el umblă pe norii cerului cu carul, urmărind pe diavoli, în tradiţia populară această credinţă furnizînd explicaţia pentru originea tunetului şi a fulgerului: „Tunetul este tropotul cailor sau duruitul căruţei lui Sf. Ilie, [...] fulgerul va fi socotit ca nişte scîntei ce ies din piatra lovită de potcoavele cailor lui" (Tudor Pamfile, *Văzduhul – după credinţele poporului român*, ediţie îngrijită de Antoaneta Olteanu, prefaţă de Alexandru Dobre, Editura Paideia, Bucureşti, 2001, p. 98). Tot atunci oamenii fac cruce, pentru că diavolul, ca să scape cu zile, se poate ascunde în om. Lemnul atins de trăsnet nu se foloseşte la construcţia caselor (ibid., p. 103). După GHINOIU (p. 99), caii lui Sîntilie sînt o formă indirectă de exprimare a cultului cabalin în mitologia românească. ♦ Sfîntul Vasile cel Mare, în *Omilii şi cuvîntări* (XIII, 3), vorbind despre importanţa botezului creştin, face următoarea paralelă între carul care l-a dus pe Ilie la cer şi botezul ce condiţionează accesul omului la Împărăţia cerurilor: „Ilie nu s-a spăimîntat cînd a venit la el căruţa cea de foc şi cai de foc, ci, în dorinţa de a se ridica la înălţime, a cutezat săvîrşirea unei fapte înfricoşătoare; şi cel care trăia încă în trup s-a suit cu o bucurie nespus de mare în căruţa aceea cuprinsă de flăcări. Tu, însă, n-ai să te urci la cer într-o căruţă de foc, ci ai să te sui la cer prin apă şi prin Duh, şi nu alergi cînd te cheamă?" (VASILE CEL MARE, OMIL., p. 481).

2:16

Secvenţa *fiii puterii* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795), cu sensul 'în putere', corespunde următoarelor opţiuni din versiunile moderne: *puternici* (BIBL.1865-1867), *voinici* (BIBL.1936), *viteji* (BIBL.CORN.1924). Reflectînd tradiţia textuală slavonă, în MS.4389 se traduce prin *vîrtoşi*.

Capitolul al 3-lea

3:1

Sintagma *în Samaria* (versiunea modernă) nu apare în SEPT.RAHLFS, fiind însă prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

3:4

Prin sintagma *avut în turme* (versiunea modernă) am redat cuvîntul *ωκηδ* din SEPT.RAHLFS, ebraism cu sensul 'crescător de oi' sau 'care are turme multe'; în textul din

SEPT.FRANKF. găsim forma *ὠκήδ*, precedată de prepoziţia *ἐν*, ceea ce a condus la traducerile din MS.45 şi BIBL.1688. În acest pasaj din OSTROG este omis ebraismul, fără a se pune altceva în loc: ***и моса црь моавль бѣ... пригонѧ***. Versetul este restaurat în *Biblia* Elisabetană din 1751, transcriindu-se cuvîntul din textul grecesc: ***нщкидъ*** (pe care nu îl înregistrează toate dicţionarele de limbă slavonă; 'bogat în animale', cf. Grigorii Diacenko, *Полный церковно-славянский словарь*, Типография Вильде, Moskva, 1899, s.v.). MS.4389 urmează textul latinesc (*nutriebat pecora multa*), optînd pentru un termen selectat prin impact etimologic contextual (pentru aceasta v. MUNTEANU, LEX.BIBL., p. 79): *notreca oi multe*. Varianta *notreca* a verbului *a nutrica* nu este înregistrată în DLR, însă există două cuvinte cu aceeaşi particularitate fonetică, *notrete* şi *notreţ*. Toate acestea provin de la *a nutrica* '1. a alăpta, a hrăni; 2. (regional) a cheltui pentru hrană', traducătorul MS.4389 redînd aici în chip strălucit ideea din original. Verbul acesta este tradus în CORBEA prin *hrănescu*, *crescu*. În BIBL.1795 este reconstituită forma din SEPT.RAHLFS (*nochid*), dar nu este glosat cuvîntul. Versiunile biblice tipărite de Societatea Biblică nu păstrează ebraismul, ci încearcă să echivaleze mai mult sau mai puţin exact: *avea turme* (BIBL.1865-1867, BIBL.CORN.1931) sau *avea turme mari* (BIBL.1874, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.1911). BIBL.1936 conţine o altă încercare de lexicalizare a conceptului ebraic, *bogat în vite*, preluată şi de ediţiile sinodale ulterioare. De exemplu, în BIBL.RADU-GAL. apare o interpretare inexactă a pasajului, *se îndeletnicea cu păstoritul*, iar în BIBL.ANANIA se restaurează forma din BIBL.1914, *avea turme multe*.

3:9

Secvenţa *care îi însoţeau pe ei* (versiuna modernă) apare în tradiţia biblică românească începînd cu BIBL.1795; traducerea din MS.45 şi din BIBL.1688 (*celor/ cêle den picioarele lor*) nu se explică prin surse.

3:10

Secvenţa *slujitorilor lui* (versiunea modernă) nu apare în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

3:11

Secvenţa *împăratul Iudei, către el* (versiunea modernă) nu apare în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

3:13

Secvenţa *şi la prorocii mîne-ta* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45, de BIBL.1688 şi de BIBL.1795. ♦ Sensul interogativ al ultimei părţi a versetului este marcat în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

3:19

Secvenţa *şi toată cetatea aleasă* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 4-lea

4:3

Sintagma *cît de multe* (versiunea modernă) corespunde transpunerii literale *nu împutina* din MS.45 şi din BIBL.1688. Pasajul este îndreptat în BIBL.1795: *nu puţine*.

4:15

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi zise: „Cheam-o pe ea!"* (versiunea modernă) apare în note (O, L); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

4:16

Traducerea *zemeslită fiiu* (MS.45), *vei fi zămislit fiiu* (BIBL.1688), urmată şi de BIBL.1795, pare a fi marcată de VULG. sau de sensul din versetul ulterior, pentru că majoritatea traducerilor echivalează secvenţa *σὺ περιειληφυῖα υἱόν* din SEPT.FRANKF. prin: *tu vei îmbrăţişa fiu* sau *tu vei ţine în braţe un fiu*; în MS.4389 se traduce *vei îngreca şi vei zămisli* (cf. OSTROG: ***зачнеши сна***). ♦ Sintagma *omul lui Dumnezeu* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

4:25

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi merse şi veni pînă la omul lui Dumnezeu la muntele Carmelului* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

4:26

În SEPT.RAHLFS nu apare secvenţa *Şi alergă în întîmpinarea ei şi îi zise* (versiunea modernă); ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ Aici se vădeşte clarviziunea lui Elisei. Într-o învăţătură în care combate oracolele, Atanasie cel Mare subliniază lipsa de cîştig a cunoaşterii viitorului, căci „acest lucru nu e pricinuitor de virtute, nici de vreo deprindere bună". Dimpotrivă, omul este dator să placă lui Dumnezeu prin buna vieţuire, „iar dacă vrem vreodată şi să cunoaştem ceva de mai înainte, să ne curăţim înţelegerea. Căci eu cred că sufletul care e curăţit în toate privinţele şi care stă în cele ale firii, făcîndu-se străvăzător, poate vedea mai multe şi mai departe decît demonii, avînd în sine pe Domnul care i le descoperă. Aşa a fost sufletul lui Elisei, care vedea cele privitoare la Ghiezi (4Reg. 4:26) şi privea puterile (oştirile) ce stăteau în jurul lui (4Reg. 6:17)" (*Viaţa Cuviosului Părinte Antonie*, 34, în ATANASIE ALEX., S., II, p. 213-214).

4:31

Pentru *şi nu era ascultare* (versiunea modernă), v. nota la 3Reg. 18:29.

4:34

Secvenţa *şi tălpile lui peste tălpile lui şi suflă asupra lui* (versiu-

nea modernă) nu apare în SEPT.RAHLFS; prima parte a adaosului apare între paranteze în SEPT.FRANKF. şi în MS.45; întreg adaosul apare în SEPT.FRANKF., în MS.45 şi în BIBL.1688, dar nu şi în BIBL.1795. De asemenea, acesta apare şi în MS.4389, deşi nu este în VULG.; în MS.4389 provine din OSTROG, traducerea greşită din acest manuscris (*şi gleznele sale preste gleznele lui*) putînd fi pusă pe seama unei confuzii între slovele *p* şi *g* din textul slavon, astfel încît cuvîntul ***плєсна*** 'talpă' să fi fost confundat cu ***глєзна*** 'glezină'.

4:35

Referitor la secvenţa *şi strănută copilaşul* (versiunea modernă), lipsa acestui pasaj din SEPT.RAHLFS, neclaritatea textului din SEPT.FRANKF. şi diferenţele de traducere dintre MS.45 (*înfierbîntă*) şi BIBL.1688 (*îmbărbătă*) ne-au determinat în acest caz să adoptăm traducerea conformă cu textul ebraic; probabil că semnificaţia pasajului este: *îşi recăpătă cunoştinţa*. ♦ În polemica cu Celsus, care se îndoia de veridicitatea relatărilor privind învierea lui Iisus Hristos, susţinînd chiar că nici o fiinţă nu a înviat vreodată, Origen aduce ca argument episodul relatat aici, minune în care Celsus, ca iudeu, nu putea să nu creadă (ORIGEN, S., IV, p. 147).

4:39

Am optat pentru *ierburi* în redarea ebraismului *ἀριώθ* din SEPT.FRANKF., preluat întocmai în MS.45 şi în BIBL.1688 (*arioth*); în BIBL.1795 este menţinut termenul de origine ebraică, glosat: *verdeţuri*; în BIBL.ŞAGUNA se păstrează ambii termeni din BIBL.1795, dar în BIBL.1914 pasajul este clarificat prin eliminarea ebraismului, menţinîndu-se doar glosa *verdeţuri*; în MS.4389 se traduce prin *buruieni sălbateci*, cf. ***зєлїа дивїа*** (OSTROG) şi *herbas agrestes* (VULG.). ♦ Soiuri din familia cucurbitaceelor, *tătărcuţe sălbatece* (MS.4389) şi *curcubeţele sălbatice* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795, BIBL.1914) redau cu aproximaţie planta aflată în originalul ebraic, identificată cu un soi de dovleac sălbatic, avînd un puternic efect purgativ (v. SEPT.NEC, nota la 4Reg. 4:39; *dovleac sălbatic* este şi opţiunea contextuală a traducătorului versiunii menţionate). Dacă în BIBL.1865-1867 apare *curpene sălbatice*, iar BIBL.1874 *colocinte sălbatice* (cf. VULG.: *Colocyntidas*), BIBL.1911 se întoarce la tradiţia textuală românească, *curcubeţele*, cuvînt venit pe filiera BIBL.1688 → BIBL.1795. Opţiunea va fi preluată în BIBL.1921 şi în versiunile acesteia. Se pare că învăţaţii care au lucrat la întocmirea BIBL.1936 nu au agreat opţiunea tradiţională, întrucît explică aproximativ pasajul *buruiană sălbatecă, acăţătoare* din care s-au cules *roade* (opţiune trecută în BIBL.1968). În BIBL.RADU-GAL. este valorificată glosa dată de Cornilescu: *castraveţi (sălbateci)*. Mitropolitul Bartolomeu Anania surprinde prin opţiunea *tărtăcuţe*, a cărei variantă se află în pasajul corespunzător din MS.4389, opţiune pe care diortositorul în mod cert nu o cunoscuse. ♦ Sfîntul Vasile cel Mare, în *Omilii şi cuvîntări* (I, 6), valorifică potenţialul hermeneutic al acestui pasaj, extrăgînd două învăţături pentru viaţa spirituală. Descrierea hranei ascetice a profeţilor (verdeţuri sălbatice şi făină) oferă prilejul unui frumos elogiu adus postului: „Postul naşte pe profeţi, întăreşte pe cei puternici. Postul înţelepţeşte pe legiuitori. Postul este bun talisman al sufletului, tovarăş credincios al trupului, armă pentru luptători, loc de exerciţiu pentru atleţii credinţei. Postul îndepărtează ispitele, postul îndeamnă spre evlavie. Postul este tovarăş al înfrînării, creator al castităţii. În timp de război face eroi, iar în timp de pace propovăduieşte liniştea" (vezi VASILE CEL MARE, OMIL., p. 350-351). De asemenea, anularea efectelor otrăvitoare ale dovleacului sălbatic reprezintă, potrivit Sfîntului Vasile cel Mare, o dovadă a binefacerilor postului: „Cînd oaspeţii au mîncat odată cu celelalte verdeţuri şi o buruiană otrăvitoare erau să moară dacă n-ar fi fost distrusă otrava prin rugăciunea postitorului" (VASILE CEL MARE, S., p. 351).

4:42

Secvenţa *în traista lui* (versiunea modernă) este prezentă numai în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 5-lea

5:1

Lepra este numele generic al mai multor afecţiuni ale pielii, mai uşoare sau mai grele (v. şi comentariile la Ieş. 4:6 din MLD, II şi la Lev. 13:2 din MLD, III). În limba greacă, acestă boală este desemnată prin termenul *λέπρα* < *λέπειν* 'a coji', de unde a pătruns în latină: *lepra*, *leprosus*. În OSTROG se întrebuinţează termenii ***прокажєнїє***, ***проказа*** 'lepră' şi ***прокажєнъ*** 'lepros', formaţi de la verbul ***казити*** 'a strica'. Limba română din epoca lui Milescu dispunea de mai multe cuvinte pentru a desemna pe lepros: *bubos*, *gubav* (din sl. ***гѫбавъ*** 'lepros', prin intermediul sîrbo-croatei, CIORĂNESCU, s.v.), *lepros*, *mişelit*, *stricat* (v. şi MARDARIE, s.v. ***прокажєнъ*** 'mişelit, gubav'). Boala era denumită: *bube*, *gubăvie*, *lepră*, *mişălie*, *pracază* sau *stricăciune*. Pentru a înţelege opţiunile textuale din MS.45 şi din MS.4389, este necesară o privire asupra textelor anterioare. Din secolul al XVI-lea ne stau la îndemînă mai ales pericopele evanghelice pentru a culege informaţii despre norma lingvistică în cazul bolii identificate azi ca *lepră*. În Noul Testament, *λεπρός* înregistrează nouă ocurenţe, iar *λέπρα* patru. În ES, leprosul este desemnat cu termenul *gubav* (Mat. 8:2, 10:8, 11:5, 26:9), iar lepra este numită *stricăciune* (Mat. 8:3). În CT, desemnarea bolii şi a suferindului se face constant cu ajutorul cuplului *stricăciune* – *stricat*, elementul insolit aflîndu-se la Mat. 10:8: *mişălit*; sensul 'lepros' al lat. *misellus* > rom. *mişel* este atestat în latina medievală (s.v. J. F. Niemeyer, *Mediae Latinitatus Lexicon Minus*, E. J. Brill, Leiden, 1976) şi în franceza veche (s.v. SCRIBAN, CIORĂNESCU). NTB1648 atestă pe de o parte uzul cuvintelor *gubav* şi *gubăvie* în limbă, iar pe de altă parte caracterul de normă al cuplului *stricăciune* – *stricat* (întîlnit în veacul anterior). La Marc. şi la Luc. tipăritura albaiuliană continuă tradiţia din CT, în timp ce la Mat., unde cărturarii aveau la îndemînă textul tipărit de Filip Moldoveanul, situaţia se prezintă

astfel: 1. în două situaţii este menţinută forma *gubav* din ES (la Mat. 10:8, 11:5); 2. *gubav* este înlocuit cu *stricat*, dar primul termen este păstrat în glosă (Mat. 26:6); 3. *gubav* este înlocuit cu *bubos* (Mat. 8:2), iar *stricăciune* cu *gubăvie* (Mat. 8:3); pentru a evita ambiguităţile, glosa versetului descrie boala (menţionînd şi trimiterea la Lev. 4:14): „Acest feal de bube era de ieşiia denlontrul omului şi nu să putea curăţi". În BIBL.1688 se distinge încercarea de uniformizare a terminologiei, prin generalizarea cuplului *stricăciune – stricat*. Se înregistrează şi două excepţii: păstrarea opţiunilor din NTB1648: *bubos* (Mat. 8:2) şi *gubav* (Mat. 10:8, provenit din ES). La Ieş. 4:6, MS.45 conţine traducerea *bubele stricăciunei*, iar MS.4389 prezintă opţiunea *stricăciune* (cf. VULG.: *leprosa*, OSTROG: ***прокаженна***); v. şi comentariul de la Ieş. 4:6, în MLD, II. Versetele care descriu pe larg apariţia leprei şi măsurile care trebuie luate (Lev. 13:2, 3 etc.) prezintă variaţii în textele româneşti. MS.4389 este singurul în care pasajul este tradus clar: *Să vază preotul stricăciunea* (*ἀφή*, *lepra*, ***блєскъ***)... *că iaste buba mişăliei* (*ἀφὴ λέπρας*, *plaga leprae*, ***блєскъ прокаженїѧ***). Termenul ***блєскъ*** 'eczemă', rar în limba slavonă, echivalînd în context gr. *ἀφή*, desemnează o afecţiune cutanată (eczemă), pe care traducătorul a înţeles-o ca *bubă*, *stricăciune* sau *semn*, cu toate că MARDARIE îl echivalează cu *gubăvie* (s.v. ***блєскъ***). Aşadar, *ἀφὴ λέπρας*, *plaga leprae* şi ***блєскъ прокаженїѧ*** au fost redate astfel: *buba mişăliei* (Lev. 13:2, în MS.4389), *semnul mişăliei* (Deut. 24:8, în MS.4389), *pipăirea strălucirii* (Lev. 13:2, în MS.45), *pipăire de bube* (Lev. 13:2, în BIBL.1688); *pipăirea stricăciunei* (Deut. 24:8, în BIBL.1688 şi MS.45); v., pentru detalii, MUNTEANU, LEX.BIBL., p. 69-70). În 4Reg. lepra este exprimată în mai multe moduri; în MS.4389 apar termenii: *gubăvie* (cu glosa *leprosus*, la 5:1), *stricăciune* (o ocurenţă, la 5:7) şi *gubav*; în MS.45, desemnarea leproziei se face prin cuvintele: *stricăciune*, *lepră* (o ocurenţă, la 5:27) şi *stricat* (la 5:1, cu glosa: *bubos*); la 4Reg. 5:27 înregistrăm prima atestare a cuvîntului *lepră* în limba română (care trece şi în BIBL.1688), cu glosa: *Luă Ghiezi stricăciunea lui Neeman*.

5:8

Sintagma *omul lui Dumnezeu* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS în note (O); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

5:10

La episodul vindecării lui Naaman face trimitere Ion Creangă, în *Popa Duhul*: „Duh neastîmpărat şi cutezător în predicele sale de pe amvoanele bisericelor, înţepa ca vespea, zicînd: «Elisei a curăţit de lepră pe Neeman Sirianul, trimiţîndu-l să se scalde în rîul Iordanului. Iară eu vă trimit la Căcaina, ca să vă curăţiţi de lepra ignoranţei şi a trîndăviei!»" (*Opere*, II, ediţie îngrijită, note şi variante, glosar şi bibliografie de Iorgu Iordan şi Elisabeta Brâncuş, Editura Minerva, Bucureşti, 1970, p. 37–38).

5:11

Sfîntul Ioan Gură de Aur, în *Omilii la Matei* (XXXI, 2), face o paralelă între Neeman şi mai marele sinagogii căruia i-a murit fiica (Mat. 9:18): amîndoi cer punerea mîinii pentru ca minunea să aibă loc, deoarece „cei care sînt învîrtoşaţi la inimă au nevoie să vadă cu ochii şi să pipăie cu mîinile" (IOAN HRIS., S., III, p. 380). Elisei nu pune mîna pe lepra lui Neeman, respectînd cu stricteţe legea. Într-o situaţie similară, Iisus s-a atins de lepros (Mat. 8:3), fapt explicat de Sfîntul Ioan Gură de Aur (XXV, 2) prin intenţia lui Hristos de a arăta că este mai presus de legea veche (IOAN HRIS., S., III, p. 321). Învăţătura pe care Sfinţii Părinţi o extrag din aceste fapte este că puterea stă nu în gest, ci în credinţă.

5:14

Despre vindecarea lui Naaman se aminteşte şi în Noul Testament, la Luc. 4:27: „Şi mulţi stricaţi era în zilele lui Eliseiu proroc, întru Israil; şi nice unul de ei nu se curăţi, fără numai Neeman Sirianul" (BIBL.1688).

5:17

Pentru sintagma *o încărcătură* (versiunea modernă), în SEPT.RAHLFS apare *γόμος*, iar în SEPT.FRANKF. *γόμορ*, cf. MS.45 şi BIBL.1688; în BIBL.1795 se utilizează termenul *povară*, iar în notă se specifică faptul că în BIBL.1688 apare şi următorul adaos: *În cea veachie să află şi aceastea: şi tu îmi vei da din pămîntul roşiiatec*.

5:18

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *cu cuvîntul acesta şi pentru cuvîntul acesta* (versiunea modernă) apare doar în note, partea dintîi (O, B) şi partea a doua (L); în întregime există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. ♦ Secvenţa *cînd se va închina el în casa lui Remman* (versiunea modernă) nu apare în SEPT.RAHLFS, dar există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

5:19

Secvenţa *la o [anumită] depărtare* (versiunea modernă) redă termenul *χαβραθά* 'la o [anumită] distanţă' (SEPT.FRANKF.), transpus prin transcriere în MS.45 şi în BIBL.1688 (*havrathá a pămîntului*); în BIBL.1795/2000 este marcat ca toponim: *Havratha*; în MS.4389, pasajul este redat prin sintagma *ţinutul Havránului*, după OSTROG, căci VULG. nu conservă acest termen; în versiunile biblice moderne cuvîntul obscur a fost eliminat: *o bucată de loc* (BIBL.1914), *o mică distanţă* (BIBL.1865-1867), *o depărtare bunicică* (BIBL.CORN.1924), [*s-a depărtat*] *puţin* (BIBL.1936), *o bucată bună* (BIBL.RADU-GAL.).

5:20

Sintagma *omul lui Dumnezeu* apare numai în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ Potrivit interpretării Sfîntului Ioan Gură de Aur, din *Omilii la Matei*, (LXXX, 3), Ghiezi îl prefigurează pe Iuda Iscarioteanul. Aşa cum pe Iuda nu l-a ajutat chemarea lui Hristos la apostolie, nici pe Ghiezi faptul că a trăit cu un om sfînt nu l-a vindecat de arghirofilie. Sfîntul Ioan Hrisostom foloseşte prilejul pentru a vorbi despre liberul arbitru, în sensul că voia lui Dumnezeu nu îl constrînge pe om. El vorbeşte despre trîndăvie şi rîvnă, cele două tendinţe care dirijează

viaţa omului în direcţii opuse (trîndăvia lui Ghiezi făcînd ca vecinătatea lui Elisei să fie neroditoare) (IOAN HRIS., S., III, p. 911). ♦ Ghiezi trebuia să primească de la stăpînul său harul prorocirii, aşa cum Elisei îl primise, la rîndul său, de la Ilie. Neînvrednicindu-se de aceasta din cauza iubirii sale pentru arginţi, este pedepsit cu lepră veşnică, duritatea pedepsei fiind, în interpretarea lui Ioan Casian din *Aşezămintele mînăstireşti* (VII, 14), un indiciu pentru gravitatea acestei patimi. În Noul Testament, pedeapsa iubirii de arginţi este moartea (Iuda, Anania, Safira) (IOAN CASSIAN, S.A., p. 204). Ioan Casian revine asupra acestui episod şi în alt loc (VII, 26): iubitorii de arginţi, „asemănîndu-se cu Ghiezi, sînt aflaţi leproşi la duh şi la minte, ca cei care, poftind după banii fără valoare ai acestei lumi, s-au molipsit de boala necurată a leprei. Această pildă clară ne arată că orice suflet atins de patima lăcomiei de bani se acoperă de lepra spirituală a viciilor şi este socotit întinat în faţa lui Dumnezeu printr-un veşnic blestem" (IOAN CASSIAN, S.A., p. 209).

5:21

Secvenţa *şi zise: „Pace?"* (versiunea modernă) apare doar în note, partea dintîi (Sy) şi partea a doua (O, L), în SEPT.RAHLFS; în întregime se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

5:23

Sintagma *cu blîndeţe* (versiunea modernă) apare doar în note (L) în SEPT.RAHLFS; se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. ♦ Pasajul *Ia doi talanţi* (versiunea modernă) înregistrează o eroare de tipar în BIBL.1688: *ia dară talant*. ♦ În SEPT.RAHLFS, secvenţa *Şi-l sili pe el şi a luat doi talanţi de argint* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 6-lea

6:5

Pasajul *era împrumutat* (versiunea modernă) este redat ca *era ascuns* în MS.45 şi în BIBL.1688; opţiunea se explică prin faptul că în notele (B, A) din SEPT.RAHLFS, ca şi în SEPT.FRANKF., în locul formei verbale *κεχρημένον*, de la *χράομαι* 'a împrumuta', apare *κεκρυμμένον*, derivat de la *κρύπτω* 'a ascunde'.

6:7

Întîmplarea de la 4Reg. 6:1-7 este relatată de Antim Ivireanul în *Didahii*, relevînd rostul acestei minuni în istoria creştinătăţii, cu referire la evenimentele petrecute de-a lungul timpului la apa Iordanului: „Pe vrémea prorocului Elisei, mergînd nişte oameni să tae lémne de casă pre lîngă ţărmurile Iordanului, fiind şi prorocul împreună cu dînşii, au căzut toporul unuia din coadă şi s-au înecat în apă; iar Elisei, luînd coada toporului şi mergînd la ţărmurile apei, întinse coada spre apă şi zise: «Arată, Doamne, minune» şi îndată sări toporul din apă şi să puse în coadă, care minune închipuieşte sfîntul botez, după cum scrie sfîntul Ioann Damaschin" (ANTIM, p. 69). ♦ Ambrozie al Milanului, în *De Mysteriis* (IX, 51), face apel la acest pasaj, în care faptele se petrec împotriva firii lucrurilor, pentru a argumenta, astfel, veridicitatea doctrinei creştine despre Euharistie (AMBROZIE, S., II, p. 23).

6:8

Am tradus secvenţa *cutare loc* (versiunea modernă), redînd sensul ebraismului din original; în SEPT.FRANKF. este menţinut ebraismul *ἐλμωνί* 'anume, cutare', care apoi trece ca atare şi în MS.45 (*elmoni*), BIBL.1688 (*elmonî*), cf. BIBL.1795; urmînd aici VULG., traducătorul MS.4389 (*cutare loc*) nu preia termenul, deşi în OSTROG acesta apărea: ***на мѣсто нѣкое калмоне***; în BIBL.1795/2000 este marcat ca toponim (cf. *Emmonim*, în 1Reg. 21:2). În ediţiile moderne ale Bibliei ebraismul nu se mai păstrează (BIBL.1874, BIBL.1914, BIBL.RADU-GAL.).

6:16-17

Elisei, care este clarvăzător, vede cu ochii duhului oastea de îngeri trimisă în ajutor. Pentru a elimina orice echivoc, în MS.4389 descrierea carelor şi a călăreţilor îngereşti din versetul următor este însoţită de glosa: *oaste cerească*; v. nota la 4:26. ♦ În *Ambigua* (22), Sfîntul Maxim Mărturisitorul arată că nu trupul ca atare, ci patimile lui împiedică vederea lui Dumnezeu; nu materia în sine, ci îngroşarea ei prin atitudinea pătimaşă a omului. Aşadar, mintea curăţită de patimi, va străbate această materie (care astfel devine transparentă), văzîndu-l pe Dumnezeu (v. pr. Dumitru Stăniloae, notele 119 şi 120, în MAXIM MĂRT., p. 122): „La fel s-a întîmplat cu Elisei, ucenicul şi moştenitorul duhului lui Ilie, cînd n-a mai avut simţirea stăpînită, prin lucrare, de nălucirile materiale, ca una ce era străbătută de harurile Duhului prin minte şi vedea prin altă lucrare a ochilor – şi dăruia şi slugii să vadă – puterile dumnezeieşti opuse celor rele, stînd în jurul lui. Atunci a fost învăţat şi a învăţat că e mai tare puterea decît slăbiciunea, adică e mai mult sufletul în jurul căruia îşi au tabăra oştile îngerilor înconjurîndu-l ca pe un chip împărătesc, decît trupul, în jurul căruia duhurile răutăţii întind curse minţii străvăzătoare" (MAXIM MĂRT., p. 122-123).

6:21

Sintagma *către Elisei* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L) în SEPT.RAHLFS; ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

6:25

Ebraismul redat în SEPT.FRANKF. sub forma *κάβος* reprezintă o unitate de măsură pentru capacitate, preluată întocmai de majoritatea versiunilor româneşti: [*a patra parte de*] *cavă* (MS.45), *cav* (BIBL.1688, BIBL.1795, BIBL.1914), *cab* (BIBL.1874, SEPT.NEC), cu eroarea *cap* în BIBL.1921; *a patra parte de măsură* din MS.4389 redă sl. ***четвертам часть мѣры*** din OSTROG. ♦ Tranzacţionate ca alimente, *căpăţîna*

de asin şi *găinaţul de porumbel* ilustrează foametea grea prin care treceau asediaţii. Întrebuinţarea unor asemenea produse pentru nutriţie a părut neobişnuită de-a lungul timpului, de unde punctele de vedere diferite în citirea sau interpretarea ultimului element (v. SEPT.NEC, nota la 4Reg. 6:25). Tradiţia biblică românească este fidelă originalelor. Chiar dacă BIBL.1936 continuă tradiţia textuală românească, versetul îşi schimbă înfăţişarea în BIBL.RADU-GAL., sub influenţa textului masoretic: *capul de asin* devine *homer de vin*, suma de *cincizeci* (*de sicli*) apare ca *optzeci*, iar *găinaţul de porumbel* este redat ca *făină albă*. ♦ Despre situaţia grea prin care treceau asediaţii vorbeşte şi Sfîntul Vasile cel Mare, în *Omilie la Psalmul 32* (VIII, 6); el arată cum Dumnezeu „risipeşte sfaturile neamurilor şi leapădă gîndurile popoarelor", intervenind în istorie, ca în episodul relatat aici (VASILE CEL MARE, S., p. 255).

6:30

Pentru *sac* din MS.45 şi din BIBL.1688, MS.4389 are termenul *zăblău* 'pînză din piele de capră', avînd origine necunoscută (CIORĂNESCU, s.v.). Acelaşi cuvînt apare şi în ÎNV.NEAGOE (p. 70); v. nota la 19:1. Termenul pare să-l redea mai degrabă pe *cilicium* (VULG.) decît pe ***врѣтище*** (OSTROG). Aceeaşi lecţiune pentru termenul desemnînd haina penitenţei lui Ioram o găsim şi la IOAN CASSIAN, S.A., p. 115.

Capitolul al 7-lea

7:2

Secvenţa *jgheaburi în ceriu* din BIBL.1688 redă metafora *καταῤῥάκτας ἐν οὐρανῷ* din SEPT.FRANKF.; *jghiiaburile ceriului* (MS.4389), după *cataractae caeli* (VULG.), ***хлѣби небесныѧ*** (OSTROG). Ea este prezentă şi cînd se vorbeşte despre potopul din vremea lui Noe (Fac. 8:2), în MS.45, spre deosebire de MS.4389, unde se traduce *vlógurile ceriului*. Opţiunile diferite din traducerea lui Daniil Panoneanul par să indice în pasajul de faţă o influenţă a MS.45 (*zghiaburi în cer*) asupra MS.4389. În epocă, sl. ***хлѣби*** era echivalat de MARDARIE cu *produhurile apelor*, *visterii de ape*. În versiunile biblice româneşti, sintagma introdusă de Milescu apare inclusiv în BIBL.1914, iar BIBL.ANANIA o reia. Alte versiuni: *ferestre în cer* (BIBL.CORN.1924), *guri cerului* (BIBL.1874), *stăvilare cerului* (BIBL.RADU-GAL.).

7:6

Oastea de îngeri (v. 4Reg. 6:16-17) îi speriase pe sirieni cu larmă de arme, motiv pentru care vor părăsi tabăra. Ca în majoritatea cazurilor în care este relatată o intervenţie divină care schimbă mersul firesc al lucrurilor, în MS.4389 se introduce o glosă menită să alunge orice echivoc şi să adeverească sensul cuvintelor din text: *fugiră siriênii*. ♦ MS.45 urmează textul grecesc, dînd pluralul *împăraţii hetteilor*, *împăraţii Eghiptului*, în timp ce în cazul MS.4389 pare să se fi făcut o confuzie între singular şi plural: *împăratul hetteului*, *împăratul Eghipetului*, cf. ***црѧ хєтъѣєнска и црѧ єгупєтска*** (OSTROG).

7:8

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *şi merseră de le ascunseră* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

7:16

Cuvîntul *toată* (versiunea modernă) există (între paranteze) numai în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 8-lea

8:6

Cuvîntul ebraic prin care este desemnat eunucul înseamnă 'castrat', sensul său evoluînd pînă la cel de 'dregător'. În trecut, castrarea se practica mai ales din două motive: 1. ca demnitar, bărbatul nu putea accede la funcţii înalte în stat decît dacă era famen, drept garanţie că nu va rîvni să răstoarne dinastia oficială printr-una proprie; 2. ca hadîmb (paznic al haremului), bărbatul trebuia să fie famen nu din raţiuni de prohibiţie sexuală, ci pentru a se evita naşterile nelegitime care ar fi pus în pericol succesiunea dinastică (v., pentru detalii, Olivier de Marliave, *Le monde des eunuques. La castration à travers les âges*, Imago, Paris, 2011). Practica a fost răspîndită şi în Bizanţ, fiind descrisă în amănunţime de bizantinologul Rodolphe Guilland (*Les eunuques dans l'empire byzantin. Étude de titulature et de prosopographie byzantines*, în „Études byzantines", I (1943), nr. 1, p. 197-238). În Biblie apar eunuci cu funcţii importante în stat (v. Fac. 37:36, Fac. 40:2; Putifar este, după unele interpretări, mai marele oştilor lui Faraon). Gr. *εὐνοῦχος* înseamnă, literal, 'gardien de la couche' (BAILLY, s.v.). Practica era răspîndită în Imperiul Otoman, de unde a fost împrumutat în română termenul *hadîm(b)*, desemnînd o realitate istorică precisă, paznicul haremului (DLR, s.v.), spre deosebire de *famen*, termen moştenit care nu implică o condiţionare istorică. Vechile traduceri biblice româneşti atestă uzul răspîndit al cuvîntului *hadîm(b)* (v. ocurenţele din Fac.), cu ambele variante: *hadîm* (varianta munteană) şi *hadîmb* (varianta moldovenească). La Fac. 37:36, *εὐνοῦχος* este transferat şi în OSTROG (***евнѹхъ***), de unde trece în MS.4389 (*eunuh*, glosat marginal *hadîmul*). Se pare că şi în versetul de faţă eunucul avea o anumită dregătorie, după cum reiese din context. În MS.4389, ca peste tot în 4Reg., se traduce *hadîm*. Diferit de acesta, MS.45, urmat de BIBL.1688, conţine termenul *scopit* (cf. OSTROG: ***скопецъ***). Răspîndit în BIBL.1688, cuvîntul *scopit* este eliminat (cu unele scăpări) în BIBL.1795, care îl înlocuieşte cu *famen*, de unde va trece în BIBL.1914. În traducerile vechi româneşti, Deut. 23:1 pare a indica o diferenţă de sens destul de mare între *famen* şi *scopit*. Nu e o sinonimie *in praesentia*, ci desemnează două stări diferite ale bărbatului incapabil de a procrea, *famen* şi *scopit*, după cum probează comparaţia cu originalul. Nu acelaşi lucru se poate spune despre graiul traducătorului

NTB1648: din Mat. 19:12 rezultă că *famen* desemnează pe bărbatul născut cu un handicap (incapacitatea de a procrea), dar şi pe cel care s-a castrat („Sînt fameni carii den trupul mumei lor au născut aşia şi sînt fameni carii-s giugăniţi de oameni şi sînt fameni carii să giugănesc înşişi pre sine"), sens înregistrat în DLR. Aceeaşi sinonimie este sugerată de transpunerea lui ***каженикъ*** ca *om scopit*, *famen* la MARDARIE, s.v. Pe lîngă menţinerea în uz a cuvîntului *famen* (repus în circulaţie de Eminescu), ediţiile moderne ale Bibliei prezintă opţiuni lexicale diferite: *dregător* (BIBL.1874, BIBL.CORN.1924), *eunuc* (BIBL.RADU-GAL., SEPT.NEC).

8:8

În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF este menţinut ebraismul *μαναά*, cu sensul 'ofrandă'; acesta este preluat ca atare în MS.45 (*maná*), unde este glosat marginal prin *plocon*, cf. BIBL.1688 şi BIBL.1795. În OSTROG se traduce prin ***даръ***, variantă preluată apoi în MS.4389, cu forma de plural (*daruri*), ca în VULG. (*munera*). În versiunea modernă am optat pentru echivalarea *un dar*.

8:11

Întregul verset este obscur în SEPT.RAHLFS; după interpretările textului ebraic, ar fi vorba despre descrierea unei stări de transă în care Elisei primeşte mesajul lui Dumnezeu. ♦ Secvenţa *şi puseră daruri pînă la necuviinţă* din versiunea modernă apare marcată între paranteze în SEPT.FRANKF., fără precizarea sursei adaosului; este tradusă literal în MS.45 (*şi dzăcea darurile pînă unde au putredit*) şi în BIBL.1688, după care, în versiunile ulterioare, începînd cu BIBL.1795, este omisă.

8:15

Termenul *învelitoare* (versiunea modernă) este echivalentul ebraismelor *μαχμα* din SEPT.RAHLFS (cf. şi OSTROG) şi *μαχιβάρ* din SEPT.FRANKF., ultimul fiind mai apropiat de forma termenului ebraic; în MS.45 şi în BIBL.1688 este menţinut termenul *mahivar*, pe care BIBL.1795 îl înlocuieşte printr-o traducere: *o cîrpă*. Urmînd VULG., traducătorul MS.4389, care încearcă o adaptare a sensului termenului ebraic cu ajutorul termenului *stragulum*, întrebuinţează în acest context cuvîntul de origine turcă *peşchir* (DLR, s.v.).

8:16

Forma *Ierovoám* (BIBL.1688) provine din SEPT.FRANKF., unde, în notă, se specifică faptul că în majoritatea versiunilor apare *Ioram*, fără a fi însă motivată opţiunea din textul versiunii greceşti; în SEPT.RAHLFS, *Ieroboam* nu apare nici în note. Forma din SEPT.FRANKF. apare şi în MS.45 (*Ierovoam*) după care, în BIBL.1795, este înlocuită cu *Ioram*.

8:22

În MS.45 şi în BIBL.1688 apare, după SEPT.FRANKF., forma *Nasvana*, care în SEPT.RAHLFS nu apare nici în note; în BIBL.1795 este înlocuită cu forma *Lovna* (aceasta apărea în VULG., de unde a trecut în OSTROG şi în MS.4389).

8:23

În SEPT.FRANKF., secvenţa *ἐπὶ βιβλίῳ λόγων τῶν ἡμερῶν*, literal *Cartea cuvintelor zilelor*, preia un calc din ebraică, cu sensul 'cartea cronicilor' (v. SEPT.NEC, comentariul la 4Reg. 8:23), care trece în MS.45 sub forma *Cartea cuvintelor dzilelor*. Sensul contextual este redat în BIBL.CORN.1924 (*cartea cronicilor*) şi în BIBL.RADU-GAL. (*în Cronicile*). Sintagma *cărţile cuvintelor vieţii* (MS.4389) urmează sl. ***въ книгахъ словесъ днїи*** (OSTROG), cf. lat. *in libro verborum dierum* (VULG.).

8:25

În SEPT.RAHLFS, sintagma *împăratul Iudei* (versiunea modernă) apare doar în note (O); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

8:27

În SEPT.RAHLFS, secvenţa *căci era ginere casei lui Achaab* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

8:28-29

Referitor la numele *Ramothul Galaadului* (versiunea modernă), în notele de la SEPT.RAHLFS apar în aceste versete, ca şi în cap. 9:1 (SEPT.FRANKF.) sau 2 (SEPT.RAHLFS), mai multe forme, dar nici una în care să lipsească consoana finală (fie *τ*, fie *θ*) a primului cuvînt; în SEPT.FRANKF., pentru prima ocurenţă apare forma de genitiv-dativ a celui de-al doilea termen, marcată, în modul specific, în MS.45 (*i Galaad*) şi, în forma de mai sus, în BIBL.1688; este posibil ca în SEPT.FRANKF. să fie o greşeală de tipar: *ῥαμὰ τῇ γαλαάδ*, în loc de *ῥαμώθ τῆς γαλαάδ*.

8:29

Termenul *sirienii* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L) în SEPT.RAHLFS; este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ Secvenţa *împăratul Iudei* (versiunea modernă) apare doar în note (O, L) în SEPT.RAHLFS; se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 9-lea

9:3

Sintagma *Dumnezeul lui Israel* (versiunea modernă) este, între paranteze, doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

9:11

Cuvîntul *pace* este redarea literală a unui semitism din textul grecesc, cu sensul 'E bine?' (v. SEPT.NEC, nota la 9:11). ♦ Slujitorii privesc cu mirare şi cu batjocură vizita la Iehu a profetului, numindu-l *ἐπίληπτος*, redat în MS.45 ca *fluturatec* (cu explicaţia marginală *dezmêtec*). În MS.4389, textul este transpus într-un mod cu totul original prin

urătoriu, care pare să redea sensul al doilea înregistrat în DLR ca învechit şi rar: ‘care exprimă dorinţa de a se împlini ceva’; cf. două dintre sensurile verbului *a ura* ‘a prevesti’, ‘a exprima o dorinţă de bine, a sorti’, de unde a rezultat un alt sens, marcat ca învechit: ‘a saluta’. Modelul acestei opţiuni nu stă în *insanus* (VULG.), redat în epocă şi ca *nebun*, *budulac*, *zălud* (CORBEA, s.v.), ci în ***привѣтникъ*** (OSTROG), cf. ***привѣть*** ‘urare, mulţemire’, ***привѣтствѫю*** ‘urez ceiu cu blîndêţe’ (MARDARIE, s.v.). MS.4389 conţine o glosă din care aflăm că *urătoriu* trebuie înţeles ca *spuitoriul de vêste bună*. Gr. *ἐπίληπτος* redă aici un termen ebraic care apare de şase ori în Vechiul Testament, dar opţiunea din SEPT.RAHLFS diferă de la o ocurenţă la alta. La Deut. 28:34 avem gr. *παράπληκτος*, tradus în MS.45 ca *fluturatec*, şi sl. ***исполнѥ печали*** (OSTROG), redat în MS.4389 ca *plin de griji*. Starea respectivă este numită în Deut. 28:28 *παραπληξία* ‘nebunie, dementă’, redată ca *fluturăciune* (MS.45), *dezmeticiune* (BIBL.1688), *fluşturare* (MS.4389), aceasta din urmă după OSTROG: ***смѧтенїѥ сердца*** ‘nelinişte a inimii’ (MARDARIE, s.v.: ***смѧтенїѥ*** ‘smentire, spăimare’). La 1 Reg. 21:14 şi 15 avem acelaşi gr. *ἐπίληπτος*, tradus în MS.45 *dezmêtec*; în MS.4389 apare redat ca *om nebun*. Vezi aici şi verbul *să se dezmetecească* (MS.45), cf. *să se îndrăcească* (MS.4389). ♦ Atitudinea batjocoritoare a slujitorilor îi serveşte lui Origen în argumentaţia îndreptată împotriva lui Celsus, care se îndoia de veridicitatea profeţilor Vechiului Testament, considerîndu-i impostori. În pledoaria sa, Origen arată că profeţiile sînt simple şi tainice deopotrivă, la sensul lor avînd acces „cei ce nu se feresc de efort, ci suportă orice fel de oboseală de dragul virtuţii şi al adevărului, ca să afle ceea ce au căutat, iar după ce au aflat să se conducă aşa cum le dictează cugetul” (ORIGEN, S., IV, p. 450).

9:12

Secvenţa *de nu ne vei spune* (versiunea modernă) există (între paranteze) numai în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; este omisă în BIBL.1795.

9:13

Secvenţa *dedesubtul lui, căci şedea pe o treaptă* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. *să şează pre treaptă mai naltă* (BIBL.1795).

9:15

În SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, apare secvenţa *în Ierusalim*, cu specificarea, în note, că în celelalte versiuni este *în Iezrael*; cf. *în Iezrael* (BIBL.1795), ca în SEPT.RAHLFS.

9:16

Forma verbală *sîrgui* din MS.45 (cf. BIBL.1688 şi BIBL.1795) este redată după SEPT.FRANKF.; forma *ἵππευσεν* ‘încălecă’ din SEPT.RAHLFS apare doar în note în SEPT.FRANKF. Diferit de opţiunile textuale precedente, MS.4389 prezintă forma *grăbi*, cf. sl. ***потщавсѧ*** (OSTROG). ♦ Cu etnonimul *aramin* sînt desemnaţi aici sirienii; în SEPT.RAHLFS, această formă apare doar în note (L), fiind însă prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 (*harmim*) şi de BIBL.1688 (*aramim*); cf. *araminii* (BIBL.1795); în OSTROG şi în MS.4389 etnonimul lipseşte. ♦ În SEPT.RAHLFS, secvenţa *zăcea acolo* (versiunea modernă) apare doar în note (O); *ἐκοιμήθη ἐκει* din SEPT.FRANKF. este tradus în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *adormi acoló*.

9:24-25

Episodul morţii lui Ioram este introdus în *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, alături de alte întîmplări veterotestamentare, cu scop moralizator: „Iară după ce trimise Dumnezeu pre Elisei şi unse pre Iue să fie împărat, iar Ioaram, feciorul lui Ahav, deaca văzu pre Iue îi zise: «Pace ţie, Iue!». Iar Iue zise: «Ce pace iaste această pace a ta, cîndu curva mumă-ta Iezavela umblă tot cu vrăji şi cu farmece». Deacii Ioaram să întoarse şi vru să fugă şi zise lui Ozie: «Ficlean eşti, o, Ozie!». Iar Iue luo arcul în mînă şi o săgeată şi trase în Ioaram, şi-l săgetă între spéte, şi trecu săgeata tocmai pres inimă. Deacii el căzu jos şi muri. Iar Iue împărat zise unui vătaf al său: «Pasă de-l ia şi-l aruncă în locul lui Navuthei israililteanul». Deacii vătaful acela făcu aşa, şi să umplu cuvîntul lui Dumnezeu” (ÎNV.NEAGOE, p. 66). Pe lîngă introducerea sintetică în subiect, secvenţa *Vaddecar, al treilea după el* (MS.45) devine aici *un vătaf*. Surprind unele aspecte comune cu MS.4389, care ar putea fi puse pe seama originalului slavon al celor două texte: *prentre spête* (MS.4389), *între spete* (ÎNV.NEAGOE), faţă de *în mijlocul braţilor* (MS.45); *hatmanului său* (MS.4389), *unui vătaf al său* (ÎNV.NEAGOE), faţă de *al treilea după el* (MS.45). N. A. Ursu a avansat, însă, ipoteza că traducătorul acestei capodopere parenetice redactate în slavonă ar putea fi acelaşi Daniil Panoneanul care a tradus şi MS.4389. Faptul pare plauzibil dacă ţinem seama şi de coincidenţele de traducere rezultate din confruntarea unui alt fragment (v. nota la 9:30-37). Lecţiunea diferită din ÎNV.NEAGOE (*Viclean eşti, o, Ozie!*), care nu apare în MS.4389 (*Hicleşug iaste, Ohózie!*), se datorează probabil neînţelegerii scenei de către autorul textului slavon: Ioram aleargă, de fapt, către Ohozia, pentru a-i atrage atenţia că au căzut pradă vicleşugului lui Iu. Motivaţia preluării acestui episod în *Învăţături*... se găseşte explicitată în pasajul care precede fragmentul de faţă, cu referire la împlinirea cuvintelor lui Dumnezeu în cazul morţii lui Ahab (v. 3Reg. 21 şi 22): „Aici să împlu cuvîntul lui Dumnezeu, care grăise cu Iliia prorocul pentru Ahav împăratu, că să scăldară cuvintele în sîngele lui şi linseră cîinii. Pentru acéia, fătul mieu, stai vîrtos şi bărbătéşte întru înţelepciunea şi mintea ta pînă la moarte, ca să nu te împiiadece cumva. Că decii cuvîntul lui Dumnezeu nu va fi în dăşărt şi făr’ de izbîndă” (ÎNV.NEAGOE, p. 65).

9:28

Secvenţa *cu părinţii săi* (versiunea modernă) apare doar în note (O) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

9:30-37

Moartea Izabelei, ca împlinire a prorocirii lui Ilie Tesviteanul (4Reg. 9:10), este relatată în ÎNV.NEAGOE (p. 66): „Şi veni Iue împărat în Israil, iar Iezavela împărăteasa lui Ahav, deaca auzi de venirea lui Iue împărat, îşi făcu sprîncénele şi-şi unse obrazul cu unsoare şi-şi netezi capul frumos şi să puse de priviia dintr-o fereastră. Iar Iue, deaca întră în cetate, zise: «Au doar are pace Iezavela, ucigătoarea bărbatului şi a împăratului său?» Deci căută şi o văzu într-acea fereastră şi-i zise: «Cine eşti tu? Pogoară încoace!» Şi să pogorî. Şi să apropiară de împăratul 2 hadîmi, şi le zise: «Jungheaţi-o!» Şi déderă amîndoi cu giudélele şi o jungheară şi să cruntară păreţii de sîngele ei, iar trupul îl călcară cu caii. Şi trecu Iue şi mérse de şăzu la masă şi mînca şi bea. Deacii zise: «Păsaţi de luaţi pe acea procletă de o îngropaţi; că iată, că şi ea fată de împărat au fost». Şi mérseră să o ia ca să o îngroape, şi nu o aflară, făr' numai ci-i găsiră ţestul capului şi palmele mîinilor şi talpele picioarelor. Şi să întoarseră şi spuseră lui Iue împărat, iar el zise: «Iată, acum să umplu cuvîntul ce au grăit Dumnezeu, cu gura robului său, lui Ilie, zicînd: «În locul lui Israil vor mînca cîinii trupul Iezavelii. Şi iată semnul morţii Iezavelii»". După aceasta urmează partea moralizatoare: „Vezi, iubitul mieu, că Dumnezeu măcar deşi rabdă şi aşteaptă să ne întoarcem den păcatele noastre, iar izbîndă tot face pentru îngăduitorii săi, măcar şi pînă la al treilea neam, cum izbîndi şi pentru Navuthei pre Iezavela. Că zice că au mîncat cîinii trupul Iezavelii, cum zisése Dumnezeu cu gura robului său lui Ilie Thezviteaninul, şi să stropiră păreţii de sîngele ei şi fu călcată de cai" (ÎNV.NEAGOE, p. 67). Cel puţin coincidenţele lexicale între MS.4389 şi ÎNV.NEAGOE vin să întărească ipoteza conform căreia Daniil Panoneanul este şi traducătorul acestei cărţi parenetice: *pogoară încoace* (MS.4389, ÎNV.NEAGOE), cf. *pogoară-te cu mine* (MS.45); *hadîmi* (MS.4389, ÎNV.NEAGOE), cf. *scopiţi* (MS.45); *junghia* (MS.4389, ÎNV.NEAGOE), *tăvăli* (MS.45); *procletă* (MS.4389, ÎNV.NEAGOE), cf. *osîndită* (MS.45); *ţestul capului* (MS.4389, ÎNV.NEAGOE), cf. *tigva capului* (MS.45).

Capitolul al 10-lea

10:8

Secvenţa *poarta cetăţii* (versiunea modernă) apare doar în note (L) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

10:9

Secvenţa *poarta cetăţii* (versiunea modernă) apare doar în note (B, O) în SEPT.RAHLFS; este prezentă (între paranteze) în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; în BIBL.1795 este omisă, dar se specifică în notă că era „în cea veachie", adică în BIBL.1688.

10:12

Toponimul *Bethachad al păstorilor* (versiunea modernă) are, în varianta ebraică, sensul de 'sălaş al păstorilor', în timp ce în SEPT.RAHLFS este transpus redundant: (*Βαιθακὰδ τῶν ποιμένων*); la fel în SEPT.FRANKF., MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795, în aceasta din urmă fiind glosat într-o notă: *Cămara.* În MS.4389 se traduce *la stîna unor păstori*, cf. *ad Cameram pastorum* (VULG.), ***въ вєдєкалѣ пастырскїи*** (OSTROG). Efortul traducătorului MS.4389 de a face textul curgător este ilustrat şi mai bine la 10:14, unde tradiţia textuală reia de obicei doar toponimul ebraic (OSTROG: ***въ вєдєкатѣ***, dar VULG.: *in cisterna iuxta Cameram*), în timp ce în MS.4389 se traduce simplu: *la stînă.*

10:20

Privitor la secvenţa *jertfă şi slujire* (versiunea modernă), termenul grecesc *ἱερεῖαν* apare în SEPT.FRANKF., în text, împreună cu *θεραπείαν*, iar în note se specifică faptul că, întrucît există diferenţe între versiuni (deşi al doilea termen nu apare în notele din SEPT.RAHLFS), au fost păstraţi în text ambii termeni, ceea ce explică traducerea din MS.45 (*jirtvele... şi slujbă*) şi din BIBL.1688 (*jîrtvele... şi slujba*); în BIBL.1795 al doilea termen este omis.

10:23

Sintagma *casa veşmintelor* (versiunea modernă), preluată după *ὁ οἶκος μεσθαάλ* (SEPT.FRANKF.) redă sensul special al ebraismului *mesthaal*, rezultat şi din glosarea, în acelaşi verset (22 în SEPT.RAHLFS, 23 în SEPT.FRANKF.), prin *ὁ στολιστής* a denumirii funcţiei celui sau celor care răspundeau de această casă. Sintagma *casa mesthaál* (BIBL.1688) este modificată în BIBL.1795, unde versetul devine inteligibil: *casa cea cu haine.* ♦ Traducerile din MS.45 (*podobitoriul*) şi din BIBL.1688 (*împodobitoriul*) a gr. *ὁ στολιστής* (SEPT.FRANKF.) încearcă să transpună sensul special al cuvîntului, căci e vorba de veşminte purtate doar cu anumite ocazii (sărbători sau războaie); cf. *mai-marele peste veşminte* (versiunea modernă).

10:25

Prezent în SEPT.FRANKF., fragmentul *Şi scoateţi-i... că nu era nimeni dintre robii Domnului* (versiunea modernă) nu se află în SEPT.RAHLFS; în versiunea grecească de la 1597 este marcat între paranteze, ca în MS.45; în BIBL.1688, urmată de BIBL.1795, apare doar parţial.

10:29

Refuzul lui Iu de a promova iahvismul a fost interpretat ca o dorinţă de delimitare faţă de Regatul de Sud, adeziune care ar fi dus, implicit, la recunoaşterea autorităţii religioase şi politice a Ierusalimului (SEPT.NEC, nota la 10:29). ♦ Autorul ÎNV.NEAGOE (p. 67) preia tonul moralizator din pasajul de faţă al *Cărţii a patra a regilor*: „Şi zise Dumnezeu către Iue: «De vei fi bun şi vei face lucruri bune înaintea casei lui Ahav după porunca mea, eu voiu dărui şi pre strănepoţii tăi cu împărăţiia întru Israil». Iar el nu vru să umble, nici să păzească numele lui Dumnezeu şi să-l cinstească şi să umple voia lui, ci făcu păcat şi greşală mai mare întru israiliténi decît Ierovoam, feciorul lui Navath".

10:30

Sintagma *casa lui Baal* (versiunea modernă) apare doar în note (L) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

10:36

Numerotarea versetelor este diferită de la o versiune la alta, astfel încît pasajul de faţă se află uneori sub numărul 34. ♦ Referitor la sintagma *legămintele de luptă* (versiunea modernă), termenul grecesc corespondent *τὰς συνάψεις* s-ar putea traduce şi prin *aliaţele*; în versiunile româneşti a fost redat în diverse moduri: *adunările* (MS.45), *războaiele* (BIBL.1688, BIBL.1795, BIBL.1914, BIBL.ANANIA), *isprăvile* (BIBL.CORN.1924), *vitejiile* (BIBL.1936, BIBL.1968), *bătăliile* (SEPT.NEC); după sl. ***събраніѥ*** (OSTROG), în MS.4389 se traduce prin *strînsoarea*.

Capitolul al 11-lea

11:4

Traducătorii textului biblic au întîmpinat dificultăţi în transpunerea acestui verset, începînd chiar cu *Septuaginta*, cauza fiind doi termeni din textul ebraic, *chorri* şi *rasim*, transcrişi şi interpretaţi diferit de traducători. Cuvîntul interpretat în SEPT.RAHLFS ca nume propriu şi transcris *Χορρι* desemnează un corp de oaste alcătuit din mercenari. Sînt aceiaşi cu cherethiţii care formau garda lui David (v. 2Reg. 8:18, 20:23). Împreună cu celălalt corp de mercenari, *Ρασιμ*, alcătuiau garda personală a regelui (v. SEPT.NEC, nota la 4Reg. 11:4). Confuzia din pasaj este accentuată de un grad militar redat printr-o perifrază în textul ebraic, echivalat corect în SEPT.RAHLFS cu *ἑκατοντάρχος* (de la *ἑκατόν* 'sută'), iar în cel latinesc cu *centurio* (în mod surprinzător, OSTROG reţine aici termenul ***тысѫщникъ*** 'comandant peste 1000 de soldaţi'). Întregul pasaj arată în SEPT.FRANKF. astfel: *τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν χορρεὶ, καὶ τῶν ῥασίμ*. Caracterizată prin literalitate, traducerea din MS.45 este neinteligibilă: *pre cei preste sută alor horrí şi alor rasim*. Tot versiunii greceşti îi urmează şi OSTROG, prin faptul că păstrează cei doi termeni: ***тысѫщьники хорима и расим***. VULG. nu menţine ebraismele, redînd pasajul simplificat: *centuriones et milites*. Spre deosebire de celelalte texte, MS.4389 redă pasajul servindu-se de toate cele trei izvoare: *iuzbaşii şi căpitanii ai lui horim şi ai lui rasim*. Modul în care s-au făcut aceste echivalări este elucidat de traducerea de la Ieş. 18:25: *şi-i fêce pre ei preste ei, preste mie, şi preste sută mai mari, şi preste 50, şi preste 10, şi aducători înlontru de cărţi* (MS.45); *şi puse preste dînşii căpitani, iuzbaşi, ceauşi, şi vătaşi, şi logofeţi* (MS.4389). Din compararea celor două versete rezultă că în epocă un căpitan conducea 1000 de oameni, iuzbaşa conducea 100, ceaşul 50, iar vătaşul 10. Aceste cifre sînt confirmate de cercetarea lui Nicolae Stoicescu (*Curteni şi slujitori. Contribuţii la istoria armatei române*, Editura Militară, Bucureşti, 1968), care însă nu apelează la preţioasele referinţe biblice, de unde unele erori în lucrarea menţionată: v., de exemplu, p. 261, unde autorul notează că *sutaşul* a reprezentat în secolul al XVII-lea o categorie fiscală, nu gradul militar echivalent centurionului şi iuzbaşei; sînt ignorate, de asemenea, şi pasajele din Noul Testament traduse în veacul al XVI-lea, unde sl. ***сътникъ*** (gr. *ἑκατοντάρχος*) este tradus prin *sutaş*: Mat. 8:8, în CT, Fapte 21:32, în COD.VOR. etc. Întrebuinţarea lui *iuzbaşă* în MS.4389 relevă încă o dată efortul traducătorului de a plasa adecvat în timp şi în spaţiu faptele relatate de textul biblic. Termenul, provenit din tc. *yüzbaşı* 'sutaş, conducător peste o sută de soldaţi' (tc. *yüz* 'sută' + *baş* 'comandant'), era folosit, începînd cu secolul al XVI-lea, pentru a desemna un ofiţer de la curte (v. STOICESCU, p. 214). Semnificativ pentru textul de faţă este faptul că la început cuvîntul desemna un sutaş de mercenari (ibid.). Într-un alt loc, la 4Reg. 11:19, gr. *ἑκατοντάρχος* şi lat. *centurio* sînt redaţi corect în OSTROG (***сътникъ***), în traducerea din MS.4389 termenul slavon fiind însă transpus prin *căpitan*.

11:6

Sintagma *[bine] apărată* (versiunea modernă), echivalentă cu ebraismul *μεσσαε*, este menţinută la sfîrşitul versetului în notele (L) din SEPT.RAHLFS; la fel în SEPT.FRANKF. (cu trimitere, în note, la forma *μασσάχ*, mai apropiată de cea originală), urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795, ediţia filologică din 2000, unde este marcat ca nume propriu. Tot nume propriu este considerat şi în BIBL.1914. Termenul apare şi în VULG. (*domus Messa*) şi este menţinut în MS.4389 (*casei misá*), dar lipseşte în OSTROG. Conform traducerilor moderne ale textului ebraic, sensul ar fi: (*casă*) *de apărare*. Începînd cu BIBL.1865-1867, ebraismul este tradus: *veţi face guarda templului, ca se nu se violeze*; în BIBL.CORN.1924: *să păziţi bine casa, aşa încît să nu lăsaţi pe nimeni să intre*; BIBL.ANANIA vine cu o notă de originalitate: *ţineţi ochii pe casă.*

11:7

Secvenţa *δύο χεῖρες* (SEPT.FRANKF.), cf. *două părţi* (versiunea modernă), este redată literal în MS.45 şi în BIBL.1688, cf. BIBL.1795: *două mîini*.

11:8

Sintagma *între rîndurile* [*voastre*] (versiunea modernă) redă ebraismul *σαδηρωθ* (SEPT.RAHLFS), în timp ce în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, apare *ἀδηρώθ*, deşi poate fi vorba de o greşeală de tipar: *εἰς τὰς ἀδηρώθ*, în loc de *εἰς τὰ σαδηρώθ*; în versetul 11:16 apare *σαδηρώθ*; cf. BIBL.1795: *sadirot*. Plasată în descendenţa BIBL.1795, BIBL.1914 elimină totuşi ebraismul: *în rînduri*. Nu ştim dacă aici trebuie să vedem o influenţă a BIBL.1865-1867, care conţinea opţiunea *în şirurile* [*voastre*]. Mai curînd aceasta din urmă, trecută şi în versiunile lui Cornilescu, influenţează BIBL.1936: *în şiruri*. Echivalînd prin *înaintea încunjurării*, traducătorul MS.4389 urmează aici versiunii din OSTROG.

11:10

Pentru *[lăncile] în trei muchii* (versiunea modernă), în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. este *τοὺς τρισσούς*,

ceea ce explică traducerile din MS.45 (*întreiţii*) şi din BIBL.1688 (*întreiţi*). În BIBL.1795 se limpezeşte traducerea din secolul al XVII-lea, preferîndu-se termenul generic *arme* (VULG.: *arma*); de aici trece în BIBL.1914. Foarte interesantă este traducerea din MS.4389, unde cele două arme sînt redate printr-o aparentă sinonimie: *dardele şi sulițele*. *Darda* este un cuvînt slav modern, polonez sau sîrbesc, desemnînd o suliţă scurtă (CIORĂNESCU, s.v.), în timp ce *sulița* desemnează o lance mai lungă. Dintre arme, în OSTROG apare doar ***копїа***, fapt care indică relaţia pasajului cu VULG. (*hastas et arma*). În traducerile moderne pasajul este limpezit, indicînd faptul că în textul ebraic era vorba de scuturi: *lancele şi scuturile* (BIBL.1865-1867 şi BIBL.RADU-GAL.), *sulițele şi scuturile* (BIBL.CORN.1924), cf. *sulițele şi scuturile* (SEPT.NEC).

11:11

Versetul 11 se află doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; există, de asemenea, în MS.4389, deşi nu este în VULG. şi nici în OSTROG; în BIBL.1795 este omis. ♦ În continuare, numerotarea versetelor se face după SEPT.FRANKF.

11:13

Pentru cuvîntul *coroana* (versiunea modernă), în notele de la SEPT.RAHLFS (A, B) şi în SEPT.FRANKF. apare termenul *εζέρ*, menţinut în MS.45 şi în BIBL.1688; în BIBL.1795 apare termenul *cunună*, preluat apoi şi în versiunile moderne (cu varianta *coroană*); în BIBL.1865-1867 se preferă termenul *diademă*.

11:14

Referitor la secvenţa *celor ce aleargă în preajma [împăratului şi]* din versiunea modernă, spre deosebire de SEPT.RAHLFS, unde apare (versetul 13 în SEPT.RAHLFS) termenul *τῶν τρεχόντων*, în SEPT.FRANKF. este repetat termenul folosit în versetele anterioare, *τῶν παρατρεχόντων*, ceea ce a dus la traducerile din MS.45 şi din BIBL.1688.

11:16

Pentru sintagma *din rînduri* (versiunea modernă), v. nota la 11:8.

11:17

Sintagma *împreună cu famenii* (versiunea modernă) este prezentă în SEPT.RAHLFS doar în note (A); ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

11:19

Forma *Liathán* (BIBL.1688), cf. *Mathan* (versiunea modernă), nu se explică prin surse; posibilă greşeală de tipar.

Capitolul al 12-lea

12:1

În SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, versetul 1 al acestui capitol din SEPT.RAHLFS este inclus în capitolul anterior, ceea ce modifică în continuare numerotarea versetelor. ♦ Forma *Savia* (versiunea modernă) a antroponimului biblic apare doar în SEPT.FRANKF. (*σαβιά*), urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ În *Tratatul despre Întruparea Cuvîntului* (36), Atanasie cel Mare îl menţionează pe Ioaş, enumerînd cîteva domnii ale Israelului începute la o vîrstă fragedă, cu scopul de a demonstra că profeţia lui Isaia despre împăratul care-i va stăpîni pe vrăjmaşi „înainte de a putea numi pe tatăl său sau pe mama sa” (Is. 8:4) se va împlini doar prin întruparea lui Iisus (ATANASIE ALEX., S., I, p. 130).

12:5-8 şi 12

Referitor la termenul *stricăciuni* (versiunea modernă), în SEPT.FRANKF. şi apoi în MS.45 şi în BIBL.1688, cf. BIBL.1795, este menţinut ebraismul *τὸ βεδέκ*. *Vedecul casii* trece din BIBL.1795 şi în BIBL.ŞAGUNA, însă BIBL.1914 nu îl reţine, clarificînd pasajul cu material lexical românesc: *stricăciunea casei*. Diortositorii versiunii din 1914 aveau la dispoziţie şi BIBL.1865-1867, unde apare traducerea *stricăciunile casei*, cf. BIBL.CORN.1924: *dregerea casei*. În VULG. se întrebuinţează expresia *sarta tecta domus*, iar în OSTROG apare ebraismul din SEPT.RAHLFS: ***ведекъ храмѹ***. Traducătorul MS.4389 aproximează sensul cu material lexical românesc: *chieltuiala bisêricii* (versetul 6).

12:9

Fragmentul *lîngă altar, în casa omului casei Domnului* din versiunea modernă este obscur şi în SEPT.RAHLFS (*παρὰ ιαμιβιν ἐν τῷ οἴκῳ ἀνδρὸς οἴκου κυρίου*), unde este menţinut ebraismul *ιαμιβιν* (în note apare şi forma *αμμαζειβη*, existentă şi în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795); conform traducerilor moderne ale textului ebraic, sensul ar fi: *lîngă altar în dreapta, cum se intră în casa Domnului*; în VULG.: *iuxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini*, urmată de MS.4389: *la altar de-a direapta, pre unde întra în casa Domnului*. Nici o versiune modernă nu reţine ebraismul, ci redă sensul prin perifraze: *aproape de altariu, la dreapta întrării în casa lui Iehova* (BIBL.1865-1867), *în partea dreaptă a intrării în casa Domnului* (BIBL.1914), *lîngă altar în casa unui bărbat de-al Casei Domnului* (SEPT.NEC) etc.

12:10

Secvenţa *şi argintarii* (versiunea modernă) este doar în SEPT.FRANKF., urmată, prin traducerea *zlătarii*, de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ Termenul *ὁ γραμματεύς* (SEPT.FRANKF.), cf. *scriba* (VULG.) şi ***писчїи*** (OSTROG), este redat prin *logofăt* în MS.45 şi în BIBL.1688, cf. MS.4389. În condiţiile în care în limba română existau termeni ca *diac* sau *grămătic*, iar acesta din urmă era într-o poziţie privilegiată ca opţiune a traducătorului (sub influenţa grecescului *γραμματεύς* din textul sursă), cărturarii preferă să transpună termenul grecesc servindu-se de *logofăt*. Dregătoria de logofăt era o moştenire bizantină, avînd corespondent în alte state pe *cancellarius* sau *notarius*. În

calitate de cancelar al curţii, logofătul a ajuns între dregătorii de prim rang ai sfatului domnesc. În Ţara Românească era al treilea după ban şi vornic, iar în Moldova era chiar primul mare dregător. Dezvoltarea organizării statale a atras după sine şi extinderea cancelariei, aşa încît logofătul a început să aibă în subordine mai mulţi dieci şi grămătici, în secolul al XVII-lea ajungîndu-se pînă acolo încît fiecare instituţie (de exemplu episcopie) sau mare dregător avea o mică cancelarie. Reţinem că în Moldova secolului al XVII-lea aceşti mici scribi nu se numeau logofeţi, ci dieci sau grămătici, spre deosebire de Ţara Românească, unde termenul pare a se fi banalizat în vremea lui Milescu (v. expunerea pe larg în STOICESCU, p. 170-185). În lumina acestor fapte trebuie înţeleasă opţiunea lui Nicolae Milescu pentru *logofăt*, care reflectă o condiţionare istorică, în toate ocurenţele din 4Reg. Spre deosebire de acesta, traducătorul MS.4389 preferă de obicei cuvîntul *cărturar*, sub influenţa sl. **кънигъчии** (OSTROG), cf. *scriba* (VULG.), dar poate şi pentru că *logofăt* nu mai desemna în graiul muntean doar pe dregătorii de la curte. Că scribul Somnas nu era un slujbaş oarecare ne-o indică faptul că face parte din delegaţia celor trei trimişi ai lui Ezechia pentru tratative în faţa ameninţării asirienilor (4Reg. 18:18). Traducerea **кънигъчии** – *cărtulariu*, *scriitor* de la MARDARIE ilustrează situaţia din limba română contemporană lui Milescu, punînd mai bine în valoare efortul acestuia de a reproduce adecvat desemnarea şi sensul din textul-sursă în transpunerea textului biblic. În ediţiile moderne este surprinzătoare supravieţuirea cuvîntului *logofăt*, atît în cele sinodale (pînă la BIBL.1936), cît şi în versiunile Cornilescu. Încercarea de a moderniza pasajul se înregistrează începînd cu BIBL.1865-1867 (*secretar*), BIBL.RADU-GAL. (*scriitor*); în BIBL.1968 se propune un înlocuitor pentru arhaicul *logofăt*, însă alegerea poate fi considerată nefericită în acest context: *vistiernic*; în BIBL.ANANIA se preia opţiunea dintr-o versiune anterioară (BIBL.1865-1867), care prezintă avantajul sensului mai puţin restrictiv sau condiţionat istoric.

12:12

Sintagma *şi meşterilor* (versiunea modernă) este prezentă doar în note (O) în SEPT.RAHLFS; se găseşte, trecută între paranteze, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

12:17

Secvenţa *Azael şi o lovi* (versiunea modernă) este prezentă, între paranteze, doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ Secvenţa *Şi-şi puse... în gînd* (versiunea modernă) poate fi redată literal: *şi-şi rîndui faţa*, cf. *καὶ ἔταξεν... τὸ πρόσωπον* (SEPT.FRANKF.).

12:18

Sintagma *şi Ioram* din versiunea modernă lipseşte în SEPT.FRANKF. şi în BIBL.1688; ea există în SEPT.RAHLFS şi în MS.45, cf. BIBL.1795. În MS.45 este notată marginal, între croşete roşii, adăugirea fiind făcută după SEPT.LOND. (1653) de primii revizori ai manuscrisului lui Milescu.

12:20

Forma *Saala* (versiunea modernă) a toponimului apare doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

12:21

Forma *Amasias* (versiunea modernă) a antroponimului gr. *ἀμασίας* apare doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 13-lea

13:1

Referitor la numele *Ioachaz* din versiunea modernă, forma *Ioaham* din BIBL.1688 nu se explică prin surse; posibilă greşeală de tipar sau lecţiune greşită a ultimei slove suprascrise din protograf. ♦ În SEPT.RAHLFS, sintagma *peste Israel* (versiunea modernă) este prezentă doar în note (O, L); se găseşte în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

13:5

Secvenţa *ca mai înainte* (versiunea modernă) poate fi redată şi literal: *ca ieri şi ca alaltăieri*, cf. MS.45 şi BIBL.1688.

13:6

În SEPT.RAHLFS, sintagma *fiul lui Nabat* (versiunea modernă) este prezentă doar în note (O); se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

13:10

Secvenţa *În al treizeci şi nouălea an* (versiunea modernă) lipseşte în SEPT.RAHLFS, unde apare *în al treizeci şi şaptelea an*; ea se află în SEPT.FRANKF. (forma prezentă în SEPT.RAHLFS este dată în note), urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

13:13

Secvenţa *şi fu îngropat Ioas* (versiunea modernă) se află doar în notele (O) din SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

13:14

Origen face o pledoarie pentru suferinţă, arătînd că sărăcia lui Elisei, care moare de o boală oarecare fiind găzduit de Sunamita, nu este consecinţa încălcării Legii: „oare astfel de rele nu formează un exerciţiu pentru sfîntul care în toate pătimeşte necaz, dar nu e strivit, e lipsit, dar nu deznădăjduit, doborît, dar nu ucis, socotit sărac, dar îmbogăţind pe mulţi alţii, bănuit că nu are nimic, dar stăpînind toate” (ORIGEN, S., p. 485-486).

13:16

În SEPT.RAHLFS, sintagma *lui Israel* (versiunea modernă) este prezentă doar în note (O, L); se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

13:17-18

Segmentarea versetelor în MS.45 şi în BIBL.1688 nu corespunde cu SEPT.RAHLFS, nici cu SEPT.FRANKF.; am respectat forma din SEPT.FRANKF.

13:17

În SEPT.RAHLFS, a doua ocurenţă a numelui *Elisei* este doar în note (B, O, L); se află, între paranteze, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

13:21

Episodul învierii mortului prin atingerea de trupul neînsufleţit al lui Elisei este relatat de Antim Ivireanul în *Didahii*, chiar mai bogat în amănunte decît pasajul biblic (care este destul de lapidar), demonstrîndu-şi veleităţile de povestitor şi buna cunoaştere a Scripturii: „Un lucru minunat să véde în *Sfînta Scriptură*, la a patra carte a Împăraţilor, în 15 capete, zicînd cum să se fie întîmplat după moartea proroculuі Elisei, de au fost murit un jidov în cetatea Samariei şi, după obiceaiul ce avea acolo, au rădicat unii trupul mortului şi-l ducea afară din cetate, să-l îngroape. Şi mergînd pre cale, la locul ce rînduit, făr' de véste au eşit dintr-un crîng, ce era acolea aproape, nişte tîlhari moaviténi, ca să-i omoară. Şi văzînd îngropătorii o nevoe ca acéia, neaşteptată, de frică să făcură mai morţi decît mortul ce ţinea. Şi, pentru ca să-ş mîntuiască viaţa lor, au aruncat pre mortul într-o groapă ce s-au aflat acolo şi îndată au fugit, întru care groapă era îngropat prorocul Elisei. Şi, îndată ce s-au atins trupul mortului de oasele proroculuі, au înviiat şi au venit iară în viaţă... Aici dară, într-această groapă a pocăinţii, căzînd păcătosul, afle pre Elisei cel de taină, carele iaste domnul nostru Iisus Hristos. Că Elisei să tîlcuiaşte Dumnezeu mîntuitoriu; şi cu putérea acestuia şi cu daru acestuia i să iartă păcatele, să îndreptează şi să întoarce iară la viaţă. «Şi trăi mortul – zice *Sfînta Scriptură* – şi să sculă pre picioarele lui»" (ANTIM, p. 213-214). ♦ Mortul a înviat fără credinţa cuiva, doar prin puterea trupului lui Elisei. Această înviere este evocată de Sfîntul Ioan Gură de Aur, în *Omilii la Matei* (LVII, 2), cînd interpretează episodul vindecării lunaticului (Mat. 17:14-16). Scepticismul tatălui acestuia faţă de capacitatea lui Hristos de a săvîrşi minunea (cf. Marc. 9:24) este valorificat hermeneutic de Ioan Hrisostom, care arată că sfinţii pot vindeca chiar fără voia persoanelor în cauză: „După cum de multe ori a fost de ajuns credinţa celui ce cerea pentru a dobîndi cererea chiar de la sfinţi mai mici, tot aşa de multe ori a fost de ajuns numai puterea sfinţilor pentru săvîrşirea unei minuni, chiar dacă nu credeau cei care veneau la ei" (IOAN HRIS., S., III, p. 663); cf. interpretarea din LXXXVIII, 2, unde se arată că strigătul lui Hristos de pe cruce a fost suficient pentru a-i scula pe morţi din morminte.

13:23

Sintagma *pînă acum* (versiunea modernă) este prezentă doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 14-lea

14:7

Numele *Petra* 'piatră, stîncă' desemnează capitala Edomului, identificată cu fortăreaţa Sela, însemnînd în ebraică 'stîncă' (v. SEPT.NEC, nota la 4Reg. 14:7). Toponimul *Petra* a fost tradus în MS.45, în BIBL.1688 şi în BIBL.1795: *Piatra*; în BIBL.1795/2000: *piatra*, cf. MS.4389: *o piiatră*. Diortositorii BIBL.1914 nu au considerat termenul grecesc *ἡ πέτρα, -ας* drept un toponim, ceea ce explică traducerea *întăritura*. Versiunile moderne înlocuiesc varianta românească a numelui propriu cu *Sela* (BIBL.1865-1867, BIBL.CORN.1924), *Șelo* (BIBL.1936, BIBL.1968), însă BIBL.ANANIA îl traduce şi îl marchează corespunzător, *Stînca*, însoţindu-l de o notă explicativă, cf. *Petra* (SEPT.NEC).

14:9

Termenul *ακάν* (SEPT.FRANKF.) este transcris după un cuvînt ebraic citit greşit, însemnînd 'spin' (v. SEPT.NEC, nota la 4Reg. 14:9). Milescu îl transcrie întocmai în MS.45: *acan*, *acana*, de unde trece în BIBL.1688. Samuil Micu, în BIBL.1795, îl preia de aici, dar fără varianta *acana*, glosîndu-l *un spin*. În BIBL.1914 este preluată doar opţiunea din glosă, care apare şi în celelalte versiuni moderne. Avînd la dispoziţie VULG. (*carduus*) şi OSTROG (***тєрніѥ***), traducătorul MS.4389 redă corect sensul în limba română: *mărăcine* (v. notele la Fac. 3:18 şi Ieş. 22:6).

14:14

Sintagma *fiii amestecăturilor* (versiunea modernă), cf. MS.45, BIBL.1688 şi MS.4389, redă în SEPT.FRANKF. (*τοὺς υἱοὺς τῶν συμμίξεων*) un semitism care, conform traducerilor contemporane ale textului ebraic, înseamnă 'ostateci', cf. *fiii schimbului* (în nota la acest verset din SEPT.NEC).

14:25

Toponimul *Gheth Choper* (versiunea modernă), cf. *Ghethah Hover* din MS.45 şi *Ghiétha Hofér* din BIBL.1688, apare în SEPT.FRANKF. cu forma *γεθαχχόφερ*; în MS.4389: *Ghétha, care iaste în Ofer*, după *Geth quae est in Opher* (VULG.), cf. ***Гєѳа хофєрова*** (OSTROG).

Capitolul al 15-lea

15:2

Formal numelui *Iechelia* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (L); această formă este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (*Iehelía*), cf. BIBL.1795.

15:5

Pentru secvenţa *casă osebită* din versiunea modernă, în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS apare ebraismul *ἀφφουσώθ*, preluat în MS.45 (*casa apfusoth*) şi în BIBL.1688 (*casa apfusóthului*); *casa lu apfus* (MS.4389), cf. ***в домѣ***

апѳсовѣ (OSTROG); *casă deosebi* (BIBL.1795), *casă separată* (SEPT.NEC).

15:8

Referitor la forma numelui *Zaharia* (versiunea modernă), în notele de la SEPT.RAHLFS (B, Sy) apare şi forma *Azaria*; în SEPT.FRANKF., în text, apare forma *ἀζαρίας*, varianta *Zaharia*, menţionată în notele de la SEPT.FRANKF., fiind considerată eronată; forma *Azaria* apare în BIBL.1688, în MS.45 şi în MS.4389, unde este preluată după OSTROG (în VULG., forma receptă este *Zaccharias*); în BIBL.1795 apare *Zaharia*.

15:10

În SEPT.RAHLFS, ultima parte a adaosului *dimpreună cu Chiebdaam şi cu Sellum, tatăl lui* (versiunea modernă) apare doar în note (B, O); în versiunea origenică apare şi posibila traducere a ebraismului *Chiebdaam*: *în faţa poporului*; în SEPT.FRANKF. adaosul apare între paranteze şi se va regăsi în MS.45 şi BIBL.1688, cf. BIBL.1795; în MS.4389 apare forma *Ievdaam*, după ***Иевдаамъ*** (OSTROG).

15:12

Secvenţa *acesta e* (versiunea modernă) apare doar în note (Sy, L) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

15:19

Forma numelui *Phula* (versiunea modernă) apare numai în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (*Fúla*), cf. MS.4389. ♦ Secvenţa *şi să-i întărească împărăţia în mîna sa* (versiunea modernă) apare doar în note (L) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 (*ca să fie mîna lui împreună cu el*) şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795; *ca să-i sprijine domnia* (SEPT.NEC).

15:20

Secvenţa *ca să-i dea împăratului Asiriei* (versiunea modernă) este doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

15:23

Referitor la secvenţa *doi ani* (versiunea modernă), în SEPT.RAHLFS, în note (V), apare şi forma *doisprezece ani*; aceasta din urmă apare în SEPT.FRANKF., în text, urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; cf. *doi ani* (BIBL.1795).

15:25

În privinţa antroponimului *Aria* (versiunea modernă, cf. BIBL.1795), în SEPT.FRANKF. apare forma *Arif*, care se găseşte în MS.45 şi în BIBL.1688. ♦ Secvenţa *dintre galaditeni* (versiunea modernă) se află numai în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

15:30-34

Forma *Ochozia* (versiunea modernă) a antroponimului grecesc *ὀχοζίας* apare doar în note (L) în SEPT.RAHLFS; ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (*Ohozía*). În versetul 34 din SEPT.FRANKF. apare şi forma *ἀζαρίας*, menţinută în MS.45 şi în BIBL.1688 (*Azaría*), iar într-o notă *ὀζίας*. Revizuindu-se ediţia din 1688, în BIBL.1795 aceste forme sînt unificate: *Ozie*. ♦ Segmentarea versetelor 32 şi 33 în MS.45 şi în BIBL.1688 nu corespunde cu cea din SEPT.FRANKF.

15:35

Referitor la cuvîntul *poarta* (versiunea modernă), în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, în text apare, în cazul acuzativ, *cetatea* (*τὴν πόλιν*), iar *poarta* (*τὴν πύλην*) apare doar în note; cf. *poarta* (BIBL.1795).

Capitolul al 16-lea

16:6

Variaţiile formei toponimului *Elath* (versiunea modernă) în MS.45 (*Elad*, *Elath*) şi în BIBL.1688 (*Elád*, *Eláth*) provin din SEPT.FRANKF. (*ἐλάδ*, *αἰλάθ*); în BIBL.1795 apare *Elat*.

16:9

Cuvîntul *asirienilor* apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O, L); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

16:14

Termenul *altarul* (versiunea modernă) apare în notele din SEPT.FRANKF., dar este omis în text, ca şi în MS.45 şi în BIBL.1688.

16:17

Termenul *mehonóth* din MS.45 transcrie ebraismul *μεχωνώθ* din SEPT.FRANKF.; în MS.4389 ebraismul este echivalat cu sintagma *temeliile cêle de dăsupt*, după sl. ***сноєнїа поставо*** (OSTROG).

Capitolul al 17-lea

17:8

În MS.45, unde se dă traducerea *întru dreptăţile limbilor*, nu este perceput sensul contextual al gr. *δικαιώματα*, fiind vorba aici de rînduielile străine pe care le-a adoptat Israel, mîniindu-l astfel pe Dumnezeu (v. SEPT.NEC, nota la 17:8). OSTROG actualizează sensul contextual din original, ***по прєданїє ꙗзыкъ***, redat în MS.4389: *după obicêiurile limbilor*.

17:15

Secvenţa *şi lepădară făgăduinţa lui şi dreptăţile legiuite cu părinţii lor* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45, de BIBL.1688 şi, parţial, de BIBL.1795.

17:30-31

Numele zeităţilor din versiunea modernă sînt transcrise

după SEPT.FRANKF., cf. MS.45 şi BIBL.1688.

17:34

Secvenţa *ei fac după judecata lor de la început; ei nu se tem [de Domnul], ei nu fac* (versiunea modernă) apare doar în note (L) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 18-lea

18:1

Evocarea figurii regelui Ezechia ocupă un spaţiu amplu în *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*. Textul este preluat întocmai din Vechiul Testament, fiind redat neîntrerupt de la 18:1 pînă la 19:34. Episodul intervenţiei divine de la 4Reg. 19:35 este introdus separat, pentru importanţa lui deosebită.

18:4

Pentru secvenţa *sfărîmă⸗ [toţi] stîlpii şi surpă⸗ desişurile şi şarpele cel de aramă* (MS.45), MS.4389, urmînd versiunea OSTROG, are: *sparse toate capiştele şi sfărîmă⸗ idolii şi şarpele cel de aramă* (traducătorul apelează la un împrumut contextual din slavonă, ***капища***, întrebuinţat şi azi în stilul bisericesc al limbii române). Opţiuni de traducere asemănătoare conţine şi pasajul corespunzător din ÎNV.NEAGOE (p. 67): *strică capiştile céle înalte şi sfărîmă idolii, şi bozii cei de lemnu îi sparse*.

18:17

Cuvintele *Tharthan*, *Rabosan* şi *Rapsachis* (versiunea modernă) transcriu în textul grecesc substantive comune din asiriană şi babiloniană, desemnînd înalţi demnitari (v. SEPT.NEC, nota la 18:17). În versiunile greceşti, *Rapsachis* este transcris în mod diferit: *ῥαφίς* (în SEPT.RAHLFS şi în notele din SEPT.FRANKF.), *ῥαβσσάν* (în textul SEPT.FRANKF.), cf. *Ravosan* (MS.45, text) şi *Rapsis* (MS.45, glose). ♦ În privinţa secvenţei *scocul de apă al iazului de sus* (versiunea modernă), în vechile versiuni româneşti se preferă următoarele soluţii: *budăiul scăldătorii cei de sus* (MS.45), *vijoiul hăleşteului celui desupra* (MS.4389), unde *vijoi*, variantă a lui *vîjoi*, înseamnă 'şuvoi, cascadă' (DLR, s.v.), cf. ***источникъ кѹпели*** (OSTROG); la MARDARIE, termenul ***кѫпѣль*** înseamnă 'lac, scăldătură'). ♦ Traducerea *calea Ţarenii Bilitoriului* din MS.45, cf. *drumul către Ţarina Înălbitorului* (versiunea modernă), conţine un termen cu circulaţie regională, *bilitor*. DLR înregistrează numai femininul *bilitoare* 'locul unde se înălbeşte (bileşte, ghileşte) pînza', provenit de la verbul *a bili* 'înălbi', cu circulaţie în Moldova şi în Transilvania; în Moldova, acesta provine din rut. *biliti*, iar în Transilvania şi în Banat este un împrumut din sr. *bijeliti* (DLR, s.v. *bilitoare*, *bili*). În MS.4389 este lăsat un loc liber în text, care nu a mai fost completat, deşi termenul se afla în OSTROG: ***на пѧти села чевничнаго*** (***чевьникъ*** 'înălbitor').

18:18

Pentru *logofăt* (MS.45, MS.4389), v. nota la 12:10.

18:21

Traducerea din ÎNV.NEAGOE (p. 68) se dovedeşte aici mult mai expresivă: „Te nădăjduieşti pre toiagul cel de trestie frîntu al Eghipetului? Iar nu ştii căci cînd va să să razime omul într-însul, el îi intră aţapocile pen mîini şi-l înghimpă?".

18:37

Pentru *Saphat* din versiunea modernă, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, apare forma *Iosaphat*.

Capitolul al 19-lea

19:1

În locul termenului *sac* (MS.45, BIBL.1688, versiunea modernă), Daniil Panoneanul optează pentru *zăblău* (v. nota la 6:30), opţiune comună cu pasajul corespunzător din ÎNV.NEAGOE (p. 70). Potrivit DLR, s.v., *zăblău* (bg. *зъбло*) desemnează o pînză groasă din cîlţi sau din păr de capră.

19:8

Toponimul *Lahis* din MS.45 este redat după *λάχεις* din SEPT.FRANKF.; *Halíl* din BIBL.1688 nu se explică prin surse.

19:17

Secvenţa *şi tot pămîntul lor* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS numai în note (O, L); este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795; în MS.4389, după OSTROG, nu există.

19:15-19

Rugăciunea lui Ezechia este redată cu fidelitate în ÎNV.NEAGOE (p. 71), care adoptă de obicei o traducere liberă şi concentrată pe fapte care pot furniza învăţăminte: „Doamne, Dumnezeul lui Israil, cela ce şăzi pre heruvimi, tu eşti singur Dumnezeul tuturor împăraţilor dupre pămînt! Tu ai făcut ceriul şi pămîntul! Pleacă, Doamne, urechia ta şi mă auzi, dăschide, Doamne, ochii tăi şi vezi, auzi cuvintele lui Senahirim, care au trimis la noi şi împută ţie, Dumnezeul cel viu. Că pre adevărat, Doamne, au călcat împăraţii Asiriei limbile şi păgînii, şi au băgat dumnezeii lor în foc, pentru că n-au fost dumnezei, ce-au fostu făpturi de mîini omeneşti, făcuţi de lemnu şi de piatră, pentru aceéia i-au şi pierdut. Iar acum, tu, Doamne Dumnezeul nostru, ne spăséşte den mîinile lor. Şi toate împărăţiile pămînteşti vor înţelége şi vor cunoaşte că tu singur eşti Dumnezeu!".

19:24

Lecţiunea *am păzit*, cf. *am săpat* (versiunea modernă), apare în SEPT.RAHLFS doar în note (B); este prezentă în versetul 23 din SEPT.FRANKF. (*ἐφύλαξα*), sursă urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; cf. *am săpat* (BIBL.1795); de asemenea, după OSTROG, o găsim şi în MS.4389.

19:25

Secvenţa *Au nu ai auzit că de departe am făcut-o? Din zilele cele de început am zidit-o* (versiunea modernă) apare doar în note

(O, L) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ Secvenţa *la ridicarea războinicilor din pribegie, [că se ruinară] cetăţi întărite* (versiunea modernă) reprezintă o soluţie de traducere ipotetică a unui text obscur în SEPT.FRANKF. şi RAHLFS. Prezenţa în cadrul versetului 25 din BIBL.1795 a fragmentului *dumbrava Carmilului o am păzit* nu se poate explica decît prin reluarea finalului versetului 23 din BIBL.1688.

19:29

Nu găsim o explicaţie în SEPT.FRANKF. pentru traducerea *cêle strînse* din BIBL.1688 şi BIBL.1795; cf. *nemerite* (MS.45), *cele ce cresc de la sine* (versiunea modernă).

19:32

Secvenţa *zice Domnul* din versiunea modernă se află (între paranteze) doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45: *⌊dzice Domnul⌋* şi de BIBL.1688.

19:35

Autorul *Învăţăturilor lui Neagoe Basarab*... insistă într-un capitol special asupra acestui episod, punctînd istorisirea cu învăţăminte: „Şi să pogorî îngerul lui Dumnezeu într-acea noapte şi omorî den tabăra Asiriei 185000 de oameni ostaşi. Iar alalţi cîţi rămaseră, deaca să sculară dimineaţa, aflară pre aceştia toţi morţi. Şi să porniră de acolea iar îndărăt. Iar Senaherim împărat mérseră feciorii lui, Adraméleh şi Sarasar, şi-l tăiară acolo. Decii fugiră în Armenia, iar în locul lui stătu împăratul Adordan, fie-său. Vezi, fătul mieu, omul cel trufaş ce să înalţă pînă la cer, cum căzu pînă în iad! Că zise către ovréi: «Auziţi cuvîntul împăratului Asiriei, aşa zice împăratul Asiriei: să nu vă amăgească Ezechia, că apoi nu vă va putea scoate den mîinile méle, nici să nădăjduiască împăratul vostru Iezechia pre Dumnezeu, zicîndu ‘că ne va scoate Dumnezeu şi nu ne va da nici pre noi nici cetatea noastră în mîinile împăratului Asiriei!’». Şi iarăşi ia aminte şi pre cei ce au îngăduit bine lui Dumnezeu şi au făcut ziua şi noaptea voia lui, şi vezi şi mila lui Dumnezeu cît iaste de mare şi de multă pre dînşii. Că zice prorocul David: «Asculta-va Domnul rugăciunile celor ce să tem de dînsul şi voia lor va face, şi degrab’ îi va mîntui, şi va păzi Domnul pe cei ce-l vor iubi, că gurile lor pururea vor grăi lauda lui Dumnezeu. Iar pre cei păcătoşi şi pre cei ce să potrivescu mărirei şi slavei lui Dumnezeu, îi va piiarde»” (ÎNV.NEAGOE, p. 72-73). Autorul încheie ampla expunere subliniind rolul de model pe care trebuie să-l joace Ezechia în viaţa lui Teodosie: „Aşijderea şi tu, iubitul mieu fiiu, de vei asemăna în toate lucrurile Ezechiei împărat, şi Dumnezeu totdeauna va fi cu tine şi-ţi va fi ajutor întru toate, ca şi acestui Ezechie împărat” (ÎNV.NEAGOE, p. 73). ♦ Intervenţia îngerului Domnului este evocată de Atanasie cel Mare în argumentarea lipsei de putere a diavolului faţă de om: „Dracii, neputînd nimic, joacă ca pe scenă, schimbîndu-şi chipurile şi speriind copiii, prin nălucirea zgomotelor şi prin înfăţişări prin care se dovedesc mai degrabă vrednici de dispreţuit ca unii ce sînt neputincioşi. Căci îngerul adevărat, trimis de Domnul împotriva asirienilor, n-a avut nevoie de zgomote, nici de năluciri din afară, nici de lovituri, nici de ciocănituri. Ci s-a folosit liniştit de puterea sa şi a omorît îndată o sută optzeci şi cinci de mii” (*Viaţa Cuviosului Părinte Antonie*, 28, în ATANASIE ALEX., S., II, p. 211).

Capitolul al 20-lea

20:1

Referitor la secvenţa *s-a îmbolnăvit de moarte* (versiunea modernă), MS.4389 şi ÎNV.NEAGOE conservă opţiuni de traducere identice: *se războli*, cf. ⱃⰰⰱⱁⰾⱑⰽⱄⰰ (OSTROG), în timp ce MS.45 şi BIBL.1688 au pe *bolnăvi*. ♦ Ioan Casian, în *Aşezămintele mînăstireşti* (XI, 10), arată că Ezechia căzuse din pricina mîndriei, prilej pentru a sublinia cît de mult viciază această patimă pe omul drept, căci regele fusese un om plin de virtuţi, prin rugăciunea lui obţinînd de la Dumnezeu victoria împotriva armatei asiriene (IOAN CASSIAN, S.A., p. 243). ♦ Origen evocă vindecarea miraculoasă a lui Ezechia, atunci cînd vorbeşte despre puterea pe care o are rugăciunea rostită cu credinţă în faţa lui Dumnezeu: „Ezechia, care era încă lipsit de copii, cînd a aflat de la Isaia că va muri, s-a rugat şi a fost pe urmă trecut între neamurile după trup ale Mîntuitorului” (ORIGEN, S., p. 225).

20:3

Sfîntul Grigore de Nyssa, în *Despre Rugăciunea domnească* (I), reliefează roadele rugăciunii, evocînd întoarcerea lui Ezechia de la moarte la viaţă prin puterea acesteia. ♦ Sfîntul Ioan Gură de Aur, în *Omilii la Matei* (LIII, 4-5), extrage o învăţătură morală din episodul rugii lui Ezechia. Aflat pe patul de moarte, regele „n-a făcut pomenire de mesele bogate, de slavă, de împărăţie, ci de dreptate, că spunea: «Adu-Ţi aminte, Doamne, că am umblat înaintea Ta în cale dreaptă»”. Aşadar, „chiar dacă virtutea cere osteneală pentru săvîrşirea ei, totuşi umple conştiinţa de multă bucurie, face atîta plăcere sufletului cîtă nici un cuvînt n-o poate înfăţişa. Ce ţi se pare plăcut în viaţa aceasta pe pămînt? Mesele bogate şi luxoase, sănătatea trupului, slava, bogăţia? Dar dacă pui faţă în faţă toate plăcerile acestea cu bucuria conştiinţei, toate sînt mai amare decît orice în comparaţie cu ea. Nimic nu-i mai plăcut decît o conştiinţă bună şi o nădejde tare” (IOAN HRIS., S., III, p. 618-619). ♦ Sfîntul Maxim Mărturisitorul, în *Ambigua* (38), evocă actul miraculos al prelungirii vieţii lui Ezechia în contextul unei discuţii despre legea naturală şi legea scrisă, arătînd că regele, cinstind legea, „primeşte de la Dumnezeu adaosul de viaţă prin altă rînduială decît cea a legii”, adică prin darul duhului, „favorabil firii umane şi necesar desăvîrşirii ei ca aerul organismului fizic” (pr. Dumitru Stăniloae, nota 182, în MAXIM MĂRT., p. 151).

20:7

Numele *Isaia* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

20:12

Secvenţa *scrisoare şi daruri* (versiunea modernă) redă gr. *βιβλία καὶ μαναα* (SEPT.RAHLFS); în SEPT.FRANKF., *βιβλία* este omis, dar cel de-al doilea termen apare, ca şi în MS.45 şi în BIBL.1688 (*manaâ*); în notele din SEPT.FRANKF. este menţionată şi varianta *ἐπιστολὰς καὶ δῶρα*.

20:13

Referitor la termenul *vistieriei* (versiunea modernă), în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. este menţinut ebraismul *νεχωθά*, care apare şi în MS.45 (*nehothâ*) şi în BIBL.1688 (*nehótha*); cf. *vistieriei* (BIBL.1795); MS.4389 traduce [*cămările sale cêle*] *cu avuţie*, după ***сокровище*** (OSTROG).

20:15

Secvenţa *le-au văzut* (versiunea modernă) apare doar în note (B, O, L) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

20:17

Secvenţa *zice Domnul* (versiunea modernă) apare doar în note (B, O) în SEPT.RAHLFS; există, între paranteze, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688. ♦ Forma *vor fi duse* (versiunea modernă) apare doar în note (L) în SEPT.RAHLFS; este, între paranteze, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ În *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, această prorocire este interpretată ca o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru că Ezechia a legat prietenie cu păgînii din Babilon: „Iată, ia aminte şi aceasta, fătul meu, că poruncescu dumnezeieştile scripturi să te lépezi de eretici, să nu faci taină cu dînşii, nici să vorbeşti multu cu ei; dar încă cu cît mai multu să cade să te fereşti de păgîni, de care nu ştiu ce iaste Dumnezeu, nici să botează, măcar de ţe-ar fi şi frate şi să te fii născut cu dînsul dintr-o mumă, tot încă mai multu şi mai tare să te fereşti de dînsul şi să te păzeşti şi să nu faci cu dînsul den adîncul şi din ascunsul inimii tale nici un sfat. [...] Dreptu acéia, de toţi de aceştea să ne ferim, să nu cumva să auzim şi noi, cum auzi Iezechiia împărat, că-i zise: «Iată, va veni vrémea şi să va prăda toată casa ta şi tot ce-au cîştigat părinţii tăi va lua împăratul Vavilonului. Şi feciorii tăi, carii i-ai născut, vor fi hadîmi în casa împăratului Vavilonului». [...] Iar noi să ne păzim foarte tare de unile ca acéstea, să nu greşim şi să rugăm pre Dumnezeu cel milostiv, că a mulţi le pare în nechibzuiala lor că îngăduescu şi fac ce place lui Dumnezeu, iar ei mai mult îl mînie şi aţîţă focul lui Dumnezeu asupra lor. Pentru acéia zice apostolul: «Cel ce gîndéşte că stă, el să să păzească, să nu cumva să cază!»" (ÎNV.NEAGOE, p. 75-76).

20:18

Principiul literalităţii în traducerea textului biblic îşi dezvăluie importanţa în pasajul de faţă: în MS.45 se traduce *fiii tăi carii vor ieşi de la tine*, urmînd originalul grecesc. Prin traducerea *se vor naşte*, MS.4389 urmează versiunea slavonă, ***родятсѧ***, căci VULG. dă aici *egredientur*. Atanasie cel Mare se serveşte de acest verset, în *Cuvinte împotriva arienilor* (II, 4), pentru a demonstra dumnezeirea lui Iisus Hristos: prorocul „zice: «Şi fiii tăi ce vor ieşi din tine» (Is. 39:7; 4Reg. 20:18). Deci în loc de «a naşte» a spus «voi face» şi cei născuţi din ei zice că sînt făcuţi. Şi nu tăgăduieşte cineva că cuvîntul se referă la cei născuţi din fire" (ATANASIE ALEX., S., I, p. 235).

20:20

Ezechia îmbunătăţeşte sistemul de aprovizionare cu apă al cetăţii, informaţiile din acest verset fiind confirmate de arheologie în secolul al XIX-lea (v. SEPT.NEC, nota la 20:20). Ideea de stăvilire a apei este exprimată în MS.4389 cu ajutorul cuvîntului *hăleşteu*, cf. ***въдолѣиница*** 'săpătură' (OSTROG), *piscina* (VULG.). Transportul apei în cetate s-a făcut printr-un tunel, redat în textul latinesc prin termenul *aquaeductus*. În MS.4389 apare termenul *urloale*, regionalism din graiurile sudice însemnînd 'burlan', dar şi 'tub sau jgheab pentru conducerea apei, conductă'; traducătorul muntean urmează textul slavonesc, care conţine aici termenul ***тржба*** 'tuba, bucina' (v. SJS), explicat în MARDARIE prin 'bucină'. Raportat la limba română de astăzi, în MS.45 traducerea pare imprecisă: *şipot*, cu sensul 'jgheab prin care se captează apa unui izvor' (DLR, s.v.), este mai degrabă echivalentul *urloiului* din MS.4389, iar în *budăi* 'ghizdele făcute dintr-un singur lemn găurit' cu greu am putea vedea ideea de stăvilire a apelor (DLR, s.v.). În 18:17, *budăi*, glosat *izvorul*, corespunde izvorului, cascadei, transpuse în MS.4389 prin *vîjoi*. ♦ Pentru sintagma *aducerea apei* (versiunea modernă), adică apeductul sau canalul (am parafrazat traducerea din BIBL.1795), MS.4389 are termenul *cetîrne*, o variantă a lui *cetîrnă*, maghiarism atestat, conform TIKTIN, s.v., în PS.B., Ps. 41:8.

Capitolul al 21-lea

21:1

Manase, amintit şi în 2Paral. 33, a avut o domnie întunecată, marcată de persecuţiile împotriva iahvismului, puse pe seama dorinţei de asimilare culturală a regatului său cu Asiria (v. SEPT.NEC, nota la 21:2-3). Potrivit unei vechi tradiţii consemnate şi în 2Paral. 33:11-13, în timpul exilului său în Babilon s-a convertit, gestul fiind izvorul unei cărţi apocrife, *Rugăciunea regelui Manase*. Răspîndirea acestei cărţi este ilustrată de prezenţa ei în ritualul creştin şi în cărţile populare, fiind menţionată şi de Moses Gaster, în *Literatura populară română*, I. Haimann, Bucureşti, 1883, p. 340). Tradiţia potrivit căreia Manase s-a pocăit este amintită şi de Sfîntul Ioan Gură de Aur, în *Omilii la Matei* (XXII, 4; v. şi LXVII, 4). El îl dă ca exemplu pe Manase pentru a ilustra importanţa pocăinţei şi a voinţei, indiferent de numărul şi greutatea păcatelor săvîrşite (IOAN HRIS., S., III, p. 288).

21:6

În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. apare *θελητής* 'cel care voieşte', redat în MS.45 ca *voitori*. SEPT.FRANKF.

conţine însă şi echivalentul *ἐγγαστρίμυθος* ‘grăitor din pîntec’ în notele de subsol. La prima revizie a traducerii lui Milescu, pasajul de faţă este păstrat intact, cu toate că SEPT.LOND. (1653), pe care Dosoftei şi colaboratorii săi o folosiseră ca text de probă, conservă o versiune diferită a acestui verset; la revizia a doua (în vederea pregătirii pentru tipar a BIBL.1688), cînd traducerea spătarului moldovean este din nou verificată cu SEPT.FRANKF., se optează pentru redarea echivalentului din notele de subsol ale textului grecesc, care era cunoscut şi din alte pasaje biblice şi avea avantajul de a înlătura ambiguitatea din context: *grăitori în pîntece*. Chiar mai ambiguu decît pasajul din MS.45 este cel din MS.4389: *urîciunea volnică*, tradus după ***волнꙋю мръзость*** din OSTROG. Echivalarea *θελητής – ἐγγαστρίμυθος* apare şi la lexicografii antici (v. SEPT.NEC, nota la 21:6). Acest mod de a-l desemna pe ghicitor ilustrează concepţia potrivit căreia spiritul malefic al celui mort ar fi vorbit din pîntecele vrăjitorului (v. MUNTEANU, LEX.BIBL., p. 71 ş.u.).

21:13

Verbul *voi stinge* din MS.45 şi din BIBL.1688 nu se explică prin surse; cf. *voi şterge* (versiunea modernă).

21:20-25

Segmentarea versetelor s-a făcut după SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 22-lea

22:3

Secvenţa *în luna a şaptea* din versiunea modernă apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); este prezentă, între paranteze, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795. ♦ Pentru *logofăt* (MS.45, BIBL.1688), *cărturariu*, glosat *logofăt* (MS.4389), v. nota la 12:10.

22:5-6

Pentru *stricăciunile* (versiunea modernă), v. nota la 12:5-8.

22:8

Este relatată aici redescoperirea *Deuteronomului* (v. detalii în SEPT.NEC, nota la 22:8). Pierderea acestuia şi a altor cărţi biblice este pusă de Sfîntul Ioan Gură de Aur, în *Omilii la Matei* (IX, 4), pe seama neglijării lor, în urma abaterilor dese ale evreilor de la religia tradiţională. Acesta este şi motivul pentru care unele trimiteri neotestamentare la proroci nu se regăsesc în Vechiul Testament (IOAN HRIS., S., III, p. 115).

22:9

Fragmentul *şi i-a povestit cele întîmplate* (versiunea modernă) poate fi redat şi literal: *şi i-a întors împăratului cuvînt*.

22:13

Pronumele posesiv *meu* se află numai în SEPT.FRANKF., între paranteze, urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

22:14

Forma *Oldána* din MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795, cf. *Olda* (versiunea modernă), reprezintă, probabil, românizarea formei de acuzativ a antroponimului *ὅλδαν* din SEPT.FRANKF. ♦ Referitor la sintagma *în masena* (versiunea modernă), *în maséni* (BIBL.1688), termenul grecesc *μασενα* (SEPT.RAHLFS, cf. SEPT.FRANKF.) reproduce un cuvînt ebraic care desemna *cartierul al doilea* sau *cartierul nou*. Traducerea din MS.4389, [*şi aceasta lăcuia în Ierusalim,*] *însăşi cinstită* reproduce forma ***чєстна єдина*** din OSTROG, diferită de lat. *quæ habitabat in Jerusalem in Secunda* (VULG.).

22:18-19

Segmentarea versetelor s-a făcut după SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

22:19

Traducerea *s-a mîniat* din MS.45 şi din BIBL.1688 nu se justifică prin surse; ar putea fi vorba de o eroare de lecţiune dacă în protograf ar fi fost forma *s-a muiat*.

22:20

Secvenţa *şi asupra locuitorilor săi* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS în note (B, O); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

Capitolul al 23-lea

23:2

Sintagma *împreună cu el* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (O); există în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

23:4

Privind sintagma *în ţarinile Chedronului* (versiunea modernă), în SEPT.RAHLFS, SEPT.FRANKF., MS.45 şi BIBL.1688 este menţinut ebraismul *σαδημώθ* (*ἐν σαδημὼθ κέδρων*); la fel în MS.4389, după OSTROG, pentru că în VULG. acesta nu apare; cf. *Valea Chedrilor* (BIBL.1795/2000).

23:5

Privind verbul *a înlăturat* (versiunea modernă), soluţiile de traducere din MS.45, MS.4389, BIBL.1688 şi BIBL.1795 (*a ars*) se explică prin prezenţa aici şi în versetul 11, în notele de la SEPT.RAHLFS (O) şi în SEPT.FRANKF., a formei de aorist *κατέκαυσε* a verbului *κατακαίω* ‘a arde’ în locul formei *κατέπαυσεν* de la verbul *καταπαύω* ‘a face să înceteze’. ♦ În SEPT.RAHLFS, SEPT.FRANKF., MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795 este menţinut ebraismul *χωμαρίμ*, *preoţi idoleşti* (versiunea modernă), care capătă desinenţe de plural româneşti: *homarímii* (MS.45); în MS.4389, marginal, *homarimele*. ♦ Cuvîntul *zodii* din versiunea modernă constituie traducerea ebraismului *μαζουρώθ* (SEPT.FRANKF.), transpus ca atare în MS.45 (*mazuroth*); acesta capătă desinenţe de plural româneşti în BIBL.1688 şi în BIBL.1795: *mazoróthi*. În MS.4389 (*celor 12 sêmne*), această secvenţă este redată după

VULG. (*duodecim signis*), ebraismul fiind glosat: *mazarothului*.

23:7

Pentru termenul *sodomiţi* din versiunea modernă, în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (cf. BIBL.1795), este menţinut ebraismul *καδησίμ*, care capătă în unele versiuni desinenţe de plural româneşti: *cadisimilor* (în MS.45 şi în BIBL.1688), *cadisimelor* (în BIBL.1795), *chidimilor* (în MS.4389, probabil după OSTROG, unde apare forma ***касидим***); v. şi nota la 3Reg. 14:24. ♦ În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. este menţinut ebraismul *χεττιίμ*, transcris în MS.45 *hetteim*; cf. *haine* (MS.4389), după ***ризы*** (OSTROG).

23:8

Toponimul *Dan* (versiunea modernă) apare în SEPT.RAHLFS doar în note (B); este prezent în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

23:11

Pentru *a înlăturat* (versiunea modernă), v. nota la 23:5.

23:13

Forma *Mosthath* (versiunea modernă) a toponimului apare doar în SEPT.FRANKF. (*μοσθάθ*), urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795; o formă similară, *Masthóth*, se află şi în MS.4389, după OSTROG. ♦ Forma *ασάλ* a antroponimului *Astartei* (versiunea modernă) apare doar în SEPT.FRANKF., versiune urmată de MS.45 şi de BIBL.1688.

23:16

A doua ocurenţă din acest verset a antroponimului *Iosia* (versiunea modernă) este prezentă doar în SEPT.FRANKF. (*ἰωσίας*), urmată de MS.45 (*Iosía*) şi de BIBL.1688.

23:24

Termenul *therafimii* (versiunea modernă), care redă ebraismul *θεραφίν* (SEPT.FRANKF.), este menţinut în MS.45 şi în BIBL.1688, capătînd în toate versiunile desinenţe de plural româneşti: *therafinii* (MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795), pentru ca mai apoi, în ediţiile moderne, probabil prin analogie cu termeni ca *serafimi* sau *heruvimi*, să apară consecvent sub forma *therafimi*. În MS.4389, după OSTROG, este prezentă forma *therathim*, diferită de VULG., unde apare: *figuras idolorum*. Termenul se referă la reprezentări plastice ale unor spirite (v. şi Jud. 18:18).

23:31

Forma *Amitan* apare doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688; cf. *Amital* (versiunea modernă).

23:33

Forma *Rephlaa* (versiunea modernă) a numelui grecesc *ῥεφλαά*, mai apropiată de cea din textul ebraic, apare doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 (*Revlaâ*) şi de BIBL.1688 (*Refláa*), cf. BIBL.1795; în SEPT.RAHLFS apare forma *Deblatha* şi doar în note (V) apare o formă mai apropiată de SEPT.FRANKF., anume *Reblaa*.

23:34

Forma *Ioazár* din BIBL.1688 provine din SEPT.FRANKF. (*ἰωάζαρ*), dar este în contradicţie cu cea din versetele 30 şi 31 (*Ioáhaz*), *Ioáhaz* (MS.45), *Ioahaz* (BIBL.1795); cf. *Ioachaz* (versiunea modernă).

23:36

În SEPT.RAHLFS, forma *Phadel* (versiunea modernă) a antroponimului apare doar în note (V); este prezentă în SEPT.FRANKF. (*φαδαίλ*), versiune urmată de MS.45 (*Vadel*) şi de BIBL.1688 (*Fadél*), cf. BIBL.1795.

Capitolul al 24-lea

24:2

Secvenţa *ca s-o biruiască* (versiunea modernă) poate fi redată şi literal, *ca să se întărească [asupra ei]*, ceea ce ar putea explica soluţia de traducere din MS.45 (*ca să să întărească*) şi din BIBL.1688, similară cu cea de la 22:5 (*ca să întărească*).

24:6

În SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, apare aici forma *Iehonía(s)*, care vine în contradicţie cu cea din versetele următoare, *Ioachím*; cf. *Ioahim* (BIBL.1795), *Ioachim* (versiunea modernă).

24:17

Forma *Bathania* (versiunea modernă) a antroponimului apare doar în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 (*Vaththanía*) şi de BIBL.1688 (*Vathania*), cf. BIBL.1795; o formă similară, după OSTROG, dar diferită de VULG., apare şi în MS.4389 (*Vaththánie*); în BIBL.1795, în notă, după *feciorul lui* apare completarea: *Ioahim*.

24:18

Sintagma *din Lobna* (versiunea modernă) apare doar în note (O) în SEPT.RAHLFS; este prezentă în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

24:21-50

În SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, versetele 1-30 ale capitolului al 25-lea figurează în cadrul capitolului al 24-lea, versetele 21-50. SEPT.RAHLFS, VULG., OSTROG, MS.4389 şi BIBL.1795 prezintă aceeaşi ordine.

24:21

Secvenţa *în unsprezece ale lunii* (versiunea modernă), care în SEPT.RAHLFS apare doar în note (*ἐνδεκάτη*, în Sy), dar pe care o găsim în MS.45, în BIBL.1688 şi în BIBL.1795, se poate datora unei lecţiuni sau traduceri greşite din SEPT.FRANKF., unde apare forma *ἐν δεκάτη τοῦ μηνός*. Curios este că această formă apare, de asemenea, cu cifre (*în 11 zile ale lunii*), în MS.4389 (25:1), care diferă aici atît de OSTROG (unde apare tot cu cifre: ***въ мцѣ вї, въ і днь мца***), cît şi de VULG. (*mense decimo, decima die mensis*).

24:25

Pentru secvenţa *în cîmpia Ierihonului* (versiunea modernă), în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45, de BIBL.1688 şi de BIBL.1795, este menţinut, ca toponim, ebraismul *ἀραβώθ*, cu sensul de 'cîmpie'. Reluînd un toponim din capitolele anterioare (*în Ramóthul Ierihónului*), MS.4389 (25:5) diferă atît de VULG. (*in planitie Hiericho*), cît şi de OSTROG (***въ аравоѳѣ ерихоньстѣ***).

24:26

Referitor la forma numelui *Deblatha* din versiunea modernă, SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, coincide cu forma din SEPT.RAHLFS (v. nota la 23:33) şi doar în BIBL.1795 apare forma *Rivlata*, mai apropiată de cea existentă în SEPT.FRANKF., la 23:33: *Rephlaa*.

24:28

Secvenţa *căpetenia străjii* (versiunea modernă) redă termenul *ἀρχιμάγειρος* din SEPT.RAHLFS şi din SEPT.FRANKF., care este tradus literal în MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795 (*cel mai mare preste bucătari*); ingenioasa soluţie de traducere din MS.4389 (25:8), *stolnicul cel mare*, are calitatea de a păstra, spre deosebire de forma din VULG. (*princeps militiae*), sensul literal al termenului grecesc, conferindu-i însă şi sensul mai larg de 'înalt dregător al curţii'; în OSTROG este menţinut termenul grecesc. ♦ Episodul cuceririi Ierusalimului este menţionat în cartea apocrifă *Învăţătură pentru cele 12 vineri*, care a cunoscut o largă difuzare în spaţiul european. Atribuit papei Clement, acest apocrif cuprinde relatarea unei confruntări între evreul Tarasie şi creştinul Elefterie, avînd ca miză pacea între grupările religioase ale cetăţii pe care cei doi le reprezentau. Piatra de încercare a inteligenţei creştinului este enumerarea celor douăsprezece vineri, secret deţinut de căpeteniile evreilor, care îl furaseră de la un apostol al Domnului. Apocriful se sfîrşeşte cu recomandarea ca toţi creştinii să păzească cele 12 vineri „cu post, cu rugăciune şi cu milostenii. Cine nu le va păzi va avea de îndurat mînia dumnezeiască. Cine le va păzi va fi ferit de orice boală". A cincea zi de vineri care trebuie ţinută este aceea în care „caldeii robiră Ierusalimul sub împăratul Nabucodonosor" (CARTOJAN, II, p. 322-323).

24:29-30

Secvenţa *şi orice casă mai mare a ars-o căpetenia străjii; şi zidul dimprejurul Ierusalimului l-a dărîmat oştirea haldeilor* (versiunea modernă) există doar parţial în SEPT.RAHLFS, în note (O); ea se află în SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

24:33

Pentru *temeliile* (versiunea modernă), v. nota la 3Reg. 7:26.

24:34

Termenul *topiturile* din BIBL.1795 ar putea fi o greşeală de tipar; cf. *potirele* (versiunea modernă).

25:37

Prima parte a adaosului *şi o sută de rodii împrejur peste mreajă* (versiunea modernă) este doar în SEPT.FRANKF., între paranteze, urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, cf. BIBL.1795.

24:39

Pentru *logofăt* (MS.45, BIBL.1688, MS.4389), v. nota la 12:10.

24:20-21

Pentru *Deblatha* (versiunea modernă), v. nota la 23:33.

24:42

În SEPT.RAHLFS apare secvenţa *fiul lui Achicam, fiul lui Saphan*; SEPT.FRANKF., urmată de MS.45 şi de BIBL.1688, omite prima parte, care este prezentă însă în BIBL.1795.

INDICE DE CUVINTE ŞI FORME

A

a[1] : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „zu, nach" : „à" : (13x)
a *prep.* [1] 1, 20; 2, 2; 6, 21; 8, 22; 14, 23; 16, 9; [2] 5, 23; 9, 8; 16, 4; 17, 13; 18, 10; 23, 4; 24, 36;

a[2] → **al**

abáte : (c. 1560-1562 CORESI, PRAV.) : v. III : „1. ablenken, 2. hingehen, 3. abweichen, 4. einkehren" : „1. dévier, 2. aller faire qch., 3. dériver, 4. s'arrêter qque part en passant" : (11x)
abătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 29;
au abătut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 11, 4;
s-au abătut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 9; 15, 5; 22, 43;
să abată *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 11, 2;
să abătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 8; 4, 11; 5, 12; 23, 16;
se va abate *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 4, 10;

ábur : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hauch" : „souffle légère, respiration" : (1x)
abur *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 12;

acán : (c. 1683-1686 MS. 45, 325/1) : s. m. sau f. după *ἄκαν* sau *ἄκανα* (SEPT. FRANKF.) : „Dorn" : „épine" : (2x)
acán *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 14, 9;
acána *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 14, 9;

aceásta → **acest**

acêea → **acel**

acél : (1521 NEACŞU) : adj./pron. dem. : „jener" : „ce, celui-lá" : (37x)
acêea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 2, 25; 2, 38; 8, 65; 8, 66; 11, 29; 13, 3; 13, 11; 14, 1; 16, 16; 16, 22; 22, 25; 22, 35; [2] 3, 6; 8, 22; 16, 6; 18, 16; 20, 12; 23, 17; 24, 10;
acêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 4; 9, 9; 14, 10; 20, 23; 21, 19; [2] 1, 16;
aceiia *adj. pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [1] 19, 8;
acela *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [2] 17, 4;
acela *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [2] 23, 15;
acela *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 3, 21;
acêlea *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 10, 10; [2] 10, 34; 15, 36; 18, 4; 20, 1;
acêlea *pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [1] 10, 12;
cêea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 7, 22;
cêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [2] 4, 25;

acést : (1521 NEACŞU) : adj./pron. dem. : „dieser" : „ce-ci, celui-ci" : (362x)
aceasta *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 1, 30; 2, 26; 3, 6; 3, 17; 3, 18; 3, 28; 6, 12; 8, 8; 8, 24; 8, 27; 8, 29; 8, 31; 8, 33; 8, 38; 8, 43; 8, 55; 8, 62; 9, 3; 9, 7; 9, 8; 10, 12; 12, 7; 12, 19; 13, 31; 14, 14; 20, 13; 20, 28; [2] 1, 2; 2, 22; 4, 12; 4, 13; 4, 16; 4, 17; 4, 36; 5, 6; 6, 18; 6, 28; 7, 9; 8, 8; 8, 9; 8, 22; 9, 25; 9, 26; 9, 34; 10, 2; 10, 29; 14, 7; 16, 6; 17, 23; 17, 34; 17, 40; 18, 20; 18, 30; 19, 3; 19, 32; 19, 33; 19, 34; 20, 6; 20, 6; 20, 17; 21, 7; 21, 15; 23, 3; 23, 27;
aceasta *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 1, 6; 3, 27; 6, 37; 7, 22; 7, 36; 8, 2; 8, 54; 9, 15; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 17, 17; 20, 15; 21, 2; 21, 2; 21, 16; [2] 3, 18; 6, 19; 6, 19; 6, 24; 8, 5; 9, 12; 22, 14; 22, 14; 22, 18; 24, 24;
această *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 6; 7, 11; [2] 6, 33;
acest *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [2] 9, 11; 19, 29;
acest *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 7, 27;
acesta *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 5, 7; 18, 39; 20, 39;
acesta *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 1, 27; 1, 45; 2, 23; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 4, 22; 5, 11; 7, 8; 7, 8; 8, 30; 8, 30; 8, 35; 8, 41; 8, 42; 9, 9; 11, 10; 12, 24; 12, 27; 12, 30; 13, 8; 13, 16; 13, 22; 13, 33; 13, 34; 14, 2; 18, 36; 18, 37; 19, 2; 20, 6; 20, 9; 20, 12; 20, 24; [2] 4, 16; 6, 8; 6, 9; 7, 1; 7, 2; 7, 19; 8, 13; 9, 1; 10, 6; 17, 12; 18, 21; 18, 25; 18, 25; 22, 16; 22, 17; 22, 19; 22, 20;
acesta *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 6; 2, 8; 2, 22; 3, 23; 4, 15; 5, 5; 7, 14; 8, 1; 8, 19; 8, 61; 11, 25; 11, 26; 13, 3; 13, 26; 14, 2; 14, 13; 18, 21; 18, 24; 18, 39; 20, 7; 20, 39; 20, 40; 20, 40; 21, 18; 22, 18; 22, 20; 22, 20; 22, 27; 22, 32; 22, 33; [2] 1, 8; 3, 16; 3, 17; 3, 23; 4, 9; 5, 7; 5, 7; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 6, 5; 6, 11; 6, 32; 7, 19; 8, 5; 9, 14; 9, 27; 11, 5; 14, 7; 14, 21; 14, 22; 14, 25; 15, 12; 15, 34; 17, 3; 18, 4; 18, 8; 18, 9; 18, 10; 18, 22; 19, 29; 24, 28;
acesta *pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [2] 20, 9;
acêste *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [2] 21, 11;
acestea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 15, 23; [2] 4, 43;
acêstea *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 9, 13; 10, 8; 21, 27; [2] 17, 40; 23, 22; 23, 23; 23, 29;
acêstea *adj. pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [1] 7, 45; 8, 60; 18, 36; 21, 1; [2] 1, 7; 4, 4; 18, 27; 23, 16; 23, 17;
acêstea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 23; 2, 23; 2, 31; 2, 31; 2, 31; 4, 8; 7, 9; 11, 11; 11, 12; 11, 31; 11, 39; 11, 41; 12, 10; 12, 10; 12, 24; 13, 2; 13, 21; 14, 7; 14, 19; 14, 30; 15, 7; 15, 31; 16, 5; 16, 14; 16, 20; 16, 27; 17, 14; 19, 2; 19, 2; 20, 3; 20, 5; 20, 10; 20, 10; 20, 13; 20, 14; 20, 28; 20, 41; 21, 19; 21, 19; 21, 21; 22, 11; 22, 11; 22, 14; 22, 39; 22, 46; [2] 1, 4; 1, 6; 1, 11; 1, 16; 1,

18; 2, 21; 2, 21; 3, 16; 3, 16; 4, 43; 6, 31; 6, 31; 7, 1; 9, 3; 9, 6; 9, 18; 9, 19; 10, 36; 12, 19; 13, 8; 13, 12; 14, 15; 14, 18; 14, 28; 15, 6; 15, 11; 15, 21; 15, 31; 15, 35; 16, 19; 17, 15; 18, 19; 18, 28; 18, 31; 19, 3; 19, 6; 19, 6; 19, 20; 19, 31; 19, 32; 20, 1; 20, 5; 20, 20; 21, 12; 21, 17; 21, 24; 22, 15; 22, 16; 22, 18; 23, 28; 24, 5; 24, 37;
acestor *adj. pron. dem. masc. pl. gen./dat.* [2] 1, 13;
acestora *adj. pron. dem. masc. pl. gen./dat.* [1] 22, 23;
acestora *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* [1] 7, 8; 22, 17;
acestuia *adj. pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 17, 21; [2] 5, 20;
acestuia *adj. pron. dem. neutru sg. gen./dat.* [1] 9, 8; 12, 6; 12, 7; 12, 9; 12, 10; 14, 15; 18, 37; [2] 18, 22;
acestuia *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 4, 13;
aceştia *adj. pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 17, 1; [2] 3, 10; 3, 13; 7, 8; 20, 14;
aceştia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 4, 2; 9, 22; 20, 19; 20, 29; 22, 13;
aceştiia *adj. pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [1] 3, 19; 9, 8; 21, 2; [2] 22, 13; 22, 13; 23, 3; 23, 21;
aceştiia *pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [1] 3, 25; 3, 25;

ací(i) → aici

acólo : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dort(hin)" : „lá-bas" : (105x)
acoló *adv. de loc* [1] 1, 14; 1, 34; 1, 45; 2, 37; 2, 37; 3, 4; 5, 9; 6, 19; 7, 7; 7, 8; 8, 8; 8, 9; 8, 16; 8, 16; 8, 21; 8, 29; 8, 47; 8, 65; 9, 3; 9, 3; 9, 28; 10, 20; 11, 16; 11, 36; 12, 25; 13, 17; 13, 17; 14, 2; 14, 21; 17, 4; 17, 9; 17, 9; 17, 10; 17, 13; 17, 19; 18, 40; 19, 3; 19, 5; 19, 9; 19, 9; 19, 12; 19, 19; 21, 18; 21, 19; 22, 25; [2] 1, 4; 1, 4; 1, 6; 1, 16; 2, 20; 2, 21; 2, 21; 2, 23; 2, 25; 2, 25; 4, 8; 4, 8; 4, 10; 4, 10; 4, 11; 4, 11; 4, 41; 5, 18; 6, 2; 6, 2; 6, 2; 6, 6; 6, 9; 6, 10; 6, 14; 7, 2; 7, 4; 7, 5; 7, 8; 7, 8; 7, 10; 7, 13; 7, 19; 9, 2; 9, 2; 9, 16; 9, 27; 10, 15; 10, 25; 11, 17; 12, 3; 12, 5; 14, 19; 15, 20; 16, 6; 17, 11; 17, 27; 17, 27; 17, 33; 19, 32; 21, 7; 23, 7; 23, 8; 23, 12; 23, 16; 23, 20; 23, 27; 23, 34; 24, 13;
coleá *adv. de loc* [1] 18, 45;

acoperí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (be)decken, 2. verbergen" : „1. couvrir, 2. cacher" : (12x)
acopere *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 22, 30;
acoperi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 4; [2] 4, 35;
acoperiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 8, 7;
au acoperit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 9;
au coperit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 20;
să acopere *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 17; 7, 40; 7, 41;
să acopere *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 10, 19;
să acoperi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 22, 30;
-şi acoperi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 13;

acúm : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. jetzt, 2. bald ... bald, 3. vor, 4. nun also" : „1. maintenant, 2. tantôt ... tantôt, 3. il y a, 4. donc, alors" : (47x)
acum *adv.* [1] 1, 12; 1, 18; 2, 16; 2, 24; 3, 2; 3, 7; 5, 4; 5, 6; 8, 25; 8, 26; 8, 27; 12, 4; 12, 10; 12, 11; 12, 16; 12, 26; 14, 14; 18, 11; 18, 14; 18, 19; 18, 29; 19, 4; 20, 11; 21, 7; 22, 23; [2] 1, 14; 3, 15; 3, 23; 4, 26; 5, 6; 5, 15; 5, 22; 7, 4; 7, 6; 7, 9; 9, 26; 10, 2; 10, 19; 10, 21; 12, 7; 13, 19; 13, 23; 18, 20; 18, 21; 18, 23; 18, 25; 19, 19;

adăugá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à" : (16x)
adaog *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 22, 20;
adaos-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 10, 7;
adaose *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 11; 1, 13; 24, 7;
au adaos *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 6, 23;
au adaos *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 16, 33;
să adaogă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 19, 2; 20, 10;
să adaogă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 23; [2] 6, 31;
va adaoge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 19, 30;
voiu adaoge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 12, 11; 12, 14; [2] 20, 6; 21, 8;

adés → adesea

adésea : (1559–1560 BRATU) : adv. : „häufig" : „souvent" : (1x)
adêse *adv.* [2] 4, 8;

adevắr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Wahrheit, Treue, 2. wahr" : „1. vérité, acte de fidélité, 2. vrai" : (4x)
adevăr *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 4; 3, 6; [2] 20, 3;
adevăr *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 17*;

adevărát : (1559-1560 BRATU) : adj./adv. : „wahr, wirklich, echt" : „vrai, vraiment, en vérité" : (5x)
adevărat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 6; 17, 24;
adevărat *adv.* [1] 8, 27; 18, 39;
adevărat *adv.* [1] 20, 23*;

adeverí : (c. 1559-1560 CORESI, ÎC.) : v. IV : „bekräftigen, bestätigen" : „confirmer" : (3x)
adevărară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 33;
adeverească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 36;
adeverească-să *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 26;

adeverínţă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 131) : s. f. : „Wahrheit" : „vérité" : (1x)
adeverinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 16;

adiróth : (c. 1683-1686 MS. 45, 322/2) : s. după *ἀδηρώθ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Reihe" : „rang" : (1x)
adiróth *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 11, 8;

adormí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „einschlafen" : „s'endormir" : (25x)
adormi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 43; 14, 20; 14, 32; 15, 8; 15, 24; 16, 6; 19, 5; 22, 40; 22, 51; [2] 4, 21; 8, 24; 9, 16; 10, 37; 13, 9; 13, 13; 14, 16; 14, 29; 15, 7; 15, 22; 15, 37; 16, 20; 20, 21; 21, 18; 24, 6;
au adormit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 19;

aducătór : (1570 CORESI, LIT.) : s. m. : „bringend, Überbringer" : „portant, porteur" : (3x)
aducători *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 3*;
aducătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 18*; 18, 37*;

adúce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bringen, holen, herbeiführen" : „(r)apporter" : (65x)
adu *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 9;

aduc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 14, 10; 21, 21; [2] 21, 12; 22, 16; 22, 20;
aducea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 4, 21; 10, 25; 17, 6;
aducea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 10, 5; [2] 9, 20; 9, 20; 16, 15;
aduceţi *verb imp. 2 pl.* [2] 10, 6;
aducînd *verb gerunziu* [1] 6, 34;
adus-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 10, 8;
adusără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 3; [2] 17, 28; 23, 30;
aduse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 41; 9, 14; 9, 21; 20, 39; [2] 3, 27; 4, 21; 4, 42; 11, 4; 16, 14; 17, 24; 22, 9; 23, 8; 24, 16; 24, 40;
aduseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 3, 25; [2] 2, 21; 9, 28; 24, 26; 24, 33;
am adus *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 19, 25;
a să aduce *verb infinitiv prezent* [1] 18, 36;
au adus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 38; 9, 28; [2] 17, 28;
au adus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 4; 3, 15; 9, 9; 9, 15; 9, 25; 10, 11; 14, 27; 14, 28; [2] 5, 6; 5, 20; 17, 4;
să aducă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 1;
să aducă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 12, 27; [2] 12, 4;
vei aduce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 6; 2, 9; 8, 46;
voiu aduce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 28; 21, 28;
adu-ţi *verb imp. 2 sg.* [2] 20, 3*;
a-mi aduce *verb infinitiv prezent* [1] 17, 18*;
ne-am adus *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 9, 25*;

adúcere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Opfer" : „offrande" : (1x)
aducerii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 48*;

aduná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)sammeln" : „rassembler" : (15x)
aduna *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 17, 10;
adună *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 1; 10, 26; 12, 21; 20, 1; 22, 6; [2] 4, 39; 6, 24; 10, 18; 11, 11; 23, 1;
adună *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 19;
să adunară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 24;
te vei aduna *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 22, 20;
voiu aduna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 17, 12;

adunáre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Sammlung, Ansammlung, Gemeinde" : „rassemblement, communauté" : (7x)
adunare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 66; 12, 20; 15, 13;
adunarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 14; 8, 22; 8, 56; 12, 21;

afără : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „draussen, ausser, Äusseres" : „dehors, sauf, extérieur" : (30x)
afară *adv.* [1] 2, 31; 2, 31; 7, 9; 7, 27; 7, 28; 8, 8; [2] 10, 26; 11, 9;
afara *adv.* [1] 6, 6*;
afară *adv.* [1] 3, 18*; 4, 23*; 5, 16*; 6, 28*; 6, 29*; 7, 9*; 10, 13*; 10, 15*; 12, 20*; 15, 5*; 21, 13*; [2] 4, 3*; 10, 31*; 11, 16*; 12, 3*; 16, 18*; 17, 18*; 21, 16*; 23, 4*; 23, 6*; 24, 14*;

affó : (c. 1683-1686 MS. 45, 326/1) : adv., ebraism după *ἀφφώ* sau *ἀπφώ* (SEPT. FRANKF.) : „denn" : „donc" : (2x)
affó *adv.* [2] 10, 10;
ápfo *adv.* [2] 2, 14;

aflá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (auf-, vor)finden, 2. widerfahren, 3. entdecken, 4. erfahren, 5. vorhandensein, 6. erreichen" : „1. trouver, 2. arriver à qn., 3. découvrir, 4. apprendre, 5. se trouver, 6. atteindre" : (46x)
află *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 19; 11, 29; 13, 14; 13, 24; 13, 28; 19, 19; 20, 36; 20, 37; [2] 4, 39; 10, 12; 10, 15; 17, 4; 19, 8;
aflară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 3; [2] 2, 17; 9, 21;
aflat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 21, 20;
aflatu-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 21, 20;
am aflat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 22, 8;
au aflat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 10; [2] 23, 24;
s-ar afla *verb cond.-opt. prezent 3 pl.* [2] 12, 5;
s-au aflat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 15, 18; [2] 14, 14; 16, 8; 20, 13; 24, 39; 24, 39;
s-au aflat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 13; [2] 12, 9; 12, 10; 12, 18; 18, 15; 22, 9; 22, 13; 23, 2;
să aflară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 23, 18;
să află *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 10, 25;
să află *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 19, 4;
să afli *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 6, 12;
se află *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 9, 35;
se va afla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 52;
va afla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 18, 12;
vei afla *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 4, 29;
vom afla *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 18, 5; [2] 7, 9;

afundá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „eintauchen, untertauchen" : „plonger, immerger" : (1x)
să afundă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 14;

afundáre : (1632 EUSTR. PRAV. 240) : s. f. : „Zuflucht, Grube" : „refuge, souterrain, lieu secret" : (1x)
afundările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 13;

aíci : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „hier" : „ici" : (15x)
acii *adv. de loc* [1] 18, 45;
aicea *adv. de loc* [1] 22, 7; [2] 2, 4; 2, 6; 8, 7;
aici *adv. de loc* [1] 2, 31; 17, 3; 19, 9; 19, 13; [2] 2, 2; 3, 11; 3, 11; 7, 3; 7, 4; 7, 13;

ajúnge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1.erreichen, einholen, 2. ankommen, gelangen" : „1.(re)joindre, 2. arriver" : (3x)
ajunseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 24, 25;
au ajuns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 6, 25;
va ajunge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 20, 10;

ajutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „helfen" : „aider" : (1x)
să ajute *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 14, 26;

ajutór : (1521 NEACŞU) : s. n. : „Hilfe, Beistand" : „aide, assistance" : (1x)
ajutoriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 16;

ajutorá/-í : (c. 1640 URECHE 140) : v. I/IV : „helfen" : „aider, secourir" : (2x)
ajutoriia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 1, 7;
ajutoriia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 9, 11;

al : (1425 DERS) : art. : „des" : „de" : (16x)

a *articol pos.-gen. fem. sg. nom./ac.* [2] 24, 47;
al *articol pos.-gen. masc. sg. nom./ac.* [1] 15, 1; 15, 9; 22, 52; [2] 3, 1; 8, 25; 9, 29; 13, 1; 14, 23; 15, 1; 15, 17; 16, 1; 17, 1; 18, 13; 24, 21; 24, 28;

aláltăieri : (1683 DOS. PAR. 164) : adv. : „vorgestern" : „avant-hier" : (1x)
alaltaieri *adv. de timp* [2] 13, 5;

alăútă → lăută

alége : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. aussondern, -wählen, 2. unterscheiden, 3. entscheiden, 4. enden als..." : „1. choisir, séparer, trier, 2. distinguer, 3. décider, 4. finir comme..." : (18x)
ai ales *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 8; 8, 44; 8, 48;
aleagă-şi *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 18, 23;
alêgeţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 25;
alêsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 33;
am ales *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 8, 16; 8, 16; 8, 16; 11, 13; 11, 32; 11, 34; 11, 36; [2] 21, 7; 23, 27;
au ales *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 21;
să alêge *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 14, 10;
voiu alêge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 10;

alergá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „laufen, eilen" : „courir" : (22x)
aleargă *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 26; 12, 16; [2] 4, 26;
aleargă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 14, 28; [2] 10, 27; 10, 27; 11, 6; 11, 12; 11, 14; 11, 20;
alerga *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 1, 5; 14, 29; 18, 26; [2] 11, 11; 11, 11;
alerga *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 18, 46;
alergă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 16; 19, 20; [2] 4, 26;
alergînd *verb gerunziu* [2] 5, 21;
voiu alerga *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 4, 22; 5, 20;

alergătór : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 287) : s. m. : „Läufer" : „coureur" (1x)
alergătorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 14, 29;

alés : (c. 1432-1437 BGL) : adj./s. : „1. auserlesen, 2. Gewählte" : „1. choisi, remarquable, 2. élu" : (7x)
aleasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 22; 10, 25; [2] 3, 19;
alêse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23;
aleşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23;
aleşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 8, 12;
cêle alêse *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 19, 23;

alt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./pron. nehot. : „(ein) anderer" : „autre" : (20x)
alt *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 20, 37; [2] 7, 8;
alta *pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 10, 19; 10, 20; [2] 2, 8; 2, 14; 4, 35;
altă *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 13, 10; 18, 7; 21, 2; 21, 6;
altor *adj. pron. nehot. masc. pl. gen./dat.* [1] 11, 4; 11, 10;
altul *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [2] 1, 11;
alţi *adj. pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 14, 9; [2] 5, 17; 17, 7; 17, 37; 17, 38; 22, 17;

altăcevá → altceva

altcevá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : pron. : „etwas anderes" : „autre chose" : (1x)
altăceva *pron. nehot. sg. nom./ac.* [2] 9, 35;

amaniteán → amonit

amár : (1430 DERS / în top. *Amarul*) : adj. : „bitter" : „amer" : (1x)
amară foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 14, 26;

amărî : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „verbittern" : „affliger" : (2x)
ai amărît *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 21;
au amărît *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 26;

amestecá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „mischen" : „mélanger" : (1x)
amestecaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [2] 18, 23;

amestecătúră : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Getümmel" : „ruée" : (1x)
amestecăturilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 14, 14;

amiázăzi : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Süden" : „sud" : (6x)
amiazăzi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 24; 18, 26; 18, 27; 18, 29; 20, 16; [2] 4, 20;

amínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „in Errinerung" : „au souvenir" : (6x)
aminte *adv.* [1] 4, 3*; 17, 18*; [2] 9, 25*; 18, 18*; 18, 37*; 20, 3*;

amîndói : (1551-1553 ES) : num. colectiv : „beide" : „les deux" : (21x)
amîndoao *num. colectiv fem. nom./ac.* [1] 3, 18; 6, 33; 7, 40; 7, 41; 7, 41; 18, 21; [2] 21, 5; 21, 12; 23, 12;
amîndoi *num. colectiv masc. nom./ac.* [1] 6, 24; 6, 26; 7, 19; 7, 41; 11, 29; [2] 2, 6; 2, 7; 2, 8; 4, 1; 10, 4;
amîndurora *num. colectiv masc. gen./dat.* [2] 2, 11; 4, 33;

amoníт : (c. 1665-1672 MS. 4389, 17/2) : s. : „Ammoniter" : „Ammonite" : (1x)
amanitênce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;

amoréu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. : „Amoriter" : „Amoréen" : (4x)
amorênce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;
amoreul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 20; 21, 26; [2] 21, 11;

amuţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verstummen, stumm werden" : „se taire, perdre la voix" : (1x)
au amuţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 18, 36;

an : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Jahr" : „an, année" : (149x)
an *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 7; 5, 11; 6, 36; 9, 25; 10, 14; 15, 1; 22, 2; [2] 8, 26; 18, 10; 18, 13; 19, 29; 24, 12;
ani *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 40; 2, 40; 5, 18; 6, 1; 6, 37; 7, 1; 9, 10; 10, 22; 11, 42; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 15, 2; 15, 8; 15, 10; 15,

25; 15, 33; 16, 6; 16, 8; 16, 8; 16, 15; 16, 23; 16, 23; 16, 29; 16, 30; 22, 1; 22, 42; 22, 42; 22, 52; [2] 1, 19; 1, 19; 3, 1; 8, 1; 8, 2; 8, 3; 8, 17; 8, 17; 8, 26; 10, 38; 11, 3; 11, 22; 12, 1; 12, 6; 13, 1; 13, 10; 13, 10; 14, 2; 14, 2; 14, 17; 14, 21; 14, 23; 15, 2; 15, 2; 15, 8; 15, 17; 15, 23; 15, 27; 15, 32; 15, 32; 16, 2; 16, 2; 17, 1; 17, 5; 18, 2; 18, 2; 18, 10; 20, 6; 21, 1; 21, 1; 21, 19; 21, 19; 22, 1; 22, 1; 22, 3; 23, 23; 23, 31; 23, 36; 23, 36; 24, 1; 24, 8; 24, 18; 24, 18; 24, 22; 24, 47;
anii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 17, 1; [2] 20, 6;
anul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 1; 6, 37; 14, 25; 15, 9; 15, 25; 15, 28; 15, 33; 16, 10; 16, 23; 18, 1; 20, 22; 20, 26; 22, 41; 22, 52; [2] 1, 17; 3, 1; 8, 16; 8, 25; 9, 29; 11, 4; 12, 1; 13, 1; 13, 20; 14, 1; 14, 23; 15, 1; 15, 13; 15, 17; 15, 23; 15, 27; 15, 30; 15, 32; 16, 1; 17, 1; 17, 4; 17, 6; 18, 1; 18, 9; 18, 9; 18, 10; 19, 29; 19, 29; 24, 21; 24, 28; 24, 47;
an *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 25*; 10, 25*;

anín : (1688 BIBLIA) : s. m., ebraism după *[ἀθ]ανείν* (SEPT. FRANKF.) : „Ethanim" : „Ethanim" : (1x)
lui anín *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 2;

ápă : (1213 SUCIU / în top. *Apa*) : s. f. : „Wasser" : „eau" : (47x)
apa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 35; 18, 38; [2] 2, 8; 2, 8; 2, 14;
apă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 8; 13, 9; 13, 16; 13, 17; 13, 18; 13, 19; 13, 22; 13, 22; 13, 23; 14, 15; 17, 4; 17, 6; 17, 10; 18, 4; 18, 13; 18, 34; 18, 35; 18, 44; 19, 6; 22, 27; [2] 3, 9; 3, 11; 3, 17; 3, 20; 6, 5; 6, 22; 8, 15; 18, 31; 20, 20;
ape *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 20; 3, 22; 19, 24;
apei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 19; 3, 25;
apele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 14; 2, 19; 2, 21; 2, 22; 3, 22; 5, 12;
apelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 18, 5; [2] 2, 21;

ápfo → affo

apfusóth : (c. 1683-1686 MS. 45, 326/1) : adj./s., ebraism după *ἀπφουσώθ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „frei(gestellt), abgesondert" : „écarté" : (1x)
apfusóthului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 15, 5;

aplecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „stillen" : „allaiter" : (1x)
să aplec *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 3, 21;

aplecătór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 702/1) : s. m. : „Amme" : „nourrice" : (1x)
aplecătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 5;

apói : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „danach" : „après" : (2x)
mai apoi *adv. de timp* [1] 17, 13;
apoi *adv. de loc* [1] 9, 26*;

aprínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „anzünden" : „allumer" : (1x)
aprinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 16, 18;

aproápe : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. m. : „1. nahe, 2. Mitmensch" : „1. près de, proche, 2. le prochain" : (19x)
aproape *adv. de loc* [1] 8, 46; 12, 32; 13, 25; 14, 28; 14, 29; 20, 39; [2] 10, 27; 11, 6; 11, 11; 11, 11; 11, 12;
aproapele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 35; [2] 3, 23; 7, 3; 7, 6; 7, 9; 11, 14;
aproapelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 31;
aproapele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 11, 20*;

apropiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nahen, nähern" : „approcher" : (15x)
apropiaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 4, 6;
apropiaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 30;
apropiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 4, 5;
apropiindu-ne *verb gerunziu* [1] 8, 60;
s-au apropiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 7;
să apropiară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 2, 1; [2] 2, 5; 5, 12;
să apropie *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 21; 20, 29; 22, 24; [2] 4, 27; 16, 12;
să apropie *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 21, 2;
să apropiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 18, 30;

apucá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „1. (an)fassen, ergreifen, 2. erreichen" : „1. prendre, saisir, 2. obtenir, attraper" : (9x)
apucă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 30; 12, 18;
să apucă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 50; 2, 28; [2] 2, 12; 4, 27;
să apuce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 6, 6; 18, 44;
va apuca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 19, 32;

apúne : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. III : „untergehen, erlöschen" : „se coucher, s'éteindre" : (1x)
apuind *verb gerunziu* [1] 22, 36;

ará : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. I : „pflügen": „labourer" : (1x)
ara *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 19, 19;

araam → aramă

arámă : (1448 BGL / în top. *Arămeşti*) : s. f. : „Kupfer" : „cuivre" : (26x)
araam *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 16, 14;
arama *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 33;
aramă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 13; 7, 14; 7, 14; 7, 16; 7, 17; 7, 26; 7, 29; 7, 29; 7, 37; 7, 45; 8, 65; 14, 28; [2] 16, 15; 16, 17; 18, 4; 24, 33; 24, 33; 24, 34; 24, 37; 24, 37;
arămii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 45; 7, 45; 7, 47; [2] 24, 36;

aramín : (1688 BIBLIA) : s. m., ebraism după *ἀρμείμ* (SEPT. FRANKF.) : „Aramäer" : „Araméen" : (1x)
armímii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 16;

arăpésc : (1643 VARLAAM, C. 407) : adj. : „arabisch, maurisch, orientalisch" : „arabe, maure, oriental" : (1x)
cea arăpască *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 24;

arătá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zeigen, weisen, 2. anzeigen, 3. berichten, 4. erfinden" : „1. montrer, 2. déclarer, dénoncer, 3. rapporter, 4. inventer" : (12x)
am arătat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 20, 15;
arătară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 13, 12;
arătatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 8, 13;

arătă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 8, 10; 11, 4; 16, 14; 20, 13;
au arătat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 6, 6;
au arătat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 54; [2] 20, 13;
s-au arătat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 9;
vei arăta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 36;

arc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bogen" : „arc" : (8x)
arc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 13, 15; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 18;
arcul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 22, 34; [2] 6, 22; 9, 24;

archiéth : (c. 1683-1686 MS. 45, 362/2) : s. m., după termenul ἄρκευθος (SEPT. FRANKF.) : „Zypresse" : „cyprès, genévrier" : (3x)
archieth *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 30; 6, 32;
archiéthului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 19, 4;

árde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(ver-, ab-, nieder-) brennen" : „brûler" : (16x)
ardea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 17, 31;
arse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 13; [2] 23, 4; 23, 6; 23, 15; 23, 16; 23, 20; 24, 29;
arseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 10, 28;
au ars *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 9, 16; 18, 10; [2] 23, 5; 23, 11; 23, 11;
au arsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 24, 29;
va arde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 2;

árdere : (c. 1573-1578 PS. SCH. 162) : s. f. : „1. Brennen, Verbrennen, 2. Opfergabe" : „1. action de brûler, 2. sacrifice" : (19x)
arderea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 16, 13;
ardere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 4*; 3, 15*; 18, 33*; [2] 3, 27*; 5, 17*; 16, 15*;
arderea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 65*; 8, 65*; 10, 5*; 18, 29*; 18, 34*; 18, 38*; [2] 10, 27*; 16, 15*; 16, 15*;
arderi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 25*;
arderii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 16, 15*;
arderile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 26*;

argínt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n./m. : „1. Silber, 2. Silbermünze" : „1. argent, 2. monnaie d'argent" : (57x)
argint *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 2; 21, 6; 21, 15;
argint *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 21; 10, 22; 10, 25; 15, 15; 15, 19; 16, 24; 20, 39; [2] 5, 5; 5, 22; 5, 23; 5, 23; 6, 25; 6, 25; 7, 8; 12, 4; 12, 4; 12, 7; 12, 8; 12, 10; 12, 13; 12, 13; 12, 15; 12, 16; 15, 19; 18, 14; 23, 33; 24, 35;
argintul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 7; [2] 15, 20; 16, 8;
argintul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 51; 10, 27; 15, 18; 20, 3; 20, 5; [2] 5, 26; 12, 4; 12, 4; 12, 9; 12, 10; 12, 11; 12, 13; 12, 15; 14, 14; 18, 15; 20, 13; 22, 4; 22, 9; 23, 35; 23, 35; 23, 35;
argintului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 22, 7;
arginţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 29; 10, 29;

árie : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Tenne" : „aire" : (2x)
arie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 27;
ariia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 1;

arióth : (c. 1683-1686 MS. 45, 315/2) : s., ebraism după ἀριώθ (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Kräuter" : „herbes" : (1x)
arióth *subst. comun masc./neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 39;

áripă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Flügel, Fittich" : „aile, abri" : (12x)
áripa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 23; 6, 26;
áripă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 23; 6, 26; 6, 26;
áripii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 23; 6, 23;
áripile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 26; 6, 26;
arípile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 6; 8, 7;
o áripă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 26;

ármă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Waffe" : „arme" : (5x)
arma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 11, 8; 11, 12;
arme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 28; 14, 28;
armele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 2;

arsúră : (1451 DERS / în top. *Arsurile*) : s. f. : „Glut" : „chaleur torride" : (1x)
arsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 37;

aruncá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „werfen" : „jeter" : (13x)
ai aruncat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 14, 9;
aruncă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 21; 6, 6; 19, 19; 23, 6; 23, 12;
aruncară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 10, 27; 13, 21;
aruncată *verb participiu fem. sg.* [1] 13, 25;
aruncă *verb imp. 2 sg.* [2] 9, 25; 9, 26;
au aruncat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 16; 3, 25;

asămănáre → asemănare

ascultá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (an)hören, 2. lauschen, 3. gehorchen" : „1./2. écouter, 3. obéir" : (38x)
ai ascultat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 20, 36;
ascultă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 20; 20, 25; [2] 5, 16; 13, 4; 14, 11; 16, 9;
ascultaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 18, 28; 18, 31;
ascultaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [2] 10, 6;
ascultă *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 26; 18, 26; 18, 36; 18, 37; 18, 37; 22, 19; [2] 7, 1; 19, 16; 20, 16;
au ascultat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 24; [2] 17, 14; 18, 12; 18, 12; 21, 9; 22, 13;
au ascultat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 12, 16;
să ascultaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 18, 32;
să asculte *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 22, 28;
să asculţi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 8, 52; 20, 8;
va asculta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 18, 24;
vei asculta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 30; 8, 32; 8, 36; 8, 39; 8, 43; 8, 45; 8, 49;

ascultáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Gehorsam" : „obéissance" : (3x)
ascultare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 26; 18, 29; [2] 4, 31;

ascúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. verbergen, verstecken, 2. verheimlichen" : „1. cacher, 2. dissimuler" : (11x)

am ascuns *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 18, 13;
ascunse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 4; [2] 11, 2;
ascunseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 7, 8; 7, 8;
ascunzîndu-se *verb gerunziu* [2] 11, 3;
au ascuns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 27; 6, 29;
s-au ascuns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 7, 12;
să ascunzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 22, 25;
te ascunde *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 3;

ascúns : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „versteckt" : „caché" : (3x)
ascuns *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 5;
ascunsă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 9;
ascunse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 4;

asemănáre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 190) : s. f. : „Ähnlichkeit" : „ressemblance" : (1x)
asămănarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 16, 10;

asémenea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv. : „gleich" : „pareil" : (5x)
asêmene *adj. invariabil masc. sg. nom./ac.* [2] 23, 25;
asêmene *adv.* [1] 3, 13; [2] 3, 7; 3, 7;
asêmenea *adj. invariabil masc. sg. nom./ac.* [2] 18, 5;

asír → asirian

aserián → asirian

asirián : (1642 CAZ. GOV. 395) : s. m. : „Assyrianer : „Assyrien" : (48x)
aseriênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 16, 7;
aseriilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 18, 28;
asiriêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 17, 6; 17, 23; 18, 11;
asiriênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 16, 8; 16, 9; 16, 9; 16, 18; 17, 26; 17, 27; 18, 9; 18, 11; 18, 13; 18, 16; 18, 17; 18, 19; 18, 30; 18, 31; 18, 33; 19, 4; 19, 8; 19, 11; 19, 17; 19, 20; 19, 35; 19, 36; 20, 6; 23, 29;
asiriilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 15, 29; 17, 3; 17, 4; 17, 4; 17, 4; 18, 14; 19, 6;
asiríilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 15, 20; 15, 20; 17, 4; 17, 6; 17, 24; 18, 7; 18, 14; 18, 23; 19, 10;
asíriilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 19, 32;

ástăzi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „heute" : „aujourd'hui" : (23x)
astăzi *adv. de timp* [1] 1, 25; 1, 48; 1, 51; 2, 24; 2, 32; 5, 7; 8, 15; 8, 28; 8, 57; 8, 60; 9, 13; 9, 21; 18, 15; 18, 36; 18, 36; 20, 13; 22, 6; [2] 2, 3; 2, 5; 4, 23; 6, 28; 6, 31; 8, 6;

astrucá : (c. 1640 URECHE[2] 193) : v. I : „begraben, bestatten" : „enterrer" : (13x)
astrucă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 35;
astrucară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 12, 21; 13, 9; 13, 20; 21, 25; 23, 30;
astrucaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 9, 34;
să astrucă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 14, 32; 15, 8; [2] 14, 16; 14, 20; 16, 20;
vei astruca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 32;

astupá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verstopfen" : „boucher" : (2x)
au astupat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 25;
să astupaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 3, 19;

asúpra : (1551-1553 ES) : prep. : „1. gegen, 2. über, 3. oberhalb" : „1. vers, 2. sur, 3. au dessus" : (56x)
asupra *prep.* [1] 2, 23; 2, 23; 2, 43; 2, 44; 15, 17; 16, 7; 16, 7; 16, 9; 16, 17; 20, 1; 20, 22; 21, 10; 21, 13; 21, 21; [2] 3, 7; 3, 14; 4, 4; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 21; 4, 33; 5, 23; 7, 6; 7, 6; 9, 14; 12, 17; 12, 17; 15, 19; 16, 5; 16, 7; 17, 9; 17, 21; 18, 14; 18, 14; 19, 8; 19, 21; 19, 22; 19, 27; 22, 13; 23, 29; 24, 3; 24, 21;
asupră *prep.* [1] 2, 43;
asupra *prep.* [1] 1, 53*; 2, 4*; 12, 10*; 14, 15*; [2] 2, 3*; 2, 5*; 10, 33*; 17, 23*; 24, 25*; 24, 37*; 25, 41*;
asupră *prep.* 18, 14*;

aşá : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „so" : „ainsi, de la sorte" : (55x)
aşa *adv. de mod* [1] 1, 30; 1, 36; 1, 37; 1, 48; 2, 7; 2, 39; 4, 27; 6, 24; 6, 25; 6, 32; 7, 15; 7, 17; 7, 28; 7, 30; 9, 8; 10, 20; 10, 29; 11, 8; 13, 9; 13, 17; 14, 4; 17, 22; 18, 34; 20, 25; 21, 7; 22, 4; 22, 8; 22, 12; 22, 17; 22, 19; 22, 19; 22, 20; 22, 20; 22, 22; 22, 27; [2] 1, 4; 1, 6; 2, 10; 4, 5; 5, 4; 5, 4; 7, 9; 7, 20; 9, 12; 9, 12; 15, 12; 16, 11; 17, 9; 17, 40; 18, 21; 19, 10; 19, 21; 19, 32; 21, 12; 22, 20;

aşăzá → aşeza

aşezá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „stellen" : „placer" : (1x)
ai aşăzat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 17, 26;

aşternút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bettzeug" : „literie" : (2x)
aşternutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 47;
aşternutului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 6, 12;

atínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. berühren, 2. treffen" : „1./2. toucher" : (7x)
atinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 7;
au atins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 19, 5;
să atingea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 6, 26; 6, 26; 6, 26;
să atinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 21; 15, 5;

atotţiitór : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 194) : adj. : „allbeherrschend" : „toutpuissant" : (1x)
atotţiitoriului *adj. calificativ gradul superlativ masc. sg. gen./dat. art.* [1] 19, 14;

atúnci : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dann, damals" : „alors, lors" : (16x)
atunce *adv. demonstr.* [1] 8, 54;
atuncea *adv. de timp* [1] 3, 16; 8, 1; 8, 12; 9, 11; 9, 24; 11, 7; 16, 21; 22, 50; [2] 5, 3; 8, 22; 12, 17; 13, 19; 14, 8; 15, 16; 16, 5;

aţîţá : (1581-1582 PO) : v. I : „1. Feuer anfachen, 2. erregen, ergiessen" : „1./2. enflammer" : (2x)
să va aţîţa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 22, 17;
voi aţîţa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 21;

aţîţát : (c. 1683-1686 MS. 45, 334/1) : adj. : „entfacht" : „enflammé" : (1x)

aţîţată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 22, 13;

au : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./conj. : „1. oder, 2. denn" : „1. ou, 2. est-ce que" : (33x)
au *adv.* [1] 2, 43; 13, 14; 18, 7; 18, 13; 18, 17; 21, 20; 22, 3; 22, 4; [2] 1, 3; 1, 6; 3, 7; 4, 28; 5, 7; 5, 12; 5, 26; 6, 21; 6, 32; 18, 25; 18, 27; 18, 33; 18, 34; 19, 12; 19, 25;
au *conjunctie coord.* [1] 2, 43; 8, 46; 18, 10; 22, 6; 22, 15; [2] 5, 7; 6, 10; 6, 27; 6, 27; 22, 2;

áur : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Gold, 2. Geld" : „1. or, 2. argent" : (58x)
aur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 20; 6, 20; 6, 21; 6, 27; 6, 29; 6, 31; 6, 34; 7, 48; 7, 48; 7, 49; 7, 49; 7, 50; 7, 50; 9, 11; 9, 14; 9, 28; 10, 2; 10, 10; 10, 14; 10, 16; 10, 17; 10, 17; 10, 18; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 22; 10, 25; 12, 28; 14, 27; 14, 28; 15, 15; 15, 19; 22, 49; [2] 5, 5; 7, 8; 10, 31; 12, 13; 18, 14; 23, 33; 24, 13; 24, 35;
auri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 16;
aurul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 31; 7, 51; 10, 11; 10, 27; 15, 18; 20, 3; 20, 5; 20, 7; [2] 12, 18; 14, 14; 16, 8; 20, 13; 23, 35; 23, 35;
aurului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 10, 14;

aúz : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Nachricht" : „nouvelle" : (2x)
auzul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 28; 10, 7;

auzí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „hören" : „ouir, entendre" : (64x)
a auzi *verb infinitiv prezent* [1] 3, 9;
ai auzit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 11; 2, 43; [2] 19, 6; 19, 11; 19, 25; 22, 19; 22, 19;
am auzit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 10, 6; 10, 7; [2] 22, 19;
aţi auzit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 1, 45;
au auzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 28; 5, 1; 10, 1; 12, 15; [2] 3, 21; 19, 4; 19, 8; 20, 12;
aud *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 10, 8;
auzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 41; 1, 41; 11, 21; 12, 2; 12, 20; 13, 4; 13, 26; 14, 6; 15, 21; 16, 16; 19, 13; 21, 15; 21, 16; 21, 27; [2] 5, 8; 6, 30; 9, 30; 11, 14; 19, 1; 19, 9; 19, 16; 22, 11;
auziia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 4, 34;
auzim *verb indicativ prezent 1 pl.* [2] 18, 26;
auzind *verb gerunziu* [2] 9, 13; 21, 12;
auziră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 24, 43;
auzit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 5, 8; 9, 3; [2] 19, 20; 20, 5;
s-au auzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 7;
să auză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 4, 34; 10, 24;
să auzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 3, 11; 8, 28; 8, 30;
să auziţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 17, 39;
va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 19, 4; 19, 7;
vei auzi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 30; 8, 34;
vor auzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 42;

auzít : (c. 1573-1578 PS. SCH. 52) : adj. : „gehört, efahren" : „ouï, entendu, appris, transmis" : (1x)
auzit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 5;

aveá : (1521 NEACŞU) : v. II (şi aux.) : „haben" : „avoir" : (2x)
am *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 9, 5;
au *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 8, 12;

avuţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Reichtum" : „fortune, richesse" : (4x)
avuţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 11; 3, 13; 10, 23;
avuţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 26;

ázimă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „ungesäuertes Brot" : „azyme" : (1x)
azime *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 23, 9;

B

ba : (1559-1560 BRATU) : adv. : „doch, nein" : „si, non" : (1x)
ba *adv.* [1] 3, 22;

baalím : (c. 1683-1686 MS. 45, 312/1) : s. m., ebraism după *βααλίμ* (SEPT. FRANKF.) : „die Baalim" : „les Baals" : (1x)
valímilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 22, 54;

báie : (1402 DRHA I, 23 / în top. *Baja*) : s. f. : „Latrine" : „(pl.) latrines" : (1x)
baie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 10, 29;

báligă : (1649 MARD.) : s. f. : „Mist" : „fumier" : (2x)
balega *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 27;
baliga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 10;

báte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. schlagen, 2. kämpfen, 3. abschweifen" : „1. battre, 2. combattre, 3. divaguer, s'écarter" : (16x)
a bate *verb infinitiv prezent* [1] 22, 32;
bateţi *verb imp. 2 pl.* [1] 22, 31;
bătea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 16, 5; 24, 11;
bătea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 18, 4; [2] 18, 9;
bătînd *verb gerunziu* [2] 3, 24; 14, 10;
bătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 5;
bătute *verb participiu fem. pl.* [1] 10, 16; 10, 17;
s-au bătut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 14, 15;
să bată *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 3, 21;
să bătea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 9, 15;
să bătea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 8, 29;
să bătură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 23;

batjocorí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „1. verspotten, verhöhnen, 2. beschimpfen" : „1. se moquer de, tourner en dérision, 2. insulter" : (2x)
batjocoriia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 2, 23;
batjocuri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 27;

băgá : (1521 NEACŞU) : v. I : „hineintun, -stecken, -schieben" : „mettre dans, introduire" : (13x)
au băgat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 22, 4;
au băgat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 51;
băgară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 6;
băgă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 1; 15, 15; [2] 4, 20; 20, 20;
s-au băgat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 12, 13; 12, 16; 22, 4;
să bagă *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 12, 4;

vei băga *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 2;
era băgat *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 10, 21*;

bărbát : (1262 DRĂGANU / în top. Terra *Barbata*) : s. m. : „Mann" : „homme" : (7x)
bărbat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 2;
bărbatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 16; [2] 4, 1; 4, 9; 4, 14; 4, 21;
bărbatului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 4, 26;

bărbătésc : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „männlich" : „masculin" : (1x)
bărbătească *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 15;

bătrî́n : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „1. alt, 2. Oberst" : „1. vieux, 2. chef" : (21x)
bătrîn *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 1; 13, 11; 14, 4; [2] 4, 14;
bătrîn foarte *adj. calificativ gradul superlativ masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 15;
bătrînii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 1; 8, 3; 20, 7; [2] 10, 5; 19, 2; 23, 1;
cei bătrîni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 11;
cei bătrîni *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 8; 21, 8; [2] 6, 32; 6, 32; 10, 1;
cel bătrîn *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 25;
celor mai bătrîni *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 12, 6; 12, 8; 12, 13;

bătrînéţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Alter" : „vieillesse" : (4x)
bătrînêţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 14, 4;
bătrînêţelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 4;
bătrînêţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 15, 23;

bea : (1418 DLRV) : v. II : „trinken" : „boire" : (30x)
ai băut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 22;
am băut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 19, 24;
bău *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 19; 13, 23; 19, 7; 19, 8; [2] 9, 34;
băură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 6, 23; 7, 8;
bea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 6, 22;
bea *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 41;
bea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 17, 6;
bînd *verb gerunziu* [1] 4, 20; 20, 16;
bînd era *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 20, 12;
era bînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 16, 9;
să bea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 18, 27;
să bea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 13, 18; 18, 42;
să bêi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 13, 9; 13, 17; 13, 22;
sînt bînd *verb indicativ prezent perifrastic 3 pl.* [1] 1, 25;
va bea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 18, 31; 18, 31;
vei bea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 17, 4;
veţi bea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 3, 17;
voiu bea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 8; 13, 16; 17, 10;

berbéc : (1443 DLRV / în antr. Oană *Berbece*) : s. m. : „Widder" : „bélier" : (1x)
berbeci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 4;

besêrecă → biserică

bici : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Geissel" : „fouet" : (2x)
bice *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 11; 12, 14;

bíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. n. : „gut" : „bien" : (11x)
bine *adv. de mod poz.* [1] 2, 18; 8, 18; 11, 38; 22, 34; [2] 10, 5; 11, 19; 24, 44;
bine *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 8; 22, 13; 22, 13;
binele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 20, 3;

binecălătorí : (c. 1683-1686 MS. 45, 310/[2]) : v. IV : „jdm. den Weg erleichtern" : „frayer le chemin de qn." : (2x)
va binecălători *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 22, 12; 22, 15;

binecuvîntá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „segnen" : „bénir" : (1x)
binecuvîntară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 67;

binevestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verkünden" : „annoncer une bonne nouvelle" : (1x)
să binevestească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 1, 47;

bir : (1441 DERS) : s. n. : „Tribut" : „impôt, tribut" : (7x)
bir *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 13; 5, 14; 12, 18; [2] 23, 35;
birul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 5, 13; 10, 15;
biruri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 6;

biruí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „besiegen" : „gagner" : (1x)
au biruit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 16, 22;

bisérică : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Kirche, 2. Tempel" : „1. église, 2. temple" : (9x)
al besêrecii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 20;
besêreca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 17; [2] 23, 4; 24, 13;
besericii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 32;
besêricii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 3; 6, 5; 7, 50; [2] 18, 16;

blagosloví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „segnen" : „bénir" : (13x)
blagoslovi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 14; 8, 56; 21, 13; [2] 10, 15;
blagoslovit *verb participiu masc. sg.* [1] 2, 46;
blagoslovit [**fie**] *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 48; 5, 7; 8, 15; 8, 57;
blagoslovit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 21, 10;
fie blagoslovit *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 10, 8;
să blagosloveşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 4, 29;
va blagoslovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 4, 29;

blăstemá → blestema

blestém : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fluch, Verwünschung" : „malédiction" : (2x)
blestem *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 8; 8, 31;

blestemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verfluchen, verwünschen" : „maudire" : (6x)
a blestăma *verb infinitiv prezent* [2] 19, 4;
ai blestemat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 19, 22;

au blestemat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 8; [2] 19, 6;
blestemă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 24;
să blasteme *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 31;

blid : (1486 DERS / în antr. Nicule *Blid*) : s. n. : „Gefäß, Schüssel" : „vaisseau, récipient" : (1x)
blidele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 50;

blînd : (1519 DERS / în antr. *Blîndul*) : adj. : „barmherzig" : „clément" : (5x)
blînd *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 30; 8, 34; 8, 36; 8, 39; 8, 50;

blîndéţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Milde" : „clémence" : (1x)
blîndêţe *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 23;

boálă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Krankheit" : „maladie" : (5x)
boala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 17; [2] 1, 2; 8, 8; 8, 9; 13, 14;

bogát : (1459 DRHA II, 116 / în top. *Bogata*) : s. m. : „Reicher" : „riche" : (1x)
bogaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 6;

boiér : (1392 DRHA I, 3) : s. m. : „1. Bojar, Adliger, Fürst 2. Oberst, Haupt, Kommandant" : „1. boiard, noble, prince, 2. chef, commandant" : (33x)
boiêrenul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 19; 11, 21; 16, 9; [2] 5, 1;
boiêrenule *subst. comun masc. sg. voc. art.* [2] 9, 5;
boiêrenului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 8; 24, 39;
boiêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 5; 9, 22; 9, 22;
boiêrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 25; 4, 2; 5, 16; 8, 1; 9, 23; 15, 20; 22, 32; 22, 33; [2] 4, 13; 8, 21; 9, 5; 10, 1; 24, 12; 24, 14; 24, 43; 24, 46;
boiêrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 14; 20, 15; 20, 17; 20, 19; 22, 31;
boiêrine *subst. comun masc. sg. voc.* [2] 9, 5;
boiêrinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 26;

boiêrin → boier

bold : (1517 BGL / în antr. *Boldiș*) : s. n. : „Nadel" : „aiguille" : (6x)
bold *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 19; [2] 24, 37;
boldurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 40; 7, 40; 7, 41;
unui bold *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 24, 37;

bolí : (1559-1560 BRATU) : adj. : „kranken, krank sein" : „souffrir de qc., être malade" : (2x)
boliia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 8, 7; 8, 29;

bolnáv : (1551-1553 ES) : adj. : „krank" : „malade" : (1x)
bólnav *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 5;

bolnăví : (c. 1564 CORESI, CAZ., *ap.* TIKTIN) : v. IV : „krank werden, erkranken" : „tomber malade" : (6x)
au bolnăvit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 20, 12;
bolnăvi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 2; 13, 14; 17, 17; 20, 1;
s-au bulnăvit *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 14, 1;

borduşél → burduşel

bou : (1235 DRĂGANU / în top. *Bool*) : s. m. : „Ochse" : „beuf" : (15x)
boi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23; 7, 24; 7, 28; 7, 43; 8, 5; 8, 64; 18, 23; 19, 19; 19, 21; [2] 5, 26;
boii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 19, 20; [2] 16, 17;
boilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 28; 19, 21;
boul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 23;

boz : (1581-1582 PO) : s. m. : „Götze, Götzenbild" : „divinité payenne, idole" : (5x)
bozii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 18, 33; 18, 35; 19, 12;
bozilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 2; 11, 8;

braţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Arm" : „bras" : (4x)
braţele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 3, 20;
braţilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 9, 24;
braţu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 17, 36;
braţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 42;

brîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gürtel, Bund" : „ceinture, cercle" : (3x)
brîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 8; 3, 21;
brîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 5;

bucátă : (1452 DERS) : s. f. : „Stück" : „pièce, morceau" : (2x)
bucăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 33; 6, 33;

bucătár : (c. 1665-1672 MS. 4389, 763/2) : s. m. : „Koch" : „cuisinier" : (7x)
bucătari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 24, 28; 24, 29; 24, 31; 24, 32; 24, 38; 24, 40;
bucătariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 36;

bucăţeá : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. f. : „Stückchen" : „petit pièce" : (1x)
bucăţea *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 11;

búciun → bucium

búcium : (1456 DERS / în antr. *Bucium*) : s. n. : „Posaune" : „trompette" : (1x)
buciunul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 9, 13;

bucurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich freuen" : „se réjouir" : (4x)
bucurîndu-se *verb gerunziu* [2] 11, 15;
să bucură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 5, 7; [2] 11, 21; 20, 13;

bucuríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Freude" : „joie" : (1x)
bucuriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 28;

bulnăví → bolnăvi

bun : (1211 DRĂGANU / în antr. *Buna*) : adj./s. : „1. gut, 2. Gut" : „1./2. bon" : (30x)
bun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 39; 2, 43; 14, 13; 18, 25; [2] 3, 19; 3, 25; 20, 19;

bun *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 15, 3;
bună *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 19; 3, 19; 3, 25; 7, 9; 18, 31;
bune *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 7;
bune *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 42; 10, 7; 22, 18; [2] 24, 48;
buni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 67;
bunului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 9;
cea bună *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 36;
cei buni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 3;
cel bun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [2] 20, 13;
cel bun *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 10, 3;
cêle bune *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 57;
celui bun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. art.* [1] 14, 15;
mai bun *adj. calificativ gradul comparativ masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 4;
mai bună *adj. calificativ gradul comparativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 2;
mai bune *adj. calificativ gradul comparativ fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 12;
mai buni *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 33;

bunătáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Güte" : „bonté" : (2x)
bunătăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 67; [2] 8, 9;

burduşél : (c. 1665-1672 MS. 4389, 350/1) : s. n. : „Beutel" : „sac" : (1x)
borduşale *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 23;

buruiánă : (1440 DRHD 360 / în top. *Buryan*) : s. f. : „Unkraut" : „mauvaise herbe" : (1x)
buruiană *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 26;

búză : (1487 DRHA III, 313 / în antr. *Budzea*) : s. f. : „1. Lippe, 2. Rand" : „1. lèvre, 2. bord, marge" : (5x)
buza *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 22;
buză *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 22;
buzei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 23;
buzele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 19, 28;
buzelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 18, 20;

buzdugán : (1446 DLRV / în antr. *Buzdugan*) : s. n. : „Streitkolben" : „matraque" : (5x)
buzdugan *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 13;
buzdugane *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 31; 11, 32; 11, 35; 11, 36;

C

ca : (1521 NEACŞU) : adv./conj. : „1. wie, 2. damit, 3. ungefähr" : „1. comme, 2. afin que, 3. à-peu-près" : (216x)
ca *adv.* [1] 3, 6; 3, 12; 3, 13; 4, 20; 4, 29; 7, 25; 7, 32; 7, 36; 8, 23; 8, 62; 10, 12; 10, 27; 10, 27; 11, 4; 11, 6; 11, 33; 14, 8; 15, 3; 15, 11; 16, 3; 18, 29; 18, 44; 19, 2; 20, 11; 20, 27; 22, 6; 22, 17; [2] 1, 16; 1, 19; 1, 19; 2, 1; 2, 11; 3, 2; 3, 2; 3, 7; 3, 7; 3, 13; 3, 21; 3, 22; 3, 26; 4, 16; 4, 27; 5, 7; 5, 14; 5, 20; 5, 27; 6, 9; 6, 23; 7, 1; 7, 6; 7, 19; 8, 19; 8, 27; 8, 29; 8, 29; 9, 9; 9, 9; 9, 15; 9, 15; 9, 37; 10, 6; 10, 19; 10, 26; 10, 33; 11, 18; 12, 4; 12, 8; 12, 8; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 15; 12, 17; 13, 5; 13, 7; 14, 3; 16, 2; 17, 2; 17, 15; 18, 32; 19, 26; 23, 6; 23, 15; 24, 37;
ca *conjunctie subord.* [1] 1, 35; 2, 1; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 19; 2, 27; 2, 27; 2, 41; 3, 3; 3, 9; 3, 11; 3, 21; 3, 28; 5, 3; 5, 9; 5, 18; 6, 6; 7, 17; 7, 23; 7, 40; 8, 1; 8, 12; 8, 13; 8, 16; 8, 16; 8, 16; 8, 16; 8, 18; 8, 25; 8, 29; 8, 30; 8, 31; 8, 32; 8, 32; 8, 36; 8, 40; 8, 43; 8, 52; 8, 58; 8, 59; 8, 60; 8, 61; 9, 3; 9, 4; 9, 12; 9, 15; 9, 15; 9, 21; 10, 8; 10, 9; 10, 24; 11, 2; 11, 2; 11, 10; 11, 15; 11, 33; 11, 36; 11, 36; 11, 38; 12, 1; 12, 15; 12, 21; 12, 27; 12, 32; 12, 33; 13, 1; 13, 4; 13, 29; 13, 31; 14, 2; 14, 5; 14, 8; 15, 4; 15, 13; 15, 17; 16, 2; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 13; 16, 21; 17, 4; 17, 20; 18, 2; 19, 14; 21, 16; 21, 18; 21, 20; 21, 20; 21, 25; 22, 3; 22, 8; 22, 16; 22, 25; 22, 43; 22, 49; [2] 14, 27; 15, 19; 15, 19; 17, 15; 17, 28; 18, 25; 18, 27; 18, 29; 19, 11; 19, 34; 21, 6; 21, 16; 22, 5; 22, 6; 22, 6; 22, 13; 22, 17; 22, 19; 23, 3; 23, 3; 23, 4; 23, 10; 23, 19; 23, 24; 23, 33; 23, 35; 23, 35; 24, 2;
ca *adv.* [1] 8, 43*; 13, 6*; 13, 18*; 16, 7*; 21, 22*; 21, 22*; [2] 4, 17*;

cab : (c. 1683-1686 MS. 45, 317/2) : s., ebraism după *κάβος*, (SEPT. FRANKF.) : „Kab, Gewichtseinheit" : „cab, unité de poids" : (1x)
cav *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 25;

cadisím : (c. 1683-1686 MS. 45, 334/2) : s. m., ebraism după *καδησίμ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Sodomit" : „Sodomite" : (1x)
cadisímilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 23, 7;

cal : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Pferd" : „cheval" : (26x)
cai *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 26; 10, 25; [2] 2, 11; 6, 15; 6, 17; 7, 14; 18, 23; 9, 33;
caii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 18, 5; 20, 21; 22, 4; 22, 4; [2] 3, 7; 3, 7; 7, 7; 7, 13; 10, 2; 23, 11;
cailor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 4, 28; [2] 11, 17;
cal *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 7, 6; 7, 10; 14, 20;
calul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 29;
un cal *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 20;
un calu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 18;

cále : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Weg, 2. Mittel, Weise" : „1. chemin, 2. moyen" : (73x)
cale *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 29; 11, 29; 13, 10; 13, 12; 13, 24; 13, 25; 13, 26; 13, 28; 18, 7; 18, 7; 19, 4; 20, 38; 22, 35; [2] 2, 23; 3, 8; 3, 9; 10, 12; 10, 15;
calea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 49; 2, 2; 2, 4; 3, 14; 8, 32; 8, 36; 8, 44; 8, 44; 8, 48; 8, 66; 13, 9; 13, 10; 13, 12; 13, 17; 15, 26; 15, 34; 16, 2; 16, 19; 16, 26; 18, 6; 18, 43; 19, 7; 19, 15; 19, 15; 22, 43; 22, 53; 22, 53; [2] 3, 8; 3, 20; 6, 19; 7, 15; 8, 18; 8, 27; 9, 27; 10, 33; 11, 17; 11, 20; 16, 3; 18, 17; 19, 28; 19, 33; 21, 20; 21, 21; 22, 2; 24, 24; 24, 24;
căile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3; 8, 25; 8, 39;

8, 59; 11, 33; 11, 38; [2] 17, 13;
căilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 11, 5;
o cale *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 6;

caldéu : (1642 CAZ. GOV. 407) : s. m. : „Chaldäer" : „Chaldéen" : (8x)
haldei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 24, 45;
haldeii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 24, 24; 24, 33;
haldeilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 24, 2; 24, 25; 24, 30; 24, 44; 24, 46;

cámătă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „pl. Zinsen" : „usure" : (1x)
cametele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 7;

canaanít : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Kanaaniterin" : „Cananéenne" : (2x)
hananeu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 20;
hananeul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 16;

cap : (înc. sec XVI PS. H.) : s. n. : „1. Kopf, Haupt, 2. Anfang, 3. Kapitel (în titlul capitolelor), 4. Oberhaupt" : „1. tête, 2. commencement, bout, 3. chapitre (în titlul capitolelor), 4. chef" : (31x)
capetele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 16; 7, 18; 7, 21; 7, 40; 8, 8; 20, 31; 20, 32; [2] 10, 7; 10, 8;
capul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 33; 2, 34; 2, 34; 2, 38; 2, 45; 7, 34; 7, 34; 8, 32; [2] 4, 19; 4, 19; 6, 25; 6, 31; 6, 32; 9, 3; 9, 6; 9, 30; 9, 35; 10, 6; 19, 21; 24, 47;
capului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 2, 3; 2, 5;

cápră : (1425 DLRV / în top. Dumbrava *Caprei*) : s. f. : „Ziege" : „chèvre" : (1x)
capre *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 27;

car : (c. 1573-1578 PS. SCH. 487) : s. n. : „Karren, Wagen" : „charrette, chariot" : (46x)
car *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 18; 20, 33; 22, 38; [2] 2, 11; 5, 21; 6, 14; 6, 17; 7, 6; 9, 27; 9, 28; 10, 15;
cară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 5; 4, 26; 10, 26; 10, 26; 20, 1; 20, 25; 20, 25; [2] 6, 15; 13, 7; 18, 24;
carăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 20, 21; [2] 8, 21;
carălor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 4, 28; 9, 19; 9, 22; 10, 26; 22, 31; 22, 32; 22, 33; [2] 8, 21; 19, 23;
caru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 9; 9, 21;
carul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 10, 29; 18, 44; [2] 2, 12; 5, 26; 9, 21; 10, 2; 10, 16; 13, 14; 23, 11;
carului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 7, 32; 22, 35; 22, 35;

cáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. int.-rel./adj. int.-rel. : „wer, welcher" : „qui, lequel" : (373x)
al căriia *pron. int.-rel. fem. sg. gen./dat.* [1] 3, 26;
care *adj. pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 8, 16; [2] 3, 8; 8, 6;
care *adj. pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [2] 7, 13; 10, 26;
care *adj. pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* [2] 6, 19;
care *adj. pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 21, 28; 22, 24; [2] 2, 13; 2, 14; 22, 13; 22, 17; 22, 19;
care *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [1] 11, 2; 14, 24; 17, 14; [2] 17, 11;
care *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 8, 44; 8, 44; 10, 24; [2] 22, 16;
care *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [2] 23, 5;
care *pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* [1] 17, 19;
care *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [2] 19, 6;
care *pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 13, 32; 18, 33;
care *pron. int.-rel. sg. nom./ac.* [1] 7, 45; 12, 32;
carea *adj. pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [2] 10, 36;
carea *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [1] 22, 39;
carea *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 2, 8; 2, 44; 2, 45; 6, 2; 6, 12; 7, 8; 7, 8; 7, 48; 8, 21; 8, 21; 8, 27; 8, 28; 8, 30; 8, 43; 8, 44; 9, 3; 9, 7; 9, 19; 9, 24; 10, 4; 10, 5; 10, 11; 11, 13; 11, 32; 11, 36; 13, 4; 13, 9; 13, 10; 13, 12; 13, 17; 13, 21; 14, 21; 15, 30; 17, 20; 19, 18; 21, 27; 22, 17; [2] 9, 27; 13, 14; 17, 13; 17, 31; 17, 34; 17, 38; 18, 17; 18, 20; 19, 28; 19, 33; 20, 15; 21, 7; 21, 7; 21, 8; 21, 15; 21, 20; 23, 17; 23, 24; 23, 26; 23, 27; 23, 27;
carele *adj. pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [2] 5, 20; 7, 15; 8, 4; 9, 15; 10, 38; 12, 2; 13, 11;
carele *adj. pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [2] 1, 20;
carele *adj. pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* [2] 2, 22; 3, 11; 3, 27; 5, 16; 7, 2; 7, 17; 10, 26;
carele *adj. pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [2] 3, 3; 6, 12;
carele *adj. pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 5, 9; 10, 3; 18, 12; [2] 4, 2; 6, 1; 6, 10; 9, 36; 10, 17; 11, 5; 12, 4; 12, 9; 12, 13; 12, 18; 20, 13;
carele *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 11; 2, 26; 2, 45; 5, 8; 8, 9; 8, 9; 8, 40; 8, 50; 8, 52; 8, 59; 8, 64; 8, 67; 9, 4; 9, 6; 9, 12; 9, 13; 9, 19; 10, 10; 11, 8; 11, 11; 11, 42; 14, 20; 14, 27; 15, 5; 15, 12; 15, 23; 15, 23; 16, 32; 20, 34; 21, 11; 21, 22; 21, 26; 22, 14; 22, 39; 22, 46; [2] 13, 12; 17, 15; 17, 19; 17, 26; 17, 29; 17, 31; 17, 37; 18, 7; 18, 16; 21, 3; 21, 9; 21, 11; 22, 20; 23, 19; 23, 26;
carele *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 28; 21, 15; [2] 15, 15; 17, 39;
carele *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [1] 15, 3; 20, 6; [2] 3, 2; 14, 24;
carele *pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 9; 1, 29; 1, 48; 2, 24; 3, 21; 5, 5; 5, 7; 8, 15; 8, 19; 8, 24; 8, 25; 8, 41; 8, 46; 8, 57; 9, 9; 9, 25; 10, 8; 11, 34; 11, 34; 11, 37; 13, 12; 13, 22; 13, 26; 14, 8; 14, 8; 14, 14; 18, 15; 18, 25; 21, 26; 22, 13; 22, 53; [2] 1, 20; 3, 14; 7, 17; 8, 5; 10, 19; 10, 21; 10, 22; 10, 31; 10, 33; 10, 35; 13, 2; 13, 6; 13, 25; 15, 9; 15, 18; 15, 24; 15, 28; 17, 36; 18, 4; 19, 4; 19, 10; 23, 13; 23, 25; 24, 39;
carele *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [1] 7, 39; 8, 57; 8, 60; 13, 11; 14, 16; 14, 16; 14, 22; 15, 22; 15, 26; 15, 30; 15, 34; 16, 19; 16, 19; 16, 20; 16, 26; 19, 18; [2] 19, 4; 19, 6; 19, 16; 21, 16; 22, 19; 23, 12; 23, 12; 23, 17; 23, 19; 24, 13; 24, 34; 24, 36;
carele *pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 1, 45; 2, 4; 2, 27; 2, 32; 2, 39; 2, 43; 3, 8; 3, 8; 6, 12; 7, 51; 8, 20; 8, 29; 8, 30; 8, 34; 8, 36; 8, 40; 8, 48; 9, 7; 9, 23; 9, 25; 10, 6; 10, 7; 11, 25; 11, 26; 12, 4; 12, 9; 12, 13; 12, 15; 12, 32; 12, 33; 12, 33; 13, 3; 13, 5; 13, 26; 14, 15; 14, 18; 15, 18; 15, 29; 16, 7; 16, 12; 16, 34; 17, 16; 18, 24; 18, 26; 21, 4; 21, 19; 22, 38; [2] 14, 25; 15, 12; 17, 22; 18, 15; 18, 21; 19, 21; 20, 9; 20, 17; 20, 19; 21, 8; 21, 17;

22, 4; 22, 9; 23, 15; 23, 15; 23, 16; 24, 2; 24, 42; 24, 42;
carele *pron. int.-rel. sg. nom./ac.* [2] 1, 4; 1, 6; 1, 16; 1, 17;
carii *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [2] 8, 29;
carii *pron. int.-rel. fem. sg. gen./dat.* [1] 8, 48; 8, 48; 9, 3;
carii *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [1] 5, 16; 8, 51; 9, 10; 9, 21; 10, 8; 12, 6; 12, 8; 12, 31; [2] 17, 2; 17, 14; 17, 28; 18, 35; 19, 12; 20, 18; 20, 18; 21, 8; 23, 11; 23, 22; 24, 31; 24, 45;
carii *pron. int.-rel. pl. nom./ac.* [1] 4, 2; [2] 6, 22;
căriia *pron. int.-rel. fem. sg. gen./dat.* [1] 9, 15; [2] 8, 1; 8, 5;
cărora *pron. int.-rel. fem. pl. gen./dat.* [1] 8, 50; 12, 32; [2] 16, 3; 17, 8; 17, 12; 17, 15; 17, 29; 21, 2;
cărora *pron. int.-rel. masc. pl. gen./dat.* [2] 12, 15; 21, 20;
căruia *pron. int.-rel. masc. sg. gen./dat.* [1] 16, 24; 17, 1; [2] 17, 34;

cárne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fleisch" : „viande" : (3x)
carne *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 6; 17, 6;
cărnurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 36;

cárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Buch, 2. Schriftstück" : „1. livre, 2. document, lettre" : (61x)
carte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 8; 21, 9; [2] 5, 5; 10, 1; 10, 6;
cartea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 8; [2] 5, 6; 5, 6; 5, 7; 10, 2; 10, 7; 22, 8; 23, 3; 23, 21; 23, 24;
cărţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 22, 13; 22, 13; 22, 16;
cărţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 11; [2] 19, 14;
Cartea *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 54*; 11, 41*; 14, 19*; 14, 30*; 15, 7*; 15, 23*; 15, 31*; 16, 5*; 16, 14*; 16, 20*; 16, 27*; 22, 39*; 22, 46*; [2] 1, 18*; 8, 23*; 10, 36*; 12, 19*; 13, 8*; 13, 12*; 14, 6*; 14, 15*; 14, 18*; 14, 28*; 15, 6*; 15, 11*; 15, 15*; 15, 21*; 15, 26*; 15, 31*; 15, 35*; 16, 19*; 20, 20*; 21, 17*; 21, 24*; 22, 8*; 22, 10*; 23, 21*; 23, 28*; 24, 5*;
Cărţii *subst. propriu fem. sg. gen./dat. art.* [2] 22, 11*; 23, 2*;

cásă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Haus" : „maison" : (351x)
a casei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 15;
a casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 19, 30;
ai casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 44;
al casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 6; [2] 11, 12; 12, 5; 12, 6; 12, 7; 12, 7; 12, 8; 22, 5;
ale casei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 15, 20;
casa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 53; 2, 27; 2, 32; 2, 35; 3, 1; 4, 12; 5, 3; 5, 5; 5, 14; 5, 18; 6, 2; 6, 3; 6, 7; 6, 9; 6, 9; 6, 10; 6, 12; 6, 14; 6, 18; 6, 21; 6, 21; 6, 37; 7, 1; 7, 1; 7, 2; 7, 3; 7, 8; 8, 19; 8, 20; 8, 27; 8, 29; 8, 31; 8, 33; 8, 38; 8, 43; 8, 54; 9, 1; 9, 3; 9, 7; 9, 8; 9, 9; 9, 10; 9, 15; 9, 24; 9, 25; 10, 4; 10, 17; 11, 20; 12, 16; 12, 19; 12, 21; 12, 23; 12, 24; 12, 26; 13, 8; 13, 18; 13, 19; 14, 4; 14, 8; 14, 10; 14, 10; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 15, 27; 15, 29; 16, 3; 16, 3; 16, 7; 16, 9; 16, 11; 16, 12; 16, 12; 16, 18; 16, 32; 18, 18; 20, 6; 20, 30; 21, 2; 21, 4; 21, 22; 21, 22; 21, 22; 21, 28; 22, 17; [2] 1, 20; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 6, 32; 7, 9; 7, 11; 8, 1; 8, 2; 8, 3; 8, 5; 8, 18; 8, 27; 9, 7; 9, 8; 9, 8; 9, 9; 9, 9; 9, 9; 10, 3; 10, 10; 10, 11; 10, 22; 10, 22; 10, 23; 10, 24; 10, 29; 10, 30; 11, 19; 11, 21; 12, 9; 12, 20; 14, 10; 15, 5; 17, 29; 17, 32; 19, 37; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 15; 20, 15; 20, 15; 20, 17; 20, 18; 21, 7; 21, 22; 23, 7; 23, 8; 23, 12; 23, 13; 23, 27; 24, 29; 24, 29; 24, 47; 24, 50;
casă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 24; 2, 37; 3, 2; 3, 17; 3, 18; 5, 5; 6, 7; 7, 8; 8, 13; 8, 16; 8, 17; 8, 18; 8, 19; 8, 54; 8, 54; 11, 18; 11, 38; 13, 7; 17, 23; [2] 4, 2; 4, 2; 4, 32; 4, 33; 4, 35; 5, 24; 9, 6; 12, 12; 15, 5; 17, 4; 19, 30; 21, 7;
case *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 10; 12, 31; 22, 39; [2] 10, 5; 12, 11; 19, 26;
casei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 6; 4, 7; 6, 6; 6, 15; 6, 15; 6, 19; 6, 26; 6, 26; 6, 26; 6, 28; 6, 29; 7, 12; 14, 26; 14, 28; 15, 18; 18, 3; [2] 8, 27;
casele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 13, 32; 20, 6; [2] 17, 31; 23, 19; 24, 29;
casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 34; 5, 9; 5, 11; 5, 17; 6, 3; 6, 3; 6, 4; 6, 5; 6, 6; 6, 6; 6, 8; 7, 15; 7, 38; 7, 38; 7, 38; 7, 50; 7, 50; 8, 44; 8, 48; 9, 8; 10, 12; 11, 28; 12, 20; 13, 2; 13, 34; 14, 17; 16, 3; 16, 7; 16, 9; 16, 18; 17, 17; 20, 31; 22, 53; [2] 1, 20; 5, 9; 8, 27; 10, 27; 10, 32; 11, 5; 11, 6; 11, 12; 11, 12; 11, 17; 11, 20; 12, 18; 13, 6; 14, 14; 15, 25; 17, 21; 18, 15; 18, 18; 18, 37; 19, 2; 20, 1; 21, 13; 21, 18; 24, 13;
o casă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 17;
casa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 1*; 6, 1*; 6, 36*; 7, 39*; 7, 48*; 7, 51*; 8, 10*; 8, 11*; 8, 64*; 9, 1*; 9, 10*; 9, 15*; 10, 5*; 12, 27*; 12, 30*; 14, 29*; 15, 15*; [2] 11, 3*; 11, 4*; 11, 7*; 11, 10*; 11, 11*; 11, 14*; 11, 16*; 11, 19*; 11, 20*; 12, 4*; 12, 4*; 12, 9*; 12, 10*; 12, 11*; 12, 13*; 12, 14*; 12, 16*; 14, 14*; 16, 18*; 16, 18*; 18, 15*; 19, 1*; 19, 14*; 20, 5*; 20, 8*; 21, 4*; 22, 4*; 22, 5*; 22, 5*; 22, 8*; 22, 9*; 22, 9*; 23, 2*; 23, 2*; 23, 6*; 23, 7*; 23, 24*; 24, 13*; 24, 29*; 24, 33*; 24, 33*;
casei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 15, 34*;
casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 12*; 7, 44*; 7, 44*; 7, 51*; 8, 65*; 10, 12*; 10, 21*; 14, 26*; 15, 18*; [2] 12, 9*; 12, 11*; 12, 12*; 12, 13*; 12, 18*; 16, 8*; 16, 14*; 16, 14*; 21, 5*; 22, 3*; 23, 11*; 23, 12*; 24, 36*;

cav → cab

că : (1521 NEACŞU) : conj. : „dass" : „que" : (83x)
că *conjunctie subord.* [1] 1, 11; 1, 13; 1, 17; 1, 30; 1, 30; 2, 15; 2, 17; 2, 20; 2, 23; 2, 24; 2, 29; 2, 31; 2, 38; 2, 42; 2, 43; 3, 2; 3, 23; 3, 23; 3, 26; 3, 28; 5, 1; 5, 3; 5, 6; 8, 43; 8, 46; 8, 61; 11, 21; 11, 21; 11, 22; 11, 28; 12, 16; 14, 2; 14, 13; 16, 18; 17, 24; 18, 9; 18, 15; 18, 36; 18, 37; 19, 2; 19, 7; 20, 7; 20, 13; 20, 28; 20, 31; 20, 40; 21, 16; 22, 3; 22, 18; 22, 33; [2] 1, 4; 2, 3; 2, 5; 3, 21; 3, 26; 4, 1; 4, 9; 4, 28; 5, 7; 5, 8; 5, 8; 5, 11; 5, 15; 5, 20; 5, 26; 6, 32; 7, 12; 7, 12; 8, 10; 8, 12; 8, 27; 9, 13; 10, 10; 10, 25; 11, 1; 12, 10; 18, 26; 19, 8; 19, 19; 19, 25; 20, 8; 20, 9; 20, 12;

căci : (1551-1553 ES) : conj. : „1. denn, 2. warum" : „1. car, 2. pourquoi" : (175x)
căce *conjunctie subord.* [1] 1, 6; 2, 15; 2, 22; 2, 26; 2, 26; 2, 26; 2, 28; 2, 30; 8, 51; 8, 53; 8, 65; 8, 65; 11, 34; 12, 1; 13, 17; 13, 21; 13, 32; 19, 20; 20, 6; 20, 7; 20, 41; 21, 2; 21, 6; 21, 15; 21, 15; [2] 1, 17; 2, 4; 2, 6; 5, 17; 8, 12; 9, 11; 9, 16; 9, 16; 9, 20; 11, 16; 12, 7; 12, 7; 15,

16; 17, 26; 18, 4; 20, 1; 20, 12; 23, 22;
căci *conjunctie subord.* [1] 1, 25; 1, 30; 1, 42; 2, 7; 2, 9; 2, 44; 3, 4; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 3, 28; 4, 24; 5, 1; 5, 1; 5, 6; 6, 6; 8, 7; 8, 11; 8, 18; 8, 18; 8, 27; 8, 33; 8, 35; 8, 36; 8, 39; 8, 42; 8, 46; 9, 9; 9, 22; 10, 9; 10, 21; 10, 22; 11, 9; 11, 11; 11, 16; 11, 31; 11, 33; 12, 15; 12, 24; 13, 9; 14, 5; 14, 6; 14, 7; 14, 11; 14, 13; 14, 15; 15, 4; 16, 2; 17, 7; 17, 14; 18, 10; 18, 25; 18, 27; 18, 27; 18, 41; 19, 4; 19, 10; 19, 14; 20, 22; 20, 28; 20, 36; 21, 18; 21, 20; 21, 28; 22, 8; 22, 14; 22, 34; 22, 37; 22, 44; 22, 49; [2] 1, 3; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 16; 1, 16; 2, 2; 3, 10; 3, 14; 3, 16; 4, 27; 4, 29; 4, 39; 4, 43; 5, 1; 5, 8; 6, 9; 6, 12; 6, 16; 8, 1; 8, 13; 8, 18; 8, 29; 9, 25; 9, 34; 10, 10; 10, 19; 10, 21; 10, 32; 12, 14; 12, 15; 13, 4; 13, 4; 13, 7; 13, 7; 14, 10; 14, 26; 17, 4; 17, 7; 17, 21; 18, 12; 18, 26; 18, 29; 18, 31; 18, 32; 18, 35; 18, 36; 19, 3; 19, 8; 19, 17; 19, 18; 19, 27; 19, 31; 21, 15; 22, 7; 22, 13; 22, 19; 24, 7; 24, 20; 24, 43; 24, 46;

cădeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1. fallen, stürzen, 2. münden" : „1. tomber, 2. se jeter dans" : (18x)
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 24, 31;
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 25; [2] 2, 13; 2, 14; 6, 6;
căzînd *verb gerunziu* [2] 6, 5;
căzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 7; 18, 38; 18, 39; 20, 30; [2] 1, 2; 4, 37; 6, 5;
să cădem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 7, 4;
va cădea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 52; 22, 20; [2] 10, 10;
vei cădea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 14, 10;

cădélniţă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Weihrauchkessel" : „encensoir" : (2x)
cădelniţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 24, 35;
cădêlniţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 50;

căínţă : (1642 CAZ. GOV. 187) : s. f. : „Reue" : „pénitence" : (1x)
căinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 27;

călăráş : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Kavallerist" : „cavalier" : (3x)
a unui călăraş *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 20;
călăraş *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 19;
călăraşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 13, 7;

călăréţ : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 321) : s. m. : „Reiter" : „cavalier" : (15x)
călăreţ *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 14;
călăreţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 5; 4, 26; 9, 22; 10, 26; 10, 26; [2] 7, 14; 18, 24; 18, 23;
călăreţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 9, 19; 10, 28;
călăreţul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 12; 9, 18; 13, 14;
un călăreţu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 17;

călăríme : (c. 1640 URECHE[2] 80) : s. f. : „Reiterei" : „cavalerie" : (5x)
călărime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 9; 20, 25; 20, 25; [2] 5, 9;
călărimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 1;

călcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. treten, 2. zertreten" : „1. marcher, 2. piétiner" : (5x)
călcară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 9, 33; 14, 9; 18, 12;
călcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 7, 17; 7, 20;

călcáre : (sec. XVI PS. H.) : v. I : „das, was ausgetretenen wird" : „ce qui est foulé aux pieds" : (1x)
călcare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 13, 7;

căldáre : (1492 BGL / în top. *Căldăruşa*) : s. f. : „Kessel" : „chaudron" : (8x)
căldare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 40; 4, 41; 4, 41;
căldarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 38; 4, 39;
căldările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 39; 7, 44; [2] 24, 34;

cămără : (1431 DERS) : s. f. : „1. Kammer 2. Schatzkammer" : „1. chambre, 2. trésorerie" : (9x)
cămara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 29; 22, 25; [2] 6, 12; 11, 2; 23, 11;
cămară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 15; 20, 30; [2] 9, 2;
cămării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 22, 25;

cămílă : (1438 DRHA I, 257 / în antr. Tador *Cămilă*) : s. f. : „Kamel" : „chameau" : (2x)
cămile *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 2; [2] 8, 9;

căpătíi : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Kopfseite, Kopfende" : „chevet" : (1x)
căpătîiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 19, 6;

căpeténie : (a. 1675 COSTIN, L. 48) : s. f. : „Oberhaupt" : „commandant" : (5x)
căpetenia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 9;
căpetenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 21; 4, 24; 11, 24; 21, 12;

căpeţeá : (1683 DOS. PAR. 258) : s. f. : „Kapitell" : „chapiteau" : (2x)
căpeţea *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 30;
căpeţeaoa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 19;

căpitán : (1563 DERS) : s. m. : „Hauptmann" : „commandant" : (2x)
căpitan *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 13;
un căpitan *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 9;

căprioáră : (1533 DERS / în top. Piscul *Căprioarei*) : s. f. : „Reh" : „gazelle" : (1x)
căprioare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23;

căpriór : (1576 DERS / în top. *Căpriorul*) : s. m. : „Sparren" : „chevron" : (2x)
căpriori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 15; 6, 16;

căptuşí : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „überziehen" : „couvrir" : (7x)
au căptuşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 7;
au căptuşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 18; 6, 21; 6, 27; 6, 29;
au căptuşitu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 15;
căptuşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 6, 31;

cărá : (1563 CORESI, PRAXIU 59) : v. I : „tragen" : „porter" : (1x)
căra *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 4, 28;

căruńţíme : (c. 1683-1686 MS. 45, 285/1) : s. f. : „Alter" : „vieillesse" : (1x)
căruńţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 9;

cắtre : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „gegen" : „vers" : (458x)
către *prep.* [1] 1, 2; 1, 3; 1, 11; 1, 13; 1, 13; 1, 15; 1, 20; 1, 22; 2, 13; 2, 14; 2, 17; 2, 19; 2, 29; 2, 30; 2, 31; 2, 39; 2, 40; 2, 41; 2, 43; 2, 45; 3, 11; 3, 26; 5, 1; 5, 2; 5, 5; 5, 8; 5, 8; 5, 9; 6, 11; 6, 12; 7, 14; 8, 1; 8, 18; 8, 28; 8, 48; 8, 48; 8, 55; 8, 58; 8, 59; 8, 60; 8, 62; 9, 7; 10, 2; 10, 3; 10, 6; 10, 7; 11, 11; 11, 18; 11, 18; 11, 21; 11, 40; 12, 3; 12, 5; 12, 5; 12, 7; 12, 7; 12, 9; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 14; 12, 21; 12, 22; 12, 23; 12, 27; 12, 27; 12, 28; 13, 4; 13, 6; 13, 6; 13, 7; 13, 8; 13, 12; 13, 16; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 20; 13, 21; 13, 22; 13, 27; 13, 34; 14, 3; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 10; 14, 13; 14, 24; 15, 18; 15, 19; 16, 1; 16, 12; 17, 1; 17, 2; 17, 3; 17, 8; 17, 13; 17, 18; 17, 18; 17, 19; 17, 20; 17, 24; 18, 1; 18, 5; 18, 17; 18, 19; 18, 21; 18, 22; 18, 29; 18, 30; 18, 30; 18, 30; 18, 31; 18, 40; 19, 1; 19, 2; 19, 7; 19, 9; 19, 13; 19, 15; 20, 2; 20, 2; 20, 5; 20, 6; 20, 7; 20, 9; 20, 9; 20, 10; 20, 22; 20, 23; 20, 25; 20, 31; 20, 31; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 35; 20, 36; 20, 39; 20, 39; 20, 39; 20, 40; 20, 41; 21, 2; 21, 3; 21, 4; 21, 5; 21, 5; 21, 6; 21, 6; 21, 7; 21, 8; 21, 8; 21, 11; 21, 11; 21, 14; 21, 15; 21, 17; 21, 19; 21, 20; 21, 23; 21, 26; 22, 2; 22, 3; 22, 4; 22, 5; 22, 7; 22, 8; 22, 14; 22, 15; 22, 16; 22, 18; 22, 18; 22, 21; 22, 26; 22, 26; 22, 30; 22, 50; [2] 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 20; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 5; 2, 5; 2, 9; 2, 16; 2, 18; 2, 18; 2, 19; 2, 21; 3, 7; 3, 11; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 3, 13; 3, 24; 3, 26; 4, 1; 4, 2; 4, 3; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 4, 9; 4, 10; 4, 12; 4, 13; 4, 13; 4, 13; 4, 14; 4, 15; 4, 17; 4, 18; 4, 18; 4, 18; 4, 19; 4, 20; 4, 23; 4, 24; 4, 24; 4, 25; 4, 27; 4, 33; 4, 36; 4, 36; 4, 41; 4, 42; 5, 5; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 8; 5, 8; 5, 10; 5, 11; 5, 13; 5, 13; 5, 13; 5, 15; 5, 19; 5, 22; 5, 25; 5, 25; 5, 26; 6, 1; 6, 1; 6, 8; 6, 9; 6, 11; 6, 15; 6, 18; 6, 18; 6, 19; 6, 21; 6, 22; 6, 23; 6, 26; 6, 28; 6, 29; 6, 32; 6, 32; 6, 33; 7, 2; 7, 3; 7, 6; 7, 7; 7, 9; 7, 10; 7, 13; 7, 17; 7, 18; 8, 1; 8, 3; 8, 4; 8, 5; 8, 8; 8, 9; 8, 9; 8, 10; 8, 14; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 11; 9, 11; 9, 12; 9, 12; 9, 14; 9, 19; 9, 23; 9, 25; 9, 32; 9, 33; 9, 33; 10, 1; 10, 1; 10, 1; 10, 2; 10, 5; 10, 5; 10, 6; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 9; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 17; 10, 18; 10, 19; 10, 32; 11, 4; 11, 7; 11, 9; 11, 14; 11, 15; 11, 16; 12, 4; 12, 7; 13, 6; 13, 11; 13, 14; 13, 16; 13, 23; 13, 23; 14, 8; 14, 9; 14, 9; 14, 12; 15, 9; 15, 12; 15, 18; 15, 24; 15, 28; 16, 3; 16, 7; 16, 10; 16, 12; 16, 18; 17, 4; 17, 8; 17, 11; 17, 13; 17, 18; 17, 20; 17, 22; 18, 14; 18, 17; 18, 18; 18, 18; 18, 19; 18, 19; 18, 22; 18, 25; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 27; 18, 27; 18, 27; 18, 31; 18, 37; 19, 2; 19, 3; 19, 5; 19, 6; 19, 9; 19, 20; 19, 20; 19, 32; 20, 1; 20, 1; 20, 2; 20, 2; 20, 4; 20, 5; 20, 8; 20, 11; 20, 12; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 16; 20, 19; 21, 7; 21, 7; 21, 13; 21, 22; 22, 4; 22, 8; 22, 9; 22, 10; 22, 14; 22, 14; 22, 15; 22, 18; 22, 18; 22, 19; 22, 20; 23, 1; 23, 3; 23, 9; 23, 25; 24, 26; 24, 40; 24, 43; 24, 48;
cătră *prep.* [1] 1, 50*; 2, 7*; 3, 28*; 5, 3*; 17, 5*; 17, 6*; 21, 28*; 21, 28*; [2] 11, 2*; 16, 14*; 17, 23*; 21, 2*; 23, 13*; 23, 27*; 24, 3*; 24, 20*; 24, 46*;

căţeá : (1625 DIRB XVII/4, 531 / în top. Piatra *Căţelelor*) : s. f. : „Hündin" : „chienne" : (1x)
căţêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 19;

căţúie : (sec. XV-XVI DERS) : s. f. : „Weihrauchkessel" : „encensoir" : (1x)
căţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 24, 34;

căutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. suchen, 2. blicken, sehen, 3. trachten, streben" : „1. chercher, 2. regarder, 3. tâcher" : (10x)
aş fi căutat *verb cond.-opt. perfect 1 sg.* [2] 3, 14;
caută *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 43;
căutară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 17;
căutaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [2] 6, 19;
căută *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 43;
căutînd *verb gerunziu* [1] 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 24;
să cauţi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 8, 28;

căzní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „quälen" : „torturer" : (1x)
ai căznit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 17, 20;

căzút : (1563 CORESI, PRAXIU 70) : adj. : „gefallen" : „tombé" : (1x)
cei căzuţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 24, 31;

ce : (1521 NEACŞU) : pron. int.-rel. : „was, welches" : „que, quoi, qui" : (284x)
ce *adj. pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 2, 43; 12, 16; 13, 12;
ce *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 1, 16; 1, 21; 1, 41; 2, 3; 2, 5; 2, 5; 2, 9; 2, 22; 2, 30; 3, 13; 4, 33; 5, 3; 5, 7; 7, 28; 7, 40; 7, 45; 8, 23; 8, 46; 8, 50; 8, 54; 8, 55; 9, 8; 9, 8; 9, 13; 9, 16; 9, 20; 9, 23; 9, 26; 10, 7; 10, 8; 10, 14; 10, 15; 10, 21; 11, 9; 11, 10; 11, 22; 11, 30; 11, 33; 11, 38; 12, 2; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 9; 12, 9; 12, 10; 12, 10; 12, 17; 12, 28; 12, 32; 13, 2; 13, 3; 13, 4; 13, 14; 13, 20; 13, 21; 13, 23; 13, 26; 13, 31; 13, 32; 13, 33; 14, 3; 14, 8; 14, 28; 14, 28; 14, 29; 15, 18; 16, 11; 16, 22; 16, 22; 16, 25; 16, 33; 17, 18; 18, 9; 18, 17; 19, 9; 19, 13; 19, 17; 19, 17; 20, 12; 20, 22; 20, 25; 20, 30; 20, 30; 20, 39; 21, 5; 21, 8; 21, 11; 21, 15; 21, 25; 22, 21; 22, 24; [2] 1, 1; 1, 2; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 16; 2, 9; 3, 5; 3, 13; 3, 15; 3, 25; 4, 2; 4, 2; 4, 4; 4, 7; 4, 13; 4, 14; 4, 18; 4, 23; 4, 43; 5, 7; 5, 13; 6, 16; 6, 16; 6, 28; 6, 33; 7, 12; 8, 12; 8, 12; 8, 14; 8, 21; 9, 8; 9, 11; 9, 16; 9, 18; 9, 19; 9, 20; 9, 22; 10, 5; 10, 11; 10, 17; 10, 25; 10, 27; 10, 27; 11, 2; 11, 6; 11, 7; 11, 8; 11, 9; 11, 9; 11, 11; 11, 11; 11, 12; 11, 14; 11, 16; 11, 20; 12, 4; 12, 7; 12, 9; 12, 10; 12, 11; 12, 11; 12, 11; 12, 14; 12, 15; 14, 3; 14, 5; 14, 6; 14, 14; 14, 15; 14, 17; 14, 22; 15, 33; 16, 2; 16, 7; 16, 8; 17, 7; 17, 20; 18, 3; 18, 5; 18, 20; 18, 20; 18, 21; 19, 3; 19, 4; 19, 15; 19, 20; 19, 26; 19, 26; 19, 29; 19, 30; 20, 8; 20, 14; 20, 15; 21, 13; 21, 23; 22, 2; 22, 4; 22, 4; 22, 5; 22, 5; 22, 5; 22, 7; 22, 9; 22, 9; 22, 13; 22, 13; 22, 15; 22, 16; 22, 18; 22, 19; 22, 20; 23, 2; 23, 2; 23, 3; 23, 4; 23, 5; 23, 16; 23, 16; 23, 17; 23, 17; 23, 18; 23, 20; 23, 24; 24, 28; 24, 31; 24, 38;

24, 38; 24, 39; 24, 39; 24, 39; 24, 39;
cei ce *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 2, 7; 5, 16;
ceiia ce *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 3, 27;
ce *adj. pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 1, 30*; 1, 37*; 2, 24*; 2, 33*; 3, 6*; 3, 14*; 5, 5*; 5, 12*; 8, 25*; 8, 27*; 8, 38*; 8, 39*; 8, 53*; 8, 58*; 9, 2*; 9, 4*; 9, 5*; 11, 38*; 11, 38*; 12, 12*; 14, 10*; 14, 15*; 15, 5*; 16, 13*; 18, 13*; 18, 31*; 20, 4*; 20, 34*; 21, 11*; 21, 11*; 21, 19*; 22, 4*; 22, 4*; 22, 4*; [2] 1, 6*; 4, 17*; 8, 18*; 8, 19*; 10, 15*; 14, 6*; 14, 6*; 15, 9*; 17, 23*; 17, 40*; 21, 3*; 21, 4*; 21, 13*; 21, 20*; 22, 19*; 23, 21*; 23, 27*;
ce *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 1, 13*; [2] 7, 17*; 7, 18*;

ce → ci

ceas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Stunde" : „heure" : (7x)
ceas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 2; 20, 6;
ceasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 4, 16; 4, 17; 7, 1; 7, 19; 10, 6;

cédru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Zeder" : „cédre" : (25x)
chedri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 9;
chedrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 27;
chedru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 8; 7, 7;
chiedri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 10; 7, 11;
chiedru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 10; 6, 15; 6, 18; 6, 18; 6, 20; 6, 35; 7, 2; 7, 2; 7, 3; 7, 11; 9, 11;
chiedrul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 33; [2] 14, 9;
chiedrului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 19, 23;
Chedrilor *subst. propriu masc. pl. gen./dat. neart.* [1] 15, 13*;
Chiedrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. neart.* [1] 2, 38*; [2] 23, 6*; 23, 6*; 23, 12*;

cel[1] : (1521 NEACȘU) : pron dem./adj. : „der" : „ce" : (145x)
cea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [2] 13, 23; 19, 30;
cea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 6, 8; [2] 12, 20;
cêea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 13, 3;
cêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 26;
cei *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 21, 13; [2] 16, 17; 24, 39;
ceia *adj. pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 16, 30; [2] 18, 27;
cel *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 12, 18; 20, 20; 20, 20; [2] 16, 14; 24, 37; 24, 37;
cela *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 9, 8; [2] 23, 10;
cêle *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 7, 28; [2] 20, 15;
cêlea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [2] 8, 21; 23, 19;
celor *pron. dem. fem. pl. dat./gen.* [2] 16, 13; 16, 13;
celui *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [2] 5, 3;
cêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [2] 19, 3*;
cei *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 8, 46*; 10, 8*; 13, 2*; [2] 4, 18*; 6, 16*; 6, 16*; 10, 25*; 10, 27*; 11, 9*; 11, 9*; 11, 11*; 11, 12*; 18, 5*; 22, 4*; 23, 5*; 23, 20*; 24, 39*; 24, 39*;
ceia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 9, 23*; 12, 8*; 12, 8*; 12, 10*; 12, 17*; 12, 28*; 14, 28*; 14, 29*; 16, 25*; 16, 33*; 20, 30*; 20, 30*; 21, 11*; [2] 10, 11*; 10, 17*; 12, 9*; 14, 5*; 18, 21*; 19, 26*; 21, 23*; 22, 16*; 22, 19*; 22, 20*; 23, 2*;
cel *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 13, 14*; 13, 33*; 19, 17*; 21, 25*; [2] 3, 15*; 9, 8*; 9, 20*; 11, 7*; 12, 4*; 12, 11*; 24, 39*;
cela *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 13, 20*; 13, 21*; 13, 26*; 18, 17*; 19, 17*; 22, 24*; [2] 1, 6*; 8, 21*; 11, 8*; 11, 16*; 12, 10*; 19, 15*; 22, 18*; 23, 17*; 24, 28*;
cela *pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [2] 21, 13*; 22, 4*; 22, 7*;
cêle *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 3*; 3, 13*; 11, 10*; [2] 7, 12*; 14, 15*; 19, 20*;
cêlea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 7, 28*; 7, 40*; 10, 21*; [2] 8, 12*; 19, 29*;
cêlea *pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [2] 22, 9*; 23, 16*;
celor *pron. dem. masc. pl. gen./dat.* [1] 8, 50*; 12, 9*; 12, 10*; 14, 28*; [2] 10, 27*; 11, 2*; 11, 6*; 11, 11*; 11, 14*; 11, 20*; 12, 11*; 12, 11*; 12, 14*; 14, 6*; 16, 7*; 17, 20*; 22, 5*; 22, 5*; 22, 5*; 22, 9*; 23, 4*;
celora *pron. dem. masc. pl. gen./dat.* [1] 9, 20*; 10, 7*; [2] 12, 15*;
celui *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 8, 23*; [2] 1, 7*; 17, 7*; 23, 16*; 23, 18*;
celuia *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 11, 9*; 13, 4*; 15, 18*; [2] 19, 26*; 22, 15*;

cel[2] : (1521 NEACȘU) : art. dem./adj. : „der" : „ce" : (136x)
cea *articol dem adj. fem. sg. nom./ac.* [1] 6, 6; 6, 15; 6, 35; 7, 12; 9, 17; 10, 5; 10, 17; 12, 25; 15, 19; 16, 15; 18, 29; 18, 38; 18, 38; 20, 30; [2] 5, 4; 10, 27; 15, 34; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 18; 17, 34; 20, 4; 23, 13; 23, 13; 24, 33; 24, 33;
cei *articol dem adj. fem. sg. gen./dat.* [1] 6, 8; 6, 26; 6, 29; 6, 29; 8, 65; 9, 26; [2] 24, 24;
cei *articol dem adj. masc. pl. nom./ac.* [1] 6, 16; 7, 15; 19, 19; [2] 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 2, 3; 2, 5; 2, 15; 3, 21; 10, 5; 10, 5; 11, 9; 11, 10; 11, 11; 11, 20; 16, 17; 19, 12; 24, 33; 24, 33; 24, 38; 24, 39;
ceii *articol dem adj. fem. sg. gen./dat.* [1] 7, 50; [2] 18, 17;
cel *articol dem adj. masc. sg. nom./ac.* [1] 4, 12; 4, 20; 4, 33; 6, 28; 6, 28; 8, 32; 11, 7; 13, 32; 17, 1; 17, 3; 21, 18; [2] 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 13; 6, 12; 7, 2; 14, 9; 14, 9; 14, 25; 15, 25; 16, 14; 16, 15; 18, 4; 21, 11; 23, 8; 24, 32;
cel *articol dem adj. neutru sg. nom./ac.* [1] 3, 15; 4, 29; 7, 48; 8, 65; 8, 65; [2] 18, 21; 23, 15;
cêle *articol dem adj. fem. pl. nom./ac.* [1] 4, 24; 7, 33; 8, 9; 10, 20; 11, 35; 11, 36; 14, 27; [2] 3, 9; 10, 31; 14, 9; 23, 24;
cêle *articol dem adj. neutru pl. nom./ac.* [1] 7, 37; 8, 4; 10, 27; [2] 24, 13; 24, 34; 24, 35; 24, 35;
cêlea *articol dem adj. fem. pl. nom./ac.* [2] 24, 13;
cêlea *articol dem adj. neutru pl. nom./ac.* [2] 23, 12;
celor *articol dem adj. fem. pl. gen./dat.* [2] 17, 15; 23, 8;
celor *articol dem adj. masc. pl. gen./dat.* [1] 22, 31; [2] 10, 23; 11, 10; 11, 16; 12, 11; 23, 7; 24, 48;
celora *articol dem adj. fem. pl. gen./dat.* [1] 20, 29;
celui *articol dem adj. masc. sg. gen./dat.* [1] 19, 10;
celui *articol dem adj. neutru sg. gen./dat.* [2] 18, 26;
cei *articol dem adj. masc. pl. nom./ac.* [2] 11, 4*;
cêle *articol dem adj. fem. pl. nom./ac.* [2] 9, 22*;
celor *articol dem adj. masc. pl. gen./dat.* [1] 16, 15*;

célălalt : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : pron./adj. dem. : „der andere" : „l'autre" : (3x)
cêealaltă *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 22;

celalalt *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 18, 23;
celalalt *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [2] 4, 7;

cer : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Himmel" : „ciel" : (38x)
cer *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 22;
ceriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 23; 8, 30; 8, 32; 8, 34; 8, 36; 8, 39; 8, 43; 8, 45; 8, 49; 8, 54; 8, 55; 18, 38; [2] 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 12; 1, 14; 2, 1; 2, 11; 7, 2; 7, 19;
ceriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 27; 8, 27; 8, 35; 18, 45; [2] 19, 15;
ceriului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 8, 27; 14, 11; 16, 4; 21, 24; 22, 19; [2] 14, 27; 17, 16; 21, 3; 21, 5; 23, 4; 23, 5;

cerb : (1506 G. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. m. : „Hirsch" : „cerf" : (1x)
cerbi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23;

cercá : (1581 PRL) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen, 4. behandeln" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer, 4. s'occuper de" : (22x)
a cerca *verb infinitiv prezent* [1] 18, 10; [2] 1, 6; 1, 16;
au cercat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 40;
cearcă *verb imp. 2 sg.* [2] 8, 8;
cearcă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 19, 10; 19, 14;
cearcă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 20, 7;
cerca *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 10, 24;
cercară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 3;
cercaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 1, 2; 10, 24; 22, 13;
cerci *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 11, 22;
să cercaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 1, 3; 22, 18;
să cêrce *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 2, 16;
să cêrce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 2; 2, 41; 14, 5;
vom cerca *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 3, 11;
vor cerca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 20, 6;

cercetá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „prüfen" : „examiner" : (1x)
a cerceta *verb infinitiv prezent* [1] 3, 9;

cerdác : (1648 NTB 202) : s. n. : „Altan, Veranda" : „balcon, véranda" : (4x)
cerdac *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 23; [2] 4, 10; 4, 11;
cerdacul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 1, 2;

cére : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bitten, verlangen" : „demander" : (19x)
a cêre *verb infinitiv prezent* [2] 2, 10;
ai cerşut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 22; 3, 11; 3, 11; 3, 11;
ai cerut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 11; 3, 11; 3, 13;
am cerşut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 4, 28;
au cerşut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 10; 10, 13;
cêre *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 20; 2, 22; 3, 5; [2] 2, 9; 4, 3;
cerşu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 4;
ceru *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 2, 16; 2, 20;

cérere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verlangen, Bitte" : „sollicitation, demande" : (3x)
cêrere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 5;
o cêrere *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 16; 2, 20;

certá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „1. schelten, 2. strafen" : „1. gronder, 2. punir" : (4x)
au certat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 12, 11; 12, 14;
voiu certa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 12, 11; 12, 14;

cetáte : (1391 DRHB I, 37 / în top. *Czetate*) : s. f. : „Stadt" : „cité" : (129x)
cetate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 16; 9, 16; 13, 25; 13, 29; 14, 11; 14, 12; 16, 4; 20, 2; 20, 12; 20, 18; 20, 19; 21, 13; 21, 24; [2] 2, 23; 7, 4; 7, 4; 7, 12; 7, 12; 8, 3; 9, 15; 9, 30; 10, 5; 20, 20; 23, 16; 24, 10; 24, 11; 24, 23; 24, 31; 24, 39; 24, 39; 24, 39;
cetatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 41; 1, 45; 2, 10; 3, 1; 8, 1; 9, 24; 11, 13; 11, 18; 11, 32; 11, 36; 11, 43; 14, 21; 14, 32; 15, 8; 15, 24; 16, 18; 20, 30; 21, 11; 22, 36; 22, 51; [2] 3, 19; 3, 19; 6, 14; 6, 15; 6, 19; 8, 24; 9, 28; 10, 27; 11, 21; 12, 21; 14, 20; 15, 7; 15, 34; 15, 37; 16, 5; 16, 20; 17, 10; 17, 31; 18, 8; 18, 30; 19, 32; 19, 33; 19, 34; 20, 6; 20, 6; 20, 21; 23, 27; 23, 30; 24, 22; 24, 24;
cetăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 13; 4, 13; 9, 11; [2] 10, 2; 19, 25;
cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 44; 8, 48; 9, 15; 11, 27; 17, 10; 21, 11; 22, 26; [2] 2, 19; 2, 19; 7, 3; 7, 10; 10, 6; 10, 8; 10, 9; 19, 13; 23, 8; 23, 8; 23, 17; 24, 24;
cetăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 37; 9, 12; 9, 13; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 10, 26; 12, 17; 15, 20; 15, 23; 20, 34; 22, 39; [2] 3, 25; 13, 25; 13, 25; 17, 10; 17, 24; 17, 24; 17, 26; 17, 29; 18, 13; 23, 5; 23, 8; 23, 19;

cetí → citi

cevá : (1551-1553 ES) : pron. : „etwas" : „quelque chose" : (2x)
ceva *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 3, 5; [2] 5, 20;

chédru → cedru

cheltuí : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. IV : „ausgeben" : „dépenser" : (1x)
s-au chieltuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 12, 12;

chemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen" : „appeler, invoquer" : (44x)
au chemat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 3; 18, 26;
au chemat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 9; 1, 10; 1, 19; 1, 19; 1, 25; 1, 26; [2] 1, 9; 9, 1; 23, 17; 23, 17;
au chiemat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 37; 2, 43; 13, 4; [2] 3, 10; 8, 1;
cheamă *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 12; 4, 15;
chema *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 18, 28;
chemară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 20;
chemaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 1, 28; 1, 32; 18, 25; 18, 27; [2] 10, 19;
chemă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 21; 18, 3; 20, 7; [2] 3, 13; 4, 12; 4, 15; 4, 21; 6, 11; 12, 7; 18, 4;
chiamă *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 36;
chiemă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 2; 22, 9; [2] 4, 36; 14, 7;
să chême *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 22, 13;
va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 11;
voiu chema *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 18, 24;

chemát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Berufene" : „appelé" : (2x)

cei chemaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 41;
chemaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 49;

cheretián : (c. 1665-1672 MS. 4389, 309/1) : s. m. : „Kerethiter" : „Kéréthien" : (2x)
herethi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 44;
oheréthi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 38;

chibzuí : (1592 DIR) : v. IV : „denken" : „raisonner" : (1x)
chipzuit *verb participiu masc. sg.* [1] 22, 34;

chiemá → chema

chin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Leid" : „peine" : (1x)
chinuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 3;

chinuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (sich) quälen, peinigen, plagen, 2. leiden" : „1. (se) tourmenter, (se) torturer, 2. souffrir" : (3x)
s-au chinuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 26;
te-ai chinuit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 26;
voiu chinui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 39;

chip : (1480 BGL) : s. n. : „1. Bild(nis), 2. Gestalt, Aussehen, 3. Mittel, Weg" : „1. image, 2. figure, 3. manière" : (61x)
chip *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 4; 1, 6; 1, 30; 1, 37; 2, 24; 2, 33; 3, 6; 3, 14; 5, 5; 5, 11; 5, 12; 8, 25; 8, 38; 8, 39; 8, 53; 8, 58; 9, 2; 9, 4; 9, 5; 11, 38; 11, 38; 12, 12; 14, 10; 14, 15; 15, 5; 16, 13; 18, 13; 18, 31; 20, 4; 20, 34; 21, 11; 21, 11; 21, 19; 22, 4; 22, 4; 22, 4; [2] 1, 6; 4, 17; 7, 17; 7, 18; 8, 18; 8, 19; 10, 15; 14, 6; 14, 6; 15, 9; 17, 23; 17, 40; 21, 3; 21, 4; 21, 13; 21, 20; 22, 19; 23, 21; 23, 27;
chipului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 11, 7;
chipurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 11, 19;
chipurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 11, 33; [2] 17, 12; 17, 33;
un chip *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 11, 22;

chiparós : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 228) : s. m. : „Zypresse" : „cyprès" : (2x)
ale chiparoşilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 19, 23;
chiparos *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 22;

chipzuí → chibzui

ci : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „sondern" : „mais, cependant" : (13x)
ce *conjunctie coord.* [1] 3, 11; 3, 22; 3, 23; 8, 19; 8, 59; 17, 13; 18, 18; 21, 28; 22, 8; 22, 18; [2] 7, 3; 20, 10; 20, 15;

cinci : (1559-1560 BRATU) : num. card. : „fünf" : „cinq" : (1x)
cinci *num. card. fem. nom./ac.* [1] 6, 30;

cíncilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „fünfter" : „cinquième" : (3x)
a cincea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 28;
al cincea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 25;
al cincilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 8, 16;

cíncisprezece : (1559-1560 BRATU) : num. card. : „fünfzehn" : „quinze" : (1x)
cincispăzêce *num. card. masc. nom./ac.* [1] 7, 4;

cincizéci : (1559-1560 BRATU) : num. card. : „fünfzig" : „cinquante" : (2x)
cincizeci *num. card. masc. nom./ac.* [1] 7, 6; 7, 6;

cíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. int.-rel. : „der, wer" : „qui" : (18x)
cine *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 1, 20; 1, 27; 3, 9; 20, 14; 20, 14; 22, 20; [2] 6, 11; 8, 13; 9, 5; 9, 10; 9, 32; 10, 9; 10, 13; 14, 26; 18, 35; 19, 22; 19, 22;
cui *pron. int.-rel. gen./dat.* [2] 19, 22;

cinstí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. ehren, 2. anbeten" : „honorer, 2. adorer" : (2x)
cinstească-să *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 1, 13;
cinstească-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 1, 14;

cinstít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „geehrt" : „honoré" : (5x)
cinstită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 2; 10, 10; 10, 11;
cinstite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 17; 7, 9;

ciocán : (1489 DERS / în antr. *Ciocan*) : s. n. : „Hammer" : „marteau" : (1x)
ciocan *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 7;

cioplí : (1581-1582 PO) : v. IV : „behauen" : „tailler, façonner" : (1x)
au cioplit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 18;

cioplít : (1581-1582 PO) : adj./s. : „1. behauen, 2. Götze, Idol" : „1. sculpté, 2. idole" : (8x)
celor cioplite *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 17, 40;
cioplite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 17; 6, 7; 7, 9; 10, 22; [2] 12, 12; 22, 6;
cioplitul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 21, 7;
necioplite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 22;

cioplitór : (1551-1553 ES) : s. m. : „Steinmetz" : „maçon" : (1x)
cioplitorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 12;

cioplitúră : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. f. : „Statue, Skulptur" : „statue" : (1x)
ciopliturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 40;

cití : (1551-1553 ES) : v. IV : „lesen" : „lire" : (6x)
au citit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 22, 16;
ceti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 23, 2;
citi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 7; 19, 14; 22, 8; 22, 11;

ciútură : (1563 DERS) : s. f. : „Krug" : „cruche" : (5x)
ciutura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 14; 17, 16;
ciutură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 20; 17, 12;
ciuture *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 34;

cízmă : (1508 DERS) : s. f. : „Stiefel" : „botte" : (1x)
cizma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 5;

cĭ́ine : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hund" : „chien" : (9x)
cîinele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 8, 13;
cîinii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 4; 21, 19; 21, 23; 21, 24; 22, 38; [2] 9, 10; 9, 36;
cînii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 11;

cîmp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Feld, Flur" : „champs" : (3x)
cîmp *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 29; 16, 4; 21, 24;

cînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wann, als" : „quand, lorsque" : (56x)
cînd *adv. pron. int.-rel.* [1] 2, 7; 6, 7; 6, 7; 8, 9; 8, 21; 8, 33; 8, 35; 8, 37; 8, 44; 8, 53; 11, 15; 11, 15; 14, 6; 14, 12; 14, 21; 14, 29; 18, 4; 18, 13; 18, 18; 18, 21; 20, 12; 22, 25; 22, 42; [2] 1, 16; 2, 1; 4, 10; 4, 18; 4, 40; 5, 18; 5, 18; 7, 17; 8, 17; 8, 26; 8, 29; 9, 15; 9, 17; 10, 16; 11, 8; 11, 8; 11, 22; 14, 2; 15, 2; 15, 32; 16, 2; 17, 31; 18, 2; 18, 22; 21, 1; 21, 19; 22, 1; 23, 16; 23, 31; 23, 36; 24, 8; 24, 18;
cîndu *adv. pron. int.-rel.* [1] 8, 35;

cîndái : (1581 CORESI, EV. 4) : adv. : „1. vielleicht, 2. etwa, irgendwie" : „1. peut-être, 2. d'une certaine façon" : (7x)
cîndai *adv.* [1] 18, 5; 18, 27; 18, 27; 20, 31; [2] 2, 16; 3, 13; 19, 4;

cíne → cîine

cîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „singen" : „chanter" : (2x)
cînta *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 3, 15;
cîntă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 15;

cîntár : (1446 DERS) : s. n. : „Waage" : „balance" : (1x)
cantáriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 21, 13;

cîntáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gesang" : „chant" : (2x)
cîntări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 32;
Cîntării *subst. propriu fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 54*;

cîntăréţ : (1649 MARD.) : s. m. : „Sänger" : „chanteur" : (3x)
cîntăreţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 11, 15;
cîntăreţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 12;
cîntăreţu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 15;

cîrlíg : (1389 DERS / în top. *Cîrlig*) : s. n. : „Haken" : „crochet" : (1x)
cîrligele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 24, 34;

cîştigá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „erwerben" : „acquérir" : (3x)
au cîştigat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 20, 17;
să cîştige *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 12, 12; 22, 6;

cît : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv./pron. : „1. wieviel, 2. kaum, 3. insofern, 4. das ... was" : „1. combien, 2. à peine, 3. tant que, 4. ce que" : (102x)
cît *adv. pron. int.-rel.* [1] 1, 19; 1, 25; 14, 7; 17, 12; [2] 4, 2; 9, 37; 10, 11; 21, 12;
cîte *adj. pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [2] 8, 23; 10, 32;
cîte *adv.* [1] 14, 28; 18, 4; 18, 13; [2] 1, 18; 3, 10; 8, 12; 10, 10; 12, 18; 12, 19; 13, 8; 13, 12;
cîte *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 3; 2, 5; 2, 5; 5, 6; 8, 43; 8, 57; 10, 2; 11, 38; 11, 41; 13, 11; 14, 22; 14, 28; 14, 30; 15, 7; 15, 31; 16, 5; 16, 14; 16, 27; 19, 1; 20, 9; 22, 39; 22, 54; [2] 10, 36; 11, 9; 11, 11; 12, 12; 14, 3; 14, 15; 14, 18; 14, 28; 14, 28; 14, 28; 15, 3; 15, 6; 15, 16; 15, 21; 15, 26; 15, 31; 15, 33; 15, 35; 16, 11; 16, 16; 16, 19; 17, 8; 17, 13; 17, 15; 18, 3; 18, 6; 18, 12; 19, 11; 20, 3; 20, 13; 20, 15; 20, 17; 20, 17; 20, 20; 21, 8; 21, 11; 21, 11; 21, 17; 21, 24; 22, 19; 23, 28; 23, 32; 23, 37; 24, 3; 24, 5; 24, 7; 24, 9; 24, 19;
cîte *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 14, 19; 14, 19;
cîte *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [1] 7, 44; 7, 45;
cîte *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 9, 1; 10, 13; 10, 13; 10, 13;
cîţi *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [1] 4, 34; 14, 9; [2] 17, 9;
cît *adv. pron. int.-rel.* [[2] 4, 2*;

clădí : (1515 DERS / în top. *Clăditeei*) : v. IV : „(auf)bauen" : „construire" : (13x)
au clădit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 10; 6, 16; 6, 35; 7, 2;
clădi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 6, 15; 18, 32; 18, 33; [2] 16, 11;
s-au clădit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 7;
să clădiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 6, 7; 6, 7;
-şi clădiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 23; [2] 17, 10;

clăditór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Erbauer" : „bâtisseur, constructeur" : (2x)
clăditorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 11; 22, 6;

clătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rühren, rücken, wanken" : „mouvoir, chanceler" : (6x)
a clăti *verb infinitiv prezent* [2] 21, 8;
clăti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 20; 19, 21;
să clătească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 23, 18;
să clătêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 14, 15;
să clăti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 6, 11;

coápsă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schenkel, Hüfte, Flanke" : „cuisse, hanche, flanc" : (1x)
coapsa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 16, 14;

coástă : (1463 DERS / în top. *Coastă*) : s. f. : „Seite, Flanke" : „côte" : (7x)
coasta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 6;
coastă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 16;
coaste *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 5;
coastele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 3; 8, 19;
coastelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 19;
coastii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 8;

coborí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „herab-, hinabsteigen, herunterkommen" : „descendre" : (32x)
pogoară *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 18, 40;
pogoară-te *verb imp. 2 sg.* [2] 1, 9; 9, 32;
pogorî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 23; [2] 6, 33; 8, 29; 11, 20;
pogorîră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 53; [2] 3, 12;
s-au pogorît *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 21, 18;
să pogorî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 38; 21, 16; 22, 2; [2] 1, 10; 1, 12; 1, 14; 1, 15; 5, 14; 9, 16; 9, 16; 13, 14;
să pogorîia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 6, 31;
să pogorîră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 6, 18;
să va pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 10;

se va pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 12;
te pogoară *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 44; 21, 18; [2] 1, 11;
te vei pogorî *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 1, 4; 1, 6; 1, 16;
vor pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 5, 9;

coborî́re : (1581 PRL) : s. f. : „Abstieg" : „descente" : (1x)
pogorîre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 28;

cobúz : (1632 EUSTR. PRAV. 157) : s. n. : „Musikinstrument" : „instrument de musique" : (1x)
copuze *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 12;

codiríşte : (a. 1600 HC I, 247) : s. f. : „Peitschenstiel" : „manche" : (1x)
codirişte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 5;

cófă : (1605 AL 1985, 284, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Kanne" : „pot" : (2x)
cofele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 39; 7, 44;

cojóc : (a. 1244 DRĂGANU / în antr. *Kosok*) : s. n. : „Schafpelz, Mantel" : „touloupe, manteau" : (5x)
cojocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 19, 13; 19, 19; [2] 2, 8; 2, 13; 2, 14;

coleá → acolo

colţ : (1493 SUCIU / în top. *Kolcz*) : s. n. : „Ecke" : „angle, coin" : (1x)
colţuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 7;

condéi : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 60) : s. n. : „Schreibfeder" : „plume" : (1x)
condêiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 28;

conoáşte → cunoaşte

copác : (1264 DRĂGANU / în top. *Kopach*) : s. m. : „Baum" : „arbre" : (1x)
un copaciu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 19, 5;

coperí → acoperi

copíl : (1318 DLRV / în antr. *Copil*) : s. m. : „1. Kind, 2. Diener" : „1. enfant, 2. serviteur" : (6x)
copii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 24;
copiii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 12, 8; 12, 10;
copiilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 12, 14;
copilul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 26;
copilului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 14, 3;

copiláş : (**copíl** : 1318 DLRV) : s. m. : „1. Kind, 2. Diener" : „1. enfant, 2. serviteur" : (46x)
copilaş *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 7; 11, 17; [2] 4, 34; 4, 35;
copilaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 23; 4, 22; 5, 22; 5, 23;
copilaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 14; [2] 19, 6;
copilaşu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 14;
copilaşul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 25; 3, 27; 11, 28; 14, 12; 14, 17; 17, 22; 18, 43; 18, 43; 19, 3; [2] 4, 12; 4, 14; 4, 18; 4, 18; 4, 24; 4, 25; 4, 31; 4, 32; 4, 35; 4, 35; 4, 41; 5, 20; 6, 15; 8, 4; 9, 4;
copilaşului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 17, 21; 17, 21; 18, 43; [2] 4, 19; 4, 26; 4, 29; 4, 30; 4, 31; 4, 34; 4, 38; 6, 17;

copúz → cobuz

cor : (c. 1683-1686 MS. 45, 128/2) : s. m., ebraism după *κόρος* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Scheffel" : „homer" : (3x)
corí *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 22; 4, 22;
córi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 11;

corábie : (1521 NEACŞU) : s. f. : „Schiff" : „bateau" : (7x)
corabia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 11;
corabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 26; 9, 27; 10, 22; 10, 22;
corabii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 49;
corăbiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 22, 49;

corăbiér : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Schiffer" : „batelier" : (1x)
corăbiêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 27;

corb : (1444 SUCIU / în top. *Corbul*) : s. m. : „Rabe" : „corbeau" : (2x)
corbii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 17, 6;
corbilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 17, 4;

corn : (1436 DLRV / în top. *Cornul* lui Ujog) : s. n. : „1. Horn, 2. Ecke" : „1. corne, 2. coin" : (10x)
coarne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 11;
coarnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 50; 1, 51;
cornul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 34; 1, 39; 1, 39; 2, 28;
cornului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 1, 41;
cornuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 5;
cornurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 2, 29;

córt : (1563 CORESI, PRAXIU 564) : s. n. : „Zelt" : „tente" : (10x)
cort *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 39; [2] 7, 8;
cortul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 29; 2, 31; 8, 4; 8, 4;
corturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 12;
corturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 7, 7; 7, 10;
un cort *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 7, 8;

coş : (1504-1507 DERS) : s. n. : „Korb" : „panier" : (1x)
coşuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 10, 7;

cot : (1332-1337 DRĂGANU / în antr. sau top. *Choth*) : s. m. : „Elle" : „aune" : (46x)
cot *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 30; 7, 31; 7, 34;
cotu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 30;
cotul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 2;
coţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 2; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 10; 6, 16; 6, 17; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 22; 6, 23; 6, 23; 6, 23; 6, 25; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 6; 7, 6; 7, 10; 7, 10; 7, 15; 7, 15; 7, 16; 7, 16; 7, 18; 7, 22; 7, 22; 7, 22; 7, 23; 7, 26; 7, 26; 7, 26; 7, 37; [2] 14, 13; 24, 37; 24, 37;

covîrşí : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 229) : v. IV : „überragen" : „dépasser" : (1x)

covîrşiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 8, 8;

covríg : (c. 1665-1672 MS. 4389, 91/1) : s. m. : „Brezel" : „bretzel" : (1x)
covrigi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 3;

créde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „glauben" : „croire" : (2x)
am crezut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 10, 7;
au crezut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 14;

credinciós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „treu, gläubig" : „fidèle, croyant" : (1x)
credincioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 38;

credínţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Glaube" : „croyance" : (3x)
credinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 12, 15;
credinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 16, 2; 22, 7;

créşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „wachsen" : „croître" : (3x)
crescu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 20;
crescuse *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 8;
s-au crescut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 10;

crin : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Lilien" : „lis" : (3x)
crin *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 18; 7, 21; 7, 25;

crívăţ : (1522 DERS / în top. Dealul *Crivăţului*) : s. n. : „Norden" : „nord" : (1x)
crivăţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 24;

cruţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)schonen, acht haben, halten" : „ménager, veiller, maintenir" : (10x)
ai cruţat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 21;
au cruţat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 15;
au cruţat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 34; 14, 8; [2] 17, 19;
cruţaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 17, 13;
cruţă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 10, 33;
cruţînd *verb gerunziu* [1] 8, 23;
veţi cruţa *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 9, 6;
vor cruţa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 21, 8;

cu : (1521 NEACŞU) : prep. : „mit" : „avec" : (373x)
cu *prep.* [1] 1, 1; 1, 2; 1, 7; 1, 7; 1, 14; 1, 23; 1, 34; 1, 37; 1, 37; 1, 39; 1, 40; 1, 40; 1, 51; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 25; 2, 33; 2, 38; 2, 43; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 18; 3, 26; 3, 27; 5, 23; 6, 2; 6, 7; 6, 9; 6, 10; 6, 12; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 18; 6, 20; 6, 20; 6, 21; 6, 27; 6, 28; 6, 29; 6, 31; 6, 34; 6, 34; 7, 2; 7, 3; 7, 7; 7, 10; 7, 10; 7, 11; 7, 14; 7, 37; 8, 7; 8, 9; 8, 15; 8, 21; 8, 23; 8, 27; 8, 48; 8, 48; 8, 53; 8, 56; 8, 57; 8, 58; 8, 66; 9, 4; 9, 4; 9, 7; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 16; 9, 27; 10, 1; 10, 2; 10, 9; 10, 18; 10, 21; 10, 22; 10, 23; 10, 23; 10, 26; 10, 28; 11, 4; 11, 11; 11, 21; 11, 22; 11, 22; 11, 29; 11, 43; 12, 8; 12, 8; 12, 10; 12, 11; 12, 11; 12, 11; 12, 14; 12, 14; 12, 15; 12, 18; 12, 24; 13, 1; 13, 2; 13, 5; 13, 7; 13, 8; 13, 9; 13, 15; 13, 16; 13, 17; 13, 18; 13, 20; 13, 31; 14, 8; 14, 18; 14, 20; 14, 32; 14, 32; 15, 3; 15, 8; 15, 13; 15, 14; 15, 22; 15, 24; 15, 24; 15, 29; 16, 2; 16, 7; 16, 7; 16, 18; 17, 14; 17, 16; 17, 20; 17, 20; 18, 4; 18, 4; 18, 13; 18, 13; 18, 24; 18, 27; 18, 28; 18, 28; 18, 28; 18, 36; 18, 37; 18, 45; 18, 45; 19, 1; 19, 8; 19, 10; 19, 13; 19, 14; 19, 19; 19, 21; 20, 12; 20, 34; 20, 35; 20, 38; 21, 2; 21, 8; 21, 8; 21, 10; 21, 13; 21, 14; 21, 16; 21, 27; 22, 11; 22, 13; 22, 17; 22, 21; 22, 27; 22, 28; 22, 29; 22, 38; 22, 40; 22, 45; 22, 50; 22, 51; [2] 1, 2; 1, 4; 1, 6; 1, 15; 1, 16; 1, 20; 2, 1; 2, 11; 2, 24; 3, 4; 3, 7; 3, 19; 3, 21; 3, 26; 4, 7; 4, 28; 5, 1; 5, 9; 5, 12; 5, 18; 5, 18; 5, 26; 5, 26; 6, 3; 6, 3; 6, 16; 6, 16; 6, 18; 6, 18; 6, 22; 6, 22; 6, 32; 6, 33; 7, 2; 7, 19; 8, 10; 8, 10; 8, 12; 8, 12; 8, 14; 8, 21; 8, 24; 8, 24; 8, 28; 8, 28; 8, 29; 9, 1; 9, 3; 9, 13; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 20; 9, 24; 9, 26; 9, 28; 9, 32; 9, 36; 10, 2; 10, 2; 10, 10; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 19; 10, 27; 10, 33; 10, 37; 11, 8; 11, 9; 11, 13; 11, 15; 11, 16; 11, 16; 11, 17; 11, 21; 12, 14; 12, 21; 13, 3; 13, 9; 13, 9; 13, 12; 13, 13; 13, 13; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 14, 7; 14, 10; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 20; 14, 22; 14, 25; 14, 29; 14, 29; 15, 7; 15, 7; 15, 15; 15, 19; 15, 22; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 37; 15, 37; 16, 2; 16, 20; 16, 20; 17, 9; 17, 13; 17, 31; 17, 35; 17, 36; 17, 36; 17, 38; 18, 7; 18, 17; 18, 23; 18, 23; 18, 28; 18, 31; 18, 37; 19, 1; 19, 2; 19, 4; 19, 7; 19, 9; 19, 24; 19, 26; 19, 37; 20, 3; 20, 3; 20, 3; 20, 21; 21, 10; 21, 15; 22, 7; 22, 20; 23, 3; 23, 3; 23, 18; 23, 25; 23, 25; 23, 25; 23, 26; 24, 2; 24, 6; 24, 26; 24, 27; 24, 34; 24, 34; 24, 41; 24, 45; 24, 48;
cu *prep.* [1] 1, 21*; 1, 33*; 1, 41*; 1, 44*; 2, 8*; 5, 6*; 8, 58*; 11, 17*; 11, 18*; 11, 38*; 15, 8*; 16, 6*; 16, 17*; 16, 28*; 19, 17*; 20, 1*; 20, 23*; 22, 4*; 22, 29*; [2] 1, 15*; 2, 16*; 3, 26*; 6, 4*; 9, 12*; 10, 24*; 11, 3*; 18, 27*; 19, 17*; 21, 18*; 23, 2*; 24, 45*;

cui : (1508 DERS) : s. n. : „Nagle, Pflock" : „clou, cheville" : (1x)
cuie *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 12, 13;

cuib : (1551-1553 ES) : s. n. : „Nest" : „nid" : (1x)
cuiuburile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 24, 33;

culcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schlafen legen" : „coucher" : (6x)
au culcat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 20; 3, 20;
culcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 19; [2] 4, 34;
să culcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 5; 21, 4;

culége : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(auf-)lesen" : „cueillir" : (1x)
va culêge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 11;

cum : (1521 NEACŞU) : adv. : „wie" : „comme(nt)" : (19x)
cum *adv. pron. int.-rel.* [1] 12, 6; [2] 5, 26; 6, 15; 10, 4; 18, 24;
cum *conj. subord.* [1] 2, 32; 8, 20; 8, 24; 11, 21; 11, 26; 12, 20; 15, 13; 16, 19; 19, 1; 21, 28; [2] 7, 7; 7, 10; 8, 5;

cumpănitúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 291/1) : s. f. : „Gewicht" : „poids" : (4x)
cumpănitura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 45; 10, 14;
cumpănitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 45; 7, 47;

cumpărá : (1551-1553 ES) : v. I : „kaufen" : „acheter" : (1x)

au cumpărat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 16, 24;

cunoáşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. (er)kennen, 2. wissen" : „1. (re)connaître, 2. savoir" : (29x)
ai conoscut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 27; 2, 5; [2] 4, 1;
am conoscut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 17, 24; [2] 2, 3; 2, 5; 4, 9; 5, 15;
am cunoscut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 19, 27;
ară cunoaşte *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* [1] 8, 38;
au conoscut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 26;
au conoscut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 4;
au cunoscut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 7, 12;
conoscu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 40;
cunoască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 5, 8;
cunoaşte *verb imp. 2 sg.* [1] 20, 22;
cunoaşteţi *verb imp. 2 pl.* [1] 20, 7; [2] 5, 7;
să conoască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 37;
să cunoască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 43; 8, 61;
să cunoască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 36;
vei conoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 9;
vei cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 39; 20, 13; 20, 28;
vor cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 43; 14, 2; [2] 19, 19;

cunoscút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Bekannte" : „connu" : (1x)
conoscuţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 11;

cunoştínţă : (1581-1582 PO) : s. f. : „wissen" : „information, avis" : (1x)
conoştinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 14;

cuprínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. (un)fassen, 2. enthalten" : „1. entourer, enlancer, 2. contenir, comprendre" : (4x)
au cuprins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 15; 6, 20;
cuprinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 6, 34;
cuprinzindu *verb gerunziu* [1] 6, 15;

curát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „rein" : „pur" : (1x)
curat *adv. de mod poz.* [1] 8, 62;

curăţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „reinigen" : „nettoyer, purifier" : (6x)
mă voiu curăţi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 5, 12;
să curăţescu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [2] 5, 7;
să curăţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 14;
să va curăţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 10;
te curăţêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 5, 13;
va curăţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 3;

curăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Reinheit" : „pureté" : (1x)
curăţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 4;

curcubétă : (1527 DERS / în top. *Curcubetu*) : s. f. : „Kürbis" : „citrouille, potiron" : (1x)
curcubeţêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 39;

cureá : (1533 DERS / în top. *Curăluşa*) : s. f. : „Riemen" : „courroie, corde" : (2x)
cureaoa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 40;
o curea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 38;

curs : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Quelle" : „source" : (1x)
cursurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 2, 21;

cúrte : (1485 DERS / în top. *Curte*) : s. f. : „Hof" : „cour" : (9x)
curtea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 35; 7, 9; 7, 12; [2] 20, 4;
curţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 11; 8, 65;
curţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 21, 5; 23, 12;
o curte *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 8;

cúrvă : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj./s. f. : „Hure" : „prostitué" : (3x)
curve *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 16;
curvele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 19; 22, 38;

curvíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hurerei" : „fornication" : (1x)
curviile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 22;

cutrémur : (1551-1553 ES) : s. n. : „Beben" : „tremblement" : (5x)
cutremur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 11; 19, 11; 19, 12; [2] 2, 1; 2, 11;

cuţít : (1551-1553 ES) : s. n. : „Messer" : „couteau" : (1x)
cuţite *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 28;

cuviós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „fromm" : „croyant" : (1x)
cuvioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 54;

cuvînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wort" : „mot, parole" : (200x)
cuvinte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 1; 12, 7; [2] 17, 9; 19, 4;
cuvintele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 7; 1, 14; 5, 7; 6, 37; 8, 57; 8, 60; 10, 3; 13, 11; 21, 1; 21, 27; 22, 13; 22, 13; [2] 1, 7; 6, 12; 6, 30; 18, 20; 18, 27; 18, 28; 18, 37; 19, 4; 19, 6; 19, 16; 22, 11; 22, 13; 22, 13; 22, 16; 22, 19; 23, 2; 23, 3; 23, 16; 23, 17; 23, 24;
cuvintelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 11, 41; 14, 30; 15, 7; 15, 23; 15, 31; 16, 5; 16, 14; 16, 20; 16, 27; 22, 39; 22, 46; [2] 1, 18; 8, 23; 10, 36; 12, 19; 13, 8; 13, 12; 14, 15; 14, 18; 14, 28; 15, 6; 15, 11; 15, 15; 15, 21; 15, 26; 15, 31; 15, 35; 16, 19; 20, 20; 20, 20; 21, 17; 21, 17; 21, 24; 21, 24; 23, 28; 23, 28; 24, 5; 24, 5;
cuvînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 14; 4, 27; 8, 57; 10, 3; 12, 6; 14, 5; 14, 13; 18, 21; 20, 9; [2] 4, 13; 4, 41; 5, 13; 9, 5; 18, 36; 20, 17; 22, 9; 24, 50;
cuvîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 27; 1, 36; 2, 4; 2, 23; 2, 27; 2, 39; 2, 43; 3, 10; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 6, 11; 6, 12; 8, 20; 8, 26; 8, 60; 10, 6; 10, 6; 11, 10; 12, 15; 12, 22; 12, 24; 12, 24; 12, 24; 12, 30; 13, 1; 13, 2; 13, 3; 13, 4; 13, 5; 13, 9; 13, 17; 13, 18; 13, 20; 13, 21; 13, 26; 13, 26; 13, 32; 13, 32; 13, 33; 13, 34; 14, 18; 15, 5; 15, 29; 16, 1; 16, 12; 16, 34; 17, 1; 17, 2; 17, 5; 17, 8; 17, 13; 17, 15; 17, 16; 17, 24; 18, 1; 18, 25; 19, 9; 20, 9; 20, 12; 20, 24; 20, 33; 20, 35; 21, 4; 21, 28; 22, 19; 22, 38; [2] 1, 16; 1, 17; 2, 22; 3, 12; 4, 44; 5, 14; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 6, 11; 6, 18; 7, 1; 7, 2; 7, 16; 7, 19; 8, 2; 8, 13; 9, 26; 9, 36; 10, 10; 10, 17; 11, 5; 14, 25; 15, 12; 17, 12; 19, 21; 20, 4; 20, 9; 20, 16; 20, 19;

22, 20; 23, 16; 24, 2; 24, 13;
cuvîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 14, 19;
cuvintelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 14, 19*; 14, 30*; 15, 7*; 15, 23*; 15, 31*; 16, 5*; 16, 14*; 16, 20*; 16, 27*; 22, 39*; 22, 46*; [2] 1, 18*; 8, 23*; 10, 36*; 11, 41*; 12, 19*; 13, 8*; 13, 12*; 14, 15*; 14, 18*; 14, 28*; 15, 6*; 15, 11*; 15, 15*; 15, 21*; 15, 26*; 15, 31*; 15, 35*; 16, 19*; 20, 20*; 21, 17*; 21, 24*; 23, 28*; 24, 5*;

cuvîntáre : (1648 NTB) : s. f. : „Ansprache" : „discours" : (1x)
cuvîntare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 18, 31;

D

da : (1521 NEACŞU) : v. I : „geben" : „donner" : (186x)
a da *verb infinitiv prezent* [1] 4, 7;
ai dat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 7; 8, 34; 8, 36; 8, 40; 8, 48; 9, 13;
am dat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 12; 14, 7; 14, 8; 16, 2; [2] 21, 8;
au dat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 12, 11; 19, 18; 22, 9; 23, 5; 23, 11;
au dat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 48; 2, 5; 2, 36; 2, 36; 2, 45; 4, 29; 5, 3; 5, 7; 5, 11; 5, 12; 6, 5; 6, 6; 7, 47; 7, 51; 8, 57; 9, 6; 9, 7; 9, 11; 9, 12; 9, 16; 9, 22; 10, 10; 10, 10; 10, 13; 10, 17; 10, 24; 10, 27; 10, 27; 11, 18; 12, 4; 12, 9; 13, 3; 13, 5; 13, 26; 14, 15; 15, 18; 21, 15; 22, 23; [2] 5, 1; 14, 28; 15, 19; 18, 16; 22, 10; 23, 35; 23, 35;
au fost dat *verb indicativ mcpf. analitic 3 sg.* [1] 10, 13;
da *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 4, 27; [2] 12, 15;
da *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 5, 11; [2] 22, 7;
dai *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 18, 9;
dat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 13;
daţi *verb imp. 2 pl.* [1] 3, 25; 3, 26; 3, 27; 3, 27; [2] 4, 42;
dau *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 20, 13; [2] 19, 7;
da-veţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 12, 7;
da-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 5, 6;
dă *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 19; 21, 2; 21, 6; [2] 4, 43; 5, 22; 6, 28; 6, 29; 10, 15; 14, 9;
dea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 23;
dea-să *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 21;
dea-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 5, 17;
dêde *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 18; 11, 19; 17, 15; 17, 23; [2] 5, 23; 8, 6; 10, 15; 11, 10; 11, 13; 12, 9; 13, 3; 13, 5; 16, 17; 17, 20; 18, 15; 22, 5; 22, 8; 23, 33; 24, 48;
dêderă *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 19, 21; [2] 12, 9; 12, 11;
dînd *verb gerunziu* [1] 22, 6;
era dînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 5, 10;
să dai *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 3, 6; 5, 9; 8, 32; 8, 32; 20, 5; [2] 18, 23;
să dau *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 21, 3;
să dea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 4, 7; 4, 10; 6, 19; 7, 16; 10, 8; [2] 3, 10; 3, 13; 8, 19; 12, 15; 15, 20; 22, 5; 23, 35; 23, 35;
s-au dat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 24, 50;
se va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 18, 30; 19, 10;
va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 17; 14, 16; 17, 14; 20, 14; 22, 6; 22, 12; [2] 3, 18;
vei da *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 3, 9; 8, 36; 8, 39; 8, 46; 8, 50; 13, 8; [2] 5, 17;
voiu da *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 5, 5; 11, 11; 11, 13; 11, 31; 11, 35; 11, 36; 11, 38; 13, 7; 16, 3; 18, 1; 20, 28; 20, 34; 21, 2; 21, 2; 21, 4; 21, 6; 21, 7; 21, 22; [2] 4, 43; 9, 9; 18, 23; 21, 14;
vor da *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 12, 14;
a da *verb infinitiv prezent* [2] 19, 9*;
au dat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 19*; [2] 14, 28*;
daţi *verb imp. 2 pl.* 10, 3*;
dêde *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 12, 17*;
dêderă *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 1*;
dînd *verb gerunziu* [2] 19, 8*;
era dînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [2] 6, 8*;
să dea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 12, 21*;
să dea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 16, 5*;
va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 20, 14*;
veţi da *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 12, 24*;
vom da *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 20, 23*; 20, 25*;

dácă : (1551-1553 ES) : conj. : „wenn" : „si" : (40x)
daca *conjunctie subord.* [1] 9, 1; 12, 2; 14, 6; 14, 17; 16, 11; 16, 18; 19, 13; 20, 40; [2] 6, 21; 10, 2; 10, 7;
deaca *conjunctie subord.* [1] 3, 19; 8, 10; 12, 20; 13, 4; 15, 21; 15, 29; 18, 17; 21, 16; 21, 27; 22, 32; 22, 33; [2] 2, 9; 3, 15; 4, 6; 4, 25; 5, 6; 5, 7; 5, 8; 6, 20; 6, 30; 6, 32; 10, 25; 10, 27; 12, 10; 14, 5; 19, 1; 22, 11;
deca *conjunctie subord.* [2] 9, 22; 23, 29;

dájdie : (1551-1553 ES) : s. f. : „Fronarbeitern" : „corvée" : (1x)
dajde *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 21;

dáltă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 322/1) : s. f. : „Meißel" : „hache" : (1x)
daltă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 7;

dáns : (c. 1600 HC² II, 179) : s. n. : „Tanz" : „danse" : (1x)
danţuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 40;

dar¹ : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „aber" : „mais" : (55x)
dară *conj. coord.* [1] 2, 17; 8, 26; 13, 6; 17, 10; 17, 11; 17, 21; 18, 23; 19, 4; 20, 7; 20, 31; 20, 31; 20, 32; 20, 35; 20, 37; 22, 6; 22, 13; 22, 13; [2] 1, 13; 1, 14; 2, 2; 2, 4; 2, 6; 2, 9; 2, 16; 2, 19; 4, 9; 4, 10; 4, 13; 4, 22; 5, 7; 5, 8; 5, 11; 5, 15; 5, 17; 5, 18; 5, 22; 5, 23; 6, 1; 6, 2; 6, 17; 6, 18; 6, 20; 7, 12; 7, 13; 8, 4; 9, 12; 9, 26; 9, 34; 18, 19; 18, 20; 18, 23; 18, 25; 18, 26; 20, 3; 20, 3;

dar² : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gabe" : „don" : (10x)
darul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 65;
daruri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 21; 4, 34; 15, 19; [2] 16, 8; 17, 3; 17, 4;
darurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 10, 25; [2] 8, 11;
dar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 32*;

dáră → dar¹

dáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gabe" : „don" : (11x)
dare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 7;

dátă : (1620 MOXA) : s. f. : „Mal" : „fois" : (1x)
dată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 10;

datórnic : (1551-1553 ES) : s. m. : „Schuldner" : „débiteur" : (1x)
datornicul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 1;

davír : (c. 1683-1686 MS. 45, 364/1) : s. m., ebraism după *δαβείρ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Sprachorte" : „sanctuaire" : (10x)
davír *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 5; 6, 16; 6, 19; 6, 22; 8, 6;
lui davír *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 17; 6, 20; 6, 30; 7, 49; 8, 8;

de[1] : (1521 NEACŞU) : conj. : „1. um, zu, 2. wenn" : „1. que, 2. si" : (82x)
de *conjuncţie subord.* [1] 1, 13; 1, 27; 1, 51; 1, 52; 1, 52; 1, 52; 2, 4; 2, 8; 2, 30; 3, 14; 8, 25; 8, 31; 8, 37; 8, 37; 8, 37; 8, 37; 8, 38; 8, 65; 9, 4; 9, 6; 11, 38; 12, 7; 12, 27; 13, 8; 13, 31; 17, 1; 17, 12; 18, 10; 18, 12; 18, 21; 18, 21; 20, 10; 20, 13; 20, 18; 20, 18; 20, 23; 20, 32; 20, 39; 21, 2; 21, 6; 22, 28; [2] 1, 2; 1, 10; 1, 12; 2, 2; 2, 4; 2, 6; 2, 10; 2, 10; 3, 14; 3, 14; 4, 13; 4, 23; 4, 29; 4, 29; 4, 30; 5, 3; 5, 7; 5, 16; 5, 17; 5, 20; 6, 31; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 8, 8; 8, 9; 9, 12; 9, 15; 9, 18; 9, 19; 9, 22; 9, 26; 9, 31; 10, 6; 10, 15; 10, 15; 10, 24; 13, 19; 18, 23; 20, 9;

de[2] : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei) : prep. : „von, seit" : „de, depuis" : (772x)
de *prep.* [1] 1, 1; 1, 5; 1, 9; 1, 19; 1, 25; 1, 45; 1, 47; 1, 50; 1, 51; 1, 51; 1, 52; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 15; 2, 26; 2, 28; 2, 29; 2, 30; 2, 37; 3, 4; 3, 8; 3, 12; 4, 13; 4, 13; 4, 21; 4, 22; 4, 22; 4, 22; 4, 22; 4, 23; 4, 23; 4, 24; 4, 26; 4, 26; 4, 32; 5, 8; 5, 8; 5, 8; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 13; 5, 13; 5, 15; 5, 15; 6, 1; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 7; 6, 9; 6, 10; 6, 12; 6, 15; 6, 15; 6, 16; 6, 17; 6, 17; 6, 18; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 22; 6, 22; 6, 22; 6, 22; 6, 23; 6, 23; 6, 26; 6, 26; 6, 26; 6, 30; 6, 30; 6, 31; 6, 31; 6, 32; 6, 32; 6, 33; 6, 35; 6, 35; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 7; 7, 10; 7, 10; 7, 11; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 15; 7, 16; 7, 16; 7, 17; 7, 17; 7, 18; 7, 18; 7, 19; 7, 19; 7, 21; 7, 22; 7, 23; 7, 23; 7, 25; 7, 25; 7, 25; 7, 25; 7, 25; 7, 26; 7, 28; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 7, 30; 7, 30; 7, 31; 7, 34; 7, 37; 7, 37; 7, 37; 7, 41; 7, 45; 7, 48; 7, 48; 7, 49; 7, 49; 7, 50; 7, 50; 8, 9; 8, 9; 8, 40; 8, 41; 8, 43; 8, 51; 8, 64; 8, 64; 9, 9; 9, 10; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 13; 9, 14; 9, 14; 9, 17; 9, 21; 9, 26; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 10, 10; 10, 10; 10, 14; 10, 16; 10, 16; 10, 16; 10, 17; 10, 17; 10, 17; 10, 17; 10, 18; 10, 19; 10, 19; 10, 19; 10, 20; 10, 20; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 25; 10, 25; 10, 26; 10, 26; 10, 27; 10, 29; 10, 29; 11, 1; 11, 9; 11, 10; 11, 30; 11, 42; 12, 21; 12, 28; 13, 2; 13, 25; 14, 3; 14, 4; 14, 15; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 24; 14, 27; 14, 28; 14, 28; 15, 8; 15, 10; 15, 15; 15, 15; 15, 27; 15, 33; 16, 6; 16, 8; 16, 9; 16, 15; 16, 21; 16, 21; 16, 24; 16, 29; 16, 30; 17, 1; 17, 11; 17, 12; 17, 12; 17, 21; 18, 3; 18, 4; 18, 12; 18, 13; 18, 22; 18, 29; 18, 32; 18, 35; 18, 44; 19, 4; 19, 6; 19, 6; 19, 7; 19, 8; 19, 8; 19, 12; 19, 18; 19, 21; 20, 1; 20, 27; 20, 29; 20, 30; 20, 39; 21, 2; 21, 2; 22, 6; 22, 11; 22, 27; 22, 27; 22, 39; 22, 42; 22, 42; 22, 42; 22, 49; [2] 1, 4; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 13; 1, 19; 1, 20; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 16; 2, 17; 2, 21; 2, 23; 2, 24; 2, 25; 2, 25; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 9; 3, 17; 3, 20; 3, 20; 3, 23; 3, 26; 4, 1; 4, 27; 4, 35; 4, 35; 4, 35; 4, 42; 4, 42; 4, 42; 4, 43; 5, 3; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 6; 5, 7; 5, 10; 5, 14; 5, 14; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 22; 5, 22; 5, 23; 5, 23; 5, 23; 5, 25; 6, 2; 6, 2; 6, 10; 6, 10; 6, 17; 6, 17; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 27; 7, 1; 7, 1; 7, 1; 7, 2; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 9; 7, 10; 7, 14; 7, 15; 7, 15; 7, 16; 7, 16; 7, 16; 7, 18; 7, 18; 7, 18; 7, 19; 8, 2; 8, 3; 8, 9; 8, 9; 8, 17; 8, 17; 8, 26; 8, 26; 8, 28; 8, 29; 9, 15; 9, 16; 9, 21; 9, 33; 9, 34; 10, 1; 10, 6; 10, 7; 10, 14; 10, 15; 10, 26; 10, 31; 10, 38; 11, 22; 12, 1; 12, 4; 12, 6; 12, 11; 12, 13; 12, 13; 12, 13; 13, 7; 13, 7; 13, 10; 13, 18; 13, 19; 13, 19; 13, 19; 13, 21; 13, 25; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 13; 14, 21; 14, 23; 14, 24; 15, 2; 15, 2; 15, 5; 15, 8; 15, 13; 15, 19; 15, 19; 15, 20; 15, 25; 15, 27; 15, 32; 15, 32; 16, 2; 16, 2; 16, 13; 16, 14; 16, 15; 16, 17; 16, 17; 17, 2; 17, 7; 17, 25; 17, 28; 17, 31; 17, 32; 17, 33; 17, 34; 17, 35; 17, 36; 17, 37; 17, 38; 17, 39; 17, 39; 17, 40; 18, 2; 18, 2; 18, 2; 18, 4; 18, 8; 18, 14; 18, 14; 18, 14; 18, 14; 18, 17; 18, 21; 18, 23; 18, 24; 19, 6; 19, 18; 19, 25; 19, 25; 19, 26; 19, 29; 20, 3; 20, 7; 21, 1; 21, 1; 21, 19; 21, 19; 22, 1; 22, 1; 22, 14; 23, 12; 23, 12; 23, 14; 23, 14; 23, 25; 23, 26; 23, 31; 23, 31; 23, 33; 23, 33; 23, 33; 23, 33; 23, 36; 23, 36; 24, 4; 24, 8; 24, 13; 24, 13; 24, 18; 24, 18; 24, 32; 24, 32; 24, 33; 24, 33; 24, 34; 24, 35; 24, 35; 24, 37; 24, 37; 24, 37; 24, 37; 24, 39; 24, 39; 24, 39; 24, 44; 24, 47;
de *prep.* [1] 1, 50*; 1, 53*; 2, 7*; 2, 15*; 2, 16*; 2, 20*; 2, 32*; 2, 32*; 2, 34*; 3, 4*; 3, 11*; 3, 11*; 3, 15*; 3, 28*; 4, 12*; 4, 20*; 4, 24*; 4, 24*; 4, 25*; 4, 29*; 4, 33*; 4, 34*; 5, 3*; 5, 9*; 6, 15*; 6, 16*; 7, 5*; 7, 13*; 8, 5*; 8, 9*; 8, 10*; 8, 11*; 8, 27*; 8, 27*; 8, 32*; 8, 35*; 8, 55*; 8, 58*; 8, 65*; 8, 65*; 8, 66*; 9, 6*; 9, 7*; 9, 12*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 24*; 9, 25*; 9, 26*; 10, 3*; 10, 5*; 10, 11*; 10, 22*; 10, 27*; 10, 28*; 10, 29*; 10, 35*; 11, 9*; 11, 28*; 12, 33*; 12, 2*; 12, 10*; 12, 15*; 12, 20*; 12, 24*; 12, 25*; 13, 1*; 13, 14*; 13, 21*; 13, 34*; 14, 5*; 14, 8*; 14, 15*; 14, 24*; 15, 19*; 15, 12*; 16, 2*; 16, 4*; 16, 24*; 17, 1*; 17, 3*; 17, 3*; 17, 5*; 17, 6*; 17, 12*; 17, 13*; 18, 12*; 18, 14*; 18, 26*; 18, 29*; 18, 29*; 18, 33*; 18, 34*; 18, 34*; 18, 38*; 18, 38*; 18, 43*; 18, 43*; 19, 4*; 19, 7*; 19, 16*; 19, 19*; 20, 7*; 20, 16*; 20, 20*; 20, 20*; 20, 25*; 20, 34*; 20, 36*; 20, 36*; 20, 40*; 21, 3*; 21, 10*; 21, 13*; 21, 26*; 21, 28*; 21, 28*; 22, 16*; 22, 33*; 22, 35*; 22, 35*; 22, 38*; 22, 43*; 22, 47*; [2] 1, 15*; 1, 6*; 1, 16*; 2, 3*; 2, 5*; 2, 9*; 2, 10*; 3, 24*; 3, 3*; 3, 27*; 3, 27*; 4, 3*; 4, 5*; 4, 27*; 4, 28*; 4, 39*; 5, 3*; 5, 15*; 5, 17*; 5, 19*; 5, 26*; 5, 27*; 5, 20*; 5, 21*; 6, 1*; 6, 22*; 6, 33*; 8, 14*; 9, 14*; 9, 10*; 9, 35*; 10, 25*; 10, 26*; 10, 27*; 10, 33*; 10, 35*; 11, 2*; 12, 5*; 12, 7*; 12, 8*; 12, 18*; 12, 20*; 13, 2*; 13, 5*; 13, 6*; 13, 11*; 13, 23*; 14, 12*; 14, 25*; 14, 27*; 15, 9*; 15, 16*; 15, 18*; 15, 24*; 15, 28*; 16, 3*; 16, 11*; 16, 14*; 16, 15*; 16, 15*; 16, 15*; 16, 15*; 16, 15*; 16, 17*; 16, 17*; 16, 17*; 16,

18*; 17, 4*; 17, 7*; 17, 8*; 17, 10*; 17, 11*; 17, 13*; 17, 18*; 17, 20*; 17, 22*; 17, 23*; 17, 23*; 17, 24*; 17, 24*; 17, 24*; 17, 24*; 17, 27*; 17, 28*; 17, 33*; 17, 33*; 18, 8*; 18, 17*; 18, 25*; 18, 26*; 19, 8*; 19, 14*; 19, 25*; 20, 1*; 20, 9*; 20, 14*; 20, 14*; 20, 18*; 21, 2*; 21, 8*; 21, 13*; 21, 15*; 22, 4*; 22, 19*; 23, 2*; 23, 8*; 23, 8*; 23, 13*; 23, 17*; 23, 18*; 23, 25*; 23, 27*; 23, 35*; 24, 3*; 24, 7*; 24, 18*; 24, 20*; 24, 25*; 24, 37*; 24, 41; 24, 46*; 24, 46*;

deáca → dacă

deal : (1392 DERS) : s. n. : „Hügel" : „colline" : (4x)
dealul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 14, 23; [2] 17, 10;
dealuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 16; 16, 4;

deasúpra : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „über" : „sur, au dessus" : (15x)
deasupra *adv. de loc* [1] 7, 3; 7, 11; 7, 16; 7, 24; 8, 7; 18, 23; 18, 23; 18, 25;
deasupra *prep.* [1] 7, 19; 7, 28; 15, 19; [2] 2, 13; 2, 14; 4, 31; 24, 48;

déca → dacă

deci : (1551-1553 ES) : conj. : „also" : „donc, ainsi" : (1x)
deci *adv.* [2] 2, 16;

decínde : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „jenseits" : „au-delà" : (4x)
decindea *adv. de loc* [1] 10, 15;
decindea *prep.* [1] 4, 24*; 4, 24*; 14, 15*;

decît : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „als" : „que" : (25x)
decît *adv.* [1] 1, 37; 1, 47; 2, 22; 2, 33; 4, 30; 4, 30; 4, 30; 4, 31; 4, 31; 10, 23; 12, 10; 14, 9; 16, 25; 16, 30; 16, 33; 19, 4; 20, 23; 20, 23; 21, 2; [2] 2, 9; 5, 12; 6, 16; 6, 32; 17, 14; 21, 9;

dedesúbt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „unten, darunter" : „au dessous de, en dessous" : (16x)
dedesupt *adv. de loc* [1] 6, 6; 6, 8;
dedesupt *prep.* [1] 14, 23;
dedesuptul *prep.* [1] 7, 23; 7, 24; 7, 28; 7, 29; 7, 43; 19, 4; [2] 8, 20; 8, 22; 9, 13; 16, 4;
desuptul *prep.* [2] 13, 5*; 14, 27*; 16, 17*;

defăimá : (1551-1553 ES) : v. I : „verwerfen, verachten" : „rejeter, mépriser" : (5x)
ai defăimat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 19, 22; 19, 23;
au defăimat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 50;
defăimă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 12, 19;
defăimătu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 19, 21;

defăimătúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 293/1) : s. f. : „Treulosigkeit" : „transgression" : (1x)
defăimăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 50;

déget : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finger" : „doigt" : (1x)
dêgete *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 15;

degrábă : (c. 1640 URECHE2 81) : adv. : „schnell" : „vite" : (2x)
degrabă *adv.* [1] 22, 9; [2] 1, 11;

dempreúnă → dimpreună

den → din

dendărắt → dindărăt

denlăúntru → dinăuntru

denlúntru → dinăuntru

dentíi → dintîi

déntr- → dintru

déntru → dintru

depárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „fern, weit" : „loin" : (5x)
departe *adv. de loc* [1] 8, 41; 8, 46; [2] 2, 7; 19, 25; 20, 14;

depărtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(sich) entfernen" : „chasser, s'éloigner" : (10x)
am depărtat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 23, 27;
au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 20; 18, 22;
depărtă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 18;
s-au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 20; 3, 3; 10, 31; 10, 33;
să depărtă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 24, 41;
voiu depărta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 23, 27;

deplín : (1581-1582 PO) : adj./adv. : „völlig" : „complet, completement" : (4x)
deplin *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 2;
deplin *adv. de mod poz.* [1] 8, 62; 11, 4; 15, 3;

depríndere : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 153) : s. f. : „Gewohnheit" : „habitude" : (1x)
deprinderele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 12;

derépt → drept

desăvîrşít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „vollkommen, vollständig" : „parfaitement, entièrement" : (1x)
desăvîrşit *adv. de mod poz.* [1] 15, 14;

deschíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „öffnen" : „ouvrir" : (13x)
au deşchis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 15, 16;
deşchide *verb imp. 2 sg.* [2] 6, 17; 6, 20; 13, 17; 19, 16;
deşchise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 35; 6, 17; 6, 20; 9, 10; 13, 17; 19, 14;
să deşchidea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 7, 35;
vei deşchide *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 3;

deschídere : (1581 CORESI, EV. 45) : s. f. : „Öffnung, Eröffnung" : „ouverture" : (1x)
deşchidere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 6;

deschís : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „öffnen" : „ouvrir" : (15x)
deşchise *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 52;
deşchişi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 29;

descîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „besprechen" :

„conjurer" : (2x)
să descînta *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 17, 17;
să descînta *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 21, 6;

desíme : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 292) : s. f. : „Dichtheit" : „densité" : (1x)
desimei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 4;

desíş : (1649 MARD.) : s. n. : „Dickicht" : „fourré" : (16x)
desiş *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 32;
desişul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 15, 13; [2] 13, 6; 23, 6; 23, 15;
desişului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 18, 22; [2] 21, 7; 23, 7;
desişuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 15; 14, 23; [2] 17, 10; 17, 16;
desişurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 18, 4; 21, 3; 23, 14;
desişurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 18, 19;

despărţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „trennen, scheiden" : „séparer, disjoindre" : (2x)
să despărţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 8;
se despărţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 14;

despărţitúră : (1563 CORESI, PRAXIU, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Abteilung" : „département" : (3x)
despărţitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 5; 7, 5;
despărţiturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 5;

despicătúră : (1642 CAZ. GOV. 194) : s. f. : „Scheit" : „bûche" : (4x)
despicături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 33; 18, 34;
despicăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 18, 33; 18, 38;

désprе : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. nach, vor, bezüglich, 2. von ... her" : „1. vers, au sujet de, 2. de" : (4x)
despre *prep.* [1] 2, 17; 3, 15; 6, 3; 6, 17; 6, 20; 7, 38; 7, 38; 7, 38; 8, 22; 8, 65; 11, 7; [2] 10, 35; 13, 17; 16, 14;

destúl : (înc. sec XVI PS. H.) : adv. : „genung" : „assez" : (5x)
destul *adv.* [1] 12, 28; 16, 31; 19, 4; 20, 11;
destule *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 27;

desúpt → dedesubt

deşắrt → deşert

deşchíde → deschide

deşchídere → deschidere

deşért : (înc. sec XVI PS. H.) : adj./s. n. : „1. vergeblich, 2. Wüste" : „1. (en) vain, 2. vide, désert" : (6x)
cêle deşarte *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 16, 2; 16, 13;
deşarte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 3;
deşartele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 16, 26;
deşărt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 20; 21, 25;

deşertá → îndeşerta

deşertăciúne : (a. 1633 GCR I, 80) : s. f. : „Eitelkeit" : „vanité" : (1x)
deşărtăciuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 17, 15;

deşteptá : (1551-1553 ES) : v. I : „auf-, erwecken" : „s'éveiller" : (1x)
să deşteptă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 15;

dimeneáţă → dimineaţă

dimineáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f./adv. : „Morgen, morgens" : „matin, le matin" : (11x)
demineaţa *adv. de timp* [1] 3, 21;
dimeneaţa *adv. de timp* [1] 3, 21; [2] 3, 20; 3, 22; 19, 35;
dimeneaţă *adv. de timp* [2] 7, 9;
dimineaţa *adv. de timp* [1] 17, 6;
dimeneaţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 26*;
dimeneaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 16, 15*; 16, 15*;
dimineaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 35*;

dimpreúnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „zusammen, gemeinsam" : „ensemble" : (1x)
dempreună *adv.* [2] 24, 48;

din : (1521 NEACŞU) : prep. : „aus, von" : „de" : (276x)
den *prep.* [1] 1, 3; 1, 29; 1, 39; 1, 52; 2, 8; 2, 41; 2, 42; 2, 43; 3, 20; 4, 12; 4, 12; 4, 21; 4, 24; 4, 33; 5, 6; 5, 9; 5, 13; 6, 1; 6, 8; 6, 8; 6, 16; 6, 16; 6, 23; 7, 2; 7, 7; 7, 9; 7, 9; 7, 14; 7, 22; 7, 33; 7, 45; 7, 47; 7, 49; 7, 49; 8, 1; 8, 4; 8, 8; 8, 9; 8, 16; 8, 16; 8, 19; 8, 21; 8, 32; 8, 34; 8, 36; 8, 37; 8, 39; 8, 41; 8, 41; 8, 43; 8, 45; 8, 49; 8, 49; 8, 51; 8, 53; 9, 9; 9, 9; 9, 20; 9, 22; 9, 27; 10, 17; 10, 21; 10, 28; 10, 28; 11, 11; 11, 12; 11, 14; 11, 16; 11, 17; 11, 18; 11, 26; 11, 29; 11, 29; 11, 31; 11, 34; 11, 35; 12, 4; 12, 4; 12, 9; 12, 25; 12, 28; 12, 31; 12, 31; 13, 4; 13, 8; 13, 12; 13, 26; 13, 32; 13, 33; 13, 33; 14, 21; 14, 27; 15, 22; 16, 17; 17, 4; 17, 6; 17, 19; 17, 23; 18, 5; 18, 12; 18, 13; 18, 38; 18, 38; 18, 44; 19, 17; 19, 17; 20, 17; 20, 18; 20, 19; 20, 33; 20, 40; 20, 41; 21, 13; 21, 13; 21, 18; 22, 3; 22, 34; 22, 35; 22, 44; 22, 47; [2] 1, 2; 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 12; 1, 14; 2, 3; 2, 5; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 23; 2, 24; 3, 6; 3, 9; 4, 22; 4, 40; 4, 42; 4, 42; 5, 2; 5, 2; 5, 4; 5, 17; 5, 20; 5, 22; 5, 22; 5, 24; 6, 5; 6, 12; 6, 12; 6, 27; 6, 27; 7, 12; 7, 13; 7, 13; 8, 6; 8, 8; 9, 7; 9, 8; 9, 15; 10, 10; 10, 24; 10, 25; 10, 26; 11, 10; 11, 12; 11, 20; 12, 1; 13, 25; 13, 25; 14, 2; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 25; 15, 2; 15, 14; 15, 25; 16, 6; 16, 7; 16, 7; 16, 11; 16, 12; 17, 7; 17, 24; 17, 36; 17, 39; 18, 24; 18, 29; 18, 31; 18, 33; 18, 34; 18, 35; 18, 35; 19, 12; 19, 19; 19, 31; 19, 31; 20, 4; 20, 6; 20, 14; 20, 15; 21, 11; 21, 15; 21, 19; 22, 1; 23, 4; 23, 6; 23, 7; 23, 8; 23, 8; 23, 10; 23, 15; 23, 16; 23, 17; 23, 19; 23, 22; 23, 24; 23, 31; 23, 36; 24, 7; 24, 8; 24, 13; 24, 15; 24, 32; 24, 33; 24, 33; 24, 39; 24, 45; 24, 47; 24, 50;
den *prep.* [1] 3, 18*; 4, 23*; 5, 16*; 6, 3*; 6, 6*; 6, 28*; 6, 29*; 7, 9*; 7, 38*; 7, 38*; 7, 38*; 8, 25*; 8, 51*; 10, 5*; 10, 13*; 10, 15*; 10, 25*; 12, 20*; 14, 7*; 15, 5*; 20, 27*; 21, 10*; 21, 13*; 22, 19*; 22, 19*; [2] 2, 15*; 3, 22*; 4, 3*; 9, 2*; 11, 16*; 12, 3*; 15, 34*; 16, 14*; 16, 14*; 16, 14*; 16, 18*; 17, 18*; 21, 9*; 21, 16*; 23, 4*; 23, 6*; 23, 13*; 23, 24*; 24, 14*; 24, 24*;

dinaínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „vorher, vor" : „plus tôt à l'avance, devant" : (6x)
denaintea *prep.* [1] 3, 15; 7, 49; 8, 65; 16, 30; [2] 19, 26; 21, 11;

dinapói : (1551-1553 ES) : prep. : „hinten" : „derrière" : (39x)
denapoia *prep.* [1] 1, 7; 1, 8; 1, 35; 1, 40; 2, 28; 2, 28; 11, 2; 11, 4; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 10; 12, 20; 12, 30; 13, 14; 14, 8; 14, 9; 16, 3; 16, 3; 16, 21; 16, 21; 16, 22; 16, 22; 17, 10; 17, 11; 18, 18; 18, 21; 19, 20; 19, 20; 19, 21; 19, 21; 20, 19; 21, 21; 21, 26; [2] 2, 24; 4, 30; 5, 20; 5, 21; 5, 21; 6, 32; 7, 14; 7, 15; 9, 18; 9, 19; 9, 25; 10, 31; 11, 6; 11, 16; 14, 19; 17, 21; 18, 6; 23, 3; 24, 25;

dinăúntru : (1551-1553 ES) : adv. : „innen" : „(à l')intérieur" : (15x)
denlăuntru *adv. de loc* [1] 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 16; 6, 18; 6, 26; 6, 28; 6, 29; 6, 35; 7, 9; 7, 12; 7, 30; 7, 35; 7, 50; [2] 6, 30;
denluntru *adv. de loc* [1] 6, 19;

dindărắt : (1559-1560 BRATU) : prep. : „hinten" : „derrière" : (1x)
dendărătul *prep.* [1] 10, 19;

dínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Zahn" : „dent" : (1x)
dinţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 22;

dintíi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv./num. ord. : „(der) erste" : „(le) premier, premièrement" : (7x)
cei dentîiu *num. ord. masc. pl. nom./ac.* [2] 1, 14;
cel dentîiu *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 34; [2] 3, 27;
dentîi *adv.* [1] 20, 9;
dentîiu *adv.* [1] 3, 1; 20, 17;
dentîiu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neacc.* [2] 4, 42;

díntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „aus" : „de" : (33x)
dentr *prep.* [1] 18, 40; [2] 15, 16;
dentru *prep.* [1] 1, 48; 7, 9; 8, 39; 8, 53; 11, 2; 11, 32; 15, 5; 19, 2; 20, 35; 22, 13; [2] 2, 24; 3, 11; 4, 1; 5, 20; 8, 9; 9, 1; 9, 5; 10, 14; 10, 27; 10, 30; 11, 5; 12, 13; 15, 4; 17, 28; 17, 28; 18, 24; 21, 7; 24, 39;
dintru *prep.* [1] 8, 43;
dentru *prep.* [2] 10, 31*; 11, 2*;

diregătór → dregător

dirépt → drept

direptáte → dreptate

diván : (1578 DERS) : s. n. : „Gericht" : „jugement" : (1x)
divanului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 7, 7;

dínsul, **dínsa** : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „1. er, 2. selbst" : „1. il, 2. -même" : (78x)
dînsa *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 3; [2] 14, 22; 15, 16; 19, 25; 19, 34;
dînsele *pron. pers. 3 fem. pl. nom./ac. acc.* [2] 19, 26;
dînsul *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 2; 1, 20; 2, 32; 11, 3; 13, 18; 13, 26; 15, 4; 16, 10; 16, 28; 17, 21; 20, 7; 20, 33; 20, 36; 20, 36; 21, 4; 21, 5; 22, 40; [2] 3, 27; 5, 10; 10, 15; 11, 2; 13, 9; 14, 16; 14, 20; 14, 29; 15, 7; 15, 10; 15, 10; 15, 14; 15, 25; 15, 37; 19, 7; 19, 10; 19, 21; 19, 37; 21, 22; 21, 25; 21, 25; 24, 1; 24, 6; 24, 45;
dînşii *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [1] 2, 33; 8, 35; 8, 48; 8, 50; 9, 21; 12, 14; 18, 40; 20, 18; 20, 23; [2] 6, 16; 9, 12; 10, 6; 10, 14; 15, 29; 17, 7; 17, 20; 17, 20; 17, 21; 17, 25; 17, 25; 17, 26; 17, 28; 17, 33; 17, 35; 18, 11; 18, 19; 19, 18; 20, 13; 21, 9; 23, 34; 24, 40;

dóa → doilea

doámnă : (1462 DLRV / în top. *Doamna*) : s. f. : „Fürstin" : „reine" : (1x)
doamnei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 5, 3;

doáo → doi

doar : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. etwa, wohl, vielleicht, 2. ob (etwa)" : „1. peut-être, 2. si" : (3x)
doară *adv.* [2] 4, 28; 18, 27; 18, 34;

dobitóc : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „1. Tier, 2. Herde" : „1. animal, 2. troupeau" : (4x)
dobitoace *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 33; 18, 5;
dobitoacele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 9; 3, 17;

doi : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „zwei" : „deux" : (30x)
cei doi *num. card. masc. nom./ac.* [1] 2, 5; 2, 33;
cêle doao *num. card. fem. nom./ac.* [1] 9, 10;
doao *num. card. fem. nom./ac.* [1] 3, 16; 3, 25; 6, 31; 7, 16; 7, 17; 7, 40; 18, 4; 18, 32; 20, 27; [2] 2, 12; 7, 18; 11, 7;
doao *num. card. neutru nom./ac.* [1] 7, 17; 7, 23; 7, 40; 7, 41; 17, 12; [2] 5, 23;
doi *num. card. masc. nom./ac.* [1] 2, 40; 10, 19; 15, 25; 16, 8; 16, 30; 21, 13; [2] 7, 14; 9, 32;
doao *num. card. fem. nom./ac.* [1] 22, 16*;

dóilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der/die zweite" : „le/la deuxième" : (26x)
a doa *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 33; [2] 6, 29; 10, 6;
a doao *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 1; [2] 8, 15;
a dooa *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 16; 7, 17; 7, 17; 7, 19;
a doua *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 23;
al doile *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 19;
al doilea *num. ord. masc. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 26;
al doilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 24; 6, 25; 6, 26; 15, 25; [2] 1, 17; 14, 1; 15, 32; 19, 29; 24, 38;
al doilea *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 15; 7, 20; 9, 2; 19, 7; [2] 24, 37;

doísprezece : (1559-1560 BRATU) : num. card. : „zwölf" : „douze" : (1x)
doisprăzêce *num. card. masc. nom./ac.* [2] 15, 23;

domn : (1472 DERS / în top. *Domneşti*) : s. m. : „1. Herr, 2. Gott, 3. Fürst" : „1. Seigneur, 2. Dieu, 3. chef" : (641x)
al domnilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 15;
al Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 22, 7; 22, 24; [2] 3, 11;
doamne *subst. comun masc. sg. voc.* [1] 3, 26; [2] 2, 19; 4, 16; 6, 15; 6, 26; 8, 5;

Doamne *subst. propriu masc. sg. voc.* [1] 3, 7; 8, 23; 8, 25; 8, 26; 8, 28; 8, 53; 8, 53; 17, 20; 17, 21; 18, 36; 18, 37; 19, 4; [2] 6, 5; 6, 17; 6, 20; 19, 15; 19, 16; 19, 16; 19, 17; 19, 19; 20, 3;

domni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 22; 20, 24;

domnii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 1;

domnul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 2; 1, 21; 1, 27; 1, 31; 1, 37; 1, 43; 1, 47; 11, 23; 12, 27; 16, 24; 18, 10; 20, 9; 22, 17; [2] 2, 3; 2, 5; 2, 16; 4, 28; 5, 3; 5, 18; 5, 20; 5, 25; 6, 12; 6, 22; 6, 23; 8, 12; 8, 14; 10, 9; 18, 23; 18, 27; 18, 27; 19, 4; 19, 6;

domnul *subst. comun masc. sg. voc. art.* [1] 2, 39; 3, 17; 20, 4;

Domnul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 11; 1, 17; 1, 29; 1, 30; 1, 36; 1, 37; 1, 48; 2, 4; 2, 8; 2, 15; 2, 24; 2, 24; 2, 30; 2, 33; 2, 34; 2, 45; 3, 3; 3, 5; 3, 11; 4, 29; 5, 3; 5, 4; 5, 5; 5, 12; 8, 9; 8, 12; 8, 15; 8, 18; 8, 20; 8, 20; 8, 21; 8, 54; 8, 55; 8, 57; 8, 58; 8, 60; 8, 61; 8, 62; 8, 67; 9, 2; 9, 8; 9, 9; 9, 9; 10, 8; 10, 9; 10, 24; 11, 2; 11, 4; 11, 9; 11, 9; 11, 10; 11, 11; 11, 14; 11, 23; 11, 31; 12, 15; 12, 24; 12, 27; 13, 2; 13, 3; 13, 9; 13, 21; 13, 21; 13, 26; 14, 5; 14, 7; 14, 11; 14, 13; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 21; 14, 24; 15, 3; 15, 4; 15, 14; 15, 30; 16, 7; 16, 13; 16, 26; 16, 33; 17, 1; 17, 12; 17, 14; 17, 14; 17, 20; 17, 21; 18, 3; 18, 10; 18, 12; 18, 15; 18, 18; 18, 21; 18, 31; 18, 36; 18, 37; 18, 38; 18, 39; 18, 39; 19, 11; 19, 11; 19, 11; 19, 12; 19, 12; 19, 15; 20, 13; 20, 13; 20, 14; 20, 28; 20, 28; 20, 28; 20, 28; 20, 41; 21, 17; 21, 19; 21, 19; 21, 21; 21, 23; 21, 26; 21, 28; 22, 6; 22, 6; 22, 7; 22, 8; 22, 11; 22, 12; 22, 14; 22, 14; 22, 15; 22, 17; 22, 19; 22, 20; 22, 21; 22, 23; 22, 23; 22, 28; 22, 54; [2] 1, 4; 1, 6; 1, 16; 1, 20; 2, 1; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 21; 3, 10; 3, 11; 3, 13; 3, 14; 3, 16; 3, 16; 4, 1; 4, 27; 4, 30; 4, 33; 4, 43; 5, 1; 5, 16; 5, 17; 5, 18; 5, 18; 5, 20; 5, 22; 6, 17; 6, 18; 6, 20; 6, 27; 6, 33; 7, 1; 7, 2; 7, 6; 7, 19; 8, 1; 8, 8; 8, 10; 8, 13; 8, 19; 9, 3; 9, 6; 9, 12; 9, 25; 9, 26; 9, 26; 10, 10; 10, 10; 10, 32; 10, 34; 13, 3; 13, 4; 13, 5; 13, 23; 13, 23; 14, 6; 14, 26; 14, 27; 15, 5; 15, 36; 16, 3; 17, 8; 17, 11; 17, 11; 17, 12; 17, 13; 17, 15; 17, 18; 17, 20; 17, 20; 17, 23; 17, 23; 17, 25; 17, 25; 17, 28; 17, 31; 17, 32; 17, 33; 17, 34; 17, 35; 17, 39; 17, 40; 18, 5; 18, 7; 18, 22; 18, 25; 18, 30; 18, 30; 18, 32; 18, 35; 19, 4; 19, 4; 19, 6; 19, 19; 19, 20; 19, 21; 19, 23; 19, 32; 19, 32; 19, 33; 20, 1; 20, 2; 20, 5; 20, 8; 20, 9; 20, 9; 20, 11; 20, 17; 20, 17; 21, 2; 21, 4; 21, 7; 21, 9; 21, 10; 21, 12; 21, 21; 22, 13; 22, 15; 22, 16; 22, 18; 22, 18; 22, 19; 23, 19; 23, 25; 23, 26; 23, 27; 24, 2; 24, 4;

Domnul *subst. propriu masc. sg. voc. art.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 18; 1, 20; 1, 24; 18, 7;

domnului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 2; 1, 20; 1, 27; 1, 33; 1, 36; 1, 37; 16, 24; 18, 14; [2] 5, 1; 5, 4; 6, 32; 9, 31; 10, 2; 10, 3; 10, 3; 10, 6; 18, 24;

Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 3; 2, 23; 2, 26; 2, 27; 2, 27; 2, 28; 2, 29; 2, 31; 2, 43; 2, 44; 2, 46; 3, 2; 3, 10; 3, 15; 5, 3; 6, 2; 6, 11; 6, 19; 8, 1; 8, 6; 8, 11; 8, 17; 8, 20; 8, 21; 8, 22; 8, 44; 8, 55; 8, 60; 8, 63; 8, 64; 8, 65; 8, 66; 9, 25; 9, 25; 10, 1; 11, 6; 11, 6; 12, 22; 12, 24; 12, 24; 13, 1; 13, 2; 13, 5; 13, 6; 13, 6; 13, 17; 13, 18; 13, 20; 13, 21; 13, 26; 13, 26; 13, 32; 14, 18; 14, 22; 15, 5; 15, 11; 15, 26; 15, 29; 15, 34; 16, 1; 16, 7; 16, 12; 16, 19; 16, 25; 16, 30; 16, 34; 17, 2; 17, 5; 17, 8; 17, 16; 17, 24; 18, 1; 18, 4; 18, 8; 18, 11; 18, 12; 18, 13; 18, 13; 18, 13; 18, 22; 18, 24; 18, 30; 18, 32; 18, 46; 19, 7; 19, 9; 19, 10; 19, 11; 19, 11; 19, 14; 20, 35; 20, 36; 21, 20; 21, 25; 21, 28; 22, 16; 22, 19; 22, 21; 22, 38; 22, 43; 22, 53; [2] 1, 3; 1, 15; 1, 17; 1, 19; 2, 24; 3, 2; 3, 12; 3, 15; 3, 18; 4, 44; 5, 11; 6, 33; 7, 1; 7, 16; 8, 18; 8, 27; 9, 6; 9, 7; 9, 7; 9, 26; 9, 36; 10, 10; 10, 16; 10, 17; 10, 24; 10, 25; 10, 25; 10, 33; 11, 4; 11, 4; 11, 11; 11, 18; 11, 18; 12, 2; 13, 2; 13, 4; 13, 11; 13, 18; 14, 3; 14, 24; 14, 25; 15, 3; 15, 9; 15, 12; 15, 18; 15, 24; 15, 28; 15, 33; 16, 2; 16, 14; 17, 2; 17, 7; 17, 9; 17, 12; 17, 14; 17, 16; 17, 17; 17, 19; 17, 21; 17, 36; 18, 3; 18, 6; 18, 12; 18, 12; 18, 16; 19, 14; 19, 31; 19, 35; 20, 4; 20, 16; 20, 19; 21, 2; 21, 6; 21, 9; 21, 16; 21, 20; 21, 21; 22, 2; 22, 13; 22, 19; 23, 3; 23, 4; 23, 9; 23, 16; 23, 21; 23, 32; 23, 37; 24, 2; 24, 3; 24, 9; 24, 13; 24, 13; 24, 19; 24, 20;

Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 1*; 6, 1*; 6, 36*; 7, 12*; 7, 39*; 7, 44*; 7, 44*; 7, 48*; 7, 51*; 7, 51*; 8, 10*; 8, 11*; 8, 64*; 8, 65*; 9, 1*; 9, 10*; 9, 15*; 10, 5*; 10, 12*; 10, 21*; 12, 27*; 12, 30*; 14, 26; 14, 29*; 15, 15*; 15, 18*; 18, 12*; [2] 2, 16*; 11, 3*; 11, 4*; 11, 7*; 11, 10*; 11, 11*; 11, 14*; 11, 16*; 11, 19*; 11, 20*; 12, 4*; 12, 4*; 12, 9*; 12, 9*; 12, 10*; 12, 11*; 12, 11*; 12, 12*; 12, 13*; 12, 13*; 12, 14*; 12, 16*; 12, 18*; 14, 14*; 15, 34*; 16, 14*; 16, 14*; 16, 18*; 16, 18*; 18, 15*; 19, 1*; 19, 14*; 20, 5*; 20, 8*; 21, 4*; 21, 5*; 22, 3*; 22, 4*; 22, 5*; 22, 5*; 22, 8*; 22, 9*; 22, 9*; 23, 2*; 23, 2*; 23, 3*; 23, 6*; 23, 7*; 23, 11*; 23, 12*; 23, 24*; 24, 13*; 24, 29*; 24, 33*; 24, 33*; 24, 36*;

domní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)herrschen" : „dominer, régner" : (1x)
domnind *verb gerunziu* [1] 9, 23;

domníe : (1521 NEACȘU) : s. f. : „Herrschaft, Regierung" : „seigneurerie, régne" : (5x)
domnia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 15, 23;
domniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 27;
domniii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 19;
domniile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 5; 22, 46;

dóoa → doilea

dormí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schlafen" : „dormir" : (8x)
de dormit *verb supin* [1] 20, 30;
doarme *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 18, 27;
dormi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 16, 28; 19, 7; [2] 4, 11; 4, 20;
dormiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 3, 20;
va dormi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 2;

dos : (1519 DERS / în top. *Dos*) : s. n. : „Rücken" : „dos" : (1x)
dosurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 24;

dosădí : (1551-1553 ES) : v. IV : „sich aufregen" : „(se) troubler" : (1x)
va dosădi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 37;

dóua → doilea

douăzéci : (1559-1560 BRATU) : num. card. : „zwanzig" : „vingt" : (1x)
doaozeci *num. card. masc. nom./ac.* [1] 16, 30;

dregătór : (1551-1553 ES) : s. m. : „Verwalter" : „administrateur" : (6x)
deregătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 6;
deregătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 18; 19, 2;
deregătoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 16, 9;
diregătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 3; [2] 18, 37;

drept : (1437 DERS / în top. *Dereptul*) : adj./prep./s. : „1. gerade, 2. recht, richtig, 3. rechts, 4. Recht, 5. Gerechter" : „1. droit, 2. juste(-ment), 3. à droite, 4. droit, 5. juste" : (30x)
cei derepţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 33;
cel direpţ *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [2] 10, 32; 11, 12; 12, 2;
cel direpţt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 8;
cel direpţt *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 11; 22, 43; [2] 10, 3; 15, 3;
dereapta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 19;
direapta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 43; 7, 38; 7, 38; 7, 49; 22, 19; [2] 22, 2; 23, 13;
direaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 10, 15;
direpţt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 33; 14, 8; [2] 14, 3; 15, 33; 16, 2; 22, 2;
direptu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 18, 3;
direptul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 32;
direptul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 15, 5; 15, 11;
direpţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 10, 9;
drept *prep.* [1] 1, 13*;

dreptáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gerechtigkeit, 2. Recht" : „1. justice, 2. droit" : (19x)
dereptate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 9;
direptate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 6; 9, 4; 10, 9;
direptatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 6; 8, 32; 8, 60; 8, 60;
direptăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3; 8, 59; 11, 33; 11, 34; [2] 17, 8; 17, 13; 17, 15; 17, 19; 17, 34; 17, 37; 23, 3;

drum : (1446 DERS / în top. slv. Velikyj *Drum*) : s. n. : „Weg" : „chemin" : (1x)
drum *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 24;

dúce : (1521 NEACŞU) : v. III : „1. tragen, 2. (fort-, davon)gehen" : „1. emmener, 2. (s'en) aller" : (25x)
au dus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 23, 34; 24, 15;
duceţi *verb imp. 2 pl.* [2] 17, 27;
duse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 6, 19; 24, 27;
mă voi duce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 18, 12;
să dusără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 6; 18, 29; [2] 5, 24;
să duse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 50; 2, 41; 7, 14; 12, 16; 13, 10; 13, 24; 19, 3; 19, 19; 20, 36; [2] 4, 5; 5, 11; 5, 12; 8, 14;
să duseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 49;
te duci *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 20, 36;
voiu duce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 6, 19;

dudắu : (1682 DOS. VS., apr. 67v) : s. f. : „Unkraut" : „mauvaise herbe" : (1x)
dudêile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 10, 27;

duh : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Atem, Hauch, 2. Geist" : „1. souffle, 2. esprit" : (11x)
duh *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 17; 22, 21; 22, 22; 22, 23; 22, 24; [2] 19, 7;
duhul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 21, 5; [2] 2, 9; 2, 16;
Duhul *subst. propriu neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 12*; [2] 2, 16*;

dulceáţă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Gewürze" : „aromate" : (1x)
dulceţuri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 2;

dumbrávă : (1483 DLRV / în antr. Ivan *Dumbrava*) : s. f. : „Aue" : „pré" : (2x)
dumbrava *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 23;
dumbravă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 24;

Dumnezắu → dumnezeu

dumnezéu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gott" : „Dieu" : (190x)
al lui Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 17, 24;
dumnăzăi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 9;
Dumnăzău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 6;
Dumnăzăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 4;
dumnezăi *subst. comun masc. pl. gen./dat. neart.* [1] 11, 10;
dumnezăi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 6; 14, 9; [2] 5, 17; 17, 29; 17, 35; 17, 37; 17, 38;
dumnezăii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 19, 2; 20, 10; [2] 17, 31;
Dumnezău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 36; 2, 23; 8, 27; 8, 61; 8, 61; 11, 10; 18, 21; 18, 24; 18, 37; 18, 39; 21, 10; 21, 13; [2] 1, 3; 1, 16; 5, 15; 6, 31;
dumnezăul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 25; 8, 26; [2] 1, 2; 1, 3; 1, 6; 1, 16; 18, 33; 18, 34;
Dumnezăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 17; 1, 30; 1, 48; 5, 4; 8, 58; 8, 60; 8, 62; 9, 9; 11, 4; 11, 31; 13, 21; 14, 7; 14, 13; 16, 13; 16, 26; 16, 33; 17, 1; 17, 1; 17, 12; 17, 14; 18, 36; 21, 3; 22, 54; [2] 2, 14; 9, 3; 9, 6; 17, 39; 18, 5; 19, 4; 19, 4; 20, 5;
dumnezăului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 25; [2] 19, 37;
Dumnezăului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 3; 5, 5; 8, 17; 8, 60; 8, 66; [2] 5, 11; 17, 26; 17, 26; 17, 27; 23, 21;
dumnezei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 17, 7; 19, 18; 22, 17;
dumnezeii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 12, 28; [2] 19, 18;

dumnezeilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 18, 24;
dumnezeu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 27;
Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 47; 5, 7; 8, 23; 10, 9; 18, 24; 18, 39; 20, 23; 20, 28; 22, 17; [2] 5, 7; 19, 15; 19, 16; 19, 19;
dumnezeul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 15; 8, 23; 11, 9; 15, 3; 15, 4; 15, 30; 20, 23; 20, 23; [2] 19, 19; 19, 20; 19, 20;
Dumnezeul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 7; 8, 28; 10, 8; 17, 21; 18, 10; 18, 18; 18, 36; 20, 28; 22, 19; [2] 18, 22; 19, 15; 21, 12; 21, 21; 22, 15; 22, 18;
Dumnezeului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 3; 8, 20; 13, 6; 18, 24; [2] 10, 33; 14, 25; 16, 2; 17, 7; 17, 9; 17, 14; 17, 16; 17, 19; 18, 12;
lui Dumnăzău *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 19, 8;
lui Dumnezău *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 28; 12, 22; 13, 21; 13, 26; 13, 28; 13, 29; 13, 31; 14, 3; 17, 18; [2] 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 5, 20; 6, 6; 13, 19; 23, 16; 23, 16; 23, 17;
lui Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 13, 1; 13, 4; 13, 5; 13, 6; 13, 6; 13, 7; 13, 8; 13, 11; 13, 12; 13, 14; 13, 14; 20, 28; [2] 4, 7; 4, 9; 4, 16; 4, 21; 4, 22; 4, 24; 4, 25; 4, 40; 4, 42; 5, 3; 5, 8; 7, 17; 8, 4; 8, 7; 8, 8; 8, 11;

dúpă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „nach" : „après, selon" : (144x)
după *prep.* [1] 1, 13; 1, 14; 1, 17; 1, 20; 1, 21; 1, 24; 1, 27; 1, 30; 2, 3; 2, 6; 2, 32; 2, 40; 3, 12; 3, 12; 4, 28; 5, 6; 5, 7; 6, 37; 6, 37; 7, 8; 7, 11; 7, 18; 7, 35; 8, 20; 8, 32; 8, 39; 8, 43; 8, 50; 8, 54; 8, 55; 8, 57; 9, 3; 9, 4; 9, 7; 9, 10; 9, 21; 10, 10; 12, 2; 12, 14; 12, 24; 12, 32; 13, 5; 13, 5; 13, 23; 13, 26; 13, 31; 13, 33; 14, 5; 14, 5; 14, 18; 15, 4; 15, 29; 16, 11; 16, 12; 16, 22; 16, 34; 17, 5; 17, 7; 17, 13; 17, 15; 17, 16; 17, 17; 18, 1; 18, 21; 18, 28; 18, 31; 19, 3; 19, 11; 19, 12; 19, 12; 20, 15; 20, 25; 20, 25; 20, 25; 20, 39; 21, 1; 21, 15; 21, 16; 21, 26; 22, 13; 22, 38; 22, 54; [2] 1, 1; 1, 17; 2, 22; 3, 5; 4, 44; 5, 14; 6, 18; 6, 19; 6, 24; 7, 2; 7, 7; 7, 10; 7, 16; 7, 19; 8, 2; 8, 3; 9, 25; 9, 26; 9, 27; 10, 17; 11, 9; 11, 11; 11, 15; 13, 2; 14, 3; 14, 17; 14, 22; 14, 25; 15, 3; 15, 25; 15, 33; 16, 3; 16, 11; 16, 16; 17, 15; 17, 33; 17, 34; 17, 34; 17, 34; 17, 34; 17, 34; 18, 3; 18, 5; 21, 2; 21, 8; 22, 13; 22, 14; 23, 16; 23, 25; 23, 25; 23, 32; 23, 35; 23, 37; 24, 2; 24, 3; 24, 9; 24, 13; 24, 19; 24, 30;
dupre *prep.* [1] 7, 8; [2] 7, 17;
după *prep.* [2] 3, 21*;
dupre *prep.* [2] 17, 15*;

dupréste : (1688 BIBLIA) : prep. : „über" : „sur, au dessus de" : (1x)
dupreste *prep.* [2] 11, 9;

dureá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „schmerzen" : „faire mal" : (1x)
au durut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 15, 23;

durére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schemerz" : „douleur, souffrance, peine" : (1x)
durêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 37;

dvoreálă : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Aufwartung, Zeremonie" : „service, cérémonie" : (1x)
dvoreala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 5;

dvorélnic : (1688 BIBLIA) : s. m. : „Hofmann" : „courtisan" : (1x)
dvorêlnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 5;

dvorí : (1581 CORESI, EV. 88) : v. IV : „aufwarten, stehen" : „se présenter, se tenir" : (7x)
am dvorit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 18, 15; [2] 3, 14; 5, 16;
dvorescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 10, 8;
dvoriia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 12, 8;
dvoriia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 5, 25;
era dvorind *verb indicativ imperfect perifrastic 3 pl.* [1] 12, 6;

E

ea → el, ea

el, ea : (1425 DERS) : pron. pers. : „er, sie; sie" : „il, lui, elle; ils, elles" : (2340x)
a ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [1] 7, 22;
ai lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [2] 1, 14;
ai lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [2] 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 5, 23;
ale ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [2] 8, 6;
ale lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 7, 29; 16, 2; 16, 13; [2] 17, 40; 18, 22;
ale lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [2] 16, 13;
al lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 16, 34; 16, 34; 21, 24;
a lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 6, 23;
ea *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 4; 1, 17; 1, 22; 2, 13; 3, 1; 6, 3; 6, 7; 6, 9; 6, 14; 6, 37; 7, 22; 7, 23; 8, 13; 8, 36; 8, 44; 8, 54; 9, 8; 9, 16; 9, 16; 10, 14; 11, 11; 11, 12; 11, 24; 11, 30; 11, 32; 12, 25; 13, 4; 13, 9; 13, 10; 13, 13; 13, 17; 13, 25; 13, 31; 14, 5; 14, 6; 14, 6; 14, 6; 14, 8; 16, 34; 17, 13; 17, 15; 17, 20; 18, 6; 20, 1; 20, 13; 21, 2; 21, 6; 21, 6; 21, 16; 21, 18; 21, 23; 22, 3; 22, 43; [2] 3, 25; 3, 25; 4, 2; 4, 2; 4, 3; 4, 5; 4, 5; 4, 12; 4, 13; 4, 13; 4, 15; 4, 15; 4, 15; 4, 16; 4, 17; 4, 23; 4, 25; 4, 26; 4, 27; 4, 27; 4, 28; 4, 36; 4, 39; 5, 3; 6, 25; 6, 29; 8, 2; 8, 6; 9, 32; 9, 33; 9, 33; 9, 33; 9, 34; 9, 35; 9, 35; 10, 29; 11, 3; 11, 16; 11, 17; 12, 17; 12, 17; 15, 16; 16, 17; 17, 5; 17, 31; 18, 9; 18, 9; 19, 25; 19, 25; 19, 28; 19, 32; 19, 32; 19, 33; 22, 8; 22, 11; 22, 14; 24, 11;
ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [1] 2, 13; 2, 15; 2, 17; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 26; 3, 26; 3, 26; 3, 26; 3, 27; 6, 2; 6, 2; 6, 2; 6, 6; 6, 6; 6, 10; 6, 16; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 22; 7, 22; 7, 23; 7, 25; 7, 25; 7, 30; 7, 30; 7, 30; 7, 34; 9, 24; 9, 24; 10, 2; 10, 3; 10, 3; 10, 13; 10, 14; 10, 14; 11, 20; 14, 5; 14, 6; 15, 13; 15, 13; 15, 22; 16, 34; 17, 10; 17, 10; 17, 11; 17, 11; 17, 15; 17, 19; 17, 20; 18, 10; [2] 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 9; 4, 14; 4, 14; 4, 20; 4, 21; 4, 24; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 27; 4, 30; 4, 31; 4, 37; 5, 3; 5, 4; 6, 27; 6, 28; 6, 29; 8, 2; 8, 3; 8, 3; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 6; 8, 6; 9, 22; 9, 30; 9, 30; 9, 33; 11, 1; 11, 2; 11, 15; 11, 16; 14, 7; 16, 17; 17, 24; 18, 8; 19, 21;

ei *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [1] 1, 41; 2, 5; 5, 3; 5, 14; 7, 24; 8, 9; 8, 21; 8, 34; 8, 40; 8, 44; 8, 46; 8, 46; 8, 46; 8, 50; 8, 50; 8, 52; 8, 53; 9, 9; 9, 21; 9, 21; 10, 9; 10, 3; 10, 25; 11, 2; 11, 2; 11, 18; 12, 5; 12, 7; 12, 10; 12, 17; 13, 12; 14, 15; 14, 23; 15, 18; 18, 4; 18, 4; 18, 13; 18, 13; 18, 27; 18, 28; 18, 40; 18, 40; 19, 2; 20, 18; 20, 20; 20, 25; 20, 25; 21, 11; 21, 11; 22, 32; [2] 1, 2; 1, 3; 1, 4; 1, 5; 1, 15; 1, 20; 2, 9; 2, 11; 2, 24; 2, 24; 2, 24; 3, 10; 3, 13; 3, 21; 4, 5; 4, 6; 4, 14; 4, 40; 6, 4; 6, 11; 6, 18; 6, 19; 6, 19; 6, 21; 6, 23; 7, 12; 7, 15; 9, 15; 9, 18; 9, 20; 9, 37; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 14; 10, 14; 10, 14; 10, 18; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 34; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 16; 12, 5; 12, 7; 13, 3; 13, 4; 13, 7; 13, 7; 13, 21; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 14, 11; 14, 27; 15, 16; 17, 6; 17, 18; 17, 20; 17, 20; 17, 26; 17, 27; 17, 34; 17, 34; 17, 34; 17, 39; 18, 23; 18, 27; 19, 12; 21, 14; 22, 7; 24, 2; 24, 12; 24, 16; 24, 20; 24, 40; 24, 41; 24, 41; 24, 42; 24, 43; 24, 43;

el *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 1; 1, 2; 1, 2; 1, 6; 1, 6; 1, 13; 1, 13; 1, 17; 1, 24; 1, 27; 1, 30; 1, 33; 1, 34; 1, 35; 1, 38; 1, 41; 1, 42; 1, 44; 1, 44; 1, 45; 1, 52; 1, 53; 2, 1; 2, 8; 2, 9; 2, 13; 2, 24; 2, 25; 2, 30; 2, 30; 2, 32; 2, 33; 2, 35; 2, 35; 2, 35; 2, 36; 2, 38; 2, 43; 2, 47; 3, 1; 3, 11; 3, 19; 3, 20; 3, 21; 3, 26; 3, 27; 3, 27; 3, 28; 5, 1; 5, 3; 6, 20; 6, 20; 7, 15; 8, 21; 8, 31; 8, 31; 8, 37; 8, 59; 8, 66; 9, 25; 10, 1; 10, 18; 11, 17; 11, 17; 11, 20; 11, 24; 11, 28; 11, 29; 11, 29; 11, 30; 11, 34; 11, 43; 12, 1; 12, 2; 12, 3; 12, 7; 12, 8; 12, 10; 12, 10; 12, 18; 12, 20; 12, 20; 13, 3; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 6; 13, 14; 13, 16; 13, 18; 13, 19; 13, 20; 13, 20; 13, 23; 13, 24; 13, 24; 13, 24; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 29; 13, 29; 13, 29; 13, 30; 13, 31; 14, 3; 14, 3; 14, 10; 14, 13; 14, 13; 14, 13; 14, 17; 14, 18; 14, 21; 14, 22; 15, 24; 15, 27; 15, 27; 15, 28; 15, 29; 16, 4; 16, 4; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 9; 16, 10; 16, 10; 16, 11; 16, 11; 16, 17; 16, 18; 16, 21; 17, 15; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 23; 17, 23; 18, 21; 18, 27; 18, 27; 18, 27; 18, 30; 18, 31; 19, 4; 19, 5; 19, 7; 19, 9; 19, 13; 19, 14; 19, 15; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 20, 1; 20, 2; 20, 10; 20, 12; 20, 12; 20, 16; 20, 20; 20, 20; 20, 23; 20, 28; 20, 31; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 34; 20, 35; 20, 36; 20, 36; 20, 37; 20, 40; 20, 40; 20, 41; 21, 5; 21, 7; 21, 10; 21, 13; 21, 13; 21, 19; 21, 20; 21, 25; 22, 7; 22, 8; 22, 8; 22, 21; 22, 21; 22, 26; 22, 27; 22, 29; 22, 32; 22, 33; 22, 42; [2] 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 2, 3; 2, 5; 2, 12; 2, 12; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 2, 21; 2, 23; 2, 23; 3, 11; 3, 11; 3, 12; 3, 12; 3, 15; 3, 26; 3, 26; 3, 27; 4, 5; 4, 8; 4, 8; 4, 19; 4, 20; 4, 20; 4, 21; 4, 21; 4, 23; 4, 29; 4, 34; 4, 34; 4, 36; 5, 1; 5, 3; 5, 6; 5, 13; 5, 15; 5, 16; 5, 18; 5, 18; 5, 19; 5, 20; 5, 21; 5, 23; 5, 25; 5, 25; 5, 26; 6, 6; 6, 7; 6, 13; 6, 13; 6, 15; 6, 18; 6, 26; 6, 28; 6, 29; 6, 29; 6, 30; 6, 31; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 6, 33; 6, 33; 6, 33; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 20; 8, 5; 8, 10; 8, 17; 8, 20; 8, 21; 8, 21; 8, 21; 8, 26; 8, 29; 8, 29; 8, 29; 9, 2; 9, 2; 9, 14; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 17; 9, 19; 9, 21; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 26; 9, 27; 9, 27; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 9, 32; 10, 3; 10, 7; 10, 9; 10, 12; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 16; 10, 17; 10, 28; 10, 37; 11, 2; 11, 2; 11, 4; 11, 8; 11, 8; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 19; 11, 20; 11, 22; 12, 2; 12, 7; 12, 9; 12, 21; 12, 21; 12, 21; 13, 4; 13, 9; 13, 14; 13, 16; 13, 19; 13, 20; 13, 24; 13, 25; 14, 2; 14, 19; 14, 19; 14, 21; 15, 2; 15, 7; 15, 10; 15, 10; 15, 14; 15, 19; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 30; 15, 30; 15, 32; 16, 2; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 12; 17, 2; 17, 4; 17, 4; 17, 17; 17, 22; 17, 36; 17, 39; 18, 2; 18, 4; 18, 5; 18, 7; 18, 18; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 25; 18, 25; 19, 3; 19, 4; 19, 7; 19, 37; 20, 1; 20, 1; 20, 4; 20, 14; 21, 1; 21, 1; 21, 6; 21, 19; 21, 23; 22, 1; 22, 5; 22, 5; 22, 9; 22, 16; 22, 18; 22, 19; 22, 20; 23, 1; 23, 2; 23, 6; 23, 16; 23, 18; 23, 25; 23, 25; 23, 26; 23, 29; 23, 29; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 31; 23, 33; 23, 36; 24, 3; 24, 8; 24, 12; 24, 18; 24, 22; 24, 22; 24, 25; 24, 26; 24, 26; 24, 27; 24, 27; 24, 45; 24, 47; 24, 48; 24, 48;

i- *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [1] 5, 3; 5, 14; 8, 21; 8, 34; 8, 35; 8, 44; 8, 46; 8, 46; 8, 48; 8, 50; 8, 51; 9, 21; 9, 21; 15, 18; 18, 4; 18, 4; 18, 13; 18, 13; 18, 27; 18, 40; 18, 40; 18, 40; 19, 10; 19, 14; 20, 18; 20, 20; 22, 47; [2] 1, 20; 2, 16; 2, 24; 3, 10; 3, 13; 3, 21; 4, 1; 4, 27; 6, 18; 6, 19; 6, 21; 6, 22; 7, 12; 8, 19; 10, 17; 10, 27; 13, 3; 13, 4; 13, 7; 13, 7; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 14, 6; 14, 27; 15, 29; 16, 14; 17, 6; 17, 7; 17, 18; 17, 20; 17, 20; 17, 20; 17, 21; 17, 27; 17, 33; 18, 11; 19, 18; 21, 9; 23, 5; 24, 2; 24, 12; 24, 15; 24, 16; 24, 20; 24, 40; 24, 40; 24, 41; 24, 41;

-i *pron. pers. 3 sg. dat. neacc.* [1] 2, 20; 2, 31; 2, 37; 3, 5; 3, 26; 6, 6; 7, 20; 8, 32; 8, 32; 9, 3; 9, 12; 10, 2; 10, 3; 10, 7; 10, 17; 10, 26; 11, 18; 11, 19; 11, 20; 11, 22; 11, 22; 13, 11; 13, 12; 13, 13; 13, 14; 13, 15; 13, 23; 16, 11; 16, 31; 17, 1; 17, 15; 18, 46; 19, 5; 19, 7; 19, 20; 19, 21; 20, 9; 20, 13; 20, 34; 20, 37; [2] 1, 15; 4, 10; 4, 10; 4, 29; 4, 31; 8, 1; 8, 6; 8, 6; 9, 1; 9, 37; 13, 15; 17, 3; 17, 3; 18, 7; 18, 16; 18, 36; 18, 36; 18, 37; 24, 1; 24, 17;

iale *pron. pers. 3 fem. pl. nom./ac. acc.* [1] 5, 9; 5, 9; 5, 9; 6, 31; 7, 27; 7, 46; 9, 13; 11, 2; 14, 27; 14, 28; 14, 28; 14, 29; 14, 29; 15, 18; 15, 22; 6, 12; 19, 21; [2] 1, 20; 2, 12; 3, 3; 5, 12; 5, 26; 10, 7; 10, 8; 12, 14; 12, 14; 13, 2; 13, 6; 13, 11; 16, 15; 16, 17; 18, 13; 18, 16; 19, 11; 19, 14; 19, 14; 23, 4; 23, 20; 24, 34;

îi *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [2] 8, 12; 10, 27; 24, 27;

îl *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [1] 14, 11; 16, 4; 19, 16; 19, 17; 19, 17; 20, 37; 22, 21; [2] 14, 13; 23, 27; 24, 30; 15; 23, 16; 23, 29; 23, 29; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 33; 23, 34; 24, 25; 24, 26; 24, 27; 24, 27; 24, 47;

l- *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [1] 1, 1; 1, 6; 1, 6; 1, 33; 1, 34; 1, 38; 1, 44; 1, 45; 1, 53; 2, 9; 2, 25; 2, 32; 2, 32; 2, 35; 2, 35; 2, 38; 2, 47; 3, 20; 3, 20; 3, 21; 3, 26; 3, 27; 3, 27; 5, 3; 6, 20; 8, 37; 8, 54; 9, 16; 10, 1; 10, 3; 10, 9; 10, 18; [2] 5, 6; 6, 6; 18, 4; 18, 21; 18, 25; 18, 25; 19, 4; 19, 7; 19, 37; 21, 6; 21, 25; 22, 5; 22, 5; 22, 9; 23, 6; 23, 6;

-l *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [1] 11, 20; 11, 28; 11, 29; 11, 29; 11, 43; 12, 1; 12, 3; 12, 18; 12, 20; 13, 4; 13, 14; 13, 18; 13, 19; 13, 20; 13, 24; 13, 24; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 29; 13, 29; 13, 29; 13, 30; 13, 31; 14, 11; 14, 13; 14, 13; 14, 17; 14, 18; 14, 22; 15, 23; 15, 28; 15, 29; 16, 4; 16, 7; 16, 21; 16, 33; 17, 19; 17, 19; 17, 23; 17, 23; 18, 23; 18, 23; 19, 5; 19, 7; 19,

10; 19, 14; 20, 8; 20, 9; 20, 33; 20, 34; 20, 35; 20, 36; 20, 36; 20, 37; 20, 40; 21, 10; 21, 10; 21, 13; 21, 13; 21, 20; 21, 24; 21, 25; 21, 26; 22, 8; 22, 26; 22, 27; 22, 32; 22, 32; [2] 2, 12; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 3, 27; 4, 8; 4, 19; 4, 20; 4, 20; 4, 21; 4, 21; 4, 29; 4, 34; 5, 3; 5, 7; 5, 16; 5, 23; 6, 28; 6, 28; 6, 29; 6, 29; 6, 32; 7, 17; 7, 20; 8, 15; 8, 15; 8, 21; 9, 2; 9, 15; 9, 16; 9, 21; 9, 25; 9, 25; 9, 26; 9, 26; 9, 27; 9, 28; 9, 28; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 28; 10, 37; 11, 2; 11, 13; 11, 19; 11, 19; 11, 20; 12, 2; 12, 9; 12, 21; 12, 21; 13, 4; 13, 9; 13, 20; 13, 25; 14, 19; 14, 20; 14, 21; 15, 7; 15, 10; 15, 14; 15, 25; 15, 30; 15, 30; 16, 3; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 14; 17, 4; 17, 4; 17, 17;

le *pron. pers. 3 pl. ac. neacc.* [1] 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 6, 31; 7, 16; 9, 13; 14, 29; 14, 29; 15, 13; 15, 18; 19, 21; 20, 5; 20, 34; [2] 2, 12; 6, 23; 8, 12; 8, 12; 10, 7; 11, 4; 12, 14; 15, 16; 18, 13; 19, 11; 19, 14; 19, 14; 20, 13; 23, 4; 23, 12; 23, 12; 23, 19;

le *pron. pers. 3 pl. dat. neacc.* [1] 1, 20; 8, 36; 20, 23;

le- *pron. pers. 3 pl. ac. neacc.* [1] 7, 46; 10, 26; 14, 27; 14, 28; 15, 14; 15, 18; 19, 10; 19, 14; [2] 8, 11; 11, 19; 14, 4; 15, 34; 17, 11; 17, 26; 18, 16; 23, 24;

-le *pron. pers. 3 pl. ac. neacc.* [2] 10, 8;

le- *pron. pers. 3 pl. dat. neacc.* [2] 3, 22;

-le *pron. pers. 3 pl. dat. neacc.* [2] 5, 22;

lor *pron. pers. 3 pl. gen./dat. acc.* [1] 1, 32; 1, 40; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 33; 2, 34; 3, 23; 4, 8; 5, 12; 5, 14; 5, 22; 6, 26; 6, 26; 6, 33; 7, 2; 7, 6; 7, 6; 7, 8; 7, 23; 7, 24; 7, 28; 7, 29; 7, 30; 7, 32; 7, 32; 7, 32; 7, 40; 8, 25; 8, 34; 8, 35; 8, 36; 8, 45; 8, 45; 8, 45; 8, 47; 8, 47; 8, 48; 8, 48; 8, 48; 8, 48; 8, 48; 8, 49; 8, 49; 8, 49; 8, 50; 8, 50; 9, 6; 9, 7; 9, 9; 9, 9; 9, 9; 9, 9; 9, 21; 10, 9; 11, 2; 11, 5; 11, 7; 11, 8; 11, 33; 12, 7; 12, 8; 12, 12; 12, 16; 12, 27; 13, 11; 13, 12; 14, 15; 14, 15; 14, 22; 14, 28; 15, 16; 15, 32; 16, 26; 18, 6; 18, 21; 18, 23; 18, 28; 18, 39; 20, 6; 20, 6; 20, 18; 20, 19; 20, 23; 20, 24; 20, 25; 20, 27; 20, 27; 20, 32; 20, 32; 22, 6; 22, 10; 22, 54; [2] 1, 7; 1, 15; 3, 9; 3, 24; 3, 27; 4, 33; 5, 24; 6, 20; 6, 20; 6, 22; 6, 22; 6, 23; 6, 23; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 10; 7, 10; 8, 12; 8, 12; 8, 12; 8, 12; 8, 21; 9, 11; 9, 17; 10, 7; 10, 23; 10, 31; 11, 4; 11, 5; 11, 11; 12, 5; 12, 5; 12, 15; 12, 15; 13, 5; 16, 15; 16, 15; 17, 7; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 11; 17, 12; 17, 13; 17, 14; 17, 14; 17, 14; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 16; 17, 16; 17, 17; 17, 17; 17, 25; 17, 29; 17, 29; 17, 31; 17, 31; 17, 32; 17, 32; 17, 34; 17, 34; 17, 34; 17, 35; 17, 35; 17, 35; 17, 35; 17, 39; 17, 40; 17, 40; 17, 40; 18, 12; 18, 27; 18, 27; 18, 35; 19, 6; 19, 17; 19, 18; 19, 29; 20, 13; 20, 15; 21, 3; 21, 8; 21, 8; 21, 11; 21, 14; 21, 14; 21, 15; 21, 20; 22, 7; 22, 7; 22, 15; 22, 17; 23, 2; 23, 4; 23, 9; 23, 12; 23, 14; 23, 19; 23, 20; 24, 33; 24, 43; 24, 43; 24, 44; 24, 44; 24, 44;

loru *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 1, 20; [2] 20, 13;

lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 1, 2; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 7; 1, 9; 1, 10; 1, 21; 1, 23; 1, 25; 1, 28; 1, 35; 1, 37; 1, 40; 1, 47; 1, 47; 1, 49; 1, 51; 1, 52; 1, 53; 2, 1; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 11; 2, 12; 2, 12; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 17; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 22; 2, 22; 2, 31; 2, 32; 2, 32; 2, 33; 2, 33; 2, 34; 2, 34; 2, 34; 2, 34; 2, 34; 2, 35; 2, 37; 2, 41; 2, 41; 2, 41; 2, 42; 3, 1; 3, 3; 3, 5; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 15; 3, 15; 3, 16; 3, 25; 3, 25; 3, 27; 4, 2; 4, 7; 4, 11; 4, 21; 4, 21; 4, 24; 4, 24; 4, 25; 4, 25; 4, 27; 4, 28; 4, 31; 4, 32; 4, 34; 5, 1; 5, 3; 5, 10; 5, 11; 5, 12; 6, 3; 6, 3; 6, 20; 6, 23; 6, 23; 6, 37; 6, 37; 7, 1; 7, 1; 7, 14; 7, 20; 7, 20; 7, 26; 7, 26; 7, 33; 7, 34; 7, 34; 7, 35; 7, 35; 7, 35; 8, 6; 8, 7; 8, 14; 8, 15; 8, 15; 8, 20; 8, 22; 8, 23; 8, 25; 8, 32; 8, 32; 8, 32; 8, 32; 8, 37; 8, 37; 8, 38; 8, 38; 8, 39; 8, 39; 8, 44; 8, 55; 8, 55; 8, 57; 8, 57; 8, 59; 8, 59; 8, 59; 8, 59; 8, 60; 8, 62; 8, 62; 8, 67; 9, 3; 9, 4; 9, 11; 9, 12; 9, 12; 9, 16; 9, 19; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 27; 10, 2; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 19; 10, 24; 10, 24; 10, 25; 11, 3; 11, 3; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 6; 11, 8; 11, 9; 11, 9; 11, 10; 11, 10; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 19; 11, 19; 11, 20; 11, 21; 11, 22; 11, 23; 11, 30; 11, 32; 11, 33; 11, 34; 11, 34; 11, 34; 11, 36; 11, 41; 11, 43; 11, 43; 11, 43; 11, 43; 12, 4; 12, 6; 12, 8; 12, 8; 12, 10; 12, 13; 12, 15; 12, 16; 12, 24; 12, 26; 12, 33; 13, 1; 13, 2; 13, 4; 13, 4; 13, 11; 13, 11; 13, 12; 13, 12; 13, 13; 13, 13; 13, 14; 13, 15; 13, 18; 13, 19; 13, 23; 13, 24; 13, 26; 13, 27; 13, 28; 13, 30; 13, 30; 13, 31; 13, 31; 13, 31; 13, 33; 13, 33; 14, 2; 14, 3; 14, 4; 14, 4; 14, 8; 14, 18; 14, 20; 14, 20; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 22; 14, 32; 14, 32; 14, 32; 14, 32; 14, 32; 15, 2; 15, 3; 15, 3; 15, 3; 15, 3; 15, 4; 15, 4; 15, 4; 15, 5; 15, 5; 15, 6; 15, 8; 15, 8; 15, 8; 15, 8; 15, 10; 15, 12; 15, 13; 15, 14; 15, 15; 15, 18; 15, 20; 15, 23; 15, 23; 15, 23; 15, 24; 15, 24; 15, 24; 15, 24; 15, 26; 15, 28; 15, 30; 15, 34; 16, 3; 16, 3; 16, 5; 16, 6; 16, 6; 16, 7; 16, 7; 16, 9; 16, 9; 16, 11; 16, 11; 16, 11; 16, 13; 16, 18; 16, 19; 16, 19; 16, 20; 16, 22; 16, 25; 16, 26; 16, 28; 16, 28; 16, 30; 16, 31; 16, 31; 16, 32; 16, 33; 16, 33; 16, 34; 17, 6; 17, 15; 17, 17; 17, 19; 17, 23; 18, 7; 18, 7; 18, 15; 18, 15; 18, 16; 18, 21; 18, 42; 18, 42; 18, 43; 18, 46; 19, 1; 19, 3; 19, 3; 19, 4; 19, 5; 19, 6; 19, 7; 19, 13; 19, 13; 19, 18; 19, 19; 19, 19; 19, 20; 19, 21; 19, 21; 20, 1; 20, 8; 20, 9; 20, 12; 20, 12; 20, 16; 20, 31; 20, 33; 20, 34; 20, 35; 20, 38; 20, 39; 20, 40; 20, 41; 20, 41; 21, 4; 21, 4; 21, 4; 21, 5; 21, 7; 21, 8; 21, 10; 21, 10; 21, 11; 21, 11; 21, 13; 21, 13; 21, 16; 21, 25; 21, 27; 21, 27; 21, 28; 21, 28; 21, 28; 22, 3; 22, 10; 22, 11; 22, 13; 22, 15; 22, 15; 22, 16; 22, 17; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 22; 22, 31; 22, 34; 22, 36; 22, 36; 22, 40; 22, 40; 22, 42; 22, 46; 22, 51; 22, 51; 22, 51; 22, 51; 22, 54; [2] 1, 2; 1, 8; 1, 13; 1, 13; 1, 16; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 2, 4; 2, 6; 2, 8; 2, 12; 2, 12; 2, 14; 2, 16; 2, 16; 2, 23; 2, 24; 3, 10; 3, 13; 3, 14; 3, 23; 3, 25; 3, 27; 3, 27; 4, 1; 4, 10; 4, 10; 4, 12; 4, 12; 4, 12; 4, 14; 4, 18; 4, 19; 4, 20; 4, 21; 4, 25; 4, 27; 4, 29; 4, 31; 4, 31; 4, 32; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 35; 4, 37; 4, 38; 4, 38; 4, 39; 4, 41; 4, 42; 4, 43; 5, 1; 5, 3; 5, 5; 5, 6; 5, 7; 5, 7; 5, 8; 5, 11; 5, 11; 5, 12; 5, 14; 5, 15; 5, 15; 5, 16; 5, 20; 5, 20; 5, 21; 5, 21; 5, 23; 5, 25; 5, 26; 5, 27; 6, 6; 6, 8; 6, 10; 6, 11; 6, 12; 6, 13; 6, 17; 6, 24; 6, 30; 6, 30; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 7, 2; 7, 12; 7, 13; 7, 15; 7, 17; 8, 6; 8, 7; 8, 9; 8, 9; 8, 9; 8, 10; 8, 11; 8, 14; 8, 14; 8, 15; 8, 15; 8, 18; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 20; 8, 24; 8, 24; 8, 24; 8, 24; 8, 26; 9, 1; 9, 2; 9, 3; 9, 6; 9, 6; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 13; 9, 13; 9, 18; 9, 23; 9, 24; 9, 24; 9, 24; 9, 24; 9, 26; 9, 26; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 9, 31; 9, 32; 9, 36; 10, 4; 10, 8; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 15;

10, 15; 10, 16; 10, 18; 10, 19; 10, 19; 10, 21; 10, 21; 10, 22; 10, 22; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 33; 10, 36; 10, 37; 10, 37; 10, 37; 11, 2; 11, 8; 11, 8; 11, 9; 11, 12; 11, 12; 11, 19; 11, 19; 12, 1; 12, 9; 12, 17; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 20; 12, 21; 12, 21; 12, 21; 13, 8; 13, 9; 13, 9; 13, 9; 13, 12; 13, 13; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 16; 13, 18; 13, 21; 13, 23; 13, 23; 13, 24; 14, 2; 14, 3; 14, 5; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 12; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 19; 14, 20; 14, 22; 14, 28; 14, 29; 14, 29; 15, 2; 15, 3; 15, 5; 15, 7; 15, 7; 15, 7; 15, 9; 15, 10; 15, 15; 15, 16; 15, 18; 15, 19; 15, 19; 15, 19; 15, 22; 15, 22; 15, 22; 15, 30; 15, 32; 15, 37; 15, 37; 15, 37; 16, 2; 16, 3; 16, 10; 16, 10; 16, 13; 16, 13; 16, 13; 16, 13; 16, 14; 16, 15; 16, 16; 16, 20; 16, 20; 16, 20; 16, 20; 17, 3; 17, 9; 17, 13; 17, 15; 17, 15; 17, 18; 17, 19; 17, 20; 17, 23; 17, 23; 17, 23; 17, 34; 17, 36; 17, 36; 17, 37; 17, 37; 17, 37; 17, 37; 18, 2; 18, 3; 18, 4; 18, 5; 18, 5; 18, 6; 18, 6; 18, 7; 18, 12; 18, 21; 18, 22; 18, 31; 18, 31; 18, 36; 18, 36; 18, 37; 19, 1; 19, 4; 19, 7; 19, 7; 19, 19; 19, 23; 19, 23; 19, 23; 19, 23; 19, 37; 19, 37; 19, 37; 19, 37; 20, 2; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 20; 20, 21; 20, 21; 20, 21; 21, 1; 21, 3; 21, 6; 21, 7; 21, 10; 21, 11; 21, 12; 21, 13; 21, 16; 21, 17; 21, 18; 21, 18; 21, 18; 21, 18; 21, 19; 21, 20; 21, 20; 21, 20; 21, 21; 21, 22; 21, 23; 21, 25; 21, 25; 22, 1; 22, 11; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 6; 23, 10; 23, 10; 23, 15; 23, 16; 23, 17; 23, 18; 23, 18; 23, 25; 23, 25; 23, 25; 23, 25; 23, 25; 23, 26; 23, 26; 23, 29; 23, 30; 23, 30; 23, 31; 23, 32; 23, 34; 23, 34; 23, 35; 23, 36; 23, 37; 24, 1; 24, 1; 24, 2; 24, 2; 24, 3; 24, 6; 24, 6; 24, 7; 24, 8; 24, 9; 24, 11; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 15; 24, 17; 24, 17; 24, 17; 24, 18; 24, 20; 24, 21; 24, 21; 24, 21; 24, 25; 24, 25; 24, 27; 24, 37; 24, 41; 24, 47; 24, 47; 24, 48; 24, 49; 24, 49; 24, 49; 24, 50; 24, 50; 24, 50; 24, 50;

luişi *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 14, 14;

o *pron. pers. 3 fem. sg. ac. neacc.* [1] 1, 3; 3, 1; 6, 3; 6, 9; 6, 15; 6, 15; 6, 29; 6, 37; 7, 1; 7, 8; 7, 23; 11, 11; 11, 30; 13, 4; 15, 13; 18, 35; 21, 8; 21, 16; 21, 18; 21, 23; [2] 3, 19; 3, 25; 4, 12; 4, 15; 4, 15; 4, 27; 4, 27; 4, 36; 9, 10; 9, 10; 9, 13; 9, 33; 9, 33; 9, 33; 9, 34; 9, 35; 11, 16; 11, 21; 12, 17; 12, 17; 14, 22; 15, 16; 16, 17; 16, 17; 16, 18; 17, 5; 17, 38; 18, 9; 18, 9; 18, 11; 19, 25; 19, 34; 22, 8; 22, 11; 24, 29;

elám : (c. 1683-1686 MS. 45, 288/2) : s. m., ebraism după *αἴλάμ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Portikus" : „portique" : (9x)

elaám *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 6;

elaámul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 3;

elám *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 6; 7, 7;

elamul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 12;

elámul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 7; 7, 8; 7, 15;

lui elám *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 20;

elamín : (1688 BIBLIA) : s. m., ebraism după *ἐλαμμεί̓ν* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Portikus" : „portique" : (1x)

elamíni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 6;

elefánd → elefant

elefánt : (c. 1683-1686 MS. 45, 295/1) : s. m. : „Elfenbein" : „ivoire" : (3x)

elefándu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 39;

elifand *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 18; 10, 22;

elifánd → elefant

elmoní : (c. 1683-1686 MS. 45, 317/1) : adv., ebraism după *ἐλμωνί* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „an dem und dem Ort" : „un tel lieu" : (1x)

elmoní *adv.* [2] 6, 8;

etióp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Äthiopier" : „Éthiopien" : (1x)

etheópilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 19, 9;

eu : (1521 NEACŞU) : pron. pers. : „ich" : „je, moi" : (281x)

eu *pron. pers. 1 sg. nom. acc.* [1] 1, 5; 1, 14; 1, 21; 1, 35; 2, 2; 2, 16; 2, 18; 2, 20; 3, 7; 3, 17; 3, 18; 5, 5; 5, 8; 5, 9; 8, 13; 11, 31; 12, 11; 12, 11; 12, 14; 12, 14; 13, 14; 13, 18; 14, 6; 14, 10; 16, 3; 17, 12; 17, 20; 18, 8; 18, 12; 18, 18; 18, 22; 18, 23; 18, 24; 18, 29; 18, 36; 19, 2; 19, 4; 19, 10; 19, 14; 20, 4; 20, 5; 20, 13; 20, 13; 20, 28; 20, 34; 21, 7; 21, 21; 22, 4; 22, 8; 22, 16; 22, 19; 22, 21; 22, 27; [2] 1, 10; 1, 12; 2, 3; 2, 5; 3, 7; 3, 14; 4, 13; 5, 7; 6, 3; 9, 17; 9, 25; 10, 9; 10, 26; 16, 7; 19, 7; 19, 23; 19, 23; 20, 5; 21, 12; 22, 16; 22, 19; 22, 20; 22, 20; 23, 17;

îmi *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* [1] 18, 14;

m- *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [1] 2, 8; 2, 24; 2, 24; 11, 33; 14, 9; 21, 20; [2] 2, 2; 2, 4; 2, 6; 5, 22; 8, 9; 18, 27; 22, 17;

mă *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [1] 11, 22; 12, 27; 14, 9; 16, 2; 18, 9; 18, 12; 18, 14; 22, 34; [2] 2, 10; 6, 11; 16, 7; 20, 8; 22, 17;

-mă *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [1] 11, 21; 13, 31; 13, 31; 18, 36; 18, 37; 18, 37; 20, 35; 20, 37; 22, 30; [2] 2, 10; 21, 15;

-mi *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* [1] 1, 28; 1, 29; 1, 51; 2, 17; 2, 23; 2, 23; 2, 24; 2, 31; 2, 34; 3, 15; 3, 24; 4, 2; 4, 12; 4, 22; 4, 27; 5, 6; 5, 17; 6, 11; 6, 31; 8, 10; 8, 13; 8, 14; 8, 16; 9, 13; 10, 7; 10, 7; 11, 36; 13, 8; 13, 9; 13, 13; 13, 17; 13, 27; 17, 10; 17, 11; 17, 13; 17, 13; 17, 18; 17, 19; 18, 34; 19, 2; 19, 2; 20, 10; 20, 10; 20, 32; 21, 2; 21, 2; 21, 3; 21, 6; 22, 18; [2] 8, 4; 16, 15; 18, 14; 22, 10;

mie *pron. pers. 1 sg. dat. acc.* [1] 1, 32; 2, 5; 2, 7; 2, 14; 2, 17; 2, 23; 2, 31; 2, 43; 3, 26; 5, 4; 10, 7; 10, 7; 11, 36; 13, 9; 17, 12; 17, 13; 17, 13; 17, 18; 18, 14; 19, 2; 20, 5; 20, 10; 21, 2; 21, 2; 22, 18; [2] 4, 2; 6, 11; 6, 31; 8, 4; 10, 19; 22, 10;

mine *pron. pers. 1 sg. ac. acc.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 24; 1, 26; 1, 30; 1, 30; 2, 4; 2, 15; 2, 22; 2, 32; 3, 11; 3, 11; 3, 17; 3, 26; 5, 8; 5, 9; 9, 6; 11, 22; 11, 33; 12, 5; 12, 9; 12, 12; 12, 24; 12, 27; 13, 6; 13, 7; 13, 15; 13, 18; 14, 2; 14, 9; 14, 9; 17, 12; 17, 18; 18, 9; 18, 19; 18, 30; 19, 4; 20, 7; 20, 36; 20, 39; 20, 39; 20, 40; 22, 8; 22, 14; 22, 16; 22, 28; [2] 2, 2; 2, 4; 2, 9; 3, 7; 3, 7; 4, 6; 4, 27; 4, 28; 5, 7; 5, 7; 5, 8; 5, 11; 5, 22; 6, 19; 6, 28; 9, 12; 9, 15; 9, 32; 10, 6; 10, 16; 10, 19; 18, 20; 18, 22; 18, 25; 18, 31; 18, 31; 19, 6; 19, 16; 19, 20; 19, 34; 20, 3; 20, 6; 20, 14; 22, 13; 22, 15; 22, 17;

evéu → heveu

evuséu → iebuseu

ezér : (c. 1683-1686 MS. 45, 323/1) : s. m., ebraism după *ἔζερ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Krone" : „diadème" : (1x)
ezér *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 11, 13;

F

fáce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. machen, fertigen, 2. werden, 3. gründen" : „1. faire, 2. devenir, 3. fonder" : (435x)
a face *verb infinitiv prezent* [1] 7, 14; 14, 9; 16, 19; 16, 33; [2] 4, 13; 4, 14; 17, 17; 17, 37; 21, 6; 21, 9;
a facerea *verb infinitiv prezent* [2] 10, 32;
a făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 15, 33;
ai făcut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 6; 2, 45; 3, 6; 8, 18; [2] 10, 32; 19, 15;
am făcut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 8, 47;
am făcut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 12; 18, 13; 18, 36; 19, 20; [2] 19, 25; 20, 3;
au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 14, 15; 14, 24; 18, 26; 18, 26; 18, 34; 21, 11; [2] 11, 11; 15, 9; 15, 12; 17, 8; 17, 16; 17, 16; 17, 29; 17, 30; 17, 30; 17, 30; 17, 31; 17, 31; 17, 40; 18, 12; 19, 11; 21, 15; 23, 12; 23, 19; 23, 32; 23, 37;
au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 24; 3, 15; 6, 4; 6, 5; 6, 16; 6, 20; 6, 22; 6, 30; 6, 32; 7, 14; 7, 16; 7, 17; 7, 17; 7, 22; 7, 26; 7, 36; 7, 37; 7, 39; 7, 39; 7, 44; 7, 45; 7, 45; 7, 45; 7, 48; 7, 51; 8, 65; 8, 67; 9, 8; 9, 26; 10, 12; 10, 16; 11, 8; 11, 25; 11, 26; 11, 33; 11, 38; 11, 41; 12, 31; 12, 31; 12, 32; 12, 32; 12, 32; 12, 33; 12, 33; 13, 11; 13, 33; 14, 22; 14, 28; 14, 28; 14, 30; 15, 3; 15, 5; 15, 7; 15, 13; 15, 23; 15, 31; 16, 5; 16, 7; 16, 14; 16, 19; 16, 19; 16, 20; 16, 25; 16, 25; 16, 27; 16, 30; 16, 32; 16, 32; 16, 33; 18, 33; 19, 1; 21, 26; 22, 39; 22, 39; 22, 39; 22, 46; 22, 49; 22, 53; [2] 1, 18; 1, 19; 1, 20; 3, 2; 7, 6; 7, 12; 8, 4; 8, 18; 8, 23; 10, 10; 10, 36; 10, 36; 12, 19; 12, 20; 13, 8; 13, 12; 13, 12; 14, 3; 14, 3; 14, 15; 14, 18; 14, 28; 15, 3; 15, 6; 15, 21; 15, 26; 15, 28; 15, 31; 15, 33; 15, 35; 16, 2; 16, 11; 16, 19; 17, 19; 17, 22; 18, 3; 18, 4; 20, 20; 21, 3; 21, 3; 21, 11; 21, 11; 21, 17; 21, 20; 21, 24; 23, 12; 23, 15; 23, 19; 23, 28; 24, 3; 24, 5; 24, 9; 24, 13; 24, 19; 24, 36;
era făcîndu-şi *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [2] 17, 29;
fac *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 10, 21; 12, 11; 12, 11; 12, 14; 12, 15; 17, 34; 17, 39; 17, 40; 22, 5; 22, 5; 22, 7; 22, 9;
facă-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 36; 2, 34; [2] 2, 9;
face *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 18, 27; [2] 7, 19;
facem *verb indicativ prezent 1 pl.* [2] 7, 9;
faceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 25; 20, 12; [2] 3, 16; 18, 31; 23, 21;
face-vom *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 10, 5;
faci *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 21, 7;
fă *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 32; 17, 13; 17, 13; 20, 24; 22, 22;
făcea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 5, 16; [2] 12, 15; 17, 34;
făcea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 3, 3; 9, 23; [2] 18, 7;
făcînd *verb gerunziu* [1] 7, 39; 12, 21; [2] 10, 27; 24, 16;
făcîndu-se *verb gerunziu* [1] 13, 32;
făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 15; 8, 66; 10, 18; 11, 6; 12, 28; 12, 32; 14, 4; 15, 11; 15, 26; 15, 34; 16, 30; 17, 2; 17, 5; 17, 15; 18, 32; 20, 25; [2] 3, 2; 4, 5; 8, 2; 8, 18; 8, 27; 10, 19; 12, 2; 13, 2; 13, 11; 14, 3; 14, 24; 15, 3; 15, 9; 15, 18; 15, 24; 16, 16; 17, 2; 18, 3; 21, 2; 21, 6; 21, 20; 22, 2; 23, 19; 23, 32; 23, 37; 24, 9; 24, 19;
făcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 11, 9; 17, 11;
făcut-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 9, 3;
fă-te *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 13;
s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 21; 11, 11; 14, 9; 16, 25; 16, 33; 22, 54; [2] 18, 5; 23, 22; 23, 23;
s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 27; 2, 15; 2, 30; 3, 12; 3, 13; 8, 18; 10, 20; 12, 24; 17, 7; 18, 1; 18, 46; [2] 12, 16; 18, 5; 23, 24; 23, 25;
să facă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 19, 2; 20, 10; [2] 17, 12; 17, 15; 22, 13;
să facă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 23; 3, 4; 3, 28; 8, 60; 9, 1; 11, 10; 11, 33; 12, 32; 14, 8; 21, 25; 22, 43; [2] 6, 31; 8, 13; 10, 26; 21, 16;
să face *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 16, 21; 16, 21;
să facem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 4, 10;
să faci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 9, 4; 10, 9; 21, 20; [2] 4, 28;
să facu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 20, 9;
să făcea *verb copulativ indicativ imperfect 3 sg.* [1] 13, 33;
să făcea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 13, 20; 13, 34; 14, 29;
să făcu *verb copulativ indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 1; [2] 17, 3;
să făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 15; 2, 40; 4, 7; 4, 31; 6, 1; 6, 11; 8, 10; 12, 22; 12, 30; 13, 6; 14, 24; 16, 1; 17, 8; 17, 22; 18, 1; 18, 27; 18, 45; 18, 45; 20, 29; 21, 1; 21, 4; 21, 16; 21, 28; 22, 2; [2] 3, 5; 3, 15; 3, 20; 3, 27; 4, 8; 4, 8; 4, 11; 4, 18; 4, 25; 4, 41; 6, 24; 6, 25; 7, 16; 7, 18; 7, 20; 8, 3; 8, 21; 9, 20; 10, 25; 15, 12; 17, 7; 19, 25; 20, 4; 24, 1;
să făcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 7; 20, 15; [2] 19, 26;
să se facă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 21, 3;
să va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 37; 8, 37; 8, 37; 8, 38;
se va face *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 52;
se va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 35; [2] 2, 10;
se vor face *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 12, 13;
-şi făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 22, 11;
-şi făcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 32; 17, 32;
te-ai făcut *verb copulativ indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 14, 8;
ţi-ai făcut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 14, 9;
va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 39; [2] 5, 17; 7, 2; 19, 31; 20, 9;
vei face *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 3; 2, 6; 2, 7; 2, 9; 5, 9; 6, 12; 8, 30; 8, 32; 8, 39; 8, 43; 8, 45; 8, 49; 11, 38; 17, 13; 20, 22; [2] 5, 13; 8, 12; 11, 5;
voiu face *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 30; 5, 8; 11, 12; 17, 12; 18, 23; 18, 29; 20, 9; [2] 2, 9; 4, 2;
vom face *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 6, 2; 6, 15; 10, 5;
va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 19, 30*;

fálcă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kinn(lade)" : „menton" : (1x)
falcă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 24;

fáptă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Tat, 2. Werk, Geschöpf" : „1. action, 2. oeuvre" : (4x)

fapte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 18;
faptele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 13, 11; 16, 7; [2] 22, 17;

fátă : (1219 DRĂGANU / în antr. *Fata*) : s. f. : „Tochter, Mädchen" : „fille" : (30x)
fata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 1; 4, 11; 4, 15; 9, 24; 11, 1; 15, 2; 15, 10; 16, 31; 22, 42; [2] 5, 4; 8, 18; 8, 26; 11, 2; 14, 9; 15, 32; 18, 2; 19, 21; 19, 21; 21, 19; 22, 1; 23, 10; 23, 31; 23, 36; 24, 8; 24, 18;
fată *subst. comun fe m. sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 34;
fêtei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 16;
fêtele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 7; [2] 17, 17;
fêtii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 8;

fáţă : (1519 DERS) : s. f. : „Gesicht, Angesicht, Antlitz" : „face, visage" : (90x)
faţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 23; 1, 23; 1, 50; 2, 7; 2, 15; 2, 16; 2, 17; 2, 20; 2, 30; 3, 15; 3, 28; 5, 3; 6, 3; 6, 3; 6, 17; 6, 20; 7, 6; 7, 6; 7, 35; 8, 8; 8, 11; 8, 14; 8, 22; 8, 25; 8, 55; 8, 65; 9, 7; 10, 24; 11, 7; 12, 2; 13, 11; 13, 34; 14, 9; 14, 24; 17, 3; 17, 5; 18, 1; 18, 7; 18, 39; 21, 26; 21, 28; 21, 28; [2] 1, 15; 3, 14; 3, 24; 4, 29; 4, 31; 5, 27; 8, 15; 9, 14; 9, 32; 9, 37; 11, 2; 12, 17; 13, 14; 13, 23; 14, 12; 16, 3; 16, 14; 16, 18; 17, 8; 17, 11; 17, 18; 17, 20; 17, 23; 18, 24; 20, 2; 21, 2; 21, 9; 21, 13; 22, 19; 23, 13; 23, 27; 24, 3; 24, 20; 24, 39; 24, 46;
faţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 31; 7, 7; [2] 5, 1;
feţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 11, 19;
fêţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 49; 12, 8; 13, 6; 13, 6; [2] 6, 32; 8, 11; 9, 7; 10, 4; 13, 4;

făclíe : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Fackel, Kerze, Licht" : „flambeau, chandelle, torche" : (1x)
făcliile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 49;

făcút : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj./s. : „gemacht" : „effectué" : (2x)
cêle făcute *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art* [2] 23, 4;
cêle făcute *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 2;

făgăduínţă : (c. 1640 URECHE[2] 127) : s. f. : „Versprechen" : „promesse" : (26x)
făgăduinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 21; 15, 19; 19, 14; [2] 13, 23; 17, 15; 17, 35; 17, 38; 18, 12;
făgăduinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 12; 8, 23; 15, 19; 20, 34; 20, 34; [2] 11, 4; 11, 18; 23, 3; 23, 3;
făgăduinţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 19; [2] 23, 3;
făgăduinţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 26; 3, 15; 8, 1; 8, 6; 8, 9;
făgăduinţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 2*;
făgăduinţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 21*;

făínă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Mehl" : „farine" : (9x)
făină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 22; 4, 22; 17, 12; [2] 4, 41; 7, 1; 7, 16; 7, 18;
făinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 17, 14; 17, 16;

făluí : (1688 BIBLIA) : v. IV : „sich rühmen" : „se vanter" : (1x)
nu se făluiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 20, 11;

făméie → femeie

făptúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Struktur" : „structure" : (2x)
făptura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 16, 10;
făptură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 30;

fắră : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „ohne" : „sans" : (24x)
fără *prep* [1] 3, 3*; 8, 5*; 8, 9*; 8, 32*; 17, 1*; 17, 12*; 21, 10*; 21, 13*; 22, 31*; [2] 4, 2*; 5, 15*; 5, 17*; 6, 22*; 7, 10*; 9, 35*; 10, 25*; 13, 7*; 14, 6*; 17, 36*; 17, 39*; 18, 25*; 19, 18*; 23, 9*; 23, 23*;

fărădelége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frevel" : „infamie" : (1x)
fărădelêge *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 7, 9;

fărîmá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zerbrechen, zerschlagen" : „casser, briser, abattre" : (2x)
fărîmă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 23, 15;
fărîme *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 18, 23;

fărmăcătúră → fermecătură

fecioáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jungfrau" : „vierge, jeune fille" : (5x)
fecioara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 4;
fecioară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 2; 1, 3; [2] 5, 2; 19, 21;

feciór : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*) : s. m. : „1. Kind, 2. Sohn, 3. Jüngling" : „1. enfant, 2. fils, 3. jeune homme" : (184x)
fecior *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 10; 5, 7; 7, 14; [2] 1, 17; 4, 14;
feciorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 21; 13, 11; 17, 15; [2] 4, 1; 6, 1;
feciorul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 8; 1, 11; 1, 36; 1, 42; 1, 44; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 8; 2, 8; 2, 13; 2, 22; 2, 30; 2, 31; 2, 31; 2, 33; 2, 33; 2, 35; 2, 36; 2, 40; 3, 19; 3, 20; 3, 21; 3, 23; 4, 4; 4, 5; 4, 6; 4, 12; 4, 13; 4, 13; 4, 14; 4, 16; 4, 18; 4, 19; 11, 20; 11, 26; 12, 2; 12, 15; 12, 23; 14, 1; 14, 21; 15, 1; 15, 1; 15, 18; 15, 27; 15, 33; 15, 34; 16, 1; 16, 7; 16, 8; 16, 19; 16, 21; 16, 22; 16, 26; 16, 28; 16, 29; 16, 30; 16, 31; 16, 34; 17, 17; 19, 16; 19, 16; 19, 19; 20, 1; 20, 16; 20, 32; 20, 33; 21, 22; 22, 8; 22, 9; 22, 24; 22, 26; 22, 40; 22, 41; 22, 41; 22, 50; 22, 51; 22, 52; 22, 52; 22, 53; [2] 1, 17; 1, 20; 3, 1; 3, 3; 3, 11; 3, 27; 4, 36; 6, 31; 6, 32; 8, 1; 8, 9; 8, 16; 8, 16; 8, 28; 8, 29; 9, 20; 10, 15; 10, 31; 10, 33; 11, 2; 11, 4; 12, 21; 12, 21; 13, 1; 13, 2; 13, 3; 13, 6; 13, 10; 13, 24; 13, 25; 14, 1; 14, 8; 14, 13; 14, 13; 14, 17; 14, 23; 14, 24; 14, 25; 14, 27; 15, 1; 15, 8; 15, 9; 15, 10; 15, 13; 15, 14; 15, 14; 15, 17; 15, 18; 15, 23; 15, 24; 15, 25; 15, 27; 15, 28; 15, 30; 15, 30; 15, 30; 15, 32; 15, 32; 15, 36; 15, 37; 16, 1; 16, 1; 16, 3; 16, 5; 16, 20; 17, 21; 18, 1; 18, 1; 18, 18; 18, 26; 18, 37; 18, 37; 20, 1; 21, 23; 22, 3; 22, 3; 22, 12; 22, 12; 22, 14; 22, 14; 23, 10; 23, 15; 23, 30; 23, 34; 24, 17; 24, 38; 24, 42; 24, 43; 24, 43; 24, 43; 24, 43;
feciorului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 21, 28; [2] 13, 3; 14, 8;

fel : (1581-1582 PO) : s. n. : „Stamm" : „tribu, peuple, descendance" : (14x)
fêliu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 21; 15, 27; 16, 15; [2] 8, 2; 8, 3; 8, 28; 18, 8;
fêliul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 14; [2] 17, 18;
fêliurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 11, 32; 14, 21; [2] 21, 7;
fêliurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 8, 1; 18, 31;

feléth → peletian

feméie : (înc. sec XVI PS. H.) : s. f. : „Frau" : „femme" : (6x)
al unii fămei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 26;
fămêia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 22, 14;
fămêie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 17; [2] 8, 18; 14, 9;
unii fămei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 14;

fereástră : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Fenster" : „fenêtre" : (4x)
fereastra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 13, 17;
fereastră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 30; 9, 32;
ferestri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 4;

ferecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „überziehen" : „couvrir" : (1x)
au ferecat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 18;

ferezéu : (1581-1582 PO) : s. m. : „Pheresiter" : „Phérézien" : (1x)
ferezeu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 20;

ferí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)hüten, (be)schützen" : „prendre garde, protéger" : (14x)
s-au ferit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 13, 6; 17, 22;
s-au ferit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 12, 3; 13, 2; 13, 6; 14, 24; 15, 9; 15, 18; 15, 24; 15, 28; 22, 2;
să feri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 11; 18, 6;
se va feri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 10, 19;

ferít : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „behütet, beschützt" : „gardé, protégé" : (1x)
ferit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 3;

fericít : (1581 CORESI, EV. 20) : adj. : „glücklich" : „hereux, fortuné" : (2x)
fericite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 8; 10, 8;

fermecătúră : (1581 CORESI, EV. 129b, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Zauber" : „sorcellerie, magie" : (1x)
fărmăcăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 22;

fi : (1521 NEACŞU) : v. IV : „1. sein, 2. geschehen" : „1. être, 2. arriver" : (544x)
ar fi *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* [2] 1, 16; 5, 3;
e *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 29; 1, 41; 1, 45; 2, 13; 2, 22; 2, 24; 2, 39; 2, 43; 3, 4; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 3, 27; 4, 22; 6, 37; 8, 1; 8, 61; 9, 15; 10, 6; 11, 25; 11, 26; 11, 28; 11, 33; 11, 38; 12, 28; 13, 3; 14, 8; 17, 1; 17, 23; 18, 10; 18, 15; 18, 21; 18, 24; 18, 25; 19, 4; 19, 7; 20, 28; 20, 33; 22, 3; 22, 24; [2] 1, 7; 3, 18; 3, 23; 4, 23; 4, 25; 4, 27; 6, 19; 6, 19; 8, 5; 8, 5; 9, 23; 10, 5; 11, 5; 14, 3; 15, 12; 15, 33; 16, 2; 18, 3; 18, 9; 18, 10; 18, 21; 19, 29; 20, 8; 20, 10; 20, 19; 22, 2; 22, 13; 23, 17; 24, 28;
e *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 5; 2, 5; 8, 54; 17, 18; 19, 11; 19, 11; 19, 12; 19, 12; [2] 2, 14; 3, 11; 3, 13; 4, 23; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 40; 5, 21; 6, 13; 6, 32; 8, 12; 9, 17; 9, 18; 9, 19; 9, 22; 9, 22; 12, 10; 18, 35;
era *verb copulativ indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 28; 2, 28; 4, 2; 4, 13; 4, 32; 5, 13; 5, 16; 8, 7; 9, 19; 9, 20; 9, 22; 9, 23; 11, 25; 12, 31; [2] 7, 3; 10, 6; 11, 11; 24, 7;
era *verb copulativ indicativ imperfect 3 sg.* [1] 1, 9; 1, 37; 2, 15; 3, 21; 3, 21; 3, 26; 4, 6; 4, 11; 4, 21; 4, 24; 6, 17; 8, 65; 10, 14; 11, 1; 11, 4; 11, 24; 12, 15; 15, 3; 15, 14; 17, 17; 21, 1; [2] 5, 1; 5, 1; 6, 5; 8, 17; 8, 18; 9, 16; 11, 3; 14, 2; 15, 2; 15, 32; 16, 2; 21, 1; 22, 1; 23, 31; 23, 36; 24, 8; 24, 38; 24, 39;
era *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 1, 8; 4, 26; 5, 14; 5, 15; 8, 8; 10, 2; 10, 17; 10, 26; 11, 3; 14, 31; 20, 12; [2] 1, 2; 7, 7; 10, 25; 15, 16; 17, 2; 20, 15; 23, 16; 23, 20; 24, 45;
era *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 4, 24; 5, 12; 7, 45; 7, 45; 7, 47; 8, 9; 8, 58; 10, 3; 10, 21; 10, 22; 11, 20; 11, 30; 11, 40; 12, 20; 12, 32; 13, 24; 15, 6; 15, 7; 15, 16; 15, 32; 16, 22; 16, 22; 18, 2; 18, 7; 18, 26; 18, 26; 18, 29; 18, 29; 18, 36; 20, 40; 21, 9; 21, 11; 22, 1; [2] 1, 17; 3, 4; 3, 9; 4, 31; 4, 31; 5, 2; 6, 20; 14, 26; 15, 5; 18, 7; 20, 4; 20, 13; 24, 3; 24, 20; 24, 23; 24, 36;
eşti *verb copulativ indicativ prezent 2 sg.* [1] 1, 42; 2, 9; 2, 26; 11, 22; 13, 14; 14, 2; 17, 24; 18, 7; 18, 17; 18, 36; 18, 37; 19, 2; [2] 9, 32; 19, 15; 19, 19;
fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 58; [2] 20, 19;
fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 52; 8, 62;
fiind *verb copulativ gerunziu* [1] 21, 21;
fiind *verb gerunziu* [1] 12, 2;
fiindu *verb copulativ gerunziu* [1] 8, 55;
fiţi *verb imp. 2 pl.* [2] 11, 8;
fi-va *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 16, 15;
fu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 18; 5, 7; 8, 17; 8, 55; 9, 1; 9, 10; 11, 4; 11, 15; 11, 29; 12, 2; 12, 20; 13, 4; 13, 23; 13, 31; 14, 6; 14, 6; 14, 17; 14, 25; 15, 21; 15, 29; 16, 11; 16, 18; 17, 7; 17, 17; 18, 4; 18, 9; 18, 17; 18, 29; 18, 44; 19, 13; 20, 12; 20, 26; 20, 39; 20, 40; 21, 15; 21, 16; 21, 27; 22, 32; 22, 33; [2] 2, 1; 2, 9; 2, 11; 3, 15; 4, 6; 4, 40; 5, 7; 5, 8; 6, 20; 6, 30; 8, 15; 9, 22; 10, 7; 10, 9; 10, 27; 12, 6; 12, 10; 14, 5; 17, 25; 18, 1; 19, 1; 19, 35; 22, 3; 22, 11; 24, 21; 24, 45; 24, 47;
iaste *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 23; 8, 2; 8, 24; 8, 41; 12, 10; 13, 2; 13, 26; 14, 5; 18, 21; 18, 27; 18, 39; 18, 39; 20, 3; 20, 32; 21, 15; 22, 33; [2] 1, 8; 4, 14; 5, 8; 6, 9; 7, 9; 8, 13; 8, 27; 9, 27; 9, 34; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 18, 20; 19, 21; 23, 17; 24, 24;
iaste *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 16; 3, 18; 5, 4; 5, 4; 5, 6; 8, 21; 8, 23; 8, 46; 8, 61; 9, 25; 10, 7; 12, 16; 12, 16; 13, 3; 17, 12; 18, 10; 18, 10; 18, 27; 18, 43; 22, 7; 22, 8; 22, 17; [2] 1, 3; 1, 6; 3, 11; 4, 2; 4, 2; 4, 6; 4, 13; 4, 14; 5, 15; 6, 28; 7, 5; 7, 10; 9, 10; 9, 15; 9, 18; 9, 19; 9, 31; 10, 24; 10, 35; 14, 6; 18, 17; 18, 33; 18, 34; 19, 3; 19, 13; 19, 13; 23, 21;
-s *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* [1] 4, 2; 4, 8; 7, 28; 9, 13; [2] 2, 19; 19, 18;
-s *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* [1] 19, 4; 20, 13; 22, 19;
-s *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 48; 13, 32; 14, 30; 15, 7;

15, 31; 16, 5; 16, 14; 16, 20; 16, 27; 22, 39; 22, 46; [2] 1, 18; 10, 32; 12, 19; 13, 8; 13, 12; 14, 15; 14, 18; 14, 28; 15, 6; 15, 21; 15, 31; 15, 35; 16, 19; 20, 15; 20, 17; 20, 20; 21, 17; 21, 24; 22, 13; 23, 3; 23, 28; 24, 5;
să fie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 60;
să fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 16; 8, 16; [2] 11, 18; 15, 19;
să fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 29; [2] 4, 1; 22, 19;
să fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 35; 1, 37; 2, 27; 8, 16; 11, 36; 15, 13; 15, 17; 16, 7; [2] 10, 29;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 1 sg.* [1] 3, 7; 13, 18; 18, 8; 20, 4; 20, 28; 22, 4; [2] 1, 10; 1, 12; 5, 7; 10, 9;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* [1] 8, 51; 20, 3; 20, 31; [2] 5, 12; 6, 16;
sînt *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 2, 2; [2] 2, 16;
sînt *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 40; 14, 19; 15, 23; [2] 6, 16; 6, 16; 7, 10; 7, 13; 15, 11; 15, 15; 15, 26;
sîntem *verb copulativ indicativ prezent 1 pl.* [2] 7, 12;
sînteţi *verb copulativ indicativ prezent 2 pl.* [1] 18, 25; [2] 10, 6; 10, 13;
va fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 46; 9, 7; 14, 3; 18, 24; 18, 31; 20, 39; 20, 41; 21, 2; 21, 2; [2] 2, 10; 9, 37; 24, 44;
va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 2; 1, 21; 2, 38; 2, 38; 8, 29; 8, 37; 9, 8; 11, 38; 13, 32; 17, 1; 17, 4; 18, 12; 19, 17; 20, 6; [2] 2, 21; 4, 10; 7, 2; 7, 19; 7, 19; 23, 27;
vei fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 2; 8, 30; 8, 34; 8, 36; 8, 39; 8, 50; 11, 37; 12, 7;
voiu fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 21; 11, 38; 22, 22;
vor fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 27; [2] 20, 18; 21, 14;
vor fi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 7; 9, 3; 11, 32; 12, 7;
vrea hi *verb cond.-opt. perfect 3 sg.* [1] 4, 28;

fiără : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie" : „animal sauvage, bête" : (1x)
hiarăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 14, 9;

ficlení → vicleni

ficleníre → viclenire

fiecáre : (1570 CORESI, LIT.) : pron./adj. : „jeder" : „chaque, chacun" : (21x)
fiecare *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 10, 25;
fiecarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 10, 25;
fieşcarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 4, 25; 4, 27; 4, 28; 8, 67; [2] 14, 6; 18, 33;
fieştecare *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [2] 17, 31;
fieştecare *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 8, 38;
fieştecarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 7, 35; 8, 31; 12, 24; 20, 20; 20, 20; 20, 24; 22, 17; 22, 36; [2] 9, 13; 21, 12;
fişcarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 22, 36;

fiecé : (1551-1553 ES) : adj. : „jeder" : „chaque, tout" : (1x)
fieştece *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 8, 38;

fier : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Eisen" : „fer" : (5x)
fier *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 11;
hier *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 7; 8, 51;
hierul *subst. comun neutru nom./ac. art.* [2] 6, 5; 6, 6;

fiérbe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „kochen, sieden" : „cuire, bouillir" : (1x)
fierbi *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 38;

fierbîntătór : (c. 1683-1686 MS. 45, 290/2) : s. : „Erhitzer" : „qui chauffe" : (1x)
herbîntătoarile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 39;

fiertúră : (1649 MARD.) : s. f. : „Speise, Gericht" : „nourriture, cuisson préparée sur le feu" : (3x)
fiertură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 38;
hiertură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 40;
hierturii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 4, 39;

fieşcáre → fiecare

fieştecáre → fiecare

fieştecé → fiece

finíc : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. m./n. : „Dattelpalme" : „palmier" : (5x)
finici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 28;
finicuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 31; 6, 31; 6, 34; 7, 35;

fiu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Sohn" : „fils" : (267x)
a fiilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 10, 13;
fii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 21, 10; 21, 13; [2] 10, 1; 10, 32; 14, 6; 15, 12;
fiii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 8; 1, 9; 1, 19; 1, 25; 2, 4; 4, 3; 8, 9; 8, 25; 8, 63; 8, 64; 9, 6; 9, 20; 9, 21; 9, 22; 10, 22; 11, 2; 12, 17; 12, 24; 12, 31; 13, 12; 13, 27; 15, 4; 19, 10; 19, 14; 20, 3; 20, 5; 20, 7; 20, 27; 20, 35; [2] 2, 3; 2, 5; 2, 7; 2, 15; 2, 16; 4, 1; 4, 6; 4, 7; 4, 38; 5, 22; 9, 1; 10, 2; 10, 3; 10, 6; 10, 7; 11, 1; 13, 5; 14, 6; 14, 6; 14, 14; 17, 7; 17, 9; 17, 17; 17, 22; 17, 24; 17, 31; 17, 40; 17, 40; 18, 4; 19, 3; 19, 12; 20, 18; 21, 6; 24, 27;
fiilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 7; 6, 1; 6, 13; 8, 1; 8, 22; 8, 39; 11, 5; 11, 7; 11, 20; 11, 20; 11, 33; 12, 33; 13, 13; 13, 31; 14, 3; 14, 24; 17, 12; 17, 13; 21, 26; [2] 4, 4; 4, 5; 4, 38; 8, 12; 8, 19; 9, 26; 10, 1; 10, 6; 10, 8; 10, 13; 11, 2; 16, 3; 17, 8; 17, 34; 17, 40; 21, 2; 21, 9; 23, 6; 23, 13; 24, 2;
fiiu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 52; 2, 12; 13, 2; 14, 21; [2] 4, 16; 4, 17; 4, 28; 8, 17; 8, 26; 11, 22; 14, 2; 14, 21; 15, 2; 15, 32; 16, 2; 18, 2; 21, 1; 21, 19; 22, 1; 23, 31; 23, 36; 24, 8; 24, 18;
fiiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 5; 1, 7; 1, 13; 1, 17; 1, 21; 1, 26; 1, 30; 1, 32; 1, 33; 1, 38; 2, 25; 2, 28; 2, 47; 3, 6; 3, 20; 3, 21; 3, 22; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 26; 3, 26; 4, 2; 4, 3; 4, 5; 4, 6; 4, 9; 4, 11; 4, 17; 4, 31; 5, 5; 8, 19; 11, 23; 11, 26; 11, 43; 12, 16; 12, 21; 14, 5; 14, 20; 14, 32; 15, 8; 15, 18; 15, 18; 15, 20; 15, 24; 15, 25; 15, 27; 15, 28; 16, 3; 16, 6; 17, 18; 17, 19; 17, 20; 17, 23; 20, 3; 20, 5; 20, 10; 20, 15; 20, 17; 20, 20; 20, 22; 20, 26; 20, 30; 20, 33; 21, 22; 22, 11; [2] 4, 37; 6, 24; 6, 28; 6, 28; 6, 29; 6, 29; 6, 29; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 7; 8, 9; 8, 24; 8, 25; 8, 25; 8, 29; 9, 2; 9, 2; 9, 9; 9, 9; 9, 14; 9, 14; 10, 24; 10, 37; 11, 13; 12, 21; 13, 1; 13, 9; 13, 11; 13, 24; 13, 25; 14, 1; 14, 13; 14, 16; 14, 17; 14, 23; 14, 29; 15, 5; 15, 7; 15, 22; 16, 3; 16, 7; 17,

1; 18, 9; 19, 2; 19, 20; 19, 37; 19, 37; 20, 12; 20, 21; 21, 7; 21, 18; 21, 25; 24, 6; 24, 45; 24, 45;
fiiului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 12; 1, 47; 2, 1; 11, 12; 11, 13; 11, 35; 11, 36; 16, 13; 20, 9; [2] 13, 25; 14, 9; 23, 10;

fîntî́nă : (1426 DERS / în top. *Fîntîneale*) : s. f. : „Brunnen" : „source" : (3x)
fîntîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 9; 20, 20; 22, 38;

flămî́nd : (1448 DERS / în top. Gîrla *Flămîndzilor*) : adj. : „hungrig" : „affamé : (1x)
flămînzi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 7, 12;

flúier : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 192) : s. n. : „Schienbein" : „tibia" : (1x)
fluierele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 18, 21;

fluturátic : (1682 DOS. VS., nov. 146[v]) : s. m. : „Rasende" : „insensé, fou" : (1x)
fluturatec *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 11;

foámete : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hungersnot" : „famine" : (7x)
foamete *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 37; 18, 2; [2] 6, 25; 8, 1;
foametea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 38; 7, 4; 24, 23;

foárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „sehr" : „très, fort, extrêmement" : (12x)
foarte *adv.* [1] 1, 43; 2, 12; 4, 29; 4, 30; 5, 7; 7, 45; 7, 47; 11, 19; 18, 3; 21, 26; [2] 10, 4; 17, 18;

foc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Feuer" : „feu" : (30x)
foc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 16; 15, 13; 16, 18; 18, 23; 18, 23; 18, 24; 18, 25; 18, 36; 18, 37; 18, 38; 19, 12; 19, 12; 19, 12; [2] 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 12; 1, 14; 2, 11; 2, 11; 6, 17; 8, 12; 16, 3; 17, 17; 17, 31; 19, 18; 21, 6; 23, 10; 23, 11;
focul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 38;

foişór : (1531 DERS / în top. *Foişor*) : s. n. : „Obergemacht, Erker" : „chambre haute, belvédère" : (1x)
foişor *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 19;

fórmă : (1581-1582 PO) : s. f. : „Aussehen" : „aspect, physique, apparence" : (1x)
furma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 7;

fráte : (1455 DERS / în top. *Frateşti*) : s. m. : „Bruder" : „frère" : (19x)
frate *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 32;
frate *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 9, 13; 13, 30;
fratele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 10; 2, 22; 16, 22; 20, 33; [2] 1, 17;
fratelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 7; 2, 15; 2, 21; [2] 11, 2;
fraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 10, 13;
fraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 9; 12, 24; [2] 1, 19; 10, 12;
fraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 9, 2; 23, 9;

fríge : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. III : „braten" : „cuire, rôtir" : (2x)
am fript *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 6, 29;
fripse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 21;

frînt : (1559-1560 BRATU) : adj. : „gebrochen" : „brisé" : (1x)
cel frînt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [2] 18, 21;

frîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zaum" : „rêne" : (1x)
frîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 28;

frumós : (1411 DERS / în top. Pîrîu *Fromosul*) : adj. : „schön" : „beau, belle" : (3x)
frumoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 3;
frumoasă foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 4;
frumos foarte *adj. calificativ gradul superlativ masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 6;

frúnză : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Blatt" : „feuille" : (4x)
frunze *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 18; 6, 28; 6, 31; 6, 34;

fugí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „flüchten, fliehen" : „fuir, prendre la fuite" : (24x)
a fugi *verb infinitiv prezent* [1] 12, 18; [2] 9, 23;
ai fugit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 30;
am fugit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 30;
au fugit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 29; 20, 30;
fugi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 28; 11, 17; 11, 40; 20, 20; [2] 8, 21; 9, 10; 9, 27; 9, 27; 14, 12; 14, 19;
fugiiam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 2, 7;
fugiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 2, 40; 20, 30; [2] 3, 24; 7, 7; 7, 7;
fugise *verb indicativ mcpf. 3 sg.* [1] 12, 2;
vei fugi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 3;

fund : (1428 DERS / în antr. *Fundea*) : s. n. : „Grund" : „fond, base" : (3x)
fund *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 16, 17;
fundurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 24, 36;
fundurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 16, 17;

fúnie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Strick, Seil" : „corde" : (2x)
funi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 31; 20, 32;

furá : (1551-1553 ES) : v. I : „stehlen, entwenden" : „voler, dérober" : (1x)
fură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 11, 2;

fúrmă → formă

fúşte : (c. 1573-1578 PS. SCH. 5) : s. f. : „Lanze" : „javelot, lance" : (1x)
fuşte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 28;

G

galaaditeán : (c. 1665-1672 MS. 4389, 305/2) : s. m. : „Gileaditer" : „Galaadite" : (1x)
galaditêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 15, 25;

gálben : (1600 DERS) : s. m. : „Dukaten" : „ducat" : (1x)
galbeni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 5;

gáta : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „bereit, fertig" : „prêt, fini" : (5x)
gata *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 13;
gata *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 46; 8, 39; 8, 43; 8, 49;

gáură : (1405 DRĂGANU / în top. *Gaura*) : s. f. : „Loch" : „trou" : (1x)
gaură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 12, 9;

găináţ : (1510 DLRV / în antr. *Găinaţ*) : s. n. : „Vogelmist" : „fiente" : (1x)
găinaţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 25;

gătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bereiten, 2. zu Ende bringen" : „1. préparer, 2. achever" : (4x)
au gătit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 18;
au gătit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 24;
s-au gătit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 12, 11;
să găti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 12;

găurí : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „durchbohren" : „pénétrer" : (2x)
găuri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 12, 9;
va găuri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 18, 21;

genúnchi : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n./m. : „Knie" : „genou" : (7x)
genuchele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 1, 13; 9, 24;
genuchilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 18, 42;
genuchiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 4, 20;
genunchile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 55; 19, 18;
genunchiu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 18;

ghergheséu : (1551-1553 ES) : s. m. : „Girgasite" : „Guirgasien" : (1x)
ghiergheseul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 20;

ghicitór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 525) : s. m. : „Weissager" : „devin" : (2x)
gîcitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 21, 6; 23, 24;

ghivlíu : (c. 1665-1672 MS. 4389, 322/1) : s. m., ebraism după *οἱ γίβλιοι* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Gibliter" : „Guiblien" : (1x)
ghivliii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 18;

gínere : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Schwiegersohn" : „gendre" : (2x)
ginere *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 1; [2] 8, 27;

gíngaş : (c. 1683-1686 MS. 45 321/2) : adj./s. m. : (contextual) „Verwandte" : „famille" : (1x)
gingaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 11;

gîcitór → ghicitor

gírbov : (1440 DERS / în antr. *Grîbovul*) : adj./s. : „gebeugt" : „voûté" : (1x)
cel gîrbov *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 11;

glas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Stimme, 2. Geräusch" : „1. voix, 2. bruit" : (28x)
glas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 56; 18, 26; 18, 27; 18, 28; 18, 29; 19, 12; 19, 13; [2] 4, 31; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 10; 18, 28; 19, 22;
glasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 40; 1, 41; 1, 41; 1, 45; 9, 3; 12, 16; 14, 6; 18, 41; 20, 25; 20, 36; [2] 6, 32; 10, 6; 11, 14; 18, 12;

glavízнă : (1581 CORESI, EV. 26a, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Kapitell" : „chapiteau" : (8x)
glăvînţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 17; 7, 17;
glăvînţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 17; 7, 17;
glăvînţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 16; 7, 18;
glăvînţe *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* [1] 7, 16;
glăvînţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 16;

glăvínţă → glavizнă

gomór : (c. 1683-1686 MS. 45, 316/2) : s. m., ebraism după *γομόρ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Last, Ladung" : „charge" : (1x)
gomór *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 17;

goní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „jagen" : „chasser" : (7x)
goni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 12; 20, 20; [2] 5, 21; 9, 27; 24, 25;
goniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 15;
voiu goni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 21, 14;

grai : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Rede, Sprache" : „voix" : (1x)
graiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 7;

grădínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Garten" : „Jardin" : (7x)
a grădinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 24;
grădina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 21, 18; 21, 18; 21, 25;
grădină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 2; 21, 2;
grădini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 26;

grăí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sagen, sprechen, reden" : „dire, parler" : (140x)
ai grăit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 39; 8, 24; 8, 25; 8, 53; 18, 25; 20, 4;
am grăit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 6, 12; 9, 5; 21, 6; [2] 22, 19;
au grăit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 22; 12, 9; 12, 10; [2] 20, 14;
au grăit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 4; 2, 23; 2, 24; 2, 27; 2, 31; 2, 32; 13, 11; 4, 32; 4, 33; 4, 33; 5, 5; 5, 15; 8, 15; 8, 20; 8, 20; 8, 54; 8, 57; 8, 57; 12, 12; 12, 14; 12, 15; 13, 3; 13, 18; 13, 22; 13, 26; 13, 32; 14, 2; 14, 11; 14, 18; 15, 29; 16, 12; 16, 34; 17, 16; 18, 31; 21, 4; 21, 23; 22, 13; 22, 23; 22, 24; 22, 28; 22, 38; [2] 1, 3; 1, 6; 1, 7; 1, 17; 2, 22; 4, 17; 5, 4; 5, 13; 7, 17; 7, 17; 7, 18; 9, 12; 9, 25; 9, 36; 10, 10; 10, 10; 10, 17; 14, 25; 14, 27; 15, 12; 17, 23; 19, 21; 20, 9; 20, 19; 23, 16; 23, 16; 24, 2;
grăi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 2; 12, 3; 13, 7; 13, 12; 13, 27; 16, 7; 18, 29; 21, 2; 21, 5; [2] 1, 9; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 15; 1, 16; 8, 1; 10, 25; 18, 28; 21, 10; 24, 26; 24, 48;

grăia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 10, 7;
grăiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 22, 13;
grăiêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 14; 2, 16; 22, 8; 22, 13; [2] 18, 26;
grăieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 18, 26;
grăiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 2, 11;
grăiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 8, 4;
grăind *verb gerunziu* [1] 1, 14; 1, 22; 1, 42; [2] 6, 33;
grăiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 7; 12, 10; 13, 25; [2] 5, 13; 22, 14;
grăiţi *verb imp. 2 pl.* [2] 1, 6;
să grăiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 19;
să grăiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [2] 18, 27;
să grăieşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 22, 16;
va grăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 22, 14;
vei grăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 1, 13; 12, 7; 12, 10; 12, 10; 14, 5; 21, 19; [2] 1, 3; 6, 12; 18, 26;
veţi grăi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 1, 34;
voiu grăi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 18; 22, 14;
vor grăi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 9, 8;

grăitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Sprecher" : „personne qui parle" : (2x)
grăitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 21, 6;
grăitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 23, 24;

grămádă : (1537 DERS / în antr. *Grămadă*) : s. f. : „Haufen, Menge" : „tas" : (1x)
grămăzi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 10, 8;

grămădí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „häufen" : „entasser, ammaser" : (1x)
grămădi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 33;

grăsíme : (1581-1582 PO) : s. f. : „Fett" : „graisse" : (3x)
grăsimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 46; 13, 3; 13, 5;

grecioásă : (1652 ÎNDR.) : adj./s. f. : „schwanger" : „enceinte" : (1x)
cêle grecioase *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 15, 16;

greşálă → greşeală

greşeálă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fehler, Schuld" : „faute, tort" : (3x)
greşală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 12, 16;
greşalele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 13, 6; 15, 24;

greşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)fehlen, sich irren, sich versündigen" : „(se) tromper, manquer, pécher" : (14x)
am greşit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 18, 9;
au greşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 50; [2] 17, 7;
au greşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 16;
greşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 14, 12;
greşit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 8, 47;
greşit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 18, 14;
greşiţi *verb participiu masc. pl.* [1] 1, 21;
va greşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 31; 8, 33; 8, 46;
vor greşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 33; 8, 35; 8, 46;

greu : (1448 DERS / în antr. Micle *Greul*) : adj. : „schwer" : „lourd" : (6x)
cel greu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 9; 12, 4;
grea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 14;
grea foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 2; [2] 18, 17;
greu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 11;

greutáte : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 110) : s. f. : „Gewicht, Schwierigkeit" : „poids, obstacle" : (1x)
greutăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 28;

gríjă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Sorge" : „souci" : (1x)
grijă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 27;

grijí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „besorgen, rüsten" : „soigner, équiper" : (1x)
ai grijit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 4, 13;

grijíre : (1649 MARD.) : s. f. : „Sorge, Fürsorge" : „soin" : (1x)
grijirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 13;

gríndă : (1649 MARD.) : s. f. : „(Decken-)Balken, Bindebalken" : „poutre" : (2x)
grinda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 5;
grindă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 2;

grîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Weizen, Getreide" : „blé, céréales" : (5x)
al grîului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 32;
grîu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 11; [2] 7, 1; 7, 16; 7, 18;

groápă : (1520 DERS / în top. *Groapa*) : s. f. : „1. Grube, 2. Grab" : „1. fosse, 2. tombeau" : (10x)
groapa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 22; 13, 30; 13, 31; [2] 9, 28; 13, 21; 21, 25; 23, 6;
groapă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 13;
gropile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 16; 3, 16;

gros : (1486 DERS / în top. *Groşi*) : adj. : „dick" : „gros" : (1x)
mai groasă *adj. calificativ gradul comparativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 10;

grosíme : (1581 CORESI, EV., *ap.* H² I, 113) : s. f. : „Dicke" : „grosseur" : (3x)
grosime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 6;
grosimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 15; 7, 25;

gunói : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mist" : „fumier, fumure" : (1x)
gunoiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 9, 37;

gúră : (1306 DRĂGANU / în top. *Gura*) : s. f. : „1. Mund, 2. Öffnung" : „1. bouche, 2. ouverture" : (12x)
gura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 30; 7, 30; 7, 30; 19, 18; [2] 4, 34; 4, 34;
gură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 13; [2] 10, 27; 21, 16; 21, 16;
gură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 10, 22*; 10, 22*;

H

hadîm(b) : (1592 DIRA XVI/4, 22 / în antr. Hatumis *Hadîm*) :

s. m. : „Eunnuch" : „eunuque" : (2x)
hadîmi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 20, 18;
un hadîm *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 39;

háină : (1581-1582 PO) : s. f. : „Kleid, Gewand" : „vêtement" : (21x)
haina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 30; 21, 27; [2] 4, 39; 9, 13;
hainã *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 29;
haine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 1; [2] 7, 15; 22, 14;
hainele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 16; [2] 2, 12; 5, 8; 5, 8; 5, 26; 6, 30; 11, 15; 18, 37; 19, 1; 22, 11; 22, 19; 24, 49;
hainile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 5, 7;

haldéu → caldeu

hananéu → canaanit

har : (1477 LDSR 354) : s. n. : „Gnade" : „grace" : (1x)
har *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 19;

havrátha : (c. 1683-1686 MS. 45, 316/2) : s. f., ebraism după *χαβραθά* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „(eine) Wegstrecke" : „(une) distance" : (1x)
havrátha *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 5, 19;

hălăduí : (c. 1640 URECHE 153) : v. IV : „1. flüchten, 2. entgehen" : „1. se réfugier, 2. se sauver" : (3x)
hălăduiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 20, 20;
vei hălădui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 19, 11;
vom hălădui *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 18, 5;

hălăduít : (c. 1683-1686 MS. 45, 331/2) : adj. : „entgegangen" : „sauvé" : (1x)
cea hălăduită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 30;

herbîntătór → fierbîntător

heréth → cheretian

heruvím : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Cherub" : „chérubin" : (18x)
heruvim *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 25;
heruvimi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 22; 6, 28; 6, 31; 6, 31; 6, 34; 7, 28; 7, 35; [2] 19, 15;
heruvimii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 26; 6, 27; 8, 7; 8, 7;
heruvimilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 6;
heruvimului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 26;
hieruvim *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 24;
unui heruvim *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 23; 6, 25;

hetéu : (1581-1582 PO) : s. m./f. : „Hethiter" : „Héthien" : (3x)
heteilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 7, 6;
heteul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 20;
hettênce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;

hevéu : (1581-1582 PO) : s. m. : „Heviter" : „Hévien" : (2x)
eveii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 17, 31;
eveu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 20;

hiárã → fiarã

hicleán→ viclean

hiclení → vicleni

hier → fier

hiertúră → fiertură

hieruvím → heruvim

hoi : (c. 1683-1686 MS. 45, 290/2) : s. m., transcris după *χόεις* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Bath, Hohlmaß" : „baths, unité de mesure de la capacité" : (2x)
hói *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 25; 7, 37;

homarím : (c. 1665-1672 MS. 4389, 369/2) : s. m., ebraism după *χομαρίμ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Götzenpriester" : „prêtre des idoles" : (1x)
homarími *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 23, 5;

horíu : (c. 1665-1672 MS. 4389, 357/1) : s. m. : „Chorrei" : „Kéréthien" : (2x)
ai horíilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 11, 4;
horíii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 11, 20;

horét : (c. 1683-1686 MS. 45, 322/2) : s. m., ebraism după *χορέθ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Rennend" : „coureur" : (1x)
horéthilor *subst. comun masc. pl gen./dat. art.* [2] 11, 11;

hotár : (1392 DERS) : s. n. : „Grenze, Grenzgebiet" : „frontière, confins" : (7x)
hotarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 21; [2] 15, 16;
hotaru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 21;
hotarul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3; [2] 10, 34; 14, 25; 18, 8;

hrână : (1478 DRHA II, 318 / în antr. *Hrană* vornic) : s. f. : „Nahrung, Speise" : „nourriture" : (1x)
hrana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 11, 2;

hrăní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ernähren" : „nourir" : (5x)
a hrăni *verb infinitiv prezent* [1] 17, 9;
am hrănit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 18, 13;
hrăniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 10, 6;
hrăniia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 18, 4;
să hrănească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 17, 4;

hrănitór : (1581 CORESI, EV. 86b, *ap.* TIKTIN) : s. m. : „Ernährer" : „soutien de famille" : (1x)
hrănitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 10, 1;

I

i- → el, ea

-i → el, ea

iad : (1551-1553 ES) : s. n. : „Hölle" : „enfer" : (2x)
iad *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 2, 9;

iadovít : (1688 BIBLIA) : adj. : (contextual) „schmerzhaft" : „douloureux" : (1x)
iadovit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 8;

iápă : (1593 DIR) : s. f. : „Stute" : „jument" : (1x)
iêpe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 26;

iar : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „aber, und" : „mais, cependant, et" : (18x)
iară *conjunctie coord.* [1] 1, 52; 3, 22; 9, 6; 9, 24; 11, 36; 12, 11; 12, 14; 15, 14; 16, 29; 17, 13; 18, 21; 20, 9; 20, 23; 20, 39; 21, 2; 21, 6; 21, 7; [2] 24, 28;

iără → iar

iárbă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gras" : „herbe" : (2x)
iarba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 26;
iarbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 5;

iátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „siehe da" : „voici, voilà" : (129x)
iată *interjecţie* [1] 1, 14; 1, 18; 1, 22; 1, 23; 1, 25; 1, 42; 1, 51; 1, 51; 2, 8; 2, 29; 2, 40; 3, 12; 3, 12; 3, 15; 3, 21; 5, 5; 5, 6; 8, 54; 10, 7; 11, 22; 11, 31; 11, 41; 12, 26; 12, 28; 13, 1; 13, 2; 13, 3; 13, 4; 13, 25; 14, 2; 14, 5; 14, 10; 14, 19; 14, 30; 15, 7; 15, 19; 15, 23; 15, 31; 16, 3; 16, 5; 16, 14; 16, 20; 16, 27; 17, 9; 17, 10; 17, 12; 17, 24; 18, 8; 18, 11; 18, 14; 18, 44; 19, 5; 19, 6; 19, 9; 19, 11; 19, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 31; 20, 36; 20, 39; 20, 40; 21, 18; 21, 21; 22, 13; 22, 23; 22, 25; 22, 39; 22, 46; [2] 1, 9; 1, 14; 1, 18; 2, 11; 2, 16; 2, 19; 2, 24; 3, 20; 4, 9; 4, 13; 4, 32; 4, 40; 5, 6; 5, 11; 5, 15; 5, 20; 5, 22; 6, 1; 6, 5; 6, 13; 6, 15; 6, 17; 6, 20; 6, 25; 6, 30; 6, 33; 6, 33; 7, 2; 7, 2; 7, 5; 7, 10; 7, 13; 7, 15; 7, 19; 7, 19; 8, 5; 8, 23; 9, 5; 10, 4; 10, 9; 10, 36; 11, 15; 12, 19; 13, 21; 15, 11; 15, 15; 15, 26; 15, 31; 17, 26; 18, 21; 19, 7; 19, 9; 19, 11; 19, 35; 20, 5; 20, 17; 20, 20; 21, 12; 22, 16; 24, 5;

ídol : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Götze, Idol" : „idole" : (5x)
idolii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 21, 11; 23, 24;
idolilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 21, 20;
idolul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 7;
idolului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 5;

iduméu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./f. : „Edomiter" : „Edomite" : (2x)
idomênce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;
idumeei *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 16, 6;

iebuséu : (1581-1582 PO) : s. m. : „Jebusiter" : „Jébuséen" : (1x)
evuseu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 20;

ieri : (înc. sec. XVI. PS. H.) : adv. : „gestern" : „hier" : (2x)
ieri *adv. de timp* [2] 9, 26; 13, 5;

iertá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verzeihen" : „pardoner" : (2x)
va ierta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 18; 5, 18;

ieşí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „heraus-, hinausgehen" : „sortir" : (72x)
a ieşi *verb infinitiv prezent* [1] 15, 17;
ai ieşit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 14;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 20, 17; [2] 5, 2; 7, 12;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 12; 20, 39; [2] 19, 9; 23, 17;
ies *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 20, 18; 20, 18; [2] 11, 9;
iêse *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 33; [2] 11, 7;
ieşi *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 31; 22, 22;
ieşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 47; 9, 12; 11, 29; 12, 25; 19, 13; 20, 16; 20, 21; 20, 33; 22, 21; [2] 2, 21; 3, 6; 4, 18; 4, 21; 4, 37; 4, 39; 5, 27; 6, 15; 7, 16; 9, 11; 9, 21; 9, 24; 10, 9; 13, 5; 19, 35; 24, 12;
ieşiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 8, 9; 10, 29;
ieşiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 22, 35; [2] 11, 8;
ieşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 10; 20, 17; 20, 19; [2] 2, 3; 2, 23; 2, 24; 9, 21; 18, 18; 24, 24;
ieşiţi *verb imp. 2 pl.* [2] 18, 31;
să iasă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 20, 18; [2] 9, 15; 10, 27;
să iasă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 24, 7;
să ieşi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 37;
să ieşim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 20, 31;
va ieşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 19; 8, 44; [2] 5, 11; 19, 31;
vei ieşi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 43; 19, 11;
voiu ieşi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 31; 22, 22;
vor ieşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 7, 12; 20, 18;
-şi ieşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 5*;

ieşíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ausgang, Exodus" : „sortie, : (7x)
ai ieşirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 1;
ieşirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 7; 10, 28; 10, 29; [2] 19, 27;
ieşiri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 34;
ieşirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 38;

ieşít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „ausgegangen" : „sorti" : (2x)
celor ieşite *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 27;
ieşite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 28;

ínemă → inimă

ínimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herz, Seele" : „coeur, âme" : (49x)
inema *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 45; 8, 39; 8, 39; 10, 2; 12, 33; [2] 10, 32; 10, 33; 14, 10; 22, 19;
inemă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 9; [2] 20, 3;
inemii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 6; 4, 29; 8, 38;
inima *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 4; 8, 17; 8, 18; 8, 18; 8, 23; 8, 48; 9, 3; 10, 24; 11, 3; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 9; 12, 26; 12, 27; 14, 8; 15, 3; 15, 3; 15, 14; 18, 37; [2] 5, 26; 9, 24; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 12, 4; 23, 3; 23, 25;
inimă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 12; 8, 67;
inimii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 4;
inimile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 47; 8, 59; 8, 62;

intrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „hinein-, hereintreten" : „entrer" : (101x)
a întra *verb infinitiv prezent* [1] 15, 17; [2] 7, 5;

au întrat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 47;
au întrat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 22; 20, 30; [2] 9, 11;
întra *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 14, 6; 14, 29; [2] 9, 30; 11, 8;
întrară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 17; 13, 25; 21, 13; [2] 3, 24; 3, 24; 6, 20; 7, 5; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 10; 10, 17; 10, 22; 11, 9; 11, 20; 24, 46;
întrat-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 7, 10;
întraţi *verb imp. 2 pl.* [1] 20, 33;
întră *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 13; 1, 42; 13, 7; 14, 6; 17, 13; [2] 5, 5; 7, 9;
întră *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 15; 1, 23; 1, 28; 1, 53; 2, 13; 2, 19; 10, 2; 11, 18; 12, 21; 14, 4; 14, 17; 16, 10; 16, 18; 19, 9; 21, 5; 22, 30; [2] 4, 11; 4, 32; 4, 33; 4, 36; 4, 37; 4, 39; 5, 4; 8, 14; 9, 5; 9, 6; 9, 34; 10, 24; 10, 26; 11, 14; 11, 17; 11, 19; 18, 37; 19, 1; 20, 1; 20, 14; 24, 11;
întră *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 11, 9;
întră *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 14, 5;
întrînd *verb gerunziu* [1] 14, 6; [2] 10, 27;
să întraţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 11, 2;
să întrăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 7, 4;
să între *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 11, 2;
să între *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 11, 5;
va întra *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 35; 13, 22; 14, 13; [2] 5, 18; 11, 8; 11, 16; 18, 21; 19, 32; 19, 33; 20, 17;
vei întra *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 25; [2] 4, 4; 9, 2; 9, 2;
voiu întra *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 14; 13, 8; 17, 12; 18, 12; 22, 30;
vom întra *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 7, 12;
vor întra *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 12;

intráre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Eingang, Eintritt" : „entrée" : (7x)
intrarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 13; 3, 7;
intrării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 11, 17;
întrarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 14, 25; 16, 18; 19, 27; 23, 11;

isóp : (1570 CORESI, LIT.) : s. m. : „Ysop" : „hysope" : (1x)
isopul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 33;

ispití : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. in Versuchung führen, 2. prüfen" : „1. tenter, séduire, 2. mettre à l'épreuve" : (3x)
să ispitească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 10, 1;
să ispitiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 17;
te-ai ispitit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 21, 20;

ispovăduí → spovedi

isprávnic : (1495 DERS) : s. m. : „Aufseher, Vorsteher" : „surveillant, chef administratif d'un district" : (5x)
ispravnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 24, 39;
ispravnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 7; 5, 16;
ispravnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 27; 5, 16;

iubí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lieben" : „aimer" : (3x)
iubêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 10, 9;
iubi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 3;
iubind era *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 5, 1;

iubitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „liebreich" : „aimant" : (1x)
iubitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;

iuşurá → uşura

iví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erscheinen" : „apparaître" : (11x)
mă voiu ivi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 18, 15;
s-au ivit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 16; 10, 12;
s-au ivit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 9, 2;
să ivi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 5; 9, 2;
să iviră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 14, 11;
să ne ivim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 14, 8;
să se ivească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 2;
se vor ivi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 22, 20;
te ivêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 1;

izbăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erretten" : „sauver" : (1x)
izbăvêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 12;

izbîndí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rächen" : „venger" : (1x)
vei izbîndi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 7;

izbucní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hervorbrechen" : „jaillir" : (1x)
izbucnite *verb participiu fem. pl.* [1] 7, 28;

izvór : (1453 DERS) : s. n. : „Quelle, Brunnen" : „source, fontaine" : (1x)
izvoarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 18, 5;

Î

îi → el, ea

îl → el, ea

îmbărbătá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „größer werden" : „grandir" : (2x)
să îmbărbătă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 18; 4, 35;

îmbătá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 109) : v. I : „(sich) berauschen, betrinken" : „(s')enivrer" : (2x)
îmbătîndu-să *verb gerunziu* [1] 16, 9;
îmbătîndu-se *verb gerunziu* [1] 20, 16;

îmblînzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „besänftigen" : „calmer, apaiser" : (1x)
să îmblînzască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 24, 4;

îmbolnăví → bolnăvi

îmbrăcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „anziehen, bekleiden" : „(se) vêtir" : (5x)
îmbracă *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 30;
îmbrăcat *verb participiu masc. sg.* [1] 11, 29;
îmbrăcaţi *verb participiu masc. pl.* [2] 19, 2;
s-au îmbrăcat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 9;
să îmbrăcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 19, 1;

îmbrăcămínte : (1551-1553 ES) : s. f. : „Kleidung" : „vêtements" : (5x)
îmbrăcăminte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 25;

[2] 7, 8; 10, 23;
îmbrăcămintea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 5; 22, 30;

îmbună/-í : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I/IV : „vorzüglich machen" : „aggrandir, rendre illustre" : (1x)
să îmbunească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 47;

îmbunătăţă/ -í : (c. 1665-1672 MS. 4389, 801/2) : v. I/IV : „(ver)bestern, besser machen" : „améliorer, devenir meilleur" : (1x)
ai îmbunătăţat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 10, 32;

îmi → eu

împăcá : (1551-1553 ES) : v. I : „versöhnen" : „réconcilier" : (1x)
să împăcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 22, 45;

împăcăciúne : (1632 EUSTR. PRAV. 299) : s. f. : „Versöhnung" : „apaisement" : (6x)
împăcăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 25; [2] 16, 13;
împăcăciuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 15;
împăcăciunilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 64; 8, 65; 8, 65;

împărát : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Kaiser" : „empereur" : (709x)
ai împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 16, 23; [2] 11, 10; 12, 6; 22, 3; 24, 22;
a împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 16, 15; 24, 24;
ale împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 7;
al împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 9; 18, 13;
al împăraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 15;
împărat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 34; 1, 37; 1, 45; 2, 15; 5, 1; 10, 9; 11, 37; 14, 14; 15, 16; 19, 15; 19, 16; 22, 48; [2] 3, 27; 8, 20; 9, 3; 9, 6; 9, 12; 9, 34; 23, 25;
împărate *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 18; 1, 20; 1, 24; 2, 39; 20, 4; [2] 6, 12; 6, 26; 8, 5;
împăratul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 1; 1, 2; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 13; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 21; 1, 22; 1, 25; 1, 27; 1, 28; 1, 29; 1, 31; 1, 32; 1, 32; 1, 34; 1, 37; 1, 39; 1, 43; 1, 44; 1, 47; 1, 47; 1, 48; 1, 51; 1, 51; 1, 53; 2, 17; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 22; 2, 23; 2, 25; 2, 26; 2, 29; 2, 30; 2, 31; 2, 32; 2, 36; 2, 36; 2, 37; 2, 38; 2, 39; 2, 40; 2, 43; 2, 45; 2, 46; 2, 47; 3, 1; 3, 4; 3, 16; 3, 23; 3, 24; 3, 25; 3, 26; 3, 27; 3, 28; 4, 1; 4, 19; 4, 19; 4, 28; 5, 1; 5, 13; 5, 17; 6, 1; 6, 2; 7, 13; 7, 14; 7, 39; 7, 46; 7, 47; 8, 1; 8, 1; 8, 5; 8, 14; 8, 14; 8, 63; 8, 64; 8, 64; 8, 65; 8, 67; 9, 11; 9, 11; 9, 15; 9, 16; 9, 26; 10, 3; 10, 6; 10, 12; 10, 13; 10, 16; 10, 17; 10, 18; 10, 21; 10, 22; 10, 26; 10, 27; 11, 1; 11, 18; 11, 23; 11, 26; 11, 27; 11, 33; 11, 40; 12, 1; 12, 3; 12, 6; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 13; 12, 15; 12, 16; 12, 18; 12, 18; 12, 27; 12, 28; 13, 4; 13, 4; 13, 6; 13, 7; 13, 8; 14, 25; 14, 27; 14, 28; 14, 29; 15, 9; 15, 17; 15, 17; 15, 18; 15, 18; 15, 19; 15, 20; 15, 22; 15, 22; 15, 25; 15, 28; 15, 32; 15, 33; 16, 6; 16, 10; 16, 16; 16, 31; 20, 1; 20, 2; 20, 4; 20, 7; 20, 11; 20, 13; 20, 20; 20, 21; 20, 22; 20, 22; 20, 31; 20, 38; 20, 39; 20, 39; 20, 40; 20, 40; 20, 42; 21, 1; 21, 10; 21, 13; 21, 18; 22, 2; 22, 2; 22, 3; 22, 4; 22, 5; 22, 5; 22, 6; 22, 6; 22, 7; 22, 8; 22, 8; 22, 8; 22, 9; 22, 9; 22, 10; 22, 12; 22, 13; 22, 15; 22, 15; 22, 16; 22, 18; 22, 18; 22, 20; 22, 26; 22, 27; 22, 29; 22, 29; 22, 30; 22, 30; 22, 30; 22, 31; 22, 31; 22, 32; 22, 32; 22, 33; 22, 34; 22, 35; 22, 37; 22, 37; 22, 41; 22, 45; 22, 52; [2] 1, 6; 1, 7; 1, 9; 1, 11; 1, 11; 1, 13; 1, 15; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 3, 14; 3, 26; 3, 26; 4, 13; 5, 5; 5, 5; 5, 6; 5, 7; 5, 8; 5, 8; 6, 8; 6, 9; 6, 10; 6, 11; 6, 21; 6, 24; 6, 26; 6, 28; 6, 30; 6, 31; 7, 2; 7, 2; 7, 6; 7, 12; 7, 14; 7, 17; 7, 17; 7, 18; 7, 19; 8, 3; 8, 4; 8, 5; 8, 6; 8, 6; 8, 7; 8, 8; 8, 9; 8, 16; 8, 16; 8, 25; 8, 25; 8, 26; 8, 28; 8, 29; 8, 29; 8, 29; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 18; 9, 19; 9, 21; 9, 21; 9, 27; 9, 29; 11, 7; 11, 8; 11, 13; 11, 15; 11, 15; 11, 20; 12, 7; 12, 17; 12, 18; 13, 4; 13, 7; 13, 12; 13, 14; 13, 18; 13, 22; 13, 24; 14, 1; 14, 1; 14, 8; 14, 9; 14, 9; 14, 11; 14, 11; 14, 13; 14, 15; 14, 17; 14, 17; 14, 22; 14, 23; 15, 1; 15, 5; 15, 19; 15, 20; 15, 29; 15, 29; 15, 32; 15, 32; 15, 36; 16, 1; 16, 5; 16, 5; 16, 6; 16, 7; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 11; 16, 11; 16, 12; 16, 12; 16, 12; 16, 15; 16, 16; 16, 17; 17, 3; 17, 4; 17, 4; 17, 4; 17, 4; 17, 6; 17, 7; 17, 24; 17, 27; 18, 1; 18, 1; 18, 7; 18, 9; 18, 9; 18, 11; 18, 13; 18, 14; 18, 14; 18, 14; 18, 14; 18, 16; 18, 16; 18, 17; 18, 17; 18, 19; 18, 19; 18, 21; 18, 23; 18, 28; 18, 31; 19, 1; 19, 4; 19, 8; 19, 9; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 19, 20; 19, 32; 19, 36; 20, 12; 20, 14; 21, 3; 21, 11; 21, 22; 21, 23; 22, 3; 22, 9; 22, 10; 22, 11; 22, 12; 22, 16; 22, 18; 23, 1; 23, 2; 23, 3; 23, 4; 23, 12; 23, 13; 23, 13; 23, 21; 23, 24; 23, 29; 23, 29; 23, 34; 24, 1; 24, 7; 24, 7; 24, 10; 24, 11; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 13; 24, 16; 24, 17; 24, 20; 24, 21; 24, 26; 24, 26; 24, 28; 24, 31; 24, 40; 24, 41; 24, 42; 24, 43; 24, 47; 24, 47;
împăratul *subst. comun masc. sg. voc. art.* [1] 21, 7;
împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 2; 1, 2; 1, 9; 1, 9; 1, 15; 1, 16; 1, 19; 1, 20; 1, 23; 1, 23; 1, 23; 1, 25; 1, 27; 1, 28; 1, 31; 1, 32; 1, 36; 1, 36; 1, 38; 1, 44; 1, 47; 1, 53; 2, 18; 2, 19; 2, 31; 3, 22; 3, 25; 3, 28; 4, 5; 4, 6; 4, 7; 4, 27; 4, 27; 7, 44; 7, 44; 7, 45; 9, 1; 9, 10; 9, 15; 9, 28; 10, 10; 10, 12; 10, 13; 10, 22; 10, 28; 11, 5; 11, 7; 12, 2; 12, 16; 12, 23; 13, 6; 13, 11; 14, 26; 14, 28; 15, 18; 16, 8; 16, 15; 16, 18; 16, 18; 16, 29; 20, 17; 20, 23; 20, 28; 20, 32; 22, 3; 22, 6; 22, 15; 22, 26; [2] 1, 3; 1, 6; 3, 1; 3, 4; 3, 11; 6, 11; 6, 12; 7, 9; 7, 11; 7, 14; 7, 15; 8, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 8; 10, 13; 10, 12; 11, 2; 11, 2; 11, 4; 11, 5; 11, 8; 11, 12; 11, 13; 11, 17; 11, 18; 11, 20; 11, 21; 12, 10; 12, 18; 12, 18; 13, 1; 13, 3; 13, 10; 13, 16; 13, 16; 13, 18; 14, 13; 14, 14; 15, 1; 15, 5; 15, 8; 15, 13; 15, 17; 15, 20; 15, 23; 15, 25; 15, 27; 16, 7; 16, 7; 16, 8; 16, 8; 16, 18; 16, 18; 17, 1; 17, 4; 17, 26; 18, 10; 18, 15; 18, 16; 18, 28; 18, 28; 18, 30; 18, 33; 18, 36; 19, 5; 19, 6; 19, 10; 19, 10; 20, 6; 20, 18; 22, 9; 22, 11; 22, 12; 22, 20; 23, 23; 23, 29; 24, 13; 24, 15; 24, 15; 24, 25; 24, 28; 24, 29; 24, 39; 24, 44; 24, 47; 24, 50;
împăraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 13; 20, 1; 20, 16; 20, 24; 20, 31; [2] 3, 21;
împăraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 34; 10, 23;

10, 24; 10, 29; 10, 29; 16, 33; 20, 12; 20, 16; 20, 31; [2] 3, 10; 3, 13; 3, 23; 7, 6; 7, 6; 10, 4; 12, 18; 13, 13; 14, 16; 14, 29; 17, 2; 17, 8; 18, 5; 19, 11; 23, 5; 23, 11; 23, 12; 23, 19;
împăraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 15; [2] 8, 18; 11, 20; 16, 3; 23, 22; 23, 22; 24, 45; 24, 48;
împăraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 14, 19*; 14, 30*; 15, 7*; 15, 23*; 15, 31*; 16, 5*; 16, 14*; 16, 20*; 16, 27*; 22, 39*; 22, 46*; [2] 1, 18*; 8, 23*; 10, 36*; 12, 19*; 13, 8*; 13, 12*; 14, 15*; 14, 18*; 14, 28*; 15, 6*; 15, 11*; 15, 15*; 15, 21*; 15, 26*; 15, 31*; 15, 35*; 16, 19*; 20, 20*; 21, 17*; 21, 24*; 23, 28*; 24, 5*;

împărăteásă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kaiserin" : „impératrice" : (4x)
împărăteasa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 1; 10, 4; 10, 10;
împărătêsii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 10, 13;

împărăţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. herrschen, 2. zum König machen" : „1. régner, 2. proclamer qqn. empereur" : (154x)
au împărăţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 17;
au împărăţit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 11; 1, 13; 1, 18; 1, 43; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 11, 24; 11, 42; 14, 19; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 21; 15, 2; 15, 10; 16, 8; 16, 15; 16, 16; 16, 29; 22, 41; 22, 41; 22, 42; 22, 52; 22, 52; [2] 1, 17; 3, 1; 8, 16; 8, 17; 8, 25; 8, 26; 9, 13; 9, 29; 10, 38; 13, 10; 14, 1; 14, 23; 14, 29; 15, 1; 15, 2; 15, 8; 15, 13; 15, 17; 15, 23; 15, 27; 15, 32; 15, 32; 15, 32; 16, 1; 16, 2; 17, 21; 18, 1; 18, 2; 21, 19; 22, 1; 23, 36;
era împărăţînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 4, 1;
împărăţêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 15, 8; 15, 9; 15, 24; 15, 25; 15, 33; 16, 6; 16, 23; 16, 23; 16, 28; 16, 30; [2] 1, 19;
împărăţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 25; 11, 43; 14, 20; 14, 32; 15, 1; 15, 25; 15, 28; 15, 29; 16, 10; 16, 11; 16, 22; 22, 40; 22, 42; 22, 51; [2] 3, 1; 8, 15; 8, 20; 8, 24; 8, 26; 10, 37; 11, 13; 11, 22; 12, 1; 12, 1; 12, 21; 13, 1; 13, 9; 13, 24; 14, 2; 14, 2; 14, 16; 15, 5; 15, 7; 15, 10; 15, 13; 15, 14; 15, 22; 15, 25; 15, 30; 15, 37; 16, 20; 17, 1; 18, 2; 19, 37; 20, 21; 21, 1; 21, 1; 21, 18; 21, 19; 21, 23; 21, 25; 22, 1; 23, 31; 23, 31; 23, 34; 23, 36; 24, 6; 24, 8; 24, 8; 24, 17; 24, 18; 24, 18;
împărăţiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 8, 17; 15, 2; 16, 2;
împărăţind *verb gerunziu* [1] 6, 1; 14, 25; 15, 1; [2] 11, 3;
împărăţiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 20; [2] 14, 21; 23, 30;
împărăţînd *verb gerunziu* [2] 8, 13;
să împărăţească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 12, 1; 16, 21; [2] 23, 33;
să împărăţesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 14, 2;
va împărăţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 24; 1, 30; 1, 35;
vei împărăţi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 11, 37;
voiu împărăţi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 5;
vom împărăţi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 10, 5;

împărăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Reich" : „royaume" : (32x)
ai împărăţiii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 19;
al împărăţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 12; 24, 21;
împărăţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 10;
împărăţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 46; 9, 5; 11, 14; [2] 11, 1; 24, 47;
împărăţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 12; 2, 15; 2, 15; 2, 22; 2, 36; 3, 1; 10, 20; 11, 11; 11, 13; 11, 31; 11, 34; 11, 35; 12, 21; 12, 26; 14, 8; 18, 10; [2] 14, 5; 15, 19; 19, 17;
împărăţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 21; 4, 24; [2] 19, 15; 19, 19;

împărţeálă : (1563 CORESI, PRAXIU 537) : s. f. : „Verteilung" : „partage" : (1x)
împărţêlii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 15;

împărţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „aufteilen, zerteilen" : „partager" : (3x)
împărţiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 3, 26;
se împarte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 16, 21;
-şi împărţiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 18, 6;

împerecheá : (1551-1553 ES) : v. II : „paaren" : „associer, accoupler" : (1x)
se împăreché *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 57;

împínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „verstoßen" : „réprouver" : (1x)
să împingă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 4, 27;

împlini : (1661 URIC. XXV, 60 / **pliní** : 1642 CAZ. GOV. 376) : v. IV : „erfüllen" : „achever" : (2x)
să plini *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 7, 51;
voiu împlini *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 14;

împodobí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 53/2) : v. IV : „schmücken, zieren" : „orner, décorer" : (1x)
-şi împodobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 9, 30;

împodobitór : (1688 BIBLIA) : s. m. : „die Gewänder Zuständige, Garderobenmann" : „qui aide à s'habiller, préposé au vestiaire" : (1x)
împodobitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 10, 23;

împotrívă : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „gegen(über), entgegen" : „au contraire, contre" : (4x)
împotriva *prep.* [1] 20, 29; 22, 35; [2] 10, 4;
împotrivă *adv.* [2] 2, 7;

împotrívnic : (c. 1683-1686 MS. 45, 65/2) : adj./s. : „streitsüchtig" : „querelleur" : (1x)
celor împotrivnici *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 24;

împrăştiát : (1642 DIRA XVII/5, 267) : adj. : „zerstreut" : „éparpillé" : (1x)
împrăştiat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 17;

împrejúr : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep./s. : „um ... herum, in der Gegend" : „autour de, aux alentours de" : (33x)
împrejur *adv. de loc* [1] 3, 1; 4, 24; 4, 31; 5, 4; 6, 5; 6, 28; 6, 35; 7, 11; 7, 22; 7, 23; 7, 23; 7, 34; [2] 24, 22; 24, 30; 24, 37; 24, 37;

împrejurele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 23, 5;
împrejurul *prep.* [1] 6, 5; 7, 8; 7, 15; 18, 32; 18, 35; 20, 1; 22, 19; [2] 11, 8; 11, 12; 17, 15; 24, 24;
prejur *prep.* [1] 15, 27; 20, 12; [2] 6, 25; 24, 22;
împrejurul *prep.* [1] 7, 46*; [2] 17, 15*;
prejururi *subst. neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 6*;

împrejurá : (1632 EUSTR. PRAV. 277) : v. I : „einschliessen" : „entourer" : (3x)
împrejura *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 7, 15;
împrejura *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 7, 22; 7, 23;

împreúnă : (1551-1553 ES) : adv. : „zusammen" : „ensemble" : (29x)
împreună *adv.* [1] 18, 27; 21, 10;
împreună *adv.* [1] 1, 21*; 1, 33*; 1, 41*; 1, 44*; 2, 8*; 5, 6*; 8, 58*; 11, 17*; 11, 18*; 11, 38*; 15, 8*; 16, 6*; 16, 17*; 16, 28*; 20, 1*; 22, 4*; 22, 29*; [2] 1, 15*; 2, 16*; 3, 26*; 6, 4*; 10, 24*; 11, 3*; 18, 27*; 21, 18*; 23, 2*; 24, 45*;

împúnge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „stoßen" : „pousser" : (1x)
vei împunge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 11;

împuţiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vermindern" : „se diminuer, devenir moins nombreux" : (3x)
nu împuţina *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 3;
s-au împuţinat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 17, 16;
se va împuţina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 14;

în : (1499 DERS) : prep. : „1. in, an, um, 2. bei, 3. zwischen" : „1. en, dans, à, 2. par, 3. parmi" : (856x)
în *prep.* [1] 1, 15; 1, 30; 2, 2; 2, 3; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 19; 2, 25; 2, 26; 2, 27; 2, 33; 2, 34; 2, 34; 2, 35; 2, 35; 2, 36; 2, 36; 2, 37; 2, 38; 2, 38; 2, 40; 2, 40; 2, 41; 2, 43; 2, 43; 2, 43; 2, 45; 3, 1; 3, 1; 3, 3; 3, 7; 3, 15; 3, 17; 3, 18; 3, 18; 3, 20; 3, 20; 3, 25; 4, 8; 4, 9; 4, 9; 4, 9; 4, 13; 4, 13; 4, 13; 4, 15; 4, 16; 4, 16; 4, 17; 4, 18; 4, 19; 4, 19; 5, 5; 5, 14; 5, 15; 6, 1; 6, 1; 6, 7; 6, 7; 6, 30; 6, 36; 6, 37; 6, 37; 6, 37; 7, 1; 7, 5; 7, 6; 7, 7; 7, 9; 7, 22; 7, 30; 7, 31; 7, 39; 7, 48; 7, 51; 8, 1; 8, 2; 8, 8; 8, 9; 8, 9; 8, 12; 8, 15; 8, 16; 8, 16; 8, 21; 8, 23; 8, 24; 8, 24; 8, 30; 8, 31; 8, 32; 8, 33; 8, 44; 8, 47; 8, 47; 8, 48; 8, 54; 8, 54; 8, 54; 8, 60; 8, 62; 8, 65; 8, 66; 8, 67; 9, 2; 9, 10; 9, 11; 9, 13; 9, 16; 9, 18; 9, 19; 9, 21; 9, 21; 9, 21; 9, 26; 9, 27; 10, 2; 10, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 10; 10, 12; 10, 21; 10, 24; 10, 26; 10, 26; 10, 27; 11, 7; 11, 12; 11, 14; 11, 15; 11, 16; 11, 17; 11, 20; 11, 21; 11, 24; 11, 25; 11, 29; 11, 29; 11, 29; 11, 30; 11, 33; 11, 36; 11, 41; 11, 42; 11, 43; 11, 43; 12, 2; 12, 2; 12, 5; 12, 7; 12, 12; 12, 12; 12, 17; 12, 18; 12, 18; 12, 19; 12, 21; 12, 26; 12, 27; 12, 27; 12, 29; 12, 29; 12, 32; 12, 32; 12, 32; 12, 32; 12, 32; 12, 33; 12, 33; 13, 3; 13, 7; 13, 8; 13, 9; 13, 10; 13, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 16; 13, 17; 13, 19; 13, 22; 13, 22; 13, 24; 13, 24; 13, 25; 13, 25; 13, 28; 13, 30; 13, 31; 13, 32; 13, 34; 14, 1; 14, 3; 14, 4; 14, 11; 14, 11; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 14, 15; 14, 19; 14, 20; 14, 21; 14, 25; 14, 28; 14, 29; 14, 30; 14, 32; 15, 4; 15, 7; 15, 8; 15, 8; 15, 8; 15, 9; 15, 10; 15, 13; 15, 15; 15, 18; 15, 18; 15, 18; 15, 18; 15, 18; 15, 20; 15, 23; 15, 23; 15, 24; 15, 25; 15, 26; 15, 26; 15, 27; 15, 27; 15, 28; 15, 28; 15, 31; 15, 33; 15, 34; 16, 1; 16, 2; 16, 4; 16, 5; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 16, 8; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 10; 16, 13; 16, 14; 16, 15; 16, 15; 16, 16; 16, 16; 16, 16; 16, 16; 16, 18; 16, 19; 16, 20; 16, 22; 16, 23; 16, 23; 16, 24; 16, 26; 16, 27; 16, 28; 16, 29; 16, 30; 16, 32; 16, 32; 16, 34; 16, 34; 16, 34; 17, 11; 17, 12; 17, 14; 17, 16; 17, 19; 17, 19; 17, 23; 17, 24; 18, 1; 18, 2; 18, 4; 18, 7; 18, 9; 18, 13; 18, 32; 18, 44; 19, 3; 19, 4; 19, 9; 19, 11; 19, 11; 19, 11; 19, 11; 19, 12; 19, 15; 19, 18; 20, 12; 20, 13; 20, 16; 20, 21; 20, 24; 20, 28; 20, 29; 20, 30; 20, 30; 20, 33; 20, 34; 20, 34; 21, 9; 21, 11; 21, 11; 21, 16; 21, 18; 21, 19; 21, 19; 21, 20; 21, 24; 21, 25; 21, 27; 21, 28; 21, 28; 21, 28; 22, 6; 22, 10; 22, 12; 22, 15; 22, 17; 22, 20; 22, 23; 22, 24; 22, 25; 22, 25; 22, 27; 22, 35; 22, 35; 22, 35; 22, 36; 22, 39; 22, 41; 22, 42; 22, 43; 22, 46; 22, 47; 22, 51; 22, 51; 22, 52; 22, 52; 22, 52; 22, 53; 22, 53; 22, 53; [2] 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 17; 1, 17; 1, 18; 1, 19; 1, 19; 1, 20; 2, 1; 2, 8; 2, 11; 2, 12; 2, 16; 2, 18; 2, 22; 3, 1; 3, 1; 3, 4; 3, 6; 3, 10; 3, 13; 3, 18; 3, 21; 3, 24; 3, 27; 4, 2; 4, 2; 4, 4; 4, 16; 4, 17; 4, 20; 4, 28; 4, 32; 4, 33; 4, 39; 4, 39; 4, 40; 4, 41; 4, 41; 4, 42; 5, 5; 5, 8; 5, 10; 5, 14; 5, 15; 5, 15; 5, 18; 5, 18; 5, 23; 5, 24; 5, 27; 6, 5; 6, 12; 6, 13; 6, 20; 6, 25; 6, 29; 6, 32; 7, 1; 7, 1; 7, 2; 7, 4; 7, 4; 7, 5; 7, 7; 7, 10; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 20; 8, 2; 8, 3; 8, 8; 8, 9; 8, 12; 8, 15; 8, 15; 8, 16; 8, 17; 8, 18; 8, 20; 8, 22; 8, 22; 8, 23; 8, 24; 8, 24; 8, 25; 8, 26; 8, 27; 8, 28; 8, 29; 8, 29; 9, 1; 9, 2; 9, 6; 9, 10; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 17; 9, 25; 9, 26; 9, 27; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 9, 30; 9, 36; 10, 1; 10, 1; 10, 6; 10, 6; 10, 7; 10, 11; 10, 11; 10, 12; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 17; 10, 17; 10, 22; 10, 29; 10, 31; 10, 31; 10, 32; 10, 34; 10, 37; 10, 37; 10, 38; 11, 2; 11, 3; 11, 4; 11, 4; 11, 5; 11, 5; 11, 8; 11, 11; 11, 12; 11, 16; 11, 21; 12, 1; 12, 1; 12, 3; 12, 4; 12, 6; 12, 9; 12, 9; 12, 10; 12, 10; 12, 11; 12, 13; 12, 16; 12, 20; 12, 21; 13, 1; 13, 3; 13, 3; 13, 5; 13, 6; 13, 9; 13, 10; 13, 10; 13, 13; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 20; 13, 21; 13, 25; 14, 2; 14, 5; 14, 6; 14, 7; 14, 7; 14, 10; 14, 10; 14, 13; 14, 13; 14, 13; 14, 13; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 16; 14, 18; 14, 19; 14, 20; 14, 20; 14, 23; 14, 23; 14, 28; 14, 28; 15, 2; 15, 5; 15, 5; 15, 5; 15, 7; 15, 8; 15, 8; 15, 11; 15, 13; 15, 13; 15, 14; 15, 17; 15, 17; 15, 18; 15, 19; 15, 20; 15, 20; 15, 22; 15, 23; 15, 25; 15, 27; 15, 27; 15, 29; 15, 30; 15, 30; 15, 32; 15, 36; 15, 36; 15, 37; 16, 2; 16, 3; 16, 6; 16, 6; 16, 8; 16, 8; 16, 10; 16, 18; 16, 18; 16, 20; 16, 20; 17, 1; 17, 1; 17, 4; 17, 4; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 13; 17, 13; 17, 20; 17, 23; 17, 23; 17, 24; 17, 24; 17, 26; 17, 28; 17, 29; 17, 29; 17, 31; 17, 31; 17, 32; 17, 34; 17, 40; 18, 1; 18, 2; 18, 4; 18, 9; 18, 10; 18, 15; 18, 15; 18, 16; 18, 17; 18, 20; 18, 21; 18, 22; 18, 24; 18, 30; 19, 1; 19, 7; 19, 10; 19, 14; 19, 15; 19, 23; 19, 28; 19, 28; 19, 28; 19, 29; 19, 32; 19, 33; 19, 35; 19, 35; 19, 36; 19, 37; 19, 37; 20, 1; 20, 4; 20, 5; 20, 8; 20, 12; 20, 13; 20, 13; 20, 15; 20, 15; 20, 15; 20, 17; 20, 17; 20, 18; 20, 19; 20, 20; 20, 20; 20, 21; 20, 21; 21, 1; 21, 4; 21, 4; 21, 6; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 14; 21, 14; 21, 14; 21, 15; 21, 17; 21, 18; 21, 18; 21, 18; 21, 19; 21, 21; 21, 22; 21, 24; 21, 25; 21, 25; 22, 1; 22, 2; 22, 2; 22, 3; 22, 4; 22, 5; 22, 5; 22, 8; 22, 9; 22, 9; 22, 14; 22, 14;

22, 17; 23, 2; 23, 2; 23, 4; 23, 8; 23, 9; 23, 11; 23, 11; 23, 16; 23, 19; 23, 23; 23, 23; 23, 24; 23, 24; 23, 27; 23, 29; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 31; 23, 33; 23, 33; 23, 33; 23, 36; 24, 1; 24, 2; 24, 5; 24, 8; 24, 10; 24, 13; 24, 16; 24, 17; 24, 18; 24, 21; 24, 21; 24, 21; 24, 23; 24, 23; 24, 25; 24, 28; 24, 28; 24, 28; 24, 29; 24, 31; 24, 39; 24, 39; 24, 41; 24, 42; 24, 45; 24, 47; 24, 47; 24, 47; 24, 48; 24, 50;

în *prep.* [1] 1, 30*; 1, 31*; 1, 35*; 1, 37*; 2, 24*; 2, 32*; 2, 33*; 2, 34*; 2, 34*; 2, 46*; 3, 6*; 3, 8*; 3, 14*; 5, 1*; 5, 5*; 5, 12*; 6, 13*; 6, 19*; 6, 26*; 6, 26*; 7, 27*; 7, 46*; 7, 46*; 8, 13*; 8, 20*; 8, 25*; 8, 38*; 8, 39*; 8, 53*; 8, 58*; 9, 2*; 9, 3*; 9, 4*; 9, 5*; 9, 5*; 10, 9*; 10, 21*; 10, 25*; 11, 20*; 11, 20*; 11, 38*; 11, 38*; 12, 12*; 14, 10*; 14, 15*; 15, 5*; 15, 6*; 16, 13*; 18, 13*; 18, 26*; 18, 31*; 20, 4*; 20, 34*; 21, 11*; 21, 11*; 21, 19*; 22, 4*; 22, 4*; 22, 4*; 22, 34*; 22, 34*; 22, 35*; [2] 1, 6*; 2, 11*; 4, 13*; 4, 17*; 5, 19*; 6, 20*; 7, 5*; 7, 17*; 7, 18*; 8, 18*; 8, 19*; 9, 24*; 10, 15*; 13, 18*; 13, 19*; 14, 6*; 14, 6*; 15, 9*; 17, 23*; 17, 40*; 21, 3*; 21, 4*; 21, 7*; 21, 13*; 21, 20*; 22, 19*; 23, 9*; 23, 21*; 23, 27*;

înainte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „1. früher, zuerst, 2. von, (be)vor" : „1. auparavant, 2. avant" : (117x)

înainte *adv. de loc* [1] 7, 48; 11, 24; 17, 1; [2] 4, 43;

înaintea *prep.* [1] 1, 2; 1, 5; 1, 25; 1, 28; 1, 28; 1, 32; 2, 4; 2, 26; 2, 46; 3, 6; 3, 10; 3, 12; 3, 16; 3, 22; 3, 25; 8, 5; 8, 22; 8, 23; 8, 25; 8, 25; 8, 28; 8, 31; 8, 33; 8, 46; 8, 50; 8, 60; 8, 63; 8, 66; 9, 3; 9, 4; 9, 6; 9, 25; 10, 8; 11, 6; 11, 19; 11, 33; 11, 36; 11, 38; 12, 6; 12, 8; 14, 22; 15, 3; 15, 5; 15, 11; 15, 26; 15, 34; 16, 7; 16, 19; 16, 25; 16, 25; 16, 30; 16, 33; 18, 15; 18, 46; 19, 11; 19, 11; 19, 19; 21, 2; 21, 13; 21, 20; 21, 23; 21, 25; 22, 10; 22, 21; 22, 53; 22, 54; [2] 1, 13; 1, 19; 3, 14; 4, 12; 4, 31; 4, 38; 5, 1; 5, 2; 5, 3; 5, 15; 5, 16; 5, 23; 6, 1; 6, 22; 6, 32; 8, 9; 8, 11; 8, 18; 8, 27; 9, 17; 11, 4; 11, 19; 12, 2; . 13, 2; 14, 24; 15, 3; 15, 18; 15, 24; 15, 25; 17, 2; 18, 5; 18, 22; 19, 14; 20, 3; 22, 11; 22, 19; 23, 3; 23, 32; 24, 27; 24, 28; 24, 49;

mai nainte *adv. de timp* [1] 13, 6; [2] 2, 9; 6, 32; 17, 2; 23, 25;

naintea *prep.* [2] 9, 7*;

înált : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. hoch, 2. Höhe" : „1. haut, 2. hauteur" : (43x)

cea înaltă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 8; [2] 23, 12;

cêle înalte *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 12, 3; 12, 3; 14, 4; 18, 4; 18, 22; 23, 5; 23, 8;

cêle nalte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 13, 32;

cêle nalte *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 2; 3, 3; 13, 33; 15, 14; 22, 44; 22, 44; [2] 14, 4; 15, 4; 15, 4; 15, 34; 15, 34; 16, 4; 21, 3;

cel înalt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 42; [2] 23, 15; 23, 15;

celor înalte *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 17, 29; 17, 31; 17, 32; 17, 32; 23, 9; 23, 19; 23, 20;

celor nalte *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 12, 32; 13, 33;

înalt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 23; [2] 17, 10; 17, 36;

înalt *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 7;

înalte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 23;

înaltele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 17, 11;

mai naltă *adj. calificativ gradul comparativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 4;

nalte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 17, 10;

înapói : (înc. sec. XVI PS. H) : adv. : „hinten, rück-" : „arrière, en arrière" : (4x)

înapoi *adv.* [1] 18, 37; 20, 34; [2] 20, 10; 20, 11;

înarmá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „bewaffen" : „armer" : (1x)

înarmaţi *verb participiu masc. pl.* [1] 22, 10;

înălbitór → nălbitor

înălţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erhöhen, erheben" : „lever, (s')élever" : (6x)

ai înălţat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 19, 22;

am înălţat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 14, 7;

înalţă-te *verb imp. 2 sg.* [2] 6, 7;

înălţă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 13; 24, 47;

să înălţă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 5;

înălţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Höhe, Anhöhe" : „hauteur" : (17x)

înălţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 31; [2] 19, 22;

înălţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 2; 6, 10; 6, 20; 6, 25; 7, 2; 7, 15; 7, 16; 7, 16; 7, 22; 7, 26; 7, 31; [2] 19, 23; 24, 37; 24, 37;

nălţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 30;

înăúntru : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adv. : „innen, drinnen, hinein" : „à l'intérieur, en" : (6x)

înlăuntru *adv. de loc* [1] 1, 35; 7, 51; [2] 5, 5; 7, 11; 9, 30; 11, 9;

íncă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. noch, 2. auch, ebenfalls" : „1. encore, 2. aussi, de même" : (42x)

încă *adv.* [1] 1, 6; 1, 14; 1, 22; 1, 42; 1, 48; 2, 5; 8, 61; 10, 10; 12, 2; 14, 14; 20, 32; 22, 8; 22, 16; 22, 22; [2] 1, 13; 2, 12; 4, 6; 4, 6; 4, 41; 6, 23; 6, 33; 6, 33; 8, 1; 9, 22; 9, 27; 10, 18; 12, 3; 13, 6; 14, 4; 15, 4; 15, 34; 16, 3; 17, 19; 17, 40; 20, 15; 21, 16; 22, 19; 23, 15; 23, 19; 23, 24; 24, 4; 24, 7;

încălárá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „ein Pferd besteigen" : „monter à cheval" : (3x)

au încălerat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 38; 1, 44;

încălăraţi *verb imp. 2 pl.* [1] 1, 33;

încălecá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „(ein Pferd) besteigen" : „monter (à cheval)" : (3x)

a încăleca *verb infinitiv prezent* [2] 4, 24;

încălecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 13;

încălecînd *verb gerunziu* [2] 9, 25;

încălzí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „anfeuern" : „chauffer" : (5x)

era încălzind *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 1, 4;
să încălzească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 2;
să încălzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 34;
să va încălzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 2;
se încălziia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 1, 1;

încăpeá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. II : „fassen" : „contenir, entcurer" : (4x)
încăpea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 7, 25; 7, 37;
încăpînd *verb gerunziu* [1] 18, 32;
încăpuse *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 10, 16;

încărcá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „(auf)laden" : „charger" : (1x)
au încărcat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 12, 11;

începătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Anfang" : „commencement, début" : (1x)
începătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 34;

încépe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „beginnen" : „commencer" : (2x)
au început *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 15, 36;
început-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 10, 34;

începút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Anfang" : „commencement" : (3x)
începutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 17, 25;
-nceput *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 17, 34; 19, 25;

închegătúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 290/2) : s. f. : „Verbindungstelle, Zusammenfügung" : „assemblage" : (1x)
închegăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 30;

încheietór : (c. 1683-1686 MS. 45, 336/2) : adj./s. m. : „abschließend" : „qui assemble" : (2x)
închietori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 24, 16;
închietoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 14;

încheietúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rand" : „bord" : (4x)
încheieturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 28;
închieturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 34; 7, 35; 7, 35;

închíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schliessen" : „fermer" : (6x)
au închis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 27;
închideţi *verb imp. 2 pl.* [2] 6, 32;
închise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 5; 4, 21; 4, 33;
vei închide *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 4, 4;

închietúră → încheietură

închiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „neigen, sich verneigen" : „s'incliner" : (25x)
a să închina *verb infinitiv prezent* [2] 5, 18;
fu închinîndu-se *verb indicativ perfect simplu perifrastic 3 sg.* [2] 19, 37;
mă voiu închina *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 5, 18;
s-au închinat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 9; [2] 17, 16;
s-au închinat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 47; 19, 18; 22, 54;
să închina *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 17, 33;
să închinară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 16;
să închină *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 16; 1, 23; 1, 31; 1, 53; 2, 13; 2, 19; 16, 31; [2] 4, 37; 21, 3; 21, 20;
să va închina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 18;
să vă închinaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 17, 35; 17, 36;
vă veţi închina *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 9, 6;
veţi închina *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 18, 22;

încínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „gürten" : „ceindre" : (5x)
încinge *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 28; 9, 1;
încins *verb participiu neutru sg.* [2] 1, 8;
încinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 27;
încinseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 32;
încinşi *verb participiu masc. pl.* [2] 3, 21;

încleştá : (c. 1640 URECHE[2] 161) : v. I : „einbetten" : „encastrer" : (1x)
au încleştat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 10;

încoáce : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „her" : „(du côté) de" : (2x)
încoace *adv. de loc* [1] 20, 40; [2] 5, 25;

încólo : (1559-1560 BRATU) : adv. : „hin" : „vers, le long de" : (2x)
încolea *adv. de loc* [1] 20, 40; [2] 5, 25;

înconjurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „umkreisen" : „encercler" : (10x)
au încunjurat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 3; 16, 17; [2] 3, 9; 3, 25;
au încunjurat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 8, 21;
încunjurară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 22, 32; [2] 6, 14;
încunjurară *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 4;
încunjuraţi *verb imp 2 pl.* [2] 11, 8;
încunjurînd *verb gerunziu* [2] 6, 15;

înconjuráre : (c. 1640 URECHE 204) : s. f. : „Belagerung" : „siège" : (2x)
încunjurare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 24, 10; 24, 22;

încujbít : (1682 DOS. VS., ian. 17[v]) : adj. : „gekrümmt" : „courbé" : (1x)
încujbite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart* [1] 6, 4;

încunjurá → înconjura

încunjuráre → înconjurare

îndărăpnicí → îndărătnici

îndărătnicí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. halsstarig, 2. in Aufruhr bringen" : „1. (s')obstiner, 2. pervertir" : (3x)
îndărăpnicesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 18, 18;
îndărăpniceşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 18, 17;
să îndărătnici *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 16, 16;

îndărătnicíe : (1642 CAZ. GOV. 269) : s. f. : „Halsstarrigkeit" : „obstination" : (1x)

îndărătniciia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 15;

índe : (1581 PRL) : prep. : „nach" : „vers" : (1x)
înde *prep.* [1] 18, 29;

îndelungát : (1581 CORESI, EV. 148) : adj. : „langwierig, lang dauernd" : „de longue durée" : (1x)
îndelungat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 1;

îndeşertá : (c. 1683-1686 MS. 45, 328/2) : v. I : „eitel werden" : „devenir vanité" : (1x)
s-au îndeşărtat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 15;

îndireptá → îndrepta

îndireptáre → îndreptare

îndireptătór → îndreptător

îndoí : (c. 1563-1583 COD. VOR2) : v. IV : „1. verdoppeln, zweifeln, 2. umbiegen" : „1. redoubler, 2. courber, frapper" : (3x)
îndoi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 20;
îndoiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 18, 34;
îndoiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 34;

îndoíre : (1563 CORESI, PRAXIU 230) : s. f. : „zweiten Ranges" : „au second rang" : (1x)
îndoirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 4;

îndoít : (1581 PRL) : adj. : „verdoppelt" : „doublé" : (1x)
îndoite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 9;

îndrăgí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „liebgewinnen" : „prendre en affection" : (1x)
a îndrăgi *verb infinitiv prezent* [1] 11, 2;

îndrăzní : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. IV : „(sich) wagen" : „oser" : (1x)
îndrăznêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 13;

îndreptá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „recht geben" : „faire justice" : (1x)
să îndireptezi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 8, 32;

îndreptáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Recht" : „justice" : (3x)
îndireptare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 28;
îndireptarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 45; 8, 49;

îndreptătór : (c. 1683-1686 MS. 45, 384/2) : s. m. : „Lenker, Anweiser" : „dirigeant" : (1x)
îndireptătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 2;

îndulcetúră → îndulcitură

îndulcitúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 295/1) : s. f. : „Gewürz" : „aromate" : (3x)
îndulceturi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 10;
îndulceturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 10;
îndulcituri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 25;

înduplecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(sich) beugen" : „(se) plier, s'étendre" : (2x)
au înduplecat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 18;
să înduplecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 34;

îndurá : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 187) : v. I : „erbarmen" : „prendre qqn. en pitié" : (1x)
să îndură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 23;

înduráre : (a. 1633 GCR I, 81) : s. f. : „Mitleid, Erbarmen" : „pitié" : (1x)
îndurări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 50;

înfrínge : (1577 CORESI, PS.) : v. III : „1. abhauen, brechen, knicken, schlagen, 2. abbrechen, beenden" : „1. vaincre, tailler, 2. venir à bout" : (2x)
a înfrînge *verb infinitiv prezent* [2] 10, 34;
să înfrînse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 22, 35;

îngăduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. warten, 2. harren" : „1. attendre, 2. tarder" : (2x)
îngăduim *verb indicativ prezent 1 pl.* [2] 7, 9;
vei îngădui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 3;

îngenuncheá : (1551-1553 ES) : v. II : „(nieder)knien" : „s'agenouiller" : (2x)
îngenuche *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 9, 24;
îngenuchiiat *verb participiu masc. sg.* [1] 8, 55;

ínger : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Engel" : „ange" : (6x)
înger *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 5;
îngerul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 18; 19, 7; [2] 1, 3; 1, 15; 19, 35;

îngrădí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zäunen" : „clôturer" : (1x)
să grădească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 15;

îngrădíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Umzäumung" : „clôture" : (3x)
îngrădirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 15; 11, 27;
îngrădirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 19, 24;

îngrămădí → grămădi

îngreuiá : (c. 1567 CORESI, CAZ. 86) : v. I : „1. be-, erschweren, 2. Schweres begehren" : „1. alourdir, 2. demander une chose difficile" : (5x)
ai îngreuiat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 2, 10;
au îngreuiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 12, 4; 12, 10; 12, 14;
să îngreuié *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 25;

îngropá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ein-, be-, vergraben" : „enterrer, enfouir, ensevelir" : (26x)
au îngropat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 14, 17;
fu îngropînd *verb indicativ perfect simplu perifrastic 3 pl.* [2] 13, 21;
îngroapă *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 30;
îngroapă-se *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 21, 15;
îngropară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 43; 22, 37; [2] 9, 28; 10, 37; 15, 7;
îngropaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 31;
s-au îngropat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 31;
să îngroape *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 9, 35;

să îngroape *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 11, 15; 13, 29; [2] 9, 10;
să îngropă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 10; 15, 24; 16, 6; 16, 28; 22, 51; [2] 8, 24; 13, 13; 15, 37; 20, 21; 21, 18;
vor îngropa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 13;

înjugá : (1581 CORESI, EV. 401) : v. I : „an-, einjochen" : „atteler" : (4x)
înjugate *verb participiu neutru pl.* [1] 7, 6;
înjugă *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 44; [2] 9, 21;
înjugă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 9, 21;

înjunghiá → junghia

înlăúntru → înăuntru

înmulți : (1551-1553 ES) : v. IV : „vermehren" : „accroître, multiplier" : (3x)
înmulți *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 21, 6;
să înmulți *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 4, 30;
voiu înmulți *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 14;

înneguțătorí → neguțători

înnoí : (1570 CORESI, LIT.) : v. IV : „erneuern" : „renouveler, refaire" : (1x)
înnoí *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 64;

înnoíre : (1642 CAZ. GOV. 138) : s. f. : „Erneuerung" : „nouveauté, fraîchair" : (1x)
înnoire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 54;

îns, **ínsă** : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „er, sie" : „il, elle" : (5x)
însa *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [2] 15, 16;
însul *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [1] 17, 17; [2] 1, 2; 8, 8;
înşii *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [1] 18, 40;

ínsă : (înc. sec. XVI PS. H.) : „indessen" : „pourtant" : (29x)
însă *conjuncție coord.* [1] 3, 2; 8, 19; 8, 25; 8, 27; 11, 12; 11, 13; 11, 39; 15, 14; 15, 23; 21, 25; 22, 44; [2] 1, 19; 1, 20; 3, 2; 3, 3; 12, 13; 13, 6; 14, 3; 14, 4; 15, 4; 15, 34; 17, 2; 17, 21; 18, 20; 22, 7; 23, 9; 23, 26; 23, 35; 24, 3;

însănătoși : (1551-1553 ES) : v. IV : „gesund werden" : „guérir, se rétablir" : (1x)
să va însănătoși *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 20, 7;

înspăimîntá → spăimînta

înstrăiná : (1577 CORESI, PS.) : v. I : „sich entfremden" : „s'éloigner" : (2x)
să înstreina *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 14, 6;
te înstreinezi *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 14, 6;

înstrăináre → străinare

ínsumi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./pron. : „selbst" : „moi-même" : (1x)
însumi *pron. de întărire 1 masc. sg. nom./ac.* [1] 18, 22;

ínsuți : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./pron. : „selbst" : „toi-même" : (1x)
însuți *pron. de întărire 2 sg. masc. nom./ac.* [2] 18, 24;

înşălá → înşeua

înşelá : (1551-1553 ES) : v. I : „betrügen, hintergehen, täuschen" : „tromper, duper, tricher" : (5x)
au înşălat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 21, 9;
înşală *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 18, 32;
înşăla-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 22;
va înşăla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 22, 20;
voiu înşăla *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 22, 21;

înşelăciúne : (c. 1551-1558 PS. V. 467) : „Täuschung" : „tromperie" : (2x)
înşălăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 28; 10, 19;

înşeuá : (**înşălá** : 1683 DOS. PAR. 205) : v. I : „satteln" : „seller" : (7x)
înşălară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 13, 13; 13, 28;
înşălați *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 13; 13, 27;
înşălă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 41; 13, 23; [2] 4, 24;

întărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)stärken, kräftigen, befestigen" : „fortifier, renforcer" : (24x)
au întărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 12, 6;
au întărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 26;
întărêşte-te *verb imp. 2 sg.* [1] 20, 22;
întăriiați *verb indicativ imperfect 2 pl.* [2] 12, 7;
întăriră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 12, 14;
întări-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 6, 12;
ne vom întări *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 20, 23; 20, 25;
s-au întărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 20, 23;
să întărească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 12, 8; 12, 12; 22, 5; 22, 6;
să întărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 4; 10, 9; 12, 15; 15, 4; [2] 15, 19; 23, 24;
să să întărească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 24, 2;
să întări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 1; [2] 14, 5; 24, 23;
te vei întări *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 2;

întăritúră : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 212) : s. f. : „Befestigung" : „fortification" : (1x)
întăriturii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 31;

întărîtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. erregen, 2. verschwören" : „1. irriter, 2. conspirer" : (3x)
au întărîtat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 14, 22;
întărîtă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 14, 22; 16, 9;

întemeiá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „begründen" : „fonder" : (2x)
au întemeiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 16, 34;
s-au întemeiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 36;

întemeiát : (1563 CORESI, PRAXIU 458) : adj. : „begründet" : „fondé" : (1x)
cea întemeiată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 10;

întínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ausstrecken, sich

erstrecken" : „(s')étendre, tendre" : (15x)
au întins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 26; 13, 4;
întinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 22; 13, 4; 22, 34; [2] 6, 7; 13, 16;
întinse *verb participiu fem. pl.* [1] 6, 18; 6, 28; 6, 31; 6, 34; 8, 55;
întinşi *verb participiu masc. pl.* [1] 8, 7;
va întinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 38;
voiu întinde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 21, 13;

întîi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „erste(r), zuerst" : „premier premièrement" : (2x)
întîiu *adv. de timp* [1] 17, 13; 18, 25;

întîmpiná → tîmpiná

întîmpináre : (**tîmpináre** : înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Empfang, Entgegenkommen" : „réception, bienveillance" : (25x)
întempinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 27; 21, 18; [2] 8, 8;
întimpinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 7;
întimpinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 8; 2, 19; 18, 7; 18, 16; 18, 16; [2] 1, 3; 1, 6; 2, 16; 4, 26; 4, 26; 4, 31; 5, 21; 5, 26; 8, 9; 9, 18; 9, 21; 10, 15; 16, 10; 23, 29;
tempinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 37;
timpinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 4;

întoárce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „kehren, wenden, drehen, versetzen, wiedergewinnen" : „tourner, retourner, ramener, muter, transférer, recouvrer" : (130x)
ai întors *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 18, 37;
au întors *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 42; 13, 20; 13, 26; [2] 14, 28; 16, 18;
întoarcă-să *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 12, 24; 17, 21;
întoarce *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 18; 22, 34; [2] 8, 6;
întoarce-te *verb imp. 2 sg.* [1] 19, 15; 19, 20; [2] 9, 18; 9, 19; 18, 14; 20, 5;
întoarceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 22, 26;
întoarceţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 12, 12; [2] 17, 13;
întoarsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 9;
întoarse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 32; 2, 33; 8, 14; 13, 19; 13, 29; [2] 9, 23; 13, 25; 14, 22; 16, 6; 17, 3; 20, 2; 22, 9; 23, 34;
întoarseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 22, 20;
întorcea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 3, 4;
întorcîndu-se *verb gerunziu* [1] 6, 33; 19, 7; 20, 22; 20, 26; [2] 1, 6; 23, 16;
întorcîndu-te *verb gerunziu* [1] 22, 28;
întorcîndu-vă *verb gerunziu* [1] 9, 6;
mă voiu întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 21; 22, 27; [2] 4, 22;
s-au întors *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 2, 25;
s-au întors *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 14, 14;
s-au întorsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 33; 13, 33; [2] 5, 26; 9, 18; 9, 20; 23, 25; 23, 26;
să întoarcă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 12, 21; 13, 4; 13, 6;
să întoarce *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 21, 13;
să întoarsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 34; [2] 4, 31;
să întoarsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 5; [2] 23, 20;
să întoarse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 15; 2, 31; 10, 14; 13, 6; 13, 10; 13, 11; 13, 23; 15, 21; 18, 43; 19, 7; 19, 21; [2] 2, 14; 4, 35; 4, 37; 5, 14; 5, 15; 5, 21; 8, 3; 8, 29; 9, 15; 13, 25; 15, 20; 19, 8; 19, 9; 19, 36; 20, 11; 21, 3; 24, 1;
să întoarseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 22, 33; [2] 1, 5; 2, 18; 7, 8; 7, 15; 9, 36;
să întorci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 16; 2, 20;
să mă întorcu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 13, 16;
să să întoarcă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 58; 22, 17; [2] 20, 10;
să te întorci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 13, 9; 13, 17;
să va întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 10; 19, 33; 20, 9;
să vor întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 33; 8, 35; 8, 47; 8, 48;
se va întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 12, 26; 12, 27; [2] 19, 7;
te-ai întors *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 22;
te întoarce *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 43;
te vei întoarce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 28;
va întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 17;
v-aţi întors *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [2] 1, 5;
vă întoarceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 12, 5;
vă întoarceţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [2] 1, 6;
vă veţi întoarce *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 9, 6;
vei întoarce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 34; 8, 44; [2] 18, 24;
voiu întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 20; [2] 19, 28;
vor întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 47;

întrá → intra

întráre → intrare

între : (1451 DERS / în top. *Untre*) : prep. : „vor" : „devant" : (1x)
între *prep.* [2] 14, 8;

întrebá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „fragen" : „demander" : (6x)
a întreba *verb infinitiv prezent* [2] 1, 16;
întrebaţi *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 6;
întrebă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 8, 6;
să întrebăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 22, 8;
să întrêbe *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 1, 2;
vom întreba *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 22, 7;

întrég : (1551-1553 ES) : adj. : „ganz, gesamt" : „entier" : (1x)
întregi *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 7;

întreí : (1683 DOS. PAR. 336) : v. IV : „verdreifachen" : „tripler" : (3x)
întreiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 18, 34;
întreite *verb participiu fem. pl.* [1] 7, 5;
întreiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 34;

întreít : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 242) : adv./num. mult. : „verdreifacht" : „triplé" : (3x)
cei întreiţi *num. mult. masc. pl. nom./ac. art.* [2] 11, 10;
întreit *adv.* [1] 7, 5; 9, 25;

într- → întru

ínntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „in, an, um" : „en, dans, à" : (322x)
într- *prep.* [1] 3, 17; 3, 18; 4, 7; 5, 11; 6, 36; 10, 14; 11, 22; 3, 10; 17, 10; 17, 12; 17, 17; 18, 7; 19, 2; 20, 6; 20, 16; 20, 29; [2] 2, 14; 2, 14; 4, 11; 7, 8; 9, 26; 19, 29; 21, 5; 23, 12; 24, 12;
întru *prep.* [1] 1, 17; 1, 30; 1, 34; 1, 45; 1, 52; 1, 52; 2, 2; 2, 3; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 17; 2, 19; 2, 21; 2, 26; 2, 27; 2, 36; 3, 3; 3, 9; 3, 13; 3, 14; 3, 17; 3, 26; 3, 28; 4, 20; 4, 21; 4, 24; 4, 24; 4, 31; 5, 1; 6, 1; 6, 12; 6, 12; 6, 22; 6, 24; 7, 8; 7, 27; 7, 28; 7, 46; 8, 13; 8, 16; 8, 36; 8, 36; 8, 37; 8, 44; 8, 44; 8, 50; 8, 52; 8, 53; 8, 57; 8, 59; 8, 62; 9, 5; 9, 7; 9, 7; 9, 11; 9, 19; 9, 23; 10, 8; 10, 9; 10, 27; 11, 24; 11, 32; 11, 37; 11, 38; 12, 16; 12, 16; 12, 25; 12, 30; 13, 9; 13, 10; 13, 12; 13, 17; 13, 25; 13, 31; 13, 34; 14, 6; 14, 8; 14, 10; 14, 13; 14, 22; 14, 22; 15, 1; 15, 3; 15, 30; 15, 34; 16, 2; 16, 8; 16, 19; 16, 26; 16, 26; 16, 31; 16, 34; 17, 1; 18, 7; 18, 16; 18, 16; 18, 24; 18, 24; 18, 25; 18, 26; 19, 15; 19, 16; 19, 16; 19, 19; 20, 14; 20, 14; 20, 27; 21, 2; 21, 2; 21, 9; 21, 12; 21, 18; 21, 21; 21, 23; 22, 2; 22, 16; 22, 17; 22, 22; 22, 28; 22, 43; [2] 1, 1; 1, 3; 1, 3; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 13; 1, 14; 1, 16; 1, 16; 2, 9; 2, 16; 3, 1; 3, 2; 3, 4; 3, 5; 3, 7; 3, 18; 4, 26; 4, 26; 4, 31; 5, 11; 5, 12; 5, 21; 5, 26; 5, 27; 5, 27; 6, 1; 6, 8; 6, 9; 7, 5; 7, 7; 8, 8; 8, 9; 8, 18; 9, 3; 9, 6; 9, 8; 9, 12; 9, 18; 9, 21; 9, 21; 9, 29; 9, 35; 9, 37; 10, 3; 10, 5; 10, 15; 10, 21; 10, 32; 10, 33; 10, 34; 10, 34; 11, 7; 11, 18; 12, 4; 12, 15; 12, 18; 13, 1; 13, 6; 13, 11; 13, 11; 14, 1; 14, 3; 14, 4; 14, 6; 14, 9; 14, 11; 15, 1; 15, 4; 15, 9; 15, 13; 15, 16; 15, 23; 15, 28; 15, 32; 15, 33; 15, 34; 16, 1; 16, 2; 16, 4; 16, 10; 17, 4; 17, 4; 17, 8; 17, 10; 17, 11; 17, 13; 17, 17; 17, 18; 17, 19; 17, 20; 17, 22; 17, 25; 17, 25; 17, 29; 17, 31; 18, 3; 18, 5; 18, 5; 18, 5; 18, 7; 18, 7; 18, 13; 18, 26; 18, 35; 19, 7; 19, 22; 19, 23; 19, 23; 19, 26; 19, 28; 19, 28; 19, 33; 20, 3; 20, 13; 21, 2; 21, 6; 21, 9; 21, 11; 21, 15; 21, 16; 21, 20; 21, 20; 22, 2; 22, 2; 22, 3; 22, 13; 22, 17; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 20; 22, 20; 23, 3; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 11; 23, 26; 23, 29; 23, 29; 23, 37; 24, 1; 24, 9; 24, 10; 24, 19; 24, 20; 24, 20; 24, 22; 24, 47;
întru *prep.* [1] 3, 9*; 5, 12*; 5, 12*; 5, 12*; 7, 46*; 11, 10*; 14, 31*; 15, 6*; 15, 7*; 15, 7*; 15, 16*; 15, 16*; 15, 19*; 15, 19*; 15, 19*; 15, 19*; 15, 32*; 15, 32*; 18, 42*; 22, 1*; 22, 1*; [2] 11, 18*; 11, 18*; 11, 18*;

întrutoţiitór : (1642 CAZ. GOV. 307) : adj. : „allherrscher" : „tout-puissant" : (1x)
celui întrutoţiitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [1] 19, 10;

întunecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ab-, verdunkeln" : „s'obscurcir, devenir sombre" : (1x)
să întunecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 45;

întunecát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „dunkel" : „sombre" : (1x)
întunecate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 1;

întunéric : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finsternis, Dunkel" : „ténèbres, obscurité" : (3x)
întunêrec *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 24; 7, 5; 7, 7;

înţelegătór : (1559-1560 BRATU) : adj. : „sachverständig, -kundig" : „intelligent, avisé" : (1x)
cel înţelegătoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [2] 11, 9;

înţelége : (1521 NEACŞU) : v. III : „verstehen" : „comprendre" : (1x)
înţelêse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 5, 7;

înţelepciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weisheit" : „sagesse" : (13x)
înţelepciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 29; 5, 12; 10, 7; 10, 23;
înţelepciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 6; 3, 28; 4, 34; 4, 34; 10, 4; 10, 6; 10, 8; 10, 24; 11, 41;

înţelépt : (1521 NEACŞU) : adj./s. : „1. Weise, 2. weise" : „1./2. sage" : (4x)
înţeleaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 12;
înţelept *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 9; 5, 7;
înţelepţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 30;

înţelepţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „weiser werden" : „devenir plus sage" : (1x)
să înţelepţí *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 4, 31;

învălí → înveli

învăluí : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. IV : „wickeln" : „rouler" : (1x)
învălui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 8;

învăţát : (1559-1560 BRATU) : adj. : „einsichtsvoll" : „sage, instruit" : (1x)
învăţată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 12;

învăţătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lehre, Belehrung" : „enseignement, étude" : (9x)
învăţătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 30;
învăţătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 29;
învăţăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 14; 8, 59; 9, 4; 9, 6; 11, 11; 11, 38; [2] 17, 13;

învelí : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. IV : „bedecken" : „couvrir" : (3x)
învăliia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 1, 1;
să învăli *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 16; 21, 27;

înviá/ -íe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I/III : „zum Leben erwachen" : „laisser vivre, ressusciter" : (5x)
a înviia *verb infinitiv prezent* [2] 5, 7;
au învis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 8, 1; 8, 5; 8, 5; 8, 5;

învinuí → vinui

învîrtejí : (1620 MOXA) : v. IV : „zurückkehren" : „se retourner, revenir" : (2x)
s-au învîrtejit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 12, 20;
să învîrtejiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 27;

îţi → tu

J

jaf : (1587 DERS) : s. n. : „Raub, Plünderung" : „pillage, rapine" : (1x)
jaf *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 21, 14;

jăcuí → jefui

jefuí : (înc. sec. XVII IORGA B. I 15, *ap.* DA) : v. IV : „plündern, rauben" : „ravir, piller" : (2x)
jăcuiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 7, 16;
jăfuiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 17, 20;

jértfă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Opfer" : „offrande" : (20x)
jîrtva *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 29; 18, 36; [2] 3, 20; 16, 13; 16, 15; 16, 15; 16, 15;
jîrtvă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 3; 3, 4; 8, 63; 12, 27; 12, 32; [2] 10, 19; 10, 21;
jîrtve *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 17;
jîrtvei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 16, 15;
jîrtvele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 64; 8, 65; 8, 65; [2] 10, 20;

jertfélnic : (1570 CORESI, LIT.) : s. n. : „Altar" : „autel" : (65x)
al jîrtăvnicului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 11, 12;
jîrtăvnecul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 13, 1;
jîrtăvnic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 30; 3, 4; 6, 20; 12, 33; 13, 2; 13, 4; 13, 5; 16, 32; 18, 32; 18, 33; [2] 16, 12; 21, 3; 21, 4; 21, 5; 23, 16; 23, 16;
jîrtăvnic *subst. comun neutru sg. voc. neart.* [1] 13, 2; 13, 2;
jîrtăvnicele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 18, 22;
jîrtăvnicile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 19, 10; 19, 14; [2] 11, 19; 23, 12; 23, 12; 23, 20;
jîrtăvnicilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 11, 19;
jîrtăvnicul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 48; 8, 65; 9, 25; 12, 32; 12, 33; 13, 3; 13, 4; 13, 5; 13, 32; 18, 26; 18, 30; 18, 33; [2] 16, 10; 16, 11; 16, 12; 16, 13; 16, 15; 16, 15; 23, 9; 23, 15; 23, 15; 23, 17;
jîrtăvnicului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 1, 50; 1, 51; 1, 53; 2, 28; 2, 29; 3, 15; 8, 22; 8, 31; 8, 55; 18, 32; 18, 35; [2] 16, 10; 16, 14; 16, 14; 18, 22;

jertfí : (1581-1582 PO) : v. IV : „opfern" : „sacrifier" : (17x)
au jîrtvuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 63;
au jîrtvuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 64;
jîrtvui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 21;
jîrtvuia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 11, 8;
jîrtvuia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 22, 44; [2] 12, 3; 14, 4; 15, 4; 15, 34; 16, 4;
jîrtvuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 13, 2;
jîrtvuind *verb gerunziu* [1] 8, 5;
să jîrtvuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 12, 33; 13, 1;
să jîrtvuiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 17, 35; 17, 36;
va jîrtvui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 2;

jghiab : (1642 CAZ. GOV. 296) : s. n. : „Dachrinne, Fenster" : „caniveau, fenêtre" : (2x)
jghiaburi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 7, 2; 7, 19;

jídov : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Jude" : „Juif" : (2x)
jídovi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 24, 45;
jídovii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 16, 6;

jidovéşte : (c. 1564 CORESI, CAZ. 167) : adv. : „jüdisch" : „en langue judaïque" : (2x)
jidovêşte *adv. de mod* [2] 18, 26;
jîdovêşte *adv. de mod* [2] 18, 28;

jîdovéşte → jidoveşte

jîrtắvnic → jertfelnic

jírtvă → jertfă

jîrtvuí → jertfi

jos : (1486 DERS / în top. *Giosani*) : adv. : „unten, hinunter" : „en bas, bas" : (3x)
jos *adv. de loc* [1] 8, 23; 9, 17; [2] 19, 30;

jucá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „spielen" : „jouer" : (1x)
juca *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 1, 40;

judecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „richten, urteilen" : „juger" : (6x)
au judecat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 28;
judeca *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 23, 22;
judecînd *verb gerunziu* [2] 15, 5;
să judece *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 3, 9;
va judeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 7, 7;
vei judeca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 32;

judecátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gericht, 2. Urteil" : „1. jugement, 2. réflexion" : (18x)
judecata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 28; [2] 17, 26; 17, 26; 17, 27; 17, 33; 17, 34; 17, 34; 17, 39;
judecată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 11; 10, 9; [2] 11, 15; 24, 26;
judecăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3; 6, 12; 6, 37; 10, 9; 20, 40; [2] 17, 37;

judecătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Richter" : „juge" : (1x)
judecătorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 23, 22;

jug : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Joch" : „joug" : (7x)
jug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 11;
jugul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 12, 4; 12, 9; 12, 10; 12, 11; 12, 14; 12, 14;

jumătáte : (1403 DERS / în antr. *Jumetate*) : s. f. : „Hälfte" : „moitié" : (10x)
jumătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 30; 7, 31; 7, 34; 10, 7; 13, 8; 16, 9; 16, 21; 16, 21;
jumătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 25; 3, 25;

junc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Färse, Jungkuh" : „génisse" : (4x)
junce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 28; [2] 17, 16;
juncele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 31;
juncelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 12, 32;

júncă → junc

junghiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. abstechen, schlachten, 2. opfern" : „1. juguler, abattre, 2. sacrifier" : (9x)
au junghiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 9; 1, 19; 1,

25; 8, 64; [2] 23, 20;
junghe *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 10, 14;
junghe *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 40; [2] 24, 27;
junghiară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 10, 7;

jurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schwören" : „jurer" : (12x)
ai jurat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 17;
am jurat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 1, 30; 2, 43;
jur *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 22, 16;
jură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 38; [2] 11, 4;
jure-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 51;
m-am jurat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 8;
să jură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 29; 2, 23; [2] 24, 44;
te-ai jurat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 13;

jurămînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schwur, Eid" : „serment" : (1x)
jurămîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 44;

L

-l → el, ea

l- → el, ea

la : (1471 DERS / în top. *La* Fîntîniţe) : prep. : „an, zu, bei, in, nach" : „à, en, près de, vers" : (587x)
la *prep.* [1] 1, 4; 1, 6; 1, 9; 1, 31; 1, 33; 1, 38; 1, 45; 1, 49; 1, 53; 2, 5; 2, 5; 2, 8; 2, 26; 2, 26; 2, 28; 2, 29; 2, 30; 2, 31; 2, 33; 2, 42; 3, 2; 3, 4; 3, 4; 3, 15; 3, 15; 3, 16; 3, 20; 4, 7; 4, 7; 4, 10; 4, 25; 4, 26; 4, 26; 4, 27; 4, 28; 5, 6; 5, 8; 5, 9; 5, 14; 5, 14; 5, 14; 5, 15; 5, 16; 5, 17; 6, 5; 6, 8; 6, 8; 6, 16; 6, 24; 6, 24; 6, 28; 6, 28; 6, 30; 7, 5; 7, 6; 7, 9; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 7, 15; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 23; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 29; 7, 31; 7, 35; 7, 36; 7, 37; 7, 37; 7, 41; 7, 41; 7, 45; 7, 51; 8, 2; 8, 6; 8, 6; 8, 6; 8, 8; 8, 22; 8, 29; 8, 29; 8, 30; 8, 30; 8, 30; 8, 34; 8, 35; 8, 38; 8, 38; 8, 39; 8, 41; 8, 42; 8, 44; 8, 46; 8, 52; 8, 52; 8, 55; 8, 67; 8, 67; 9, 6; 9, 7; 9, 11; 9, 12; 9, 19; 9, 22; 9, 24; 9, 26; 9, 28; 10, 2; 10, 14; 10, 16; 10, 17; 10, 19; 10, 20; 10, 22; 10, 26; 10, 26; 10, 29; 10, 29; 11, 2; 11, 2; 11, 3; 11, 4; 11, 8; 11, 18; 11, 21; 11, 22; 11, 24; 11, 28; 11, 33; 11, 40; 11, 40; 12, 1; 12, 1; 12, 16; 12, 16; 12, 19; 12, 20; 12, 23; 12, 24; 12, 26; 12, 28; 12, 33; 13, 1; 13, 10; 13, 18; 13, 20; 13, 29; 13, 33; 14, 2; 14, 4; 14, 9; 14, 10; 14, 12; 14, 17; 14, 17; 14, 27; 14, 28; 14, 29; 15, 13; 15, 17; 15, 21; 15, 22; 15, 22; 15, 33; 16, 4; 16, 11; 17, 3; 17, 5; 17, 9; 17, 9; 17, 10; 17, 10; 17, 12; 17, 21; 18, 1; 18, 5; 18, 5; 18, 12; 18, 15; 18, 19; 18, 20; 18, 20; 18, 27; 18, 40; 18, 42; 18, 43; 19, 3; 19, 6; 19, 15; 19, 18; 19, 19; 20, 2; 20, 10; 20, 13; 20, 24; 20, 25; 20, 26; 20, 26; 20, 30; 20, 38; 20, 39; 20, 42; 21, 4; 21, 21; 21, 24; 22, 4; 22, 4; 22, 6; 22, 6; 22, 12; 22, 13; 22, 15; 22, 15; 22, 17; 22, 17; 22, 29; 22, 30; 22, 30; 22, 36; 22, 36; 22, 37; 22, 37; 22, 44; 22, 48; 22, 49; 22, 49; [2] 1, 17; 1, 20; 2, 1; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 21; 2, 23; 2, 25; 2, 25; 3, 7; 3, 9; 3, 9; 3, 12; 3, 14; 3, 21; 3, 27; 4, 2; 4, 8; 4, 9; 4, 11; 4, 17; 4, 24; 4, 25; 4, 27; 4, 31; 4, 37; 4, 37; 4, 39; 4, 43; 5, 1; 5, 9; 5, 16; 5, 17; 5, 17; 5, 18; 5, 19; 5, 24; 6, 4; 6, 8; 6, 10; 6, 11; 6, 19; 6, 19; 6, 23; 6, 24; 6, 32; 7, 4; 7, 6; 7, 8; 7, 9; 7, 11; 8, 7; 8, 21; 8, 21; 8, 28; 8, 29; 9, 1; 9, 4; 9, 8; 9, 16; 9, 27; 9, 27; 9, 28; 9, 30; 9, 32; 10, 7; 10, 9; 10, 10; 10, 12; 10, 12; 10, 13; 10, 14; 10, 24; 11, 8; 11, 11; 11, 14; 11, 19; 11, 19; 12, 5; 12, 7; 12, 9; 12, 12; 12, 12; 13, 25; 14, 11; 14, 11; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 14, 19; 14, 19; 15, 14; 15, 20; 15, 29; 16, 5; 16, 5; 16, 6; 16, 9; 16, 10; 17, 5; 17, 6; 17, 6; 17, 16; 17, 23; 17, 25; 17, 26; 18, 9; 18, 10; 18, 11; 18, 11; 18, 11; 18, 13; 18, 14; 18, 17; 18, 17; 18, 17; 18, 20; 18, 20; 18, 21; 18, 24; 18, 24; 18, 27; 18, 32; 19, 3; 19, 3; 19, 6; 19, 7; 19, 11; 19, 18; 19, 22; 19, 23; 19, 25; 19, 29; 19, 37; 20, 5; 20, 8; 20, 11; 20, 17; 21, 3; 21, 5; 21, 14; 21, 16; 22, 17; 22, 20; 23, 2; 23, 2; 23, 4; 23, 5; 23, 5; 23, 6; 23, 6; 23, 6; 23, 11; 23, 12; 23, 16; 23, 20; 23, 21; 23, 29; 23, 30; 23, 34; 24, 10; 24, 11; 24, 11; 24, 12; 24, 14; 24, 15; 24, 15; 24, 15; 24, 16; 24, 26; 24, 27; 24, 31; 24, 33; 24, 37; 24, 40; 24, 41; 24, 43; 24, 45; 24, 46;
la *prep.* [1] 1, 23*; 2, 15*; 2, 16*; 2, 20*; 2, 28*; 2, 32*; 2, 32*; 2, 34*; 3, 11*; 3, 11*; 4, 9*; 4, 12*; 4, 12*; 4, 12*; 4, 20*; 4, 21*; 4, 24*; 4, 24*; 4, 25*; 4, 25*; 4, 33*; 4, 33*; 4, 34*; 5, 9*; 6, 15*; 6, 15*; 6, 15*; 6, 16*; 6, 16*; 6, 21*; 6, 23*; 7, 5*; 7, 13*; 7, 28*; 7, 38*; 7, 38*; 7, 38*; 8, 10*; 8, 35*; 8, 55*; 8, 66*; 8, 66*; 9, 6*; 9, 12*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 20*; 9, 24*; 10, 11*; 10, 22*; 10, 27*; 10, 28*; 10, 29*; 11, 9*; 12, 15*; 12, 20*; 12, 24*; 12, 30*; 12, 33*; 13, 1*; 13, 14*; 13, 21*; 14, 5*; 14, 8*; 15, 20*; 16, 2*; 16, 24*; 17, 1*; 18, 12*; 18, 28*; 18, 38*; 18, 45*; 18, 46*; 19, 4*; 19, 8*; 19, 16*; 20, 7*; 20, 25*; 20, 34*; 20, 36*; 20, 36*; 20, 40*; 21, 3*; 22, 33*; 22, 35*; 22, 38*; 22, 38*; 22, 43*; [2] 1, 6*; 2, 2*; 2, 6*; 2, 9*; 2, 10*; 3, 3*; 3, 27*; 4, 3*; 4, 5*; 4, 22*; 4, 25*; 4, 27*; 4, 28*; 4, 39*; 5, 3*; 5, 15*; 5, 19*; 5, 20*; 5, 21*; 5, 26*; 5, 27*; 6, 2*; 6, 33*; 7, 8*; 7, 9*; 7, 15*; 8, 3*; 8, 11*; 8, 14*; 9, 18*; 9, 20*; 10, 22*; 10, 27*; 10, 35*; 10, 35*; 11, 12*; 12, 5*; 12, 7*; 12, 8*; 12, 18*; 12, 20*; 13, 2*; 13, 7*; 14, 25*; 14, 25*; 15, 16*; 16, 11*; 16, 17*; 17, 10*; 17, 10*; 17, 24*; 17, 24*; 17, 24*; 17, 24*; 17, 28*; 18, 8*; 18, 8*; 18, 8*; 18, 8*; 18, 17*; 19, 8*; 19, 14*; 19, 25*; 20, 9*; 20, 14*; 20, 18*; 21, 8*; 21, 15*; 22, 4*; 23, 2*; 23, 2*; 23, 8*; 23, 8*; 23, 8*; 23, 17*; 23, 18*; 23, 35*; 24, 7*; 24, 7*; 24, 18*; 24, 22*; 24, 46*; 24, 46*;

lac : (1468 DERS) : s. n. : „See" : „lac" : (1x)
lacul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 18, 31;

lácrămă → lacrimă

lácrimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Träne" : „larme" : (1x)
lacrămile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 20, 5;

lanţ : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. n. : „Kette" : „chaîne" : (1x)
lanţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 12, 4;

lat : (1505 DERS / în top. Drum *Latului*) : s. n. : „Breite" : „largeur" : (1x)
lat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 6;

látură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Seite" : „côté" : (2x)
laturea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 29; 7, 38;

lăcáş → locaş

lăcuí → locui

lăcuínţă → locuinţă

lămurít : (c. 1564 CORESI, CAZ., *ap.* TIKTIN) : adj. : „sichtbar, erkennbar" : „pur" : (1x)
lămurit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 18;

lărgíme : (1581-1582 PO) : s. f. : „Weite" : „largeur" : (8x)
lărgimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 2; 6, 3; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 20; 7, 2; 7, 26;

lăsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „lassen, verlassen" : „laisser, quitter, abandonner" : (27x)
au lăsat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 14; [2] 3, 25; 10, 11;
au lăsat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 33; 15, 4; 15, 29; [2] 8, 6; 10, 14; 24, 42;
lasă *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 27;
lăsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 12, 8; 12, 13; 16, 11; 19, 3; 19, 20; [2] 24, 32;
lăsară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 30; [2] 4, 44; 7, 7;
lăsaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 23, 18;
lăsaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 18, 18;
să lase *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 58;
va lăsa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 20, 31;
vei lăsa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 19, 18;
voiu lăsa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 4, 30;
vor lăsa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 4, 43; 7, 4;

lăţíme : (1563 CORESI, PRAXIU 421) : s. f. : „Breite" : „largeur" : (1x)
lăţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 3;

lăútă : (c. 1550 HC[2]) : s. f. : „Laute" : „luth" : (1x)
alăute *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 12;

le- → el, ea

-le → el, ea

legá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zusammen-, an-, festbinden, -knüpfen, 2. fesseln" : „1. lier, nouer, 2. ligoter" : (5x)
legat *verb participiu masc. sg.* [2] 7, 10; 7, 10;
legă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 38; [2] 17, 4; 24, 27;

legătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Bindung, Verbindung, 2. Verschwörung" : „1. lien, 2. complot, conspiration" : (5x)
legătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 10; [2] 12, 20;
legătură *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [2] 11, 15; 11, 15;
legăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 10;

lége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gesetz, Gebot, 2. Glaube" : „1. loi, commendement, 2. religion" : (12x)
lêge *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 32; 21, 10; 21, 13; [2] 17, 34; 23, 25;
lêgea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 3; [2] 17, 13; 17, 37;
legii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 24;
legii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 22, 8*; 22, 10*; 22, 11*; 23, 24;

legúmă : (1588 DERS) : s. f. : „Gemüse" : „légume" : (2x)
legumi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 21, 2; 21, 2;

lemn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Baum, 2. Holz" : „1. arbre, 2. bois" : (36x)
lemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 22; 6, 30; 6, 31; 6, 32; 7, 2; 10, 17; [2] 6, 6;
lêmne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 33; 5, 6; 5, 6; 5, 8; 6, 10; 6, 15; 6, 15; 6, 33; 7, 2; 7, 7; 9, 11; 9, 11; 10, 11; 10, 12; 17, 10; 18, 23; [2] 6, 4; 12, 12; 19, 18; 22, 6;
lêmnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 5, 18; 10, 12; 15, 22;
lêmnelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 12, 11;
lemnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 14, 23; [2] 3, 19; 3, 25; 16, 4; 17, 10;

lemnişór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 337/1) : s. n. : „Hölzchen, Holzstück" : „petit morceau de bois, bout de bois" : (1x)
lemnişoare *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 12;

lepădá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (von sich) abweisen, verwerfen, 2. sich lossagen" : „1. repousser, refuser, rejetter, 2. rénier" : (9x)
au lepădat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 7, 15;
au lepădat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 13, 23; 17, 20; 24, 20;
lepădară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 20;
lepădat *verb participiu masc. sg.* [1] 13, 24; 13, 28;
să lêpede *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 24, 3;
voiu lepăda *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 7;

lépră : (c. 1683-1686 MS. 45, 316/2) : s. f. : „Lepra" : „lèpre" : (1x)
lepra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 5, 27;

leprós : (1649 MARD.) : adj. : „lepros" : „lepreux" : (1x)
leproşi *adj. gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 7, 3;

léspede : (1532 DERS / în top. *Leaspede*) : s. f. : „Tafel" : „table" : (2x)
lêspezi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 9;
lêspezile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 9;

leu : (1519 DERS / în antr. *Leul*) : s. m. : „Löwe" : „lion" : (15x)
lei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 28; 7, 35; 10, 19; 10, 20; [2] 17, 25; 17, 26;
leilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 28;
leu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 36;
leul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 24; 13, 25; 13, 28; 13, 28;
leului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 13, 26;
un leu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 24; 20, 36;

límbă : (1433 DERS / în antr. *Limbadulce*) : s. f. : „1. Volk, 2. Zunge, Sprache" : „1. peuple, 2. langue" : (21x)
limba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 18;
limbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 10; [2] 17, 31;

limbi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 17, 29;
limbile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 31; 9, 7; 11, 2; [2] 17, 11; 17, 26; 17, 29; 17, 40; 19, 17; 21, 9;
limbilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 14, 24; [2] 16, 3; 17, 8; 17, 15; 17, 33; 18, 33; 19, 12; 21, 2;

línge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „lecken" : „lécher" : (4x)
au lins *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 21, 19; 22, 38;
au lins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 38;
vor linge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 21, 19;

línişte : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 48) : s. f. : „Ruhe" : „paix" : (1x)
linişte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 3;

lipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich anschliessen" : „(s')attacher, se joindre à" : (8x)
iaste lipită *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 9, 26:
lipit *verb participiu masc. sg.* [1] 1, 9; 13, 25;
s-au lipit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 2; [2] 3, 3;
să lipi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 18, 6;
se-au lipit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 20;
se va lipi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 27;

lipsí : (1481 LDSR 355) : v. IV : „fehlen, mangeln" : „manquer, faire défaut" : (2x)
lipsiţi *verb participiu masc. pl.* [2] 14, 26;
va lipsi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 14;

lînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schafwolle" : „toison" : (1x)
lînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 4;

lîngă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „neben" : „à coté" : (16x)
lîngă *prep.* [1] 4, 29; 10, 19; 13, 24; 13, 24; 13, 28; 13, 31; 20, 20; 20, 20; 20, 40; 21, 1; 22, 51; [2] 2, 7; 4, 15; 4, 37; 7, 3; 10, 8;

loc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ort, Stelle, Platz, Stätte" : „lieu, endroit, place" : (62x)
loc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 21; [2] 4, 10; 5, 11; 18, 24; 20, 13;
locul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 35; 2, 36; 3, 7; 4, 28; 5, 1; 5, 5; 5, 9; 8, 6; 8, 7; 8, 20; 8, 29; 8, 30; 8, 30; 8, 30; 8, 35; 8, 42; 10, 14; 11, 43; 13, 8; 13, 16; 13, 22; 14, 20; 14, 28; 14, 32; 15, 8; 15, 28; 16, 6; 20, 24; 20, 24; 21, 19; 22, 51; [2] 1, 17; 3, 27; 6, 1; 6, 6; 6, 8; 6, 9; 6, 10; 8, 15; 8, 24; 10, 37; 15, 22; 15, 30; 16, 20; 18, 25; 19, 37; 20, 21; 21, 18; 22, 16; 22, 17; 22, 19; 22, 20; 23, 30; 24, 17;
locuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 28;
locurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 23, 14;
un loc *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 18;

locáş : (1508-1509 DERS) : s. n. : „Wohnung, Wohnsitz" : „demeure, domicile" : (10x)
lăcaşul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 28; 8, 43; 8, 49; [2] 14, 12; 24, 41;
lăcaşurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 67; 12, 16; 12, 16; [2] 8, 21; 13, 5;

locuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. wohnen, 2. ansiedeln" : „1. habiter, 2. établir" : (33x)
a lăcui *verb infinitiv prezent* [1] 8, 54; 8, 54; [2] 6, 2;
am lăcuit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 3, 17;
lăcui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 6; 19, 36;
lăcuia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 4, 25; 12, 17; 21, 8; 21, 11; [2] 17, 29;
lăcuia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 9, 16; 12, 25; 13, 11; 13, 25; 15, 18; [2] 17, 31; 22, 14;
lăcuiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 17, 27;
lăcuiesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 17, 20;
lăcuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 19, 26; 22, 16; 22, 19; 22, 20; 23, 2;
lăcuiescu *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 4, 13;
lăcuim *verb indicativ prezent 1 pl.* [2] 6, 1;
lăcuiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 16, 6; 17, 31;
să lăcuiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 24; 17, 24;
va lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 27;
vei lăcui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 17, 9;

locuínţă : (1642 CAZ. GOV. 21) : s. f. : „Wohnung" : „demeure, domicile" : (2x)
lăcuinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 19;
lăcuinţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 30;

logofắt : (1398 DERS) : s. m : „1. Schreiber, 2. Schatzmeister" : „1. secrétaire, scribe, 2. trésorier" : (10x)
logofătul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 12, 10; 18, 18; 18, 37; 19, 2; 22, 3; 22, 8; 22, 10; 22, 12; 24, 39;
logofeţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 3;

lor → el, ea

loru → el, ea

loví : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. angreifen, überfallen, 2. schlagen" : „1. attaquer, essaillir, envahir, 2. battre, frapper" : (72x)
ai fi lovit *verb cond.-opt. perfect 2 sg.* [2] 13, 19; 13, 19;
ai lovit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 14, 10;
au lovit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 3, 25; 8, 29; 9, 15; 12, 21; 14, 5; 14, 6; 19, 37;
au lovit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 24; 13, 25; 14, 7; 18, 8;
lovêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 20, 35; 20, 37; [2] 6, 18; 13, 18;
lovi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 20; 15, 27; 15, 29; 16, 10; 16, 11; 16, 16; 20, 20; 20, 21; 20, 29; 20, 36; 20, 37; 22, 24; 22, 34; [2] 2, 8; 2, 14; 2, 14; 3, 23; 6, 18; 8, 21; 9, 24; 9, 27; 10, 11; 10, 34; 12, 17; 13, 18; 14, 5; 15, 14; 15, 16; 15, 16; 15, 25; 15, 30; 19, 35; 21, 23; 24, 41; 24, 45;
lovindu *verb gerunziu* [1] 20, 37; [2] 6, 21;
loviră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 8, 28; 10, 17; 10, 27; 12, 20; 15, 10;
loviţi *verb imp. 2 pl.* [2] 10, 27;
să lovească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 16, 7; 20, 35;
va lovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 14; 14, 15; 20, 36;
vei lovi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 6, 22; 6, 22; 13, 18; 13, 19;
veţi lovi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 3, 19;
voiu lovi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 6, 21;

luá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nehmen" : „prendre" : (141x)
ai luat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 5, 26; 5, 26;

am luat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 18, 13;
aş lua *verb cond.-opt. prezent 1 sg.* [2] 3, 14;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 28; [2] 24, 34;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 39; 3, 20; 4, 15; 7, 13; 9, 16; 11, 24; 14, 27; 14, 28; 20, 34; [2] 13, 25; 15, 29; 17, 6; 23, 34; 24, 7; 24, 36; 24, 39;
au luatu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 8;
ia *verb imp. 2 sg.* [1] 11, 31; 14, 3; 17, 10; 19, 4; [2] 3, 15; 4, 28; 4, 36; 5, 15; 5, 23; 8, 8; 9, 1; 9, 17; 13, 15; 13, 18;
ia *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 3; 2, 5;
lua *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 10, 28;
luară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 18; 18, 26; [2] 2, 21; 7, 8; 7, 14; 10, 7; 14, 7; 23, 30;
luaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 1, 33; 3, 24; 18, 34; 20, 33; [2] 2, 20; 4, 41; 10, 6; 12, 7;
lua-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 17, 11;
luîndu *verb gerunziu* [2] 2, 10; 9, 26; 12, 4;
luo *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 1; 4, 34; 11, 1; 14, 26; 15, 18; 16, 31; 17, 19; 18, 4; 18, 31; 19, 21; 20, 21; 20, 40; [2] 2, 8; 2, 14; 3, 26; 3, 27; 4, 17; 4, 37; 5, 5; 5, 23; 5, 24; 6, 7; 8, 9; 8, 15; 9, 13; 11, 2; 11, 4; 11, 9; 11, 20; 12, 9; 12, 17; 12, 18; 13, 16; 13, 18; 13, 25; 14, 14; 14, 21; 16, 8; 16, 9; 18, 9; 18, 13; 19, 14; 23, 16; 24, 12; 24, 38; 24, 40;
s-au luat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 16, 18;
să ia *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 19, 10; 19, 14; [2] 7, 13; 12, 5; 12, 8;
să ia *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 17, 11; [2] 4, 1; 5, 16; 5, 20; 6, 32; 20, 7;
să luo *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 11; 18, 10;
să luom *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 22, 3; [2] 6, 2;
să vor lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 20, 17;
se voru lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 20, 18;
va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 31;
vei lua *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 4, 4; 5, 26; 9, 3; 19, 4;
voiu lua *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 12; 11, 13; 11, 34; 11, 35; 11, 37; [2] 5, 16; 5, 20; 6, 13; 18, 32;
vor lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 20, 6;
lua *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 12, 15*;
lua *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 22, 7*;

luáre : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Nehmen" : „prise" : (1x)
luarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 25;

lucrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „arbeiten, bebauen" : „travailler" : (1x)
au lucrat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 9, 19;

lucráre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Arbeit" : „travail" : (3x)
lucrarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 1; 9, 15; 9, 19;

lucrătúră : (1679 DOS. LIT.[2]) : s. f. : „Arbeit" : „labeur, travail" : (1x)
lucrătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 32;

lúcru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Arbeit, 2. Tat, Werk, 3. Ding" : „1. travail, 2. œuvre, acte, 3. chose" : (38x)
lucru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 16; 7, 17; 7, 17; 7, 18; 7, 21; 7, 27; 7, 28; 7, 32; 9, 22; 21, 28; [2] 22, 13; 22, 17; 22, 19;
lucrul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 8; 7, 14; 7, 21; 7, 32; 7, 51; 9, 23; 11, 26; 12, 4;
lucrului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 5, 6;
lucrurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 5, 16; 7, 14; 7, 39; 7, 45; 7, 45; 9, 23; 18, 36; [2] 12, 11; 12, 14; 12, 15; 22, 5; 22, 5; 22, 9; 23, 19;
lucrurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 9, 26;
un lucru *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 25;

lui → el, ea

lúişi → el, ea

luminá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „be-, erleuchten, aufklären" : „illuminer, éclairer" : (3x)
au luminat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 12, 2;
era luminînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [2] 17, 28;
voru lumina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 17, 27;

lumínă : (1435 DERS / în top. *Lumireani*) : s. f. : „Licht" : „lumière" : (1x)
lumină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 7, 9;

luminătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. : „Leuchte, Lampe" : „chandelier, lampe" : (3x)
luminătorile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 49; 7, 49;
luminătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 8, 19;

lúnă : (1467 DERS / în antr. *Luna*) : s. f. : „1. Mond, 2. Monat" : „1. lune, 2. mois" : (30x)
ale lunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 12, 32; [2] 24, 21; 24, 23; 24, 28; 24, 47;
luna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 27; 6, 1; 6, 36; 6, 37; 6, 37; 8, 2; 8, 2; 12, 32; 12, 33; [2] 22, 3; 24, 21; 24, 28; 24, 45;
lună *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 7; 5, 14; 5, 14; [2] 4, 23; 15, 13; 24, 47;
luni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 14; 11, 16; [2] 15, 8; 23, 31; 24, 8;
lunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 5;

lung : (1510 DERS / în top. *Lungi*) : adj. : „lang" : „long" : (1x)
lungu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 6;

lungíme : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Länge" : „longueur" : (5x)
lungimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 2; 6, 3; 6, 20; 7, 2; 7, 26;

lut : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ton, Lehm" : „argile" : (1x)
lutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 38;

M

m- → eu

mahíl : (1688 BIBLIA) : s., ebraism după *μαχήλ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Nahrung" : „nourriture" : (1x)
mahíl *subst. comun masc./neutru sg. nom./ac.* [1] 5, 11;

mahivár : (c. 1683-1686 MS. 45, 319/1) : s., ebraism după *μαχιβάρ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Decke" : „couverture" : (1x)

mahivar *subst. comun masc./neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 8, 15;

mai : (1400 BGL) : adv. : „noch, schon, mehr" : „plus, encore, déjà" : (18x)
mai *adv.* [1] 6, 26; 6, 28; 6, 28; 6, 29; 6, 29; 6, 35; 7, 50; 12, 24; 20, 10; [2] 2, 12; 2, 21; 4, 6; 5, 17; 6, 23; 6, 33; 9,17; 21, 8; 24, 7;

máică : (c. 1551-1558 PS. V. 197) : s. f. : „Mutter" : „mère" : (37x)
maica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 11; 2, 13; 3, 27; 15, 13; [2] 1, 19; 4, 19; 4, 20; 4, 30; 11, 1; 24, 12; 24, 15;
maica *subst. comun fem. sg. voc. art.* [1] 2, 20;
maicei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 22, 1;
maicii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 19; 2, 22; 14, 21; 14, 32; 15, 2; 15, 10; 17, 23; 22, 42; [2] 8, 26; 9, 22; 12, 1; 14, 2; 15, 2; 15, 32; 18, 2; 21, 1; 21, 19; 23, 31; 23, 36; 24, 8; 24, 18;
maică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 20*; 22, 53*; [2] 3, 2*;

maimúţă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Affe" : „singe" : (1x)
maimuţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 22;

mámă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mutter" : „mère" : (1x)
mîne *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* [2] 3, 13*;

mánă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „1. Manna, 2. Geschenk" : „1. manne, 2. présent" : (3x)
manaá *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 8, 8; 8, 9; 20, 12;

máre[1] : (1490 DERS / în antr. Toader *Marele*) : adj./s. : „gross" : „grand" : (61x)
cea mai mare *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 19;
cea mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 9; 20, 13; 20, 28; [2] 4, 38;
ceii mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 26;
cei mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 11;
cêle mari *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* [2] 8, 4;
cel mai mare *adj. calificativ gradul comparativ masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 22;
cel mai mare *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 28; 24, 29; 24, 31; 24, 38; 24, 40;
cel mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [2] 12, 10; 18, 19; 22, 4; 22, 8; 24, 36; 24, 38;
cel mare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 42; [2] 8, 13; 16, 15;
celui mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 28; 23, 4;
mai mare *adj. calificativ gradul comparativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 4;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 40; 3, 6; 3, 6; 8, 66; 18, 45; 20, 21; [2] 3, 27; 4, 8; 6, 23; 6, 25; 7, 6; 10, 19; 10, 21; 17, 36; 20, 3; 22, 13; 24, 29;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 36; [2] 5, 1;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 15; 8, 56; 10, 18; 18, 27; 18, 28; 19, 11; [2] 5, 13; 17, 21; 18, 28;
mare *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 22, 31; 23, 2; 24, 46;
mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 13; 5, 17; 7, 10;
mari *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 22;

mare[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Meer, 2. Graben, 3. West(en)" : „1. mer, 2. fossé, 3. ouest" : (23x)
mare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 20; 4, 29; 5, 9; 7, 24; 9, 27; 10, 22; 10, 29; 18, 32; 18, 38; 18, 44; [2] 24, 36;
marea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 22; 7, 23; 7, 24; 7, 38; 7, 43; 18, 35; [2] 16, 17; 24, 33;
mării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 24; 7, 43; 9, 26; 18, 43;

márgine : (1365 SUCIU / în top. *Margina*) : s. f. : „1. Rand, 2. Grenze" : „1. bord, marge, 2. limite" : (6x)
marginea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 16; 9, 15; 9, 26; 11, 27; [2] 2, 14; 10, 35;

másă : (1520 DERS / în antr. *Bunămasă*) : s. f. : „Tisch" : „table" : (6x)
masa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 7; 4, 27; 7, 48; 18, 19;
masă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 20; [2] 4, 10;

maséni : (c. 1683-1686 MS. 45, 334/1) : s. m., ebraism după *τῇ μασεννεῖ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „zweite Stadtteile" : „quartier second, ville neuve" : (1x)
maséni *subst. comun masc. nom./ac. neart.* [2] 22, 14;

mazívi : (1688 BIBLIA) : s., ebraism după [*ἀμ*]*μαζειβί* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „rechte Seite/ Altar" : „droite/ autel" : (1x)
mazívi *subst. comun masc./neutru nom./ac. neart.* [2] 12, 9;

mazoróth : (c. 1683-1686 MS. 45, 334/1) : s. m., ebraism după *μαζουρώθ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Sternbild" : „constellation" : (1x)
mazoróthi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 23, 5;

mă → eu

-mă → eu

măgár : (c. 1550 HC² I, 372) : s. m./f. : „Esel, Eselin" : „âne, ânesse" : (14x)
măgarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 7, 7;
măgariu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 28; 13, 29; [2] 6, 25; 7, 10;
măgariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 23; 13, 24; 13, 27; 13, 28;
măgăriţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 41; 13, 13; 13, 13; [2] 4, 24;
o măgăriţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 22;

măgăríţă → măgar

măiestrí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „weise sein" : „être sage" : (1x)
să măiestri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 4, 30;

mărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. vergrössern, 2. rühmen" : „l'agrandir, 2. louer, glorifier" : (3x)
să mărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 37; 1, 47;
să mări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 23;

măríme : (1639 PARACLIS 252) : s. f. : „1. Grösse, 2. Umfang" : „1. dimension, 2. volume" : (2x)
mărimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 34; [2] 19, 23;

măríre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Grösse, Ruhm" : „grandeur, gloire" : (2x)
mărire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 13;
mărirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 11;

mărturíe : (c. 1433-1437 DLRV) : s. f. : „Zeugnis, Bezeugung" : „témoignage" : (7x)
mărturiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 4; 8, 4;
mărturiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 20; [2] 11, 13;
mărturiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3; [2] 17, 15; 23, 3;

mărturisí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bezeugen, 2. verkünden, 3. beichten" : „1. témoigner, 2. pêcher, 3. confesser" : (7x)
am mărturisit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 43;
au mărturisit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 17, 15;
mărturisi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 13;
mărturisiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 21, 13;
să mărturisască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 21, 10;
să vor mărturisi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 35;
va mărturisi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 31;

mărunţí : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „zermalmen" : „réduire, émietter" : (1x)
mărunţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 23, 6;

măscărí : (1642 CAZ. GOV. 89) : v. IV : „spotten" : „railler" : (1x)
măscări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 19, 21;

măslínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Olive" : „olive" : (1x)
maslinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 32;

măslinét : (1682 DOS. VS., mai 138[r]) : s. n. : „Olivenbaumgarten" : „jardin d'oliviers" : (1x)
maslinéturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 26;

măsurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „messen" : „mesurer" : (1x)
măsuraţi *verb participiu masc. pl.* [1] 6, 22;

măsúră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Mass" : „mesure" : (13x)
măsura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 7, 1; 7, 16; 21, 13;
măsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 9; 7, 11; 7, 18; 7, 37;
măsuri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 32; [2] 7, 1; 7, 16; 7, 18;
o măsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 24; 7, 36;

med : (c. 1665-1672 MS. 4389, 758/1) : s. m. : „Mede" : „mède" : (2x)
midilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 17, 6; 18, 11;

mehonóth : (c. 1683-1686 MS. 45, 290/2) : s. m./n., ebraism după *μεχωνώθ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Gestell" : „base" : (15x)
ale unui mehonóth *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 33;
al mehonóthilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 27;
mehonóth *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* [1] 7, 26;
mehonóth *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 26;
mehonóth *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 29; 7, 31; 7, 33;
mehonóthi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 36;
mehonóthu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 37;
mehonothului *subst. comun masc./neutru sg. gen./dat. art.* [1] 7, 34;
mehonóthului *subst. comun masc./neutru sg. gen./dat. art.* [1] 7, 34;
mehonóthuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 37; 7, 38; 7, 42;
mehonóthurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 42;

mencinós → mincinos

mérge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „gehen, (los)ziehen" : „aller, marcher" : (160x)
ai mers *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 8, 25; 13, 9; 14, 9; 16, 2; 18, 18;
ai mersu *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 17;
a mêrge *verb infinitiv prezent* [1] 11, 22; 12, 24; 16, 19; 16, 31; 21, 26;
au mers *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 34; [2] 1, 2; 13, 6; 17, 19;
au mers *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 42; 3, 14; 9, 4; 11, 6; 13, 12; 13, 12; 14, 8; 22, 13; 22, 43; 22, 53; [2] 13, 11; 21, 20; 21, 21;
au mersu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 33; [2] 5, 25; 5, 26;
era mergînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [2] 6, 26;
fu mergînd *verb indicativ perfect simplu perifrastic 3 pl.* [2] 2, 11;
meargă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 22, 50; [2] 6, 22; 17, 27;
merg *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 2, 2;
mêrge *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 8, 23; [2] 4, 9;
mergea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 2, 11;
mergea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 12, 30; 18, 45; 20, 39; 22, 49; [2] 6, 30;
mergeam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 2, 8;
mêrgeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 21; 18, 21;
mêrgeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [2] 1, 3;
mêrge-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 20, 9;
mêrge-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 7;
mêrge-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 22, 6;
mergi *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 1, 6; 4, 23;
mergînd *verb gerunziu* [1] 13, 25; 14, 7; [2] 2, 16; 3, 24; 4, 8; 5, 10; 5, 12;
mêrse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 41; 3, 4; 3, 15; 9, 12; 11, 5; 11, 15; 12, 1; 12, 12; 13, 14; 13, 28; 14, 4;

14, 17; 15, 3; 15, 26; 15, 34; 16, 26; 16, 31; 17, 5; 17, 10; 17, 11; 17, 15; 18, 2; 18, 6; 18, 7; 18, 16; 18, 16; 18, 35; 19, 4; 19, 8; 19, 19; 19, 21; 20, 38; 20, 42; 21, 27; [2] 1, 4; 2, 1; 3, 7; 3, 9; 4, 25; 4, 30; 5, 5; 5, 19; 6, 4; 8, 2; 8, 9; 8, 18; 8, 27; 8, 28; 9, 4; 9, 16; 9, 18; 10, 12; 10, 15; 13, 2; 13, 21; 16, 3; 16, 10; 19, 36; 21, 2; 21, 20; 22, 2; 22, 14; 23, 29;

mêrseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 67; 20, 27; [2] 2, 6; 2, 25; 6, 23; 7, 8; 7, 8; 7, 15; 9, 35; 10, 27; 17, 8; 17, 22; 24, 24;

să meargă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 2, 4; 8, 25; 8, 36;

să meargă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 3, 3; 11, 10; 22, 49; [2] 9, 15; 10, 33; 23, 3;

să mêrgem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 8, 59; 8, 62; [2] 6, 2;

să mergi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 3;

vei mêrge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 43; 3, 14; 9, 4; 11, 38; 14, 2; 14, 3; 19, 15; [2] 4, 24;

veți mêrge *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 9, 6;

voiu mêrge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 6, 3;

mesái : (c. 1683-1686 MS. 45, 322/2) : s. m., ebraism după *μεσσαί* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Abwehr" : „défence" : (1x)

mesái *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 11, 6;

méşter : (1404 DR VII, 210) : s. m. : „Meister, Handwerker" : „contremaître" : (2x)

meşter *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 14;

meşterilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 12;

meşterşúg → meşteşug

meşteşúg : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Weisheit" : „habileté" : (1x)

meşterşug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 14;

meu, mea : (1521 NEACȘU) : adj./pron. pos. : „mein" : „mon" : (256x)

ai miei *pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. pl.* [2] 10, 6;

ale mêle *pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. pl.* [1] 20, 3; 20, 4;

al mieu *pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 20, 3;

a mea *pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 2, 15;

mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 48; 2, 4; 2, 8; 2, 20; 3, 7; 3, 7; 3, 14; 5, 9; 8, 25; 8, 25; 8, 25; 8, 28; 8, 28; 8, 54; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 7; 11, 33; 11, 36; 11, 38; 12, 10; 13, 6; 14, 8; 15, 19; 18, 29; 21, 2; 21, 28; 21, 28; 22, 30; [2] 1, 2; 5, 18; 5, 26; 8, 8; 8, 9; 9, 18; 9, 19; 10, 15; 10, 15; 10, 32; 16, 7; 18, 14; 18, 29; 18, 34; 18, 35; 18, 35; 19, 27; 20, 15; 20, 15; 22, 17; 22, 19; 23, 27;

mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. voc. sg.* [1] 2, 20;

mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. gen./dat. sg.* [1] 5, 9; [2] 9, 7; 21, 14;

mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. pl.* [1] 3, 14; 3, 14; 3, 20; 6, 12; 6, 12; 6, 12; 9, 4; 9, 4; 9, 6; 9, 6; 11, 11; 11, 11; 11, 33; 11, 33; 11, 33; 11, 34; 11, 34; 11, 38; 11, 38; 11, 38; 14, 8; 17, 18; 18, 12; 20, 6; 20, 7; 20, 7; [2] 17, 13; 17, 13; 19, 28; 19, 28; 20, 15; 20, 19;

mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. gen./dat. pl.* [2] 19, 23;

mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. pl.* [1] 13, 31;

miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. pl.* [1] 17, 12; 20, 10; 21, 3; 21, 4; 21, 6; [2] 9, 7; 17, 13;

miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. pl.* [1] 1, 48; 5, 6; 5, 9; 9, 3; 10, 7; 14, 8; 20, 7; 22, 4; 22, 50; [2] 3, 7; 4, 1; 10, 32; 19, 12; 21, 15;

mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 1, 20; 1, 27; 1, 36; 1, 37; 2, 15; 5, 3; 5, 5; 11, 36; 18, 13; 18, 24; [2] 14, 9; 18, 24;

mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 21; 1, 21; 1, 27; 1, 31; 1, 33; 1, 33; 2, 22; 2, 26; 3, 20; 3, 21; 3, 21; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 5, 4; 5, 5; 8, 15; 8, 18; 11, 32; 11, 34; 11, 38; 14, 8; 17, 12; 17, 18; 17, 21; 18, 10; 21, 3; 21, 20; [2] 4, 1; 4, 28; 5, 3; 5, 6; 5, 18; 5, 20; 5, 22; 6, 12; 6, 28; 6, 29; 8, 12; 10, 9; 18, 23; 18, 27; 19, 34; 20, 6; 21, 8;

mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. voc. sg.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 18; 1, 20; 1, 24; 2, 39; 3, 7; 3, 17; 18, 7; 20, 4;

mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. gen./dat. sg.* [1] 5, 5; 8, 18; 8, 19; 17, 1; [2] 19, 24; 20, 5;

mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 24; 1, 29; 1, 30; 1, 35; 1, 35; 1, 48; 3, 20; 6, 12; 6, 13; 8, 16; 8, 16; 8, 16; 8, 16; 8, 29; 9, 3; 9, 7; 10, 6; 10, 7; 11, 21; 11, 36; 15, 19; 16, 2; 16, 2; 19, 4; 19, 10; 19, 14; 20, 7; 20, 32; 22, 4; [2] 1, 13; 3, 7; 4, 19; 4, 19; 4, 28; 4, 29; 6, 32; 10, 6; 21, 4; 21, 7; 22, 13; 23, 27;

mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 19, 20*;

mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 2, 24*; 2, 26*; 2, 32*; 2, 45*; 3, 7*; 8, 17*; 8, 20*; 8, 24*; 8, 25*; 8, 26*; 12, 10*; 15, 19*;

mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. sg.* [1] 2, 33*; 3, 6*; 5, 3*; 12, 11*; 12, 11*; 12, 14*; 12, 14*; 19, 4*; 19, 20*; 20, 34*; 20, 34*;

mi → eu

-mi → eu

miazănoápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Mitternacht, 2. Norden" : „1. minuit, 2. nord" : (2x)

miazănoapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 20; [2] 16, 14;

mic : (1222-1228 DLRV / în antr. *Mic*) : adj./s. : „klein" : „petit" : (14x)

cei mai mici *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 18, 24;

mic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 7; 11, 17; 18, 44; [2] 5, 14;

mic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 65; [2] 4, 10;

mic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 31; [2] 23, 2; 24, 46;

mică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 20; 17, 13; [2] 5, 2;

mici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 23;

micşoráre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „kleine Finger" : „petit doigt" : (1x)

micşurarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 10;

micşuráre → micşorare

miei → meu, mea

miel : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Lamm" : „agneau" : (4x)
miei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 9; 1, 19; 1, 25; [2] 3, 4;

miére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Honig" : „miel" : (2x)
miêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 3;
mierii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 32;

mieu → meu, mea

míjloc : (1504 DERS / în top. *Mijloci*) : s. n. : „1. Mitte, 2. Lende" : „1. milieu, 2. rein" : (61x)
mijloc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 8; 6, 8; [2] 20, 4;
mijlocile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 20, 31; 20, 32;
mijlocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 5; 6, 6; 8, 65; 12, 10; 18, 42; 18, 46; 22, 34; 22, 34; [2] 1, 8; 4, 28; 9, 1; 16, 14; 16, 14; 24, 24;
mijlocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 8*; 3, 9*; 5, 12*; 5, 12*; 5, 12*; 6, 13*; 6, 19*; 6, 26*; 6, 26*; 7, 27*; 7, 46*; 7, 46*; 8, 51*; 11, 20*; 11, 20*; 14, 7*; 14, 31*; 15, 6*; 15, 6*; 15, 7*; 15, 7*; 15, 16*; 15, 16*; 15, 19*; 15, 19*; 15, 19*; 15, 19*; 15, 32*; 15, 32*; 22, 1*; 22, 1*; [2] 2, 11*; 4, 13*; 6, 20*; 7, 5*; 9, 2*; 9, 24*; 11, 2*; 11, 18*; 11, 18*; 11, 18*; 23, 9*;

mílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gnade, Mitleid" : „grâce, pitié" : (5x)
ai milii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 20, 31;
mila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 6;
milă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 7; 3, 6; 8, 23;

milosîrdí : (1560-1561 CORESI, TE[2]) : v. IV : „sich erbarmen" : „avoir pitié" : (1x)
să vor milosîrdí *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 50;

miluí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich erbarmen" : „avoir pitié" : (1x)
milui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 23;

mincinós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „verlogen" : „mensonger" : (2x)
mencinos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 22;
mincinos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 23;

míne → eu

mínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verstand, Geist" : „esprit, raison" : (2x)
mintea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 30;
minte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 5*;

minţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lügen" : „mentir" : (2x)
minţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 18;
să minţi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 4, 16;

minuná : (1559-1560 BRATU) : v. I : „sich wundern" : „s'étonner, s'émerveiller" : (1x)
se va minuna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 9, 8;

minunát : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „wunderbar, herrlich" : „merveilleux" : (1x)
minunat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 1;

mîhní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich erzürnen" : „s'irriter" : (1x)
să mîhni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 19;

mîhnít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „traurig" : „triste" : (1x)
mîhnit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 42; 21, 4;

mî́ine : (1551-1553 ES) : adv. : „morgen" : „demain" : (7x)
mîine *adv. de timp* [1] 19, 2; 19, 11; 20, 6; [2] 6, 28; 7, 1; 7, 19; 10, 6;

mî́nă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand" : „main" : (154x)
mîini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 19; 10, 19;
mîinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 8, 20; 8, 22;
mîinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 15; 8, 22; 8, 24; 8, 38; 8, 55; 15, 18; 18, 9; 22, 12; 22, 15; [2] 3, 18; 4, 34; 4, 34; 5, 24; 10, 26; 13, 16; 13, 16; 21, 14;
mîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 25; 3, 1; 8, 42; 8, 53; 8, 57; 10, 13; 11, 11; 11, 12; 11, 26; 11, 31; 11, 34; 11, 35; 12, 15; 13, 4; 13, 4; 13, 6; 13, 6; 13, 33; 14, 3; 14, 18; 14, 27; 15, 29; 16, 1; 16, 7; 16, 34; 17, 11; 17, 16; 18, 46; 20, 13; 20, 28; 20, 41; 21, 28; 22, 3; [2] 3, 10; 3, 15; 4, 28; 5, 11; 5, 18; 5, 20; 6, 7; 7, 2; 7, 17; 8, 8; 8, 9; 9, 1; 9, 7; 9, 8; 9, 24; 9, 36; 10, 10; 10, 15; 10, 15; 11, 8; 11, 12; 11, 13; 13, 3; 13, 3; 13, 16; 13, 16; 13, 25; 13, 25; 14, 5; 14, 25; 14, 27; 15, 19; 15, 19; 16, 7; 16, 7; 17, 7; 17, 13; 17, 13; 17, 20; 17, 23; 17, 39; 18, 21; 18, 29; 18, 30; 18, 33; 18, 34; 18, 35; 18, 35; 19, 14; 19, 19; 19, 23; 19, 26; 20, 6; 21, 10; 22, 9; 24, 2;
mînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 12;
mînelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 16, 7; [2] 22, 17;
mîni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 31; [2] 11, 7; 19, 18;
mînii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 13, 5;
mînile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 32; 20, 6; 22, 6; 22, 34; [2] 3, 11; 3, 13; 5, 5; 9, 23; 11, 11; 11, 17; 12, 11; 12, 15; 19, 10; 22, 5;
mînilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 34; 7, 35; [2] 9, 35;

mîncá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „essen, fressen" : „manger, dévorer" : (71x)
ai mîncat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 22;
a mînca *verb infinitiv prezent* [1] 1, 41; [2] 4, 8; 23, 9;
am mîncat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 6, 29;
au mîncat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 28; 21, 4;
eşti mîncînd *verb indicativ prezent perifrastic 2 sg.* [1] 21, 5;
mănîncă *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 15; 18, 41; 19, 5; 19, 7; 21, 7;
mănîncă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 2, 7;
mănînce *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 6, 22;
mănînce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 4, 42;
mînca *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 4, 40;
mînca *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 17, 15; [2] 24, 49;
mîncară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 19, 21; [2] 4, 44; 6, 23; 7, 8;

mînca-vom *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 6, 28;
mînca-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 4; [2] 4, 43;
mîncă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 19; 18, 38; [2] 1, 12;
mîncă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 23; 19, 7; 19, 8; [2] 1, 10; 1, 14; 9, 34;
mîncînd *verb gerunziu* [1] 4, 20; 18, 19;
să mănînce *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 4, 40; 4, 40; 18, 27;
să mănînce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 13, 18; 18, 42; 22, 27; [2] 4, 8; 4, 41; 4, 43;
să mănînci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 13, 9; 13, 17; 13, 22;
să mîncăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 6, 29;
[**sînt**] **mîncînd** *verb indicativ prezent perifrastic 3 pl.* [1] 1, 25;
va mînca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 10; 1, 12; 18, 31;
vei mînca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 7, 2; 7, 19; 19, 29;
veţi mînca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 19, 29;
voiu mînca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 8; 13, 16; 17, 11;
vom mînca *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 17, 12; [2] 6, 28;
vor mînca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 11; 14, 11; 16, 4; 21, 23; 21, 24; 21, 24; [2] 9, 10; 9, 36;

mîncáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Essen, Speise" : „mets, nourriture" : (2x)
mîncării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 19, 8;
mîncările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 4;

mînecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „früh aufstehen" : „se lever tôt" : (3x)
să mînecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 6, 15;
să mînecară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 22; 19, 35;

mîniá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „in Zorn geraten" : „(s')enrager" : (13x)
a mîniia *verb infinitiv prezent* [1] 14, 9;
au mîniiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 23, 26;
mîniind *verb gerunziu* [1] 14, 15;
s-au mîniiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 22, 19; 23, 26;
să mînie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 22, 17; 23, 19;
să mînie *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 20; 5, 11; 17, 18; 17, 20;
să mînii *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 21, 20;
te-ai mîniiat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 19, 27;

mînie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zorn" : „colère" : (7x)
mînie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 12; 13, 3;
mîniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 27; 22, 17; 23, 26; 24, 3; 24, 20;

mîntuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erlösen, erretten, befreien" : „délivrer, sauver" : (15x)
au mîntuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 18, 33;
au mîntuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 29;
mîntui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 14, 27;
mîntuiêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 6, 26; 16, 7; 19, 19;
mîntuind *verb gerunziu* [2] 18, 33;
mîntuindu-se *verb gerunziu* [2] 19, 31;
să mîntuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 6, 27;
să mîntuiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [2] 19, 34;
să să mîntuiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 13, 31;
va mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 18, 32; 20, 8;
voiu mîntui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 6, 27; 20, 6;

mîntuíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erlösung, Errettung, Heil" : „délivrance, salut" : (4x)
mîntuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 1; 13, 5;
mîntuirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 13, 18; 13, 18;

mîşcói : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Maultier" : „mulet" : (6x)
muşcoi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 25;
muşcoii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 18, 5;
muşcoiu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 17;
muşcoiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 33; 1, 38; 1, 44;

moabít : (1581-1582 PO) : s. m. : „Moabiter" : „le Moabite" : (1x)
moavitênce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;

moárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tod" : „mort" : (15x)
moarte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 26; 2, 38; 2, 43; 3, 26; 3, 27; 8, 37; [2] 1, 4; 1, 6; 1, 16; 2, 21; 8, 10; 11, 16; 20, 1;
moartea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 40;
morţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 15, 5;

moaviteán → moabit

mormî́nt : (1512-1513 DERS / în top. *Murminte*) : s. n. : „Grab, Grabmal" : „tombe, tombeau, sépulcre" : (5x)
mormîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 22, 20; 23, 16; 23, 30;
mormînturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 23, 16;
mormînturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 23, 16;

mort : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. tot, 2. Verstorbener" : „1./2. mort, défunt" : (16x)
cel mort *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 20; [2] 8, 5;
cel mort *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 22; 3, 23; 3, 23; 8, 13; 14, 11; 14, 11; 16, 4; 16, 4; 21, 24; 21, 24;
moarte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 35;
mort *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 21; [2] 4, 32; 23, 30;

mortăciúne : (1551-1553 ES) : s. f. : „Leiche" : „cadavre" : (3x)
mortăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 25;
mortăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 25; [2] 9, 37;

moştení : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „(be)erben" : „hériter" : (5x)
ai moştenit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 21, 19;
moştenêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 21, 15;
moşteniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 24;
să moştenească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 21, 16; 21, 18;

moşteníre : (1652 ÎNDR.) : s. f. : „Erbschaft, Erbe" : „héritage" : (9x)
moştenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 6; 8, 36; 8, 51; 8, 53; 12, 16;
moştenirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 3; 21, 4; 21, 6;

moştenirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 21, 14;

movílă : (1392 DERS) : s. f. : „Hügel, Damm" : „colline, monticule" : (2x)
movila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 23, 17;
movilă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 32;

mreájă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Netz(werk)" : „filet, treillis" : (9x)
mreaja *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 37;
mreajă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 17; 7, 17;
mrêje *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 41;
mrêje *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 2; 24, 37;
mreji *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 17;
mrejile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 40; 7, 41;

mrejít : (c. 1683-1686 MS. 45, 290/1) : adj. : „gestrickt in Netze" : „tresé, entrelacé" : (1x)
mrejite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 17;

mucár : (1581-1582 PO) : s. n. : „Lichtschneuze" : „mouchette" : (1x)
mucările *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 49;

múchie : (1424 DRHB I, 103 / în antr. Seva *Muchia*) : s. f. : „Kante, Rand" : „arête, marge" : (2x)
muchi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 30; 7, 30;

muiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tauchen" : „tremper, mouiller" : (1x)
muie *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 8, 15;

muiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frau" : „femme" : (59x)
muiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 21; 3, 16; 4, 11; 4, 15; 11, 19; 16, 31; 17, 10; 17, 19; [2] 4, 8; 6, 26; 8, 6;
muiêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 17; 3, 18; 3, 22; 3, 26; 14, 2; 14, 4; 14, 5; 14, 17; 17, 11; 17, 15; 17, 24; 19, 1; 21, 5; 21, 7; 21, 25; [2] 4, 9; 4, 17; 4, 37; 6, 28; 8, 1; 8, 2; 8, 3; 8, 5; 8, 5;
muiêrea *subst. comun fem. sg. voc. art.* [1] 14, 6;
muieri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 16; 11, 1; 11, 1; 11, 3;
muierii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 19; 3, 27; 9, 16; 11, 19; 14, 2; 17, 17; [2] 5, 2; 6, 30;
muierile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 8; 11, 3; 11, 4; 11, 8; 20, 3; 20, 5; 20, 7; [2] 23, 7; 24, 15;
o muiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 9; [2] 4, 1;

mult : (1521 NEACŞU) : adj./adv./pron. : „viel" : „maint, nombreux, beaucoup" : (28x)
cel mult *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 5, 7;
cêle multe *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 22;
foarte multe *adj. calificativ gradul superlativ neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 11;
mai mult *adv. cantitativ comp.* [1] 4, 30; 4, 30; 4, 30; 4, 31; 10, 23; 16, 25; 16, 33; 20, 23; 20, 23; [2] 21, 9;
mai multe *adj. calificativ gradul comparativ neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 30;
mai mulţi *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 6, 16;
mult *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 8; [2] 12, 10;
multă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 7;
multe *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 19; 1, 25; 3, 11; 18, 1;
multe *pron. nehot. neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 10, 18;
multe foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 10;
mult foarte *adj. calificativ gradul superlativ neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 2; [2] 21, 16;
mulţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 25;
mulţi foarte *adj. calificativ gradul superlativ masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 20;

mulţămítă → mulţumită

mulţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Menge" : „foule, multitude" : (9x)
mulţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 8; 4, 20; 7, 45; 7, 47; 10, 10; 10, 27;
mulţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 13; [2] 7, 13; 19, 23;

mulţumítă : (1581 CORESI, EV. 117) : s. f. : „Geschenk" : „présent" : (1x)
mulţămita *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 5, 15;

múnte : (1443 DERS / în antr. *Muntea*) : s. m. : „Berg" : „mont(agne)" : (30x)
al munţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 23; 20, 28;
munte *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 15; 19, 11; 19, 11; [2] 4, 27;
muntele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 8; 11, 7; 12, 25; 15, 22; 16, 24; 16, 24; 18, 19; 18, 20; 19, 8; [2] 5, 22; 6, 17; 19, 31;
muntile *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 25;
muntelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 16, 24; 16, 24; 16, 24; [2] 1, 9; 23, 13;
munţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 19, 11; 22, 17; [2] 2, 16;
munţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 17, 6; 18, 11;
munţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 19, 23;

murí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sterben" : „mourir" : (59x)
au murit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 11, 1;
au murit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 19; 11, 21; 11, 21; 11, 40; 14, 17; 16, 22; 21, 14; 21, 15; 21, 16; 22, 37; [2] 1, 17; 4, 1; 4, 20; 14, 17; 23, 34;
mori *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 20, 1;
muri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 25; 2, 47; 12, 18; 16, 19; 21, 13; 21, 15; 22, 35; [2] 1, 1; 3, 5; 7, 17; 7, 20; 8, 15; 9, 27; 11, 17; 12, 21; 13, 14; 13, 20; 13, 24; 24, 45;
să moară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 1; 19, 4; 21, 10; [2] 11, 16;
va muri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 12; [2] 8, 10; 11, 8; 14, 6;
vei muri *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 38; 2, 43; [2] 1, 4;

1, 6; 1, 16;
veţi muri *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 18, 32;
voiu muri *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 31; 13, 31;
vom muri *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 17, 12; [2] 7, 3; 7, 4; 7, 4; 7, 4;
vor muri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 14, 6; 14, 6;

mustráre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 85) : s. f. : „Tadel, Verweis" : „réprimande, reproche" : (1x)
a mustrării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 19, 3;

muşcói → mîşcoi

mutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „umziehen, umsiedeln, versetzen, verrücken" : „déménager, émigrer, transférer, changer de lieu" : (21x)
ai mutat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 8, 48; [2] 17, 26;
au mutat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 14, 25; 17, 11; 17, 23; 17, 33;
au mutatu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 15, 13;
mutaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 29;
mută *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 2; 15, 29; 16, 9; 16, 17; 17, 6; 18, 11; 23, 19; 23, 33; 24, 14; 24, 15;
s-au mutat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 47;
să mută *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 23;
să mutară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 18, 29;

N

n- → nu

na : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : prep. : „von" : „de, vers" : (4x)
na *prep.* [1] 7, 38; 7, 38; 7, 38; [2] 23, 13;

naínte → înainte

nalt → înalt

náră : (c. 1551-1558 PS. V. 463) : s. f. : „Nasenloch" : „narine" : (1x)
nările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 19, 28;

nasív : (c. 1683-1686 MS. 45, 287/2) : s. m., ebraism după *νασήβ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Aufseher" : „préfet" : (1x)
nasív *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 19;

náşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. zeugen, gebären, 2. geboren, erzeugt werden" : „1. enfanter, procréer, engendrer, 2. naître, être procrée" : (10x)
am născut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 3, 17;
am născut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 21;
au născut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 6; 3, 18;
naşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 19, 3;
născînd *verb gerunziu* [1] 3, 18;
născu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 20; [2] 4, 17;
să naşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 13, 2;
vei naşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 20, 18;

nădăjduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hoffen, vertrauen" : „espérer, avoir confiance" : (10x)
ai nedejduit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 18, 24;
nedăjduieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 18, 20;
nedejdui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 18, 5;
nedejduiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 18, 30;
nedejduiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 18, 21;
nedejduieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 18, 21; 19, 10;
nedejduim *verb indicativ prezent 1 pl.* [2] 18, 22;
nedejduind *verb gerunziu* [1] 4, 25; [2] 18, 20;

nădéjde : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hoffnung" : „espoir, espérance" : (1x)
nădêjdea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 20;

năimí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „dingen" : „engager" : (1x)
au năimit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 7, 6;

nălbitór : (1688 BIBLIA) : s. m. (în n. pr. Ţarina *Nălbitoriului*) : „Appreteur" : „foulon" : (1x)
nălbitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 17*;

nălţíme → înălţime

năród → norod

născút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Geborene" : „né" : (2x)
cel născut *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 34; [2] 3, 27;

năsílnic : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 47) : adj. : „gewaltsam, stark" : „brutal, violent, puissant" : (2x)
cel nesilnic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 12, 4;
nesîlnic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 6;

năsilnicí : (1682 DOS. VS., nov. 118[v]) : v. IV : „stark sein, er-, verhärten" : „être puissant, se durcir" : (1x)
au năsilnicit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 14;

năsilnicéşte : (c. 1683-1686 MS. 45, 297/2) : adv. : „hart, scharf" : „durement, sévèrement" : (1x)
nesilnicêşte *adv.* [1] 12, 13;

năsíp → nisip

-ncepút → început

ne → noi

ne- → noi

-ne→ noi

neam : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Geschlecht, Volk" : „famille, descendance, peuple" : (2x)
neamul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 12, 20; 12, 21;

necáz : (1654 GCR I, 171) : s. n. : „Angst, Ärger" : „angoisse, peine, ennui" : (4x)
necaz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 27; 22, 27;
necazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 13, 4;
necazului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 19, 3;

necăiúrilea → nicăieri

necăjí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 527/1) : v. IV : „plagen, ärgern" : „peiner, agacer" : (3x)

au necăjit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 13, 4;
necăji *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 22;
necăjiţi *verb imp. 2 pl.* [2] 6, 32;

necioplít : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 141) : adj./s. : „ungehobelt" : „non cisélé, grosièrement travaillé" : (7x)
cêlea necioplite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* [1] 10, 12;
necioplite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 11; 10, 22;
necioplite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 11; 10, 11; 10, 12;
necioplite *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 35;

nedăjduí → nădăjdui

nedejduí → nădăjdui

négură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Nebel" : „brouillard, brume" : (2x)
negură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 12; 8, 54;

neguţătór : (1493 DLRV / în top. Vadu *Neguţătoriu[lui]*) : s. m. : „Händler" : „marchand" : (2x)
al neguţătorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 15;
neguţătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 28;

neguţătorí : (1668-1670 HERODOT) : v. IV : „Handel treiben" : „marchander" : (1x)
să înnegoţătoriia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 10, 15;

nehótha : (c. 1683-1686 MS. 45, 332/2) : s. m., ebraism după *νεχωθά* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Schatz" : „trésor" : (1x)
lui nehótha *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 20, 13;

nelegiuí : (1688 BIBLIA) : v. IV : „sündigen, freveln" : „pécher, commettre une injustice" : (2x)
nelegiuit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 8, 47;
să nelegiuiască *verb conjunctiv perfect 3 sg.* [1] 8, 32;

nemernicí : (c. 1683-1686 MS. 45, 223/2) : v. IV : „einwandern, verweilen" : „immigrer, errer, séjourner" : (3x)
nemernicêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 8, 1;
nemerniciia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 8, 2;
vei nemernici *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 8, 1;

nemernicíe : (c. 1683-1686 MS. 45, 622/1) : s. f. : „Wüstheit, Einöde" : „désert, lien isolé" : (1x)
nemerniciei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 19, 25;

nemíca → nimic

nesílnic → năsilnic

nesilnicéşte → năsilniceşte

nevedére : (1581 CORESI, EV. 252) : s. f. : „Blindheit" : „cécité, aveuglement" : (2x)
nevedêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 18; 6, 18;

nevinovát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „unschuldig" : „innocent" : (4x)
nevinovat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 5; [2] 21, 16; 24, 4; 24, 4;

nevinovăţí : (c. 1683-1686 MS. 45, 777/1) : v. IV : „jdn. für schuldlos halten" : „innoceter" : (1x)
să nevinovăţeşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 9;

nicăiéri : (1559-1560 BRATU) : adv. neg. : „nirgendwo" : „nulle part" : (1x)
necăiurilea *adv. de loc* [1] 2, 37;

nice → nici

nici : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./conj. : „kein, auch nicht, nicht einmal, weder ... noch" : „aucun, même pas, ni ... ni" : (16x)
nice *adv. neg.* [1] 11, 22;
nice *conjuncţie coord.* [1] 13, 16; 13, 16; 13, 22; 8, 58; [2] 1, 19;
nici *adv. neg.* [1] 3, 11; 10, 7; 10, 12; 12, 24; [2] 3, 2; 4, 23;
nici *conjuncţie coord.* [1] 3, 26; 3, 26; 13, 8; 13, 8;

niceodinioáră → niciodinioară

niciodinioáră : (1551-1553 ES) : adv. : „jamais" : „niemals" : (1x)
niceodinioară *adv. de timp* [1] 1, 6;

nímeni : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg. : „niemand" : „personne" : (2x)
nimeni *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 3, 18;
nimenilea *pron. neg. sg. nom./ac.* [2] 10, 21;

nimíc : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg. : „nichts" : „rien" : (1x)
nemica *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 18, 43;
nimică *pron. neg. sg. nom./ac.* [2] 4, 2;

nisíp : (1534 DERS / în top. *Năsipul*) : s. n. : „Sand" : „sable" : (2x)
năsipul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 20; 4, 29;

nóalea → nouălea

noáo[1] → noi

noáo[2] → nou

noáo[3] → nouă

noáolea → nouălea

noápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. f. : „Nacht, nachts" : „nuit, la nuit" : (9x)
noapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 35;
noaptea *adv. de timp* [1] 3, 5; 3, 19; 8, 29; 8, 60; [2] 6, 14; 7, 12; 24, 24;
nopţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 19, 8;

noi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „wir" : „nous" : (50x)
ne *pron. pers. 1 pl. ac. neacc.* [1] 8, 58; [2] 7, 4; 7, 4;
-ne *pron. pers. 1 pl. ac. neacc.* [1] 18, 26; 18, 26; [2] 19, 19;
ne *pron. pers. 1 pl. dat. neacc.* [2] 9, 12;
ne- *pron. pers. 1 pl. dat. neacc.* [2] 4, 13;
-ne *pron. pers. 1 pl. dat. neacc.* [1] 18, 23;
noao *pron. pers. 1 pl. dat. acc.* [1] 12, 16; 12, 16; 18, 23; [2] 4, 13; 6, 2; 7, 12;
noi *pron. pers. 1 pl. ac. acc.* [1] 3, 18; 3, 18; 5, 6; 8, 58; 8, 58; 8, 58; 12, 4; 12, 9; 18, 26; 20, 23; 22, 4; [2] 1, 6; 4, 9;

4, 10; 6, 1; 6, 16; 7, 4; 7, 4; 9, 5; 10, 5; 18, 26; 18, 30; 19, 19; 22, 13;
noi *pron. pers. 1 pl. nom. acc.* [1] 3, 18; 22, 3; [2] 6, 1; 7, 3; 7, 9; 7, 9; 7, 12; 10, 4; 10, 5; 10, 13; 18, 26;

nor : (1454 DERS / în top. *Nuoreţu*) : s. m. : „Wolke" : „nuage" : (4x)
nor *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 44;
nori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 45;
norul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 10;
norului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 11;

noród : (1551-1553 ES) : s. n. : „Volk" : „peuple" : (135x)
a norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 16, 15;
nărodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 21, 23;
noroadele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 34; 8, 43; 8, 53; 8, 61;
norod *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 8; 9, 20; 12, 13; 12, 28; 12, 31; 16, 21; 16, 21; 18, 22; 18, 30; 18, 40; [2] 12, 8; 13, 7; 22, 4;
norodu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 21; [2] 11, 14; 11, 18;
norodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 39; 1, 40; 1, 40; 3, 2; 3, 9; 3, 9; 5, 7; 6, 13; 8, 16; 8, 16; 8, 32; 8, 33; 8, 41; 8, 43; 8, 44; 8, 51; 8, 67; 9, 23; 12, 3; 12, 3; 12, 12; 12, 15; 12, 16; 12, 27; 12, 30; 14, 2; 14, 7; 16, 2; 16, 2; 16, 16; 16, 22; 16, 22; 18, 21; 18, 24; 18, 30; 18, 36; 18, 37; 18, 39; 20, 8; 20, 10; 20, 15; 20, 41; 20, 41; 22, 4; 22, 4; 22, 28; 22, 44; [2] 3, 7; 3, 7; 6, 30; 7, 16; 7, 17; 7, 20; 8, 21; 9, 6; 10, 9; 10, 18; 11, 11; 11, 15; 11, 19; 11, 20; 11, 21; 12, 3; 14, 4; 14, 21; 15, 4; 15, 5; 15, 34; 21, 23; 22, 13; 23, 2; 23, 3; 23, 21; 23, 30; 23, 35; 24, 39; 24, 39; 24, 42; 24, 46;
norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 8; 5, 16; 8, 30; 8, 34; 8, 36; 8, 36; 8, 52; 8, 57; 8, 60; 8, 67; 12, 6; 12, 7; 12, 9; 12, 10; 12, 23; 12, 27; 13, 33; 14, 7; 18, 37; 19, 21; 21, 9; 21, 12; 21, 13; [2] 4, 13; 4, 41; 4, 42; 4, 43; 11, 14; 11, 18; 18, 26; 20, 5; 23, 6; 24, 23; 24, 31;

nóstru, **noástră** : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos./pron. pos. : „unser, -e" : „notre, nôtre" : (31x)
al nostru *pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. sg.* [1] 22, 3;
noastră *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. sg.* [1] 12, 10; [2] 1, 6; 7, 6; 7, 6; 22, 13;
noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. pl.* [1] 8, 59; 8, 62;
noastre *adj. pron. pos. 1 neutru pl. nom./ac. pl.* [1] 20, 31; 20, 31; 20, 31;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. gen./dat. sg.* [1] 1, 2; 8, 60; 8, 66;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. sg.* [1] 1, 2; 1, 11; 1, 43; 1, 47; 8, 58; 8, 60; 8, 62; [2] 18, 22;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. voc. sg.* [2] 19, 19;
nostru *adj. pron. pos. 1 neutru pl. nom./ac. sg.* [1] 12, 4; 12, 10;
noştri *adj. pron. pos. 1 masc. pl. gen./dat. pl.* [1] 8, 40; 8, 59;
noştri *adj. pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. pl.* [1] 8, 21; 8, 53; 8, 58; [2] 22, 13;

nou : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „neu" : „nouveau, neuf" : (4x)
cea noao *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 30;
noao *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 29; [2] 2, 20; 4, 23;

nóuă : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „neun" : „neuf" : (1x)
noao *num. card. masc. nom./ac.* [2] 15, 13*;

nóuălea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der/die/das neunte" : „le/la neuvième" : (2x)
al noalea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 17, 6;
al noaolea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 10;

nu : (1521 NEACŞU) : adv. : „nein, nicht" : „non, ne ... pas" : (462x)
n- *adv. neg.* [1] 1, 4; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 18; 1, 19; 1, 26; 1, 27; 2, 33; 2, 44; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 13; 4, 27; 9, 22; 10, 7; 10, 10; 10, 12; 11, 6; 11, 11; 11, 33; 12, 15; 12, 16; 13, 4; 13, 21; 13, 28; 13, 28; 15, 29; 17, 17; 18, 10; 18, 10; 19, 18; 20, 7; 20, 35; 20, 36; 21, 4; 22, 18; 22, 28; 22, 44; 22, 50; [2] 1, 16; 2, 18; 3, 14; 3, 26; 4, 39; 5, 25; 6, 23; 10, 4; 10, 11; 10, 14; 10, 22; 10, 22; 12, 6; 13, 7; 13, 23; 14, 27; 15, 4; 15, 16; 15, 20; 16, 2; 17, 4; 17, 14; 17, 14; 17, 14; 17, 15; 17, 18; 17, 19; 17, 26; 18, 12; 18, 12; 18, 12; 19, 25; 20, 13; 20, 15; 21, 9; 21, 21; 22, 13; 24, 14;
nu *adv. neg.* [1] 1, 1; 1, 6; 1, 8; 1, 13; 1, 51; 2, 4; 2, 6; 2, 9; 2, 16; 2, 17; 2, 20; 2, 20; 2, 26; 2, 27; 2, 28; 2, 31; 2, 37; 2, 43; 3, 2; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 18; 3, 21; 3, 23; 3, 26; 3, 27; 5, 3; 5, 4; 5, 4; 5, 6; 6, 6; 6, 7; 6, 13; 6, 18; 7, 30; 7, 45; 7, 45; 7, 47; 8, 8; 8, 9; 8, 11; 8, 16; 8, 19; 8, 23; 8, 25; 8, 27; 8, 35; 8, 41; 8, 46; 8, 46; 8, 54; 8, 57; 8, 58; 8, 61; 8, 65; 9, 5; 9, 6; 9, 12; 9, 20; 9, 21; 10, 3; 10, 3; 10, 7; 10, 20; 10, 21; 10, 21; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 4; 11, 10; 11, 12; 11, 13; 11, 34; 11, 39; 11, 41; 12, 16; 12, 20; 12, 24; 12, 31; 13, 8; 13, 9; 13, 9; 13, 9; 13, 10; 13, 16; 13, 17; 13, 17; 13, 17; 13, 22; 13, 22; 13, 33; 14, 2; 14, 8; 14, 30; 15, 3; 15, 5; 15, 7; 15, 13; 15, 14; 15, 17; 15, 23; 15, 31; 16, 5; 16, 11; 16, 14; 16, 20; 16, 27; 16, 31; 17, 7; 17, 14; 17, 14; 17, 16; 17, 16; 18, 5; 18, 10; 18, 12; 18, 12; 18, 13; 18, 18; 18, 21; 18, 23; 18, 23; 18, 25; 18, 26; 18, 26; 18, 27; 18, 27; 18, 29; 18, 29; 18, 40; 18, 43; 18, 44; 19, 4; 19, 11; 19, 11; 19, 12; 19, 18; 20, 8; 20, 8; 20, 9; 20, 18; 20, 23; 20, 28; 20, 40; 21, 3; 21, 4; 21, 5; 21, 6; 21, 6; 21, 15; 21, 15; 21, 28; 22, 1; 22, 3; 22, 3; 22, 7; 22, 8; 22, 8; 22, 17; 22, 17; 22, 17; 22, 18; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 31; 22, 33; 22, 39; 22, 43; 22, 46; 22, 48; 22, 49; [2] 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 15; 1, 16; 1, 17; 1, 18; 1, 19; 1, 20; 2, 10; 2, 10; 2, 12; 2, 14; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 18; 2, 21; 3, 2; 3, 3; 3, 9; 3, 11; 3, 13; 3, 17; 3, 17; 4, 2; 4, 3; 4, 6; 4, 14; 4, 16; 4, 16; 4, 23; 4, 24; 4, 27; 4, 28; 4, 29; 4, 29; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 40; 4, 41; 5, 12; 5, 12; 5, 13; 5, 15; 5, 16; 5, 17; 5, 17; 5, 20; 5, 20; 5, 26; 6, 9; 6, 10; 6, 11; 6, 12; 6, 16; 6, 19; 6, 19; 6, 22; 6, 27; 6, 32; 6, 32; 7, 2; 7, 2; 7, 5; 7, 9; 7, 10; 7, 19; 7, 19; 8, 19; 8, 23; 9, 3; 9, 10; 9, 12; 9, 15; 9, 18; 9, 20; 9, 26; 9, 35; 9, 37; 10, 5; 10, 10; 10, 19; 10, 19; 10, 21; 10, 21; 10, 25; 10, 27; 10, 31; 10, 33; 10, 33; 10, 36; 11, 2; 11, 16; 12, 3; 12, 7; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 13; 12, 15; 12, 16; 12, 19; 13, 2; 13, 6; 13, 8; 13, 11; 13, 12; 13, 23; 14, 3; 14, 4; 14, 6; 14, 6; 14, 6; 14, 11; 14, 15; 14, 18; 14, 24; 14, 26; 14, 28; 15, 6; 15, 9; 15, 18; 15, 21; 15, 24; 15, 28; 15, 34; 15, 35; 16, 5; 16, 19; 17, 2; 17, 9; 17, 12; 17, 15;

17, 22; 17, 25; 17, 26; 17, 34; 17, 34; 17, 35; 17, 35; 17, 35; 17, 35; 17, 37; 17, 38; 17, 38; 17, 39; 18, 5; 18, 6; 18, 7; 18, 22; 18, 26; 18, 27; 18, 29; 18, 29; 18, 30; 18, 30; 18, 31; 18, 32; 18, 32; 18, 36; 18, 36; 19, 3; 19, 6; 19, 10; 19, 10; 19, 18; 19, 32; 19, 32; 19, 32; 19, 32; 19, 32; 19, 33; 20, 1; 20, 10; 20, 13; 20, 15; 20, 17; 20, 20; 21, 8; 21, 12; 21, 17; 21, 24; 22, 2; 22, 7; 22, 17; 22, 20; 22, 20; 23, 9; 23, 18; 23, 22; 23, 25; 23, 25; 23, 26; 23, 28; 23, 33; 24, 4; 24, 5; 24, 7; 24, 23; 24, 36; 24, 44;

númai : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „nur" : „seulement" : (23x)
numai *adv.* [1] 3, 23; 8, 19; 18, 18; 22, 18;
numai *adv.* [1] 3, 3*; 17, 1*; 17, 12*; 22, 31*; [2] 4, 2*; 5, 7*; 5, 15*; 5, 17*; 6, 22*; 7, 10*; 9, 35*; 10, 25*; 13, 7*; 14, 6*; 17, 36*; 17, 39*; 19, 18*; 23, 9*; 23, 23*;

número : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zahl, Anzahl" : „nombre" : (4x)
numărul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 3; 18, 31;
numere *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 20, 11;
număr *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 5*;

numără : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zählen" : „compter" : (2x)
numărară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 12, 10;
să va număra *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 8;

núme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Name" : „nom" : (72x)
numele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 8;
numele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 47; 1, 47; 4, 31; 7, 20; 7, 20; 8, 16; 8, 16; 8, 29; 8, 41; 8, 42; 8, 43; 8, 43; 8, 44; 9, 3; 9, 7; 10, 1; 10, 1; 11, 36; 13, 2; 14, 21; 14, 21; 14, 32; 15, 2; 15, 10; 16, 24; 16, 24; 18, 24; 18, 24; 18, 25; 18, 26; 18, 31; 18, 32; 21, 8; 22, 16; 22, 42; [2] 2, 24; 5, 11; 8, 26; 12, 1; 14, 2; 14, 7; 15, 2; 15, 32; 17, 34; 18, 2; 21, 1; 21, 4; 21, 7; 21, 19; 22, 1; 23, 27; 23, 31; 23, 34; 23, 36; 24, 8; 24, 17; 24, 18;
numelui *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 2; 5, 3; 5, 5; 5, 5; 8, 13; 8, 17; 8, 18; 8, 19; 8, 20; 8, 27; 8, 33; 8, 35; 8, 44; 8, 48;

numí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „(be)nennen" : „nommer" : (5x)
au numit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 20; 7, 20; 16, 24;
numi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 9, 13;
s-au numit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 43;

O

o[1] → **el**, **ea**

o[2] → **un**, **o**

o[3] : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „ach!, o!, oh!" : „oh!, ô!" : (7x)
o *interjecţie* [1] 9, 13; 18, 26; [2] 3, 10; 6, 5; 6, 15; 9, 5; 20, 3;

oáie : (1332 SUCIU / în top. *Voya*) : s. f. : „Schaf" : „mouton" : (7x)
oi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 9; 1, 19; 1, 25; 4, 23; 8, 5; 8, 64; [2] 5, 26;

oálă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Becken" : „bassin" : (1x)
oalele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 42;

oáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mal" : „fois" : (6x)
ori *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 9*; 11, 10*; 17, 21*; 18, 43*; 18, 43*; 22, 16*;

oarecáre : (1559-1560 BRATU) : adj./pron. nehot. : „irgendein" : „quiconque" : (2x)
oarecare *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 19, 5;
oarecare *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [2] 6, 8;

oarecé : (1551-1553 ES) : adj. : „irgendein, gewiss" : „certain, quelconque" : (1x)
oarece *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 12, 31;

oáste : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Heer" : „troupe" : (6x)
oastea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 39; 22, 19;
oştii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 15; 11, 21; 16, 16; 22, 36;

obádă : (1496-1507 DERS) : s. f. : „1. Radfelge, 2. Handfessel" : „1. jante, 2. lien" : (2x)
obezi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 31; [2] 24, 27;

obicéi : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Gewohnheit" : „habitude" : (1x)
obicêiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 28;

oblăduíre : (1654 NEAGOE 177) : s. f. : „Herrschaft" : „domination" : (1x)
oblăduirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 20, 13;

oblăduitór : (c. 1683-1686 MS. 45, 330/1) : s. m. : „Kommandant" : „commandant" : (1x)
oblăduitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 24;

obráz : (1424 DRHB I, 102 / în antr. Gherghi *Obraz*) : s. n. : „1. Wange, Gesicht, 2. Bild, 3. Person" : „1. joue, face, 2. image, 3. personne" : (5x)
obraze *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 14, 8; 14, 11;
obrazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 42; 19, 13; 21, 4;

ocărî́ : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „beschimpfen, verunglimfen" : „insulter, injurier" : (2x)
a ocărî *verb infinitiv prezent* [2] 19, 4; 19, 16;

ochi : (1472 DERS / în top. *Ochiianii*) : s. m. : „Auge" : „oeil" : (53x)
ochii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 20; 1, 48; 8, 29; 8, 52; 9, 3; 10, 7; 14, 4; 14, 8; 20, 38; 20, 40; 22, 43; [2] 1, 13; 1, 14; 3, 2; 3, 18; 4, 34; 4, 34; 4, 35; 6, 17; 6, 17; 6, 20; 6, 20; 7, 2; 7, 19; 9, 30; 10, 5; 10, 32; 13, 11; 14, 3; 15, 9; 15, 28; 15, 33; 16, 2; 17, 17; 18, 3; 19, 16; 19, 22; 20, 3; 21, 2; 21, 6; 21, 9; 21, 15; 21, 16; 21, 20; 22, 2; 22, 20; 23, 16; 23, 37; 24, 9; 24, 19; 24, 27;
ochilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 6; [2] 24, 27;

ochídu : (c. 1683-1686 MS. 45, 313/2) : s. m., ebraism după [ἐν] ὠκῆδ (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Herdenbesitzer" : „éleveur de troupeaux" : (1x)
ochídu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 4;

odátă : (1620 MOXA) : adv. : „gleichzeitig" : „simultanément" : (1x)

odată *adv. de timp* [2] 18, 27;

odíhnă : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 192) : s. f. : „Ruhe, Rast" : „repos" : (1x)
odihnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 57;

odihní : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „(sich) ausruhen" : „(se) reposer" : (6x)
au odihnit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 5, 4;
odihniia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 7, 17;
odihnindu-mă *verb gerunziu* [2] 4, 13;
odihni-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 16;
să odihniia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 7, 2;
să va odihni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 18;

odráslă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Knospe": „bourgeon": (1x)
odraslă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 25;

ofeléth → peletian

oheréth → cheretian

om : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Mensch, Mann" : „homme" : (193x)
oameni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 5; 2, 33; 5, 13; 9, 27; 11, 18; 11, 18; 11, 24; 13, 2; 13, 25; 18, 4; 18, 13; 18, 22; 19, 18; 20, 17; 20, 30; 21, 10; 21, 13; 22, 6; [2] 1, 9; 1, 9; 2, 7; 2, 16; 2, 17; 3, 26; 4, 43; 5, 24; 7, 3; 10, 6; 10, 7; 10, 14; 10, 26; 10, 26; 15, 25; 23, 14; 24, 39; 24, 39; 24, 45;
oamenii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 9; 4, 30; 8, 27; 9, 22; 11, 17; 20, 9; 20, 33; 21, 11; 21, 13; [2] 2, 19; 11, 9; 17, 30; 17, 30; 17, 30; 18, 27; 20, 14; 23, 17; 24, 16; 24, 24; 24, 39; 24, 43; 24, 43;
oamenilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 4, 30; 8, 39; [2] 4, 40; 10, 6; 12, 15; 23, 20; 24, 44;
om *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 42; 1, 49; 2, 4; 2, 9; 2, 26; 3, 12; 3, 13; 7, 14; 8, 25; 8, 38; 8, 39; 8, 46; 9, 5; 11, 28; 17, 24; 18, 44; 20, 35; 20, 37; 20, 39; 20, 41; 22, 8; 22, 10; [2] 1, 6; 1, 8; 3, 23; 3, 25; 4, 29; 4, 29; 4, 42; 5, 1; 5, 7; 6, 2; 6, 32; 7, 3; 7, 5; 7, 6; 7, 9; 7, 10; 7, 10; 9, 21; 10, 5; 10, 14; 10, 19; 10, 22; 10, 26; 10, 27; 11, 8; 11, 9; 12, 5; 13, 21; 13, 21; 14, 12; 15, 20; 18, 21; 18, 31; 18, 31; 23, 10; 23, 10; 23, 18; 23, 35;
omu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 11, 12; 12, 4;
omul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 28; 12, 22; 13, 1; 13, 5; 13, 6; 13, 7; 13, 8; 13, 11; 13, 12; 13, 14; 13, 21; 13, 26; 13, 31; 14, 4; 20, 28; 20, 35; 20, 37; 20, 39; [2] 1, 10; 1, 12; 1, 13; 4, 9; 4, 22; 4, 24; 4, 25; 4, 42; 5, 1; 5, 8; 5, 26; 6, 6; 6, 19; 7, 17; 8, 4; 8, 7; 8, 11; 9, 11; 9, 16; 13, 19; 13, 21; 23, 2; 23, 16; 23, 17;
omul *subst. comun masc. sg. voc. art.* [1] 17, 18; [2] 1, 9; 1, 11; 1, 13; 4, 16; 4, 40;
omului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 29; 13, 4; 13, 6; 13, 14; 13, 28; 13, 29; 14, 3; [2] 1, 7; 4, 7; 4, 21; 5, 20; 8, 8; 12, 4; 12, 9; 22, 15; 23, 8; 23, 16;
un om *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 39;

omenésc : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „menschlich" : „humain" : (1x)
omeneşti *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 18;

omídă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Raupe" : „chenille" : (1x)
omidii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 37;

omilínţă → umilinţă

omorí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „töten" : „tuer" : (42x)
a omorî *verb infinitiv prezent* [1] 17, 18; 18, 9; [2] 5, 7;
au omorît *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 10;
au omorît *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 9, 16; 13, 26; [2] 11, 19; 11, 21; 14, 6; 16, 9;
era omorînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 pl.* [2] 17, 25;
omorî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 35; 13, 24; 15, 28; 16, 10; [2] 15, 14; 15, 25; 15, 30; 23, 29; 24, 41;
omorîră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 14, 19; 15, 10; 21, 22;
s-au omorît *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 11, 2;
să omoară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 11, 40;
să omori *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 17, 20;
să omorîia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 11, 2;
să omorîţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 3, 26; 3, 27;
se va omorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 52; 2, 24; [2] 11, 16;
sînt omorînd *verb indicativ prezent perifrastic 3 pl.* [2] 17, 26;
va omorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 51; 18, 12; 18, 14; 19, 17; 19, 17;
voiu omorî *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 8; 2, 26;
vor omorî *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 12, 27; [2] 7, 4;

oprăví : (1600 DIR) : v. IV : „herstellen" : „établir" : (1x)
să oprăvuiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 2, 36;

oprăvuí → oprăvi

oprí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (auf-, an)halten, 2. verbieten" : „1. arrêter, retarder, entraver, 2. interdire" : (8x)
aş opri *verb cond.-opt. prezent 1 sg.* [1] 20, 7;
au oprit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 6; 11, 2;
opri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 8;
opri-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 22, 6; 22, 15;
s-au oprit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 21, 28;
să va opri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 35;

óptulea : (c. 1559-1560 CORESI, ÎC.) : num. ord. : „achtzehnte" : „huitième" : (5x)
a opta *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 37; 8, 67; 12, 32; 12, 33;
a opta *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 12;

orbí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „blenden": „aveugler" : (1x)
orbi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 24, 27;

oricít : (1646 PRAV. MOLD. 105) : pron. nehot. : „wieviel auch" : „tant (que)" : (2x)
oricîte *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 8, 31; [2] 10, 5;

orînduí : (1581-1582 PO) : v. IV : „festlegen" : „établir" : (1x)
orînduiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 10, 29;

orz : (1497 DERS / în antr. *Ordzea*) : s. n. : „Gerste" : „orge" : (5x)
oarzele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 28;
orz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 42; 7, 1; 7, 16; 7, 18;

os : (1437 DRHD 336 / în antr. *Os*) : s. n. : „Knochen" : „os" : (11x)

oase *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 2; [2] 23, 14;
oasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 13, 31; 13, 31; 13, 31; [2] 13, 21; 23, 16; 23, 18; 23, 18; 23, 18; 23, 20;

osebí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. auswählen, 2. trennen" : „1. choisir, 2. séparer" : (2x)
ai osebit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 8, 53;
osebi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 11;

osebíre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 284) : s. f. : „Trennung, leerer Raum" : „séparation, espace" : (1x)
osebire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 6;

ósie : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Achse" : „essieu" : (1x)
osiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 29;

osíndă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Verderben" : „condamnation" : (1x)
osîndă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 22, 19;

osîndít : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 49) : s. : „Verdammte" : „damné" : (1x)
osîndita *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 34;

ospắţ : (1560-1561, CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Festessen" : „festin" : (3x)
ospăţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 15; [2] 24, 50;
ospăţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 24, 50;

ovắs → ovăz

ovắz : (1588 DIR) : s. n. : „Hafer" : „avoine" : (1x)
ovăs *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 6;

P

páce : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frieden" : „paix" : (32x)
pace *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 5; 2, 6; 2, 13; 2, 13; 2, 34; 4, 24; 5, 12; 20, 18; 22, 17; 22, 27; 22, 28; [2] 4, 23; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 5, 19; 5, 21; 5, 22; 9, 11; 9, 17; 9, 18; 9, 19; 9, 22; 9, 31; 20, 19; 22, 20;
pacea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 10, 13;
păcii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 9, 18; 9, 19; 9, 22;

págubă : (c. 1431 LDSR 328) : s. f. : „Entschädigung" : „compensation" : (1x)
pagubă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 23, 33;

pahár : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Glas" : „verre" : (4x)
pahar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 25;
păhară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 12, 13;
păharăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 50; [2] 24, 35;

pahárnic : (1415 DERS) : s. m. : „Mundschenk" : „échanson" : (1x)
păharnecii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 5;

pai : (1581-1582 PO) : s. n. : „Halm, Stroh" : „paille" : (1x)
paiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 28;

pájişte : (1512-1513 DERS / în top. *Pajişte*) : s. f. : „Wiese" : „prairie" : (1x)
pajişte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 26;

pálmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand(fläche)" : „paume" : (1x)
palmele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 35;

pardosálă → pardoseală

pardoseálă : (c. 1660-1680 GCR I, 176) : s. f. : „Belag, Dielung" : „plancher, dallage" : (3x)
pardosală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 16;
pardoseala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 15; 6, 29;

párte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Teil, Anteil" : „part, partie" : (26x)
o parte *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 31; [2] 7, 8; 9, 21; 9, 26;
parte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 13; 10, 19; 10, 20; 12, 16; [2] 2, 8; 2, 14; 4, 35; 6, 25; 11, 5; 11, 5;
partea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 15; 13, 33; [2] 3, 19; 3, 25; 9, 10; 9, 25; 9, 26; 9, 36; 9, 37; 19, 23; 19, 23;
părţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 24;

pásăre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Vögel" : „oiseau" : (4x)
pasări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23;
pasările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 11; 16, 4; 21, 24;

páşte : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. III : „weiden" : „garder (son peuple)" : (1x)
paşte-ţi *verb imp. 2 sg.* [1] 12, 16;

pat : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bett" : „lit" : (9x)
pat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 10;
patul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 17, 19; 21, 4; [2] 1, 4; 1, 6; 1, 16; 4, 21; 4, 32;
paturilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 11, 2;

pátru : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „vier" : „quatre" : (5x)
patru *num. card. masc. nom./ac.* [1] 7, 37;

pátrulea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „vierte": „quatrième" : (7x)
a patra *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 25;
a patra *num. ord. masc. pl. nom./ac. art.* [2] 10,32; 15, 12;
al patrulea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 1; 6, 36; 22, 41; [2] 18, 9;

pávăţă → pavăză

pávăză : (1578 DERS) : s. f. : „Schild" : „bouclier" : (1x)
pavăţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 32;

pază : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Wache, Aufsicht" : „garde surveillance" : (6x)
paza *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 3; [2] 11, 5; 11, 6;
pază *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 17, 4;
pazii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 47; 24, 49;

păcát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sünde" : „péché" : (34x)

păcat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 30; 13, 34; [2] 12, 15; 17, 21;
păcatele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 35; 14, 16; 14, 22; 15, 3; 15, 26; 15, 30; 15, 34; 16, 13; 16, 19; 16, 19; 16, 26; 16, 31; 22, 53; [2] 1, 20; 3, 3; 10, 31; 13, 2; 13, 11; 14, 6; 14, 24; 15, 9; 15, 18; 15, 28; 21, 16; 24, 3;
păcatelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 8, 34; 8, 36; [2] 10, 33;
păcatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 17, 22; 21, 17;

păcătuí : (1581 CORESI, EV. 286) : v. IV : „sündigen" : „pécher" : (27x)
ai păcătuit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 16, 2; 21, 22;
au păcătuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 14, 22;
au păcătuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 16; 15, 26; 15, 30; 15, 34; 16, 13; 16, 19; 22, 53; [2] 1, 20; 3, 3; 10, 31; 10, 33; 13, 2; 13, 6; 13, 11; 14, 24; 15, 9; 15, 18; 15, 24; 15, 28; 16, 26; 21, 16; 21, 17; 23, 15;
păcătui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 17, 21;

păhár → pahar

păhárnec → paharnic

pălimár : (c. 1683-1686 MS. 45, 288/2) : s. n. : „Altan" : „balcon" : (3x)
polemare *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 5; 7, 5;
polimar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 19;

pălitúră : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. f. : „Rost" : „rouille des blés" : (1x)
pălitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 37;

pămín̂t : (1517 DERS / în top. Curul *Pămînturilor*) : s. n. : „Erde, Land" : „terre, pays" : (142x)
ai pămîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 24, 15;
al pămîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 5, 19;
pămînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 31; 1, 52; 4, 19; 8, 23; 8, 27; 8, 41; 8, 46; 9, 21; 10, 12; 11, 18; 14, 24; 15, 12; 16, 2; 17, 7; 17, 14; 18, 5; 18, 12; 18, 42; 22, 47; [2] 2, 16; 4, 37; 4, 38; 5, 17; 8, 1; 8, 1; 10, 10; 11, 3; 13, 18; 13, 20; 15, 20; 18, 32; 18, 32; 20, 14; 23, 33; 24, 44;
pămîntu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 23;
pămîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 40; 2, 2; 4, 10; 4, 19; 4, 19; 8, 9; 8, 21; 8, 34; 8, 36; 8, 40; 8, 47; 8, 47; 8, 48; 8, 51; 8, 53; 9, 7; 9, 9; 9, 11; 9, 11; 9, 19; 9, 26; 10, 6; 10, 7; 11, 21; 11, 22; 11, 25; 12, 28; 12, 32; 13, 12; 15, 20; 19, 3; 20, 27; 22, 36; [2] 2, 19; 3, 20; 3, 27; 5, 2; 5, 4; 5, 15; 5, 17; 6, 23; 8, 2; 8, 6; 10, 35; 15, 29; 17, 4; 17, 7; 17, 36; 18, 25; 18, 32; 18, 32; 19, 7; 19, 7; 19, 15; 19, 17; 19, 37; 21, 8; 23, 24; 23, 33; 24, 2; 24, 7; 24, 41; 24, 42;
pămîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 4, 21; 4, 34; 7, 46; 8, 43; 8, 48; 8, 53; 8, 61; 9, 8; 10, 15; 10, 23; 10, 24; 13, 34; 14, 15; 18, 1; 20, 7; [2] 11, 11; 11, 15; 11, 19; 11, 20; 11, 21; 15, 5; 15, 19; 17, 23; 17, 26; 17, 26; 17, 27; 19, 15; 19, 19; 21, 23; 23, 30; 23, 35; 23, 35; 24, 14; 24, 23; 24, 32; 24, 39; 24, 39; 24, 41;
pămînturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 18, 35; 19, 11;
pămînturilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 18, 35;

păpúşă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 801/1) : s. f. : „Bündel" : „botte, gerbe" : (2x)
o păpuşe *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 20, 7;
păpuşi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 42;

păr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Haar" : „cheveu(x)" : (1x)
perii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 52;

părăsí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verlassen, 2. von etw. ablassen, absehen" : „1. quitter, 2. renoncer" : (11x)
au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 9; 19, 10; [2] 17, 16; 22, 17;
părăsi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 21; [2] 21, 21;
voi părăsi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 2;
voiu părăsi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 6, 13; [2] 2, 4; 2, 6; 23, 27;

părăsít : (1495 DERS) : adj./s. m. : „verlassen" : „abandonné" : (2x)
părăsit *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 8;
părăsiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 14, 26;

păréche → pereche

păréte → perete

părínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „1. Vater, 2. pl. Eltern" : „1. père, 2. pl. parents" : (76x)
părinte *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [2] 2, 12; 2, 12; 6, 21; 13, 14; 13, 14;
părintelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 22, 51;
părinţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 14, 6;
părinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 21; 2, 10; 8, 21; 8, 53; 8, 58; 9, 9; 11, 21; 11, 43; 14, 20; 14, 22; 14, 32; 14, 32; 15, 8; 15, 8; 15, 12; 15, 24; 15, 24; 16, 6; 16, 28; 22, 40; 22, 51; 22, 51; [2] 8, 24; 8, 24; 9, 28; 10, 37; 12, 18; 12, 21; 13, 9; 13, 9; 13, 13; 14, 6; 14, 16; 14, 20; 14, 22; 14, 29; 15, 7; 15, 7; 15, 9; 15, 22; 15, 37; 15, 37; 16, 20; 16, 20; 17, 40; 19, 12; 20, 17; 20, 21; 21, 15; 21, 18; 22, 13; 22, 20; 23, 32; 23, 37; 24, 6;
părinţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 34; 8, 40; 8, 48; 8, 59; 13, 22; 14, 15; 21, 3; 21, 4; 21, 6; [2] 17, 13; 17, 14; 17, 15; 21, 8; 21, 21;

părmăcuít : (1688 BIBLIA) : adj. : „mit Säule unterstützt" : „soutenu par des colonnes" : (1x)
părmăcuite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac.* [1] 7, 5;

părós : (1509 DERS / în top. *Păroşi*) : adj. : „haarig" : „hirsute" : (1x)
păros *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 8;

păsá : (1551-1553 ES) : v. I : „gehen" : „aller" : (27x)
pasă *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 53; 2, 30; 2, 32; 14, 12; 17, 3; 17, 9; 18, 1; 18, 8; 18, 11; 18, 14; 19, 15; 19, 20; [2] 1, 3; 3, 13; 4, 7; 4, 24; 4, 28; 5, 19; 8, 1; 8, 8; 8, 10; 9, 1;
păsaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 12, 5; [2] 1, 2; 6, 2; 7, 14; 22, 13;

păscătór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 284/2) : adj. : „der weidet" : „qui paît, qui pâture" : (1x)
păscători *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23;

păstór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hirte" : „berger" : (2x)
al păstorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 10, 12;
păstoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 17;

păzí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. bewahren, 2. achtgeben" : „1. garder, 2. protéger" : (33x)
ai păzit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 44; 3, 6; 8, 24; 11, 11;
am păzit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 19, 23;
a păzi *verb infinitiv prezent* [1] 8, 62; [2] 23, 3;
păzăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 22, 4; 23, 4; 24, 38;
păzêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 8, 25; 20, 39; [2] 6, 9;
păzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 18, 6;
păziia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 14, 28; [2] 12, 9;
păziia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 9, 14;
păziţi *verb imp. 2 pl.* [2] 11, 5; 11, 6; 17, 37;
s-au păzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 6, 10;
să păzască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 11, 10;
să păzăşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 3; 3, 14;
să păzeşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 11, 38;
să păzim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 8, 59;
vei păzi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 3; 6, 12; 9, 4; 11, 38;
vor păzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 4; 8, 25; [2] 11, 7;

păzitór : (1481 DERS) : s. m. : „1. Beschützer, 2. Wächter" : „1. protecteur, 2. gardien" : (3x)
păzitorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 17, 10; 18, 8;
păzitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 22, 14;

pe : (1521 NEACŞU) : prep. : „1. auf, 2. über, 3. durch, 4. um, gegen, für" : „1./2. sur, 3. par, 4. pour, contre" : (1103x)
pe *prep.* [1] 1, 4; 1, 6; 1, 44; 10, 22; 14, 10; 19, 19; [2] 4, 20; 6, 30; 9, 18; 18, 11;
pre *prep.* [1] 1, 1; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 6; 1, 6; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 13; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 20; 1, 23; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 26; 1, 26; 1, 26; 1, 26; 1, 27; 1, 28; 1, 30; 1, 32; 1, 32; 1, 32; 1, 33; 1, 33; 1, 33; 1, 34; 1, 38; 1, 38; 1, 38; 1, 39; 1, 43; 1, 44; 1, 44; 1, 44; 1, 44; 1, 44; 1, 45; 1, 46; 1, 47; 1, 47; 1, 47; 1, 48; 1, 51; 1, 52; 1, 53; 2, 5; 2, 9; 2, 12; 2, 17; 2, 19; 2, 22; 2, 24; 2, 25; 2, 27; 2, 27; 2, 30; 2, 30; 2, 30; 2, 32; 2, 32; 2, 33; 2, 33; 2, 33; 2, 35; 2, 35; 2, 35; 2, 36; 2, 36; 2, 36; 2, 37; 2, 38; 2, 41; 2, 41; 2, 42; 2, 43; 2, 47; 3, 1; 3, 1; 3, 3; 3, 4; 3, 6; 3, 6; 3, 7; 3, 9; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 21; 3, 21; 3, 26; 3, 26; 3, 27; 3, 27; 4, 12; 4, 15; 4, 22; 5, 1; 5, 1; 5, 3; 5, 3; 5, 3; 5, 4; 5, 5; 5, 5; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 14; 6, 3; 6, 5; 6, 5; 6, 9; 6, 13; 6, 14; 6, 20; 6, 20; 6, 28; 6, 31; 6, 31; 6, 33; 6, 35; 6, 37; 7, 3; 7, 8; 7, 13; 7, 15; 7, 15; 7, 22; 7, 23; 7, 23; 7, 28; 7, 28; 7, 30; 7, 33; 7, 34; 7, 34; 7, 35; 7, 40; 7, 46; 8, 1; 8, 1; 8, 9; 8, 14; 8, 16; 8, 16; 8, 18; 8, 18; 8, 20; 8, 21; 8, 23; 8, 25; 8, 27; 8, 28; 8, 28; 8, 31; 8, 32; 8, 34; 8, 35; 8, 36; 8, 37; 8, 40; 8, 44; 8, 46; 8, 46; 8, 48; 8, 50; 8, 50; 8, 51; 8, 52; 8, 53; 8, 53; 8, 54; 8, 54; 8, 55; 8, 58; 8, 67; 9, 7; 9, 9; 9, 9; 9, 13; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 17; 9, 18; 9, 18; 9, 21; 9, 21; 9, 21; 9, 27; 10, 1; 10, 8; 10, 8; 10, 9; 10, 9; 10, 12; 10, 17; 10, 17; 10, 18; 10, 19; 10, 22; 10, 26; 10, 29; 11, 1; 11, 2; 11, 9; 11, 11; 11, 12; 11, 14; 11, 15; 11, 19; 11, 20; 11, 20; 11, 23; 11, 23; 11, 23; 11, 24; 11, 28; 11, 29; 11, 29; 11, 30; 11, 33; 11, 34; 11, 36; 11, 37; 11, 38; 11, 40; 11, 43; 12, 1; 12, 3; 12, 11; 12, 11; 12, 11; 12, 14; 12, 14; 12, 17; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 20; 12, 20; 12, 25; 12, 25; 12, 27; 12, 28; 12, 29; 12, 29; 12, 31; 12, 32; 12, 32; 12, 33; 13, 1; 13, 2; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 12; 13, 14; 13, 18; 13, 19; 13, 20; 13, 24; 13, 24; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 28; 13, 29; 13, 29; 13, 29; 13, 29; 13, 30; 13, 31; 13, 32; 13, 32; 14, 7; 14, 8; 14, 9; 14, 9; 14, 10; 14, 11; 14, 11; 14, 13; 14, 13; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 17; 14, 18; 14, 22; 14, 24; 14, 27; 14, 28; 14, 29; 14, 29; 15, 4; 15, 12; 15, 13; 15, 17; 15, 18; 15, 18; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 21; 15, 26; 15, 27; 15, 28; 15, 29; 15, 30; 15, 30; 15, 34; 16, 2; 16, 2; 16, 4; 16, 4; 16, 4; 16, 4; 16, 7; 16, 7; 16, 10; 16, 10; 16, 11; 16, 11; 16, 13; 16, 13; 16, 16; 16, 16; 16, 19; 16, 21; 16, 22; 16, 24; 16, 26; 16, 26; 16, 31; 16, 33; 16, 34; 16, 34; 17, 7; 17, 9; 17, 14; 17, 18; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 20; 17, 21; 17, 23; 17, 23; 18, 3; 18, 4; 18, 4; 18, 4; 18, 5; 18, 6; 18, 9; 18, 9; 18, 10; 18, 10; 18, 13; 18, 13; 18, 13; 18, 17; 18, 17; 18, 18; 18, 18; 18, 19; 18, 19; 18, 19; 18, 20; 18, 21; 18, 23; 18, 23; 18, 23; 18, 25; 18, 26; 18, 26; 18, 27; 18, 33; 18, 40; 18, 40; 18, 40; 18, 40; 18, 42; 18, 44; 18, 46; 19, 1; 19, 5; 19, 7; 19, 10; 19, 10; 19, 14; 19, 14; 19, 15; 19, 16; 19, 16; 19, 17; 19, 17; 19, 20; 19, 20; 19, 21; 20, 6; 20, 7; 20, 13; 20, 18; 20, 18; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 23; 20, 24; 20, 29; 20, 33; 20, 33; 20, 34; 20, 35; 20, 36; 20, 36; 20, 37; 20, 37; 20, 38; 20, 39; 20, 40; 21, 4; 21, 6; 21, 8; 21, 10; 21, 10; 21, 10; 21, 12; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 15; 21, 16; 21, 18; 21, 20; 21, 21; 21, 22; 21, 23; 21, 24; 21, 24; 21, 25; 21, 26; 21, 27; 22, 3; 22, 6; 22, 6; 22, 7; 22, 8; 22, 8; 22, 9; 22, 9; 22, 10; 22, 12; 22, 13; 22, 16; 22, 17; 22, 19; 22, 19; 22, 20; 22, 21; 22, 24; 22, 26; 22, 26; 22, 27; 22, 31; 22, 31; 22, 31; 22, 32; 22, 32; 22, 34; 22, 35; 22, 37; 22, 47; 22, 47; 22, 53; 22, 54; [2] 1, 6; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 16; 1, 16; 1, 20; 1, 20; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 12; 2, 12; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 23; 2, 23; 2, 24; 2, 24; 3, 3; 3, 6; 3, 8; 3, 10; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 3, 13; 3, 13; 3, 14; 3, 18; 3, 20; 3, 21; 3, 23; 3, 24; 3, 24; 3, 25; 3, 25; 3, 27; 3, 27; 3, 27; 3, 27; 4, 1; 4, 8; 4, 12; 4, 12; 4, 15; 4, 15; 4, 16; 4, 19; 4, 20; 4, 20; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 25; 4, 27; 4, 27; 4, 29; 4, 32; 4, 34; 4, 36; 4, 36; 4, 36; 4, 37; 4, 38; 5, 3; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 16; 5, 21; 5, 23; 5, 24; 6, 6; 6, 7; 6, 7; 6, 11; 6, 13; 6, 18; 6, 19; 6, 19; 6, 21; 6, 22; 6, 23; 6, 26; 6, 28; 6, 28; 6, 28; 6, 29; 6, 29; 6, 29; 6, 29; 6, 29; 6, 30; 6, 32; 7, 4; 7, 4; 7, 6; 7, 6; 7, 12; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 20; 8, 1; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 6; 8, 8; 8, 12; 8, 13; 8, 13; 8, 19; 8, 21; 8, 21; 8, 21; 8, 28; 8, 29; 8, 29; 9, 2; 9, 2; 9, 2; 9, 8; 9, 10; 9, 13; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 17; 9, 20; 9, 21; 9, 22; 9, 24; 9, 25; 9, 25; 9, 26; 9, 27; 9, 27; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 9, 30; 9, 32; 9,

33; 9, 33; 9, 33; 9, 34; 9, 34; 9, 35; 9, 37; 10, 3; 10, 3; 10, 3; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 8; 10, 9; 10, 9; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 12; 10, 14; 10, 14; 10, 14; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 17; 10, 19; 10, 19; 10, 19; 10, 25; 10, 25; 10, 26; 10, 27; 10, 27; 10, 28; 10, 29; 10, 31; 10, 32; 10, 33; 10, 34; 10, 35; 10, 35; 10, 35; 10, 36; 10, 37; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 9; 11, 9; 11, 10; 11, 10; 11, 11; 11, 12; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 14; 11, 16; 11, 19; 11, 19; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 21; 12, 2; 12, 7; 12, 7; 12, 7; 12, 9; 12, 11; 12, 12; 12, 14; 12, 15; 12, 17; 12, 17; 12, 19; 12, 20; 12, 21; 12, 21; 13, 2; 13, 3; 13, 3; 13, 4; 13, 4; 13, 6; 13, 7; 13, 7; 13, 8; 13, 9; 13, 11; 13, 12; 13, 13; 13, 20; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 13, 22; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 25; 14, 5; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 7; 14, 9; 14, 10; 14, 13; 14, 14; 14, 19; 14, 20; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 22; 14, 22; 14, 24; 14, 27; 15, 6; 15, 7; 15, 9; 15, 10; 15, 10; 15, 12; 15, 14; 15, 14; 15, 15; 15, 16; 15, 16; 15, 16; 15, 16; 15, 18; 15, 21; 15, 24; 15, 25; 15, 25; 15, 26; 15, 28; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 30; 15, 30; 15, 31; 15, 35; 15, 36; 15, 36; 16, 3; 16, 4; 16, 6; 16, 6; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 14; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 19; 17, 4; 17, 4; 17, 5; 17, 6; 17, 6; 17, 7; 17, 11; 17, 17; 17, 17; 17, 17; 17, 18; 17, 20; 17, 20; 17, 20; 17, 20; 17, 20; 17, 21; 17, 21; 17, 21; 17, 23; 17, 25; 17, 26; 17, 27; 17, 28; 17, 30; 17, 30; 17, 30; 17, 31; 17, 31; 17, 31; 17, 33; 17, 36; 17, 39; 18, 4; 18, 8; 18, 9; 18, 9; 18, 11; 18, 13; 18, 16; 18, 17; 18, 17; 18, 17; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 22; 18, 25; 18, 25; 18, 25; 18, 25; 18, 26; 18, 27; 18, 29; 18, 29; 18, 30; 18, 30; 18, 30; 18, 31; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 34; 18, 35; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 4; 19, 4; 19, 4; 19, 7; 19, 8; 19, 10; 19, 10; 19, 11; 19, 12; 19, 12; 19, 12; 19, 12; 19, 12; 19, 12; 19, 12; 19, 14; 19, 14; 19, 16; 19, 16; 19, 18; 19, 18; 19, 19; 19, 22; 19, 22; 19, 23; 19, 25; 19, 25; 19, 25; 19, 33; 19, 34; 19, 37; 20, 5; 20, 18; 21, 6; 21, 6; 21, 9; 21, 11; 21, 13; 21, 14; 21, 15; 21, 16; 21, 21; 21, 22; 21, 23; 21, 23; 21, 25; 22, 3; 22, 5; 22, 5; 22, 5; 22, 8; 22, 9; 22, 9; 22, 11; 22, 13; 22, 15; 22, 17; 22, 18; 22, 18; 22, 18; 22, 19; 22, 20; 22, 20; 23, 1; 23, 3; 23, 4; 23, 5; 23, 5; 23, 6; 23, 8; 23, 10; 23, 10; 23, 10; 23, 10; 23, 15; 23, 16; 23, 18; 23, 19; 23, 20; 23, 20; 23, 20; 23, 21; 23, 22; 23, 24; 23, 24; 23, 24; 23, 26; 23, 27; 23, 27; 23, 28; 23, 29; 23, 29; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 33; 23, 33; 23, 34; 23, 34; 23, 35; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 11; 24, 12; 24, 14; 24, 14; 24, 15; 24, 15; 24, 15; 24, 15; 24, 15; 24, 16; 24, 16; 24, 16; 24, 16; 24, 17; 24, 20; 24, 25; 24, 26; 24, 26; 24, 27; 24, 27; 24, 27; 24, 27; 24, 31; 24, 38; 24, 38; 24, 38; 24, 39; 24, 40; 24, 40; 24, 41; 24, 41; 24, 42; 24, 42; 24, 43; 24, 44; 24, 45; 24, 45; 24, 45; 24, 47;

pre *prep.* [1] 4, 29*; 5, 11*; 6, 5*; 8, 54*; 13, 25*; 14, 28*; 14, 29*; 16, 15*; 18, 35*; 20, 39*; [2] 6, 17*; 10, 27*; 11, 11*; 11, 12*; 11, 20*; 16, 15*; 20, 10*;

pecéte : (1530 BGL) : s. f. : „Siegel" : „sceau" : (1x)
pecêtea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 8;

pecetluí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 496) : v. IV : „versiegeln" : „sceller" : (2x)
pecetlui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 8;
pecetluiêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 22, 4;

pedéstru : (1551-1553 ES) : s. m. : „Fußgänger" : „piéton" : (3x)
pedestri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 29; [2] 13, 7;
pedestrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 10;

pefc → pevc

peletián : (c. 1665-l672 MS. 4389, 309/1) : s. m. : „Pelethiter" : „Péléthien" : (2x)
felethi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 44;
ofeleth *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 38;

péntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. für, 2. wegen, 3. weil" : „1. pour, 2. à cause de, 3. parce que" : (161x)
pentru *prep.* [1] 1, 30; 2, 4; 2, 18; 2, 19; 2, 36; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 8, 15; 8, 41; 8, 54; 10, 6; 10, 6; 10, 29; 10, 29; 11, 10; 11, 12; 11, 13; 11, 13; 11, 32; 11, 32; 11, 34; 11, 39; 12, 15; 14, 2; 14, 5; 14, 13; 14, 16; 15, 4; 15, 24; 15, 30; 16, 10; 16, 13; 16, 19; 16, 28; 18, 36; 19, 16; 20, 7; 20, 7; 20, 7; 20, 39; 20, 41; 20, 41; 21, 2; 21, 4; 21, 6; 21, 22; 21, 28; 21, 28; 22, 8; 22, 13; 22, 23; 22, 40; 22, 49; [2] 1, 6; 5, 8; 5, 18; 6, 11; 8, 3; 8, 3; 8, 5; 8, 5; 8, 19; 8, 27; 9, 13; 10, 3; 10, 26; 10, 32; 12, 15; 12, 16; 12, 21; 13, 9; 13, 23; 13, 24; 14, 6; 14, 6; 14, 16; 14, 21; 14, 29; 15, 7; 15, 10; 15, 14; 15, 25; 15, 37; 17, 24; 19, 4; 19, 9; 19, 20; 19, 21; 19, 34; 19, 34; 19, 34; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 13; 21, 11; 21, 23; 21, 25; 22, 13; 22, 13; 22, 13; 22, 13; 22, 13; 22, 17; 22, 19; 23, 34; 24, 3; 24, 6;
pentru *prep.* [1] 1, 6*; 2, 4*; 2, 22*; 3, 2*; 3, 11*; 5, 1*; 6, 6*; 8, 18*; 8, 40*; 8, 43*; 8, 61*; 9, 8*; 9, 9*; 9, 9*; 10, 9*; 11, 2*; 11, 11*; 11, 33*; 11, 34*; 11, 36*; 13, 21*; 13, 31*; 14, 6*; 14, 10*; 14, 7*; 14, 15*; 15, 4*; 16, 2*; 16, 7*; 20, 23*; 20, 28*; 20, 36*; 20, 41*; 21, 19*; 21, 20*; 22, 8*; 22, 16*; 22, 49*; [2] 1, 3*; 1, 5*; 1, 16*; 14, 10*; 17, 26*; 17, 28*; 18, 12*; 18, 26*; 19, 27*; 21, 15*; 22, 17*; 23, 24*;

peréche : (1588 DIR) : s. f. : „Paar" : „paire" : (3x)
părêche *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 17;
părêchiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 19, 21;
părechi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 19, 19;

peréte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Wand" : „mur" : (11x)
părête *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 24; 14, 10; 16, 11; 21, 21; [2] 9, 8; 9, 33; 20, 2;
părêtele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 26;
părețI *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 15;
părețIi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 15; 6, 28;

péste : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. über, 2. während" : „1. sur, au dessus de, 2. durant, pendant" : (249x)
preste *prep.* [1] 1, 24; 1, 31; 1, 34; 1, 35; 1, 35; 1, 35; 1, 44; 2, 11; 2, 15; 2, 38; 3, 19; 4, 1; 4, 4; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 4, 7; 5, 7; 5, 14; 5, 16; 6, 1; 6, 31; 7, 5; 7, 6; 7, 6; 7, 16; 7, 17; 7, 18; 7, 19; 7, 19; 7, 21; 7, 24; 7, 37; 7, 40; 7, 41; 7, 42; 7, 48; 8, 7; 8, 7; 8, 7; 8, 16; 8, 17; 8, 31; 8, 43; 8, 46; 9, 5; 9, 9; 9, 23; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 10, 7;

10, 9; 10, 20; 11, 25; 11, 26; 11, 28; 11, 30; 11, 37; 11, 42; 12, 4; 12, 9; 12, 11; 12, 14; 12, 17; 12, 18; 12, 20; 12, 33; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 3; 13, 13; 14, 2; 14, 7; 14, 21; 14, 23; 14, 25; 14, 28; 15, 1; 15, 2; 15, 9; 15, 25; 15, 25; 15, 27; 15, 33; 16, 2; 16, 7; 16, 8; 16, 12; 16, 16; 16, 18; 16, 23; 16, 29; 16, 30; 18, 1; 18, 7; 18, 28; 18, 33; 18, 33; 18, 34; 18, 34; 18, 39; 19, 16; 19, 19; 20, 1; 20, 6; 20, 25; 20, 26; 20, 30; 20, 31; 20, 31; 20, 32; 20, 32; 21, 27; 21, 28; 22, 24; 22, 41; 22, 52; 22, 52; [2] 1, 4; 1, 4; 1, 6; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 13; 1, 14; 1, 19; 2, 9; 2, 16; 2, 16; 3, 15; 3, 22; 3, 23; 3, 25; 3, 26; 3, 27; 3, 27; 4, 29; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 35; 5, 11; 5, 18; 6, 31; 7, 2; 7, 2; 7, 17; 7, 17; 8, 1; 8, 15; 8, 20; 9, 3; 9, 3; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 12; 9, 24; 9, 25; 9, 29; 10, 3; 10, 5; 10, 5; 10, 9; 10, 10; 10, 23; 10, 38; 11, 3; 11, 4; 11, 10; 11, 11; 11, 13; 11, 15; 11, 16; 11, 17; 11, 20; 11, 20; 12, 4; 12, 18; 12, 9; 12, 11; 13, 1; 13, 10; 13, 14; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 19; 14, 19; 14, 23; 15, 8; 15, 10; 15, 17; 15, 20; 15, 20; 15, 23; 15, 25; 15, 27; 15, 30; 16, 12; 16, 13; 16, 15; 16, 15; 17, 1; 17, 3; 17, 10; 18, 21; 18, 23; 19, 15; 19, 32; 19, 32; 20, 6; 20, 7; 21, 12; 21, 13; 21, 23; 22, 16; 22, 16; 22, 16; 22, 19; 22, 20; 23, 12; 23, 16; 23, 16; 23, 17; 23, 20; 23, 26; 23, 34; 24, 10; 24, 20; 24, 21; 24, 22; 24, 28; 24, 29; 24, 31; 24, 32; 24, 37; 24, 37; 24, 38; 24, 39; 24, 40; 24, 42;

péşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Fisch" : „poisson" : (1x)
peşti *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 33;

péşteră : (1532 DERS / în top. *Peştere*) : s. f. : „Höhle" : „grotte" : (5x)
peştera *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 18;
peştere *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 4;
peştere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 9; 19, 13;
peşteri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 13;

petréce : (1559-1560 BRATU) : v. III : „1. durchführen, durchziehen, 2. leben" : „1. faire traverser, 2. vivre" : (5x)
au petrecut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 6;
petrecea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 17, 17;
petrecea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 16, 3; 21, 6;
să petreacă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 23, 10;

pevc : (c. 1665-1672 MS. 4389, 323/1) : s. m. : „Kiefer" : „pin" : (2x)
pefcu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 8; 6, 15;

piátră : (1400-1418 DERS / în top. *Piatra*) : s. f. : „Stein" : „pierre" : (36x)
piatra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 9; [2] 3, 25;
Piatra *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* [2] 14, 7;
piatră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 15; 6, 18; 8, 9; 10, 2; 10, 10; 10, 11; [2] 16, 17;
pietri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 17; 5, 17; 6, 7; 7, 9; 7, 10; 7, 10; 7, 11; 10, 22; 12, 18; 18, 31; 19, 11; 21, 10; 21, 13; 21, 14; [2] 3, 19; 12, 12; 19, 18; 22, 6;
pietrile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 18; 10, 27; 15, 22; 18, 32; 18, 38; [2] 3, 25; 23, 15;
pietrilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 12;

piciór : (1410 DERS) : s. n. : „Fuss" : „pied" : (14x)
picioarele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 14, 12; 15, 23; [2] 3, 9; 4, 27; 4, 37; 9, 35; 13, 21;
picioarelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 5, 3; 14, 6; 18, 41; [2] 6, 32;
piciorul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 5; [2] 21, 8;
piciorului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 19, 24;

piéle : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Leder" : „cuir" : (1x)
piêle *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 8;

piept : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. n. : „Brust" : „poitrine" : (1x) : (1x)
pieptului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 22, 34;

piérde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „verlieren" : „perdre" : (6x)
au pierdut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 16; [2] 13, 7;
pierdu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 11, 1;
pierdură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 19, 18;
să piarză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 10, 19;
voiu piêrde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 21;

pieríre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Totschlag" : „meurtre" : (1x)
pierire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 34;

pierzătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „der dem Tod geweiht ist" : „qui est voué à la mort" : (1x)
pierzătoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 41;

píldă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Spruch" : „sentence" : (1x)
pilde *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 32;

pin : (1587 DERS / în top. *Pinoasa*) : s. m. : „Kiefer" : „pin" : (4x)
pin *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 31; 6, 33; 9, 11;
pini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 10;

pisát : (1581-1582 PO) : adj. : „concassé" : „zerstoßen" : (1x)
pisat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 11;

pişá : (1620 MOXA) : v. I : „pinkeln" : „uriner, pisser" : (4x)
pişind *verb gerunziu* [1] 14, 10; 16, 11; 21, 21;
să pişe *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 9, 8;

pişti : (c. 1683-1686 MS. 45, 311/2) : v. IV : „fließen" : „couler" : (1x)
pişţiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 22, 35;

pîine : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Brot, 2. Feldfrucht" : „1. pain, 2. céréales" : (31x)
al pîinilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 18, 32;
pîine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 9; 13, 8; 13, 9; 13, 15; 13, 16; 13, 17; 13, 18; 13, 19; 13, 22; 13, 22; 13, 23; 17, 11; 17, 12; 18, 4; 18, 13; 21, 4; 21, 5; 21, 7; 22, 27; [2] 4, 8; 4, 8; 24, 23; 24, 49;
pîini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 18; 14, 3; 17, 6; 17, 6; [2] 4, 42; 6, 22;
pîinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 48;

pînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj./prep : „bis, auch, noch" : „jusque, encore" : (111x)

pînă *conj.* [1] 5, 3; 12, 6; 14, 10; 15, 29; 18, 29; 22, 11; 22, 27; [2] 4, 24; 7, 3; 10, 17; 16, 11; 18, 32; 24, 20;
pînă *prep.* [1] 3, 1; 3, 2; 18, 29; [2] 4, 35; 8, 6; 8, 7; 10, 8; 10, 9; 13, 23;
pînă *prep.* [1] 2, 28*; 2, 34*; 4, 9*; 4, 12*; 4, 12*; 4, 21*; 4, 24*; 4, 25*; 4, 33*; 6, 15*; 6, 15*; 6, 16*; 6, 21*; 6, 23*; 7, 7*; 7, 9*; 7, 22*; 8, 8*; 8, 66*; 9, 13*; 9, 21*; 10, 7*; 10, 12*; 11, 16*; 11, 40*; 12, 5*; 12, 19*; 12, 30*; 15, 20*; 17, 14*; 17, 17*; 18, 21*; 18, 26*; 18, 28*; 18, 45*; 18, 45*; 18, 45*; 18, 46*; 19, 8*; 22, 35*; 22, 35*; [2] 2, 2*; 2, 6*; 2, 17*; 2, 22*; 3, 25*; 4, 20*; 4, 22*; 4, 25*; 6, 2*; 6, 25*; 7, 8*; 7, 9*; 7, 15*; 8, 11*; 8, 11*; 8, 22*; 9, 18*; 9, 20*; 10, 27*; 10, 29*; 11, 12*; 13, 18*; 13, 19*; 14, 7*; 14, 13*; 14, 25*; 15, 5*; 16, 6*; 17, 10*; 17, 20*; 17, 23*; 17, 23*; 17, 34*; 17, 40*; 18, 4*; 18, 8*; 18, 8*; 18, 8*; 19, 3*; 19, 35*; 20, 17*; 21, 15*; 21, 16*; 23, 2*; 23, 8*; 24, 7*; 24, 22*; 24, 46*;

pîngări : (1632 EUSTR. PRAV. 178) : v. IV : „besudeln, beflecken" : „tacher, profaner" : (4x)
au pîngărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 23, 13;
pîngări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 23, 8; 23, 10; 23, 16;

píntece : (1448 DERS / în antr. Oană *Píntece*) : s. n. : „Bauch, Leib" : „ventre" : (4x)
pîntece *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 17; 21, 6; 23, 24;
pîntecele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 8, 12;

pîríu : (1337 DRĂGANU / în top. *Perev*) : s. n. : „Bach" : „ruisseau" : (16x)
pîraiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 18, 5;
pîrîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 4; 17, 6;
pîrîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 38; 15, 13; 17, 3; 17, 5; 17, 7; 18, 40; [2] 3, 16; 3, 17; 23, 6; 23, 6; 23, 12; 24, 7;
pîrîului *subst. propriu neutru sg. gen./dat. art.* [2] 10, 35;

plátoşă : (1563 CORESI, PRAXIU 432) : s. f. : „Schild" : „bouclier" : (2x)
platoşe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 17;
platoşe *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 17;

plăceá : (1551-1553 ES) : v. II : „gefallen" : „plaire" : (3x)
au plăcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 12;
place *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 21, 2;
plăcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 10;

plămín : (c. 1600 HC I, 297) : s. f. : „Lunge" : „poumon" : (1x)
plămînii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 22, 34;

plămíná → plămîn

plăti : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bezahlen, vergelten" : „payer, récompenser" : (2x)
vei plăti *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 20, 39; [2] 4, 7;

plecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. neigen, beugen, 2. weggehen" : „1. pencher, incliner, 2. partir" : (10x)
a pleca *verb infinitiv prezent* [2] 20, 10;
au plecat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 11, 3;
pleacă *verb imp. 2 sg.* [2] 19, 16;
plecară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 9, 32;
să plecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 16; 1, 31; 18, 42; [2] 1, 13; 9, 30;
să plêce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 59;

plecát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „1. geneigt, 2. unterworfen" : „1. penché, 2. soumis" : (3x)
plecat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 28; 2, 28; 21, 27;

plesní : (1642 CAZ. GOV. 288) : v. IV : „zerbersten" : „écraser" : (1x)
plesniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 11, 13;

pleşúv : (1613 DIRB II, 228 / în antr. *Pleşuvul*) : s. m. : „Kahlkopf" : „chauve" : (2x)
pleşuvule *subst. comun masc. sg. voc. art.* [2] 2, 23; 2, 23;

plin : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „1. voll, gefüllt, 2. reich an" : „1. plein, rempli, 2. riche en" : (5x)
plin *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 14; [2] 6, 17;
plină *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 39; 7, 15; 20, 3;

pliní → împlini

plínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be)weinen, klagen" : „déplorer, plaindre, regretter" : (10x)
ai plîns *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 22, 19;
au plîns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 18;
au plînsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 31; [2] 20, 3;
plînge *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 8, 12;
plîngea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 18, 45;
plînsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 13, 30;
plînse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 8, 11; 13, 14;
vor plînge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 13;

plíngere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beweinen, Klage" : „action de pleurer, de déplorer, plainte" : (1x)
plîngere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 20, 3;

ploáie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Regen" : „pluie" : (10x)
ploaia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 44;
ploaie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 35; 8, 36; 17, 1; 17, 7; 17, 14; 18, 1; 18, 45; [2] 3, 17;
plóiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 41;

plugár : (1563 CORESI, PRAXIU 309) : s. m. : „Pflüger, Landmann" : „laboureur, campagnard" : (1x)
plugari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 24, 32;

plútă : (1548 DRHA VI, 57 / în top. *Plutești*) : s. f. : „Floß" : „radeau" : (1x)
plute *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 9;

plutí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 350/2) : v. IV : „treiben" : „flotter" : (1x)
pluti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 6, 6;

poártă : (1470 DERS) : s. f. : „Tor, Pforte" : „porte" : (24x)
a porţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 11, 6;
poarta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 28; 17, 10; [2] 7, 10; 7, 19; 10, 8; 10, 9; 11, 5; 14, 13; 14, 13; 23, 8;
poartă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 7, 17; 7, 17; 7,

20; 11, 5;
porţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 29;
porţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 32; [2] 11, 20; 23, 8; 24, 24;
porţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 34; 22, 10; [2] 7, 1;
porţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 23, 8;

pod : (1352 DRHC X, 109) : s. n. : „Dachboden" : „comble, grenier" : (1x)
pod *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 7;

podí : (1668-1670 HERODOT) : v. IV : „decken" : „planchéier" : (1x)
au podit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 3;

poditúră : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Decke" : „plancher" : (1x)
poditură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 9;

podoábă : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Zierde, Scmuck" : „ornement, bijou" : (1x)
podoabele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 23, 7;

póftă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Begierde, Lust" : „désir, envie" : (1x)
pohtele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 6;

poftí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „begehren, verlangen, wünschen" : „demander, désirer" : (1x)
pohtêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 11, 37;

pogorí → coborî

pogorîre → coborîre

póhtă → poftă

pohtí → pofti

poleí : (1581-1582 PO) : v. IV : „aufhellen" : „dorer" : (1x)
au poleit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 18, 16;

polemár → pălimar

pópă : (1407 DRHA I, 31 / în antr. *Popşa* Mihail) : s. m. : „Priester" : „prêtre" : (2x)
popii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 11; 10, 19;

poposí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rasten" : „faire halte, camper" : (1x)
poposi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 9;

porní : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „herausfordern" : „provoquer" : (2x)
era pornindu *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 21, 15;
să porneşti *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 16, 2;

portár : (1438 DERS) : s. m. : „Portier" : „portier, concierge" : (1x)
portarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 7, 11;

porúmb : (1514-1519 DERS / în top. *Porumbul*) : s. m. : „Taube" : „pigeon" : (1x)
porumbu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 25;

porúncă : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 191) : s. f. : „Befehl, Gebot" : „ordre, commandement" : (26x)
porunca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 44; 13, 21; [2] 17, 34; 18, 36; 21, 8;
poruncele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 6;
poruncile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3; 3, 3; 3, 14; 4, 27; 6, 12; 6, 12; 8, 59; 8, 62; 8, 62; 9, 4; 11, 11; 11, 33; 11, 34; 11, 38; 14, 8; [2] 17, 16; 17, 19; 17, 37; 18, 6; 23, 3;

poruncí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „befehlen, gebieten" : „ordonner, commander" : (42x)
am poruncit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 1, 35; 2, 44; 9, 4; 11, 11; 17, 9; [2] 17, 13; 21, 8;
au poruncit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 59; 11, 10; 11, 10; 13, 9; 13, 21; 15, 5; 22, 31; [2] 11, 9; 11, 11; 16, 16; 17, 15; 17, 34; 18, 6; 18, 12; 21, 8;
poruncesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 11, 38;
poruncêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 5, 6; [2] 20, 1;
porunci *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 1; 2, 47; 5, 17; 15, 22; [2] 11, 5; 11, 16; 14, 6; 16, 15; 17, 27; 17, 35; 22, 12; 23, 4; 23, 21;
porunciră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 21, 12;
s-au poruncit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 17;
voiu porunci *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 3; 17, 4;

poslúşnic : (1581 CORESI, EV. 335) : s. m. : „Diener" : „serviteur" : (1x)
posluşnecul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 43;

posomorît : (1649 MARD.) : adj. : „vergrämt" : „triste, sombre" : (1x)
posomorît *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 4;

post : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fasten" : „jeûne" : (2x)
post *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 12;
postu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 9;

postí : (1551-1553 ES) : v. IV : „fasten" : „jeûner" : (2x)
posti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 27;
postiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 21, 9;

potír : (1563 CORESI, PRAXIU 309) : s. n. : „Kelch" : „calice" : (1x)
potirile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 24, 34;

potolí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. beschwichtigen, 2. nachlassen" : „1. calmer, 2. relâcher" : (2x)
au potolit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 24;
să potoli *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 11, 21;

potrívă : (c. 1560-1562 CORESI, PRAV.) : s. f. : „Ähnlichkeit" : „ressemblance" : (2x)
potriva *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 12; [2] 23, 25;

pováră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Last" : „charge" : (1x)
povară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 8, 9;

povăţătór : (1648 NTB 146) : s. m. : „(An)Leiter, Unterweiser, Ratgeber" : „guide, chef, conseiller" : (3x)
povăţitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 35; 14, 7;
povăţitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 20, 5;

povăţí : (1649 MARD.) : v. IV : „anleiten, unterweisen" : „conseiller, conduire" : (1x)
povăţind *verb gerunziu* [1] 9, 5;

povăţitór → povăţător

povăţuitór : (1642 ÎNV.[2] 39b, *ap.* TIKTIN) : s. : „(An)Leiter, Unterweiser, Ratgeber" : „guide, chef, conseiller" : (6x)
povăţuitoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 13;
povăţuitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 28;
povăţuitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 16; [2] 1, 9; 1, 13;
povăţuitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 16;

povestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erzählen" : „raconter" : (10x)
au povestit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 7;
fu povestindu *verb indicativ perfect simplu perifrastic 3 sg.* [2] 8, 5;
povestesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 13, 11;
povestêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 8, 4;
povesti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 1; [2] 8, 6;
povestiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 7, 15; 18, 37;
să va povesti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 8;
va povesti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 3;

prádă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beute, Raub" : „pillage" : (2x)
pradă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 21, 14;
prăzile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 23;

praf : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Staub" : „poussière" : (2x)
praful *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 9, 17;
prah *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 17;

prag : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Türschwelle" : „seuil de porte" : (6x)
pragul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 14, 17; [2] 12, 9; 22, 4; 23, 4; 24, 38;
pragurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 50;

prah → praf

práznec → praznic

práznic : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fest" : „festin" : (7x)
praznec *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 32; 12, 33; [2] 23, 16;
praznecul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 66; 12, 32; 12, 33;
praznic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 2;

prăpădí : (1577 CORESI, PS.) : v. IV : „töten" : „mourir" : (1x)
se vor prăpădi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 18, 5;

prăştiáş : (1668-1670 HERODOT) : s. m. : „Schleuderer" : „catapulteur" : (1x)
prăştiaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 25;

prăví → privi

pre → pe

preájmă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Nähe" : „entourage" : (6x)
preajma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 27*; 21, 10*; 21, 13*; [2] 16, 14*;
preajmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 15*; 3, 22*;

precúm : (1592 DIR) : conj. : „wie" : „comme" : (6x)
precum *conjunctie subord.* [1] 5, 6; 10, 7; 18, 36; 21, 25; [2] 2, 19; 17, 11;

pregetá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „zögern" : „hésiter" : (1x)
pregetă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 20;

prejúr → împrejur

premení → primeni

premeníre → primenire

prenprejúr → primprejur

préot : (1502 BGL / în top. *Preuteşti*) : s. m. : „Priester" : „prêtre" : (73x)
preot *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 27; 2, 36; 13, 33;
preotul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 7; 1, 8; 1, 19; 1, 25; 1, 26; 1, 32; 1, 34; 1, 38; 1, 39; 1, 42; 1, 44; 1, 45; 2, 22; 2, 26; 2, 36; 4, 2; [2] 11, 4; 11, 9; 11, 10; 11, 11; 11, 11; 11, 16; 11, 16; 11, 19; 11, 19; 12, 2; 12, 7; 12, 9; 12, 10; 16, 10; 16, 11; 16, 11; 16, 16; 17, 28; 22, 4; 22, 8; 22, 10; 22, 14; 23, 24; 24, 38;
preotului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 16, 15; 22, 12; 23, 4;
preoţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 31; 13, 33; [2] 12, 4; 12, 7; 17, 28; 17, 32;
preoţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 4; 8, 4; 8, 6; 8, 10; 8, 11; 12, 32; 13, 2; [2] 10, 21; 10, 22; 12, 5; 12, 6; 12, 8; 12, 9; 23, 2; 23, 8; 23, 8; 23, 9; 23, 20;
preoţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 16; 19, 2; 23, 4;

prestăví → pristăvi

préste → peste

preţuíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 357/2) : s. f. : „Schätzung" : „évaluation" : (2x)
al preţuirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 12, 4;
preţuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 12, 4;

preţuít : (1648 NTB 107) : adj. : „edel, kostbar, wertvoll" : „précieux" : (2x)
preţuite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 10; 7, 11;

pricăjíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 335/1) : s. f. : „Scheusal, Gräuel" : „monstre, abomination" : (2x)
pricăjirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 23, 13;
pricăjirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 23, 24;

pricăjít : (1668-1670 HERODOT) : adj./s. m. : „unzüchtig" : „dépravé" : (1x)
cei pricăjiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 22, 47;

pricăjitúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 302/2) : s. f. : „Verderben" : „indignité, abjection" : (1x)

pricăjiturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 12;

pricépe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „wahrnehmen, erkennen" : „percevoir, connaître" : (3x)
pricepea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 18, 7;
să priceapă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 3, 9;
să pricepi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 3;

pricépere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verständnis, Sachkunde" : „compréhension, connaissance des choses" : (2x)
pricêpere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 11; 7, 14;

pricí : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 92) : v. IV : „streiten, hadern" : „quereller, disputer" : (1x)
priceşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 14, 10;

priéten : (1592 DIR) : s. m. : „Freund" : „ami" : (3x)
priêten *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 22;
priêtenii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 11;
priêtin *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 5;

priétin → prieten

priméjdie : (c. 1640 URECHE 169) : s. f. : „Gefahr" : „danger, péril" : (1x)
primejdiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 29;

primení : (1563 CORESI, PRAXIU 9) : v. IV : „wechseln, verändern" : „changer" : (5x)
au premenit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 21, 25;
premeni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 24, 49;
premenindu-se *verb gerunziu* [1] 5, 14;
să te premeneşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 14, 2;
voiu premeni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 20, 25;

primeníre : (1581 CORESI, EV. 266) : s. f. : „Wechsel" : „changement" : (1x)
premenirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 47;

primprejúr : (1620 MOXA) : adv. : „herum" : „autour" : (1x)
prenprejur *adv. de loc* [1] 7, 35;

prin : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. in, 2. durch" : „1. en, 2. à travers" : (23x)
pen *prep.* [1] 4, 33;
pren *prep.* [1] 1, 27; 6, 10; 9, 8; 10, 13; 17, 1; 18, 6; 22, 7; 22, 8; [2] 1, 2; 3, 11; 4, 35; 5, 1; 9, 24; 13, 14; 14, 27; 16, 3; 17, 17; 21, 6; 23, 10;
prentr- *prep.* [2] 1, 2; 8, 8;
pen *prep.* [1] 6, 6*;

prínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ergreifen, erfassen" : „prendre, saisir, attraper" : (11x)
prindeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 4; 18, 40; 20, 18; 20, 18; 22, 26; [2] 10, 14;
prinsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 18, 40;
prinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 14, 13;
prinseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 10, 14; 24, 26;
vom prinde *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 7, 12;

prisosíre : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Rückstand" : „reste" : (1x)
prisosirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 31;

prisosít : (1642 CAZ. GOV. 212) : s. n. : „Rückstand" : „reste" : (1x)
prisositul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 14, 19;

pristăví : (1581 CORESI, EV. 284) : v. IV : „sterben" : „mourir" : (3x)
s-au prestăvit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 14, 22;
să prestăvi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 10;
să va pristăvi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 21;

priví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ansehen, betrachten" : „regarder, contempler" : (3x)
prăvi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 6; [2] 2, 24; 13, 23;

prînz : (1551-1553 ES) : s. n. : „Mahl" : „repas" : (1x)
prînzul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 22;

prînzí : (c. 1560-1562 CORESI, PRAV.) : v. IV : „essen" : „manger" : (1x)
prînzêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 7;

procleţí : (c. 1564 CORESI, CAZ. 144) : v. IV : „verdammen" : „dammer" : (1x)
să procleţească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 19, 11;

propteá : (1649 MARD.) : s. f. : „Stütze" : „support, appui vertical" : (1x)
proptêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 12;

proróc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Prophet" : „prophète" : (88x)
a prorocilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 17, 13;
proroc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 18; 18, 22; 19, 16; 20, 22; 22, 7; [2] 3, 11; 5, 8;
proroci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 4; 19, 1; 20, 40;
prorocii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 18, 4; 18, 13; 18, 13; 18, 19; 18, 19; 18, 19; 18, 20; 18, 22; 18, 22; 18, 29; 18, 40; 19, 10; 19, 14; 22, 6; 22, 10; 22, 12; 22, 13; [2] 3, 13; 3, 13; 10, 19; 10, 21; 10, 22; 23, 2;
prorocilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 18, 25; 22, 22; 20, 35; 22, 23; [2] 2, 3; 2, 5; 2, 7; 2, 15; 4, 1; 4, 38; 4, 38; 5, 22; 6, 1; 9, 1; 9, 7; 17, 13; 17, 23; 21, 10; 24, 2;
prorocul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 8; 1, 10; 1, 22; 1, 23; 1, 32; 1, 34; 1, 38; 1, 44; 1, 45; 11, 29; 13, 20; 13, 25; 13, 29; 13, 29; 14, 2; 16, 12; 17, 1; 18, 36; 20, 38; [2] 5, 13; 6, 12; 9, 1; 9, 4; 19, 2; 20, 1; 20, 11; 20, 14;
prorocului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 13, 23; 14, 18; 16, 7; [2] 5, 3; 14, 25; 23, 18;
un proroc *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 11; 20, 13;

prorocí : (1551-1553 ES) : v. IV : „prophezeien, weissagen" : „prophétiser, prédire" : (5x)
prorocêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 22, 18;
prorociia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 18, 29; 22, 10; 22, 12;
prorociră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 18, 29;

prorocíţă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Prophetin" : „prophétesse" : (1x)
prorociţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 22, 14;

prunc : (1523-1528 DERS / în antr. *Pruncea*) : s. m. : „(kleines) Kind, Säugling" : „enfant, nourrison" : (1x)
pruncii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 8, 12;

pumn : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Faust" : „poing" : (1x)
pumnu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 25;

púne : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(sich) setzen, stellen, legen" : „(se) mettre" : (95x)
am pus *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 8, 21;
au pus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 8, 11; 17, 29;
au pus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 5; 2, 15; 2, 24; 6, 26; 7, 20; 7, 20; 7, 38; 8, 9; 8, 9; 8, 21; 10, 9; 10, 26; 12, 29; 12, 29; 12, 32; 14, 28; 16, 34; 17, 34; 17, 38; 18, 33; 20, 34; [2] 3, 27; 7, 17; 17, 15; 23, 35; 24, 43;
puie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 18, 23; 18, 23;
pune *verb imp. 2 sg.* [1] 15, 19; 20, 24; 22, 27; [2] 4, 38; 6, 22;
puneţi *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 31; 18, 25; 21, 9; 21, 9; [2] 2, 20; 4, 41; 10, 3; 10, 8;
pusără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 11, 17;
puse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 28; 13, 29; 13, 30; 16, 32; 20, 34; [2] 4, 31; 4, 34; 4, 39; 5, 24; 8, 15; 9, 13; 11, 4; 11, 18; 11, 19; 13, 7; 13, 16; 17, 35; 18, 11; 18, 14; 21, 7; 23, 3; 23, 4; 24, 17; 24, 42;
puseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 5, 12; 20, 12; 20, 32; [2] 6, 23; 10, 7;
s-au pus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 20;
să poiu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 11, 36;
să puie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 14, 21; 15, 4; [2] 20, 7;
să să puie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 3;
să punem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 20, 31; [2] 4, 10;
să puse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 19;
-şi puse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 42;
va pune *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 5, 11;
vei pune *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 20, 34; [2] 4, 29; 18, 14;
voiu pune *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 5, 9; 18, 23; 19, 2; [2] 19, 28; 21, 4; 21, 7;
vor pune *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 20, 6;

púnere : (1563 CORESI, PRAXIU 249) : s. f. : „Vorlegen, Darbieten" : „mise" : (1x)
punere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 23;

purtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tragen" : „porter" : (2x)
purta *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 14, 29;
purta-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 18, 14;

púrurea → pururi

púruri : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „immer, stets" : „toujours, éternellement" : (4x)
pururea *adv. de timp* [1] 10, 8; [2] 4, 9; 24, 49; 24, 50;

pustií : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwüsten, verheeren" : „dévaster, ravager" : (2x)
am pustiit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 19, 24;
au pustiit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 19, 17;

pustíu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wüste" : „désert" : (6x)
pustiiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 35; 9, 18; 19, 4; [2] 2, 8;
pustiiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 19, 15; [2] 3, 8;

puteá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „können, dürfen, vermögen" : „pouvoir" : (14x)
au putut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 3, 26;
au putut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 4;
putea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 8, 11; 9, 21; [2] 16, 5;
putea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 5, 3; 8, 65; [2] 4, 40;
va putea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 9; [2] 18, 29;
vei putea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 22; [2] 18, 23;
voiu putea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 16; 20, 9;

putére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Macht, Gewalt, Stärke, Kraft, 2. Heer" : „1. pouvoir, puissance, 2. armée" : (47x)
ai puterilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 5;
a puterii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 42;
putêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 52; 4, 4; 10, 2; 11, 28; 20, 25; [2] 6, 14; 6, 15; 7, 6; 17, 36; 18, 17; 18, 20;
putêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 1; 20, 19; 20, 25; 20, 28; [2] 5, 1; 17, 16; 21, 3; 21, 5; 23, 4; 23, 5; 23, 35; 24, 21; 24, 25; 24, 25; 24, 30;
puterii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 19; 1, 25; 20, 15; [2] 2, 16; 4, 13; 5, 1; 9, 5; 9, 16; 11, 16; 24, 16; 24, 39; 24, 43; 24, 46;
puterilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 15, 20; 17, 1; 18, 15; [2] 3, 14; 19, 20; 19, 31;

putérnic : (1551-1553 ES) : adj. : „gewaltig, mächtig" : „puissant" : (1x)
celor putêrnici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 13;

putrezí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwesen" : „pourrir" : (1x)
au putrezit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 8, 11;

puţín : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv. : „wenig" : „peu" : (4x)
mai puţin *adj. calificativ gradul comparativ masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 22;
puţin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 12;
puţin *adv.* [2] 10, 18;
puţină *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 14, 26;

puţinél : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „wenig" : „peu" : (1x)
puţinea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 10;

R

ránă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wunde" : „plaie" : (6x)
rana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 38;
ranã *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 21; 22, 35; [2] 20, 7;
ranele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 8, 29; 9, 15;

rasím : (c. 1665-1672 MS. 4389, 357/1) : s. m., ebraism după *ῥασίμ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Läufer" : „coureur" : (2x)
ai rasímilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 11, 4;
rasími *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 11, 20;

rădăcínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stamm" : „racine" : (1x)
rădăcina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 30;

rădicá → ridica

rădicáre → ridicare

rămás : (1559-1560 BRATU) : adj./s. m. : „zurückgeblieben, verlassen" : „demeuré, resté" : (5x)
a celor rămaşi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 22, 47;
cei rămaşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 21; [2] 7, 13;
cei rămaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 22, 47;
cel rămas *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 9, 20;

rămăşíţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rückstand, Nachlass" : „reste, héritage" : (41x)
rămăşiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 23; 15, 23; [2] 19, 4; 21, 14; 24, 31;
rămăşiţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 10; 15, 4; [2] 10, 11; 19, 31;
rămăşiţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 41; 14, 30; 16, 20; 16, 27; 22, 46; [2] 1, 18; 8, 23; 13, 12; 14, 15; 15, 6; 15, 11; 15, 15; 15, 21; 15, 26; 15, 31; 15, 35; 16, 19; 20, 20; 21, 17; 21, 24; 23, 28; 24, 5;
rămăşiţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 31; 16, 5; 16, 14; 22, 39; [2] 10, 36; 12, 19; 13, 8; 14, 18; 14, 28;
rămăşîţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 7;

rămíne/-eá : (1551-1553 ES) : v. III/II : „bleiben" : „rester" : (21x)
am rămas *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 18, 22; 19, 10; 19, 14;
au rămas *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 20, 30; [2] 7, 13; 10, 11; 10, 17;
au rămas *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 17, 17; [2] 10, 22; 13, 7; 17, 18; 19, 30; 24, 14; 24, 31; 24, 42;
rămas *verb participiu masc. sg.* [1] 21, 21;
rămăsêse *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 30;
să rămîie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 10, 21;
va rămînea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 4, 7; 10, 21; 20, 17;

răní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwunden" : „blesser" : (1x)
m-am rănit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 22, 34;

răsădíre : (1632 EUSTR. PRAV. 679) : s. f. : „Pflanzung" : „l'action de planter" : (1x)
răsădiri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 29;

răsărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. aufgehen, 2. sprießen" : „1. se lever, paraître, 2. germer" : (2x)
au răsărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 22;
răsar *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 19, 29;

răsărít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Sonnenaufgang, 2. Osten" : „1. lever, 2. est, levant" : (7x)
răsărit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 24; 7, 38; 7, 38; [2] 13, 17;
răsăritul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 10, 35;
răsăritului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 7, 38;
răsărituri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 3;

răsipí → risipi

răsplătí : (c. 1640 URECHE[2] 83) : v. IV : „belohnen" : „récompenser" : (1x)
voiu răsplăti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 9, 26;

răspúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „antworten, erwidern" : „répondre" : (25x)
au răspuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 18, 36;
au răspuns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 7, 19;
au răspunsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 31;
răspunse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 28; 1, 36; 1, 43; 2, 22; 3, 26; 3, 27; 12, 13; 12, 16; 18, 21; 18, 24; 20, 4; 20, 11; 20, 12; [2] 1, 10; 1, 12; 3, 11; 7, 2;
răspunzind *verb gerunziu* [2] 7, 13;
să răspundeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 18, 36;
să răspunzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 4, 29;
voiu răspunde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 12, 6; 12, 9;

răsturná : (1551-1553 ES) : v. I : „umwerfen, umstoßen, umstürzen" : „renverser" : (1x)
răsturnînd *verb gerunziu* [2] 6, 5;

răsufláre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 178) : s. f. : „Atem" : „respiration" : (1x)
răsuflarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 15, 29;

răsuná : (1581 CORESI, EV. 338) : v. I : „widerhallen" : „retentir" : (4x)
au răsunat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 45;
răsună *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 40;
răsunînd *verb gerunziu* [1] 1, 41;
vor răsuna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 21, 12;

rătúnd → rotund

rău : (1490 DRHA III, 75 / în antr. Dumitru *Rău*) : adj./s. n. : „schlecht, böse, schlimm, Böses, Übles" : „mauvais, mal" : (53x)
cêle rêle *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [2] 17, 13;
rău *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 41;
rău *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 25; 16, 33;
răul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 45; 9, 9; 11, 6; 11, 25; 14, 22; 15, 26; 15, 34; 16, 7; 16, 19; 16, 25; 16, 30; 21, 20; 21, 25; 22, 53; [2] 1, 19; 3, 2; 8, 18; 8, 27; 13, 2; 13, 11; 14, 24; 15, 9; 15, 18; 15, 24; 15, 28; 17, 2; 17, 17; 21, 2; 21, 6; 21, 9; 21, 15; 21, 16; 21, 20; 23, 32; 23, 37; 24, 9; 24, 19;
răului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 9;
rea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 4;
rêle *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 19; 21, 11;
rêle *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 30; 21, 21; 22, 8; 22, 18; 22, 23; [2] 8, 12; 21, 12;
rêlele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 22, 16;

răutáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Schlechtigkeit, 2. Bosheit" : „1./2. méchanceté" : (10x)
răutate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 52; 14, 10; 20, 7; 21, 28; [2] 6, 33;
răutatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 45; 13, 33; 21, 28; [2] 14, 10;
răutăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 22, 20;

răvărsáre → revărsare

războí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Krieg, Schlacht" : „guerre" : (48x)
războaiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 16, 20; [2] 10, 36;
războaielor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 5, 3;
război *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 16, 5;
războiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 44; 12, 21; 14, 31; 15, 6; 15, 7; 15, 16; 15, 32; 20, 18; 20, 26; 22, 1; 22, 4; 22, 6; 22, 15; 22, 30; 22, 30; 22, 34; [2] 3, 7; 8, 28; 9, 16; 13, 25; 14, 7; 18, 20; 24, 16; 24, 39;
războiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 20, 29; 22, 35; [2] 3, 26;
războiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 2, 5; 20, 39; [2] 24, 24;
războiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 21*; 12, 24*; 14, 19*; 20, 1*; 20, 14*; 20, 23*; 20, 25*; [2] 6, 8*; 10, 3*; 12, 17*; 14, 28*; 16, 5*; 19, 8*; 19, 9*;

războínic : (1581 CORESI, EV. 176) : adj./s. m. : „1. kriegerisch, 2. Krieger" : „1./2. guerrier" : (2x)
cei războinici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 22;
războinici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 25;

răzimá → rezema

răzimát → rezemat

revărsáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 441/2) : s. f. : „Verbreitung" : „largesse, débordement" : (1x)
răvărsare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 29;

rezemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(sich) anlehnen" : „(s')appuyer" : (3x)
răzima *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 14, 29;
să razime *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 23;
se va răzima *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 18, 21;

rezemát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. f. : „angelehnt" : „appuyé" : (1x)
cêle răzimate *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 18, 16;

rezemătúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 290/1) : s. f. : „Ständer" : „support" : (2x)
răzimături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 23; 7, 23;

ridicá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. heben, 2. tragen, 3. aufstehen, sich verschwören" : „1. lever, soulever, 2. porter, 3. se révolter, conspirer" : (53x)
ai rădicat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 19, 22;
ai rîdicat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 26;
am rădicat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 16, 2;
au rădicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 16; 14, 4; 14, 10; 15, 34; 16, 3;
au rîdicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 26; 14, 24; 15, 14; 22, 47;
mă rîdicaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 10, 9;
rădic *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 16, 3;
rădica *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 10, 11;
rădică *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 5, 17; 8, 20; 13, 29; [2] 4, 20; 21, 3;
rădicară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 4; 15, 22; [2] 5, 23; 14, 20;
rădică *verb imp. 2 sg.* [2] 9, 25;
rădicînd *verb gerunziu* [1] 5, 15; 10, 2;
rîdicară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 7, 8;
rîdică *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 19;
rîdică *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 14; 11, 23; 15, 12; [2] 9, 32; 15, 30; 18, 4; 23, 16; 24, 31;
s-au rîdicat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 21, 23;
s-au rîdicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 15, 15;
să rădicară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 15, 10; 21, 22;
să rădică *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 15, 25; 19, 36;
să rădice *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 2, 1; 23, 3;
să rîdicară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 27;
se va rîdica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 25; 9, 5;
va rădica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 18, 12;
vei rădica *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 5, 9;
vei rîdica *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 32;
voiu rîdica *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 5; 9, 7;

ridicáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Heben, Erheben, 2. Konspiration" : „1. action de lever, soulever, 2. révolte, conspiration" : (5x)
rădicare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 4; 14, 19; 15, 30;
rădicările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 19, 25;
rîdicarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 15, 15;

risipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerstreuen, verstreuen" : „disperser" : (3x)
au rîsipit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 14;
răsipêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 15, 19;
răsipiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 24, 25;

rîdicá → ridica

rîdicáre → ridicare

rînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Reihe, Rang, 2. Mal" : „1. rangée, rang, 2. fois" : (17x)
rînd *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 4; 7, 11; 7, 17; 7, 17; 9, 2; 19, 7;
rînduri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 35; 6, 35; 7, 2; 7, 11; 7, 17; 7, 19; 7, 23; 7, 41; [2] 5, 5; 5, 22; 5, 23;

rînduí : (c. 1564 CORESI, CAZ. 178) : v. IV : „1. einsetzen, 2. (an-)ordnen" : „ordonner" : (3x)
îşi rîndui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 10, 26;
rîndui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 18; [2] 12, 17;

rînduiálă : (1642 CAZ. GOV. 372) : s. f. : „1. Ordnung, 2. Sitte, Brauch, 3. Reihe" : „1. ordre, 2. coutume, 3. rangée" : (3x)
rînduiala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 28;
rînduială *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 36;

rînduiêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 9;

rîpă : (1428 DLRV) : s. f. : „Abgrund" : „abîme" : (1x)
rîpa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 23, 10;

rîsipí → risipi

rîu : (1377 DRĂGANU / în top. *Ryusoor*) : s. n. : „Fluss, Strom" : „fleuve, torrent" : (11x)
rîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 24; 4, 24; 14, 15;
rîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 21; 8, 66; [2] 23, 29; 24, 7;
rîurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 5, 12; 17, 6; 18, 11; 19, 24;

rîvní : (c. 1573-1578 PS. SCH. 224) : v. IV : „1. verlangen, begehren" : „1. désirer, aspirer à" : (5x)
am rîvnit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 19, 10; 19, 14;
rîvniiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 10, 16;
rîvnind *verb gerunziu* [1] 19, 10; 19, 14;

rîvníre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 207) : s. f. : „Eifer" : „zèle": (1x)
rîvnirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 31;

roábă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Sklavin" : „esclave" : (5x)
roaba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 20; [2] 4, 2; 4, 16;
roabei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 13; 1, 17;

roátă : (1451 DERS / în top. *Rotă*) : s. f. : „Rad" : „roue" : (6x)
roate *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 29; 7, 31;
roatele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 31; 7, 32;
roatelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 32;
unii roate *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 31;

rob : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Sklave" : „esclave" : (102x)
rob *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 26; 12, 7; [2] 4, 1; 17, 3; 24, 1;
robi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 40; 12, 7; [2] 4, 1;
robii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 33; 1, 47; 2, 40; 2, 41; 2, 41; 2, 42; 5, 6; 5, 6; 5, 9; 5, 18; 5, 18; 22, 50; 22, 50; [2] 6, 3; 10, 19; 10, 19; 10, 21; 10, 21; 10, 24; 10, 25; 10, 25; 10, 25; 12, 20; 12, 21; 14, 5; 18, 24; 22, 9;
robilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 1, 13; 1, 14; 9, 7; 9, 7; 10, 23; 10, 24; 17, 13; 17, 23; 21, 10; 24, 2;
robul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 19; 1, 26; 1, 26; 1, 51; 2, 39; 3, 6; 3, 7; 3, 8; 8, 28; 8, 30; 11, 32; 11, 34; 11, 38; 14, 8; 18, 9; 18, 12; 18, 36; 20, 9; 20, 32; 20, 39; 20, 40; [2] 4, 1; 5, 6; 5, 15; 5, 17; 5, 25; 8, 13; 8, 19; 16, 7; 18, 12; 19, 34; 20, 6; 21, 8;
robului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 27; 3, 9; 8, 23; 8, 24; 8, 25; 8, 30; 8, 36; 8, 52; 8, 53; 8, 57; 8, 60; 8, 67; 11, 11; 11, 36; 14, 18; 15, 29; 21, 28; [2] 5, 17; 5, 18; 5, 18; 9, 36; 10, 10; 14, 25; 22, 12;

robí : (1563 CORESI, PRAXIU 183) : v. IV : „zum Sklaven werden" : „s'asservir" : (5x)
ai robit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 6, 22;
au robit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 50; [2] 5, 2;
robescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 8, 46;
vor robí *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 46;

robíe : (1563 CORESI, PRAXIU 245) : s. f. : „Sklaverei" : „esclavage" : (1x)
robiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 9;

robíme : (c. 1683-1686 MS. 45, 94/1) : s. f. : „Haufen" : „masse, foule" : (1x)
robime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 24, 14;

rod : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Frucht" : „fruit" : (4x)
roada *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 29;
roadele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2]] 4, 42; 8, 6;
roadă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 30*;

ródie : (1581-1582 PO) : s. f. : „Granatäpfel" : „grenade" : (6x)
rodii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 17; 7, 19; 7, 41; [2] 24, 37;
rodiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 41; [2] 24, 37;

rost : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mund, Sprachorgan, Sprache" : „bouche, langue" : (8x)
rostul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 15; 8, 24; 17, 24; 20, 33; 22, 22; 22, 23; [2] 23, 35;
rostului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 17, 1;

roşiátic : (c. 1665-1672 MS. 4389, 102/2) : adj. : „rötlich" : „rougeâtre" : (1x)
roşiiatec *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 17;

róşu : (1434 DERS / în top. *Roşiori*) : adj. : „rot" : „rouge" : (1x)
roşii *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 22;

rotúnd : (1476 DERS / în antr. *Rătundul*) : adj. : „rund" : „ronde, arrondi" : (4x)
rătundă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 22; 7, 30; 7, 34;
rătunde *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 30;

róuă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tau" : „rosée" : (1x)
roao *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 1;

rúdă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geschlecht, Familie" : „race, famille" : (1x)
rudele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 11;

rugá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „bitten, beten" : „supplier, prier" : (23x)
m-am rugat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 8, 60;
roagă-te *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 6;
rugîndu-se *verb gerunziu* [1] 8, 55;
să roagă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 8, 28; 8, 30;
să rugă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 6; [2] 1, 13; 4, 33; 6, 17; 6, 18; 13, 4; 20, 2;
să vor ruga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 30; 8, 33; 8, 35; 8, 42; 8, 44; 8, 47; 8, 48;
se-ar ruga *verb cond.-opt. prezent 3 pl.* [1] 8, 52;
te-ai rugat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 9, 3; [2] 19, 20;
va ruga *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 43;

rúgă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gebet" : „prière" : (12x)
ruga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 28; 8, 28; 8, 30; 8, 38; 8, 45; 8, 52; 8, 52; 8, 55; 9, 3; [2] 20, 5;
rugă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 4;

rugii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 3;

rugăciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bittgebet" : „prière" : (2x)
rugăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 30; 8, 49;

rúmpe → rupe

rúpe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „reißen" : „arracher" : (17x)
am rupt *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 14, 8;
rump *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 11, 31;
rumpînd *verb gerunziu* [1] 11, 11;
rupse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 30; [2] 5, 7; 6, 30; 11, 15; 23, 12;
să rupse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 24, 24;
ş-au rupt *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 5, 8;
-şi rupse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 16; 21, 27; [2] 19, 1; 22, 11;
ţ-ai rupt *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 5, 8; 22, 19;
voiu rumpe *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 11;

rupt : (1570 DERS / în top. *Rumta*) : adj. : „gebrochen" : „rompu" : (1x)
rupte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 18, 37;

ruptúră : (1422 DERS / în top. *Ruptura*) : s. f. : „Stück" : „morceau" : (3x)
rupturi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 30; 11, 31; [2] 2, 12;

ruşiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „beschämen, sich schämen" : „faire honte, avoir honte" : (3x)
să ruşina *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 2, 17;
să ruşinară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 19, 26;
te-ai ruşinat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 22, 19;

ruşíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schande, Scham" : „honte, pudeur" : (3x)
ruşine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 8, 11;
ruşinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 19; 18, 25;

S

s- → fi

sa → său

sábie : (1462-1463 DERS) : s. f. : „Schwert" : „épée" : (19x)
o sabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 24;
sabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 8; 2, 33; 19, 10; 19, 14; [2] 3, 23; 8, 12; 10, 27; 11, 16; 11, 21; 19, 7; 19, 37;
sabiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 51; 3, 25; 19, 1; 19, 17; 19, 17; [2] 6, 22;
săbiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 26;

sac : (1482-1492 DERS) : s. m. : „Sack" : „sac" : (8x)
sac *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 16; 21, 27; 21, 27; [2] 19, 1;
saci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 31; 20, 32; [2] 19, 2;
sacul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 30;

sadiróth : (c. 1683-1686 MS. 45, 232/1) : s. m., ebraism după [τὰς] *ἀδηρώθ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Reihe" : „rang" : (1x)
sadiróth *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 11, 16;

samariteán : (c. 1665-1672 MS. 4389, 363/2) : s. m. : „Samariter" : „samaritain" : (1x)
samaritênii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 17, 29;

sámă → seamă

sáră → seară

sárcină : (1551-1553 ES) : s. f. : „Last, Bürde" : „charge, fardeau" : (1x)
sarcini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 15;

sáre : (1551-1553 ES) : s. f. : „Salz" : „sel" : (2x)
sare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 20; 2, 21;

sat : (1344 DRĂGANU / în top. *Zath*) : s. n. : „Dorf" : „village" : (1x)
satele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 18, 10;

sau : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „oder" : „ou" : (6x)
sau *conjunctie coord.* [1] 18, 27; 20, 39; 22, 31; [2] 2, 16; 4, 13; 13, 19;

să : (1521 NEACŞU) : conj. : „dass" : „que" : (1x)
să *conjunctie subord.* [2] 2, 16;

săgeátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Pfeil" : „flèche" : (6x)
săgeata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 24;
săgeată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 13, 18; 13, 18; 19, 32;
săgeţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 13, 16; 13, 15;

săgetá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „mit dem Pfeil schießen" : „darder" : (4x)
au săgetat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 9, 16;
săgeată *verb imp. 2 sg.* [2] 13, 17;
săgetă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 17;
va săgeta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 19, 32;

săgetătúră : (1639 AIIN I, 217) : s. f. : „Pfeilwund" : „blessure provoquée par une flèche" : (1x)
săgetăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 16;

săláş : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wohnung" : „demeure" : (1x)
sălaşul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 8, 39;

sălăşluí : (a. 1633 GCR I, 82) : v. IV : „(be)herbergen, hausen" : „demeurer, habiter, gîter" : (2x)
să sălăşluiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 12;
să sălăşluieşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 8, 13;

sălbátec → sălbatic

sălbátic : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „wild, roh" : „sauvage" : (2x)
sălbatece *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 23;
sălbatice *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 39;

săminţíe → seminţie

sămínţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Samen, Saat, 2. Stamm, Geschlecht" : „1. semence, graine, 2. descendance, souche" : (4x)
sămînţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 11, 1;
sămînţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 32; [2] 19, 29;
semînţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 48;

sămn → semn

sămná → semna

săpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. graben, 2. schnitzen" : „1. creuser, bêcher, 2. sculpter" : (2x)
au săpat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 10;
au săpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 18;

săpát : (1404-1406 DERS / în top. *Săpatul*) : adj. : „geschnitzt" : „scupltè" : (5x)
cel săpat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 30;
săpat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 11;
săpate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 31; 6, 34;
săpaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac.neart.* [1] 6, 28;

săpătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ausgrabung" : „creusement" : (6x)
săpături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 18; 6, 31; 6, 34; 7, 30; 10, 19;
săpăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 15;

sărác : (1525 DERS / în top. Valea *Siracilor*) : s. m. : „arm" : „pauvre" : (2x)
săracii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 24, 14; 24, 32;

sărí : (1551-1553 ES) : v. IV : „springen" : „sauter" : (2x)
sărindu *verb gerunziu* [1] 20, 39;
va sări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 20, 39;

sărutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „küssen" : „embrasser" : (1x)
voiu săruta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 19, 20;

său, sa : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos. : „sein" : „son" : (48x)
sa *adj. pron. pos. 3 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 22, 53; [2] 3, 2; 18, 31; 18, 33;
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 5, 1; 7, 51; 8, 31; 8, 67; 11, 17; 11, 27; 11, 35; 15, 3; 15, 15; 15, 26; 15, 29; 21, 28; 22, 43; 22, 47; 22, 51; 22, 53; [2] 8, 24; 9, 25; 9, 36; 10, 3; 13, 25; 14, 25; 15, 37; 22, 2; 23, 30;
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 6; 15, 11; [2] 1, 20; 3, 2; 3, 2; 4, 18; 7, 3; 7, 6; 7, 9; 14, 3; 14, 21; 15, 33; 16, 2;
său *adj. pron. pos. 3 neutru sg. gen./dat. sg.* [1] 2, 23; 8, 57; 8, 67; [2] 9, 21;
său *adj. pron. pos. 3 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 2, 19; 20, 24;

săvîrşí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. vollenden, 2. verbrauchen, 3. verscheiden" : „1. accomplir, 2. consommer, 3. mourir" : (17x)
a săvîrşi *verb infinitiv prezent* [1] 3, 1;
ai săvîrşit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 8, 24;
au săvîrşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 37; 8, 54; 9, 25;
să săvîrşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 7, 21;
săvîrşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 6, 3; 6, 9; 6, 14; 7, 1; 7, 39; 8, 55; 9, 1; [2] 10, 27;
săvîrşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 41;
se va săvîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 10; 22, 11;

săvîrşíre : (c. 1580-1619 COD. ST.) : s. f. : „Ende" : „fin, accomplissement" : (3x)
săvîrşire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 24; 7, 45;
săvîrşirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 19, 23;

săvîrşít : (1570 CORESI, LIT.) : s. n. : „Ende" : „fin" : (5x)
săvîrşit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 13, 18; 13, 19;
săvîrşitul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 18, 10;

scáun : (1495-1508 DERS / în top. *Scăunean*) : s. n. : „1. Stuhl, Sitz, 2. Thron, 3. Gericht" : „1. chaise, siège, 2. trône, 3. tribunal" : (43x)
al scaunelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 7, 7;
scaun *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 19; 10, 18; 10, 19; 11, 36; [2] 4, 10;
scaunelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 24, 48;
scaunul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 20; 1, 24; 1, 27; 1, 30; 1, 35; 1, 37; 1, 37; 1, 46; 1, 47; 1, 47; 1, 48; 2, 12; 2, 19; 2, 24; 2, 46; 3, 6; 5, 5; 8, 20; 8, 25; 9, 5; 10, 8; 10, 19; 16, 11; 22, 10; 22, 19; [2] 10, 3; 10, 32; 11, 20; 13, 13; 15, 12; 24, 48;
scaunului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 2, 4; 2, 34; 10, 19;

scăldá : (1563 CORESI, PRAXIU 42) : v. I : „baden" : „(se) baigner" : (5x)
mă voiu scălda *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 5, 12;
s-au scăldat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 22, 38;
să vor scălda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 21, 19;
scaldă-te *verb imp. 2 sg.* [2] 5, 10; 5, 13;

scăldătoáre : (1632 EUSTR. PRAV. 239) : s. f. : „Wanne" : „baignoire" : (3x)
scăldători *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 21;
scăldătorii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 17;
scăldătorilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 29;

scăldătór : (c. 1683-1686 MS. 45, 265/2) : s. n. : „Becken, Wanne" : „bassin, baignoire" : (1x)
scăldătoriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 16, 17;

scăpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. entkommen, 2. retten" : „1. fuir, 2. sauver" : (5x)
să scape *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 40;
scăpară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 19, 37;
va scăpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 19, 17; 19, 17; [2] 10, 26;

scăpát : (c. 1683-1686 MS. 45, 191/1) : adj./s. m. : „befreit" : „affranchi, libéré" : (1x)
scăpat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 15;

schimbá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „wechseln" : „changer" : (1x)

au schimbat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 4, 27;

schimbáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wechsel" : „échange" : (3x)
schimbare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 28; 21, 2; [2] 9, 20;

scíndură : (1508 DERS) : s. f. : „Plank" : „planche" : (2x)
scîndura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 12, 9;
scînduri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 15;

scírbă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „1. Bürde, 2. Ärger" : „1. affliction, 2. fardeau" : (2x)
a scîrbei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 19, 3;
scîrbe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 33;

scîrbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verabscheuen, 2. kränken" : „1. répugner, 2. offenser, nuire" : (8x)
a scîrbi *verb infinitiv prezent* [1] 16, 26; 16, 33;
au scîrbit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 15, 30; 22, 54;
să scîrbească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 16, 13; [2] 17, 17;
să scîrbească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 16, 7; [2] 21, 6;

scîrbíre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 75) : s. f. : „Ärger" : „fardeau" : (1x)
scîrbirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 15, 30;

sclip : (1668-1670 HERODOT) : s. n. : „Gewölbe" : „arcade" : (1x)
sclipuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 32;

scoáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. herausnehmen, -ziehen, 2. hervorbringen" : „1. sortir, tirer, 2. faire sortir" : (45x)
ai scos *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 8, 53; 20, 41;
ai scosu *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 8, 51;
am scos *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 8, 16; [2] 21, 15;
au scos *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 28; [2] 18, 35; 19, 12;
au scos *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 21; 9, 9; 22, 44; [2] 15, 4; 17, 7; 17, 8; 17, 36; 18, 34; 21, 2; 21, 11; 23, 24;
să scoată *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 23, 4;
să scoaţă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 18, 29;
scoasără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 21, 13;
scoase *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 27; 5, 13; [2] 15, 20; 16, 6; 17, 21; 23, 6; 24, 13; 24, 47;
scoaseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 10, 23; 10, 28;
scoate *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 34;
scoateţi *verb imp. 2 pl.* [2] 10, 23; 10, 25; 11, 16;
scoaţă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 21, 10;
scoţ *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 10, 26;
scoţind *verb gerunziu* [2] 19, 12;
scoţînd *verb gerunziu* [1] 18, 44; [2] 18, 30;
va scoate *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 17, 39; 18, 30; 18, 35;
vei scoate *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 17, 13;

scopít : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „kastriert, beschnitten" : „châtré" : (7x)
scopitul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 23, 11;
scopiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 9, 32;
scopiţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 11, 17; 24, 12; 24, 15;

un scopit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 9; [2] 8, 6;

scórpie : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Skorpion" : „scorpion" : (2x)
scorpii *subst. comun neutru. pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 11; 12, 14;

scríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schreiben" : „écrire" : (7x)
au scris *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 28; [2] 17, 37;
s-au scris *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 11, 41; [2] 8, 23;
scrise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 8; [2] 10, 1; 10, 6;

scris : (c. 1573-1578 PS. SCH. 315) : adj. : „(ein-)geschrieben, Schrift" : „écrit, inscrit, écriture" : (41x)
cêle scrise *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 3;
cêle scrise *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac.* [2] 23, 24;
scris *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac.* [1] 21, 9; 21, 11; [2] 14, 6; 23, 21;
scrisă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac.* [1] 8, 54;
scrise *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac.* [1] 14, 19; 14, 30; 15, 7; 15, 23; 15, 31; 16, 5; 16, 14; 16, 20; 16, 27; 22, 39; 22, 46; [2] 1, 18; 10, 36; 12, 19; 13, 8; 13, 12; 14, 15; 14, 18; 14, 28; 15, 6; 15, 11; 15, 15; 15, 21; 15, 26; 15, 31; 15, 35; 16, 19; 20, 20; 21, 17; 21, 24; 22, 13; 23, 28; 24, 5;
scrise *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac.* [2] 23, 3;

scroáfă : (1439 DRĂGANU / în top. *Szkrofafalva*) : s. f. : „Sau" : „truie" : (2x)
scroafele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 19; 22, 38;

sculá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufstehen, (sich) erheben" : „(se) lever" : (55x)
a scula *verb infinitiv prezent* [2] 6, 15;
mă sculaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 8, 20;
m-am sculat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 21;
s-au sculat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 16, 7;
s-au sculat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 20; [2] 3, 24; 4, 31; 19, 8; 23, 25;
să sculară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 49; 11, 18; 20, 9; [2] 7, 5; 7, 7; 12, 20; 14, 19;
să sculă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 50; 2, 19; 2, 41; 3, 4; 3, 15; 8, 55; 11, 40; 14, 17; 17, 10; 19, 3; 19, 7; 19, 8; 19, 21; 21, 16; [2] 1, 15; 4, 30; 7, 12; 8, 2; 9, 6; 9, 14; 10, 12; 11, 1; 13, 21; 23, 3; 24, 46;
scoală *verb imp. 2 sg.* [1] 19, 7;
scoală-te *verb imp. 2 sg.* [1] 14, 2; 14, 12; 17, 9; 19, 5; 21, 7; 21, 15; 21, 18; [2] 8, 1;
sculîndu-se *verb gerunziu* [2] 8, 21;
sculîndu-te *verb gerunziu* [2] 1, 3;
se va scula *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 12; 18, 27;
va scula *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 14;
vei scula *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 2;

scutí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „befreien" : „débarrasser" : (1x)
voiu scuti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 20, 6;

scuturá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schütteln" : „secouer" : (1x)
voiu scutura *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 5, 9;

seámă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beobachtung" : „observation, constatation" : (3x)
sama *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 12, 15*; 22, 7*;
samă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 21*;

seáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Abend" : „soir" : (4x)
sară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 6; 18, 29; 22, 35;
sară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 16, 15*;

secá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „austrocknen" : „sécher" : (1x)
secă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 4;

secerá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schneiden" : „moissonner" : (1x)
secera *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 4, 18;

séceră : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Schnitt, Ernte" : „récolte, moisson" : (1x)
sêcere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 29;

secríu → sicriu

sefarvaím : (c. 1683-1686 MS. 45, 329/[1]) : s. m. : „Sepharwiter" : „Sepharwaïte, habitant de Sepharwaïm" : (1x)
sepfurimii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 17, 31;

semenţíe → seminţie

semeţí : (1633 DRHB XXIV, 30) : v. IV : „anfeuern" : „allumer, encourager" : (1x)
semeţască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 19, 10;
simeţească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 18, 29;

seminţíe : (1563 CORESI, PRAXIU 25) : s. f. : „Geschlecht, Stamm" : „souche, descendance" : (10x)
o semenţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 16;
sămînţia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 5, 27;
semenţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 17, 20;
semenţiii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 34;
seminţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 34;
seminţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 14; 11, 39; [2] 14, 27; 24, 45;
seminţiilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 1;

semn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zeichen" : „signe" : (5x)
sămn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 3;
sămnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 13, 5;
semnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 19, 29; 20, 8; 20, 9;

semná : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „schnitzen" : „graver" : (1x)
sămnară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 11;

sepfurím → sefarvaim

seu : (1581-1582 PO) : s. n. : „Talg" : „suif" : (1x)
seurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 65;

sfat : (1491-1492 DERS) : s. n. : „Rat(schlag)" : „conseil" : (5x)
sfat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 12; [2] 18, 20;
sfatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 12, 8; 12, 13; 12, 14;

sfărîmá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „1. zerbrechen, zermalmen, 2. zerstören" : „1. (se) casser, briser, 2. (se) détruire" : (7x)
au sfărîmat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 11, 19;
au sfărîmat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 23, 15;
s-au sfărîmat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 22, 49;
sfărîmă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 18, 4; 23, 14;
sfărîmară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 24, 33;
sfărîmînd *verb gerunziu* [1] 19, 11;

sfătuí : (1551-1553 ES) : v. IV : „(be)raten" : „conseiller" : (8x)
au sfătuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 8; 12, 13;
să sfătui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 12, 8; 12, 28; [2] 6, 8;
să sfătuiescu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 1, 12;
sfătuiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 12, 6; 12, 9;

sfeşnic : (1551-1553 ES) : s. n. : „Armleuchter" : „chandelier" : (1x)
sfêşnic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 10;

sfinţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „weihen" : „sanctifier, consacrer" : (5x)
am sfinţit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 9, 3; 9, 7;
au sfinţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 12, 18;
sfinţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 65;
sfinţiţi *verb imp. 2 pl.* [2] 10, 20;

sfinţít : (1570 CORESI, LIT.) : adj./s. : „geheiligt" : „sacré, béni" : (2x)
cêle sfinţite *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 8;
celor sfinţite *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 8;

sfînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „heilig" : „saint, sacré" : (18x)
cêle sfinte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 4;
sfinte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 8;
sfintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 7;
sfînt *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 10;
sfîntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 13;
sfîntul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 9;
sfintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 51; 7, 51; [2] 12, 18; 12, 18;
sfintelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 4;
a sfîntului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 50*;
sfintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 16*; 8, 6*;
sfintelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 6, 16*; 7, 50*; 8, 6*;
Sfîntul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 22;

sfîrşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „enden, vollenden, beedingen" : „terminer, achever, finir" : (1x)
s-au fîrşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 17, 16;

sfîrşít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ende" : „fin" : (2x)
sfîrşitul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 21; [2] 8, 3;

síclu : (1581-1582 PO) : s. m./n. : „Sekel" : „sicle d'or" : (9x)
sicle *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 6, 25; 6, 25;
sicli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 15, 20;
siclu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 7, 1; 7, 1; 7, 16; 7, 16; 7, 18; 7, 18;

sicríu : (1473 BGL / în top. *Secriiul*) : s. n. : „Schrein, Kasten" : „coffre" : (13x)
secriiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 12, 10;
sicriiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 7; 8, 9;
sicriiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 19; 8, 1; 8, 4; 8, 6;
sicriiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 15; 8, 5; 8, 7; 8, 21;
sicriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 26;
un sicriiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 12, 9;

sidonián : (c. 1665-1672 MS. 4389, 211/1) : s. : „Zidonier, -in" : „Sidonien, -ne" : (7x)
sidonênce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;
sidonênii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 6;
sidonênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 5; 11, 7; 11, 33; 16, 31; [2] 23, 13;

sílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zwang" : „abus, contrainte" : (6x)
sila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 10, 36; 14, 15; 20, 20;
silele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 13, 12; 14, 28;
silile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 13, 8;

silí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „zwingen" : „obliger" : (3x)
sili *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 16; 5, 23;
siliră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 17;

simbríe : (1563 CORESI, PRAXIU 291) : s. f. : „Belohnung" : „récompense" : (1x)
simbriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 6;

síngur : (1228 DLRV) : adj. : „allein, einzig, nur" : „seul(ement)" : (18x)
singur *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 26; 14, 13; 18, 6; 18, 7; 18, 17; 19, 10; 19, 14; 22, 31; [2] 18, 22;
singuri *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 29; 12, 20; [2] 10, 25;
sîngur *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 39; 18, 7; [2] 5, 17; 19, 15;
sîngur *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 17, 18; 19, 19;

sir → sirian

sirguí → sîrgui

sirián : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. : „Syrer" : „Syrien, araméen" : (5x)
siriênce *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;
siriênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 16, 10;
sirii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 8, 28; 8, 29; 9, 15;

sirienéşte : (1642 CAZ. GOV. 223) : adv. : „auf aramäisch" : „en araméen" : (1x)
siriinêşte *adv. de mod* [2] 18, 26;

sîmbătă : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f./adv. : „Samstag" : „samedi" : (5x)
sîmbăta *adv. de timp* [2] 11, 5; 11, 7; 11, 9; 11, 9;
sîmbătă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 23;

sîmceá → smicea

sîn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „1. Busen, Brust, Schoss, 2. Innere" : „1. sein, poitrine, 2. intérieur" : (5x)
sînul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 20; 3, 20; 17, 19; 22, 35; 22, 35;

sínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Blut" : „sang" : (30x)
sînge *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 5; 2, 9; [2] 3, 23; 21, 16; 24, 4; 24, 4;
sîngele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 32; 2, 33; 2, 33; 2, 34; 2, 38; 21, 19; 21, 19; 22, 35; 22, 35; 22, 38; 22, 38; 22, 38; [2] 3, 22; 9, 33; 16, 13; 16, 15; 16, 15;
sîngelui *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 18, 28;
sîngile *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 21, 19;
sîngiurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 2, 5; [2] 9, 7; 9, 7; 9, 26; 9, 26;

sínger → singur

sîrguí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. eilen, sich beeilen, 2. streben" : „1. (se) dépêcher, (se) hâter, 2. se donner de la peine" : (4x)
sirgui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 40;
sîrgui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 7; [2] 9, 16;
sîrguiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 9, 13;

slăbănogít : (c. 1683-1686 MS. 45, 564/1) : adj. : „ausgebrannt" : „faible, épuisé" : (1x)
slobonogit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom.-ac. neart.* [1] 20, 42;

slăbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schwächen" : „affaiblir" : (1x)
slăbiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 19, 26;

slăbít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „schwach" : „affaibli" : (1x)
cea slăbită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [2] 7, 13;

slăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lobpreisen" : „louer, glorifier" : (1x)
slăvêşte-te *verb imp. 2 sg.* [2] 14, 10;

slobonogít → slăbănogit

slobozí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „freigeben, entlassen, loslassen" : „mettre en liberté, (re)lâcher" : (1x)
au slobozit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 67;

slúgă : (1476 LDSR 279) : s. f. : „Knecht, Magd" : „serviteur, servante" : (41x)
slugele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 2;
slugi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 22; [2] 5, 26;
slugile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 9; 3, 15; 5, 1; 9, 27; 9, 27; 10, 8; 10, 14; 11, 17; 16, 9; 20, 6; 20, 15; 20, 23; 20, 31; 22, 3; [2] 2, 16; 3, 11; 5, 12; 6, 8; 6, 11; 6, 12; 7, 13; 9, 11; 9, 28; 10, 5; 18, 26; 19, 5; 21, 22; 23, 30; 24, 11; 24, 12;
slugilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 5; 10, 5; 14, 27; 15, 18; 20, 6; 20, 12; [2] 3, 10; 7, 12;

slújbă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Dienst" : „service" : (1x)
slujba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 10, 20;

slují : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)dienen" : „servir" : (23x)
au slujit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 9; [2] 17, 16;
au slujit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 22, 54; [2] 21, 20;
era slujind *verb indicativ imperfect perifrastic 3 pl.* [2] 17, 40;
să slujască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 11;
să slujiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 17, 35;
slujesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 24, 34;
sluji *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 16, 31; [2] 10, 18; 18, 7; 21, 3; 21, 20;
slujiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 4, 21;
slujiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 1, 4; 1, 15; 19, 21;
slujiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 12;
slujiţi *verb imp. 2 pl.* [2] 24, 44;
va sluji *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 10, 18;
vei sluji *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 12, 7;
veţi sluji *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 9, 6;
vom sluji *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 12, 4;

slújnic : (1482 DERS) : s. m. : „Knecht" : „serviteur" : (1x)
slujnecul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 15;

slújnică : (1482 DERS) : s. f. : „Magd" : „servante" : (1x)
slujnice *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 26;

smerénie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Elend" : „affliction" : (1x)
smereniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 14, 26;

smerí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erniedrigen" : „(s')abaisser" : (1x)
vei smeri *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 35;

smiceá : (1643 VARLAAM, C. 471) : s. f. : „Ende" : „extrémité" : (2x)
sîmceaoa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 23; 6, 23;

smírnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Myrrhe" : „myrrhe" : (1x)
zmirnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 25;

smochín : (1551-1553 ES) : s. m. : „Feigenbaum" : „figuier" : (2x)
smochinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 25; [2] 18, 31;

smochínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Feige" : „figue" : (2x)
smochine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 42; 20, 7;

smúlge : (1559-1560 BRATU) : v. III : „ausreißen" : „arracher" : (1x)
va zmulge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 15;

smuls : (1448 BGL / în top. *Zmulţi*) : adj. : „ausgezupft" : „arraché : (1x)
zmulte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 26;

soáre : (1549 DERS / în top. *Soreşti*) : s. m. : „Sonne" : „soleil" : (7x)
soarele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 54; 22, 36; [2] 3, 22;
soarelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 10, 35; 23, 5; 23, 11; 23, 11;

socotí : (1481 DERS) : v. IV : „1. (be)achten, 2. betreuen, 3. veranschlagen, (be)rechnen, 4. bedenken, erwägen, 5. meinen" : „1. observer, 2. soigner, 3. calculer, compter, 4. juger, réfléchir, 5. estimer, opiner" : (8x)
am socotit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 21;
au socotit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 15;
s-au socotit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 20, 27;
să socotiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 20, 40;
socoti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 15; 20, 26; [2] 3, 6;
socotiţi *verb imp. 2 pl.* [2] 9, 34;

socotitór : (c. 1563-1583 COD. VOR.²) : s. m. : „Aufsicht" : „surveillant, inspecteur" : (2x)
socotitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 11, 19;
socotitorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 11, 16;

sodomíe : (c. 1660 ST. LEX. 79, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Sodomie" : „sodomie" : (1x)
sodomie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 24;

sol : (1563 CORESI, PRAXIU 434) : s. m. : „Herold" : „héraut" : (15x)
soli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 2; [2] 1, 2; 1, 16; 14, 8; 16, 7; 17, 4; 18, 14; 19, 9;
solii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 5; [2] 1, 5;
solilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 9; [2] 1, 3; 19, 14; 19, 23;
solul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 10, 8;

somaniteáncă → sunamiteancă

sóră : (1487 DERS / în antr. *Soră*) : s. f. : „Schwester" : „sœur" : (4x)
sora *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 19; 11, 19; 11, 20; [2] 11, 2;

sosí : (1431 DERS) : v. IV : „ankommen" : „arriver" : (1x)
vei sosi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 4, 24;

spárge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. brechen, 2. zerreissen" : „1. briser, 2. déchirer, déchiqueter" : (3x)
s-au spart *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 5;
să sparge *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 13, 3;
sparseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 24;

spăimîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich ängstigen, erschrecken" : „s'effrayer, s'épouvanter" : (6x)
m-am spămîntat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 30;
să spămîntară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 49; [2] 10, 4;
spămîntară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 19, 26;
spămîntîndu-se *verb gerunziu* [2] 7, 15;
s-au spămîntat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 28;

spălá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „waschen" : „laver" : (1x)
au spălat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 22, 38;

spăreá → speria

speriá : (1551-1553 ES) : v. I : „erschrecken" : „(s')effrayer" : (3x)
s-au spăreat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 24, 46;
să te spari *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 19, 6;

să spăre *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 3;

spintecá : (1593 DERS / în top. *Spîntecătur[a]*) : v. I : „aufschlitzen" : „éventrer" : (5x)
să spintecară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 14;
spintecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 12; 15, 16;
spintecaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 3, 25;
vei spinteca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 8, 12;

spînzurát : (1559-1560 BRATU) : adj. : „aufgehängt" : „pendu" : (2x)
spînzurat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 17; [1] 7, 17;

spovedí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bekennen" : „confesser" : (1x)
să vor ispovedui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 33;

spre : (1519 DERS) : prep. : „für, zu, nach, auf" : „pour, vers, sur" : (10x)
spre *prep.* [1] 6, 3; 6, 34; 8, 44; 8, 50; 8, 67; 17, 3; 20, 18; 20, 18; [2] 13, 23; 23, 16;

sprejení → sprijini

sprijení → sprijini

sprijiní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. abfassen, 2. beistehen" : „1. soutenir, 2. aider" : (4x)
sprijinind *verb gerunziu* [1] 11, 34;
s-au sprijenit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 9;
voiu sprejeni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 19, 34;
voiu sprijini *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 34;

spúne : (1521 NEACŞU) : v. III : „sagen" : „dire" : (35x)
au spus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 3; [2] 1, 6; 4, 27;
s-au spus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 13;
să spui *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 1, 20;
să spuie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 9, 15;
să spuiu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 18, 12;
să spunem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 7, 9;
să spusă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 29;
să spuse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 51; 2, 40; 2, 42;
spune *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 11; [2] 4, 2; 9, 12;
spune *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 6, 12;
spune-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 7, 12;
spusără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 23; 20, 17;
spuse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 3; 12, 6; 18, 16; [2] 4, 7; 4, 31; 5, 4; 9, 18; 9, 20; 10, 8;
spuseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 6, 13; 7, 10; 7, 11; 8, 7; 9, 36;
vei spune *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 12;
veţi spune *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 6, 11;

sta : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich befinden, sitzen, stehen" : „se trouver, rester, demeurer" : (54x)
am stătut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 17, 1;
au stătut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 16; [2] 2, 7; 3, 21; 10, 4;
au stătut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 8, 11; 13, 6; 15, 20;
era stînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 22, 35; 22, 48;
să stea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 11;
sta *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 13, 28;
sta *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 8, 14; 13, 1; 13, 24; 13, 24; 13, 25; 22, 19; [2] 11, 15; 23, 16; 24, 28;
stau *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 22, 5; 22, 9;
stă *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 19, 26;
stătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 28; 3, 15; 8, 22; 8, 56; 19, 13; 20, 38; 22, 21; 22, 36; [2] 2, 14; 4, 6; 4, 12; 4, 15; 5, 9; 5, 15; 8, 9; 10, 9; 13, 18; 18, 28; 23, 3;
stătură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 7; 11, 12; 18, 17;
stînd *verb gerunziu* [1] 7, 35; 10, 19; 10, 20;
va sta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 2; [2] 5, 11; 6, 31;
vei sta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 19, 11;
vom sta *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 10, 4;

stăpîn : (1551-1553 ES) : s. m. : „Herr, Gebieter" : „seigneur" : (3x)
stăpîne *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 3;
stăpînii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 17, 17;
stăpînului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 9, 11;

stejár : (1445 DERS / în top. *Stejerei*) : s. m. : „Eiche" : „chêne" : (4x)
strejariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 18; 9, 20;
strejarul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 17;
un stejar *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 14;

stépenă : (1577 CORESI, PS.) : s. f. : „Stufe" : „degré, étape" : (8x)
o stepenă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 13;
stepene *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 19; 10, 20; [2] 20, 9; 20, 9; 20, 10; 20, 10; 20, 11;

sterp : (1548 DERS) : s. n. : „Unfruchtbarkeit" : „stérilité" : (1x)
sterpu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 21;

sterpós : (c. 1683-1686 MS. 45, 313/2) : adj. : „unfruchtbar" : „stérile" : (1x)
sterpos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 19;

stíng → stîng

stínge : (1551-1553 ES) : v. III : „auslöschen, vernichten" : „éteindre, anéantir" : (7x)
au stins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 10, 17; 21, 9;
să stingă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 14, 27;
să stinge *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 21, 13;
se va stinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 22, 17;
stinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 10, 30;
voiu stinge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 21, 13;

stíngere : (1581-1582 PO) : s. f. : „Verwüstung" : „déstruction" : (3x)
stingere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 7; 13, 34; [2] 22, 19;

stîlp : (1480 DERS / în top. *Stîlpul* Scurtului) : s. m. : „Säule, Pfeiler, Pfosten, Spalte, Pol" : „pilier, colonne, pôle" : (42x)
al stîlpilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 6;
stîlp *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 20; [2] 23, 3;
stîlpi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 32; 7, 6; 7, 15; 7, 40; 7, 40; 14, 23; [2] 17, 10; 24, 36;

stîlpii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 30; 7, 2; 7, 19; 7, 20; 7, 41; 7, 44; 15, 15; 15, 15; [2] 1, 20; 3, 2; 10, 28; 18, 4; 23, 13; 24, 33;
stîlpilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 3; 7, 3; 7, 16; 7, 17; 7, 18; 7, 21; 7, 21; 7, 40; 7, 40;
stîlpu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 11, 15;
stîlpul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 15; 7, 20; [2] 10, 28; 24, 37;
stîlpului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 15; 7, 15;
unui stîlp *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 37;

stîlpí : (1605 DIRA XVII/1, 259) : v. IV : „aufstellen" : „ériger" : (1x)
stîlpiră *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 10;

stîmpí : (1688 BIBLIA) : v. IV : „neblig werden, sich trüben" : „brumasser, devenir trouble" : (1x)
stîmpiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 14, 4;

stîng : (1426 DERS / în antr. *Stîngaci*) : adj./s. : „link" : „gauche" : (7x)
cel stîngu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [2] 11, 12;
stinga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 43;
stînga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 38; 7, 49; 22, 19; [2] 22, 2; 23, 8;

stîrv : (1581 CORESI, EV. 287) : s. n. : „Leichnam, Aas" : „charogne, cadavre" : (1x)
stîrvurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 11, 15;

strájniţă : (c. 1683-1686 MS. 45, 303/1) : s. f. : „Wachtturm" : „tour du guet" : (1x)
strajniţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 15, 22;

stráşină → streaşină

străín : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. fremd, 2. Fremder" : „1./2. étranger" : (15x)
a celor striini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 16, 15;
cei streini *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 18, 8;
cei striini *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 8, 3;
cêle streine *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 8;
celor streini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 4, 21; [2] 8, 28;
celor striini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 15, 27; [2] 8, 2;
cel striin *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 41; 8, 43;
streine *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 1;
streini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 6; 9, 9;
striine *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 24;
striini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 17, 35;

străináre : (1581 CORESI, EV. 206) : s. f. : „Exil, Verbannung" : „exil" : (1x)
streinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 24, 16;

străinătáte : (1563 CORESI, PRAXIU 564) : s. f. : „1. Ausland, 2. Wegführung" : „1. étranger, 2. captivité" : (2x)
ai streinăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 47;
streinătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 24, 15;

streáşină : (înc. sec. XVII BGL) : s. f. : „Dachtraufe" : „corniche, gouttière" : (1x)
straşină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 8;

streín → străin

streináre → străinare

streinătáte → străinătate

stricá : (1551-1553 ES) : v. I : „zerschlagen, zerbrechen" : „briser, casser, détruire" : (6x)
au stricat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 19, 12;
să stricăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 18, 25;
să strice *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 8, 19; 13, 23;
strică *verb imp. 2 sg.* [2] 18, 25;
veţi strica *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 3, 19;

stricát : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „leprakrank" : „lépreux" : (4x)
stricat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 1; 5, 27; 15, 5;
stricaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 7, 8;

stricăciúne : (1551-1553 ES) : s. f. : „Lepra" : „lèpre" : (4x)
stricăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 5, 3; 5, 6; 5, 7; 5, 11;

strigá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen, schreien" : „crier, appeler" : (22x)
să strige *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 8, 3;
striga *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 20, 39; [2] 2, 12; 4, 1;
strigară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 40; 7, 10; 7, 11; 10, 20; 18, 18;
strigaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 24;
strigă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 10; 17, 11; 17, 20; 17, 22; 22, 32; [2] 4, 36; 6, 5; 6, 26; 11, 15; 18, 28; 20, 11;
strigînd *verb gerunziu* [2] 8, 5;

strigătór : (1581 CORESI, EV. 271) : s. m. : „Rufer, Ansager" : „crieur, héraut" : (1x)
strigătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 36;

striín → străin

strínge → strînge

strîmb : (1428 BGL / în top. *Strîmbii*) : adj. : „krumm, falsch" : „déformé, faux, mensonger" : (1x)
strîmbul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 12*;

strîmbătáte : (1480 BGL / în top. *Strîmbăţaţi*) : s. f. : „Unrecht, Unbill" : „tort, injustice" : (5x)
strîmbătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 47; [2] 17, 4;
strîmbăţăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 33;
strîmbăţăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 17, 18;
strîmbăţăţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 50;

strîmt : (1486 DERS / în top. *Strimtul*) : adj. : „eng" : „serré" : (1x)

strîmt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 1;

strínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. zusammenführen, sammeln, 2. zusammenziehen, drücken" : „1. (se) réunir, 2. presser" : (5x)
au strîns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 20;
s-au strîns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 3, 21;
să stringă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 4, 39;
strînse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 46;
strînseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 12, 10;

strîns : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „geerntete, Ernte" : „récolté" : (1x)
cêle strînse *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 19, 29;

stropí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 160) : v. IV : „spritzen" : „rejaillir" : (1x)
să stropi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 9, 33;

strúgure : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Traube" : „raisin" : (1x)
struguri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 3;

stufós : (1682 DOS. VS., dec. 225[r]) : adj. : „buschig" : „feuillu" : (2x)
stufos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 16, 4; 17, 10;

sub : (1463 DERS) : prep. : „unter" : „sous, au-dessous de" : (11x)
supt *prep.* [1] 4, 12; 4, 25; 5, 3; 6, 8; 7, 31; 8, 6; 13, 14; 19, 5; 19, 13; [2] 17, 7; 17, 10;

subţíre : (1544 BGL / în top. *Supţireni*) : adj. : „dünn" : „léger" : (1x)
supţire *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 12;

sucí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) winden" : „(se) tordre" : (1x)
sucindu-se *verb gerunziu* [1] 7, 8;

sucít : (1581-1582 PO) : adj. : „gewunden" : „tordu" : (1x)
sucită *adj. califcativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 8;

suflá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „blasen" : „souffler" : (2x)
suflă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 21; [2] 4, 34;

súflet : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Seele, Wesen, 2. Atem" : „1. âme, être, 2. souffle" : (40x)
sufletele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 11, 2; 20, 31;
sufletul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 12; 1, 12; 1, 29; 2, 4; 3, 11; 8, 48; 11, 37; 16, 33; 17, 21; 19, 2; 19, 2; 19, 3; 19, 4; 19, 4; 19, 10; 19, 14; 20, 32; 20, 39; 20, 39; 20, 41; 20, 41; 21, 4; [2] 1, 13; 1, 13; 1, 14; 2, 2; 2, 4; 2, 6; 4, 27; 4, 30; 6, 11; 7, 7; 9, 15; 10, 26; 10, 26; 23, 3; 23, 25;
sufletului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 2, 23;

sugár : (1644 IORGA S. D. X, 175) : adj. : „(Kind) der saugt, Säugling" : „(enfant) qu'on allaite, nourrisson" : (1x)
cel sugariu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 25;

suí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hinaufgehen, hinaufsteigen" : „monter" : (94x)
a să sui *verb infinitiv prezent* [1] 12, 18; 18, 29;
a vă sui *verb infinitiv prezent* [1] 12, 28;
mă voiu sui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 8; 19, 23; 20, 8;
ne-am suit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 18, 25;
s-au suit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 1, 45; [2] 3, 21; 23, 9;
s-au suit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 9, 16; 9, 24; 12, 33; [2] 1, 6; 1, 7; 12, 17; 17, 3; 19, 28;
să sui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 40; 2, 35; 12, 32; 12, 33; 14, 25; 15, 17; 16, 17; 18, 42; 18, 42; 18, 43; 20, 1; 20, 26; 22, 29; [2] 1, 9; 1, 11; 2, 23; 4, 34; 4, 35; 6, 24; 8, 21; 9, 17; 12, 10; 12, 18; 14, 11; 15, 14; 15, 19; 16, 5; 16, 9; 16, 12; 17, 4; 17, 5; 18, 9; 18, 13; 19, 14; 23, 2; 23, 29; 24, 1; 24, 10;
să va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 12, 4;
să suia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 10, 29;
să să suie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 12, 17;
să suie *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 20, 22;
să suiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 1; [2] 18, 17;
se va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 12, 27; 15, 19; 22, 20;
sui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 19; [2] 10, 15;
suie *verb imp. 2 sg.* [2] 13, 16;
suie-te *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 41; 18, 43; 18, 44; 22, 6; 22, 12; 22, 15; [2] 2, 23; 2, 23; 16, 7; 18, 25; 22, 4;
sui-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 22, 15; [2] 3, 7;
suindu-se *verb gerunziu* [2] 2, 23; 3, 20; 9, 27;
suiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 33; [2] 9, 28; 23, 30;
sui-te-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 4;
te-ai suit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 1, 4; 1, 6; 1, 16;
vă veţi sui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 1, 35; 12, 24;
voiu sui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 20, 5;

suíre : (1570 CORESI, LIT.) : „Erhöhung" : „montée" : (1x)
suire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 8;

súliţă : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Speer, Lanze" : „lance" : (4x)
suleţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 11, 10;
suliţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 16;
suliţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 16;
suliţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 27;

sunamiteáncă : (c. 1683-1686 MS. 45, 283/1) : s. f. : „Sunamitin" : „Sunamite" : (3x)
somaniteanca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 12; 4, 25; 4, 36;

supărâre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 305) : s. f. : „Ärger" : „dépit" : (3x)
supărarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 33;
supărărilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 16, 32; 18, 29;

supărát : (1651 PS. B. 367) : adj : „geärgert" : „fâché, tourmenté" : (1x)
supărat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 27;

supt → sub

supţíre → subţire

supús : (c. 1660 ST. LEX. 189, *ap.* TIKTIN) : s. m. : „folgsam, unterwürfig" : „soumis" : (1x)
celor supuşi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 15;

surpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verderben, zugrunde richten" : „écrouler" : (23x)
a surpa *verb infinitiv prezent* [1] 16, 33;
au surpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 15, 29; 21, 26;
să surpe *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 9, 21;
se va surpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 4;
surpă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 15; 16, 12; [2] 14, 13; 16, 17; 18, 4; 21, 3; 23, 7; 23, 8; 23, 12; 23, 13; 24, 30;
surpară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 25; 10, 29; 11, 19;
vei surpa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 9, 7; 9, 8;
voiu surpa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 10; [2] 19, 7;

surpát : (1581 CORESI, EV. 176) : adj. : „verdorben" : „écroulé" : (1x)
surpate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 25;

sus : (1521 NEACŞU) : adv. : „oben, oberhalb, hinauf, herauf" : „haut, sur, au-dessus de, en haut" : (7x)
mai sus *adv. de mod comp.* [1] 1, 47; 1, 47;
sus *adv. de loc* [1] 8, 23; [2] 3, 21; 15, 34; 18, 17; 19, 30;

sútă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hundert" : „centaine" : (6x)
sute *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 11, 4; 11, 9; 11, 10; 11, 11; 11, 16; 11, 20;

Ş

şanţ : (c. 1640 URECHE[2] 191) : s. n. : „Graben" : „fossé, tranchée" : (2x)
şanţu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 12; 20, 12;

şápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „sieben" : „sept" : (6x)
celor şapte *num. card. masc. gen./dat.* [2] 8, 3;
şapte *num. card. fem. nom./ac.* [1] 8, 66; 8, 66;
şapte *num. card. masc. nom./ac.* [2] 8, 1; 8, 2;
şapte *num. card. fem. nom./ac.* [1] 18, 43*;

şáptelea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „siebte" : „septième": (7x)
al şaptelea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 11, 4; 12, 1;
a şaptea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 2; 20, 29; 18, 44; [2] 22, 3; 24, 45;

şárpe : (1501 DERS / în antr. *Şarpe*) : s. m. : „Schlange" : „serpent" : (1x)
şarpele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 4;

şáse : (1551-1553 ES) : num. card. : „sechs" : „six" : (3x)
şase *num. card. fem. nom./ac.* [1] 10, 19; 11, 16; [2] 15, 8;

şáselea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „sechste" : „sixième" : (1x)
al şaselea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 10;

şădeá → şedea

şădére → şedere

şăs → şes

şchiopătá : (1581-1582 PO) : v. I : „hinken" : „boiter" : (1x)
veţi şchiopăta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 18, 21;

şedeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1./2. sitzen, (sich) setzen, 3. bleiben, wohnen, 4. führen" : „1. être assis, s'assoir, 2. placer, 3. rester, vivre, 4. conduire" : (62x)
am şăzut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 8, 20;
au şăzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 21, 12;
au şăzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 46; 2, 12; 2, 19; 2, 19; 11, 24; 15, 27; 22, 1; [2] 17, 28;
fu şăzînd *verb indicativ perfect simplu perifrastic 3 sg.* [1] 13, 20;
să şază *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 21, 10;
să şază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 21, 9;
şăd *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 18, 27;
şădea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 15, 27; [2] 2, 18; 4, 38; 6, 25; 6, 32; 9, 5; 9, 13;
şădea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 11, 16; 12, 2; 17, 19; 22, 10; [2] 1, 9; 6, 32;
şădem *verb indicativ prezent 1 pl.* [2] 7, 3;
şădeţi *verb imp. 2 pl.* [2] 24, 44;
şăzi *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 37; [2] 2, 2; 2, 4; 2, 6;
şăzi *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 19, 15;
şăzînd *verb gerunziu* [1] 1, 48; 8, 25; 13, 14; 22, 19; [2] 14, 10;
şăzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 40; 16, 11; 17, 5; 19, 4; 20, 1; [2] 6, 24; 10, 16; 13, 13;
şăzură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 1; 21, 13; [2] 11, 20; 13, 5;
va şădea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 20; 1, 24; 1, 27; 1, 30; 1, 35; 7, 8;
vom şădea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 7, 4;
vor şădea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 10, 32; 15, 12;

şedére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Sitzen, 2. Thron" : „1. demeure, 2. trône" : (6x)
şădêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 5; [2] 19, 27;
şăderii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 13; 10, 19; [2] 16, 18; 17, 25;

şes : (c. 1504 DERS / în top. *Şasa*) : s. n. : „Ebene" : „plaine" : (3x)
şăs *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 23; 20, 25;
şăsu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 27;

şi : (1521 NEACŞU) : conj./adv. : „1. und, 2. sowohl ... als-auch, 3. auch" : „1. et, 2. et ... et, 3. aussi" : (4734x)
ş- *conjunctie coord.* [1] 1, 39; 1, 39; 11, 24; 16, 30; 19, 14; 21, 22;
şe *conjunctie coord.* [2] 18, 5;
şi *adv.* [1] 3, 18; 8, 13; 8, 27; 8, 43; 22, 13; [2] 20, 15;
şi *conjunctie coord.* [1] 1, 1; 1, 1; 1, 1; 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 1, 18; 1, 18; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 20; 1, 21; 1, 21; 1, 21;

1, 22; 1, 22; 1, 23; 1, 23; 1, 23; 1, 24; 1, 24; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 26; 1, 26; 1, 26; 1, 26; 1, 27; 1, 28; 1, 28; 1, 28; 1, 28; 1, 29; 1, 29; 1, 30; 1, 31; 1, 31; 1, 31; 1, 32; 1, 32; 1, 32; 1, 32; 1, 32; 1, 33; 1, 33; 1, 34; 1, 34; 1, 34; 1, 34; 1, 35; 1, 35; 1, 35; 1, 35; 1, 35; 1, 35; 1, 36; 1, 36; 1, 37; 1, 38; 1, 38; 1, 38; 1, 38; 1, 38; 1, 38; 1, 38; 1, 39; 1, 39; 1, 40; 1, 40; 1, 40; 1, 40; 1, 41; 1, 41; 1, 41; 1, 41; 1, 41; 1, 42; 1, 42; 1, 42; 1, 42; 1, 43; 1, 43; 1, 43; 1, 44; 1, 44; 1, 44; 1, 44; 1, 44; 1, 44; 1, 45; 1, 45; 1, 45; 1, 45; 1, 46; 1, 47; 1, 47; 1, 47; 1, 48; 1, 48; 1, 49; 1, 49; 1, 49; 1, 50; 1, 50; 1, 50; 1, 50; 1, 51; 1, 51; 1, 52; 1, 53; 1, 53; 1, 53; 1, 53; 1, 53; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 12; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 18; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 20; 2, 21; 2, 22; 2, 22; 2, 22; 2, 22; 2, 22; 2, 22; 2, 23; 2, 23; 2, 24; 2, 24; 2, 24; 2, 25; 2, 25; 2, 25; 2, 26; 2, 26; 2, 26; 2, 27; 2, 28; 2, 28; 2, 28; 2, 28; 2, 29; 2, 29; 2, 29; 2, 30; 2, 30; 2, 30; 2, 30; 2, 30; 2, 31; 2, 31; 2, 31; 2, 31; 2, 31; 2, 31; 2, 32; 2, 32; 2, 32; 2, 32; 2, 32; 2, 32; 2, 33; 2, 33; 2, 33; 2, 33; 2, 33; 2, 34; 2, 34; 2, 34; 2, 34; 2, 34; 2, 34; 2, 35; 2, 35; 2, 35; 2, 35; 2, 36; 2, 36; 2, 36; 2, 37; 2, 37; 2, 37; 2, 37; 2, 38; 2, 38; 2, 38; 2, 39; 2, 40; 2, 40; 2, 40; 2, 40; 2, 41; 2, 41; 2, 41; 2, 41; 2, 41; 2, 42; 2, 42; 2, 43; 2, 43; 2, 43; 2, 43; 2, 43; 2, 43; 2, 44; 2, 44; 2, 45; 2, 45; 2, 46; 2, 46; 2, 47; 2, 47; 2, 47; 2, 47; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 3, 13; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 18; 3, 18; 3, 19; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 21; 3, 21; 3, 21; 3, 21; 3, 22; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 24; 3, 25; 3, 25; 3, 25; 3, 25; 3, 26; 3, 26; 3, 26; 3, 26; 3, 26; 3, 27; 3, 27; 3, 27; 3, 28; 3, 28; 4, 1; 4, 2; 4, 3; 4, 3; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 4, 6; 4, 7; 4, 7; 4, 8; 4, 9; 4, 9; 4, 9; 4, 10; 4, 12; 4, 12; 4, 12; 4, 13; 4, 15; 4, 16; 4, 19; 4, 19; 4, 20; 4, 20; 4, 20; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 22; 4, 22; 4, 23; 4, 23; 4, 23; 4, 23; 4, 23; 4, 23; 4, 24; 4, 25; 4, 25; 4, 25; 4, 25; 4, 26; 4, 26; 4, 27; 4, 27; 4, 28; 4, 28; 4, 28; 4, 29; 4, 29; 4, 29; 4, 30; 4, 30; 4, 30; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 32; 4, 32; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 4, 34; 4, 34; 5, 1; 5, 2; 5, 4; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 7; 5, 8; 5, 8; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 10; 5, 10; 5, 10; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 13; 5, 13; 5, 14; 5, 14; 5, 14; 5, 15; 5, 15; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 6, 1; 6, 1; 6, 2; 6, 2; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 3; 6, 3; 6, 4; 6, 5; 6, 5; 6, 5; 6, 6; 6, 6; 6, 7; 6, 7; 6, 7; 6, 7; 6, 8; 6, 8; 6, 8; 6, 9; 6, 9; 6, 9; 6, 9; 6, 10; 6, 10; 6, 11; 6, 12; 6, 12; 6, 13; 6, 13; 6, 14; 6, 14; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 16; 6, 16; 6, 17; 6, 18; 6, 18; 6, 18; 6, 18; 6, 19; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 21; 6, 22; 6, 23; 6, 23; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 26; 6, 26; 6, 26; 6, 26; 6, 26; 6, 27; 6, 28; 6, 28; 6, 28; 6, 28; 6, 29; 6, 29; 6, 30; 6, 30; 6, 31; 6, 31; 6, 31; 6, 31; 6, 31; 6, 31; 6, 31; 6, 32; 6, 33; 6, 33; 6, 33; 6, 34; 6, 34; 6, 34; 6, 35; 6, 35; 6, 37; 6, 37; 6, 37; 7, 1; 7, 1; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 3; 7, 3; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 7; 7, 7; 7, 8; 7, 8; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 10; 7, 11; 7, 11; 7, 11; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 7, 13; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 16; 7, 16; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 18; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 20; 7, 20; 7, 20; 7, 20; 7, 20; 7, 21; 7, 21; 7, 22; 7, 22; 7, 23; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 25; 7, 25; 7, 26; 7, 26; 7, 26; 7, 27; 7, 27; 7, 28; 7, 28; 7, 28; 7, 28; 7, 28; 7, 28; 7, 28; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 7, 30; 7, 30; 7, 30; 7, 30; 7, 30; 7, 30; 7, 31; 7, 31; 7, 31; 7, 31; 7, 32; 7, 32; 7, 32; 7, 33; 7, 34; 7, 34; 7, 34; 7, 35; 7, 35; 7, 35; 7, 35; 7, 36; 7, 37; 7, 38; 7, 38; 7, 38; 7, 39; 7, 39; 7, 39; 7, 39; 7, 40; 7, 40; 7, 41; 7, 42; 7, 42; 7, 43; 7, 43; 7, 44; 7, 44; 7, 44; 7, 44; 7, 44; 7, 44; 7, 46; 7, 47; 7, 48; 7, 48; 7, 49; 7, 49; 7, 49; 7, 49; 7, 49; 7, 50; 7, 50; 7, 50; 7, 50; 7, 50; 7, 50; 7, 50; 7, 51; 7, 51; 7, 51; 7, 51; 7, 51; 8, 1; 8, 3; 8, 4; 8, 4; 8, 4; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 6; 8, 7; 8, 7; 8, 8; 8, 8; 8, 8; 8, 8; 8, 10; 8, 10; 8, 11; 8, 13; 8, 13; 8, 14; 8, 14; 8, 14; 8, 15; 8, 15; 8, 16; 8, 16; 8, 17; 8, 18; 8, 20; 8, 20; 8, 20; 8, 20; 8, 21; 8, 22; 8, 22; 8, 22; 8, 23; 8, 23; 8, 24; 8, 24; 8, 25; 8, 26; 8, 27; 8, 28; 8, 28; 8, 28; 8, 29; 8, 30; 8, 30; 8, 30; 8, 30; 8, 30; 8, 31; 8, 31; 8, 31; 8, 32; 8, 32; 8, 32; 8, 32; 8, 33; 8, 33; 8, 33; 8, 33; 8, 34; 8, 34; 8, 34; 8, 35; 8, 35; 8, 35; 8, 35; 8, 36; 8, 36; 8, 36; 8, 36; 8, 37; 8, 38; 8, 39; 8, 39; 8, 39; 8, 39; 8, 41; 8, 41; 8, 42; 8, 42; 8, 42; 8, 42; 8, 43; 8, 43; 8, 43; 8, 43; 8, 44; 8, 44; 8, 45; 8, 45; 8, 45; 8, 46; 8, 46; 8, 46; 8, 47; 8, 47; 8, 47; 8, 48; 8, 48; 8, 48; 8, 48; 8, 48; 8, 49; 8, 49; 8, 49; 8, 50; 8, 50; 8, 50; 8, 50; 8, 51; 8, 52; 8, 52; 8, 52; 8, 55; 8, 55; 8, 55; 8, 55; 8, 56; 8, 56; 8, 58; 8, 59; 8, 59; 8, 59; 8, 60; 8, 60; 8, 60; 8, 61; 8, 62; 8, 62; 8, 63; 8, 63; 8, 64; 8, 64; 8, 64; 8, 64; 8, 65; 8, 65; 8, 65; 8, 65; 8, 66; 8, 66; 8, 66; 8, 67; 8, 67; 8, 67; 8, 67; 8, 67; 9, 1; 9, 1; 9, 1; 9, 2; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 4; 9, 4; 9, 4; 9, 5; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 8; 9, 8; 9, 8; 9, 8; 9, 9; 9, 9; 9, 9; 9, 9; 9, 10; 9, 10; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 12; 9, 12; 9, 12; 9, 12; 9, 12; 9, 13; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 17; 9, 17; 9, 18; 9, 18; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 20; 9, 20; 9, 20; 9, 20; 9, 20; 9, 20; 9, 21; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 23; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 26; 9, 27; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 10, 1; 10, 1; 10, 1; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 3; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 6; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 9; 10, 9; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 11; 10, 11; 10, 12; 10, 12; 10, 12; 10, 12; 10, 13; 10, 13; 10, 14; 10, 14; 10, 14; 10, 14; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 17; 10, 17; 10, 18; 10, 18; 10, 19; 10, 19; 10, 19; 10, 19; 10, 20; 10, 20; 10, 20; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 23; 10, 23; 10, 24; 10, 25; 10, 25; 10, 25; 10, 25; 10, 25; 10, 25; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 28; 10, 28; 10, 29; 10, 29; 10, 29; 10, 29; 11, 1; 11, 1; 11, 1; 11, 1; 11, 1; 11, 1; 11, 2; 11, 3; 11, 3; 11, 3; 11, 4; 11, 4; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 6; 11, 7; 11, 7; 11, 8; 11, 8; 11, 9; 11, 10; 11, 10; 11, 10; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11;

11, 13; 11, 14; 11, 15; 11, 15; 11, 16; 11, 17; 11, 17; 11, 17; 11, 17; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 19; 11, 19; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 21; 11, 21; 11, 21; 11, 21; 11, 22; 11, 22; 11, 22; 11, 23; 11, 23; 11, 24; 11, 24; 11, 24; 11, 24; 11, 25; 11, 25; 11, 25; 11, 26; 11, 26; 11, 27; 11, 27; 11, 28; 11, 28; 11, 28; 11, 29; 11, 29; 11, 29; 11, 29; 11, 29; 11, 29; 11, 30; 11, 30; 11, 31; 11, 31; 11, 32; 11, 32; 11, 33; 11, 33; 11, 33; 11, 33; 11, 33; 11, 33; 11, 33; 11, 34; 11, 34; 11, 35; 11, 35; 11, 37; 11, 37; 11, 37; 11, 38; 11, 38; 11, 38; 11, 38; 11, 38; 11, 38; 11, 38; 11, 39; 11, 40; 11, 40; 11, 40; 11, 40; 11, 41; 11, 41; 11, 41; 11, 42; 11, 43; 11, 43; 11, 43; 12, 1; 12, 2; 12, 2; 12, 2; 12, 3; 12, 3; 12, 3; 12, 3; 12, 3; 12, 4; 12, 4; 12, 4; 12, 5; 12, 5; 12, 6; 12, 6; 12, 6; 12, 7; 12, 7; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 11; 12, 11; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 13; 12, 14; 12, 14; 12, 15; 12, 16; 12, 16; 12, 16; 12, 16; 12, 17; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 19; 12, 20; 12, 20; 12, 20; 12, 20; 12, 20; 12, 20; 12, 21; 12, 21; 12, 21; 12, 22; 12, 23; 12, 23; 12, 23; 12, 24; 12, 24; 12, 25; 12, 25; 12, 25; 12, 25; 12, 26; 12, 27; 12, 27; 12, 27; 12, 28; 12, 28; 12, 28; 12, 29; 12, 29; 12, 30; 12, 30; 12, 30; 12, 31; 12, 31; 12, 32; 12, 32; 12, 32; 12, 33; 12, 33; 12, 33; 13, 1; 13, 1; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 3; 13, 3; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 5; 13, 5; 13, 6; 13, 6; 13, 6; 13, 6; 13, 6; 13, 6; 13, 7; 13, 7; 13, 7; 13, 8; 13, 9; 13, 9; 13, 10; 13, 10; 13, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 12; 13, 12; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 15; 13, 15; 13, 16; 13, 17; 13, 17; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 19; 13, 19; 13, 19; 13, 20; 13, 20; 13, 21; 13, 21; 13, 22; 13, 22; 13, 22; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 24; 13, 24; 13, 24; 13, 24; 13, 24; 13, 24; 13, 25; 13, 25; 13, 25; 13, 25; 13, 25; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 26; 13, 27; 13, 28; 13, 28; 13, 28; 13, 28; 13, 28; 13, 28; 13, 29; 13, 29; 13, 29; 13, 29; 13, 30; 13, 30; 13, 31; 13, 31; 13, 32; 13, 33; 13, 33; 13, 33; 13, 33; 13, 34; 13, 34; 13, 34; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 3; 14, 3; 14, 3; 14, 3; 14, 3; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 6; 14, 6; 14, 6; 14, 6; 14, 7; 14, 8; 14, 8; 14, 8; 14, 8; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 11; 14, 12; 14, 13; 14, 13; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 17; 14, 17; 14, 17; 14, 17; 14, 17; 14, 18; 14, 19; 14, 19; 14, 20; 14, 20; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 21; 14, 22; 14, 22; 14, 23; 14, 23; 14, 23; 14, 23; 14, 23; 14, 24; 14, 24; 14, 25; 14, 26; 14, 26; 14, 27; 14, 27; 14, 28; 14, 28; 14, 28; 14, 29; 14, 29; 14, 29; 14, 30; 14, 30; 14, 31; 14, 31; 14, 32; 14, 32; 14, 32; 14, 32; 15, 1; 15, 2; 15, 2; 15, 3; 15, 3; 15, 4; 15, 5; 15, 6; 15, 6; 15, 7; 15, 7; 15, 7; 15, 7; 15, 8; 15, 8; 15, 8; 15, 9; 15, 10; 15, 10; 15, 11; 15, 12; 15, 12; 15, 13; 15, 13; 15, 13; 15, 15; 15, 15; 15, 15; 15, 16; 15, 16; 15, 16; 15, 17; 15, 17; 15, 17; 15, 18; 15, 18; 15, 18; 15, 18; 15, 18; 15, 19; 15, 19; 15, 19; 15, 19; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 21; 15, 21; 15, 21; 15, 22; 15, 22; 15, 22; 15, 22; 15, 23; 15, 23; 15, 23; 15, 23; 15, 24; 15, 24; 15, 24; 15, 25; 15, 25; 15, 26; 15, 26; 15, 26; 15, 27; 15, 27; 15, 27; 15, 27; 15, 28; 15, 28; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 30; 15, 31; 15, 31; 15, 32; 15, 32; 15, 33; 15, 34; 15, 34; 15, 34; 16, 1; 16, 2; 16, 2; 16, 2; 16, 3; 16, 3; 16, 4; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 11; 16, 11; 16, 11; 16, 11; 16, 12; 16, 12; 16, 13; 16, 14; 16, 14; 16, 15; 16, 16; 16, 16; 16, 16; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 18; 16, 18; 16, 18; 16, 19; 16, 19; 16, 20; 16, 20; 16, 21; 16, 22; 16, 22; 16, 22; 16, 22; 16, 24; 16, 24; 16, 24; 16, 25; 16, 25; 16, 26; 16, 26; 16, 27; 16, 27; 16, 27; 16, 28; 16, 28; 16, 28; 16, 30; 16, 30; 16, 30; 16, 31; 16, 31; 16, 31; 16, 31; 16, 31; 16, 32; 16, 32; 16, 33; 16, 33; 16, 34; 16, 34; 17, 1; 17, 1; 17, 2; 17, 3; 17, 4; 17, 4; 17, 5; 17, 5; 17, 5; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 7; 17, 7; 17, 8; 17, 9; 17, 9; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 11; 17, 11; 17, 11; 17, 11; 17, 11; 17, 11; 17, 12; 17, 12; 17, 12; 17, 12; 17, 12; 17, 12; 17, 12; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 17, 14; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 16; 17, 16; 17, 17; 17, 17; 17, 17; 17, 18; 17, 18; 17, 18; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 20; 17, 20; 17, 21; 17, 21; 17, 21; 17, 22; 17, 22; 17, 23; 17, 23; 17, 23; 17, 24; 17, 24; 18, 1; 18, 1; 18, 1; 18, 1; 18, 2; 18, 2; 18, 3; 18, 3; 18, 4; 18, 4; 18, 4; 18, 4; 18, 4; 18, 5; 18, 5; 18, 5; 18, 5; 18, 5; 18, 5; 18, 5; 18, 6; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 18, 8; 18, 9; 18, 10; 18, 10; 18, 10; 18, 11; 18, 11; 18, 12; 18, 12; 18, 12; 18, 12; 18, 12; 18, 12; 18, 13; 18, 13; 18, 13; 18, 13; 18, 14; 18, 14; 18, 15; 18, 16; 18, 16; 18, 16; 18, 16; 18, 17; 18, 17; 18, 18; 18, 18; 18, 18; 18, 19; 18, 19; 18, 19; 18, 19; 18, 19; 18, 20; 18, 20; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 22; 18, 22; 18, 22; 18, 23; 18, 23; 18, 23; 18, 23; 18, 23; 18, 23; 18, 24; 18, 24; 18, 24; 18, 24; 18, 24; 18, 25; 18, 25; 18, 25; 18, 25; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 27; 18, 27; 18, 27; 18, 27; 18, 27; 18, 28; 18, 28; 18, 28; 18, 29; 18, 29; 18, 29; 18, 29; 18, 29; 18, 29; 18, 29; 18, 29; 18, 29; 18, 30; 18, 30; 18, 30; 18, 31; 18, 32; 18, 32; 18, 33; 18, 33; 18, 33; 18, 33; 18, 33; 18, 34; 18, 34; 18, 34; 18, 34; 18, 34; 18, 34; 18, 34; 18, 35; 18, 35; 18, 36; 18, 36; 18, 36; 18, 36; 18, 36; 18, 36; 18, 37; 18, 37; 18, 38; 18, 38; 18, 38; 18, 38; 18, 38; 18, 38; 18, 39; 18, 39; 18, 39; 18, 40; 18, 40; 18, 40; 18, 40; 18, 41; 18, 41; 18, 41; 18, 42; 18, 42; 18, 42; 18, 42; 18, 42; 18, 43; 18, 43; 18, 43; 18, 43; 18, 43; 18, 43; 18, 43; 18, 43; 18, 44; 18, 44; 18, 44; 18, 44; 18, 44; 18, 45; 18, 45; 18, 45; 18, 45; 18, 45; 18, 45; 18, 45; 18, 45; 18, 46; 18, 46; 18, 46; 19, 1; 19, 1; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 3; 19, 3; 19, 3; 19, 3; 19, 3; 19, 4; 19, 4; 19, 4; 19, 4; 19, 4; 19, 5; 19, 5; 19, 5; 19, 5; 19, 5; 19, 6; 19, 6; 19, 6; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 8; 19, 8; 19, 8; 19, 8; 19, 8; 19, 9; 19, 9; 19, 9; 19, 9; 19, 10; 19, 10; 19, 10; 19, 10; 19, 11; 19, 11; 19, 11; 19, 11; 19, 11; 19, 11; 19, 12; 19, 12; 19, 12; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 19, 14; 19, 14; 19, 14; 19, 15; 19, 15; 19, 15; 19, 16; 19, 16; 19, 17; 19, 17; 19, 18; 19, 18; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 19, 19; 19, 20; 19, 20; 19, 20; 19, 20; 19, 20; 19, 21; 19, 21; 19, 21; 19, 21; 19, 21; 19, 21; 19, 21; 19, 21; 20, 1; 20, 1; 20, 1; 20, 1; 20, 1; 20, 1; 20, 1;

20, 1; 20, 2; 20, 2; 20, 3; 20, 3; 20, 3; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 5; 20, 5; 20, 5; 20, 5; 20, 5; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 7; 20, 7; 20, 7; 20, 7; 20, 7; 20, 7; 20, 8; 20, 8; 20, 8; 20, 9; 20, 9; 20, 9; 20, 10; 20, 10; 20, 11; 20, 11; 20, 12; 20, 12; 20, 12; 20, 12; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 15; 20, 15; 20, 15; 20, 16; 20, 16; 20, 16; 20, 16; 20, 17; 20, 17; 20, 17; 20, 18; 20, 18; 20, 18; 20, 19; 20, 19; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 21; 20, 21; 20, 21; 20, 21; 20, 22; 20, 22; 20, 22; 20, 22; 20, 23; 20, 23; 20, 24; 20, 24; 20, 24; 20, 25; 20, 25; 20, 25; 20, 25; 20, 25; 20, 25; 20, 25; 20, 26; 20, 26; 20, 26; 20, 27; 20, 27; 20, 27; 20, 27; 20, 28; 20, 28; 20, 28; 20, 28; 20, 28; 20, 29; 20, 29; 20, 29; 20, 29; 20, 30; 20, 30; 20, 30; 20, 30; 20, 31; 20, 31; 20, 31; 20, 32; 20, 32; 20, 32; 20, 32; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 33; 20, 34; 20, 34; 20, 34; 20, 34; 20, 35; 20, 35; 20, 36; 20, 36; 20, 36; 20, 36; 20, 36; 20, 37; 20, 37; 20, 37; 20, 37; 20, 38; 20, 38; 20, 38; 20, 39; 20, 39; 20, 39; 20, 39; 20, 39; 20, 39; 20, 40; 20, 40; 20, 40; 20, 40; 20, 40; 20, 40; 20, 40; 20, 41; 20, 41; 20, 41; 20, 42; 20, 42; 20, 42; 21, 1; 21, 1; 21, 2; 21, 2; 21, 2; 21, 2; 21, 3; 21, 4; 21, 4; 21, 4; 21, 4; 21, 4; 21, 4; 21, 4; 21, 5; 21, 5; 21, 5; 21, 6; 21, 6; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 8; 21, 8; 21, 8; 21, 8; 21, 9; 21, 9; 21, 9; 21, 10; 21, 10; 21, 10; 21, 10; 21, 11; 21, 11; 21, 11; 21, 12; 21, 12; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 14; 21, 14; 21, 15; 21, 15; 21, 15; 21, 16; 21, 16; 21, 16; 21, 16; 21, 16; 21, 16; 21, 17; 21, 18; 21, 19; 21, 19; 21, 19; 21, 19; 21, 20; 21, 20; 21, 21; 21, 21; 21, 21; 21, 21; 21, 22; 21, 22; 21, 22; 21, 22; 21, 23; 21, 24; 21, 26; 21, 27; 21, 27; 21, 27; 21, 27; 21, 27; 21, 27; 21, 28; 21, 28; 22, 1; 22, 1; 22, 1; 22, 2; 22, 2; 22, 3; 22, 3; 22, 4; 22, 4; 22, 4; 22, 5; 22, 6; 22, 6; 22, 6; 22, 6; 22, 7; 22, 7; 22, 8; 22, 8; 22, 8; 22, 9; 22, 9; 22, 9; 22, 9; 22, 10; 22, 10; 22, 11; 22, 11; 22, 12; 22, 12; 22, 12; 22, 13; 22, 13; 22, 14; 22, 15; 22, 15; 22, 15; 22, 15; 22, 16; 22, 17; 22, 17; 22, 18; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 20; 22, 20; 22, 20; 22, 20; 22, 20; 22, 21; 22, 21; 22, 21; 22, 21; 22, 22; 22, 22; 22, 22; 22, 22; 22, 22; 22, 23; 22, 23; 22, 24; 22, 24; 22, 24; 22, 25; 22, 26; 22, 26; 22, 26; 22, 26; 22, 27; 22, 27; 22, 28; 22, 28; 22, 29; 22, 29; 22, 30; 22, 30; 22, 30; 22, 30; 22, 30; 22, 31; 22, 32; 22, 32; 22, 32; 22, 32; 22, 33; 22, 33; 22, 34; 22, 34; 22, 34; 22, 34; 22, 34; 22, 34; 22, 35; 22, 35; 22, 35; 22, 35; 22, 35; 22, 36; 22, 36; 22, 37; 22, 37; 22, 38; 22, 38; 22, 38; 22, 38; 22, 39; 22, 39; 22, 39; 22, 39; 22, 40; 22, 40; 22, 41; 22, 42; 22, 42; 22, 43; 22, 44; 22, 45; 22, 46; 22, 46; 22, 47; 22, 48; 22, 49; 22, 49; 22, 50; 22, 51; 22, 51; 22, 51; 22, 52; 22, 53; 22, 53; 22, 53; 22, 53; 22, 54; 22, 54; 22, 54; [2] 1, 1; 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 1, 18; 1, 19; 1, 19; 1, 20; 1, 20; 1, 20; 2, 1; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 2, 18; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 20; 2, 21; 2, 21; 2, 21; 2, 21; 2, 21; 2, 21; 2, 22; 2, 23; 2, 23; 2, 23; 2, 23; 2, 23; 2, 24; 2, 24; 2, 24; 2, 24; 2, 24; 2, 25; 2, 25; 3, 1; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 12; 3, 12; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 3, 13; 3, 13; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 17; 3, 17; 3, 17; 3, 18; 3, 18; 3, 19; 3, 19; 3, 19; 3, 19; 3, 19; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 21; 3, 21; 3, 21; 3, 21; 3, 22; 3, 22; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 24; 3, 24; 3, 24; 3, 24; 3, 24; 3, 24; 3, 25; 3, 25; 3, 25; 3, 25; 3, 25; 3, 25; 3, 25; 3, 26; 3, 26; 3, 26; 3, 27; 3, 27; 3, 27; 3, 27; 3, 27; 4, 1; 4, 1; 4, 1; 4, 2; 4, 2; 4, 3; 4, 3; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 5; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 4, 6; 4, 6; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 8; 4, 8; 4, 8; 4, 8; 4, 8; 4, 9; 4, 10; 4, 10; 4, 10; 4, 10; 4, 10; 4, 10; 4, 11; 4, 11; 4, 11; 4, 11; 4, 12; 4, 12; 4, 12; 4, 12; 4, 13; 4, 14; 4, 14; 4, 14; 4, 14; 4, 15; 4, 15; 4, 15; 4, 15; 4, 16; 4, 16; 4, 17; 4, 17; 4, 17; 4, 18; 4, 18; 4, 18; 4, 19; 4, 20; 4, 20; 4, 20; 4, 20; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 4, 22; 4, 22; 4, 22; 4, 23; 4, 23; 4, 24; 4, 24; 4, 24; 4, 24; 4, 24; 4, 24; 4, 25; 4, 25; 4, 25; 4, 25; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 27; 4, 27; 4, 27; 4, 27; 4, 27; 4, 27; 4, 28; 4, 28; 4, 28; 4, 28; 4, 29; 4, 29; 4, 30; 4, 30; 4, 30; 4, 30; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 31; 4, 32; 4, 32; 4, 33; 4, 33; 4, 33; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 34; 4, 35; 4, 35; 4, 35; 4, 35; 4, 35; 4, 35; 4, 35; 4, 35; 4, 36; 4, 36; 4, 36; 4, 36; 4, 36; 4, 37; 4, 37; 4, 37; 4, 37; 4, 37; 4, 37; 4, 38; 4, 38; 4, 38; 4, 38; 4, 39; 4, 39; 4, 39; 4, 39; 4, 39; 4, 40; 4, 40; 4, 40; 4, 40; 4, 40; 4, 41; 4, 41; 4, 41; 4, 41; 4, 41; 4, 42; 4, 42; 4, 42; 4, 42; 4, 43; 4, 43; 4, 43; 4, 44; 4, 44; 5, 1; 5, 1; 5, 1; 5, 1; 5, 2; 5, 2; 5, 2; 5, 3; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 7; 5, 7; 5, 8; 5, 8; 5, 8; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 10; 5, 10; 5, 10; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 11; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 13; 5, 13; 5, 14; 5, 14; 5, 14; 5, 14; 5, 15; 5, 15; 5, 15; 5, 15; 5, 15; 5, 15; 5, 16; 5, 16; 5, 16; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 5, 18; 5, 19; 5, 19; 5, 20; 5, 20; 5, 21; 5, 21; 5, 21; 5, 21; 5, 22; 5, 22; 5, 23; 5, 23; 5, 23; 5, 23; 5, 23; 5, 24; 5, 24; 5, 24; 5, 24; 5, 24; 5, 25; 5, 25; 5, 25; 5, 25; 5, 25; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 26; 5, 27; 5, 27; 5, 27; 6, 1; 6, 2; 6, 2; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 4; 6, 4; 6, 4; 6, 5; 6, 5; 6, 5; 6, 5; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 7; 6, 7; 6, 7; 6, 8; 6, 8; 6, 9; 6, 10; 6, 10; 6, 11; 6, 11; 6, 11; 6, 12; 6, 13; 6, 13; 6, 13; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 16; 6, 17; 6, 17; 6, 17; 6, 17; 6, 17; 6, 17; 6, 17; 6, 18; 6, 18; 6, 18; 6, 18; 6, 19; 6, 19; 6, 19; 6, 19; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 21; 6, 22; 6, 22; 6, 22; 6, 22; 6, 22; 6, 22; 6, 23; 6, 23; 6, 23; 6, 23; 6, 23; 6, 23; 6, 24; 6, 24; 6, 24;

6, 24; 6, 25; 6, 25; 6, 25; 6, 26; 6, 26; 6, 27; 6, 28; 6, 28; 6, 28; 6, 28; 6, 28; 6, 29; 6, 29; 6, 29; 6, 29; 6, 29; 6, 30; 6, 30; 6, 30; 6, 30; 6, 31; 6, 31; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 6, 32; 6, 33; 6, 33; 7, 1; 7, 1; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 3; 7, 3; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 6; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 11; 7, 11; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 7, 13; 7, 13; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 16; 7, 16; 7, 16; 7, 16; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 18; 7, 18; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 20; 7, 20; 7, 20; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 3; 8, 3; 8, 3; 8, 3; 8, 4; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 5; 8, 6; 8, 6; 8, 6; 8, 6; 8, 7; 8, 7; 8, 7; 8, 8; 8, 8; 8, 8; 8, 9; 8, 9; 8, 9; 8, 9; 8, 9; 8, 9; 8, 10; 8, 10; 8, 11; 8, 11; 8, 11; 8, 11; 8, 12; 8, 12; 8, 12; 8, 12; 8, 12; 8, 13; 8, 13; 8, 14; 8, 14; 8, 14; 8, 14; 8, 15; 8, 15; 8, 15; 8, 15; 8, 15; 8, 15; 8, 17; 8, 18; 8, 18; 8, 19; 8, 19; 8, 20; 8, 21; 8, 21; 8, 21; 8, 21; 8, 21; 8, 21; 8, 22; 8, 23; 8, 23; 8, 24; 8, 24; 8, 24; 8, 26; 8, 26; 8, 27; 8, 27; 8, 27; 8, 28; 8, 28; 8, 29; 8, 29; 9, 1; 9, 1; 9, 1; 9, 1; 9, 2; 9, 2; 9, 2; 9, 2; 9, 2; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 8; 9, 8; 9, 8; 9, 8; 9, 9; 9, 9; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 12; 9, 12; 9, 12; 9, 13; 9, 13; 9, 13; 9, 13; 9, 13; 9, 14; 9, 14; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 18; 9, 18; 9, 18; 9, 18; 9, 18; 9, 18; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 20; 9, 20; 9, 20; 9, 21; 9, 21; 9, 21; 9, 21; 9, 21; 9, 21; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 23; 9, 23; 9, 24; 9, 24; 9, 24; 9, 24; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 26; 9, 26; 9, 26; 9, 27; 9, 27; 9, 27; 9, 27; 9, 27; 9, 27; 9, 27; 9, 27; 9, 27; 9, 28; 9, 28; 9, 28; 9, 29; 9, 30; 9, 30; 9, 30; 9, 30; 9, 30; 9, 30; 9, 31; 9, 32; 9, 32; 9, 32; 9, 32; 9, 33; 9, 33; 9, 33; 9, 33; 9, 34; 9, 34; 9, 34; 9, 34; 9, 34; 9, 35; 9, 35; 9, 35; 9, 35; 9, 36; 9, 36; 9, 36; 9, 37; 10, 1; 10, 1; 10, 1; 10, 1; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 3; 10, 3; 10, 3; 10, 3; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 8; 10, 8; 10, 8; 10, 9; 10, 9; 10, 9; 10, 9; 10, 9; 10, 9; 10, 10; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 12; 10, 12; 10, 12; 10, 12; 10, 13; 10, 13; 10, 13; 10, 13; 10, 14; 10, 14; 10, 14; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 16; 10, 16; 10, 17; 10, 17; 10, 18; 10, 18; 10, 18; 10, 19; 10, 19; 10, 19; 10, 20; 10, 20; 10, 20; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 22; 10, 23; 10, 23; 10, 24; 10, 24; 10, 24; 10, 24; 10, 25; 10, 25; 10, 25; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 28; 10, 28; 10, 28; 10, 29; 10, 29; 10, 30; 10, 31; 10, 32; 10, 32; 10, 33; 10, 34; 10, 35; 10, 35; 10, 35; 10, 35; 10, 36; 10, 36; 10, 36; 10, 36; 10, 37; 10, 37; 10, 37; 10, 38; 11, 1; 11, 1; 11, 1; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 3; 11, 3; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 5; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 6; 11, 7; 11, 7; 11, 8; 11, 8; 11, 8; 11, 8; 11, 8; 11, 9; 11, 9; 11, 9; 11, 9; 11, 10; 11, 10; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 12; 11, 12; 11, 12; 11, 12; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 14; 11, 14; 11, 15; 11, 15; 11, 15; 11, 15; 11, 15; 11, 15; 11, 15; 11, 15; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 17; 11, 17; 11, 17; 11, 18; 11, 18; 11, 18; 11, 19; 11, 19; 11, 19; 11, 19; 11, 19; 11, 19; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 20; 11, 21; 11, 21; 11, 21; 12, 1; 12, 1; 12, 2; 12, 3; 12, 3; 12, 4; 12, 5; 12, 6; 12, 7; 12, 7; 12, 7; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 9; 12, 9; 12, 9; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 11; 12, 11; 12, 11; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 13; 12, 14; 12, 15; 12, 16; 12, 17; 12, 17; 12, 17; 12, 17; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 18; 12, 19; 12, 19; 12, 20; 12, 20; 12, 20; 12, 21; 12, 21; 12, 21; 12, 21; 12, 21; 13, 2; 13, 2; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 4; 13, 4; 13, 5; 13, 5; 13, 5; 13, 5; 13, 5; 13, 6; 13, 7; 13, 7; 13, 7; 13, 8; 13, 8; 13, 8; 13, 9; 13, 9; 13, 9; 13, 11; 13, 12; 13, 12; 13, 12; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 15; 13, 15; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 17; 13, 17; 13, 17; 13, 17; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 19; 13, 19; 13, 19; 13, 20; 13, 20; 13, 20; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 13, 22; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 23; 13, 24; 13, 24; 13, 25; 13, 25; 13, 25; 14, 1; 14, 2; 14, 2; 14, 3; 14, 4; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 6; 14, 7; 14, 7; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 11; 14, 11; 14, 11; 14, 11; 14, 12; 14, 12; 14, 13; 14, 13; 14, 13; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 17; 14, 18; 14, 18; 14, 19; 14, 19; 14, 19; 14, 19; 14, 19; 14, 20; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 21; 14, 22; 14, 24; 14, 26; 14, 26; 14, 26; 14, 26; 14, 27; 14, 27; 14, 28; 14, 28; 14, 28; 14, 28; 14, 28; 14, 29; 14, 29; 15, 2; 15, 2; 15, 3; 15, 4; 15, 5; 15, 5; 15, 5; 15, 5; 15, 6; 15, 6; 15, 7; 15, 7; 15, 7; 15, 9; 15, 10; 15, 10; 15, 10; 15, 10; 15, 10; 15, 10; 15, 10; 15, 11; 15, 12; 15, 13; 15, 13; 15, 14; 15, 14; 15, 14; 15, 14; 15, 14; 15, 15; 15, 15; 15, 15; 15, 16; 15, 16; 15, 16; 15, 16; 15, 16; 15, 18; 15, 19; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 21; 15, 21; 15, 22; 15, 22; 15, 24; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 25; 15, 26; 15, 26; 15, 28; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 29; 15, 30; 15, 30; 15, 30; 15, 30; 15, 31; 15, 31; 15, 32; 15, 32; 15, 33; 15, 34; 15, 35; 15, 35; 15, 36; 15, 37; 15, 37; 15, 37; 16, 2; 16, 2; 16, 3; 16, 3; 16, 4; 16, 4; 16, 4; 16, 4; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 8; 16, 8; 16, 8; 16, 8; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 11; 16, 12; 16, 12; 16, 12; 16, 12; 16, 13; 16, 13; 16, 13; 16, 13; 16, 14; 16, 14; 16, 14; 16, 14; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 16; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 18; 16, 18; 16, 19; 16, 20; 16, 20; 16, 20; 17, 2; 17, 3; 17, 3; 17, 4; 17, 4; 17, 4; 17, 4; 17, 4; 17, 5; 17, 5; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 7; 17, 7; 17, 8; 17, 8; 17, 9; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 10; 17, 11; 17, 11; 17, 11; 17, 11; 17, 12; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 17, 14; 17, 14; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 15; 17, 16; 17, 16; 17, 16; 17, 16; 17, 16; 17,

17; 17, 17; 17, 17; 17, 17; 17, 17; 17, 18; 17, 18; 17, 18; 17, 19; 17, 19; 17, 20; 17, 20; 17, 20; 17, 20; 17, 21; 17, 21; 17, 22; 17, 23; 17, 24; 17, 24; 17, 24; 17, 24; 17, 24; 17, 24; 17, 24; 17, 24; 17, 25; 17, 25; 17, 25; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 17, 28; 17, 28; 17, 28; 17, 29; 17, 29; 17, 30; 17, 30; 17, 30; 17, 31; 17, 31; 17, 31; 17, 31; 17, 31; 17, 31; 17, 32; 17, 32; 17, 32; 17, 33; 17, 33; 17, 34; 17, 34; 17, 34; 17, 34; 17, 35; 17, 35; 17, 35; 17, 35; 17, 35; 17, 36; 17, 36; 17, 36; 17, 37; 17, 37; 17, 37; 17, 37; 17, 37; 17, 38; 17, 39; 17, 39; 17, 40; 17, 40; 17, 40; 17, 40; 18, 1; 18, 2; 18, 2; 18, 3; 18, 4; 18, 4; 18, 4; 18, 4; 18, 4; 18, 5; 18, 6; 18, 6; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 18, 8; 18, 8; 18, 9; 18, 9; 18, 9; 18, 10; 18, 11; 18, 11; 18, 11; 18, 11; 18, 12; 18, 12; 18, 12; 18, 13; 18, 13; 18, 14; 18, 14; 18, 14; 18, 15; 18, 15; 18, 16; 18, 16; 18, 17; 18, 17; 18, 17; 18, 17; 18, 17; 18, 17; 18, 18; 18, 18; 18, 18; 18, 18; 18, 19; 18, 20; 18, 21; 18, 21; 18, 22; 18, 22; 18, 22; 18, 22; 18, 23; 18, 23; 18, 24; 18, 24; 18, 24; 18, 25; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 26; 18, 27; 18, 27; 18, 27; 18, 27; 18, 28; 18, 28; 18, 28; 18, 28; 18, 30; 18, 30; 18, 31; 18, 31; 18, 31; 18, 31; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 32; 18, 33; 18, 34; 18, 36; 18, 36; 18, 37; 18, 37; 18, 37; 18, 37; 19, 1; 19, 1; 19, 1; 19, 1; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 3; 19, 3; 19, 3; 19, 3; 19, 4; 19, 4; 19, 5; 19, 6; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 8; 19, 8; 19, 9; 19, 9; 19, 9; 19, 11; 19, 12; 19, 12; 19, 12; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 19, 14; 19, 14; 19, 14; 19, 14; 19, 15; 19, 15; 19, 16; 19, 16; 19, 16; 19, 17; 19, 18; 19, 18; 19, 18; 19, 19; 19, 19; 19, 20; 19, 21; 19, 22; 19, 22; 19, 22; 19, 23; 19, 23; 19, 23; 19, 23; 19, 24; 19, 24; 19, 25; 19, 25; 19, 26; 19, 26; 19, 26; 19, 26; 19, 27; 19, 27; 19, 27; 19, 27; 19, 28; 19, 28; 19, 28; 19, 28; 19, 29; 19, 29; 19, 29; 19, 29; 19, 29; 19, 29; 19, 30; 19, 30; 19, 31; 19, 32; 19, 32; 19, 32; 19, 33; 19, 34; 19, 34; 19, 35; 19, 35; 19, 35; 19, 35; 19, 35; 19, 36; 19, 36; 19, 36; 19, 36; 19, 37; 19, 37; 19, 37; 19, 37; 19, 37; 20, 1; 20, 1; 20, 1; 20, 2; 20, 2; 20, 3; 20, 3; 20, 3; 20, 4; 20, 4; 20, 5; 20, 5; 20, 5; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 7; 20, 7; 20, 7; 20, 8; 20, 8; 20, 9; 20, 10; 20, 11; 20, 11; 20, 12; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 13; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 15; 20, 15; 20, 16; 20, 17; 20, 17; 20, 17; 20, 18; 20, 18; 20, 19; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 20; 20, 21; 20, 21; 20, 21; 21, 1; 21, 1; 21, 2; 21, 2; 21, 3; 21, 3; 21, 3; 21, 3; 21, 3; 21, 3; 21, 4; 21, 5; 21, 6; 21, 6; 21, 6; 21, 6; 21, 6; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 8; 21, 9; 21, 9; 21, 10; 21, 11; 21, 12; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 13; 21, 14; 21, 14; 21, 14; 21, 14; 21, 15; 21, 15; 21, 16; 21, 17; 21, 17; 21, 17; 21, 18; 21, 18; 21, 18; 21, 19; 21, 19; 21, 20; 21, 20; 21, 20; 21, 20; 21, 21; 21, 21; 21, 22; 21, 22; 21, 23; 21, 23; 21, 24; 21, 25; 21, 25; 22, 1; 22, 1; 22, 2; 22, 2; 22, 3; 22, 4; 22, 5; 22, 5; 22, 6; 22, 6; 22, 6; 22, 6; 22, 8; 22, 8; 22, 8; 22, 9; 22, 9; 22, 9; 22, 9; 22, 10; 22, 11; 22, 11; 22, 11; 22, 12; 22, 12; 22, 12; 22, 12; 22, 12; 22, 13; 22, 13; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 15; 22, 16; 22, 17; 22, 17; 22, 17; 22, 18; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 19; 22, 20; 22, 20; 22, 20; 22, 20; 23, 1; 23, 1; 23, 1; 23, 2; 23, 2; 23, 2; 23, 2; 23, 2; 23, 2; 23, 2; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 4; 23, 4; 23, 4; 23, 4; 23, 4; 23, 4; 23, 4; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 6; 23, 6; 23, 6; 23, 6; 23, 7; 23, 8; 23, 8; 23, 8; 23, 8; 23, 10; 23, 10; 23, 11; 23, 11; 23, 12; 23, 12; 23, 12; 23, 12; 23, 13; 23, 13; 23, 13; 23, 13; 23, 14; 23, 14; 23, 15; 23, 15; 23, 15; 23, 15; 23, 15; 23, 15; 23, 16; 23, 16; 23, 16; 23, 16; 23, 16; 23, 16; 23, 16; 23, 17; 23, 17; 23, 17; 23, 18; 23, 18; 23, 19; 23, 19; 23, 20; 23, 20; 23, 20; 23, 21; 23, 22; 23, 22; 23, 24; 23, 24; 23, 24; 23, 24; 23, 24; 23, 24; 23, 25; 23, 25; 23, 25; 23, 27; 23, 27; 23, 27; 23, 27; 23, 28; 23, 28; 23, 29; 23, 29; 23, 29; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 30; 23, 31; 23, 31; 23, 32; 23, 33; 23, 33; 23, 33; 23, 34; 23, 34; 23, 34; 23, 34; 23, 34; 23, 35; 23, 35; 23, 35; 23, 36; 23, 36; 23, 37; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 4; 24, 4; 24, 4; 24, 5; 24, 5; 24, 6; 24, 6; 24, 7; 24, 8; 24, 8; 24, 9; 24, 10; 24, 10; 24, 11; 24, 11; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 12; 24, 13; 24, 13; 24, 13; 24, 14; 24, 14; 24, 14; 24, 14; 24, 14; 24, 14; 24, 15; 24, 15; 24, 15; 24, 15; 24, 15; 24, 16; 24, 16; 24, 16; 24, 16; 24, 17; 24, 17; 24, 18; 24, 18; 24, 19; 24, 20; 24, 20; 24, 21; 24, 21; 24, 21; 24, 22; 24, 22; 24, 23; 24, 23; 24, 24; 24, 24; 24, 24; 24, 24; 24, 25; 24, 25; 24, 25; 24, 26; 24, 26; 24, 26; 24, 27; 24, 27; 24, 27; 24, 27; 24, 29; 24, 29; 24, 29; 24, 29; 24, 30; 24, 31; 24, 31; 24, 31; 24, 31; 24, 32; 24, 32; 24, 33; 24, 33; 24, 33; 24, 33; 24, 34; 24, 34; 24, 34; 24, 34; 24, 34; 24, 35; 24, 35; 24, 35; 24, 36; 24, 36; 24, 37; 24, 37; 24, 37; 24, 37; 24, 37; 24, 37; 24, 38; 24, 38; 24, 38; 24, 39; 24, 39; 24, 39; 24, 39; 24, 40; 24, 40; 24, 41; 24, 41; 24, 41; 24, 42; 24, 42; 24, 43; 24, 43; 24, 43; 24, 43; 24, 43; 24, 43; 24, 43; 24, 43; 24, 44; 24, 44; 24, 44; 24, 44; 24, 44; 24, 45; 24, 45; 24, 45; 24, 45; 24, 45; 24, 45; 24, 46; 24, 46; 24, 46; 24, 47; 24, 47; 24, 48; 24, 48; 24, 49; 24, 49; 24, 50;

şi *conjunctie coord.* [2] 15, 13*;

şip : (c. 1683-1686 MS. 45, 238/2) : s. n. : „Flasche" : „fiole" : (2x)
şipul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 9, 1; 9, 3;

şípot : (1441 DERS) : s. n. : „(Wasser) Quelle" : „source (d'eau)" : (2x)
şipotele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 19;
şipotul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 3, 25;

şti : (1521 NEACŞU) : v. IV : „wissen" : „savoir, connaître" : (28x)
ai ştiut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 18; 2, 45;
au ştiut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 11; 2, 33; [2] 4, 39;
să ştii *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 38; 2, 43;
ştie *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 45;
ştii *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 2, 15; 5, 3; 5, 6; 8, 39; [2] 2, 3; 2, 5;
ştiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 9, 23;
ştiind *verb gerunziu* [1] 2, 38; 2, 43; 5, 6; 9, 27;
ştim *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 20, 31;
ştiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 22, 3; [2] 6, 32; 9, 11;
ştiu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 26;
ştiu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 3, 7; 18, 12; [2] 8, 12;

ştiu *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 17, 26;

ştiubéi : (1448 DRHA I, 402 / în top. *Ştiubeieşti*) : s. n. : „Wasserleitung" : „aqueduc" : (2x)
ştiubêiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 18, 17; 20, 20;

şuierá : (c. 1665-1672 MS. 4389, 860/1) : v. I : „zischen" : „siffler" : (1x)
va şuiera *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 9, 8;

T

tábără : (1581-1582 PO) : s. f. : „(Feld)Lager" : „camp" : (20x)
tabăra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 15; [2] 3, 24; 5, 15; 6, 24; 7, 4; 7, 5; 7, 6; 7, 10; 7, 16; 19, 35;
tabără *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 16; 16, 16; 22, 36; [2] 3, 9; 7, 7; 7, 8; 7, 12;
Tabere *subst. propriu fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 8;
taberele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 17;
taberii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 7, 5;

talánt : (c. 1564 CORESI, CAZ. 87) : s. m. : „Talent" : „talent" : (15x)
talant *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 39; [2] 5, 22; 5, 23;
talanţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 14; 16, 24; [2] 5, 23; 15, 19; 23, 33; 23, 33;
talanzi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 28; 10, 10; 10, 14; [2] 5, 5; 18, 14; 18, 14;

táler : (1551-1553 ES) : s. m. : „Mine, Taller" : „mine" : (1x)
taleri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 17;

tálpă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fußsohle" : „plante du pied" : (2x)
talpele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 34; 4, 34;

táre : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv./s. : „stark, groß, sehr" : „fort, grand, très" : (19x)
cea tare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 42;
cei tari *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 10; [2] 24, 14; 24, 15;
cêle tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 19; [2] 18, 13;
cel tare *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 15, 20;
foarte tare *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 17;
mai tare *adv. de mod comp.* [2] 17, 14;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 2; [2] 3, 19; 17, 10; 18, 8;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 16;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 11;
tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 10, 2; 19, 25;
tari *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 8; [2] 24, 16;

tátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Vater" : „père" : (93x)
tată *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 6; 2, 33; 3, 6; 3, 14; 5, 3; 6, 12; 9, 4; 11, 13; 12, 4; 12, 9; 12, 10; 12, 11; 12, 11; 12, 14; 12, 14; 15, 11; 19, 4; 19, 20; 20, 34; 20, 34; 20, 34; [2] 1, 20; 3, 2; 3, 2; 4, 18; 14, 3; 14, 21; 15, 33; 16, 2;
tatăl *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 5;
tatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 12; 2, 26; 3, 3; 7, 14; 8, 15; 8, 18; 11, 4; 11, 6; 11, 12; 11, 33; 13, 12; [2] 4, 18; 14, 3; 14, 5; 15, 3; 15, 10; 18, 3; 21, 3; 21, 20; 21, 20; 21, 20; 23, 34; 24, 9;
tatului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 43; 12, 6; 13, 11; 15, 3; 15, 24;
tătîne *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* [1] 2, 24; 2, 45; 3, 7; 5, 1; 8, 17; 8, 20; 8, 24; 8, 25; 9, 5; 11, 17; 11, 27; 12, 4; 12, 10; 15, 3; 15, 15; 15, 19; 15, 19; 15, 26; 18, 18; 22, 43; 22, 47; 22, 53; [2] 3, 13; 8, 24; 9, 25; 10, 3; 13, 25; 15, 37; 20, 5; 22, 2;
tătîni *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* [1] 2, 26; 2, 32; 7, 51; 8, 26; [2] 23, 30;

tăbărî́ : (1683 DOS. PAR. 119) : v. IV : „lagern" : „camper" : (4x)
să tăbărăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 20, 29;
să tăbărî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 27; [2] 24, 21;
voiu tăbărî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 6, 8;

tăceá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „schweigen" : „garder le silence" : (4x)
tăcem *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 22, 3; [2] 7, 9;
tăceţi *verb imp. 2 pl.* [2] 2, 3; 2, 5;

tăiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (ab)schneiden, (ab)hauen, 2. niedermetzeln" : „1. couper, 2. massacrer" : (12x)
am tăiat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 19, 23;
a tăia *verb infinitiv prezent* [1] 5, 6;
au tăiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 15; [2] 18, 16;
să taie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 5, 6; [2] 3, 26;
să tăia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 18, 28;
tăia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 6, 4;
tăie *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 13; [2] 6, 6; 16, 17; 24, 13;

tăietór : (1560-1561 CORESI, TE.2) : „Steinhauer" : „celui qui coupe la pierre" : (1x)
tăietori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 15;

tămîiá : (1643 VARLAAM, C. 426) : v. I : „weihräuchern" : „encenser" : (17x)
au tămîiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 23, 8;
au tămîiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 9, 25;
era tămîind *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 3, 2;
era tămîind *verb indicativ imperfect perifrastic 3 pl.* [2] 18, 4;
tămîia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 11, 8; [2] 23, 5; 23, 5;
tămîia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 3, 3; 22, 44; [2] 12, 3; 14, 4; 15, 4; 15, 34; 16, 4;
tămîiară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 11;
tămîie *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 16, 13;
tămîie *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 22, 17;

tămîietúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 322/1) : s. f. : „Weihrauch, Weihräuchern" : „encensement" : (1x)
tămîieturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 10, 26;

tăríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Feste" : „forteresse" : (1x)

tăriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 8, 12;

tărpí → tîrpi

tău, ta : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos. : „dein" : „ton" : (325x)
ai tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. pl.* [2] 1, 10; 1, 12;
al tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. sg.* [1] 20, 4;
ta *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. sg.* [2] 3, 13;
ta *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 53; 2, 6; 2, 7; 2, 13; 2, 16; 2, 26; 2, 30; 2, 44; 2, 45; 2, 45; 3, 6; 3, 12; 3, 12; 3, 20; 5, 8; 8, 18; 8, 18; 8, 23; 8, 28; 8, 42; 9, 3; 10, 6; 10, 8; 10, 8; 11, 11; 11, 11; 12, 16; 13, 8; 13, 18; 14, 3; 14, 9; 14, 9; 14, 12; 15, 19; 17, 11; 19, 14; 19, 15; 19, 20; 20, 6; 20, 13; 20, 22; 20, 28; 20, 41; 21, 2; 21, 2; 21, 6; 21, 21; 21, 21; 21, 22; [2] 3, 14; 4, 2; 4, 4; 4, 16; 4, 28; 5, 26; 5, 27; 6, 1; 6, 22; 8, 1; 8, 8; 9, 1; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 13, 16; 14, 9; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 19, 16; 19, 21; 19, 27; 19, 27; 19, 27; 19, 27; 19, 28; 20, 3; 20, 5; 20, 15; 20, 17; 22, 19;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. pl.* [1] 20, 6;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. sg.* [1] 1, 13; 1, 17; 2, 38; 8, 13; 8, 30; 9, 3; 9, 3; 9, 5; [2] 9, 22; 20, 1;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. pl.* [1] 3, 13; 3, 14; 8, 19; 8, 24; 8, 52; 10, 8; 10, 8; 11, 12; 20, 3; 20, 5; 22, 12; 22, 34; [2] 2, 16; 4, 7; 10, 5; 18, 26; 19, 28; 19, 28; 20, 5; 22, 19;
tale *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. pl.* [1] 1, 14; 12, 16; 14, 12; 19, 10; 19, 14; 22, 13;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. pl.* [1] 3, 11; 13, 22; 17, 13; [2] 1, 13; 1, 14; 4, 4; 19, 23;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. pl.* [1] 2, 4; 2, 40; 5, 6; 8, 25; 8, 52; 12, 28; 19, 10; 19, 14; 20, 3; 20, 5; 22, 4; 22, 50; [2] 1, 13; 1, 14; 3, 7; 4, 3; 4, 7; 6, 3; 7, 2; 7, 19; 10, 5; 19, 16; 19, 22; 20, 3; 20, 6; 20, 17; 20, 18; 22, 9; 22, 20; 22, 20;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 1, 12; 1, 27; 1, 47; 2, 3; 2, 7; 2, 21; 3, 9; 8, 23; 8, 24; 8, 25; 8, 30; 8, 36; 8, 52; 8, 53; 8, 60; 9, 5; 11, 11; 11, 12; 11, 13; 12, 4; 13, 6; 15, 19; 18, 8; 18, 11; 18, 14; 18, 18; [2] 3, 13; 4, 26; 5, 17; 5, 18; 6, 12; 9, 7; 20, 5;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 13; 1, 17; 1, 17; 1, 19; 1, 26; 1, 26; 1, 30; 2, 39; 3, 6; 3, 7; 3, 8; 3, 14; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 5, 5; 6, 12; 8, 19; 8, 28; 8, 30; 9, 4; 10, 8; 11, 12; 11, 13; 12, 4; 12, 9; 12, 10; 13, 21; 17, 19; 17, 23; 18, 9; 18, 10; 18, 12; 18, 36; 20, 9; 20, 32; 20, 33; 20, 34; 20, 39; 20, 40; [2] 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 9; 2, 16; 3, 7; 4, 1; 4, 28; 4, 36; 5, 10; 5, 15; 5, 17; 5, 18; 5, 25; 6, 22; 6, 28; 6, 29; 8, 9; 8, 13; 9, 1; 16, 7; 16, 7; 18, 27; 19, 4; 19, 4; 19, 10;
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. gen./dat. sg.* [1] 5, 6; 8, 13; 8, 27; 8, 30; 8, 31; 8, 33; 8, 34; 8, 35; 8, 36; 8, 36; 8, 44; 8, 48; 8, 52; 8, 60;
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 12; 1, 47; 1, 47; 2, 38; 2, 38; 2, 45; 2, 45; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 12; 5, 5; 5, 5; 8, 24; 8, 32; 8, 33; 8, 36; 8, 39; 8, 41; 8, 41; 8, 42; 8, 42; 8, 43; 8, 43; 8, 43; 8, 43; 8, 44; 8, 49; 8, 51; 10, 6; 11, 22; 11, 37; 13, 22; 15, 19; 17, 13; 17, 24; 18, 31; 19, 2; 20, 3; 20, 3; 20, 5; 20, 39; 20, 41; 20, 41; 21, 19; 21, 19; 22, 4; [2] 4, 30; 22, 20;

tăvălí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „wälzen" : „rouler" : (2x)
tăvăliră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 9, 33;
tăvăliţi *verb imp. 2 pl.* [2] 9, 33;

teasc : (1551-1553 ES) : s. n. : „Kelter" : „pressoir" : (1x)
teasc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 6, 27;

téme : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „Angst haben, sich fürchten" : „craindre" : (23x)
era temîndu-se *verb indicativ imperfect perifrastic 3 pl.* [2] 17, 31; 17, 32; 17, 40;
era temîndu-se *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 18, 3;
iaste temîndu-se *verb indicativ prezent perifrastic 3 sg.* [1] 18, 12;
s-au temut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 25;
s-au temut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 50; 1, 51;
să să teamă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 8, 40; 8, 43; [2] 17, 28;
să temea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 17, 33;
să temu *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 17, 34;
să temură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 17, 7;
să vă têmeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 17, 36; 17, 35; 17, 37; 17, 38; 17, 39;
temîndu-se *verb gerunziu* [2] 4, 1;
te tême *verb imp. 2 sg.* [2] 1, 15; 6, 16;
vă têmeţi *verb imp. 2 pl.* [2] 24, 44;

temelíe : (1520 DERS) : s. f. : „Fundament" : „fondement" : (3x)
temelia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 17;
temelie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 9;
temeliia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 16, 18;

témniţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gefängnis" : „prison" : (1x)
temniţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 27;

tempináre → întîmpinare

teslár : (1616 BGL) : s. m. : „Tischler, Bautischler" : „menuisier, ebeniste" : (4x)
teslari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 24, 16;
teslarilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 11; 22, 6;
teslariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 14;

therafín : (c. 1665-1672 MS. 4389, 245/2) : s. m., ebraism după *θεραφίν* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Götze, Teraphim" : „idole, téraphim" : (1x)
therafínii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 23, 24;

tigáie : (1581-1582 PO) : s. f. : „Pfanne" : „poêle" : (1x)
tigăile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 44;

timpiná → tîmpiná

timpináre → întîmpinare

tineréţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jugend" : „jeunesse" : (1x)
tinerêţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 18, 12;

tirián : (1688 BIBLIA) : adj. : „Tyrer" : „Tyrian" : (1x)
tirian *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 14;

tîlhár : (1482-1487 DERS) : s. m. : „Räuber" : „brigard" : (8x)
tîlhari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 2; 13, 21;
tîlharii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 6, 23; 13, 20; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2;

tîmpiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „entgegengehen, -kommen, -treten" : „aller à la rencontre de" : (2x)
au timpinat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 33;
timpină *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 35;

tîmpináre → întîmpinare

tî́năr : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. jung, 2. Jüngling" : „1./2. jeune" : (2x)
cel mai tînăr *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 34;
tînără *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 2;

tîrîtór, -oáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 632/1) : s. m./f. : „Gewürm" : „reptile" : (1x)
tîrîtoare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 33;

tîrpí : (1614 CREST. 43) : v. IV : „harren" : „attendre, espérer" : (1x)
voiu tărpi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 6, 33;

tocmeálă : (1453 DERS) : s. f. : „Plan, Weise" : „plan, moyen" : (1x)
tocmala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 16, 10;

tocmí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. vereinbaren, 2. rüsten, 3. schaffen" : „1. convenir, 2. armer, préparer, 3. créer" : (3x)
să tocmiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 12, 8;
tocmêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 24, 39;
voiu tocmi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 6, 13;

toiág : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Stab" : „bâton" : (4x)
toiagul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 4, 28; 4, 29; 4, 31; 18, 21;

topí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verzehren, schmelzen" : „dissoudre, fondre" : (3x)
au topit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 15;
topind *verb gerunziu* [1] 19, 11;
topit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 22, 9;

topitór : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. m. : „Schmelzerei, Schmelzofen" : „fonderie" : (2x)
topitoriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 23;
topitoriului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 8, 51;

topitúră : (1682 DOS. VS., mart. 41v) : s. f. : „Schmelze, Schmelzgut" : „fonte" : (1x)
topitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 17, 16;

tot, toátă : (1521 NEACŞU) : adj. /pron./adv. : „ganz, alles; auch" : „tout, entier; aussi" : (471x)
toată *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 1, 29; 2, 4; 2, 45; 4, 11; 4, 12; 5, 8; 5, 10; 6, 7; 6, 10; 6, 21; 6, 21; 7, 1; 8, 14; 8, 22; 8, 23; 8, 37; 8, 37; 8, 38; 8, 38; 8, 48; 8, 55; 8, 56; 9, 1; 9, 3; 9, 11; 10, 4; 10, 8; 10, 20; 11, 13; 11, 15; 11, 34; 11, 41; 12, 21; 12, 23; 14, 8; 15, 23; 15, 29; 15, 29; 16, 11; 16, 12; 16, 26; 16, 27; 19, 18; 20, 1; 20, 1; 20, 13; 22, 19; 22, 43; [2] 3, 19; 3, 19; 3, 19; 3, 25; 4, 13; 5, 15; 6, 24; 7, 13; 7, 15; 7, 16; 9, 8; 10, 33; 10, 36; 11, 1; 12, 20; 16, 10; 17, 13; 17, 16; 17, 20; 20, 13; 20, 13; 20, 20; 21, 3; 21, 5; 21, 8; 21, 20; 22, 2; 23, 3; 23, 4; 23, 5; 23, 25; 23, 25; 23, 25; 24, 21; 24, 25; 24, 29;
toate *adj. pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 3, 13; 3, 15; 4, 21; 4, 21; 4, 24; 4, 24; 4, 25; 4, 27; 4, 31; 5, 1; 6, 12; 6, 37; 7, 5; 7, 9; 7, 44; 7, 48; 7, 51; 8, 39; 8, 40; 8, 50; 8, 59; 8, 59; 9, 3; 9, 7; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 10, 14; 10, 21; 11, 8; 11, 25; 11, 34; 11, 36; 11, 39; 12, 7; 13, 11; 14, 24; 14, 26; 14, 31; 15, 5; 15, 6; 15, 12; 15, 14; 15, 16; 15, 32; 20, 6; 22, 39; [2] 3, 19; 5, 12; 8, 4; 8, 6; 8, 6; 8, 9; 8, 19; 10, 36; 11, 9; 11, 11; 12, 2; 12, 12; 12, 18; 13, 3; 13, 8; 13, 22; 14, 14; 14, 24; 15, 18; 17, 10; 17, 11; 17, 37; 19, 15; 19, 19; 22, 17; 22, 20; 23, 4; 23, 19; 23, 24; 23, 26; 24, 13; 24, 29; 24, 34; 24, 36; 24, 49; 24, 50;
toate *adj. pron. nehot. neutru pl. nom./ac.* [1] 4, 34; 6, 37; 7, 14; 7, 24; 7, 36; 7, 39; 7, 45; 7, 45; 7, 47; 8, 4; 8, 43; 8, 53; 8, 57; 8, 61; 10, 3; 10, 21; 11, 32; 14, 21; 15, 3; 16, 13; 18, 5; 19, 18; [2] 6, 12; 8, 21; 13, 11; 15, 9; 15, 28; 19, 4; 19, 11; 19, 24; 21, 7; 22, 16; 23, 2; 23, 19; 24, 13;
toate *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 3; 2, 26; 5, 6; 5, 8; 7, 32; 7, 36; 8, 43; 8, 52; 8, 57; 9, 4; 10, 2; 10, 13; 10, 13; 11, 38; 11, 41; 14, 22; 14, 28; 14, 30; 15, 5; 15, 7; 15, 23; 15, 31; 16, 5; 16, 14; 16, 27; 19, 1; 20, 4; 20, 9; 21, 26; 22, 39; 22, 54; [2] 8, 23; 10, 32; 12, 5; 12, 19; 13, 12; 14, 3; 14, 18; 14, 28; 15, 3; 15, 6; 15, 16; 15, 21; 15, 26; 15, 31; 15, 33; 15, 35; 16, 11; 16, 16; 18, 3; 18, 7; 18, 12; 19, 11; 20, 15; 20, 17; 21, 8; 21, 11; 21, 17; 22, 13; 23, 28; 23, 32; 23, 37; 24, 3; 24, 5; 24, 7; 24, 9; 24, 19; 24, 37;
tot *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 20; 2, 15; 3, 28; 4, 7; 5, 13; 8, 5; 8, 14; 8, 66; 9, 8; 11, 16; 11, 16; 11, 42; 12, 1; 12, 3; 12, 16; 12, 18; 12, 20; 14, 13; 14, 18; 15, 20; 15, 22; 15, 22; 15, 27; 15, 33; 16, 17; 18, 19; 18, 20; 20, 15; 22, 17; [2] 3, 21; 3, 25; 9, 14; 10, 21; 10, 35; 15, 20; 16, 4; 17, 13; 22, 13; 23, 2; 24, 14; 24, 46;
tot *adj. pron. nehot. neutru sg. gen./dat.* [2] 16, 15;
tot *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [1] 1, 3; 1, 39; 1, 40; 2, 2; 2, 4; 4, 10; 7, 14; 7, 51; 8, 48; 9, 9; 9, 19; 9, 20; 10, 7; 12, 12; 14, 23; 14, 23; 15, 18; 15, 20; 16, 7; 18, 24; 18, 30; 18, 36; 18, 39; 20, 8; 20, 10; 22, 28; [2] 3, 19; 3, 25; 5, 15; 10, 9; 10, 18; 10, 34; 11, 11; 11, 15; 11, 19; 11, 20; 11, 21; 12, 4; 12, 4; 12, 9; 12, 13; 12, 18; 14, 21; 15, 29; 16, 15; 16, 15; 17, 4; 17, 10; 17, 10; 17, 22; 18, 15; 19, 17; 21, 23; 22, 13; 23, 2; 23, 3; 23, 3; 23, 21; 23, 25;
tot *adv.* [1] 6, 18; 7, 45;
tot *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 4, 24; [2] 10, 19; 11, 7;
toţi *adj. pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 9; 1, 9; 1, 19; 1, 25; 1, 41; 1, 49; 4, 30; 4, 30; 4, 34; 6, 28; 8, 1; 8, 1; 8, 3; 8, 63; 8, 64; 10, 23; 10, 24; 10, 29; 11, 17; 16, 33; 18, 20; 20, 7; 20, 12; 20, 21; 22, 6; 22, 10; 22, 12; 22, 13; [2] 4, 3; 9, 5; 10, 9; 10, 11; 10, 11; 10, 17; 10, 19; 10, 19; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 21; 10, 22; 10, 22; 10, 25; 18, 4; 18, 35; 21, 14; 23, 1; 23, 8; 23, 20; 24, 14; 24, 16; 24, 16; 24, 24; 24, 43;
toţi *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 14, 9; 16, 25; 16, 30; 18, 21; [2] 15, 16; 18, 21; 19, 35; 21, 23; 23, 2;
tuturor *adj. pron. nehot. fem. pl. gen./dat.* [2] 23, 22;
tuturor *adj. pron. nehot. masc. pl. gen./dat.* [1] 4, 30; 8, 39; 10,

15; 22, 22; 22, 23; [2] 9, 7; 10, 23; 17, 13; 17, 23; 17, 39;
tot *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 3, 4*; 3, 15*; 8, 65*; 8, 65*; 9, 25*; 10, 5*; 11, 10*; 16, 4*; 18, 29*; 18, 33*; 18, 34*; 18, 38*; [2] 3, 27*; 5, 17*; 9, 10*; 10, 26*; 10, 27*; 16, 15*; 16, 15*; 16, 15*; 16, 15*;

tráistă : (1508 DERS) : s. f. : „Sacke" : „sac" : (1x)
traista *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 42;

tras : (c. 1665-1672 MS. 4389, 897/1) : s. n. : „Gewicht" : „poids" : (1x)
trasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 24, 36;

trăí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „leben" : „vivre" : (22x)
trăi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 13, 21; 14, 17;
trăia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 12, 6;
trăiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 25; 1, 31; 1, 34; 1, 39; 20, 32; [2] 11, 13;
trăiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 8, 40;
trăiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 20, 32;
va trăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 10, 19; 10, 21;
vei trăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 8, 10; 8, 14; 20, 1;
veţi trăi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 4, 7; 18, 32;
voiu trăi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 1, 2; 8, 8; 8, 9;
vom trăi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 7, 4;

treábă : (c. 1564 CORESI, CAZ. 179) : s. f. : „Beschäftigung" : „travail, activité" : (2x)
treabă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 28;
trebi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 27;

trebuí : (1478 DERS) : v. IV : „nötig sein, haben" : „avoir besoin, falloir" : (2x)
trebuie *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 4, 13; 4, 14;

tréce : (1521 NEACŞU) : v. III : „durchgehen" : „passer" : (11x)
au trecut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 29;
să treci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 6, 9;
trecu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 14; 4, 8; 4, 42;
trecură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 8; 2, 9; 14, 9;
va trêce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 9, 8; 19, 11;
vei trêce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 38;

trécere : (c. 1573-1578 PS. SCH. 324) : s. f. : „Übergang, Durchgang" : „passage" : (1x)
trêcerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 44;

trei : (1551-1553 ES) : num. card. : „drei" : „trois" : (6x)
trei *num. card. fem. nom./ac.* [2] 2, 17;
trei *num. card. masc. nom./ac.* [1] 10, 17;
trei *num. card. neutru. nom./ac.* [1] 6, 35; 7, 2; 7, 5; 7, 11;

tréilea, **tréia** : (1551-1553 ES) : num. ord. : „dritte" : „troisième" : (23x)
al treilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 6; 6, 8; 15, 28; 15, 33; 18, 1; 22, 2; [2] 1, 13; 1, 13; 7, 17; 9, 25; 18, 1; 19, 29;
al triilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 7, 19;
a treia *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 18; 12, 12; 12, 12; [2] 11, 5; 11, 5; 11, 6; 20, 5; 20, 8;
cel al treilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [2] 7, 2; 15, 25;

treizéci: (1551-1553 ES) : num. card. : „dreisig" : „trente" : (1)
treizeci *num. card. masc. nom./ac.* [2] 15, 13*;

tréstie : (1439 SUCIU II, 204 / în top. *Treszt*ia) : s. f. : „Rohr" : „roseau" : (2x)
trestie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 18, 21;
trestiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 15;

trimís : (1551-1553 ES) : s. m. : „Bote" : „messager" : (11x)
cel trimis *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 32;
trimisul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 6, 32; 6, 33; 9, 18;
trimişii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 7, 15;

trimíte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schicken" : „envoyer" : (108x)
ai trimis *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 5, 8; 20, 9; [2] 1, 16;
am trimis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 15, 19; 20, 5; [2] 5, 6; 17, 13;
a trimite *verb infinitiv prezent* [2] 1, 13; 15, 36;
au trimis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 3; [2] 10, 5;
au trimis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 44; 2, 25; 2, 43; 5, 2; 5, 8; 7, 13; 9, 27; 12, 18; 18, 10; 20, 7; 21, 11; 21, 11; [2] 1, 6; 2, 2; 2, 4; 2, 6; 5, 8; 5, 22; 6, 14; 6, 32; 14, 8; 14, 9; 16, 11; 17, 4; 17, 26; 18, 27; 19, 4; 19, 16; 20, 12; 22, 15; 22, 18;
să trimiteţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 2, 18;
sînt trimis *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 14, 6;
trimête *verb imp. 2 sg.* [2] 9, 17;
trimisără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 20; 21, 14;
trimise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 53; 2, 29; 2, 30; 5, 1; 15, 18; 15, 20; 18, 20; 19, 2; 20, 2; 20, 10; 20, 17; 20, 34; 21, 8; [2] 1, 2; 1, 9; 1, 11; 3, 7; 5, 10; 5, 24; 6, 9; 6, 10; 6, 23; 6, 32; 7, 14; 9, 19; 10, 1; 10, 21; 11, 4; 11, 13; 12, 18; 14, 9; 16, 7; 16, 8; 16, 10; 17, 25; 18, 14; 18, 17; 19, 2; 19, 9; 19, 20; 22, 3; 23, 1; 23, 16; 24, 2; 24, 2;
trimiseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 17; 10, 7; 14, 19;
trimisu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 8, 9;
trimite *verb imp. 2 sg.* [1] 11, 21; 18, 19; 20, 24; [2] 4, 22;
trimite *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 5, 7;
trimitea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 5, 14;
trimiteţi *verb imp. 2 pl.* [2] 2, 17;
trimiţind *verb gerunziu* [1] 2, 37;
trimiţînd *verb gerunziu* [1] 11, 22; [2] 6, 13;
vei trimite *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 5, 9; 11, 22; [2] 8, 12;
veţi trimite *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 2, 16;
voiu trimite *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 20, 6; 20, 34; [2] 5, 5;
vom trimite *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 7, 13;

trimítere : (1563 CORESI, PRAXIU 210) : s. f. : „Mitgift" : „dot" : (1x)
trimiteri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 16;

trîmbiţá : (1551-1553 ES) : v. I : „(aus-)posaunen, trompeten, schmettern" : „trompeter, sonner, sonner la trompette" : (4x)
au trîmbiţat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 39;
trîmbiţară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 9, 13;

trîmbiţaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 1, 34;
trîmbiţînd *verb gerunziu* [2] 11, 15;

trîmbiţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Trompete" : „trompette" : (3x)
trîmbiţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 11, 15; 12, 13;
trîmbiţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 11, 15;

trîntí : (1581 CORESI, EV. 78) : v. IV : „töten" : „tuer" : (1x)
vei trînti *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 8, 12;

trúfă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Hochmut, Vermessenheit" : „insolence" : (1x)
trufa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 28;

trup : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Körper" : „corps" : (15x)
trup *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 24; 13, 28;
trupu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 14;
trupul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 13, 22; 13, 24; 13, 28; 13, 28; 13, 29; 13, 30; 21, 27; [2] 4, 34; 5, 10; 5, 14; 6, 30;
trupuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 19, 35;

tu : (1521 NEACŞU) : pron. pers. : „du" : „tu, toi" : (307x)
te *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* [1] 1, 12; 2, 8; 2, 20; 2, 26; 8, 43; 17, 4; 17, 9; 18, 10; 18, 12; 18, 12; 18, 44; 20, 34; 20, 36; 22, 12; 22, 15; 22, 16; [2] 2, 2; 2, 4; 2, 6; 4, 29; 4, 30; 6, 27; 6, 27; 9, 18; 9, 19; 19, 10; 19, 21; 19, 28; 20, 5; 20, 5; 20, 6; 22, 20;
te- *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* [1] 2, 43; 10, 9; 12, 28; 14, 7; 14, 7; 16, 2; 16, 2; [2] 1, 9; 14, 10;
-te- *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* [2] 9, 3; 9, 6; 9, 12; 19, 21;
tine *pron. pers. 2 sg. ac. acc.* [1] 1, 14; 1, 20; 2, 8; 2, 14; 2, 16; 2, 17; 2, 18; 2, 20; 3, 6; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 6, 12; 8, 23; 8, 28; 8, 40; 8, 43; 8, 48; 8, 48; 10, 8; 10, 8; 10, 9; 11, 11; 11, 37; 11, 38; 12, 10; 12, 28; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 8; 13, 16; 13, 18; 13, 18; 13, 22; 14, 5; 14, 6; 14, 7; 17, 9; 18, 10; 18, 10; 18, 12; 18, 36; 18, 44; 19, 7; 19, 10; 19, 16; 20, 5; 20, 6; 20, 25; 22, 16; 22, 18; 22, 23; 22, 24; [2] 1, 10; 1, 12; 2, 9; 2, 10; 3, 14; 5, 6; 5, 6; 5, 13; 5, 13; 5, 26; 5, 27; 6, 7; 8, 9; 8, 13; 9, 5; 9, 5; 9, 11; 14, 10; 18, 27; 19, 9; 20, 5; 20, 14; 20, 18;
tu *pron. pers. 2 sg. nom.* [1] 1, 6; 1, 13; 1, 14; 1, 17; 1, 18; 1, 20; 1, 24; 1, 42; 2, 5; 2, 9; 2, 15; 2, 22; 2, 26; 2, 26; 2, 45; 3, 6; 3, 7; 3, 23; 3, 23; 5, 3; 5, 6; 5, 9; 6, 12; 8, 13; 8, 19; 8, 25; 8, 30; 8, 32; 8, 34; 8, 39; 8, 39; 8, 43; 8, 45; 8, 53; 8, 53; 9, 4; 11, 22; 11, 22; 11, 37; 12, 4; 12, 10; 13, 14; 14, 2; 14, 6; 14, 12; 17, 20; 17, 24; 18, 7; 18, 9; 18, 11; 18, 14; 18, 17; 18, 18; 18, 36; 18, 37; 18, 37; 18, 43; 19, 2; 19, 9; 19, 13; 20, 14; 20, 36; 20, 41; 21, 5; 21, 7; 21, 19; 22, 4; 22, 13; 22, 25; 22, 30; [2] 1, 6; 2, 19; 3, 7; 4, 1; 4, 7; 4, 16; 4, 23; 5, 17; 6, 22; 7, 2; 8, 1; 9, 25; 9, 32; 14, 10; 19, 10; 19, 11; 19, 11; 19, 15; 19, 15; 19, 19; 20, 1;
ţ- *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* [1] 21, 15; [2] 22, 19;
ţi *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* [1] 2, 30; 9, 5; 18, 13; [2] 21, 5;
-ţi *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* [1] 2, 43; 8, 29; 8, 51; 11, 31; 12, 4; 13, 7; 21, 2; 21, 4; [2] 4, 2; 18, 23;
ţie *pron. pers. 2 sg. dat. acc.* [1] 1, 16; 1, 30; 2, 3; 2, 4; 2, 30; 2, 37; 3, 5; 3, 11; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 5, 6; 8, 13; 8, 25; 8, 27; 8, 33; 8, 35; 8, 46; 8, 47; 8, 50; 8, 50; 8, 52; 8, 53; 8, 54; 9, 3; 9, 5; 11, 11; 11, 31; 11, 31; 11, 35; 11, 38; 11, 38; 11, 38; 12, 4; 12, 7; 13, 7; 13, 21; 14, 3; 14, 8; 14, 9; 15, 19; 17, 13; 17, 18; 18, 13; 19, 20; 20, 25; 20, 34; 20, 34; 21, 2; 21, 3; 21, 4; 21, 5; 21, 6; 21, 7; 21, 15; [2] 2, 9; 2, 10; 3, 7; 3, 13; 4, 2; 4, 3; 4, 13; 4, 13; 4, 24; 4, 26; 4, 26; 5, 10; 6, 28; 8, 14; 9, 18; 9, 19; 9, 22; 10, 32; 15, 12; 18, 21; 18, 23; 18, 23; 19, 29; 20, 9;

tulburá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufwühlen" : „troubler" : (1x)
s-au turburat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 26;

tulburát : (1577 CORESI, PS.) : adj. : „aufgewühlt" : „troublé" : (2x)
tulburat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 5;
turburat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 4;

turburá → tulbura

turburát → tulburat

túrmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herde" : „troupeau" : (2x)
o turmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 17;
turme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 27;

turn : (1469 DERS / în top. *Turnul*) : s. n. : „Turm" : „tour" : (3x)
turnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 17;
turnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 17, 10; 18, 8;

turná : (1577 CORESI, PS.) : v. I : „(ein-, be-)gießen" : „verser" : (11x)
toarnă *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 41;
turna *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 3, 11; 4, 5; 16, 13;
turnaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 18, 34;
turnă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 40; 9, 6;
va turna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 19, 32;
vei turna *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 4, 4; 9, 3; 16, 15;

turnáre : (c. 1667-1672 MS. 4389, 79/1) : s. f. : „Libation, Trankopfer" : „libation" : (2x)
turnarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 16, 13; 16, 15;

túrtă : (1573 DERS / antr. *Turteş*) : s. f. : „rundes, ungesäuertes Brot" : „pain d'orge" : (3x)
turtă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 12; 17, 13; 19, 6;

tutíndeni : (1559-1560 BRATU) : adv. : „überall" : „partout" : (1x)
tutindini *adv.* [2] 3, 21*;

Ţ

ţáră : (1515 DERS / în top. *Ţara* lui Oană) : s. f. : „Land" : „pays" : (5x)
ţara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 18, 33;
ţărilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 19;
ţărîlor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 14; 20, 15; 20, 17;

ţárină : (1400 DERS) : s. f. : „Land, Feld" : „terre" : (13x)

ţarena *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 26;
ţarenă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 11; [2] 4, 39; 4, 39; 7, 12;
ţarenii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 8, 6; 9, 25; 9, 37; 14, 9; 19, 26;
ţarenile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 8, 3; 8, 5;
Ţarinii *subst. propriu fem. sg. gen./dat. art.* [2] 18, 17*;

ţărînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erde, Staub" : „terre, poussière" : (7x)
ţărîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 10; [2] 13, 7; 23, 4; 23, 6; 23, 6; 23, 12; 23, 15;

ţése : (1580-1581 PO) : v. III : „weben" : „tisser" : (1x)
ţesea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 23, 7;

ţi → tu

ţi- → tu

ţie → tu

ţiitoáre : (1649 MARD.) : s. f. : „Nebenfrau, Konkubine, Kebse" : „concubine" : (1x)
ţiitoare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 3;

ţíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. halten, 2. versklaven" : „1. tenir, 2. rendre esclave" : (9x)
să ţie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 12, 12;
să ţine *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 29;
ţiindu-se *verb gerunziu* [1] 7, 35; 14, 10; 21, 21; [2] 9, 8; 14, 26;
ţine *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 51;
vor ţinea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 12, 5;

ţîţînă : (1508 DERS) : s. f. : „Angel" : „gond" : (2x)
ţîţînele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 50;
ţîţînile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 33;

U

ucíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „töten, umbringen" : „tuer" : (19x)
ai ucis *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 20, 40; 21, 19;
au ucis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 14;
au ucis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 5; 2, 33; 19, 1; 21, 27; [2] 10, 9;
ucide *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 30; 2, 32;
ucidea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 18, 13;
ucigă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 21, 10;
ucisără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 21, 13;
ucise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 25; 2, 47;
uciseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 18;
ucisu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 21, 14;
uciş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 10, 9;
vei ucide *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 8, 12;

ucigáş : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 189) : s. m. : „Mörder" : „assassin" : (1x)
ucigaşului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 6, 32;

ucigător : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Mörder" : „assassin" : (1x)
ucigătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 9, 31;

ud : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. n. : „Harn" : „urine" : (1x)
udul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 18, 27;

uitá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vergessen" : „oublier" : (1x)
să uitaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 17, 38;

ulciór → urciór

úmăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „1. Schulter, Achsel, 2. Winkel" : „1. épaule, 2. angle" : (14x)
umărul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 8; 7, 33; 7, 38; 7, 38; 7, 38; [2] 11, 12; 11, 12; 17, 14; 17, 14;
umere *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 2;
umerele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 29;
umerii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 29;
umerile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 32; 7, 33;

umblá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(umher)gehen, laufen, wandern" : „aller, marcher, parcourir" : (9x)
am umblat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 20, 3;
a umbla *verb infinitiv prezent* [1] 9, 27; 18, 6;
au umblat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 15;
să umblăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 18, 5;
umblă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 35;
umblaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 6, 13;
umblă *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 24;
vei umbla *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 6, 12;

úmbră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schatten" : „ombre" : (4x)
umbra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 20, 9; 20, 10; 20, 10; 20, 11;

umbrós : (c. 1665-1672 MS. 4389, 175/2) : adj. : „schattig" : „ombreux" : (1x)
umbros *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 23;

umilí : (1563 CORESI, PRAXIU 342) : v. I : „zerknirscht werden" : „(s')humilier" : (2x)
s-au umilit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 21, 28;
să vor umili *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 33;

umilínţă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 315) : s. f. : „Demut" : „humilité" : (6x)
omilinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 28; 8, 38; 8, 45; 8, 49; 8, 55;
omilinţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 3;

úmple/-eá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III/II : „füllen, erfüllen" : „remplir" : (15x)
au împlut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 27;
au umplut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 10; 8, 11; [2] 21, 16;
au umplutu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 35; [2] 3, 25;
împlu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 23, 14;
să umplu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 20; 10, 22;
să umplură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 6;
se va umplea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 17; 4, 4;
-şi umplu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 9, 24;
umplea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 13, 33;
umplu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 24, 4;

un, o : (1521 NEACŞU) : num. card./adj./pron. : „ein" : „un" : (74x)
o *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 16; 10, 19; 10, 20; 7, 41; [2] 2, 8; 2, 14; 4, 35;
o *num. card. fem. nom./ac.* [1] 4, 7; 5, 14; 6, 16; 6, 24; 6, 24; 6, 33; 7, 17; 7, 36; 7, 36; 10, 16; 10, 17; 17, 12; 19, 4; 19, 6; 20, 29; 22, 13; [2] 5, 17; 6, 10; 15, 13; 24, 36;
un *num. card. masc. nom./ac.* [1] 4, 7; 4, 10; 7, 20; 7, 25; 7, 29; 7, 30; 7, 30; 7, 31; 7, 37; 10, 14; [2] 7, 1; 7, 1; 7, 16; 7, 16; 7, 18; 7, 18; 15, 20;
un *num. card. neutru sg. nom./ac.* [1] 3, 18; 7, 4; 7, 11; 7, 37; 7, 37; 8, 57; 11, 13; 14, 3; 19, 6;
una *num. card. fem. nom./ac.* [1] 10, 22;
una *pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 8, 37; 12, 29; 12, 29;
uniia *pron. nehot. fem. sg. gen./dat.* [1] 12, 30;
unuia *pron. nehot. masc. sg. gen./dat.* [1] 19, 2; 22, 13; [2] 18, 24;
unul *num. card. masc. nom./ac.* [1] 4, 12; 4, 13; 4, 19;
unul *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 4, 7; 18, 23; 18, 40; 22, 34; [2] 2, 16; 3, 11; 4, 22; 6, 3; 6, 5; 6, 12; 7, 13; 9, 1; 17, 28;
unul *pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [2] 2, 16;

únde : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./conj. : „wo, wohin" : „où" : (32x)
unde *adv. pron. inter./relat.* [1] 4, 28; 7, 7; 8, 47; 8, 48; 10, 7; 11, 16; 11, 40; 13, 25; 13, 31; 17, 17; 18, 10; [2] 2, 14; 5, 25; 6, 6; 6, 13; 6, 27; 8, 1; 12, 5; 17, 20; 17, 23; 17, 33; 18, 33; 18, 34; 19, 13; 19, 13; 20, 14; 21, 16; 23, 7; 23, 8;
unde *conj. subord.* [2] 2, 17; 6, 25; 8, 11;

undevá : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 261) : adv. : „irgendwo" : „quelque part" : (1x)
undeva *adv. de loc* [1] 10, 12;

úndeţă → undiţă

úndiţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Angel" : „crochet" : (1x)
undeţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 19, 28;

uneáltă : (1581-1582 PO) : s. f. : „Gerät, Gerätschaften, Habe" : „outil, outillage, avoir" : (9x)
unealta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 7;
unêltele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 48; 7, 51; 10, 21; 19, 21; [2] 12, 11; 14, 14; 23, 4;
unêltelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 20, 13;

únge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be-, ein)schmieren, einreiben" : „enduire de, huiler, oindre" : (11x)
au uns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 45;
au uns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 39; 5, 1;
mă voiu unge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 4, 2;
să ungă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 1, 34;
să unge *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 21, 13;
unsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 23, 30;
unse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 11, 13;
unsu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 9, 3; 9, 6; 9, 12;
vei unge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 19, 15; 19, 16; 19, 16;

unghi : (1462 DERS / în top. *Unghiul*) : s. n. : „1. Ecke, Winkel, 2. Armlehne" : „1. coin, angle, 2. bras" : (2x)
unghiuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 33;
unghiurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 14, 13;

unsoáre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Salbe" : „pommade" : (1x)
unsorile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 20, 13;

únsprezecelea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „elfte" : „onzième" : (1x)
al unsprăzêcelea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 37;

untdelémn : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 289) : s. n. : „(Salbung) Öl" : „huile" : (14x)
untdelemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 12; [2] 4, 7;
untdelemnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 4, 2;
untdelemnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 11;
untdelemnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 17, 14; 17, 16; [2] 4, 6; 4, 7; 9, 1; 9, 3; 9, 6; 20, 13;
untdelemnului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 1, 39; [2] 18, 32;

urciór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 64) : s. n. : „Krug" : „vase" : (5x)
urcior *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 3; 17, 12; 19, 6;
urciorul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 17, 14; 17, 16; [2] 21, 13;

uréche : (1407 DERS / în antr. Petru *Ureaclea*) : s. f. : „Ohr" : „oreille" : (6x)
urêchea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 19, 16;
urechile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 52; [2] 18, 26; 19, 28; 21, 12; 23, 2;

urgíe : (1543 DERS / în antr. *Urgie*) : s. f. : „1. Grimm, Zorn, 2. Heimsuchung" : „1. fureur, rage, courroux, 2. peine" : (6x)
urgie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 2; [2] 1, 20; 21, 15;
urgiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 23, 26;
urgiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 22, 13; 23, 26;

urgisí : (1563 CORESI, PRAXIU 256) : v. IV : „1. in Zorn kommen, 2. entbrennen" : „1. persécuter, 2. enflammer" : (4x)
ai urgisit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 21, 22;
a urgisi *verb infinitiv prezent* [2] 17, 11;
să urgisi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 9; [2] 13, 3;

urgisíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 420/2) : s. f. : „Verfolgung" : „persécution" : (2x)
urgisirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 22; [2] 23, 26;

urî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hassen" : „haïr" : (2x)
am urît *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 22, 8;
să urî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 26;

urîciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Hass, Gehässigkeit, 2. Götze" : „1. haine, 2. idole" : (11x)
urîciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 5;
urîciunele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 17, 31;
urîciunelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 21, 26;
urîciunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 7; 11, 33; [2] 23, 13; 23, 13;
urîciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 24; [2] 16, 3; 21, 2; 21, 11;

urmá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „folgen" : „suivre" : (2x)
au urmat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 17, 15;
voiu urma *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 19, 20;

úrmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Spur" : „trace" : (4x)
o urmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 44;
urma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 6; [2] 19, 24;
urmele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 3;

ursoáie : (1594 BGL / în antr. *Ursoaia*) : s. f. : „Bärin" : „ourse" : (1x)
ursoaie *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 24;

urzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ausdenken" : „imaginer" : (1x)
au urzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 12, 33;

uscá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(aus-, ver)trocknen" : „(se) sécher" : (1x)
să uscă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 7;

uscát : (1439 DERS / în antr. Ivan *Uscatul*) : s. n. : „Festland" : „terre ferme" : (1x)
uscat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 14;

úsnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rand" : „bord" : (3x)
usna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 22; 7, 25;
usnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 25;

úşă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Tür" : „porte" : (26x)
uşa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 8; 6, 30; 6, 33; [2] 4, 4; 4, 5; 4, 33; 6, 32; 7, 3; 9, 3; 9, 10; 23, 8;
uşă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 33; 7, 5; 7, 5; [2] 6, 32;
uşăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 33; 7, 5;
uşe *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 15;
uşi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 30; 6, 31; [2] 12, 13;
uşile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 50; [2] 5, 9; 18, 16;
uşilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 6, 30; 7, 50;

uşór : (1551-1553 ES) : adj./adv. : „leicht" : „facile" : (2x)
uşoară *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 18;
uşor *adv. de mod poz.* [2] 20, 10*;

uşurá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „leichter werden" : „devenir plus léger" : (3x)
iuşurează *verb imp. 2 sg.* [1] 12, 4;
uşurează *verb imp. 2 sg.* [1] 12, 9; 12, 10;

V

vai : (1504 DERS / în top. *Vai*-de-ei) : interj. : „wehe!, ach!" : „malheur!, hélas!" : (2x)
vai *interjectie* [1] 13, 30; 17, 20;

vále : (1428 DERS / în top. *Valea* Călugărul) : s. f. : „Tal" : „val(lée)" : (2x)
al văilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 23; 20, 28;

valím → baalim

vas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gefäss, Geschirr" : „récipient, vaisseau" : (22x)
un vas *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 17, 10;
vas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 37; 7, 37; [2] 4, 6; 12, 13;
vase *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 37; 10, 25; 15, 16; [2] 4, 3; 4, 3; 4, 6; 7, 15;
vasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 44; 7, 47; 8, 4; 10, 21; [2] 4, 4; 4, 6; 24, 13; 24, 34; 24, 36;
vasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 12, 13;

văduvă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. verwitwet, 2. Witwe" : „1./2. veuve" : (5x)
văduo *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 9; 17, 10;
văduve *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. neart.* [1] 7, 14; 11, 26;
văduvei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 17, 20;

văpsí → vopsi

vărsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „gießen" : „fondre" : (7x)
au vărsat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 32; 7, 46; [2] 21, 16; 24, 4;
s-au vărsat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 5;
să va vărsa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 3;
vărsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 16, 13;

vărsáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Vergießen, Abschütten" : „versement" : (1x)
vărsarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 28;

vărsát : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 194) : adj./s. : „gegossen, geschmelzen, (Götze) aus geschmolzenem Kupfer" : „fondu, idole fabriqué en cuivre fondue" : (8x)
vărsată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 22;
vărsate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 23; 7, 32;
vărsate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 29;
vărsate *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 9;

vărsătură : (1618 BGL / în top. *Vărsături*) : s. f. : „geschmolzenes Metall" : „métal fondu" : (1x)
vărsătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 16;

văzător : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „sehend" : „voyant" : (1x)
văzătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 17, 13;

văznesí : (1551-1553 ES) : v. IV : „zum Himmel aufsteigen" : „s'élever au ciel" : (1x)
mă voiu văznesi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 9;

veac : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „1. Zeit, 2. Ewigkeit, 3. Jahrhundert" : „1. temps, 2. éternité, 3. siècle" : (10x)
veac *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 31; 2, 34; 2, 34; 2, 46; 9, 3; 9, 5; [2] 5, 27; 21, 7;
vêci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 13; 10, 9;

vechi : (1551-1553 ES) : adj. : „alt" : „vieux" : (1x)
vechi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. neart.* [1] 4, 30;

vecín : (1482 DERS) : s. m. : „Nachbar" : „voisin" : (1x)

vecinii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 3;

vedeá : (1521 NEACŞU) : v. II : „sehen, wahrnehmen" : „voir, apercevoir" : (84x)
ai văzut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 20, 13;
am văzut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 22, 17; 22, 19; [2] 9, 26; 20, 5;
aş fi văzut *verb cond.-opt. perfect 1 sg.* [2] 3, 14;
au văzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 20, 15; 20, 15; 20, 15;
au văzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 28; 16, 18; [2] 6, 21; 13, 4; 14, 26; 23, 29;
a vedea *verb infinitiv prezent* [1] 14, 4;
să vază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 12; [2] 6, 17; 8, 29; 9, 16;
să vedea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 8, 8;
să vedea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 6, 18;
se vedea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 8, 8;
vază *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 6, 20;
văd *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 1, 48; [2] 24, 39;
văzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 4; 11, 28; 12, 16; 18, 17; 18, 39; [2] 2, 12; 2, 24; 3, 22; 3, 26; 4, 25; 5, 21; 6, 17; 6, 30; 9, 17; 9, 22; 9, 27; 9, 32; 11, 1; 11, 15; 16, 10; 16, 12; 23, 16;
văzu *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 9, 17; 23, 17;
văzură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 13, 25; 22, 32; 22, 33; [2] 2, 15; 6, 20; 12, 10; 13, 21;
văzut-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 21, 28;
văzut-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 7;
vedea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 2, 12;
vêde-se *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 22, 32;
vedeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 20, 7; [2] 5, 7; 6, 13; 6, 32; 7, 14; 10, 10; 10, 24;
vei vedea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 25; [2] 2, 10; 7, 2; 7, 19; 9, 2;
veţi vedea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 3, 17; 3, 17; 10, 3;
vezi *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 23; 20, 22; [2] 3, 15; 4, 25; 10, 16; 19, 16;
vezi *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 2, 19;
vom vedea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 7, 13;

vedéc : (c. 1683-1686 MS. 45, 323/2) : s., ebraism după *βεδέκ* (SEPT. FRANKF.) : (probabil) „Baufällige" : „réparation" : (9x)
vedéc *subst. comun masc./neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 12, 5; 12, 5; 12, 6; 12, 7; 12, 7; 12, 8; 12, 12; 22, 5; 22, 6;

vení : (1521 NEACŞU) : v. IV : „kommen" : „venir" : (123x)
ai venit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 17, 18; [2] 19, 28;
am venit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 10, 7; [2] 19, 23;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 3; 9, 28; [2] 5, 22; 16, 6; 19, 3; 20, 14; 20, 14; 24, 21;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 28; 8, 18; 10, 14; 13, 1; 13, 10; 22, 15; [2] 4, 1; 10, 22; 15, 29; 16, 11; 19, 33; 23, 18;
au fost venit *verb indicativ perfect compus perifrastic 3 pl.* [1] 10, 12;
au fost venit *verb indicativ perfect compus perifrastic 3 sg.* [1] 10, 10;
a veni *verb infinitiv prezent* [2] 6, 32;
să vie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 6, 23; 7, 6;
va veni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 31; 8, 41; [2] 4, 10; 5, 6; 6, 32; 10, 2;
veni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 42; 2, 31; 10, 1; 10, 2; 10, 14; 11, 18; 12, 3; 13, 29; 17, 10; 18, 7; 18, 36; 19, 3; 19, 4; 20, 13; 20, 22; 20, 28; 20, 42; 21, 4; [2] 1, 9; 1, 13; 4, 7; 4, 25; 4, 27; 4, 31; 5, 9; 5, 15; 5, 24; 5, 25; 8, 1; 8, 3; 8, 7; 8, 7; 8, 9; 9, 18; 9, 19; 9, 20; 9, 30; 10, 7; 10, 8; 14, 13; 15, 5; 15, 14; 16, 12; 24, 10; 24, 22; 24, 28; 24, 45;
veniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 3, 20;
veniia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 10, 22; 12, 1; 13, 21; [2] 9, 17;
venind *verb gerunziu* [2] 4, 25; 13, 20;
veniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 18; 22, 37; [2] 2, 3; 2, 5; 2, 7; 2, 16; 6, 4; 6, 14; 10, 21; 13, 20; 18, 17; 19, 5; 24, 43;
veniţi *verb imp. 2 pl.* [2] 6, 19; 7, 4;
vie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 5, 8;
vin *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 13, 11; [2] 20, 17;
vino *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 12; 1, 13; 13, 15; 15, 19; 18, 5; [2] 1, 6; 4, 3; 4, 24; 5, 5; 6, 3; 6, 3; 7, 9; 10, 16; 14, 8;
voiu veni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 18, 32;
vor veni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 42;

venít : (1551-1553 ES) : s. n. : „Einkommen" : „revenu" : (1x)
venituri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 7;

vérde : (c. 1513 DERS / în top. *Verde*) : adj. : „grün" : „vert" : (1x)
vêrde *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 26;

vésel : (c. 1575 FRAG. TOD.) : adj. : „fröhlich" : „joyeux" : (1x)
vêseli *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 67;

veselí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) erfreuen" : „(se) réjouir" : (4x)
te veselêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 21, 7;
veselindu-să *verb gerunziu* [1] 4, 20;
veselindu-se *verb gerunziu* [1] 1, 40; 1, 45;

veselíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fröhlichkeit" : „joie" : (1x)
veselie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 40;

véste : (1507-1508 DERS) : s. f. : „Nachricht" : „nouvelle" : (1x)
vêste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 19, 7;

vestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verkünden" : „annoncer" : (1x)
vestêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 42;

vestíre : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f. : „Botschaft" : „nouvelle" : (1x)
vestire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 7, 9;

vestitór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Bote" : „messager" : (3x)
vestitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 10;
vestitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 13; [2] 7, 17;

veşmînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gewand, Kleidung" : „vêtement, habit" : (3x)
veşminte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 5; 5, 22; 5, 23;

vezetéu → vizitiu

viáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Leben" : „vie" : (8x)
viaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 8, 10; 8, 14;
vieţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 21; 11, 34; 15, 5; 15, 6; [2] 24, 49; 24, 50;

vicleán : (1462-1463 DERS) : s. m. : „Verräter" : „traître" : (1x)
hiclean *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 4;

viclení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verraten, hintergehen, überlisten" : „trahir, tromper" : (11x)
ai hiclenit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 18, 20;
ai viclenit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 14, 9;
au viclenit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 8, 20; 8, 22;
ficleni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 5; 18, 7; 24, 1; 24, 20;
hicleni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 7;
vicleni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 1; 8, 22;

vicleníre : (1643 VARLAAM, C. 247) : s. f. : „List, Heimtücke" : „perfidie, ruse" : (1x)
ai ficlenirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 21, 13;

vicleşúg : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Verrat" : „trahison" : (1x)
vicleşug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 9, 23;

víe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weinberg" : „vigne" : (16x)
al viilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 18, 32;
o vie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 1;
vie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 2; 21, 6; [2] 4, 39;
viei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 21, 2;
vii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 26; 19, 29;
viia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 25; 21, 2; 21, 6; 21, 7; 21, 15; 21, 16; 21, 18; [2] 18, 31;

viér : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Weinbauer, Winzer" : „viticulteur" : (1x)
viêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 24, 32;

vin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wein" : „vin" : (1x)
al vinului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 18, 32;

vínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. übergeben, 2. sich verkaufen" : „1. livrer, 2. se vendre" : (3x)
s-au vîndut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 21, 25;
vinde *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 7;
vinde *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 6, 11;

vindecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „heilen" : „guérir" : (8x)
să vindeca *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 9, 16;
să vindecară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 22;
să să vindece *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 8, 29; 9, 15;
să vindeci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 5, 6;
vindecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 30;
vindecu *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 2, 21;
voiu vindeca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 20, 5;

vinuí : (1581 CORESI, EV. 274) : v. IV : „beschuldigen" : „inculper, accuser" : (1x)
vinuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 5, 7;

vis : (1551-1553 ES) : s. n. : „Traum" : „rêve" : (1x)
vis *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 15;

visteríe → vistierie

vistieríe : (1588 BGL) : s. f. : „1. Schatz, 2. Schatzkammer" : „1. trésor, 2. trésorerie" : (13x)
visteriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 26; 15, 18; 15, 18; [2] 12, 18; 14, 14; 16, 8; 16, 8; 18, 15; 20, 13; 20, 15; 24, 13; 24, 13;
vistiiriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 51;

vítă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Vieh" : „animal, bête" : (1x)
vite *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 9, 25;

viţél : (1499 DERS / în top. *Viţelu*) : s. m. : „Kalb" : „veau" : (7x)
un viţel *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 25;
viţei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 9; 1, 19; 1, 25; 4, 23; 10, 19;
viţelul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 26;

viu : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „lebendig" : „vivant" : (37x)
cel viu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 25; 3, 26; 3, 27;
cel viu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 22; 3, 23; 3, 23;
vii *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 18; 20, 18; [2] 7, 4; 7, 12; 10, 14; 10, 14;
vii *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 31;
viu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 29; 2, 24; 17, 1; 17, 12; 17, 23; 18, 10; 18, 15; 21, 15; 22, 14; [2] 2, 2; 2, 4; 2, 6; 3, 14; 4, 30; 5, 16; 5, 20; 19, 4; 19, 16;
viu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 2; 2, 4; 2, 6; 4, 16; 4, 17; 4, 30;

vizitíu : (1637 ARH. II, 380) : s. m. : „Wagenlenker" : „cocher" : (1x)
vezeteului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 22, 34;

vînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wind" : „vent" : (5x)
vînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 45; 19, 11; 19, 11; 19, 11; [2] 3, 17;

vînturá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „worfeln" : „vanner" : (1x)
va vîntura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 15;

vînzáre : (1581 CORESI, EV. 111) : s. f. : „Verkauf" : „vente" : (2x)
vînzarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 12, 5;
vînzările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 12, 7;

vîrf : (1517 DERS / în top. *Vîrhul*) : s. n. : „Spitze, Gipfel" : „sommet, cime" : (2x)
vîrfu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 9;
vîrful *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 1, 9;

vîrtós : (1521 NEACŞU) : adj./adv. : „fest, stark, kräftig" : „solide, fort, vigoureux" : (3x)
mai vîrtos *adv. de mod comp.* [1] 1, 37;
vîrtos *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 28; [2] 5, 1;

vîrtúte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stärke, Kraft, Festigkeit" : „force, vigueur" : (5x)

vîrtute *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 15, 20; 19, 3; 24, 14;
vîrtutea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 19, 8; [2] 23, 25;

voi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „ihr" : „vous" : (58x)
v- *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* [1] 12, 11; 12, 14; [2] 1, 6; 17, 36; 22, 15;
vă *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* [1] 12, 11; [2] 18, 29; 18, 29; 18, 30; 18, 32;
vă *pron. pers. 2 pl. dat. neacc.* [1] 12, 28;
voao *pron. pers. 2 pl. dat. acc.* [1] 12, 28; [2] 1, 7; 7, 12; 17, 37; 24, 44;
voi *pron. pers. 2 pl. nom./ac. acc.* [1] 1, 33; 9, 6; 11, 2; 12, 6; 12, 9; 12, 11; 12, 11; 12, 11; 12, 14; 12, 14; 18, 18; 18, 21; 18, 25; [2] 1, 3; 1, 6; 1, 7; 2, 18; 3, 17; 6, 19; 9, 11; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 6; 10, 6; 10, 9; 10, 13; 10, 24; 11, 5; 11, 7; 17, 36; 17, 38; 17, 39; 18, 27; 18, 29; 18, 29; 18, 30; 18, 32; 18, 32; 18, 32;
voiu *pron. pers. 2 pl. nom./ac. acc.* [2] 22, 15; 22, 18;

vóie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wille" : „volonté" : (4x)
voia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 8; 5, 9; 5, 10; 9, 11;

voievód : (1478 DERS) : s. m. : „Heerführer, Feldherr" : „commandant" : (5x)
voivodul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 22; 2, 33; 2, 33; 11, 15;
voivozii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 36;

voiníc : (1495 DERS) : s. m. : „Krieger, Soldat" : „soldat, guerrier" : (3x)
voinici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 21;
voinicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 17; 20, 19;

vólnic : (1581 CORESI, EV. 99) : adj./s. m. : „Edler, freier Mann" : „noble, personne libre" : (2x)
cei volnici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 11;
cei volnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 8;

vopsí : (1646 PRAV. MOLD. 78) : v. IV : „schminken" : „farder" : (1x)
-şi văpsi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 9, 30;

voroávă : (1512-1513 DERS / în top. *Voroveni*) : s. f. : „Wort, Gespräch" : „mot" : (1x)
voroavele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 9, 11;

vóstru, voástră : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „eu(e)r(er)" : „votre" : (30x)
voastră *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. sg.* [1] 9, 6;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. pl.* [2] 3, 17; 3, 18; 10, 26; 12, 7; 17, 13;
voastre *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. pl.* [1] 11, 2; 18, 21; [2] 3, 17;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. gen./dat. sg.* [1] 1, 33; 18, 25; [2] 10, 2; 10, 3; 10, 3; 10, 6; 23, 21;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. sg.* [1] 18, 18; 20, 9; [2] 19, 6; 17, 39;
vostru *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. sg.* [1] 12, 11; 12, 14; 12, 14; [2] 9, 15; 18, 32;
voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. gen./dat. pl.* [1] 18, 24; [2] 17, 13; 17, 39;
voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. pl.* [1] 9, 6; 12, 24;

vrájă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Wahrsagerei" : „divination" : (1x)
vrăji *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* [2] 17, 17;

vrăjí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „verhexen" : „enchanter" : (3x)
să vrăjiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 21, 6;
vrăjiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 17, 17;
vrăjîră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 33;

vrăjmáş : (1421 DERS) : s. m. : „Feind" : „ennemi" : (13x)
vrăjmaş *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 23;
vrăjmaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 14; 11, 25;
vrăjmaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 44; [2] 21, 14;
vrăjmaşilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 11; 8, 33; 8, 46; 8, 48; [2] 17, 39; 21, 14;
vrăjmaşul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 37; 21, 20;

vrea : (1521 NEACŞU) : v. II : „wollen" : „vouloir, désirer" : (11x)
au vrut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 9, 1; 10, 8; 10, 13; 20, 35; 22, 50; [2] 13, 23;
să vei *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 20, 8;
vei *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 21, 6;
vrea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 13, 33;
vru *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 8, 19; 24, 4;

vréme : (1522 DERS / în antr. Gavril *Vremeş*) : s. f. : „Zeit" : „temps" : (15x)
vrêmea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 4; 11, 29; 14, 1; 15, 23; 16, 22; 18, 29; 18, 36; [2] 4, 16; 4, 17; 8, 22; 16, 6; 18, 16; 20, 12; 24, 10;
vrême *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 27*;

vreo → vreun

vreún, vreo : (1559-1560 BRATU) : adv. : „ungefähr" : „environ" : (1x)
vreo *adv.* [1] 22, 6;

vul : (c. 1665-1672 MS. 4389, 323/2) : s. m., ebraism după *βούλ* (SEPT. FRANKF.) : „Bul" : „Bul" : (1x)
lui vúl *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 37;

vúlpe : (1449 DERS / în antr. *Vulpaş*) : s. f. : „Fuchs" : „renard" : (1x)
vulpilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 10;

Z

zăboví : (c. 1551-1583 APOST. IORGA, *ap.* SLLF II, 339) : v. IV : „sich aufhalten, verweilen, verzögern" : „demeurer, tarder" : (1x)
zăbăvi *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 24;

zăceá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „liegen" : „gésir" : (2x)
zăcea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 8, 11;
zăcînd *verb gerunziu* [1] 7, 29;

zămislí : (1570 CORESI, LIT.) : v. IV : „empfangen, schwanger werden" : „concevoir, devenir enceinte" : (1x)
vei fi zămislit *verb viitor 2 indicativ 2 sg.* [2] 4, 16;

zăpádă : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f. : „Schnee" : „neige" : (1x)
zăpada *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 5, 27;

zăvór : (1649 MARD.) : s. n. : „Riegel" : „verrou" : (2x)
zăvoarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 50;
zovoară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 13;

zburătoáre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Vogel" : „oiseau" : (1x)
zburătoare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 33;

zdrobí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerbrechen" : „briser" : (5x)
au zdrobit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 26; 13, 28; [2] 1, 20;
zdrobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 37; [2] 23, 15;

zdrobitúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bruchstelle" : „brisement" : (1x)
zdrobitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 35;

zdrumicá : (1654 NEAGOE 250) : v. I : „zerstückeln, zermalmen" : „découper, mettre en morceaux" : (1x)
au zdrumicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 33;

zéce : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „zehn" : „dix" : (13x)
cêle zêce *num. card. neutru nom./ac.* [1] 7, 36; 7, 38;
zêce *num. card. fem. nom./ac.* [1] 7, 42; [2] 20, 9; 20, 9; 20, 10; 20, 10; 20, 11;
zêce *num. card. masc. nom./ac.* [1] 4, 23; 6, 25; [2] 24, 45;
zêce *num. card. neutru nom./ac.* [1] 7, 42; [2] 5, 5;

zécelea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „zehnte" : „dixième" : (1x)
a zêcea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [2] 24, 21;

zgău : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gebärmutter, Mutterleib, Schoss" : „matrice, sein" : (1x)
zgăul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 26;

zi : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f./adv. : „Tag" : „jour, temps" : (163x)
al zilii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 24, 50;
o zi *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 11;
zi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 43; 4, 22; 8, 16; 19, 4; 20, 29; [2] 7, 9; 8, 15;
zile *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 1; 3, 11; 8, 66; 8, 66; 8, 66; 12, 5; 12, 32; 12, 33; 16, 15; 17, 7; 18, 1; 19, 8; 20, 29; [2] 2, 17; 3, 9; 15, 13; 19, 25; 20, 17; 23, 29;
zilele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 1; 2, 11; 3, 13; 3, 14; 4, 21; 4, 25; 5, 1; 8, 40; 9, 3; 10, 21; 11, 12; 11, 25; 11, 34; 11, 36; 11, 39; 11, 42; 12, 7; 14, 20; 14, 31; 15, 5; 15, 6; 15, 14; 15, 16; 15, 32; 16, 34; 17, 14; 21, 28; 21, 28; 22, 47; [2] 8, 19; 8, 20; 10, 34; 10, 38; 12, 2; 13, 3; 13, 22; 15, 18; 15, 29; 15, 36; 17, 37; 18, 4; 20, 1; 20, 19; 23, 22; 24, 1; 24, 49; 24, 50;
zilelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 23, 22;
zilii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 60;
zio *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 8;
zioa *adv. de timp* [1] 8, 29; 8, 60; [2] 2, 22; 17, 40;
zioa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 30; 2, 8; 2, 25; 2, 26; 2, 38; 2, 38; 3, 6; 3, 18; 8, 8; 8, 24; 8, 60; 8, 62; 8, 65; 8, 66; 8, 67; 9, 13; 9, 21; 10, 12; 12, 7; 12, 12; 12, 12; 12, 19; 13, 3; 13, 11; 14, 14; 16, 16; 20, 29; 21, 27; 22, 25; 22, 35; [2] 3, 6; 6, 29; 7, 9; 8, 6; 8, 22; 10, 29; 14, 7; 15, 5; 16, 6; 17, 23; 17, 34; 19, 3; 19, 3; 20, 5; 20, 8; 20, 17; 21, 15; 21, 15; 24, 50;
zilelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 14, 19*; 14, 30*; 15, 7*; 15, 23*; 15, 31*; 16, 5*; 16, 14*; 16, 20*; 16, 27*; 22, 39*; 22, 46*; [2] 1, 18*; 8, 23*; 10, 36*; 12, 19*; 13, 8*; 13, 12*; 14, 15*; 14, 18*; 14, 28*; 15, 6*; 15, 11*; 15, 15*; 15, 21*; 15, 31*; 15, 35*; 16, 19*; 20, 20*; 21, 17*; 21, 24*; 23, 28*; 24, 5*;

zíce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „sagen" : „dire" : (692x)
ai zis *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 24; 2, 43; 8, 29; [2] 18, 20; 18, 22; 19, 23;
am zis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 22, 18; [2] 2, 18; 4, 28; 23, 27;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 25; 20, 23;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 39; 1, 48; 3, 27; 8, 12; 20, 28; 22, 50; [2] 5, 13; 6, 10; 8, 14; 8, 19; 17, 12; 18, 22; 18, 25; 20, 17;
dzise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 22;
să zică *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 9, 37;
să ziceţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [2] 19, 10; 22, 18;
vei zice *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 5, 6; [2] 4, 26; 9, 3; 10, 5; 20, 5;
veţi zice *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 19, 6;
voiu zice *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 4, 24;
vom zice *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 7, 4;
vor zice *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 9, 9;
zi *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 17; 12, 23; 14, 7; 18, 8; 18, 14; 18, 44; 22, 26; [2] 4, 13; 8, 10;
zic *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 5, 5;
zică *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 22, 8; [2] 9, 17;
zice *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 31; 11, 31; 12, 24; 13, 2; 13, 21; 14, 7; 17, 14; 20, 3; 20, 5; 20, 13; 20, 14; 20, 28; 20, 32; 21, 19; 21, 19; 21, 21; 22, 11; 22, 27; [2] 1, 4; 1, 6; 1, 11; 1, 16; 2, 21; 3, 16; 4, 43; 7, 1; 9, 3; 9, 6; 9, 12; 9, 18; 9, 19; 9, 26; 9, 26; 18, 19; 18, 28; 18, 31; 19, 3; 19, 6; 19, 20; 19, 32; 19, 32; 19, 33; 20, 1; 20, 5; 20, 17; 21, 4; 21, 12; 22, 15; 22, 16; 22, 18; 22, 19;
zicea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 3, 16; 5, 11;
ziceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 20, 9; [2] 18, 19; 22, 15;
zici *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 3, 23; 3, 23; 18, 11; 18, 14;
zicînd *verb gerunziu* [1] 1, 5; 1, 6; 1, 11; 1, 13; 1, 13; 1, 17; 1, 23; 1, 30; 1, 47; 1, 51; 1, 51; 2, 1; 2, 4; 2, 4; 2, 8; 2, 23; 2, 29; 2, 29; 2, 30; 2, 31; 2, 40; 2, 42; 2, 43; 5, 2; 5, 5; 5, 8; 6, 11; 8, 15; 8, 25; 8, 47; 8, 56; 9, 5; 12, 3; 12, 6; 12, 7; 12, 9; 12, 10; 12, 12; 12, 14; 12, 16; 12, 22; 12, 23; 13, 3; 13, 3; 13, 4; 13, 9; 13, 12; 13, 17; 13, 18; 13, 21; 13, 22; 13, 27; 13, 31; 15, 18; 16, 1; 16, 16; 17, 8; 18, 1; 18, 29; 18, 31; 20, 5; 20, 10; 20, 17; 21, 2; 21, 6; 21, 9; 21, 10; 21, 13; 21, 14; 21, 15; 21, 17; 21, 19; 21, 23; 22, 12; 22, 13; 22, 31; 22, 36; [2] 1, 3; 3, 7; 4, 1; 4, 31; 5, 6; 5, 8; 5, 22; 6, 8; 6, 9; 6, 13; 6, 26; 7, 10; 7, 12; 7, 14; 7, 18; 8, 1; 8, 4; 8, 6; 8, 7; 8, 8; 8, 9; 9, 12; 9, 18; 9, 20; 9, 25; 9, 36; 10, 1; 10, 5; 10, 6; 10,

8; 10, 21; 11, 5; 14, 6; 14, 8; 14, 9; 14, 9; 16, 7; 16, 15; 17, 13; 17, 27; 17, 35; 18, 14; 18, 30; 18, 32; 18, 36; 19, 9; 19, 9; 19, 10; 19, 20; 20, 2; 20, 4; 21, 10; 22, 3; 22, 10; 22, 12; 23, 21;

zicîndu *verb gerunziu* [2] 5, 10; 15, 12; 17, 26;

zisără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 2; 20, 5; 20, 8; [2] 2, 5; 2, 15; 2, 16; 6, 1; 9, 11; 17, 26;

zise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 11; 1, 16; 1, 17; 1, 24; 1, 28; 1, 29; 1, 31; 1, 32; 1, 32; 1, 36; 1, 41; 1, 42; 1, 43; 1, 52; 1, 53; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 16; 2, 17; 2, 18; 2, 20; 2, 20; 2, 21; 2, 22; 2, 26; 2, 30; 2, 31; 2, 31; 2, 31; 2, 32; 2, 37; 2, 39; 2, 43; 2, 45; 3, 5; 3, 6; 3, 11; 3, 16; 3, 22; 3, 23; 3, 24; 3, 25; 3, 26; 3, 26; 3, 26; 3, 27; 5, 7; 8, 12; 8, 15; 8, 18; 8, 54; 9, 3; 9, 12; 10, 6; 11, 11; 11, 21; 11, 22; 11, 22; 11, 31; 12, 5; 12, 8; 12, 26; 12, 28; 13, 2; 13, 6; 13, 8; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 13, 15; 13, 16; 13, 18; 13, 21; 13, 26; 13, 31; 14, 2; 14, 5; 14, 6; 17, 1; 17, 10; 17, 11; 17, 11; 17, 13; 17, 18; 17, 19; 17, 20; 17, 21; 17, 23; 17, 24; 18, 5; 18, 7; 18, 8; 18, 9; 18, 15; 18, 17; 18, 18; 18, 21; 18, 22; 18, 25; 18, 27; 18, 30; 18, 33; 18, 34; 18, 34; 18, 36; 18, 40; 18, 41; 18, 43; 18, 43; 18, 43; 18, 44; 19, 2; 19, 4; 19, 5; 19, 7; 19, 9; 19, 10; 19, 11; 19, 13; 19, 14; 19, 15; 19, 20; 19, 20; 20, 2; 20, 4; 20, 7; 20, 9; 20, 11; 20, 12; 20, 13; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 20, 18; 20, 22; 20, 28; 20, 32; 20, 33; 20, 33; 20, 35; 20, 36; 20, 37; 20, 39; 20, 39; 20, 40; 20, 41; 20, 41; 21, 3; 21, 4; 21, 6; 21, 6; 21, 7; 21, 15; 21, 17; 21, 20; 21, 20; 21, 28; 22, 3; 22, 4; 22, 4; 22, 5; 22, 6; 22, 7; 22, 8; 22, 8; 22, 9; 22, 11; 22, 14; 22, 15; 22, 15; 22, 16; 22, 17; 22, 17; 22, 18; 22, 19; 22, 20; 22, 20; 22, 20; 22, 21; 22, 21; 22, 22; 22, 22; 22, 24; 22, 25; 22, 26; 22, 28; 22, 28; 22, 30; 22, 34; [2] 1, 2; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 8; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 15; 1, 16; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 14; 2, 16; 2, 17; 2, 18; 2, 20; 2, 21; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 3, 14; 3, 16; 3, 23; 4, 2; 4, 2; 4, 3; 4, 6; 4, 7; 4, 9; 4, 12; 4, 12; 4, 13; 4, 14; 4, 14; 4, 15; 4, 15; 4, 16; 4, 18; 4, 19; 4, 21; 4, 23; 4, 23; 4, 24; 4, 25; 4, 26; 4, 26; 4, 27; 4, 28; 4, 28; 4, 30; 4, 36; 4, 36; 4, 38; 4, 41; 4, 41; 4, 42; 4, 43; 4, 43; 5, 3; 5, 4; 5, 5; 5, 7; 5, 11; 5, 15; 5, 16; 5, 17; 5, 19; 5, 20; 5, 21; 5, 22; 5, 23; 5, 25; 5, 25; 5, 26; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 6; 6, 7; 6, 11; 6, 12; 6, 13; 6, 15; 6, 16; 6, 17; 6, 18; 6, 19; 6, 20; 6, 21; 6, 22; 6, 27; 6, 28; 6, 28; 6, 28; 6, 31; 6, 32; 6, 33; 7, 1; 7, 2; 7, 2; 7, 3; 7, 6; 7, 9; 7, 12; 7, 13; 7, 19; 7, 19; 8, 5; 8, 8; 8, 9; 8, 10; 8, 12; 8, 12; 8, 13; 8, 13; 8, 14; 8, 14; 9, 1; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 6; 9, 11; 9, 12; 9, 15; 9, 17; 9, 17; 9, 18; 9, 18; 9, 19; 9, 19; 9, 21; 9, 22; 9, 22; 9, 23; 9, 25; 9, 27; 9, 31; 9, 32; 9, 32; 9, 34; 9, 36; 10, 8; 10, 9; 10, 12; 10, 13; 10, 15; 10, 15; 10, 15; 10, 16; 10, 18; 10, 20; 10, 21; 10, 23; 10, 24; 10, 26; 10, 27; 10, 32; 11, 16; 11, 16; 12, 4; 12, 7; 13, 14; 13, 15; 13, 16; 13, 17; 13, 17; 13, 18; 13, 18; 13, 18; 13, 19; 18, 19; 18, 26; 18, 27; 18, 28; 19, 6; 19, 15; 20, 1; 20, 7; 20, 8; 20, 9; 20, 10; 20, 14; 20, 14; 20, 15; 20, 15; 20, 16; 20, 19; 21, 7; 22, 8; 22, 9; 22, 10; 22, 15; 23, 17; 23, 18; 23, 27; 24, 44;

ziseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 10; 18, 10; 18, 24; 18, 26; 18, 39; 20, 31; 20, 32; 20, 33; 22, 6; 22, 32; [2] 1, 5; 1, 7; 1, 8; 2, 3; 2, 19; 2, 23; 4, 6; 4, 40; 9, 12; 9, 13; 10, 4; 10, 13; 11, 13; 19, 3; 23, 17;

zisu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 8, 14;

ziş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 6, 29;

zid : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mauer" : „mur" : (20x)

zid *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 24, 22;

zidu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 33; [2] 3, 27; 6, 26; 6, 30; 18, 26; 18, 27;

zidul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 1; 6, 5; 6, 16; 6, 26; 9, 15; 20, 30; [2] 14, 13; 24, 30;

zidului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 6, 16; 21, 23; [2] 3, 25;

zidurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 6, 6;

zidurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 24, 24;

zidár : (1585 DERS) : s. m. : „Maurer" : „maçon" : (2x)

zidarilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 12, 12; 22, 6;

zidí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bauen, erbauen, 2. schaffen" : „1. construire, bâtir, 2. créer" : (62x)

ai zidit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 9, 3;

am zidit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 8, 13; 8, 20; 8, 27; 8, 43; 8, 44; 8, 48; 11, 38;

am ziditu *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 19, 25;

au zidit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 8;

au zidit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 1; 6, 2; 9, 10; 9, 17; 9, 24; 9, 24; 9, 25; 10, 4; 11, 7; 11, 27; 15, 22; 15, 23; 16, 24; 16, 24; 16, 34; [2] 14, 22; 15, 34; 16, 18; 23, 13;

au ziditu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 1;

a zidi *verb infinitiv prezent* [1] 3, 1; 8, 54; 15, 21;

s-au zidit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 2;

să zideascâ *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 5, 18;

să zideascâ *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 5, 3; 8, 16; 8, 17; 9, 15;

să zidesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 5, 5;

să zideşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 8, 18;

va zidi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 5, 5; 8, 19;

vei zidi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 8, 19;

voiu zidi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 38;

zidêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 37; 8, 54;

zideşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 6, 12;

zidi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 6, 3; 6, 9; 6, 14; 6, 37; 9, 19; 12, 25; 12, 25; 15, 17; 15, 22; [2] 21, 3; 21, 4; 21, 5; 24, 22;

zidind *verb gerunziu* [1] 9, 1;

zidít : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „gebaut, errichtet" : „bâti, construit" : (1x)

zidite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac.* [1] 4, 13;

ziu : (c. 1683-1686 MS. 45, 289/[2]) : s. m. : „Ziv" : „Siw" : (1x)

lui ziú *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 36;

zlătár : (1451 DERS / în antr. Vlad *Zlătărescul*) : s. m. : „der, der das Gold verarbeitet" : „artisan en or" : (1x)

zlătarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 12, 10;

zmírnă → smirnă

zmúlge → smulge

zmúlt → smuls

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

A. Bibliografia indicelui de cuvinte şi forme

AA = *Analele Academiei Române*. Academia Română, Bucureşti, Anul I (1867) ş.u.

AIIN = *Anuarul Institutului de Istorie Naţională*. Publicat de Alexandru Lapedatu şi Ioan Lupaş. Anul I (1921-1922). Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj, 1922-1945.

AL = *Anuarul de lingvistică şi istorie literară*, Iaşi, 1964 ş.u.; vezi TIKTIN.

ANON. CAR. = *Anonymus Caransebesiensis*... [Mihai Halici (tatăl), *Dictionarium Valachico-Latinum*, vechi glosar român-latin, c. 1650]. Publicat de Grigore Creţu în revista „Tinerimea română", noua serie, publicaţiune a Societăţii Literare cu acelaşi nume, sub direcţiunea lui Gregorie G. Tocilescu. Tipografia Corpului Didactic, Bucureşti, vol. I (1898), fasc. III, p. 326-380.

ANON. CAR.^{2} = *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicţionar al limbii române*, [c. 1650]. Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2008.

APOST. IORGA = *Apostolul Iorga* [c. 1551-1583]. În G. Mihăilă, *Observaţii asupra manuscrisului slavo-român al popii Bratul (1559-1560)*, în Ion Gheţie *et al.* (ed.), *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1972, p. 301-345.

ARH. II = *Arhiva Societăţii Ştiinţifice şi Literare din Iaşi*. Anul II (1890-1891). Editura Societăţii Ştiinţifice şi Literare, Iaşi, 1891.

BGL = Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor româneşti din documentele slavo-române*. Tipografia „Cărţilor Bisericeşti", Bucureşti, 1946 (Institutul de Studii şi Cercetări Balcanice. Seria filologică, nr. 1).

BIBLIA 1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întîia oară la 1688, în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti. Retipărită după 300 de ani, în facsimil şi transcriere, cu aprobarea Sfîntului Sinod şi cu binecuvîntarea Prea fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988.

BRATU = *Codicele popii Bratul (1559-1560)*. Grafie şi fonetică, morfologia, vocabularul, textul facsimilat, indice de cuvinte şi forme româneşti de C. Dimitriu. Casa Editorială „Demiurg", Iaşi, 2006.

BRV = *Bibliografia românească veche (1508-1830)*. Vol. I, II, III/1-2 (Ed. Ioan Bianu şi Nerva Hodoş), Bucureşti, 1903-1912. Vol. III/3-8, IV (Ed. Ioan Bianu şi Dan Simonescu), Bucureşti, 1936-1944.

CATEH. CALV. = *Catehismul Calvinesc impus clerului şi poporului român sub domnia principilor Georgiu Rákoczy I şi II*, 1656. Ediţie de George Bariţiu. Tipografia lui W. Krafft, Sibiiu, 1879.

CAZ. DEALU = *Evanghelie învăţătoare* [...], Monastirea Dealu, 1644.

CAZ. GOV. = *Evanghelie învăţătoare (Govora, 1642)*. Ediţie, studiu introductiv, note şi glosar de Alin-Mihai Gherman. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2011.

CCR = Timotei Cipariu, *Crestomatia sau Analecte literarie din cărţile mai vechi şi nouă româneşti tipărite şi manuscrise, începînd de la secolul XVI pînă la al XIX, cu notiţia literaria*, Blasiu, 1858.

CHEIA ÎNȚ. = *Cheia înțelesului*, scoasă pre limba rumânească de Varlaam, mitropolitul Ungrovlahiei [...], Bucureşti, 1678. În Ioannykij Haleatovskyj, *Cheia înțelesului*. Ediție, indice de nume şi glosar de Rodica Popescu. Prefață de Alexandru Mareş. Libra, Bucureşti, 2000.

COD. ST. = *Codex Sturdzanus* [c. 1580-1619]. Studiu filologic, studiu lingvistic, ediție de text şi indice de cuvinte de Gheorghe Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1993.

COD. VOR.[2] = *Codicele voronețean* [c. 1563-1583]. Ediție critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1981.

CORESI, CAZ. = Coresi, *Cazania* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic rumânesc*. Ediție critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheție. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998.

CORESI, EV. = Coresi, *Cartea ce să cheamă Evanghelie cu învățătură* [*Cazania a II-a*], Braşov, 1581. În Diaconul Coresi, *Carte cu învățătură (1581)*. Publicată de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici. Vol. I: *Textul*. Atelierele Grafice Socec & Co., Societate Anonimă, Bucureşti, 1914.

CORESI, ÎC. = *Întrebare creştinească*, [tipărită de] diaconul Coresi şi Tudor diacul, Braşov [c. 1559-1560]. În Ion Gheție (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

CORESI, LIT. = *Liturghierul lui Coresi*, [1570]. Text stabilit, studiu introductiv şi indice de Al. Mareş. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969.

CORESI, MOLIT. = Coresi, *Molitevnic rumânesc* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic rumânesc*. Ediție critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheție. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, p. 189-211.

CORESI, PRAXIU = Coresi, *Lucrul apostolesc* sau *Praxiul*, Braşov, 1563. În *Texte de limbă din secolul al XVI-lea*, reproduse în facsimile de I. Bianu. IV. *Lucrul apostolesc – Apostolul*, tipărit de diaconul Coresi la Braşov, la anul 1653. Tiparul „Cultura Națională", Bucureşti, 1930.

CORESI, PRAV. = Coresi, *Pravila*, Braşov [c. 1560-1562]. În Ion Gheție (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 129-257.

CORESI, PS. = Coresi, *Psaltirea slavo-română (1577) în comparație cu psaltirile coresiene din 1570 şi din 1589*. Text stabilit, introducere şi indice de Stela Toma. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1976.

CORESI, TE.[2] = *Tetraevanghelul tipărit de Coresi. Braşov, 1560-1561, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Măniceşti, 1574*. Ediție alcătuită de Florica Dimitrescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1963.

COSTIN, L. = Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei* [a. 1675]. În *Opere*. Ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, [Bucureşti], 1958.

COSTIN, N. = Miron Costin, *De neamul moldovenilor* [c. 1675]. În *Opere*. Ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, [Bucureşti], 1958.

CREST. = *Crestomație de literatură română veche*. Vol. I. Coord. I. C. Chițimia şi Stela Toma. Cuvînt înainte de prof. dr. doc. Zoe Dumitrescu Buşulenga. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984.

DA = (Academia Română) *Dicționarul limbii române*. Sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Tomul I. Partea I: *A – B*. Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Bucureşti, 1913; Tomul I. Partea II: *C*. Tipografia Ziarului „Universul", Bucureşti, 1940; Tomul I. Partea III. Fascicula I: *D – de*. Universul, Întreprindere Industrială a Statului, Bucureşti, 1949; [Fascicula II: *de – deştina*; şpalt, 1948]; Tomul II. Partea I: *F – I*. Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, Bucureşti, 1934; Tomul II. Partea II. Fascicula I: *J – lacustru*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1937; Tomul II. Partea II. Fascicula II:

Ladă – lepădа. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1940; Tomul II. Partea II. Fascicula III: *Lepădа – lojniță*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1948.

DERS = *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române: 1374-1600*. Redactor responsabil Gh. Bolocan. Editura Academiei, Bucureşti, 1981.

DIR = *Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea*. Text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Magdalena Ioniță, Alexandru Mareş şi Alexandra Roman-Moraru, introducere de Alexandru Mareş. Editura Academiei, Bucureşti, 1979.

DIRA = *Documente privind istoria României. A. Moldova*. Editura Academiei Române, Bucureşti. Veacul XVI, vol. IV (1591-1600): 1952; Veacul XVII, vol. I-V: 1953-1957.

DIRB = *Documente privind istoria României. B. Ţara Românească*. Veacul XVII, vol. I-IV. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1951-1954.

DLR = *Dicţionarul limbii române*. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur şi acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala şi acad. Gheorghe Mihăilă. Editura Academiei, Bucureşti. Tomul I. Partea a 3-a, a 4-a, a 5-a, a 6-a: Litera *D*, 2006-2008; Tomul IV. Litera *L*: 2008; Tomul V. Litera *L*: 2008; Tomul VI. Litera *M*: 1965-1968; Tomul VII. Partea I. Litera *N*: 1971; Tomul VII. Partea a 2-a. Litera *O*: 1969; Tomul VIII. Litera *P*: 1972-1984; Tomul IX. Litera *R*: 1975; Tomul X. Litera *S*: 1986-1994; Tomul XI. Partea 1. Litera *Ş*: 1978; Tomul XI. Partea a 2-a şi a 3-a. Litera *T*: 1982-1983; Tomul XII. Partea I. Litera *Ţ*: 1994; Tomul XII. Partea a 2-a. Litera *U*: 2002; Tomul XIII. Partea I şi a 2-a şi a 3-a. Litera *V* şi literele *W*, *X*, *Y*: 1997-2005; Tomul XIV. Litera *Z*: 2000.

DLRV = G. Mihăilă, *Dicţionar al limbii române vechi (sfîrşitul sec. X – începutul sec. XVI)*. Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1974.

DOR = N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*. Editura Academiei, Bucureşti, 1963.

DOS. LIT.[2] = Dosoftei, *Dumnezăiasca Liturghie (1679)*. Ediție critică de N. A. Ursu. Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1980.

DOS. MOLIT. = Dosoftei, *Molitvenic de-nțăles* [...]. *Trebnic*, Tiparnița Sfintei Mitropolii, Iaşi, 7189 [1681].

DOS. PAR. = Dosoftei, *Parimiile preste an. Iaşi, 1683*. Ediție critică, introducere, note asupra ediției şi glosar de Mădălina Ungureanu. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012.

DOS. PS. V. = Dosoftei, *Psaltirea în versuri, 1673*. Ediție critică de N. A. Ursu, cu un cuvînt înainte de Înalt Prea Sfințitul Iustin Moisescu, Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1974.

DOS. VS. = Mitropolitul Dosoftei, *Viața şi petrêcerea svinților*, Iaşi, 1682.

DR = *Dacoromania*. Buletinul Muzeului Limbii Române, condus de Sextil Puşcariu. Cluj, Anul I (1920-1921) ş. u.; [vol. X] Comitetul de redacție: G. Giuglea, Şt. Paşcu, E. Petrovici, Al. Procopovici, S. Puşcariu; [vol. XI] Directori: Şt. Paşca şi E. Petrovici.

DRĂGANU = Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX-XIV, pe baza toponimiei şi a onomasticei*. Imprimeria Națională, Bucureşti, 1933 (Academia Română. Studii şi cercetări, XXI).

DRH = M. Berza *et al.*, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*. Comitet de coordonare: Ştefan Pascu, Ştefan Ştefănescu, Alexandru Elian, Damaschin Mioc, Ioan Caproşu, Constantin Cihodaru, Aurel Răduțiu, Leon Şimanschi. Editura Academiei, Bucureşti, 1969-1974. Volumul I (1384-1448) [volum întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproşu, Leon Simanschi, Andrei Oțetea]: 1975; volumul II (1449-1486) [volum întocmit de Leon Simanschi, Georgeta Ignat, Dumitru Agache]: 1976; volumul III (1487-1504) [volum întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproşu, Nistor Ciocan]: 1980; volumul VI

(1546-1570)[volum întocmit de Ioan Caproşu]: 2008; volumul XIX (1626-1628) [volum întocmit de Haralambie Chirca]: 1969; volumul XXIII (1635-1636) [volum întocmit de Leon Şimanschi, Nistor Ciocan, Georgeta Ignat şi Dumitru Agache]: 1969. *B. Ţara Românească*. Editura Academiei, Bucureşti, 1965-1974. Volumul I (1247-1500) [volum întocmit de P. P. Panaitescu şi Damaschin Mioc]: 1966; volumul III (1526-1535) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1975; volumul XXI (1626-1627) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1965; volumul XXIII (1630-1632) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1969; volumul XXIV (1633-1634) [volum întocmit de Damaschin Mioc, Saşa Caracas, Constantin Bălan]: 1974. *C. Transilvania.* Editura Academiei, Bucureşti, 1977-2006. Volumul X (1351-1355) [volum întocmit de Ştefan Pascu]: 1977. *D. Relaţii între Ţările Române*. Editura Academiei, Bucureşti, 1977-. Volumul I (1222-1456) [volum întocmit de Ştefan Pascu, Constantin Cihodaru, Konrad G. Gündisch]: 1977.

ES = *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu*, *1551-1553*. Studiu introductiv filologic de acad. Emil Petrovici. Studiu introductiv istoric de L. Demény. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

EUSTR. PRAV. = Eustratie, *Pravila aleasă* [Manuscris din 1632, Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj, cota 41].

FL. DAR. = *Floarea darurilor* [Manuscris din 1680; Biblioteca Academiei Române, cota 1436, ap. DLR].

FRAG. TOD. = *Fragmentul Todorescu* [c. 1575]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 261-364.

GCR = M. Gaster, *Chrestomaţie română*. Texte tipărite şi manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale şi populare, cu o introducere, gramatică şi un glosar româno-francez... Vol. I: *Introducere*, *gramatică*, *texte (1550-1710)*. Vol. II: *Texte (1710-1830). Dialectologie*, *literatură populară*, *glosar*. F. A. Brockhaus – Socec & Co., Leipzig – Bucureşti, 1891.

GHEŢIE = Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

GLRV = Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*. Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2009.

G. LEX. = Mihai Alin Gherman, *Primele lexicoane româneşti*, [Ms. Cluj]; vezi TIKTIN.

GLOS. AC. = A. T. Laurian, I. C. Massim, *Glossariu*. Anhang zu *Dicţionarul Limbei Române* (Dicţionarul Academiei) I-II, Bucureşti, 1871-1877.

GLOS. B. = *Glosele Bogdan* [c. 1516-1636]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea: Catehismul lui Coresi*, *Pravila lui Coresi*, *Fragmentul Todorescu*, *Glosele Bogdan*. Ediţii critice de Emanuela Buză, Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

H^2 = B. Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicţionarul limbei istorice şi poporane a românilor*. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Grigore Brâncuş. Editura Minerva, Bucureşti, 1976.

HC = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Typografia Societatii Academice Romane (Laboratorii Romani), Bucureşti. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550-1600*. Studiu paleografico-linguistic de B. Petriceicu Hasdeu, cu observaţiuni filologice de Hugo Schuchard, 1878. Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*, 1879. Tomul III. *Istoria limbei române*. Partea I: *Principie de linguistica*, 1881.

HC^2 = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550-1600*. Studiu paleografico-linguistic de B. Petriceicu Hasdeu [...]. Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI*...; Tomul III. *Istoria limbei române*. Partea I: *Principie de linguistică*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de G. Mihăilă. Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983-1987.

HERODOT = Herodot, *Istorii*, 1668-1670 [copie din 1801]. Ediţie îngrijită de Liviu Onu şi Lucia Şapcaliu, prefaţă, studiu filologic, note şi glosar de Liviu Onu, indice de Lucia Şapcaliu. Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

IEUD = *Manuscrisul de la Ieud*: *1621-1633*. Text stabilit, studiu filologic, studiu de limbă şi indice de Mirela Teodorescu şi Ion Gheţie. Editura Academiei, Bucureşti, 1977.

IORGA, S.D. I-XXXI = N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*. Vol. I-XXXI. Editura Minerva, Bucureşti, 1901-1916.

IORGA, LB. = N. Iorga, *În legătură cu Biblia de la 1688 şi Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu*. În „Analele Academiei Române", Memoriile secţiunii istorie, 1, II, t. XXXVIII, 1915-1916.

ÎNDR. = *Îndreptarea legii* (Pravila lui Matei Basarab), Tîrgovişte, 1652. În *Îndreptarea legii – 1652*. Ediţie de acad. Andrei Rădulescu *et al.* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1962.

ÎNV. = *Învăţături preste toate zilele*, Cîmpulung, 1642 (şi în GCR I).

ÎNV.^{2} = *Învăţături preste toate zilele (1642)*. Vol. I-II. Ediţie de W. van Eeden. Rodopi, Amsterdam, 1985.

LDSR = Lucia Djamo-Diaconiţă, *Limba documentelor slavo-române emise în Ţara Românească în sec. XIV-XV*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

MARD. = Mardarie Cozianul, *Lexicon slavo-românesc şi tâlcuirea numelor din 1649*. Publicate cu un studiu, note şi indicele cuvintelor româneşti de Grigorie Creţu. Cu mai multe facsimile. Ediţiunea Academiei Române, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1900.

MĂRG. = Ioan Zlataust, *Mărgăritare, adică cuvinte de multe feliuri*, Bucureşti, 1691.

MOXA = Mihail Moxa, *Cronica universală* [1620]. Ediţie critică, însoţită de izvoare, studiu introductiv, note şi indici de G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1989.

MS. 4389 = Biblioteca Academiei Române, *Manuscrisul românesc nr. 4389* [c. 1665-1672]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă şi latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MS. 45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45* [c. 1683-1686]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

NEAGOE = *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* [1654]. Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu, cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiu introductiv şi note de Dan Zamfirescu şi G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1970.

NEACŞU = Stela Toma, *Scrisoarea lui Neacşu* [1521]. În *Crestomaţie de literatură română veche*. Vol. I. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 32-33.

NTB = *Noul Testament sau Împăcarea cu Leagea Noao a lui Iisus Hristos Domnului nostru*, izvodit cu mare socotinţă den izvod grecescu şi slavonescu pren limbă rumânească [...], Bălgrad, 1648 [Ediţie modernă: Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, 1988].

ORIG. SCR. = Ion Gheţie, Al. Mareş, *Originile scrisului în limba română*. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.

PO = *Palia de la Orăştie*, *1581-1582*. Text, facsimile, indice, ediţie îngrijită de Viorica Pamfil. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1968.

PARACLIS = *Cea mai veche carte rákóczyană* [1639]. Ediţie de N. Drăganu. În „Anuarul Institutului de Istorie Naţională", publicat de Alex. Lapedatu şi Ioan Lupaş. Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj. Anul I (1921-1922), p. 161-278.

PRAV. GOV. = *Pravila dela Govora*. *Pravila bisericească numită Cea mică*, tipărită mai întîiu la 1640, în Mănăstirea Govora. Publicată acumu în transcripţiune cu litere latine de Academia Română. Tipografia Academiei Române, Bucureşti, 1884.

PRAV. MOLD. = *Pravila Moldovei din vremea lui Vasile Lupu*, Iaşi, [1646], însoţită: 1. de izvoarele sale, 2. de varianta sa muntenească intrupată în *Îndreptarea legii a lui Matei Basarab*, de S. G. Longinescu, 3. de tălmăcirea sa în franţuzeşte de A. Patrognet (Vol. I din *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*). Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1912.

PRL = *Pravila ritorului Lucaci*, Putna, [1581]. Text stabilit, sudiu introductiv şi indice de Ion Rizescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

PSALT. = *Psaltirea scheiană comparată cu celelalte psaltiri din sec. XVI şi XVII traduse din slavoneşte*, [1573-1578]. Ediţiune critică de I. A. Candrea. Vol. I: *Introducere*. Vol. II: *Textul şi glosarele*. Atelierele grafice Socec & Co., Bucureşti, 1916. (Comisia istorică a României). [Pentru variantele paralele citate se folosesc abrevierile editorului].

PS. B. = *Psaltirea ce să zice Cântarea a fericitului proroc şi împărat David* [*Psaltirea de la Alba Iulia*, *1651*, tipărită acum 350 de ani sub păstorirea lui Simion Ştefan, Mitropolitul Ardealului, şi văzând acum din nou lumina tiparului cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei. Ediţie de Mihai Moraru, Alexandra Moraru, Alin Mihai Gherman. Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2001].

PS. H. = *Psaltirea Hurmuzachi* [înc. sec. XVI]. Vol. I-II. Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, indice de cuvinte de Rovena Şenchi. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

PS. SCH. = *Psaltirea Scheiană. Ms. 449 BAR* [c. 1573-1578]. Publicată de I. Bianu. Tomul I. *Textul în facsimile şi transcriere cu variante din Coresi (1577)*. Ediţiunea Academiei Române, Tipografia Carol Göbl, Bucureşti, 1889.

PS. V. = *Psaltirea voroneţeană* [c. 1551-1558], editată de G. Giuglea. În „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie". Vol. XI (1910), p. 444-467; vol. XII (1911), p. 194-209 şi p. 475-487.

SEPT. FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς, Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα – Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia, Graece, a viro doctissimo recogniata et emendata* [...], Frankfurt am Main, 1597 [principalul izvor al versiunilor biblice româneşti din secolul al XVII-lea].

SICR. DE AUR = Ioan Zoba din Vinţ, *Sicriul de aur*, Sas-Sebeş, 1683. Ediţie îngrijtă şi studiu introductiv de Anton Goţia. Editura Minerva, Bucureşti, 1984 (Restitutio).

SLLF= *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. I-III. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969-1974.

ST. LEX. = [Grămăticul Staicu], *Lexicon slavo-român*. [Manuscris de pe la 1660, Tîrgovişte. Biblioteca Academiei Române, cota 312].

SUCIU = Coriolan Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*. Vol. I-II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967-1968.

Ş. TAINE = *Şeapte taine a Besearicii sau Pravila pe scurt aleasă*, Iaşi, 1644.

TIKTIN = Hermann Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. Vol. I-III. Staatsdruckerei, Bucureşti, 1903-1911-1924; Tiktin^2 I-III. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden/ Freiburg, 1986-1989; Tiktin^3 I-III. Wiesbaden/ Cluj-Napoca, 2000-2005.

URECHE = Grigore Ureche, *Domnii Ţerei Moldovei şi viaţa lor* [*Letopiseţul Ţării Moldovei*, c. 1640]. În *Cronicele României sau Letopiseţele Moldaviei şi Valahiei*, de Mihail Kogălniceanu. Ediţia a II-a. Tomul I. Imprimeria Naţională C. N. Rădulescu, Bucureşti, 1872.

URECHE^2 = Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei* [c. 1640]. Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955.

URIC. = Theodor Codrescu, *Uricariul cuprinzetoriu de hrisoave*, *anaforale şi alte acte din suta a XV-XIX*, *atingătoare de Moldova*. Vol. I-XXV. Tipografia „Buciumului Român", Iaşi, 1852-1895; pentru vol. I, II, III, vezi şi ediţia a II-a, Iaşi, 1871-1893.

VARLAAM, C. = Varlaam, mitropolitul Moldovei, *Cazania (1643)*. Ediţie de J. Byck. Editura Fundaţiilor, Bucureşti, 1943.

VARLAAM, L. = *Leastviţa sau Scara Raiului de Ioan Scărarul* [c. 1608-1613]. Ediţie jubiliară dedicată Sfântului Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei, autorul traducerii. Ediţie, notă asupra ediţiei şi glosar de Oana Panaite, prefaţă şi revizuirea transcrierii interpretative de Eugen Munteanu. Editura Trinitas, Iaşi, 2007.

VARLAAM, R. = Varlaam, *Opere. Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc* [Dealu, 1645]. Ediţie de text, studiu filologic şi lingvistic de Mirela Teodorescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

B. Bibliografia prefeţei şi a comentariilor

AMBROZIE, S. II = Sfintul Ambrozie, *Scrieri*, II: *Despre Sfintele Taine*. Traducere, introducere şi note de preot prof. dr. Ene Branişte. *Scrisori*. Traducere şi note de prof. David Popescu. *Imnuri*. Traducere şi introducere de lector dr. Dan Negrescu. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994 [PSB, vol. 53].

ANTIM = Antim Ivireanul, *Opere*. Ediţie critică şi studiu introductiv de Gabriel Ştrempel. Editura Minerva, Bucureşti, 1970.

ARVINTE, STUD. = Vasile Arvinte, *Normele limbii literare în Biblia de la Bucureşti (1688)*. În *Biblia 1688*. Vol. I. Text stabilit şi îngrijire editorială de Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu. Volum întocmit de Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Alexandru Gafton, Laura Manea. Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2001.

ATANASIE ALEX., S. = Sfintul Atanasie cel Mare, *Scrieri*. Vol. I-II. Traducere din greceşte, introducere şi note de pr. prof. Dumitru Stăniloae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987 [PSB, vol. 15].

BAILLY = A. Bailly, *Dictionnaire grec-français, rédigé avec le concours de E. Egger*. Édition revue par L. Séchan et P. Chantraine, avec, en appendice, de nouvelles notices de mythologie et religion par L. Séchan. Librairie Hachette, Paris, 1950.

BIBL.1688/ B 1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întîia oară la 1688, în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti. Retipărită după 300 de ani, în facsimil şi transcriere, cu aprobarea Sfîntului Sinod şi cu binecuvîntarea Prea fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988.

BIBL.1795 = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi şi a ceii Noao*, toate care s-au tălmăcit de pre limba elinească pre înţelesul limbii româneşti, acum întîiu s-au tipărit românişte supt stăpînirea preaînălţatului împărat a Romanilor Francisc al doilea, cu blagoslovenia mării sale prealuminatului şi preasfinţitului domnului domn Ioan Bob, vlădica Făgăraşului [...], Blaj, 1795.

BIBL.1795/2000 = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi şi a ceii Noao*, care s-au tălmăcit de pre limba elinească pre înţălesul limbii româneşti [...], Blaj, 1795 [Ediţie modernă: Roma, 2000].

BIBL.1819 = *Bibliia, ádecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi şi a ceii Noao*, cu chieltuiala Rosieneştii Soţietăţi a Bibliei, în Sanktpeterburg, în tipografia lui Nic. Grecea, în anul 1819, avgust, 15 zile.

BIBL.1865-1867 = *Sânta Scriptură a Vechiului Testament*, tradusă şi publicată de Societatea Biblică Britană şi Străină. Imprimeria Adolf Bermann, Iaşii, 1865.

BIBL.1874 = *Sănta Scriptură a Vechiului şi a Noului Testamentŭ*. Ediţiune nouă, revedută după tecsturile originale şi publicată de Societatea Biblică pentru Britania şi Străinătate. Vechiulŭ Testamentŭ. Tipolitografia H. Goldner, Iaşii, 1874.

BIBL.1911 = *Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită cu spesele Societăţii de Biblii Britanică şi Străină, Bucureşti, 1911.

BIBL.1914 = *Biblia, adică Dumnezeeasca Scriptură a Legii Vechi şi a celei Nouă*, tipărită în zilele Majestăţii Sale Carol I [...]. Ediţia Sfîntului Sinod. Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1914.

BIBL.1921 = *Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*. Ediţiune nouă, revăzută după testurile originale şi publicată de Societatea Biblică pentru Britania şi Străinătate, Bucureşti, 1921.

BIBL.1936 = *Sfînta Scriptură*, tradusă după textul grecesc al Septuagintei, confruntat cu cel ebraic, în vremea domniei Majestăţii Sale Carol al II-lea, regele românilor, din îndemnul şi cu purtarea de grijă a Înalt Prea Sfinţitului dr. Miron Cristea, patriarhul României, cu aprobarea Sfîntului Sinod. Tipografia cărţilor bisericeşti, Bucureşti, 1936.

BIBL.1944 = *Biblia sau Sfînta Scriptură*, după textul grecesc al Septuagintei, tipărită în zilele Majestăţii Sale Mihai I, Regele României [...]. Ediţia a II-a. Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1944.

BIBL.1968 = *Biblia sau Sfînta Scriptură*, tipărită [...] cu aprobarea Sfîntului Sinod. Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1968.

BIBL.ANANIA = *Biblia sau Sfînta Scriptură*. Versiune întocmită de I. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2001.

BIBL.CORN.1921 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tradusă de D. Cornilescu, cu locuri paralele. Societatea Evanghelică Română, Bucureşti, 1921.

BIBL.CORN.1924 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, cu trimeteri. Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, Bucureşti, 1924.

BIBL.CORN.1926 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, cu trimeteri. Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, Bucureşti, 1926.

BIBL.FILOTEI = *Biblia sau Testamentul Vechiu şi Nou* [...], tipărit prin binecuvîntarea [...] iubitoriului de Dumnezeu Episcop al Sfintei Episcopii Buzăul, D. D. Filoteiu, Buzău, 1854.

BIBL.RADU-GAL. = *Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, tradusă după textele originalelor ebraice şi greceşti de preoţii profesori Vasile Radu şi Gala Galaction, din înalta iniţiativă a Majestăţii Sale, Regelui Carol al II-lea. Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1938.

BIBL.ŞAGUNA = *Bibliia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi şi a cei Noao* [...], tipărită cu binecuvîntarea Excelenţiei Sale, Prea Sfinţitului Domn Andreiu, Baron de Şaguna, Sibiiu, 1856-1858.

BIBL.VEN. = *Ἡ θεία Γραφὴ δηλαδὴ, Παλαίας καὶ Νέας Διαθήκης ἅπαντα – Divina Scriptura nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia* [...], *παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ* [...], Venetiis, MDCLXXXVII.

BIBL.VULG.1760-1761 = *Biblia Vulgata*, *Blaj*, *1760-1761* [versiune manuscrisă elaborată de un colectiv de cărturari greco-catolici, sub conducerea episcopului Petru Pavel Aaron]. Vol. I-V. Cuvânt înainte de acad. Eugen Simion. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

CARTOJAN = N. Cartojan, *Cărţile populare în literatura românească*. Vol. I-II. Cuvînt înainte de Dan Zamfirescu, postfaţă de Mihai Moraru. Ediţie îngrijită de Alexandru Chiriacescu. Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1974.

CÂNDEA = Virgil Cândea, *Raţiunea dominantă. Contribuţii la istoria umanismului românec*. Dacia, Cluj-Napoca, 1979.

CIORĂNESCU = Alexandru Ciorănescu, *Dicţionarul etimologic al limbii române*. Ediţie îngrijită de Tudora Şandru Mehedinţi şi Magdalena Popescu Marin. Editura „Saeculum", Bucureşti, 2001.

CLEMENT ALEX., S. = Clement Alexandrinul, *Scrieri*. Vol. I-II. Traducere, introducere, note şi indici de pr. D. Fecioru. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982 [PSB, vol. 4-5].

COD.VOR. = *Codicele voroneţean* [c. 1563-1583]. Ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1981.

CORBEA = Teodor Corbea, *Dictionares Latinae cum Valachica interpretatione*. Vol. 1. Ediţie, studiu introductiv şi note de Alin-Mihai Gherman, Cluj-Napoca, 2001.

CT = *Tetraevanghelul tipărit de Coresi (Braşov 1560-1561) comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Mănicești*. Ediţie alcătuită de Florica Dimitrescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1963.

DDD = *Dictionary of deities and demons in the Bible*, edited by Karel van der Toorn, Bob Becking, Pieter W. van der Horst. Second extensively revised edition. Brill, Leiden-Boston-Köln, 1999.

DLR = Academia Română, *Dicţionarul limbii române*. Serie veche (literele *A-B*, *C*, *D-De*, *F-I*, *J-lacustru*, *Ladă-lepăda*, *Lepăda-lojniță*), Bucureşti, 1913-1949. Serie nouă (literele *M*, *N*, *O*, *P*, *R*, *S*, *Ş*, *T*, *Ţ*, *U*, *V*, *X*, *Z*), Bucureşti, 1965 şi urm.

DOR = N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1963.

ERMINIA = Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*. Editura Sophia, Bucureşti, 2000.

ES = *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu 1551-1553*. Studiu introductiv filologic de acad. Emil Petrovici, studiu introductiv istoric de L. Demény. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

FILOCALIA, II = F*ilocalia sau Culegere din scrierile sfinţilor părinţi, care arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvîrşi*. Vol. II: *Sfîntul Maxim Mărturisitorul*. Traducere din greceşte, introducere şi note de pr. prof. Dumitru Stăniloaie. Editura Humanitas, Bucureşti, 2009.

GHINOIU = Ion Ghinoiu, *Sărbători şi obiceiuri româneşti*. Editura Elion, Bucureşti, 2007.

GRIGORIE NYSS., S. = Sfîntul Grigore de Nyssa, *Scrieri*, I. Traducere de preot prof. D. Stăniloae şi preot Ioan Buga, note de preot prof. D. Stăniloae, indice de preot Ioan Buga. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romîne, Bucureşti, 1982 [PSB, vol. 29].

IOAN CASSIAN., S.A. = Ioan Cassian, *Scrieri alese. Aşezămintele mînăstireşti şi Convorbiri duhovniceşti*. Traducere de prof. Vasile Cojocaru şi prof. David Popescu, prefaţă, studiu introductiv şi note de profesor Nicolae Chiţulescu. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1990 [PSB, vol. 57].

IOAN HRIS., S. = Ioan Gură de Aur, *Scrieri*. Vol. I, III. Traducere, introducere, indici şi note de pr. D. Fecioru. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987-1994 [PSB, vol. 21 şi 23].

ÎNV.NEAGOE = *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. Editura Litera, Bucureşti-Chişinău, 2001.

KERNBACH = Victor Kernbach, *Dicţionar de mitologie generală*. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989.

MARDARIE = Mardarie Cozianul, *Lexicon slavo-român şi tîlcuirea numelor din 1649*, publicate de Grigore Creţu. Bucureşti, 1900.

MAXIM MĂRT. = Sfîntul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua. Tîlcuiri ale unor locuri cu multe şi adînci înţelesuri din Sfinţii Dionisie Areopagitul şi Grigorie Teologul*. Traducere din greceşte, introducere şi note de pr. prof. Dumitru Stăniloae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1983 [PSB, vol. 80].

MIKLOSICH = Fr. Miklosich, *Lexicon Palaeoslovenicum-Graeco-Latinum*. Braumueller, Vindobonae, 1862-1865.

MLD = *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*. Vol. I-VII, X.$_2$-XI, XXII. Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 1988-.

MS.4389 = Biblioteca Academiei Române, manuscrisul românesc nr. 4389; conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă şi latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MS.45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, manuscrisul românesc nr. 45; conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei), în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

MUNTEANU, LEX.BIBL. = Eugen Munteanu, *Lexicologie biblică românească*. Editura Humanitas, Bucureşti, 2008.

MUNTEANU, REPERE = Eugen Munteanu, *Repere ale tradiţiei biblice româneşti*. În „Idei în dialog", an V (2009), nr. 4, p. 24.

NTB1648 = *Noul Testament sau Împăcarea au leagea noao a lui Iisus Hristos, Domnului nostru*, izvodit cu mare socotinţă, den izvod grecescu şi slovenescu, pre limbă rumânească [...]. Tipăritu-s-au întru a măriii sale tipografie, dentîiu noou, în Ardeal, în cetatea Belgradului, anii de la întruparea Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos 1848, luna lui ghenuariu 20 [Ediţie modernă: Alba Iulia, 1988].

ORIGEN, EXOD. = Origen, *Omilii şi Adnotări la Exod*. Ediţie bilingvă, studiu introductiv, traducere şi note de Adrian Muraru. Editura Polirom, Iaşi, 2006.

ORIGEN, S., I = Origen, *Scrieri alese*. Partea I: *Din lucrările exegetice la Vechiul Testament*. Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Traducere de pr. prof. Teodor Bodogae, pr. prof. Nicolae Neaga şi Zorica Laţcu, studiu introductiv şi note de pr. prof. Teodor Bodogae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981 [PSB, vol. 8].

ORIGEN, S., II = Origen, *Scrieri alese*. Partea a II-a: *Exegeze la Noul Testament. Despre rugăciune. Filocalia*. Traducere de pr. prof. T. Bodogae, pr. prof. Nicolae Neaga şi Zorica Laţcu, studiu introductiv şi note de pr. prof. Teodor Bodogae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982 [PSB, vol. 7].

ORIGEN, S., IV = Origen, *Scrieri alese*. Partea a IV-a: *Contra lui Celsus*. Studiu introductiv, traducere şi note de pr. prof. T. Bodogae, colaboratori: prof. N. Chircă, Teodosia Laţcu. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984 [PSB, vol. 9].

ORIGEN, LEV. = Origen, *Omilii şi adnotări la Levitic*. Ediţie bilingvă, studiu introductiv, traducere şi note de Adrian Muraru. Editura Polirom, Iaşi, 2006.

OSTROG = ***Библиѧ сиречь книгы Ветхаго и Новаго Завета по ѩзыкоу словенскоу*** [...], Ostrog, 1581.

PS.B. = *Psaltirea ce să zice Cântarea a fericitului proroc şi împărat David* [*Psaltirea de la Alba Iulia, 1651*. Tipărită acum 350 de ani sub păstorirea lui Simion Ştefan, Mitropolitul Ardealului, şi văzând acum din nou lumina tiparului cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei. Ediţie de Mihai Moraru, Alexandra Moraru, Alin Mihai Gherman. Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2001].

SEPT.BOS = *Ἡ Παλαια Διαθηκη κατα τους Ἑβδομηκοντα – VETUS TESTAMENTUM EX VERSIONE SEPTUAGINTA INTERPRETUM*. Secundum exemplar Vaticanum Romae editum, accuratissime denuo recognitum, una cum scholiis ejusdem editionis, variis manuscriptorum codicum veterumque exemplarium lectionibus, nec non fragmentis versionum Aquilae, Symachi Theodothionis. Summa cura edidit Lambertus Bos, L. Gr. in Acad. Franeq. Professor. Franequerae [...], MDCCIX.

SEPT.FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς, Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα – Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia, Graece, a viro doctissimo recogniata et emendata* [...], Frankfurt am Main, 1597 [principalul izvor al versiunilor biblice româneşti din secolul al XVII-lea].

SEPT.LOND. = *Ἡ Παλαια Διαθκη κατα τους Ἑβδομηκοντα – Vetus Testamentum Græcum ex Versione Septuaginta Interpretum*, Iuxta Exemplar Vaticanum Romæ editum, Accuratissime [...]. Londini, Excudebat Rogerus Daniel [...], MDCLIII.

SEPT.NEC = *Septuaginta I: Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu Ioan Florin Florescu, Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2004; *Septuaginta II: Iisus Nave, Judecătorii, Ruth, 1-4 Regi*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Florica Bechet, Ioana Costa, Alexandra Moraru, Ion Pătrulescu, Cristina Costena Rogobete (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2004; *Septuaginta III: 1-2 Paralipomene, 1-2 Ezdra, Ester, Iudit, Tobit, 1-4 Macabei*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Gheorghe Ceauşescu, Ştefan Colceriu, Vichi Dumitriu, Theodor Georgescu, Octavian Gordon, Lia Lupaş (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2005; *Septuaginta IV.1: Psalmii, Odele, Proverbele, Ecleziastul, Cântarea Cântărilor*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Florica Bechet, Monica Broşteanu, Ioana Costa, Marius David Cruceru, Cristian Gaşpar, Eugen Munteanu, Ion Pătrulescu (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2006; *Septuaginta IV.2: Iov, Înţelepciunea lui Solomon, Înţelepciunea lui Iisus Sirah, Psalmii lui Solomon*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Smaranda Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Iulia Cojocariu, Ştefan Colceriu, Eugen Munteanu (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2007; *Septuaginta V: Osea, Amos, Michea, Ioel, Abdias, Iona, Naum, Avacum, Sophonia, Aggeu, Zaharia, Malachia*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, îngrijit de Smaranda Bădiliţă; Cristian Gaşpar (traducător), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2009; *Septuaginta VI.1*: *Isaia, Ieremia, Baruh, Plângeri, Epistola lui Ieremia*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Ioan Pătrulescu (traducători); Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2011; *Septuaginta VI.2*: *Iezechiel, Suzana, Daniel, Bel şi Balaurul*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Florica Bechet, Ioana Costa (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2008.

SEPT.RAHLFS = *Septuaginta*, *id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes*, edidit Alfred Rahlfs. Editio altera quam recognovit et emendavid Robert Handhart, duo volumina in uno. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.

SJS = *Slovník Jazyka Staroslověnského/ Lexicon Linguae Palaeoslovenicae*. Nakladatelství Československé Akademie Věd, Praha, 1958.

SLUŞANSCHI = ***, *Dicţionar enciclopedic al Bibliei*. Transpunere românească de Dan Sluşanschi. Editura Humanitas, Bucureşti, 1999.

STOICESCU = Nicolae Stoicescu, *Sfatul domnesc şi marii dregători din Ţara Românească şi Moldova: sec. XIV-XVII*. Editura Militară, Bucureşti, 1968.

TAYLOR = Bernard A. Taylor, *Analytical lexicon to the Septuagint*. Expanded Edition, with Word Definitions by J. Lust, E. Eynikel, and K. Hauspie, Hendrickson Publishers. Deutsche Bibelgeselleschaft United Bible Societies, Stuttgart, 2003.

TIKTIN = Hermann Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, 3. Überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder. Band I: *A-C*, Clusium, Cluj-Napoca, 2000. Band II: *D-O*, Clusium, Cluj-Napoca, 2003. Band III: *P-Z*, Clusium, Cluj-Napoca, 2005.

VASILE CEL MARE, ISAIA = Sfîntul Vasile cel Mare, *Comentarii la cartea Profetului Isaia*. Traducere din limba greacă, introducere şi note de Alexandru Mihăilă. Carte tipărită cu binecuvîntarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura *Basilica* a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2009.

VASILE CEL MARE, OMIL. = Sfîntul Vasile cel Mare, *Omilii şi cuvîntări*. Traducere din limba greacă şi introducere de pr. Dumitru Fecioru, text revăzut şi notă asupra ediţiei de Constantin Georgescu, note de pr. Dumitru Fecioru, Constantin Georgescu şi Alexandru Mihăilă. Carte tipărită cu binecuvîntarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura „Basilica" a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2009.

VASILE CEL MARE, S. = Sfîntul Vasile cel Mare, *Scrieri*. Vol. I. Traducere, introducere, note şi indici de pr. D. Fecioru. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1986 [PSB, vol. 17].

VASILE CEL MARE, SCRIERI = Sfîntul Vasile cel Mare, *Scrieri dogmatice şi exegetice*. Traducere din limba greacă de ierom. Policarp Pîrvuloiu şi pr. Dumitru Fecioru. Revizuirea traducerii realizată de Adrian Muraru şi ierom. Policarp Pîrvuloiu. Note de ierom. Policarp Pîrvuloiu, Dumitru Fecioru şi Adrian Muraru. Editura „Basilica" a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2011.

VULG. = *Biblia ad vetustissima exemplaria castigata...*, Antwerpiae, ex officina Christophori Plantini, 1565 [Vulgata Clementina, ediţie indicată ca sursă în prefaţa MS.4389].

ABREVIERILE SERIEI

a. = ante
ac. = acuzativ
adj. = adjectiv
adv. = adverb
ags. = anglosaxon
ahd. = vechi german literar
alb. = albanez
antr. = antroponim
ap. = apud
arab = arăbesc
aram. = aramaic
arom. = aromân
art. = articol
asir. = asirian
aux. = auxiliar
av. = avestic
babylon. = babilonean
băn. = bănăţean
bg. = bulgăresc
c. = circa
cap. = capitol
ceh. = cehesc
cf. = confer
cond. = condiţional
conj. = conjuncţie
criş. = crişean
dat. = dativ
dial. = dialect, dialectal
dr. = dacoromân
ebr. = ebraic
engl. = englezesc
egipt. = egiptean
f. = feminin
gen. = genitiv
germ. = german
germ. com. = germanic comun
germ. elveţ. = germana elveţiană
got. = gotic
gr. = grec(esc)
gr. biz. = grecesc bizantin
i.-e. = indoeuropean
istrorom. = istroromân
invar. = invariabil
în expr. = în expresia
lat. = latin, latinesc
lat. med. = latina medievală
lat. sav. = latina savantă
loc. adv. = locuţiune adverbială
m. = masculin
magh. = maghiar
maram. = maramureşean
marg. = marginal (glose marginale)
mhd. = medio-german literar
mgl. = meglenoromân
mgr. = mediogrecesc
mold. = moldovenesc
ms. = manuscris
munt. = muntenesc
n. = neutru
năsăud. = năsăudean
ngr. = neogrecesc
nhd. = nou german literar
nslov. = neosloven
n. pr. = nume propriu
num. card. = numeral cardinal
num. ord. = numeral ordinal
part. = participiu
pl. = plural
plur. tant. = plurale tantum
polon. = polonez
pref. = prefix
prep. = prepoziţie
priv. = privativ
pron. = pronume
rom. com. = românesc comun
rus. = rusesc
sam. = samarinean
săs. = săsesc
s.-cr. = sîrbo-croat
sg. = singular
sir. = sirian
sîrb. = sîrbesc
sl. = slav
sl. bis. = slavonesc, slav bisericesc
sl. c. = slav comun
slov. = slovac
sloven. = slovenesc
sorb. j. = soraba de jos
s. = substantiv
suf. = sufix
tăt. = tătărăsc
tc. = turcesc
tc. tăt. = turco-tătar
toh. = toharic
top. = toponim
ucr. = ucrainean
v. = verb
v. = vezi (în *Comentarii*)
vbavar. = vechi bavarez
vbg.= vechi bulgăresc
vfr. = vechi francez
vgr. = vechi grecesc
viit. = viitor
vind. = vechi indian
vnord. = vechi nordic
vol. = volum
vrom. = vechi românesc
vrus. = vechi rusesc
vsîrb. = vechi sîrbesc
vsl. = vechi slav

PRESCURTĂRILE TITLURILOR CĂRȚILOR BIBLICE

VECHIUL TESTAMENT

CĂRȚILE BIBLICE (BIBL.1688)	SERIA VECHE	SERIA NOUĂ
Facerea	Fac.	Fac.
Ieșirea	Ieș.	Ieș.
Preoţiia	Lv.	Lev.
Numerile	Nm.	Num.
A doa lêge	Dt.	Deut.
Iisus Návi	Ios.	Ios.
Judecătorii	Jud.	Jud.
Ruth	Rt.	Rut
A împărăţiilor cea dentîiu	1 Reg.	1Reg.
A împărăţiilor a doa	2 Reg.	2Reg.
A împărăţiilor a treia	3 Reg.	3Reg.
A împărăţiei a patra	4 Reg.	4Reg.
Cartea întîia Paralipomenon	1 Cr.	1Paral.
Cartea a doa Paralipomenon	2 Cr.	2Paral.
Ésdras	Ezd.	Ezd.
Neémiia	Neem.	Neem.
Esthír	Est.	Est.
Iov	Iov	Iov
Psaltirea	Ps.	Ps.
Parimiile lui Solomón	Pild.	Parim.
Cartea Eclisiiastului	Eccl.	Ecles.
Cîntarea cîntărilor	Ct.	Cînt.
Isaía	Is.	Is.
Ieremîia	Ier.	Ier.
Plînsurile Ieremíei	Plg.	Plîng.
Iezechiíl	Iez.	Iez.
Daniíl	Dan.	Dan.
Iósiia	Iosia	Iosia
Ióil	Ioil	Ioil
Amós	Am.	Am.
Avdíu	Avd.	Avd.
Ioná	Iona	Iona
Mihéa	Mih.	Mih.
Naúm	Naum	Naum
Avvácum	Avac.	Avac.
Sofónia	Sof.	Sof.
Agghéu	Ag.	Ag.
Zaharîia	Zah.	Zah.
Maláhia	Mal.	Mal.
Tóvit	Tob.	Tov.
Iudíth	Idt.	Idt.
Varúh	Bar.	Var.
Carte trimisă a Ieremíei	Ep. Ier.	Ep. Ier.
Cîntarea a trei sfinţi cuconi	Ct. Tin.	Cînt. trei tin.
Catastih al Ésdrii	2 Ezd.	2Ezd.
Ésdra [3]	3 Ezd.	3Ezd.
Înţelepciunea lui Solomón	Sol.	Sol.
Înţelepciunea lui Iisús, fiiul lui Siráh	Sir.	Sir.
A Sosánnei istoríe	Sus.	Sus.
Pentru a bălaurului Víl topire	Bel.	Bel
Al Maccavéilor cuvînt dentîiu	1 Mac.	1Mac.
Al Maccavéilor cuvînt al doilea	2 Mac.	2Mac.
Al Maccavéilor cuvînt al treilea	3 Mac.	3Mac.
A lui Iósip la Maccavéi carte	Iosip	Iosip

NOUL TESTAMENT

De la Matthei svînta Evanghelie	Mt.	Mat.
Evanghelia de la Marco	Mc.	Marc.
Evangheliia de la Lúca	Lc.	Luc.
Evangheliia de la Ioan	Ioan	Ioan
Faptele apostolilor	Fpt.	Fapte
A lui Pável apostolul cea către Rîmlêni carte	Rom.	Rom.
Cea către Corinthêni carte trimisă dentîiu	1 Cor.	1Cor.
Către Corinthêni carte trimisă a doa	2 Cor.	2Cor.
Către Galatêni carte trimisă a lui Pável	Gal.	Gal.
Cea către Efesêni carte trimisă a lui Pável	Ef.	Efes.
Cea către Filipiêni carte trimisă	Filip.	Filip.
Cea către Colaseiêni carte trimisă a lui Pável	Col.	Col.
Cea către Solonêni carte trimisă a lui Pável dentîiu	1 Tes.	1Tes.
Cea către Solonêni carte trimisă a doa	2 Tes.	2Tes.
Cea către Timothéu carte trimisă dentîiu	1 Tim.	1Tim.
Către Timothéiu carte trimisă a doa	2 Tim.	2Tim.
Cea către Tit carte trimisă a lui Pável	Tit	Tit
Cea către Filimon carte trimisă a lui Pável	Filim.	Filim.
Cea către Evrei carte trimisă a lui Pável	Evr.	Evr.
A lui Iácov carte trimisă preste tot	Iac.	Iac.
A lui Pétru cea preste tot carte trimisă cea dentîiu	1 Petr.	1Petr.
Carte trimisă a lui Pétru preste tot a doa	2 Petr.	2Petr.
Carte trimisă a lui Ioán cea dentîiu preste tot	1 Ioan	1Ioan
Carte trimisă a lui Ioán adeverită a doa	2 Ioan	2Ioan
Carte lui Ioán a treia	3 Ioan	3Ioan
Carte trimisă a Iúdei adeverită	Iuda	Iuda
Apocalipsis a lui Ioán Bogoslovul	Apoc.	Apoc.

Numele cărţilor biblice din Ms.45 şi Ms.4389 care apar în formă slavonă sînt scrise cu litere chirilice, completate şi echivalate ca în lista de mai jos.

Бы *[**ик**]*	*[= Fac.]*
Ис *[**ъ**]*	*[= Ieş.]*
2 ***Зак*** *[**онъ**]*	*[= Deut.]*
Чи *[**ла**]*	*[= Num.]*
1, 2 ***Пар*** *[**алипоменонъ**]*	*[= 1, 2Paral.]*
Сѵ̑д *[**е́и**]*	*[= Jud.]*
1, 2, 3, 4 ***Цр*** *[**ъ**]*	*[= 1, 2, 3, 4Reg.]*
Прит *[**чи**]*	*[= Parim.]*
*[**Пре**]**Мѵ̑*** *[**рости**]* sau ***Моудр*** *[**ость**]*	*[= Sol.]*
Пла́чъ	*[= Plîng.]*
*[**Къ**]* ***Ри*** *[**ляном**]*	*[= Rom.]*
Дѣлан *[**ик**]*	*[= Fapte]*
Сол *[**ѵ̑нянном**]*	*[= Tes.]*
Петров *[**о**]*	*[= Petr.]*
Июдин	*[= Iuda]*

1 Moi[si]	*[= Fac.]*
2 Moi[si]	*[= Ieş.]*
3 Moi[si]	*[= Lev.]*
4 Moi[si]	*[= Num.]*
5 Moi[si]	*[= Deut.]*

FOTOCOPII

Ms. 45

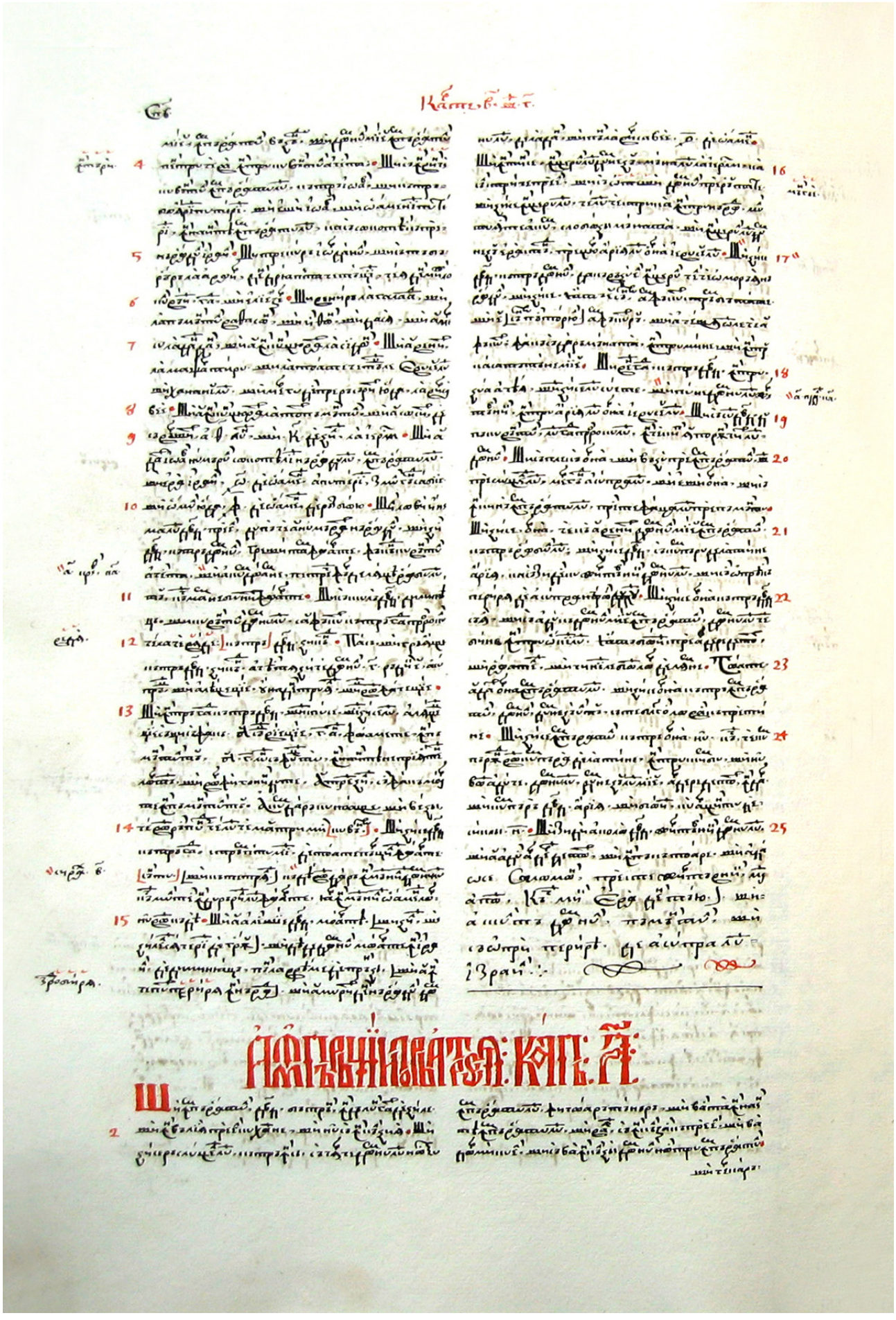

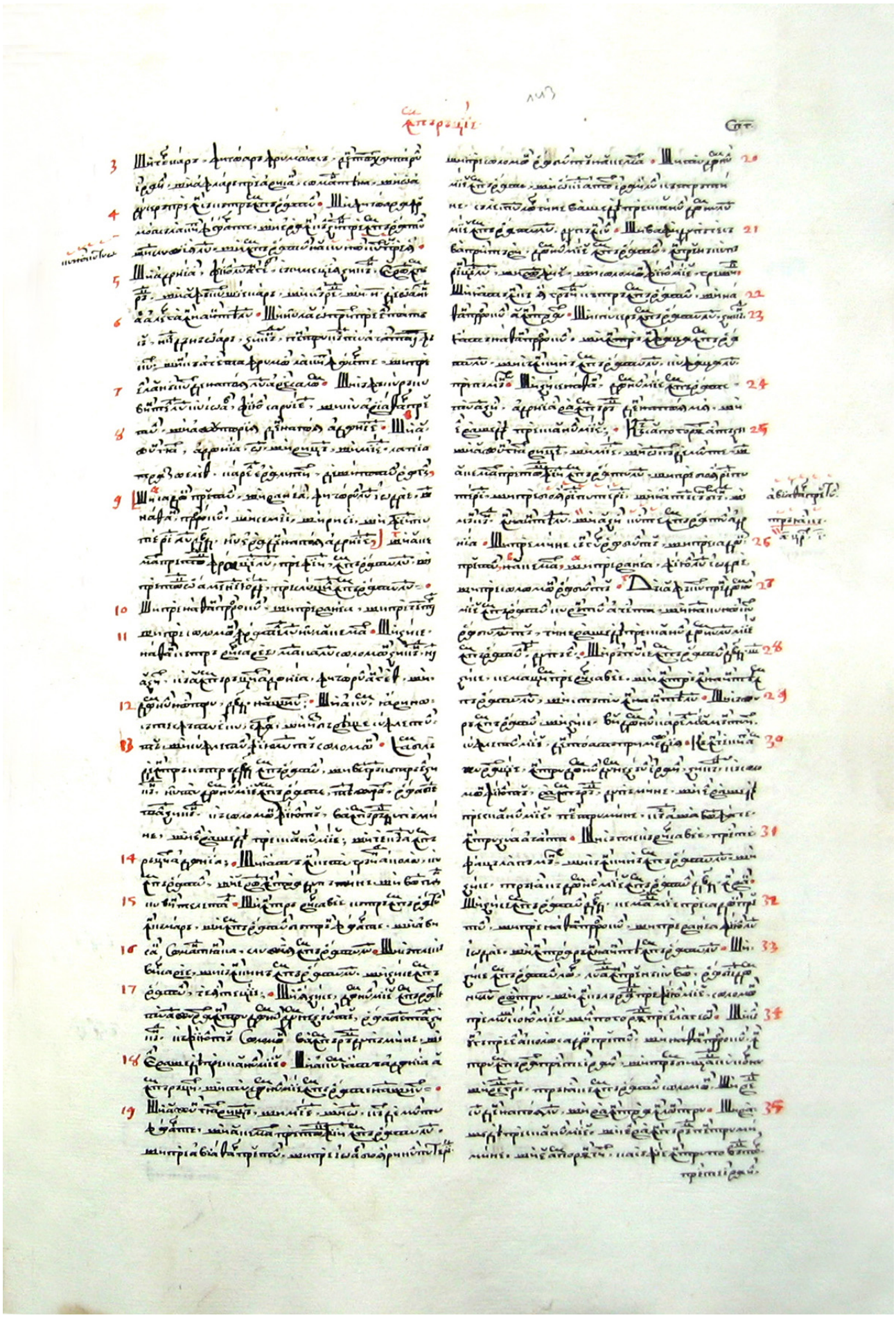

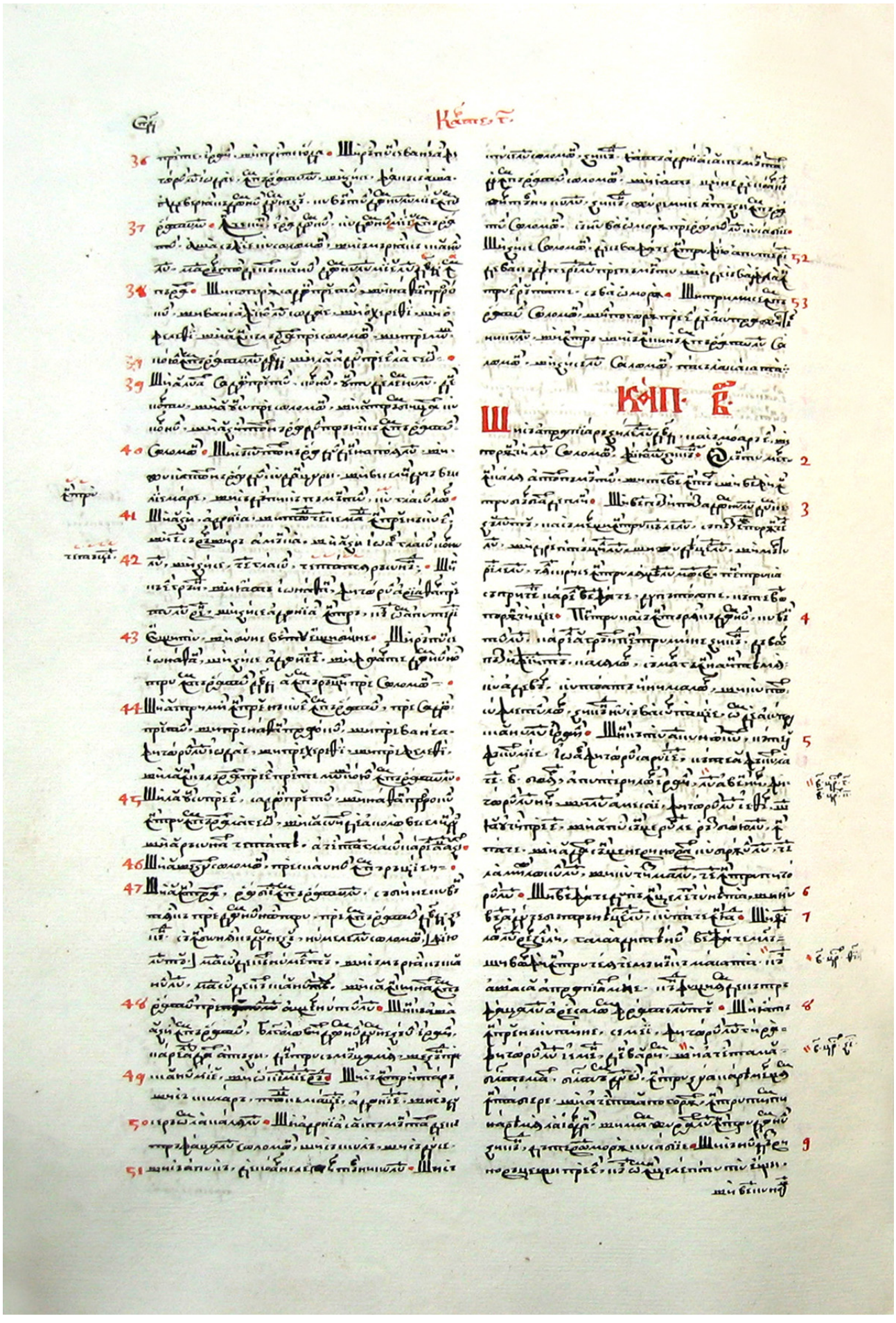

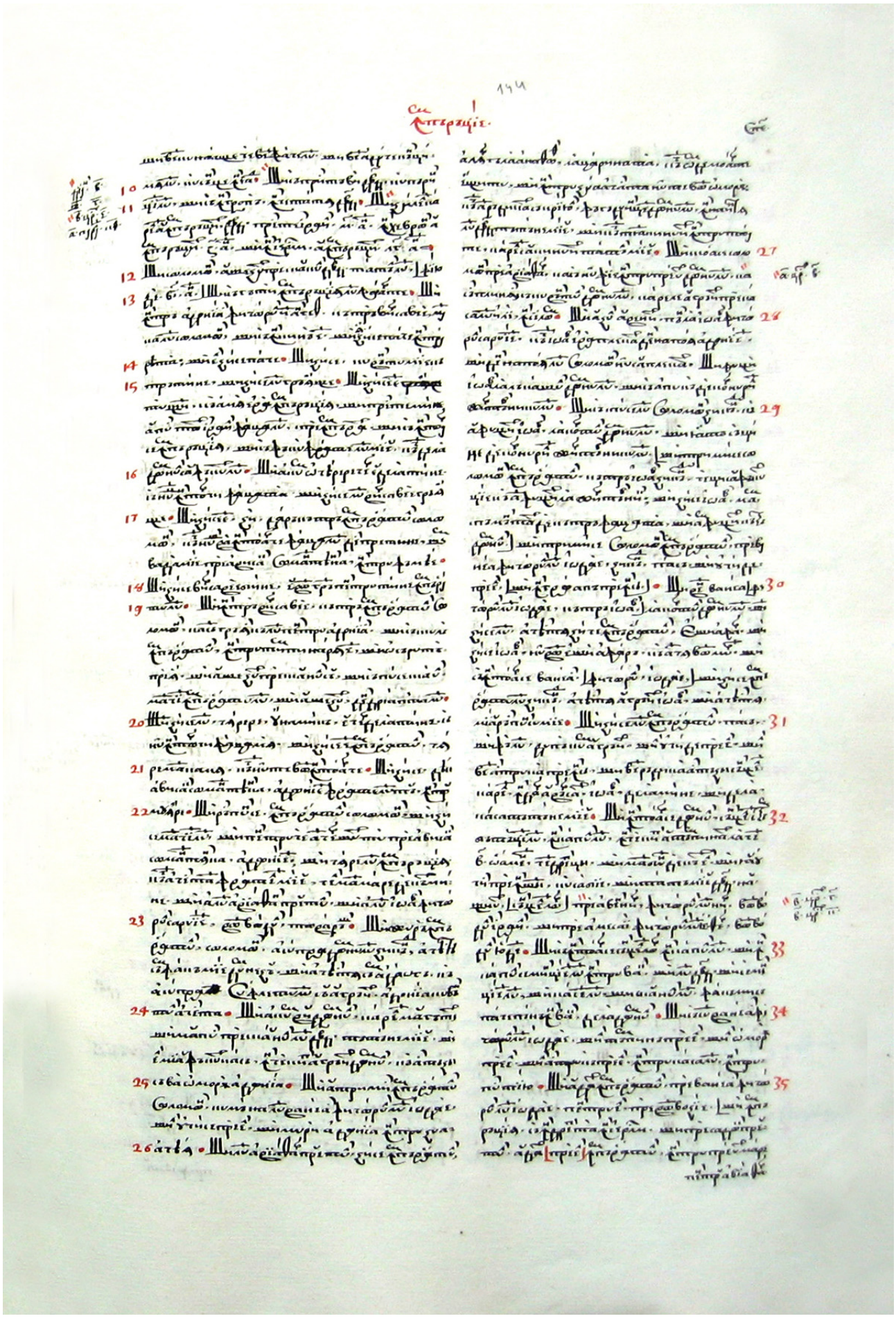

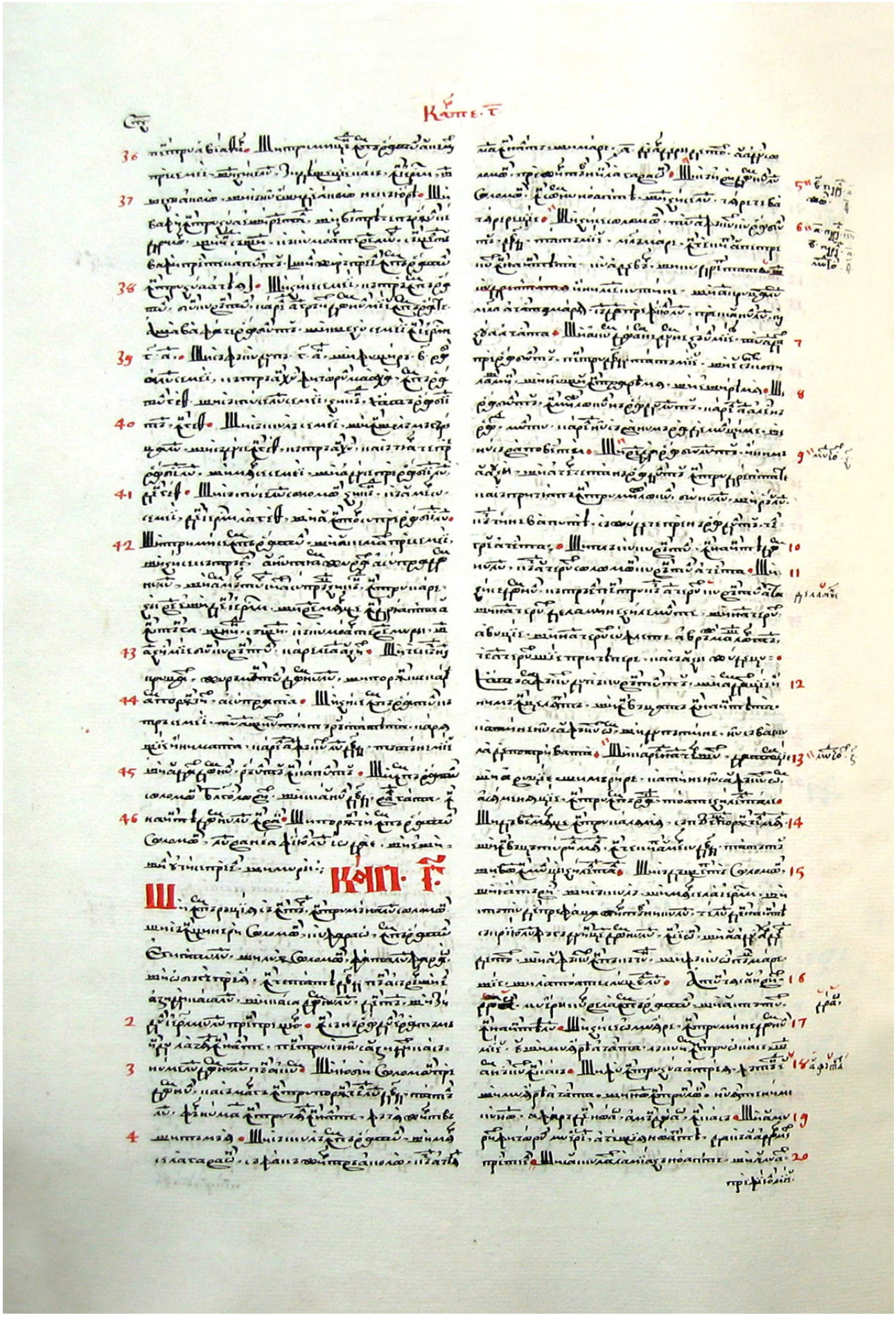

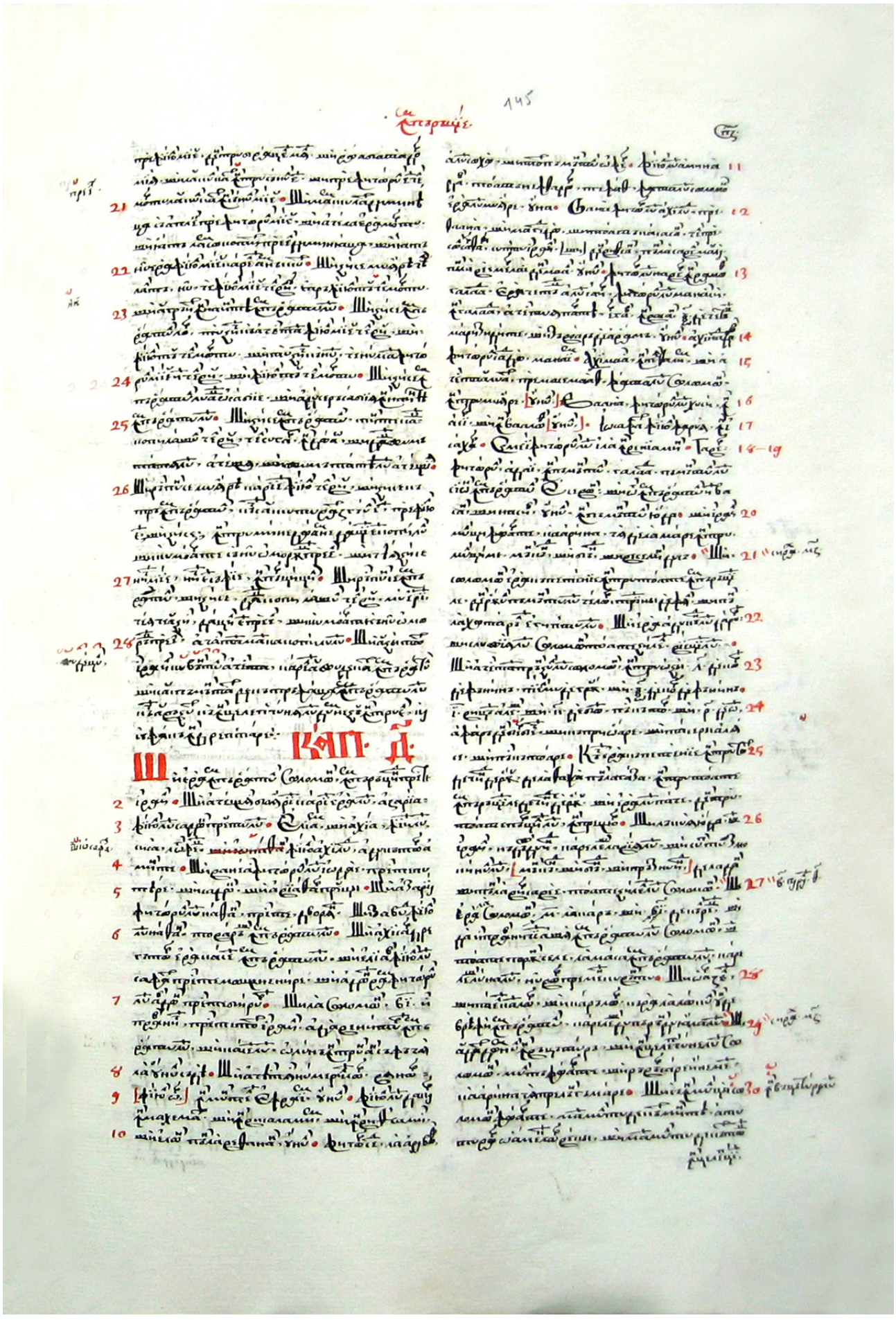

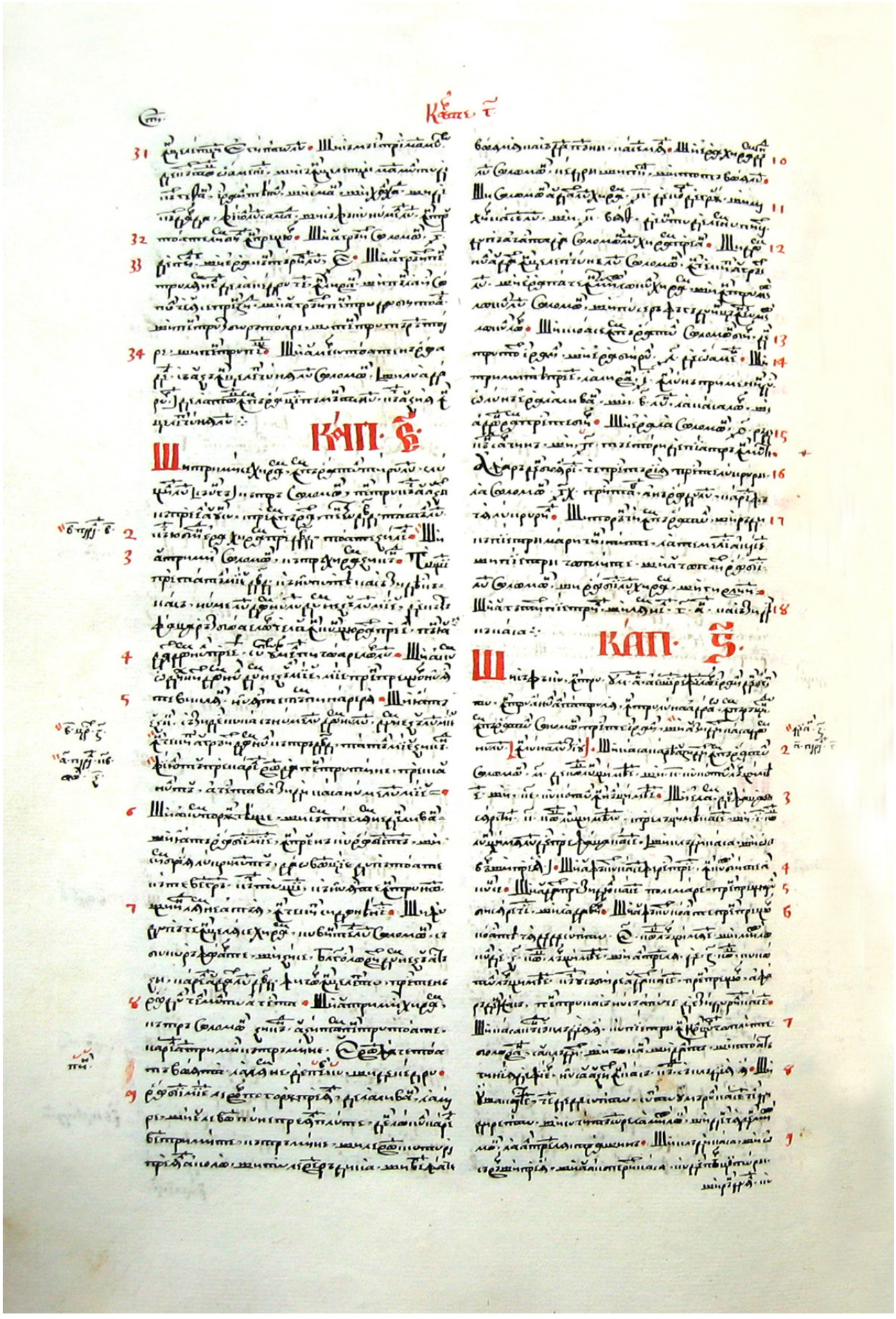

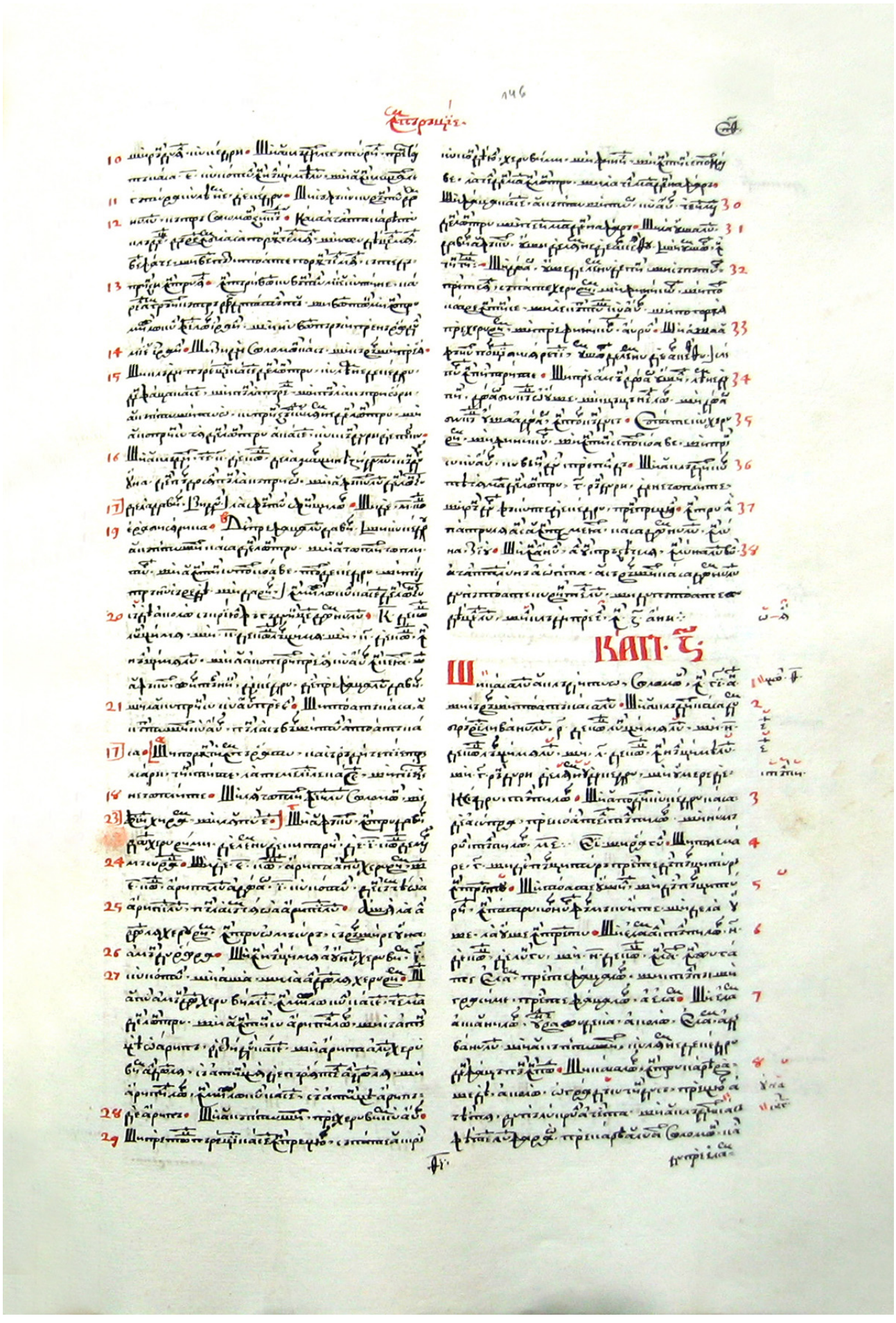

Ms. 45 p. 290

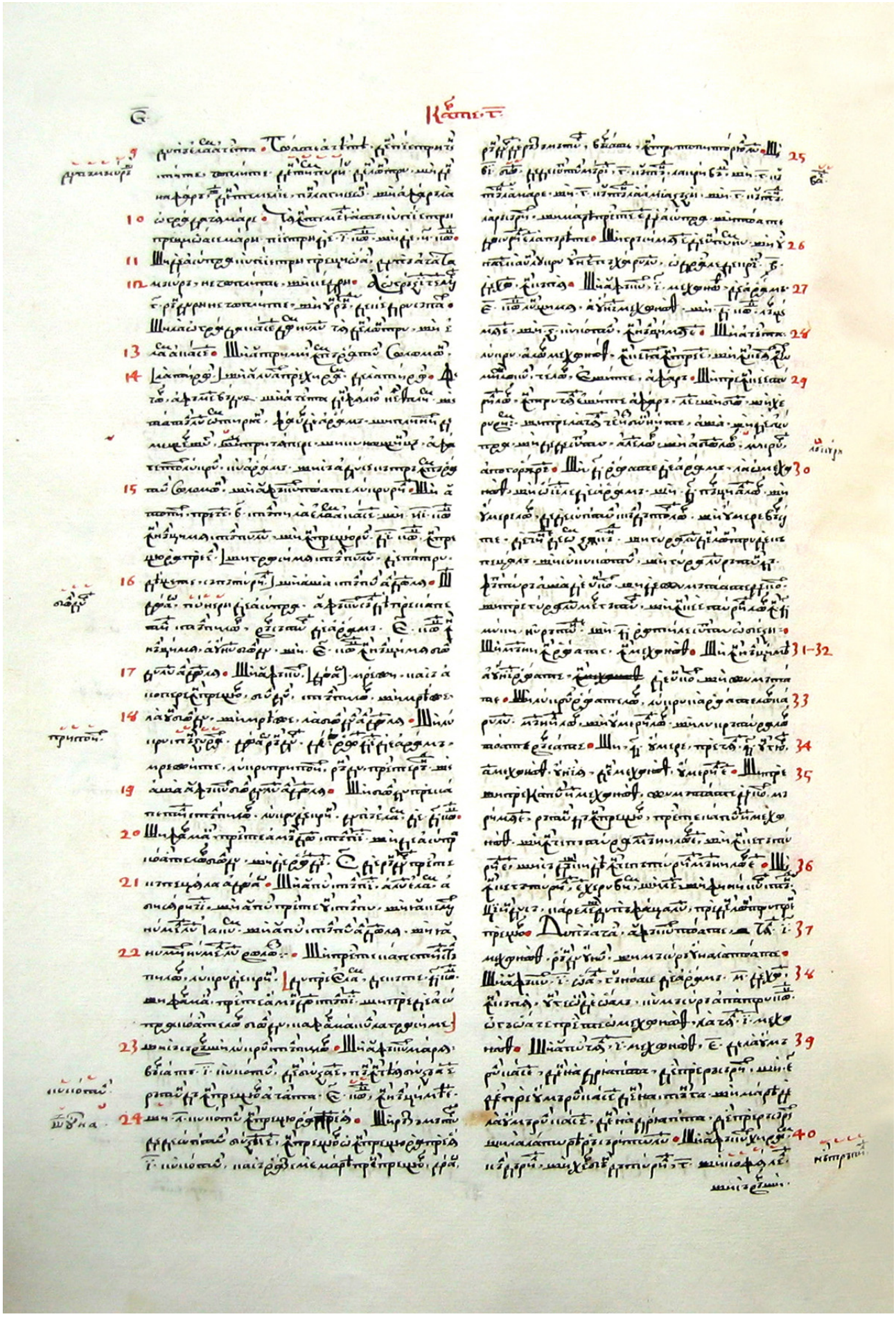

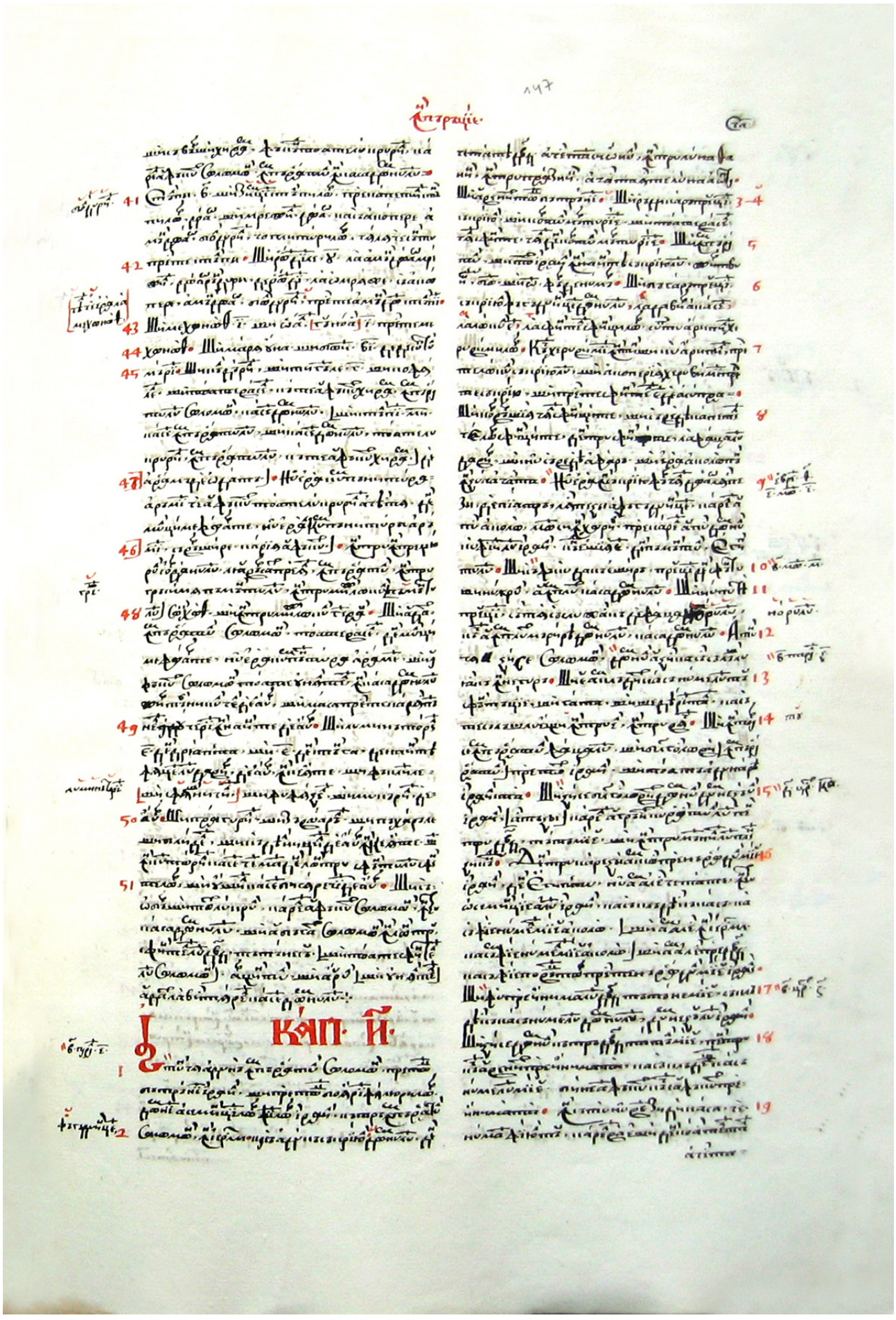

Ms. 45 p. 292

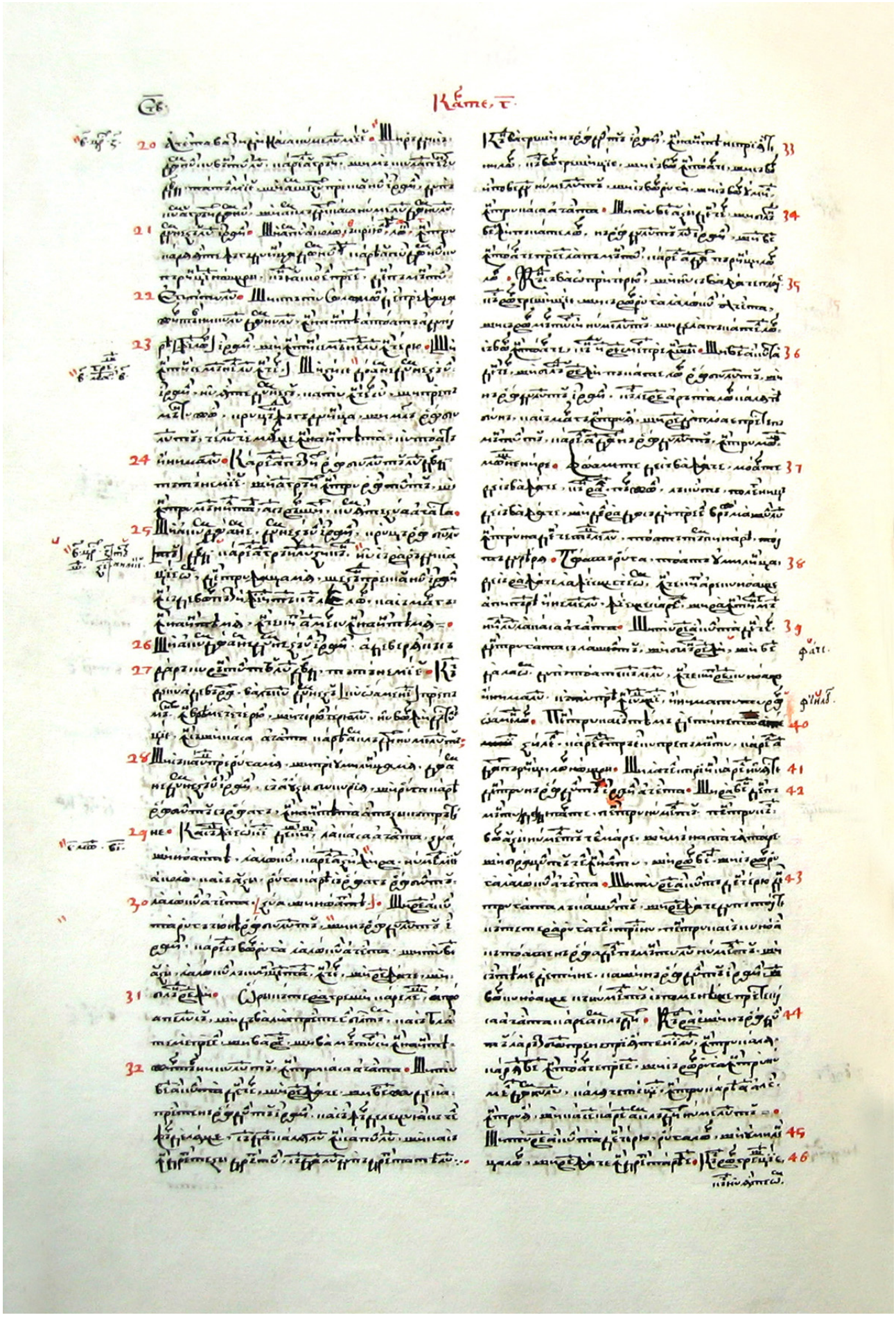

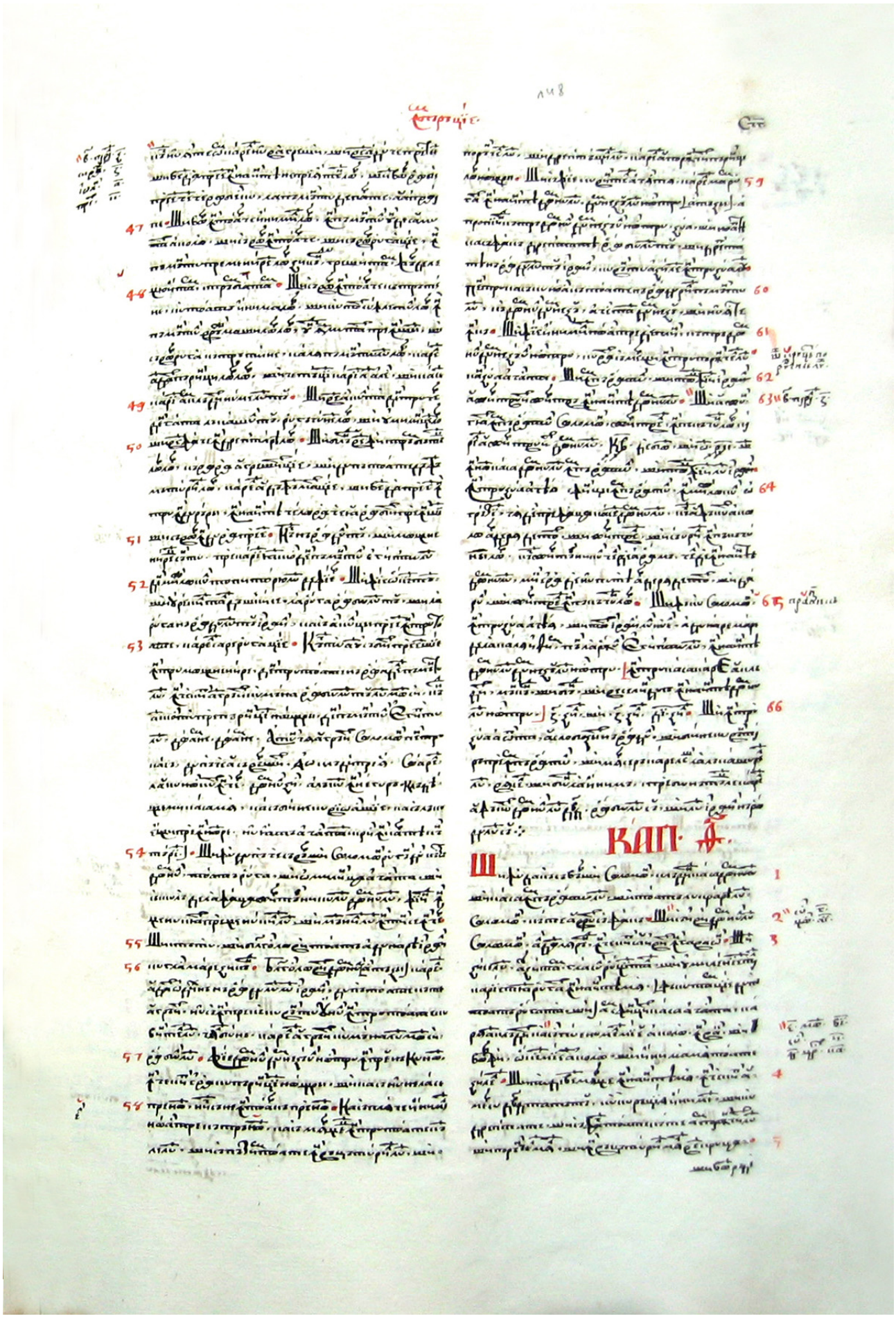

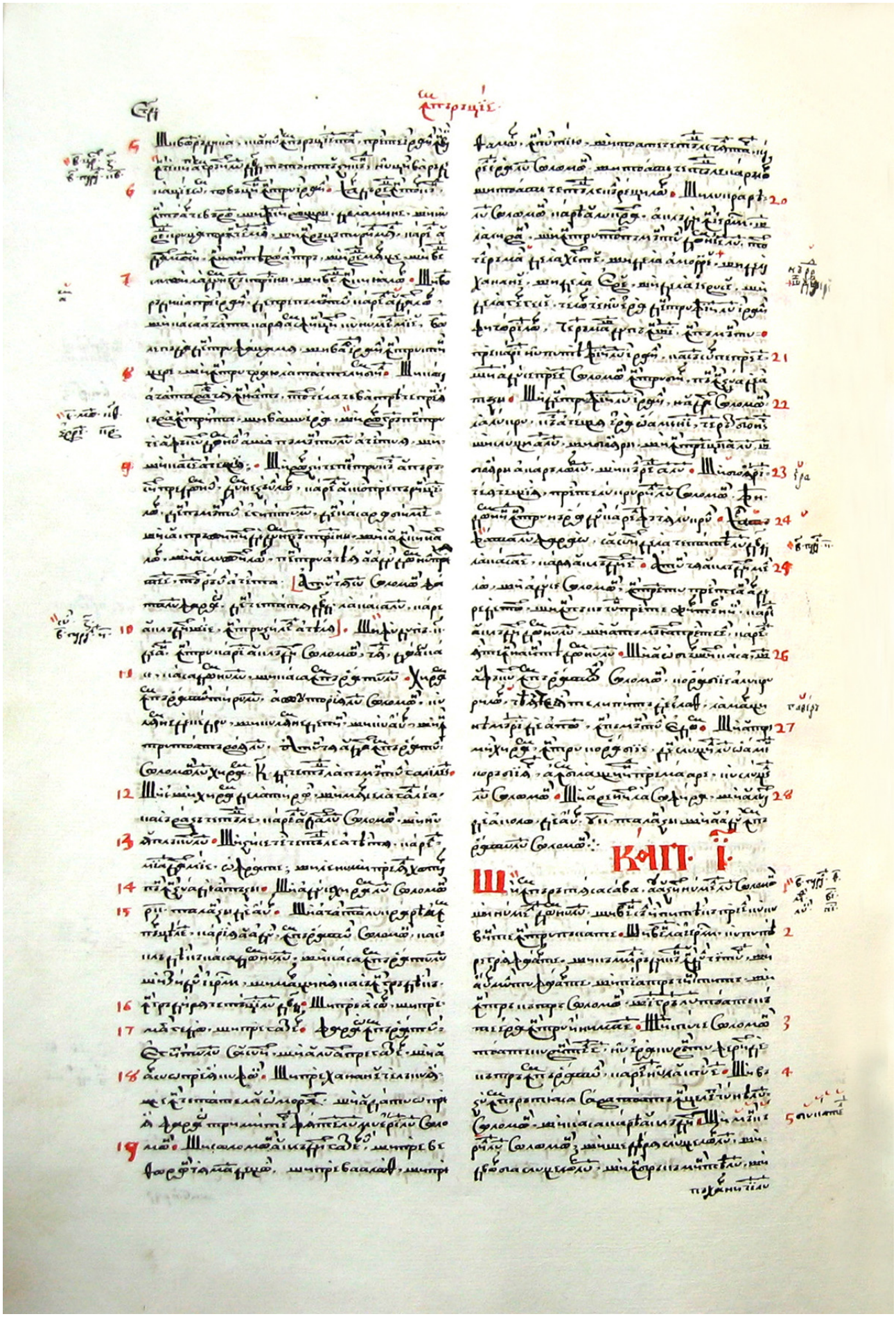

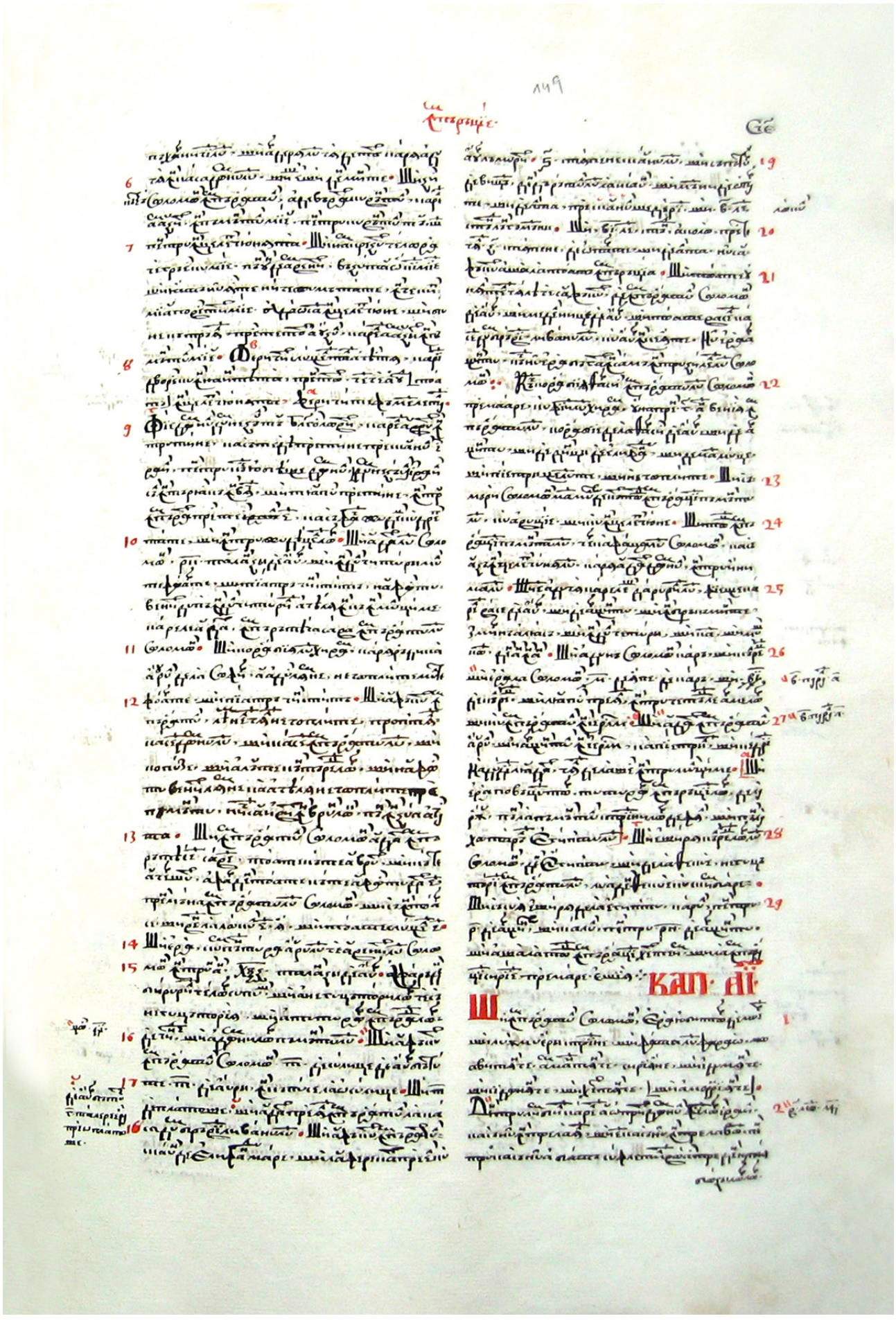

Ms. 45 p. 296

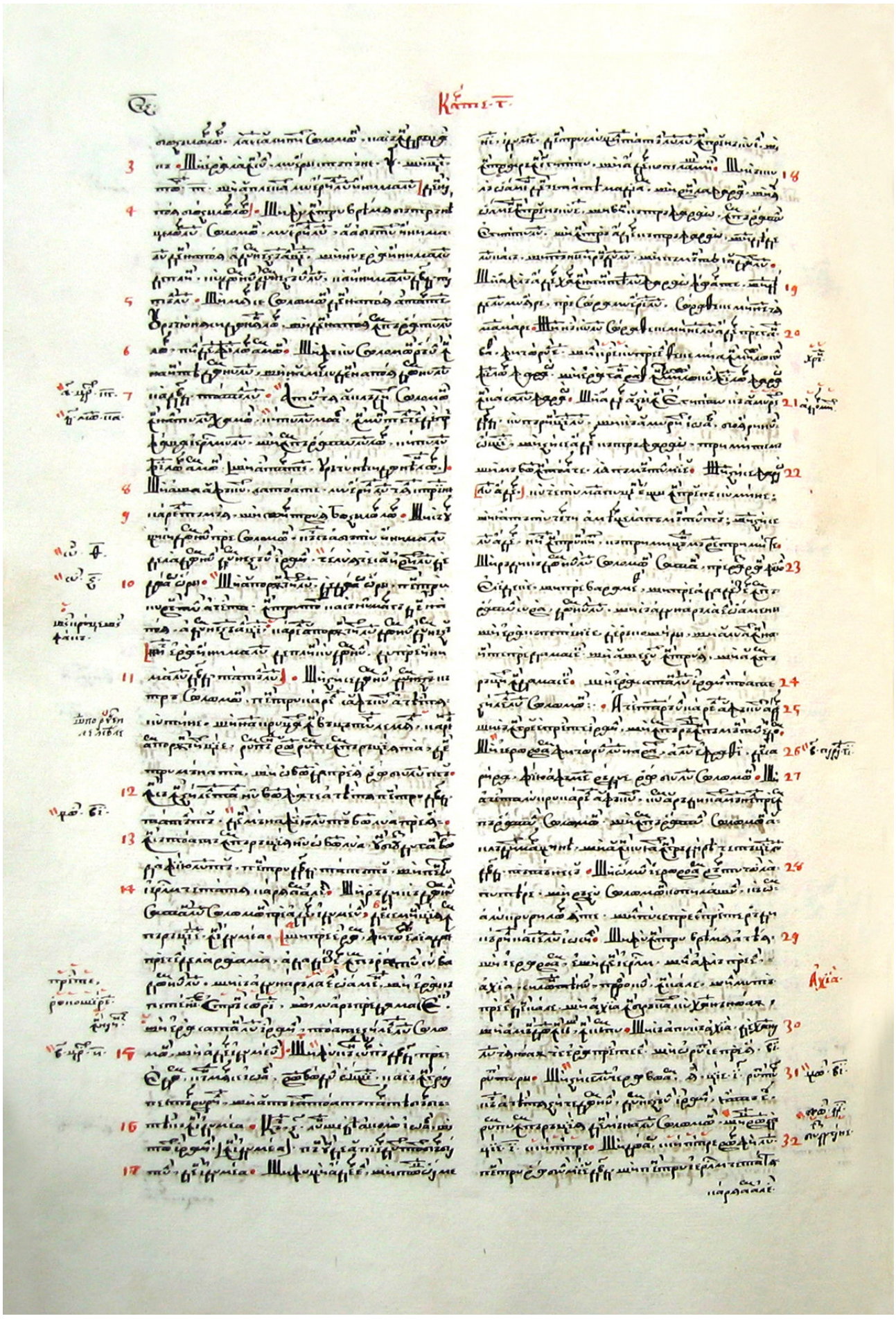

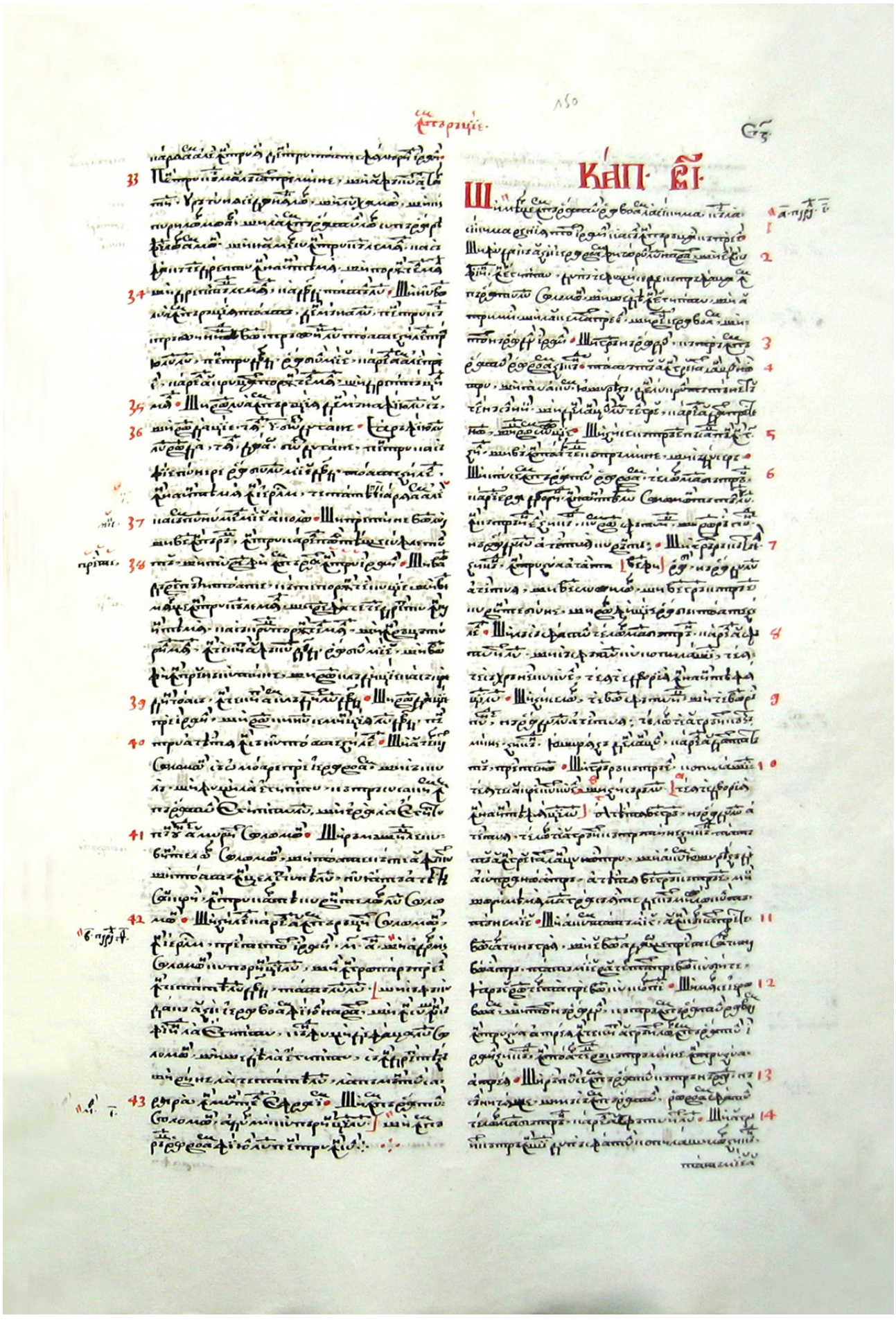

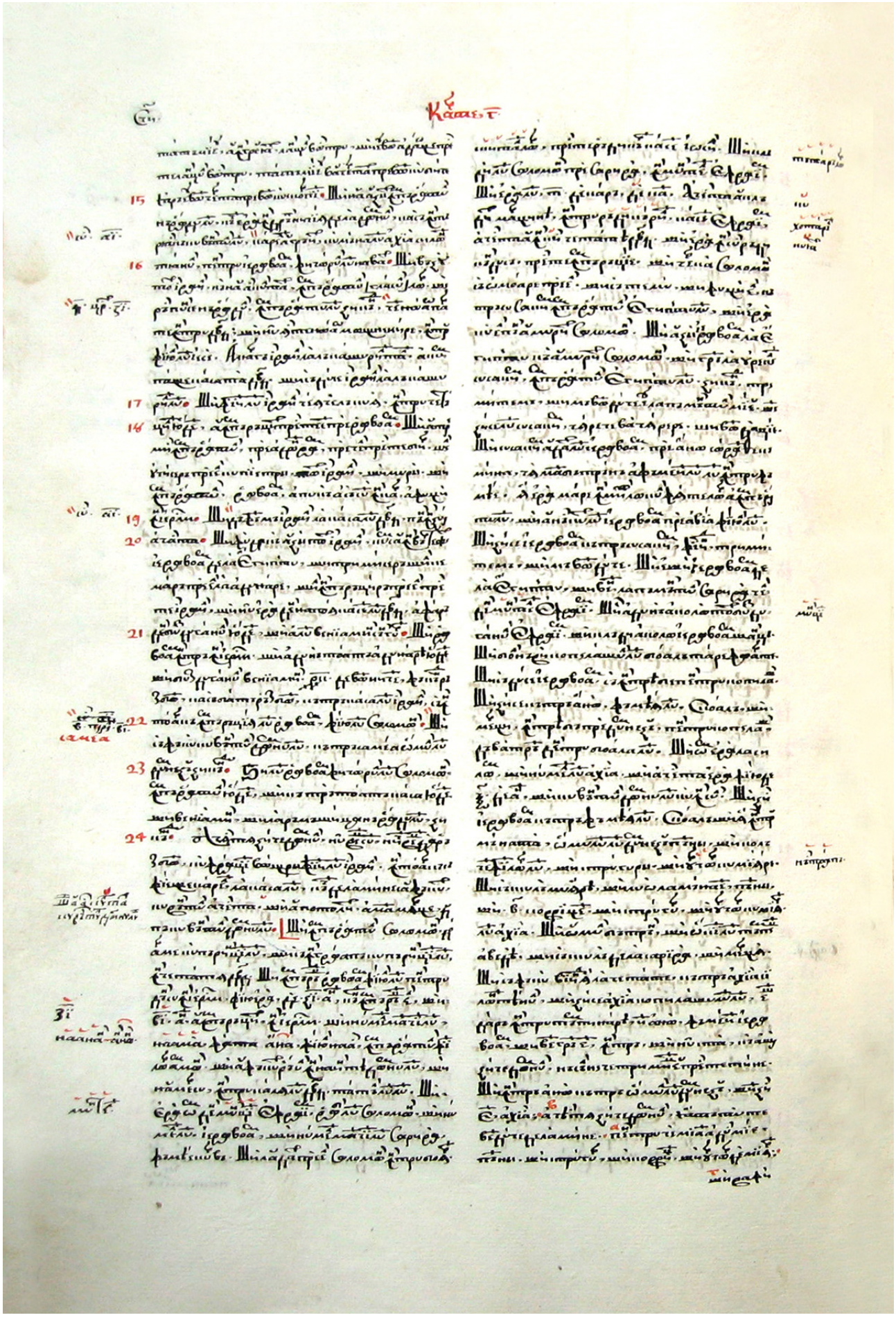

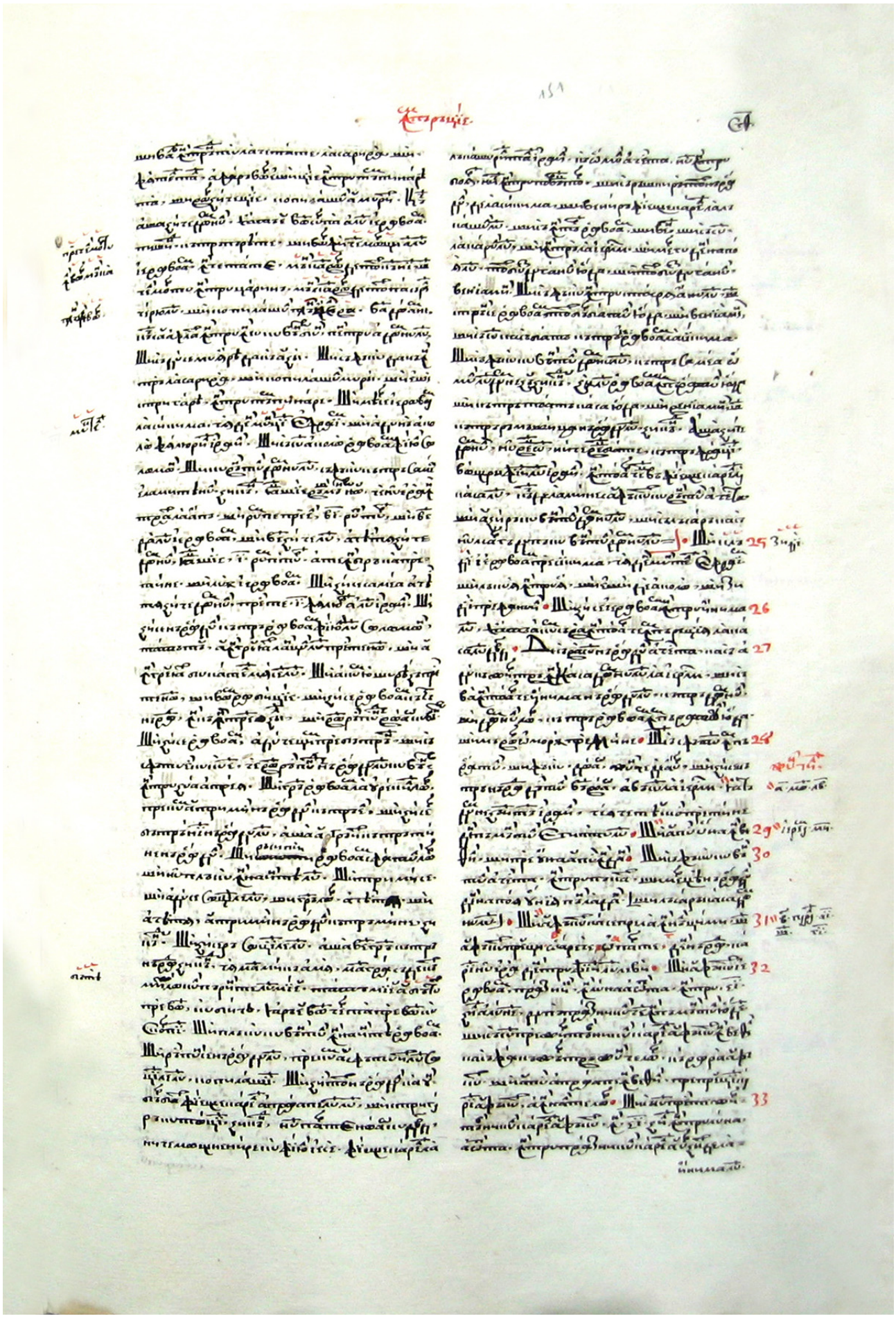

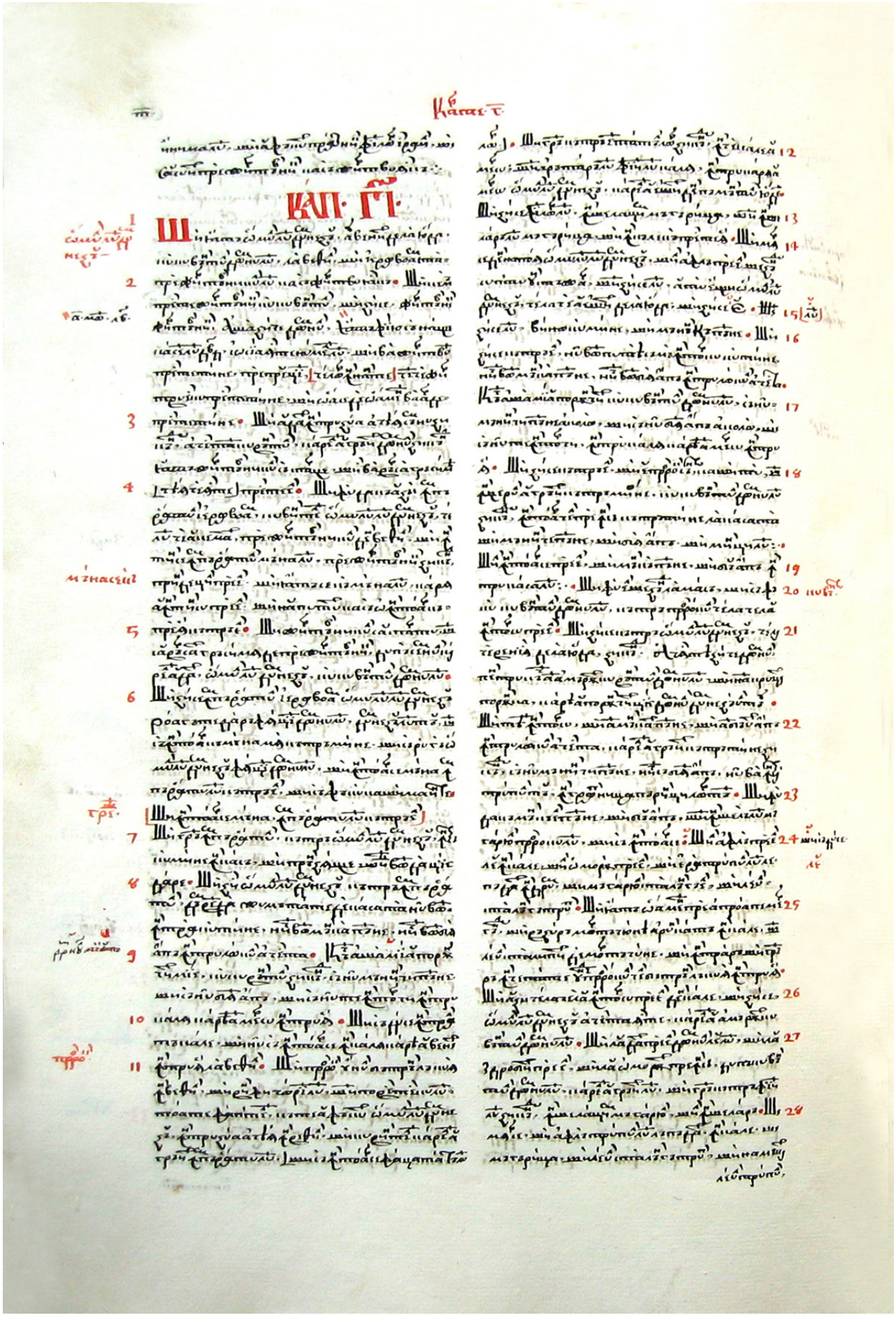

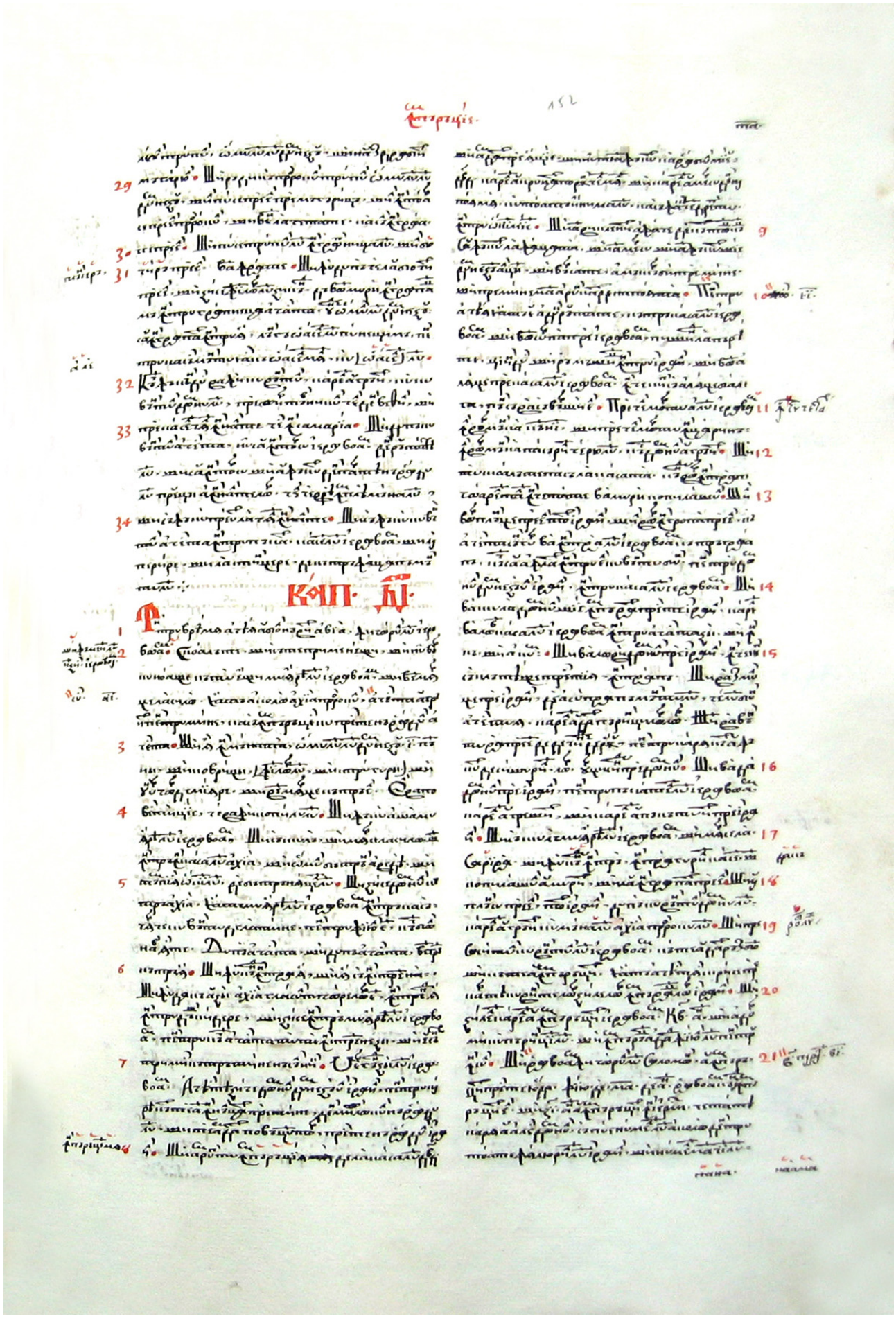

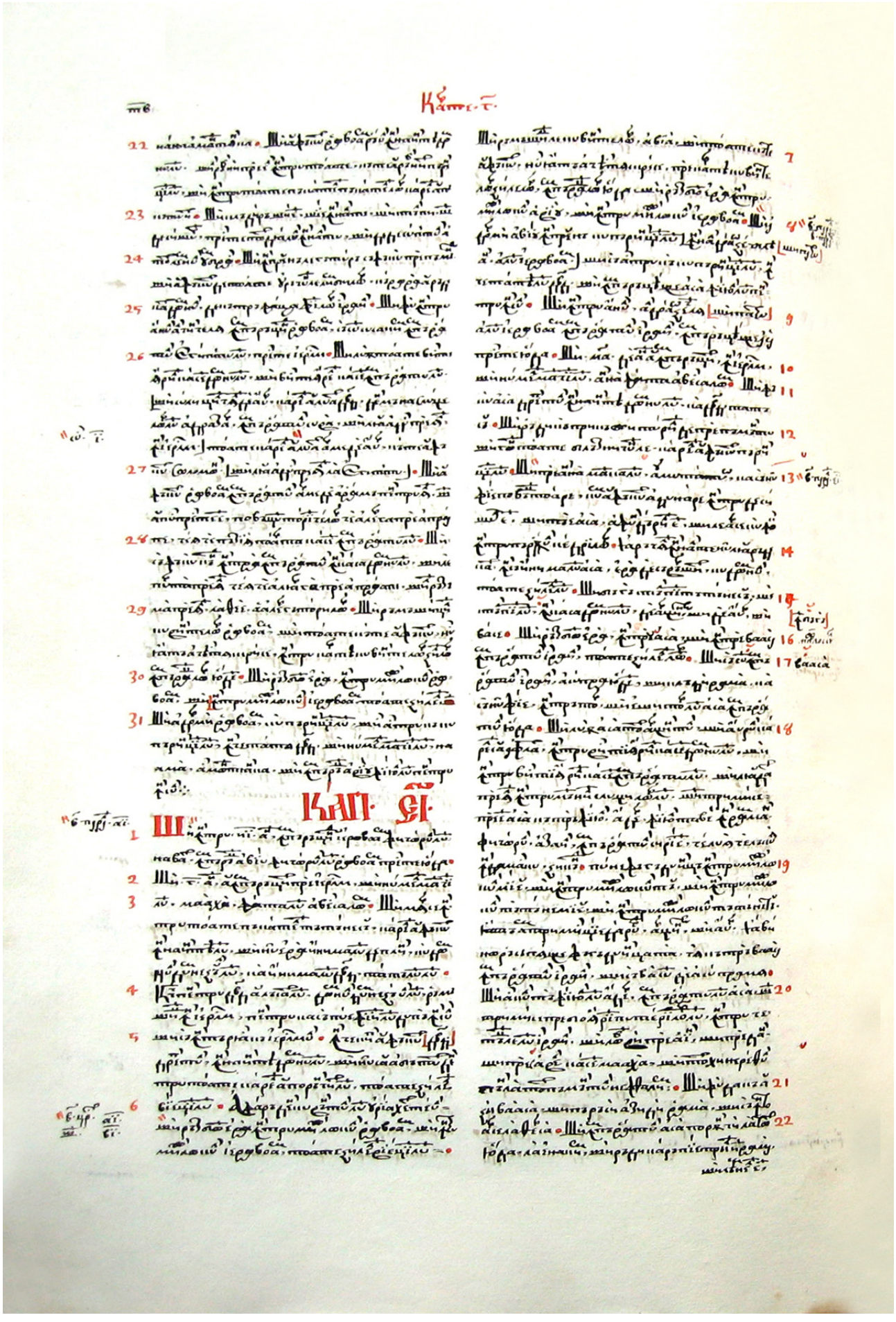

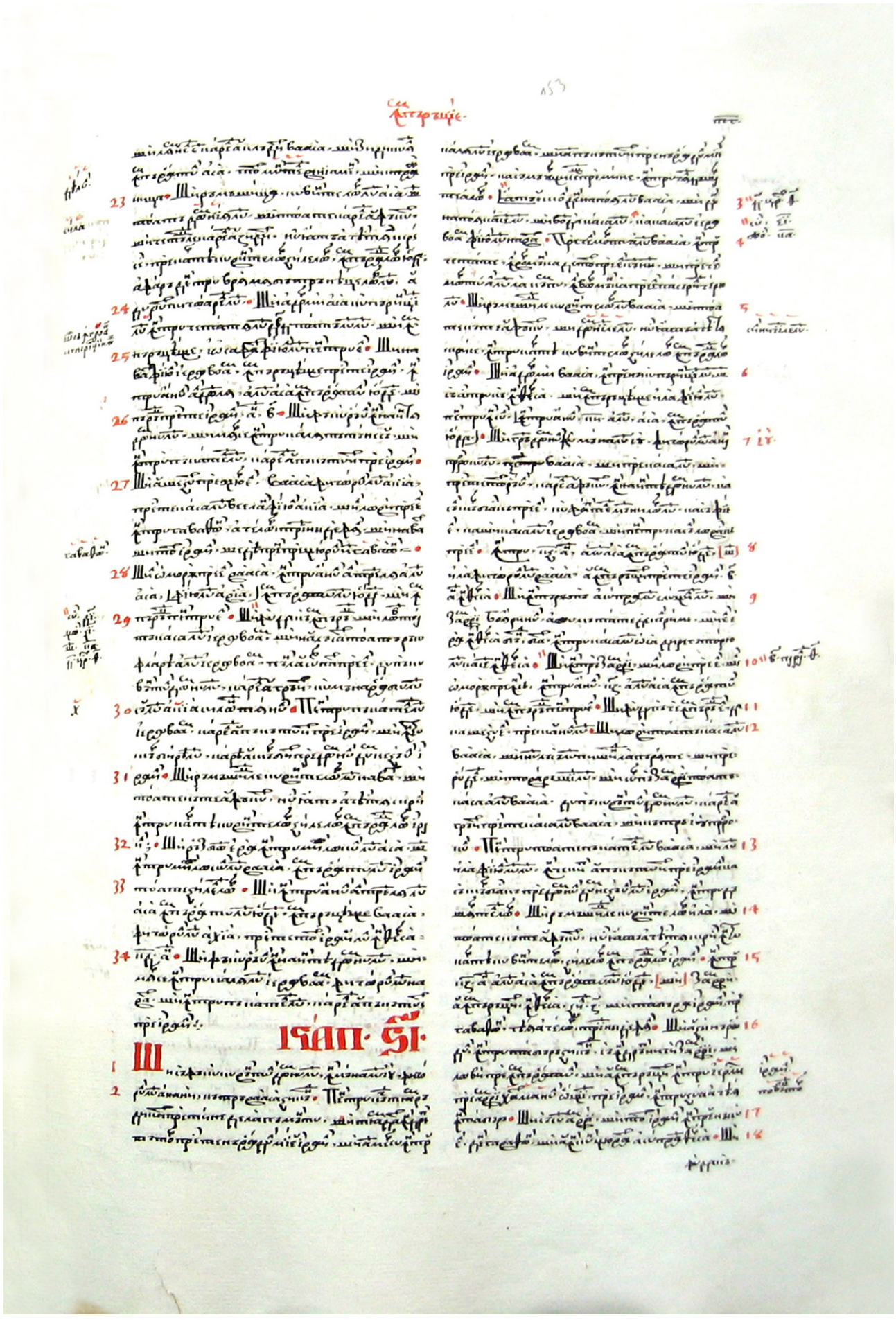

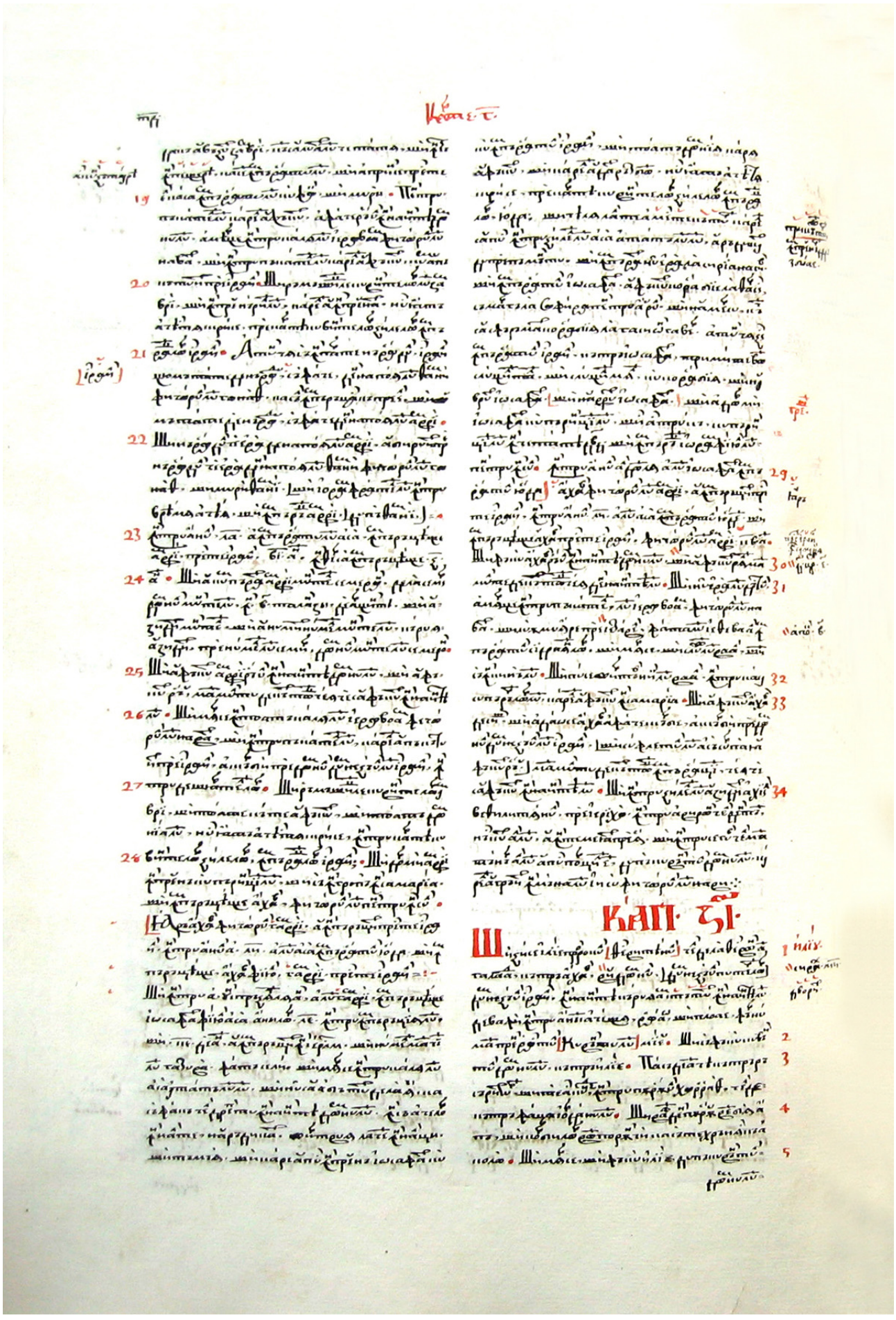

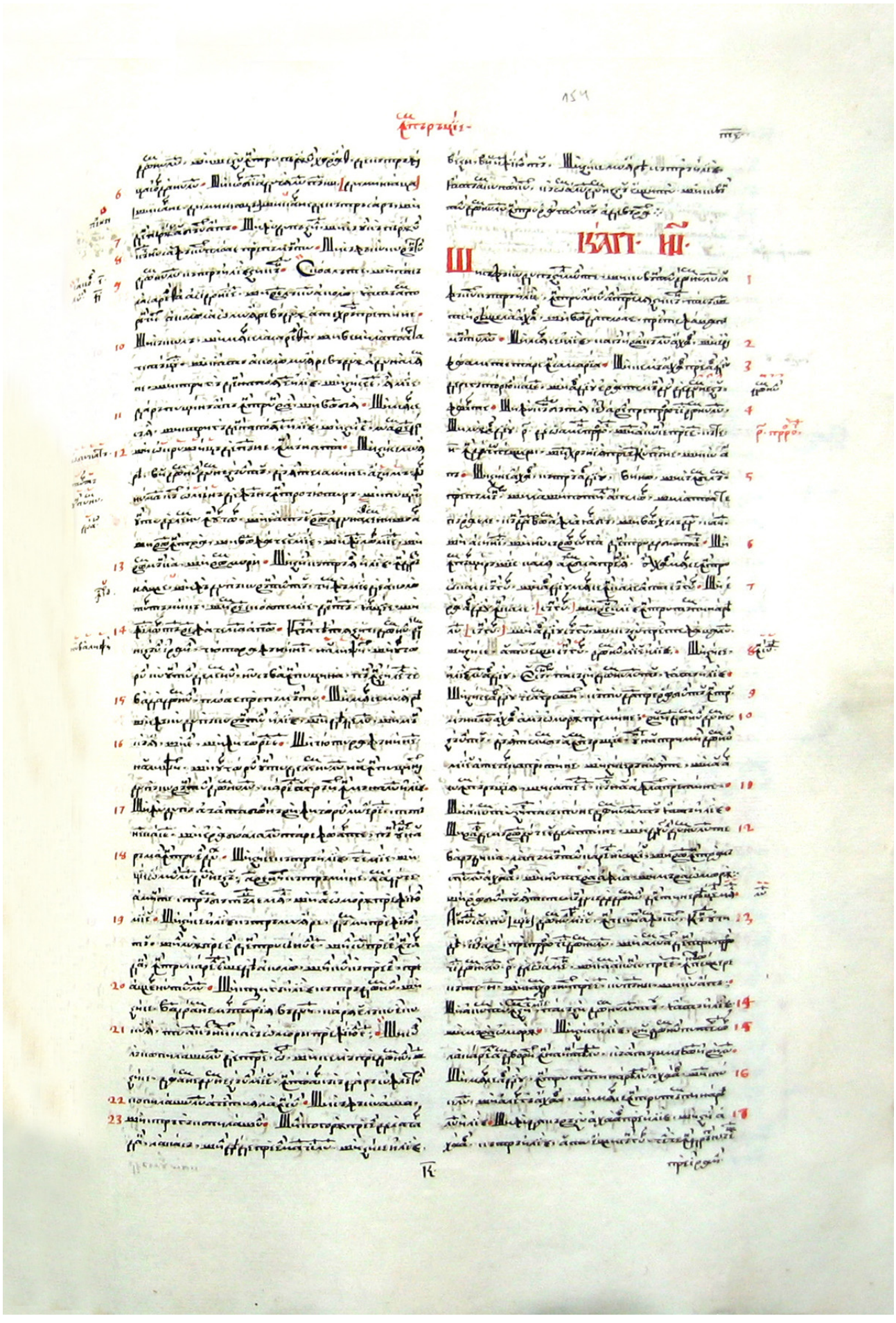

Ms. 45 p. 306

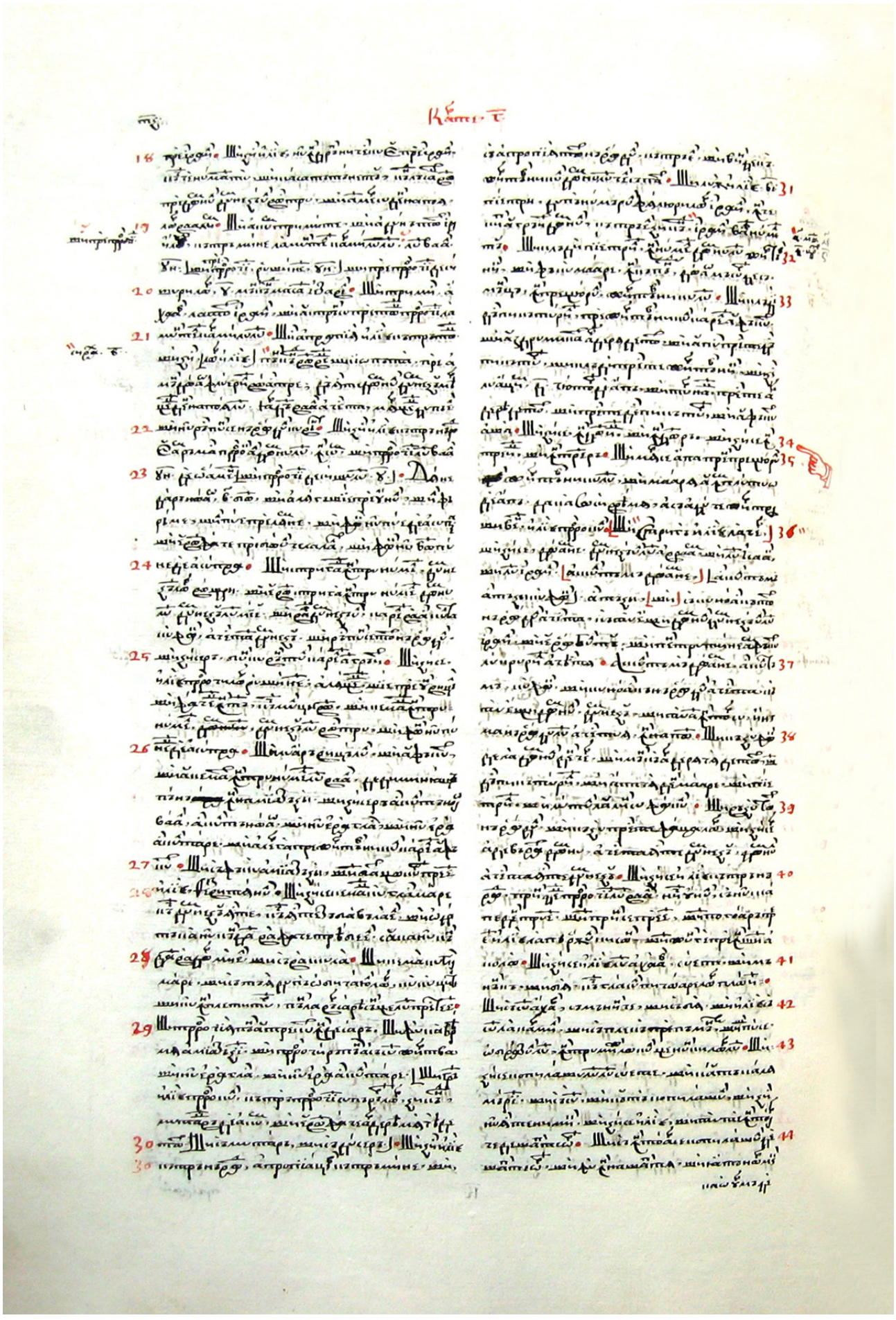

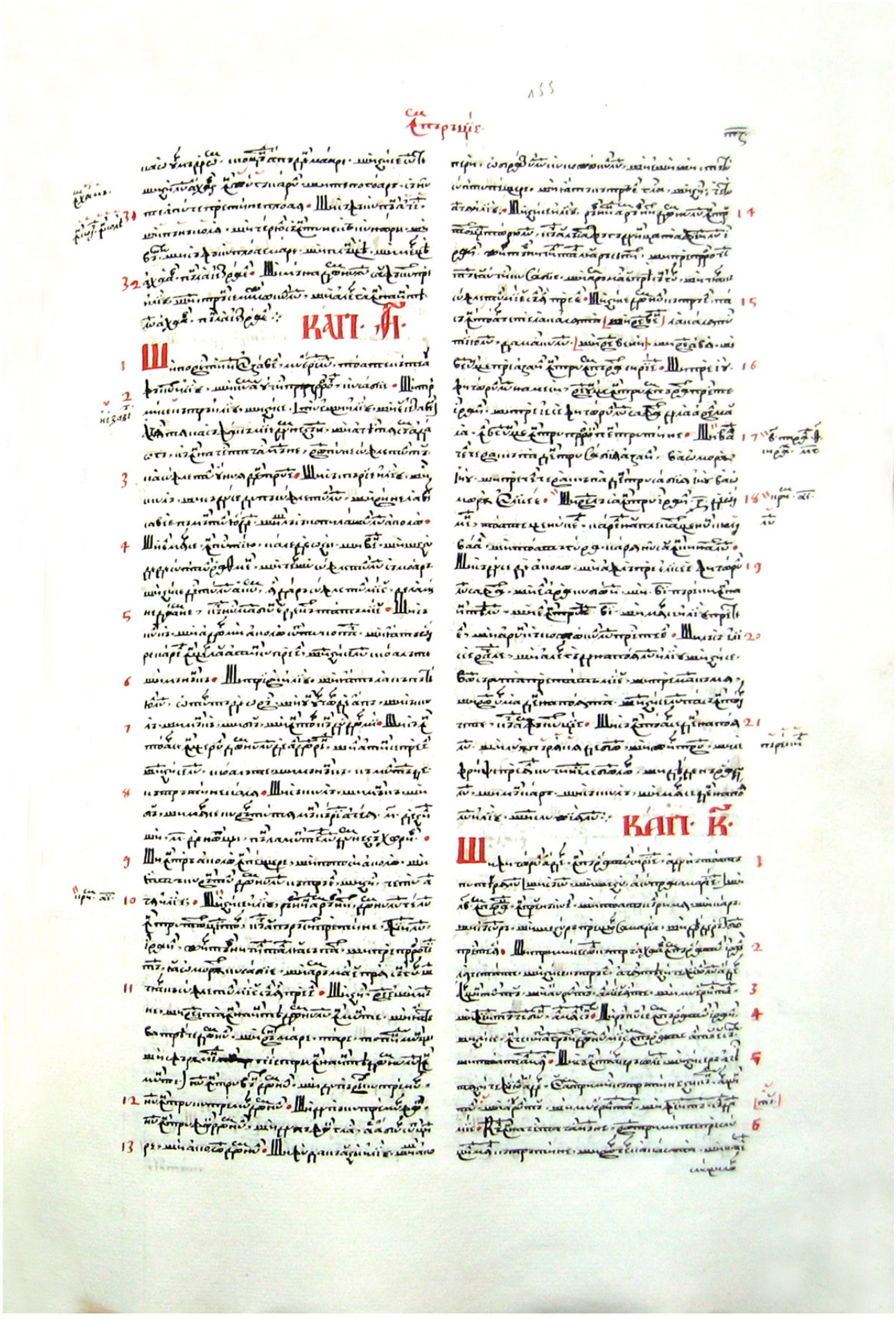

Ms. 45 p. 308

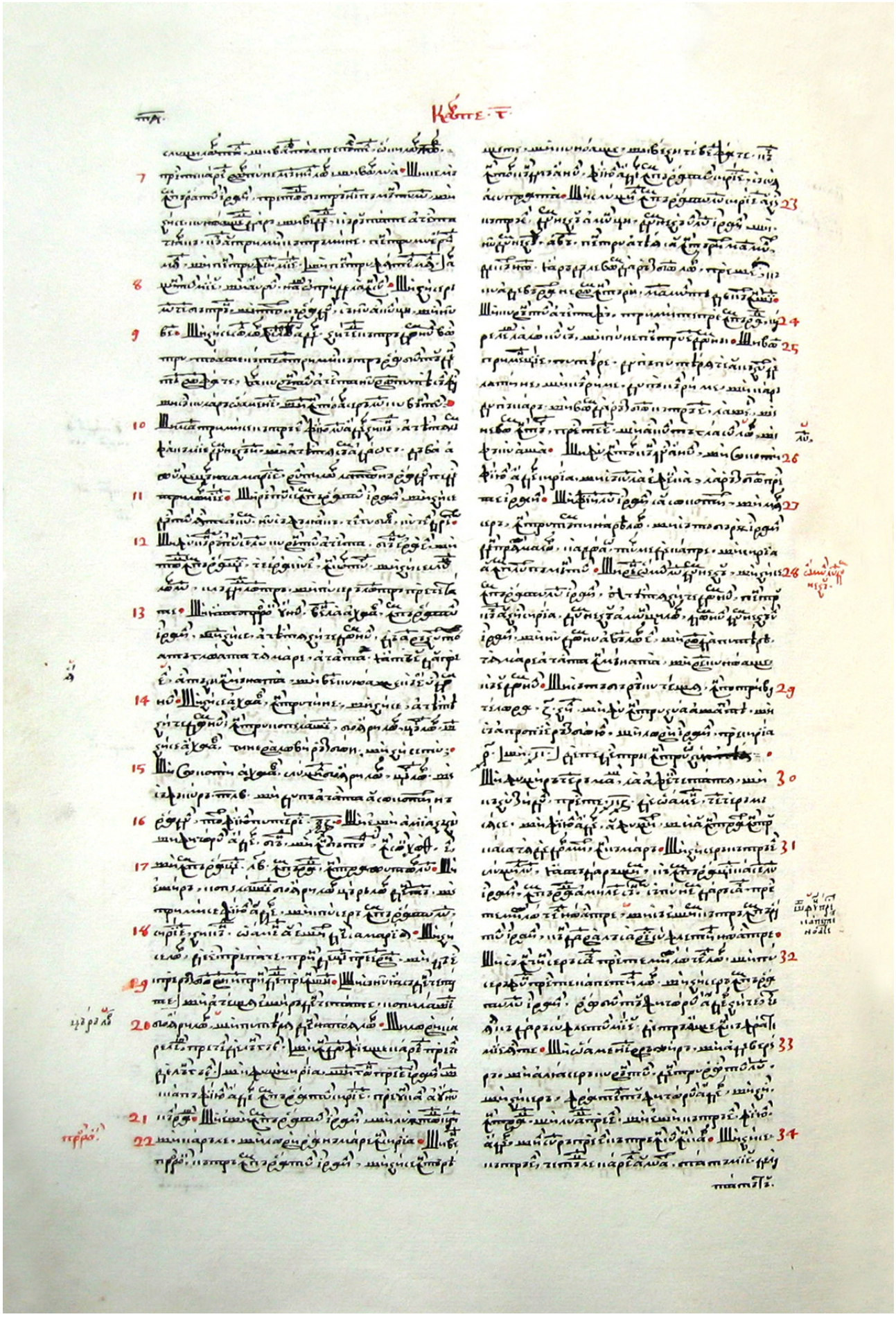

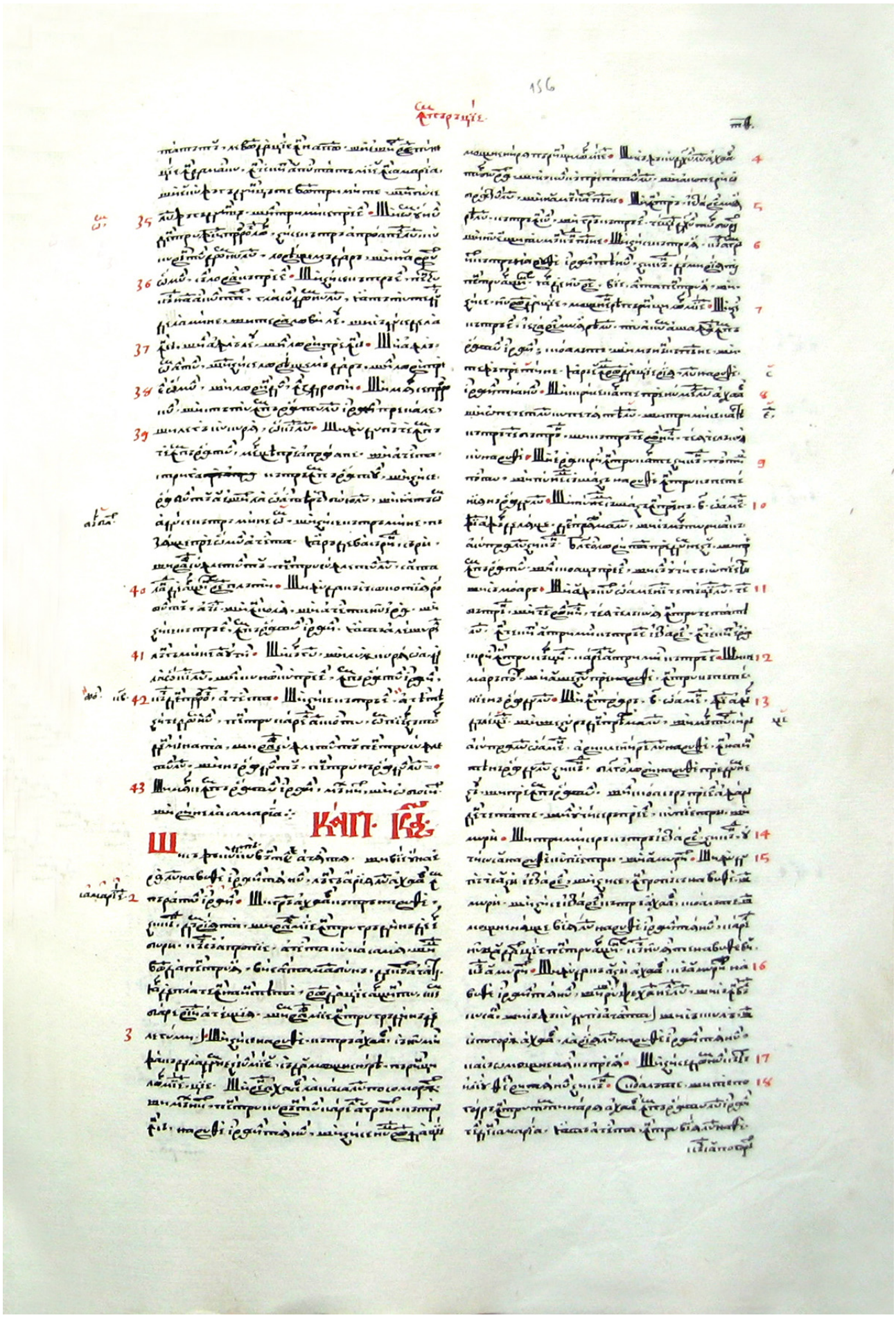

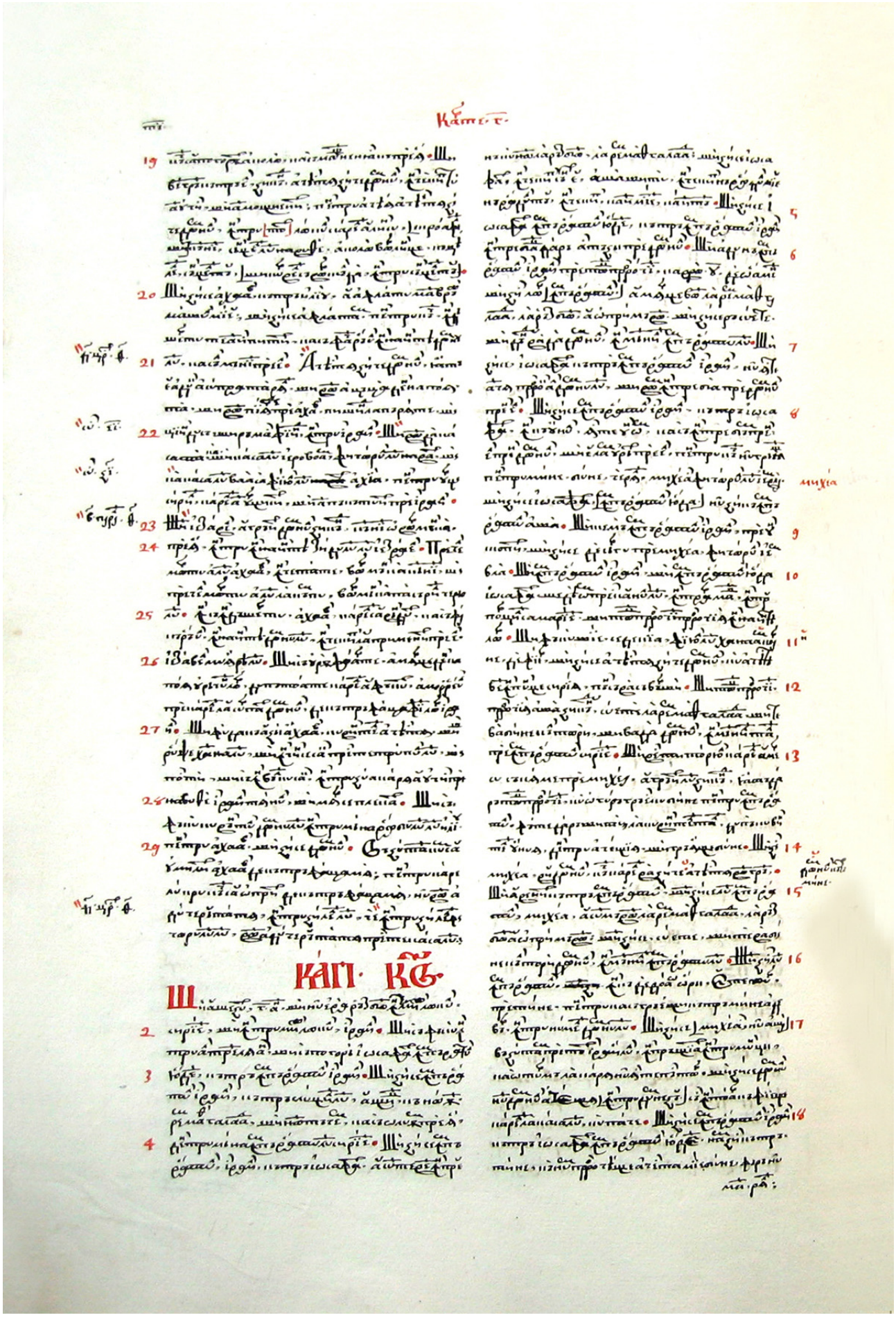

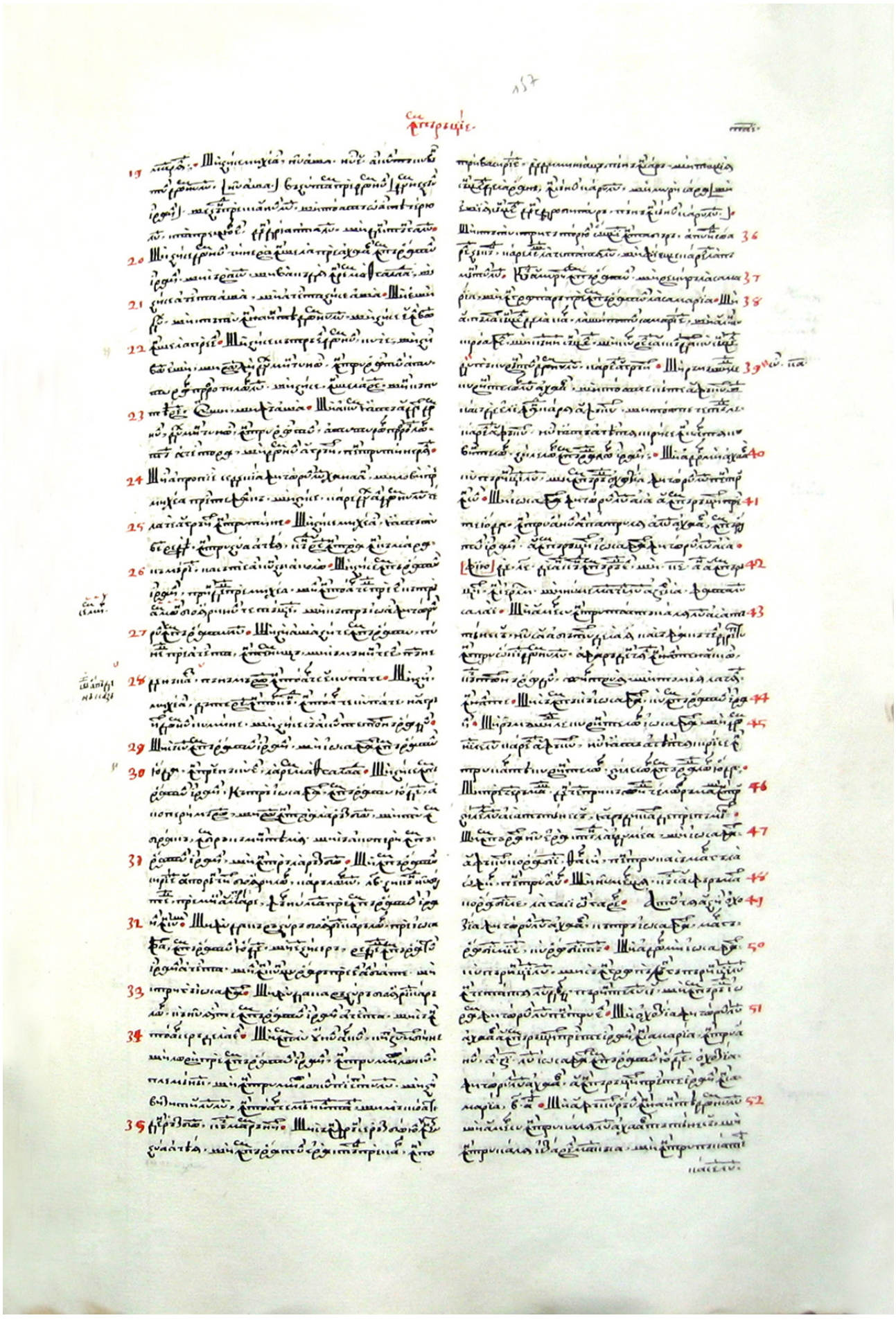

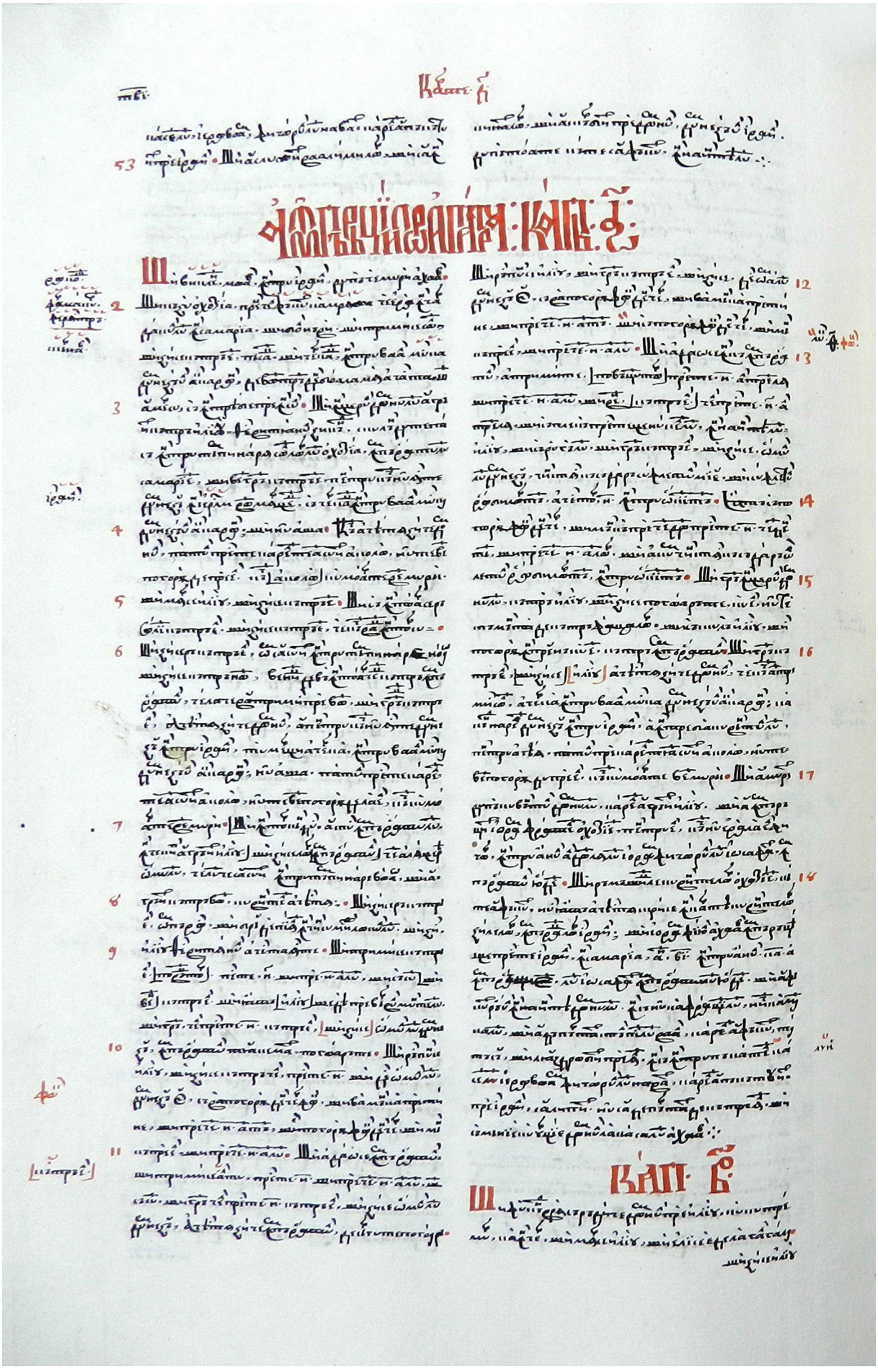

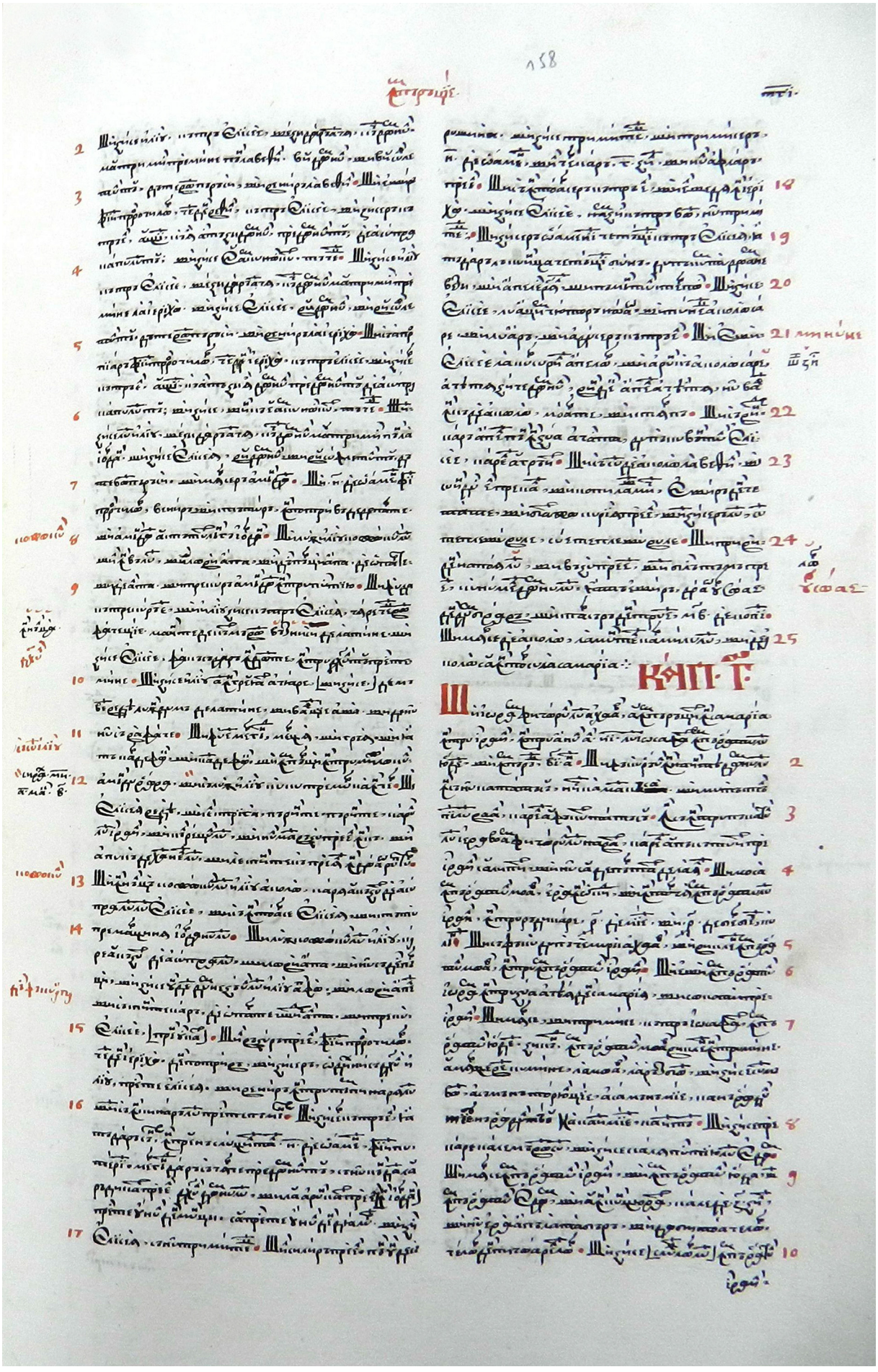

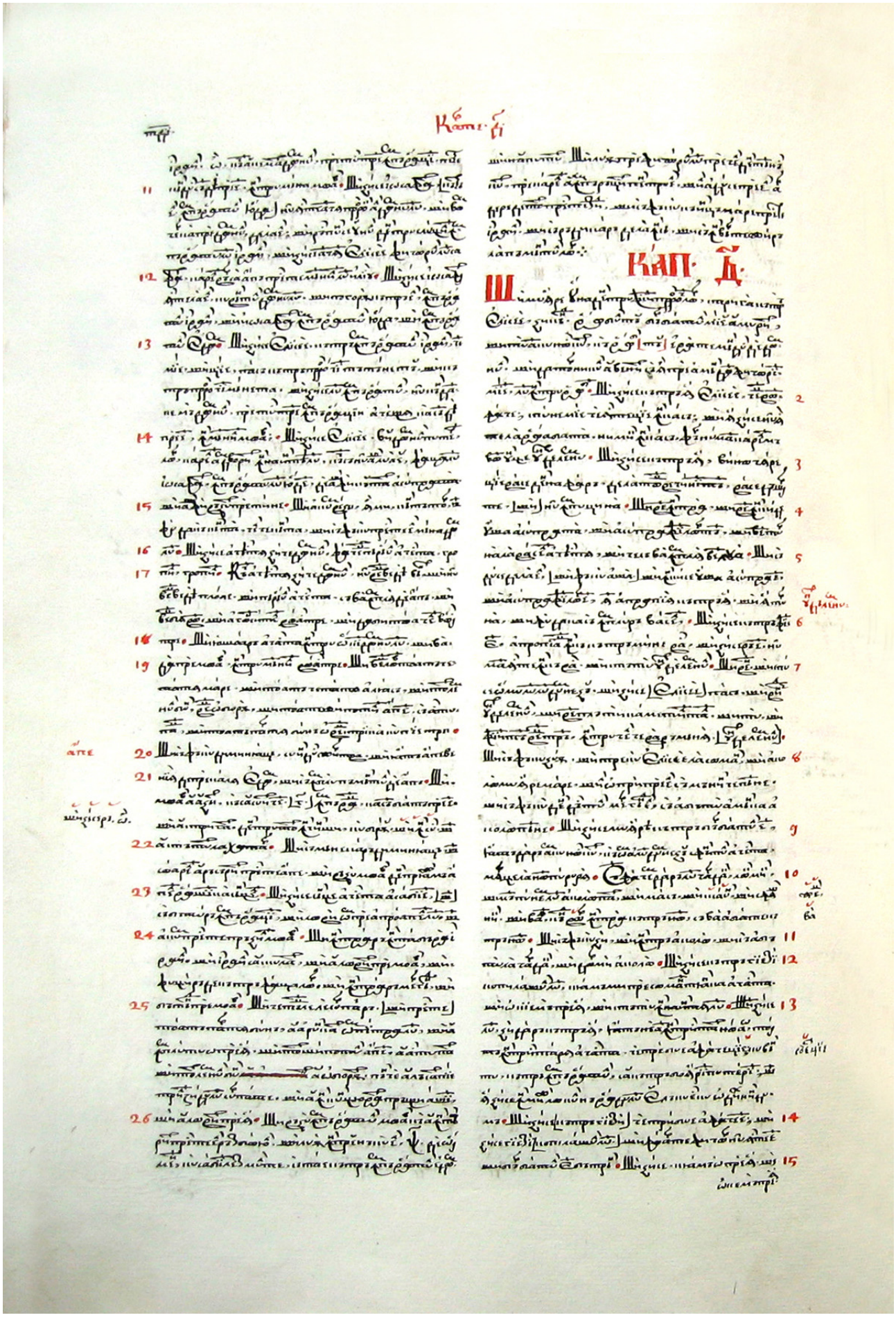

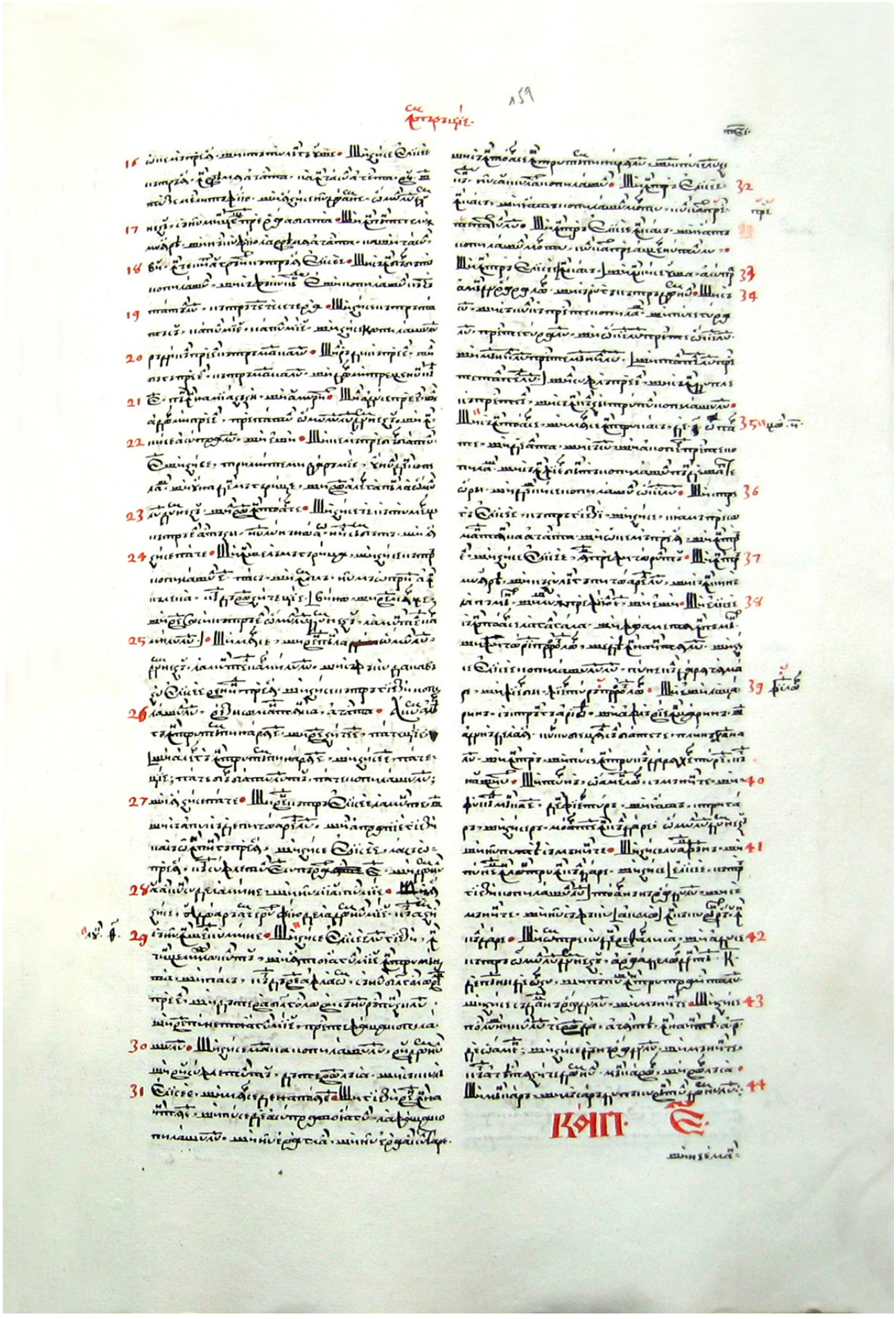

Ms. 45 p. 316

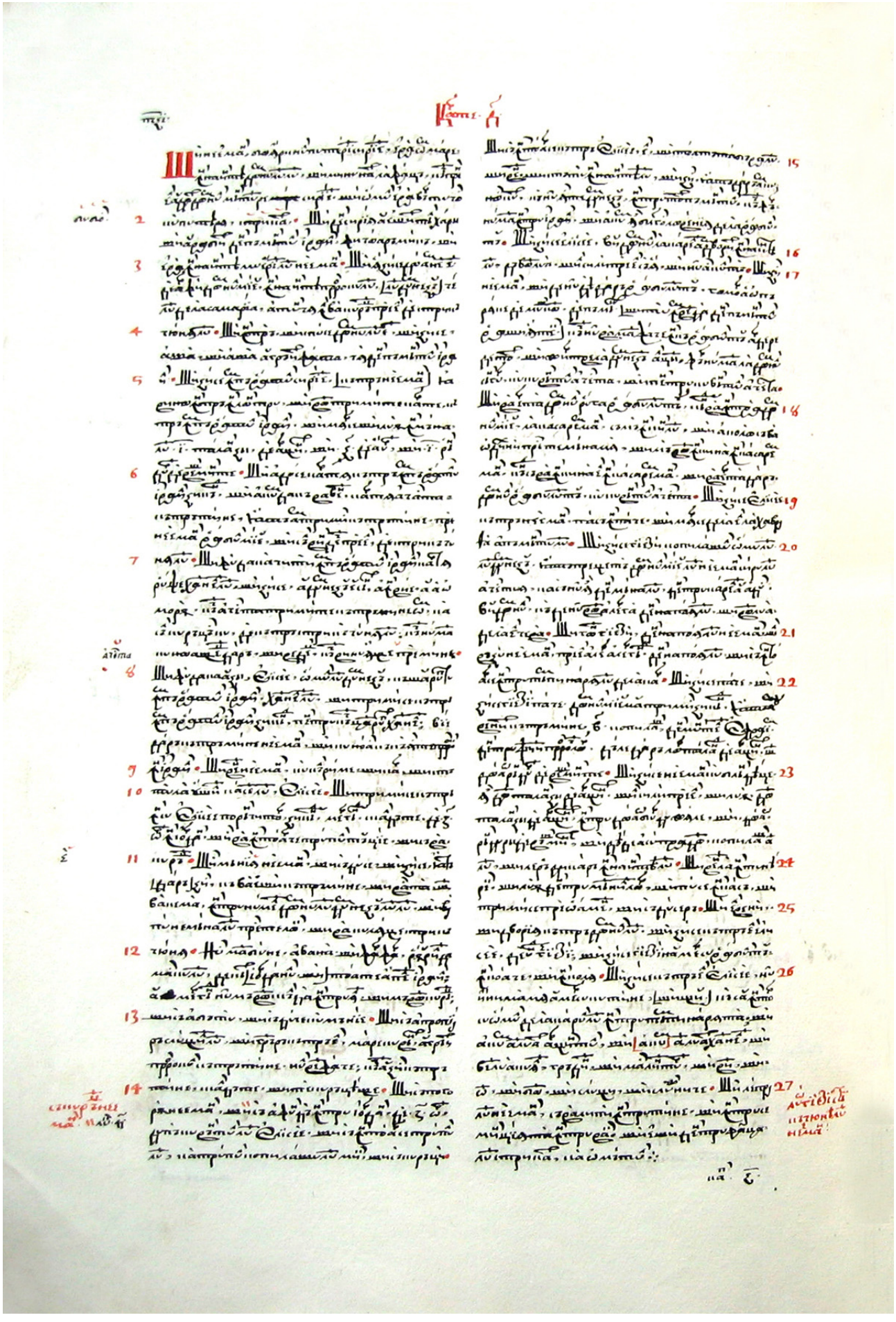

Ms. 45 p. 317

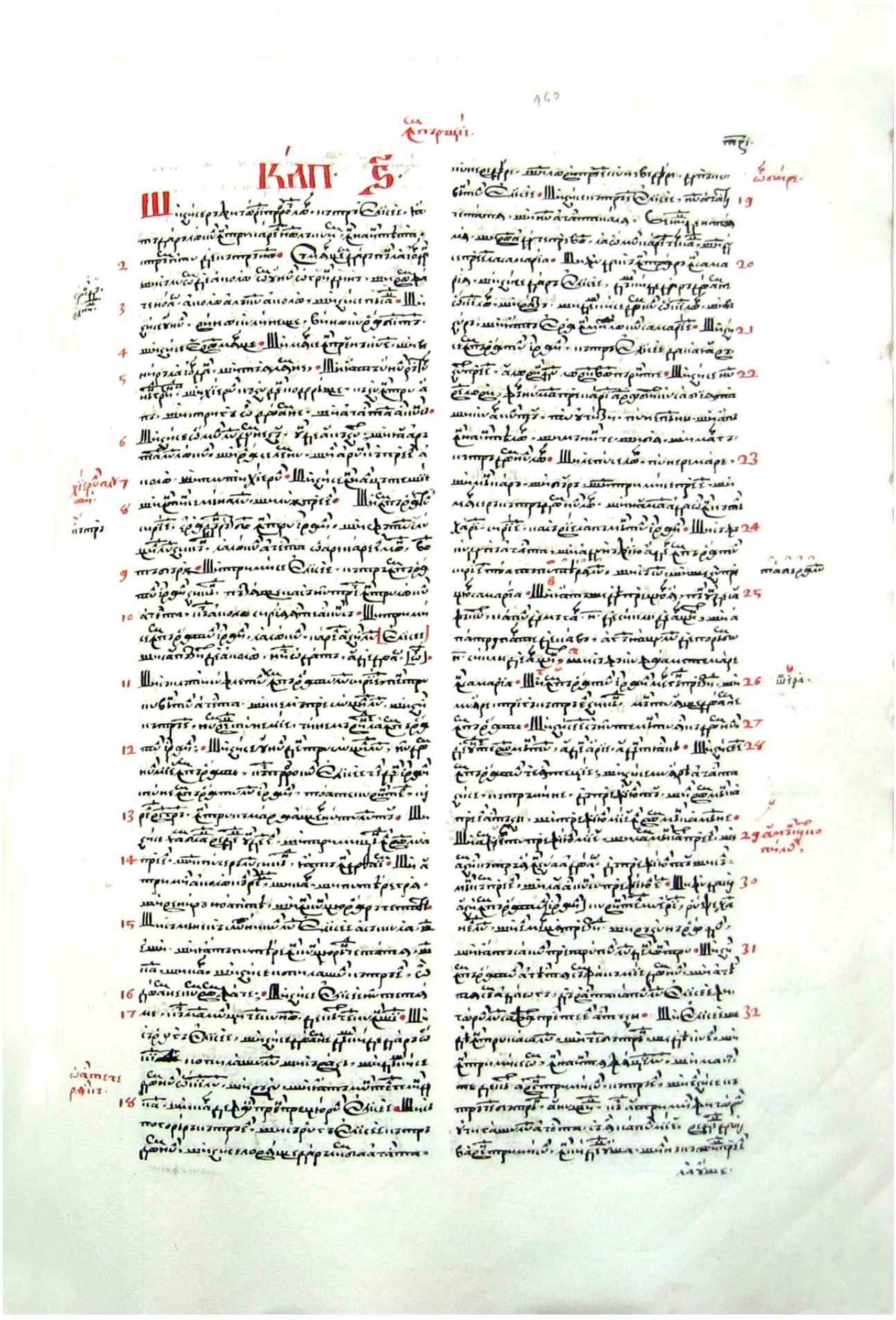

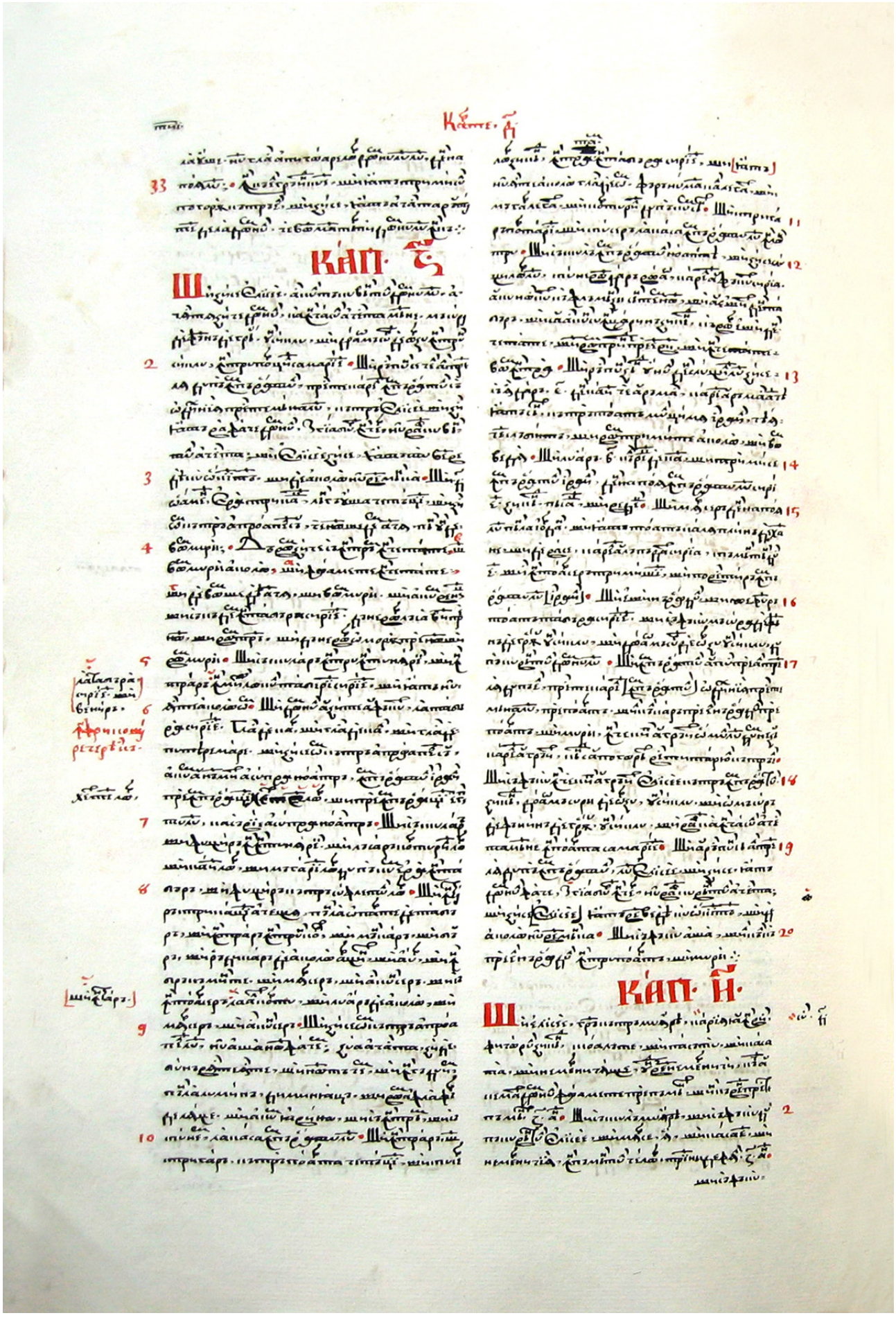

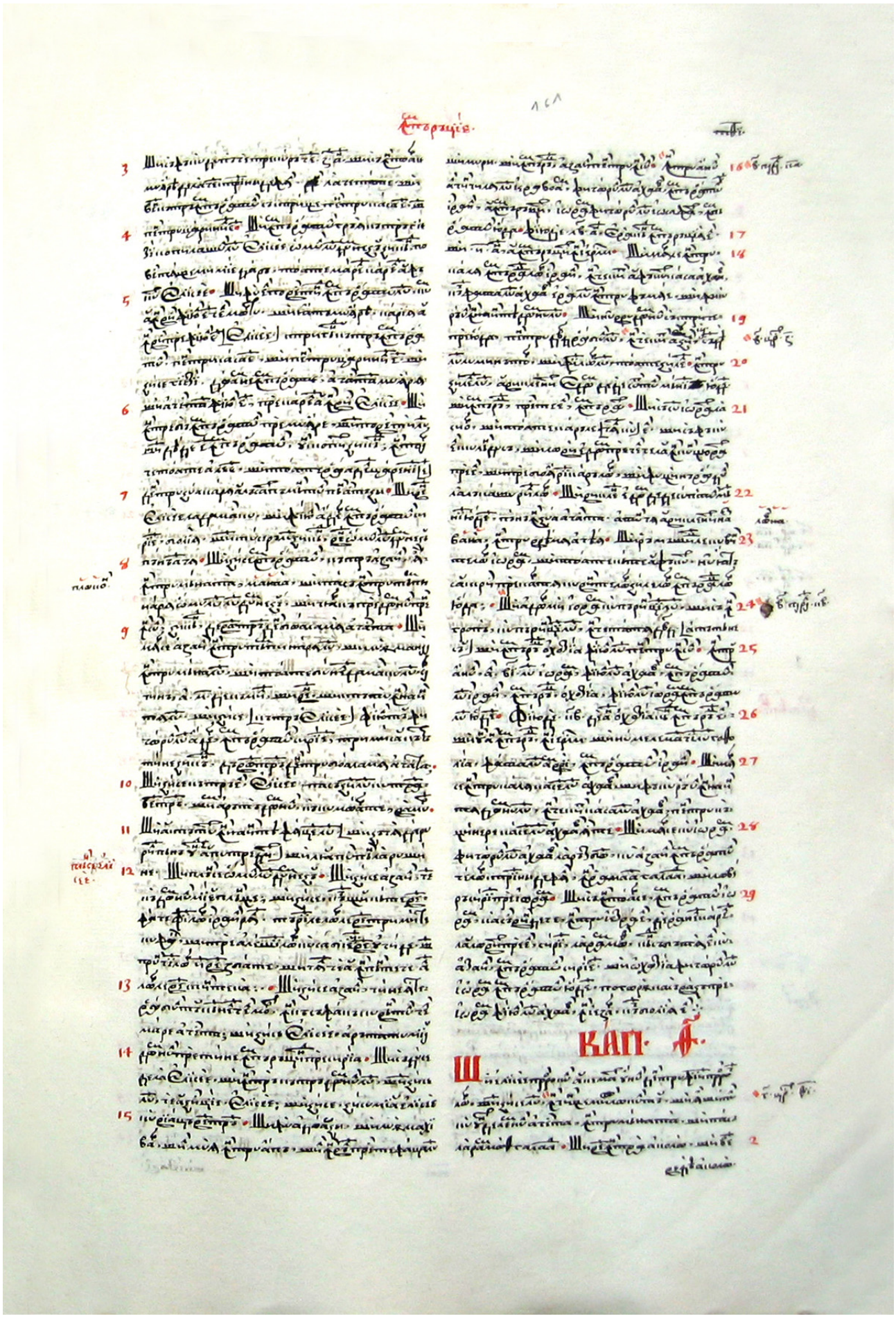

Ms. 45 p. 320

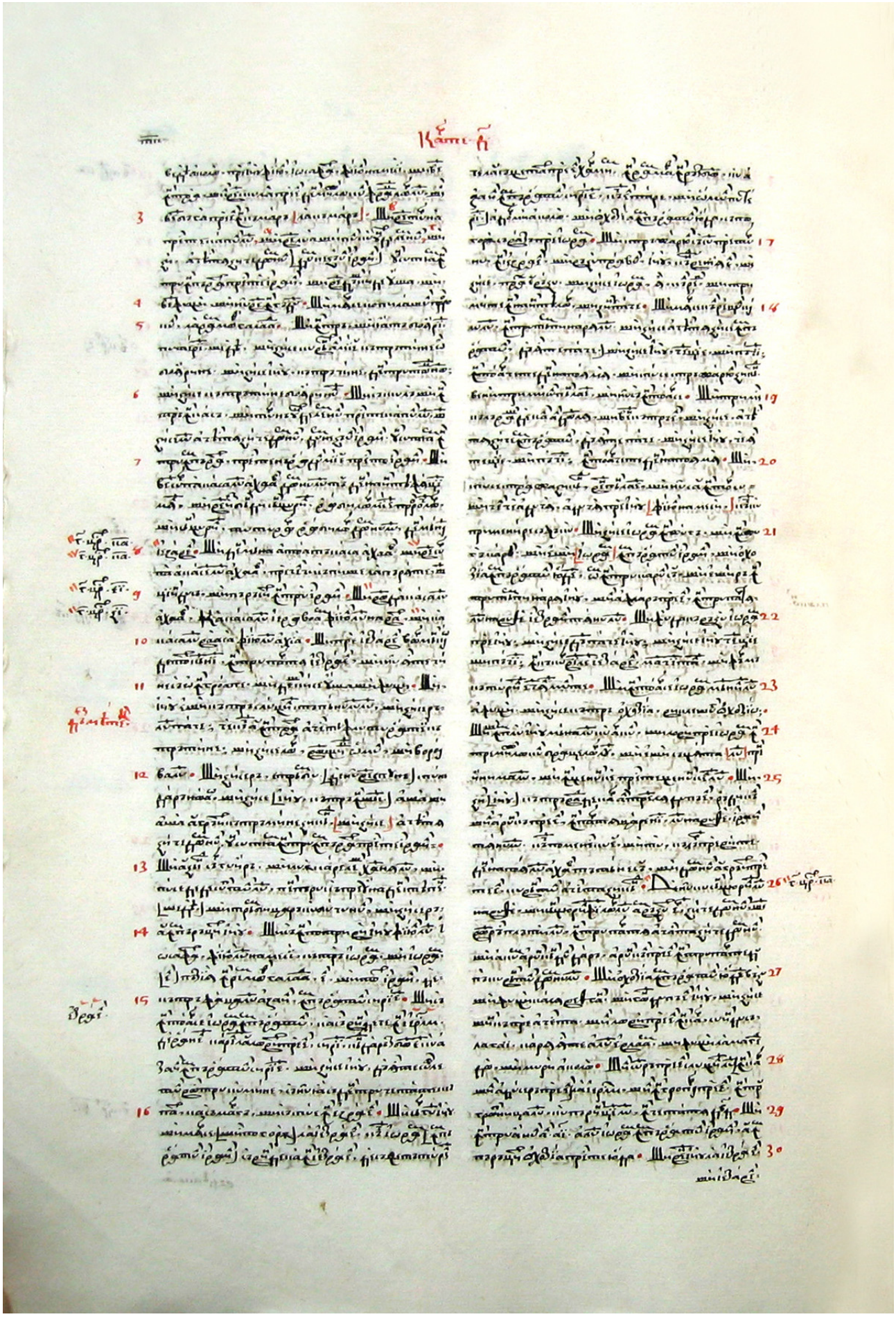

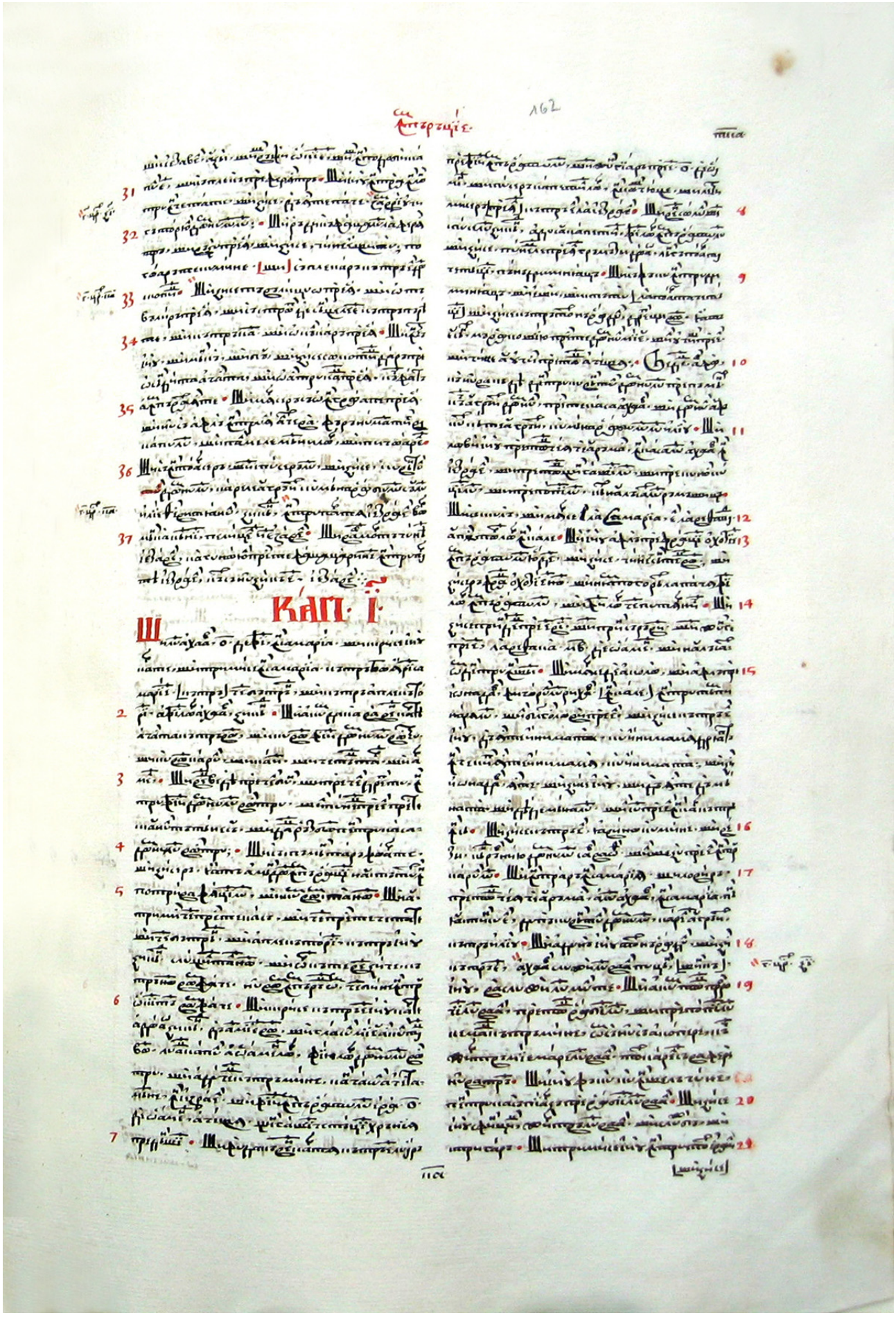

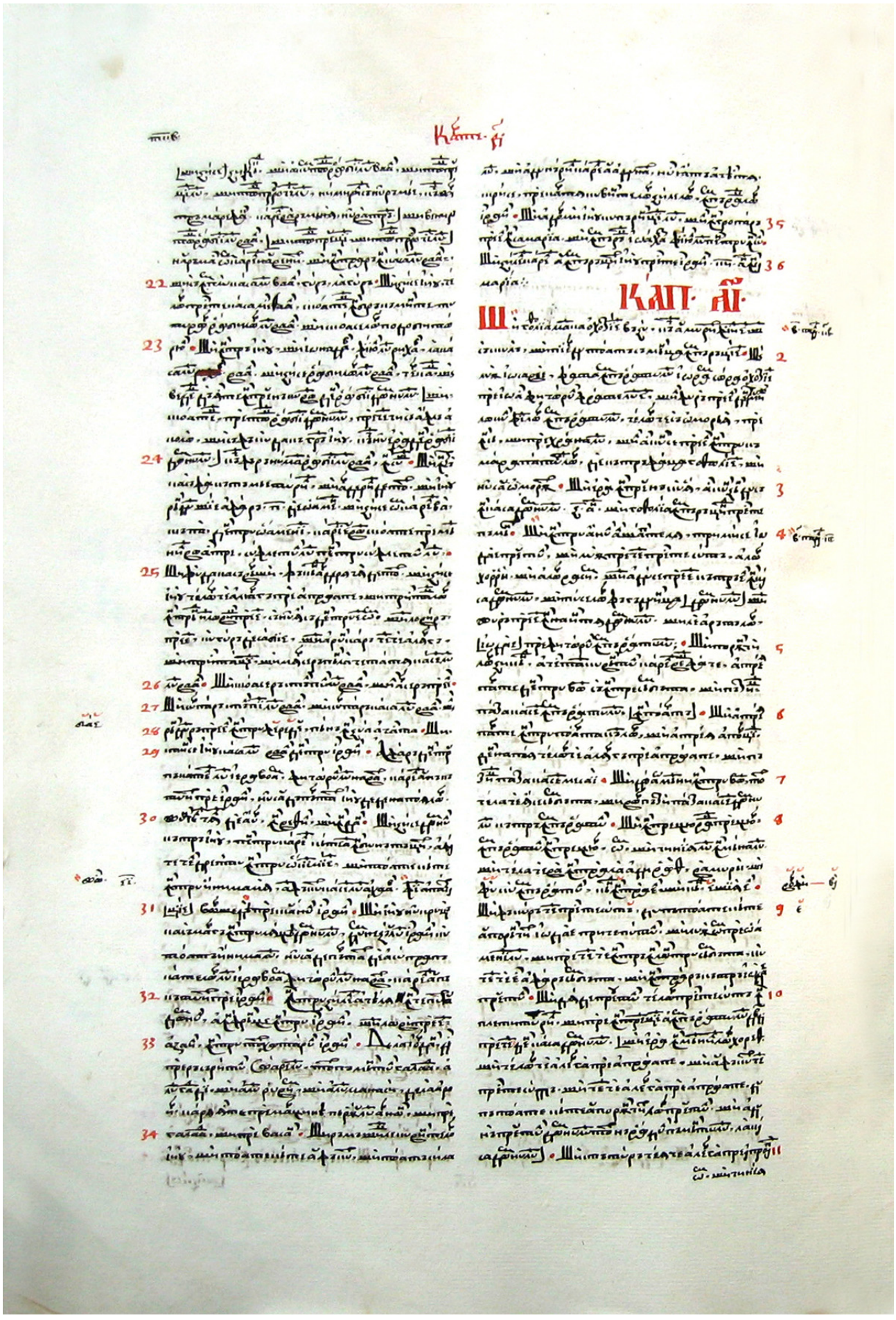

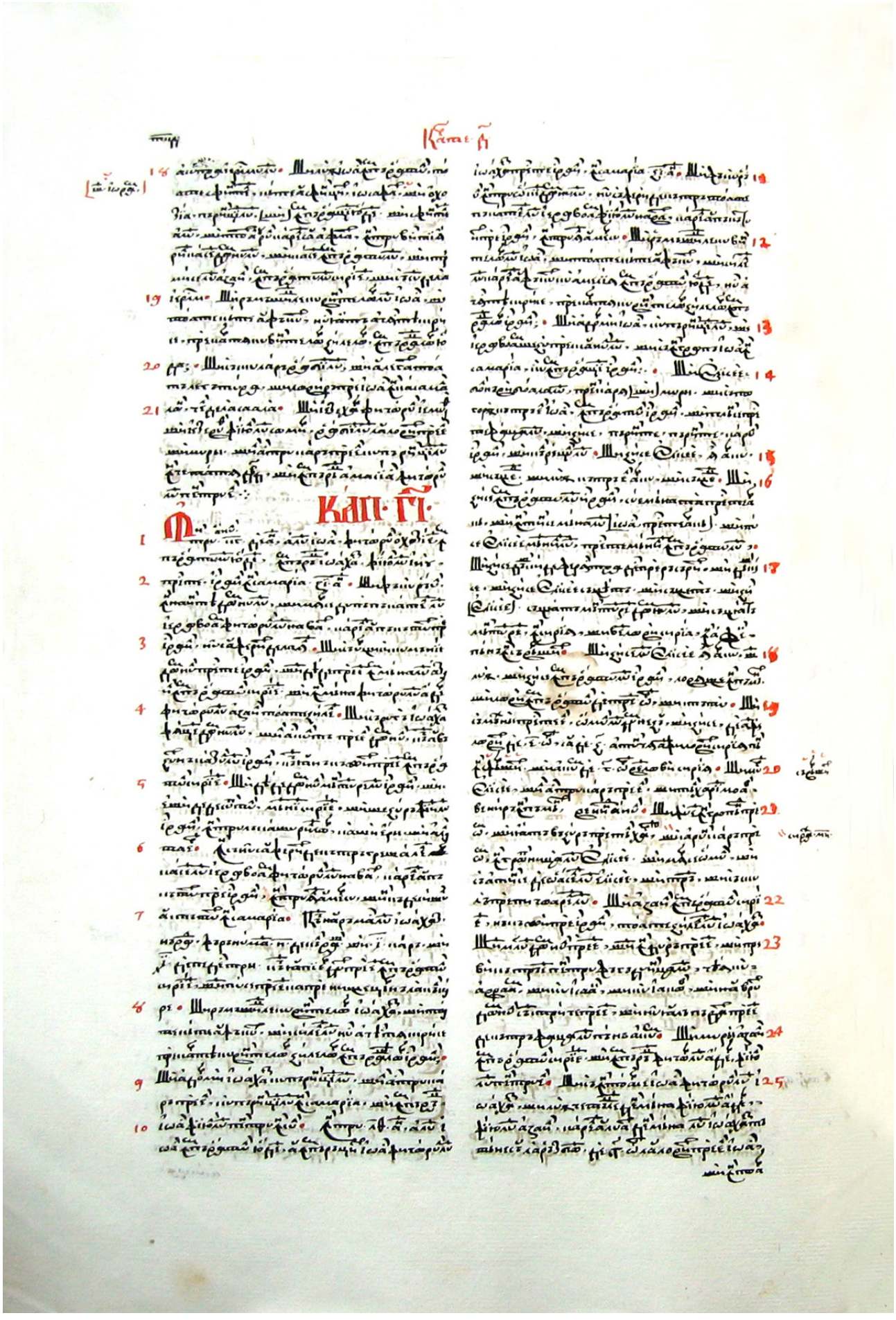

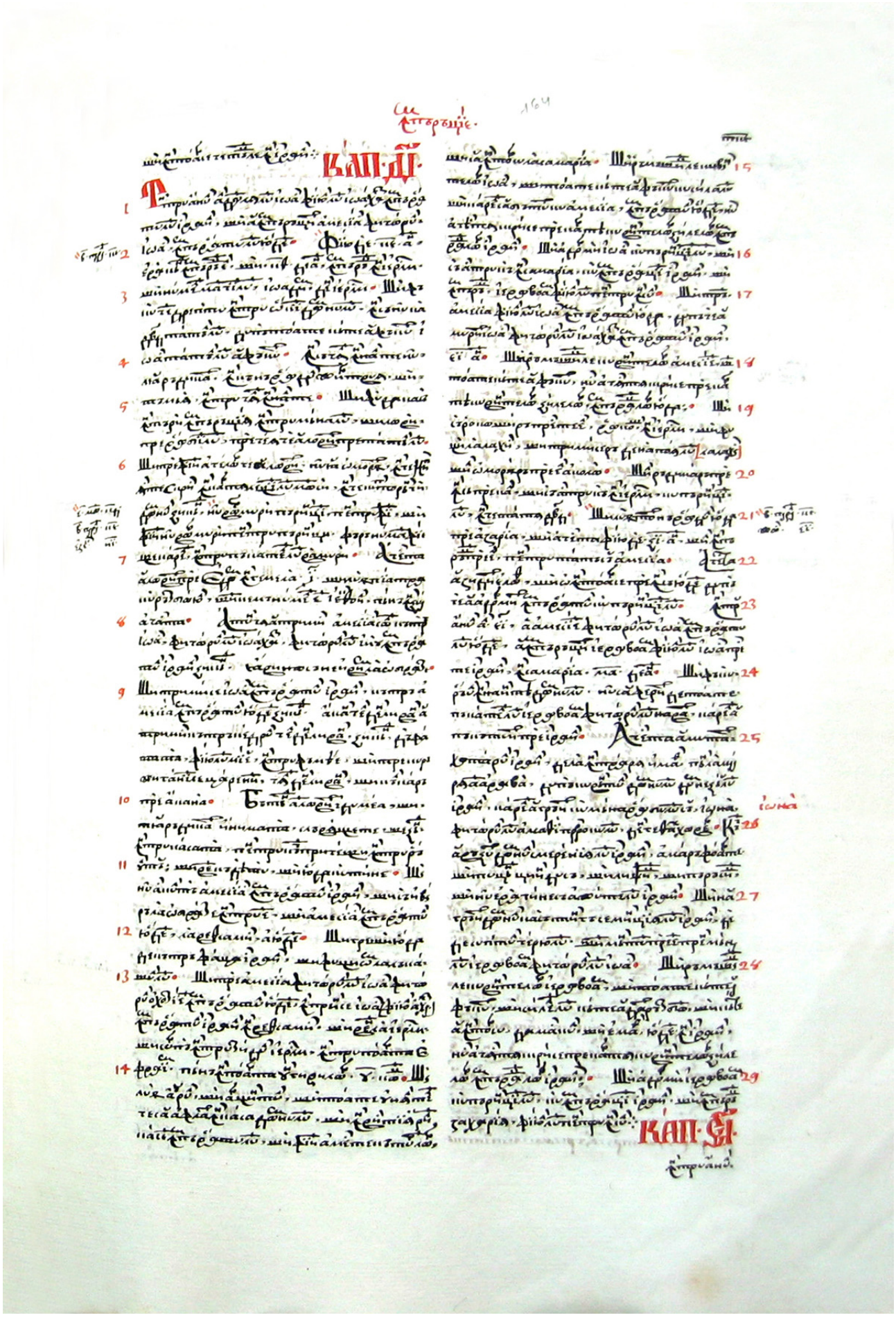

Ms. 45 p. 326

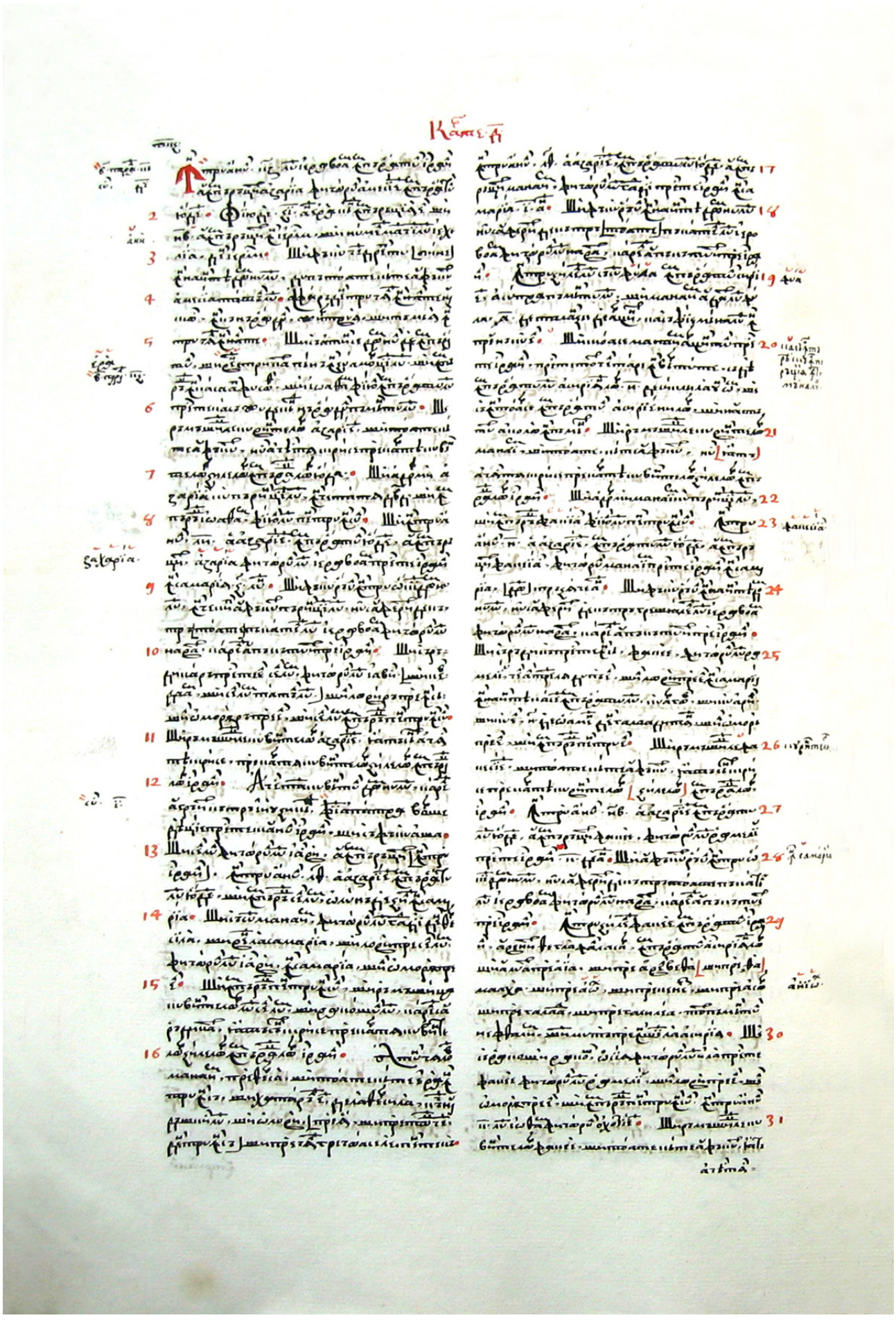

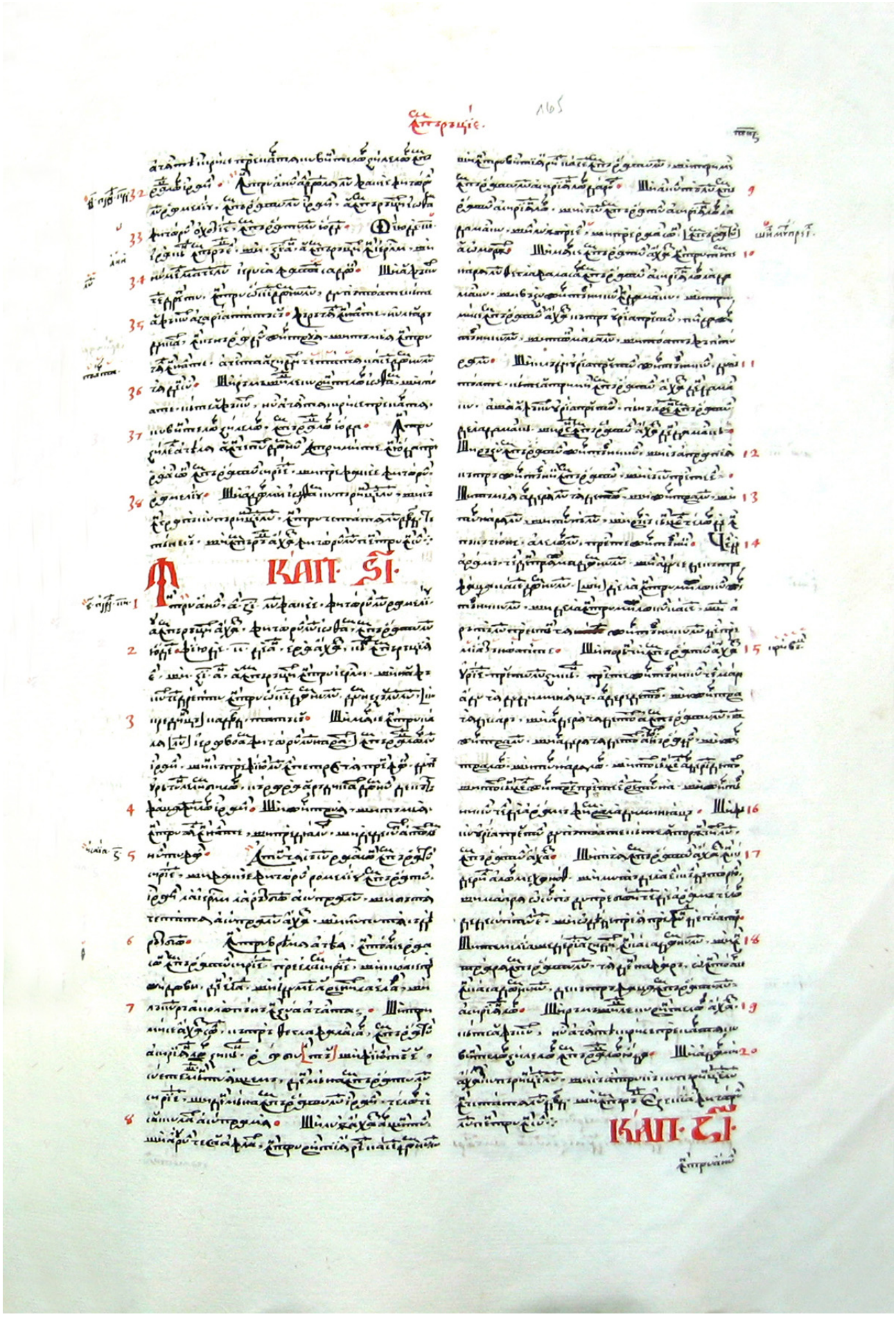

Ms. 45 p. 328

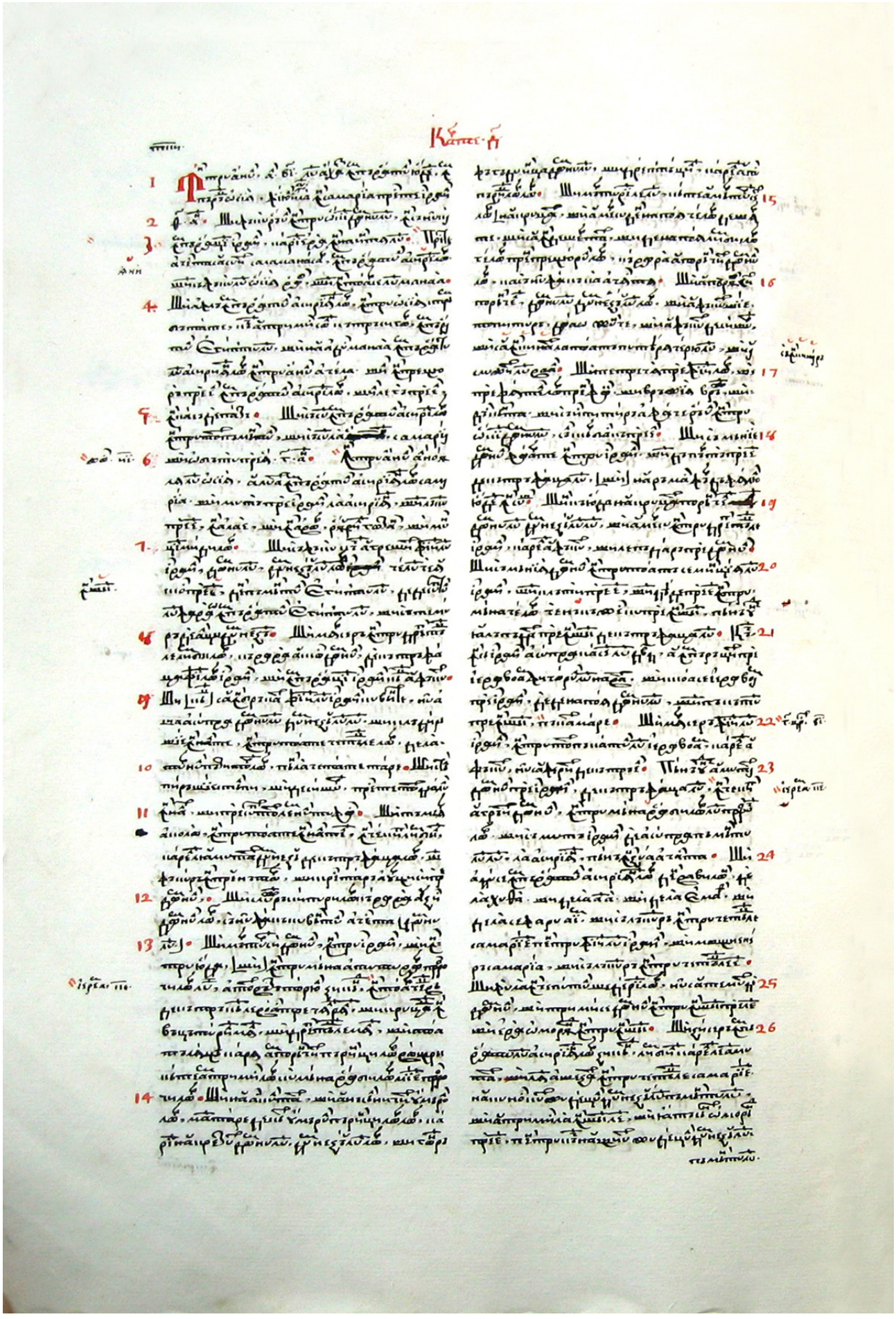

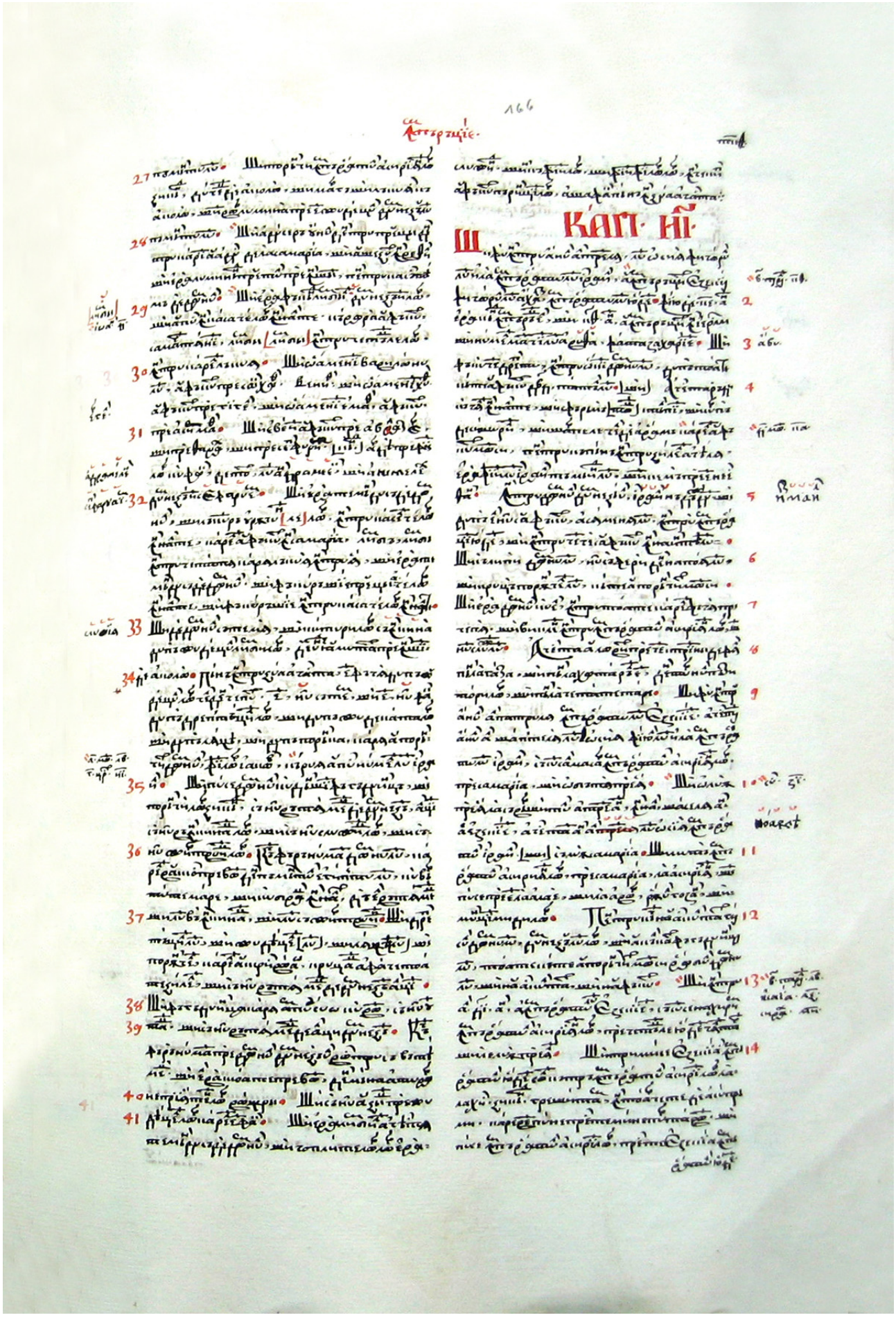

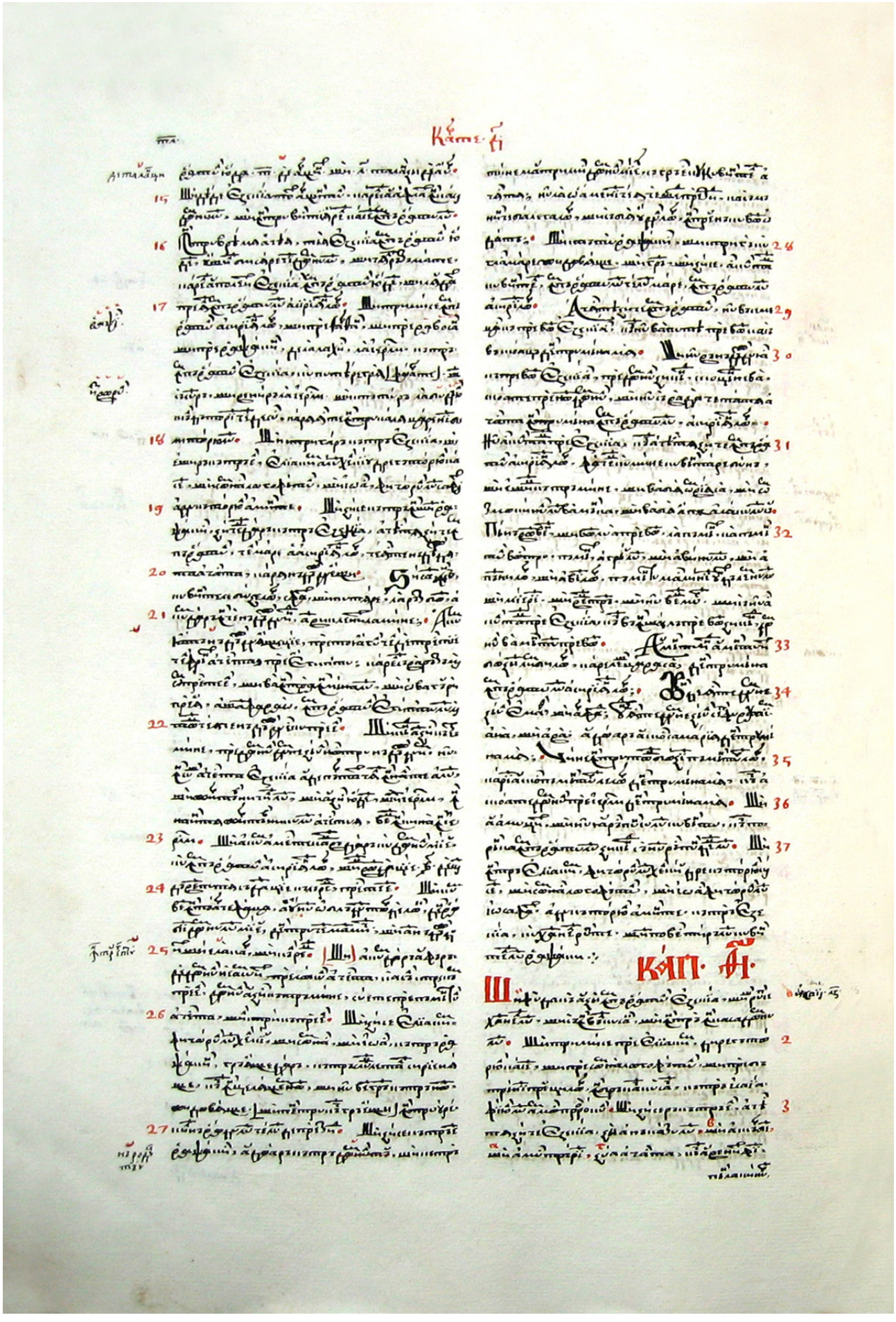

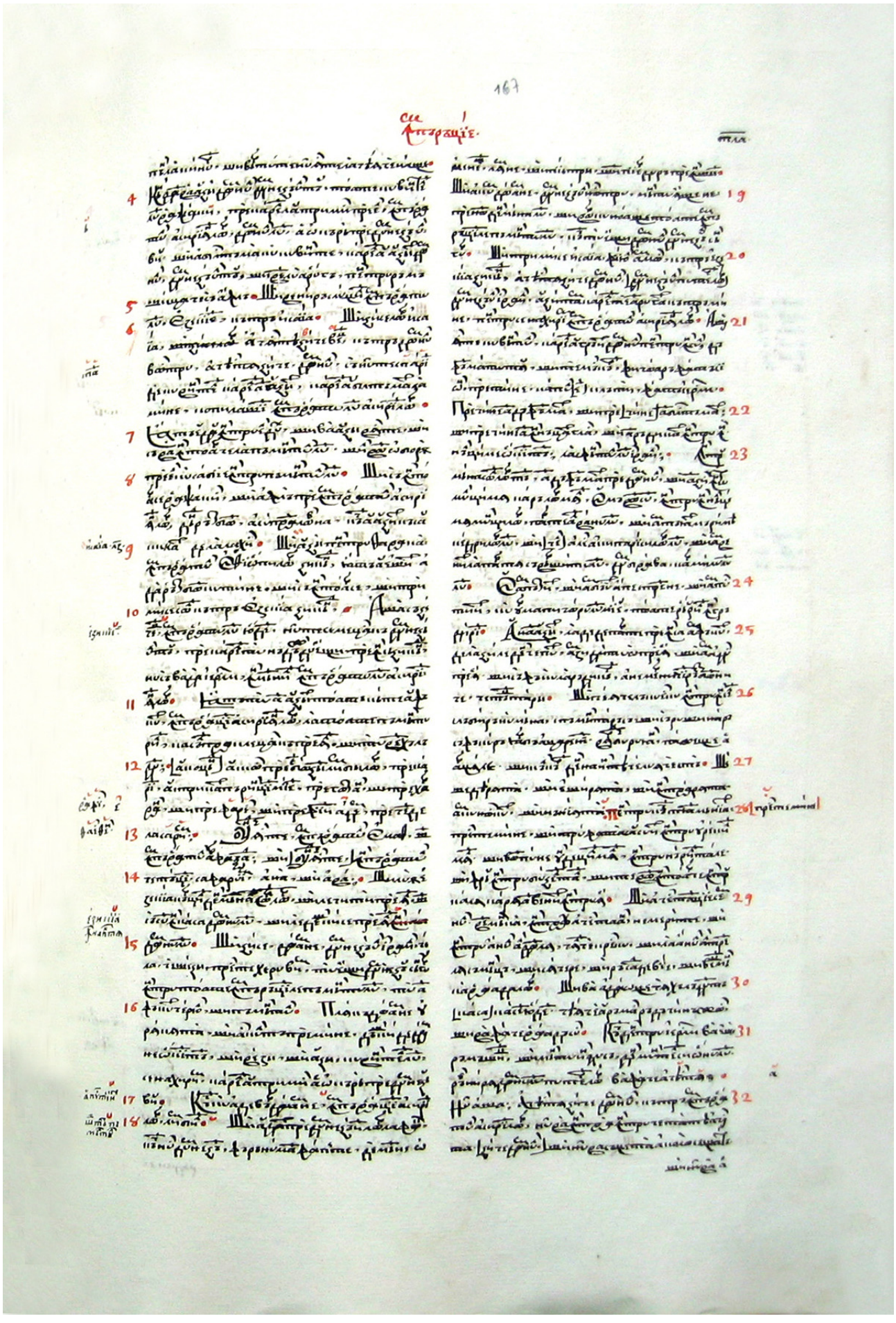

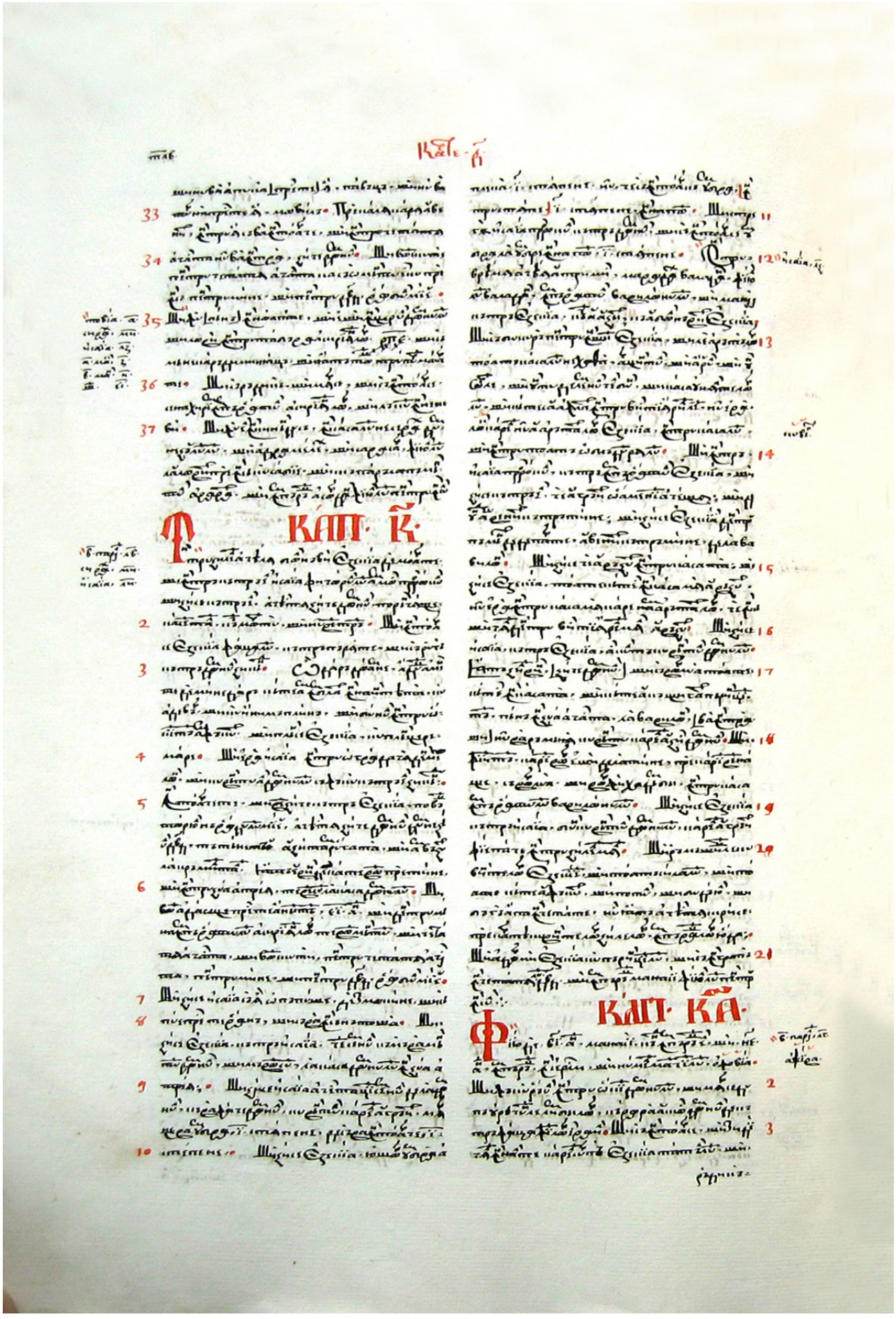

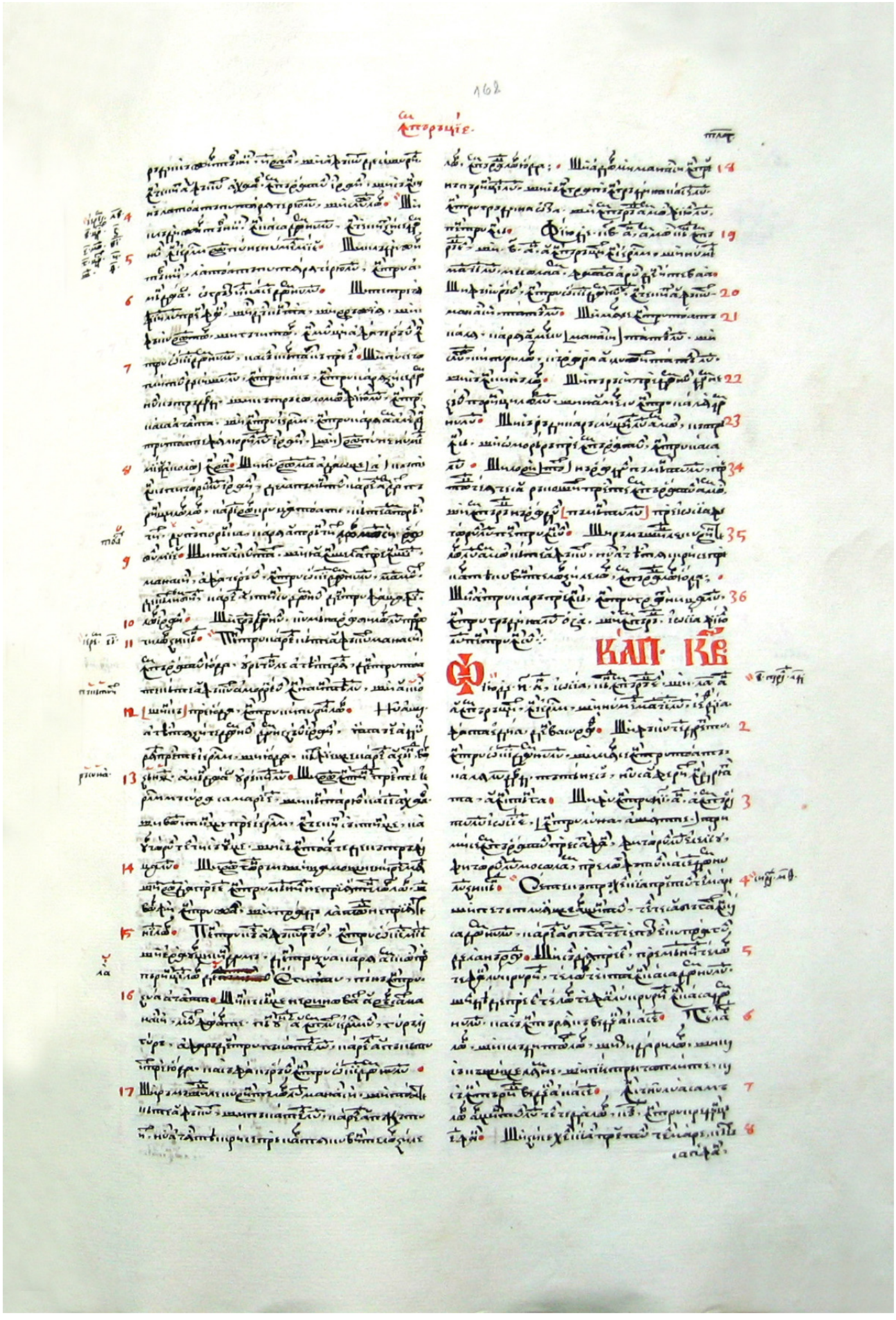

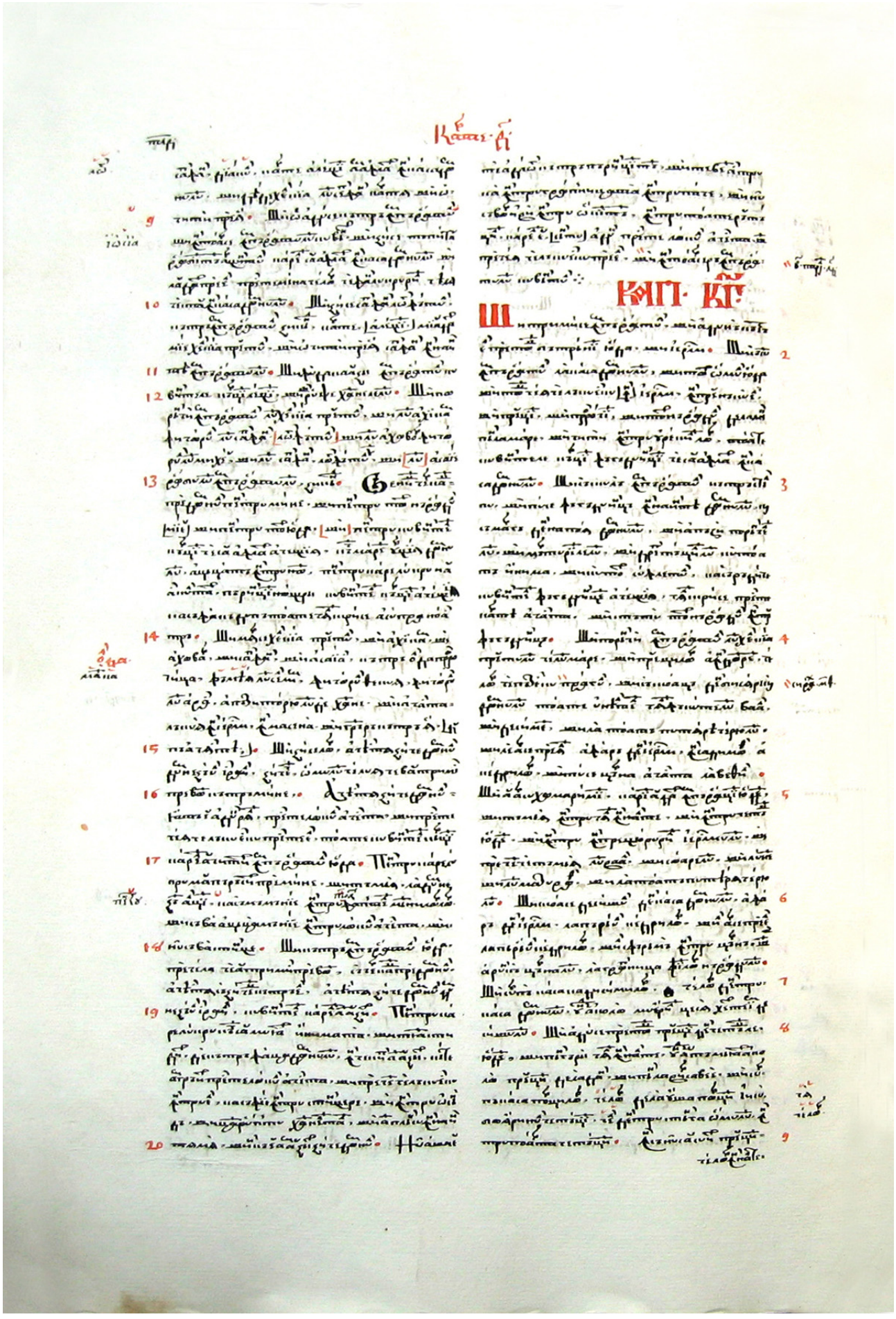

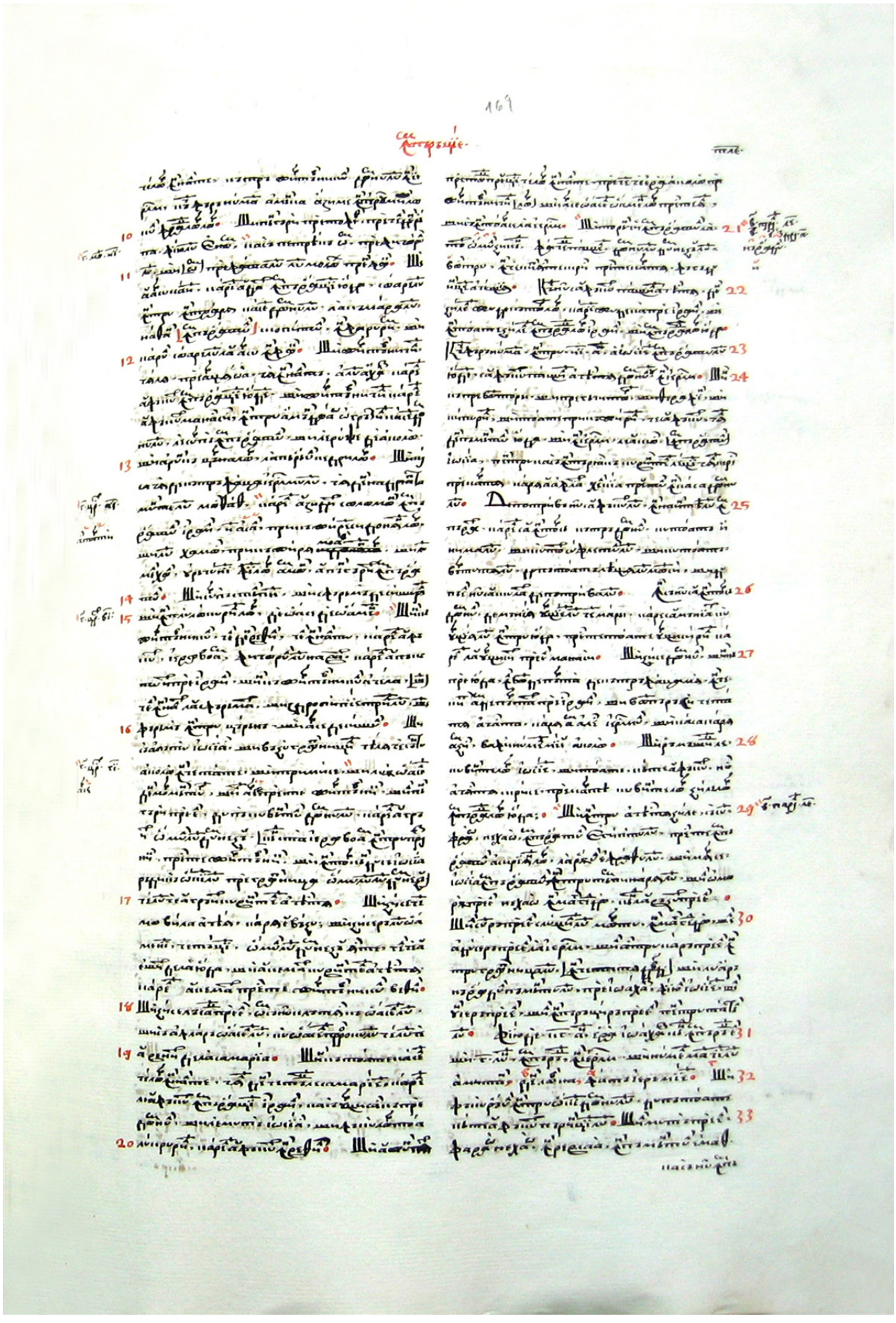

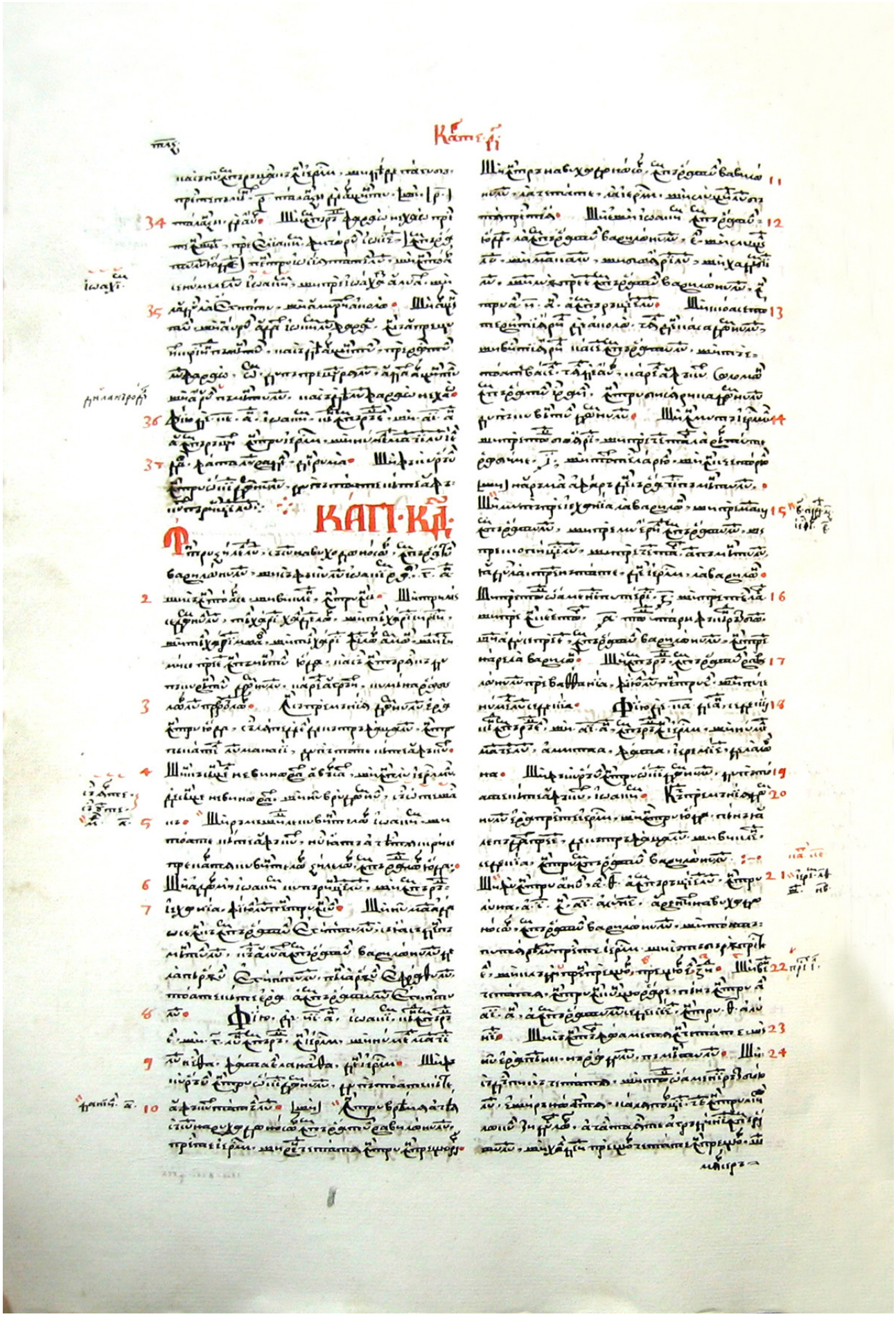

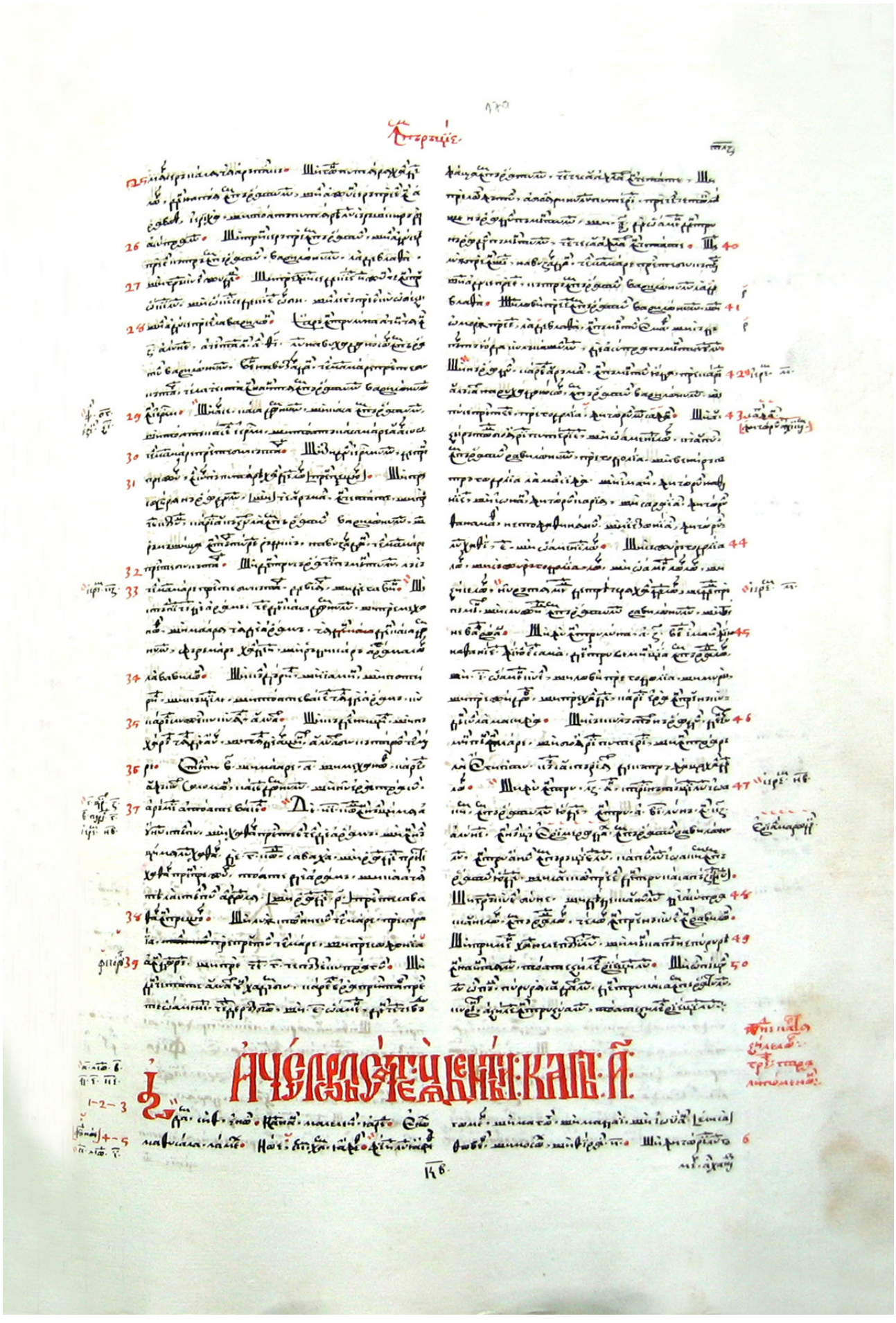

FOTOCOPII

Ms. 4389

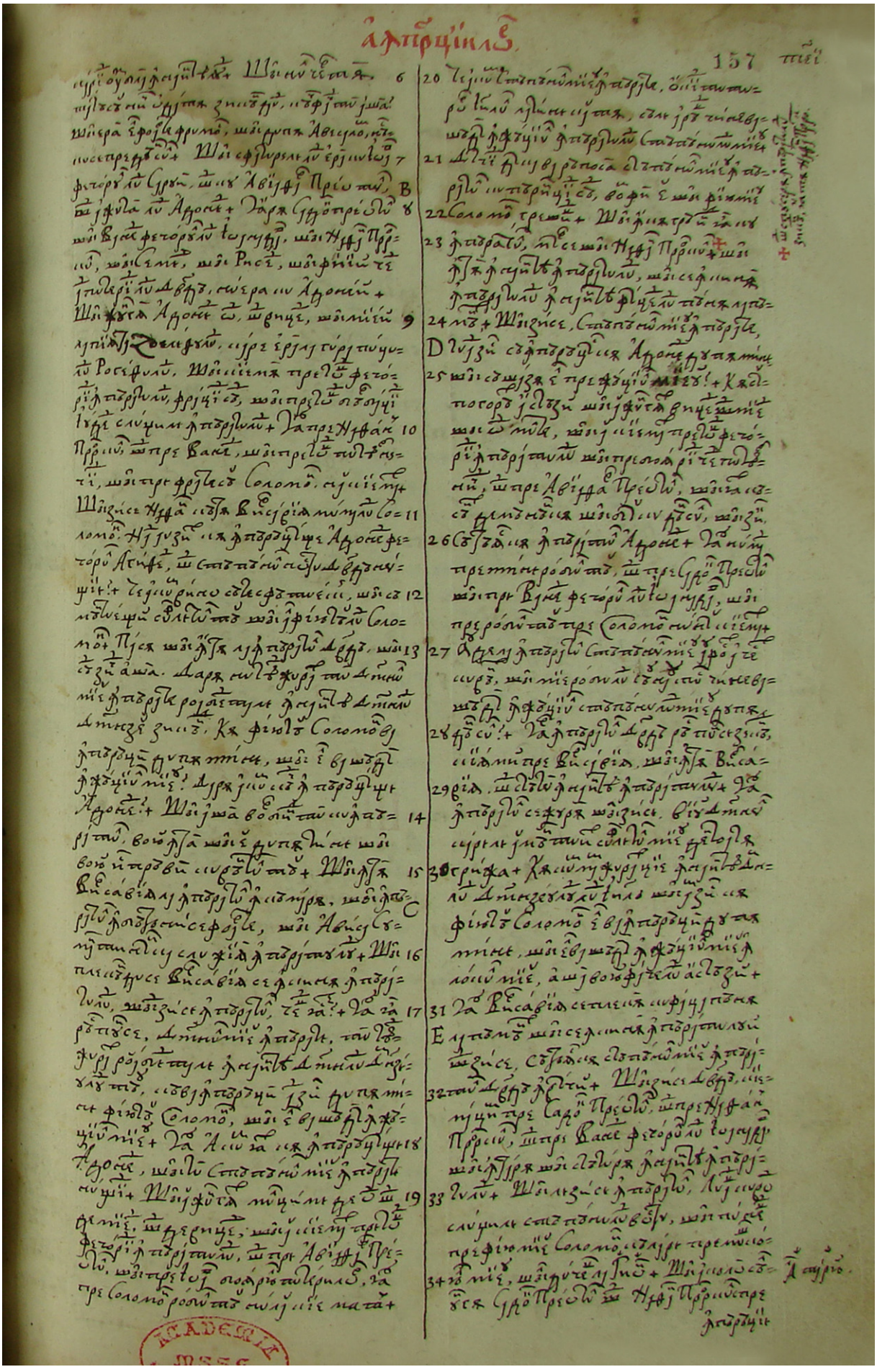

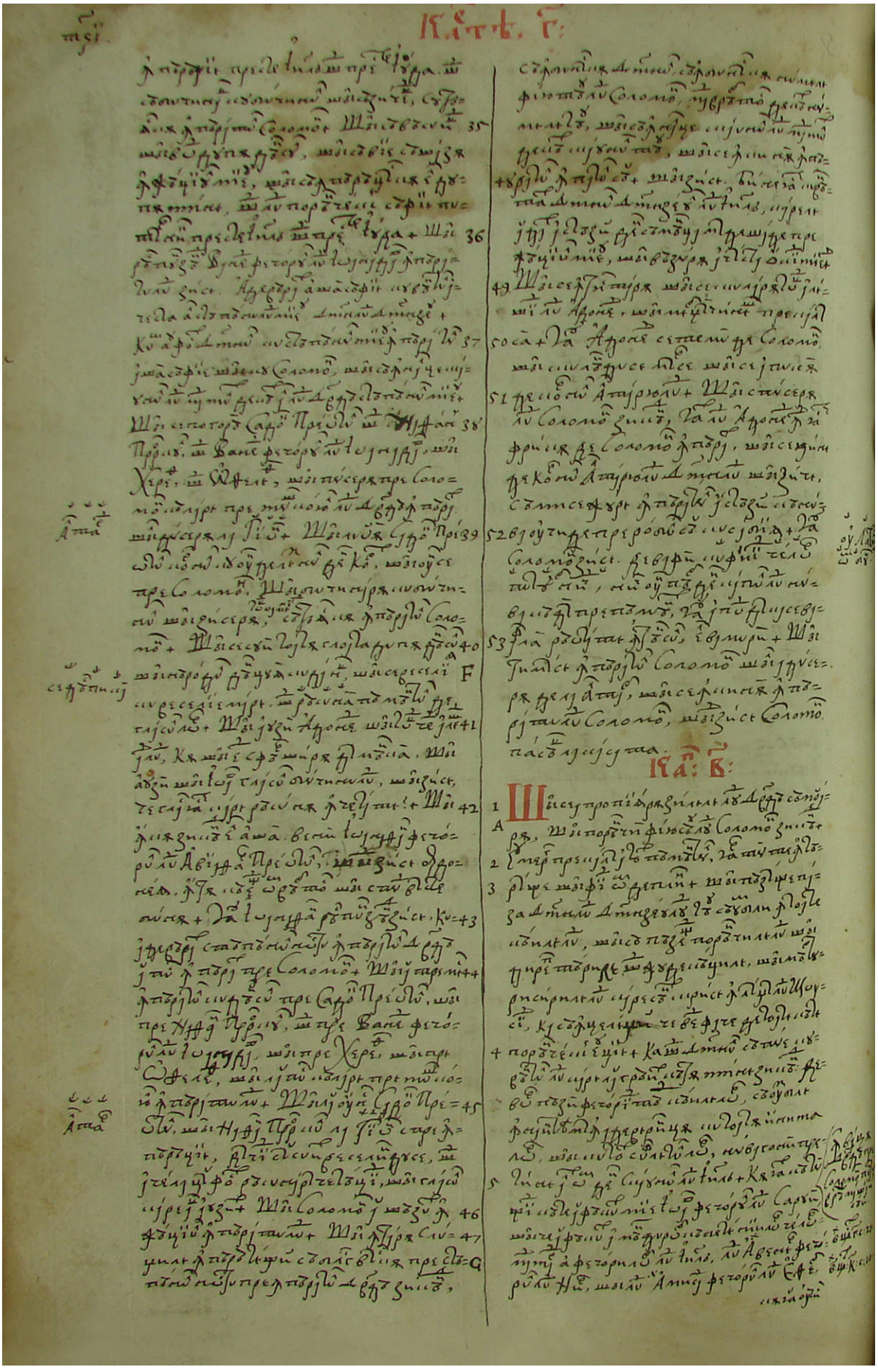

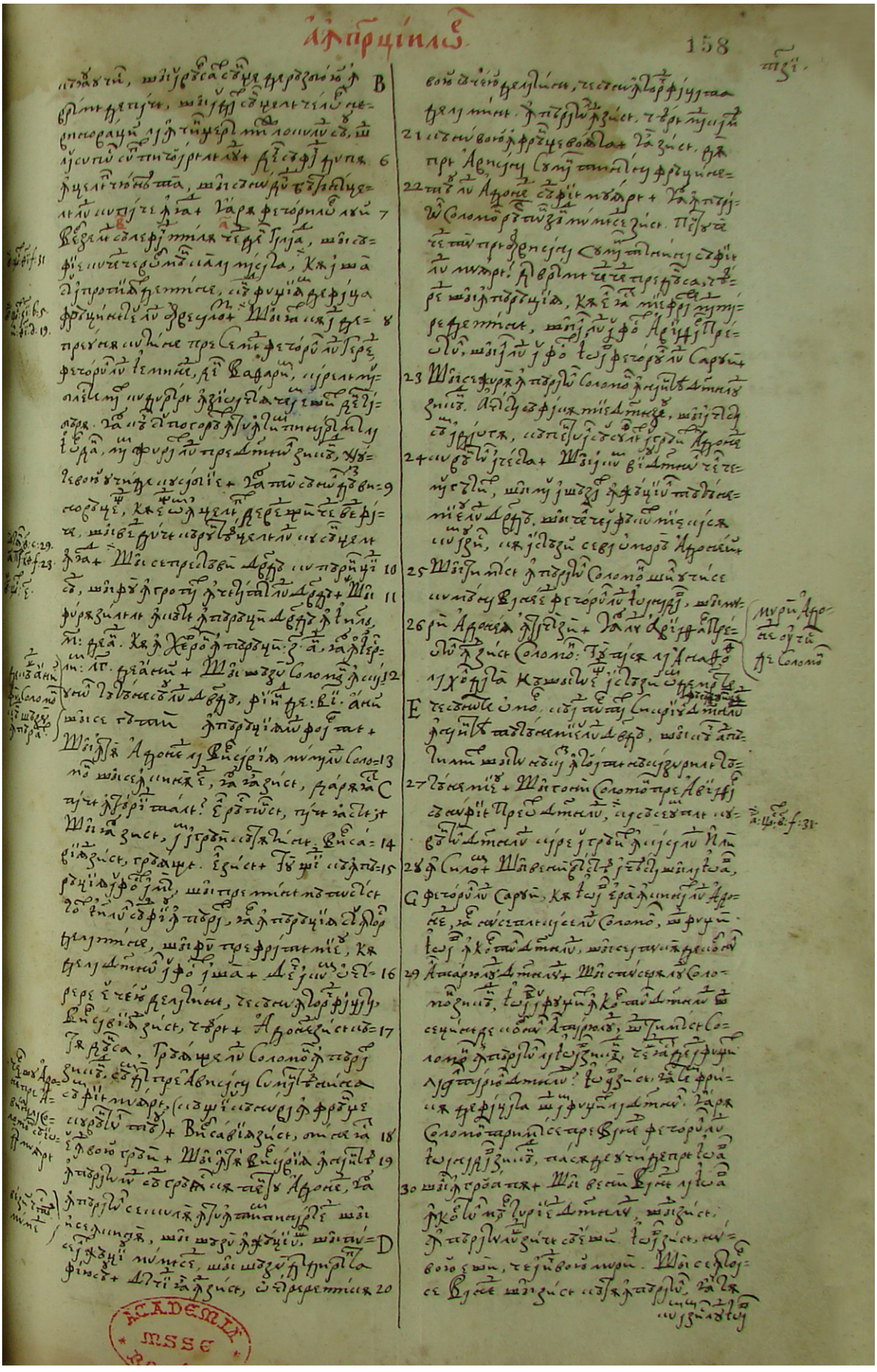

Ms. 4389 p. 318

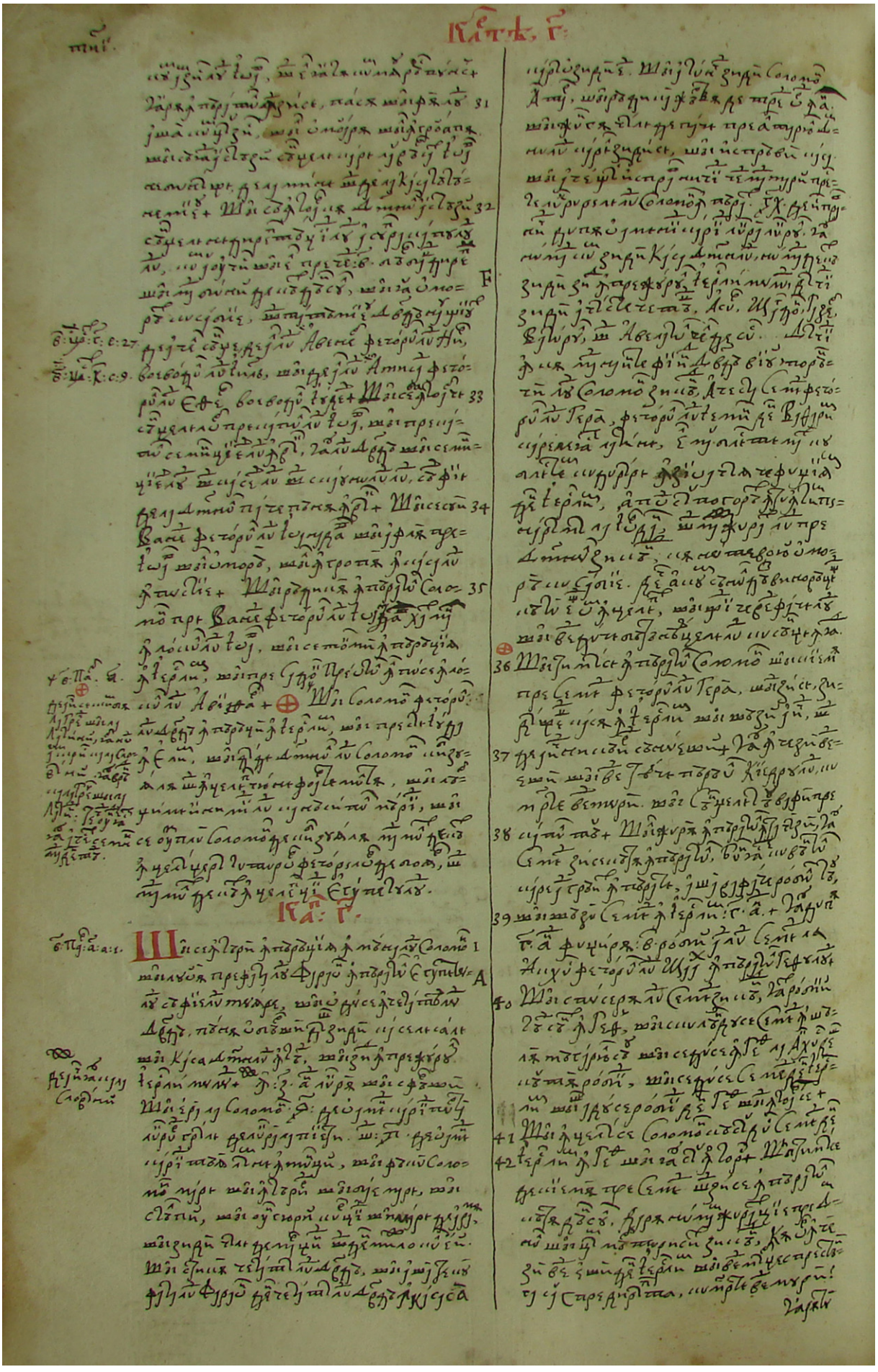

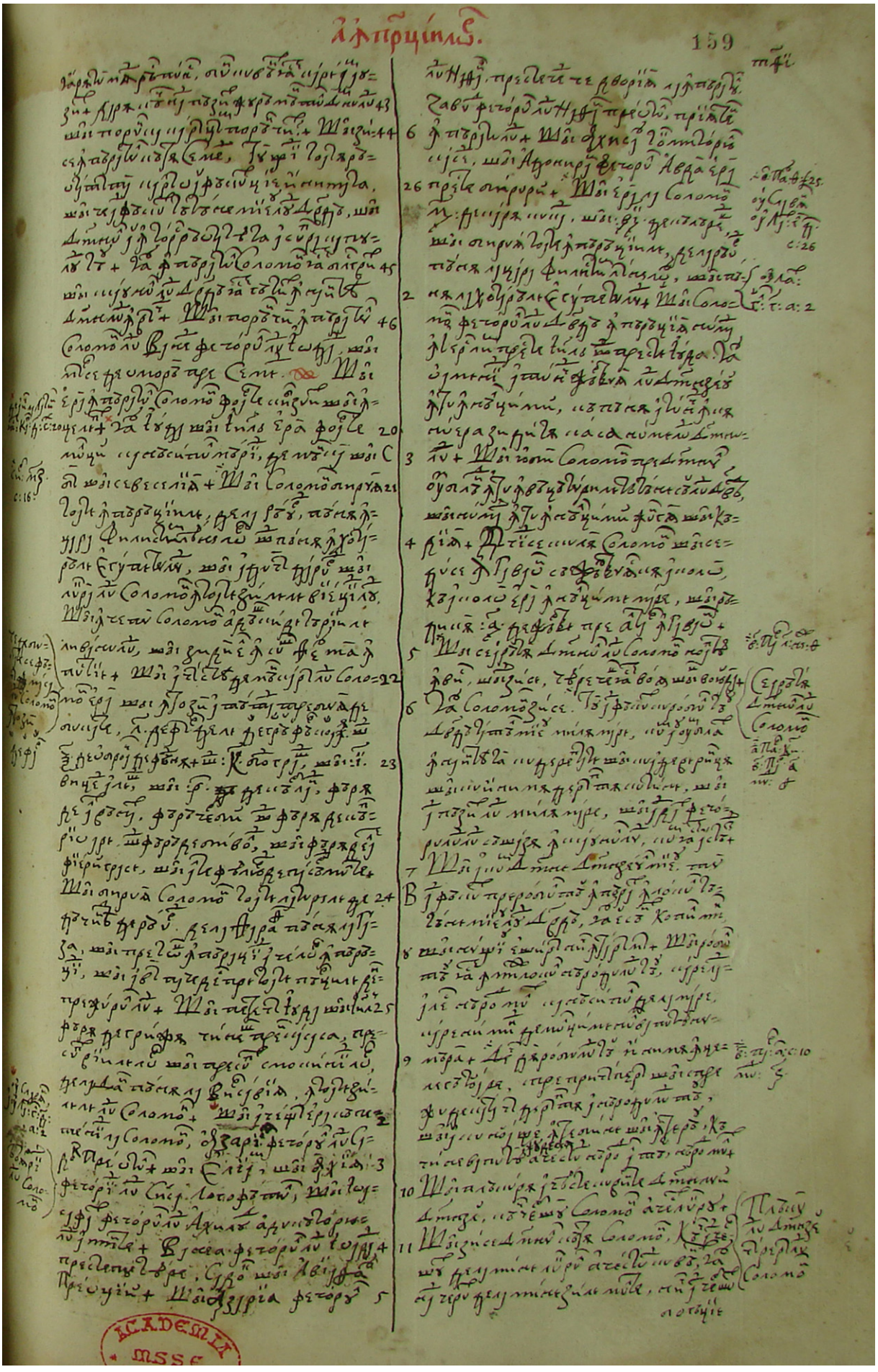

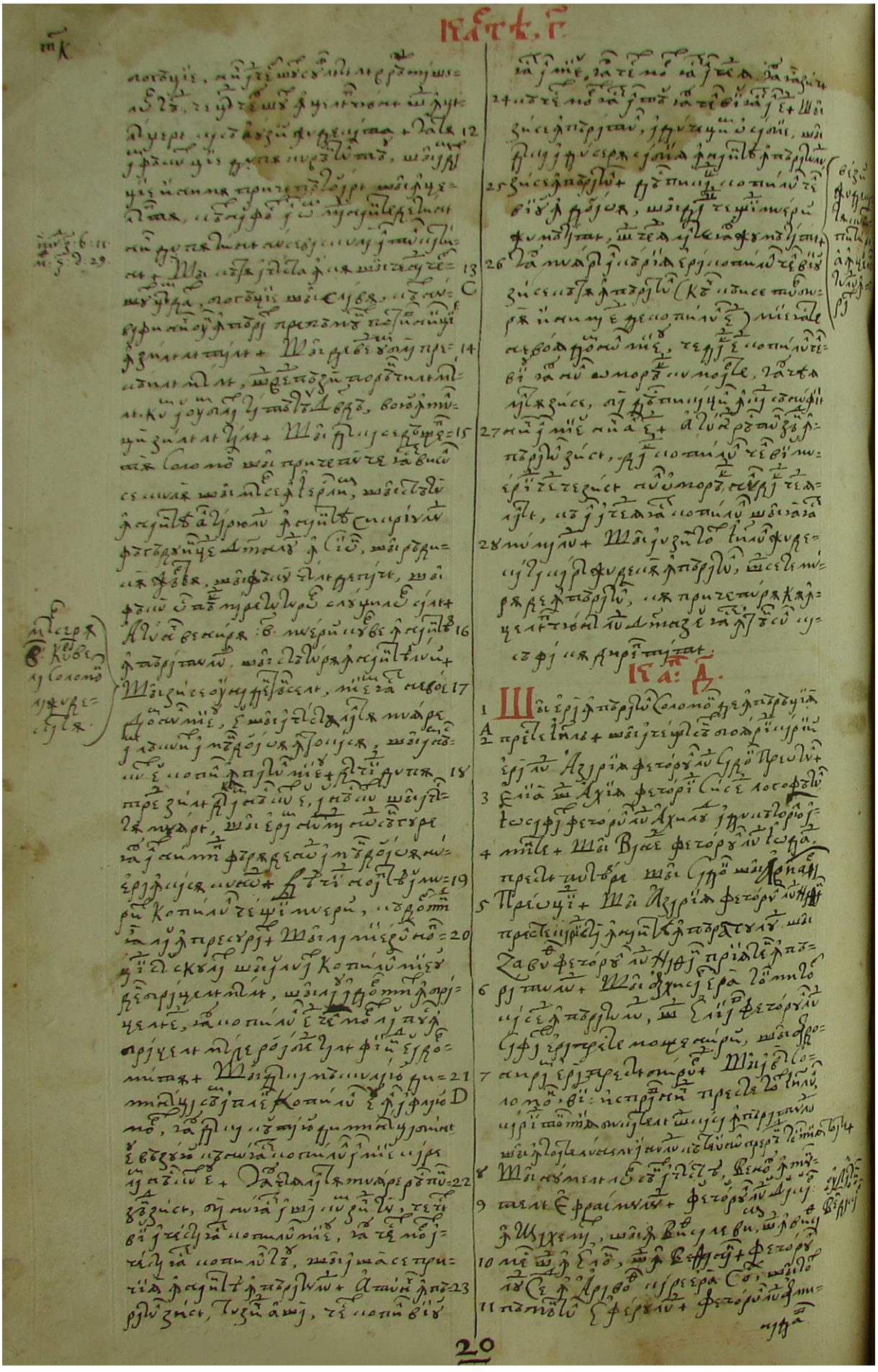

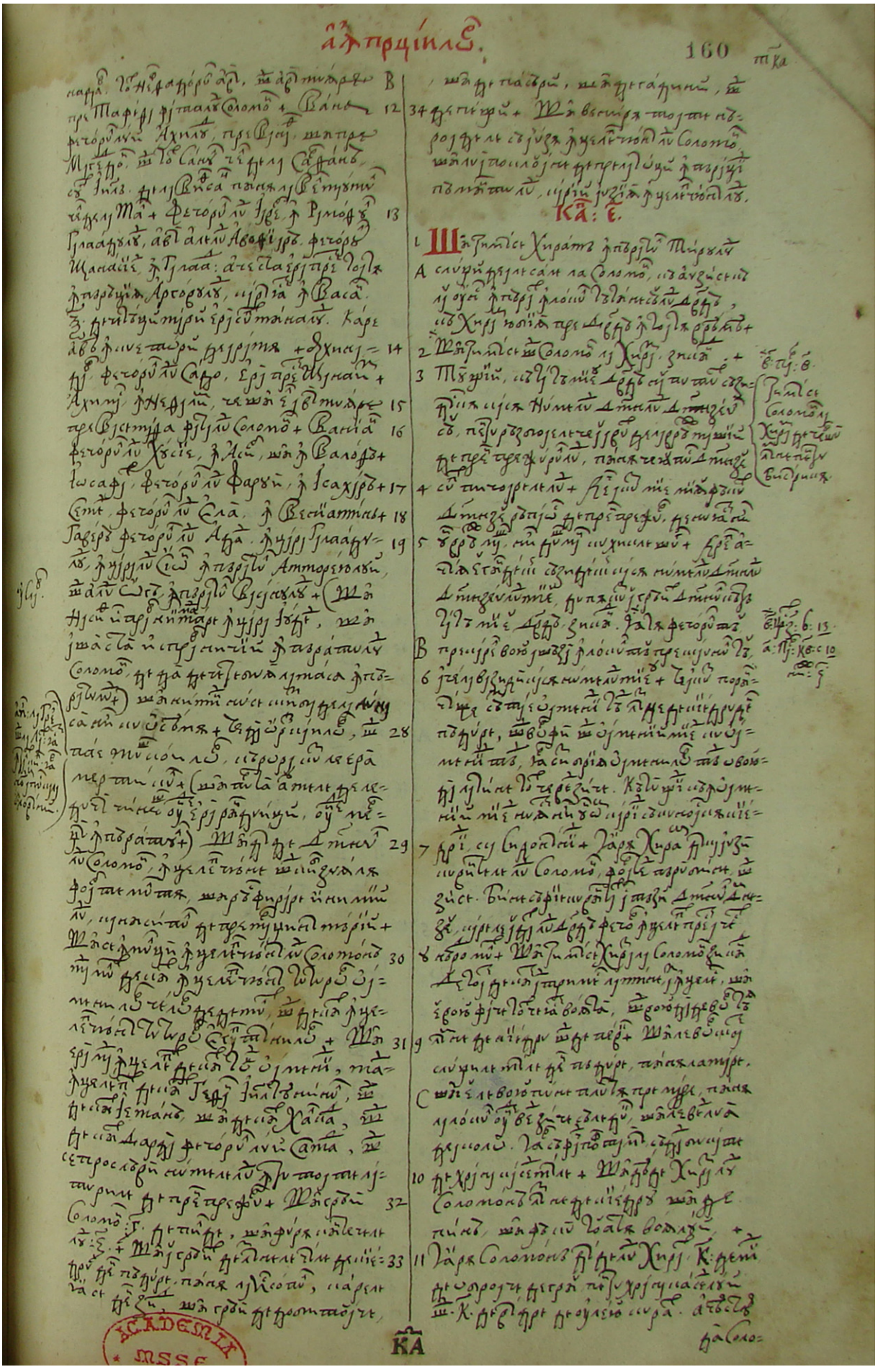

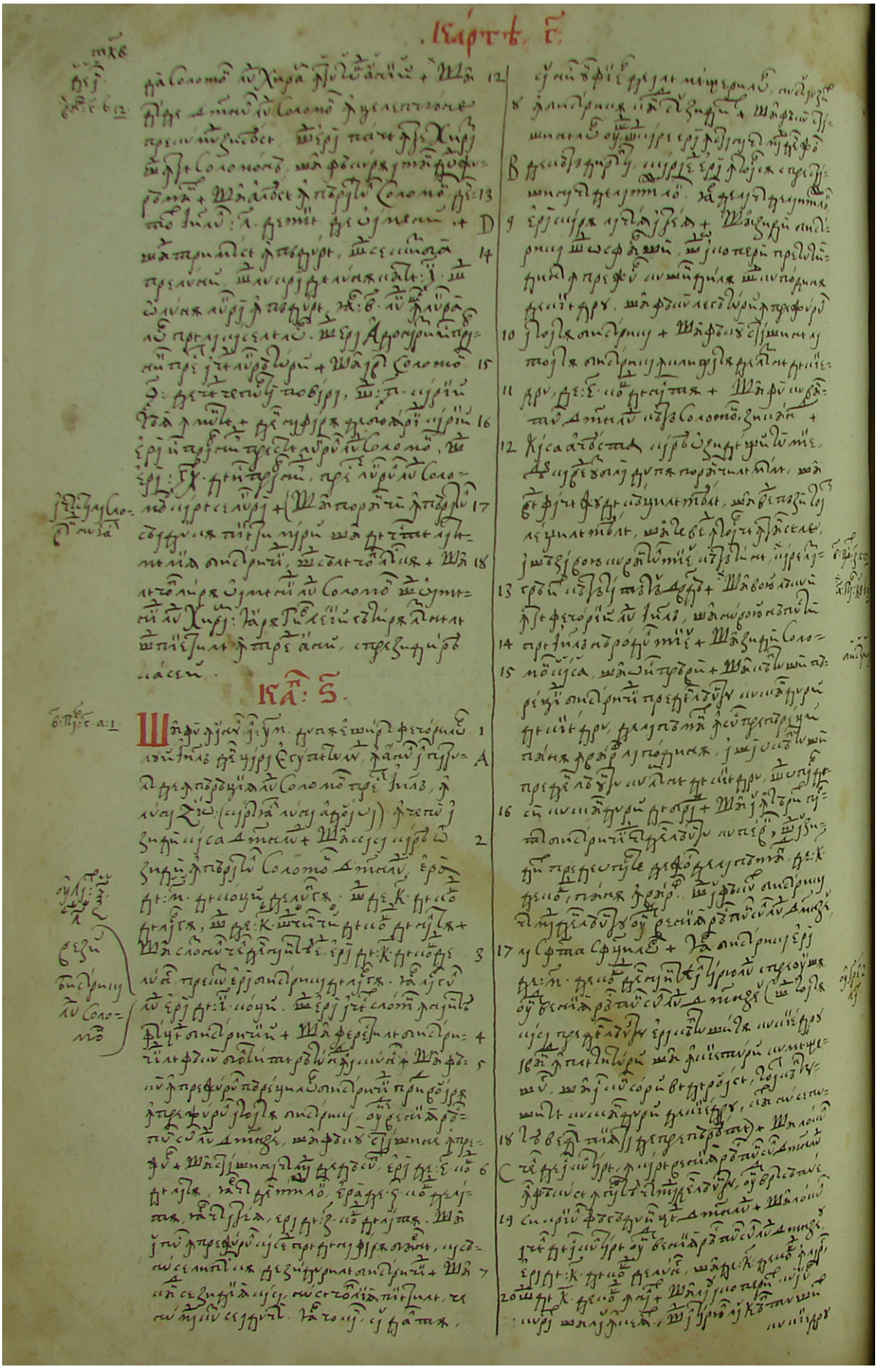

Ms. 4389 p. 323

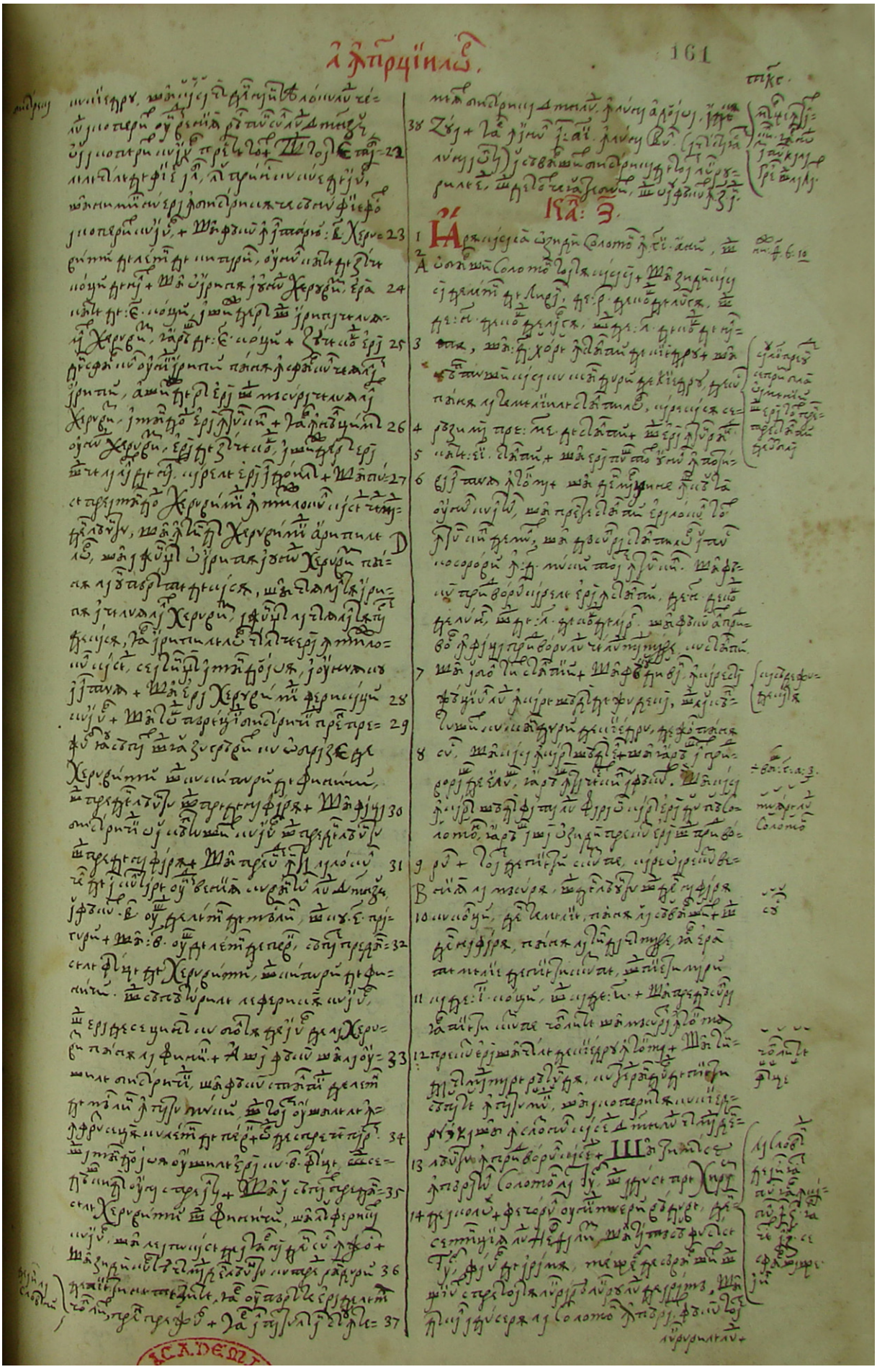

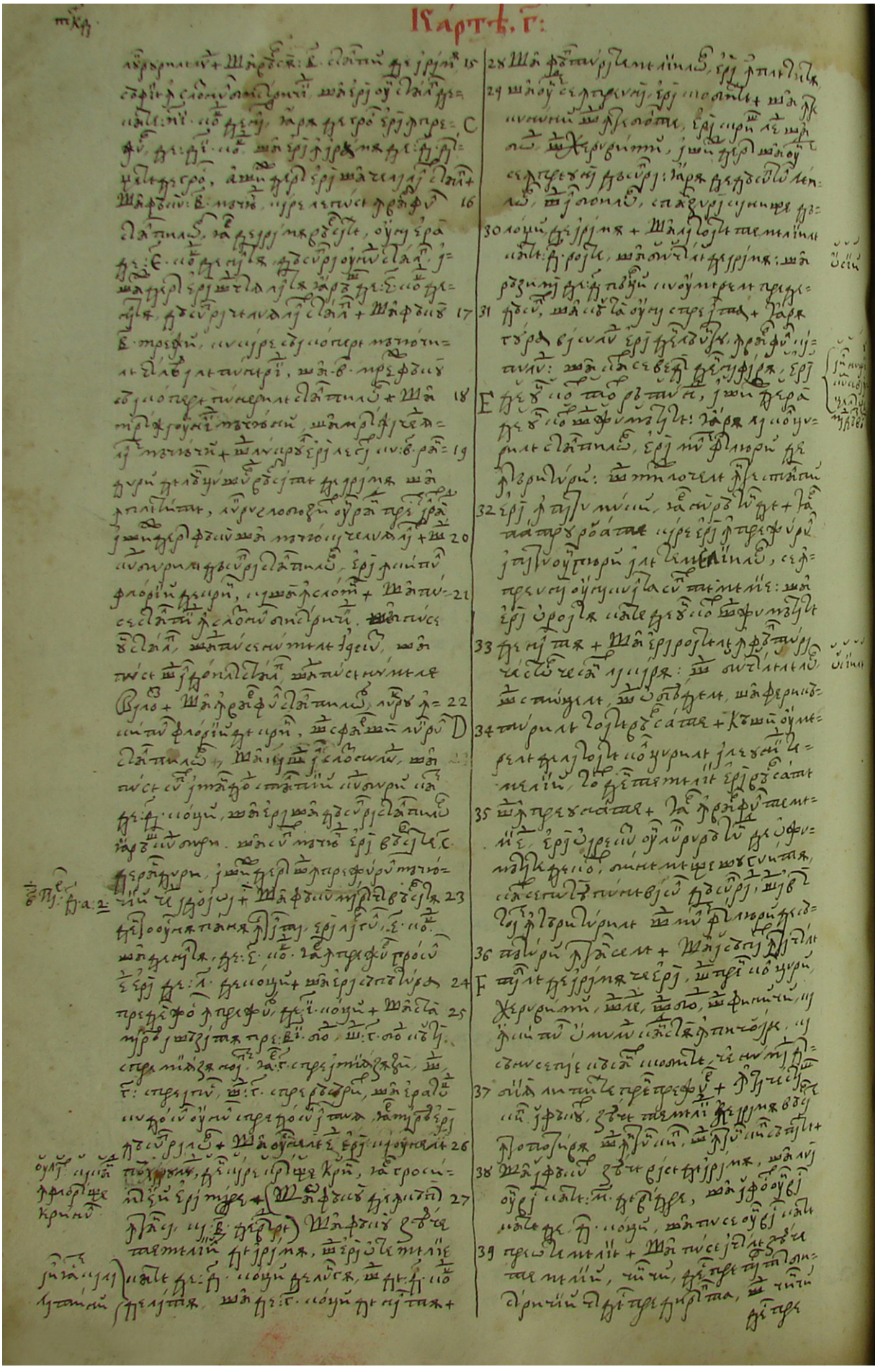

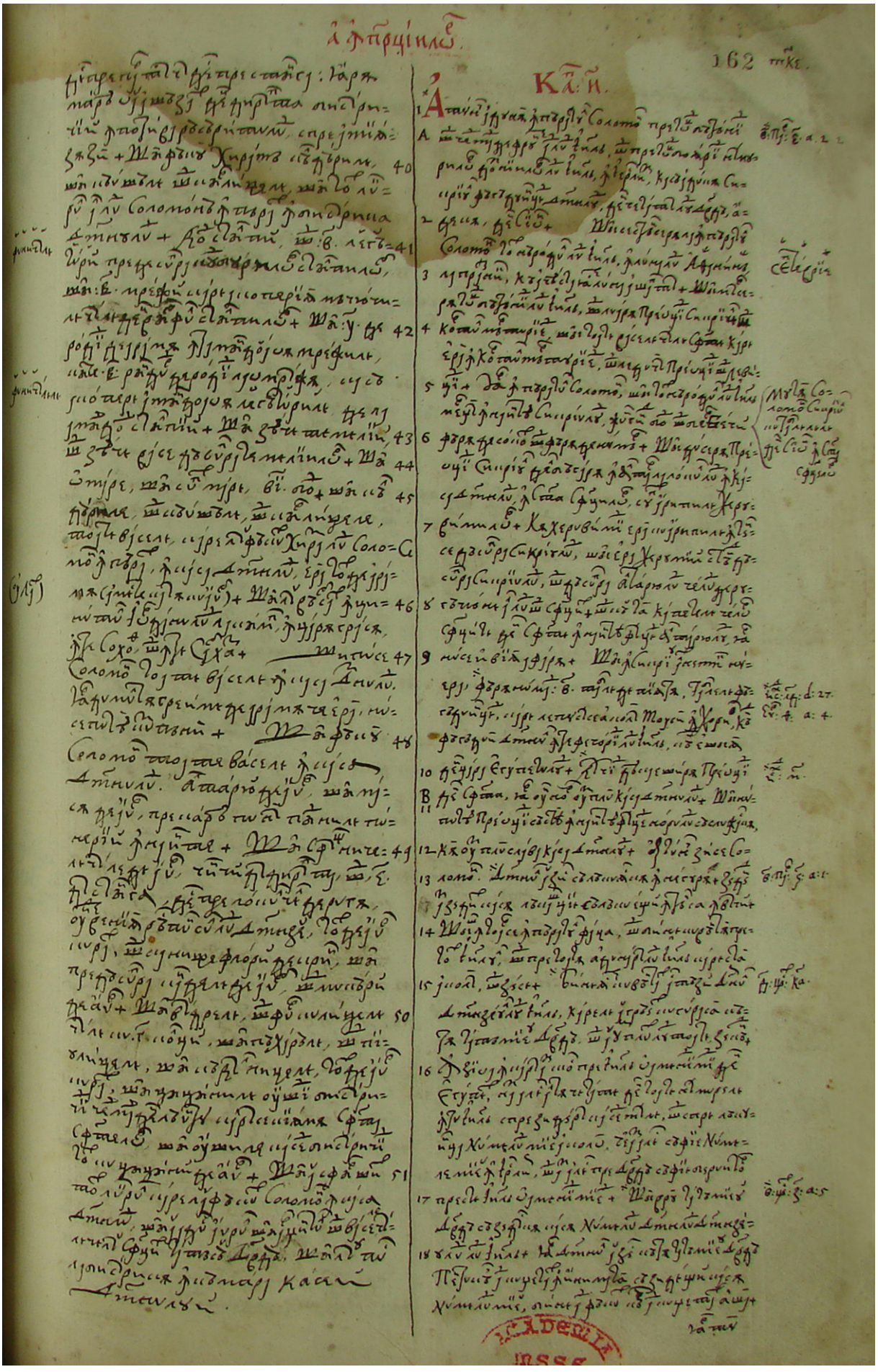

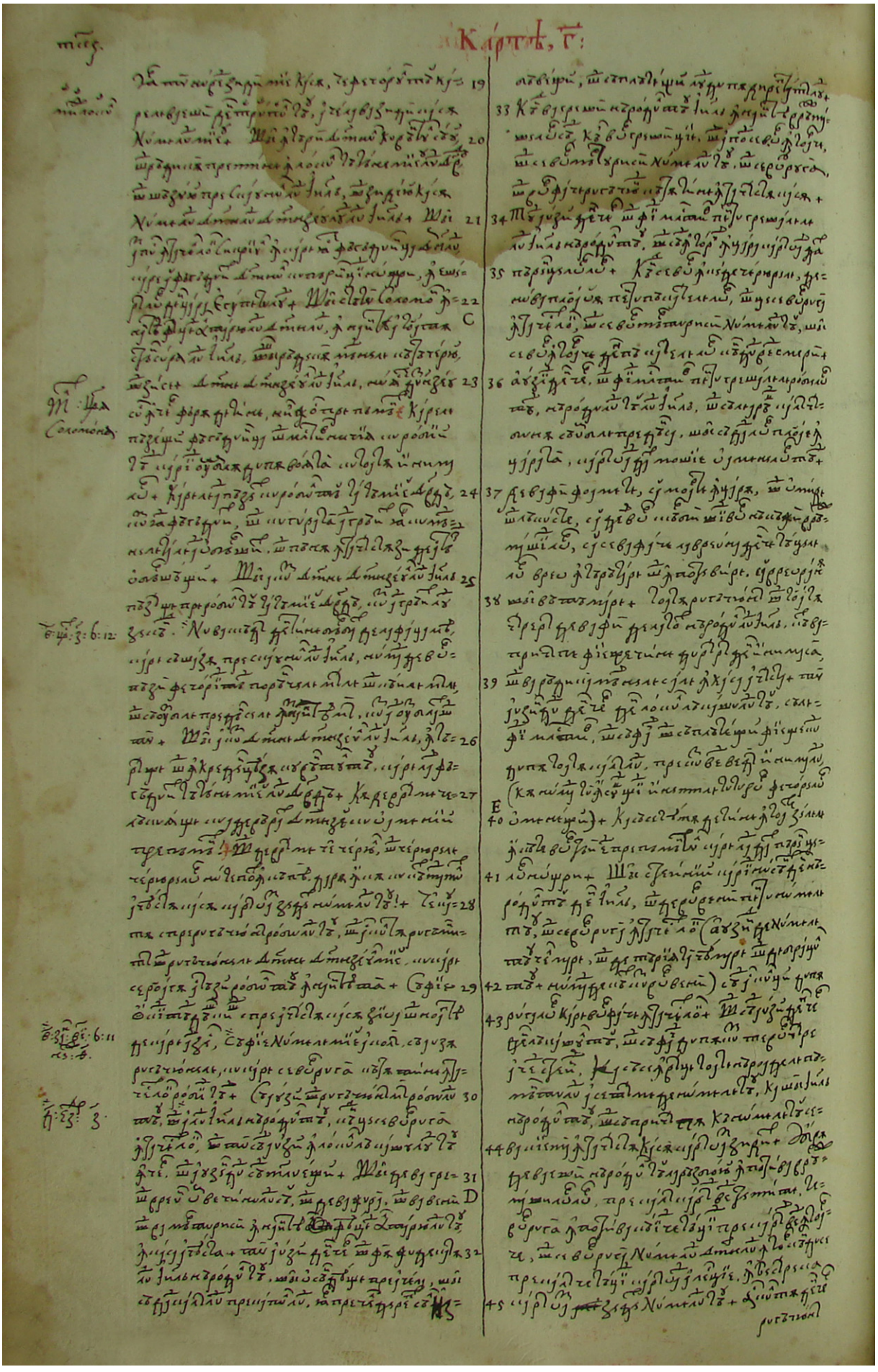

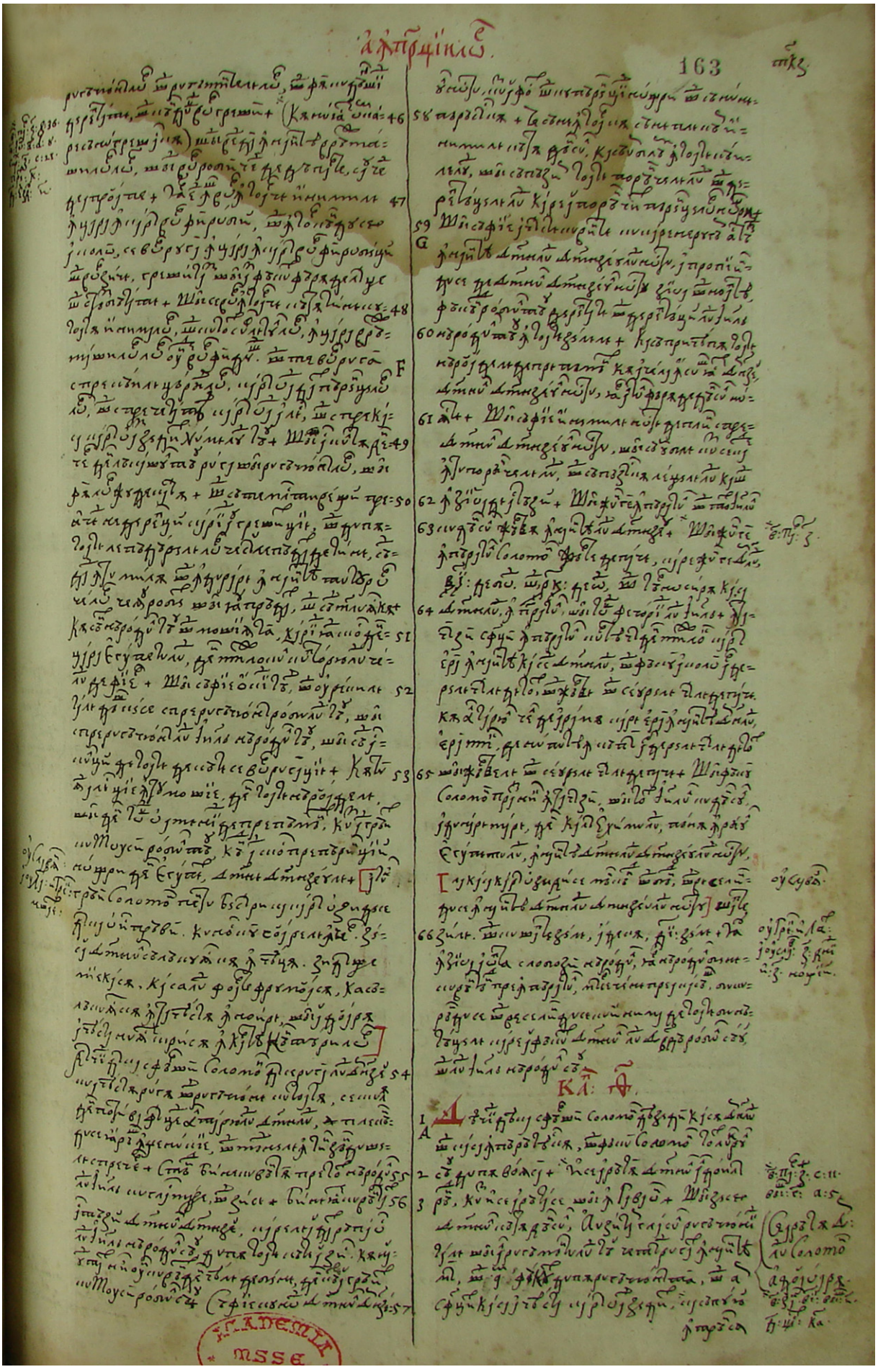

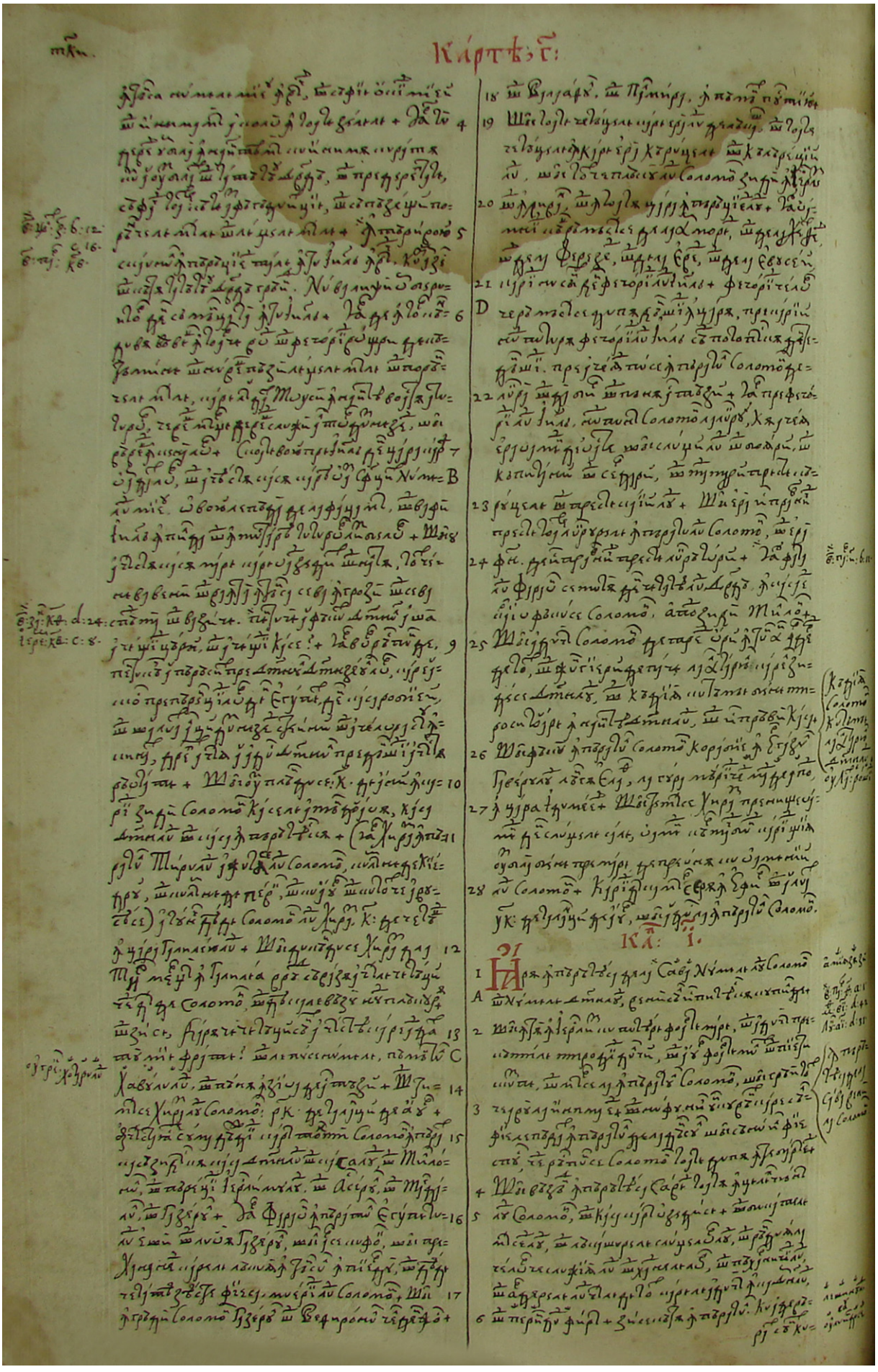

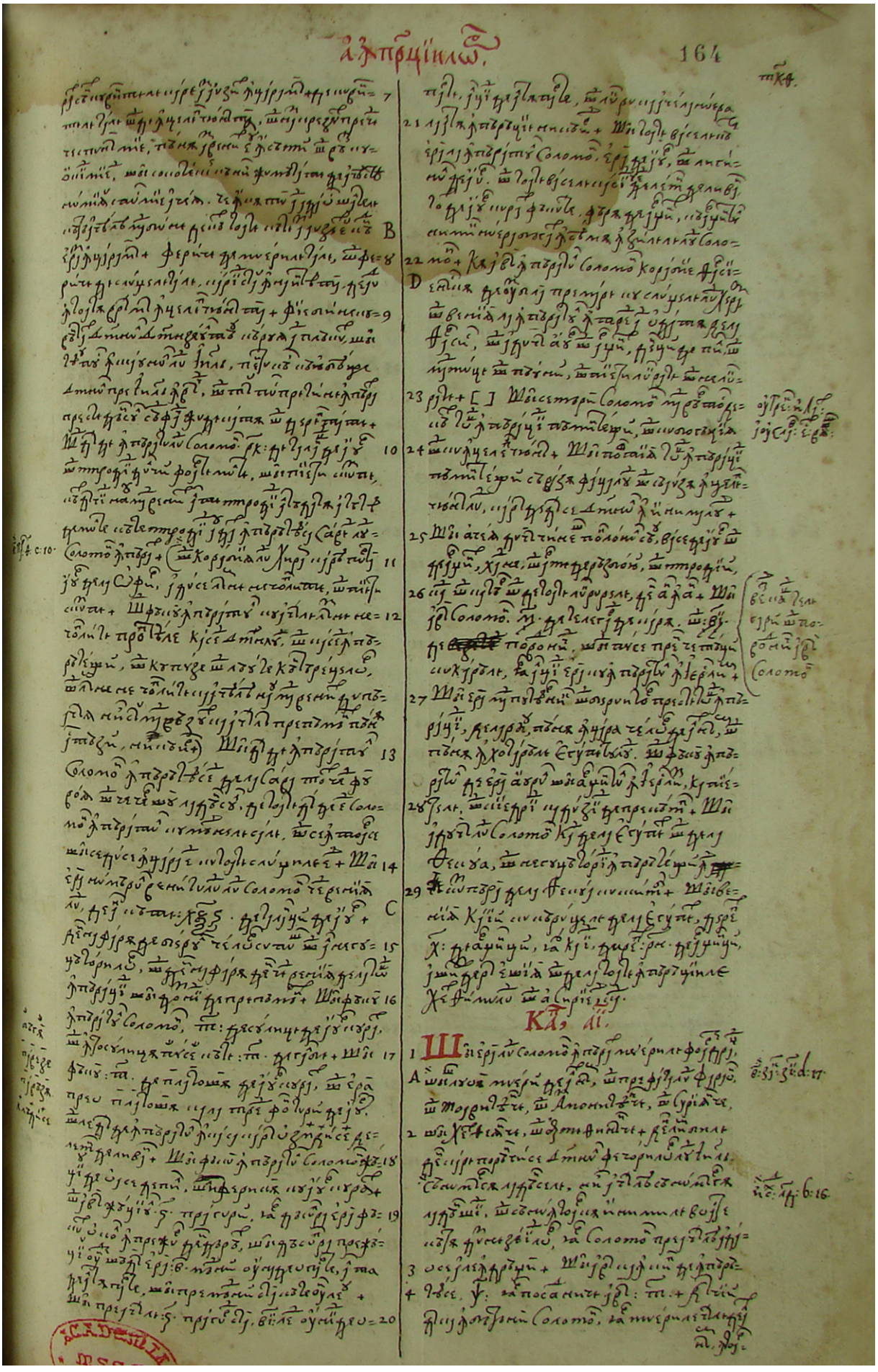

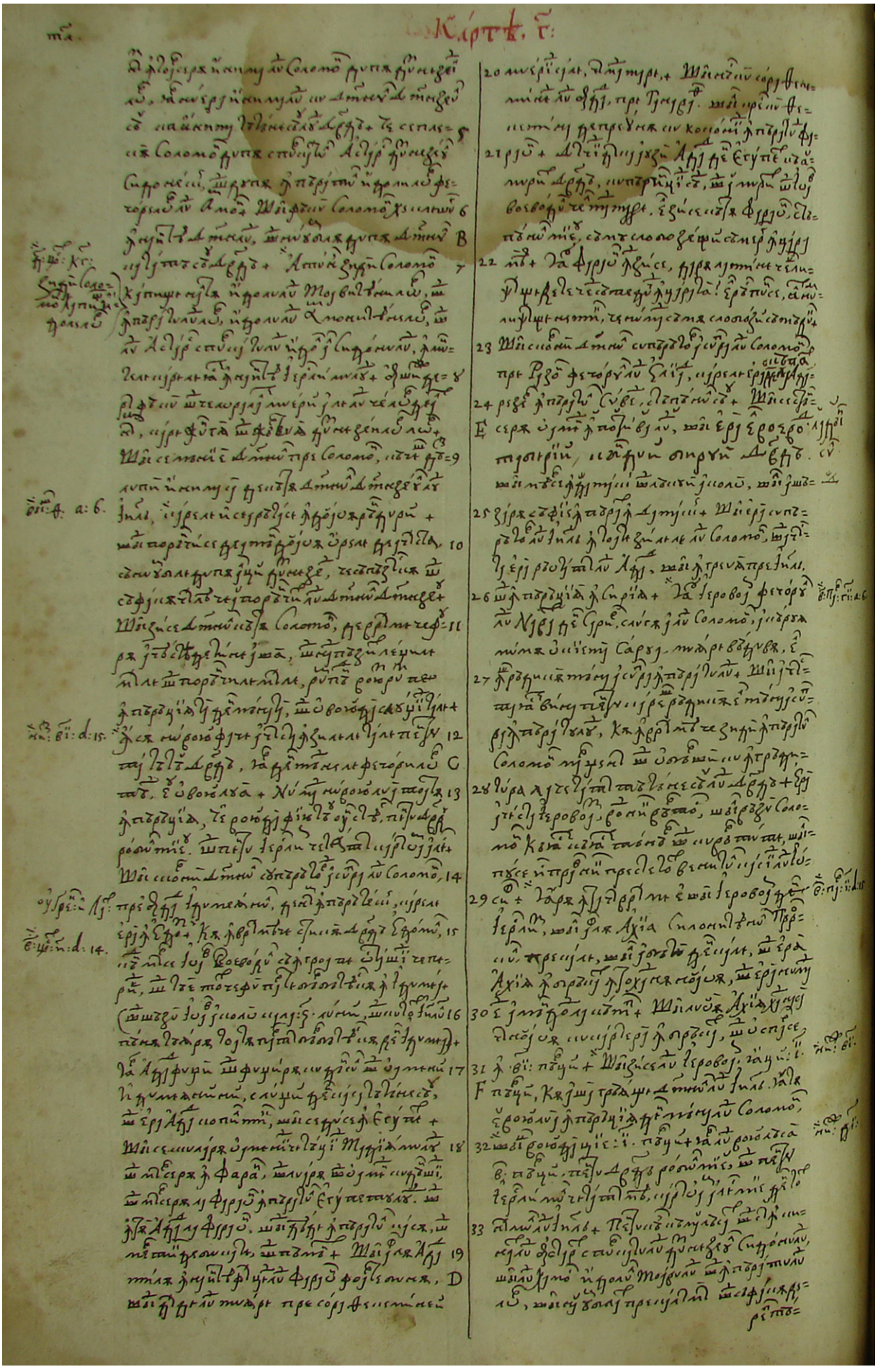

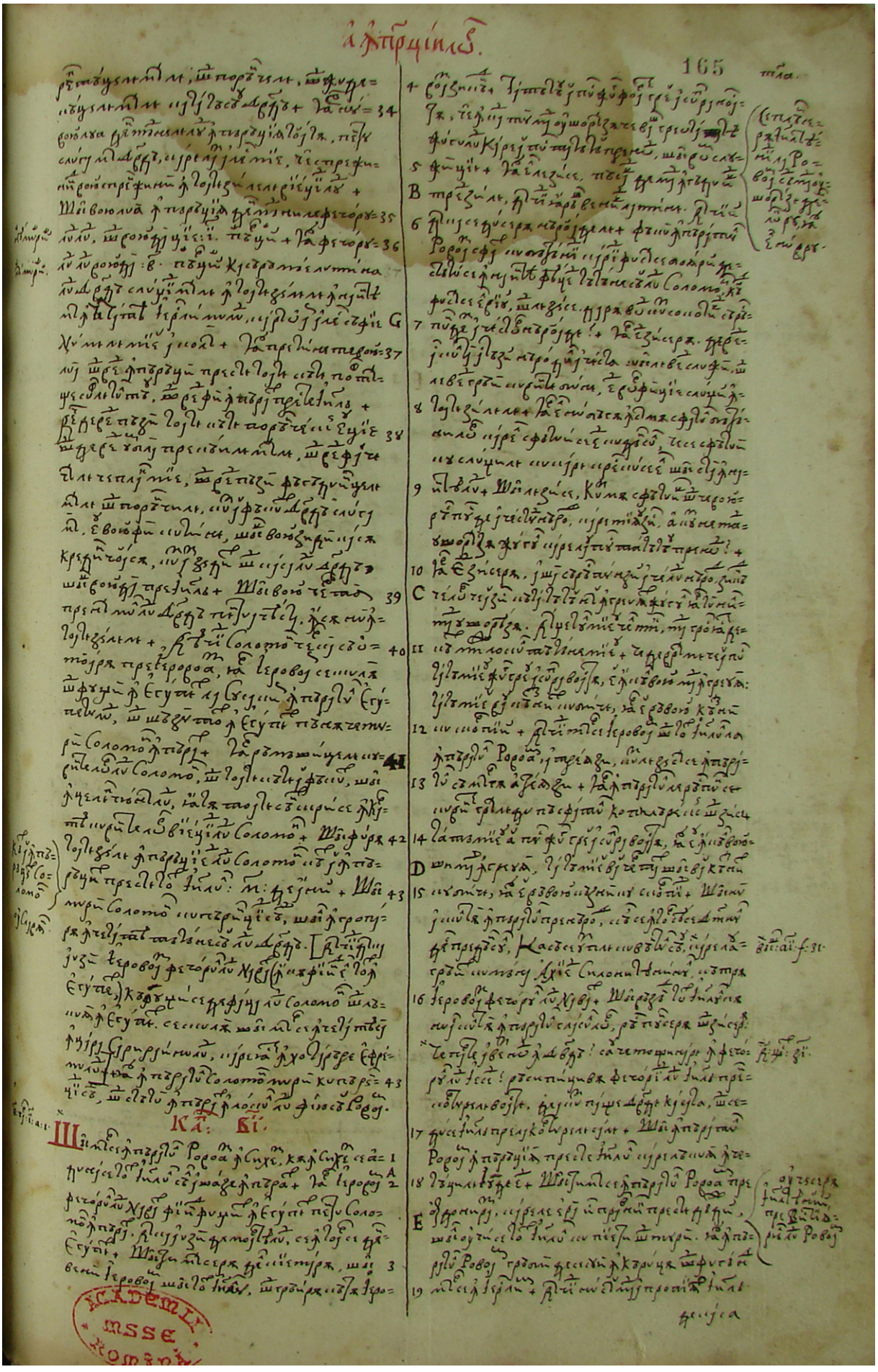

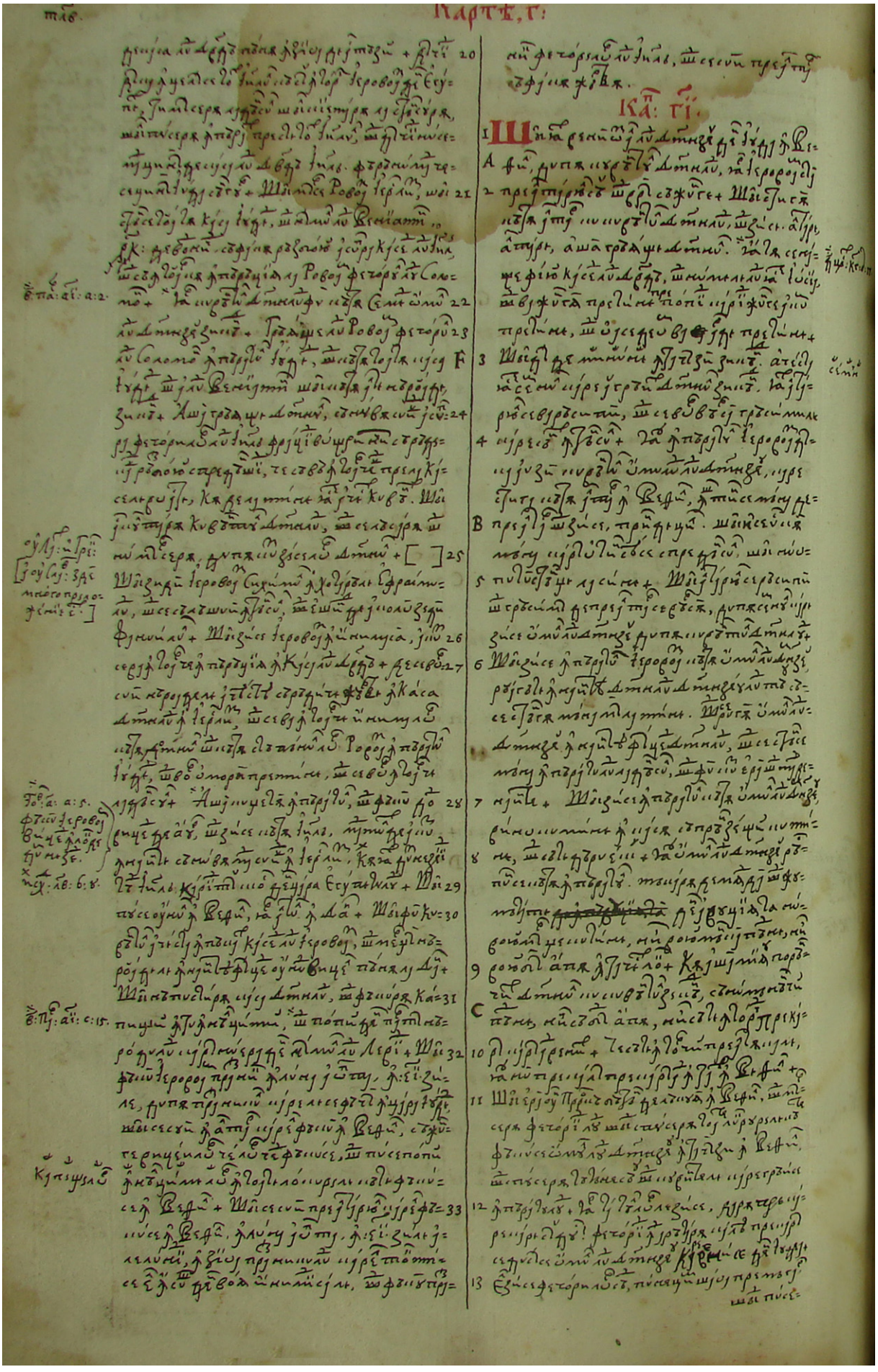

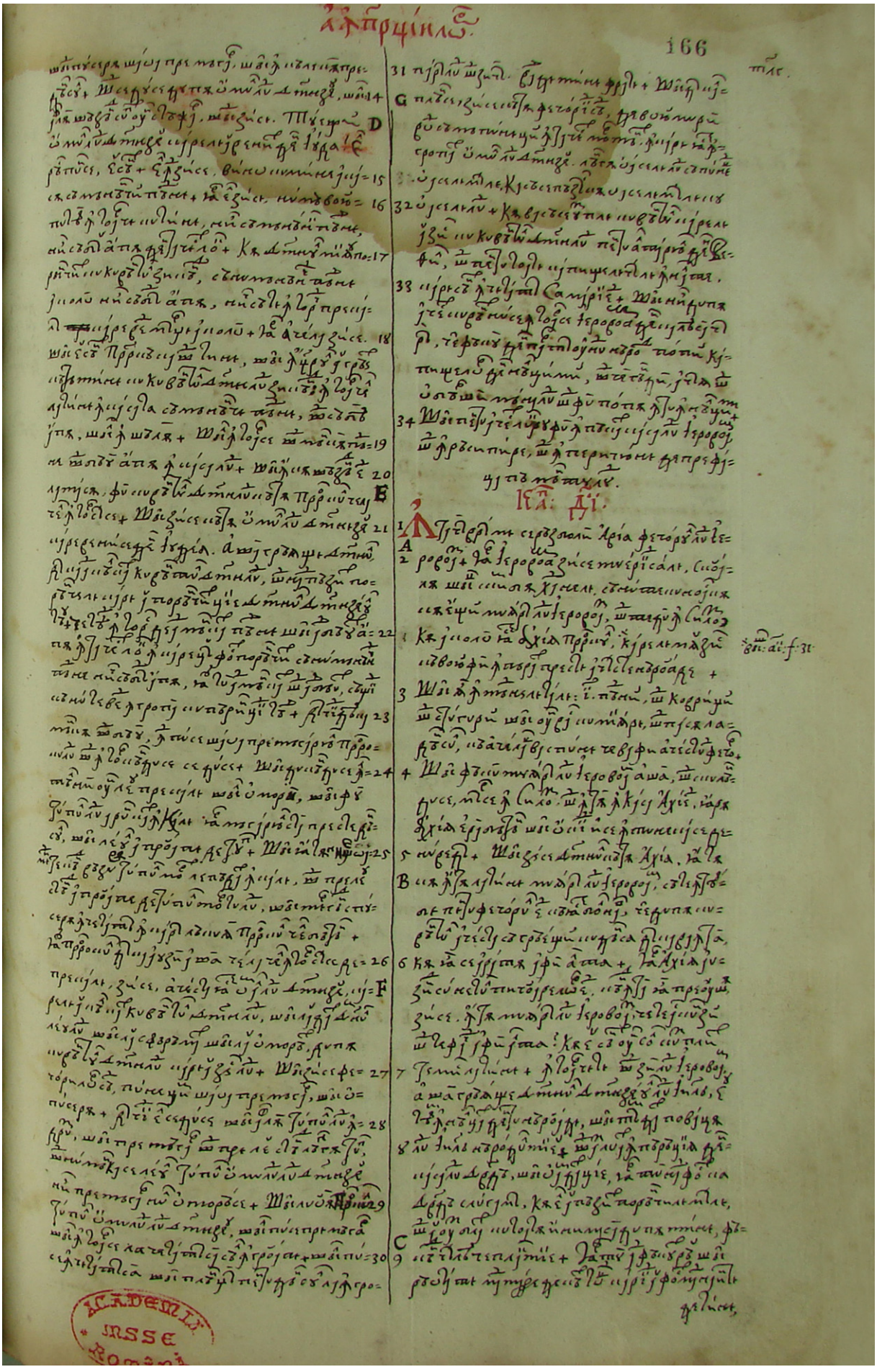

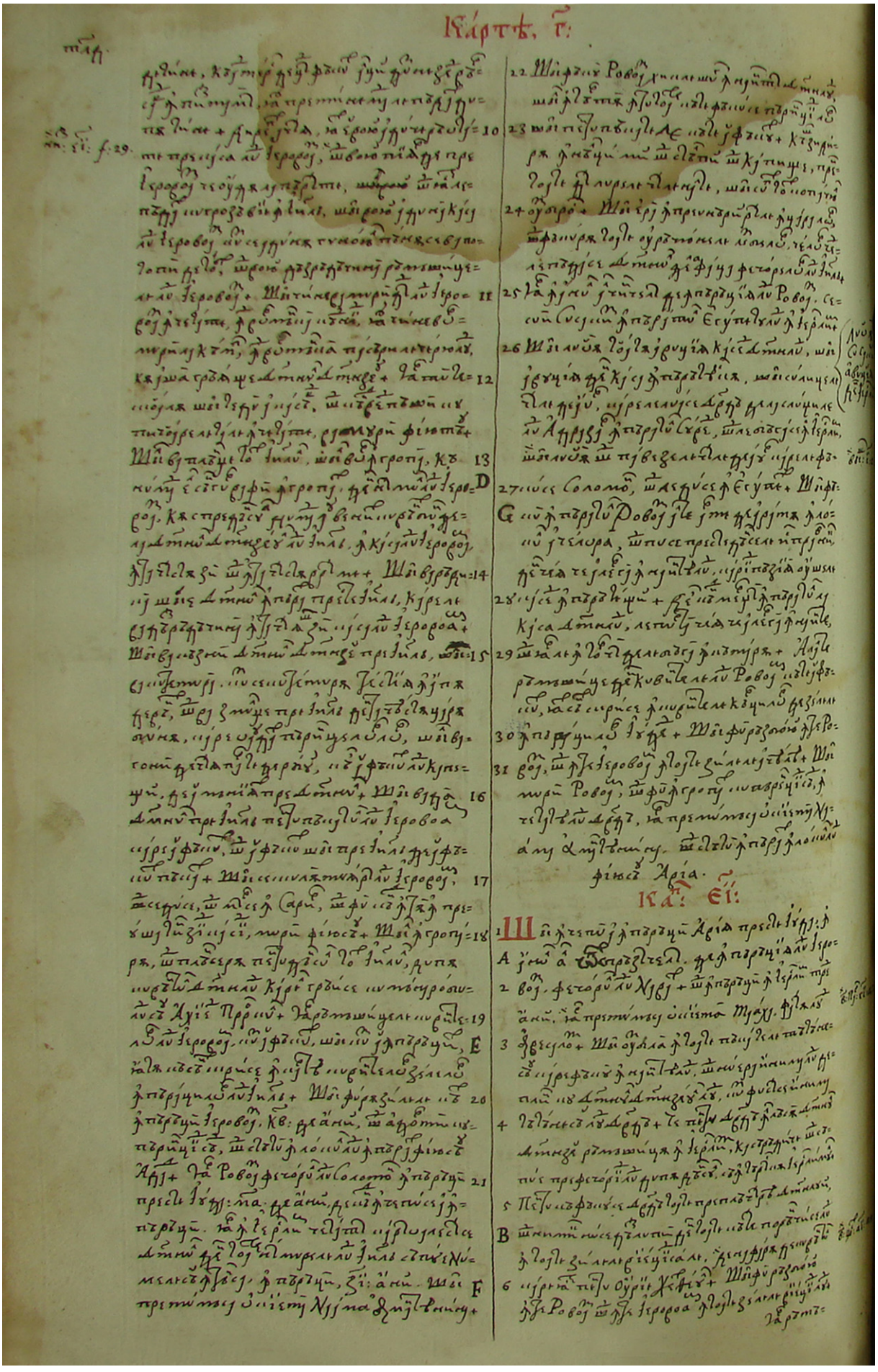

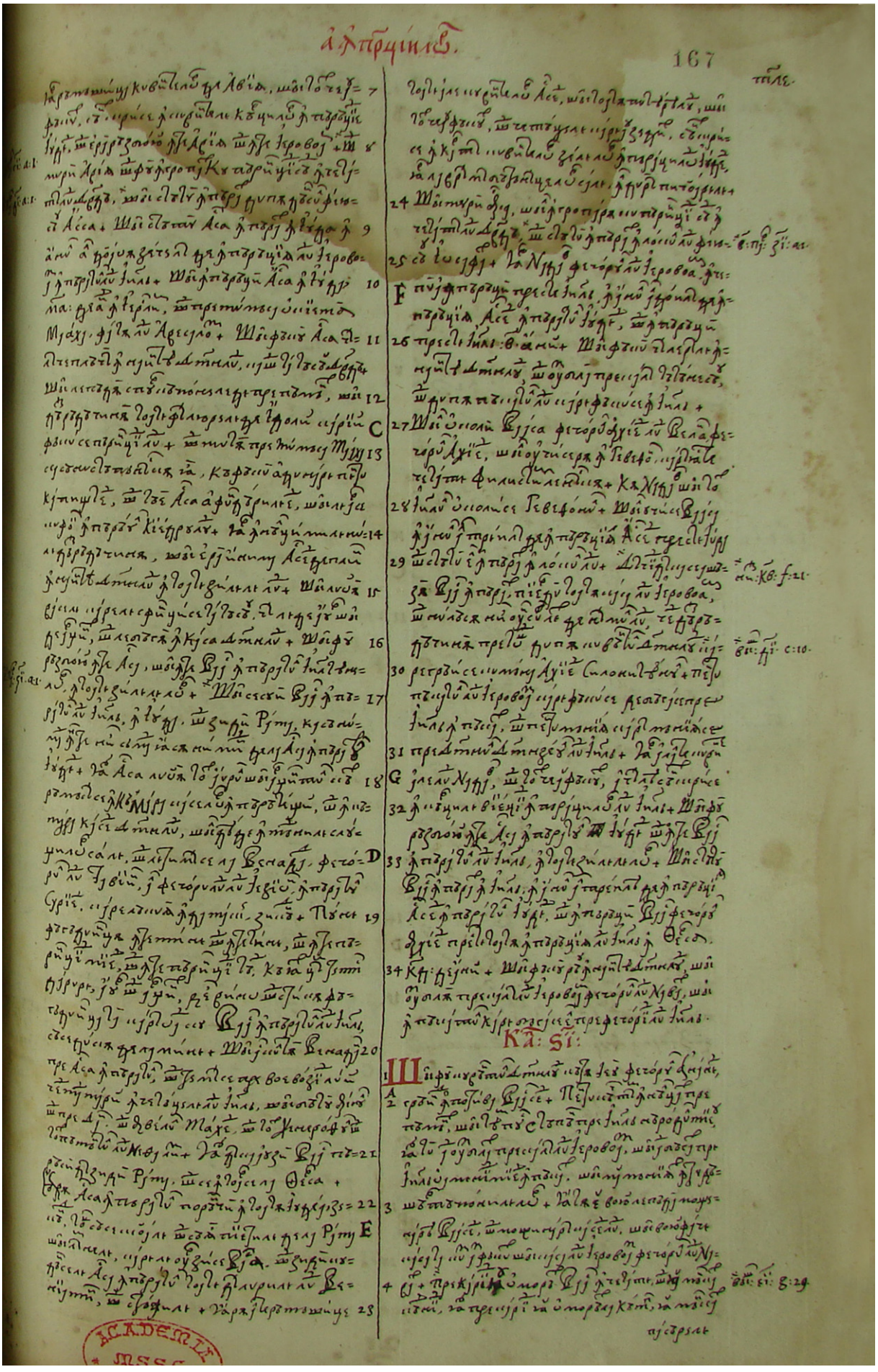

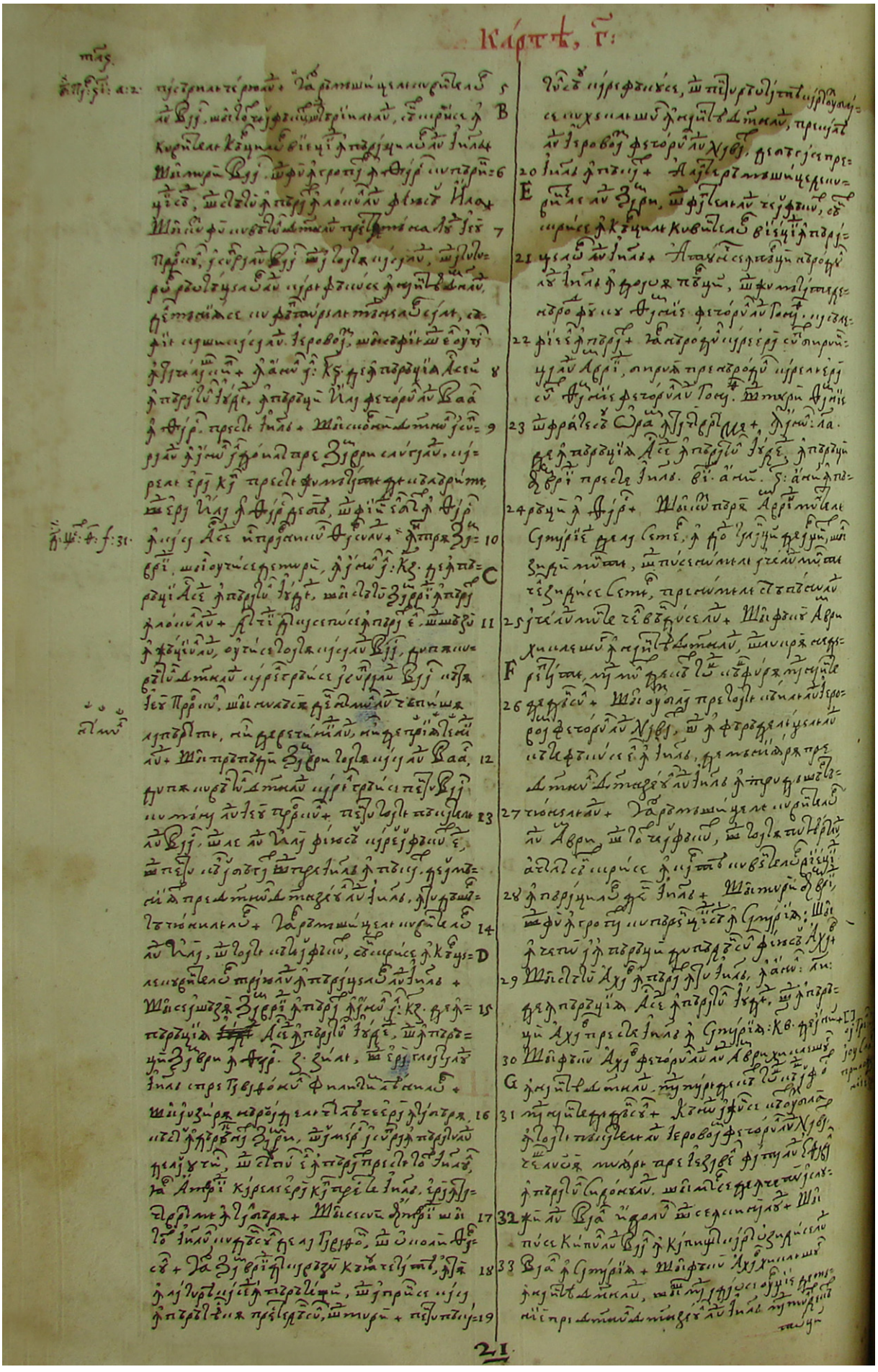

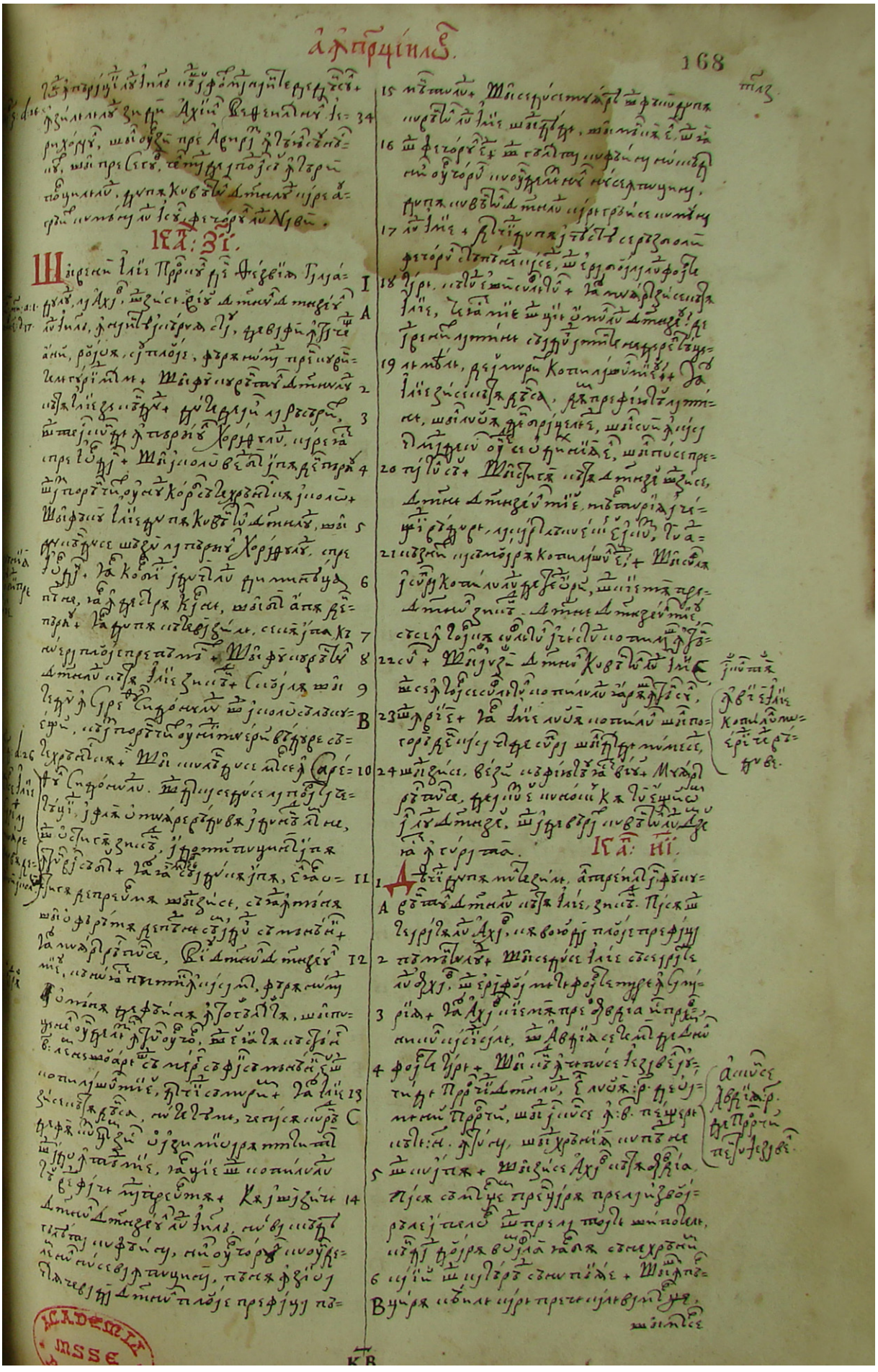

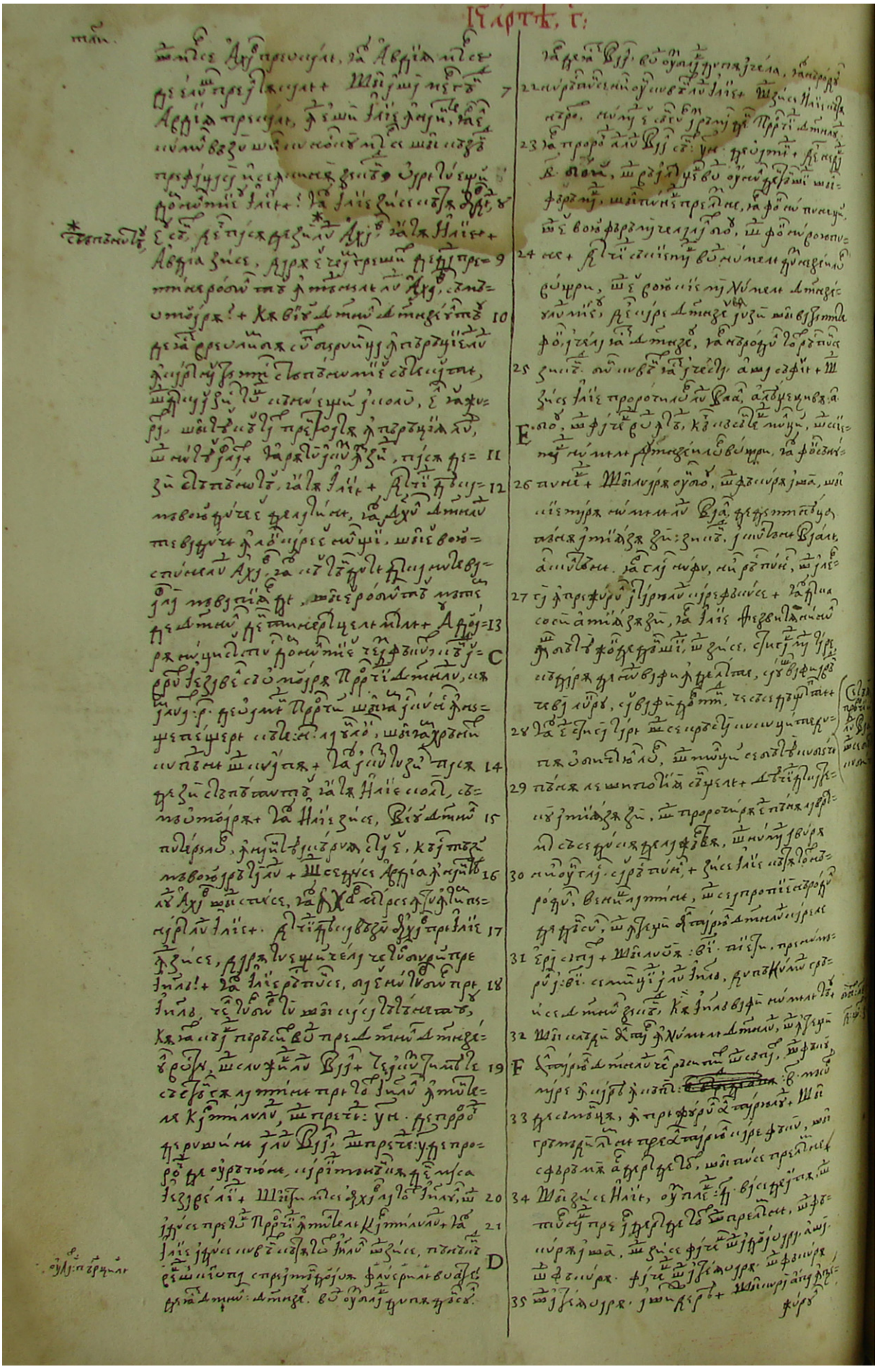

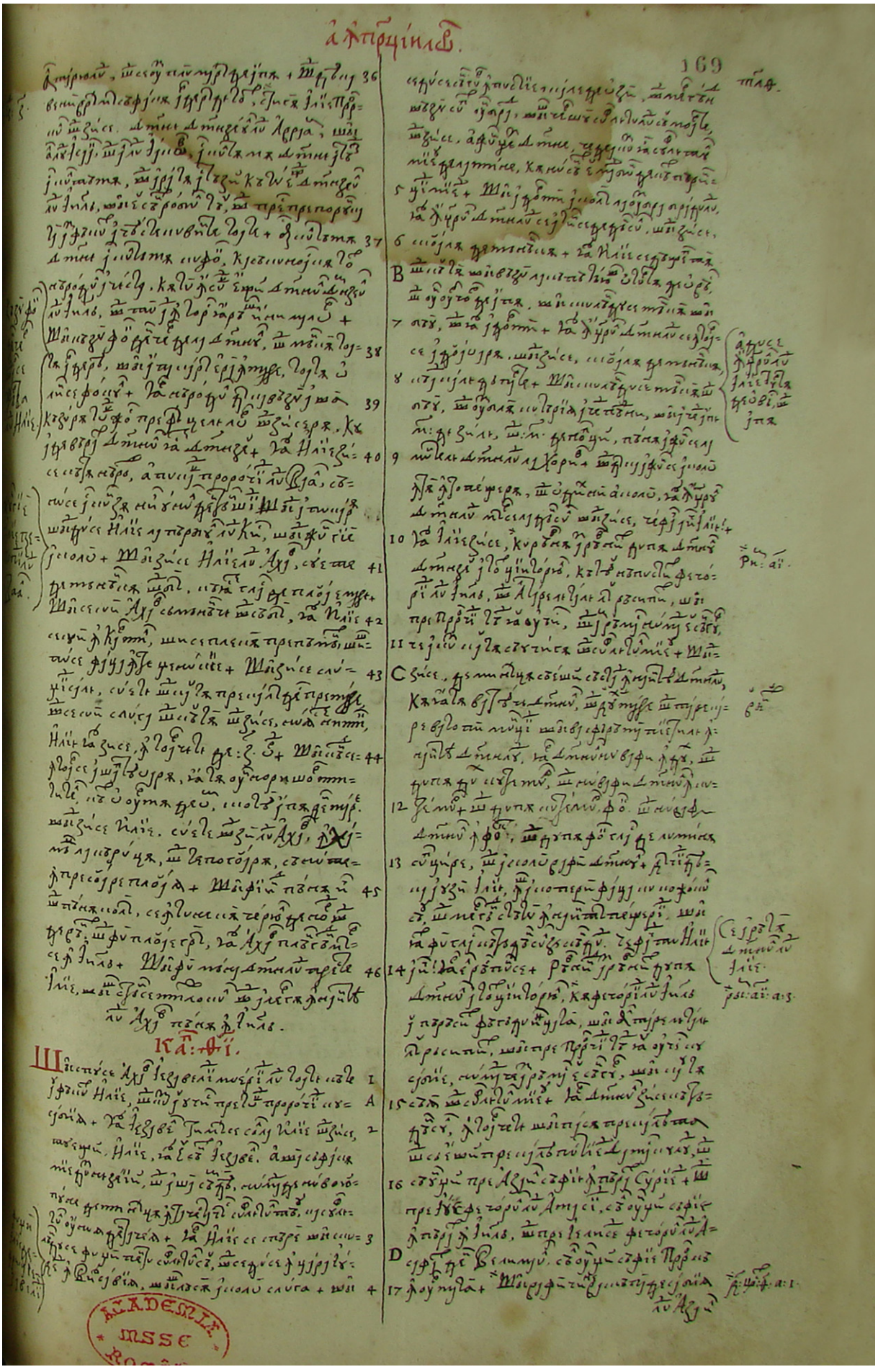

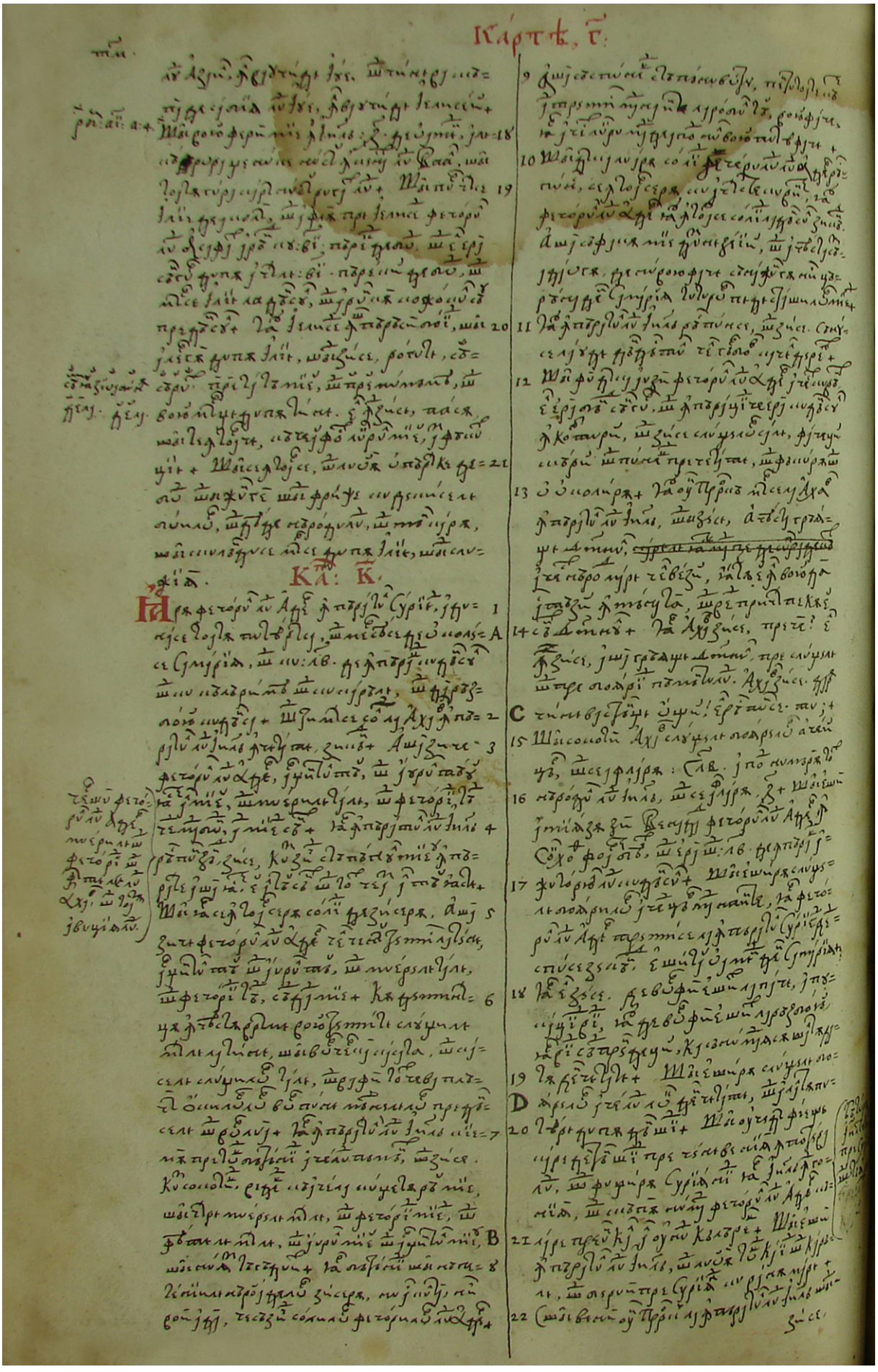

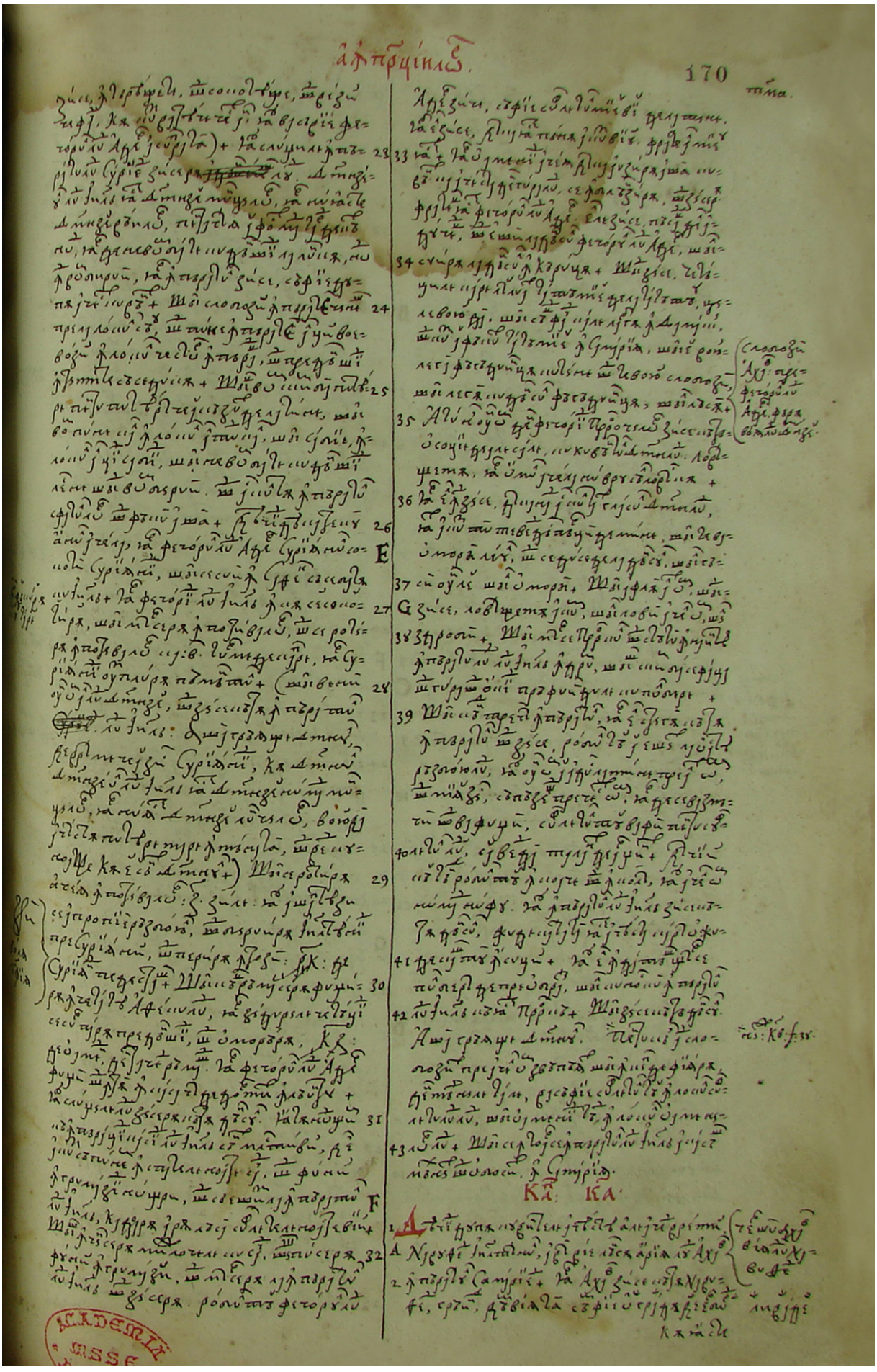

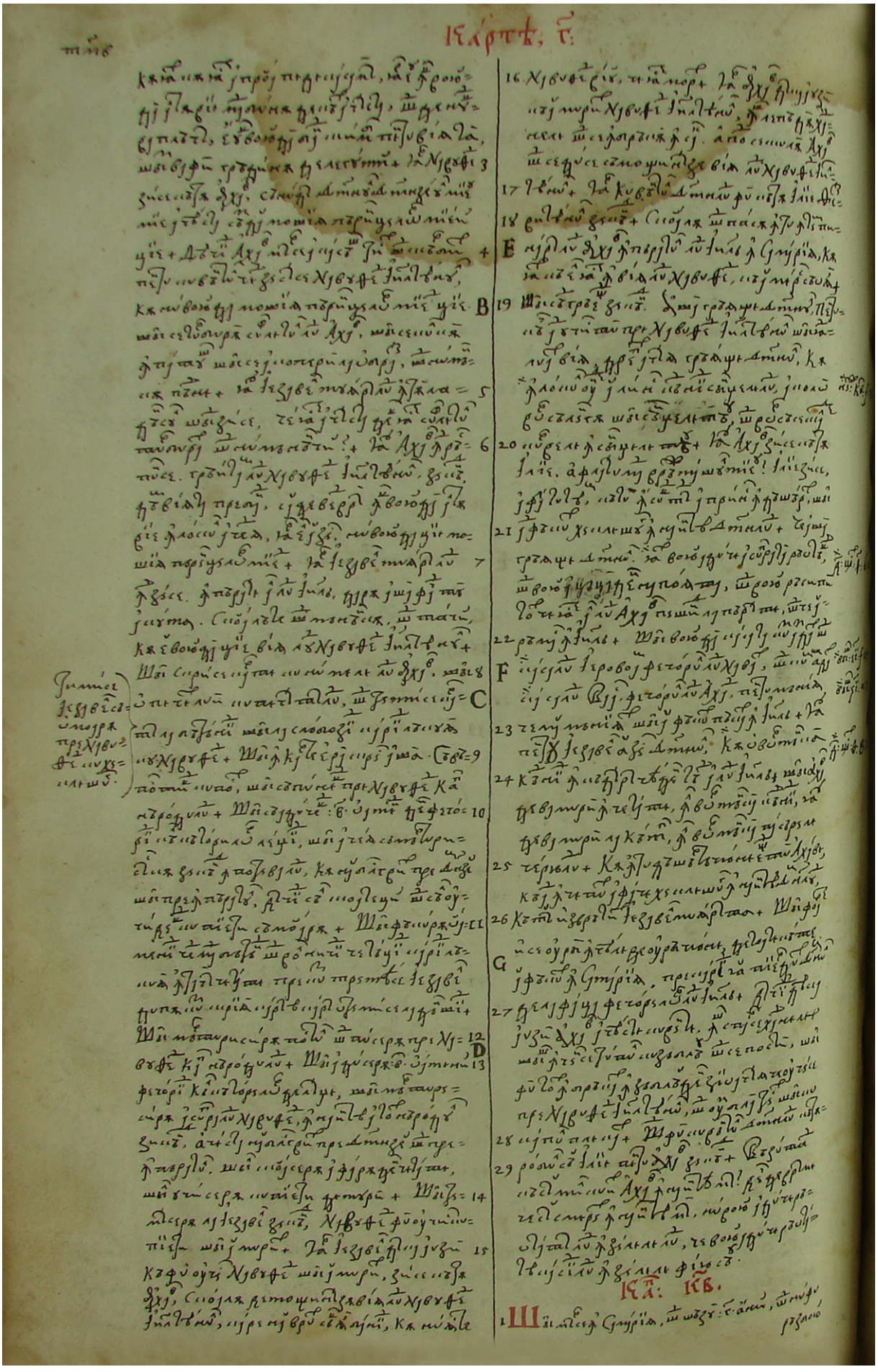

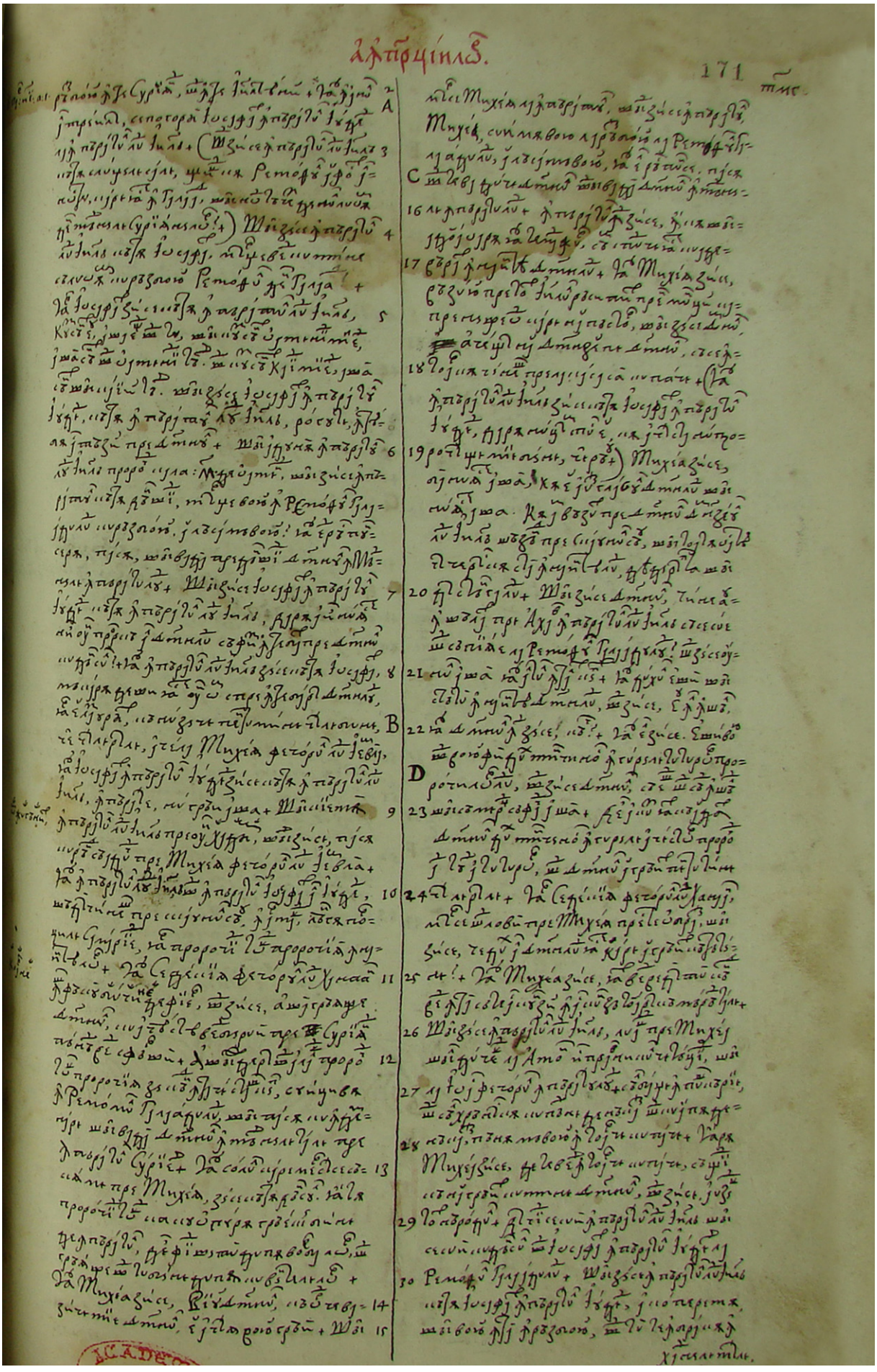

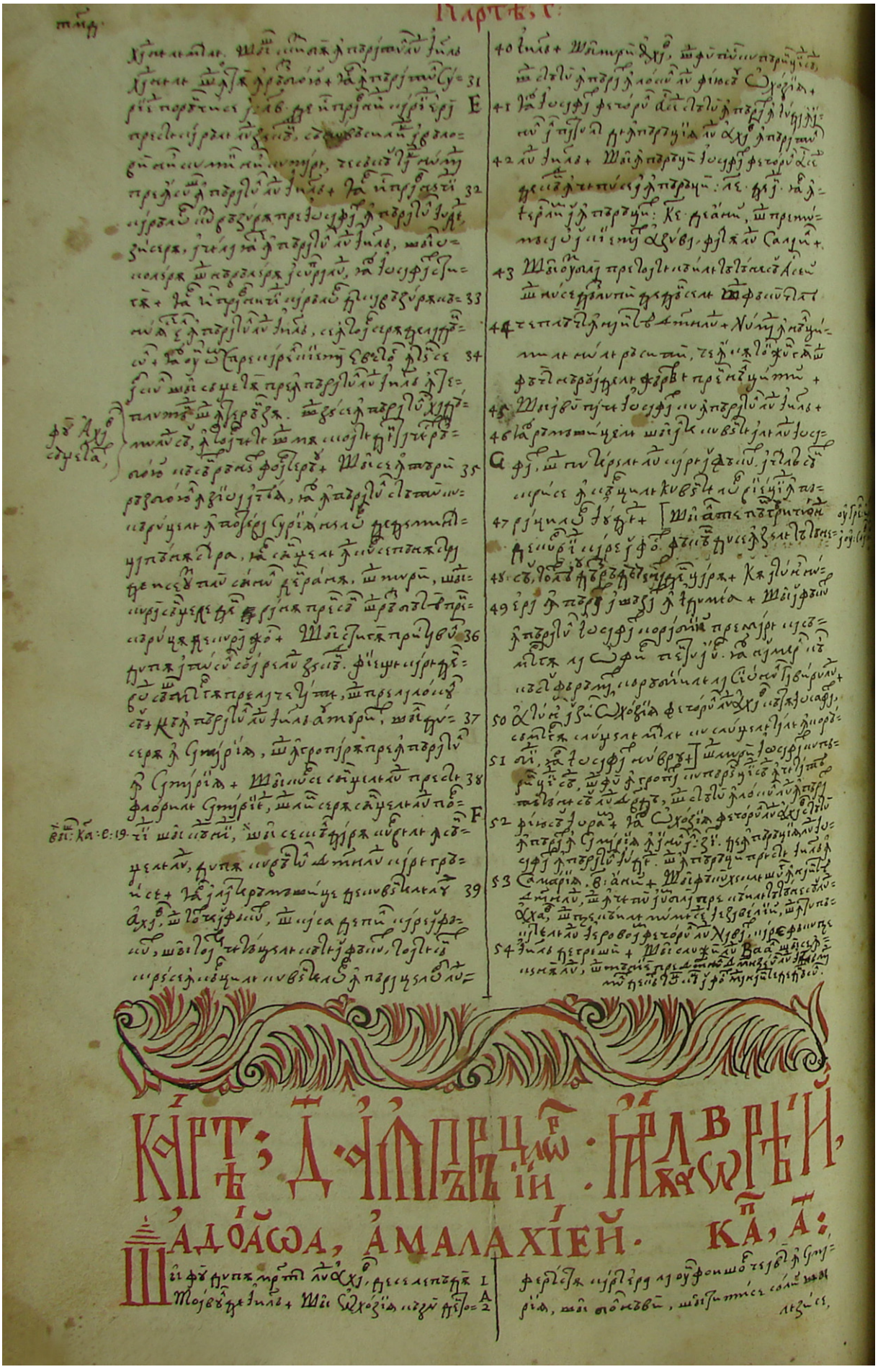

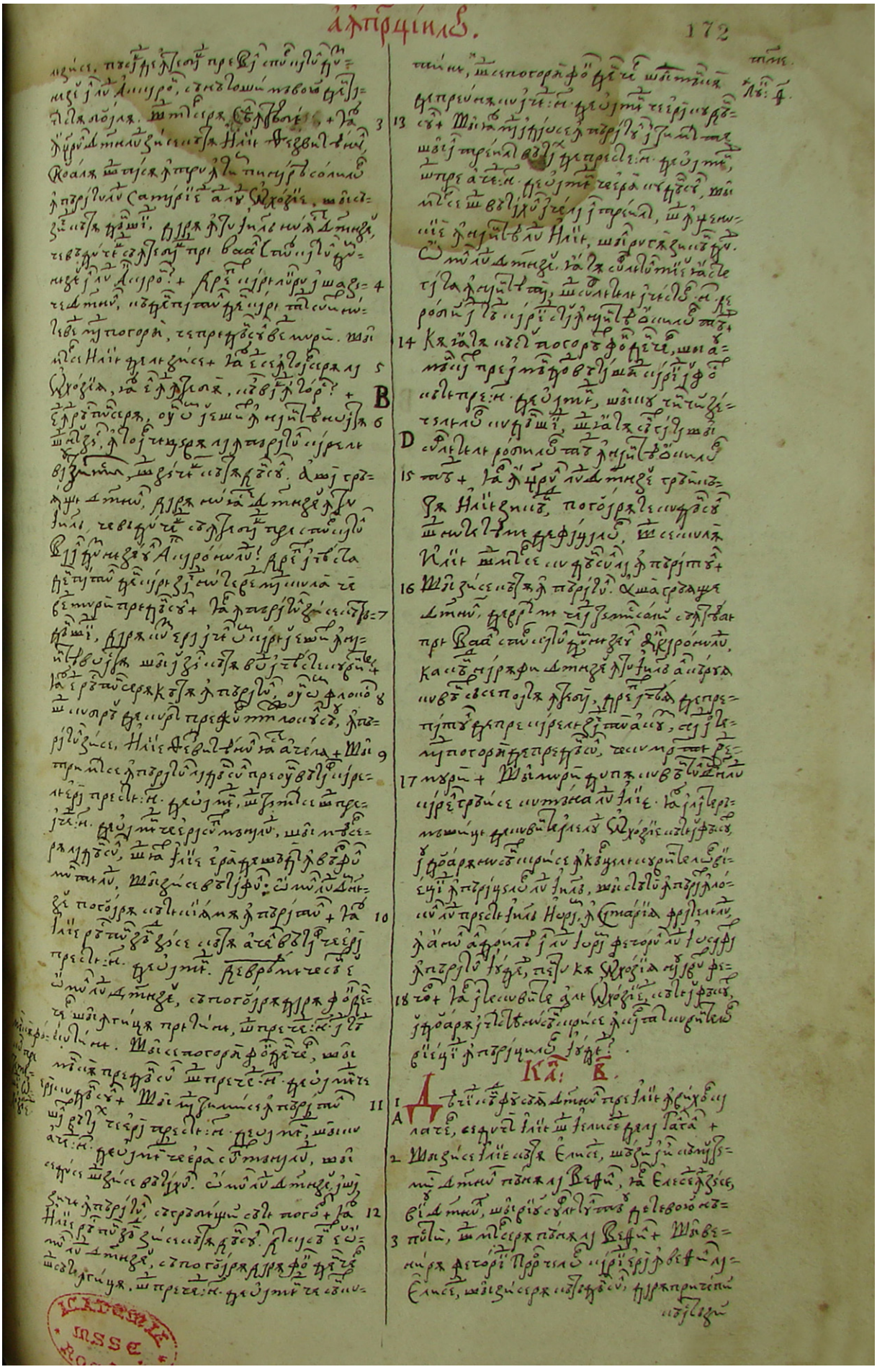

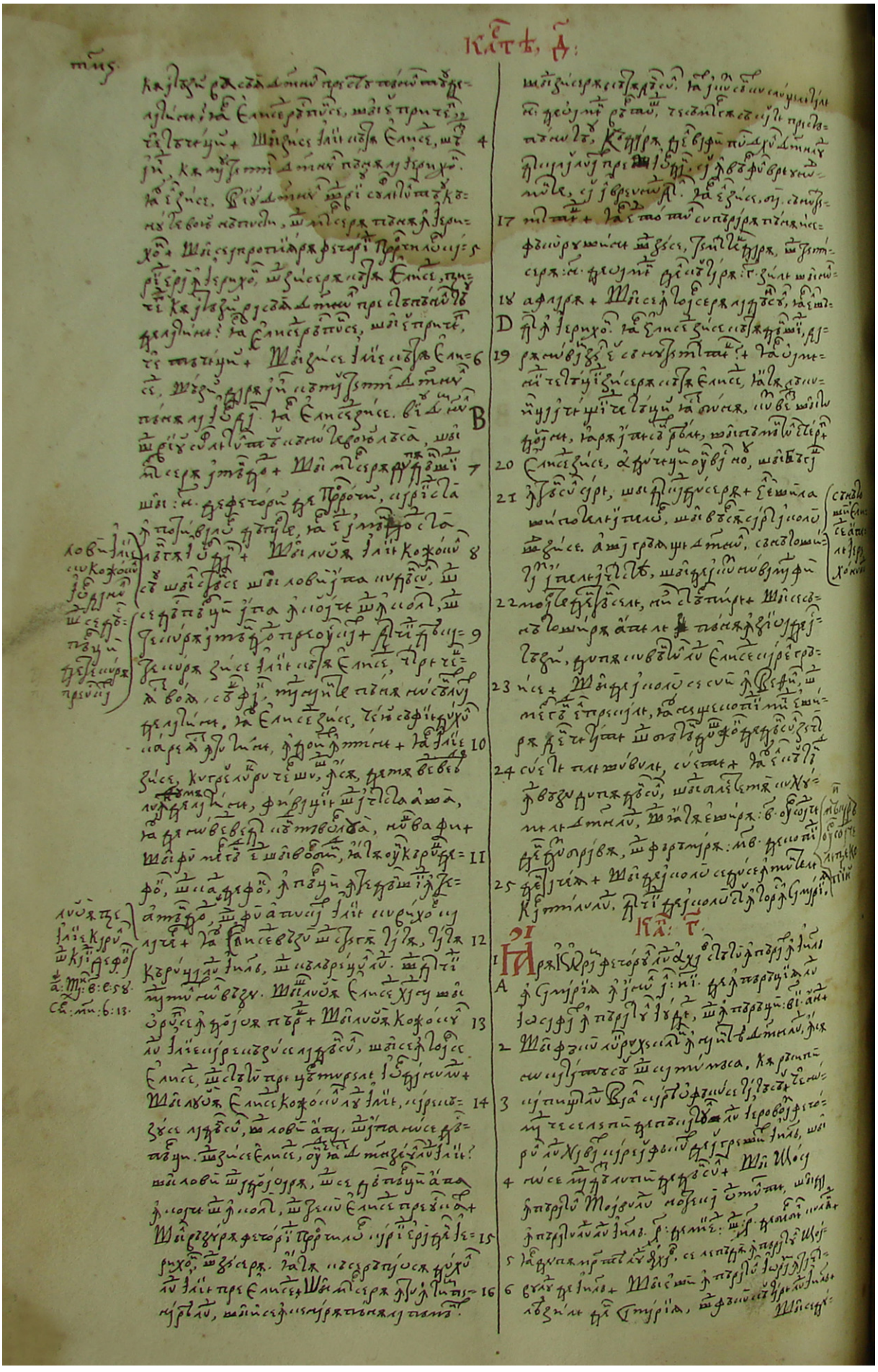

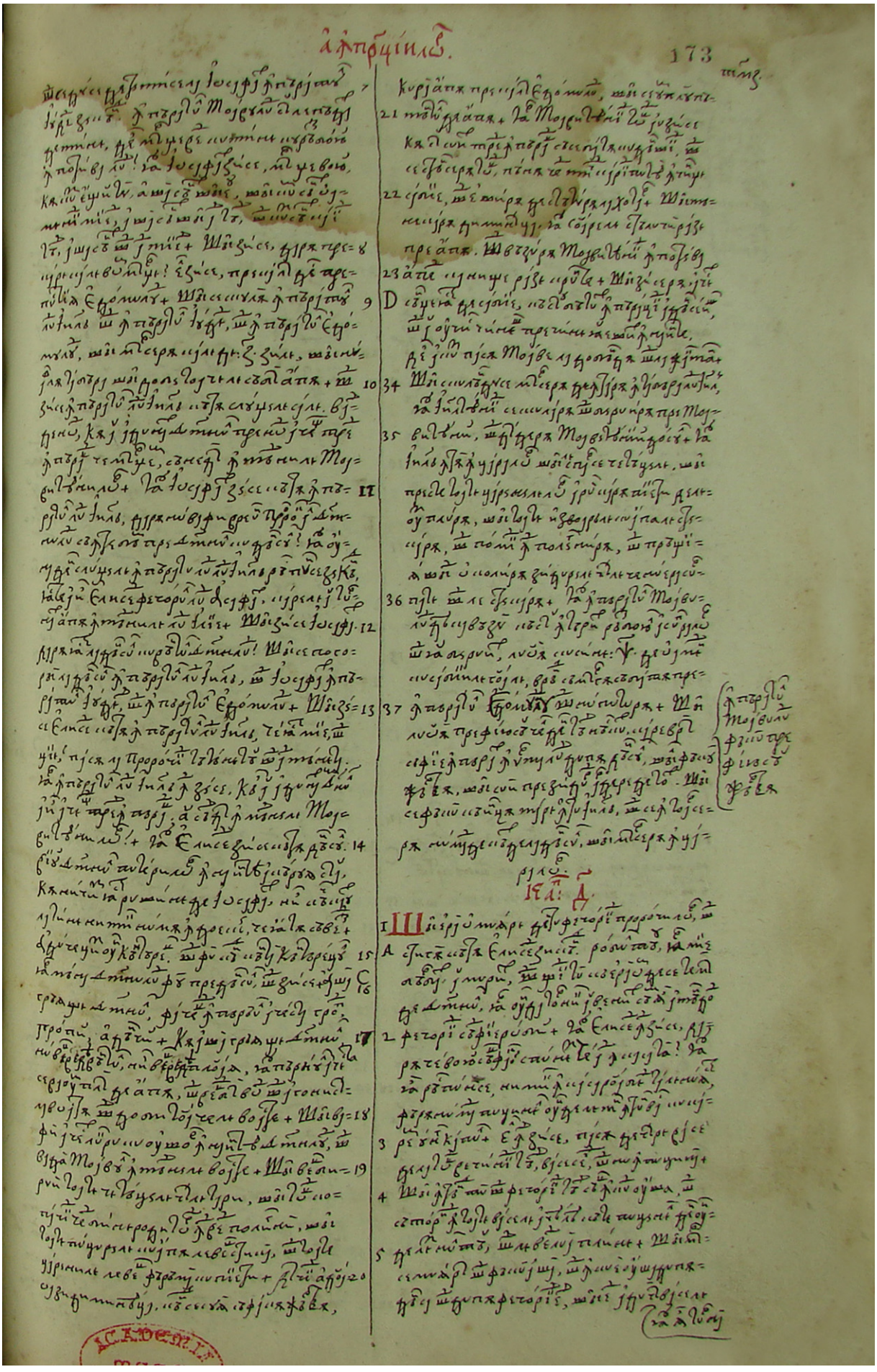

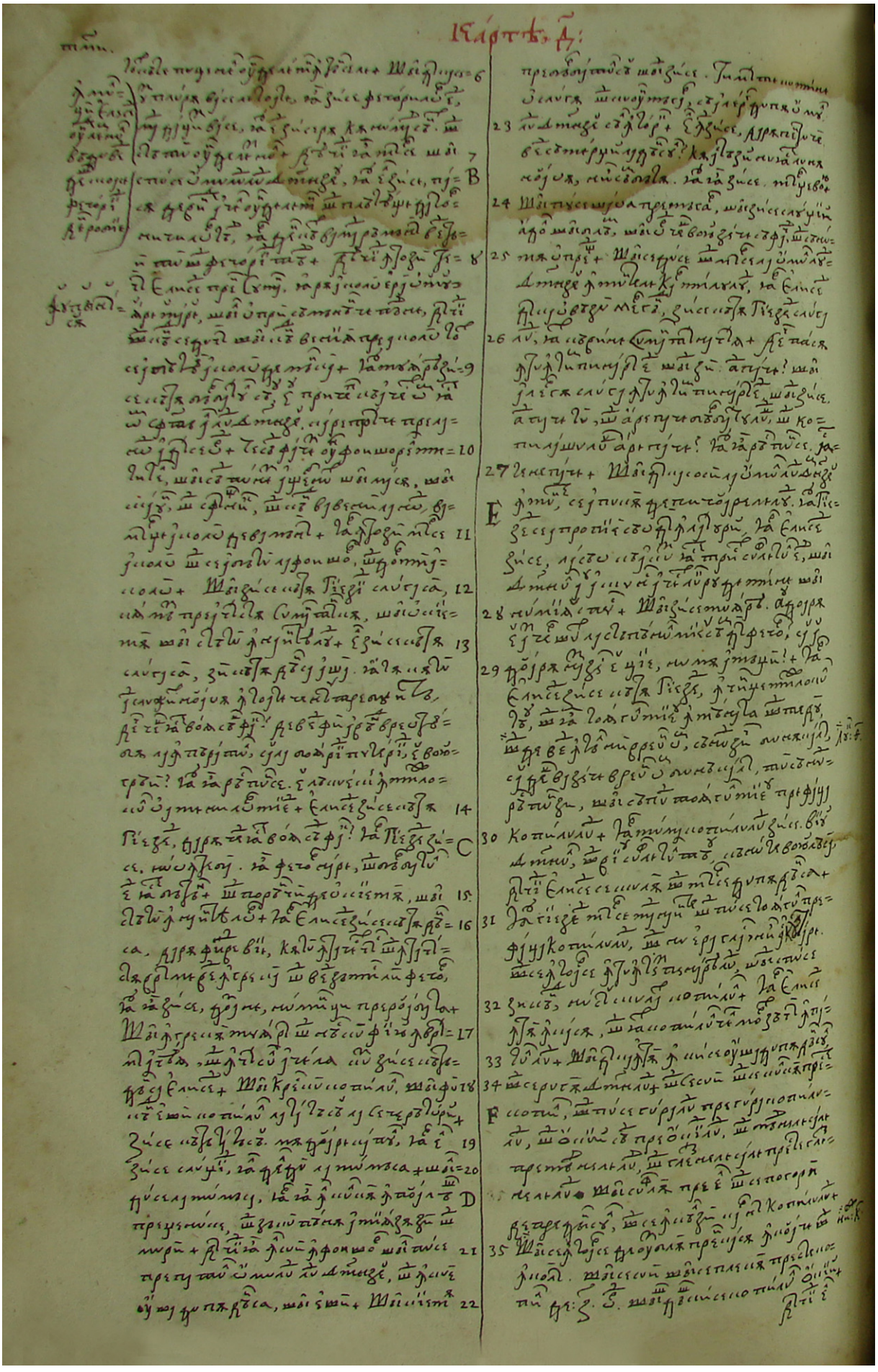

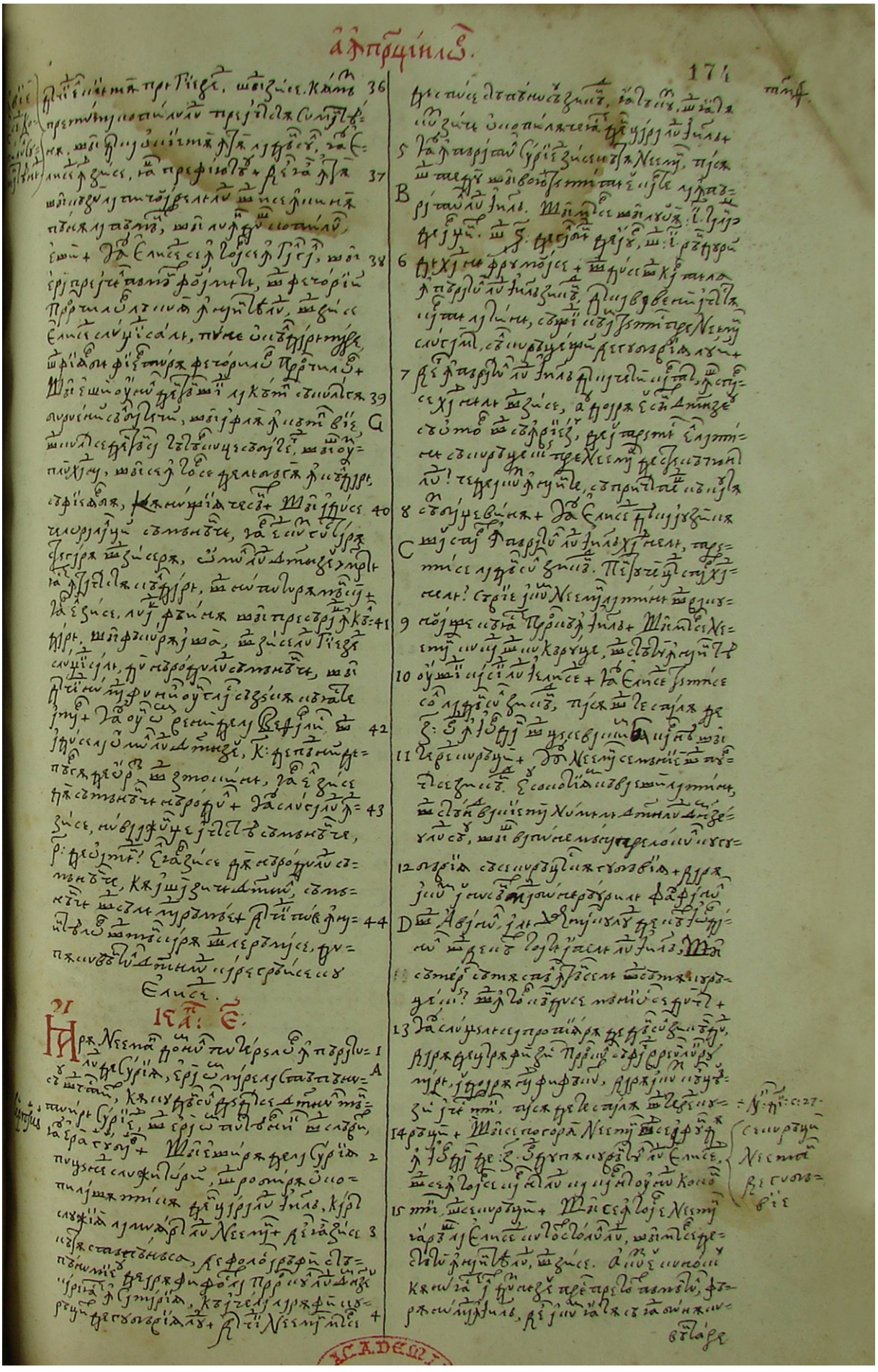

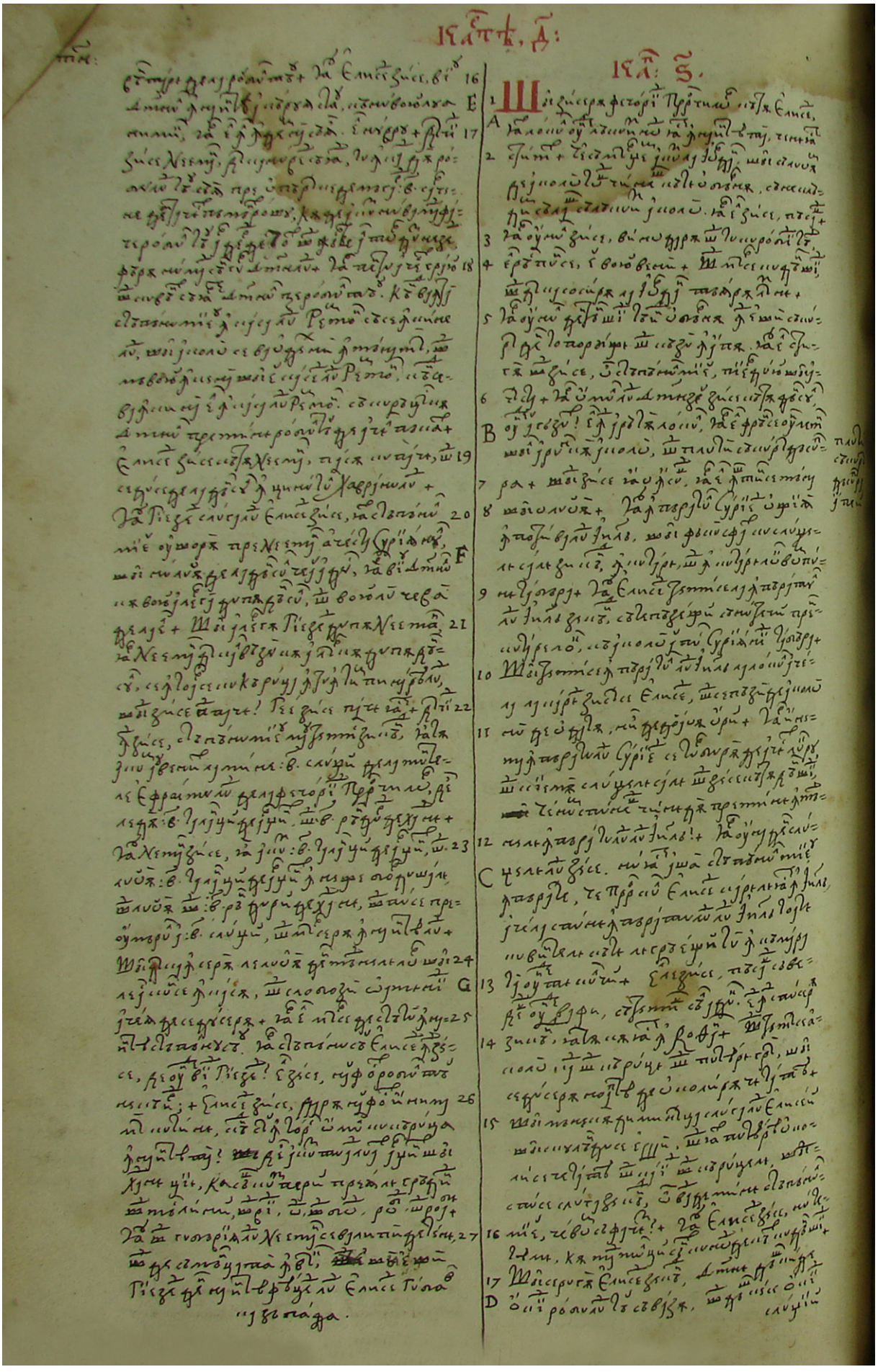

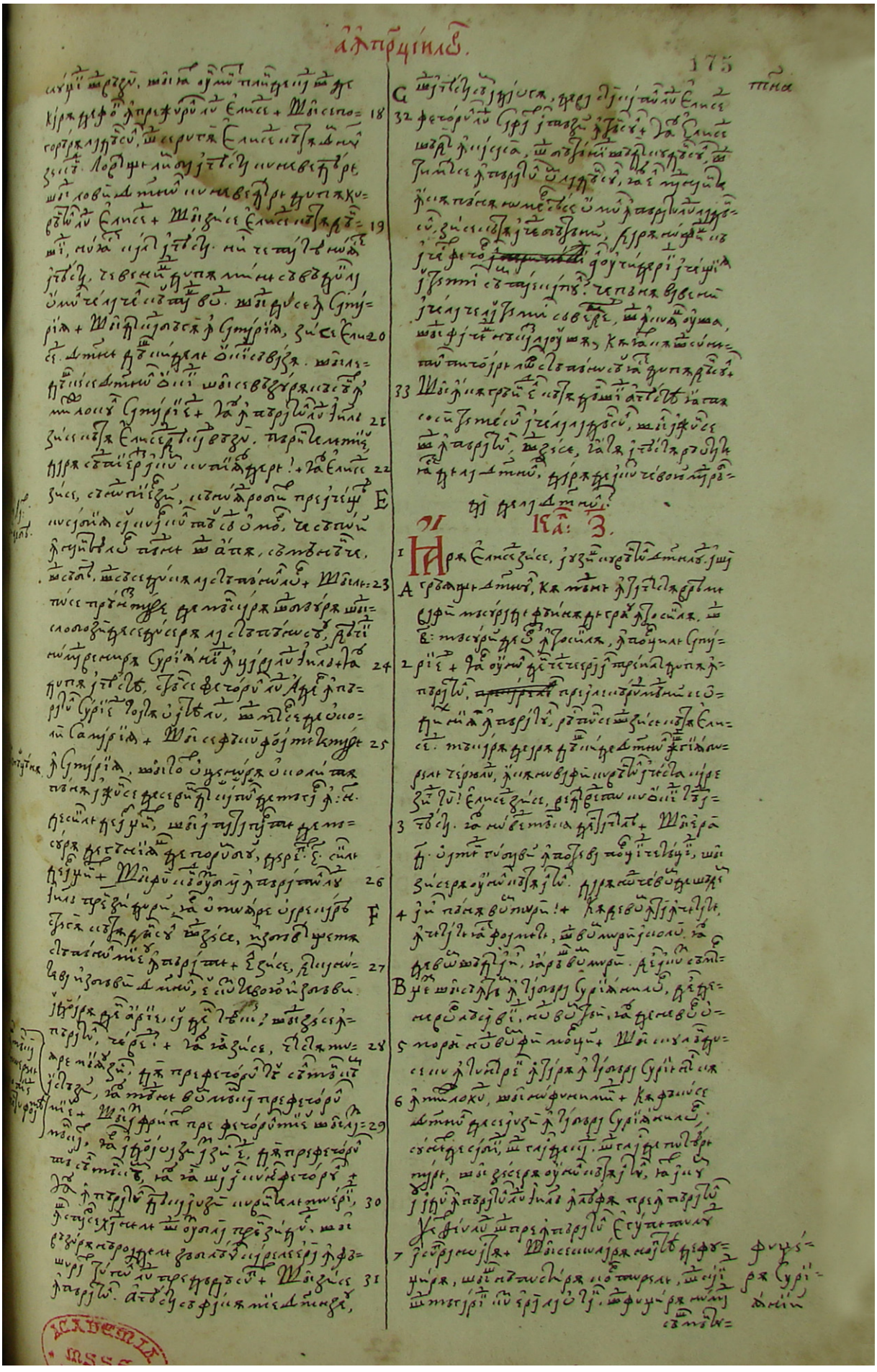

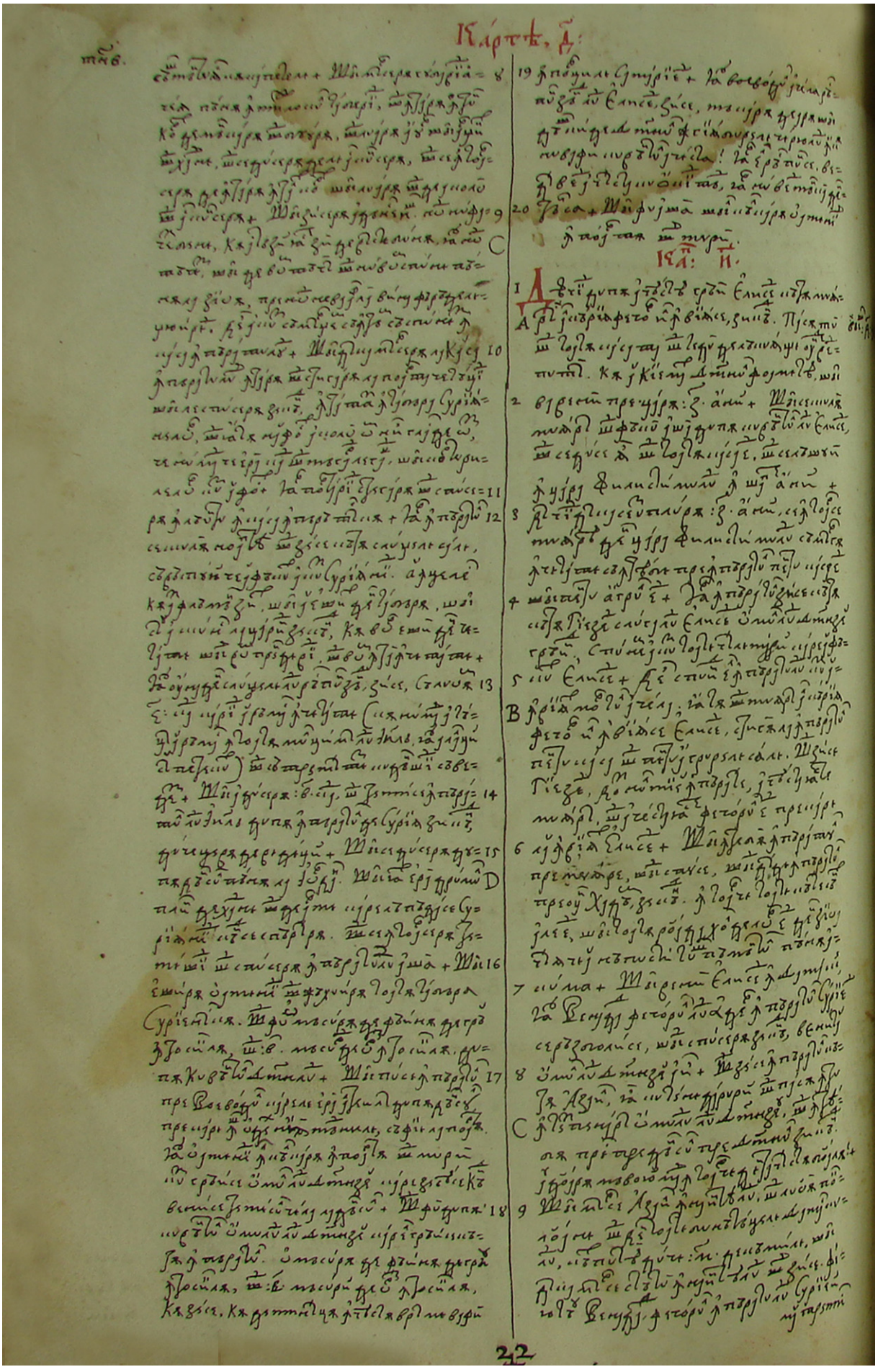
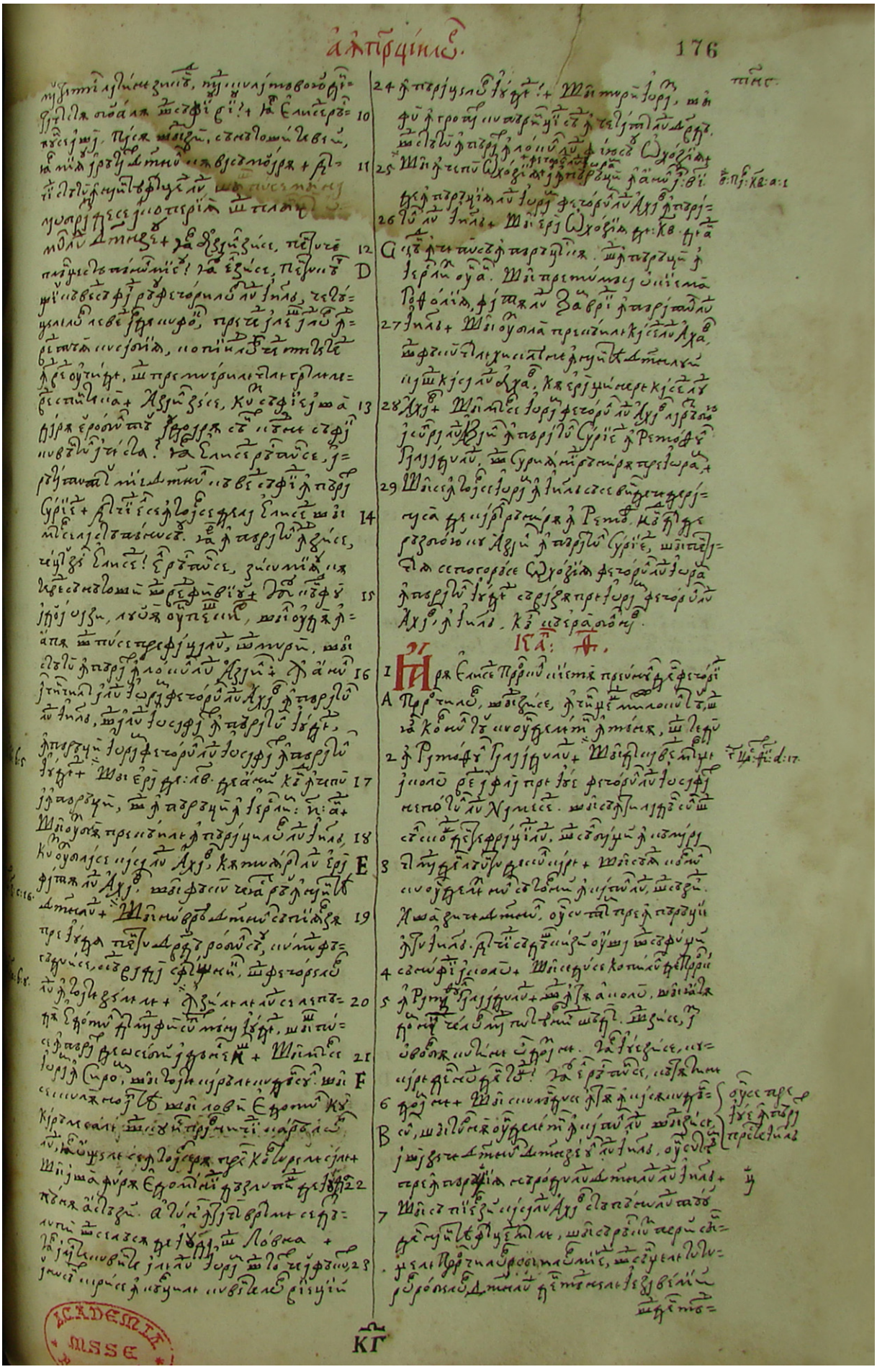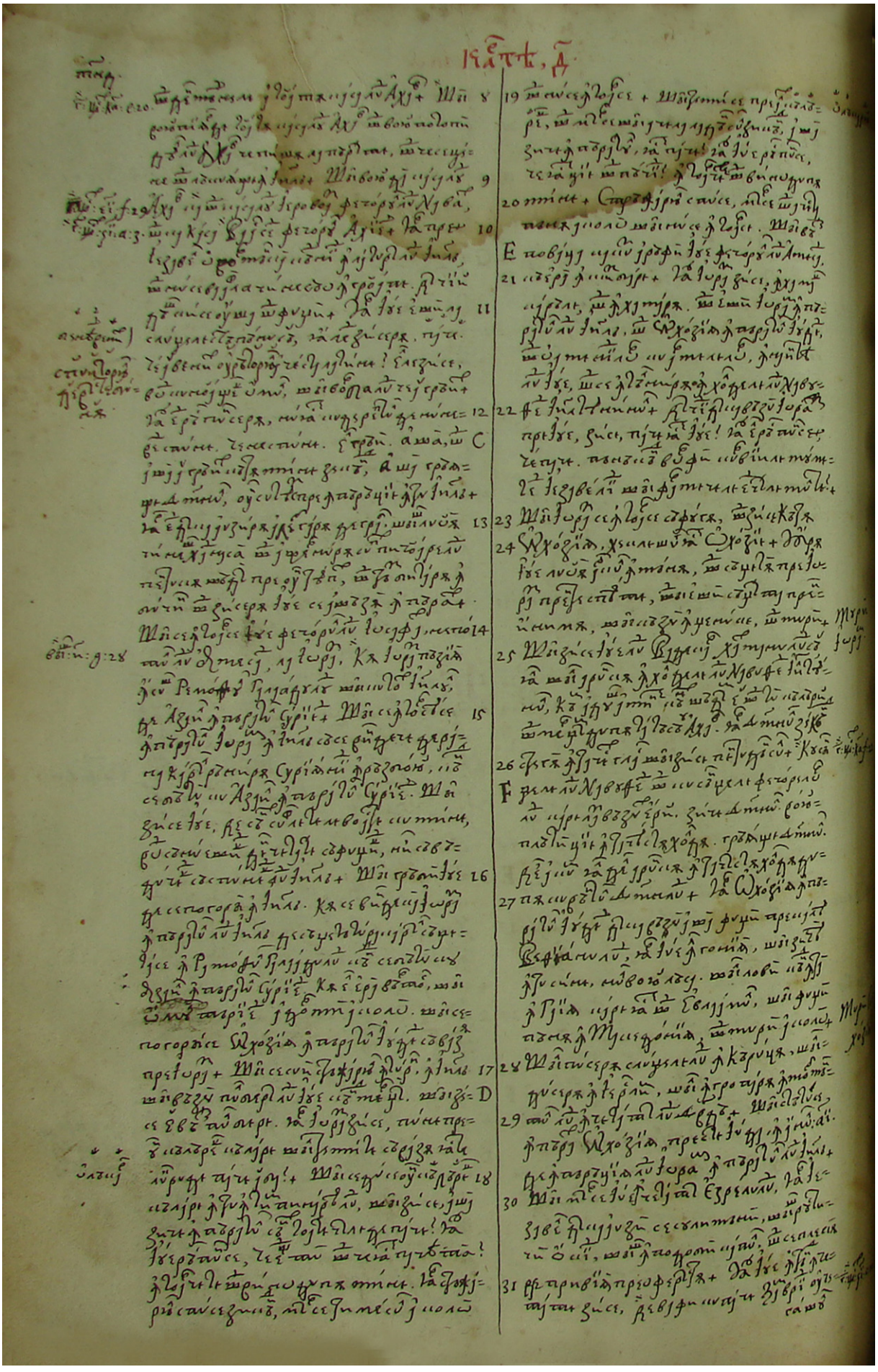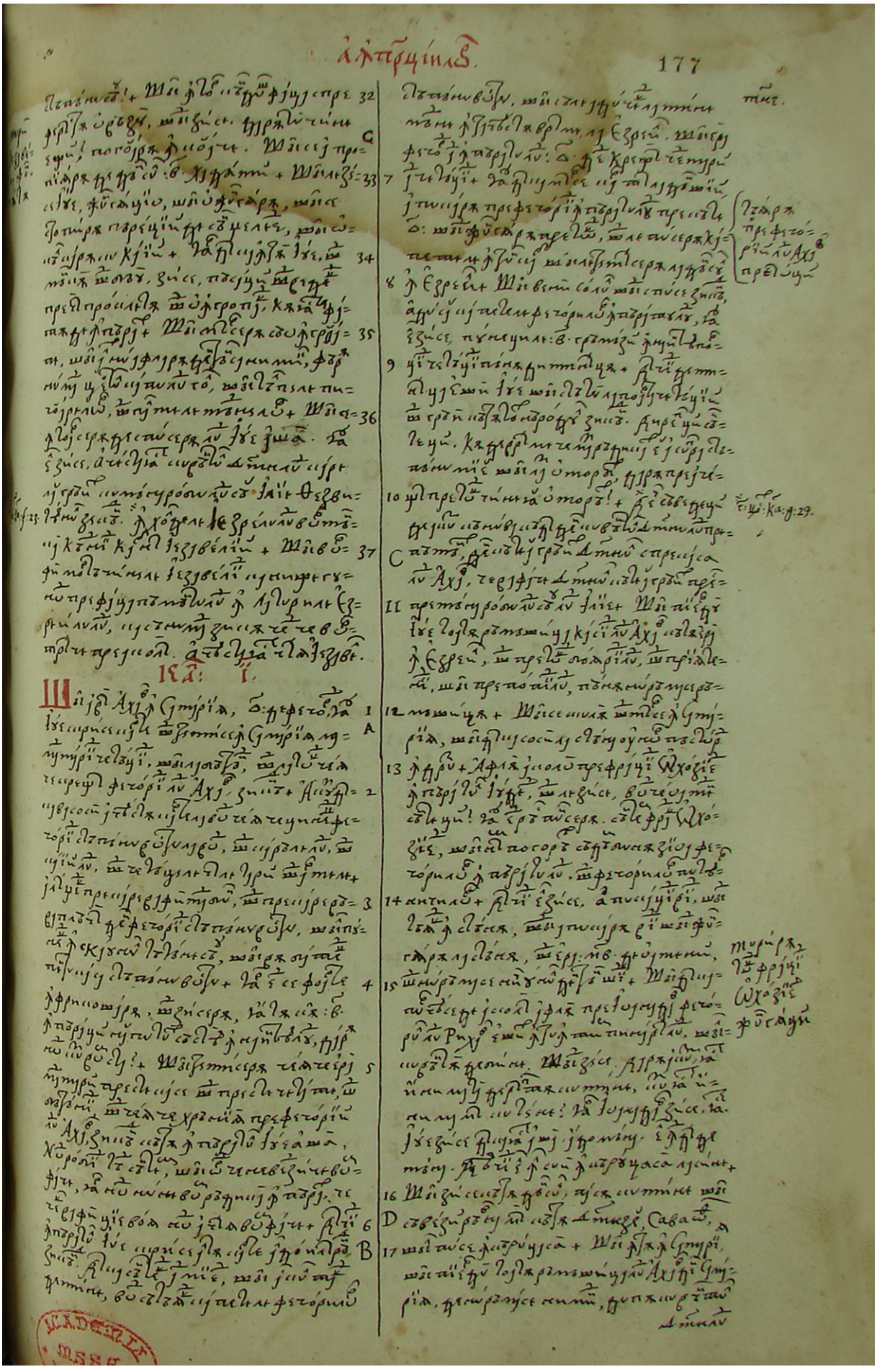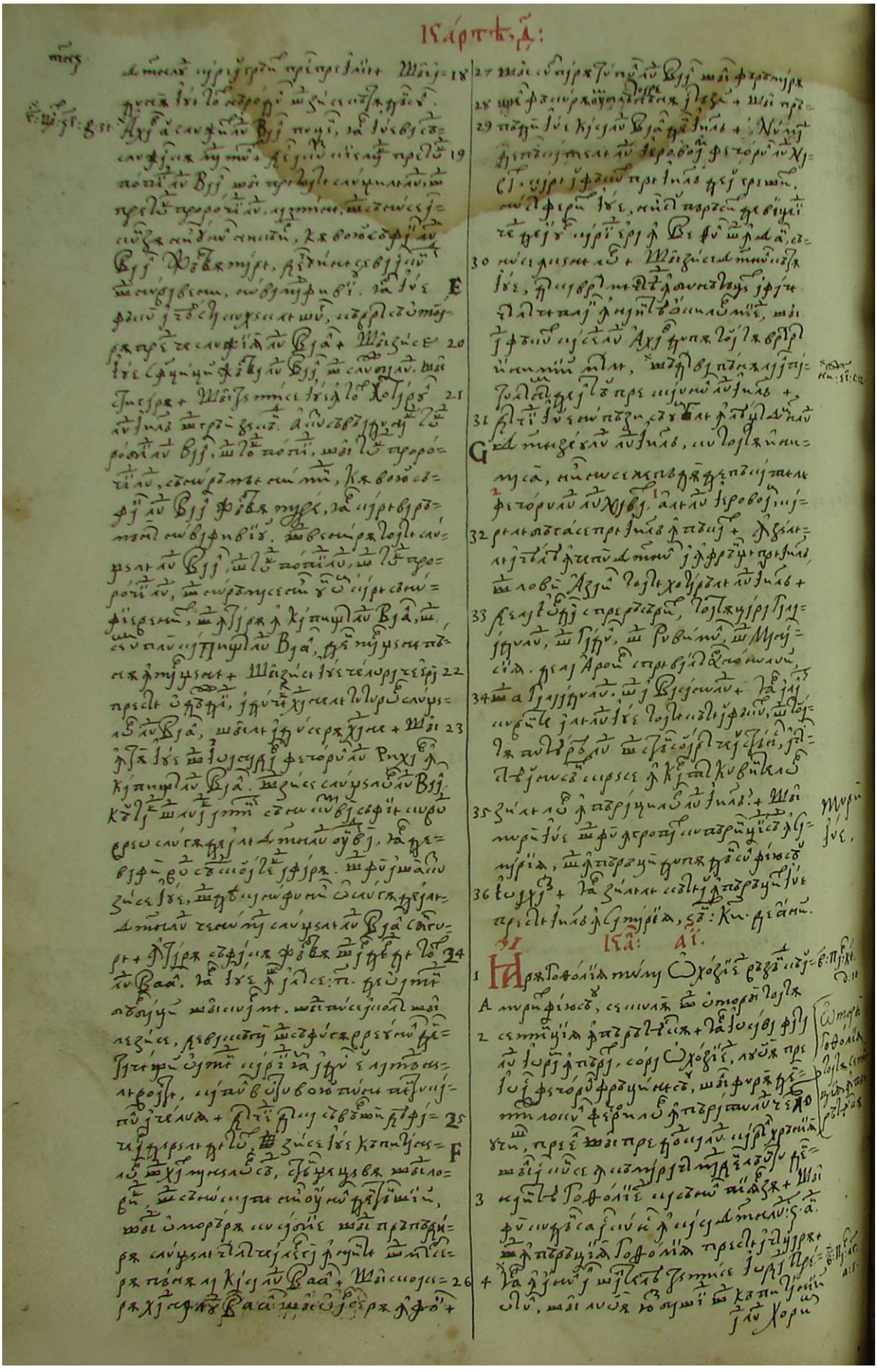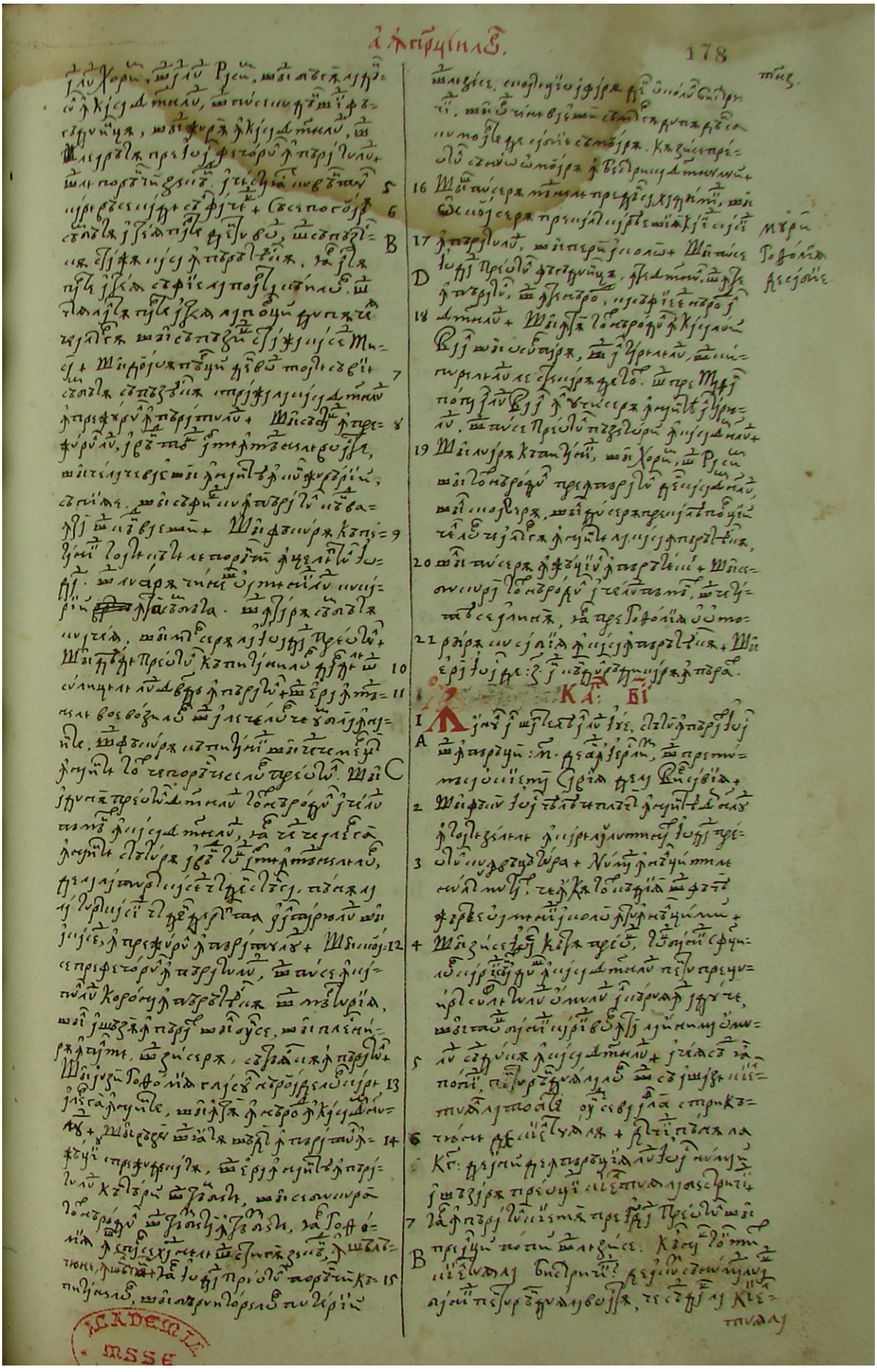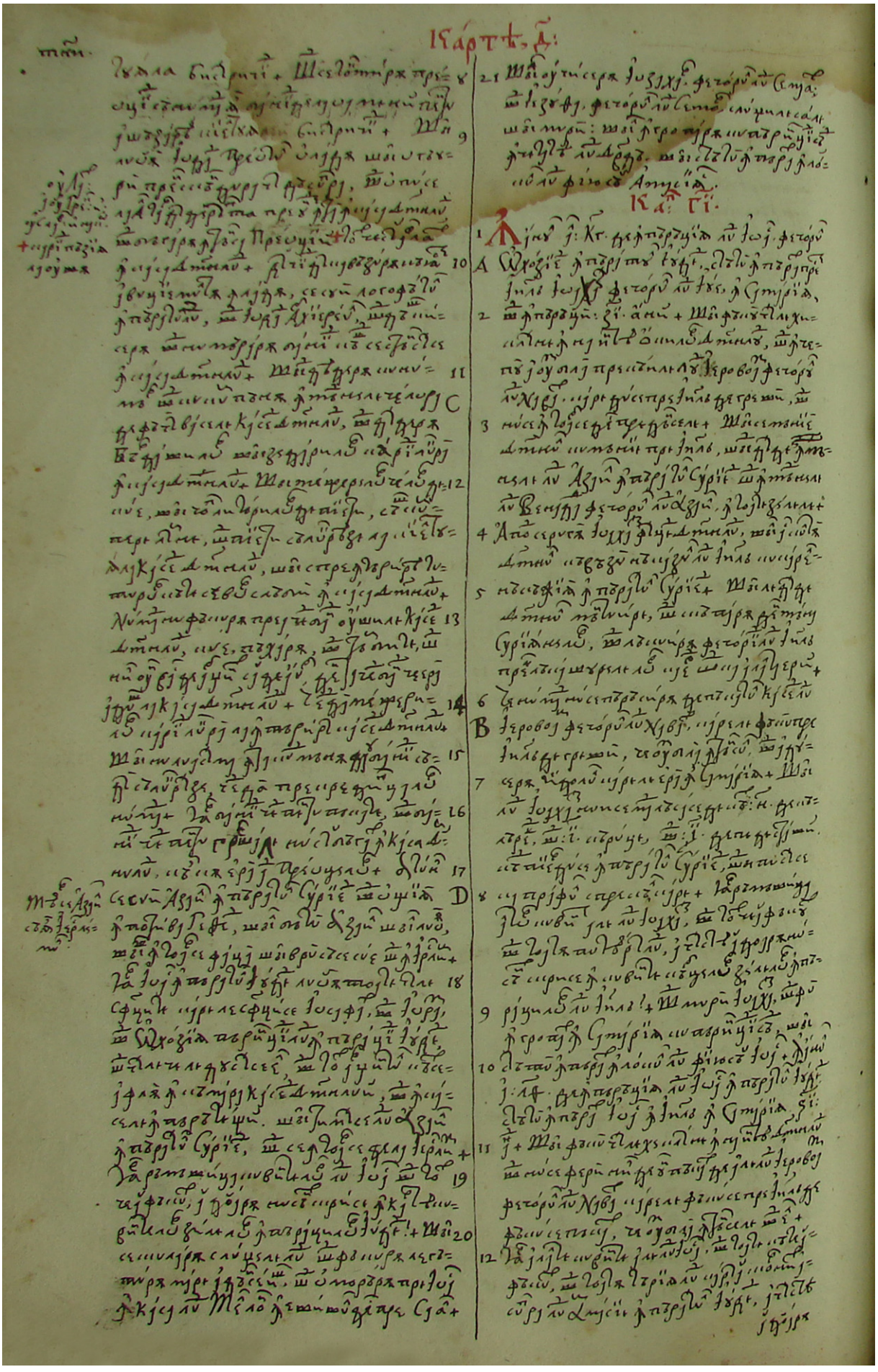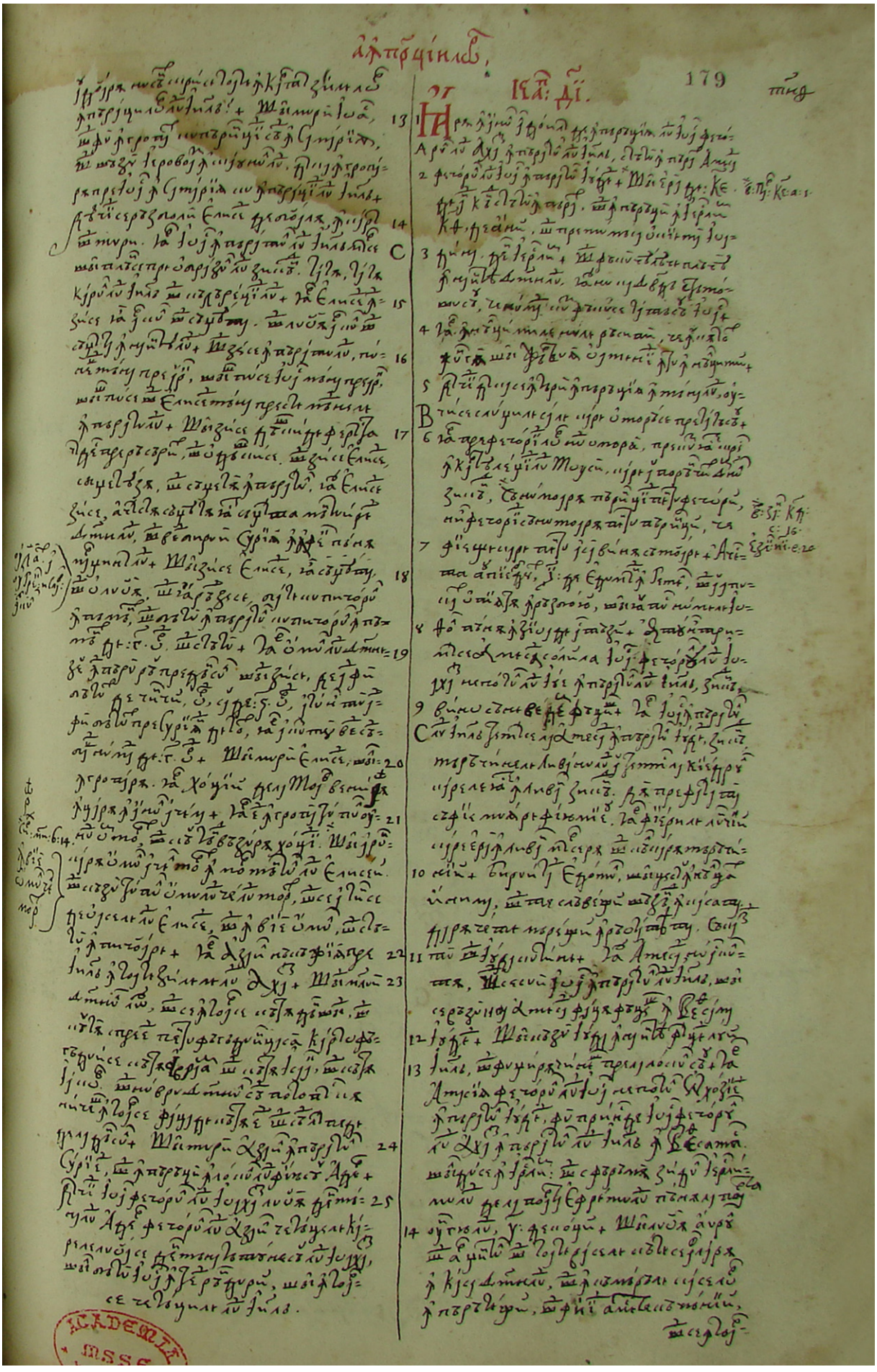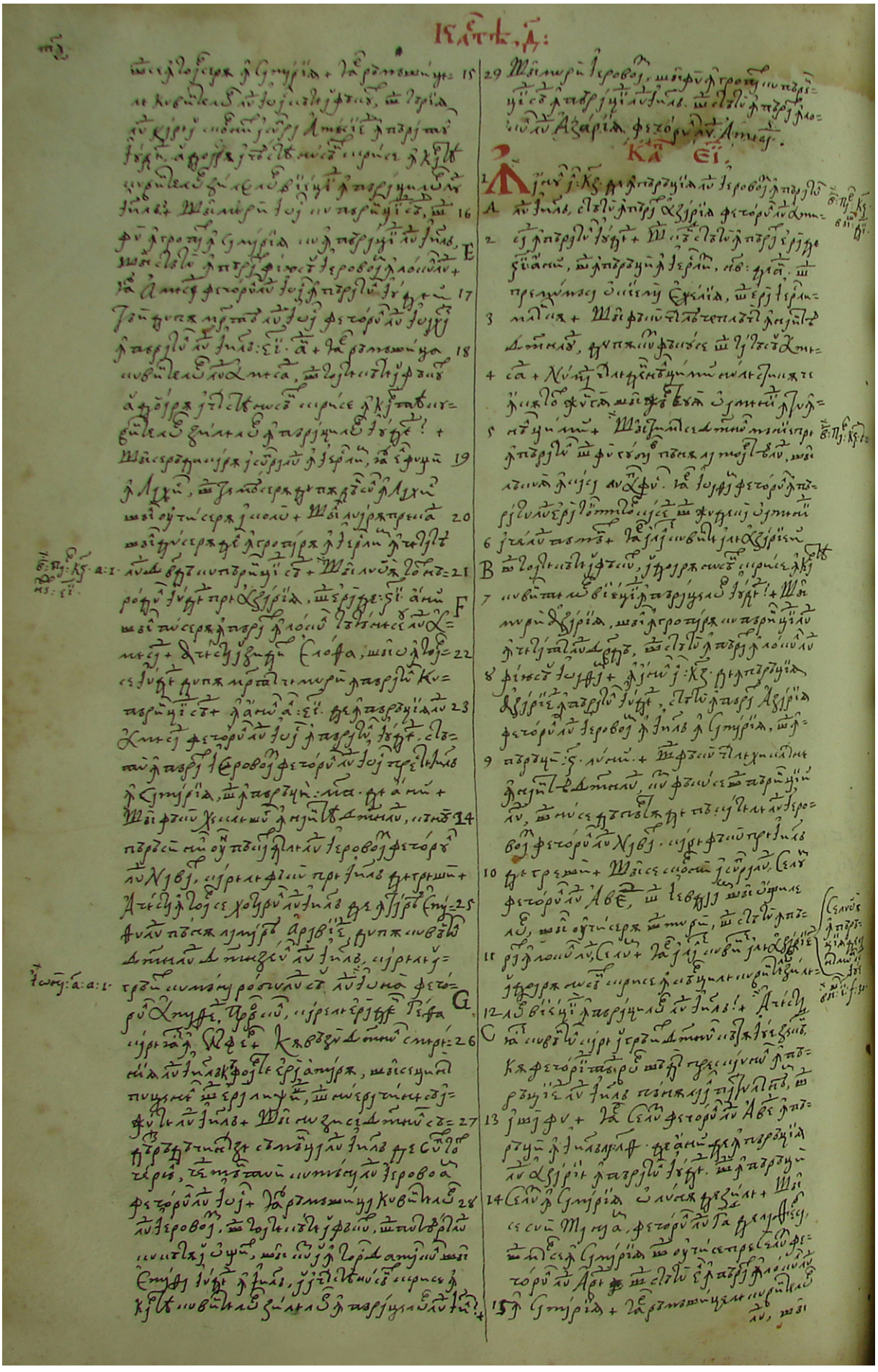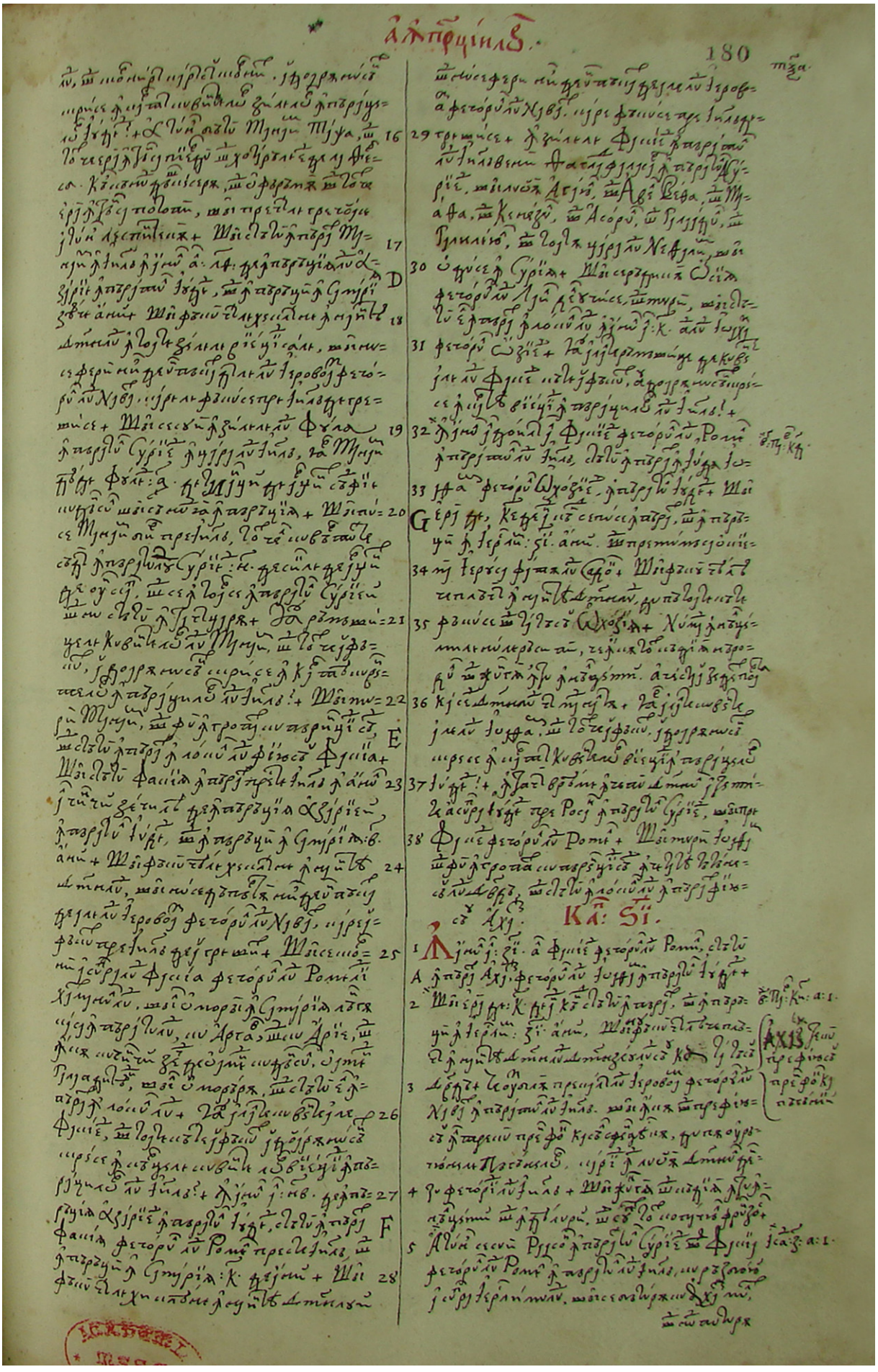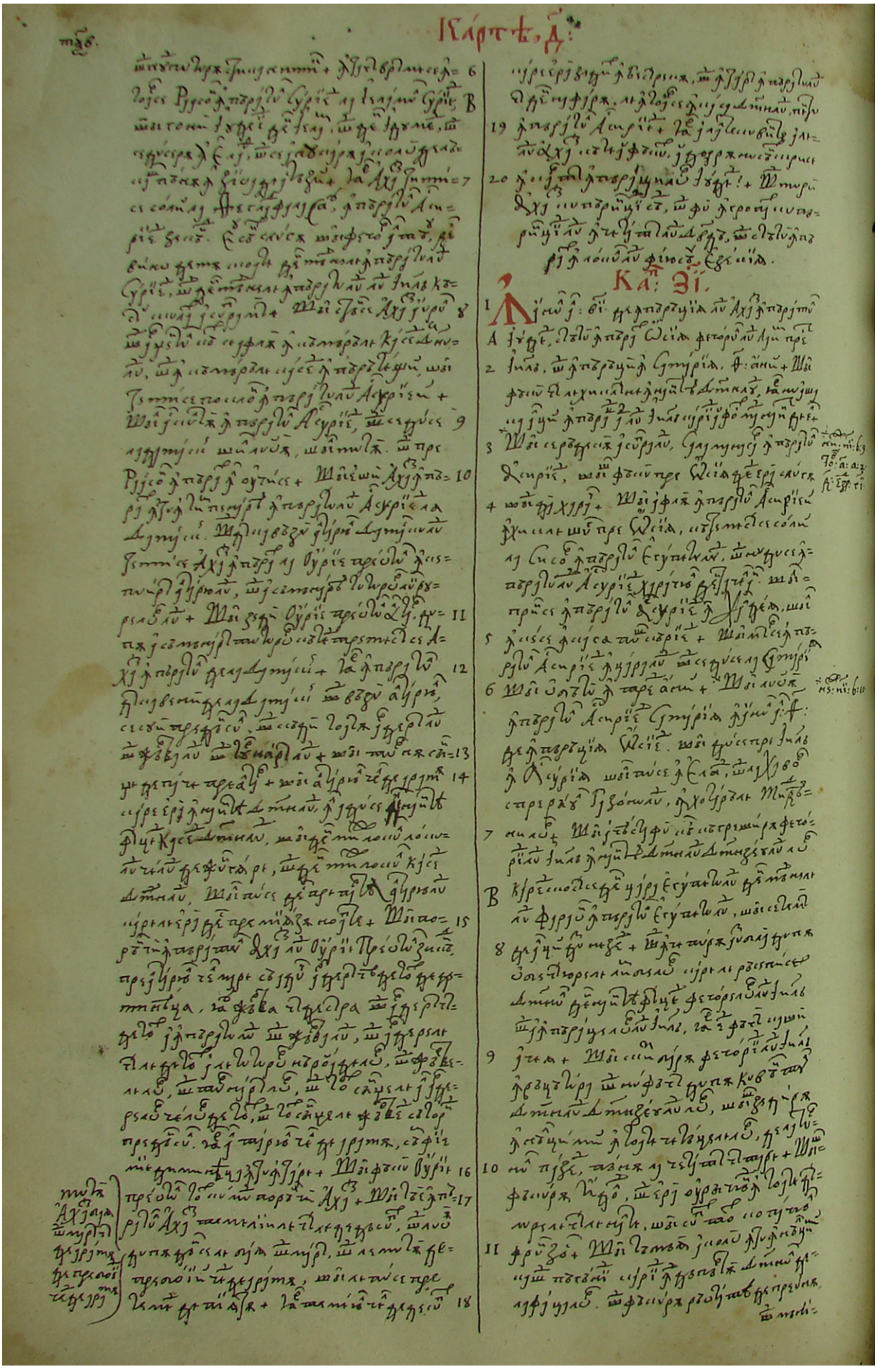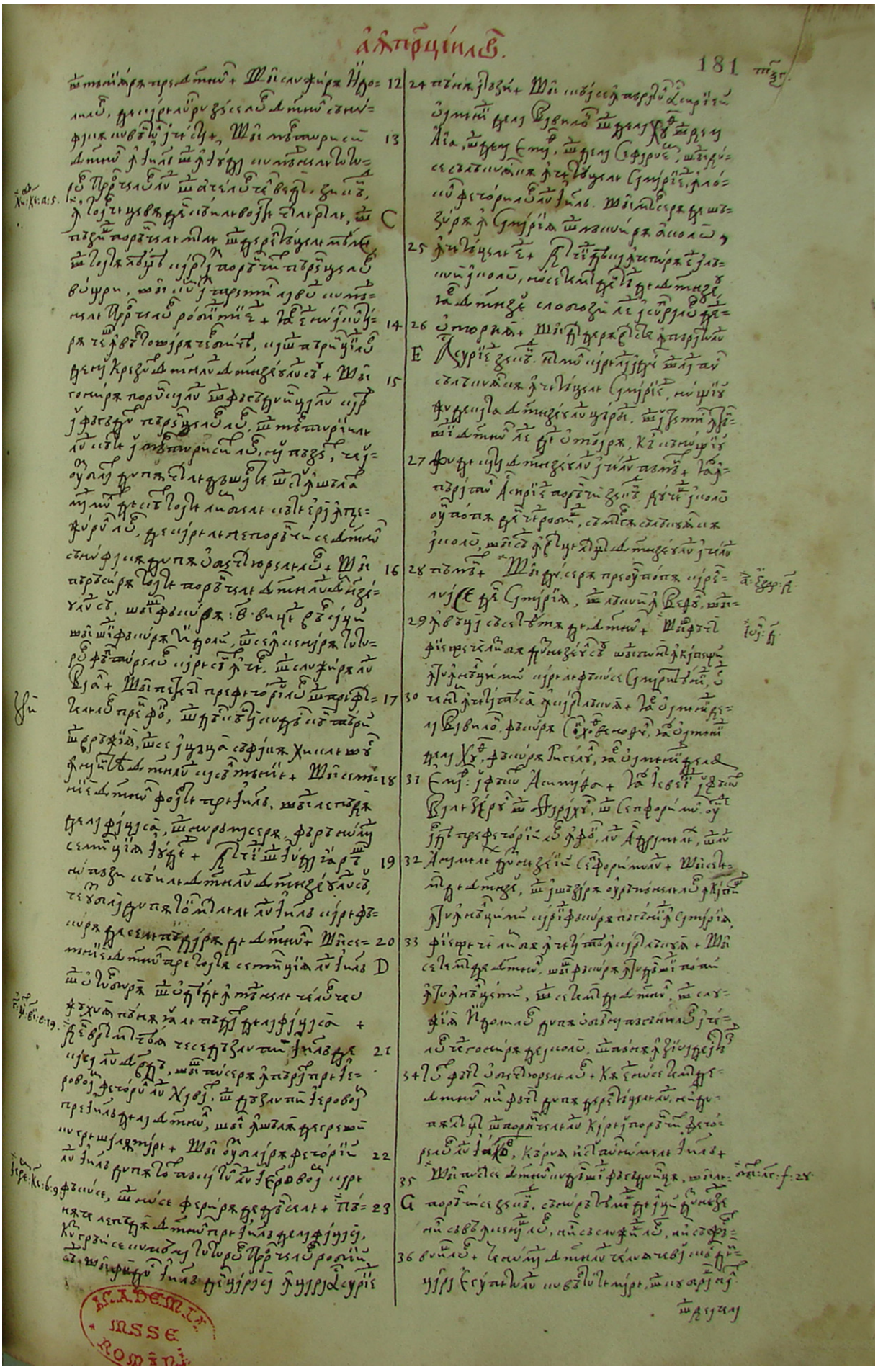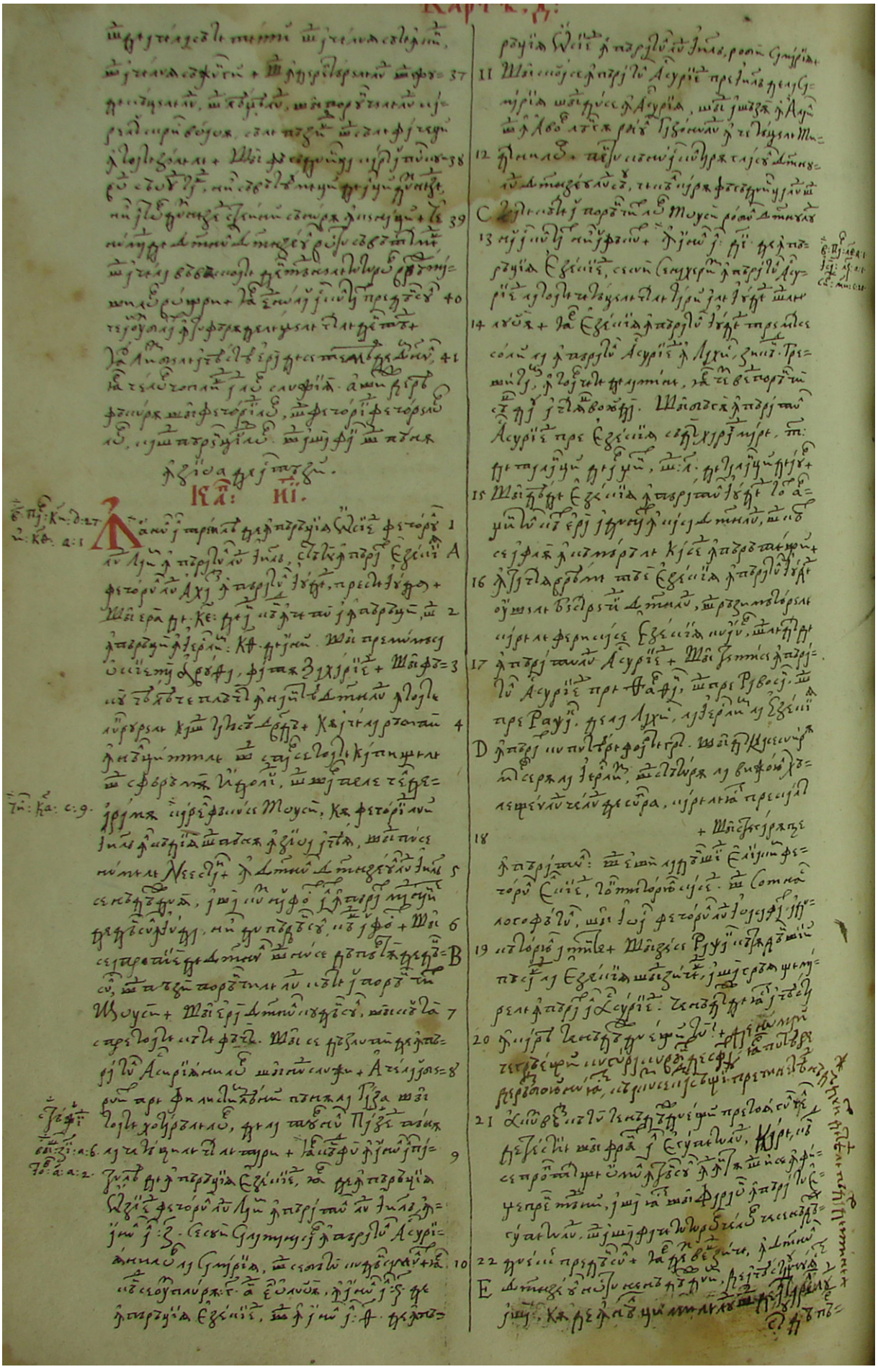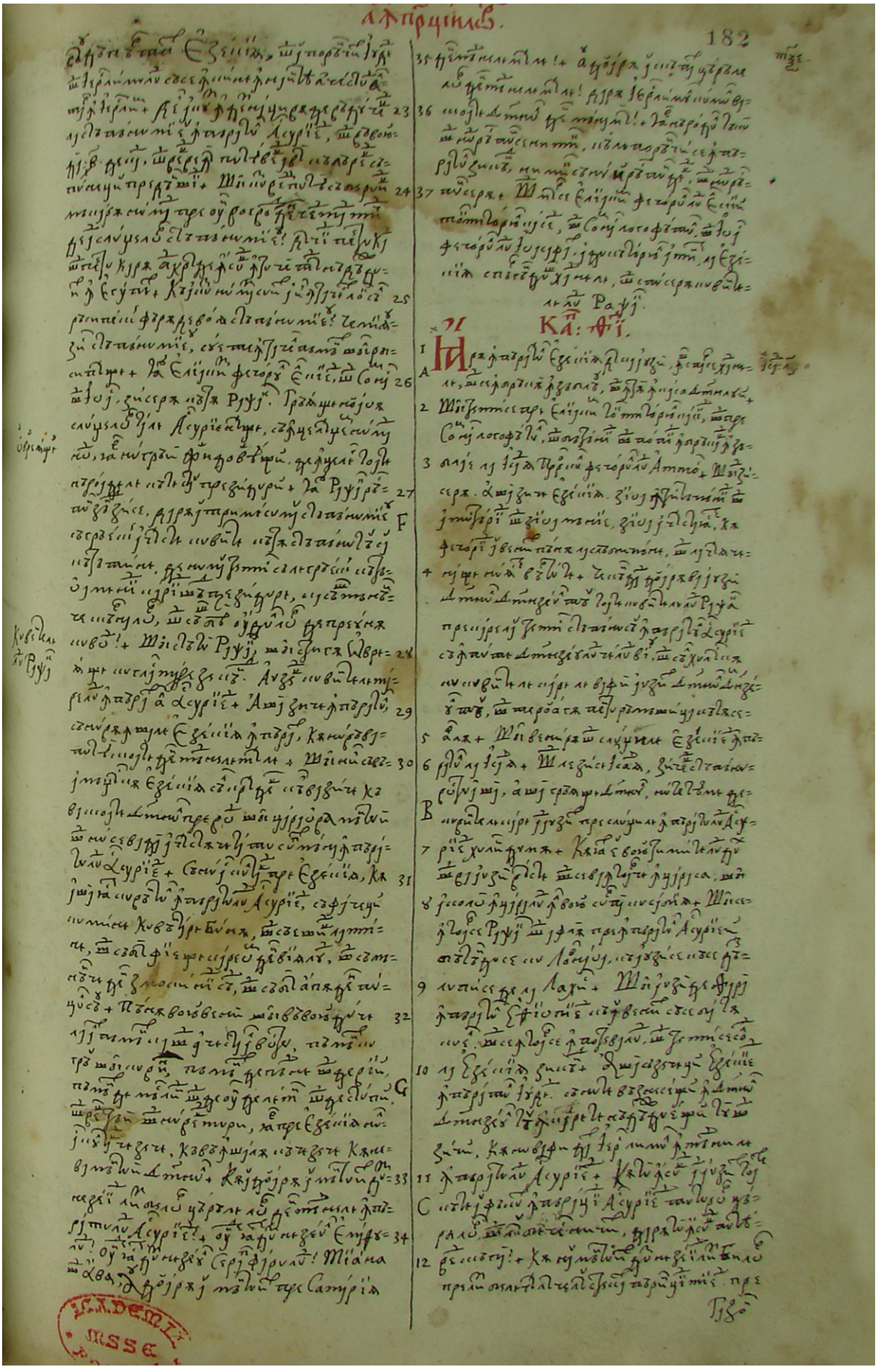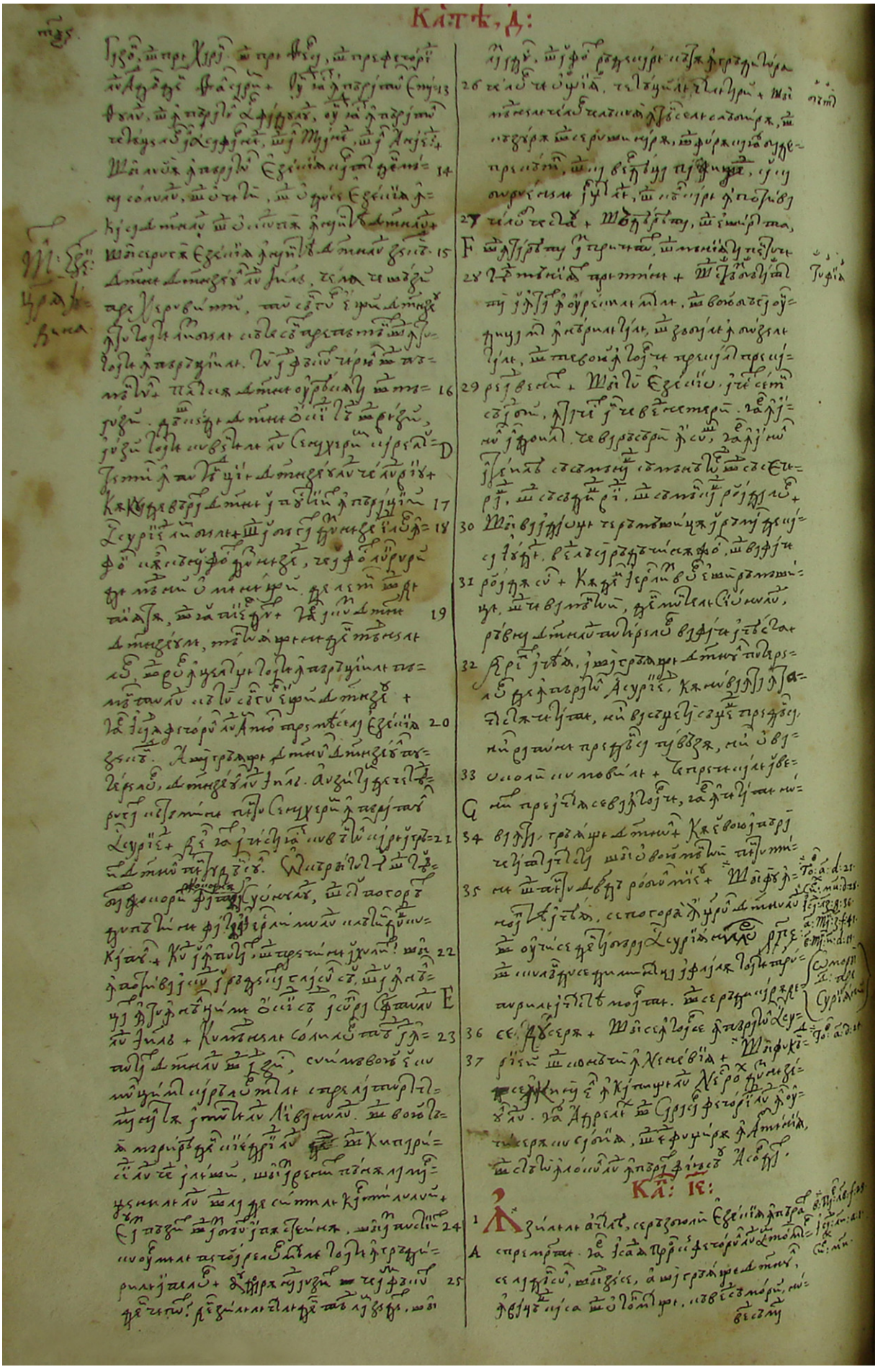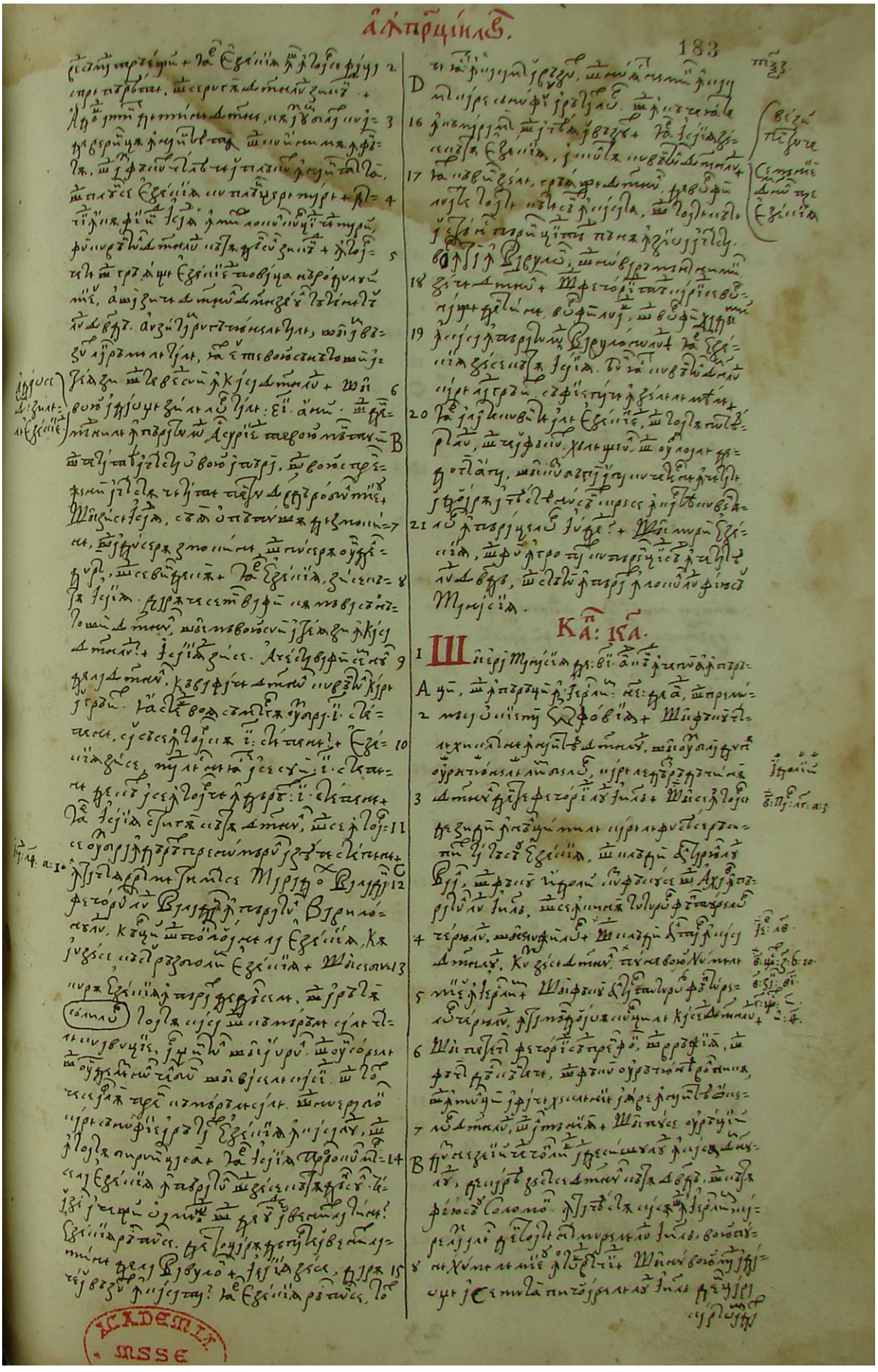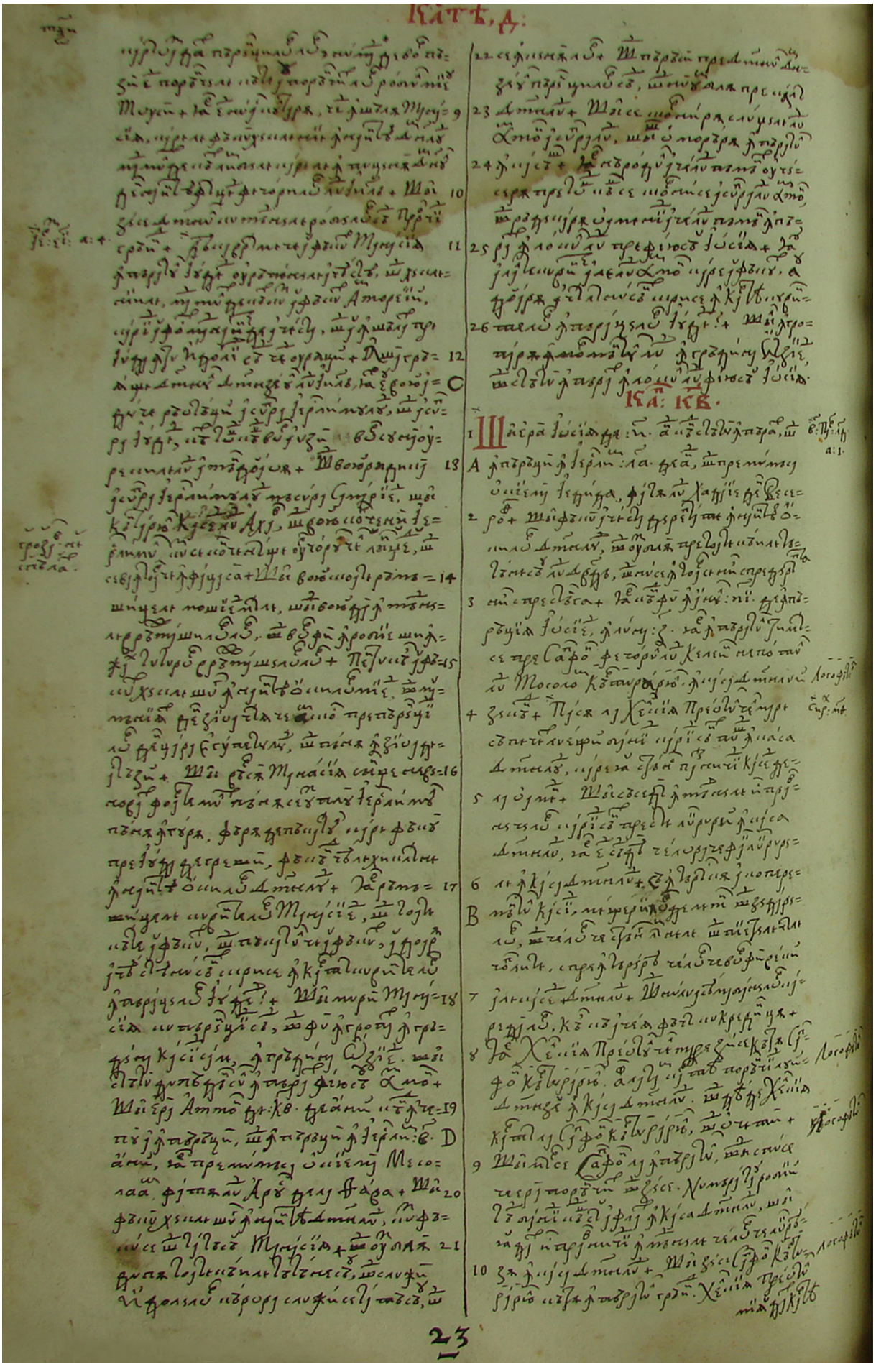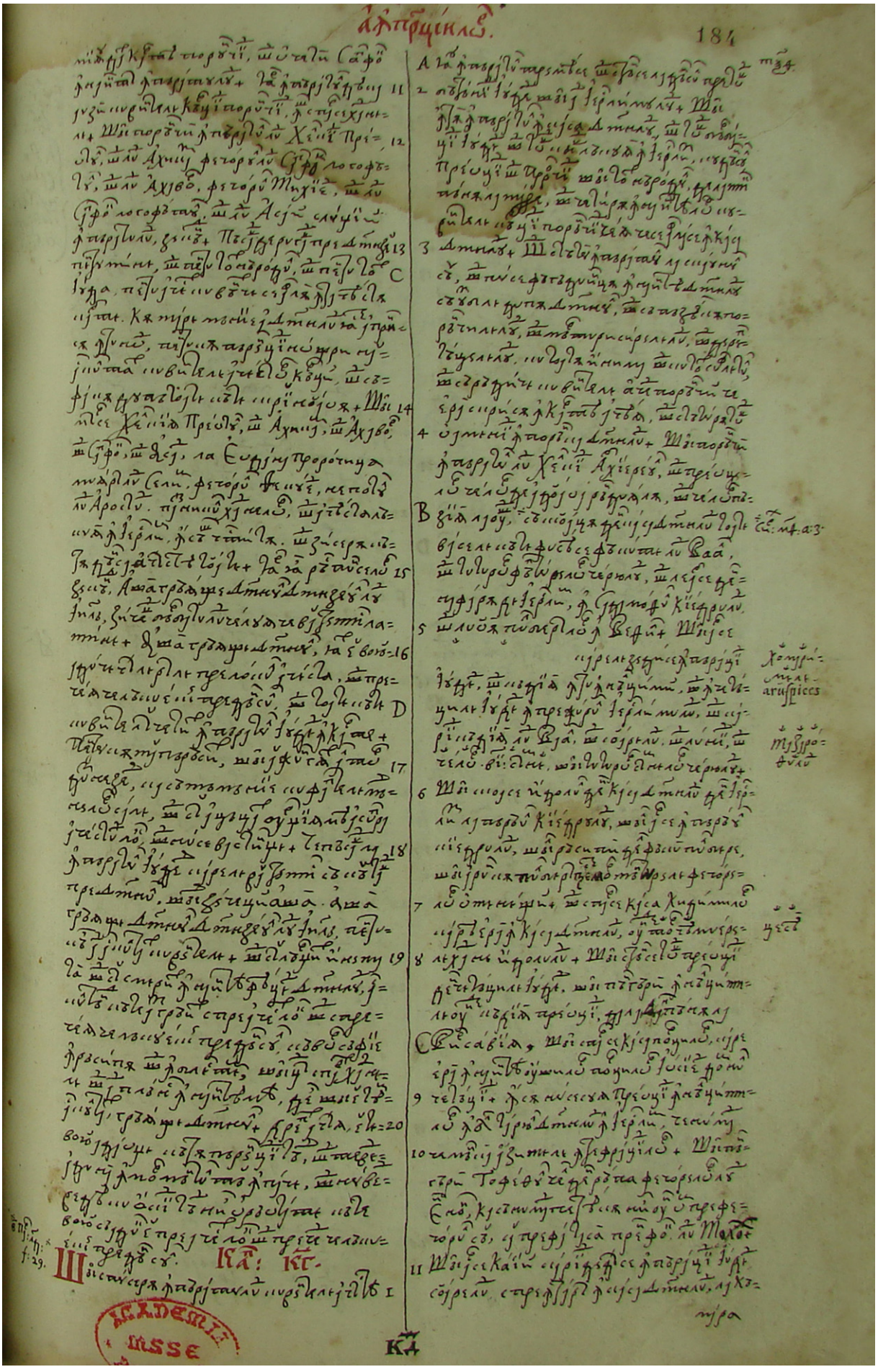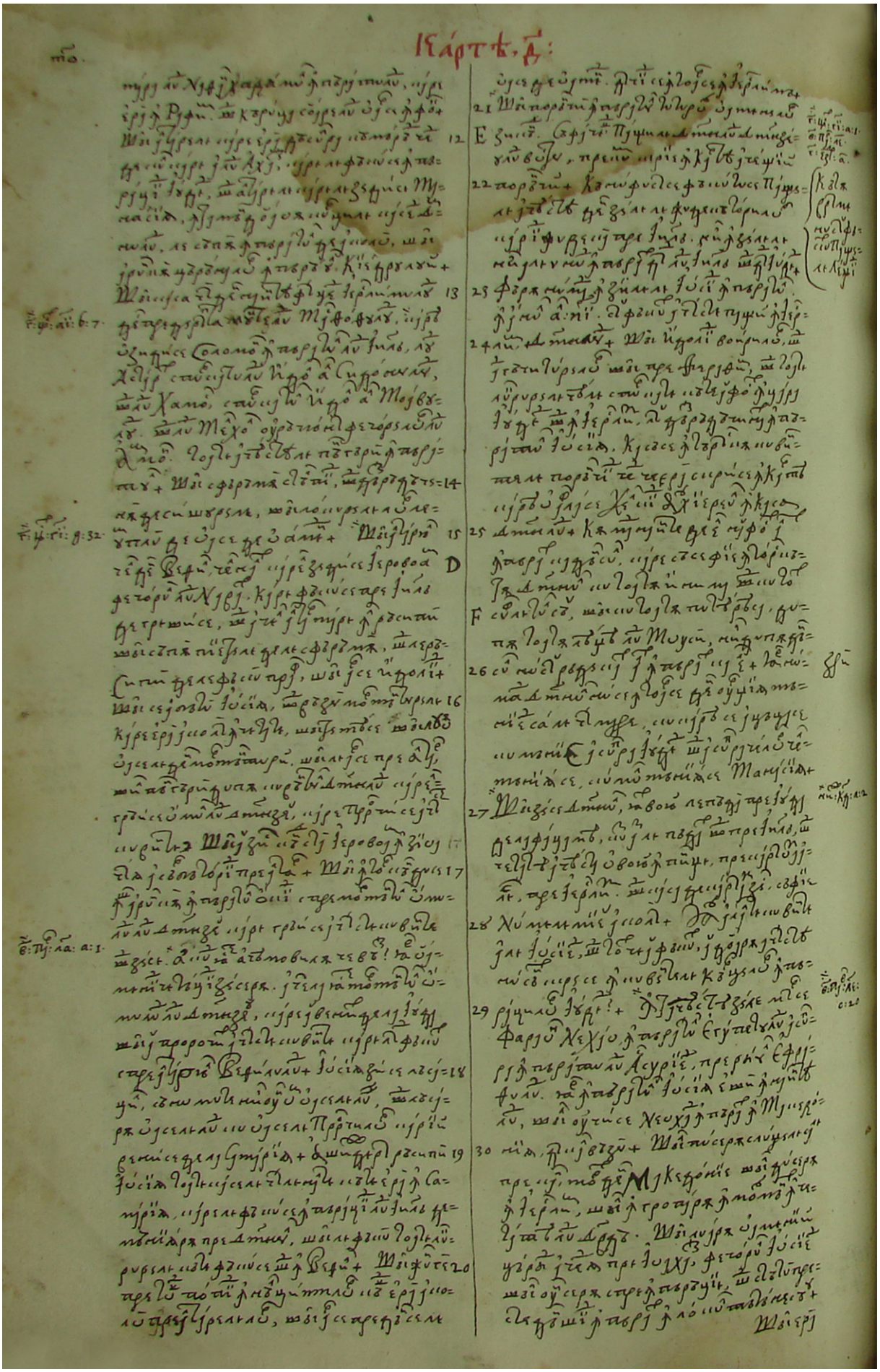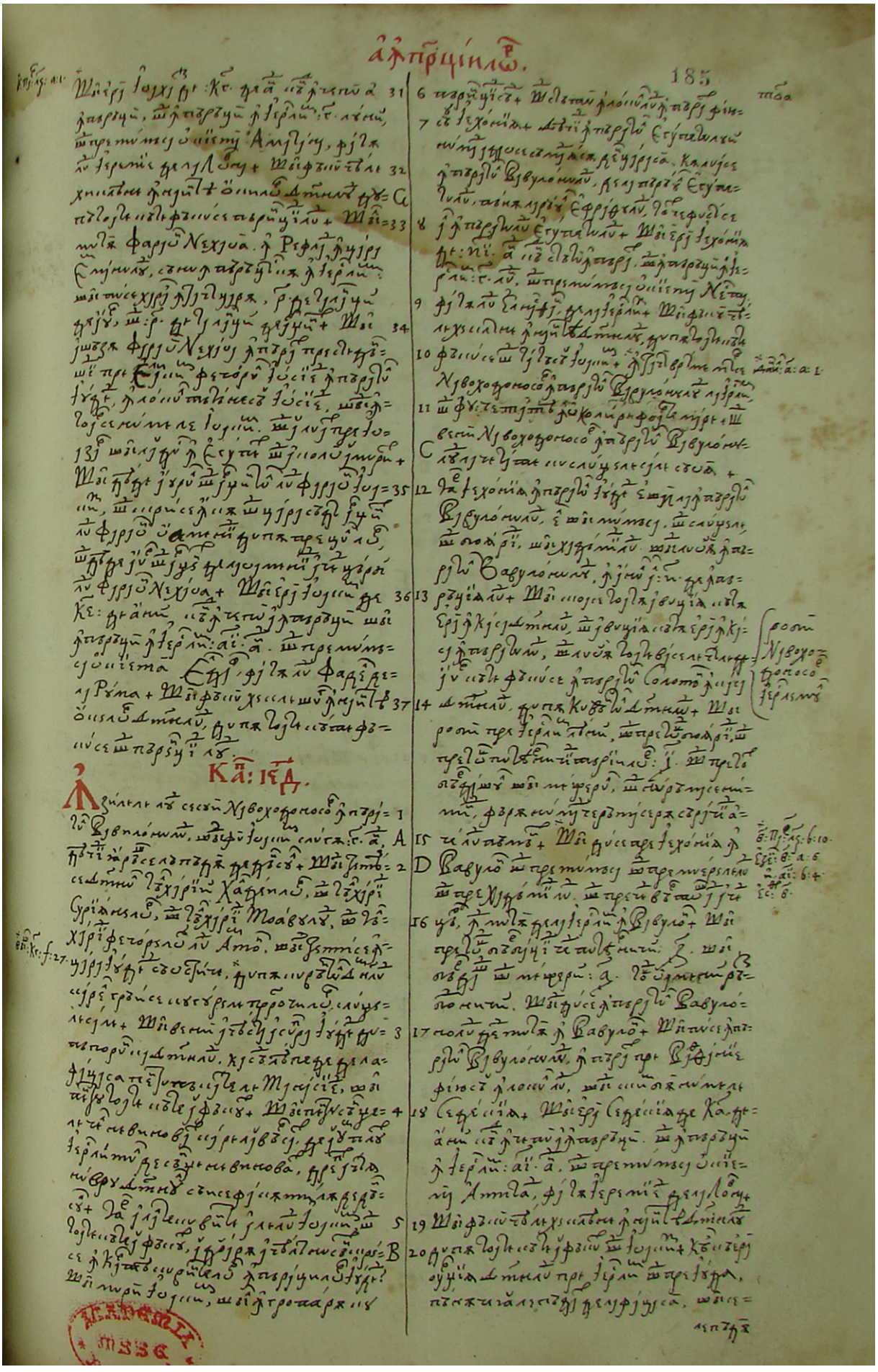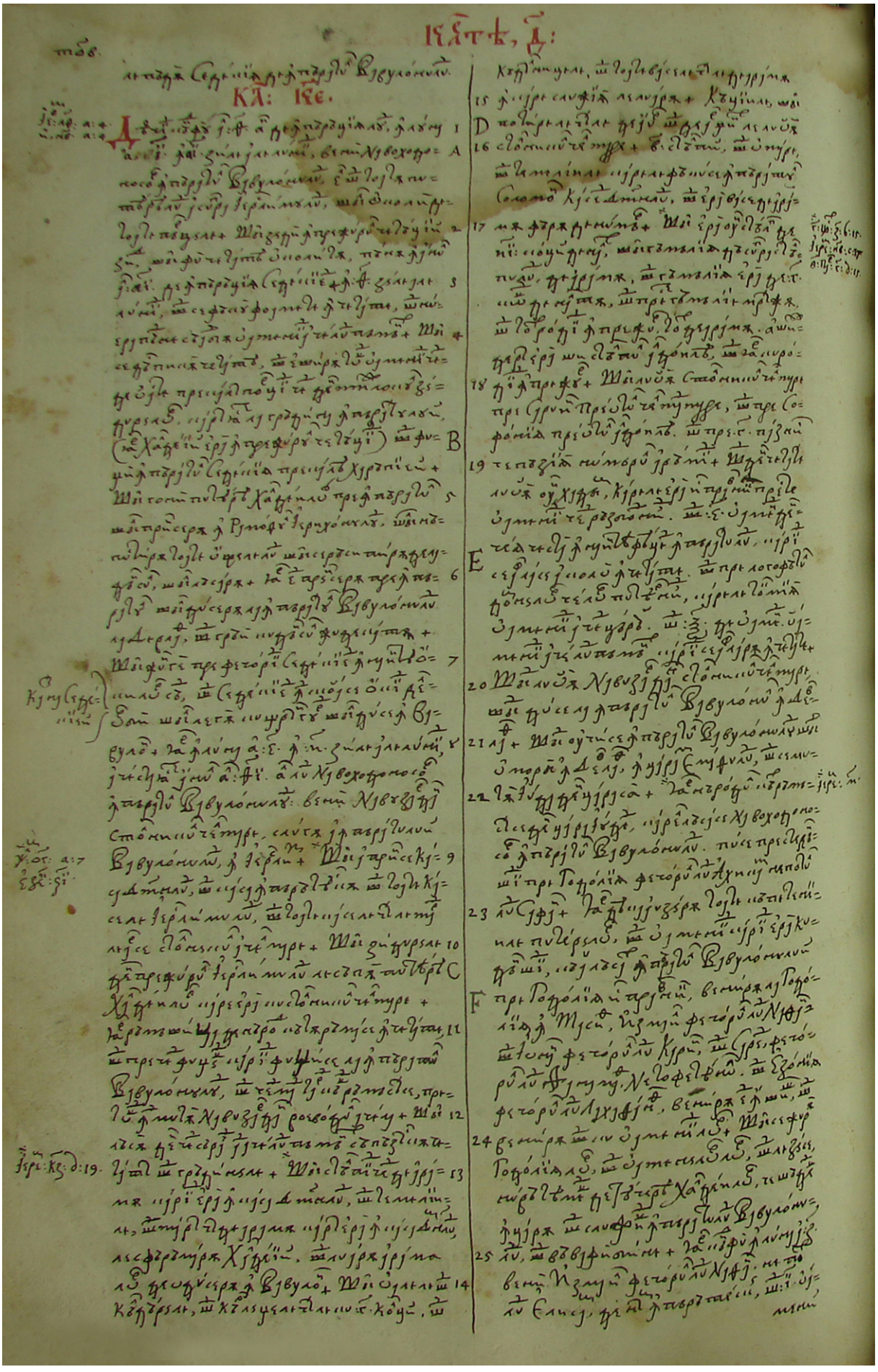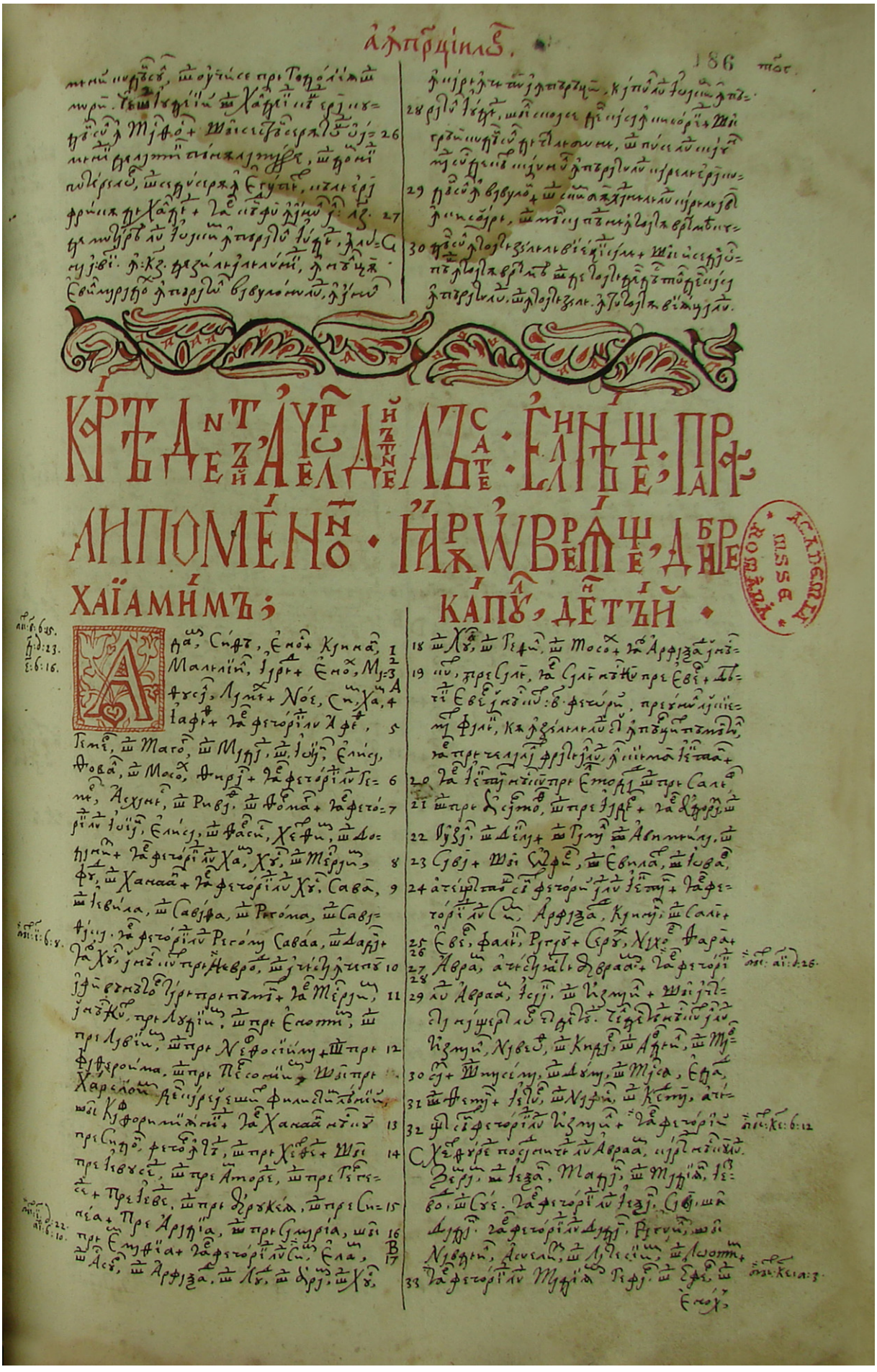
22